

Opus locuple
tissimum haud sine
exaptissimo labo
re recognitū bea
ti Alphonsi epi
scopi Abulē,
sis sup ter,
tio libro
Regū.

Cū Gratia ⁊ Privilegio.

C Jurisconsultorum Sapiens ex vetustissimo procer Hispanorum sanguine progenito.
D. Garfia Padila Sacre militie de Calatraba ordinis Cisterciensis Prefecto. ac Celsa-
ree maiestatis Consiliario oculatissimo: rarissimo viro summaque obseruantia prosequendo.
Alphonfus a Polo debitum prompte seruitutis obsequium.

Ea semper consuetudo fuit Senatorum Clarissime. eruditos viros adeo magni-
ficare: ut tanquam dies nocti: pulchrum sordido: perfectum imperfecto alijs prepo-
nendos esse censuerim. Quippe velut opifex ille summus fulgentissimo intel-
ligentie radio rebus eminet vniuersis: ita lucis huius deumbratus est homini
concessus igniculus. quo sapientiarum flagrans: exquirens: inueniens: quod suum
est agens animantium dignissimus habeat. Quo fit ut cum hanc nostram industriam cui-
piam inscribendam nuncupandaque statuerem: quem tibi tueque domui anteferrem comperi ne-
minem. Nec immerito. Quid. n. padila domo per totam Iberiam dici potest antiquius in-
signisue: que non castelle modo in qua felicissimis principatibus diu floruit: sed Hispanie
decus atque ornamentum clarissimum semper extitit. Et qua olim tanquam saluberrime stelle om-
nibus tunc armis tunc disciplinis excellentes quam plurimum effulserunt viri. ut nostra etate (ne an-
tiquiores quoque recenseam) illustrissimus castelle Prefectus patris tuus summis extollendus lau-
dibus. qui ob exaltationem nominis Christi: ad delendos fugandosque ex agro Granaten-
mauros: non formidauit nec exterritus est sese maximis periculis obicere. Erat. n. belli sul-
men. et Rodericum Cidum sui generis auctorem imitatus mauris omnibus ita formidatus:
ut caderent ab eo huc ac illuc territi splendore fulgurantis haste sue. quem non auaricia ab-
instituto cursu ad predam aliquam reuocabat. non libido ad voluptatem. non locorum
amenitas ad delectationem. non denique labor ipse ad quietem: sed strenuo prestantissimoque
animo bellando manusque conferendo: preclaras victorias ac eternos triumphos de cru-
cis Christi hostibus reportauit. Accedis tu: tanto digna genitori soboles: nulla quidem
ex parte eius laudibus inferior. qui etatis nostre decus: scientie legalis thesaurus: omnium
disciplinarum asylum merito nuncuparis. ex cuius solertissimo pectore tanquam ex vberissimo
fonte diuina humanaque iura scaturiunt. tantaque rerum experientia: incomparabili prudentia: admi-
rabili facundia polles: ut te velut alterum Catonem in senatu: aut. Q. mucium in consultorum ceta:
omnes intueantur: admirentur: et quadaque pene diuina veneratide vereantur. Taceo humanitate:
magnificentiam: modestiamque tuam: et in agendis rebus dexteritatem. ceteraque animi et corporis tui
ornamenta: quibus per omnes etatis gradus ita floruisti: ut post te vnicum semper fuisse boni-
tatis et probitatis exemplum. **P**ropter has igitur rarissimas virtutes tuas sanctissima Hispania
rumque regina Elisabeth nunquam siccis oculis notanda: te omni tempore summa est beniuolentia
persecuta. Hispaniarumque reges omnes te suspexerunt: auxerunt: extulerunt. Et presertim
Carolus. v. (cui non secus ac Traiano alteri imperatori Hispano cognomentum optimi opti-
me congruit) te suspicit ac fouet. ipsique tunc charus tam iocundus semper existis: ut apud maximam
Celsarem honoratiores sis: quam apud Scipionem Panetium: apud Alexandrum Aristader. Nec
immerito. ille. n. maximas plurimasque res tuo consilio: auctoritate: prudentia gloriose confecit.
Quamobrem non est cur mihi quippiam iure succenseat: si te pre ceteris admirandum excolen-
dumque propositui: ac omnium maxime delegi: cui librum hunc inscriberem ac dicarem. Quo quidem
munere eo libentius te donare institui: quo laborum nostrorum index existas: ac summam in do-
mum tuam obseruantiam: et amorem meum erga te precipuum: fide: ac deuotionem recognoscas. Nam cum
omnes ad te amandum colendumque pelliceas: et me certe tua singulari doctrina ita cepisti: ut te
non felicitate modo: verum immortalitate quoque dignum existimem. illa vero si te donare possem:
nullum eque quibus magnum laborem recusarem. Quod autem possum: hac lucubrationem
nostram tibi offero: quo nomen tuum vna cum Abulen per totum orbem christianum celebretur
atque lectitet. Quod si labores hosce nostros per ingenua bonitate tua qua beneficiis quod alijs
conferre tibi collatum putas (ut spero) aliqua ex parte probaberis: laborabo et innitar deinceps
aliorum studio monumentis quibus iam incumbam (si deus ceptis aspirauerit) nomen
tuum eternitati mandare. Interim vale precidium et dulce decus omnium eruditorum.

Illuminati doctoris beati Alphonsi Thos
tati epi Abulensis: sacre Theologie p[re]fessoris
Juris vtriusq[ue] licentiat: olim Serenissimi
Collegij sancti Bartholomei in lauro Sa-
lamantine Ciuitatis collegialis: ac alme vni-
uersitatis eiusd[em] Ciuitatis p[re]sulis & Cathe-
dralis scholastici: in locupletissima ac vtilissi-
ma Tertij libri Regum Expositione ma se
editam. Prologus.

Quod finito li-

bro Samuelis velut grandi
onere liberati ad librum ma-
lachin manu mittimus. In q[ui]-
bus n[on] ead[em] nomina latinis &
hebreis sunt. Debrei quippe
precedentes duos libros indi-
uisos habentes velut vna clau-
sula copulatos librum samuelis
vocat. quos nos magna iter
sectione diuidentes p[ri]mū & secu-
dū libros regū appellamus.

Hūc aut[em] vsq[ue] ad finem regū
vna clausura comprehendentes hebrei librum regum vocant siue
malachin. Nos vero duos vsq[ue] ad finem regum libros effici-
mus. & sic q[uo]d hebrei duplici diuisione habent nos quadrupli-
ci sectione tenemus.

Quare iudei istos libros regum diuidunt in duas partes so-
lum: nos vero in quattuor. **Questio. 1.**

Queretur quare hebrei p[ri]mū & secundū libros re-
gū sine aliqua diuisione habentes vocent li-
brū samuelis: & istos duos sequentes cōprehēdentes vno volu-
mine vocent libros malachin. i. regum. **R**espondendum q[uo]d hic
sunt duo dubia. P[ri]mū est quare illi in duas partes solū istos
quattuor libros diuidant. Scd[um] est quare talibus no[m]inibus eos
appellent. **A**d p[ri]mū d[ic]it[ur] q[uo]d hebrei in diuisione hor[um] libror[um]
nō tenuerunt eandem intentionē quā nos: sed considerauerūt
q[uo]d totum tēpus durationis regum his quattuor libris cōprehē-
ditur: vnde potuissent oēs esse vnum volumē: sed vt clarius &
distinctius haberet[ur] suscep[er]unt diuisionem libri ex statu regū.
Reges quidē apud israel semper fuerūt a samuele & saule vsq[ue]
ad babylonis captiuitatē. sed in isto tēpore aliqui fuit regnum
vniū & indiuisum sicut sub saule dauid & salomone. aliqua-
do aut[em] fuit diuisum in duo regna. s. a tpe roboā vsq[ue] ad baby-
lonicā ciuitatē. Pro tempore ergo quo fuit regnū indiuisum
vnu librum faciūt: ideo duos libros precedētes s[ecundum] diuisione[m]
nostrā ponūt sub eodē volumine: eo q[uo]d in p[ri]mo de regno sau-
lis agit[ur] sub quo fuit regnū indiuisum. In scd[undo] aut[em] de regno da-
uid sub quo etiam regnū indiuisum stetit. naz h[ic] bisboeth illud
diuidere inchoasset nō p[er]mansit ista diuisio: sed mortuo in bre-
ui bisboeth fuit totus israel sub dauid. tēpus aut[em] regni diuisi
fuit a roboam vsq[ue] ad captiuitatē babylonis. ideo totū hoc tē-

pus eodē volumine cōprehendūt h[ic] nos in duo diuidamus: nā
regnū nūq[ue] postea reunitū est. ista est consideratio hebreorū
& satis cōueniens. s. quare totū librum regum in duos solum li-
bros fecerūt. **Q**ueret[ur] scd[um] quare isti libri sic appellant[ur]
apud eos. nā p[ri]ma pars. s. duo libri precedētes vocat liber
samuelis. scd[um] aut[em]. s. isti duo sequentes liber malachin. i. regum
appellat[ur] vel malachor. i. regnorum vt ait Hierony. in p[ro]logo ga-
leato. de p[ri]ma aut[em] parte quare vocet[ur] liber samuelis dubiū est
& multi multa opinant[ur]: sicut exposui in p[ro]logo galeato & in alijs
locis. **Q**uidā. n. dicunt q[uo]d vocat[ur] liber samuelis q[uia] samuel il-
lum scripsit. Sed nō stat q[uo]d in. 1. lib. regū. 2. c. ponit[ur] mors sa-
muelis: ideo nō solū non potuit ipse scribere istos duos libros
qui vocant[ur] liber samuelis: imo et nō potuit finire p[ri]mū librum
de regno saulis. **A**lij dicunt q[uo]d samuel incepit scribere libros
regū ab exordio & scripsit vsq[ue] ad mortē suā. s. 24. capitula p[ri]-
mi regū: reliqua aut[em] que sup[er]sunt dicit[ur] scripsisse dauid vsq[ue] ad
finē secundi libri regū & hoc cōmunius tenet. & hoc et ego s[ecundum]
alior[um] positionē aliquā tenui. **S**ed nō stat q[uo]d dauid aliqd[am] scri-
pserit de his libris. q[uo]d p[er] q[uo]d p[ri]mo Reg. 2. 7. c. d[icitur] de bellis q[ue] age-
bat dauid tra iessuri & geze & amalechitis tēpore quo mane-
bat in terra philistinorum. & ibi d[icitur]. & agebat p[re]das de iessuri &
geze & de amalechitis. hi enī vagi habitabāt in terra antiquis
eūstibus sur vsq[ue] ad terrā egypti. & sic inuif[us] q[uo]d tēpore dauid ha-
bitabāt ille gētes vage in deserto q[uam] p[er]cutiebat eas dauid. po-
stea aut[em] non habitauerūt in deserto. vñ d[icitur]. antiquus habitabāt
vagi. & sic v[er]o q[uo]d ille qui scripsit illā s[er]m[on]em fuit multo t[em]p[or]e post da-
uid eo q[uo]d dicit[ur] antiquus & refert illud ad tēpus dauid. & sic di-
cendū q[uo]d dauid nihil scripsit de p[ri]mo vel scd[undo] libro regū qui vo-
cat[ur] liber samuelis. Itē d[icitur] q[uo]d samuel nō scripsit de libro regū
24. cap[itu]la. s. vsq[ue] ad mortē suā: imo neq[ue] scripsit aliqd[am] nec vna[m]
l[et]t[er]am saltē de libris regū q[uo]d apparet q[uo]d. 8. 1. li. c. 9. d[icitur] quō iue-
runt saul & pueri eius ad inquirēdū samuelem vt diceret eis vbi
erāt a fine pdite & q[u]uerunt vbi est videns. & d[icitur] ibi in l[et]t[er]a. olim
in israel sic loquebat[ur] vnusq[ue]q[ue] vadēs cōsulare o[mn]em venite &
eamus ad videntem. q[uo]d enim p[ro]pheta d[icitur] hodie dicebat olim vi-
dēs. & sic apparet q[uo]d t[em]p[or]e quo scriptus est ille p[ri]mus liber regum
nō erat idē modus loquēdi in israel qui erat t[em]p[or]e samuelis. nā
t[em]p[or]e samuelis vocabant[ur] vidētes ipsi p[ro]phete: q[uia] de ipso samue-
le questū est eo. c. vbi est vidēs. et t[em]p[or]e quo scriptus est liber vo-
cabant[ur] p[ro]phete. Itē q[uo]d d[icitur] ibi olim vocabant[ur] vidētes. ergo tē-
pus samuelis respectu illius q[uo]d scripsit librum illum p[ri]mū vocaba-
tur olim. Et sic d[ic]it[ur] q[uo]d samuel nihil scripsit nec vna[m] l[et]t[er]am sal-
tem de libris regum: & si scripsisset aliqd[am] scripsisset gesta regū
vsq[ue] ad mortē suā. Sed falsum est q[uo]d et gesta sua ante exordiu[m]
regum nō scripsit vt p[er] p[re]cedenti p[ro]batione. **C**ōm ig[itur] q[uo]d
duo p[re]cedētes libri & duo sequētes nō habuerūt diuersos scri-
ptores: q[uia] istud aliq[ui] putauerūt vt assererēt duos p[re]cedētes a sa-
muele & dauid scriptos fore. q[uo]d falsū est. Sed d[ic]it[ur] q[uo]d oēs q[ui]t
tuor[um] libri regū fuerūt scripti ab Esaiā vel Hieremia q[uo]d fuerunt
post oīa hec tēpora & potuerūt dicere ea que habent in duob[us]
p[re]cedentibus libris. s. olim & antiquus q[ui] non possunt referri ad
tēpora samuelis nec dauid. **S**ed adhuc d[ic]it[ur] q[uo]d melius est di-
ci fuisse Hieremiā scriptorē istor[um] libror[um] q[uam] Esaiā: eo q[uo]d Esai-
as nō vidit captiuitatē babylonicā in qua finiunt[ur] libri regū
sed mortuus est sub manasse filio Ezechie regis. Hieremias au-
tē potuit cōuenienter scribere omnes quattuor libros: q[uia] ipse
vidit captiuitatem babylonicā in qua finiunt[ur] isti libri. Sed
dicendum q[uo]d vocant[ur] isti duo libri precedētes liber samue-
lis nominādo a materia de qua agit[ur]: scilicet q[uo]d in p[ri]mo illo
rum agit[ur] de samuele. & p[ri]ncipiū libri est de natiuitate eius:
ideo tam p[ro]pter dignitatē p[ro]phete samuelis: tam p[ro]pter exor-
dia libri. s. q[uo]d in samuele incipit: & iudei vt in plurim[is] solēt no-
minare libros a p[ri]ncipijs appellatus est liber samuelis: & quia
duo libri precedētes s[ecundum] hebreos sunt vnus liber vocatur to-
tus liber samuelis. **Q**ueretur vlt[er]ius de nomine istius
partis sequentis quā hebrei (vt diximus) malachin. i. regū:
vel malacoth. i. regnorum appellant. **E**t dicendum q[uo]d vocat[ur]
liber malachin. i. regum q[uia] in eo de pluribus regibus agit[ur] &
tota materia eius de regibus est. vocatur aut[em] liber malacoth
i. regnorum q[uia] agit[ur] in eo de duobus regnis. s. iuda & israel.
Hieronymus tamen in p[ro]logo galeato dicit q[uo]d melius est mul-
to malachin. i. regum dicere q[uam] malacoth. i. regnorum: non. n.
multarum gētium regna describit sed vnus israelitici populi
qui duodecim tribubus continetur. **S**ed h[ic] repugnare Hier-
onymo videatur nefas: tamen videretur melius dicendū q[uo]d
vocaretur malacoth. i. regnorum q[uam] malachin. i. regum. quod
Tertius Regum * Abulensis a ij

Qd. 2.
A
Q[uo]d isti lib[ri]
a iudeis sic
appellant[ur].
Duo p[ri]mi li-
bri q[ui] a iu-
deis vocet[ur]
samuelis.
1. opinio
Cōfutat[i]o

2. opinio
Cōfutat[i]o.

Nec o[mn]i[n]e
samuel ali-
qd[am] scripse-
rūt d[icitur] p[ri]mis
libris regū

B
Culius in 2a
p[ar]te 10a

R[ati]o.

Hieremias
fuisse scri-
ptorem li-
bror[um] regū.

Qd. 3.
A
Q[uo]d duo li-
bri regū vl-
timi. i. 3. &
4. malachi
& malacoth
vocari p[oss]ūt
meli[us] tamē
malacoth.
Op[er]e. Hier.
Op[er]e. auct.

p[er] intentione bebreorum diuidentur libros regum in duas partes. nam in prima parte in qua regnum fuit unitum. s. tempore saulis et dauid non vocant librum regum et ponunt illud sub vna sectione: totum autem quod pertinet ad tempus in quo fuerunt diuisa regna. s. iude et israel ponit sub alio volumine: ideo respiciendo diuisionem regnorum diuisus est liber malachin a libro samuelis. et ob hoc melius est appellari librum regum. s. iude et israel quod librum regum. Item quando notatur liber malachin a regum non dicitur sic eo quod de multis regibus agat: quia tunc etiam duo precedentes libri qui faciunt vnam partem apud bebreos vocantur liber regum: quod ibi agitur de saule et dauid et hisbofetib[us]: non vocatur liber regum apud bebreos quod non agitur in eo de regibus multis simul regnantibus. In hoc autem agitur de multis regibus simul regnantibus. s. in regno iude et regno israel. vbi non vocatur apud bebreos liber regum quod agitur de multis regibus sibi succedentibus: sed quod agitur de multis regibus simul regnantibus.

Queretur ulterius quare secundum latinos iste liber totus vocatus est liber regum incipiendo a samuele usque ad captiuitatem babylonis: et quare diuisus est in quattuor libros. Respondendum quod vocatur totus liber regum quod de regibus agitur in illo a principio usque ad finem: preterquam quod a principio introducit quedam pars libri de samuele. sed adhuc illud ad historiam regum pertinet: quod ibi non ponitur de samuele nisi quod ipse fuit qui vixit primum rex in israel. et sic historia samuelis est quasi prologus ad historiam regum. Reliqua autem de regibus sunt. Ad secundum. s. quare diuidatur istud volumen in quatuor partes omnem quod diuisiones principales huius voluminis sunt due secundum quod diuidunt bebrei. s. vna a principio usque ad librum istum tertium: et alia ex nunc usque ad finem. Ratio diuisionis est quia in duobus precedentibus libris agitur de regno israel unito. s. sub saule et dauid. hic autem agitur de regno diuiso: ideo debet esse alius liber. Sed adhuc prima pars in qua agitur de regno unito subdividitur in duos libros: cuius quattuor cause assignate sunt in prologo precedentis libri. Principia autem est quod in primo libro actum est de regno saulis qui erat reprobatus ne vltra aliquis de stirpe sua regnaret. Dauid autem erat electus a deo ad regnandum ipse et posterum sui in eternum precedenti libro. c. 7. ideo fuit conueniens historiam dauid claudi ab historia saulis. ista autem pars secunda principalis in qua agitur de regno diuiso subdividitur in duos libros: eo quod in primo eorum agitur quod agitur regnum israel quod iude prosperabant et florebat. in secundo autem agitur quomodo ista duo regna corrumpere incepterunt. finis autem vni habet sequenti libro. c. 17. cum undecim tribus fuerunt translati per reges assyriorum in terram medorum. finis secundi regni. s. iude habet sequenti libro. 24. et. 25. c. cum translati sunt iude et beniamin in babylonem. Principium autem casus istorum regnorum fuit quando propter peccata eorum deus voluit deprimere illa et fecit quod gentes que olim erant subdite et tributarie israelitarum et in deorum rebellarent eis. s. moabite idumei philistini et relique gentes: et postea paulatim iste gentes et alie que prius fuerant subiecte israelitis. s. syri pugnaverunt contra israel et iudam et humiliauerunt eos. et sic quotidiana calamitate deprimebantur quousque ad hoc deductum est ut israelite deducerent in assyrios: et iude et beniamin in babylonem. et sic agitur liber iste de prospero statu regni iude et israel: sequens autem. s. quartus est de calamitate istorum regnorum. quod per principium eius vbi agitur de rebellionem gentium subditarum et dicitur. preuaricatus est autem moab in israel. s. surrexit contra israel nolles manere in tributo quod ante solvebat. Fuit ergo rationabiliter diuisus totus liber regum in quattuor libros.

Quare in hoc tertio libro ponitur historia salomonis et non in precedenti.

Queretur ulterius cum in isto libro agatur de tempore quo fuerunt regna diuisa. et ob hoc fuit iste liber diuisus a precedentibus quare ponitur hic historia salomonis. nam debuisset scribi in libro precedenti eo quod tempore salomonis mansit regnum unitum sicut tempore dauid et saulis. Respondendum quod si proprie attendatur radix diuisionis huius libri a precedentibus deberet incipere iste liber in. c. 12. j. quod ibi agitur quomodo regnum diuisum est in electione roboam filij salomonis. ponitur tamen in hoc libro tota historia salomonis eo quod fuit tempus suum quoddam preambulum ad diuisionem regnorum postea factam. nam tempore roboam fuit diuisum regnum propter peccata salomonis. sic enim predicatur ei ab iasabab. j. i. ut ergo cognoscant peccata salomonis quibus procurata est diuisio regnorum posita est in isto libro hi-

storia salomonis quasi tempus suum pertineat ad tempus regni diuisi eo quod causam prestitit diuisioni. sic etiam factum est. s. i. lib. in principio. nam cum ille sit liber regum debuisset incipere in historia saulis qui fuit primus rex: incepit tamen in historia samuelis qui non fuit rex. Causa huius est quod samuel fuit qui vixit primum regem israel: et sic historia sua est quasi quoddam preambulum ad historiam libri regum. unde debuit poni in principio eius. ita hic posita est historia salomonis tanquam preambulum ad historiam diuisionis regnorum.

Queretur ulterius quare in libro isto ponitur quedam pars historie regni dauid. nam debuisset poni in precedenti libro. eo quod ibi posita est tota historia dauid a principio. hic autem ponitur quedam pars eius. s. de morte illius et non videtur aliqua causa istius sectionis. Item tempus dauid non pertinet vllatenus ad diuisionem regni. ergo non debuit poni hic cum agatur de diuisione regnorum. Item dauid non dedit aliquam causam diuisioni regnorum sicut salomon: ideo non debuit poni hic tanquam preambulum sicut ponitur historia salomonis eo quod ipse prestitit causam diuisioni. Respondendum quod conuenienter poni potuisset mors dauid in. fi. eo quod in eo ponitur tota historia regni dauid. fuit tamen posita hic mors dauid et quedam pars senilis etatis ut esset preambulum ad historiam salomonis. nam sicut historia salomonis ponitur tanquam preambulum historie diuisionis regnorum: ita extrema pars historie dauid ponitur tanquam preambulum historie salomonis. et hoc per quod in constituto ne salomonis in regem fuerunt difficultates eo quod adonias volebat regnare: et sedata est controuersia eorum per dauid ut patet. 1. c. oportuit ergo quod vel poneretur constitutio salomonis in regem in precedenti libro. et ibi poneretur mors dauid: vel poneretur in hoc libro vtrumque simul eo quod intellectus vnius dependet ex altero et fuerunt contemporanea. unde non potuit describi tota historia salomonis in hoc libro quin poneretur in eo quedam pars historie dauid. fuit igitur melius quod poneretur in hoc libro finis historie dauid: quod quod poneretur precedenti libro. principium historie salomonis. Item per quod dauid viuens multa dixit salomoni que exequi deberet post mortem eius ut ps. j. 2. c. illa pertinent ad historiam salomonis: ideo finis vite dauid debuit poni in hoc libro tanquam necessarium preambulum ad historiam salomonis. Et per hoc per rationes in contrarium. s. quod non ponitur hic finis dauid tanquam prestans causam diuisioni regnorum vel pertinet ad tempus diuisionis: sed ut preambulum ad historiam salomonis ut dictum est.

Queretur ulterius an ista que habentur in hoc libro sint continuata ad precedentem vel sit aliqua mutatio ordinis: et an fuerint facta imediate ista post illa vel interposito aliquanto tempore. Respondendum ad primum quod si comparet totus iste liber ad precedentem est continuatio ordinis. nam in precedenti libro actum est de regno unito: hic autem agitur de regno diuiso. unitas autem regni precedit diuisionem eius. si autem comparatur finis libri precedentis ad principium istius in quo est propria comparatio continuationis. Dominum quod est ordo continuatus quod in fine precedentis libri agitur de dauid quomodo numerauit populum: et istud erat in senectute sua. hic autem agitur de conditione senectutis. s. quid passus est vel fecit in senectute sua usque ad mortem. Ad secundum dicendum quod ista que dicuntur hic fuerunt aliquanto tempore post ea que habentur precedenti libro. in finem tamen dauid erat vir potens ambulare et sanus erat. hic autem dicitur quomodo tanta senex erat ut iasab opertus vestibus non calefieret. tanta autem mutatio non fit subito: sed oportebat aliquantum temporis intercideret. Aliqui tamen volunt quod istud fuerit sequenti anno post numerationem populi quibus non contentio: quod tamen tempus medium inter numerationem populi de qua in fine precedenti libri. et senectutem dauid de qua hic nulla habuit gesta magnifica dauid nihil historie commendatur est. Intentio autem huius libri est quod scriptura vult deducere lineam bebreorum per tempora regum suorum enarrando varietatem euentuum: nunc in calamitates nunc in prosperitates secundum varietatem actuum ipsorum indeque aliquando ad deum accedentes et aliquando recedentes. et principalis intentus est ut per enarrationem calamitatum et prosperitatum alternantium cognoscatur huius vite infelicitas que ad modicum saltem in prosperitate stabilis esse nequit: et per hoc erudiat homo illam fugere qui amatores suos manendo sollicitos efficit: et fugiendo calamitosos redit. hec autem conueniens moralis doctrina est. Item ut cōspecto successu temporum videantur amaritudines passi qui a omni elongati sunt: et prospera in omnibus euenisse eis quod vixit oculis in omnibus habuerunt. et sic reddit homo perfecte desiderans deum sequi. iste autem est intentus totius scripture sacre siue historie siue prophetice

25. 4.
Latini quere
bos lib. oēs
vocauerūt
regum.

2
Quod diuisus
sit in quatuor
partes.

Risio.

25. 6.
2
Quod huius
partis
historie
dauid.

Mors
dauid
ponitur
in libro
3. li. 2. no
precedit
primo.

Scd.

25. 7.
2
An ista
que sunt
in libro
sint
continuata
ad prece
dente lib.
et quod
terciū
i medio
et sit cō
tinentia
huius libri

2

Intentio
huius libri.

L
Cōtinen
tia libri
huius.

prophetice siue doctrinalis. s. vt mores humani corrigantur. sic
p. 2. ad Thimo. c. 3. f. ois. n. scriptura diuinitus inspirata vtilis
est: ad docendū: ad arguendū: ad corripiendū: ad erudiendū in iu-
stitia vt pfectus sit hō dei ad oē opus instructus. Cōtinentia aut
huius libri est qm in pma pte sua q vsq ad caplm. 12. extendit
ponit tota hystoria regni salomonis et edificatio tēpli. In. c. aut
12. scipit hystoria diuisionis regni et narrat simul hystoria regni
iude et israel: et ponunt de regibus iuda quattuor. s. roboā abia
asa iofaphath. De regibus aut israel ponit septē. s. bieroboam
nadab baasa hela zamri amri achab. sequens aut liber icipit in
hystoria iofaphath regis iuda et ochozie regis israel vt p. 3. f. li. c.
4. Interponunt aut gesta helie pphete qui fuit contempora-
neus regi acab a decimo septimo vsq ad vicesimum ca. et sic fi-
nitur tota continentia libri huius tam in regibus iude q israel:
reliqua autem. 4. libro scribuntur.

Capitulum. j.

Dixit rex dauid senue-
rat: habebatqz etatis
plurimos dies. Cū
qz opiret vestibis:
non calefiebat. Dixe-
runt ergo ei serui sui.

Queramus dño no-
stro regi adoleſcētū/
lam virginē et stet co-
raz rege: et foueat eū:

dormiatqz in sinu suo: et calefaciat dominus
nostrū regem. Querierūt igitur adoleſcentu-
lā speciosā in omnibus finibus israel: et inue-
nerunt abisac ſunamitē et adduxerunt eā ad
regem. Erat autem puella pulchra nimis.
Dormiebatqz cū rege et ministrabat ei. Rex
vero non cognouit eam.

Et rex. Descriptū est in pcedētibz duobz libris de re-
gno israel vnico. hic agit de ſequēter de regno isra-
el diuiso. Jo vt pnotatū est duo libri pcedētes apud hebreos i
vno volumine hñr: eo q de regno vnito agunt: et vocat liber
samuelis. duo etiā ſequētes libri vno volumine cōprehēdant:
qz de regno diuiso ambo agūt. diuidit autē pars ista q agit de
regno diuiso in duas: qz pmo agit de regno iuda et israel. put
vtrūqz floruit. Scdo put vtrūqz corruit ſeq. li. nā ibi agit qūo
gētes ſubiecte israelitis ſurrexerūt et eos vt dicitur est in plogo.
et qz vbi vñū regnum finit atqz icipit. agit pmo de vnitāte re-
gni ſub ſalomōe qd ponit tāqz pambulū et poſtea agit de diui-
ſione regni circa finē vite ſalomonis. j. 11. Prima diuidit in
duas. Primo ponit ſalomonis iſtitutio. ſcdo iſtituti cōfirmatio
ſeq. c. Pua diuidit in tres ptes. Prio ponit dō ſenilis cōditio.
Scdo adonē ambitio. ibi. (Adonias aut.) Tercio ſalomōis p-
motio. ibi. (Dixitqz nathā.) Circa pmm dñ. (Et rex dō ſenne-
rat.) Dic nō ponit aliq hystoria dō ſed ſolū cōditio ſenectutis
ſue. nā iter numerationē ppli quā fecit dō qz in fine pcedētis
libri et mortē dō nō fuit aliquod geſtū magnificū dauid qz ho-
ſtes nō ſurgebāt. et qz ipſe erat iā iueteratus: iō ſolū ponit h
cōditio ſenectutis ſue. (Habebatqz etatis plurimos dies.) Iſta
duo ponunt tāqz diuerſa: qz lz nos p eodē accipim⁹ aliqūē hñe
multos ptes vel eē ſenē: tñ eē ſenē ſignat defectū corporaliū virtu-
tū in opationib⁹ ſuis. et ſi alicui accidat añ multos annos vo-
cabit ſenē. hñe aut plurimos annos cōſtitit alicui ſine ſenectu-
te: vt cū qz ē valde bone cōplexionis et in magna etate bz cōple-
mētū in opationib⁹ virtutū corporaliū: ſicut fuit in caleph q dixit
bodē. 85. annoz ſum ſic valēs vt eo valebā tpe qñ ad explorā-
dū miſſus ſum: et illius in me tēporis fortitudo vsqz bodie per-
ſeuerat tā ad bellandū qz ad gradiendū Joſue. 14. Dauid autē
vtrūqz habebat. s. dies plurimos et defectum viriūz corpo-
raliū: qz cum operiretur vestibis non caleſiebat.

Quot annoz erat nunc dauid qñ dicebat valde ſenex. Qō. 1.
Queretur quot annoz erat nūc dō. Rñdendū q nōdū
erat. 70. annoz. qd p. 3. qz dō regnauit. 40. an-
nis i bebrō et hierl; ſeq. c. et qñ cōſtituit⁹ ē in regē ſup bebrō erat

annoz. 30. pce. li. c. 5. et ſic vixit ſolū annis. 70. nōdū igit cōple-
uerat illos qñ iſta dicebant de eo. Sed tūc dicitur quō da-
uid dicebat habere plurimos dies etatis. Rñdendū q diceba-
tur pp duo. Primo qz dauid erat in termino ſenectutis. nā qñ
qz accedit ad illā etatē in quā alij mori ſolent dō eſſe multoz
dierum cū ſit ille terminus vltimus. nec reſert an iſti dies abſo-
lute ſint multi vel nō: qz quelibet etas habet terminū ſuum qui
vocatur magni temporis fin iſtam. Unde ſicut ante diluuiū
dicebat aliquis multū vixiſſe qñ vixerat nōgentis annis eo q
erat circa terminū etatis. ita nūc cū quis. 70. vel. 80. annos ege-
rit multis diebus vixiſſe dicit: qz circa hanc etatē mors eſt. ſic
etiā apud pigmeos cum ad. 7. vel. 8. annū acceſſerint multis
diebus vixiſſe dñr qz rari ſuperant iſtā etatē: et qz tpe dauid
periodus etatis erat ad. 70. vel. 80. annos vt p. 3. in pſal. 89. ſcilz
anni noſtri ſicut aranea meditabunt: dies annoz nroꝝ in ipſis
70. annis. ſi aut in potētatibus. 80. anni ampliū ipſoz labor
et dolor. ſed dauid erat. 70. annoz ſere: ideo dicebatur multoz
dierum. Scdo vocabat multoz dierum qz vires corporis mul-
tū deſecerāt in eo. et p hoc aliqz dicit eſſe ſenior vel pluriū diez.
(Lūqz operiret vestibis nō caleſiebat) . i. tantū deſecerāt
vires corporales dauid q cū operiret vestibis. ſ. in lecto nō ca-
leſiebat: ſed oportuit ingri adoleſcentulā que caleſaceret eū.

Queretur quō accidit dauid tanta debilitas vt optus vestibis
nō caleſieret. Rñdet Ra. ſa. q hoc accidit ei in penā qz ampu-
tauit oꝝā chlamydis ſaulis: et dicit q quicūqz cōtemnit veſtes
nō pſoſciant ei veſtes. Iſtā rōnem approbat Nicolaus dicens
q iſtud venit i penā qz dauid peccauit amputādo oꝝāz chlamy-
dis ſaulis. nā erat tūc ſaul rex: et quādū manebat in iſto pncipa-
tu bonorādus erat. Dicit aut q deus interdū vult qz p que qz
peccat puniat. Sapiē. 11. et ſic peccans in veſtibus punitus eſt
in veſtibus. Sed dñm q hoc nō ſtat. nam dauid nō pecca-
uit apudādo chlamydē ſaulis: qz iſtū nō egit vt deboneſtaret eū
ſed vt haberet testimoniū innocentie ſue qd aliter habere nō po-
terat vt declaratū eſt. ſ. 1. lib. c. 24. Nec obſtat qd dicit Ni-
colaus. ſ. pcuſſit dauid cor ſui: qz illud non fuit quāſi doleret q
abſciderat oꝝā chlamydis ſaulis: ſed qz dauid incitatus erat ad
occidendū ſaulē et incipiebat hoc agere qñ abſcidit oꝝāz chla-
mydis: et tūc deus mouit cor illius et doluit de eo qd icperat et
omittit. et iſtud eſt q pcuſſerit eū cor ſuum. i. remoderit cōſcien-
tia. Item p. 3. qz dauid peccaſſet et fuiſſet ei hoc poſtū in penā
ante hoc fuiſſet poſtū qz deus imēdiate iſſigebat penas dauid
vt peccabat. ſ. p. 3. p. 2. cū berſabee et morte vñe. nam imē-
diate punitus eſt pcedē. lib. c. 12. et. 13. et. 16. Item p. 2. p. 2. cū
merationis populi illico venit pena pcedē. lib. c. vlti. ſed iſta i-
frigidatio dauid venit lōgo tēpore. ſ. 40. annis vel plus poſtqz
abſcidit oꝝā chlamydis ſaulis. ergo nō venit in penā illius pec-
cati. Item p. 3. hoc qz littera vult hic attribbere iſtud ſenectutē et
nō alteri cauſe. qd p. 3. ex ordine ſe cum dicit qz dauid ſenuerat
et hēbat etatis plurimos dies: cūqz opiretur vestibis nō cale-
ſiebat. ergo nō eſt attribūdū alteri cauſe. Alij dicunt q in-
currit iſtā inſrigidationē eo qz erat nat⁹ de parētibus veteribus
et ſemen eoz erat debile et frigidum. ſic tenet glo. ord. interlinea-
ris. Sed iſta ratio nō multum ſtat: qz quando quis eſt filius
veterum ſi ſemen eſt debile ipſe eſt delicatus tota vita ſua et i-
potēs ad labores. Dauid tñ fuit vir robuſtus in iuēntute ſua vt
p. 3. ſ. 1. lib. c. 16. etiam qz ſepe iſte dñz eſſet paſtor occidebat leo-
nes et vñſos apprehēdēs eos manibus et ſtrāgulans pcece. lib.
c. 17. Alij dicūt q iſtud euenit dauid qz fuit vir belloꝝ et ef-
fuſus eſt ſanguis multus de corpore eius vnde iſrigidatus eſt:
qz ſanguis calefacit corp⁹. Alia ē tā ponit ex timore. ſ. qz nūe-
rato populo cū vidit dauid angelū percutiētem timuit nimis et
cecidit in terram: et tantum inde conturbatus eſt qz vsqz ad
mortē māſit in eo iſte timor et inſrigidatio. iſtud colligiſ. 1. Pa-
ralipo. 2. 1. ſ. et non pualuit dauid ire ad altare vt ibi obſecraret
deum: nimio enim fuerat timore perterritus videns gladiū an-
geli dñi. iſtas duas cauſas tenet glo. ordi. interlinearis et Nicola-
us et Rab. d. cābi. et Rab. ſalo. et ſatis vidēt eſſe conueniētes.

Pōt tamē dici qz acciderat dauid aliqua egritudo per quā
inſrigidarentur membra ſicut ſit in paralyticis in quibus mē-
bra leſa inſrigidantur. Iſtud aut dico qz nō p. 3. dauid effuſiſſe
ſanguinem in bello de corpore ſuo. nam nunqz legitur pcuſſus.
etiā pauor quem incurrit viſo angelo percutiente non fuit tā
tus vt dauid haberet tātam inſrigidationē: qz tunc ex eo tem-
pore debuiffet dauid ſuſtinere illam. S; fallūz eſt qz poſtqz vi-
dit angelum domini et cecidit in terram ſuit oznam iebuleum
in aream ſuam pcedē. lib. c. 24. Ideo ſatis pōt dici qz ex alia
Tertius Regum. * Abulenſis a iij

Dubitatio.
Rñſio.

Qualis erat
pior etatis
tpe dauid.

Qō. 2.
An fuit q
dō opt⁹ ve-
ſtib⁹ caleſie-
ri nō poſſz.
Rñ. ra. ſa.

Impugna.
1. rō.

2. rō.

3. rō.

4. rō.

Alia opio
glo. ordi.

Cōſutatio

3. opi. rab.
cābi et pre-
dictorum

B

Rñ. aucto.

Infirmas
dō quā tūc
incurrit eſt
paralyſis.

ifra. eo.

+
Cōditio
ſenectu-
tis dō.

+
Cōditio
ſenectu-
tis dō.

+
Cōditio
ſenectu-
tis dō.

+ egritudine hoc acciderit. (Dixerunt ergo serui sui.) Viderunt
 + serui dauid qd ex nimia in frigidatione mori posset: ideo ques-
 + uerunt ei remediū. scilicet adolescentulam virginem. (Queramus do-
 mino nostro regi.) istud dicebant inter se familiares dauid. in
 hebreo habet. (Querat domino meo regi.) et eadem sententia
 est. sed est littera barbarica: qd cum multi loquerentur bice nō de-
 beret dici domino meo sed dñō nōstrō. talis tamē mutatio nu-
 + merorū sepe habet in hebreo. (Adolescentulā virginē.)

+ Quare quesita fuit pro calefaciēdo dñō vna adolescentula vir-
 go magis q̄ alia mulier de suis concubinis.

Queretur quare fuit potius quesita adolescentula vir-
 go q̄ quēcūq; alia mulier. Et ad quid opus
 erat qd quereret aliqua mulier: qd dauid habebat multas vxores
 et concubinas que poterant eum calefacere. Respondendum qd
 quesita est puella virgo eo qd mulieres corrupte nō sunt tāti ca-
 loris sicut puellae virginē: ille. n. valde calefaciūt. In concubinis
 autē et vxoribus dauid nulla erat virgo. etiam fortassis nulla
 erat adolescentula: qd nō legitur qd dauid acceperit aliquas cō-
 cubinas postq̄ accepit concubinas et vxores de iherusalem cum sa-
 + ctus est rex israel vt p3 precedenti lib. c. 5. et. 2. Paralip. 3. et ta-
 mē iam transierant ab illo tempore. 3. 3. anni quibus regnauit
 dauid super israel seq. c. Ideo nulla illarū vxorū vel concubi-
 narum fuit utilis ad calefaciendū dauid. sed quesita est adole-
 scēcula virgo. Queretur vltius quare nō cubabat ali-
 quis puerulus vel iuuenis cum rege vt calefaceret eū sicut puel-
 la virgo. Respondendū qd q̄q; viri naturaliter calidiores
 sint mulieribus: tñ mulieres magis calefaciunt viros q̄ viri vi-
 rum vel puer virum. vnde medici dicunt optimum remedium
 esse contra frigiditatem membrorū et paralytism iminentem am-
 plexus mulieris: et maxime iuēculae: et qd dauid iciderat in hāc
 egritudinem nō fuit ei conueniens amplexus viri sed femine.

Alia causa fuit ppter honestatem: qd dato qd esset aliquis puer
 qui tantū potuisset calefacere dauid sicut puella: honestius erat
 qd puella eū calefaceret eo qd cum esset valde frigidus oportebat
 eū fricare nimis et facere quedam alia erga ipsum que vir
 nō pōt agere honeste circa virum. femina autem honeste age-
 re pōt. Dicit autem Nicolaus qd non erat pccū qd ista puella
 ageret oīa hec erga dauid qd data fuerat ei in vxorem. Sed oi-
 cendum qd siue sit vxor siue non poterat licite ista facere. nā da-
 uid potuit licite accipere cōcubinas ex dispensatione vt decla-
 ratū est precedenti lib. c. 5. et ille erat ad carnales illecebras. ista
 autē solū fuit ducta pp sanitatem: ideo et si dauid cognouisset illā
 incidentaliter non peccasset. et tñ nec ducta est ad eum vt ipse il-
 lam agnosceret: nec etiam ipse cognouit illam. Prīmū p3 qd ou-
 cta est vt calefaceret regem ppter infirmitatem: nec vñq; serui
 dauid consiliati sunt de inquirēdo eam nisi cum dauid non po-
 terat calefieri vestibus. Scōp3 qd ista dicit qd dormiebat ista
 puella cum rege: rex tamē non cognouit eā. An vero ista puel-
 la data fuerit regi in vxorem vel in concubinam vel solum in sa-
 mulam non p̄tinentem ad aliquid istozum declarabitur seq. c.
 (Et stet coram rege.) i. stet semp in aspectu eius. i. rex erat iam
 languens et vt plurimum iacebat in lecto: et ista puella semper
 assistebat ei dādo cibos et postea iacendo cum eo in lecto. Nul-
 la autem vxor dauid vel concubinarum ingrediebatur ad regē
 vel stabat coram eo. sic p3. j. cum dicitur qd ingressa est berla-
 bee ad regem in cubiculo: rex autem senuerat nimis et abisac
 sunamitis ministrabat ei. q. d. nulla mulier astabat ei nisi abi-
 sac. naz. berlabee non intrauit ad dauid nisi ad petendum p se
 et salomone super statu regni: et alioquin nō fuisset ingressa.
 (Et foueat eū.) fouere est vegetare et pertinet ad calozē. i. quā-
 do quis alterum calefaciēdo ei vitam conseruat: et sic faciebat
 puella ista dauid. in hebreo habetur. (Calefaciat eum.) et idem
 est. sed littera nostra posuit foueat qd. j. dicitur. calefaciat. ne idē
 sermo sepe repetitus sit: qd est vitiosū. (Dormiatq; in sinu suo)
 i. dormiat in cōplexu regis: est enim finis spatium occupatum
 inter brachia: et quādo quis alterum amplectat dicitur esse in si-
 nu illius. ita ad hoc qd ista puella calefaceret regem oportebat
 qd teneret eum in sinu suo. i. complexum inter brachia. hec enī
 et multa alia faciebat puella vt calefaceret regē. In hebreo ha-
 betur. (Dormiat in sinu tuo.) sed est barbarica mutatio perso-
 + ne: qd ista verba loquebantur familiares regis inter se et quere-
 bant puellam pro rege et non pro aliquo iporū inter quos fie-
 bat sermo: ideo oportet qd dicatur in sinu suo. sed littera hebrai-
 ca barbara est in mutatione personarū et numerorū. (Et ca-
 + lefaciat dñm nostrum regem.) i. ipsa recreabit eum calefaciē-
 do cum dormierit in sinu eius. in hebreo habet. (Dormiebatq;

cum domino nostro rege.) Littera autē nostra mutauit istud
 qd non videbatur pertinere ad finem eo qd mutata est tem-
 pus. nam deberet dici dormiatq; et non dormiebat qd nihil ad
 hoc factum erat: sed petebatur consilium de faciendo. (Quē-
 runt igitur adolescentulam speciosam in omnibus finibus isra-
 el.) i. serui regis quesierunt per totum israel pulchriorem puel-
 lam quam inuenire potuerunt.

+ Quare serui dauid quesierunt puellam pulchram valde p eo
 cum tanta diligentia.

Queretur quare cum tanta diligentia ministri dauid
 inquisuerūt puellam pulchram. Respondendum qd serui dauid inquirebāt puellam principaliter vt ca-
 lefaceret regem. ad hoc autem sufficiebat quācūq; iuenculā
 virginem haberi que vbiq; reperiri poterat: et nō oportebat in-
 quiri per totam terram israel. inquisuerunt tñ per totum isra-
 el et non inuenerunt aliquam virginem pulchriorem q̄ abisac
 sunamitem et illam ad regem duxerunt. Hoc autē fuit propter
 duo. Prīo qd volebant ministri regis letificare eū: et ad hō vole-
 bant qd puella ministraret ei. Si autem illa esset turpis rex eēt
 molestus ei. Ideo cum ipsa deberet semper iacere cum illo in le-
 cto et dare ei cibos et stare coram illo: oportebat vt esset specio-
 sissima et in omnibus valde composita vt decore illius moueret
 regem ad quādam leticiam: nam decore naturaliter ad se trahit
 appetitum et iocunditatem causat. Scōm erat qd ista puella de-
 bebat esse vxor regis vt seq. c. declarabitur. oportebat autē re-
 gis vxorem ceteras pulchritudine excellere. (Et inuenerūt abi-
 sac sunamitem.) i. inuenerunt abisac sunamitem esse speciosissi-
 mam in toto israel. Dicitur autem sunamitis. i. de vrbe nomine
 suna. ista vrbs erat in sorte isachar vt p3 Josue. 19. et de hac ci-
 uitate erat mulier cuius filium suscitauit heliseus vt p3 sequē-
 ti li. c. 4. facta est dies qdaz et trāsiuit heliseus p sunā. et postea
 vocauit heliseus mulierem illam sunamitem eodem. c. (Et ad-
 duxerunt eam ad regem.) i. qd viderunt istam conuenientes p
 posito suo et non erat alia pulchrior in israel. (Erat autem puel-
 la pulchra nimis.) cōmendatur enim valde abisac de pulchri-
 tudine qd erat pulchrior omnibus puellis israel. nam cum in to-
 to israel diligenter inquisita fuisset mulier pulchra nulla inuen-
 ta est pulchrior q̄ abisac. (Dormiebatq; cum rege.) i. ad cale-
 faciendum eū qd ad hoc p̄ncipaliter querebatur. (Et ministra-
 bat ei.) i. dabat ei cibos manu sua vt delectabilius comederet
 de manu illius q̄ de manu alicuius alterius eo qd illa mini-
 straret ei omnes cibos mundissime. Istud autem generale est
 in omnibus hominibus: qd gratius et delectabilius suscipiunt
 cibos de manu quorundam siue virozum siue seminarum q̄
 de manu aliorū: et maxime istud accidit infirmis qui valde se-
 quunt desideria sua. vnde confortantur nimis quando suscipiūt
 cibos de manu illorum a quibus suscipere desiderant: et in hoc
 semper eis fauendum est. sic enim amon filius dauid finxit se
 languere et petijt a patre vt mitteret ei thamar sororem suam
 vt faceret sobriunculas coraz eo et comederet de manu illius
 precedenti lib. c. 13. et sic habuit occasionez ad stuprandum eā.
 (Rex vero non cognouit eam.) i. hō dormiret in sinu regis nō
 cognouit illam.

+ Queretur quare dicitur hic qd dauid
 non cognouit abisac. nam istud non oportebat hic poni. si enī
 istud proficeret aliquid ad excusandum dauid fuisset vtile po-
 ni. sic fuit de beata Virgine. nam dñs qd ipsa erat vxor ioseph: et
 qd aliquis putaret qd Xps natus esset de semine ioseph euāge-
 lista apposuit dicens. et accepit ioseph coniugem suam et nō co-
 gnoscebat eam donec peperit filium suum primogenitū. sic p3
 Mat. 1. in dauid autem non erat sic: qd siue cognouisset abisac
 siue nō nequaquā peccaret qd erat vxor illius: et etiam si esset cō-
 cubina non peccaret cognoscendo illam qd in dauid fuit dispē-
 satio vt declaratum est precedenti lib. c. 5. Respondendum qd
 expressum fuit hoc propter duo. Prīmo ad signandum statum
 abisac. i. qd maneret virgo rege mortuo. nam cum abisac dor-
 miret cum rege et calefaceret eum difficile videbatur qd puella
 mouens senem ad calozem non moueret ad libidinem vt ait
 Hierony. etiam qd alij in tanta etate coire potentes sunt. puta-
 retur ergo verifit qd abisac cognita fuisset a dauid. ad signan-
 dum ergo integritatez eius ppheta testificatus est qd dauid nō
 cognouisset illam. Secundū fuit propter adoniam de quo in-
 fra fit mentio qd petiuit abisac in vxorem. si tñ cognouisset eā
 dauid fuisset omnino illicitum matrimoniū inter adoniā et abi-
 sac et ex hac cā sāteq; poterat reijci petitio adonie. Salomon tñ
 non reiecit ex hac occasione petitionem adonie: sed qd per hoc
 aspirabat ad regnum vt p3 sequen. c. Itē si dauid cognouisset
 abisac

+ Qd. 4

2

At nō cu-
 babat cum
 o d aliquis
 paruulus
 cōuēti?
 fuit vt puel-
 la cubaret
 cū o d pū-
 er pp duo.

Nota re-
 medium 5
 paralytism
 qd cito vi-
 nificat aut
 occidit.
 Opio nic.

1. rō.

2. rō.

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

abifac ipfemet adonias erubuit petere eam in vxore. Ideo dicendum q mortuo dauid cōstabat abifac non fuisse cognita ab eo: et ob hoc adonias nō erubuit illā petere in vxorem. et ad hoc signandum fcriptura expreffit hic de abifac q non cognouiffet eam dauid.

¶ An ifta que dicuntur de adolescentula quefita regi fint intelligenda in fenfu lrali: vel fm allegoriam vt dicit Hiero. 20. 7.

Queretur

an id qd dicitur de abifac fit intelligendum ad lram. f. q fuerit quefita vt iaceret cū rege et calefaceret eum: vel fit intelligendum in parabola. ¶ Respondet beatus Hieron. q iftud nō fuit ad litteram qz videret eſſe ridiculum q aliquid tale fieret. fed eſt intelligendum parabolice. f. q per abifac intelligatur ſapientia quam dauid in ſenectute ſua valde habuit ſibi cōiunctam. nam in ſenibus eſt ſapientia et iſta calefaciebat dauid mouēdo eū ad deſiderium et amorem dei. ſimilis modus habetur ſepe in ſcriptura. vt p. 3. Judi. 9. de lignis yngētibus regē. vnde de hoc ait Hieron. num tibi videtur ſi occidentem litteram ſequaris figmentum eſſe vel athenarum ludicra q frigidus ſener obuoluitur veſtibus: et niſi cōpletu adoleſcētularū nō tepelcit. viuebat adhuc berſabee ſuper erat abigal et relique vxores et concubine: omnes vxores qſi frigide repudiabant et vnus tā grandeeus caleſcit amplexibus. Abraam multo dauid ſenior fuit: et tñ viuente ſarra aliam non queſiuit vxorem. Iſaac duplices dauid habuit annos: et cum rebecca iam vetula nunq refricit. taceo de prioribus ante diluuium viris qui poſt annos quingētos nō dico ſenilibus ſed pene canoſis artubus nunq puellares queſiere complexus. Moyſes iſraelitici populi dux centum viginti annos habuit: ſed ſephorā nō mutauit. q eſt ergo iſta ſunamitis vxor et virgo tā feruens vt ſenem frigidum calefaciat: et tam ſancta vt calentes ad libidinē non prouocet. Exponat ſalomon patris delicias et paſſus bellatoris amplexus. f. poſſide ſapientiam: poſſide intelligentiam ne derelinquas illam et ſeruabit te. cum pene virtutes corporis mutant in ſenibus creſcente ſola ſapientia decreſcat: et poſt hoc per multa verba inducit Hieronymus quomodo abifac ſignificat ſapientiam ſenectutis qz interpretat pater meus ſuperfluous: et intelligitur de ſapientia que ſupabundantius venit in ſenectute q in alijs etatibus. ¶ Sed dicendum q ſi velimus intelligere Hieronymum fuiſſe locutū allegorice ſue moraliter dum tñ relinquit alium fenſu litteralem expoſitio inueniens eſt. Si tñ dicat intelligendū hoc modo litteram et non poſſe aliter intelligi non pōt ſtare ſua expoſitio: et hoc videtur dicere in principio ſue expoſitionis. f. ſi occidentem litteram ſequaris figmentum eſſe videtur vel athenarum ludicra. Sed nō ſtat qz neceſſe eſt itelligi q ad litterā queſita fuerit puella noie abifac ad calefaciendum regem. qd p. 3. qz tunc non diceretur q ſerui regis queſierūt illaz regi qz ipſi non inqueſierūt ſapientiam regi: ſed ipſe illam habuit vt vult Hieron. ex cōditione ſenectutis. Item ſi poneret iſtud hic tanq tropologia nō ponerent multe partes ſuperflue. f. q queſita fuerit abifac per omnes terminos iſrael: et q inuenta fuerit in ſunam que ad ſignificationem nihil pertinet. Item nō ſtat q intelligat ſub tropologia: qz hic eſt hiſtoria cōtinuata a principio capituli vt appareret ex verborū concatenatione: ideo debet poni iſtud qd dicitur de abifac tanq hiſtorice factus. Item p. 3. hoc fortius qz ſequens. dicitur q adonias petiuit in vxorem ipſam abifac: et propter hoc occidit eum ſalomon. ſi tamē intelligeretur ſapientia p abifac et nō eſſet puella nō peteret eam in vxorem adonias. ¶ Dicendum ergo q iſtud accidit ad litterā: et factū eſt qz erat dauid ſener et frigidus nec poterat caleſcere niſi amplexu iuenculaz. nam medici dicunt patientibus membrorū inſtigationem vti les eſſe ſeminarum amplexus maxime iuencularū propter imminentem paralyſim. Hieronymus autē putat eſſe iſtam fabulā: qz non exiſtimat ad aliquid prodeſſe amplexus abifac regi. ſed iſtam p. 3. trium. d. aut allegat de abraam et iſaac q vixerūt maiori tempore et nō mutauerunt vxores. dicendum q fuerunt bone complexionis et nō inſtigitati ſunt ita vt egerent caleſcere iuenculis. ſic etiam fuit de alijs tēpore dauid qui ſeniores erāt et tñ iuencularum amplexibus non egebant: ſed dauid accidit iſta egritudo ex cā ſpali. Item qd dicit de viris ante diluuium nō ſtat: qz illi peruenientes ad annos nōgentos erant fortiores et ſeniores q nos in anno ſeptuageſimo: eo qz perſectus eorū erat longior: ſimiliter etiam de moyſe nō valet dictū qz ipſe fuit tā bone complexionis q poſt centum et viginti annos quibus vixit non caligauit vnq oculus eius nec dentes illius moti ſunt Deut. xlii. In dauid autē ſue ex mala complexionē ſue ex alia

cā ſecuta eſt inſtigationis membrorum generalis.

¶ (Adonias aut.) Hic ponit ſcōm. i. adonie ambitio. nam ambiebat principatum regium et inquirebat fauores ad illum. et dicit. (Adonias aut filius agith). iſte natus eſt in hebrō regnate dauid ſup iudam: et erat mater ſua agith. (Eleuabatur dices ego regnabo). i. eleuabatur in corde ſuo ambiendo principatum regalem: et eleuabatur in ore dicens ego regnabo. eleuabatur etiam in opere qz fecit ſibi currū et equites et quinquaginta viros qz preceſſerūt eum. ¶ Queretur quō adonias putabat q poſſet regnare. nā pmiſſio facta erat dauid de ſalomone determinate qz regnaret vt p. 3. p. lib. c. 7. et magis. 1. ¶ Paral. 2. 2. ſed contra pphetiā nihil fieri pōt. ¶ Rūderi pōt q non ſolū adonias putabat ſe poſſe regnare: ſed et putabant hoc alij viri iſrael. nam ioab ſonebat partem illius et abiatbar ſūmus ſacerdos et multi alij qui eū in regē vixerunt et celebrauerūt iuinitia vt p. 3. in littera: et ſi putaret nullo mō poſſe regnare adoniā non vixiſſent eū nec celebruiſſent feſta ſed putabāt poſſe fieri. Hoc autē fiebat qz forte nō audierat adonias et alij viri dauid pphetiā de regno ſalomonis: qz forte dauid nō reuelauerat eis. ¶ Vel oaro qz audiuiſſent illam pphetiam putabāt poſſe eā mutari: qz multe pmiſſiones dei mutant pp mutationē illorū ad quos ſunt. et ſic forte fieret de regno ſalomonis. ¶ Vel aliter qz forte nō credebāt iſti pphetie. nam multi inter iſraelitas nō credebāt pphetiis. et ob hoc exhortat credere illis vt p. 3. 2. ¶ Paral. 2. 0. cū dixit rex ioſaphath. audite me iuda et oēs habitatores hierlm: credite in oīo deo noſtro et ſecuri eritis: credite pphetiis eius et cuncta eueniēt pſpera. Ideo non obſtate pphetia putabāt iſti poſſe regnare adoniā. Aliter etiam dici pōt q adonias et reliq fautores eius hī crederet pphetie: ex deſiderio paſſionali mouebatur ad agendū eā. ſic enī accidit valde paſſionatis circa aliqd qz ipm deſideriū cogit eos iudicare aliqd eē poſſe qd nō eſt.

¶ Quomodo adonias eleuabatur cū nō peteret ei regnū. 20. 9. ¶ Queretur ulterius quō adonias eleuabatur vt regnaret qz nō cōpetebat ei regnū. poterat enim regnum cōpetere alicui tripliciter. f. pmiſſione dei vel ex pmo genitura vel ex diſpoſitione patris. De primo p. 3. in dauid. nam quamq ipſe haberet ſeptem fratres maiores ſe: tñ eum voluit deus yngere in regem ſupra. 1. lib. c. 16. De ſcō p. 3. de pmo genitura: qz cōmuniter inter iudeos regnum veniebat per ius pmo geniture. et hoc qz erat ſic cōſuetū inter alias gētes. ſic enī dicit pmo ¶ Paral. 2. 1. f. oēs hī filij ioſaphath regis iuda: oeditq eis pater ſuus multa munera auri et argenti: regnum autē tradidit iozā eo qz pmo genitus eſſet. et ſic videt qz pmo genitura tribuebat ius regnandi. De tertio p. 3. qz roboam filius ſalomonis habuit multos filios. f. 28. et. 60. filias: et conſtituit abia filium maacha in capite oīum eo qz eſſet ſapientior et potētiior ſup omnes fratres ſuos quāq non eſſet ipſe pmo genitus vt p. 3. 2. ¶ Paral. 1. 1. Adonias autē non habebat regnū poſſidere aliquo iſtorum modorū. De pmo p. 3. qz deus nō pmiſerat ei regnum ſed ſalomon. 1. ¶ Paral. 2. 2. De ſcō p. 3. f. qz non eſt pmo genitus. nā adonias fuit quartus filius dauid. ante eum qz pueri amnō cheleab et abſolō vt p. 3. pced. lib. c. 3. amnō autē mortuus erat p. 3. li. c. 13. abſolō et bello corruit p. 3. lib. c. 18. ſupererat igitur cheleab q tūc pmo genitus eſſet et cōpeteret ei regnū ex hac parte. De tertio p. 3. f. qz nō fuit adonias a dauid electus vt regnaret: ſed magis ſalomon et ſuper hoc iurauerat vt p. 3. in littera cum dixit berſabee ad dauid. nōne tu oſe mi rex iuraſti mihi ancille tue dices q ſalomon filius tuus regnabit poſt me et ipſe ſedebit in ſolio meo. ¶ Rūdendum qz cōpetebat regnū adonie vno mō. f. p primogenituram qz de filiis dauid manentibus primogenitus erat adonias eo q mortui erant tres pcedentes. f. amnō et abſolō pced. lib. 13. et. 18. ſed de cheleab quāquā nō tantū pateat dicendū eſt q mortuus erat: ideo ſucceſſio veniebat ad eū. hoc aut colligit. f. in littera cū dicit qz erat adonias pulcher valde et ſcōs natus poſt abſolō. ex quo inuit qz cum mortuus eſſet abſolō ipſe manebat vt primogenitus et ad eū pertinebat ſucceſſio. Si autē viueret adhuc cheleab fruſtra pōteret qz erat ſecūdus adonias poſt abſolōne: qz hoc non eſſet ad ppoſitum eorū que dicuntur hic. Hoc et tenet hiſtoria ſcholastica et Nicolaus. habebat et aliud intentiū adonias ad regnandū. f. qz erat pulcher nimis: et putabat qz ppter hoc populus faueret ei. Item habebat ſecū adiutores magnos. f. ioab principem exercitus et abiatbar ſūmū ſacerdotē: quorū fauore et potētia totū pplm ſibi ciliare putabat: ideo hī nō debeſſet ſibi regnū ex iure p fauores putabat illud adipiſci. (Fecitq ſibi currū et equites). i. fecit currū in quo portaret ad modū regis: et fecit equos

† Adonie ambitio.

20. 8.

¶ An credidit adonias et cū eo multi alij poſſe regnare qz nō eſt de ſalomone.

Primo

Scō

Tertio

¶ Regnū poterat cōpetere alicui tripliciter.

Primo

Scō.

Tertio.

¶ Adonie nō cōpetebat regnū rōne primogeniture.

† qui sociarent eum. (Et quinquaginta viros qui ante eum curre-
rent). i. constituit sibi quinquaginta viros qui prederent eum. et hoc
erat currere. sic habet pce. lib. c. 15. f. fecit sibi absolom currus
et equites et quinquaginta viros qui prederent eum. isti quinquagin-
ta viri differunt ab equitibus: quia isti erant pedites et predebant
adoniam cum progredere. equites autem insidentes equis seque-
bantur currum adonie: vel isti quinquaginta viri erant tempore
adoniam et erant forte egres. Alii autem qui noiantur equites forte
erant in alijs locis sicut milites stipendiarii qui manent in locis
suis prompti ad vocationem dominorum quicumque fuerint vocati. h
primum verisimilius est. **Queres** quare adoniam fecit si-
bi currus et egres. **R**espondendum quod hoc fecit propter duo. primo
ad ostendendum statum regium. nam habere ista erat signum suc-
cessuri in regnum. Alii autem filij regis quibus honorabiliter viverent
tamen non sumebant sibi ista insignia: quia proprie pertinebant ad suc-
cessurum in regno. sic enim fecit absolom qui volens succedere
patri: imo regnare eo vivente fecit sibi currum et egres. 2. 50. vi-
ros pce. lib. c. 15. ita adoniam volebat sequi ius illius: quia succe-
debat in iure quod habebat absolom. nam dicitur hic quod erat adoniam scilicet
natus post absolom. **S**cdo faciebat hoc quia adoniam intendebat post
paucos dies vngi in regem sicut postea factum est: et quia non dece-
bat subito ascendere de parvo statu ad maximum: voluit aliquam
tempore vti his insignijs que significabant et ostendebant magnam
excellentiam status ut postea in regem vngere. (Nec corripuit
eum pater suus). i. quod adoniam male ageret usurpando sibi
regnum non corripuit eum dauid. (Aliquando dicens. quare hoc
fecisti). i. saltem nunquam dixit ei verbo quare faciebat illam stul-
ticiam. in hebreo habet. (Nec contristatus fuit pater suus illius in
diebus suis). Eadem sententia est quia contristari et corripere idem sunt
s. quia contristatus homo cum quis corripit eum prohibendo illud agere
quod ipse desiderat et dicit in diebus suis. i. nunquam quando vixit.

Queres an peccavit adoniam faciendo ista que fecit. Aliqui di-
cet quod sic quia dicitur hic. et non corripuit eum pater suus. nunquam tamen ali-
quis corripendus est nisi de eo quod male agit. **R**espondendum
adoniam egit hic duo. primum erat quod eleuabatur dicens ego re-
gnabo et fecit sibi currum et egres. scdm erat quia fecit se vngi in re-
gem et celebravit festiuitatem regni. De primo vobis quod aut adoniam
sciebat salomonem habere aliquod ius ad regnandum ex diuina p-
missione vel ex iuramento patris aut non. Si primo modo vobis quod
peccabat grauius eo quod conabatur subripere ius alterius: et mani-
feste usurpabat sibi insignia illius: per quo salomon poterat ei in-
dicere iustum bellum si dauid ei non exhiberet iustitie complementum.
tamen si scdo modo vobis quod non videret peccare adoniam: quia ius
regnandi non competebat nisi ex tribus modis supra assignatis.
s. pmissione dei: primogenitura: paterna electione: sed adoniam h
dato nesciret aliquem habere ius ex diuina pmissione nec electio-
ne patris: ideo manebat solum ius primogeniture: sed istud ha-
bebat adoniam: ideo iuste poterat propria auctoritate ferre insi-
gnia successuri in regno. Si autem dicitur de vntione adoniam et
festiuitate regni vobis quod indistincte adoniam peccavit. nam da-
to quod indubitater ipse haberet ius succedendi non existente in co-
trarium prophetia nec paterna electione quod ipse ignorante patre vngere
in regem et celebraret festiuitatem regni penam graue erat
contra patrem quia usurpabat ius patris illo non concedente. Sed
adhuc manet dubium de primo. an peccasset adoniam faciendo
currus et equites. Et vobis quod peccauerit quia littera dicit et non cor-
ripuit eum aliqui pater suus dicens: quare hoc fecisti. et hoc non
refertur ad vntionem in regem sed ad currus et equites ut patet
in littera. ergo peccavit faciendo currus et equites cum de hoc
corripendus erat. **I**tem patet quod non fecerit hoc nesciens ius sa-
lomonis sed sciendo et volendo repugnare illi: quia si adoniam pu-
tasset nulli competere ius regnandi nisi sibi securus acciperet insi-
gnia successuri in regnum et non curaret confederare sibi aliquos
adiutores tanquam nullum haberet repugnatem: confederauit sibi
tamen ioab principem militie et abiatbar summum sacerdotem. quod patet
in littera. s. et sermo eius erat cum ioab filio saruie et cum abiatbar
sacerdote qui adiunabant partes adoniam. et sic videtur quod partiali-
tas erat hic et consequenter aliquis competitor. Item patet quod adoniam
qui fecit festum magni in vntione sua inuitauit omnes fratres suos
et salomonem fratrem suum non inuitauit. ergo sentiebat illi sibi co-
petitorum. et sic malo animo agebat ista et peccabat. **S**ed aliqui di-
cet quod non peccaret adoniam: quia dauid tolerabat istud et per tole-
rantiam fiebat ei licitum. sicut id quod ecclesia potest prohibere faci-
liter et sine aliquo scandalo et non prohibet licitum sit. Dauid tamen
nunquam increpuit adoniam super hoc. ergo videbatur approba-
re non increpando. **R**espondendum quod dauid non approbauit

factum adoniam: quia ignorabat illud cum iaceret in lecto et nesci-
ret ea que fiebant. et etiam quia forte quodammodo dauid sciret erat ipse ad
corrigendum. vel aliter dato quod dauid permitteret adoniam ista fa-
cere non approbaret illa: sed forte ex aliqua tenera affectione per-
mittebat: imo dato quod approbaret non poterat ei dare ius regna-
di cum oes prederet salomonem regnaturum.

Quare dauid non corripuit adoniam facientem currus: et an
peccauerit.

Questio. 12.

Queretur ulterius quare dauid non corripuit adoniam
cum faceret sibi currum et equites et diceret ego
regnabo: quia debuisset iam esse admonitus in eo quod fecit absolom
contra eum. nam fecit currus et equites et postea voluit regnum sub-
trahere dauid pce. lib. c. 15. Ideo cum adoniam faceret ista de-
buerat nimis timere dauid et corripere eum. **R**espondendum
quod non erat istud signum usurpandi regnum sed solum erat signum
successuri in regno. Ideo dauid non curabat quod adoniam ista fa-
ceret. Item patet quod si istud esset signum usurpandi regnum cum iam
absolom istud fecisset et perisset nullo modo adoniam auderet ali-
quid tale ostendere: quia illico captus fuisset et occisus ne moueret
seditionem contra dauid. **S**ed adhuc dici posset quod absolom a
principio fecit currum et equites: et quaquam ista non essent si-
gnum usurpandi regnum tamen elatus in superbiam usurpauit il-
lud. Ita nunc timendum erat de adoniam quod cum superbi-
ret diceret ego regnabo postea vellet usurpare regnum dauid. **R**esponde-
dum quod dauid non arbitrabatur hoc: quia sciebat quod absolom surre-
xerat contra eum in penam delicti sui: quia occidit vnam et iam suffi-
cienter punitus fuerat pro illo peccato. Ideo non putabat quod nunc
aliquis de filiis suis posset insurgere contra eum. Populus quoque
videns currus et equites adoniam non putauit quod vellet usurpare
regnum dauid: sed quod cum iam senuisset et valde fuisset infirmi-
tatis credebatur quotidie propinquus mori. et ob hoc adoniam
disponebat se ad regnandum. **A**lii autem dicunt quod dauid ne
sciebat ista que faciebat adoniam eo quod erat semper in lecto: ideo
non poterat corripere illum. sed non est verisimile quia ista fecit ado-
niam magno tempore: et quod dauid non videret illa aliqua enar-
raret ei. **S**ed dicendum videtur magis quod dauid hoc sciebat:
et tamen nolebat increpare adoniam. et hoc quia nolebat facere scanda-
lum inter filios suos. nam si corripere adoniam propter hoc in-
dicaret quod ipse non erat successurus in regno alioquin licite pos-
set vti istis insignijs que pertinebant ad successurum: voluit igitur
tolerare eum in isto honore usque ad diem quo ipse deter-
minaret quis de filiis suis succedere deberet. Istud idem fecit
in absolome. nam tunc bene videbat dauid absolomem ferentem
ista insignia per quattuor annos precedere. lib. c. 15. et tamen non cor-
ripuit eum ex causa predicta. Scdm fuit quia dauid diligebat adoniam
valde et nolebat contristari eum: nam erat primogenitus eius et pul-
cher valde propter quod afficiebat ob ad eum. **Queres** ulte-
rius an ob peccatum non corripendo adoniam. Aliqui dicunt quod sic: quia
cum peccaret tenebat eum corrigere. sic enim peccauit beli summus sa-
cerdos. nam ipse in se bonus erat: quia tamen filios suos non corripuit
deus? illic penam ei et toti domui sue. s. 1. li. c. 2. **R**espondetur
quod non peccauit ob non corrigendo nec est sile de adoniam et de fi-
liis beli: quia penam illo erat directe deus. nam ob quod filij beli erant si-
lij belial nescientes dominum nec officium sacerdotum ad populum. s. 1. li. c. 2.
penam autem adoniam quod ad extra apparebat non erat nisi quod vani-
tas vel ostentatio que satis permittit filiis regum. vel dicitur quod non
corripuit eum eo quod ignorabat. sile est quia quodammodo vngere in regem
adoniam nesciebat ob ubi berisabee et nathana declarassent ei ut
patet in littera. s. et ecce adoniam regnat te videri mi rex ignorante.
Sed ob quod vbi aliqui peccauerit ob ex negligentia quia noluit
corripere adoniam. et huius patet quia si signat hoc cum ob. nec corripuit eum
pater suus aliqui dicens quare hoc fecisti. quod vbi ponit ad increpa-
tionem dauid. Sed ob quod non tantum peccauit ob non corripiendo ado-
niam sicut peccauit beli non corripiendo filios suos: quia penam illo
erat grauissimum. s. 1. li. c. 2. penam autem adoniam erat minus: non tamen
erat totaliter excusabile. Cum autem dicitur Neco. quod adoniam non pecca-
bat nisi in quadam ostentatione. dicendum quod si forte solum se-
cisset ad honorem magnum currum et equites fuisset ostenta-
tio et non preiudicasset alicui: tamen usurpabat insignia succe-
suri cum ipse non esset successurus: et erat hoc in preiudicium
salomonis. Ideo non erat tolerandum. Cum autem dicitur quod da-
uid nesciebat an adoniam ista faceret. dicendum quod non est veri-
similiter quod in tanto tempore non diceret hoc aliquis regi. Cum
vero allegat quod dauid nesciebat quomodo adoniam vngere in regem
vobis non esse simile quia illud factum est vna die et in eadem die an-
tequam compleret nuntiatum est ob. quod patet quia immediate ob iussit sa-
lomonem

Adoniam
facit cur-
rum et eg-
res non
signabat
se velle
usurpare
regnum a
patre sed
succedere.

Dauid si
corripuit
adoniam
propter
duo.
Primo.

Scdo.

Ob.

13.

Ad

an

peccauerit

si cor-

ripit adoniam.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Ob.

10.

Ad

an

adoniam

fecit sibi cur-

rum et egres.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Primo.

Constitutio.
3. Rñsio.

Qd. I 9

Joab & abiathar an peccauerint fouedo p-tes adonie.

for dauid amoueret eum de summo sacerdotio voluit captare fauorem adonie ante tēpus. sic tenet Ra. da. cambi. sed istud im probatum est preceden. lib. c. 15. C. Potest aut vari alia cā taz de ioab q̄ de abiathar quare adheferit adonie. f. q̄ isti deside- rabant precellere alios in honore. erat autem propinqua mors dauid in qua nouus rex sumēdus erat: & illi qui a principio fa- uissent ei ante susceptum regnum maxime honorarētur ab eo postea: ideo isti duo vt essent maximi in domo adonie in cepe- runt nunc fauere ei ante q̄ esset rex. adheferunt aut potius ado- nie q̄ alteri: q̄ putauerunt istum potius futurū regem q̄ alium: vel q̄ forte ab isto magis diligebantur & poterant facilius ha- bere fauorem eius.

Queretur ulterius an peccauerint ioab & abiathar fouedo partes adonie cum ipse nō haberet ius regnandi. C. Considerandū ad hoc q̄ sicut supra declaratum est triplex erat ius regnandi. f. promissio dei: primogenitura: & electio patris. Adonias autem habebat vnum. f. primogenitu- ram. Salomon vero habebat duo. f. promissionem dei & ele- ctionem atq; confirmationē patris. ideo erat potior in iure suc- cedendi. imo dato q̄ adonias habuisset primogenituram & ele- ctionē patris: si salomon haberet promissionem diuinam solū esset potior in iure: quia iste confert ius indubitātū & derogatū ri cuiuscūq; alterius. Si autē adonias non habuisset aliq̄ ius peccarent quicūq; fauerent parti eius eo q̄ iniustitiaz fouebat: sed habebat primogeniturā que erat quodam ius super q̄ po- terant iniici quicūq; adhererent ei. Et tunc dicendū q̄ aut ius sa- lomonis erat manifestum aut non. si esset manifestum peccaret fauentes adonie q̄ derogabant salomoni iniuste. si autem ius eius erat occultum: vt pote quia reuelatio prophetica & iuramē- tum dauid nondum innotuerant non peccabant qui adhebeant adonie eo q̄ constabat eum habere ius & de nullo alio consta- bat. Sed dicendum q̄ ioab & abiathar peccauerūt q̄ ipsi noue- rant ius salomonis: nō voluerūt fauere adonie ex causis dictis. Et hoc patet quia alij serui dauid nō fauebant adonie vt patet in littera. si tamē fuisset omnino occultus ius salomonis seruus dauid omnes assensissent adonie tanq̄ notorie habēt ius ad regnandum. ergo cognitum erat ius salomonis. (Sadoch ve- ro sacerdos.) Hic ponuntur illi qui non fauebant adonie. f. sa- doch sacerdos. i. summus sacerdos. sic etiā accipitur de abiathar qui vocatur sacerdos. i. summus sacerdos. nam ambo vocantur principes sacerdotū. 1. Paralip. 24. ponit autē sadoch primus q̄ erat honoratissimus eo q̄ erat summus sacerdos. (Et banaias filius ioiade.) Iste etiam non fauit adonie: & erat iste de viis fortibus dauid in secūdo ternario: & erat secretarius eius ad au- rem preceden. lib. c. 2. diligebat autē illum dauid ideo fecerat ipsum principem super celestib; & seletib; preceden. lib. c. 8. et. 20. iste fuit postea princeps militie salomonis sicut ioab tempore dauid sequen. c. (Et narhan propheta.) Iste erat familiaris da- uid & penitauerat ei de regno salomonis precedē. lib. c. 7. & de pena pro adulterio bersabee & morte vrie eodem lib. c. 12. (Et semei.) Etiam iste non fauebat adonie. **Queretur** quis erat iste semei. Aliqui putant q̄ fuerit ille qui maledixit dauid preceden. lib. c. 16. & postea pepercit ei eodez lib. c. 19. ex hoc ēt dicit Ra. salo. super. c. 3. j. q̄ iste semei erat doctor salomonis: & quādiu ipse vixit non accepit salomon vxorem alienigenam: & mortuo illo illico accepit. C. Sed dicendum q̄ non stat: q̄ iste semei habebat magnam potestatem in domo dauid & erat val- de familiaris ei cum ponatur hic nominatim inter viros ma- gnos qui poterant adiuuare vel impedire adonias. semei tamē qui maledixit dauid non erat vir magnus. etiā nō habebat ali- quem fauorem in domo dauid: q̄ l; dauid pepercit ei ppter hoc q̄ occurrit ei in iordane tñ non diligebat eum: imo iussit sa- lomoni q̄ occideret eum post mortem suam. sequē. c. Dicendū ergo q̄ iste semei erat aliquis vir potens in domo dauid & for- te de cognatione eius qui poterat adiuuare vel ipedire regnū adonie. ideo ponitur hic q̄ non faueret adonie. (Et cerethi & se- lethi.) Etia isti non fauebant adonie q̄ princeps eozū erat ba- naias preceden. lib. c. 8. et. 20. & tñ banaias non fauebat adonie ideo etiam nec celestib; & seletib; fauerent ei. In hebreo habetur. (Et rey.) Ubi nos dicim⁹ cerethi & seletib; multi tamē hebreo- rum putant q̄ sit celestib; & seletib; & Hieronymus sic transulit. posset etiā dici q̄ rey est nomē alicuius militis magni in domo dauid sicut semei: & ille etiam non fauebat adonie. (Et robur exercitus dauid non erat cuz adonia.) i. pars potissima vel for- tissima exercitus dauid non fauebat adonie.

Quomodo robur exercitus dauid non fuit cū adonia cū ioab esset cum eo.

Questio. 21.

Queretur

quomodo robur exercitus dauid non erat cum adonia cum ioab qui erat princeps mi- litie faueret adonie: & q̄ erat robur exercitus dauid de quo hic dicitur. C. Ad primum dicendum q̄ sicut ioab fouebat partes adonie ita serui sui fouebant: ioab tamē q̄q̄ esset princeps exer- citus dauid non habebat secū semper exercitum sed solū quā- do erat in bello. nunc autem non erat bellum ideo soli serui sui tenerent intentionem suā. alij autem de exercitu tenerent quā- partem vellent: quia tunc non suberant discipline ioab. C. Ad secundum dicendū q̄ robur exercitus dauid non vocatur hic maior pars vel melior de exercitu suo q̄ ipse cōgregabat quā- tum volebat de exercitu cum opus erat: sed intelligitur hic de illis qui erant semper in curia dauid. nam alij milites stipendia- rij qui vinebant per varia loca & alij qui solebant vocari tem- pore bellozū non erant nunc in curia vt possent fouere vna; vel alteram partem. Ideo intelligitur robur exercitus pro sercē- tis viris qui venerant cum dauid de geth: & qui semper erāt cū dauid. nā consueuerat dauid semper secum habere seletib; & ce- lethi & viros getheos. q̄ patet quia isti erant cum dauid in bie- rusalem quādo subito nūciat um est q̄ ab solon esset rex: & fuge- runt cum dauid de hierusalem preceden. lib. c. 15. sed supra ex- primūtur nominatim cerethi & seletib; ergo opz q̄ p robur exer- citus intelligatur sexcenti viri gethei: q̄ non leguntur alij cōti- nue mansisse cum dauid in curia sua nisi isti. Ite; patet quia in hebreo dicitur. (Et viri fortes.) Ubi littera nostra dicit & ro- bur exercitus. isti tamē sexcenti viri gethei vocātur viri fortes excellenter precedē. lib. c. 15. f. ambulabant iuxta eum legiones cerethi & seletib; & omnes gethei pugnatores validi sercēti. (Im- molatis ergo adonias arietibus.) Hic ponitur festū coronatio- nis adonie. nam cum magno tēpore fecisset apparatū successuri in regno. f. habendo currus & equites: nouissime voluit yngi in regem: & fecit magnam solēnitatē cōiuiorū ad que vocauit vi- ros iuda & fratres suos & dicitur. imolatis arietibus & vitulis. i. occisis ad solēnitatem. (Et vnuerfis pinguibus.) i. occidit pin- guia: siue de vnuerfis generibus pinguū ad istam solēnitatem per hoc intelliguntur alia pecora que occidi solent ad conuiuiā: & intelliguntur volucres & altilia & quicūq; pertinent ad delecta- tionem gustus de animalibus. **Queretur** quō imolata sunt ista animalia vel q̄ sacrificiū factum est de eis. C. Rñdē- dum q̄ potest accipi ista imolatio dupliciter. Vno modo q̄ so- lum adonias fecisset conuiuium magnū & ad hoc occidisset multa animalia. Alio modo q̄ occidisset ista animalia in sacrifi- cium pro solēnitate coronationis. De primo p3 q̄ imolatio solū significat ingulare vel occidere. & etiā si accipiatur victima po- test poni pro animalibus que occiduntur in conuiuijs & nō per- tinent ad sacrificium dei. sic patet Gen. 43. cum dixit ioseph vi- spensatori suo. introduce viros domum & occide victimas & in- strue conuiuium: quia necum comesturi sunt meridiem. & tamen ibi non fiebat aliqua imolatio deo sed solū fiebat conuiuiū: ita poterat fieri hic. Aliter potest dici q̄ hic immolarētur oēs victime ad solēnitatem huius coronationis & ille essent victi- me pacifice de quibus liceret cuiuscūq; comedere: & ad illas inui- tauit adonias fratres suos & principes israel. & istud est verissi- milius: quia solēnitas regis non fiebat sine immolatione victi- marum multarum. sic patet de renouatione regni saulis facta in galgala vbi oblatae sunt multe hostie pacifice & populus co- medit de illis supra. 1. libro. c. 11. (Juxta lapidem zoelēth.) i. fuerunt victime immolate iuxta lapidem eo q̄ ibi fuit factum conuiuium & paratio ciborum. vel quia ibi fuerunt sacrificia oblata deo. Est autem iste lapis zoelēth quidam lapis magnus & famosus apud hierusalem ideo habet nomen. sic enim alij la- pides famosi nomina habent. sic patet supra. 1. lib. c. 20. cum di- cit ionathas ad dauid q̄ lateret apud petram cuius nomen est ezel & Judicum. 20. dicitur q̄ sexcenti viri beniamin sederunt in petra semon. Aliqui volunt q̄ iste lapis zoelēth erat quidam lapis non magnus apud hierusalem in quo iuuenes exercebat vires suas iaciendo eum vel trabendo per terram. & hoc putat sequendo interpretationem eius: quia zoelēth significat lapi- dem tractum. sed non dicitur conuenienter: quia tunc iste la- pis moueretur de vno loco ad alium: & aliquando esset hic & aliquando alibi non habens locum certum. & tamen hic ponit- ur ad designandum locum certum cum dicitur q̄ fuerunt im- molata animalia apud lapidem zoelēth. ergo manebat fixus. Item quia dicitur qui est vicinus fonti rogel. in quo signatur q̄ ille lapis semper erat apud fontem rogel. si tamen esset la- pis ad iaciendum & experiendum vires: aliquando esset ibi & aliquando

Rñsio.

Robur exercitus dō q̄ rō- catur.

†

†

† Festū coronatio- nis ado- nie.

Qd.

22.

†

Quō im- molata sūt aialia in festo adonie. * Rñsio. Immo- latio ou- plr acci- pipōt.

†

† Lapis zoelēth.

† Rogel
qđ no-
men sit.

Qđ.
23.

Adonie
vinctio
quare fa-
cta fuerit
apđ fon-
te rogē.
* Rñso.
Reges
antiqui
corona-
bantur
apđ fon-
tes et ar-
bores.

† Quos vo-
cauerit
adonia
ad coniu-
niū qđ
non.

†

†

†

†

†

†

†

et aliquando alibi: et non diceret scriptura eum esse apud fon-
tem rogē. Ideo dicendum qđ erat lapis magnus et immobilis.
(Qui erat vicinus fonti rogē). i. iste lapis erat vicin⁹ fonti cu-
ius nomē est rogē. istud ponitur ad magis significandū. Hebrei
putant qđ rogē sit nomē appellatiuū et significet fullonē: et sic vo-
cant istū fontē fullonis: qđ apud illum erat ager et piscina fullo-
num. sic enim habetur sequē. lib. c. 18. cum dicitur qđ rapaces
et alij socij sui venerūt in hierusalē et steterunt iuxta aqueductū
piscine superioris que est in via agri fullonis. et ponit ibi rogē
sicut hic et stat pro fullone. sic etiā accipitur Esai. 7. c. segredere
in occursum achaz ad extremū aqueductus piscine superioris
in via agri fullonis. Dicendū qđ vix est qđ istud nomē rogē si-
gnificat fullonē: et tñ aliqñ nomina cōmunia efficiūt nomina
propria sicut patet sepe in hebreo. et sic Hieronymus posuit ali-
qñ rogē vt propriū: et aliqñ posuit fullonem. nam Josue. 15. et
18. ponit fons rogē tanqđ terminus diuisionis inter sūdē iu-
de et beniamin. in quo videt distinguere fontē rogē et fontem
agri fullonis. In hoc autē magis est standū hieronymo qđ he-
breis: qđ ipse nouit totam illā terrā quā proficitur se suis pedi-
bus ambulasse solum vt haberet noticiā locorū de quibus me-
minit sacra scriptura vt p3 in quodā prologo suo super Para-
lipo. qui incipit. Eusebius. **Q**ueret quare fuit vinctio
adonie facta apud fontes rogē. * **R**espōdēdū qđ in vinctio-
ne regum ipsi subditi iprecantur multa bona regibus et desiderāt
regnū illoz permanere longo tempore sicut patz. 3. in littera de
his que iprecabātur super adoniam viri sui. et de his que ipre-
cabātur super salomonē yngentes eum: et ad hoc obseruant ce-
rimonias vt vinctio regū vel coronatio fieret apud aliquos fon-
tes vel arbores. De fontibus ratio est qđ sicut aqua fontis est in-
deficiens: ita yngētes regē iprecantur regnū illius nō deficere:
vel magno tpe durare. De arboribus ratio est qđ sicut arbores
florent et virent: ita yngētes regē iprecantur regnum illius sem-
per florere prosperitate et vixere manēdo in robore suo. De vn-
ctione apud fontes p3 in adonia et salomone. nam adonias vn-
ctus est apud fontē rogē qui erat famosus. salomon autē vnct⁹
fuit in gion. i. apud fontē syloe qui etiā est famosus vt patet. j.
de vinctioe autē apud arbores apparet. Iudici. 9. vbi dicit de
abimelech qđ vinctus est in regem apud quercum sichei. et illa ē
quercus famosa et que valde multis annis durauit vt ibidē de-
claratum est. fiebat autē apud illā: vt sicut illa arbor erat annosa
ita regnum abimelech duraret multis annis. (Vocauit vnctus
fons fratres suos filios regis). i. vocauit adonias istos ad solē-
niandū coronationē suā et ad cōuiuium magnū qđ faciebat. ex
hoc patet qđ nullus erat in filiis regis cōpetitor regni cum ado-
nia preter salomonem. nam de eo dicitur qđ non vocauerit ip-
sum: si tñ fuisset aliquis maior adonia illi potius cōpeteret ius
regni qđ adonie: et illum non vocasset tanqđ cōpetitorē: vel for-
te non ausus fuisset yngi in regem. (Et oēs viros iuda seruos
regis). i. etiā vocauit oēs viros iuda qui erant serui regis. i. cō-
tinui familiares sui in domo sua et curia. hoc dicit ad oziā
aliorū virozū iuda qui habitabant dispersi per vrbes et nō erant
in domo regis: qđ illi non vocātur serui regis: et de illis nullus
vocatus est ad cōuiuium. (Nathan autē ppheta.) Dic ponitur
illi quos non vocauit adonias ad cōuiuiū. i. qđ non fauebant
parti sue. et primus fuit nathan ppheta. (Et banaiam.) Iste etiā
non erat de parte adonie: ideo dilexit eum postea salomon val-
de et fecit illū principem exercitus. j. 4. (Et robustos quosq.)
Dic potest intelligi qđ intelligebatur supra cum dicitur. et robur
exercitus dauid non erat cū adonia. et intelligitur ibi de sexcen-
tis viris getheis. hic tñ o3 accipi largius. i. tam pro istis getheis
qđ pro celestibz et seletibz. nā etiā illos non vocauit cum non essent
de parte sua vt p3. 5. (Et salomonē fratres suum non vocauit.)
Oēs alios fratres suos vocauit et salomonē non eo qđ illū sen-
tiebat cōpetitorē. Ex hoc apparet qđ adonias sciebat salomonē
habere ius ad regnū: siue ex vci promissione: siue ex iuramento
patris: ideo non vocauit eum: alioquin si ignorasset ius salomo-
nis vocauisset eum cum ceteris fratribus.

Quā adonias cōmiserit crimen lese maiestatis eo qđ vinctus est
in regem. **Q**uestio. 24.

Queretur circa istā vinctioe adonie: an ipse per hoc
qđ vinctus est in regez viuente dauid et igno-
rante cōmiserit crimē lese maiestatis volendo vsurpare regnū
dauid sicut absolon. Alijs dicit qđ nihil magis egit absolon
qđ nunc egerit adonias. s. qđ ille viuente patre et ignorante vn-
ctus est in regem in bebron. **R**espondēdū qđ adonias nō leserit
maiestatem regis nec voluerit vsurpare regnum dauid facien-

do se yngi in regem. qđ p3 qđ iaz absolon occisus fuerat ex hac
causa. et si nunc adonias sic insurgeret dato qđ ipse solus habe-
ret ius succedendi occideretur: quia patrem volebat de regno
expellere: sed hoc nequaquā aggredieretur adonias timēs exitū
miserabilem absolonis. **E**t si adonias voluisset vsurpare re-
gnū dauid non fauisset ei ioab et abiatbar. nam isti erant fa-
miliares magni dauid et diligebant eum valde: unde non per-
mitterēt tale quid fieri. potissime qđ ioab fuit qui maxime per-
secutus est absolonem et occidit eum pro hac vsurpatione pre-
ceden. lib. c. 18. **I**tem si adonias voluisset vsurpare regnū da-
uid efficiendo eum de regno vel occidēdo sicut voluit facere ab-
solon fecisset secretissime istam cōiurationē extra hierusalē. et
postea congregatis ad se omnibus fautoribus suis venisset ad
pugnandum contra dauid. sic enim fecit absolon: qui recedens
de hierusalem iuit in ebzon vt ibi faceret cōspirationem et vn-
geretur. et postea manu armata venit contra dauid in hieru-
salem preceden. lib. c. 15. adonias tñ cum minori parte populū
vinctus est intra hierusalem: et publice clamatum est vinct rex
adonias: et sederunt ad cibos cōiuiue eius tanqđ nihil mali egis-
sent nec timere deberent aliquid mali. si tñ cōspirasset cōtra
regem ad tollendū ei regnum non debuissent esse securi quia
deberēt putare qđ totus israel irrueret super eos. **I**tem adonias
vocauit omnes filios dauid ad cōuiuium istud et coronationē
suam et venerunt. si tñ hic ageretur de vsurpatione regni cōtra
dauid filij sui non consensissent quibus nulla utilitas hic pue-
niebat: et cōsensissent tñ et venerunt ad cōuiuium. ergo non in-
tendebat adonias vsurpare regnum: sed solum volebat yngi
in regem tempore dauid ad hoc qđ post mortem eius maneret
rex indubitatus. et istud multoties fit. i. qđ patres viuentes vn-
gant filios suos in reges. sic enim consueuerat imperatoribus
romanz qui filios suos cesares faciebant. sic etiā fecit da-
uid. nam salomonem fecit yngi eadem die qua vinctus est ado-
nias: et vixit post hoc aliquāto tempore dauid vt patet. j. in lit-
tera et sequen. c. **H**oc autē ab antiquo consuetum erat inter alios
reges: ideo voluit hoc solū assequi adonias nec in hoc lesit re-
giā maiestatem. absolon autem noluit hoc sed patrem viuē-
tem de regno expellere vel occidere preceden. lib. c. 17.

Queretur vterius dato qđ adonias noluerit vsurpare regnū
dauid: an peccauerit faciendo se yngi dauid nesciente. **R**espō-
dēdū qđ peccauit adonias in duobus. **P**rimo cōtra dauid. nā
qđ viuente patre filius yngatur in regem non est regulare sed
prouenit ex indulgentia patris: adonias tñ patre non iubente et
nesciente vinctus est: iō peccauit contra illū accipiēdo ius alie-
num inuito dñō. **I**tem qđ salomon non haberet aliqđ ius et
esset adonias primogenitus: adhuc spectaret successio regni ad
determinationē dauid qđ ipse poterat facere de filiis suis regez
quēcuqđ vellet dato qđ non esset primogenitus. Sic enim fuit
de roboam qui fecit abiam nō primogenitū suū esse regez eo qđ
magis placuit ei vt patz. 2. Paralipo. 11. et hoc significauit ber-
sabec dicens ad dauid. verumtamē domine mi rex in te oculi
respiciunt totius israel vt indices eis quis sedere debeat in so-
lio tuo post te. q. d. l3 adonias vinctus fuerit nūc in regem non
curat de hoc populus israel: sed aspiciunt omnes determinatio-
nem tuam. i. quis debeat post te regnare. adonias tamen nō ex-
pectata determinatione dauid vinctus est in regem ideo preiudicauit iuri dauid. Nec erat indignū qđ ex hoc solo priuaretur
omni iure suo siqđ haberet ad successionem regni. et ita factum
est. nam dauid priuauit eum iubendo salomonē yngi. **S**ecū-
do peccauit adonias contra salomonē preiudicando iuri eius.
nam salomon habebat ius potius ad regnum qđ adonias. i. ex
determinatione dei et ex iuramento patris: ideo non determina-
to inter eos de iure successionis: qđ ipse adonias propria aucto-
ritate faceret se yngi in regem preiudicabat valde iuri salomo-
nis. hoc autē cognouit adonias. nam viso qđ peccasset confugit
ad tabernaculū et tenuit cornu altaris: et noluit exire inde quo-
usq; misit ad salomonē dicens. iuret mihi hodie rex salomon qđ
non interficiat seruum suū gladio. et sic qđ sciret se peccasse
contra dauid putauit magis peccasse contra salomonem: et ob
hoc petiuit ab ipso veniam et non a dauid.

Dixit itaq; nathan. Dic ponitur tertium huius. c. i. salomo-
nis promotio. et diuiditur in duo. primo ponit salomonis vn-
ctio. scđo adonie vsutatio. ibi. (Adhuc illo loquēte.) **P**rima in
trez: qđ primo ponit matris salomonis petitio. Scđo regis cō-
fessio. ibi. (Ridit rex.) **T**ertio petitionis execution. ibi. (Dixit
quoq; rex.) **C**irca primū v3. (Dixit itaq; nathan ad berisabec
matrem salomonis). i. berisabec erat ignorans qđ adonias ynge-

Qđ. 25.

An pecca-
uit adonias
faciēdo se
yngi.
1. rō.

2. rō.

Salomōis
promotio.

ref in regē: iō nō intercedebat apud regē pro filio suo. nathan at
 ppbēta notificauit ei vt loq̄ret regi q̄ salomon vngere i regē.
 + (Num audisti q̄ regnauerit adonias fili⁹ agith). q. d. nūqd nō
 audisti q̄ adonias fili⁹ agith regnauerit. i. vinct⁹ fuerit in regē
 + hodie. 2 si audisti quid facis q̄ nō loqueris regi pro filio tuo sa-
 lomone. (Et oīs nī dāuid hoc ignorat). i. nō iussit ipse q̄ fieret
 nec scit an sit. hoc dixit nathan pp duo. Primo ad significādū
 q̄ erat graue malū dāuid nesciēte aliq̄ue vngi in regē: iō debe-
 ret nūciari dāuid. Secōdo 2 principaliter dixit hoc ad incitandū
 berfabee vt loqueret ad dāuid pro salomone. nā si dāuid iussit
 + q̄ vngere adonias in regē frustra erat peti q̄ salomon vn-
 gere: q̄ rex non mutaret ppositū suū maxime re non integra
 2 in p̄iudiciū 2 dedecus adonie qui iam vinct⁹ erat: q̄ tamē
 + fiebat rege ignorāte poterat haberi remediū. potissime q̄ veri-
 simile est q̄ rex irasceret q̄ eo nesciente adonias vinct⁹ fuerit:
 2 ex hoc facilius assentiret p̄cibus suis pro salomone. (Nūc
 ergo veni 2 accipe consiliū meū). Voluit nathan cōsulere ber-
 fabee q̄ intraret ad regē intercedens pro salomone 2 instruxit
 eam in verbis petitionis.

Quare nathan tam sollicitus erat cum berfabee vt intercede-
 ret pro salomone ad hoc vt regnaret.

Questio. 26.

Queretur quare nathan ppbēta tāz sollicitus erat cir-
 ca berfabee vt intercederet pro salomone.

Quidā dicūt q̄ faciebat h̄ q̄ nimis afficiebat ad salomonē.
 2 cā hui⁹ erat q̄ ipse instruxerat salomonē in parua etate: 2 do-
 ctiores solēt affici erga discipulos sicut discipuli erga doctores:
 immo naturaliter magis diligunt doctores discipulos suos q̄
 discipuli diligāt doctores: sicut bñfactores magis diligūt bñfi-
 ciarios a se q̄ ab eis diligātur. cuius cās ponit aristō. 9. ethico.
 2. cā. Alia cā esse potest. s. q̄ nathan putabat se hic fouere partē dei:
 nam ipse ex parte dei p̄nūciauerat salomonē regnaturū aīq̄
 nascere vt p̄z p̄ceden. lib. c. 7. 2 magis. 1. Paralip. 2. 2. quia
 3. cā. nunc videbat cōtra p̄phetiā suāz vngi adoniam sollicitauit ber-
 fabee vt p̄curaret fr̄iūz. Alia cā esse potest p̄pter magnā fami-
 4. cā. liaritātē nathan ad salomonē. nam ipse ipsoiuit ei nomē ex par-
 te dei. s. amabilis dñō p̄cedē. li. c. 1. 2. sicut sciebat illū a deo
 diligi ita ipse illū diligebat 2 cōuersabatur nimis cum eo: ideo ex
 quadā affectione procurabat nunc cām illius. Alia cā potest eē
 2 forte efficacior. s. q̄ nathan procurabat in hoc causam p̄p̄riāz
 .s. q̄ viderat se contēni ab adonia eo q̄ non vocauerat eūz ad
 cōuiuium sicut vocauit abiatbar 2 ioab: ideo voluit procurare
 q̄ non esset ipse rex sed salomon. Vel magis q̄ nathan demō-
 stratus fuerat tanq̄ partialis contra adoniam. nam ipse ponit
 sup̄a primus illoz qui non erant cum adonia. timuit ergo q̄ si
 adonias succederet dāuid in regno q̄ occideret eū vel noceret
 ei: ideo procurauit q̄ salomon esset rex. (Et salua animam tuāz
 + filijz tui salomonis). i. procura pro vita tuā 2 salomonis: vel li-
 bera te a morte 2 salomonē. Queret q̄uo berfabee de-
 beret liberare animāz suā a morte 2 animā salomonis: q̄ istud
 est in illis qui occidendi sunt nisi se liberent: sed de istis non vi-
 detur q̄ essent occidēdi. Rēspōdet nicolaus q̄ mortuo dā-
 uid verisimile est q̄ adonias occideret berfabee pro adulterio
 q̄ cōmiserat cū dāuid: 2 cōtra ipsūz salomonē inquireret occa-
 sionē ad hoc q̄ occideret ipsum: ideo debebat berfabee libera-
 re se 2 salomonē. Sed dicendū q̄ non est hoc verisimile. nāz
 dato q̄ posset adonias de iure occidere berfabee pro adulterio
 nō occideret eam in reuerentiā patris sui. 2 hoc p̄pter duo. Primo
 q̄ erat vxor dō p̄is sui: 2 erat magnū dedecus dō q̄ vxor sua
 sic occideret. Secōdo erat q̄ i h̄ directe renouabat ifamā dō.
 nā berfabee adulterata fuerit cū dō: iō occidēdo eā renouabat
 ifamā dō q̄ significabat q̄ pro adulterio q̄ ille egerat ista oc-
 cidebat. Itē nō stat q̄ veller adonias occidere illā: q̄ istud esset
 si ex parte illius putaret sibi aliq̄ p̄iudiciū generari: sed mor-
 tuo dāuid berfabee non poterat aliqd mali agere contra ado-
 niā: non ergo occideret eam. de salomone autē est magis dubiū.

Ideo dicēdū q̄ cū haberet ius ad regnū potius q̄ adonias
 2 aliqui nūc fauebant ei: timens ne aliq̄ populus magis assen-
 tiret ei q̄ sibi forte quereret occasionem ad occidēdū illum vt
 maneret securus: vel saltē incarceraret eum. Dicēdū igit aliter
 q̄ nathan dixit. salua aīaz tuā 2 salomonis. s. ab angustia q̄q̄
 non a morte: q̄ si adonias succederet dāuid maneret salomon
 in valde paruo statu 2 berfabee essent enim pauperes. q̄ p̄z ex
 verbis berfabee. j. cū dormierit dñs me⁹ rex cū patribus suis
 erimus ego 2 filius meus salomon peccatores. i. miserabiles 2
 abiecti. simile habet p̄cedē. lib. c. 19. cum dixit ioab ad dāuid.
 cōfudisti vultus seruorum tuorum qui saluā fecerūt animā tuam

2 filioz tuorum 2 filiarū 2 animam vxorū 2 concubinarū: 2 nō
 manifestū est q̄ etiam si absolon occidisset dāuid non occidisset
 cōcubinas 2 vxores suas. nam decē concubinas dāuid reperit
 in hierusalem 2 nullam occidit sed cognouit eas p̄cedē. lib. c.
 16. Et sic videt q̄ dicitur liberata anima vxor 2 cōcubinarū
 non a morte sed a miseria: q̄ si dāuid mortuus fuisset vxores
 eius 2 concubine mansissent abiecte 2 miserabiles. 2 sic accipit
 hic q̄ liberaret berfabee animam suam a miseria.

An adonias potuisset iuste occidere berfabee si regnaret pro
 adulterio q̄ cōmiserat cum dāuid patre suo. 2 que crimina
 extinguūtur morte 2 que non.

Questio. 28.

Queretur ulterius an adonias poterat iuste occidere
 berfabee pro adulterio. Aliquis dicit q̄
 nō: q̄ magnū tempus erat quo berfabee cōmiserat adulterium
 2 post illud fuerat facta vxor illius cum quo adulterata fuerat.
 Sed dicēdū q̄ hoc non stat. nam quātūcūq̄ sint crimina
 antiqua potest quis accusari de eis. nāz crimina sola morte ex-
 tinguūtur vt p̄z in decretis. 23. di. c. q̄notūdā. 2. 24. q. 2. c. 1. imo
 2 interdū crimina nō extinguūtur morte: sed potest q̄s accusari
 de crimine post mortē sicut est in tribus casibus. Primus est de
 heresi vt p̄z. 34. q. 2. c. sane. Secūsus casus si quis hereticos be-
 redes instituerit vt extra de hereti. c. si quis ep̄s. Tertius casus
 si quis in notorio crimine decesserit. 88. dist. c. neq̄. quāquam
 ergo multi anni transiissent post adulterium berfabee poterat
 accusari de adulterio. Nec etiā valet q̄ postea contraxerit cum
 dāuid. nam honestas nuptiarū crimen adulterij p̄teritum nō
 tollit. sic enim est de baptismo: q̄ l̄ omnia crimina quātum ad
 penā 2 culpā remittātur per illū in foro dei. tñ si quis de crimi-
 ne cōuictus baptizet non impedit quin capite puniatur. Di-
 cēdū ergo aliter q̄ non poterat adonias condēnare berfabee p̄
 adulterio eo q̄ ipsa non videbat peccasse: q̄ rex eam cognouit
 quasi inuitā 2 nō potuit ipsa resistere: ideo dāuid solus videba-
 tur debere puniri pro hoc crimine. Itē ad hoc q̄ condēnaretur
 berfabee oportebat q̄ aliquis eam accusaret. nam fm cōsuetu-
 dinē hebreoz dato q̄ constaret crimē iudici: si nullus accusaret
 reū non poterat condēnare ip̄z. Sic p̄z de muliere illa que addu-
 cta est ad xpm 2 accusata est de adulterio. xps autē dixit ad inu-
 lierē recedentibus oībus accusatoribus. mulier quis te accusat.
 2 illa dixit nemo dñe: 2 xps dixit nec ego te condēnabo vade 2
 amplius noli peccare. 2 sic q̄q̄ constaret delictum mulieris q̄
 accusatores desisterent christus noluit condēnare mulierē Joā.
 8. c. verum est tñ q̄ ista ratio non est tam efficax sicut prima: q̄
 poterat adonias si desideraret occidere berfabee iubere secrete
 alicui q̄ accusaret eā 2 admitteret accusatio illius: q̄ quedam
 crimina sunt in quibus quilibz de populo admittit ad accusan-
 dū. sed p̄pter primā rationē non poterat eam condēnare q̄q̄
 accusaretur.

Queret ulterius quō nathan ppbēta ti-
 muit mortem salomonis cū dixerit ad berfabee salua animam
 tuā 2 filijz tui salomonis. cū ipse p̄dixerit dāuid salomonē re-
 gnaturū post eū. 1. paralipo. 2. 2. verbum dei erat imutabile: 2
 sicut nō debebat timere mortē salomonis ita nec deberet time-
 re q̄ non succederet dō. Rēspōdet nicolaus q̄ ista fuit p̄mis-
 sio dei de futuro 2 intelligebat cū additione. s. si nō poneret ali-
 qd impedimentū ex parte hominū. 2 sic intelligit quecūq̄ p̄mis-
 sio 2 cōminatio vt p̄z. Diere. 1. 8. c. poterat at poni impedimētū
 ex parte berfabee vel dāuid aut salomonis ne cōpleret ista p̄-
 missio: iō hortabatur nathan ipsam berfabee agere qd in se erat
 ne adonias regnaret sed salomon. Sed dicēdū q̄ ista r̄ssio
 nō stat: q̄ dato q̄ dāuid peccaret grauissime vel berfabee aut sa-
 lomō nō erat impedienda dei p̄missio: q̄ ipse dixerat q̄ ē
 p̄pter peccatū non cessaret p̄missio eius vt p̄z p̄ceden. lib. c.
 7. s. ego ero ei in patrē: 2 ipse erit mihi in filijz. qui si iniquē ali-
 quid gesserit arguam eū in virga viroz: misericordiā autē meāz
 non auferam ab eo sicut abstuli a saul. ergo poterat puniri salo-
 mon aliter pro peccato: tñ non poterat carere regno: q̄ de⁹ fir-
 miter illud p̄mittebat ad oēm euentū. simile p̄z. j. 1. c. nāz salo-
 mon peccauit grauissime: 2 tamen deus non abstulit ibi mise-
 cordiam suam ab eo quia non priuauit eūz regno nec posteros
 suos: 2 ibi fit mentio q̄ hoc fuerit factum p̄pter dāuid. i. p̄pter
 p̄missionem ei factam. Dicendū ergo q̄ nathan non ti-
 mebat salomonem periturum nec priuandam regno: incitauit
 tamē berfabee ad procurandū pro eo: quia l̄ deus aliquid of-
 finiat firmiter euenturū vult illud interdū per homines procu-
 rari laboribus 2 orationibus. sic patet de isaac in cuius semine
 benedicendus erat totus orbis. 2 tñ deus dederat ei vxorem ste-
 rilem vt p̄cibus frequenter ad deū fuis filium obtineret. sic
 patet

1. cā.

2. cā.

3. cā.

4. cā.

Q. 27

Quo berfabee debet libere se 2 salomonez a morte.
 Rñ. nico.
 Cōsuetatio.

Aliarñ.

2. opi.

Impug. B
 Pōt q̄ post mortēz accu-
 sari de crīe i tri-
 b⁹ casib⁹

Alia rñ.

Q. 28.

29.

2.

Nathan ppbēta quomodo timuit mortē salomonis cū dixerit berfabee salua animam tuā 2 filijz tui salomonis.

Alia rñ.

Nota.

patet. Item. 2. idem dicit Grego. 1. Dialogorum inquit q. h. predestinationes dei firme sunt: vult tamen q. non nisi precibus sanctorum obtineantur. (Vade et ingredere ad regem dauid.) .i. ut ores pro filio tuo. In hebreo habetur. (Veni et vade ad regem dauid.) Qd idem est. sed littera nostra est propior. (Et dicit ei. nōne tu domine mi rex iurasti ancille tue.) Ista erat forma petitionis. Sciendum q. ponitur ista forma hic et. 2. et non repetitur per eadem verba. debet tamen intelligi q. eadez verba que dixit bersabee ad dauid: dixerit sibi nathan. scriptura tamen quando aliquid sepe debet describere non ponit illud per eadem verba: sed aliqui addit: et aliqui minuit. et sic fit hic.

Quæretur quia dixit hic bersabee q. iurauerat ei dauid q. salomon regnaret post eum: quomodo vel quando hoc iurauit. Respondet Ra. ba. cambi. et alij hebrei q. quando mortuus est primus filius quem suscepit dauid ex bersabee: et postea volebat accedere ad eam non permittebat bersabee dicens q. omnes filij eius morerentur sicut mortuus erat iste: ideo q. malum erat vacare proli inutiliter. et tunc dauid dixit ei q. iam nō morerentur filij eius: imo q. de ea nasciturus erat quidam filius q. regnaret post dauid: et tunc iurauit illud promittendo bersabee.

Aliter etiam introducit dicens q. bersabee mortuo filio primo non permittebat se cognosci a dauid dicens q. omnes alij filij dauid reputarent filios bersabee illegitimos: et diceret eos natos ex peccato atq. contēnerent eos: ideo noluit iam accedere ad dauid: q. nolebat gignere filios contēptibiles. tunc dixit ei dauid q. non essent filij sui contēptibiles: reliquit: imo q. vnus de filiis suis regnatus esset post ipsum: et tunc iurauit ei super hoc. Sed magis videtur dicendum q. fuerit ex alia causa: q. non auderet dauid determinare de aliquo filiorum suorum q. regnaret post ipsum nisi sciret hoc placere deo: ideo cum ipse audierit a nathan propheta q. filius qui nasciturus erat de eo succederet illi: et iam de omnibus alijs vxoribus habuisset filios et crederet se non habiturū plures: nec habuit post illas prophetiam nisi duos filios de bersabee: et deus iussit imponi nomen salomoni iudicans in ipso nomine q. diligeret eum vt pater pater. lib. e. 1. 2. scilicet certissime q. salomon erat ille de quo deus locutus fuerat: ideo tunc iurauit dauid bersabee q. filium eius salomonem faceret successorem in regno.

Quæretur quomodo nathan sciebat istud iuramentum prestitum bersabee ad dauid ad hoc q. instrueret eaz q. allegaret illud coram dauid. Respondendum q. forte istud iuramentum erat manifestum. nam dauid concessit illud immediate vt proposuit bersabee dicens. Vinit dñs q. sicut iurasti tibi per dominum deum israel sic facias vt patet. j. in littera. Vel potest dici q. dauid reuelauit istud iuramentum nathan q. erat secretarius suus: vel bersabee reuelauit ei illud q. erat nathan familiaris bersabee vt patet hic cū sollicitauerit eam petere pro salomone et instruxit eā in forma petendi. Vel potest dici q. forte nathan presens erat quando prestitum est istud iuramentum. (Dicens q. salomon filius tuus regnabit post me.) .i. ipse erit successor immediatus. (Et ipse sedebit in solio meo.) .i. in throno regali. Istud enim erat signum regalis honoris: q. nullus poterat sedere in illo solio nisi qui iam vnctus erat in regem. sic patet de salomone q. ipse prius vnctus est in gion. deinde rediens sedit in solio dauid. (Quare ergo regnavit adonias.) .i. cum tu mihi pmiseris hoc quare adonias regnavit. .i. vnctus fuit in regem. vel regnavit. .i. cepit regnare q. nondū finitum erat regnum. (Et adhuc te loquente cum rege.) .i. nondū finiente petitionem tuaz. (Ego veniam post te.) .i. veniam ad proponendum id q. tu inceperas proponere. (Et complebo sermones tuos.) .i. confirmabo. .i. ga facilius rex condescendet multiplicatis intercessoribus q. si tu sola petieris. vel complebo sermones tuos. .i. id q. tu minus dixeris ego supplebo.

Quare nathan premisit bersabee ad orandum dauid pro salomone.

Questio. 3. 2.

Quæretur quare nathan misit bersabee ante se ad orandum regem: et postea ipse iuit. nam si volebat et ipse petere poterat simul ire cum bersabee. Respondet nicolaus q. nathan misit matrem ad orandum pro filio vt inclinaret cor regis: et ipse inueniret regem dispositum ad petendum et sic finiret negotium. Aliter etiam dici potest q. fuit in eo cautus nathan. naz voluit plures intercedere apud regē pro salomone vt multiplicatis intercessoribus rex facilius concederet. voluit etiam petitionē suam esse ex alio fundamento q. petitionē bersabee vt sic plus mouerent due rōnes q. vna. Si autēz nathan

et bersabee simul iuissent petitio ambozū censeretur petitio vna et modicum mouerent. et forte putaret dauid q. nathan incitasset bersabee ad hoc. ideo ipsa prius iuit. (Ingredesset ista q. bersabee ad regem in cubiculo.) .i. rex erat senex et semper erat in camera: et vtpurimum in lecto: ideo bersabee illuc introiuit. In hebreo dicitur. (Veniit bersabee.) vbi nos dicimus ingressa est. sed idem est. (Rex autem senuerat nimis.) Istud ponitur tanq. redditum cause superioris dicti. .i. quare introiuit bersabee in cubiculum. subditur q. causa est: q. rex senuerat nimis: ideo semp erat in cubiculo. magna autē senectus dō erat tam in etate q. in defectu corporis: sed potius in defectu corporis vt in principio declaratur est. (Et abisac sumamitis ministrabat ei.) Ista est puella quā duxerunt serui dauid vt dormiret cū rege et calefaceret eū: et ipsa ministrabat ei. .i. dabat ei cibos et oia necessaria: tantū q. nō erat opus q. ingrederet ad regē aliqua de concubinis vel vxoribus eius. (Inclinavit se bersabee et adorauit regem.) .i. cum introiuit coram illo inclinavit se vsq. ad terram. et ista erat adoratio quā oēs faciebant regi. (Ad quā rex. quid tibi inquit vis.) Hoc dixit ei dauid q. non consueuerat bersabee nec aliqua de vxoribus aut concubinis dauid introire ad euz postq. abisac incepit ministrare illi: ideo credidit q. non sine causa introisset: vnde quesuit quid volebat. (Que respondens ait.) Dic incipit petitio bersabee in qua ponuntur quinq. ex quibus mouet regem vt filium suum salomonem in regē constituat. Primum est humilis petitio inquantū dicit. (Dñe mi.) Verba enim magnā habēt efficaciam ad mouendum cor: et qui petendo humiliantur apti sunt ad recipiendū q. petunt. (Tu iurasti per dñm deum tuū ancille tue.) Istud est scdm ex quo potissime confirmat petitionē suam bersabee inquantum iuramentum dauid ei ad memoriam reducit: et q. licitum erat tenebat illud obseruare. (Salomon filius tuus regnabit post me.) Verba sunt dauid ad bersabee. et sic dicitur filius tuus. .i. bersabee. (Et ipse sedebit in solio meo.) Eadē sententia est q. ad solū regē pertinet sedere in solio. (Et ecce nunc adonias regnat.) .i. vnctus est in regē. Istud est tertium in quo bersabee superbiaz adonie expellit dicēdo q. ille propria auctoritate regnū vsurpauit. (Te dñe mi rex ignorete.) .i. tu nō iussisti nec scinisti: et ille te cōtēpto regnavit. Istud dicebat bersabee ad mouendū dauid in odium adonie vt eum priuaret regno q. voluit iniuste et propria auctoritate obtinere. nam dato q. haberet ius regnandi siue precepto dauid: non poterat vngi eo visēte. (Mactauit boves et pinguis queq. et arietes plurimos.) .i. ad solēnitatem vnctionis sue fecit hoc celebrans conuiuium magnum. et ponitur ista ad exaggerandum odium dauid contra adoniam et insinuandum gravitatem peccati adonie: scilicet quia non erubuit publice facere tantam solēnitatem rege non iubente. (Et vocauit omnes filios regis.) In hoc prosequitur bersabee propriam querelam pro parte sua et filij sui. scilicet quia non solum preiudicauit adonias iuri salomonis cui regnum competeat de iure: sed etiam ostendit contra eum inimicitias: quia cum vocasset reliquos filios regis ad conuiuium non vocauit salomonem. ex quo apparebat q. si permetteretur regnare intendebat malum aliquod irrogare salomoni. (Abiathar quoq. sacerdotem et ioab principem militie.) .i. vocauit istos ad conuiuium eo q. sauebant parti sue vt supra patet. (Salomonem autem seruum tuum non vocauit.) In quo signauit q. gerit ad eum inimicitias. et sic bersabee non petebat principaliter vt salomon regnaret: sed vt dauid liberaret eam et ipsum de manu adonie: qui si regnaret videbatur mala inflicurus salomoni. erat autem salomon filius dauid: vocauit tamen bersabee salomonem seruū dauid ad magis humiliandum. Sic enim absolon vocauit se seruū dauid quāquā esset filius suus pater. lib. cap. 13. et omnes filij regis vocati fuerunt ibi serui regis. (Veniit autē domine mi rex.) Dic ponitur quartum in petitione bersabee in quo deuotionem populi in contrarium adonie proponit. .i. (In te oculi respiciunt totius israel.) .i. ad te accedunt omnes israelite. (Ut indices eis quis sedere debeat in solio tuo post te.) Quasi dicat h. adonias ista faciat populus non attendit ad illum: sed respiciunt omnes ad te vt tu determines eis quis sedere debeat in solio tuo post te. Hoc dicit bersabee quia forte dauid diceret: ex quo iam adonias vnctus est et populus sequitur eum non poterimus resistere illi. Sic fuit de absolone de quo dictum est ad dauid. toto corde vniuersus israel sequitur absolonem precedentem libro capitulo decimo quinto. et tunc fugit dauid a facie eius. Dic autem dixit bersabee. oculi

totius israel respiciunt ad te. i. nō est difficile retocare qđ egit adonias: qđ populus nō multum curat de ipso: sed omnes accedunt ad te. Ideo si dixeris nō regnet adonias illico abijcietur a populo. (Eritq; cū dormierit dñs me⁹ rex cum patribus suis) .i. quādo mortuus fuerit. Dic ponitur quartū petitionis bersabee in quo statum sue persone & salomonis inducit. s. qđ post mortem dauid si adonias regnat bersabee & salomon male tractarentur. (Erimus ego & filius meus peccatores). i. erimus persone miserabiles. s. quia manebimus in statu abiecto & vili: & etiam quia adonias tractabit nos dure. qđ satis ostēdit cum noluit filium meum invitare ad conuiuium invitando reliquos filios regis. Littera chaldaica dicit. erimus ego & salomō filius meus exules. s. mittit nos in exilium velut si essemus peccatores. Rab. da. cambi. dicit. erimus peccatores. i. tu eris peccator. q. d. si nunc permittis qđ adonias regnet eris periturus post mortem tuam: quia iurasti qđ salomon regnaret. sed ppter bonorem regis non dixit ē is peccator. i. periturus. sed dixit erimus peccatores ego & salomon filius meus. sed iste modus loquendi est nimis alienus: ideo magis est tenendus superior sensus. (Adhuc illa loquente cum regem nathan ppheta venit). i. nondū compluerat bersabee petitionem suam cum venit nathan. Hoc aut fuit quia sic dixit nathan ad bersabee qđ illa loquente veniret ipse ad complendum sermones illius. (Et nunciauerunt regi dicentes adest nathan propheta). s. custodes cubiculi regis nūciauerunt ei qđ veniret nathan. nam non fuit permittus intrare quousq; diceretur regi de illo. (Lūq; introisset in conspectu regis). s. rex iussit qđ introiret postq; nunciatus est sibi qđ erat ibi nathan. nam erat valde familiaris eius. (Et adorasset euz pzonis in terram). s. cum introiuit anteq; loqueretur quicq; inclinauit se vsq; ad terram sicut solitus erat in omnibus qui ingrediebantur ad regem. (Dixit nathan. dñe mi rex.) Dic incipit petitio nathan: & qđ ipse sollicitasset bersabee vt peteret nō petiuit ipse ex eadem radice ex qua bersabee: sed sicut allegauit bersabee ea que tangebant causam suam: ita nathan allegauit que pertinebant ad eum vt videretur quilibet moueri a seipso essentq; efficaciores petitiones & querimonie contra adoniam. (Tu dixisti adonias regnet post me.) Debet legi interrogatiue. i. nūquid tu dixisti hoc qđ. s. facit distinctionem. s. vel dixisti vel non. si non dixisti quomodo regnat adonias te nesciente. Si aut dixisti quare non reuelasti mihi. (Et ipse sedeat super thronum meum.) Idem est sedere super thronum vel regnare post dauid. (Quia descendit hodie & immolauit boues & pinguis.) Dicitur qđ descendit. s. de hierusalem ad fontem rogel. nam iuxta fontem illum imolauit boues & arietes ad solēnitatem vinctiois sue. & ille fons est in valle infra hierusalem. q. d. nūqd adonias fecit istud hodie qđ tu dixisti ei: vel te nesciente. (Et vocauit vniuersos filios regis.) scilz ad conuiuium solennitatis sue. (Et principes exercitus.) Unicus erat princeps summus exercitus scilz ioab: & sub eo erant multi alij minores principes subordinati. (Abiathar quoq; sacerdotem.) Iste erat de principalibus fautoribus adonie vt patet supra. (Sciendū autem qđ qđ omnia hec retulisset bersabee regi retulit etiam illa nathan fingens se nescire an aliquid de hoc dictū fuisset regi & an venisset bersabee: ad hoc vt rex non putaret qđ nathan instigauerat bersabee ad veniendum. (Illis quoq; vespentibus & bibentibus coram eo). i. illis qui vocati erant ab adonia comedentibus & bibentibus coram eo apud fontem rogel. (Et dīcētibz viuat rex adonias.) Istud dicebant qđ comedebant & bibebant coram illo: qđ sic consuetudo erat in coronatione regum qđ diceretur viuat rex. sic enim dictum fuit quando saul vinctus fuit in regem supra. i. lib. c. 11. sic etiam quādo rex ioas vinctus est in regem sequenti lib. c. 11. et. 2. Paralip. c. 23. (De sermō tuum & sadoch sacerdotem.) Ponit hic iniuriam suam. s. quomodo adonias vocatis alijs ad conuiuium non vocauit eum: & istos qui sequuntur in quo ostendebat qđ inimicū se illis exhiberet si regnaret. & ponit de se & sadoch sacerdote & banaia: quia isti non consenserant adonie: & ob hoc non vocauit eos. (Et salomonem famulum tuum non vocauit). i. etiam noluit vocare salomonem. in quo ostendit qđ habet eum exosum & intendit ei nocere. (Nūquid a dño meo rege exiuit hoc verbum). i. nūqd te iubente factum est hoc ab adonia. (Et non indicasti mihi seruo tuo quis sessurus sit super thronum dñi mei regis post eum). i. si a te exiuit verbum istud quare non indicasti mihi quis deberet succedere tibi. q. d. cum ego essey secretarius tuus debueras mihi reuelare quis post te deberet sedere i solio tuo.

Nicolaus dicit si deus tibi reuelauit qđ alius deberet sedere in solio tuo post te & non salomon quare non reuelasti mihi. Sed non multum stat: quia non credebat nathan qđ posset reuelari qđ alius sederet in throno post dauid nisi salomon: eo qđ de⁹ dixerat qđ illa promissio non erat mutanda precedenti libro. c. 7. (Et respondit rex.) Dic ponitur scdm huius partis. s. dauid cōcessio. vidit enim qđ nathan & bersabee iuste petiuerant: & etiam indignatus fuit contra adoniam qđ eo non iubente presumpserat accipere regnū: ideo iussit qđ salomon vngeretur in regē & adonias cessaret a regno. (Et respondit rex dauid dīcēs: vocate ad me bersabee.) Subintelligendum est qđ introeunte nathan ad regem exiuit bersabee de cubiculo: quia putabat dauid qđ pro alia causa veniret nathan qđ bersabee. vt ergo non audiret bersabee ea que proponebat nathan iussit eam exire de cubiculo dum loquebatur nathan. cum autem ille finiuisset petitiones: rex volens consentire fecit vocari bersabee que nūc expectabat extra cubiculum quousq; finiret sermonem suum nathan.

Queretur quare dauid fecit nūc vocari bersabee. Respōdendum qđ bersabee & nathan petiuerant idē & rex volebat cōsentire petitioni vtriusq;: ideo fecit vocari bersabee vt coram ea & nathan consentiret: vt sicut fuerat vtriusq; eadē petitio ita esset pro vtroq; vna responsio hoc voluit quidam. (Sed nō stat: quia presupponunt qđ corā bersabee & nathan locutus fuerit nūc dauid verba ista concessionis. Sed falsum est. qđ solus erat ibi bersabee quando locutus est ista dauid. qđ patet quia dicitur infra. dixit quoq; rex vocate mihi sadoch sacerdotem & nathan prophetā. Dicendū ergo qđ mor vt locutus est nathan ad dauid recessit ab eo: & fecit vocari dauid bersabee & ad eam solam locutus est rex. Fecit autē vocari illam ad lerificandum eam. s. quia erat tristis pro regno adonie. dauid autem diligebat eam valde & salomonem filium eius: ideo voluit eaz cōsolari condescendendo petitioni eius. (Que cū fuisset ingressa coram rege & stetit ante eum). s. ingressa est in secunda vice postq; exiuit nathan. (Iurauit rex & ait.) Forma iurandi est qđ sequitur. s. (Vniuit dominus qui erant animam meam de omni angustia). i. iuro per vitam dei qui liberauit animam meam. i. me. vel animam meam. i. vitam meam de omnibus angustijs que venerunt super me. s. quia nulla earum potuit me proliis destruere eo qđ deus me eripiebat. (Quia sicut iurauit tibi per dominū deum israel.) Istud iuramentum fuerat magno tēpore ante hoc nato salomone: vel fin qđ vult Ra. da. cambi. anteq; nasceretur salomon vt supra dictū est. (Dicens. salomon filius tuus regnabit post me.) Ista erāt verba iuramenti. (Et ipse sedebit super solium meum pro me). i. ipse erit successor meus. (Sic faciam hodie). i. sic complebo faciendo qđ filius tuus hodie sedeat in solio meo: & sic tu videbis iuramentum meum cōpletum hodie.

An dauid potuit licite iurare qđ post eum regnaret salomon. Et an in iudeis ab antiquo successio regni esset propter primogenituram: vel poterat disponere pater de filio successore sicut volebat.

Questio. 34.

Queretur an poterat dauid licite iurare qđ post eum regnaret salomon filius suus. Aliquis dicit qđ nō: qđ iuramentum factum ab aliquo in preiudicium alterius non est obligatorium nec est seruandum. qđ tñ dauid iuraret qđ salomon regnaret post ipsum erat in preiudicium adonie qui erat primogenitus & aliorum maior: cum esset salomon minimus etate inter filios dauid: ideo non erat licitum iuramentum. istud enim patet qđ in omnibus gentibus primogeniti succedant in regno patribus. (Ite patet quia in veteri testamento primogenitus habebat duplicem partem hereditatis super quolibet aliorum filiorum Deut. 21. sed adonias erat nūc primogenitus: ideo non poterat tollere ei dauid successionē in throno super salomone: & sic magis pertineret ad eum de iure regnū qđ ad salomone: & hoc non poterat ei tollere dauid etiam si magis diligere salomonem qđ adoniam. sic patet Deut. 21. Item iacob dixit ruben primogenito suo. Gen. 49. ruben primogenitus meus: tu fortitudo mea & principium doloris mei: prior in donis maior i imperio. & sic dicit qđ ruben ex eo qđ erat primogenitus erat maior in donis & in imperio. ergo imperium primogenito competit. & sic non poterit ei tolli nisi propter culpam suam. sicut ablatum est imperium ruben vt dicitur pzealle ga. c. 1. effusus es sicut aqua non creascas: quia ascendisti cubile patris tui: & maculasti stratus eius. sed adonias non peccauerat quādo dauid iurauit bersabee qđ salomon filius eius regnaret post

Alia rñ
no aucto
rij.

B

Ad rōes
prie opi.
Ad pma.

Ad scōa;
Quānis
plogēti
bient ou
plicē par
tē i bere
ditate pa
tris nō tñ
in succes
sione re
gni.

post eum ideo illicitum fuit iuramentum. C Respondendum
q̄ dauid non peccauit iurando q̄ regnaret post eus Salomon:
z hoc p̄pter duo. primo p̄pter dei reuelationem: q̄ ipse de
terminauerat q̄ Salomon regnaret post dauid vt patet p̄ce
denti libro. c. 7. et primo Paralipo. 2. 2. dispositio tamē dei dat
plenum ius ad regnandum. z dato q̄ aliquis haberet ius ad re
gnandū: si deus de alio disponderet q̄ regnaret ille b̄fēt ius totale
z excluderet ius alterius. C Secundū erat dispositio dauid. f.
q̄ ipse ordinabat q̄ Salomon regnaret post eum z ex hoc ac
quirebat ei ius: q̄ primogenitura non dabat totale ius regnan
di. z patet hoc q̄ inter hebreos nunc non ita fuerat regnum in
stitutum: z non veniebat per progeniem: sed per dei electionē.
nam de omo saulis transiit in domū dauid. ita quando ma
n erat in eadem progenie non erat adduc ius questum primo
genitis ad succedendum: sed manebat in dispositione paren
tum vt disponderent de regno sicut de re sua instituendo quem
vellent in regem. sic patet supra in littera. nam h̄ Adonias effēt
primogenitus z incepisset habere insignia regnantis non cura
bat populus de hoc: sed expectabat dispositionem dauid sicut
dixit bersabee. f. verumtamen in te respiciunt oīe mī rex ocu
li totius israel: vt indices eis quis sedere debeat in solio tuo post
te. si tñ esset solis primogenitis ius regnandi determinatum nō
resperissent ad determinationem dauid: q̄ ipse non posset tol
lere ius illi cuius erat: z tñ respiciebant omnes ad eum vt deter
minaret regnaturum. ergo primogeniti non habebant ius suc
cedendi: sed patres habebant ius determinandi successores.
ideo potuit dauid instituire quem voluit. C Ad rationem p̄
ma in contrarium dicendum q̄ iuramentum dauid non erat
in p̄iudicium adonias nec aliorum fratrum suorum: quia non
erat ius regnandi questum alicui illorum. z cum dicitur quia
in omnibus gentibus primogeniti succedunt parentibus. dicen
dum q̄ in alijs regnis erat ius regnandi antiquum: ideo erat
determinatū qui deberet succedere in regno z succedebant vni
uersaliter primogeniti. inter hebreos autē regnum nunc ince
pit. ideo non erat determinatū quis regnaret: sed pendebat ad
dispositionē patris vt ille institueret de filiis suis quem veller.
q̄ patet hic. nā totus israel expectabat determinationē dauid
circa regnaturū: h̄ esset adonias primogenitus. item roboam fi
lius Salomonis instituit de filiis suis in regem quem voluit. nā
habebat multos filios quorum non erat primogenitus abia: z tñ
instituit eum regem: q̄ diligebat eum magis z vilis est sibi ap
tior ad regnandū vt patet primo Paralipo. 11. postea autē p̄
cedente tempore factū est inter israelitas sicut in omnibus alijs
gentibus. f. q̄ soli primogeniti haberēt ius regnandi. z istud in
troducū fuit ex consuetudine. sic enim patet tēpore regis iosa
phat regis iuda primo Paralipo. 2. 1. c. vbi dicitur q̄ habebat io
saphat multos filios deditq̄ eis munera multosq̄ filios autem ve
dit regnū eo q̄ esset primogenitus. z sic primogenitura erat iam
ius determinatū ad regnandū. C Ad secundā rationē dicendū
q̄ q̄ primogeniti haberent duplicem partē in hereditate pa
tris non sequitur q̄ habebant ius regnandi. z hoc p̄pter tria.
primo q̄ illa lex erat generalis ad oīa bona que possidentur. re
gnum autem erat aliquid sp̄ale dissimile bonis possessis. item
q̄ illa lex data est non erat inter iudeos regnū: ideo videtur q̄
extenderetur illa ad successionē in alijs bonis: sed nō in regno.
z ideo maneret de iure regni quātū ad successionē aliter dispo
nendum. C Item dicendū q̄ non poterat illa lex habere locum
in successione regni: q̄ illa intelligitur de bonis diuissibilibus: ius
autem regnandi erat indiuisibile. nam nō poterant multi simul
succedere in regno s̄m partes equales vel inequales: sed sicut re
gnum erat vnicū ita vnus succedere debebat in toto iure re
gni. q̄ autem lex illa intelligatur de rebus vel iuribus diuissi
bilibus apparet: q̄ dicitur q̄ primogenitus habebit cuncta dupli
cia ad quēlibet alius de fratribus: z tñ non poterat ipse habere
duplicia nisi diuideretur rex z daretur sibi duplum de illa q̄
cuiuslibet alteri fratri. Itē sit ratio quarta: q̄ non poterat applica
ri successio regni ad illam legem. nā si essent duo filij regis p̄
mogenitus debebat b̄fē duplum q̄ alius. z sic ad hoc q̄ succe
deret primogenitus in regno oportebat q̄ regnū esset solū du
plum in valore ad alia bona que possideret pater. f. ad pecuniā
z localia. sed hoc nunquā poterat cōtingere: ideo necesse erat te
nendo illam legem q̄ primogenitus daret partem regni alteri
fratri ad hoc q̄ ipse haberet solum duplū in valore ad illa. re
gnum tñ non poterat diuidi: ideo necesse erat q̄ manerent ine
quales. Dicendū igitur q̄ illa lex intelligebatur de successione
bonorum primariorum: sed non de successione filiorum regis.

etiam necesse est intelligi de bonis diuissibilibus: regnum autē
est ius indiuisibile. C Ad tertiam rationē dicendū q̄ non per
tinebat ad primogenitum ius regnandi q̄ non peccasset: sed
solum pertinebat ad eum dupliciter possessionis in rebus diui
ssibilibus. Pro quo sciendum q̄ s̄m positionem cōmunem ad ius
ra primogeniture pertinet habere duplicem partem heredita
tis z habere principatū: ideo putauerunt omnes vt cōmuniter
q̄ euz ruben esset primogenitus iacob q̄ ipse deberet b̄fē duas
sortes z ius regnandi. q̄ tñ peccauit cognoscendo vxorem pa
tris sui translatus est ab eo totum ius primogeniture: scz dupli
citas sortis z ius regnandi. data est autem dupliciter sortis io
seph. ideo ipse habuit duas tribus. f. effraim z manasse Gen. 48.
ius autē regnandi q̄ erat alia pars primogeniture prouenit in
de. Doc etiam ego aliorū opinionem recitans aliquando scri
psi: sed veritas est q̄ ad ius primogeniture tam in ruben q̄
in alijs posteris de progenie iacob solum pertinebat dupliciter
sortis. ius autem regnandi non erat de iuribus primogeniture:
nec ablatum est ab ruben tanquam pars iuris primogeniture.
nec etiam datum est iude tanquā ipse succederet in aliqua par
te primogeniture. sed solum fuit ei datum istud ius eo q̄ de fi
liis eius erant viri fortes z animosi ad regendū. istud habetur
clare primo Paralipo. 5. cū dicitur. ruben primogenitus israel:
ipse quippe fuit primogenitus eius: sed cum violasset thozū pa
tris sui data sunt primogenita eius filiis ioseph z non est ille re
putatus in primogenitum: porro iudas qui erat fortissimus in
ter fratres suos de stirpe eius principes germinati sunt: primo
genita autem reputata sunt ioseph. z sic patet q̄ primogeniture
ius q̄ habebat ruben solum transiit ad ioseph. ille tñ solū ba
buit duplicem sortem: ergo dupliciter sortis faciebat solum ad
ius primogeniture. regnum autem non datum est iude tanquā
pars primogeniture cum dicatur q̄ primogenita reputata sunt
ioseph: sed q̄ de tribu eius erant fortes viri. ex hoc autē patet
q̄ roboā bene egerit accipiēdo in regem abiam filiū suum qui
non erat primogenitus eo q̄ ipse erat omnibus fratribus suis
fortior z magis dispositus ad regnandū vt patet. 2. Paralipo.
11. (Submissosq̄ bersabee in terram vultu adorauit regem).
Scilicet qñ rex dixit bersabee q̄ filium eius faceret regem: bu
miliavit se vsq̄ ad terram adorando regem: q̄ consuetudo est
q̄ quando magni oīi exaudiunt petitiones supplicantium illi
inclinantur ad terram z osculantur manus eorum. (Dicens vi
uat oīs mens rex dauid in eternū.) Idē ozo vt viuat per mul
tos dies. accipitur enim in eternū pro magno tempore sicut est
in consuetudine loquēdi. Lra chaldaica dicit viuat in eternū. f.
in vita eterna que post mortē est. magis tñ intelligitur de tem
porali vita vt dictum fuit. (Dixit quoq̄ rex dauid: vocate mibi
sadoch sacerdotes.) Voluit dauid facere immediate q̄ promi
serat: ideo misit pro illis qui debebant vngere Salomonem: z
erant isti qui sequuntur. f. sadoch sacerdos z nathan propheta z
banaias filius ioiade. C Queretur quare potius dauid mi
sit pro istis q̄ pro alijs. Respondendum q̄ isti erant maximi
principes in domo dauid nimium accepti ipsi dauid z ad quos
valde p̄tineret vinctio Salomonis. De primo patet. f. de sadoch
sacerdote. nā isseerat summus sacerdos z ex hoc erat magnus
vir honorabilis in toto populo: z erat acceptus apud regem: q̄
deus p̄dixerat de ipso q̄ esset summus sacerdos in sempiternū
p̄cedenti libro. c. 2. etiam sadoch erat maxime necessarius in
vinctio Salomonis eo q̄ fiebat vinctio regum per summos sa
cerdotes cum illa esset aliquid sacrum: z non erat alius summus
sacerdos qui posset tunc vngere Salomonem. nam erat alius
summus sacerdos. f. abiatbar qui erat valde acceptus dauid. q̄
tamē ille tenebat partē adonias z erat in ipsa die in conuiuiū euz
adonias non vocatus est ad vngendum Salomonem. De nathā
propheta dicendū q̄ vocatus est ad hoc eo q̄ ipse erat valde ac
ceptus dauid z erat secretarius eius: z venerat ipse ad orandū
pro salomone contra adoniam vt patet supra. etiam q̄ nathan
p̄nunciauerat ex parte dei salomonem esse regnaturum post
dauid vt colligitur p̄cedēti libro. c. 7. et. 1. Paralipo. 2. 2. ideo
etiam ipse debebat interesse vinctio salomonis. etiam q̄ cum
propheta esset faceret aliquas ceremonias in vinctio salomo
nis. vnde dicitur infra q̄ sadoch z nathan propheta vixerunt
salomonem. De banaia filio ioiade dicendum q̄ vocauit eū da
uid ad istam vinctioē eo q̄ ipse erat valde acceptus ei. nā fece
rat eum dauid auriculariū a secreto vt patet p̄cedenti libro. c.
23. et. 1. Paralipo. 11. erat etiam banaias magnus princeps in
domo dauid: scilicet princeps super celestibz z p̄beletbi p̄ceden
ti libro. c. 8. et. 20. ideo debuit interesse illi vinctio ad bono

Ad tertiaz.

Quid p̄te
bat ad ius
p̄iogētiur.

Nota.

An ius re
gnādi p̄te
ret ad p̄io
genituras.

2

†

†

†

Qd. 35

Quare mi
sit dauid p
sadoch na
thā z bana
ia vt vnge
rent salo
monem.

randum eam. Alia causa potest esse generalis vocationis istorum trium. scilicet si salomon vinctus fuisset sine discordia vocati fuissent omnes principes dauid. scilicet ioab qui erat precipuus et consequenter omnes alij principes. quia tamen omnes tenebant pro parte adonie preter istos tres ut patet supra in lra cum berabee et sadoch dixerunt quod adonias vocauerat ad conuiuium omnes filios regis et ioab et abiatbar et non vocauerat natbā prophetā et sadoch sacerdotem et banaiam. etiam supra dicitur quod alij fouebant partes adonie et isti non. cum ergo isti soli reperirentur de principibus qui fouerent partem salomonis isti soli vocati sunt. (Qui cum ingressi fuissent coram rege dixit ad eos.) Sed venerunt illico. nam propheta natban qui locutus fuerat coram dauid paulante super hoc sciebat quod rex intenderet: ideo festinavit. (Tollite vobiscum seruos vestros.) Sed accipite seruos meos. loquitur enim dauid de seipso sicut de alio. et sic interdū loquitur deus. sic etiam habetur precedenti libro. c. 20. cum dixit dauid ad abisai: tolle seruos vestros et persequere sybam. i. tolle seruos meos. nam non habebat aliam omnem abisai nisi dauid. nec erat alij quos tolleretur secum ad pugnam nisi serui dauid. (Et imposita salomonem filium meum super mulam meā.) Sed equitet in mula mea ut ouatur in gyro et vngatur ibi. Queretur quare iussum est salomonem ascendere super mulam dauid. Dicendum quod erat aliqua mula soli regi assignata et nemo audebat ascendere super eam nisi rex. nam etiam filij regis nunquam ascendebant super illam. ascendere autem super eam erat signum regalis honoris. ideo cum nunc salomon in regem vngendus esset debebat ascendere super mulam regis: et ante hoc non licebat ei nec alicui de fratribus suis ascendere super illam. sic enim pertinebat ad regalem honorem quod aliquis ascenderet super equum regis. sic patet Deuter. 6. cum dixit assuerus preposito suo aman quid deberet fieri homini quem rex honorare cupiebat: et ille respondit homo quod rex honorare cupit debet indui vestibus regis et imponi super equum qui de sella regis: et accipere diademam regum super caput suum. sic etiam pharao cum vellet honorare ioseph vestiuit eum stola byssina et collo torquem auream circumposuit: fecitque eum ascendere super currum suum secundum. et istud significabat honorem regum: quia dixerat pharao quod esset ioseph secundus post illum in regno. etiam. 4. 1. a fortiori ergo debuit hoc fieri in signum regalis honoris ipsi salomoni qui rex vngebatur. (Et ducite eum in gyron.) Est enim gyron fons syloe qui est prope bethsalem et vocatur natatoria syloe Jo. 9. etiam habetur de isto fonte Esai. 8. 1. quod tribus iuda contempsit aquas syloe que vadunt cum silentio. ex isto fonte procedebat quidam fluuius et faciebat magnam lacum apud bethsalem et ibi natabant iudei. ideo vocatur natatoria syloe. illuc autem misit christus cecum quem illuminauit ut lauaret oculos suos Jo. 9. Quare autem apud fontem illum salomonem dauid vngi mandauit causa fuit: quia antiquorum mos erat reges vngere vel constituere apud aquas vel apud arbores. id adonias vinctus est apud fontem rogel supra in lra. et abimelech filius gedeonis vinctus est in regem apud quercum famosissimam vrbis sicchem ut patet Judi. 9. quare autem ista consuetudo apud antiquos introducta est declaratum est supra in lra. (Et vngant eum ibi sadoch sacerdos et natbā propheta.) Isti duo debebant eum vngere. i. facere ceremonias vntionis. et dicit de istis duobus quod vngerent eum et non de banaia quod iret cum eis eo quod ista vntio erat aliquid sanctum et non poterat esse minister eius nisi consecratus domino. Sadoch autem qui erat sacerdos erat domino consecratus: et natbā qui erat propheta pertinebat specialiter ad deum. banaias vero erat omnino laicus: ideo non pertinebat ad illum vngere regem vel facere aliquam ceremoniam vntionis. (In regem super israel.) Id est vntio illa dabit ei titulum regni super israel: et forte ipsi vngentes proferebant aliqua verba in quibus significabatur titulus regni. scilicet quod vngent eum in regem super talem vel talem terram. Accipitur autem hic israel pro omnibus duodecim tribubus. et non distinguitur hic israel contra iudam: nam salomon rex fuit omnium duodecim tribuum.

Que erant ceremonie que fiebant in vntione regis fm bebreos. Questio. 3. 7.

Queretur que erant ceremonie que fiebant in vntione regis. Respondendum quod rex vngendus sedere debebat in throno: et tunc summus sacerdos accipiebat oleum sacrum quod vocabatur oleum vntionis de cuius compositione habetur Exo. 30. fundebat autem oleum super caput illius. Sed de hoc est diuersitas: quia aliqui volunt quod oleum tingebatur digitus summi sacerdotis in oleo et faciebat quoddam signum in fronte ipsius qui vngebatur. perueniebat autem illud signum ab aure

vntio ad aurem per frontem ut vult. ra. fa. Alij autem volunt quod fundebatur oleum super capillos ita ut fluere: deinde ponebatur diadema super caput regis quod pertinebat ad regnum: et sacerdotes accipiebant librum legis et ponebant in manu illius et iurabat leges obseruare. scilicet non peruertere populum ad idolatriam. de hoc patet 2. Paralipo. 22. in vntione regis ioas. nam dicitur eduxerunt filium regis et imposuerunt ei diademam: oederuntque in manu eius legem tenendam et constituerunt eum regem: vntitque quod illum ioiada et filij eius: et imprecati sunt atque dixerunt vinat rex. idem pater sequenti libro. c. 1. cum dicitur. produxitque filium regis et posuit super eum diademam et testimonium: id est legem: feceruntque eum regem et vnterunt et plaudentes manu dixerunt vinat rex. post hoc autem accipiebat rex nouiter vinctus librum Deuteronomij de manu sacerdotum vel faciebat sibi scribi: et habebat secum ut legeret et sciret regere populum ac timere deum sic patet Deutero. 17. scilicet postquam sederit in solio regni sui describet sibi Deuteronomium legis huius in volumine accipiens exemplar a sacerdotibus leuitice tribus et habebit secum: legetque illud omnibus diebus vite sue ut discat timere deum suum et custodire verba et ceremonias que in lege precepta sunt: nec eleuet cor eius superbia super fratres suos nec declinet in partem dextram vel sinistram: ut longo tempore regnet ipse et filij eius super israel. post hoc fiebant sacrificia multa et conuiuium magna omnibus viris de populo ad solennitates consecrationis regis. sic patet in vntione adonie. nam immolauit victimas multas et fecit conuiuium magna ut patet supra in littera. sic etiam factum est in renouatione regni saul in Balga supra primo libro. c. 1. sic autem factum est de salomone: nam ductus est in gyron et ibi vinctus est: et fuit positus diadema regni super caput et datus est liber legis in manu eius et deinde ductus est in urbem et sedit super solium dauid tanquam rex: et impleta sunt omnia alia predicta. Hec autem intelliguntur de vntione regis que fiebat cum solennitate. aliquando autem fiebat sine solennitate: et tunc solum fundebatur oleum super caput regnaturi. et ista vntio fiebat in secreto ex hoc quod non immediate suscepiurus erat regnum ille qui vngebatur. sic fuit de dauid quando vngit eum samuel in domo patris sui secrete supra primo libro. c. 16. sic etiam fuit de aiael quem vntit in regem belias propheta super syriam. sic patet infra. 19. nam in secreto fudit oleum super caput eius. sic etiam vnus de filiis prophetarum ad mandatum helisei vntit in regem iehu super israel in secreto in camera sequenti libro. c. 9. Queretur vltimus cum salomon dicitur hic vinctus a sadoch et natban. quis fudit oleum super caput eius. Respondendum quod in vntione regis erant multe ceremonie ut supra declaratum est: et tamen precipua in illis erat ceremonia effusionis olei. quod patet quia ista per se faciebat interdum regem et omnes alie simul sine ista non constituiebant regem. istud apparet in vntionibus secretis de quibus precedenti questione dictum est: quia nihil fiebat nisi effusio olei: et tamen plene erant reges illi qui vngentur: ideo ille qui fundebat oleum super caput regis dicebatur principaliter eum vngere quod alie ceremonie fierent per alios. Et de hoc dicendum quod sadoch vntit salomonem. sic patet infra cum dicitur quod sadoch accepit cornu olei de sanctuario et vntit salomonem. ratio habetur est: quia ista vntio erat ministerium sacerdotale cum fundebatur ibi oleum sanctum: cuius confectio et tractatio pertinebat ad sacerdotes solum Exo. 30. c. natban autem qui esset propheta non erat sacerdos: ideo non pertinebat ad eum vntio regis: sed magis ad summum sacerdotem. sic etiam fuit in vntione ioas: quia ioiada summus sacerdos fudit oleum super caput eius ut patet. 2. Paralipo. 22. Sciendum tamen quod interdum prophetę vngent aliquos in reges sicut fuit de samuele: quia non erat sacerdos sed leuita et vntit dauid supra. 1. lib. c. 16. vntit etiam saule eodem lib. c. 10. belias quoque vntit aiael infra. 19. quidam quoque de filiis prophetarum vntit iehu in rege sequenti lib. c. 9. et isti non erant sacerdotes. Respondendum quod vngere reges directe pertinebat ad sacerdotes: quia illud erat aliquid sacrum: fiebat tamen interdum per prophetas in defectu sacerdotum. scilicet quando sacerdotes nullo modo fieri poterant: sicut quando erat occultum quod deus vellet vngi in regem. nam manifestum erat quod vngendus esset vngentur per sacerdotes. et sic fuit hic in salomone et postea in rege ioas sequenti libro. c. 1. et. 2. Paralipo. 22. Et sic etiam credendum est fuisse in omnibus alijs qui vngentur: quia competeat eis regnum ex iurisdictione. interdum autem erat occultum quis vngendus esset. scilicet quando vngebatur aliquis cui non proveniebat de iure successionis. et hoc fiebat deo iubente. nam cum voluntas dei non manifestetur nisi prophetis per illos solum sciri poterat

25.

38.

A

Effusio

olei erat

precipua

cerimonia

vntione regis.

B

Sadoch

vntit sa

lomonem.

C

Vngere

reges oi

recte pti

nebat ad

sacerdo-

tes.

scribi poterat quis debebat vngi et vt secretius fieret per illos vngebatur sic fuit in omnib' ppositis. nā Saul vinct' est nō ex successione: qz ipse primus fuit in regibus israel. Dauid quoqz vinctus est nō ex successione: qz filij saulis succedere debebāt. ibeu quoqz non erat de pgenie regū israel et vinctus est ad delendum domū acab sequenti lib. c. 9. asael autē nō erat de stirpe regū dāmalci et vinctus fuit per belia: ad psequēdū israelitas. j. 19.

Q. Queretur vltimus cū Sadoch sacerdos solus fuderit oleū sup Salomonē cur Sadoch et nathan dñr vnxisse eū. **R. Rñdē** dū q in vntione sunt multe cerimonie vt. s. declarātū est: iō h vna fiat per vñū poterit alia fieri per aliū: et sic dicent multivn gentes: poterat autē Sadoch fundere oleū sup Salomonē et Nathan iponeret ei diadema vel poneret librum legis in manu eius vel peteret ab eo iuramentū de seruanda lege aut faceret aliqd aliud exortando ad custodiā legis et regimen regni: vel forte qñ Sadoch vngebat eū teneret nathan cornu olei subseruiedo: sic enim Joia da sacerdos et filij sui fecerunt in rege Joas. nā ioia da fudit oleū sup caput ioas: et tñ ipse et filij sui vinctur vnxisse eū vt p. 2. Paral. 2. c. f. duxerūt filiū regis et iposuerūt ei diadema vñxit quoqz illū ioia da pñtifer et filij ei. (Et caneris bucina atqz dicetis vñxit rex Salomon.) f. postqz vinctus eēt dbebat hoc dici. f. qz prius canebat bucina: et illa cessante oēs dicebāt vñxit rex salomon: et qñ istud dicebāt plaudebāt manib' pcutiēdo eas in signū leticie: sic p in vntione regis ioas sequēti lib. c. 1. f. feceruntqz eum regē et vñxerunt et plaudentes manibus dixerunt vñxit rex. plausus at manibus fit in signū leticie sicut est in canticis. sic p. 46. f. oēs gentes plaudite manib' iubi late deo in voce exultatiōis. (Et ascēdetis post eū et venietis.) i. postqz fuerit vinctus in regē apud fontē syloe ascēdetis post eū f. comitantes eū et venietis cū eo ad vrbē vt sedeāt in throno regni. in hebreo habet. (Et ascēdetis post eū et veniet.) i. vos ascēdetis comitantes eum et ipse veniet in vrbem: et referet ad salomonē. si autē nā refert ad oēs qui veniebant cū eo. (Et sedebit sup solū meū.) f. postqz venerit de fonte syloe sedebit in throno meo: et istud ē et erat signum regalis honoris: qz ante hoc nullus de filiis dauid ausus fuerat sedere super thronū: qz illud solum pertinebat ad ipsum qui iam erat rex.

Quomō Salomon dicitur factus rex viuentē dauid: qz tunc duo essent reges. **Questio. 40.**

Queretur quō poterat stare q Salomon esset rex viuentē dauid: qz tunc necē erat q vel dauid defineret eē rex vel essent duo reges in eodē regno: vtrūqz autē est icōueniēs. d. primo p. 3: qz dauid nō defijt eē rex vsqz ad mortē suā. de secūdo ē p. 3: qz tunc aut regnū israel eēt vñū vel duo. si vñū non poterant ambo esse reges: qz sicut ipossibile ē duos esse oīes i solidū eiusdē rei. ita est ipossibile eiusdē regni duos esse reges in solidū. Si autē erat duplex regnū iā esset diuīsus regnum israel et salomon regnaret in vna parte: et dauid in alia: sed falsum est: qz regnum israel nunqz fuit diuīsum vsqz ad tempus roboaz mortuo salomone. **R. Respondendū** q salomon factus est rex per istā vntionem: sed ex hoc nō sequit in conueniens aliqd: qz ista vntio non cōferebat ei q eēt rex cū administratione regni: sed solū cōferebat ei q haberet ius certissimū succedendi et regnandi mortuo dauid. nā si nunc non fuisset Salomon vinctus poterat post mortē dauid eē controuerfia de successione regni: ideo dauid fecit q vñgeret in regem et accipere tur tanqz rex ab oībus de regno non vt nunc regnaret: s. vt regnaret post mortē eius: et hoc dato non oportebat q dauid defineret esse rex: qz salomon non erat nunc rex: sed erat vinctus in regē: postea etiā non oportebat q duo essent reges eiusdē regni in solidum vel diuideret regnū: qz nunc Salomon non erat rex: et sic quādiu vixit dauid ipse fuit rex in solidū totius israel: hoc significatur in littera cū dixit dauid. et sedebit super solū meū et ipse regnabit pro me. f. non regnabit quādiu ego regna uero sed regnabit pro me. i. loco mei tanqz successor quādo ego defiero regnare. **P. Posset autem aliquis dicere** q dauid nūc defijt regnare et instituit regē filium suū salomonem ex tunc ita q salomon haberet titulū regū et nō dauid: nec aliquid posset d iure imperare: sed quādiu ipse vixit salomon permisit q ipse imperaret eo q erat pater eius et fecerat ei gratiā cedendo ius regni. **C. Si tñ loqueremur** fm modum iuristarum forte diceret q dauid viuentē non poterat abdicare a se ius regni: qz ius regnandi inheret offibus regis: ita vt ab eis separari nequeat: s. istud non multū obstat: qz non est de iure nālī nec de iure gētiū cū apud aliquas gentes pñcipatus regnatiuus sit per annos: et sic regnantes desinent regnare completo tempore suo: postitua

autē iura non sunt eadē apud oēs gentes nec oī tpe: iō h nunc non possit rex abdicare a se regnū posset tunc melius: tñ est vici q et dauid non abdicauerit a se regnū: qz nollet ipse descēdere de honore suo vt alius ascenderet: sed faceret sicut faciebant imperatores Romani qui viuentē faciebant filios suos. Lesares tñ illi succedebant eis: et tam patres erant imperatores vsqz ad mortē. (Et ipse regnabit pro me.) i. erit successor me. qñ dicat ex hoc q nunc sedet super solū meū accipit certā successione: qz non oportebit vt post mortē meam itez vngat in regem cuius iā rex sit. (Illic pñcipiā vt sit dux sup israel et sup iudā.) i. postqz sederit super solū meū iubebo illi vt sit rex sup israel et iudā: id est iubebo populo vt habeant eū in regē super israel et iudā. accipitur hic dux pro rege: qz est nomen cōmune ad regem et nō regem. sic accipit. s. 1. lib. c. 9. f. cras mittam ad te virū de beniamin et vñges eū in ducē super populū meū. i. in regem et eodē lib. c. 10. dicit vñxit te deus in pñcipē. i. regē. (Et rñdit banaias filius ioiade regi dicens amen.) iste banaias non fuerat cū parcalibus adonie et si adonias regnaret timeret banaias: ideo gaudius est q salomon istituere rex: et sic dixit amen qd pñtinet ad confirmationē. i. sic fiat: vñ qñ nos habemus in fine quozum dā palmorū fiat: in hebreo dicit. amen amen. (Sic loquatur oīs deus dñi mei regis.) i. o. 20 q sicut oīs meus rex vult cōstituere salomonē in regem. ita deus vult q fiat et pspere negotium. q. d. ad hoc q salomon efficere rex et maneret firmiter in regno p dauid. nō sufficiebat q dauid vellet sic fieri: sed etiā q deus sic disponderet. nā alioquin dissiparet totū consiliū dauid. (Quō fuit oīs cū domino meo rege sic sit cum salomone.) i. si fuit deus cum dauid adiuvando eū in omnibus bellis et pspere oēs actus ei: sic sit cū salomone faciendo eum trium phare de oībus hostibus. (Et sublimius faciat solū eius a solio dñi mei regis dauid.) i. deus exaltet magis honorē et thronū salomonis q exaltauit thronum dauid. q. d. h. multum exaltauit thronū dauid: qz fecit eū habere magnū nomē iuxta nomē oīūz magnorum qui sunt i terra vt p. 3. pcedē. lib. c. 7. tñ adhuc faciat maiorē honorem salomonis: hoc dixit banaias qz sciebat q nō offendeat dauid h desideraret maiorē honorem pro filio suo quam pro eo. nam nullus inuidet filio suo eo q bonum filij est bonum patris: et desiderare q deus daret maiorē honorem salomoni q dederat dauid erat desiderare q deus daret dauid maiorē honorem q nunc habebat. (Descendit ergo Sadoch sacerdos et nathan ppheta et banaias filius ioiade.) isti tres pñcipes noīantur eo q non erat alius o magnis viris in domo dauid qui seqret partē salomonis. nam oēs alij conuenerant cum adonia etiā ipse filij regis vt supra p. 3. (Et cerethi et phelethi.) isti erant viri bellatores ordinati per legiones: et erāt sub manu banaie pcedenti lib. c. 8. et. 20. et quia isti erant sub banaia secuti sunt partē salomonis. d. autē q descendunt isti. f. de loco in quo erat rex et loquebat nunc cū eis ad locum in quo erat salomon vt ducerent eum ad vngendum in regem. (Et iposuerunt salomonē super mulam regis dauid) ista erat mula specialiter dedicata regi: et istud erat pñmum q iusserat rex fieri. (Et adduxerunt eū in gyon.) i. ad fontē syloe apud quem vngendus erat. (Sumpsiqz Sadoch sacerdos cornu olei de tabernaculo.) ad vngendum salomonem requirebatur oleum et sumpsum est cornu olei de tabernaculo: sumpsit autem illud Sadoch quia ipse erat sumus sacerdos. **Queretur** qd tabernaculum erat istud de quo sumpsum est oleū ad vngendum salomonem. **C. Aliquis dicet** q istud oleum sumpsum est de gabaon: qz ibi erat sanctuarium tempore dauid vt colligitur. pño paralipo. 16. et. 2. toto enim tempore regni dauid fuit in gabaon: qz tempore saulis erat in nobe: cū vero ipse destruxit vrbem propter dauid supra. 1. lib. c. 2. translatus est tabernaculum in gabaon: quia gabaon erat in sorte beniamin de cuius tribu erat saul: fuit autem ibi tabernaculum quousque Salomon compleuit sanctuarium: et tunc dñxit altare holocaurum de gabaon et posuit illud in templo qd edificauerat. vt patet. 2. paralipome. c. 1. et sic necesse videbatur q duceret oleū de gabaon cum dicitur q ductum est de tabernaculo. **C. In cōtrarium videtur** q non fuerit ductum de gabaon. nam eadem. die qua inceptum est istud negotium finitum fuit et brenissime. nam quando nathan et bersabee iuerūt ad dauid iam erat adonias cum sequacibus suis apud fontem rogel imolantes et māducantes vt colligitur supra in littera: et tamen quando salomō vinctus est ad fontem syloe finiebant sequaces adonie pñditiū suū vt patet infra in littera: ideo non durauit ista vntio salomonis per medium diem imo nec per tres horas: et sic non

Impatores i vita sua faciebāt filios suos ce sares seu reges romāorum.

B

†

†

†

†

†

†

†

†

†

Q. 41

A

De quo tabernaculo sūptū ē oleum ad vngendū salomonem.

In opposi.

2. opinio.

poterat sadoch ire de hierusalē in gabaon vt inde duceret cor-
nu olei. **C** Respondēdū q̄ hic vocat̄ tabernaculū domus illa
quā cōstituerat dauid in hierusalē vt staret ibi arca de qua dictū
fuit precedenti lib. c. 6. et ista vocat̄ tabernaculū sic p̄. j. in lra.
nam dicit̄ q̄ adonias fugit et tenuit cornu altaris tabernaculi et
seq. c. dicit̄ q̄ ioab tenuit cornu altaris: et tñ manifestū est q̄ isti
non erant extra hierusalē: ergo in hierusalē erat tēplum: s; nul-
lum aliud erat illud nisi dom⁹ quā cōstituerat dauid pro arca. di-
cendū autē q̄ in illa erat oleum sacrum: q̄ forte sacerdotes trāf-
tulerāt illud de tabernaculo qd̄ erat in gabaon: vel forte cōfeca-
rant illud oleū in hierusalē et manebat in tabernaculo arce. naz
consecratio istius olei p̄tinebat ad sūmum sacerdotē vel ad alios
iubente eo. nā laici non poterant illud facere vt patet exo. 30.
C Aliqui autem bebei dicunt q̄ istud oleū manserat ex tēpo-
re Moysi. s. q̄ ipse confecit illud in monte Sinai vt habet palle-
gato. c. sed istud non est verisimile. s. q̄ ex tāto tēpoze mansisset
oleū consecrū. nā fere anni quadringenti et octuaginta trāferāt
a tēpoze quo Moyses consecraverat istud oleū: nā ab exitu d̄ egi-
pto vsq; ad primū annū edificationis tēpli qui fuit principium
anni quarti regni salomonis fluxerunt anni. 480. vt patet. j. 6.
c. et tñ modicum distabat annus quartus regni salomonis ab h̄
tempore: ideo non erat verisimile q̄ tādiu durasset aliq̄ oleū
maxime cū esset cōmixtū q̄ putresceret et deficeret: ideo dicen-
dum q̄ postea confectum fuerat a sacerdotibus.

C Quo oleo vngentur reges an oleo cōi vel sacro. 20.42.

Queretur

ulterius an oleū quo vngentur reges esset
oleū cōe vel sacrum. **C** Rēndendū q̄ reges
poterant idifferenter vngi oleo sacro vel cōi. qd̄ pater q̄ aliqui
vincti fuerunt oleo sancto et aliq̄ oleo cōi. nam nunc salomon vn-
ctus fuit oleo sancto cū dicatur q̄ sadoch sumpsit cornu olei de
sanctuario: et tñ si non esset oleū sacrum frustra fuisset q̄ sumere
tur de sanctuario. nā de qualibet alia domo poterat sumi: sic et
fuit de ioas rege quē vnxit ioiada intra tēplum. nā verisimile
est q̄ potius vngeret eū oleo sacro cum esset intra tēplū q̄
iret extra tēplū pro oleo cōi: de hoc patet sequenti lib. c. 1. et.
2. paralip. 2.2. alij autē reges fuerunt vincti oleo cōi. s. dauid q̄
vinctus fuit prima vice. nā tunc non potuit haberi oleum sacrum
vt declarat̄ est. s. 1. lib. c. 16. sic etiam fuit de rege asael quem
vnxit belias et de rege ibeu quē vnxit beliseus. de asael. j. 19. de
ibeu sequenti lib. c. 9. nam isti secrete vincti fuerūt per p̄phetas
vide non poterant habere oleum sacrum ad vngendū eos. di-
cendū tñ regulariter q̄ q̄ reges pacifice vngentur: et publi-
ce vngentur oleo sacro: et sic fuit de salomone qui publice vn-
ctus est. (Et vnxit salomonem). i. fundendo oleum super caput
eius vel faciendo aliq̄ signū in fronte illi. ista vinctio fuit apud
fontem syloe. (Et cecinerunt buccina). i. postq̄ vinct⁹ est apud
fontem cecinerunt ibi buccina in signum magni gaudij pro re-
ge noviter vincto et antequam vngeretur non canebant: q̄ nō-
dum erat rex. (Et dixit omnis populus vivat rex salomō). i. de
finiente buccina clamabat populus vivat rex: et istud fiebat ante
q̄ ascenderent de fonte syloe. (Et ascendit vniuersa multitu-
do post eum). i. postquā vinctus est salomon apud fontem ascē-
derunt omnes qui erant cū eo ad introeundū in urbem. (Et po-
pulus canentium tibijs et letantiū gaudio magno). i. in illa mul-
titudine que ascendebat cum salomone erat quedā multitudo
canentium tibijs. i. in omni genere musicorum organorum: et
erat multitudo letantium gaudio magno. s. canentium in voce
et choreantium ad honorem salomonis. (Et insonuit terra a cla-
more eorū). i. tantus erat clamor totius populi p̄ gaudio q̄ ter-
ra insonabat. i. reddebat voces.

C Audiuat at adonias. hic ponit adonie abiectio. s. q̄ q̄ se
cisset festū magnū coronationis sue ad nihilum redactū est: cū
cognitum fuit salomonem esse vinctum. et dicitur. (Audiuat au-
tem adonias et omnes qui inuitati fuerant ab eo). scilicet audi-
uerunt clamorem viroꝝ euntium cum salomone. nam ado-
nias et viri sui fuerant apud fontem rogel celebrantes imola-
tionem et conuiuia: nunc autem erant intra urbem in epulis: et
audierunt sonitum festiuitatis salomonis nescientes quid esset.
(Jamq; conuiuium finitum erat). scilicet quando audite sunt
iste voces. quasi dicat cōuiuū finitum erat: et tamē omnes sede-
bant adhuc ad mensas: et cognito de vinctione salomonis surre-
xerunt illico et fugerunt. (S; et ioab audita voce tube ait). ioab
erat maximus princeps qui erat cum adonia: et cum audiret tu-
bam qua clangebatur coram salomone miratus est: quia visum
est sibi signum belli. (Quid sibi vult clamor ciuitatis tumultu-
antis). idest quid significat vel ad quid est iste clamor ciuitatis

facientis tumultum magnum: suspicatus est enim ioab aliquod
malum esse. (Adhuc illo loquēte). scilicet ioab. (Jonathan fi-
lius abiatbar sacerdotis venit). iste erat vnus de exploratori-
bus dauid quando absolon erat in hierusalē: et referebant iste
et achimaas filius sadoch ad regem noticiam eorum que fiebat
in hierusalē vt patet precedenti lib. c. 17. iste autem iuerat ad
videndum illum clamorem qui fiebat in vinctione salomonis
et venit ad nunciandum coram adonia: quia pater suus abia-
thar sūmus sacerdos fonebat partem adonie vt patet supra in
littera. (Qui dixit adonias ingredi: quia vir fortis es et bo-
na nunciāns). idest adonias videns venisse ionathan a quo po-
terat scire qd̄ istud erat dixit ingredi. i. accede huc q̄ vir fortis
es et bona nunciāns. i. sp̄ tu soles nunciare bona: et et bona nūciā-
bis. i. accede et nūciā q̄ vidisti q̄ bōa nūciābis: istd̄ at dicebat
adonias q̄ ipse et omnes conuiuē sui territi erant audientes cla-
morem putantes aliquod malum contra se esse: et tunc credidit
adonias q̄ cum veniret ionathan ad nunciandum non pos-
set esse nisi bonum qd̄ nunciaret: quia nunquā ipse solebat ma-
la nunciare. (Responditq; ionathan adonie nequaquā). idest
non est sic sicut arbitraris. quasi dicat credis q̄ ego bona nun-
ciabo: sed falsum est quia mala sunt. (Dominus enī noster rex
dauid regem constituit salomonem). idest iste clamor est pro fe-
stinitate salomonis: q̄ dauid constituit eum in regē. in hebreo
habetur. (Ecce dominus noster rex). vbi nos habemus ne-
quaquam dominus enim noster rex. (Misitq; cum eo sadoch
sacerdotem et nathan prophetam). relet ionathas totum factū
et videtur q̄ ipse fuerit p̄sens toti isti facto quousq; videret
consumationem et iret ad nunciandum adonie: ponit autē prin-
cipes qui iuerunt cum salomone. scilicet sadoch et nathan et ba-
naia et legiones cerethi et p̄beletibi vt supra dictum est. (Et in-
posuerunt eum super mulam regis). idest super mulas que erat
dedicata soli regi: et hoc vt ducerent eum in gyon ad vngendū.
(Vnserunt eum sadoch sacerdos et nathan propheta reges in
gyon). scilicet apud fontē syloe qui dicitur gyon sadoch sacer-
dos sūm⁹ fudit oleum sacrum super caput salomonis et nathan
propheta ministrabat ei: et sic ambo dicebāt vngere eū vt su-
pra declaratum est. (Et ascenderunt inde letantes). idest ascen-
derunt de fonte syloe cum canticis et gaudio et clangore tube vi-
centes vivat rex: cum ascenderent redeuntē in ciuitatem: scili-
cet q̄ cum ibant cum salomone ad fontē non clamabant in so-
nitu letitie eo q̄ nondum erat rex: cum autē redibat clamabāt
quia iam erat factus rex. (Et insonuit ciuitas). idest intranti-
bus eis in ciuitate insonuit ciuitas a clamore eorum in hebreo
habetur. (Et submersa est ciuitas). littera tamen nostra posuit
insonuit: quia nō poterat submergi ciuitas per clamorē. (Dec
vox quā audistis). idest tota vox tubarū et viroꝝ quā audistis
fuit de hoc nec factum est aliquid vltra hoc. (Sed et salomon
sedet super solium regni). idest factis omnibus istis postquam
redijt salomon in domum regis sedijt super thronum regni iu-
bente dauid. (Et ingressi serui regis). idest serui dauid. (Bene
dixerunt domino nostro regi dauid). idest imprecati sunt bo-
na super illum quia constituerat salomonem regem: et est sen-
sus q̄ postq̄ venerunt de vngendo salomonem ingressi sunt ad
dauid qui erat in lecto suo. nam iam senex erat et raro surge-
bat de lecto: et ibi imprecati fuerunt bona super eum dicentes.
(Amplificet dominus nomen salomonis super nomen tuum)
idest deus det maiorem honorem et famam salomoni q̄ dedit
tibi. istud enim prius dixerat banaia ante q̄ vngeretur salo-
mon in regem: et nunc illo vincto omnes serui regis imprecabā-
tur illud coram rege et in hoc dicebantur benedicere ei: idest i-
mprecari bonum. nam orare maius bonum pro salomone q̄ ba-
buisset dauid erat bonum ipsius dauid. (Et magnificet thronū
eius super thronum tuum). idest faciat thronum regni eius po-
tentiorē et excellentiorē q̄ thronum regni tui. (Et adorauit
rex in lectulo suo). idest tunc dauid iacens in lectulo suo adora-
uit: idest inclinauit se in lectulo ad reddendum deo gratias ga-
sic benefecerat ei. (Insper et hoc locutus est benedictus domi-
ne deus israel). scilicet quando inclinauit se et adorauit in lectu-
lo dixit verba ista in laudem dei. (Qui dedit hodie sedentem
in solio meo videntibus oculis meis). reputauit dauid ad ma-
gnū beneficium q̄ ipso viuentē regnaret aliquis de filiis eius
et sic saltem esset certus q̄ aliquis de posteris suis succederet ei:
et istud erat magnum gaudium: quia suspectus erat pro posteris
suis. (Territi sunt ergo et surrexerunt omnes qui inuitati fue-
rant ab adonia). idest tunc auditis verbis ionathan territi fue-
runt omnes qui erant cum adonia: quia per hoc putauerunt se
reos

Adonie
abiectio.

reos mortis: scilicet q̄ dauid occideret eos: q̄ displicuerat ei factum istud & iusserat propter eorum iniquitatem yngi salomonem: qui tā cito yngendus non fuerat nisi ipsi vixissent adonias: etiam timebant q̄ salomon occideret eos: quia fuerant parciales contra ipsum: ideo cum essent omnes ad mensam surrexerunt pre timore vt fugerent. (Et iuit vnusquisq̄ in viam suam) idest quilibet iuit per viam suam quo eum voluntas ferebat nō fugientes omnes ad vnum locum nec sequentes aliquē vt ouem sed quilibet per se fugit: hoc autem fuit: quia cum salomon esset rex adonias non poterat resistere ei nec erat aliquis de iuuitatis qui posset defendere alios: ideo quilibet per se abiit quo voluntas eum ferebat. (Adonias autem timens salomonem surrexit & abiit in tabernaculum domini.) adonias erat qui plus omnibus peccauerat: quia omnes propter ipsum fecerant istam iniquitatem: ideo ipse plus timuit salomonem: quia plus offenderat eum: etiam non solum pro malo q̄ iam fecerat timebat salomonem: sed sciebat q̄ salomon haberet eum semper suspectum q̄ moliretur ei insidias & habita opportunitate aspiraret ad regimen & ad tollendum istum timorem salomon vellet occidere eum: et dicitur q̄ abiit in tabernaculum: scilicet vt ibi defenderetur: quia reuerentia tabernaculi nō educeret eum inde salomon ad occidendum: intelligitur autem tabernaculum non ipsum q̄ erat in Sabaon vbi erat altare eneum & totus apparatus tabernaculi q̄ fecerat Moyses in deserto: sed intelligitur de tabernaculo q̄ fecerat dauid in hierusalem vbi maneret arca: q̄ ppter reuerentiā arce prestaretur imunitas confugientibus illuc. in bebreo non habetur abiit in tabernaculum domini sed solum abiit: q̄ tamen dicitur immediate q̄ tenuit cornu altaris: & illud erat in tabernaculo littera nostra dicit q̄ iuit in tabernaculum. (Tenuitq̄ cornu altaris.) i. accessit ad vnam partem altaris & adhaesit ei. Queretur quare magis tenuit adonias cornu altaris quā aliam partem sanctuarii. nam si hoc faciebat ad gaudendum immunitate: in quacūq̄ parte tabernaculi gauderet immunitate: & sic non videbatur ratio quare teneret cornu altaris. Alijs dicit q̄ tenuit cornu altaris: quia illa pars erat sanctior reliquo sanctuario: sed hoc nō stat: quia arca erat in eodem tabernaculo: & non est dubium quin ipsa esset sanctior q̄ altare cum non esset aliquod vas in toto sanctuario tā occultum & tante reuerentie. Forte respondebitur q̄ fecit hoc: q̄ non ausus est accedere ad arcam eo q̄ erat valde magne sanctitatis & non licebat tangere eam nisi lenitis maxime si esset discoperta: q̄ tunc videndo eam solum moreretur si cut fuit de bebbamitis qui viderunt arcam & mortui sunt. supra 1. lib. c. 6. de altari autem non putauit sic futurū: q̄ non erat tāte sanctitatis vt moreretur tenendo illud: ideo tenuit. Sed ostendū q̄ non fuit ista causa: q̄ si putasset adonias equalē consensui immunitatem in quacūq̄ parte tabernaculi esset nō curasset tenere altare & tamē omnes fugientes in tabernaculum tenebāt cornu altaris sic fuit de isto adonia. sic etiam de ioab qui postea confugit ad tabernaculum & tenuit cornu altaris sequē. c. Dicendum igit q̄ istud fiebat q̄ imunitas non putabatur esse in alia parte tabernaculi nisi in altari q̄ colligit exo. 2. i. figs per insidias alterum occideret ab altari meo euellēs eū vt moriatur: si igitur tunc non gaudebat immunitate altaris ex oppositis videbatur q̄ quando gaudendum esset immunitate illa esset imunitas altaris: & sic non putabatur plene imunitas esse in aliqua pte tabernaculi nisi in altari: vnde omnes tenebant cornu altaris. (Et nunciauerunt salomoni dicentes. ecce adonias timens regē salomonem tenet cornu altaris.) istud nunciauerunt aliqui misisti ab adonia vt salomon prestaret ei securitatem: & patet ex verbis sequentibus. i. (Iuret mibi hodie rex salomon q̄ non interficiat seruum suum gladio.) i. non exibo hinc quousq̄ rex salomon iuret mibi q̄ nō occidat me gladio. i. quacūq̄ morte: quia non solum adonias fugiebat mortem gladii: sed quāq̄ aliam. (Dixitq̄ salomon si fuerit vir bonus non cadet nec vnus quidem capillus eius in terram.) prestavit ei securitatem salomon in hoc dicens q̄ remittebat ei iniuriam preteritam intatū q̄ de cetero esset vir bonus & dixit si fuerit vir bonus: idest si ex nūc in amplius fuerit vir bonus: idest non reperta fuerit in eo aliqua iniquitas proditiōis vel rebellionis non solum non occidetur sed etiam nec cadet vnus capillus de capite eius: scilicet non patietur saltem minimum damnum. (Sin autem malum inuentum fuerit in eo morietur.) idest si ex hoc tempore aliquod malum inuentum fuerit in eo: scilicet q̄ cogitet de principatu si cut prius erat occidetur: sic enim factum est. nam quia postea petijt abisac lunamitem in vxorem q̄ videbatur signum rebel-

lionis vel aspirationis ad regnum iussit illum occidi salomon vt patet sequenti. c. Queretur quare adonias dixit iuret mibi rex salomon q̄ non occidat seruum suum gladio: & non dixit hoc de dauid. nam potius debuisset dicere q̄ non occideret eū dauid: q̄ dō erat tunc rex & non salomon. Rndē dum adonias offenderat tam dauid quā salomonem: offendit autem dauid in quantum sine precepto eius fecit festum coronationis sue: offendit vero salomonem quia contra ius illius agebat: scilicet accipiendo regnum q̄ illi debebatur: potius tamen petijt securitatem a salomone quam a dauid propter multa.

Primo quia magis videbatur offendisse salomonē quā dauid. nam contra dauid non egit nisi in quantum eo inconsulto voluit yngi in regē: tamen non abstulit ei aliqd ius directe nec auferre intendebat q̄ illo viuente nolebat regnare. Contra salomonem autem directe egit in quantum vlturpabat ei totū ius regni debitū salomoni: & ista erat magna offensa: ideo credidit magis sibi iratum esse salomonem q̄ dauid: & consequenter putauit magis necessarium se petere securitatem ab eo quam a dauid. Secundo erat q̄ nō poterat credere adonias q̄ dauid vellet eum occidere propter hoc & istud propter duo. primo q̄ dauid diligebat eū nimis & quāq̄ faceret alias stultitias nō corripiebat eum pater nec saltem dicebat ei quare hoc fecisti vt patet supra in littera: ideo eodem modo credebat q̄ nunc nō puniret eum pater nec etiā increparet. Secundo patet q̄ dauid offensus fuerat nimis ab absolone qui voluit eum occidere & expellere de regno: & tamen iussit q̄ non occideretur in bello: sed seruaretur precedenti lib. c. 18. & quando cognouit euz mortuū plorabat inconsolabiliter: adonias autem fere nihil offenderat comparando ad delictum absolonis: si ergo illum non occiderat. nec istum occideret: de pietate autem salomonis non tū cōfidebat adonias. nam dauid erat pater & h multum offenderet non occideret filium: salomon autem erat frater & non tū diligere eum: ideo forte vellet occidere ipsum. Tertio fecit hoc q̄ non solum putauit q̄ salomon vellet occidere eum pro malo q̄ actenus fecerat: sed potius quia suspicabatur q̄ nunquam esset fidelis ei: sed semper moliretur insidias ad aspirandum in regnum dauid autem nihil horum contra se timebat: ideo non inclinaret ad occidendū adoniam sicut salomon. Quartū erat quia adonias h timeret occidi a salomone non timebat pro nunc: post mortem patris. nam credebat q̄ viuente dauid non occideret eum ne pater affligeretur: mortuo autem dauid occideret eum: & quia ad tollendum istum timorem non proficiebat q̄ peteret securitatem a dauid quia illo mortuo vellet salomon occidere eum ideo solum petijt securitatem a salomone.

Queretur nūc adoniam h post mortuo dō. 45. vltius cum salomon vellet occidere adoniam. nam postea occidit illum sequenti. c. quare non occidit eum nunc cum deliquisset grauissime & occidit postea. Responderi potest dupliciter. vno modo q̄ salomon non intendebat nunc occidere adoniam: quia si ipse nō faceret aliam iniquitatem satis erat istud peccatum remissibile: ideo dixit ei si fuerit vir bonus non cadet quidem nec vnus capillus de capite eius in terram. Si autem malum inuentum fuerit in eo morietur: & sic quando extraxit eum nunc de sanctuario non habebat intentionem occidendi eum sed postea peccauit petendo abisac & occidit eum sequenti. c. Alter potest dici q̄ salomon habuit semp intentionem occidendi adoniam ne ipse insurgeret aliquando contra eum: tamen noluit occidere propter multa: primo q̄ forte non habebat potestatem ad hoc. naz h factus esset rex non imperabat ipse viuente dauid nec erat p tunc factus rex h pro postea: & sic tota iurisditiō & potestas erat tunc penes dauid. vnde salomon non poterat de iure occidere adoniam. Sed obijciatur quia si non posset occidere euz nō fugisset propter euz ad sanctuarium: & tamen fugit & noluit inde exire quousq̄ salomon ei securitatem prestaret. Dicendū q̄ voluit sibi cauere: quia timuit de facto aliqd malum sibi posse infligi: h non de iure. Secundu erat q̄ dato q̄ habuisset causam legitimam occidendi adoniam & potestatem ad hoc non occidisset eum: q̄ ex hoc sequeretur magna afflictio dauid videntī filium suum occidi a fratre: ideo non occidit. Tertium fuit q̄ forte timuit priuari regno si patre viuente occideret adoniam. nam dauid priuauit ioab principatu exercitus: quia occidit abisac solomonem: & tamen ille merebatur mortē ex multis causis de quo precedentī lib. c. 18. et. 19. ergo si salomon occideret adoniam qui quasi nihil peccauerat comparando ad absolone dauid irascere & priuaret eum regno instituendi alium de fratribus

Cō. 44

Adonias petijt q̄ salomon iuraret nō occideret illū potiusq̄ dō. Responso q̄ pp multa primo.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Alia rñ. Noluit occidere salomonem adoniam nunc. 1. rō.

Obiectio

Rñso.

2. rō.

3. rō.

rat: tūc pacifice celebrata est secunda vinctio salomonis con-
sentientibus omnibus fratribus eius: tunc etiam dauid conuo-
cauit omnes principes israel et dixit eis quomodo salomon fi-
lius suus erat tener: et ipse per se non posset edificare templum
domino: ideo orauit qd ipsi adiunarent eum: et tunc dauid obtu-
lulit aurum et argentum et es et omnia que cōgregauerat ex mul-
tis temporibus ad cōstructionem templi et descripsit quomodo
deberent singula fieri in templo: et quid de auro vel de argen-
to expenderetur in eis: tunc quoq; omnes principes israel q ad
uenerant obtulerunt simul prout poterant aurum et argentum
lapides preciosos pro opera templi: et comederunt et biberunt
ois illa in leticia magna coram dauid: et vixerunt tunc secundo
salomone in regem et omnes principes israel osculati sunt ma-
nū eius: hec omnia patent. 1. paralipo. 2. 8. et. 2. 9. hec igitur in sū-
ma fecit dauid que subtrahuntur hic: et qz liber paralipo. factus
est ad enarrandum omnia que omīssa fuerant referunt ibi oīa
hec per modum suppletionis et habentur. 1. paralip. a. c. 2. 1. vsq;
ad finem. (Precepitq; salomoni filio suo dicens). i. precepit ei
ea que habentur hic. (Ego ingredior viam vniuersę terre). i.
ego morior sicut moriuntur omnes qui sunt in terra: et sic mors
est via cōis: vocatur autem mors via qz ipsa est medium atten-
dendum in eternum bonum vel in eternum malus: et sic dicitur
ecclesiastes. 1. 2. ibit homo in domum eternitatis sue. i. quando
mortuus fuerit ibit ad domum in qua manebit eternaliter: qz
iam nō variabitur homo per vices fortune. i. nunc in ea limita-
tes scidens et nūc in prosperitate surgēs: sed sp aut felicitas aut
eterna erit miseria: nec etiam homines de vita in mortem mu-
tabuntur sunt voluit pythagoras q anima transiret per multa
corpora: et sic semper erat in aliquo corpore humano de quo pa-
tet per onidium. 1. 5. methamozpho.

Quare dauid distulit vsque ad mortem dare precepta hec
salomoni.

Questio. 3.

Queretur quare dauid distulit vsq; ad mortem dare
precepta que habentur hic salomoni. **R**e-
spondendum qd dauid daturus erat hic salomoni quedam pre-
cepta viuendi que sunt pertinentia ad mores: talia autem tunc
debent dari quando maxime possunt proficere ei cui dantur: s;
tunc proficiunt quando maxime in memoria retinentur: et tunc
maxime retinentur quando dant ab aliquo existente circa mor-
tem ideo tunc dari debuerunt: ista autem erat consuetudo pa-
trum veteris testamenti. i. qz prope mortem existentes admone-
ret filios suos ad custodiam virtutis. sic fuit de iacob qui cū eēt
morti vicin⁹ vocauit filios suos et annūciavit eis q futura erat
bene. 4. 9. sic et Moyses moritur⁹ bñdixit israelitis et recitauit
corā illis totā legē recapitulans illā in deuterōn. et finita recita-
tiōe et cantico 5 israelitas ascēdit in montē phasga et mortu⁹ ē
deuteronomij ultimo. ista autem fiebant qz coniuncti morti pro-
ferunt verba habentia maiorem efficaciam: ideo tunc dauid p-
tulit hec monita de custodia legis. Item dauid iussit hic salomo-
ni post mortem suam punire quedam peccata que facta fuerāt
ipso viuente: scilicet in ioab et iemei: et si dauid dixisset ista mul-
to tempore antequam moreretur obliuisceretur illa salomoni: id
apud mortē protulit quasi immediate postq; dicerent deberēt tra-
di executioni: scilicet si dauid moreretur immediate. (Confortare
et esto vir). idest accipe constantiam et fortitudinem et non sis si-
cut pueri qui propter impetum passionum habent maximam
mobilitatem in opere et proposito: sed esto vir: idest maturus
sicut vir vt propositum tuum de bono constans sit et non traba-
ris in diuersa per passionē. (Et observa custodias domini dei
tui). idest observa precepta dei. vocantur autem precepta custo-
die: quia illa deus custodiri iubet. (Ut ambules in vijs eius).
idest vt ambules in rectitudine morum. via enim dei est recede-
re a malo et bonum facere: et quia omnia precepta consistunt in
hoc vocantur via domini: et dicuntur dupliciter via domini:
scilicet via domini: idest a deo data: quia deus dedit nobis istū
modum viuendi: vel via domini: idest via ducens in deum: ga-
nulla via est per quam in deum veniamus ad percipiendum
visionem et beatitudinem eius nisi per mundiciā cordis Mat.
5. scilicet beati mudo corde quoniam ipsi deum videbūt precepta
autem domini dirigunt ad istam mundiciā cordis cum oīcā
tur ipsa precepta immaculata ps. 1. 8. i. lex domini immaculata cō-
uertens animas. ergo precepta sunt vie quibus peruenitur ad
deum: sic dixit xps Mat. 1. 9. si vis ingredi ad vitam serua mā-
data. (Et custodias ceremonias eius). vocantur ceremonie pre-
cepta que sunt de modo colendi deum sicut obseruare tales vel
talem ritum in sacrificijs et in soluendo decimas vltiura sacer-

dotum et obseruanduo mundicias et purificationes legis et simi-
lia que pertinent ad quendam ritum viuendi et non determi-
nantur per rationem sed per voluntatem legislatoris. (Et prece-
pta eius). ista sunt precepta decalogi et quecunq; alia moralia
contenta in lege que a recta ratione habent initium: et etiam si
deus non imposuisset illa homo per rectam rationem sciret se
obligatum ad ea sicut tangit apostolus ad roma. 2. i. gentes que
non habent legem naturaliter ea que legis sunt faciunt dictate
eis conscientia. Et non solum sunt ista precepta in decalogo sed
etiam multa alia sunt in libris legis: vt illud corā capite cano cō-
surge et honora personam senis. et illud non eris sulturro nec cri-
minator in populis et de iuste iudicando et non accipiendo per-
sonam et non affligendo pauperes: et non maledicendū furdo
nec ponendum offendiculum coram ceco. de quibus leuitic. 1. 9.
et similia in alijs locis. (Et iudicia). idest precepta iudicialia que
pertinent ad actiones forales: scilicet qualiter iudicandum sit.
de fure et violatore virginum et occisore: et de alijs criminibus
vel contractibus in quantum sunt materia iudicij. de istis prece-
ptis habentur plurima exodi. 2. 1. et. 2. 2. et. 2. 3. habentur etiā ali-
qua in libro numerozum et deuteronomij. ista autem debebat
maxime obseruare salomon eo qd erat iudex totius israel. (Et
testimonia). aliquādo accipiūtur testimonia in lege prout sunt
quedam enarrationes in quibus testatur scriptura d deo qd ali-
quid egerit: et sic scriptura de creatione mundi vocatur testi-
monium et ea in quibus promittitur christum venturum vocā-
tur testimonia: sed nō potest accipi sic hic: et tñ qz dauid admo-
net salomonem qd obseruet omnia ista: et tñ obseruatio non est
nisi ad ea in quibus iubetur aliquid fieri vel vetatur: et ista sunt
precepta. Scriptura autem que nihil iubet aut vetat nec potest
obseruare nec violari. dicendum ergo qd testimonia vocantur
hic precepta quedam ceremonialia que introducta sunt in me-
moriam et testificationem aliquorum actuum dei. sic est prece-
ptum de sabbato qd fuit datum ad memoriam creationis mun-
di: scilicet qd deus creauerit omnia in sex diebus: et die septimo
requieuit. vnde ista ponitur tanquam causa obseruationis hu-
ius precepti exodi. 2. 0. et. 3. 1. sic etiam cerimonia agni paschalis
vocatur testimonium: quia fuit introducta ad significandum
qd deus educerit israelitas. de egypto exo. 1. 3. et deuterono. 1. 6.
ex eadem causa fere obseruatur redemptio primogenitorum:
scilicet quia de⁹ in egypto occidit omnia primogenita egyptio-
rum tamē in hominib⁹ quā in pecoribus et liberauit primogeni-
ta israelitarum de hoc nume. 3. et exo. 3. 0. sic etiam festum tabe-
naculorum iussit deus obseruari ad memoriam transitus per
desertū. i. qd fecerat habitare israelitas in ymbra culis leui. 2. 3.
et sic est de multis alijs que propter memoriam gestarum rerū
statuta sunt. in hijs omnibus continentur omnia precepta legis
et sic volebat dauid qd salomon obseruaret omnia pcepta legis
nihil omitendo. sed Ra. da. cambi aliter distinguit ista prece-
pta dicens qd per ceremonias intelliguntur precepta ceremonia-
lia vel pertinentia ad ritum que non habent aliquam rationē:
s; ex sola voluntate legislatoris: precepta autē dicit esse cerimo-
nias que habent aliquam rationem preter voluntatem legisla-
toris: sed melior est primus modus distinguendi. **Q**ue-
retur quomodo differant in ter se isti modi preceptorum et quo
modo comprehendat tota lex in istis. **R**espondendum qd dif-
ferunt omnia ista membra inter se. nam precepta que hic voca-
uimus moralia sunt ab ipsa ratione fm inclinationē nature et
sine impositione legislatoris oīa autem alia dependent ex volū-
tate legislatoris magis quā ex rōne. Cerimoniae autē differūt a cete-
ris: et primo a pceptis moralibus qz pcepta sunt fm naturam: et
cerimoniae sunt fm voluntatē legislatoris. Secundo differunt a
iudicijs. i. iudicialibus preceptis: qz ceremonie sunt ordinantes
hōiem in deum per quādam obseruantiam cultus eius. iudicia
autem ordinant hominem ad hominem. nam pertinent ad cau-
sas forales in quibus contendit homo cū homine. Tertio diffe-
runt a testimonijs: quia h; testimonia sunt quedam ceremonie: ta-
men ceremonie quedam date sunt ad significandum aliqua ge-
sta dei preterita: et iste vocantur testimonia. alie ceremonie sunt
que non sunt date ad aliquid significandum: sed vt obseruen-
tur et iste vocantur ceremonie: iudicia autem differunt a prece-
ptis moralibus sicut ceremonie: quia tam precepta iudicialia
qz ceremonialia erant ex voluntate legislatoris: et non fm natu-
ram: moralia autem erant fm naturam. **D**ifferunt autē iu-
dicialia a testimonijis quia testimonia sunt ad memoriam ali-

+ Preceptor
diuersa ge-
nera.

+

+ Testimōia
dupl^r acci-
piuntur.

D

Ra. da.

2. Q. 4.

Al
Isti mōi p-
ceptorū qz
inter se dif-
ferāt. i. mo-
ralia iudici-
lia cerimo-
nialia et te-
stimonia.

Primo
Secundo.

Tertio.

B
Quo tota
ter includat
i istis pcep.

cuius beneficii dei: iudicialia vero non sunt ad aliquid recordā dum sed ad dirigendum actiones forales. Testimonia autē dis ferunt a moralibus: qz illa sunt per naturam et ista per volunta tem: differunt etiā a ceremonialibus inquantū quedā cerimōie sunt in memoriā quorūdā beneficiorū: et vocantur testimonia: alie at ceremonie non sunt ad memoriā et vocant ceremonie so lum. differunt etiā a iudicialibus: qz illa sunt ad dirigendū ho minē ad boiem: et testimonia sunt ad dirigendū boiem in deū: sicut ceremonialia. Cum autē qritur quō tota ter includat in istis oīm qz oē preceptum aut est ex necessitate nāe fm deter minationē intellectus aut est ex voluntate legislatoris: si primo modo sunt pcepta moralia. Si secundo mō aut illa dirigunt pū cipaliter boiem in deum aut boiem ad boies. Si secundo modo sunt iudicialia: si primo modo aut illa ponunt ad recordationē aliquorū beneficiorū dei aut nō. si primo mō vocantur testimonia. si secundo mō vocantur ceremonie: et sic nihil aliud pōt iueniri in lege. (Sicut scriptū est in lege moysi) .i. oia ista genera pcepto rum sunt scripta in lege Moysi et sunt obseruanda eo mō quo ibi continentur. s. vt nihil addatur nec minuat: sic habet deute ron. 12. s. qd pcepto tibi hoc tñ facito dñō nec addas qcqz nec minuas. (Vt intelligas vniuersa que facis) .i. qñ custodieris p cepta ceremonias et testimonia atqz iudicia itelliges oia que fa cis. s. itelliges illa bona esse vel placere deo. aliter autē agēdo non poteris itelligere opera tua esse deo accepta. Alio mō itel ligitur qz deberet salomon custodire oia pcepta ceremonias et .i. qz deberet semper cogitare circa illa: et tunc itelligeret qd erat bonum vel quid malū ad faciendū. Si autē non considera ret i lege qñ aliquādo peccaret nesciret an peccaret vel bene ageret ppter ignorantia legis: sic enim deus iussit iosue dicens non recedat volumen legis huius de ore tuo: sed meditaberis in eo diebus ac noctibus vt custodias et facias oia que scripta sunt in eo: tunc diriges viam tuā et itelliges eas. iosue. 1. hoc at maxime pertinebat ad salomonē: qz erat rex et deus iusserat qz quādo aliquis constitueret in regem acciperet mox libzū deute rononij a leuitis et legeret in eo omni tempore vt sic observa ret mandata dei et timeret eū. deuter. 17. (Et quocūqz te verte ris) .i. scias quocūqz te verteris an ad bonum vel ad malū: te inclines. (Vt confirmet dominus sermones suos quos locutus est de me) .i. custodi semper pcepta dei vt meritis tuis de? cō firmet sermones quos locutus est de me de statu regni. (Dicēs si custodierint filij tui vias meas) .i. id est si custodierint pcepta que sunt vie mee vt declaratū est supra. (Et ambulauerint corā me in veritate) .i. in vero animo et non claudicādo in duas par tes. s. tenendo cultum idolorum in corde et me exterius colendo qz istud deus reprobat per Esaiam dicens. populus iste labijs me honorat cor autem eorū longe est a me Esai. 29. et isti dicunt claudicantes in duas partes quos increpuit belias dicens quo ulqz claudicatis in duas partes. si dñs est deus sequimini eum. si autem baal sequimini eum. j. 18. (In omni corde suo et in oī anima sua) .cor et anima ponunt pro eodem: est autem multipli catio sermonis ad exaggerandū: et itelligitur dupliciter. Vno modo in omni corde suo. i. cum toto corde. s. qz non sequeretur idola ex vna parte cordis et ex alia sequeretur deum sicut facie bant samaritani de quibus dicitur sequenti lib. c. 17. qz fuerūt gentes iste timentes dominū: sed nihilominus idolis suis serui entes: istud autem deus reprobat: et sic ad hoc qz colat deus qz in toto corde suo requiritur qz excludat a se desiderium deorum alienorū sic patet. s. 1. lib. c. 7. cum dixit samuel israelitis si in to to corde vestro reuertimini ad dñm auferte deos alienos de medio vestri baalim et astaroth: et preparate corda vestra domi no et seruite illi soli. Secundo modo itelligitur in omni corde .i. cum tota diligentia. s. qz non sufficit qz aliquis solum deū co lat: sed etiam qz eum diligenter colat. ita vt ppter negligentiam nihil omittatur qd requiritur ad cultū dei et nihil cōmittatur qz fit contra eum: et ad istud pertinet qz ille qui debet deum in toto corde colere debet semper considerare in mandatis eius sic di xit dominus ad iosue. non recedat volumen legis huius de ore tuo: sed meditaberis in eo diebus ac noctib? sic etiā ps. 1. dicit sed in lege dñi fuit voluntas eius: et in lege eius meditabit die ac nocte. et isto secundo mō itelligit hic. (Non auferetur tibi vir de solio israel) .i. si filij tui custodierint semp pcepta mea nunqz cessabit aliquis regnare de posteris tuis.

Qñ fuerit dictum dauid a deo qz non auferetur sibi vir de so lio israel.

Queretur vbi deus dixit ista verba dauid. Respondē dum est qz non reperit: qz preceden. lib. c. 7.

locutus est deus de posteritate et regno dauid: et tam ibi non di ctum est si seruarent filij dñ legē dñi qz nō auferetur vir de so lio eius et. 1. paralipome. 2. 2. dictū est de salomone: et tñ ibi nō fuit positum. Dd3 tñ qz hoc dictum fuit dauid l3 non appareat qñ. sic et p3 ps. 131. s. iurauit dñs dauid veritatez et non frustra bit eum: de fructu ventris tui ponā super sedē tuā. si custodierit filij tui testm meum et testimonia mea hec que docebo eos et fi liij eorū vsqz in seculum seculi sedebunt super sedē tuā. Dd3 autē qz l3 non appareat qñ dicta sunt ista credendū est qz dicta fue rint qñ dixit deus per nathan pphetaz ipsi dauid ea que habē tur pcept. lib. c. 7. qz ibi tangit de istis. **Q**ueret vterius quō dictum est qz si filij dauid custodierēt mandata dei nō au feret vir de solio dauid: qz pmissio facta dauid erat firma ad omnem euentū siue filij sui peccarent siue non. **R**esponder **N**icolaus qz qñ pmissio facta dauid qz d semine eius semp aliqui regnarent itelligebat istud cū conditione. s. si filij sui cu stodierēt legē dei alioquin mutaretur pmissio. **S**ed oīm qz nō stat. qz ad oēm euentū manere debebat pmissio facta dñ. et dato qz peccarent filij eius non auferet sic p3 precedē. li. c. 7. s. ego ero ei in patrē et ipse erit mihi in filium qui si inique ali quid gesserit arguā eum in virga viroz et in plagis filiorū ho minum: misericordiā autem meā non auferā ab eo sicut abstul li a saul quē amouī a facie mea: et sic non erant filij dauid pua di regno propter pceptū sicut filij saulis priuati fuerunt peccante saule. idē p3 ps. 88. **S**ed tunc obijciatur qz dicitur hic. si custo dierint filij tui vias meas. Itē qz dauid dicebat qz deberet salo mon obseruare vias dñi ad hoc qz confirmaret verba pmissio nis. q. d. aliter non confirmaret: vel si confirmaret aliter super flua esset admonitio dñ. **R**ñderi p ad hoc dupliciter. vno modo qz pmissio dei facta dauid aut itelligebat de regnādo super totum israel aut de regnādo simpliciter. s. sup totū israel vel super aliqz partem eius. Primo modo pmissio dei erat va riabilis. s. qz ipse non promiserat qz ad oēm euentum filij dauid regnarent super totū israel: sed solum si custodierent mandata eius. Si autē secundo mō pmissio dei erat ad oēm euentū. s. qz siue peccarent siue nō semper regnarent sup aliqz partem israel. ista distinctio apparet ex eo qz habetur hic et pcept. lib. c. 7. nam hic dicit si custodierint filij tui vias meas non auferet tibi vir de solio israel. i. regnans sup totū israel. **S**ecundo ergo si filij dauid nō custodierēt sp pcepta auferet pgenies dñ d regno israel. qd autē bētur pce. li. c. 7. itelligit de aliqua parte regni. vñ dñ ibi mi sericordiā at meā non auferam ab eo. q. d. l3 peccet non auferaz misericordiā. est autē misericordiā ad aliqz qñ non pmanet in totali felicitate. et tñ cōseruat ne oīno peat. cū vere pmittit ppe auferet misericordiā ab illo: sic erat dñ filijs dñ qz l3 peccaret nō auferet ab eis misericordiā: qz saltē maneret eis vna pars regni. vñ veritas erat qz si filij dñ nūqz peccassent māssent reges to tius israel. si at peccassent qñtūqz grauitē māssent reges ali cui? ptis israel. s. tribus iude et beniamin vsqz quo cessaret stat? iudaicus. s. vsqz ad xpm. d pzo itelligit id qd habetur hic et ps. 131. de secundo itelligit qd habet pce. li. c. 7. et ps. 88. Et tūc re spondendum ad pñā rōnem qz itelligitur de regno sup totum israel. **A**d scd3 dñ qz dñ admonuit hic salomonē obserua re pcepta vt cōfirmaret dñs smones suos. s. d regno sup totum israel qui nō cōfirmarent nisi salomon et posterī sui custodierēt legē dei: et qz salomon nō custodiuit oīnium est regnū. j. 11. et 12. c. 2 nō boztabat dñ salomonē ad custodiendū pcepta vt cō firmaret dñs smōes suos d regno iuda qz dñ isto sciebat ad oēz euentū qz pmaneret in posteris suis. Scdō mō rñderi pōt non distinguēdo d regno iuda et israel. s. qz deus promisit dñ qz filij sui regnarent semp post ipsū: et ipse credebatur certissime qz sem per regnarent post eū: et tñ admonebat ista facere salomonem et hoc ppter duo. Primū qz l3 ad oēm euentū filij dauid regnata ri eēt. si tñ custodierent pcepta dñi manerent semp in pspērita te et ampliaret eis honor et oia bona. si autē non custodierent il la qñ non auferetur eis regnū inciderent in magnas calamita tes et affligerent ab hostibus sic patet pcept. lib. c. 7. s. qui si inique egerit arguā eū in virga viroz et plagis filiorū hominū: misericordiā autē meā non auferam ab eo. Si autē non pec carent non haberēt istas plagas. Scd3 erat ad maiorē cautelā qz l3 deus confirmaturus esset sermones suos ad oēm euentū tamē gratius confirmaret custodientibus filijs dauid legem qz non custodientibus et sic erat cautela custodire illā. scdō hoc re spondetur ad rōnes in 5. rñ. **A**d primā dñ dñ qz dauid dixit il lud non qz sermones dei inducerent qz filijs dauid non custo dientibus legē non maneret eis regnum: sed qz non maneret eis in

Qd. 6
An pce.
dñ pmissio dei fu
erit cum
cōditōe
Rñ. mē.
Lōluta.

Obie. 1.
Secūda

Rñso.

Ad pñā

Ad scd3

eis in tanta prosperitate. Ad scōdaz rōem dōz qd dauid hortatus est salomonem ad custodiā preceptorum vt deus confirmaret sermones suos in qbus dixerat qd si filij dauid nō peccarent ipse daret eis regnū in continua p̄p̄ritate: alio qn daret eis plagas. (Tu quoqz nosti). hic ponitur fm huius partis. s. de ioab occasione: ordinauit enim dauid qd occideret eū salomon post mortē eius et dicitur. (Tu quoqz nosti que fecerit mibi ioab). id est tu scis mala que mibi fecit: quia non sunt abscondita.

Que mala fuerunt que fecit ioab contra dauid. Qd. 7.

Queretur que mala fuerunt ista que fecit ioab dauid. Rñdet Nico. et Ra. Sa. qd istud fuit qd ioab infamauit valde dauid ostendendo lram publice quā miserat ei dauid d morte vrie in quo apparebat magna iniustitia dauid: et tñ non potuisset istud sciri nisi illud declarasset ioab. pbat hoc Nicolaus qd p̄ce. lib. c. 12. dōz qd dauid fecit blasphemare inimicos nomē dñi et exponit Nico. s. qd qñ sciuerunt lram transmissam blasphemauerunt de deo qui tolerabat tā iniquū virū s. dauid. hac autē non poterat sciri nisi per ioab qd lra ad eū se crete transmissa est. Itē p̄z qd istud ipse publicauerat qd tot⁹ populus postea cognouit adulteriū dauid cū bersabee et ipse iussit occidi vria: iussio tñ continebat i epistola transmissa ad ioab. vñ ipso nolente non potuisset hoc publicari. Cdm qd non cōstat ex lra an ioab istā epistolā publice ostenderit: credendūz tñ est qd non ostenderit qd sciebat qd in hoc offenderet nimis dauid: et tñ tunc ioab non desiderabat offendere illū sed potius toto aio pcurabat honorē illius. nā cum pene ipse accepisset ciuitatē amonitaz misit ad dauid vt veniret ad vltimū bellum et ca peret ciuitatem ne gloria victorie ascriberet ioab p̄ceden. lib. c. 12. Itē qñ dauid misit ad ioab istā lram de morte vrie ioab diligenter executus est et misit postea nunciari mortē vrie ipse dauid per quēdā nunciū: ita occulte vt nunciū nō itelligeret verba que p̄ferebat p̄ce. lib. c. 11. ideo nō ē verisimile qd ipse publicasset lram illam missam a dauid. Cū autem arguit Nicola⁹ qd cognitū est istud negotium: et tñ non potuit cognosci nisi per ioab. dōz qd potuit cognosci per Natban p̄phetā qui iuit ad i crepandū dauid de hoc et poterat cognosci per hoc qd egit ipse dōz. s. qd accepit vxorē vrie mortuo vria in bello et pepit bersabee de dauid ante tēpus cōpletum si cognouisset eā solū post nuptias. ideo appebat qd ex adulterio gignebat puer et cognouerat eā prius dauid et ex hoc fecerat occidi vria. Item cognito adulterio dauid et bersabee satis facile erat cognosci qd dō iussisset occidi vria vt non posset accusare bersabee. Itē colligere hoc ex multis cerimonijs quas egit dauid ipse vrie vt descenderet i domū suā et cognosceret vxorē et noluit p̄ce. lib. c. 11. et quāqz vñ ista fiebant nō posset scire serui dauid quare fiebant: tamē postqz cognitū est adulterium eius cū bersabee satis facile erat cognosci cur ista facta fuissent. Item apparet qd ioab non potuisset declarare totū istud factū quāqz ostenderet lram. nā in littera non continebatur nisi qd ioab poneret vriam in loco vbi erant viri fortes. de hostibus et morderetur et non continebatur ibi cā: ideo h ostenderet lra non posset colligi ex ea adulterium bersabee cū dauid nec et mors iniusta vrie: qd poterat intelligere ioab qd ppter aliqz cām rōnabilem iusserat illud dauid. Itē non fuit diuulgatū negotiū dauid p ioab sed nece fuit alio modo diuulgatum fuisse. Itē qd p̄supponit Nico. est nimis dubiūz s. qd dauid misit lram aliqz ad ioab de occidendo illū: qd dato qd sciret dauid iussisse mortem vrie non cōstaret an per aliquā litterā vel per nunciū iussit. Itē si cognitū est qd hmoi littera transmissa fuerit ad ioab nō cōstat qd hoc cognosceret p publicationē ioab: sed magis poterat sciri per hoc qd dauid visus est scribere lram cū vria qñ trāsmisit eū ad ioab p̄ce. lib. c. 11. dōm ergo vñ qd non fuerit hoc factum per ioab. C Peccatum igit qd fecit ioab d dauid fuit qd sepe offendit eūz faciendo contra p̄ceptū illius. vñ conquestus est dauid sepe de ioab et abisai dicens viri isti filij saruie duri mihi sunt et qd mibi et vobis filij saruie p̄ced. lib. c. 3. et. 16. et. 1. et. 19. p̄cipue autē offendit ioab dauid qd p̄ceperat ei ne occideret absolone in bello et ipse occidit illum p̄ceden. lib. c. 18. postea at cū dauid fletet amare cōpulit eū ioab inuitū cessare a fletu pro absolone incutiens ei timorē qd nisi hoc faceret recederent ab eo oēs viri p̄ceden. lib. c. 19. et ista fuit durissima pena dauid. vnde ex tunc deposuit eū d p̄ncipatu belli et instituit amalan p̄legato. c. sed ipse ioab per infidias occidit amalan et rediit in principatū p̄stinū inuito dauid p̄ce. lib. c. 20. (Filius saruie). saruia erat mulier mater ioab et abisai et asael et erat soror dauid vt patet. 1. paralipo. 2. c. (Que fecerit duobus principibus exercitus israel). i. et tu scis qd fece

rit ioab abner et amase qui erāt duo principes exercitus. scz qz vtrunqz occidit: fuit autem abner p̄ncipēs totius exercit⁹ israel qz viuente saule ipse erat p̄ncipēs militie supra. 1. lib. c. 14. et 26. et sub isbosech filio saulis abner fuit p̄ncipēs totius exercitus israel. i. vndecim tribuū p̄ceden. lib. c. 1. et. 3. amasa autē fuit p̄ncipēs totius exercitus israel: qz dauid deposuit ioab de p̄ncipatu et instituit amasan pro eo p̄ceden. lib. c. 19. et. 20. ioab tñ erat p̄ncipēs totius exercitus israel. (Abner filio ner). Vocat sic qz ner erat p̄z suus et ille erat frater cis p̄zis saulis et erat abner patruelis saulis. s. 1. lib. c. 14. (Et amase filio iether). Iether est nomē p̄zis amase qui alio noie vocatur iethra p̄ceden. lib. c. 17. et tñ nihil differt: qz ita aliqñ variant alia noia sicut ietro socer Moysi vocatur ietro exo. 3. et. 18. et vocatur iether. exo. 4. iste autē p̄z amase vocatur iether. 1. paralipo. 2. ex parte istius amasa nō attinebant ad dauid sed ex parte matris. nam abigail soror dauid erat mater amase. 1. paralipo. 2. c. et p̄ceden. lib. c. 17. et sic amasa et ioab erant filij vnaqz soror dauid et ambo equaliter p̄tinebant ad dauid: tñ nō obstante isto vinculo cō sanguinitatis p̄p̄inquē ioab occidit amasan per infidias p̄ce. li. c. 20. (quoqz occidit). istd erat qd fecit eis: et tñ dōz qd nouit salomō quid fecerit ioab duobus p̄ncipib⁹. s. qz non solū occidit eos: s. etia p̄ditore qd magis erat. (Et effudit sanguinē belli in pace). i. sanguinem quē debebat fundere in bello fudit in pace: vel fudit sanguinē belli in pace. i. ita audacter occidit istos p̄ncipes i pace quasi si occidisset eos in bello. (Et posuit cruozes p̄lij in baltheo suo qui erat circa lūbos suos). i. posuit sanguinē occisoz i baltheo suo. nā qñ occidit istos p̄ncipes occidit eos pacifice stans iuxta illos et sanguis exiliis de vulnereb⁹ intinxit baltheoz ioab: et maxime fuit hoc in occisione amase qz percussit eū i latē cū teneret illū per barbā ad osculandū p̄ceden. lib. c. 20. et tunc verisimile est qd sanguis exiens subito d vulnere inficeret baltheoz ioab. in hebreo habet. (Qui erat in lūbis suis). vbi nos dicimus qui erat circa lūbos: sed idē est. est at balteus cingulum pertinens ad dignitatē militariē: et est p̄p̄rie insignium militari⁹ ordinis. (Et in calciamento suo qd erat in pedibus suis). i. etiam posuit sanguinē in calciamento qd de vulnerib⁹ istoz duoz virorum fluxit sanguis decurrens ad pedes ioab et intinxit calciamentū eius: qz iuxta illos erat qñ occidebat eos. hebrei dicunt qd p hoc significat mors abner: et qd occidit illū ioab in fraude qñis ab illo quō discalciare calciamentū illius qui volebat accipere in vxorē ipsam vxorē fratris sui mortui de quo deuter. 2. s. et cū inclinaret se abner percussit illū ioab et sic fuit sanguis in calciamento. i. effusus fraude calciamenti. S. istud ip̄robatur est p̄ce. lib. c. 3. ideo dōm est sicut supra diximus. s. qd sanguis iusus est tam per baltheū qz per calciamentū ioab. (Facies ergo iuxta sapientiaz tuā). i. ad occidendū eū facies sic itelleris. C Que retur quō dixit hic dauid salomoni facies iuxta sapientia tuā. nā nondū acceperat sapiam a deo de qua habetur sequenti. c. Caliquis rñdebit qd iam acceperat sapiam et illud qd habetur sequenti. c. fuit ante istud h sit ordo mutatus qz sic facit sepe scriptura. C Sed dōm qd non stat: qz ista dicebat dauid vinens salomoni: illud autē de sapientia data factū est post mortē dauid cū iaz inciperet per se regnare et iudicare salomon vt colligif scōn tri. c. Cdm ergo qd nondū erat data a deo sapientia salomoni ipse tñ erat puer ingeniosus sicut de eo dōz in lib. sapientie puer autē eram et ingeniosus et sortitus sum aiam bonā sapien. 8. vidit ergo dauid qd salomon erat industrius et posset inuenire modū cōueniētes ad occidendū ioab. Aliter pōt dici qd h nō appareret aliqz signū sapientie magne vñ industrie in salomone: videret ei hoc dauid qd forte accederet postea aliqz modis que niens per quē posset occidere salomon ipsum ioab et dauid nesciret limitare istū modū ante tēpus: et si aliqz limitaret salomon vt teneret illū amitteret omnes alios modos cōuenientes qui ei occurrerent et hoc esset inconueniens: ideo dauid noluit ei limitare modum aliqz sed dimisit in prudentia sua. s. qd faceret sicut prudentia ei dictaret veniente tēpore. (Et non deduces canitiē eius pacifice ad inferos). i. facies qd non descendat ad inferos. i. ad sepulchrū pacifice. i. morte nāli sed morte violenta affice eū: et tūc nō moriet⁹ p magna canitie. i. in magnitudine etatis sed cito morietur et sine pace. C Queretur cū expressum fuerit hic qd ioab occideretur ppter abner et amasaz quos occiderat quare non expressus est qd occideret ppter absolone quē occidit. C Aliqz dicit qd nō dictū fuit de absolone eo qd iusse occidit illū ioab: alios autē duos iniuste occidit. s. per infidias: absolone vero in bello occidit p̄cedenti. lib. c. 18. Cdm qd non stat qz etia absolone occidit iniuste. nā dauid vetuerat

Tertius Regum. * Abulensis. b iiii

Qd. 8

Salomoni quō ocm ē a dō qd p̄cia faceret iuxta sapientia suā. 1. rñ.

Lōfutatō. 2. rñ.

3. rñ.

Qd. 9.

Qñ n iussit ioab occidi p morte ab solonis sic abner et amasaz.

Rñ. 1. Impugna.

cidi illū allegato. c. 2 qz ipse erat iudex 2 dñs tenebatur ei obe-
dire ioab: 2 tñ eo cōtēpto occidit absolone: ergo peccauit poti⁹
qz si als occidisset aliquem iniuste: 2 tñ non 3 mandatū regis.

Alia rñsio.

Qd.

10.

21

An ioab
merebatur
hac morte
qz iubebat
ei infligi oē
Rñ. qz sic.
Primo

Secundo

Tertio.

Quarto

Quinto

Qdñm igitur qz de absolone non exprimitur hīce qz supra sub
intelligit cū oī. tu quoqz nosti que fecerit mibi ioab. f. occiden-
do absolone. nā ista iniuria erat oīno mea. alie autē. f. de morte
amase 2 abner non tātū pñebāt ad dauid. ideo posuit illam in
principio. Aliter potest dici qz qz non facta fuerit hic mentio
de absolone non est inconueniens: qz hī peccauerit ioab occiden-
do illum: tñ absalon merebat mortē etiam turpiore qz habuit
cū insurrexisset cōtra pñem in bellum sed pñor solutio melior ē.
Queretur vltērius an ioab merebatur mortē quaz iubebat
ei infligi dauid. Cñdendū qz merebat eam multis de cau-
sis. nā ex hoc qz occidit abner voluit eum occidere dauid sed tñ
muit 2 imprecatus est malū super illū precedenti. lib. c. 3. 2 sic
merebat ibi mortem: tum qz occiderat boiez innocētē. tum qz
per insidias fecerat. Item merebatur mortē qz occidit absolone
cōtra pceptū dauid potissime cū potuisset eū capere sine scā-
dalo 2 seruare vt p3 precedenti lib. c. 18. Itē merebat mortem
qz occidit amasan principē totius israel virū innocētē 2 per in-
sidias pcedētē lib. c. 20. Itē reus erat mortis: qz inuito dauid
viurpauit sibi principatū exercitus qd abstulerat ei dauid: 2 de-
derat amase. Item reus erat qz ipse concitauerat adoniam ad re-
gnādū 2 fouebat eam illius 3 salomonē pcedētē. c. ex hoc autē
solo dixit salomon abiathar sacerdoti sumo qz erat reus mortis
j. i. lra: 2 tñ magis erat reus i hoc ioab quā abiathar cū eēt ipse
maxim⁹ princeps i toto israel: 2 desēlabat marie pñe adonie.

An peccauit oī iubēdo occidi ioab p mortē suam. Qd. 11.
Queretur vltēri⁹ an dauid peccauit iubēdo occidi io-
ab post mortē suā. Cñdendū qz nō pecca-
uit qz si peccaret aut hī eēt qz ioab erat innocens vel qz p cā iniu-
ria iubebat eū occidi dauid: vel qz non occiderat eū dum vi-
rebat differendo penā illius: vel qz occidebat eū malo aio s3 neu-
trum illoz stat. De primo p3 qz ioab non erat innocens sed poti⁹
ex multis causis mortē meruerat que declarant pcedenti qd.
scd3: ēt non stat qz hī aliquis sit peccator 2 possit occidi pro iniu-
ria cā qz iudex non h3 intentionē ad bonā cām: tñ hic non fuit.
sic qz dauid iussit occidi ioab pro hīs causis que habentur hic
quaz qlibet erat iusta 2 sufficiens cā mortis: tertium ēt non stat
qz dauid nō potuerat occidere eū tpe suo. vt declaratū est p-
cedenti lib. c. 20. ēt dato qz dauid non habuisset aliquā cām ad
differendū mortē ioab 2 peccauisset non occidendo eū nō pecca-
bat nunc occidendo dum tam occideret pro eadez cā pro qua a
principio merebat mortē. nā in delictis lapsus tps non excu-
sat sicut lapsus tēporis in rebus que possident tribuit ius pñri
bendi. ideo quicūqz delicta clauerint puniri possunt vsqz ad
mortē. post mortem autē aliquis non pōt accusari vt p3 i decre-
tis. 23. vlt. c. quozundā nisi in tribus causis spālibus de qbus
ibi glo. poterat ergo nunc dauid punire ioab vel denunciare
successori suo qz puniret eū si prius non punierat. Quartū ēt nō
stat. f. qz dauid ageret mala intēione. nā dauid erat nunc p-
pin quus mortis: 2 non est credēdū qz moueret malo zelo. f. propter
vindictā vel als: potissime cū in lra exprimatur cā quare iussit
eū occidi. Queretur vltērius quare dauid non occiderat
vsqz nunc ioab cū mereret sepius mortē. Cñdendū qz tunc
primo mortē meruit ioab qñ occidit abner pcedenti lib. c. 3. 2
tunc dauid voluerat occidere eū: tñ non potuit qz ioab erat tñc
in magna potentia cū fratre suo abisai 2 dauid erat rex adhuc
non potens valde. ideo hī aggredere occidere ioab nō pualet
ret 2 ob hoc non aggressus est: sed solū iprecatus fuit malum su-
per ioab dicens maximus princeps cecidit hodie in israel. ego
autē adhuc delicatus 2 vinctus rex porro viri isti filij saruie ou-
ri mibi sunt. i. non possum pzeualere contra eos 2 segtur. retri-
buat dñs facienti malum iuxta malitiā suā. Secunda vice mere-
bat mortē qñ occidit absolone: sed tunc non potuit ei inflige-
re illā dauid: qz ioab erat potentior cū haberet secū totū exer-
citus: immo ioab tunc coegit dauid ad cessandū a plāctu p ab-
solone 2 gaudendum corā viris suis ne totus populus recede-
ret ab eo pcedenti. lib. c. 19. Tertia vice cū erat ioab mortis re⁹
scilicet cum occidit amasaz non potuit ei dauid mortem inferre
nec auferre principatū militie cuius cause declarate sunt p-
cedenti lib. c. 20. Sed dicitur quare non occidit nunc dauid
ipsum ioab cum posset. Aliquis dicit qz non poterat qz ad-
huc manebat ioab in principatu suo. Respōdendū qz potue-
rat nunc dauid occidere ioab si voluisset: qz cū vinctus fuit salo-
mon in regem totus populus 2 exercitus versus est ad ipsum 2

fugit ioab 2 reliqz qui erant cū adonia vnusqz in viā suā p-
cedenti. c. 2 tunc potuisset capi ioab 2 occidi. Itē patet qz salo-
mon non erat maioris potentie mortuo dauid qz dauid 2 sa-
lomon simul dum viuebat dauid. 2 tñ salomon solus potuit oc-
cidere ioab mortuo dauid 2 coactus est ipse ioab fugere i taber-
naculū dñi infra in lra. ergo etiam potuisset eū occidere dauid.

Sed dñm qz noluit qz occideret eo viuēte 2 hoc ppter duo.
primū qz hī dauid vellet qz occideretur ioab exigēte iustitia: tñ
cōpatiebatur ei 2 nolebat qz per ipsum vel per aliū in dieb⁹ suis
occideretur. Secundū erat qz ioab hī offendisset dauid fecerat
tñ ei multa seruitia 2 magna 2 pcurauerat ei multū bonorē. nā
ipse erat dur in oibus bellis dauid 2 absente dauid ipse hēbat
interdum magnas victorias: 2 qz plus erat interdum laborabat
vsquequo hostes essent ei qñ subiecti. 2 tñ vocabat dauid vt
veniret ad bellum: 2 sic sine periculo 2 labore obtineret magnā
gloriā victorie quā ioab multo sudore 2 vigilia atqz solitudi-
ne procurauerat. sic fuit in bello 3 amonitas pceden. lib. c. 12.
de hīs p3 per discursum totius libri pcedentis. inhumanū ergo
videbatur qz dauid post tot obsequia sibi pñstia quasi in p-
miū labor occideret ioab in senectute. iō noluit occidere eum s3
iussit qz filius suus salomon eum occideret.

Queretur vltērius cū dauid noluisse occidere ioab ppter obsequia sibi p-
ñstia quare iubebat qz occideret eum salomon. nā eadem ratio
inreparationis videbat in vtroqz: qz inhumanum apparebat qz
salomon quasi in remunerationem oīum obsequioz pñstiozū
patri suo dauid a ioab occideret eū. Cñdendū qz non erat
eadē ratio ingratitudinis nec apparebat in dauid 2 salomone:
qz ioab pñstiterat obsequia multa dauid 2 nullū pñstiterat sa-
lomon: ideo cā iusta apparente habebat salomon colorem ad
occidendū ioab nō obstantibus obsequiis exhibitis patri: 2 tñ
ipse dauid non posset hī pulchre facere fm opinionē humanā.
Itē salomon habebat magnā causam ad occidendū ioab. f. qz
ioab fuerat nimis ei obuius ne regnaret cū adiuuasset adoniam:
2 ista erat causa pñcipua pro qua salomon posset inimicari ipsi
ioab. vnde ioab non statibus alijs causis putabat per hanc so-
lā mereri mortē sibi infligi a salomone: hoc autē viderat dauid
qz eo viuente tenuerat ioab cū adonia. ideo cōmisi ei qz occide-
ret ipsum quasi habito colore. Itē adhuc quasi nō sufficētib⁹
oibus istis ad colorandū mortē ioab volebat dauid qz qreretur
alius color. vnde dixit salomoni facias iuxta sapientiā tuam. i.
inquiras colorem meliorem qz potueris ad occidendū ioab.

(Sed 2 filijs). hic ponitur tertius huius partis. f. de beneficiis
berzelai recōpensatione. In quo sciendum qz berzelai benefecit
dauid quādo fugiebat a facie absolonis pceden. lib. c. 17. 2 cum
reuerſus est dauid in hierusalē voluit secum ducere berzelai vt
redderet ei vicissitudinē: sed berzelai cum esset senex dixit se nō
egere tali vicissitudine: sed qz filius suus chanaan iret cū rege
in hierusalē 2 beneficeret qz potuerit ad occidendū ioab.

(Sed 2 filijs). hic ponitur tertius huius partis. f. de beneficiis
berzelai recōpensatione. In quo sciendum qz berzelai benefecit
dauid quādo fugiebat a facie absolonis pceden. lib. c. 17. 2 cum
reuerſus est dauid in hierusalē voluit secum ducere berzelai vt
redderet ei vicissitudinē: sed berzelai cum esset senex dixit se nō
egere tali vicissitudine: sed qz filius suus chanaan iret cū rege
in hierusalē 2 beneficeret qz potuerit ad occidendū ioab.

Qd. 12

21

Dñ qre ab
stulit mor-
tē ioab vs-
qz ad hīps

Qdñm igitur qz de absolone non exprimitur hīce qz supra sub
intelligit cū oī. tu quoqz nosti que fecerit mibi ioab. f. occiden-
do absolone. nā ista iniuria erat oīno mea. alie autē. f. de morte
amase 2 abner non tātū pñebāt ad dauid. ideo posuit illam in
principio. Aliter potest dici qz qz non facta fuerit hic mentio
de absolone non est inconueniens: qz hī peccauerit ioab occiden-
do illum: tñ absalon merebat mortē etiam turpiore qz habuit
cū insurrexisset cōtra pñem in bellum sed pñor solutio melior ē.
Queretur vltērius an ioab merebatur mortē quaz iubebat
ei infligi dauid. Cñdendū qz merebat eam multis de cau-
sis. nā ex hoc qz occidit abner voluit eum occidere dauid sed tñ
muit 2 imprecatus est malū super illū precedenti. lib. c. 3. 2 sic
merebat ibi mortem: tum qz occiderat boiez innocētē. tum qz
per insidias fecerat. Item merebatur mortē qz occidit absolone
cōtra pceptū dauid potissime cū potuisset eū capere sine scā-
dalo 2 seruare vt p3 precedenti lib. c. 18. Itē merebat mortem
qz occidit amasan principē totius israel virū innocētē 2 per in-
sidias pcedētē lib. c. 20. Itē reus erat mortis: qz inuito dauid
viurpauit sibi principatū exercitus qd abstulerat ei dauid: 2 de-
derat amase. Item reus erat qz ipse concitauerat adoniam ad re-
gnādū 2 fouebat eam illius 3 salomonē pcedētē. c. ex hoc autē
solo dixit salomon abiathar sacerdoti sumo qz erat reus mortis
j. i. lra: 2 tñ magis erat reus i hoc ioab quā abiathar cū eēt ipse
maxim⁹ princeps i toto israel: 2 desēlabat marie pñe adonie.

Dubitatio.
Rñsio.

Dñ qre
noluit ip-
so viuente
ioab oc-
cidi.
1. cā.
2. cā.

Qd.
13.
21
Qñ iussit
salomon
qz occide-
ret ioab
p mortē
suā cū ip-
so viuente
noluerit
eū occidi.
Rñsio.

+
De benefi-
ciis ber-
zelai recō-
pensatione

+

+

+

+

uit. n.

† ait. n. dauid salomoni qd occideret semei q maledixerat ei. (ba-
bes quoq; apud te semei.) i. babes i principatu tuo semei: nam
erat israelita ideo necesse erat qd esset sub principatu salomōis
† Aliq putant qd semei erat doctor salomonis: unde dicit qd
quādiu vixit semei salomō nō accepit vxorē de alienigenis: et
illo mortuo accepit illico in vxorē filiam regis egypti. istud au-
tem dicunt qd mor vt ponitur mors eius in fine huius. c. sequi-
tur in principio alterius. c. quomodo salomon accepit in vxorē
† filiam regis pharaonis. Item colligunt ex hoc: qd precedenti.
c. ponitur semei inter fautores salomonis secundum litteras
hebraicas: nā vbi nos dicimus celethi z pheleti non erant cum
adonia dicitur in bebreo semei z sei: z putant istud esse semei.
† Item colligunt qd dicit hic babes apud te semei. i. babes illum
semper tecū ad hoc vt te doceat. C Sed dicendum istud esse
ridiculum: nam semei non erat vir sapiens ita vt esset doctor
salomōis. Itē dato qd esset sapiens non accepisset illum dauid
in doctorem filij sui qd habebat eum exolum: eo qd maledixe-
rat ei durissime. Item qd fortius est si semei fuisset doctor sa-
lomōis non iussisset dauid ei qd occideret illum: qd istud erat ne-
fandissimum velut si quis occideret patrem qd doctores sunt
patres z sunt tenendi in reuerentia paterna: iussit tamen qd oc-
cideret eū ideo non erat doctor eius. C Item rationes iudeo-
rum non concludunt. de prima patet qd per accidens est qd post
mortē semei dicat de coniugio salomonis cum filia pharaonis
† Ad secundā dicendū qd semei non accipitur ibi pro isto semei
de tribu beniamin sed pro celethi z pheleti vel pro aliquo vi-
ro potente in domo dauid vt declaratum est precedenti. c. Ad
tertiā dicendū qd non habebat salomon secum semei. s. qd
semper maneret cū eo ad docendū ipsū sed erat cū eo. i. in re-
gno suo: z hoc aliquāter colligitur qd dixit salomon ad semei
qd edificaret sibi domū in hierusalē z qd non egredereetur de vr-
be infra in littera. si tamen semper esset semei cū salomōe ha-
buisset domū in hierusalē vel saltē habitaret in domo salomo-
nis: ex hoc tamen appet qd ipse non manebat cū salomōe nec
habitabat i hierl̄z habitabat i baurin z fecit salomō qd viret i bie-
rl̄m ad bitādū. (Siliū gera filij gemini.) i. iste semei erat filius
† gera z gera erat filius gemini. i. de stirpe gemini: nā nō pote-
rat esse filius illius cū gemini esset beniamin sic patet iud. 19.
cū dicitur qd viri gabaa erant filij gemini z illud erat tempo-
† re ioseph: z vsq; ad tēpus istud fluxerant plures qd quadringen-
ti anni. (De baurin.) est baurin quedā ciuitas in forte benia-
min z est prope hierusalē: de illa autē exiit iste semei quādo
† maledixit dauid precedenti. li. c. 16. in ista etiā vrbe latuerunt
in puteo achimaa z ionathā exploratores dauid cū perseque-
rentur eos viri absoloni eadem. li. c. 17. (Qui maledixit mibi
† maledictione pessima.) ista maledictio fuit i rebus z verbis. i.
rebus qdē qd dauid transeunte cū exercitu suo semei faciebat
lapides z puluē cōtra eū: in verbis etiā qd dicebat verba val-
de iniuriola cōtumeliosa z pungitiua. s. egredere egredere vir
† sanguinū z vir belial reddidit tibi dominus vniuersum san-
guinem domus saul qm̄ inuastisti regnū pro eo z vedit domi-
nus regnū in manu absoloni filij tui z ecce p̄munt te mala tua
qm̄ vir sanguinū es p̄cedenti li. c. 16. (quādo ibā ad castra.) i.
qm̄ fugebā de hierusalē a facie absoloni z transiui iordanē
† z veni in quandā vrbez que vocat manai siue mabanain z ibi
mansi toto tempore persecutionis absoloni: z interpretatur
† mabanain castrū vel castra pluraliter. ideo in littera nra po-
nit veni i castra nō tñ signat exercitū sed locū. (Sed qd dīcen-
† dit mibi in occursum cū transire iordanē.) istud fuit mortuo ab-
solone cū vō rediret in hierusalē: nā semei supplicatur p vita
† exiit obuiā vō cū mille viris z fuit de primis qd venerunt ad
dauid de toto israel p̄cedenti li. c. 19. (Et iurauit ei p dñm di-
† cēs nō te interficiā gladio.) i. qd venit mibi obuiā petēs veniāz
iurauit qd non occideret eū: ideo nō occidi vsq; nūc tu tñ occide
† eū i bebreo vō. (Si te interficiā gladio.) vbi nos dicim⁹ nō te
† interficiā z accipis p̄ nō: sicut fit sepe in lra bebraica z ali-
† qñ ē fit in lra nra: sic p̄ ps. 94. s. qbuis iurauit in ira mea si in-
† troibit in requiē meā. i. qd nō introibit. (Tu noli pati eū esse
† innoxium.) i. tu nō tolereis eū viuere in pace tanquā si esset inno-
† xius. i. sicut si nunquā peccauisset. (Vir autē sapiens es z scies
† qd facies ei.) i. nō dico tibi qd occidas eū sed solū qd occidas
† qd tu vir sapiens es z poteris inquirere modū. istō dicebat vō
† vt salomō ingrerz colorē aliquē ad occidēdū semei: sic. n. scñ ē
† postea nā qd calūniā occidit eū iubēdo ei nō exire dñi hierl̄z
† (Deducēs qd canos eius cū sanguine ad infernū.) i. facias qd
† nō moriāz in pace: sed cū tāguine a te occisus. descendere autē

in infernū est descendere in sepulchrū: qd seol qd hic ponit in be-
breo est equocum ad sepulchrū z ad infernū: z cōter ponit p
sepulchrō. C Queret an iste semei merebat mortē. C Rñ-
dēdū qd sic: qd ipse insurrexit cōtra dauid: z ex hoc cōmittebat
crimen lese maiestatis manifeste ei repugnādo. p tali autē cri-
mine nō solū delinquentes occidunt: s. et filij eorū p̄uant herē-
ditate z sola vita eis ex mīa relingitur. vt p̄ extra d hereticis. c.
vergetis. Itē peccauit graui⁹ semei: qd lapides z puluerem cōtra
dauid faciebat et qd maledicebat ei vocando illū virū sangui-
num: z virū belial z proferēdo alia verba asperrima qd habent
p̄ced. lib. c. 16. unde dauid dixit qd ista erat maledictio pessima
vt p̄ in lra nō solū qd semei mortis reus erat: s. et multiplicis
mortis si eā suscipe posset. C Queret vteriq; dato qd semei
offendisset vō z eēt re⁹ mortis an posset vō illū occidē. C Ali-
quis dicit qd non: quia dauid pepercit ei. ideo non poterat re-
petere iniuriā. patet hoc precedenti lib. c. 16. nam potuerat
tunc dauid occidere semei cum vellet ab iai occidere eum di-
cēs qd canis iste moritur⁹ maledicit dño meo regi vadā z am-
putabo caput ei⁹. z tñ dauid p̄hibuit dicens qd dimitteret eum
maledicere. ergo iam non poterat eum occidere repetendo
iniuriā. C Respondendum qd dauid non pepercit semei: sed
habuit aium exequēdi iustitiā cōtra eum: z tñ pro tunc noluit
qd occidere: sed qd permitteretur maledicere ei si forte deus
respiciens afflictionē suam miseret ei⁹. nō ergo adimebat
sibi ius repetendi iniuriā quācūq; vellet. Itē dato qd oīno re-
misisset iniuriā adhuc poterat occidere eū: qd sicut cū qs susce-
pit iniuriā z est p̄uata p̄sona pōt adhuc accusare iniuriatē qd
remiserit fauorē. ita si iudex suscipit iniuriā: s. illā remittat iqn-
tū est p̄sona p̄uata. z tñ qd inq̄tū ē iudex p̄tinet ad eū punire de
licta oīz errantiū poterit punire iniuriatoz suū. istud autē te-
net in iudicib⁹ sup̄remis qd nō hnt alios iudices corā qb⁹ ueni-
ant iniuriatores suos sic sūt reges vel gc̄q; nō recogiscūt sup̄io-
rē in foro suo. nā illi poterūt ex officio iudicis punire delinq̄n-
tes in eos inquātū illa delicta sūt aliqd d bonū statū politie z
d honestatē legū. sic enī in dauid erat: qd ipse erat rex z sup̄m⁹
iudex z suscepit iniuriā a semei. iō s. remitteret eā inq̄tū erat
p̄sona p̄uata poterat inquātū erat rex punire delictū illius qd
erat iniuriā reipublice z legū. Dōm tñ qd vō nō remisit simpli-
ter delictum semei sed intendebat punire.

† An dauid fuit periurus iubendo semei occidi eū: ipse iuraf-
set ei qd non occideret illū: z an verba iuramēti sunt interpreta-
da fm̄ intētiōē iurantis vel ei cui iuraf. Qd. 16.

† Queret salomoni qd occideret semei cum ipse iurasset ei
qd nō occideret illū. C Rñdendū qd nō fuit piur⁹: qd dauid so-
lum iurauit nō occidere semei: z sic nunq; occidit. iussit tñ sa-
lomoni qd occideret eum. C Sed aliq; dicit istud esse ridiculū:
qd quādo qs iurat non occidere alterū iurat qd nec per se occi-
dat: nec alteri iubeat nec cōsulat nec fauorez occidēti pbeat nec
occisionē ratā hēat. nihil enī differt qd p seipsū occidat vel qd
aliquis istoz agat. sic p̄. ff. ad. l. come. de sicca. in. l. nihil. ergo si-
cut incidet in piurū si per seipsū occideret. ita si alteri occi-
dere iuberet. C Aliq; respōdebit qd poterat iubere occidi illū
p salomōē nō tanq; p repetitōz iniuriarum: sed tanquā per
iudicē puniētem delicta: sicut iudex qui remittit iniuriā suā pōt
adhuc punire iniuriatoz sicut p̄cedēt. q. declaratū est. C Di-
cendū qd hoc non stat: qd multum ista differunt. s. iuro nunq; te
occidere vel iuro nunq; repetere iniuriā. nam scōdo modo po-
terat seruari iuramentum occidendo semei siue per se dauid
illū occideret siue iubendo salomoni: qd occideret eūz tanq;
iudex ex officio inquātū offendit rempublicā z leges: z non
inquātū offendit eum. si tamē iurauit non occidere eum post
q; iam patratum erat delictum nō poterat seruari iuramentum
si occideret eum siue pro ista causa siue pro illa: qd iuramentūz
directe respiciebat ipsum actum occidendi negando illum z
nō causam occisionis. C Dicēdum ergo aliter qd quādo aliq;
iurat alteri ex aliqua conuētiōe que est inter illos: z alias nō
fieret tenetur seruare iuramentū fm̄ interpretationē verborū
quā ius facit z qd cōter accipit. si tamē aliquis iuret aliquid fa-
cere non ex conuētiōe: sed ex liberalitate sua cū haberet po-
testatem ad facere vel non facere z iuret super illud debet itel-
ligi iuramentūz fm̄ qd ipse apud se intellexit: z nō debent refer-
ri verba ad interpretationē iuris vel ad cōz expositionem: z
non erit piurus qd seruēt iuramentūz contra cōem verborū
significationē. sic erat in vō: qd ipse iurauit semei qd nō occide-
ret eū z intellexit qd ipse nō occideret eum: z tñ post mortē suā

Qd. 14

† An semei
merebatur
mortē qd i-
surxerat
cōtra dauid

Qd. 15

† An vō po-
tuisset occi-
dē semei qd
vō qd pep-
cit ei.

Rñsio.

†

Rñsio.

Instantia.

Aliozū rñ.

Cōtra eaz.

Alia rñsio
aucto.Nota quō
verba iura-
mēti sūt in-
terpretāda

q̄ faceret occidi illū. Si autē istud iuramentū intercidisset propter aliquā conventionē q̄ esset inter dauid & semei tenebatur dauid non occidere illū nec iubere salomoni q̄ occideret eū: fuit tñ istud iuramentū ex liberalitate q̄ etia; nō iurando potuerat dauid occidere semei q̄cūq; vellent: ideo sicut conferendo ex liberalitate offerret quātū vellent ita iurando nō occidere intelligeret in quocūq; modo vellent nec in hoc p̄iudicabat ipsi semei: q̄ quocūq; dauid vellent poterat facere de illo siue iurando siue nō iurando: p̄iudicaret autē si forte dauid non iurante sic posset mortē euadere semei: & sic iurando nō euasit sed vbi totū est in p̄tate iurantis ē significatio verborū est in p̄tate ei: ideo nō egit dauid cōtra iuramentū iubendo salomoni q̄ occideret semei. **Quere** vterius an salomon peccaret occidendo semei cōtra iuramentū patris. **R**espōdendū q̄ dauid nō fuit periurus iubendo istud: ideo salomō magis eēt liber a peccato occidēdo semei. S; ad huc dōm q̄ quāquā iurasset dō non occidere semei nō tenebat hoc iuramento salomon eo q̄ ipse iudex erat & debebat punire delicta & ipse nō p̄stiterat iuramentū de nō puniendo: ideo poterat punire non. n. est periurus heres l; agat contra ea que iurauit ille cuius est heres licet in casu p̄iudicabit hereditate vel puniet alias si non seruat iuramentū illius: immo oato q̄ si iuramentū valde honestū & te flator dicat nolo q̄ heres meus habeat ius aliq̄d in bonis meis nisi seruauerit iuramentū meū: & volo q̄ si adierit hereditatē & non seruauerit iuramentum meum q̄ sit periurus oato q̄ heres adeat hereditatem sciens istud dictum a testatore et nolit seruare iuramentū illius non est periurus sed est puniens alius. sic igitur salomō nō esset periurus licet occideret semei de quo iurauerat dauid q̄ nō occideret eū. **I**te oato q̄ dauid iurasset nullo mō occidere semei & postea incidendo i per iurū iubere salomoni q̄ occideret semei: nō peccaret salomō occidendo illū licet peccaret dauid iubendo. ratio huius est q̄ dauid peccabat eo q̄ agebat cōtra iuramentū salomon autē non agebat tanquā mandatarius dauid q̄ tūc peccaret eo q̄ executor mali malus est: sed agebat tanquā iudex cui ex officio competeat punire delicta qui ēt alias puniturus erat semei non iubente dauid. **Quere** vterius oato q̄ nō esset periurus dauid iubendo occidi semei an peccaret aliquo mō. Aliq̄s dicit q̄ sic. q̄ p̄ q̄ agebat ad vindictā cū exp̄sserit iniuriā sibi factā. **R**espōdendū q̄ nō peccauit dauid q̄ non egit mala intentione vel desiderio vindicte sed amore iustitie & hoc erat propter duo. p̄mū q̄ cū semei maledixisset dauid maledictio ne tā dura indignum erat eum viuere & mori in pace tanquā innocētē. scdm erat ad incutiendū alijs timorē: nā in omnib; penis que infligunt delinquentibus p̄ncipalis intentio legis est vt ceteri timeant & nullus audeat similia facere. & hoc maxime fit in magnis criminibus vbi lex vult habere vitationē exēpli sic patet deuter. 21. de filio contumace q̄ iubetur lapidari. lapidibus obruet eum populus ciuitatis vt auferatis malū de medio v̄stri & vniuersus israel audiens pertimescat. Sic autē erat in peccato semei qui maledixerat regi & erat istud peccatū graue. & si salomon non occidisset semei populus sciens q̄ maledixisset regi acciperet audaciā ad maledicendū p̄ impunitatē illius. videntes autē q̄ puniret timerent & nemo auderet maledicere regi: ideo vtile erat ad bonū publicū q̄ occideret semei: q̄ at dauid nō iuberet hoc propter vindictā apparet ex duob; p̄mō q̄ erat propinquus mortī nā dixit supra ego ingredior viam vniuersę terre & tñ prope mortē solent hoīes esse magis solliciti pro anima sua & minus curare de iniurijs & vindicta q̄ iam vident se trahi ad aliud seculū & ista cura o; hoī tanto esse intensior quāto magis mortī appropinquat vt ait Grego. & habet in decretis. 86. di. c. tanta nequitia nō ergo erat verisimile de dō q̄ erat vir sanctus & qñ tolerabat istā iniuriā noluit occidere iniuriatorē cū potuisset sed potius prohibuit quosdam volentes occidere eū precedenti. li. c. 16. q̄ nūc mortī p̄p̄inquo p̄p̄ vindictā iuberet illū occidi. scdm ē q̄ si dauid desiderasset vindictam potius occidisset semei qñ viuere ipse quasi q̄ iuberet hoc salomon q̄ post mortē suā occideret eū nā si ipse viuens occideret illum quiesceret furor suus & gauderet sicut faciūt due species iracundorū. s. amari & officiles. nā cū retribuunt gescunt vt p̄. 4. et bi. c. de mansuetudine: post mortē at non poterat gaudere nec trīstari de hoc q̄ in anima corpore soluta non manet affectio passionalis scdm quā trīstet & gaudeat de quibuscūq; de quibus trīstabatur hic & gaudebat Dicendū ergo manifeste q̄ dauid iussit occidi semei desiderio iustitie propter duo bōa supra posita. **Quere** quā dauid dixit salomoni

ni vir sapiens es scies qd facies ei: in quo iubeat q̄ inquiret cōtra eū aliquē colorē ad mortē: nā istud declarat q̄ dō malo aio mouebat cōtra semei vel nō habebat iustā causam occidēdi eum: ideo volebat mortē eē coloratā q̄ tñ iuste agunt nolūt occultari sed qui male agit odit lucē. **R**espondendū q̄ satis videtur difficile excusare dauid q̄ nisi esset sanctitas dauid satis videbat q̄ dber; dicit dō voluisse vindictā d semei & p̄p̄ iur; q̄ p̄stiterat nō poterat occidere eū: ideo volebat q̄ coloraretur mors eius ne putaret occisus ex hac cā & infamaret dauid atq; accusaret sicut iniustus q̄ tñ dauid erat vir iustus nō est sibi imputandum istud ad malū. **S**; dōm q̄ dauid voluit q̄ salomon q̄reret aliquē colorē cōtra semei p̄p̄ duo. p̄mō vt mors eius appareret iustior nā: quāto plures cāe essent ad mortē ei; tanto illa iustior appareret & laudaretur magis a populo. Scd; erat q̄ volebat dauid q̄ ista mors appareret iusta & non solus esset iusta vt non daret de se occasionē blasphemandi: nā sciebat populus q̄ dauid iurauerat non occideri semei: & si salomō occideret illū ex hac cā populus accusaret dauid vel salomonē tanq̄ iniustū dō quidē si putaret q̄ ipse istud iusserat: salomon autē si crederet q̄ dauid non iubente ipse occidebat semei ex illa cā q̄ putaret mors eius iniusta eo q̄ populus cōsiderat iuramentū dō putabat semei liberū eē p̄ hoc: & tñ nō erat liber q̄ nō obstante iuramento illo dauid poterat iubere salomoni vel alicui alteri q̄ occideret eū vt. s. declaratū est. cū at salomō poneret aliquē colorē pro morte semei putaret populus q̄ ex illa cā occidebat & crederet mortē eius iustā: posset etiā tunc salomon dicere q̄ illa pena simul erat pro illo peccato & pro blasphemā quā fecerat cōtra dō: & sic p̄p̄s videret iuste puniri semei simul p̄ blasphemā & p̄ alio p̄cō & q̄ de tradiderat eū i occasione moriendi p̄p̄ blasphemā quā fecerat contra dauid. sic significauit salomon loquens ad semei infra in littera. s. tu nosti omne malū cuius tibi cōsciū ē cor tuū qd fecisti dauid patri meo. reddidit dominus maliciā tuam i caput tuum. q. d. pro hoc peccato fecit dominus nunc q̄ mozeris.

C (Dormiuit igitur.) hic ponit dauid d̄functio & dō. (Dormiuit igitur dauid cū patribus suis.) s. mortuus est q̄ iste est sonus cōmunis & longissimus q̄ durat vsq; ad diē iudicij. (Et sepultus est in ciuitate dauid.) i. sepultus est in monte syon qd vocabatur ciuitas dauid: q̄ dauid ceperat illud castrū & fecerat ibi munitiones & edificia magna vt p̄ precedenti. li. c. 5. & ob hoc vocauit ciuitatem dauid illam partem.

Quare dō nō fuit sepultus in bethleē cū p̄ib; suis. dō. 20.

Queretur quare dauid nō sepultus est in bethleē cū patribus suis. nā cōuetudo erat ap̄d hebreos q̄ oēs sepelirent in sepulchris patrū suorū. sic patet d̄ abraam isaac & iacob & trib; vxoribus eorū q̄ oēs i eodē sepulchro. s. in spelunca duplici in ebzon sepulti fuerunt. Gen. 49. sic etia; berzelai petiuit sepeliri in sepulchro patris sui & matris precedenti. li. c. 19. & achitophel in sepulchro patris sui sepultus est c. li. c. 17. s; tota cognatio dauid erat de bethleē & cōsueuerat ibi sepeliri. ergo etiam dauid ibi sepeliend; erat. **R**espōdendū q̄ si dauid fuisset persona priuata sicut fuerant omnes progenitores sui sepultus fuerat in bethleem sicut illi: ipse tamen factus est rex super totum isrl: etiam promissum est ei q̄ de posteris suis semper esset reges super israel. Ideo propter regales dignitatem non debebat ipse sepeliri cum primogenitoribus suis qui fuerant persone priuate. Item in eo videbatur incipere noua progenies cum ipse esset primus rex de tribu iuda & iam omnes posterī sui pertinerent ad stirpem regiam ideo potuit eligere nouum locum tanquā caput progeniei: & omnes posterī sui deberent sepeliri ibi. Itē apud hebreos cōsuetū erat q̄ quilibet sepeliretur in loco de quo erat oriundus: sed dauid ex quo erat iam rex videbatur origo sua esse de ciuitate q̄ erat sedes regni & q̄ hierusalem facta fuerat sedes regni debebat ibi: dauid sepeliri cum posteris suis. **S**; obijciatur q̄ saul fuit rex & tñ ipse & filij sui sepulti sunt in sepulchro patrū suorū: nam dauid duxit ossa saulis & filiorum suorum de iabes gala ad sepeliuit ea in latere montis in sepulchro cis patris saulis precedenti li. c. 21. **R**espōdendū q̄ saul fuit rex: quia tamen ipse solus regnum habuit & in eo reprobatā ē posteritas sua non visus fuit differre a personis priuatis. Unde cum illis sepultus est sicut vnus de progenitoribus suis: dauid autē nunc incipiebat esse rex in tribu iuda et tota posteritas sua in sempiternū successura erat ei in regnū. ideo debuit p̄ se & illis facere distincta sepulchra tanquā p̄genies regia vincta esset ab oib; p̄genibus israelitarū. p̄ quo sciēdū q̄ dō fecit locū honorabilem

Qd. 17

An salomō peccasset occidēdo semei ēt i iurm patris.

Qd. 18

An dō peccauerit iubendo occidēdo semei. Rñ. q̄ nō.

Dō nō iussit semei occidēdo desiderio vindicte s; amore iustitie.

Qd.

19.

An dō qñ uerit a salomone q̄ coloraret mortem semei.

De fecit
locū bo-
norabile
i monte
syon in
quo sepe-
lirēt oēs
reges: ni-
fiet qd
valde in-
famis.

Thesau-
ri ma-
gni sunt
vltq; ho-
die i se-
pulchro
oō quos
tarcus
solimā
circa an-
nū dñi.
1510.
cū cepit
hieroso-
limā mi-
ra dili-
gētia q-
fuit et
nūq; in-
uenit.
Dauid
regnavit
40. annis.
Qd.
21.
A
Quare
nō fiat
mētio o
sex men-
sibus vl-
tra. 40.
annos q
b' regna-
uit oō.
1. opi.
a scōa.
3. Impu-
gna. 1.
cōsu. 2.

Rñ. au-
toris.

honorabilem in monte syon in quo sepelirentur omnes reges
de stirpe sua: et ipse pmo ibi sepultus est. postea aut sepeliebāt
ibi oēs reges iuda: nisi aliq; eēt valde infamis q nō deberet se-
peliri i eodem loco: sic. n. p3 de rege iozā filio iosaphat q occi-
dit oēs fratres suos et fecit alia nimis horrenda: ideo dicitur q
sepultus ē in ciuitate dauid sed nō in sepulchro regū. 2. parali.
2. 2. item rex ioas fuit vilis q occidit prophētā dñi in templo
et fuit ingratus sacerdoti magno qui fecerat eū regem occiden-
do filiū illius. 1. para. 24. vñ ipse postea a seruis suis occisus ē
in lecto et noluerūt eū sepelire i sepulchris regū. e. c. itē ozias rex
fuit leprosus et ppter hoc ne infamarentur alij reges nō est se-
pultus in sepulchris regū. 2. parali. 26. considerandū autem q
salomon fecit patri suo oō sepulchrum honorabile et circa illō
constituit. 7. loculos thesaurorū. vnde dicit ioseph. 7. antiquita-
tū q post tēpus annorū mille trecetorū hircanus pōtifer macha-
beus oī ciuitas obsideret ab antiocho rege q pius cognomina-
tus est filio demetrii volens ei dare pecunias vt ab obsidione
recederet nō habens vnde hoc impleverat aperuit vnū loculum
sepulchrorū dauid: et sublati inde tribus milibus talentorum
partē dedit antiocho. post hoc aut multo tēpoze transacto rur-
sus herodes rex alium locū aperiēs plurimas exinde pecuni-
as tulit: nullus autem eorū loculos regū inuenit: erat aut sub ter-
ra mechanico modo reconditi vt ingredientibus in monumē-
tum nullatenus esse possent manifesti. (Dies autē qbus regna-
uit dauid super israel quadraginta anni sunt.) s. totū tempus
quo regnavit dauid^a tū sup iudā quā sup isrl fuit qdragita an-
norū. nā si accipiat regnū sup totū isrl solū fuit. 33. annorū pce-
dēt. li. c. 5. in ebzō regnavit septē annis: ista ē distinctio annorū
s. q in ebzon. i. super iudā regnauerit annis septē: nā oēs anni
qbus regnavit in iuda cōputantur in ebzon eo q erat ebzon se-
des regni: et ibi dauid semp mansit et genuit sex filios vsq; quo
factus est rex super totū israel precedenti li. c. 3. (In hierusalem
30. tribus.) i. sup totū israel regnavit. 33. annis et illi compu-
tant i hierl: qz hierl erat sedes regni et ibi semp māsīt dauid
vsq; ad mortē. Quere q quomodo dicit hic q regnavit
quadraginta annis dauid q sex menses super sunt vt colligit
precedenti. li. c. 5. i. septē annis et dimidio regnavit in ebzon et
33. in hierusalē. Alij rēpōdēt q illi sex menses non cō-
putant qz forte illo tempore fugiebat dauid a facie absolonis
et nō videbat regnare qz dubius erat euentus. Alij dīcūt
q dauid egrotauit sex mensibus et in illis nihil rege dignū fecit
vnde nō debent cōputari in regno. S3 istud non stat. o pzi-
mo patet qz sex menses q deficiunt hic sunt de tempore quo
regnavit dauid in ebzon: qz dicitur q regnavit ibi. 7. annis et
tñ precedenti. li. c. 5. dicit q regnavit in ebzon. 7. annis et dimi-
dio: stat tñ q tempus quo fugit dauid a facie absolonis non
fuit de regno super iudā sed super israel: ideo deberent isti sex
menses tolli de. 33. annis. ita vt diceret q regnavit in ebzon. 7.
annis et dimidio et in hierusalē. 32. et dimidio. e contrario tamē
fit. Secūda solutio non stat qz tēpus quo aliqui reges in-
firmant vel vacant ab operibus regalibus et gloriofis compu-
tat cū reliquo tempore ipsoz alioquin multi reges essent tam
iude q israel: sub quibus nulla etas annotaretur eo q nihil
gloriozum egerunt vt colligit ex hijs duobus libris regū et ex
secundo li. parali. et tñ omniū tpa annotant. Itē si pp hoc fa-
ctū fuisset nūquā illi sex menses fuisset descripti: et tñ preceden-
ti. li. c. 5. ponunt illi. 6. menses. Dicendū ergo q nō ponunt
hic nō quidē pp aliquā cāz speciale s3 qz interdū scriptura nō
curat o modico maxime cū iste annus eēt impletus. (Salomō
at.) hic ponit scōm principale huius. c. s. Salomonis executio:
qz executus ē oia q iusserat supra dauid. et diuidit in duo qz pzi-
mo quedā a salomone premitantur secundo imperata a dauid
executioni tradunt ibi. (Venit at nuncius.) Prima in duas.
pziō ponit adoniam occisio. Scōo abiatthar sacerdotis eiectio
ibi. (Abiatthar quoq.) Circa primū dicit. (Salomō autē sedit
sup thronū dauid pziis sui.) nō est autē intelligendū q salomō
ante hoc nō sederit sup thronū dauid: nā viuente illo sedit oie
quo vinctus est in regē precedenti. c. et sic credendū est q postea
sederit vsq; ad mortē dauid: dicit tñ nunc sedit qz nunc erat
vere rex: prius aut magis erat vinctus ad esse regē quā tunc es-
set rex. Considerādū at q in hoc versu incipit hystoria regni sa-
lomonis et hic finitur septimus liber iosephi continens tempus
quadraginta annorum et continet totum regnum dauid: hic au-
tem incipit. 8. liber iosephi continens tempus annorum. 163.
vsq; ad principium sequentis libri. (Et firmatum est regnū
eius nimis.) i. confirmatum fuit et pacificatum quia iam nullus

audebat resistere salomoni. et dicit nicolaus q factus ē salomō
maioris potestatis q dauid. qd probat quia ipse potuit occi-
dere ioab et alios quos non occidit dauid: sed ista nō ē sufficiēs
probatio qz dauid noluit occidere istos. (Et ingressus est ado-
nias filius agith ad bersabee matrē salomonis.) i. ingressus est
ad petēdū ab ea q supplicaret pro eo apud salomonē. et voca-
tur adonias filius agith: qz istud erat nomē matris eius prece-
denti libro. c. 3. Quere q quare adonias venit ad bersa-
bee: et quādo istud fuerit. Rēpōdendū q istud fuit aliquā-
to tēpoze post mortē dauid vt ait hystoria scholastica. et rō hu-
ius est: qz venit ad petēdū abisac in vxorem. illa autē fuerat
vxor dauid. ideo oportebat q aliquāto tēpoze post mortē da-
uid esset i luctu: et tunc nō peteret in matrimoniu. expleto autē
tēpoze luctus peteret adonias illā. Considerādū vltius q in-
tētio adoniam erat vsurpare sibi regnū salomonis: et ad hoc vo-
lebat habere auxilia. habebat aut abiatthar et ioab cōfiliatores
et adiutores fortissimos qui induxerūt eum vt peteret abisac
vxorē dauid in vxorem et per illam posset habere occasionem
ad accipiendū regnum. s. si illa potens erat: et per potētias illius
adiuaret: vel ex hoc q fuerat regina haberet aliquē colorem
ad hoc q adonias si esset vir suus acciperet regnū. sic ait andre-
as et nicola^a. voluit aut adonias ire ad petēdū hoc a bersabee
matre salomonis vt illa facilius obtineret hoc a salomone q
nihil ei negare posset. sic enī p3. nam dixit adonias ad bersa-
bee (precor vt dicas salomoni regi: nec enī negare tibi quicq;
pōt) vt det mihi abisac sunamitē vxorem. iuit etiā ad bersabee
qz ipsa erat femina nō multū instructa et crederet q adonias
bono aio ista peteret. si aut ipse per se iuisset ad salomonē ille
intellerisset fraudē eius et nō assentiret. (Que dixit ei pacific^a
ne ingressus tuus.) i. nunqd venis cum pace. istud pōt intelligi
duplīciter. vno mō nunqd venis cum pace vel venis ad faciē-
dum aliqd malum. alio modo nunqd venis cum pace. i. venis
cū bono vel accidit tibi aliqd malum: et venis huc tanq; reme-
dium petens. ista verba proprie dīcūt illis qui veniunt mo-
do insolito. s. mutato habitu vel aliter q solent venire. sic enī
seniores thelem videntes samuelem pphetam qui erat bo-
noratissimus in toto israel venientē ad se solitariū dixerūt ei
pacificus ne ingressus tu^a. i. nunquid venis cum pace vel acci-
dit tibi aliquod malum et fugis. supra. 1. lib. c. 16. sic forte vidit
nunc bersabee adoniam mutato habitu ad se venientē et puta-
uit q aliquod malū ei incidisset: vel forte bersabee vidēs ado-
niam timuit putans q veniret ad nocendum ei qz erat mater
salomonis: et ad petitionē ei^a salomon obtinuerat regnum pre-
ceden. c. (Qui respondit pacificus.) i. in pace venio et nullum
malum mihi est. (Addiditq; sūmo mihi est ad te.) i. dixit insu-
per ego habeo tecum loqui aliquid. (Qui ait loquere.) i. ber-
sabee prestitit ei libenter audientia. (Et ille tu inquit nosti q
meum erat regnū.) Adonias volebat persuadere bersabee q
oraret vt daret sibi abisac in vxorem: et ad hoc voluit ostēde-
re q ipsa esset obligata ad orandū pro eo: et etiam salomon ad
concedendū eo qz ius regni erat suū et ipse coniensit q salomon
esset rex eo q deus illum elegerat pro quo salomon tenebatur
ei regratiari: quia non perturbabat eum cum posset perturba-
re: et ob hoc debebat ei concedere multa beneficia quanta ma-
gis istud de dando abisac in vxorem cum esset paruum: et di-
xit adonias q regnum erat suum. s. ex iure primogeniture: qz
ipse erat maximus inter omnes filios dauid pro tunc: et Salo-
mon erat minimus. consuetum autem erat apud omnes reges
q primogeniti succederent in regno: et in hoc iure erat potior
adonias. (Et me proposuerat omnis israel sibi regem.) Istud
erat aliud ius qd habebat adonias. s. quia totus israel elegerat
eum ex quo acquirebatur ei ius. non est autem intelligendum
q totus israel elegisset eum: quia multi tenebant cum salomo-
ne anteq; vngeretur: et tunc quando vinctus est plures fuerunt
cum eo qm cum adonia: vt colligitur precedenti ca. Sed dixit
istud adonias: quia multi de israel tenebant cum illo eo q pu-
tabant q ipse regnaturus esset: et sic ratio adoniam nō esset
vera. erat aliqualiter colorata vt non posset eum bersabee pu-
blice redarguere de mendacio. (Sed translatus est regnū et
factum est fratri mei.) i. mandato patris mei translatus est re-
gnū a me ad fratrem meū salomonē: cū iusserit eū vngi in regē.
(Et oīo enī constitutus est ei.) i. oīs ordinauerat de ipso q eēt
rex. ideo translatus est regnum ad ipsum. in hoc enī innuebat
adonias q nolebat vllō modo repugnare salomoni in regno
cum confiteretur illum hēre ius et potissime quia dicebat istud
esse a deo: et tñ iura q iūt a deo iūt efficacissima et per hoc red-

Qd. 22

A

An aliquā
to tpe post
mortē dō
adonias ac-
cessit ad
bersabee ad
petēdū abi-
sac i vxorē

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

debat securam bersabee q̄ non contenderet contra salomonē:
 ⁊ sic magis inclinaret eam ad orandum pro se. (Nunc ergo pe-
 titiōē vnā p̄cor a te.) i. postq̄ ego renūciaui toti isti iuri meo
 ad regnum q̄ magnum erat nolo a te et a salomone nisi rem
 parulam quā peto: ideo debes exaudire me. (Ne confundas fa-
 ciem meam.) i. non facias me erubescere: q̄ n. aliq̄s petit ⁊ nō
 recipit confunditur q̄ videtur neglectus quasi non fiat mentio
 de eo. (Que dixit ad eum loquere.) i. ego faciā q̄ petis: ideo p-
 pone petitiōem tuā. (P̄cor vt dicas salomon regi.) i. q̄ det
 mihi abisac in vxorē ⁊ non peto a te nisi q̄ roges. (Nec n. ne-
 gare tibi quicquā potest.) istud interposuit adonias ad exclu-
 dendā responsiōē bersabee q̄ forte ipsa diceret non petas a
 me hoc q̄ salomon nō cederet mihi: ideo dixit adonias q̄ non
 poterat ei quicquā salomon negare q̄ erat filius eius: ideo q̄
 non se excusaret ex h. Vel potest introduci aliter. s. q̄ forte ber-
 sabee diceret adonie ego ozabo pro te: ⁊ tamen intenderet non
 ozare vel intendebat ozare remisse ita vt non fieret. ideo dixit
 adonias non potest tibi quicquam negare. i. salomon non ne-
 gabat aliquid q̄ tu petieris. ideo si hoc mihi nō obtinueris in-
 telligam q̄ non ozasti p me vel q̄ remisse ozasti. ⁊ sic adonias
 imponebat bersabee magnū onus orandi pro se efficaciter ne
 putaret ipsa negligens. in hebreo habet. (Non faciet auertere
 faciem tuā.) idē est q̄ nihil negare tibi potest: q̄ q̄ aliquis ne-
 gat alteri petitiū facit auertere faciē eius. s. conuerit ad ruborē
 ⁊ redire sine petito. (Ut det mihi abisac sunamitem vxorē.)
 ista abisac erat que dormiebat in sinu dauid ad calefaciendū
 eum in senectute: ⁊ nunc mortuo dauid manebat puella virgo
 quam voluit adonias habere vxorē. (Et ait bersabee bene
 ego loquar pro te regi.) i. ego intercedā pro te efficaciter apud
 regē: dixit hoc bersabee q̄ putauit q̄ istud facilius concederet
 salomon tanq̄ nullius p̄iudicij esset q̄ ipsa non cōsiderabat
 q̄ malū poterat sequi ex hoc. (Venit ergo bersabee ad regē
 salomonē.) q̄ non habitabat ipsa forte in domo regis: ⁊ opor-
 tuit q̄ nunc iret ad eū. (Ut loqueret p adoniam.) i. vt interce-
 deret apud salomonē pro illo vt daret ei abisac. (Et surrexit
 rex in occursum eius.) i. non solum veniente bersabee surrexit
 salomon de solio sed ēt iuit in occursum eius ad honorandum
 eam. (Aldonauitq̄ eam.) i. humiliavit se coram illa. quāquā n.
 salomon rex ēt: q̄ tñ bersabee erat mater sua iustus erat q̄ co-
 rā illa humiliaret. (Et reledit sup thronū suū.) i. rediit rex ad
 sedendū sup thronū suū vt mater sederet in alio throno. (Pro
 positus quoq̄ est thronus matri regis.) i. fuit positus ali⁹ thro-
 nus pro matre regis. s. pro bersabee: q̄ nō erat honestū q̄ sedē
 te rege mater sua staret. (Que sedit ad dexterā eius.) istd erat
 ad magnū honorē. magis honorabat ibi bersabee q̄ rex nam
 ad hoc q̄ honoraret magis rex debebat sedere bersabee ad si-
 nistrā illius. (Dixitq̄ ei petitiōē vnā parulam ego p̄cor
 a te.) dixit. n. hoc bersabee propter duo. primo vt salomon fa-
 cili⁹ condescenderet dicendo q̄ petebat rem parua: q̄ magnis
 petitiōibus difficilior condescenditur. scdm erat q̄ putabat
 bersabee q̄ vere esset ista parua petitiō q̄ nō putabat esse ali-
 cuius p̄iudicij sed salomon non sic existimauit sed equalia fe-
 cit petere regnum pro adonia ⁊ petere abisac vt patet. j. (Ne
 confundas faciē meā.) i. nō facias me erubescere negando pe-
 titū. (Dixitq̄ ei rex pete mater mi.) i. nō dubites petere q̄ vo-
 lueris. (Nec n. fas est vt auertā faciē tuā.) i. non solū ego nō
 auertam faciē tuā negando q̄ petit sed etiā non est licitū
 q̄ facerem hoc dato q̄ facere vellem: q̄ rex nihil debet nega-
 re matri sue. in hebreo dicitur. (Non auertā faciē tuā.) i. non
 faciā eā auertere p ruborē ⁊ idē ē lra tñ nra ē significatio.
 ⁊ Quare salomon negauit matri sue petitiōem cum prius di-
 xisset q̄ nō erat fas ei negare quicq̄.

Queretur

quare salomon negauerit postea petitiōē
 cū dixerit q̄ non erat fas q̄ auerteret fa-
 ciem suam. Respondendū q̄ salomon putauit matrem suā
 velle petere aliquid honestū ⁊ illud quāquā magnū esset pro-
 pter reuerentiā eius nō licebat negari: q̄ tamen petiuit aliquid
 irrationabile ⁊ q̄ erat in periculū salomonis ad perdendū re-
 gnū. nō concessit salomon sed fecit erubescere matrē redargu-
 ens eā q̄ talia peteret. cū autē dī q̄ nō erat fas q̄ salomō aliqd
 negaret matri dicendū q̄ intelligit de honestis q̄ alijs nega-
 ri poterant si essent magna: ⁊ tñ matri nō poterant negari pro-
 pter reuerentiā. Lū at dicit q̄ salomon p̄misit ei q̄ concede-
 ret petitiū dicendū q̄ non obligabat concedere ēt si dixerit ea
 q̄ petieris faciā. nam in generali sermone non veniunt ea q̄
 non esset quis verisimiliter in specie cōcessurus vt patet extra

de re. i. in. 6. c. in generali: istud autē tale erat q̄ si bersabee pe-
 tiuisset illud determinate anteq̄ salomon q̄quā responde-
 ret non concederet illud salomon: ideo nec etiā nūc in generali
 sermone intelligebatur q̄ deberet cōcedere. (Que ait deur su-
 namitis abisac adonie fratri tuo vxor.) i. rogo q̄ abisac suna-
 mitis detur in vxorē adonie. vocatur autem sunamitis. i. de
 vrbe sunam que erat in tribu isachar de qua dictum est prece-
 denti c. (Responditq̄ salomon et dixit matri sue.) i. respon-
 dit negando ⁊ increpando matrem q̄ talia postularet. (Quare
 postulas abisac sunamitem adonie.) i. quare petis eā in vxorē
 pro adonia cū sit hoc valde irrationabile. (Postula ei ⁊ regnū.)
 i. si hoc postulas postula etiā regnū pro ipso: q̄ ista equalia sūt
 vel q̄ sēquētia. Queretur quare tantū voluit salomō
 q̄ adonias peteret abisac ⁊ qd intēdebat p h adonias. Ali-
 qui respondent q̄ petebat adonias per eā v̄surparet sibi regnū. sic
 tenet. ra. dauid cāhy. ⁊ nico. ⁊ andre. Qdōm autē videtur q̄
 nō appet manifeste quare vellet adonias habere abisac vt per
 illam haberet regnū: q̄ non apparet quid illa offerret ei: nā aut
 conferret ei tribuendo ius ad regnandū aut tribuendo ptātem
 qua posset aspirare ad regnum. nā primo modo q̄ abisac fue-
 rat vxor regis ⁊ mortuo rege ipsa non manebat regina nec ha-
 bebat aliqd ius regnandi pro se: a fortiori ergo nō posset alteri
 tribuere ius regnandi cui traderet in vxorē. Scd etiā nō fiat
 q̄ non videtur abisac tante ptātis vt per eā posset adonias ac-
 grere regnū: q̄ ipsa fuerat accepta a rege vt ministraret ei. ⁊ vt
 qdā volunt erat vxor illius: non poterat ergo mortuo rege ei
 maior manere ptās q̄ alteri de vxoribus eius: ⁊ ista nunquā
 est magna ptās ideo nō videt q̄ adonias eā cōsiderauerit q̄
 propter eminentiam potestatis. Dicēdum tñ videtur q̄ licet
 nobis sit ignotum q̄ nescimus cōditiōes illius temporis nec
 habitudines perionarum particularium: tamē aliquid conse-
 rebat de potestate iuris vel facti abisac ipsi adonie si accepta
 fuisset ab eo in vxorē. Qd p̄ ex verbis salomōis. nā valde ira-
 tus fuit q̄ mater petiuit abisac pro adonia: si tamen nō milita-
 ret hoc contra salomonē. s. cōtra statū regni nō fuisset tātus ira-
 tus. Itē salomon dixit quare postulas abisac sunamitem adonie
 postula ei ⁊ regnū: ⁊ sic equauit ista. s. q̄ idē esset petere regnū
 pro adonia ⁊ petere abisac in vxorē. Itē p̄ q̄ dixit salomō de
 adonia ipse ē frater meus maior me: ⁊ h̄ abiatbar sacerdotem
 ⁊ ioab filiū sarnie. in quo manifeste apparet q̄ accipere abisac
 in vxorē erat aliqd adminiculum ad regnandū: q̄ salomon e-
 narrauit hic alia adminicula que habebat adonias ad regnan-
 dum. s. q̄ erat maior eo ⁊ istud conferbat de iure. etiam dixit
 q̄ habebat secū abiatbar ⁊ ioab ⁊ istud cōferbat de facto quia
 isti erant magni consiliarij ad inueniendum modos ⁊ viro-
 tentes ad efficiendum q̄ consiliarentur: addidit autē ad hoc q̄
 vellet habere abisac in vxorē: ergo videtur q̄ cōferbat aliqd
 de iure vel de scō ipsa abisac adonie ad regnandū si traderet ei.

Can abisac fuerit vxor dauid.

Questio. 25.

Queretur vter⁹ an abisac fuerat vxor dauid. Ni-

colaus ⁊ quidam alij volunt q̄ acceperit
 eam in vxorē vt licite ministraret ei ⁊ faceret cum eo i lecto
 atq̄ calefaceret ipsum in senectute. Respondendū q̄ nō vide-
 tur magnum incōueniens dici eā fuisse vxorē dauid vel non
 fuisse. Sciendū tamē q̄ nō est necesse ad excusandum da-
 uid ab aliquo peccato dici istam fuisse vxorē eius: quia q̄ da-
 uid accepit eam ad ministrandū erat omnino impotēs ad co-
 itum. nam dicitur precedenti. c. q̄ erat senex ⁊ proeucte etatis ⁊
 cum operiretur vestibus nō calefiebat. Sciebat igitur q̄ nō po-
 terat cognoscere illam ⁊ cōsequēter poterat ipsa tractare eum
 qualitercūq̄ ⁊ non esset periculum nec scandalum ad hoc q̄
 deberet eam accipere in vxorē vt coitus licitus efficeretur.
 Item scriptura dicit q̄ dauid non cognouit eam precedenti. c.
 ideo non fuit necesse ad euitandum peccatū incoitu q̄ ipse eā
 acciperet in vxorē. Item dato q̄ dauid posset cognoscere
 eam ⁊ intenderet cognoscere non obligabatur ad excusandū
 peccatum accipere eam in vxorē q̄ poterat habere in concu-
 binam ⁊ erat licitum dauid ex dispensatione vt declaratur est
 precedenti. li. c. 5. p̄ter hoc dōm q̄ nō v̄ fuisse matrimonij
 inter dauid ⁊ abisac: quia tunc non licuisset adonie petere eā
 in vxorē cum fuisset vxor patris talis autem copula probi-
 betur leui. 18. et. 20. ⁊ tamen adonias ausus est petere ergo vi-
 detur q̄ non fuerat vxor dauid. Item si abisac fuisset vxor da-
 uid adonias egisset contra legem petendo eam in vxorē ⁊ sic
 salomon habuisset occasionem occidendi adoniam ex hoc: et
 tamen

+

+

+

+

+

Q. 24.

24.

Adonias

q̄dinten

debat pe

tēdo abi

facit tā

tūcōlery

salomō.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

o. i. Ri.

Tertio. tamen nō imposuit sibi hoc crimen nec accusauit eū de hīs po-
tius qm nō expressa cā occidit eū: ideo videt q nō fuisse vxor
dauid ipsa abisac. Item si fuisse vxor dauid quando adoni-
as orauit berlabee vt intercederet pro ipso apud salomonē di-
xisset ei berlabee istud esse impossibile: tamen consensit ora-
re pro eo iudicans licitū, hoc esse: ideo non fuerat abisac vxor
dauid. Item quando berlabee petiuit hoc a salomone respon-
disset salomon q non poterat fieri cum esset contra legem sed
non dixit hoc: sed solum q abisac esset occasio adonie ad ha-
bendū regnū ergo non fuerat vxor dauid. Itē vi datur q da-
to q dauid voluisset eam accipere in vxorē non potuisset quia
impotens coire non est persona legitima ad contrahendū ma-
trimoniū vnde si contrabatur cū illo non tenet matrimonium
sed comperta impotentia coeundi potest transire vxor ad ali-
ud matrimoniū: t cōtrario si sit defectus in muliere sic patet:
extra de frigi. t male. c. ex litteris t. c. consultationi. Sed dicit
nicolaus q si forte ante matrimoniū contractū constet de im-
potentia coeundi t vult mulier contrahere cum viro: poterit
manere vt vxor eius. C Sed dicendum q non stat: quia con-
sensus istorū non potest inducere vinculum cōtra ius nec po-
test efficere contra naturam rei: sed de natura matrimonij et
substantia est q sint legitime persone contrahentes t quedam
pars legitimatis attendit in ipsa potentia coeundi: ergo i qui
bus hoc non est impossibile est esse matrimonium. Item patet
quia extra de frigid. et malef. c. consultationi. dicitur q si
aliquis contrahat cum illa que cognosci nō potest: non potest
eā habere in vxorem sed potest habere in sororem: ergo vide-
tur q dato q velit eam habere vxorem non poterit. Idem an-
tē est in viro q si ipse est omnino impotens ad coeundum non
poterit habere aliquam in vxorem sed in sororem dato q ipsa
velit esse vxor. Item matrimonium q semel est verum t con-
sumatum nunquam potest tolli quantum ad omne vinculū ita
q liceat alteri contrahentium transire ad aliud matrimoniū.
Si tñ reperiant alij imponentes coire vel semina nō possit
cognosci: potest ille qui habilis est transire ad aliud matrimo-
nium extra de frigi. t malef. c. laudabilem et. c. consultationi.
ergo non fuit matrimonium inter istos qui sic contraxerunt.
Quarto. Item idem est de paruulo qui nondum venit ad potentia coeundi
t de sene in quo iam defecit potentia coeundi sed pueri
propter hanc impotentiam non possunt cōtrahere matrimo-
niū: t si contrahat non est matrimoniū extra de frigi. t malef.
c. q sedē. ergo etiā matrimoniū contractū cū sene impoten-
te nullum erit. in dauid autē sic erat quia tantū defecerat in eo
omnis virtus q etiā cū operiretur vestibus precedenti. c. ergo
iam defecerat in eo potentia coeundi t consequenter non po-
terat contrahere matrimoniū. Dicendū tamen q si duo sint in
habiles ad contrahendū. s. q vir est impotens coire t femina
non potest cognosci vel eorum tantū inhabilis est: si hoc
sciant antequam contrahant non possunt consentire in se inui-
cem vt in coniuges sed vt in fratres: etiam dato q a principio
putauerūt se esse habiles t postea inuentū est contrariū pote-
runt manere vt fratres sed non vt coniuges: ideo volenti trā-
sire ad alia vota licitum est transire extra de frigi. t malef. c. lau-
dabilem. Satis ergo probabiliter dictū est q abisac nō erat
vxor dauid non potuit aliquid vinculū causari inter eos nec
salte publicē honestatis iustitia. ideo licuit adonie petere abi-
sac in vxorem t propter hoc non fuit ab aliquo redargutus.
+ (Ipse est enim frater meus maior me.) hic inducit salomon
adminicula que habebat adonias ad regnandū t addere ei
aliud si traderetur illi abisac in vxorem. t primum erat q ado-
nias erat primogenitus t ex hī secundū consuetudinem omniū
gentium proueniebat ei regnum: noluit ergo salomō tradere ei
abisac in vxorem ne coniunctis pluribus adminiculis adonias
aspiraret ad regnum. (Et habet abiatbar sacerdotē.) i. sūmū
sacerdotem quia abiatbar et sadoch erant sūmī sacerdotes
tempore dauid t etiam fuerunt aliquo tempore regni salomo-
nis. j. 4. c. (Et ioab filium sarnie.) i. habet istos duos principes
adonias ex parte sua t isti sunt magni consilio t potentes i fa-
milia t exercitu ideo si addatur aliud adminiculū adonie. s. q
datur ei abisac insurget in regnum. C Queretur quomo-
do dicebat hic salomō q adonias habebat ioab t abiatbar ex
parte sua: nam licet isti fuerunt parciales a principio antequā
dauid institueret salomonem in regem: tamen postea non ausi
sunt sed potius fingerunt audito q salomon vngeretur in re-
gē pcedēti. c. Itē ipemet adonias subiecerat se salomōi t adora-
uerat eū pce. c. quō ergo haberet aliquos parciales p se tra sa-

lomonē. C Rūddēdū q adonias publice venerabat salomonē
prostitens se seruū illius precedenti. ca. Idē etiā faciebat ioab:
t idem abiatbar. Salomon tamē qui erat vir prudens sciebat
q adonias faciebat hoc ex necessitate t nō iponte. ideo quere-
bat opportunitatem vt insurgeret contra salomonē: t inuen-
ta illa appareret publice hostis. idem etiam de abiatbar t io-
ab erat: quia isti in publico venerabantur salomonem: sed cor
eorum erat cum adonia: t aliquādo in secreto conueniebant t
tractabant quomodo adonias insurgeret in regnum. hoc autē
sciebat salomon t insuper q quādo cū opus eēt ioab t abia-
thar fouerent publice partes adonie contra se: ideo dicebat q
adonias habebat secū ioab t abiatbar. (Iurauit itaq rex salo-
mon per dominū.) Istud iuramentū fuit ad confirmandū
verbum suū: ne postea liceret ei retrocedere. (Dicens hec fa-
ciat mihi deus t hec addat.) Istē modus iurandi est frequē-
tus apud iudeos supra. i. lib. c. 3. et. 20. et. 25. et est sensus. deus
faciat mihi hec mala. s. que nomino t addat mihi super ea alia
maiora. s. talia t talia que expmo si fecerim tale vel tale. (Qz
contra animā suā locutus est adonias verbis hoc.) i. destru-
at me deus si adonias non locutus fuit istud cōtra animā suā.
i. vitam suā. s. quia istud q locutus est: faciet q ipse occi-
datur. (Et nunc viuit dominus.) i. iuro per vitam dei. prece-
dens autē erat imprecatio potius q iuramentum. istud autem
est iuramentum. (Qui firmavit me t collocauit me super solū
dauid patris mei.) s. deus collocauit me super solū dauid
quādo fecit me vngi in regem: t fecit sedere in solio dauid vi-
uente eo. firmavit autē solū meū quādo fecit q omnes mi-
hi obedirent: t non esset aliquis publice repugnās. hic est mu-
tatio ordinis: quia prius est collocari in solio q firmari re-
gnū. nam viuente dauid collocatus est salomon in solio: sed
non fuit firmatum regnum eius vsq post mortem dauid: sic
patet supra in littera t sequēti ca. dicitur confirmatum est re-
gnū in manu salomonis. (Et qui fecit mihi domum.) i. fecit
mihi domum regalem. nam si salomon non fuisset rex esset vt
persona priuata t non haberet domum: sed computaretur cū
alijs de domo dauid. nunc autē quia rex erat habebat domū
idest progeniem per se. (Sicut locutus est.) i. sicut promisit. s.
quia deus promiserat salomonem regnaturum post dauid: vt
coligitur pcedēti libro. ca. 7. et magis. i. paralipo. 22. (Quia
bodie occidit adonias.) i. nō permittam eum amplius viue-
re. (Misitq rex salomon per manū banaia filij ioiade.) i.
misit banaia ad adoniam vt per manū eius occideret. Sa-
lomon diligebat banaia: quia fuerat partialis eius etiā an-
tequā vngeret in regem pcedēti. c. et constituit eum ducem
super exercitū sicut erat ioab tempore dauid infra. 4. ca. et ob
hoc destinauit eum ad occidendū adoniam: quia credidit q
diligenter ageret istud. etiā pertinebat ad honorem adonie q
potius occideretur ab isto viro qui erat princeps exercitus q
ab aliquo alio minoris ptatis. (Qui interfecit eum t mortuus
est.) s. banaia interfecit adoniam. t ponit interfecit pro per-
cussit: qz alias superflua esset lra. s. interfecit eū t mortuus est:
qz certum est q si quis interfecit aliū ille morietur.

Can Salomon peccauit occidendo adoniam. Qd. 27.
Querē an salomon peccauit occidendo adoniam. C Ali-
quis dicit q sic: qz nō occidit ipsum nisi qz ti-
mebat eū. s. qz vellet insurgere ad regnandū: t tamē nō licz ali-
cui occidere alterū ex hoc solo qz timet eum: sed solum quādo
viderit eum actualiter insurgentē poterit occidere ipsū defen-
dendo se. C Respondēdum q salomon nō peccauit occidēdo
adoniam qd pz: qz salomon fuit semp dilectus a deo quousq p-
pter mulieres qz accepit incepit colere idola: t tñ nōdū salomō
inceperat colere idolā quādo occidit adoniam. ergo tunc vile-
ctus erat a deo: t cōsequenter nō peccauerat occidendo illum.
Itē postq salomon occidit adonias erat nimis deo deuotus: t
petiuit a deo sapiētiā t deus diligebat eū valde. vnde cū so-
lum petierit sapiētiā deus dedit ei sapiētiā super oēs ho-
mines: t insuper gloriā t diuitias plūq alijs regibus q fue-
rant ante ipsum sequēti. c. et dicit ibi q placuit deo petitio sa-
lomonis: si tamē peccauisset occidēdo adoniam offenderet deū
t non esset ei acceptus: ergo nō peccauit. Itē ecclesiastici. c. 47.
ponunt laudes salomonis t pctā eius: t ibi nō ponit de morte
adonie. si tñ peccauisset occidēdo illū pctū esse graue nimis: qz
erat adonias frater suus: t scriptura nō subiciuisset tam graue
peccatū: t tñ nō ponit illud cū alijs pctis salomonis. g vñ qz nō
peccauit occidēdo eū. Itē pz hoc qz salomon habuit iustas cau-
sam occidendi ipsum. nāz erat salomon rex legitime institutus

Rūffio.

+

+

+

+

+

B

+

+

+

+

Adonias
interficitur
a banaia.
A
i. opinio.Scda qz nō
peccauit.
Primo

Scdo

Tertio

Quarto

Quinto.

Ad rōnem
1. opin.B
Abiathar
electio a sū
mo sacerdo
tio.L
Anathot ci
uitas i forte
beniamin.

Qd. 28.

A
Abiathar
an haberet
agrū cū eēt
sacerdos.
Aliorū rñ.

Obiectio.

Quaſio.

adonias autem inquirebat opportunitatem vt eum regno pri
uaret: istud autē est crimen lese maiestatis pro tali autem crimi
ne iura humana mortem lime imponunt criminosis et etiam si
lios suos priuant successione paterna relinquendo illis solam
vitam ex misericordia vt patet extra de hereticis. c. vergentia
ergo poterat salomon iuste occidere adoniam reum lese maie
statis: hoc autem conuicit salomon de adonia quia petiuit a
bisach in vxorem et tamen illud erat quoddam ingenium
ad habendum regnum. Item Salomon occidendo adoni
am procurauit pacem publicam quia adonias considerabat
quotidie quando habere posset opportunitatem ad expellen
dum salomonem de regno vt ipse regnaret: istud autem fieri
nō poterat sine magno scādalo et damno populi. s. qz multi ex
vtraqz parte perirent: ideo ad salomonem tanquā ad principē
pertinebat curare ne scandalum nasceretur in populo et occide
re illum per quem scandalum nasciturū erat si viuere permette
retur. Sic autē erat adonias qz de ipso apparebat qz intende
bat facere scandalum procurando regnū ergo licuit ipsum oc
cidi non solum tanquam hostem salomonis sed et tanquā ho
stē publicū intendente p turbare pacem publicā. C Ad rōnem
in contrariū oīm qz non licet alicui occidere alterū: ex hoc so
lo qz timet se ab illo occidendū vel mala sibi infligenda imo
dato qz aliquis posset scire certissime qz necē erat qz aut ipse oc
cideret alterū aut alter occideret ipsum nō liceret ei occidere
illum vt ipse maneret securus nisi cū videret qz alius actualiter
aggrediebatur ipsū. Ratio huius est qz alias posset aliqz occi
dere alium antequam peccaret sed hoc est omnino illicitum et
sic salomon non occidit adoniam ex hoc solo qz timebat eū qz
tunc occidisset ipsum a principio vt ille vinctus ē in regez qz ex
ipso tempore incepit timere salomon qz adonias semper aspi
raret ad regnū: vel etiam postquam mortuus est dauid occi
disset salomon adoniam qz timebat eum qd patet ex verbis ei⁹
ad berisabee. s. ipse ē frater meus maior me et habet abiathar sa
cerdotem et ioab filium saruie. in quo patet qz salomon time
bat adoniam pp ista ammicula qz habebat: noluit tñ occidere eū
vsqz nunc eo qz nunquā inuenit in eo qz aspiraret ad regnū nī
si nūc et sic potuit eū nūc occidere sicut qui timet hostē suū non
potest ex hoc eum occidere et tñ qñ viderit eum contra se sur
gente poterit eū occidere ita salomon precedenti tēpore timuit
Adoniam qz tamen nō vidit eum insurgere nisi nunc nō occidit
eū ante hoc. idem patet ex verbis salomonis precedenti. c. cum
dixit de adonia qz si esset vir bonus nō caderet nec vnus capil
lus de capite eius in terram si autem malū inueniretur i eo oc
cideretur: nunc autem inuenit malum in ipso. s. qz aspirabat ad
regnum ideo iussit illum occidi. (Abiathar quoqz.) hic ponit
abiathar electio de summo sacerdotio. nam erat summus sacer
dos tempore dauid et nunc salomon fecit cessare summum sa
cerdotiū eius. (Et dicit abiathar quoqz sacerdoti dixit rex.)
vocatur abiathar sacerdos. i. sum⁹ sacerdos. (Vade i anathot
ad agrū tuū.) i. nō maneat hic in vrbe vel iniuria in curia mea:
sed vade i anathot ad agrū tuū et ibi habita: est. n. anathot que
dam ciuitas in forte beniamin iosue. 18. et illa cecidit sacerdo
tibus in fortem iosue. 21. et ibi habebat domū abiathar fuit au
tem de ista ciuitate hieremias propheta qui etiam sacerdos
erat hieremie. 3. de hoc etiam hierony. in prologo super hie
remiam est autem anathot ciuitas quedā parua qz magis voca
tur vinculus distans a hierusalem tribus miliarijs. i. leuca. 2. di
midia vt ait hiero. in predicto prologo. Queret aliquis
quomodo dixit salomon ipsi abiathar qz irer in agrum suū qz
non poterat possidere agrum nam sacerdotes et leuite non ha
bebant aliquos agros sed solum dabantur eis ciuitates et sub
urbana ad alenda pecora nu. 35. et iosue. 13. sed abiathar erat
sacerdos ergo non possideret agrum. C Responderi potest qz
non accipitur hic ager pro agro sed p domo. i. qz abiathar irer
ad agrum suū. i. ad domum suam quāz habebat in anathot
C Sed aduc obijcietur qz sacerdotes poterāt habere agros
nam hieremias erat sacerdos: et tamen cognatus suus venit ad
eum et dixit eme tibi agrum qui est in anathot in terra benia
min quia tu propinquus es vt possideas vt patet hieremi. 32.
C Aliquis dicit qz hieremias non poterat regulariter possi
dere agrum: et ideo nec emere poterat et tamen nunc emit quia
putauit istud esse a deo sic patet allegato. c. cum dicit hieremias
intellexi autem qz verbum domini esset et emi agrum ab ana
nel filio patris mei: hoc autem deus volebat ad hoc qz hie
remias ostenderet librum illum possessionis et diceret aduc pos
sidebuntur domus agri et vinee in terra ista et sic fecit vt patet

e. c. C Sed dicendum qz hoc non stat: nam quamquam istud
sufficeret pro hieremia ad hoc qz moneretur ad emendū agrū:
tamen non sufficiebat pro cognato suo qui dixit ei eme agrum
quia tibi competit iure propinquitatis: ergo videtur qz etiam
si deus nō iuberet nūc specialiter hieremie emere agrum istū
qz etiam alias posset emere. Itē patet quia cognatus hieremie
possidebat agrum quem vendere volebat ipsi hieremie: ergo
etiam licebat hieremie possidere agrum patet consequentia qz
cognatus hieremie erat sacerdos sicut hieremias ideo si lice
bat vni licebat alteri. C Respondendum qz licebat hieremie
possidere agros et emere sine dei mādato. Pro quo sciendum
qz ager aliquando accipitur pro vinea vel noualibus que co
luntur ad segetes. aliquando autem pro omni terra vel pēdio
rustico siue colatur siue nō sicut sunt loca pascualia et quecūqz
alia. Primo modo dicendum qz non licebat sacerdotibus nec
leuitis possidere agros eo qz nō debebant vacare agriculture
ne essent occupati in agricultura et temporibus debitis nō pos
sent ire administrandum domino in sanctuario. Si autem ac
cipiatur secundo modo ager poterāt sacerdotes et leuite possi
dere agros nam cum dabatur aliqua ciuitas accipiebatur ma
gnū spacij in circuitu ciuitatis. s. duo milia passū ad om
nē partem vt in illis sacerdotes pascere animalia sua sic pa
tet nume. 35. reliquum autem territorium illius vrbis. s. vinee
et noualia dabantur alijs tribubus in quarum terra leuite acci
piebant vrbes: sic patet iosue. 21. cum dicitur qz ebzon et sub
urbana eius data sunt sacerdotibus: agros vero et villas ebzō
dedit iosue ipsi caleph. hoc autem erat quia sacerdotes nō po
terant habere agros alioquin ipsi potuissent possidere ebzon
cum agris suis. Cum autem dicitur qz sacerdotes habebant
agros dicendum qz forte suburbana illa vrbium sacerdotaliū
diuidebantur per ipsos sacerdotes ita vt quilibet possideret
partem suam: et ibi pascere greges suos vel plantabat arbores
vntamen non faceret vineas aut terras ad seminandum ga
istud non licebat leuitis: et forte talis ager erat quez possidebat
abiathar in anathot et ad illum mittebat eum salomon. de hoc
tamen magis dicitur hier. 32. (Et quidem vir mortis es.)
i. dignus morte. s. quia comiserat crimen lese maiestatis eo qz
conspirauerat cum adonia contra salomonem vt patet supra
cum dixit salomon de adonia habet abiathar sacerdotem et
ioab filium saruie. (Sed hodie non interficiam.) i. quamquāz
sis dignus morte non te interficiam hodie neqz aliquo tempo
re et sic factum est: quia nunquam occidit eum: etiam quia si so
lum intelligeretur pro illa die qz non interficeret eum et tamen
interficeret ipsum post aliqua tempora non mitteret eum in a
nathot ad habitandum ibi. C Sciendum autem qz salomō im
posuit nunc abiathar penam exilij. s. qz irer in anathot et nō re
diret in hierusalem nec maneret in curia nec etiam introiret i
sanctuarium ad ministrandum. Sciendum etiam qz salomon
potuerat occidere abiathar quamquam esset summus sacer
dos eo qz i veteri testamento potestas ecclesiastica non erat di
stincta a potestate seculari sed subiecti erant directe sacerdo
tes regi sicut laici: etiam non erat distinctio penarum pro sacer
dotibus et laicis sed ad omnes communis erat sententia san
guinis in criminibus grauibz: et quia abiathar comiserat cri
men lese maiestatis occidendus erat nisi mifereretur eius salo
mon qz autem sacerdotes subiecti essent laicis patet nume. 7.
vbi deus dixit qz eleazar qui erat summus sacerdos et ceteri
israhelites subiecti essent iosue. de hoc magis declaratum est io
sue. 3. erat tamen iosue principes secularis. s. de tribu effraim.
(Quia portasti arcam domini dei coram dauid patre meo.)
ponit hic salomon aliquas causas que mouerunt eum ad mit
tendum abiathar: et vna fuit quia portauit arcam coraz dauid
istud fuit quando dauid egressus est de hierusalem fugiens a
facie absolonis. nam tunc abiathar et sadoch summi sacerdotes
portauerunt arcam coram dauid precedenti. lib. c. 5. (Et susti
nuisti laborem in omnibus in quibus laborauit pater meus.)
istud erat potissimum: quia abiathar fuit cum dauid in omni
bus laboribus: nam ex quo cepit dauid fugere a facie saulis ve
nit ad eum abiathar vt patet supra. 1. lib. c. 22. nam tunc occisi
fuerunt omnes sacerdotes nobe et fugit abiathar de interfe
ctione vrbis nobe et venit ad dauid dixitqz ei dauid. mane me
cum ne timeas si quis quesierit animam meam queret et animā
tuam mecum saluaberis: dauid et fuit occasio vt occideret pa
ter abiathar et multi de cognatione eius. Unde ipse dixit ego su
reus omnium animarū patris tui pallegato. c. 2. ex hō tenebas nī
mis dauid ipsi abiathar: et et salomō cum pp dauid oēs fere de
cognitione

Cōfuta.

Alia rñ.

Sacer
tes et leui
te quo po
terāt pos
sidere a
gros.

+

+

Quar la
lo. ipoli
it penam
exilij.B
Salomō
qre nō in
terfecit a
biathar.

+

cognitione abiathar perissent: etiam abiathar ambulabat semper cum dauid et consulebat pro eo dominus quandocumque oportebat ut patet. s. 1. li. c. 23. et. 30. (Eiecit ergo salomō abiathar ut non esset sacerdos domini.) Eiecit eum de officio summi sacerdotii ut nunquam ministraret nec etiam ministraret ut sacerdos minor: hoc patet quia eiecit eum de hierusalē ut nunquam rediret illuc sed maneret in anathot: et tñ sanctuarium erat in hierusalem ubi debebat fieri ministratio sacerdotalis ergo ex illa die priuatus est abiathar ministerio sacerdotali.

¶ Ut impleretur sermo domini quem locutus est super domū belī in sylo. i. tunc impletus est sermo domini qui dictus fuerat de domo belī sacerdotis quōd futurū erat sacerdotiū dō domo illa. sciendū quod hic nō ponit ut denotando cām finālē s; cōsecutiuam: quia nō eiecit salomō abiathar de sacerdotio ad istū finē ut impleret sermo dñi sup domū belī s; fecit ad aliū finē: fuit tñ consequens ad istud opus salomōis quod impleret verbū dñi super domū belī. Sciendū autē quod verbū dñi cōtra belī fuit duplex. Primum fuit quā venit qdā vir dei et nunciavit belī de morte filiorū suorū et de cessatione sacerdotiū i domo eius. s. 1. li. c. 2. Aliud fuit verbū dñi cōtra belī quōd factū ē p samuēlē cū ad huc eēt puer et erat cōfirmatio pphetie poris dñi. s. 1. li. c. 3.

¶ Queret quomodo dñi quod nunc impletus est sermo dñi contra domū belī: nā ante hoc impletus fuerat quā occisi sunt duo filij eius. s. 1. li. c. 4. et quā occisi sunt. s. 5. sacerdotes de familia eius. e. li. c. 22. Rñdēdū quod impleri pphetiā accipit dupliciter. Uno modo p traditiōem id quod pronūciatū est siue in toto siue in pte: et sic quā videmus quod sit aliqd de hijs quod pñūciatū sūt p pphetā aliqūē dicimus quod cōplet pphetia illius dato quod nō oīa eueniunt quod pñūciatū sunt. Scōdo modo cōpletur pphetia quā oīa facta sunt quod p aliqūē pñūciatū fuerūt. Si pzo modo accipiat dōm quod sermo dñi cōtra belī iā impletus fuerat et tñ nō definiebat quotidie impleri. si scōdo mō dicendū quod nunquā fuerat impletus sermo dñi cōtra domū belī nisi nūc p quo sciendū quod deus p dicit cōtra belī multa et vltimū eorū nūc cōpletū fuit. nā deus dixit quod de omnibus malis quod euenirēt ipsi belī primū eēt quod duo filij eius morerent unde. s. li. 1. c. 2. et hoc at erit tibi signū quod vterus ē duobus filiis tuis dñi et phinees in die vna morientur ambo: et sic factū ē post paucū tempus videntur belī: nā ferētes arcā mortui sunt in bello. s. 1. li. c. 4. aliud fuit cōtra domū belī. i. quod maxima pars domus sue moreretur quādo veniret ad virilē etatē. e. li. c. 2. et istud impletū ē quā saul occidit corā se. 25. sacerdotes vestitos ephod. e. li. c. 22. et tunc oēs dñi ciuitate nobe occisi sunt. aliud erat quod de pcederet brachijs domus belī ita ut nō eēt senex in domo sua. i. sumus sacerdos et videret emulū suū in tēplo in oībus prosperis israel et nō esse senex in eternum in domo belī. i. quod postea nullus sumus sacerdos esset dñi semine suo. istud fuit impletū nunc quā abiathar fuit priuatus summo sacerdotio nā post eū nullus fuit sumus sacerdos dñi domo belī sed semper dñi domo sadoch. et istud erat quod dictum fuit ad belī. s. 1. li. c. 2. i. suscitabo tibi sacerdotem fidēlē qui iuxta cor meū et animā meā faciat et edificabo ei domum fidēlē. iste erat sadoch qui habiturus erat domū fidēlē. i. firmā ita quod semine eius nunquā dñi seruerent eē sacerdotes sūmī: post h autē nihil mansit complendū dñi pphetia quod habetur cōtra belī p allegatō. c. ideo recte dicitur hic quod nunc impletus ē sermo dñi cōtra domū belī.

¶ Queret vterius dñi statu domus belī circa sacerdotium sumum. in quo considerandū quod belī nō erat dñi domo illa ad quā pertinebat regulariter summum sacerdotiū. ad quod sciendū quod dñs dedit pzo sumum sacerdotiū ipsi aaron. Exo. 29. et leui. 8. voluit quoque quod postea primogeniti dñi stirpe sua succederēt in illo leui. 21. fuit autē primogenitus aaron de hijs qui nō mortui sunt eleazar. et mortuo aaron iste factus ē sumus sacerdos per moysen nu. 20. filius autem eleazari fuit phinees et huic deus pmissit dare sacerdotium summū in progenie sua in eternum nu. 25. ideo postea semper fuerunt summi sacerdotes de stirpe phinees. habuit autē aarō aliū filiū minorē. i. itamar et de stirpe illius nō debebant esse aliqū summi sacerdotes eo quod pertinebāt ad stirpē eleazari et phinees. Et isto modo durauit summum sacerdotium in posteris phinees per tempora moysi et ioseph et omnium iudicum: vique ad sanlonē qui vltimus ponitur in libro iudicum: tunc autem sacerdotes de domo phinees mali effecti fuerāt et deus priuauit illos pro tunc summo sacerdotio et populus etiam hoc fecit: erat autem tunc de domo itamar ad quem nō pertinebat sacerdotium summum sacerdos quidam nomine belī vir valde bonus in oculis dei et plebis: tantum quod totus israel fecit eū iu-

dicem et presuit toti israel. 40. annis supra. 1. li. c. 4. dñi quoque ei populus summum sacerdotiū: et deus ei confirmauit illud priuans pro tunc sacerdotes de domo phinees: et semper fuissent priuati si filij belī nō peccauissent: hoc p3 supra. 1. li. c. 2. cū deus loquit ad belī dicens. loquens locutus sum ut domus tua et domus patris tui ministraret in cōspectu meo vique i sempiternū. nunc autē dicit dñs absit hoc a me: sed quicūque glorificauerit me glorificabo eū: qui autē contēnunt me erūt ignobiles. et ibi dicit de ablatione futura sacerdotij de domo belī. fuit tñ sacerdos sumus belī: et post eū fuit sumus sacerdos phinees fili⁹ ei⁹. nā patre iueterato ministrabat phinees: ut colligit. 1. li. c. 2. et ponit illud iosephus. 5. antiquitatū. post phinees autē fuit sumus sacerdos filius ei⁹ icaboth. iste enī natus est de muliere quod pre dolore incurrauit se et peperit. s. 1. li. c. 4. post hunc autē fuit sacerdos achias ut quidā volunt: et colligit. s. 1. li. c. 14. fuit et sacerdos achitob: et postea fuit sacerdos achimelech fili⁹ achitob. e. li. c. 22. isto mortuo fuit sacerdos abiathar fili⁹ achimelech qui fugit ad dauid quā occisi sunt sacerdotes in nobe: p allegatō. c. oēs isti fuerūt de domo belī: et in dieb⁹ istorū nō fuit aliqū sacerdos sum⁹ dñi domo eleazari siue phinees. et tñ tpe dñi fact⁹ ē sadoch sum⁹ sacerdos: et iste erat dñi stirpe eleazari: et erat ipse et abiathar simul summi sacerdotes. nūc autē Salomō priuauit abiathar summo sacerdotio. et postea nō fuit aliqū sumus sacerdos de domo belī vel de domo itamar: sed oēs fuerunt de stirpe eleazari deriuati p sadoch vique ad captiuitatē iudeorum per romanos ubi cessauit tot⁹ status eorū. Destinauerā autē apud me: et alibi dixerā in loco isto agere de oībus sumis sacerdotib⁹ incipiēdo ab aarō qui fuit pñ⁹ sum⁹ sacerdos vique ad vltimū qui fuit tēpore captiuitatis hierlm per romanos colligēdo interdū ex sacra scriptura noīa eorū et aliqua gesta: et interdū ex iosepho in libris antiquitatū: et in libris de bello iudaico: s; melius forte de hoc dices. 1. parali. 6. vel saltē Jo. 11.

¶ An salomō peccauerit auferendo summum sacerdotium ab abiathar.

¶ Queret vterius an peccauerit salomō auferēdo summum sacerdotiū ab abiathar. Aliqū dicit quod si quod deus p dixerat de sacerdotibus de domo belī quod priuati essent: et suscitādi sacerdotes de alia domo. s. 1. li. c. 2. sed hoc executus fuit salomō. g nō peccauit. Ad istam rōnē vōz quod nō stat: quod tunc diceret de saule quod nō peccauerit occidendo sacerdotes. s. 5. de domo belī et oēs qui erāt in vrbē nobe. s. 1. li. c. 22. quod ibi cōplebat pphā cōtra belī: sicut hic quod dñs dixerat cōtra eū. s. 1. li. c. 2. et pars magna dom⁹ tūe moriet cū ad etatē virilē venerit: et istud fuit quod multi de domo suo occisi sūt simul per saulem: et tamē manifestū est quod peccauit saul ut declaratum est. s. 1. li. c. 22. ergo etiā salomō nō excusaretur tanq̄ exequens mandatū vel pphā a deo positā contra belī. Item salomō nō pñauit abiathar ppter pphā dictam contra belī: sed ex alijs causis: ut p3 ex verbis eius. nam dixit vir quidem mortis es: sed bodie nō te interficiā: et tamē referendo ad pphetiam dictam contra belī nō erat verū quod abiathar esset vir mortis. nam h3 priuari posset sacerdotio: tamen mortem nō merebat. Dicēdam ergo quod salomō nō peccauit priuādo abiathar summo sacerdotio: quod cum posset salomō occidere eum iuste a fortiori poterat infligere ei quālibet alia penam: quod quilibet alia pena est minor quā mors. poterat tamen salomō occidere abiathar cū supra dixerit ei vir quidem mortis es. ergo a fortiori poterat eum priuare. Causa autē pro qua priuauit eum: fuit quod abiathar cōmisit crimē lese maiestatis. s. quod cum adonia et ioab participabat in machinationib⁹ et cōspirationib⁹ cōtra salomōnē: et pro isto crimine quilibet meretur mortem: nō ergo peccauit salomō occidēdo illū: quod istud esset vel ex defectu potestatis vel ex iniusta causa vel ex iniquitate voluntatis: sed nullū istorū erat. De pmo p3 quod salomōnē habebat iurisditiōē sup oēs israelitas tā laicos quā sacerdotes: quod apud hebreos nō fuit distincta iurisditiō ecclēsiastica et secularis sicut bodie est. Scōz et nō stabat quod cā ad priuandum abiathar erat iustissima: et nō solum ad priuandum: sed etiā ad occidendum. s. quod erat reus lese maiestatis. Tertū etiā nō stat. quod salomō nō processit mala voluntate cōtra abiathar: sed solū zelo iustitię: quod patet quia etiā dñi pena debita relaxauit aliqd. s. quia merebatur mortem: et solum priuauit eum summo sacerdotio. ¶ Queret vterius si salomō ob hoc solū priuasset abiathar ut cōpleret sermo dei dñi domū belī an peccaret. Aliqū dicit quod sic: quod manifestū est quod nabuchodonosor et senacherib et oēs reges gentiliū qui plequebant iudeos cōplebat pphā

1. opinio. Contra.

Rñsio. 2.

¶ Queret.

32.

¶ Queret.

Salomō an peccasset priuādo abiathar solū: ut cōpleret sermo dei. 1. opinio.

Impugna.

dei contra iudeos qz oia illa mala pñciabant iudeis antequā venirent. sed manifestum est qz isti peccabant persequendo iudeos ergo et peccaret salomon. Cōm hoc nō stare qz isti reges licet cōplerent prophetiā dei cōtra iudeos: tñ nō veniebāt vt cōpleret illā imo nesciebāt an aliqd pñciatū eēt cōtra iudeos s3 poti⁹ putabāt qz ipsi i fortitudine sua pñalebāt i iudeos z contra deū ipsoz sic fuit de sēnacherib qz dixit iudeis qz nō confiderent in deo suo qz liberaret eos qz sic dñs gentiū nō potuerāt liberare de manu eius cultores ipsoz ita ē nō posset deus israel hebreos sequenti li. c. 19. sic ē p3 Esa. 10. cuz dicit de sēnacherib vt assur virga furoris mei z baculus ipse in manu eozū indignatio mea ad gētē fallacē mittā eū vt auferat spolia z diuidat pda. ipse aut nō sic arbitrabit⁹ z cor eius non ita estimabit sed ad conterendum erit cor eius simile est d nabuchodonosor vt patet abacuc. 1. et. 2. ergo peccabant isti quia licet exequerentur pñciatā a deo tñ non faciebant illa vt volentes obedire ei s3 magis econtrario. de Salomone aut secus est qz ponimus qz ipse priuaret abiatbar solū intētiōe exequē di pphetiā dictā cōtra domū belī. Cōdicendū tñ qz adhuc isto posito peccaret salomō si nō priuaret abiatbar ex alia cā qz p3 ex duobus. primo qz dato qz sciret sacerdotiū aliqñ cessaturus de domo belī: tā nesciebat an dñs voluerat qz cessaret tempore abiatbar vel aliterius successoris ideo si priuaret abiatbar ageret cōtra conscientiā dubitans an compleret prophetiā dī vel ageret cōtra intētiōē eius. Scdō peccabat salomon isto mō qz dato qz reuelatū eēt debē finiri sacerdotiū domus hely in abiatbar non licebat ei priuare abiatbar qz aut priuaret eū iure suo. s. inquantū erat princeps populi dei ad quē ptinebat infligere penas z premia tribuere. aut ex aliqua cōmissiōe spālī dei. nō primo modo qz tūc nō poterat priuare abiatbar nisi p3o aliquo crimine qz pene regulariter p culpīs dñi debent. Itē nō erat abiatbar de iurisdictione salomonis quātū ad prophetiā dictā cōtra domū belī: nā salomō z qlibet alius princeps populi dei erat executor legis date p moysen qz erat cōis: pphete tñ dicte contra aliquos erāt qdā sentētiē pticulares dī quā rū nullus de iure erat executor nisi ipse de⁹ aut ille cui ipse specialiter hoc demandaret: s3 cū aliqis punit aliū qz nō ē iurisdictione sua peccat ergo et salomon peccabat. Scdō nō stat quia deus non cōmisit pñitionē abiatbar vel executionē pphetiē ipsi salomoni spālīter: ergo si ipse se intromitteret de executione illius peccaret tanquā indicans i nō suo territorio: vel usurpans sibi quocūqz mō iurisdictionē. Peccat⁹ ergo salomō quocūqz modo puniret abiatbar nisi p aliquo crimine eū priuaret qz quantū ad istud eēt de iurisdictione sua: z sic factū ē hic nam p crimine leue maiestatis priuauit eū. Cōquere⁹ vltimus quomō ē verū qz salomon eiecit abiatbar de sūmo sacerdotio nā. j. 4. c. dicitur qz sacerdotes salomonis erant sadoch z abiatbar. Cō Aliqui dicūt qz ille abiatbar nō ē iste de quo hic dicitur nec fuit de stirpe belī s3 aliqis ali⁹ de stirpe eleazari. Cō dicendū qz nō stat qz nūquā fuerunt simul duo sūmi sacerdotes dñi mansit status iudaicus vsqz ad captiuitatē babylonicā nisi tpe dauid qñ sadoch z abiatbar erant simul sacerdotes post captiuitatē autē babylonicā qz sacerdotia erāt frequenter per intrusionē z potentiā secularem contingebat p seditionē duos simul eē sacerdotes ergo nō potuit eē ille abiatbar de quo v3. j. 4. alius ab isto de quo dicit⁹ hic. Itē p3 qz. 1. paralipo. 6. ponunt sūmi sacerdotes qz fuerūt a pñcipio legis date. s. ab aarō vsqz ad captiuitatē babylonicā in quā ductus ē vltimus sacerdos. s. ielus iesedech: z tñ oēs illi fuerūt p successiōē z non ponunt sacerdotes geminātī. Cō Aliq dicunt qz abiatbar d quo h dicit⁹ z ille de quo. j. 4. sit idē: z tñ volunt qz iste abiatbar priuatus fuerit a salomone z postea fuerit ei reconciliatus z restitutus in gradū pñlinū. Cō dicendū qz nō stat qz postqz abiatbar priuatus ē sūmo sacerdotio nūquā rediit ad illū s3 institutus ē loco eius sadoch vt p3. j. i. lra. s. instituit rex sadoch sacerdotē p abiatbar. Itē p3 fortius qz hic dñs qz qñ eiecit⁹ fuit abiatbar de sūmo sacerdotio impletus fuit sermo dñi cōtra domū belī: si tñ restitueret abiatbar postea i gradū suū nō compleret contra domū belī pphetiā: qz adhuc maneret sacerdotiū i domo illa ergo o3 qz nūquā restitutus fuit. Cō Aliq dicet qz ista scripta sunt qz salomon priuauit iuste abiatbar cū intētiōe nō reducendi eū: z tñ postea placatus ei reduxit illuz z sic scribit⁹ qz habet. j. 4. Cō o3m qz nō stat p3 duo. P3io quia scriptura mentiret cū dicat hic cōpletā fuisse pphetiā cōtra domū belī si postea restitueret. scdō nō stat: qz ista nō scribebant mox vt fiebant sed multo tēpore post. s. p bieremiā scripta sūt

Solutio.

z cū iā essent pñterita oia gesta salomonis sciret bieremias an restituis⁹ salomō ipz abiatbar z tñ scripsit⁹ id qz h3 s3 solū qz h3. i. 4. Cōm ergo qz necesse ē asseri vno dicta d abiatbar priuatum est qz post eū nullus fuit sacerdos de domo belī vel d domo itamar s3 semp d domo sadoch qd p3 qz hic dicitur qz impletus ē sermo dñi contra domū belī z tñ ille sermo erat qz nūquā eēt postea sener in domo belī omnibus diebus. i. i eter nū z vocatur sener sūmus sacerdos: sed dicitur qz suscitaret de us sacerdotē fidelē. s. sadoch z edificaret ei domū fidelē. s. i. li. c. 2. ergo postquā compleretur verbū dñi cōtra domū belī nū quā futurus erat sūmus sacerdos: aliquis de domo sua sed de domo illius sacerdotis fidelis. s. sadoch. hic tamē impletū ē verbū dñi vt dicitur in littera ergo non fuit post abiatbar aliquis sacerdos d domo belī secundū dictū est qz postqz nunc abiatbar priuatus est sūmo sacerdotio nūquā restitutus est in illō qd p3 qz hic dñs qz impletus ē sermo dñi cōtra domū belī: si abiatbar restitueret nō cōpleret nūc sermo dñi contra domū belī: qz adhuc rediret ipse ad statū pñlinū z tñ dicitur qz nūc qñ salomon eiecit abiatbar de sacerdotio impletus est sermo dñi contra domū hely ergo o3 qz nūquā redierit in bonorē pñlinū alioquin deberet dici qz tūc fuit impletus sermo dñi cōtra domū belī qñ abiatbar scdā vice priuaret nūqz restitutus in gradū pñlinū vel qñ moreret⁹ z nullus iā succederet i sūmo sacerdotio d domo belī. Itē p3 hoc p iosephū. 8. antiquitatū qz refert salomonē dixisse ad abiatbar perge ad tuā patriā in agris dge z hāc ouerfationē dñi viuis exerceto qñ peccasti z nō ē in stū habere te sacerdotiū. sic igit domus itamar bonore sacerdotij priuata ē sicut samuel pñdixerat transiit⁹ ad genus finces. i. sadoch: de generi vero finces tempore quo ad itamar domū trāsiit sacerdotiū belī primo sacerdotiū accipiente isti descendisse noscunt⁹ qz sacerdotio sunt priuati. s. vooc ar filius ioseph sūmi sacerdotis huius filius iothā. iothā at mareoth mare oth aut asophi: asophi autē achitob: achitob autē sadoch qz pri mus effectus ē sacerdos magnus. Cō Ad rationē in contrariuz dicendū qz ea qz habent⁹ hic z. j. 4. nō ponunt recto ordine s3 p recapitulationem illa z ista p anticipationē: nā prius factū ē qz habetur. j. 4. qz qd habetur hic: pro quo sciendū qz. j. 4. ponit oēs officiales domus salomonis z illi instituti fuerunt in pñcipio regni eius. de abiatbar autē dicendū qz nō fuit priuatus sūmo sacerdotio in pñcipio regni salomonis s3 aliquanto tēpore post ideo a pñcipio regni salomon instituit abiatbar et sadoch eē sacerdotes sūmos apud se sicut fuerāt tpe dauid z d isto intelligitur. j. 4. c. postea autē procedente tēpore cū repiret adonias moliens ad habedū regnū occisus ē z sui particeps i. ioab z abiatbar pñiti sunt. nā ioab occisus ē abiatbar autē priuatus ē sūmo sacerdotio. ratio autē mutationis ordinis fuit qz in isto capitulo agitur de exclusionē omnīū aduersariōz salomonis z de executione eozū qz dauid iusserat: postea aut ponunt ea qz pertinent ad regnū salomonis per se: z qz ordinatio illa domus de qua. j. 4. pertinet ad boiez iā in pace viuētē melius posita est. j. qz hic ne inculcarentur bystorie: z sic mutatio ordinis naturalis ad artificialē per anticipationē z recapitulationē multuz prodest licet inter dū lectoribus noceat inquantū putant litterā i omnibus tenere ordinē naturālē. Cō adhuc obijciatur qz. 1. paralipo. 2. 4. institutū fuit qz erant duo sūmi sacerdotes. s. vnus de domo eleazari z alius d domo itamar: ergo videt⁹ qz adhuc post abiatbar erant sacerdotes de domo belī qz erat d domo itamar. Cō Respondendū qz illud fuit ordinatū tempore dauid vt patet v3. s3 sic voluerat dauid semper manere. salomon quoqz sic incepit agere institut⁹ abiatbar sūmum sacerdotē de domo itamar z sadoch de domo eleazari. z tamen cuz postea peccauit abiatbar priuatus ē sūmo sacerdotio z nullus ei successit de domo itamar z sic mansit sacerdotium solum in domo eleazari. s. in stirpe sadoch.

Cō Venit autem. hic ponitur quomodo ea que a dauid impata sunt executioni traduntur. z diuiditur in duo quia primo ioab occiditur secundo. semel lex viuendi imponitur ibi. Cō fit quoqz. Cō Circa pñmū dicit⁹. Venit autē nūcius ad salomonem qz ioab declinasset post adonias. hic ponitur causa mortis ioab. s. qz declinauit post adonias z dicit⁹ qz venit nūcius ad salomonem. s. cognouit p nuncios vel per inquisitionem qz ioab declinasset post adonias. i. secutus fuisset opinionem illuz vel conspirasset cum illo z ob hoc iussit eum occidi. Cō post salomonē nō declinasset. i. cognouit p nuncios vel inquisitionē qz non seqbat⁹ ioab itētiōē salomonē s3 erat d illū. ista lra ē nimis differēs hebreo. s. Cō Uenit ruz vsqz ad ioab qz ioab doli nauerat

Rñ. ant. Post a biatbar a domo belī nī sacerdos fuit.

Abia. thar post priuatio nē sūmi sacerdos tñ nūqz restitutus est.

b

Ad rō nem. i. opi.

Obiecti

Rñso

20.33

Abiatbar an fuerit priuatus cū i. iter sacerdotis salomonis nominetur. 1. Rñ. Cōsuta.

Alia opi.

Cōsuta.

Quaio.

Cōsuta.

2^a be-
braicam
nō offe-
rē a nra

Enia lre
hebraice
ē melior
nra bier-

2ª lra. f.
biero.

2ª lre dicitur
q^d biero.
bū trāstū
lit z i lra
tā clara nō
erraret.
tū corru-
pta ē lra
vitiō scri-
ptor seu
stapator
q^d genus
boiūz i g-
ratiūm
ē pot⁹ lu-
cro q^d scri-
pture vita
ti aduer-
tens.

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

nauerat post adoniam et post absolonem non declinauerat. et est sensus ni-
mis differens a sensu lre nre. s. q. venit rumozysq. ad Joab. i.
venit ad eum fama vel nuncius de morte adonie et dicit: q. Joab
declinauerat post adoniam et post absolonem non declinauerat. i. ista
fuit causa quare Joab fugit in tabernaculum: q. ipse sciebat q. fue-
rat parialis adonie declinando post eum. i. secundo opinionem illi.
et non declinando post absolonem. s. q. q. absolon surrexit contra
dauid non secutus fuit eum: q. videbat q. nunc secutus fuisset
adoniam in iudicio Salomonis: et ob hoc cum Salomone occidisset
adoniam timuit q. ipse et occideret: et ob hoc fugit in tabernacu-
lum. ista sententia est melior et verior lra q. lra nostra. et hoc ppter
duo. Primo q. istud ponit tanq. causa eius q. d. seg. s. fugit Joab
in tabernaculum: et tunc certum est q. ipse non fugit ppter nuncium
q. venit ad Salomonem s. ppter nuncium q. venit ad eum: et tunc
lram nostram d. dicit q. nuncius venit ad Salomonem et ppter illum
fugit Joab: et tunc lram hebraicam d. dicit q. venit nuncius ad Jo-
ab: et istud est rationabilius. Secundo est q. lra nostra tunc variat. hic
ab hebreis q. nullomodo est toleranda variatio. nam si variaret ppter
aliquam equiuocationem vel amphiboliam orationum vel compositionem
ne et diuisionem secundum quas in eadem oratione possit accipi diuersi sen-
sus esset q. d. tolerabile: et tunc esset mutatio in nobis. ppter personam
r. s. q. vbi hebreus dicit venit nuncius ad Joab dicit lra nra
ad Salomonem: et vbi hebreus dicit non declinavit post absolo-
nem dicit lra nra post Salomonem. nulla ergo ratio permittit vt ta-
lis mutatio fiat. Tertium addi potest: q. ista lra non facit conuenientem
sensum. s. q. venit nuncius ad Salomonem q. Joab declinauerat
post adoniam. nam de hoc non poterat venire nuncius: q. istud no-
torium erat ex multis diebus: et sciebat illud Salomon vt pa-
tet supra: id non veniret nuncius ad eum: sed ad Joab veniret nun-
cius de morte adonie: et ille incitaret eum ad fugiendum in templum.

Nunc ergo d. d. q. conaremur excusare Hiero. si locus vllus est
sicut alias facere soliti sumus: s. vtas ipsa manifesta cogit nos
familiaria destruere. Ideo nec accusamus et nec excusamus. Hiero-
nymus: s. ille patenter veritatem hebraicam perserimus. Videtur
autem d. d. q. Hieronymus mutauerit lram: q. forte non reperiebat
sensum conuenientem secundum lram hebraicam et mutando sic putauit esse
sensum conuenientem. nec enim esset inconueniens iterum errasse Hiero-
nymus: q. interpretes et non ppter eum erat: sic enim ipse arguit in
plogo sup. gen. q. incipit desiderij mei vbi pbat interpretes. 70.
potuisse errare: q. interpretes et non ppter eum erant: nisi forte puta-
mus est Lullius economicus Xenophontis: et Platonis Pythagora
et Demosthenis pro thebesi fonte afflatus spiritu rethorico tran-
sulis. patiat ergo Hieronymus eadem legem quam tulit vt contra eum in
quibusdam similiter arguat. (Fugit ergo Joab in tabernaculum do-
mini). s. audiens q. occisus fuisset adoniam cum ipse esset ei par-
tialis timuit mori et fugit in tabernaculum. Sciendum q. istud non
erat templum Salomonis: q. nondum factum fuerat s. erat locus in
quo erat arca in iherusalem vbi dauid locauerat eam et posuerat sa-
cerdotes: illuc etiam confugit adonias prima vice pced. c. mansit autem
arca in domo illa in apparatu magno cum altari quousq. Salo-
mon fabricato templo duxit arcam in templum vt p. 2. paral. 1. ca.
(Et appropinquauit cornu altaris). i. adhesit altari et tenuit quadam
extremitate eius q. vocat cornu. i. pars: et sic dicitur aliquid esse sa-
ciendum vel legendum in dextro cornu altaris: et aliud in sinistro cor-
nu: fugit autem Joab ad sanctuarium: q. putauit se gaudium immu-
nitate loci: et q. Salomon non extraheret eum inde. quare autem po-
tius tenuit cornu altaris q. aliam partem sanctuarii declaratum est
pcedenti. c. cum dicebat q. tenuit adonias cornu altaris. (Nuncia-
tus est regi Salomoni q. fugisset Joab in tabernaculum domini.)
nondum enim quicq. iusserat fieri contra Joab q. ille fugit in ta-
bernaculum: nunc autem audiuit q. fugisset ad altare et misit ad occi-
dendum eum. (Et esset iuxta altare). i. tenebat cornu altaris neq.
eum inde auellere posset. (Misitq. Salomon banaiam filium Jo-
iade). istum misit q. erat diligens in exequendo et erat princeps mi-
litie. j. 4. (Dicens vade interfice eum). iubeat Salomon q. occi-
deret Joab non q. d. i. sanctuario: s. extra. q. d. p. ex verbis bana-
ie hortatus est eum q. non uoluit occisus esse intra tabernaculum.

An Salomon iuste Joab occiderit. Questio. 34.
an Salomon iuste occiderit Joab. C. R. d. d. q. sic q. Salomon interfecit Joab
pro peccatis suis: et egit vt ipse non teneret tanquam non castigans
vitia publica. Pertinet enim ad principem punire oia vitia publi-
ca. Salomon igitur occidit iuste Joab ex tribus. Primo ex parte
iurisdictionis. nam Salomon perat iurisdictionem cum esset rex: id
pertinebat ad eum punire oes criminosos. Secundo erat mors
iusta ex causa iusta. s. q. peccauerat grauiter Joab. s. occidendo ab-

ner et amasan et absolonem et fuit parialis adonie contra Salo-
monem. Tertio erat mors iusta ex intentione Salomonis iubentis
eam inferri: q. hoc faciebat ex debito officij sui: et non ex desi-
derio seu iudicij in eum vel ad vindictam: hoc p. q. ad illum q. pre-
est iurisdictioni pertinet vitia corrigere et punire: et si neglexerit
peccat mortaliter: q. d. continere imperium domini Leui. 20. et ob hoc
dauid desiderauit punire ioab ppter crimina sua: multis tamen obsta-
tib. causis non occidit eum de quibus supra dictum est. Jo. commisit sa-
lomoni q. occideret eum. ipse autem salomon tam ppter debuit offi-
cij sui et principaliter q. ppter preceptum patris occidit ioab timens
q. si non occideret eum imputaret ipsi ad culpam. sic p. 3. in lra cum di-
xit salomon interfice eum et sepeli et amoueabis sanguinem inocetum
q. effusus est a ioab a me et a domo patris mei: et reuertet sanguis
illoz in caput ioab et in caput seminis eius in sempiternum: da-
uid autem et semini ei et domui et throno illi sit pax vsq. in eter-
num a domino: et sic occidit eum iusta intentione. ergo non peccauit: sed
potius peccasset si non occidisset eum. Queretur ulterius q. re
salomon non occidit ante hoc ioab: q. iustam causam habebat ad oc-
cidendum eum. s. quia fuderat sanguinem inocetum. Respondendum
q. salomon intendit semper occidere ioab q. dauid commendauerat
ei hoc: et tamen ne videret occidere eum ex precepto dauid vel ppter illa q.
agit tempore dauid ne ex hoc argueret iniustitiam salomonis aut
negligentiam dauid voluit ingere aliam causam contra eum. s. q. mere-
ret mortem ex alio colore: et q. ante hoc non apparuerat aliquid i
ioab q. fecisset regnante Salomone ppter q. d. mereret mortem
non occiderat eum: nunc autem q. apparuit eum conspirasse cum adonia
occidit illum. et hoc significauit dauid cum dixit salomoni: vir autem
sapiens es et scies q. d. facies ei: q. quaquam dicat de semei tamen
etiam intelligitur de ioab: et sic quesuit nunc cautelam ad occide-
dum ipsum ex alia causa. C. S. d. d. alius q. non apparuit nunc aliq.
causa de nouo ppter quam deberet occidi ioab. C. d. d. q. forte ap-
paruit p. inquisitionem q. ioab conspirasset cum adonia faciendum cum
eo conuenticula regnante salomone. vel dato q. non apparuisset p.
testes saltem apparebat p. presumptionem forte: cum ioab fugisset
ad tabernaculum illico vt copit occisum fuisse adoniam: et hoc sus-
ficebat salomoni q. ipse solum volebat apparere coram populo
cum veritate criminum suorum bene nosset. (Et venit banaias ad ta-
bernaculum domini). s. ad domum dauid in q. erat arca: et vbi erat io-
ab. (Et dixit ei). s. ad ioab. (Nec dicit rex egredere). id est rex
iubet q. egrediaris. (Qui ait non egrediar sed hic moriar). i. ioab
dixit non egrediar de sanctuario. sed potius volo hic mo-
ri q. extra. Queretur cum Joab sciret se interficiendum
in sanctuario vel extra: q. re non exibat de sanctuario vt occide-
ret in loco non sacro sine iniuria sanctuarii q. intus. C. Respo-
det Ra. Sa. q. istud fecit Joab vt posset sepeliri in sepulchris pa-
trum suorum: et dicit q. illi q. occidebant p. domum iudicij. sepeliebatur
in quodam agro coram extra sepulchra patrum suorum. et istud erat
dedecus. Jo. voluit Joab occidi in sanctuario ne sepeliret cum
alijs occisus. C. Sed istud est nimis fictum q. non videtur fuisse
talis consuetudo inter iudeos nec colligitur ex aliquo loco scriptu-
re: sed solum p. peregrinis q. non erant de stirpe israelitarum: sic p.
in passione christi cum dicit q. 30. argentei q. dati fuerat pro christo cum
redacti essent sumis sacerdotibus emeruit ex illis agris figuli in
sepulchra peregrinorum Mat. 27. p. occisus autem si erant de stirpe
israel non erat necessarium sepulchrum nouum fieri: q. ipsi habebant
sepulchra patrum suorum: si autem essent peregrini sepelirentur in sepul-
chris peregrinorum. Item non stat q. si talis consuetudo fuisset siue
Joab occideret intra sanctuarium siue extra sepeliret in agro
occisus p. domum iudicij: q. precepto iudicij. s. Salomonis occi-
debat siue intra siue extra occideret. C. d. d. ergo q. non egit
ppter hoc ioab sed q. putauit q. cum maneret in sanctuario non
occideret ppter reuerentiam loci: et q. d. d. diceret non egrediar sed
hic moriar: non dicebat tanq. scies se occidendum ibi: sed dicebat
ex abundantia. s. ad oem casum ego manebo in sanctuario siue vi-
ua siue moriar. vel oem q. dato q. ioab crederet se occidendum
et si maneret in tabernaculo: tamen volebat ibi manere: q. puta-
bat q. si exiret forte infligerent ei aliqua genera duroz tormen-
torum: cum maneret in sanctuario occideret morte veloci et mi-
nus penali ideo ibi potius volebat mori.

An peccauit Salomon volendo educere ioab de sanctuario et
postea occidendo in sanctuario: et an maledictiones ioab vene-
runt super Salomonem. Questio. 37.

Queretur ulterius an peccauit Salomon educere de
sanctuario volendo ioab. C. Aliquis dicit
q. sic q. cum esset in loco sacro debebat gaudere immunitate loci.
C. Respondendum q. non peccauit iubendo eum exire de sanctuario. et
Tertius Regum * Abulensis c

Tertio.

Princeps q.
negligit cor-
rigere vitia
peccat mor-
taliter

Qō. 35.

Quare salo-
mon h. p. te-
derit occide-
re ioab: tñ vo-
luit inquire
realis casu.

Instantia.
R. s. s. s.

Qō. 36.

Joab q. re-
voluit inter-
fici pot⁹ i. san-
ctuario q.
extra.
An. Ra. sa.
Imagiatio.

R. s. s. s.

forte aliquis dicit qd differt inter indere exire z educere: qz qui subet exire nō infert aliquā violentiā: z sic nō infringit immunitatē locorū sacrorū: qz autē educit aliū de loco sacro infert violentiā. id infringit immunitatē loci. sic enī Salomō fecit: qz nō iussit educi ioab de sanctuario: sed iussit qd diceret ei qd exiret z sic factū est. Istud verum est qd si iudex vel alius dicat confugiēti ad ecclesiā qd inde exeat si nihil aliud cōtra eū cōmittat nō incurrit iniam excoicationis: nec est violator libertatis ecclesiasticę. C Sed dōm de salomone qd etiā si fecisset educi ioab dō sanctuario nō peccabat: qz ioab occiderat duos viros p insidias. i. amasan z abner. Insidiosū at occisores nō gaudēt immunitatē sanctuarii sic p 2ro. 2. i. si qz p industria occiderit primū suū p insidias ab alari meo euellēs eū vt moriatur. alij aut nō poterant educi de sanctuario. C Sciendū aut qd quidā bebrei dicūt. i. Ra. Da. cāby z alij qd ioab dixit banaie qū volebat occidere eum qd diceret salomoni qd nō debebat pati duplicē penā. i. qz dauid maledixerat ei pcedē. li. c. 3. dicens nec deficiat de omo ioab fluxū seminis sustinens: z leprosus: z tenens fusu: z cadens gladio z indigens pane. nūc aut salomō volebat occidere eū qd erat iniustū. qz sufficiebat ipi aliq istarū penarū: id si volebat salomō qd ipse pateret maledictiones quas iposuit dauid nō debebat occidere eū. Si aut volebat occidere ipm debebat ipse salomon accipere sup se maledictiones quas posuerat dauid sup ioab: z tūc rediit banaias ad salomonē loquēs ei ista: z salomon rēdit qd volebat recipere sup se maledictiones qz imposuerat dauid vt occideret ioab: z de hoc dicit intelligi id qd infra dixit salomon. i. fac ei sicut locutus est. i. ipse pposuit istā electionē z ego eā suscipio: z sic dicit qd oēs iste maledictiones venerūt sup domū z pgeniē salomonis. nā dicunt qd fili⁹ eius roboam fuit fluens semine: z ex hoc erat vir deficiēs viribus hoc pbant: qz qū israelite lapidauerūt collectore tributorū roboam ipse ascendit sup currū z fugit: ex quo apparet qd nō poterat egredere sup equū pp fluxū seminis dō hoc. j. 12. Sed ista probatio fatua est. Itē dicit qd fuit leprosus de semine salomonis. i. ipse. Oīas q cum vellet offerre dñō tñmiamā pcessus est lepra in frōe sequē. li. c. 15. Itē tenens fusu. i. baculū fuit ala filius abia q fuit podagricus: z nō poterat se pedibus sustentare: vt p 2. parali. 16. Itē cadens gladio fuit rex ioachim q occisus fuit tpe regis nabuchodonosor vt aliq volunt. Et verū est vt p 2. Hier. 22. i. sepultura asini sepeliet iniustus occisus z putrefactus fuit et iofas occisus. nā in bello d pharaonē occisus ē seq. li. c. 23. Itē indigens pane fuit rex sedechias tpe obsidionis: qz nō reperiebat panis in hierusalē. C Sed vidēdum qd ista ficticia sunt: qz salomon nullo mō vellet accipere sup se maledictiones q vēture erant sup ioab vt posset occidere ipm. Itē dato qd vellet salomon facere istud pactum cū ioab nō ppter hoc veniret maledictio sup eum z trāsiret a ioab: qz maledictio veniebat ex voluntate dei: id ligaret illū solū quē deus vellet. Itē nō consonoat lre iste sensus: qz ioab solū dixit nō egrediar hīc moriar. z nō exprimit in lra nec p 2 ex circūstantia eius aliq conuenit inter salomonē z ioab. Itē istud esset si forte ioab nō mereret istas duas penas pro pccō: sed merebat eas z adhuc maiores. nā p morte abner erat reus mortis z p morte amase iterum: z iterum p morte abfolonis: z iterū p cōspiratione cū adonia: z sic vna mors istarū poterat cōmutari in maledictionē: id non oportebat qd cessaret aliqua earū. C Queret vltē an peccauit salomon faciēdo qd occideret intra sanctuariū. C Aliq dicit qd sic: qz quādo aliq nō meret gaudere immunitate ecclesiastica pōt educi z occidi: tñ nō pōt intra ecclesiā occidi. nā ita violabitur immunitas ecclesiastica occidēdo ibi aliqū dignū morte: z indignum ecclesiastica immunitate sicut si aliqū dignū gaudere illa extra ecclesiā ad occidēdū educat. cum ergo posset nūc salomon educere ioab de sanctuario z tñ occidebat eum intra peccaret. C Rēdendū qd salomon nō peccabat: qd si intellexisset hoc esse illicitū nō egisset cū nunc esset deo deuotus: pseruim qd poterat facere aliter z pro re nullius valoris nollet peccare. Dōm igitur qd si tale fieret in ecclesia peccatū esset nec posset aliquis illud excusare tamē salomon licuit: z hoc poterat eē dupliciter. Vno modo qd ioab forte taliter erat dispositus qd nullus posset educere eū de sanctuario nisi prius occideret aut vulneraret: cum ipse disposuisset potius ibi mori qz extra. ideo vt non euaderet impunit⁹ occisus est ibi. Aliter pōt dici qd sanctuarij legis veteris nō pollebat tanta sanctitate z mundicia sicut ecclesia nostra: qz ibi occidebantur animalia z decoriabantur atqz cremabantur: ideo vbi poterant occidi animalia ad sacrificiū poterant occidi homines iniusti: qz sacrificiū dei est

mors ipij: z sic licuit ibi occidi ioab nolēt egredi. C Queret vltē quare salomon nō pepercit ioab imponēdo ei minorem penā: h esset reus mortis. nam sic fecit cū abiatbar qui erat morte dignus: z tamē noluit eum occidere salomon ppter obsequia que fecerat patri suo: sic pater supra. f. z qdem vir mortis es: sed hodie non te interficiam qz portasti arcam corā dauid patre meo: z sustinisti laborem in oibus in quibus ille sustinuit: ioab tamē plura obsequia fecerat dauid: qz omnia bella eius faciebat z acquisiuit ei magnā gloriā vt p 2 ex processu pcedētis libri. ideo potius ei miserendum erat. C Rēdendū qd maiora obsequia psterat ioab dauid qz abiatbar: tamē erat mīlta ex parte ioab que obstabat vltē eius qd nō obstabat abiatbar: nam abiatbar nō fecerat alia peccata nisi qd leserat maiestatem regiā cōspirando cōtra salomonē: z qz ista erat iniuria psona lis poterat ipse remittere eam. ioab aut fecerat alia pccā. i. quia occiderat amasan z abner z abfolonem. Ideo h possit salomon remittere ei qd cōtra eum cōspirasset: tñ non poterat remittere pccā facta cōtra alios. Item dignum erat misereri abiatbar pro peccatis factis cōtra salomonem eo qd dauid nō iusserat illū occidi. De ioab tñ iusserat spālter qd occideretur: ideo nolebat qd obsequia ei facta pferent ad excusandum mortē eius: z ob h salomon non parceret ei vt obediret patri: dato qd alias intenderet misereri ioab. Item ioab erat magnum scandalū ipi salomoni si viueret: qz poterat ei insidiari ad auferendū regnum adherendo alicui de filiis dauid maioribus salomone: qz ioab erat valde potēs. ideo vt auferret timorē occidit ipm: secus autem erat de abiatbar: qz ille nō erat vir tam potēs z paucum scandalum poterat venire p ipm. ideo pmissit illum viuerē. (Rēnūciatū banaias regi sermonem). i. nūciatū ei sermonem ioab. (Dicens bec locutus est ioab z bec respondit mihi). f. qd nolebat exire de sanctuario sed ibi mori: z dicit locutus est z respondit nō tanquā ista essent diuersa: qz solum dixit ioab id qd habetur supra: sed est replicatio sentētie. (Dixitqz ei rex). f. banaie. (Fac sicut locutus est). i. nō educas eum de sanctuario h occide ibi. (Et interfice eū z sepeli). istud dixit ad bonorē ioab: quia h occideretur pro delictis suis tñ bonorandus erat in officio funeris qz erat vir potēs z de magno genere. f. cognatus regis. nam ipse z salomon erant filij duorum fratrum. nā dauid z sarua mater ioab erant fratres. i. parali. 2. (Et amoue bis sanguinem innocentem). i. sanguinem abner z amase: qz ambo erant innocentes z infidiose z sine causa occisi sunt a ioab. (Qui effusus est a ioab). i. ipse occidit illos pcedē. li. c. 3. et. 20. (A me z a domo patris mei). i. quando occideris eum amoue bis sanguinem innocentem a me. q. d. si ego non vindicare sanguinem istorum cū pertineat ad me ex officio clamaret sanguis eorum cōtra me z imputaret mihi z domui patris mei. f. qd sup me z super domum patris mei veniret pena pro sanguine istorum: qz sanguis peccatū requiritur a deo de manu iudicū Ezech. 3. et. 33. i. si aliquid mali sit per negligentiam iudicum. ita si mala que cōmissa sunt non fuerint purgata negligentia iudicum requirit deus de manu eorum: cum aut punierint delinquentes iam deus non poterit requirere de manu eorum. (Et reddat dominus sanguinem eius super caput eius). i. dominus faciat qd pro effusione sanguinis ioab nullus puniat nisi ipse. est enim modus loquendi vulgatus in lege qd quādo aliquis occiditur: necesse est qd aliquis portet iniquitatē illius. nam si iniuste occiditur ille qui occidit eum portat iniquitatē suam. Si aut iuste occiditur nemo portat iniquitatē illius: sed ipsemet qd occiditur portat iniquitatem suam. sic habetur Leui. 24. vbi ponitur lex multiplex penalis: z de quolibet qui occiditur dicit qd portabit iniquitatem suam. i. qd ex morte istorum super nullum venit iniquitas nisi super ipsos qui moriuntur qz mortem meruerunt. z aliquando dicit qd sanguis alicuius erit super caput ei⁹. i. pena pro effusione sanguinis solū veniat super ipsum. sic dicitur pcedenti lib. ca. 1. cum dauid dixit ad iuuenem amalechitarum sanguis tuus sit super caput tuum: z subdit os enim tuū locutus est aduersum te. i. tu mereris mortem: ideo sanguis tu⁹ sit super te. similis modus loquendi est Mat. 27. cum dixit pilatus innocens ego sum a sanguine iusti huius: populus autem dixit sanguis eius super nos z super filios nostros. (Quia interfecit duos viros iustos meliores se). i. occidit abner z amasan qui erant duo viri meliores qz ipse ioab. Dicitur aut qd erat iustus. i. innocens quia h offendissent deum quantum ad alia. tamen non offenderant ioab ita vt mererentur ab eo occidi. vocantur autem meliores qz ioab: quia quilibet istorum fuerat piceps exercitus toti⁹ israel supra in lra: z erat viri animos⁹ z bellicos⁹

Qd.
39.
Salomō
qre n pe
pcit ioab
sic abia
thar ipo
nēdomi
noze pe
nam.
Rūno.

Definiatio
aucto.

Opi. ra. da.
circa mor
tem ioab.

Tenere su
lum quid.

Improbatio

Qd. 38.

An pecca
uit salo. oc
cidēdo io
ab in tēplo.

Nō pecca
uit salo. fa
ciēdo occi
dere ioab i
sanctuario.

licosi nimis et quantum ad hoc erant equales ioab: erant tamen
 † meliores ioab: quia nullus eorum erat insidiator sicut ipse. (Et
 occidit eos gladio) .i. ita occidit eos gladio quasi si occidisset in
 bello iusto: et tamen erat pax: sic dixit supra dauid et effudit san-
 † guinem belli in pace. i. in pace existens fecit opera belli. (Patre
 meo dauid ignorante.) quasi dicat si pater meus iussisset ei quod
 quā malum esset ipse aliquantulum excusaretur: sicut fuit in occi-
 sione urie: ga fecit illum mori in bello de precepto dauid pre-
 cedenti libro. c. 11. et tunc pater meus culparetur: tamē fecit istō
 patre meo ignorante imo dolente nimis: ga quando sciuit istos
 occisos fletu amare. de abner patet precedenti lib. c. 3. de amasa
 † autem non habetur satis: tū credendum est quod doluerit pro ipso.
 (Abner filium ner principem militie israel.) istum occidit ante
 quā dauid esset rex israel: et erat princeps exercitus totius israel:
 † quā tpe Saulis abner erat princeps exercitus israel. s. 1. lib. c. 14
 et 26. postea etiā tēpore isobeth ipse erat princeps totius exer-
 citus precedenti lib. c. 2. et 3. (Et amasan filius gether.) iste erat
 † pater amase et vocatur gethera precedenti lib. c. 17. et ex parte hu-
 ius non erat amasa cognatus dauid nec salomonis: sed ex par-
 te matris. nam abigail mater amase erat soror dauid. 1. paral. 2.
 † (Principem exercitus iuda.) ga dauid constituit amasaz prin-
 cipem exercitus et misit eum ad congregandum omnes viros
 iuda precedent. lib. c. 20. et tunc occisus est a ioab. (Sed obij-
 † ciatur quod amasa erat princeps exercitus israel: ga supra in littera
 dixit dauid tu nosti que fecerit mihi ioab filius saruie et que fe-
 cerit duobus principibus exercitus israel. s. amase et abner. (Re-
 spondendum quod amasa erat princeps exercitus totius israel: ga
 † dauid posuit eum loco ioab precedent. lib. ca. 19. et tamen ioab
 erat princeps exercitus totius israel. ergo etiam esset amasa: s.
 † dicitur quod erat princeps exercitus iude: ga spāliter sibi cōmissus
 fuerat exercitus iude. nam ad congregandum eum missus est p-
 † cedent. lib. ca. 20. vel dicitur princeps exercitus iude: ga dauid
 misit ad vocandum amasan postquā ille fuerat princeps exercitus
 † absoloni: et ipse duxit secum totā tribum iuda ad dauid ut col-
 ligitur precedent. lib. c. 19. (Queretur quare non dicitur hic
 † quod etiam effudit ioab sanguinem absoloni. Aliquis dicet quod
 ioab licite occidit absolonem: ideo pro morte eius non erat pu-
 † niendus. (Sed dicendum quod non stat: ga ioab peccauit occiden-
 do illum cum occiderit contra preceptum dauid precedent. lib. c.
 † 18. ubi hoc magis declaratum est. (Sed dicendum quod non ex-
 † pressit absolonem: ga volebat ostendere salomon se procedere
 ex solo zelo iustitie. si tamen occidisset absolonem dixisset ioab
 † videretur procedere ex zelo vindicte: cum absolon esset frater
 salomonis ideo tacuit. Item volebat salomō valde aggrauare
 factum ioab offendendo quod illi quos occiderat ioab erant viri
 † boni et iusti. nam dixit hic quod occidit ioab duos viros iustos me-
 † liores se: et tū de absolone non erat hoc verum: ga ipse non erat
 † vir iustus sed sceleratissimus: etiā non erat absolon melior quā
 † ioab: et tamen de alijs duobus viris dicitur quod erant meliores
 † quā ioab. Item ioab habuit colorem occidendi absolone: ga pu-
 † gnabat in acie contra eum: et tamen nō habuit aliquē colorem oc-
 † cidendi amasan et abner: nam non erat bellus. Unde notanter di-
 † xit supra dauid cōtra ioab quod effudit sanguinem belli in pace. nō
 † ergo fuit hic conueniens exprimi absolonem s. pro sola occisione
 † ne illius nulla alia data: esset ioab reus mortis. (Et reuertetur
 † sanguis illorum in caput ioab.) istud dicitur ga ioab iniuste oc-
 † ciderat illos: et pena pro iniusta occisione venit super occisorem
 † supra tū dicebatur de ioab quod veniret sanguis suus super caput
 † suum. s. ga ipse erat reus mortis. (Et in caput seminis eius vsq;
 † in sempiternum.) .i. etiam veniat pena pro occisione istorum vi-
 † rozum super caput filiorum ioab vsq; in sempiternum. .i. nunq;
 † deficiat pena de domo ei. Istud est quod dixit dauid imprecas
 † mala super ioab precedent. lib. c. 3. s. nec deficiat de domo ioab
 † fluxum seminis sustinens et leprosus et tenens fenum et cadens
 † gladio et indigens pane. ex hoc patet insania Ra. Sa. s. quod salo-
 † mon suscepit super se maledictiones quas dauid imprecatus
 † fuerat super ioab: ga hic patet contrarium cū salomon impre-
 † cetur sanguinem istorum super filios ioab sicut imprecatus fue-
 † rat dauid. (Dauid autem et semini eius et domui eius et throno
 † illius sit pax vsq; in eternum a dño.) .i. tota pena pro occisione
 † illorum virozum veniat super ioab et filios eius: et nihil veniat
 † super dauid et filios suos: sed deus det ei pacem et quietē et po-
 † steris suis vsq; in eternum. Dicitur autem semini dauid. .i. oib;
 † filiis eius. domus autem vocatur tota familia et possessiones:
 † thronus dicitur esse ipse stat^{us} regius et pro omnibus hijs vole-
 † bat salomō pacē. s. quod nō accideret aduersitas circa aliq; istorum.

Quomodo dauid posset esse pax dum esset mortuus et extra
 pericula.

Questio. 41.

Queretur quomodo dicit salomon quod dauid sit pax:
 ga iam dauid erat extra pericula cum esset
 mortuus. Aliquis dicet quod accipitur dauid pro filiis suis. sed
 istud nō videtur quod hic ponitur dauid et etiā exprimunt filij sui.
 Ideo oportet accipi dauid pro ipsa persona et nō pro posteris.
 Respondendum quod forte salomon intellexit pro dauid. .i. pro ani-
 ma sua. s. quod deus nō imputaret ei sanguinem illorum virozum ad penā:
 nec puniretur in purgatorio pro eis sed esset ei pax. .i. quies in si-
 nu abrae ubi erant oēs sancti patres: et iste sensus est valde cō-
 ueniens veritati et modo nostro loquendi si velimus intelli-
 gere quod salomon sic acceperit. Aliiter potest dici quod accipitur hic
 dauid non pro anima sua: sed pro ipso dauid qui in re non erat
 ens: sed solum in opinione manentium in vita sūm modum loquē-
 di philosophi: et quantum ad istud esse potest mortuis bonū vel
 malum aduenire quod eorum felicitatem augeat vel diminuat: quod
 cum amici vel pronepotes prosperantur dicitur ipse defunctus
 florere in sua felicitate cum isti patiuntur infortunia felicitas
 defuncti preterita quodāmodo decoloratur et tegitur caligine:
 nō tamē tantū confert cōditio viuientium ipsis mortuis quod felici-
 bus auferat felicitatem aut hijs qui infelices fuerunt conferat
 beatitudinē. Ista est positio Aristo. 1. ethico. c. pro nepotū autē
 fortunā s. sūm hoc si accideret aliq; malū posteris dauid vi-
 deretur ex hoc quodāmodo minui felicitas dauid sūm opinio-
 nem viuientium: ideo orabat salomon ne aliq; tale malum acci-
 deret per quod minueretur felicitas dauid: s. semper esset ei pax
 .i. maneret prosperitas dauid in opinione hominū que tunc ma-
 nebat: et hoc per felicitatem posteriozum suorum. Alio modo potest
 dici quod dauid nō ponitur hic pro ipso dauid sed pro posteris suis:
 nec etiā obstat quod ponatur hic dauid et semen suū: quod sepe fit repe-
 titio vel positio aliquorum superuacue: sic patet gen. 26. cū de
 dicitur ad Isaac tibi et semini tuo dabo vniuersas regiones has:
 et tamē solum intelligit ibi de semine Isaac et nō de ipso Isaac
 ga non fuit tradita Isaac terra chanaan: nec fuit in eo cōpleta
 repromissio ad heb. 11. s. in posteris suis qui post annos plus
 quā quadringentos ingressi sunt in terram illam. ita ergo acci-
 pietur hic dauid et semen suum pro solo semine dauid. et h;
 predicte responsiones sint conuenientes: ista tamē vltima est ma-
 gis litteralis. (Ascendit itaq; banaias filius ioiade.) .i. ascendit
 in tabernaculum ad occidendum ioab. (Et aggressus eum inter-
 fecit.) .i. interfecit eum quasi pugnando: ioab tamē nulla arma
 habebat sed tenebat cornu altaris. (Sepultusq; est in domo sua
 in deserto.) Salomon iusserat eum sepeliri: quia erat de san-
 guine suo delatus: est cadaver eius in terram suam. nam non
 fuit sepultus in hierusalē: ga non erant ibi sepulchra patrū suo-
 rum: sed delatum est cadaver eius in desertum. .i. in quandam
 partem saltuosam fortis iude in qua habebat ioab hereditate:
 et sic dicitur de beato Joāne quod erat in deserto iudee predicans
 et baptizans in iordane: ut patet Mat. 3. et Mar. 1. ibi autē erat
 domus Joab. .i. tota possessio eius. (Et constituit rex banaias
 filium ioiade pro eo super exercitum.) non est intelligendus
 ante hoc ioab esset princeps militie salomonis: et post mortem
 eius constitutus fuerit banaias princeps militie. nam nullo mo-
 do erat hoc verisimile: quia antequā vngeretur salomon in re-
 gem erat ioab de parialibus adonie precedenti. c. et tunc fugit
 ipse et alij: et deinde semper fuit suspectus salomoni. nam ipse di-
 xit supra ad bersabee quod adōias habebat secū abiathar et ioab:
 quomodo ergo faceret eum principem militie. Dicendum ergo
 quod semper fuit banaias princeps exercitus salomonis et nunq;
 ioab: tamē dicitur quod constituit salomon banaiam super exerci-
 tum pro ioab. .i. sicut solebat esse ioab princeps militie tempore
 dauid: ita fuit nūc princeps militie banaias tempore salomonis.
 similis modus loquendi habetur precedenti lib. c. 27. cum di-
 citur quod absolon constituit amasan super exercitum pro ioab: et
 tamen manifestum est quod nunquam ioab fuerat princeps exer-
 citus absoloni sed semper dauid: etiam quia nunquā absolon
 habuerat exercitum ante hoc. Ideo non poterat ioab fuisse prin-
 ceps exercitus eius: sed dicitur quod constituit amasan pro ioab. .i.
 sicut dauid habebat super exercitum in principem ioab. Ita ab-
 solon voluit habere amasan. (Et sadoch sacerdotem posuit pro
 abiathar.) Sic accipitur proprie: quia etiam viuente salomone
 abiathar fuerat sacerdos magnus cum infra. 4. dicitur quod Sa-
 doch et abiathar erant sacerdotes salomonis: et nunc priuatus
 fuerat abiathar summo sacerdotio et institutus fuit loco eius
 sadoch.

Questio. 42.

B
Sadoch
qñ fuit yn-
clus.

CAn iuste salomon imposuit semel istam legem. s. q. non erret
de hierusalē

de hierusalem alioquin occideretur.

Questio.43.

Queretur an salomon poterat iuste imponere istam legē semei. Aliquis dicit qd sic qz volen-
ti nō fit iniuria: sed semei voluit istam legē et approbavit eā di-
cēdo: bonus est sermo regis. ergo nō faciebat ei iniuriam salo-
mon: et cōsequēter nō peccabat. In cōtrariū videt qd pecca-
bat: ga salomon artabat hic semei ad aliqd ad qd nō artabat
de iure priuādo eum magna parte libertatis sue. ergo iniustum
erat. Itē salomon priuabat semei per istam legē multis vitili-
tibus quas habere cōflet egrediēdo de hierusalem: etiam cogē-
bat eum ad perdendū multa que alias nō perderet: sicut nunc
quando fugerunt serui semei: et ipse nō secutus fuisset eos
egressus de hierusalē perdidisset illos: lex tamē que cogit aliū
iacturam pati iniusta est. Itē ista lex erat cauillōsa: ga dabatur
hac intētiōe vt peccaret in eam semei et occideretur: sed oēs
tales leges iniuste sūt etiam si alias fm se iuste essent. vt patet
Esa. 10. f. v. qui cōdunt leges iniquas et scribētēs iniustitiam
scripserunt vt opprimerent in iudicio pauperes: et vim facerēt
cauē humilium populi mei: vt essent vidue preda eorum et pupil-
los diriperent: sed peior est lex qd est ad occidēdū qd ad rapien-
dum. ergo iniqua erat lex ista. Rōdēdum de ista lege qd si s3
seipsam accipiat grauatoria erat nimis et penalis. Itē erat
iniusta: et sic si semei nō peccasset ita vt mereret penam nō po-
terat ei imponi ista lex: ga tamē semei peccauerat et merebatur
penam magnā sicut poterat directe imponi sine lege: ita pote-
rat ei imponi ista lex penalis: et sic nō peccauit salomō imponē-
do illam. Ad rōnem pro prima parte qd illa faciat pro deter-
minatione tñ nō concludit: ga h3 semei approbavit istam legē
nō tollit ex hoc qd fieret ei iniuria: ga nō approbabat eaz
volens sed iniustus et timens. nā si nō approbaret illā timebat
qd imponeretur ei alia pena maior. Ad pñā rōnem pro alia
parte. Dicēdum qd salomon priuabat hic semei magna parte li-
bertatis: et istud erat iniustum: si semei nō peccasset: ga tñ pecca-
uerat et poterat ei imponi pena directe poterat etiā imponi in-
directe per legē. Ad scōm dicēdū qd lex que alicui iacturam
infert sine culpa et causa iniusta est: et sic finisset ista si semei nō
peccasset: ga tñ peccauerat sicut poterat ei sine lege imponi con-
fiscatio bonorum et mors: ita poterat imponi p legē. Ad ter-
tium dicēdū qd illa lex que est calūniōsa ad hoc qd ille qd in oēs
est incidat in culpam et puniat est iniusta: et de hac loqz Esa. 5.
illa tamē que ponitur cauillōse ad hoc qd ille qd alis merebatur
mortē peam colorate occidatur nō est vocanda calūniōsa: sed
cōsilio prudētī digesta et sic erat iusta. vnde dauid dixerat salo-
moni vir sapiēs es et scies qd facies ei. i. cū colore aliquo occi-
des eum. Queret vltērius cū semei occideretur per istaz
legem an iuste occidebatur. Aliqz respōdebit qd sic: ga lex ista
iusta erat: iō iuste occidi poterat trāsgressor eius. Rōdēdū
qd semei peccauerat cōtra dauid ppter qd sine aliqua lege posita
ei poterat occidi: ista autē lex nō fuit nisi ad colorē: ideo quando
salomon occideret semei iuste occideret. Sciēdū tñ qd salomō
poterat occidere semei duplici intētiōe. f. vel ga peccauerat cō-
tra dauid vel ga trāsgressus fuerat istā legē. Primo modo ius-
ta erat occisio. Scōmo mō esset iniusta. f. dato qd peccasset semei
cōtra dauid: sicut peccauit et salomon occideret eū solū: ga trā-
sgressus est istā legē peccaret: sicut si quis cōmiserit duo delicta
quorum vnū mereat capitis sentētiā: et aliud nō: et iudex occi-
dat eum solum p illo crimine qd nō mereat capitis sentētiā
peccat mortaliter. Salomon autē occidit nunc semei pro malis qd
fecit cōtra dauid vt p3. j. in littera: et nō precipue pro trāsgres-
sione legis: iō nō peccauit. (Factū ē aut post annos tres). i. acci-
dit post annos tres istis tribus annis morat⁹ ē semei in hierl3 nō
exēdo de illa. (vt fugerēt serui semei ad achis filiū maacha re-
gē geth.) iste erat rex i fra philistinozū. nā ciuitas geth erat vna
de quinque metropolibus philistinozū a quibus denominaban-
tur gñqz reguli vel gñqz satrape philistinozū. Josue. 13. et su-
pra. 1. lib. c. 6. iste videtur esse rex geth qd erat tēpore quo dauid
fugit a facie laulis et habitauit in terra philistinozū. 4. mētibz
e. lib. c. 27. tunc autē erat cū rege geth: et ille vocatur achis filius
maach siue maacha qd idem est sicut iste. Et satis dicēdū est qd
esset iste: ga solū transferant anni. 43. vel. 44. ab illo tēpore quo
dauid fugit ad eū vsqz nunc. qd p3 ga dauid stetit cū illo rege
4. mētibz supra. 1. lib. c. 27. et in fine illozū philistini pugna-
uerunt cōtra saulem. e. lib. c. 28. et. 29. et in illo bello mortuus
est saul. e. lib. c. ylti. post mortem autē laulis imēdiatē dauid ascē-
dit in ebron et factus est rex super iudam pceden. lib. c. 2. regnū
autē dauid tā super iudā qd super israel fuit solum. 40. annozū

vt p3. s. in littera: sed post mortē dauid videtur qd satis pauco
tēpore locutus fuerit salomon ista ad semei. et postqz locutus est
trāserunt. 3. annis vsquequo descēdit semei in geth. ergo colli-
gendo istā sūmā tēporis ad plus reperientur. 44. anni vel q-
si: et sic poterat viuere adhuc ille rex achis. (Nūciatūqz ē semei
qd serui eius essent in geth.) ista fuit occasio mortis ei⁹. f. qd iuit
pro seruis. (Et surrexit semei et strauit asinum suū.) ista erat cō-
munis equitatura illius tēporis: ideo qz nō aliqui eēt viri ma-
gni. tamē super afinos equitabāt sic p3. Judicū. 10. de. 30. filijs
Jair galaditis qd erant principes. 30. ciuitatū: et tamē equitabāt
super. 30. pullos asinarū. Itē abdon erat iudex et princeps totū
israel: et tamen. 40. filij eius et. 30. nepotes equitabāt super. 70.
pulos asinarū vt patet Judicū. 12. cū autē cepit esse vltus equo-
rum et mularum ad equitaturā inter iudeos rari equitabant sū-
per mulas nisi reges et filij regum. sic patet de dauid qd dixit pce-
denti. c. imponite salomonē filium meū super mulā meā: de fi-
lij autē regum qd specialiter haberent mulas p3 pcedenti lib. c.
13. f. surgentesqz oēs filij regis ascēderunt singuli super mulas
suas. (Iuicqz ad achis i geth ad requirēdos seruos suos.) qd
enim achis esset rex philistinozū tñ nō timuit illum ire semei: et
dedit sibi seruos suos eo qd par erat nunc inter israelitas et phi-
listinos: ga iam philistini subiecti erant israelitis in tributarios
per dauid: sic enim dixit salomon. j. qd omnes gentes in cir-
cuitu subdite erant ei: et nō erat sathan nec occurus malus. f.
nō supererat aliqua gens qd pugnare posset cōtra eū. (Et addu-
xit eos de geth.) ga spōte concessit sibi rex geth cū esset par in-
ter eum et israel. (Nūciatum est aut salomoni qd isset semei in
geth de hierusalē et rediisset.) Salomō posuerat aliquos in-
diatores vt scirent si aliquādo egrediebatur de hierusalē vt oc-
cideret eū et illi retulerūt ei: putauit autē semei post tres annos
qd iam salomon nō recordaret de lege quā posuerat nec cura-
ret de eo: ob hoc aulius est exire de hierusalē: vel forte secre-
te exiuit et rediit putans a nullo cognitū egressum eius. (Et mit-
tens vocauit eum.) volebat enim iam occidere illū inuenta oc-
cassione. (Dixitqz illi nōne testificatus sum tibi per dñm.) i. iu-
raui tibi per deum. qd o. ad hoc qd intelligeres me facturū id qd
dicebam iurauit tibi per deum. (Et pñxi tibi quacuqz die egres-
sus fueris huc et illuc.) f. vltra torrentē cedron. nam als oato qd
exiret ad portā vrbis nō erat occidendus. (Et respondisti mi-
hi bonus sermo quē audiui.) istud induxit salomon ad magis
iustificandū se et aggrauandū factum semei. f. ga nō solū ipse
posuerat legē s3 etiā semei illam approbauerat dicendo bonus
est sermo quē audiui: ex hoc loco Hieronym⁹ accepit qd pone-
ret supra bonus est sermo regis. qd in hebreo solum dicere
audito. (Quare ergo nō custodisti iuramentum dñi.) nō ē sen-
sus qd semei iurasset aliquid et nō obseruasset: sed vocatur iur-
amentū dñi. i. pceptum positū a salomone cū iuramēto facto
sub inuocatione dei vt p3 supra. (Et pceptum qd pceperam ti-
bi.) istud pceptum erat qd cum iuramento traditū fuerat. (Di-
xitqz rex ad semei.) supra ponebat causa colorata ad occidēdū
semei. Dic autē ponitur cā vera. f. ga peccauerat contra dauid et
expressit eā sibi salomon qd ppter eam occideret illū. (Tu no-
sti omne malū cuius tibi coniciū est cor tuū qd fecisti dauid pa-
tri meo.) i. tu scis mala que fecisti. f. maledicēdo dauid et projici-
endo lapides et puluē cōtra eū pceden. lib. c. 16. et cor tuum
consciū est tibi huius mali. i. nō op3 qd ego exprimi tibi illud
ga tu bene nosti. (Reddidit dñs maliciā tuam in caput tuū.)
id est dñs dñxit te ad tale tēpus in quo maliciā quā fecisti cōtra
patrē meū redderetur in caput tuū. i. punireris p illa. (Et rex
salomon benedixit.) i. qd ego iubeam te occidi nō ex hoc
ero culpabilis ga iuste te occido: sed magis ero bñdictus a deo
et ab hoibus: qz criminosos eicio a facie terre. (Et thronus da-
uid erit stabilis coram domino vsqz in sempiternum.) i. ppter
mortem tuā nō veniet aliqd malū contra thronū dauid. f. qd
cesset regnum de domo eius: qz tu iuste occideris. Si autem in
iuste occidereris posset deus in penā sanguinis tui facere qd ces-
saret regnum de domo dauid. nam ppter iniustitias regū trās-
feruntur interdum regnoz potestates ad alias progenies: sic
patet Ecclē. 10. f. regnū a gente in gentem transferitur ppter
iniustitias et iniurias et contumelias ac diuersos dolos. (Iussit
itaqz rex banaie filio ioiade.) i. iussit ei qd occideret semei: et iste
modus loquendi decurtatus est frequenter apud hebreos: sic
patet pcedenti lib. c. 5. f. proposuerat enim dauid in die illa p-
mū ei qui percussisset iebuseum: et nō dicitur qd premium
erat h3 declaratur pmo paralipo. 11. (Qui aggressus percussit
eum et mortuus est.) id est forte aggressus fuit illum coram Sa-
lomonē

Tertius Regum * Abulenſis

c. iij

Semei iter
ficatur.

lomone zibi occidit. De isto non iussit salomon qd sepeliretur sicut iussit de ioab: quia ille erat cognatus suus z princeps exercitus: iste autem non.

Capitulum. iij.

2. pal. i. a.

Confirmatum est igitur regnum in manu Salomonis: z affinitate coniunctus est pharaoni regi egypti. Accepit namqz filiam eius z adduxit in ciuitatem dauid: donec compleret edificans domum suam: z domum domini z murum hierusalem per circuitum.

Confirmatum.

Descripto in precedentibus de ex-pulsione impediendum regnum salomonis. s. insidiantium sibi: hic agitur de accumulatione expectantia ad confirmationem regni eius: z ponuntur multa expectantia q magnificauerunt salomonem apud deum z homines. s. o. uotio ad deum z sapientia in iudicijs ad populum: z dispositio excellentissima quantum ad familiam z domum: z affectus magnus ad diuinum cultum z exaltando templum mirabile pro domino: z in faciendo magnifica edificia pro habitaculo regio que oia successiue in libro isto tangunt: z qz deuotio erga deum est promeritoria ceterorum bonorum. Primo deuotio salomonis ad deum ponitur. Secundo de reliquis bonis que dicta sunt subnecti ibi. (Apparuit autem.) prima diuiditur in duas: qz primo ponit circa precedentia continuatio. Secundo exprimit ipsa salomonis deuotio ibi. (Dilexit aut salomon dominum.) Queretur circa primum an ea que habet hic habeant ordinem continuatum ad precedentia vel sit mutatio ordinis: z an ista fuerint facta immediate post precedentia vel interposito aliquo tempore. Ad primum dicendum qz ordo continuatus est. nam in precedentibus dictum est de morte dauid z de principio regni salomonis z de quibusdam que fecit ex mandato dauid. Hic aut ponitur de quibusdam que pertinent ad regnum salomonis per se. s. quomodo accepit sapientiam a deo z iudicabat discrete in populo. ista aut post illa fuerunt. Ad secundum dicendum qd non constat quantum tempus fuit inter precedentia ut ista: s. satis credendum est q fuerit modicum tempus: qz hic agitur quomodo salomon accepit uxorem: z tamen non est credendum q salomon maneret multis diebus sine uxore postq factus est rex. Dicendum aut qz necesse est q fuerit istud ante tres annos completos de regno suo. qd patet: qz salomon incepit edificare templum domini anno. 4. regni sui in principio s. mensis. 2. regni sui: ut p. 3. j. 6. z tamen prius accepit uxorem q edificaret templum ut p. 3. hic cum dicat: accepit filiam pharaonis z adduxit in ciuitatem dauid donec compleret edificans domum suam z domum domini. Ita etiam credendum est q oia alia que habentur hic facta fuerint anteqz inciperet salomon edificare domum domini. (Confirmatum est igitur regnum in manu salomonis). i. habuit illud secure. q. d. ante hoc cu adhuc viueret adonias qui insidiabatur ei ad accipiendum regnum z viueret ioab adiutor eius: non erat oino pacificum regnum in manu salomonis: sed nec qz mortuus erat adonias z ioab nec erat aliquis q insurgere posset contra eum: dicitur confirmatum regnum in manu eius. CSz obijciatur q ante hoc erat confirmatum regnum in manu salomonis: qz pcedit c. 2. Salomon autem sedit super thronum dauid z confirmatum est regnum eius nimis. Respondendum qz regnum salomonis fuit dupliciter confirmatum s. qz dupliciter aduersarij eius cessauerunt. Primo modo fuit confirmatus in quantum qui publice resistebant ei cessauerunt resistere. na adonias victus fuerat in regem z ioab erat parialis eius: z quando salomon victus est in regem isti videbant esse manifesti hostes eius z fugerunt ut p. 3. 8. 1. z postea reconciliati sunt z subditi fuerunt ei per qd cessauit quedam pars hostilitatis z dicitur regnum confirmatum in manu salomonis: adhuc tamen istis viuentibus non erat salomon omnino securus: qz molebant contra eum insidias: ideo postq occidit eos fuit securus ab omni inquietatione tamen publica qz occulta: z de hoc dicitur nunc q confirmatum est regnum in manu eius. (Et affinitate coniunctus est pharaoni regi egypti). i. accepit filiam eius in uxorem: z per hoc fuit affinis suus: ista fuit prima uxor quam accepit salomon z eam magis honorauit inter ceteras: de qua in canticis habetur qz viderunt eam regine z laudauerunt: z beatissimam predicauerunt ut p. 3.

canticorum. 6. Sciendum at qd oes reges egypti a principio vocati sunt pharao: sic p. 3. a principio Ero. viqz ad. 1. 2. c. et nunc vocantur sic: z etiam tpe captiuitatis babylonice sic vocabatur: unde Ezechiel tempore huius captiuitatis propheta contra pharaonem regem egypti: ut patet Ezechiel. 2. 9. vsqz ad. 3. 4. non erat tamen istud nomen proprium ipsorum: sed erat comune z habebant alia nomina specialia: sic patet de illo pharaone qui venit ad pugnam ad eufratem contra quem pugnavit Josias: z vocat pharao necho sequenti lib. capi. 2. 3. sic etiam erat apud romanos quia omnes imperatores vocabantur cesares vel augusti z habebant alia nomina propria ut Julius z Octavianus. an peccauerit salomon accipiendo filiam pharaonis in uxorem. j. dicitur (Accepit namqz filiam eius.) scilicet in uxorem z per hoc fuit affinis eius. Sciendum qz hebrei dicunt salomonem nunquam accepisse uxorem dum vixit semel eo qd ille erat doctor salomonis z prohibebat eum accipere uxorem de alienigenis: cum autem mortuus est accepit illico uxorem: sed istud valde est inconuenienter dictum sicut declaratum fuit precedenti. ca. (Et adduxit in ciuitatem dauid.) id est posuit eam in ciuitate dauid dum edificabatur domus domini z domus regis. nam non habebat alium locum ubi tunc maneret. vocatur autem ciuitas dauid castrum syon: ut patet precedenti lib. c. 5. nam cepit illud dauid de manu iebuseorum z vocauit illud nomine suo: ibi autem dauid construxerat magnas domos: ut patet. e. ca. z ibi mansit uxor salomonis dum edificabatur templum domini z domus regis. postquam autem edificata est recessit filia pharaonis de ciuitate dauid z iuit in domum regis: sic patet. j. 9. filia autem pharaonis ascendit de ciuitate dauid in domum suam: quam edificauerat ei salomon. (Donec compleret edificans domum suam z domum domini.) nolebat enim salomon qz maneret uxor sua in domo dauid in qua erat arca domini: z tamen quia non habebat aliam domum quousqz edificaret domum pro se mansit uxor sua in domo dauid: z ob hoc primo dicitur hic de domo salomonis qz de domo dei: eo qz uxor sua non morabatur in uxor dauid quia templum domini non erat edificatum: sed quia domus regis non erat facta: prius tamen fecit salomon domum domini qz domum suam ut patet. j. 6. et. 7. (Et murum hierusalem per circuitum). s. prius fecit murum hierusalem quantum ad ea que corruerant vel non bene facta erant qz faceret domum suam ad quam transitura erat uxor eius. (Attamen populus imolabat in excelsis). s. tempore quo salomon accepit uxorem imolabat populus in excelsis. i. in montibus vel in vrbibus in quibus non erat sanctuarium domini: proprie enim vocatur excelsus mons vel collis: z tamen hic magis accipitur pro locis particularibus in quibus fiebat imolatio non existente templo. qd patet: quia infra dicitur qz gabaon erat excelsus maximus: z tamen gabaon erat ciuitas in qua manebat sanctuarium: ponitur enim hic istud tanquam preambulum ad ea que sequuntur. s. qz salomon iuit in gabaon ad offerendum domino z illud vocatur excelsus ut p. 3. j. in hebreo habetur. (In altariibus). z id est qz in excelsis: qz loca illa que vocantur excelsa habebant altaria z erant ista altaria dispersa per multa loca: nec conueniebant omnes iudei ad imolandum in loco uno. (Non enim edificatum erat templum nomini domini vsqz in diem illud). i. ppter hoc populus per varia altaria vagabatur: qz nondum erat factum templum homini domini in quo offerentur sacrificia.

An israelite peccabant offerentes sacrificia in diuersis locis ante templum salomonis.

Questio. 2.

Queretur an israelite peccabant offerentes sacrificia in diuersis locis. Aliquis dicit qd non: qz dicitur hic nodum enim edificatum erat templum homini domini: z ponitur istud ad excusationem precedentium. s. qz adhuc populus imolabat in excelsis. Respondendum qz quia oes hebrei tenent istam positionem z Nicolaus cum eis vsquequo edificatum est templum salomonis licitum fuit in diuersis locis fieri sacrificia: z colligitur ex littera ista que videtur excusare a culpa altaria que erant in excelsis ante templum salomonis. Dicendum qz regulariter erat peccatum fieri sacrificia in alio loco qz in sanctuario domini vbiusqz illud esset. istud patet ga. 1. 7. dicitur qd omnes offerentes sacrificia deberent illa offerre ad ostium tabernaculi: z non in agris nec in alijs locis: z qz quicunqz extra offerret sacrificium esset reus tanquam si sanguinem effudisset. Ista lex obligabat quando inciperent ceterae leges obligare: sed ceterae inceperunt obligare tempore Josue subiectis chananeis: ut colligitur Deutero. 12. ergo etiam ista obligabat scilicet qd non possent israelite extra sanctuarium offerre

Des re-
ges egypti
voca-
bantur
pharao.

+

+

+

+

+

+

+

+

Risio.
Nicolaus.

Determinatio.
Peccabant sacrificia alibi qz in sanctuario nisi ex dispensatione dei.

Q. 1.

An sit ordo continuus. Ordo continuus? e. nec magni tps iter ea fuit.

B

Regnum salomonis fuit confirmatum per mortem adonias. Obiectio. Risio.

1. uxor salomonis.

ferre sacrificia. Item si ista lex de imolando solum in sanctua-
rio non obligasset ante constitutionem templi salomonis non
voluisset Josue pugnare contra duas tribus et dimidiam que
fecerunt altare apud iordanem: et tamen novem tribus et dimi-
dia pugnare voluerunt contra illas quousque se purgauerunt in-
rantes quod non fecerant altare illud ad imolandum ibi hostias
ut patet Josue. 2. 2. ergo peccarent si fecissent illud ad offeren-
dum ibi sacrificia. Item in eodem. 2. 2. capi. dicitur quod erat sce-
lus edificare aliud altare preter altare dei quod erat ante taberna-
culum eius. ergo non licebat offerre exterius. Item patet Deu-
tero. 12. cum dixit Moyses caue ne offeras holocausta tua in
omni loco quem videris: sed in eo quem elegerit dominus in
vna tribuum tuarum: et illud intelligebatur observandum esse
immediate ut transirent israelite iordanem: et subiceret sibi hostes
ut patet. e. capi. ergo videtur quod ante salomonis templi constru-
tum semper obligabatur israelite offerre solum in civitate il-
la in qua esset tabernaculum. Dicendum autem ista esse vera
nisi forte ex dispensatione aliud accideret: quia interdum dispē-
satur cum aliquibus quod possent offerre extra locum sanctua-
rij: sic patet de samuele qui offerebat in ramatha et in galgala:
et in multis alijs locis vbi cūq; vellet ut colligitur supra pmo li-
bro. c. 7. et. 10. et. 11. hoc autem quia cum esset propheta scie-
bat quod deus illud vellet. et ista dispensatio non magis erat ante
constructionem templi salomonis quā post: quia etiam constructo
templo salomonis Delias propheta immolavit in monte car-
melo. j. 18. sicut autem dispensabatur cū prophetis: ita etiā di-
spensaretur cum aliquibus alijs: ut offerrent alibi sic fuit de ge-
deone Judicum. 6. et de manue patre sanfonis Judic. 13. Et quod
verisimilius est dicendum quod forte deus revelauerat per aliquos
prophetas licere israelitis imolare in aliquibus locis extra san-
ctuarium quousque edificaretur templum sibi: et ista loca deter-
minarentur ut non liceret cuilibet offerre vbi vellet. et daretur
locus idolatrie cum quilibet faceret in secreto ceremonias quas
vellet: in publico autem offerendo non posset facere nisi illas
que determinate erant a lege. Aliter potest dici et melius quod im-
molare in excelsis non erat concessum nec erant aliqua excelsa
determinata a deo in quibus liceret imolari: quod patet quia sa-
lomon peccavit imolando in excelsis: quia infra dicitur quod sa-
lomon diligebat eum et ambulabat in preceptis david patris
sui: excepto quod in excelsis imolabat. Ad rationem in contrarium
dicendum quod per ea que dicuntur hic non excusantur imolan-
tes in excelsis: sed solum quod habebant occasionem ad imolan-
dum ibi dum non erat factus templum. C. Aliter sim alios ad
rationem in contrarium dicendum quod hic possunt aliquo mo-
do excusari altaria extra sanctuarium que vocantur excelsa. scilicet
quantum ad illa que ex dispensatione dei limitata erant: quod col-
ligitur quia gabaon vocatur vnum de excelsis cum dicitur. j.
quod erat maximum excelsorum: et tamen manifestus est quod gabaon
locus licitus erat ad imolandum domino eo quod erat ibi sanctua-
rium tempore salomonis ut patet. 2. paralipo. 1. c. sic ergo intel-
ligendum est de alijs excelsis quod essent licita per dispensationes
dei: sicut offerre in gabaon erat licitum ex determinatione legis
(Dilexit autem.) Dic ponitur scdm. s. salomonis erga deum de-
votio. et dicitur. (Dilexit autem salomon deum.) fuit enim salo-
mon in iuventute sua valde bonus et devotus erga deum. postea
tamen in senectute depravatum est cor eius per mulieres quas
amavit ardentissimo amore et per eas ad idola conuersus est. j.
11. (Ambulans in preceptis david patris sui.) i. sequebatur manda-
ta david. nam david commendauerat ei quod sequeretur legem moysi
et non declinaret ab ea ad dextram nec ad sinistram. precede. c.
(Excepto quod in excelsis imolabat et accedebat thimiama.) i. so-
lum declinabat salomon ab amore dei in quantum imolabat in
excelsis: et istud erat peccatum: ex hoc patet manifeste quod imola-
re extra sanctuarium erat peccatum nisi essent aliqua excelsa
in quibus permissum esset a deo quod fieret imolatio: aliquando
autem fiebat imolatio a salomone in excelsis illis: de quibus
non erat dispensatum et tunc peccabat. dicitur autem quod offere-
bat thimiama id est incensum: quia simul cum oblationibus fie-
bat oblatio incensi: est autem thimiama incensum compositum
ex multis speciebus in proportionem certa comixtis et redactis
in pulverem tenuissimum: de cuius compositione habetur Ero.
30. et istud thimiama offerebatur quotidie bis. i. in auro et ve-
spere super altare aurum quod vocabatur altare thimiama. e.
capi. (Abijt itaq; in gabaon ut imolaret ibi.) Ista est quedam
civitas in sorte beniamin Josue. 18. ibi autem erat tabernacu-
lum domini pro tunc. et paralipo. pmo. quāquā in alijs excelsis

offerendo peccaret: salomon tamen offerendo in gabaon non
peccaret pro sanctuarii quod ibi erat. (Illud quippe erat excellus ma-
ximum.) id est erat precipuum de locis in quibus imolabatur
scilicet quāquā illicitum esset imolari in excelsis: tamen imolaba-
tur in eis et maximum excelsorum erat gabaon: eo quod erat ibi to-
tum sanctuarium preter arcam que erat in hierusalem in do-
mo david. (Nulle hostias obtulit in holocaustis salomon.) i.
obtulit mille animalia: scilicet arietes boues et hircos: quia de
his tribus generibus solum fiebat imolatio ut patet Leui. pmo
de istis mille hostijs est dubium an obtulerit eas simul vel per
multas vices. Ra. Da. cāby dicit quod obtulit in multis vicibus ut
pote quia multotiens iuit illuc de hierusalem et in illis vicibus
simul sumptis obtulit mille hostias. Dicendum tamen quod ille ho-
stie fuerunt simul oblate ut immediate declarabitur. C. Que-
retur quomodo fuerunt oblate iste hostie in altari: et quomodo
poterant omnes ibi capi. C. Respondendum primo quod salomō
obtulit oēs mille hostias simul. scilicet semel vadens in gabaon appa-
ret: quia littera dicit hic quod salomon iuit in gabaon et obtulit ibi
mille hostias: et dormiens per noctem accepit sapientiam: et reuer-
sus est in hierusalem. ergo videtur quod vellet istam esse vna vice.
Item si intelligeret ut de pluribus vicibus cum non determine-
tur hic in quot vicibus obtulit illas: oportet dici quod in omni-
bus vicibus collectis obtulerit illa sacrificia: sed iste modus vi-
detur esse inconueniens et preter vsum loquendi. Itē videtur
quod salomon obtulerit istas mille hostias vna vice: quia littera in-
tendit hic significare deuotionem salomonis: et ad hoc ponit mul-
titudinem hostiarum quod non poterant esse nisi ex magna deuo-
tione. Si autem in multis vicibus illas obtulisset non esset ali-
quid magnificum. Item salomon voluit facere oblationem so-
lenissimam: quod patet quia vocauit totum israel ut haberetur. 2. pa-
ralipo. 1. c. precepit salomon vniuerso israeli tribubus et ceteris
tribus et ducibus et iudicibus omnis israel et principibus familia-
rum et abiit cum vniuersa multitudine in excelsum gabaon. cum
ergo vocaretur totus populus ad istud sacrificium satis verissi-
mile est quod essent hostie valde solenes: ideo offerret mille hostias
Item satis est hoc verisimile: quia cum salomon conuocaret to-
tum populum ad sacrificium istud ipse debebat pascere illum:
et ad hoc erant necessaria multa animalia: et propter hoc salo-
mon offerret mille hostias: ita ut plurime illarum essent pacifi-
ce de quibus proueniebat maxima pars carnum ipsi offerenti ut
patet Leui. 7. et illam partem carnum salomon daret populo
ad pastum. nam faciens sacrificia pacifica poterat inuitare quos-
cūq; vellet ad comedendum de illis ut colligitur Deutero. 12.
et. 16. et sic salomon offerendo tot hostias faciebat duo bona.
Primum quia ostendebat magnam deuotionem suam ad deum.
Secundum quia prouidere poterat populo in cibo de carnibus
illarum hostiarum cui alias prouisurus erat. sic enim fecit da-
uid quando conuocauit populum ad ducendum arcam de bomo
obededom in domum suam. nam singulis de populo tam viro quā
mulieri partitus est colliridam panis et assaturam bubale vnaque
et similia fratriam oleo. ut patet preceden. lib. c. 6. et. 1. paralipo.
16. C. Deinde dicendum quod iste hostie l3 multe essent. Poterat
faciliter in altari capi: et ad hoc erat duplex modus. Primus quia
l3 iste hostie fuerint vna vice oblate: tamen non simul sed forte
mansit salomon in gabaon duobus vel tribus diebus: et in illis
diebus semper cremaretur sacrificia poterant offerri mille hostie.
Secundus modus erat quod iste mille hostie non fuerint oblate
omnes in holocaustum: sed forte magis in hostias pacificas.
Si autem offerrentur omnes in holocaustum satis erat diffici-
le quod cremarentur in paucis diebus eo quod in holocausta omnes
carnes animalis cremabantur cum capite et pedibus et intesti-
nis lotis: ut patet Leui. 1. De hostia autem pacifica non crema-
batur aliquid in altari nisi adipēs: facile autem erat adipēs mil-
le animalium cremari: potissime quia altare in quo cremaban-
tur sacrificia erat magnum: scilicet habens. 5. cubitos in longi-
tudine et totidem in latitudine Ero. 27. erant autem totum al-
tare plenum prunis et caperentur multi adipēs: quod autem potius
essent sacrificia ista pacifica quā holocausta satis est verisimile:
quia salomon debebat pascere populum. Ideo potius vellet fa-
cere sacrificia pacifica: quia de illis poterat dare populo car-
nes ad facere holocausta de quibus nihil ei aut populo pro-
ueniret: nec etiam faceret hoc salomon quasi ex auaricia ut mi-
nores sumptus faceret: sed quia sic consuetum erat scilicet quod
quando esset aliqua magna leticia offerretur hostie pacifice et
omnes comederent de illis ut colligitur supra pmo libro ca. 12.
(Super altare illud in gabaon.) Istud tollit responsionem quo-

20. 3.

Ad mille
hostie q̄a
lo. obtulit
fuerūt cre-
mate i alta-
re sanctua-
rij quōpo-
tuerunt ibi
capi. Obtulit sa-
lomō mille
hostias fil.

Salomō of-
ferēdo tot
hostias fa-
ciebat duo
bona. Primum.
Secundus.

Facili po-
tuisse capi
tot hostie.
1. modus.

Secundus

rundam. nam volebant qd iste hostie oblate fuissent in multis altariis: et sic facilliter cremarentur: et tamen hic dicitur qd omnes oblate sunt super altare illud: scilicet super altare qd erat in gabaon: istud enim erat altare enenim qd fecerat Moyses in deserto vt patet. 2. paralipome. 1. et in hoc solum licebat regulariter offerre hostias Leuit. 17. et Josue. 22. Sciendum qd in hebreo non incipit ista littera sicut hic: sed incipit versus ibi. in gabaon et continuatur cum precedenti. In gabaon apparuit dominus salomoni. Littera autem nostra incipit versus ibi. apparuit autem dominus: sed non multum differt: quia quaquas sententie sunt differentes ambe sunt vere. nam littera nostra signat qd oblate sunt hostie in altari: et illud erat in gabaon. Littera hebraica signat qd apparuit dominus in gabaon: et vtrūq; est verum.

C Apparuit autem. Hic ponitur secundum principale scilicet ea que ex deuotione salomonis consecuta sunt: quia per deuotionem promeruit multa bona que deus ei dedit vel saltem per deuotionem fuit dispositus ad suscipiendum illa: et diuiditur in duo: quia primo ponitur diuina concessio. Secundo concessio nis in opere manifestatio. ibi. (Tunc venerunt.) Circa primū dicitur. (Apparuit autem dominus salomoni per somnium nocte.) idest cum esset salomon in gabaon apparuit ei dominus. Istud fuit postquam obtulit mille hostias: ita vt precederet de uotio eius ad concessiones dei: scilicet salomon obtulit hostias et illa die qua finiuit oblationem dormiuit in gabaon: et tunc apparuit ei dominus per noctem: et factum est qd hic dicitur.

Qualis fuit apparitio salomonis et qd apparuerit ei. Qd. 4. quis apparuit hic salomoni et qualis fuit ista apparitio. **C** Respondendum qd non apparuit aliqua effigies visibilis salomoni: quia dato qd apparet non posset ipse videre: cum dicatur hic qd erat apparitio p noctem: etiam quia dicitur infra qd erat somnium. Sed dicendum solum qd erat quedam mutatio facta in phantasia: scilicet quia species phantastice taliter a deo mouebantur et ordinabantur qd salomon putaret se ista videre et fieri. Verba ad eum: sicut nos patimur in somnio: quia cum nihil videamus vel audiamus apparet nobis qd videmus audimus loquimur et mouemur: qd ergo in nobis per naturas fit in salomone factum est per deum: scilicet qd causata fuit ex phantasia salomonis quedam imago viri reuerendi sicut dei loquentis ad salomonem: et causata fuit species pro singulis verbis: ita vt videretur salomoni qd talia vel talia verba sibi dicebantur: et qd ipse dicebat deo talia vel talia. Istud autem poterat accidere in nobis naturaliter sicut multa alia similia sunt: somnium tamen qd a deo fit efficacius est et magis mouet tanquam si res esset presens. Cum autem querebatur an angelus vel deus apparuerit. Dicendum qd non oportet de hoc queri: quia si fuisset hic apparitio visibilis diceremus qd angelus erat qui apparebat et loquebatur et non deus: quia deus non potest loqui nec facere ista que cum motu sunt per seipsum vt declaratum est Exo. 25. et. 18. sed apparet angelus et loqueretur: quia angelis bene conuenit operatio cum motu. nunc tamen non fuit aliqua apparitio vel locutio realis ex parte dei vel angeli: sed solum imitata fuit phantasia salomonis. Istud autem poterat facere deus vel angelus: quia non sequebatur ex hoc aliquis motus in operatione dei: ideo potest dici qd deus vel angelus fecerit. (Dicens postula qd vis vt deus tibi.) Cuius est salomoni qd dicebat ei deus istud: sed nihil de loquebatur vel angelus: sed vere videbatur qd fieret ista locutio. (Et ait salomoni tu fecisti cum seruo tuo dauid patre meo misericordiam magnam.) Istud fuit principium verborum salomonis. nam Is salomon esset deo deuotus: et ob hoc deus intendere ei dare sapientiam: tamen principaliter faciebat hoc propter dauid: et omnia bona que postea fecit facta sunt propter dauid salomoni et posteris eius: vt patet infra. 11. et. 15. Ideo salomon cognoscens meritum patris sui preposuit illum in sua petitione tanquam ex merito eius ipse deberet acquirere a deo qd petebat. (Sicut ambulauit in conspectu tuo.) idest sicut ambulauit in conspectu tuo placendo tibi in omnibus: ita tu fecisti ei misericordiam magnam de pastore ouium faciendo regem populoz. Insuper dedisti ei magnificas victorias et subiicisti ei omnes finitimas gentes atq; gloriosum fecisti eum. inter omnes reges terre: et qd amplius est hijs promissisti ei qd filij sui sederent in eternum super solium regni vt patet precedenti. lib. c. 7. et. 8. (In veritate et iustitia et recto corde tecum.) ista faciunt aliquem gratum deo. dicitur in veritate ambulare ille qui non duplici corde mouetur nec claudicat in duas partes aliquando declinando ad idola et aliquando ad deum. dicitur ambulare

in iustitia qui agit omnia ad que tenetur: quia iustitia importat debitum. Cum autem quis reddit deo debitum cultum et proximo debitam communicationem in subiiciendo et imperando vel ad equalia cōdicando omnino iustus est: et ista virtus cōplet totam legem. ista est iustitia legalis que est omnis virtus iuxta Aristotelem. 5. ethico. quia non est aliquod opus virtutis qd non contineat in se vt ibi ipse exemplificat: et hoc modo vnica virtus dirigit omnem operationem humanam eius qui legi subiicitur. Et autem recto corde ambulare ille qui non solum bona agit: sed et ad bonum finem vt deum colat: et hoc ardentius exequitur qd alijs verbis dicitur toto corde et tota anima. (Tu studisti ei misericordiam tuam grandem.) idest misericordia quam promissisti habere ad eum semper habuisti nec mutauisti sicut fecisti in saule quem prius exaltasti: postea vero in magna deiecasti calamitatem: sed in patre meo non sic fuit: quia vsq; ad mortem liberaisti eum a malis: vel dicitur custodisti misericordiam tuam magnam: scilicet quia tu promissisti ei qd daret de filiis eius sedentem in throno suo: et sic fecisti cum ego sedeam pro patre meo. (Et dedisti ei filium sedentem super thronum eius.) istud dicebat salomon de seipso: et in hoc erat magna misericordia dei. (Sicut est hodie.) idest sicut apparet bodie: scilicet quia ego sedeo in regno pro illo. (Et nunc domine deus tu regnare fecisti seruum tuum.) idest fecisti regnare me qui sum seruus tuus.

C Queretur quomodo est verum qd deus fecit regnare Salomonem. **C** Respondendum qd hoc potest accipi multipliciter. Primo fm legem communem bonozum: quoniam omne bonum qd quisq; habeat necesse est a deo esse iuxta illud Jacobi pmo. omne datum optimum et omne donum perfectum de sursum est descendens a patre luminum. et ista est causa quare non potest aliquis gloriari de bono qd habet qualecūq; illud sit eo qd accipit illud: et de acceptis non potest aliquis gloriari: sic enī dicebat Apostolus d illis qui gloriantur in bonis que habent quasi non acceperint illa. Ideo iudicauit solum gloriandum esse in infirmitatibus vt patet. 2. ad corin. c. 11. et. 12. **C** Secundo datum fuit regni Salomoni a deo inquantum potestas quedam est: quia omnis potestas a deo est vt patet ad Roma. 13. scilicet omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit: non est enim potestas nisi a deo que autem sunt a deo ordinata sunt. Itaq; qui resistit potestati dei ordinationi resistit: et prima Petri capi. 2. dicitur: siue regis tanquam precellentis: siue iudicibus tanquam a deo missis.

C Tertio erat Salomon a deo rex inquantum deus specialiter habet curam de regibus tanquam de sublimibus potestatibus ad deponendum vel instituendum eos: sic patet Prouer. 8. per me reges regnant. vnde quando aliqui reges mali sunt dicuntur regnare sine deo: sic patet Qd. 5. scilicet ipsi regnauerunt et non ex me: princeps extiterunt et non cognoui. et tamen dato qd reges sint mali et ex hoc non sint directe per voluntatem dei: tamen sunt indirecte ab eo propter peccata populi vt illa puniantur per malos reges: sic patet Job. 34. scilicet qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi. Habet etiam deus specialem curam de actibus regum eo qd in manu eorum est dispositio populi: et ob hoc reges non possunt moueri sine voluntate dei ad bonum vel malum: sic patet Prouerbio. 21. scilicet sicut diuisiones aquarum: ita cor regis in manu domini et quocūq; voluit vertere illud. Hec tres cause sunt generales quantum ad omnes reges: quia nullus est rex qui per deum non efficiatur rex quantum ad hec. Alie autem cause sunt speciales ad Salomonem.

C Quarta causa est: quia Salomon fuit factus rex ex speciali priuilegio: quia dato qd pater suus esset rex non habebat aliquis de filiis eius ius succedere: sed deus instituebat quem volebat. sic fuit de Saule quia quaquam ipse fuit rex posteri eius non successerunt ei. ergo deus daret dauid qd filij eius succederent: quicūq; de filiis eius succederet dicebatur fieri rex a deo.

C Quinta causa erat: quia dato qd posteri dauid haberent ius succedere patri non ptebatur istud ius ad Salomonem: sed ad primogenitum dauid. scilicet ad adoniam fm consuetudinem omnium regum terre: deus tamen p prophetā predixit qd Salomon regnaturus esset post dauid vt colligitur precedenti. lib. ca. 7. et pmo paralipome. 22. ergo deus specialiter faciebat Salomonem regnare. et ista erat causa magis conueniens Salomoni in speciali. (Pro dauid patre meo.) idest ego teneo locum eius. (Ego autem sum puer paruus.) Aliqui dicunt qd Salomon erat nunc. 12. annorum. sic tenet ra. Sa. alij dicunt qd erat. 10. annorum solum: sic tenet ra. d. cāby. **C** Si ista positio non stat: quia tunc non accepisset Salomon vxores in tam

Bona qd fecit? e salomo ex deuotione.

A

+

+

+

+

Ambulare in iustitia quis dicat

†

†

†

†

Qd.

S.

Quod fecisse regnare salomonem sit verum. 1. mod.

Secundus

Tertius.

Quartus

B

Quintus

†

†

Salomon

qui bene

+ tuos). i. feci q. orasti. (Et dedi tibi cor sapiens et intelligens). i. dabo tibi q. sis doctus. sapiens. n. et intelligens accipiunt hic p. eodem multiplicatio verba: et tñ non sunt idem: q. sapiens dicit habuit et intelligens dicit actum: vtrūq. autē oportebat Salomoni q. ipse tunc habuit habitū intelligendi per quē vocabatur sapiens: et per illū poterat exire quicūq. vellet in actum intelligendi per quē vocaretur intelligens. (Intantū vt nullus ante te similis tui fuerit nec post te surrecturus sit). i. non solum dabo tibi sapientia quāta requirit ad regendū regnū: sed et facias te ita sapientē q. nullus ante te nec post te sapientior sit.

¶ An Salomon fuerit sapientior angelis et demonibus et omnibus prophetis et apostolis.

Queretur an Salomon fuerit simplr sapientior oibus hoibus. ¶ Rñdendum est q. sapientia Salomonis fuit valde magna: et tñ non puenit ad sapientia angeloz. q. p. q. angeli cognoscunt in verbo oia quecūq. sunt que deus vult eis reuelari pter ipsas res nales: et tñ Salomō nō cognoscebat aliqd in verbo q. nōdum erat beatus: sed cognoscebat ipsas res nales. Item nō erat tā sapiens sicut demones. q. p. q. demones non differūt ab angelis bonis per cōditionem nature sed solū per maculā peccati. Ideo ita sunt pspicacis nature demones sicut angeli: imo et quidā demones acutiores sūt ingenio q. bñdā angelis bonis. vñ in sapientia non pñt excellere angeli boni demones nisi quātum ad ea que reuelant in verbo et cognita sunt eis et nō demonibus qui nihil cognoscunt in verbo. cognitio aut rerū nālium est pter cognitionē que est in verbo: id quātum ad illam nō excedunt angeli boni demones. nunc aut necesse est q. cognitio demonū excederet cognitionē Salomonis in duobus. Primo quātum ad res gestas: q. quecūq. facta sunt vbiq. fiant demones nouerūt: nisi forte aliquis tractet intra cor suū aliqd q. nōdū manifestet in ope: q. illud demones nō nouerūt. Salomon aut q. sciret additiones rerū nālium et ea que cadunt sub cognitione scientifica: tñ non poterat scire res gestas ante se per aliquā cognitionē scientificam. et si aliquis pteriret vellet dicens q. deus dedit Salomoni cognitionē oium rerū preteritaz q. non est verisile vt. j. dices. tñ saltem nō poterat habere cognitionē rerū que fierant ipso viuente in toto orbe. Ratio dñe est: q. qñ deus dedit Salomoni sapientiam poterat ei reuelare oia que gesta fuerant in toto orbe sicut reuelauit Moyse ea que facta sunt in creatione orbis que ipse nō poterat cognoscere per aliquā historiā: et tñ ea que fierent viuente Salomone postq. accepit sapientia nō poterat scire nisi deus ei postea reuelaret: et tñ deus solū dedit semel sapientia Salomoni: ergo de hijs que postea fuerūt ipse nihil sciret: demones tñ sciebant ea que fiebant vbiq. fierent: q. cōditione nature sue subito pñt esse hic et in quolibet loco orbis. ¶ Scdo deficiebat Salomon a sapientia demonū q. demones non solū cognoscunt pprietates rerū que est cognitio scientifica sed etiā cognoscunt pprietates indiuiduoz de gbus non est scientia. s. sciūt quot hoies sunt in orbe: et quot equi: et asini: et lapides: et sic de alijs indiuiduis specierū. etiā sciūt conditiones indiuiduoz. s. an ista res sit calida vel frigida: et sic de alijs cōditionibus pticularibus non sñm q. illa indiuidua sunt alienius spēi sed sñm q. sunt indiuidua pticulariter p se cognita. hoc aut nesciebat Salomon: sed solum cognoscebat pprietates indiuiduoz sñm q. sunt in spē. Item demones sciūt qd in quolz loco sit: et sub ista pre terre vel maris qd sit: et sic vsq. ad centrū terre. Idē de locis aeris et ignis et oium elementoz et celoz. Salomon tñ nesciebat aliqd istoz q. solū sciebat illa sñm que oī aliq. sapiens: ergo necesse est q. quilibet demonum erat multo sapientior Salomone et si esset de minimis demonibus.

¶ Queret vterius de cōparatione Salomonis ad alios hoies. ¶ Sciendū q. nemo tam insipiens erit q. Salomone velit cōparare xpo hoī: q. data est ei grā in inensum: et apls dicit oēs thesauros scientie et sapientie absconditos fuisse in illo: et q. de eius plenitudine oēs accepimus. Cōparando aut Salomone ad alios hoies. Vides dicendū q. ipse fuerit sapientior omnib. hoibus seculi: q. hic dicit q. nullus ante eū nec post eū similis fuerit. vnde oēs pbi non accesserūt ad eius sapientia: nec etiā alij hoies quātūq. boni et sancti essent. ¶ Dicit tñ Nico. q. alij fuerūt sapientiores eo. s. Adam: Moyse: Apostoli: et filii. De Adam p. q. dicit q. ipse creatus fuit in perfectione omnis sapientie. nam oibus rebus noia imposuit sñm cōditionē suam qd erat magne sapientie. Gen. 2. De Moyse p. q. loquebatur ei deus facie ad faciem sicut loq. solet homo ad amicum suū. Exo. 33. De apostolis p. q. spūs sanctus infudit eis sapientia multaz ve-

niens sup eos in linguis igneis. nam habuerunt tantā sapientia q. poterant resistere oibus sapientibus seculi vel facilius cōfutare eos. dicit etiā ad hram q. ista hā intelligit non cōparando ad oēs hoies sed solū ad reges cum esset Salomon rex. ¶ Dicendū tñ q. Salomon fuit sapientior oibus hoibus indistincte siue essent reges siue nō: et siue essent pphete siue nō. ab isto dicto possumus excipere oīam nostrā ppter reuerentiam filij sui dicendo q. ipsa fuerit sapientior Salomone quātū ad res nales et oēs cōsiderationes scientificas. S. hoc nō est nimis necessariū. vnde possumus dicere Salomone fuisse sapientiores quātum ad cōsiderationē scientificā q. oīa nostra: q. non erat necesse ipsam esse valde eminentē circa cognitionē rerū naturalium. Dicendū tñ necessario oīam nostrā fuisse sapientiores Salomone quātum ad cognitionē deitatis et secretoz theologi cor. ¶ De sapientia Ade dñm q. minor fuerit q. sapientia Salomonis: q. q. dicamus Adam fuisse creatū in oī pfectione nature: tñ non est necesse q. deus ei maximū gradum in pfectione cognitionis nālis. q. aut oī q. Adam imposuerit nomia oibus aialibus non significat in eo fuisse maximā sapientia: et hoc ppter duo. Primo q. noia non imponunt sēp sñm cōditionem substantie sed vt cōiter imponunt ad placitū. s. n. dñfinit Aristot. nomen. 1. perier. s. nomen est significatiua ad placitū. Secūdo p. q. dato q. Adam imposuisset noia sñm conditionē substantie solum pbabatur q. cognoscebat aliquas pprietates nales illarū rerū et non oēs. et dato q. dicamus q. cognoscebat pprietates nales oēs istarū rerū: tñ non sequit q. hoc sciebat in oibus rebus nālibus. nam solū legit Adam imposuisse noia aialibus. Gen. 2. Salomon tñ non solū sciuit pprietates aialū sed etiā arborū et piscium et aliarū rerum: vt p. seq. c. 1. et disputauit Salomon sup lignis a cedro que est in libano vsq. ad hyssopū qui egredit de pariete et diseruit de iumentis et volucribus et reptilibus et piscibus. ¶ De autē dicitur de Moyse q. fuerit sapientior Salomone non est cōuenienter dictum. nam sapientia Salomonis extēdebat se ad res nales et ad negocia politica: cū pro hijs pcpue ipse orauerit. Moyse tñ q. quotidie loqueret cum deo in istis valde rudis erat. nam nesciuit ordinare politiam iudaicā: sed ppter defectum regiminis sui ipse affligebat nimis: et non poterat discuti cause breuorum. vnde Jetro sacerdos median venit et ordinauit politiam iudaicā sine magna inquisitione distinguens populum per tribunos. i. millenarios et centuriones quinquagenarios et decanos: et sñm hos accepit iudices. Exo. 18. et Jetro miratus est et quasi irrūit Moyse dicens. stulto labore cōsumeris tu et populus qui tecū est. Item circa legislationē erat Moyse satis ignorans q. filie Salpbaad semel quesierūt de dubio satis facili et nesciuit respondere Moyse quousq. retulit dubiū ad audientiam dei. Num. 27. Iterū etiā filij Manasse quesierunt de alio dubio simili: et Moyse non respōdit sed cōsultuit eum sup hoc. Num. 27. de cognitione aut rerū naturalium an Moyse habuerit aliquā: non apparet nisi solū in quātum dicit q. didicerat oēs litteras et sapientia egyptioz. Act. 7. nō ergo dicendū est q. ex hoc in nālibus fuerit sapientior Salomone ipse Moyse ppter ea que dicit ab egyptijs: q. Salomon erat sapientior oibus egyptijs sequē. c. 1. et pcedebat sapientia salomonis sapientia oium orientalū et egyptioz. ¶ De Apostolis aut non op. dicit q. fuerint sapientiores Salomone: q. sapiens proprie dicit cognitionē scientificā eoz que naturali ingenio haberi possunt per demonstrationes vel alias necessarias pbationes. apostoli autē non vident fuisse sapientes circa istud: quia istud est in scientia rerū nālium et mathematicarū et alijs speculationibus. sed ista apostolis non multū cōueniebant sed solū ista per que pcurari debebat salus humani generis cōuertendo ad fidem per pditionē. Ideo dicendū q. sapientia apostolorum large loquēdo fuit maxime in diuersitate linguarū quā acceperūt. s. q. quilibet illoz sciret loqui per oēm linguā. et hoc apparet in duobus. Primo q. spūs sanctus apparuit apostolis die pentecostes in linguis igneis. Act. 2. in quo solum significabatur cognitio variarū linguarū. Secūdo p. quia iudei qui erant in Hierusalē videntes venisse spūsanctum sup apostolos quos ipsi ebrios reputabant solum mirati sunt in eis varietatem linguarū vt patet Act. 2. s. facta hac voce conuenit multitudo et mente cōfusa est: qñ audiebat vnusquisq. lingua sua illos loquētes. s. tñ apostoli acceperant tūc altissimā cognitionē rerum nālium et mathematicarū per quā vocarent proprie sapientes. aliq. illoz loquentem in linguis illis de altissimis veritatibus nālibus: et iudei hoc videntes mirarent forte plus de sapientia

Q.6.7.

¶

An Salomō fuerit sapientior pphis et apostolis et adā et oibus pphis. ¶ Salo. fuit sapientior oī boie ppter xpm et vgnē glorioz. ¶ Opi. N.

Virgo fuit sapientior Salomone. Contra Nico.

De sapientia Ade.

De sapientia moyse.

Salomon it sapientior apostolis quō fuerint sapientes. Sapientia proprie q. dicitur in fra. q. 1.

Sapien
tia aplō
rum nō
erat hīc
s illumi
natio a
qualis.

D
Aplū po
tius erat
pphe q̄
sapiētes.

Salomō
erat sa
piens in
nālibus.

de sapientia magna q̄ de linguis varijs: et tamen solum mirati
sunt de linguis: ergo videt q̄ non apparuit in aliquo eorū emi
nens sapientia. C Dicendum aut q̄ sapientia illa que data fuit
apostolis fuit circa cognitionē dei et illorū que p̄tinebant ad fi
dem et mores que p̄dicanda erant ad cōuersionē gentiū: et prin
cipaliter circa fidem. q̄ p̄ q̄ iudei q̄ viderunt loq̄ apostolos
dixerunt. vidimus eos loquentes varijs linguis magnalia dei.
Act. 2. C Sciendum aut q̄ sapientia apostolorū qualicūq̄ illa
ponat magis erat per modum p̄phetie q̄ per modum habitus
immanentis. nā ille qui h̄z habitū scientificū p̄t fm illum p̄mptē
r̄ndere ad oīa que inquirunt de cōditione obiecti illius habi
tus: apostoli t̄n non sic r̄ndebant sed solum dabat eis a deo q̄
deberent r̄ndere. sic p̄ Mat. 10. scum aut tradent vos nolite
cogitare quō aut qd loquamini. dabit. n. vobis in illa hora qd
loquamini. sed iste est modus p̄pheticus. s. q̄ deus illustret in
intellectū alicuius: et tunc sit intelligens: et istud nō ab aliquo ha
bitu sed a spū sancto loquēte et mouente linguā illorū. nā sic erat
de oībus p̄phetis q̄ q̄ deus mouebat illos erant intelligētes
valde: et cum desinebat reuelatio p̄phetica erant simplices sicut
alij hoīes et interdū rusticiores. De apostolis aut p̄ hoc: q̄ ipsi
non erant scientes nec loquētes sed spū sanctus loquebat p̄
eis. sic p̄ Mat. 10. et Mar. 13. s. non. n. vos estis qui loq̄mini
sed spūs patris vestri qui loq̄ in vobis. et Luc. 12. dicite. spi
ritus. n. sanctus docebit vos in ipsa hora que oporteat vos di
cere. ex quo apparet q̄ ante illam horā non habebant sapien
tiam ad r̄ndendum de illo quesito: aliq̄n sup̄fluum esset q̄ spi
ritus sanctus vellet docere eos in illa hora. et tunc dicendū q̄ si
ad r̄ndendum quesitis opus erat habere cognitionē naturalē
vel geometricā vel astrologicā aut cuiuscūq̄ alterius artis: da
batur sibi cognitio p̄fectissima illius pro illa hora. et postea nō
manebat eis cognitio aliquarū rerū. Ideo dicendū q̄ apostoli
potius erant p̄phete q̄ sapientes: q̄ sapiens dicit habitū. apo
stoli aut non habebant habitum sed illuminationes actuales a
deo q̄n opus erat. habebant t̄n apostoli excellentiā sup̄ omnes
prophetas: q̄ q̄n ipsi volebant loqui p̄dicando vel r̄ndendo
spū sanctus mouebat eos et non debebant aliqd p̄cogitare: sed
in nullo p̄phetarū hoc fuit. nam p̄cipuus p̄phetarū Moyses
nesciebat r̄ndere quicūq̄ quereret sed oportebat q̄ iret ad cō
sulendū dñm: sicut fuit in cā filiarū Salphaad et in q̄one filiorū
Manasse. Nume. 27. et. 36. habebat aut locū Moyses consu
lendi dñm. s. q̄ quicūq̄ dubitaret de aliquo introiret in san
cta sanctorū et ibi r̄ndebatur ei. sic p̄ Nume. 7. s. cūq̄ ingrederet
Moyses tabernaculū federis vt cōsuleret oraculū audiebat vo
cem loquētis ad se de p̄pitiatorio q̄ erat sup̄ arca: testimonij
sup̄ duos cherubin vnde loquebat ei. apostoli t̄n non ibant ad
consulendū dñm ad aliqd locum sed vbicūq̄ essent tangebant
eos spū sanctus. vnde si alicui eorū p̄posita fuisset q̄ filiarum
Salphaad vel filiorū Manasse nō dubitasset de illa sicut moy
ses nec iret ad consulendū dñm. Si igit apostoli exercebat val
de Moysen: a fortiori excelleret oēs alios p̄phetas: q̄ Moys
es fuit maior p̄uilegio oībus p̄phetis. Deutero. vlti. s. et non
surrexit p̄pha vltra in israel sicut moyses quē nosset dñs facie
ad faciem. de alijs aut p̄phetis dicendū q̄ erant valde mino
res apostolis: q̄ aliq̄n ingrebant de aliquibus dubijs et orabant
vt haberent r̄nsonem: et per multos dies nō poterant habere.
sic fuit de Hieremia a quo quesierunt israelite de dubio et ipse
quesiuit a dño: et per decē dies orans nō potuit habere r̄nsonem
vsq̄ ad decimū vt p̄ Hier. 42. etiā fuit simile de Daniele cui
ostendebant visiones et orabat deū vt indicaret sibi intellectus
illarū: et q̄q̄ ieiunaret et affligeret se nō poterat habere r̄nso
nem per tres hebdomadas. sic p̄ Daniel. 10. s. In diebus illis
ego Daniel lugebā triū hebdomadarū diebus panem deside
rabilem nō comedī: et caro et vinū non introierūt in os meū sed
nec vnguētō vinctus sum: et postea sequit q̄ die. 24. facta est ei
reuelatio. p̄ ergo apostolos fuisse p̄phetas et nō sapiētes: imo
oībus p̄phetis valde maiores. Salomon aut erat solū sapiens
in nālibus et alijs que dicunt speculationē per modum habitus.
Ideo q̄q̄ sit cōparatio equiuoca t̄n dicit q̄ Salomon erat sa
pientior apostolis. C Tum aut dicit Nīco. q̄ ista lra. s. q̄ ante
Salomonē nec post non erit alijs similis ei in sapientia q̄ in
telligat de regibus sicut Salomon erat rex nō stat: q̄ et intelli
gitur de oībus alijs hoībus siue reges siue p̄uate p̄one essent
vt p̄ seq. c. s. et p̄cedebat sapientia Salomonis sapientia orien
talium et egyptiorū. et t̄n manifestus est q̄ non d̄ ibi de regibus
orientalibus et egyptijs. q̄ in egypto non erant multi reges ad
quos possit cōparari Salomon. Item ibi d̄ et erat sapientior

cunctis hoībus: et t̄n certū est q̄ ista distributio nō sit pro regi
bus. et confirmat maxime q̄ immediate dicit. et erat sapientior
erhan egrate: et eman: et calchal: et doorda filijs maol. et t̄n isti nō
erant reges sed lenite in israel vt p̄. 1. Paralipo. 2. s. ergo ad
omnes homines tam reges q̄ non reges cōparabatur sapientia
Salomonis et erat illis sapientior.

C Sapientia qualiter fuerit data Salomoni: et que sunt que cō
siderantur in scientia nostra: et quomodo illa reperiunt in sciē
tia Salo. p̄fectius q̄ in nobis. Qō. 8.

Queretur Salomoni. C R̄ndendum q̄ istud colligi
p̄t per similitudinē ad sapientia nostrā. nā nos per exercitationē
acquirimus habitū qui est quedā solidatio facta in intellectu ve
ritatū pertinentiū ad aliqd genus obiecti: et per illā qualitatem
solidatam cōsideramus quicūq̄ volumus circa genus illius
obiecti et possumus rep̄re alias veritates quas nondū reperi
mus. De Salomone autem dicendū q̄ ipse nihil laborauit ad
acq̄sitionē aliquorū talium habitū: sed deus infudit ei imp̄
mendo in intellectu suo quasdā qualitates solidatas circa ge
nera multorū intelligibiliū: et per illas poterat cōsiderare quicūq̄
vellet. erat aut in hoc sapientior oībus hoībus: q̄ nulli hoī tot
habitus causati sunt per acq̄sitionē quot ipse habuit per infu
sionē. Sc̄do erat sapientior alijs: q̄ dato eodē habitu in Salo
mone et in alio hoīe p̄fectior erat ille in Salomone q̄ in quo
cūq̄ alio hoīe. C Pro quo sciendū q̄ habitus intelligēdi est
tanq̄ quedā lux per quā manifestat res aliqua: sed certū est q̄
lucēs inter se multū differūt: q̄ quedā lux diminuta poterit ori
ri sup̄ rem que eam nobis imp̄fecte manifestabit. alia autē lux
erit maior que clarius et distinctius ostendet nobis ipsam rem.

Ita ergo habitus est quedā lux circa obiectū illud de quo est.
Ideo quidā habitus poterit manifestare nobis ipsum obiectū
clarissime. alius aut erit qui minus clare et oī maiorē fortitudi
ne ostendet: hoc apparet manifeste in duobus hoībus h̄ntibus
habitū eiusdē artis. Itē p̄ q̄ sic se h̄z habitus ad intelligibilia
sui generis sicut oculus ad visibilia: et t̄n certum est respectu cu
iusq̄ visibilis q̄ oculus vnius hoīs valde p̄fectius distiguit
q̄ oculus alterius. et in ista claritate cognitionis exercebat Sa
lomon oēs hoīes. Tertio erat sapientior oībus in infirione habi
tus: q̄ ceteri hoīes quātūcūq̄ sapientes sint q̄ acq̄suerūt ha
bitus p̄nt illos p̄dere: et aliq̄n obliuiscunt eorū que sciuerūt. Sa
lomon aut non poterat obliuisci alicuius eorū que sciebat vt. j.
declarabit in quadā q̄one. iste aut sunt tres p̄fectiones cōside
rate circa sapientia. s. pluralitas habitū et claritas eorū: et radi
catio: et nō possunt cōsiderari alie p̄fectiones circa sapientiam: et
in hīs tribus exercebat Salomon oēs hoīes. C Sciendū aut
ex hoc q̄ Salomon non p̄t cōparari fm sapientia maiorē vel
minorē illis qui non h̄nt habitū sed solū per reuelationē sunt
sapientes. sic. n. est de oībus p̄phetis. nā ipsi non h̄nt aliqd ha
bitum per quē intelligant ea que p̄phetant: q̄ t̄n quā docunq̄
vellent possent exire in actū intelligēdi: sed nō possunt q̄ aliq̄n
conant intelligere et nō valent sicut patuit de Hieremia et Da
niele p̄cedenti. q̄ sic etiā fuit de Heliseo qui vidit ad se venien
tem mulierē et nesciuit ad qd veniebat: sed dixit ad puerū suū
dimitte illam q̄ aīa eius in amaritudine est et dñs celauit a me
nec iudicauit mihi seq. lib. c. 4. qui aut habet habitū cum ille sit
imans p̄nt intelligere per illū quicūq̄ voluerint et vocabū
tur sapiētes. C Sc̄do differebat Salomō a p̄phetis q̄ Salo
mon cognoscebat illa que p̄nt sciri nālī cognitione siue p̄ demō
strationē siue alias. p̄phete aut nō cognoscut illa que naturalr
scibilia sunt sed ea q̄ nullo mō possent cognosci ab aliquo hoīe
quātūcūq̄ acutissimi ingenij esset eo q̄ illa que reuelant eis
sunt accētia quedā que non h̄nt aliqd necessitatē per quā co
gnoscerent. ea aut q̄ cognoscebat Salomō q̄q̄ nō cognouisset p̄
studiū et demōstrationē: t̄n erat talia q̄ poterat cognosci a quo
libet alio p̄ demōstrationē et ipsemet Salomon poterat aliqua
istorū cognoscere p̄ studiū et demōstrationē. Itē oīm q̄ salomō
non p̄t cōparari ad aliqd p̄phetā: q̄ Salomō erat sapiens et
p̄phete nō erat sapiēs nisi als per studiū didicisset sicut d̄
de Moysē q̄ didicerat oēm sapientia egyptiorū. Act. 7. cūq̄ aut
dicebat Nīco. q̄ Moyses erat sapientior Salomone q̄ videbat
deū et colloquebat ei sicut solet hō log ad amīcū suū: nō sequit
q̄ ea q̄ moyses sciebat p̄ familiaritatē dei nō erāt talia p̄ q̄ ipse
vocaret sapiēs cum illa nō cadant sub demōstratione vel alia
p̄batōe necia: et si aliq̄s negasset illa nō posset ea p̄bare moyses
nec aliq̄s alius p̄pha. sapiens t̄n p̄prie vocat ille q̄ necia rōne
cōuincere p̄t ea q̄ dicit eē vera. sic. n. dicit Arist. in elenchis q̄

A

R̄nso

B

Sapia Sa
lomōis fuit
p̄fectior oī
alia acqui
sita.

C

Sapia Sa
lomōis dis
ferens fuit
a p̄phetaz
sapientia.
Primo

Sc̄do

D

Sapiēs q̄
dicat pro
prie.

Moyſes
non erat p
prie ſapiēs
nec apli.

duo ſunt opera ſapientis. ſ. non mentiri de quibus nouit & me-
tientes poſſe redarguere. ſ. poſſe pbare qđ mentit. ¶ Itē Ari-
ſto. 1. poſte. dicit qđ demōſtratio eſt ſylogiſmus apodicon. i. ſa-
ciens ſcire: quecūq; ergo non cadunt ſub demōſtratione nō di-
cuntur pprie eſſe ſciti. ¶ Item in. 1. poſte. dicit qđ ſcire arbi-
tratur vnūquodq; ſimplr & non ſophiſtico mō qđ eſt ſm acci-
dens: cuiſcā cognouiſmus ppter quā res eſt: & qm illius cā eſt
& qđ non eſt cōtingens alr ſe hēre. ſimilis modus loquēdi eſt. 1.
p̄p̄ſico. in principis. Salomon aut poterat pbare eſſe vera ea
que ſciebat per demōſtrationē vel per alia genera cauſarū ſm
conditionē obiecti ſcibilis. p̄p̄bete aut nihil poterant probare
eorū que dicebant: ergo Salomon erat ſapiens & p̄p̄bete non.
Si aut dicas qđ p̄p̄bete poterant pbare ea que dicebant per ſi-
gna miraculoſa vt p̄ Deutero. 1. 3. et. 18. nā per iſtum modum
dicebat deus qđ habere certitudo de dictis p̄p̄betarū an vera
eſſent. Dicendū qđ iſta p̄batio erat equoca: qđ non p̄babaſ per
aliquid qđ p̄tinebat ad ſcientiā ſed per p̄tatem: et qđ miraculum
non eſt cā per ſe alicuius veritatis: iō non bñ probaſ aliqua ve-
ritas per miraculum quātum ad hoc qđ ſit probatio ſcientifica:
quia talis p̄batio ſit per cauſas que ſunt per ſe cauſe & imme-
diate: vt patet. 1. poſteriorum.

¶ An Salomon habuit ſcientias p̄teritorū & futuroz: & an artes
nāles politiē & mathematice fuerint in eo. 20.9.

Salomon
qd recepit
a deo in q
eēt ſapiēs.
Salomon
nō habuit
p̄p̄betiā.

Queretur & in quo erat ſapiens. ¶ R̄ndendū qđ Sa-
lomon non recepit a deo ſp̄m p̄p̄betie: qđ per p̄p̄betiam non
eſſet ſapiens ita qđ maneret in eo ſemp cognitio: ſed p̄p̄betia
eſt illuminatio raptim trāſiens vt ſupra declarātū eſt. & ad hoc
oportebat qđ quotienſcūq; Salomon deberet aliquid ſapiētiāle
dicere qđ deus actualiter illuſtraret eū alioq; nihil ſciret. & tñ
iſtud falſum eſt: qđ ſolus ſemel fuit data ſapientia Salomoni. ſi
tñ datus fuiſſet ſibi ſp̄s p̄p̄betie nō daret ſapientia ſemel tñ:
ſed quotienſcūq; deberet intelligere oportebat qđ daret ei ſa-
pientia. ¶ Sed aliq; forte dicit qđ dabaſ ei multotiens ſapiē-
tia: & tñ ſolū ſit exp̄ſio de vna vice. ¶ Dicendū qđ hoc eſt irra-
tionabiliter dictū: qđ cum p̄p̄betia nō habeat vna vice eminē-
tiorē illuſtrationē qđ alia. i. que magis maneat in eo: ſed que-
libet illuſtratio eſt per ſe & vna nō dependet ex alia non fieret
mentio de aliqua illarū: vel fieret mentio de oib; ſicut ſit in
p̄p̄betis de quibus ſepe dicit qđ facta eſt manus dñi ſup illos & di-
xerunt talia vel talia. ¶ Itē de Salomone dicit qđ deus fecit eū
ſapientē: vt p̄ hīc & ſeq. c. & ſolus dñs feciſſe eum ſapientē: ergo
non erat p̄p̄bete: qđ p̄p̄betia non erat ſapientia. Etia p̄ hoc qđ
p̄p̄betas nunq; ſcripturas appellat ſapientes ſed p̄p̄betas.
¶ Item dicendū qđ deus nō dedit Salomoni cognitionē ge-
ſtorū p̄teritorū nec futuroz: qđ poterat cognitio iſta ſibi in-
fundī a deo cū ſapientia: ſed p̄ qđ nō inſuſa fuerit: qđ Salomō
ſolū vocat ſapiens: cognitio tñ geſtorū p̄teritorū & futuroz nō
pertinet ad ſapientia cum nō habeat aliquā neceſſitatē nālem:
de quo p̄cedenti. q. declarātū eſt. ¶ Dicendū igit qđ ea que Sa-
lomon ſciebat erant p̄tinentia ad cōſiderationē nālem. & h̄ ſue
in vniuerſali ſue in particulari. In vniuerſali qđem ſicut na-
turales p̄bī: vt p̄ ex oib; libris Ariſt. In particulari aut ſicut
medici qui vniuerſalia particularibus applicant curando iſtū
vel illum hoīem. Iſta aut cōplectunt totam cognitionē nālem
qđ p̄p̄ſicas incipit ab vliſſimis nature: & vbi deſinit p̄p̄ſicus
incipit medicus & ipſe cōtinuat vſq; ad p̄ticulariſſima nature.
& in iſto ordine eſt maxima & latiffima ſapientia. Erat et Salo-
mon ſapiens circa oīa mathematica. ſ. circa geometriā: arime-
ticam: & aſtologiā: ac muſicā. que oēs ſunt ſcientie reales. erat
etia ſapiens circa dialecticā que eſt de modis arguendi & inue-
niendi veritates & de verſutis ſermonū: erat et nimis erudi-
tus circa rhetoricā tam in arte oratoria cōi qđ in poeſi & oib;
generibus hypocriticarū aſcenſionū. ſ. in tragedijs: comedijs: &
latyris. erat etia eruditus circa mores humanos ordinādos: &
hoc in vniuerſali exprimit principijs morū deducens cōcluſio-
nes iuxta modum p̄cedendi Ariſto. in ethi. Sciebat et in par-
ticulari mores formare. & hoc ſue ad mōaſtriā ſue ichonomiā
ſue politiā. de mōaſtriā aut ſic ſicut Ariſto. in ethicis. de icho-
nomiā vero ſicut Ariſto. i. ichonomicis. De politiā autē dupl̄
cum ſit duplex cōſideratio circa politiā. vna eſt de modis poli-
tiarum & que politiā cōueniat & cui genti. ſ. an cōueniat monar-
chica: vel ariſtocratica: vel timocratica: aut tyrānica: vel oligar-
chica: aut democratica. Alia cōſideratio eſt de ipſa politiā poſt-
qđ inſtituta fuerit: que leges ei cōpetant ſm genus quibet poli-
tie. primā cōſiderationē iſtarū tractauit Ariſt. in politicis. ſcōz

Nec habu-
it cognitio-
nē p̄terito-
rū futuroz
geſtorū.
Dūit oēm
cognitionē
nāle & alia
rum ſciarū
& artium.

aut nunq; tetigit: qđ non expediebat cum illa ſolum ſit ſp̄aliter
pro rectoribus politiā. & in hoc ſit determinatio ad particu-
lariffima de quibus non decuit loqui Ariſto. cum doctrinā ſuam
vellet extendi ad oēs hoīes. ¶ Fuit et Salomon peritus circa
demonū inuocationes & electiones de corporebus. fuit et peri-
tus circa oēm nigromanticā & ſuſtitioſam artem qđ ibi pro-
prie non ſit p̄ticia. De primo iſtorū. ſ. de ſapientia nāli qđ habue-
rit eam Salomon tam in particulari qđ in vniuerſali: p̄ ſequē-
ti. c. diſputauit Salomon ſup lignis a cedro que eſt in libano
vſq; ad hyſopū que egredit de pariete & diſeruit de iumētis &
volucris & reptilibus & piſcibus. p̄ et de hoc Sapien. 7. vbi
ponunt multa de ſapientia eius. ¶ De ſcia aut mathematicarū
artium. ſ. geometriā: aſtologiā: arimeticā: & muſicā. apparet qđ
Salomō erat magnus aſtologus: neceſſe eſt tñ aſtologum eſſe
geometrā & arimeticū. de hoc p̄ ſeq. c. ſ. p̄cedebat ſapientia
ſalomonis ſapientia oīum. orientaliū & egyptiorū. orientales aut
vocant indiani qui maxime floruerūt in aſtologiā. p̄ etia ex
egyptijs qđ ipſi poſſime vignerūt in aſtologiā & geometriā.
¶ Naſ Euclides geometrarū maximus egyptius fuit. ¶ Ptoleme-
us quoq; aſtologus erimius de Alexandria fuit que cum egypto
inferiori cōputat. & tñ Salomon excedebat oēs egyptios & in-
dianos. p̄ etia hoc Sapien. 7. vbi ſimul ponit cognitio aſto-
logica ſalomonis & nālis cum dñ. ipſe. n. mihi dedit bonū que
ſunt veram ſciam vt ſciam diſpoſitionē oib; terrarū & virtu-
tes elementorū initium: & cōſumationē & medietatē temporū vi-
ciſſitudinū p̄mutationes & cōſumationes temporū: morū muta-
tiones & diuiſiones temporū: anni curſus & ſtellarū diſpoſitiōes:
naturas animalium & iras beſtiarū: vim ventorū: & cogitatiōes ho-
minū: oīas virgultorū: & virtutes radicū: & quecūq; ſunt abſco-
ſa & improuiſa dediſti. ¶ Sciendum aut qđ aſtologie due p̄tes
ſunt. ſ. theoretica & practica. theoretica. n. eſt de motibus corporū ce-
leſtium & accideētibus que ſequunt in eis vt eclypſibus comi-
tionibus quadraturis & angulis. iſta aut nouerat Salomon vt
p̄ ex dictis. Secūda pars eſt practica que vocat iudiciaria: &
iſtam etia nouerat Salomon iudicando de accideētibus particu-
laribus hoīum. de hoc Sapien. 8. ſ. ſcit ſigna & monſtra anteq;
fiant: & euentus temporū & ſeculorū & iſta dicunt de Salomone.
& iterū dicit ibidē. & ſi multitudinē ſcientie deſiderat qđ ſcit p̄te-
rita de futuris eſtimator. de hoc etia exponi pōt qđ de Salomo-
ne dicit Sapien. 7. ſ. ſcini diſpoſitiones ſtellarū & cogitationes
hoīum & quecūq; ſunt abſconſa & improuiſa didici. nam h̄ per
aſtologiā nō poſſit agnoſci determinate cogitatio humana
qđ illam pōt homo libere variare: pōt tñ cognosci quid homo
ſomniauit niſi forte ſomniū a deo ſit ſp̄aliter imiſſum: qđ tunc
aſtologi nescient iudicare qđ homo ſomniauit: eo qđ nō habet
iſtud ſomniū radicem aliquā in cōditione nature. alſ aut ſom-
nia nālia ſunt pro maiori p̄te. qđ p̄ qđ Ariſt. in libris de ſomno
& vigilia dat ſignificationē nālem ſomniorū: vt p̄ in. 2. lib. eius-
dem qđ incipit. de diuinatione aut que ſit in ſomnijs: nō tamē
poſſet iudicari nāliter per ſomnia niſi ipſa quoq; ſomnia na-
turaliter exiſterent: & qđ iſta nō veniunt a libertate ſed ex cōdi-
tione nature pōt aſtologus iudicare de illis. ¶ Sed obſciet
aliquis qđ nō poſſit iudicare per aſtologiā qđ aliq; ſomnia-
uit. qđ p̄ per Nabuchodonozor qui vidit ſomniū & oblit eſt:
& queſiuit ab aſtologis & nescierūt dicere qđ ſomniaſſet: vt p̄
Daniel. 2. ſ. ridentes chaldei coram rege dixerūt. nō eſt homo
ſup terram qui ſermonē tuum rex poſſit implere ſed nec regū
quiſquā magnus & potens verbū huiusmodi ſciſcitatur ab oī
ariolo mago & chaldeo nec repiet quiſquā qui iudicat illū exce-
ptis dijs quoz non eſt cū hoībus cōuerſatio. ¶ R̄ndendū qđ
nullus aſtologus potuerat ſcire ſomniū Nabuchodonozor qđ
non erat nāliter ſed a deo. ſic dñ. eo. c. qđ deus qui reuelat my-
ſteria oſtēdit ſibi Nabuchodonozor id qđ futurū erat. nō tamē
fuit iſta excuſatio magorū & ariolorū qđ ipſi nesciebant an eſſet
ſomniū a deo vel alſ: ſed dixerūt iſtud qđ forte Nabuchodono-
zor nō dixit eis que fuit illa nox in qđ ſomniauerat & alſ ipi ſcire
non poterāt. ¶ Vel forte iſti ſapiētes Nabuchodonozor nō inue-
nerunt ſomniū & nesciebant qđ a deo erat: & vt ſe excuſarent
vederūt illud reſpōſum: alſ tamē ſciri pōt quid aliqđ ſomnia-
uit ſcito tēpore & loco in quo ſomniauit: vt patet ex regulis
quas aſtologi tradiderunt. De cogitationibus autē quia libe-
re ſunt non pōt dari iudiciū: poteſt tamē dari de radice eorū. ſ.
ad quid cogitandū homo inclināſ: & quid cōmuniter cogitat
ſi ſequatur deſideriū ſuum: qđ iſta cōſequuntur cōditione na-
turali: vnde ea Salomon ſciebat. ¶ Item ſciebat Salomon
dialecticā & grāmaticā. qđ patet Sapien. 8. ſ. ſcit verſutias
ſermonū

Salomō
p̄ticia
demonū
inuocatio-
nes & ni-
gromanti-
am.

Aſtromo-
nia flo-
ret egypti-
pro qua
celū ſp̄. e-
ibi clar.
Euclides
& Ptole-
my erunt
egyptij.

Aſtologi-
gia cu-
plex.

De qđ
oīa ſom-
niorū
p̄ticia
indici-
ari po-
aſtologi-
am. Obſciet

R̄ndendū

Salomō
fuit erudi-
lectus.

sermonum et dissolutiones argumentorum. Primus pertinet ad grammatice que de varietate sermonis agit. Secundum ad dialecticam que argumentorum modis tractat: et tamen omnia ista sciebat Salomon: ut dicitur ibidem. Item erat copiosus Salomon in rhetorica: et hoc patet in oratione quam in poetica secundum quam sunt diversi modi metrorum. de prima per Sapientiam. 8. si iuuenis et acutus inueniar in iudicio et in conspectu potentium admirabilis ero: et facies principum mirabunt me tacente me sustinebunt: et loquentem me respicient et sermocinantes me plura manus oris suo imponent. hec. 11. quod Salomon non dixerit sed philo iudeus qui librum sapientie fecit: ut ait Hiero. in plogo super librum sapientie: tunc in persona Salomonis omnia ista dixit: tanquam Salomon esset qui ista loquebatur. Item per hoc in libro ecclesiastes qui hebraice vocatur coelestis. i. concionator. i. loquentem ad concionem. i. populum. quod autem Salomon floret in varietate metrorum: per sequens. cum dicitur locutus est Salomon tria milia parabolas: et fuerunt carmina eius quingenti millia. carmen autem ad poemam pertinet. Item per hoc ex libro qui dicitur cantica canticorum quem fecit Salomon in quo plus est modo poetico in laudando et fingendo et exaggerando sermonem. Item per Salomonem in arte metrorum et etiam in musica sapientem fuisse quod sequens. cum dicitur quod erat Salomon sapientior etiam: gratia: et emat: et calchal: et doorda filijs maol. et tunc isti erant doctores inter cantores et in faciendis psalmis et carminibus: ut patet. 1. Paralipomenon. 16. et melius. 25. Item erat sapiens Salomon circa mores regulandos in vniuersali. nam de hoc fecit librum. Proverbiorum quod nos habemus in quo quicquid est ad morem pertinet. etiam aliquo modo ad istud genus pertinet liber ecclesiastes quod de vanitatibus variis agit. et ex hoc qualiter fugienda sint ostendit. Item erat prudens circa monasteria. i. ostendendo de moribus cuiuslibet hominis absolute sumptum: et hoc facit potissime in proverbij. Fuit et instructissimus circa economiam disponendo mirabiliter domum suam: ut per sequens. erat autem tam exquisita ordinatio economie. i. domus Salomonis ut et illa cognosceretur maxima sapientia eius. sic per 3. i. 10. et. 2. Paralipomenon. 9. videns autem regina Saba domum quam edificauerat Salomon et cibos mensae eius et habitacula seruatorum et ordinem ministrantium vestierum: et pinenas et holocausta que offerebat in domo domini: non habuit ultra spiritum. i. admirata est nimis. Fuit vltimo Salomon sapientissimus circa politiam: et hoc siue ordinando in genere politie siue in dando leges conuenientes: et hoc omnia alia Salomon abundanter habebat: magis tamen habuit de prudentia civilis quam de alijs eo quod Salomon principaliter petijt prudentiam ad regendum populum. ideo vel daret ista sola ei: vel ista abundantius quam cetera. sic apparet in dispositione totius populi: quod tempore suo populus vivebat in magna pace sequens. c. i. habitabatque iuda et israel absque ullo timore vniuersique sub vite sua et sub ficu a dan usque ad bethel: cunctis diebus Salomonis: non potuit esse magna pax populi sine prudentissima dispositione politie. Fuit et in iudicijs acutus circa particularia. Sapientiam. 8. si iuuenis et acutus inueniar in iudicio. hoc autem apparuit in iudicio quod dedit inter duas metrices de filio mortuo et vivente. i. infra. in quo primo cognovit populus sapientiam eius. Habuit et sapientiam circa demones expellendos de corporibus. unde ipse instituit exorcismos quos iudei didicerunt ad excludendum demones de corporibus et manserunt isti exorcismi semper inter iudeos usquequo cessauit status iudaicus per Romanos. Unde tempore christi erant isti exorcismi: et christus locutus est de eis dicens. si ego in bethsabee eicio de monia filij vestri in quo eiciunt: ideo ipsi iudices vestri erant. Mar. 12. et Luc. 11. illi autem filij iudeorum erant exorcismi et eiciebant demones in virtute dei per exorcismos Salomonis. De hoc ait Iosephus. 8. antiquitatum. i. prestitit autem deus Salomoni ut contra demones ad utilitatem hominum eorum curas ediceret et in cantationes instituit quibus egritudines soleant mitigari: modos etiam coniurationum quibus obstricti demones ne de novo redeant sentientes inueniunt. et hec circa nos acceruis multum preualere dignoscitur. vidi enim quendam Eleazarum de gente nostra presente Celsasiano et eius filijs et tribunis aliisque exercitu curantem eos qui a demonibus vexabantur. modus autem medicine fuit hominibus intulit naribus eius qui a demonio vexabatur anullus habetum subter signaculum radicem Salomoni monstratam. deinde demonium per nares odorantis abstraxit et repente cecidit homo postea coniurauit eum iuramentum Salomonis obijciens ne ad eum de novo remearet. i. cantica que ille composuit super eum dicens. Volens autem satisfacere atque probare presentibus Eleazarus hanc se habere virtutem ponebat aut calicem aque plenum aut peluim et demoni imperabat: ut ab homine egressurus hoc verteret quo

facto sapientia Salomonis innotuit cunctis. hec ergo aliquid de sapientia Salomonis indicant: et maior fuerit quam nos enarrare possimus. Queretur vltius cum Salomon solus petiisset sapientiam ad regendum: quare deus ei dedit sapientiam naturalem et alias quas precedenti. quod enarrauimus: quod ille nihil attinent ad prudentiam civilem. Respondendum quod hoc fecit per multas. Primum fuit deuotio Salomonis. nam ipse ex magna deuotione ad deum petijt sapientiam: et quod petitio erat iustissima et ex bono corde non solum deus dedit ei sapientiam sed etiam et honores et alia bona: ut per 3. i. sed et hec que non postulasti dedi tibi diuitias. i. et honores et gloriam: ut nemo fuerit similis tibi in regibus cunctis retro diebus. sed sapientia speculatiua est magis coniuncta prudentie politice quam diuitie honoris et gloria: et deus dedit Salomoni cum prudentia politica honorem gloriam et diuitias. Id potius debuit dare sapientiam speculatiua. Secundum est quod deus est magnificus in dando: pertinet autem ad magnificum superabundanter dare. i. plus quam petatur. Ideo deus quando vult alicui conferre bona dat abundantissime. sic enim dixit christus. mensuram bonam et confortam et coagitatam et supereffluentem dabit in sinu vestrum. Luc. 6. ergo donum dei superfluit. sic etiam Iacobi. c. 1. v. omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est. et sic ex magnificentia deus dedit Salomoni plus quam petierat conferens sapientiam secundum omne genus. Tertium fuit quod deus voluit ostendere sapientiam et bonitatem suam. non enim potest deus cognoscere a nobis per seipsum dum hic manemus: sed cognoscitur per vestigia sua: ad ostendendum ergo magnas perfectiones suas causas interdu in rebus aliquas tam excellentes ut vix sufficimus eas admirari. sic enim fuit de robore Sansonis qui manibus nudis aggrediebatur leones et lacerabat eos sicut hedos. Iud. 14. ipse etiam solus et inermis pugnavit semel contra totum exercitum philistinorum et accepta mandibula asini occidit mille viros. Iud. 15. portas quoque viabis Hazecum postibus et seris humero imponens portauit in montem. Iud. 16. tantum fuit robur eius: et animo fortis quod quingenti reges philistinorum cum populo innumerabili contra eum solum et inermem pugnare non audebant. sic etiam tantam velocitatem deus dederat Asaeli fratri Joab ut esset cursor velocissimus super capreas que morantur in montibus precedenti libro c. 2. Tante etiam pulchritudinis fuit Absolon ut a vertice usque ad plantam nulla in eo posset macula reperiri precedenti libro c. 14. Ita ergo voluit deus sapientiam suam ostendere in Salomone circa omnia genera scibilium ut totus orbis non sufficeret admirari et venirent de finibus terrarum ad audiendam sapientiam eius sequenti. c. et. j. 10. per hoc autem cognosci poterat quanta esset sapientie dei magnitudo cum vni homini tantam sapientiam donare dignatus sit.

Quin Salomon poterat obliuisci eorum que sciebat vel alicuius partis eorum: et quod sunt modi quibus nos possumus obliuisci. Qd. 11. Queretur vltius an Salomon poterat obliuisci eorum que sciebat. Respondendum quod sapientia nostra perire potest. Sapientia autem Salomonis perire non poterat. De primo per quod sapientia humana habet multas causas ex quibus percat. Prima est ex dissuetudine: et ista est potissima. nam causas sapientia per assuetudinem ad intelligere. ideo per dissuetudinem intellectionis poterit habitus aboleri. per hoc tam in naturalibus quam in moralibus et etiam speculatiuis. De moralibus et speculatiuis per 2. ethi. vbi dicitur quod generationes et augmentaciones et operationes et corruptiones habituum sunt in eisdem et ab eisdem. sed habitus causas per actus ductos in assuetudinem: ergo per dissuetudinem eorumdem fiet corruptio habitus. de naturalibus per quod secundum naturam ex eisdem sumus viuimus et nutrimur. Ita ergo in habitibus idem erit per quod habitus causas et conseruatur. sed causas per actum: ergo per eum conseruabitur: et contra desinente eo peribit. Secundum per quod potest venire in obliuione scia nostra est per indispositionem phantasie. nam intelligere nostrum est cum actu phantastico: ut per 3. de anima. si intelligere circa phantasmata speculari: quocumque ergo phantasia indisponatur poterit perire scia: utpote si aliquis efficiatur maniacus vel freneticus aut litargicus totaliter indisponitur phantasia: et si magno tempore durat iste egritudo corruptum phantasmata et perit omnis scientia tanquam si homo nunquam didicisset. Fuit etiam hoc aliquando propter magnam senectutem secundum quam cerebrum transmutatur valde: et ideo nimis senes incipiunt delirare. sic enim fertur de quodam viro sapienti valde ordinis minorum qui et libros multos edidit: et fuit in territorio Numantino. i. zamorense dictusque est Joannes Egidius zamorense qui ad tantam senectutem peruenit qui et corpore sanus esset inquantum etas illa permutebat litteras tamen ut dicitur oblitus fuerat.

Qd. 10

A

Quare deus dedit omnem sapientiam Salomoni cuius ipse solum peteret prudentiam ad regendum.

Primo

Secundo

Tertio

B

Mirabilis fortitudo Sansonis.

A

Sapientia que perire potest. Prout causa que sapientia perire potest.

Causa.

No. 3 Egidius zamorense. hispano historio grapho excellentissimo.

Numantia est zamora fin. d. Albulensi. quod non multos dies centes quod e Sorria et sumunt mo. i. uii ex ptok.

Tertia

Accidit etiā hoc interdum ppter percussione factam in cerebro si granis sit multi. n. ex hoc amentes eff. ciunt. et nō recte iudicant de agilibus: h. nō oīa que sciuerint obliuiscant. Tertiū modus est quo scia perit. i. per actū dñum: vt qñ aliquis cognoscit cōclusiones alicuius artis: et per syllogismos sophisticios vel falsigraphos pbenē cōclusiones dñe et ipse non possit rñdere assentiet interdum falsis cōclusionibus: et cum habuerit actus circa illas perdet habitū precedentū cōclusionū verarū et acquireret habitū falsarum cōclusionū. sic p3 de arte q2 ars est recta rō factibilū. si quis autē operet semp per dñam operationē arti causabit in se habitū quēdam qui est sicut ars. et tñ est cum falsatione et vocat atbecina. sic. n. dicit Aristo. 6. ethi. q2 ars est habitus cum vera rōne factius. atbecina autē ecōtrario cum rōne falsa factius habitus. isti sunt tres modi generales solū per quos pōt sciētia in nobis deleri: et quicūq3 alij particulares sunt cōprehendētia sub istis. istud autē vep est de modis nālibus perdendi sciētia. nam per operationē dei quilibz pōt illam perdere. s. q2 deus illam deleat: sed hoc non cōtingit. C Sēm erat q2 sciētia Salomonis non poterat tradi obliuioni. qd p3 q2 deberet tradi per aliquē istoz modoz h3 nō poterat. de pmo p3. nam in ceteris hoibus istud est q2 si magno tpe cessent a cōsideratione scientifica obliuiscunt oīum q3 sciebant vel plurimoz. istud autē euenit q2 sciētia in eis causata est per assuetudinē actuum. Ideo necesse est q2 deficiat per dissuetudinē: tñ sciētia Salomonis nō fuit causata per assuetudinē intelligēdi sed per infusionē: ergo non pōt tolli per dissuetudinē intelligēdi: sed solū per dei ablationē. Ita vt eadem cā sit in causando et destruēdo fm ordinē nature. C Sed obijciatur q2 cognitio pphetica est per infusionē: et tamē illa cessat et velociter cessat. vnde si pphete velint postea intelligere per spiritum ppheticū non possunt nisi deus rursū illos illustret. C Rñdendum q2 istud accidit pphetis q2 spūs ppheticus non infundit per modū habitus: sed per modū actus trāsēntis cū sit quedā illustratio raptim trāsēns. vñ impossibile est q2 illa cognitio duret nisi quādū deus actualiter illustrauerit. sciētia autē Salomonis fuit infusa per modū habitus. ideo pmanētia erat et non poterat deleri a cā naturali. C Sed obijciē q2 habitus voluntatis siles sunt habitibus intellectus: et deus causat habitus in volūtate: et illi sunt ita pmanētes sicut habitus intellectus: sed habitus volūtatis a deo infusi pēunt. s. charitas et spes: ergo etiā pibunt habitus intellectus. C Item p3 q2 fides est habitus intellectus: et tñ potest aliquis fidelis effici infidelis. C Rñdendum q2 habitus volūtatis infusi a deo fm se sunt ita indelebiles sicut habitus intellectus: et tñ non essent indelebiles si nāliter causati essent. et p3 exēplū vt si quis baptizet et postea efficiatur maniacus vel freneticus aut qualitercūq3 furiosus et maneat. 70. annis vel pluribus in isto statu habitus fidei et charitatis et spei et oīum virtutum qui infusi fuerant ei in baptismo manent. quod p3 q2 si iste moriatur in illo statu habebit vitam eternā: et tñ impossibile erat si non haberet habitū fidei et charitatis. si tñ iste acquiuisset aliquos habitus scientificos ante infaniam si tanto tēpore maneret in ea: postea rediens ad sanitatem nihil oīno sciret: sed oporteret eū de nouo doceri. ergo habitus volūtatis a deo causati de se indelebiles sunt qd nāliter causati delectant. Cum autē dicat q2 isti habitus possunt deleri. Rñdetur q2 istud est per accidēs. s. ex eo q2 nos volumus q2 volūtas cum sit potentia libera h3 potestātē super actū suū: et ideo pōt velle nō diligere deū nec sperare in eo: et q2 esset in cōueniens maximū q2 aliq3 inuitus mereret q2 mori tñ sequeretur si habitus charitatis non deleret in nobis quicūq3 vellemus h3e actū dñum: iō deus delet in nobis tñ illos habitus qui als delendi non erant etiā per mille annos hoie non operante per illos. de sapientia tñ Salomonis non erat sic q2 sapientia est habitus intellectus: et intellectus non est potentia libera sicut volūtas. nā non pōt homo intelligere quodcūq3 vult intelligere sicut pōt velle quodcūq3 voluerit velle. qd p3: nam si aliqua est veritas manifestissima qd aliquis vellet contrariū intelligere non pōt. Ideo sicut non h3 libertatē intellectus sup actum suū: a fortiori nō habebit sup habitum. Unde dicendum q2 dato q2 Salomon vellet nō habere sapientia non posset nō habere: nec deus ppter hoc deleret sapientia eius q2 non est sic de intellectu sicut de volūtate: eo q2 per intellectū non meretur aliquis sicut per volūtatem: ideo nō est incōueniens q2 dato q2 Salomon vellet agere cōtra habitū sapientie deus nō deleret illam: sicut si vellet agere cōtra charitatē: q2 tunc cogere inuitus mereri. cum autē arguebat de fide q2 ipse erat habitus in-

tellectus: et tñ non poterat manere semper vt si aliquis vellet effici infidelis. C Rñdendum q2 qd fides sit habitus intellectus tñ maxime ex volūtate ē: cum actus fidei sit assentire alicui veritati iudicando verū esse sicut dicit: et tamē volūtas imperat fidei. s. q2 iubet volūtas intellectui q2 assentiat alicui veritati: et qd intellectui non appareat manifesta illa veritas: tamē assentit ei ppter imperiū voluntatis: et sic actus fidei magis se tenet ex parte volūtatis q2 ex pte intellectus. et ob hoc possumus mereri per fidem: als enim impossibile erat. s. q2 per actū potētie non libere mereamur. de sapientia autē secus est: q2 tam habitus ipse q2 actus sunt totaliter ptinentes ad intellectū. Ideo p3 q2 habitus infusi a deo in intellectu nō possum per se deleri nec per accidens. habitus autē infusi in volūtate vel ptinentes aliquo mō ad actum volūtatis fm se non sunt debiles sed p accidens. C Secundus modus delendi sciētia erat per indispositionē phantasie: et per istum modū non poterat deleri sapientia Salomonis: q2 in nobis delect sapientia per indispositionē phantasie eo q2 manēte phantasia indisposita non possumus habere actum intellectus: et si magno tempore hoc duret cum sit dissuetudo intelligēdi peribit habitus per dissuetudinē. aliud est q2 illi qui acgrunt sciētiāz habent eam per spēs abstractas a rebus: et ille cōseruant in phantasia. et ad hoc q2 intellectus intelligat cōuertit se sup phantasmata cōseruata in phantasia: qbus deperditis impossibile erit intellectū intelligere q2 nō habebit aliquid sup qd cōuertatur. nullū tamē istoz duoz afferebat impedimentū in Salomone. De pmo p3. s. q2 causat dissuetudo intelligēdi per indispositionē phantasie. nā istud reddit in modum pmo supra habitum. sciētia autē infusa per dissuetudinē non perit. Secundum etiā non obstat h3 in sciētia acgrita valde obstat. nā dato q2 phantasia alicuius indisponeret nimis: ista dispositio esset solum per vnā diem aut per paucum tempus redeūte rursū hoie ad sanitatē oēs habitus scientifici quos habuerat prius deleri erūt. non tamē sit hoc ppter dissuetudinē intelligēdi q2 in vna die vel paucō tēpore non pōt fieri tanta dissuetudo vt aliq3 habitus piret: s3 corruptio phantasmātū p indispositionē cellule phantastice abasit oēm sciētiā. In Salomone autē non poterat istud cōtingere q2 istud fit eo q2 sciētia nostra est acgrita a rebus: cum nihil sit in intellectu quin prius fuerit in sensu. et hoc est per species sensibiles quas per sensus exteriores trahimus ab ipsis rebus: et ille transeunt ad phantasia et alia organa interiora. et tñ intellectus cōuertens se sup illa intelligit. sic p3. 3. de aia. s. op3 intelligentem phantasmata speculari. Sed per indispositionē phantasie poterunt corripui ista phantasmata. Ideo aia non habens tunc sup quid se cōuertat impossibile est q2 intelligat. Salomon tñ non accepit sapientia a rebus sed a deo sibi infusa est. ideo sicut nō presuit ibi aliqua acceptio phantasmātū per que causaret sciētia. ita corruptis phantasmatibus quicūq3 illa sint non periret sapientia Salomonis eo q2 cū Salomon intelligeret per sapientiam a deo sibi datam nō oportebat q2 cōuerteretur sup phantasmata. Dicendū ergo q2 dato q2 contingeret Salomone pati magnāz indispositionē phantasie: et per magis tempus sicut in litargiciis maniacis et freneticis nō periret aliquo modo sapientia eius nec minueret. et tamē quādo Salomon haberet phantasmata oīno indisposita non haberet cōuenientes actus sapientie. s. q2 qd intelligeret sicut prius intelligebat: tñ non posset formare in voce nec exprimere aliquē cōceptum eo q2 ad hoc op3 formari cōceptum phantasticū et deriuari per vocem. non ergo aboleret isto modo sapientia Salomonis. C Tertius modus erat abolendi sapientia. s. per dñum actū. Sed hoc non poterat accidere in Salomone: q2 illud cōtingit circa eos qui nō habent habitū perfectū artis: et ob hoc possunt decipi per syllogismum falsigraphū accipientē falsa principia: vel per syllogismum sophisticū male inferentē: et tunc poterūt deduci ad assentiendum cōclusionibus cōtrariis: cōclusionibus artis sue. Salomon tamē habebat sapientia excellentissimā in tribus. s. in pluralitate habitū et in claritate eoz: et in radicatione nimia: vt supra declaratū est. Ideo nullis argumētis falli poterat vel superari ad assentiendū contrariis cōclusionibus. Ideo nunquā per contrariū actum poterat in eo deleri sciētia. Solum autē poterat deleri per deū si vellet ei auferre habitū quem infuderat. sed istud non cōtingit q2 sciētia est gratia gratis data. et iste nunquā auferuntur a deo ipsi homini quāquā peccet. sic enim patet de acumine ingenij: de pulchritudine et roborē corporis: que omnia gratis a deo cōcessa sunt et manent adhuc in hominibus peccantibus. vnde et sic in Salomone factum est: quia h3 peccauerit

B
De sapientia Salomonis pdi non potuisset.

Obiectio

Rñso

Obiectio.

Rñso

Non est fide de bitibus intellectus et voluntatis quoad delectionē.

D
Fides maxime est ex voluntate. Quod possumus mereri tñ remur p fide cum sit actus potentie non libere. s. intellectus. 2. modus

3. modus

Nota d
Alberto
magno.

peccauerit nimis ante senectutem suam: tamen nunquā deus ei
abstulit sapientiam: nec solet auferre aliquibus nisi forte ipsi
orantibus sibi auferri. Sic enim asseritur de Alberto magno
Theutonico ordinis p̄dicatorū qui in nālibus excellens valde
fuit: orantibz oīaz nostrā vt nō pmitteret eū mori in opinionē
bus phoz sed in sola fide. z fere q per quinquēniū ante mor-
tem fuit oīno ignorans ita vt nec lras sciret. nullus tñ hoc ora-
ret: z p̄cipue in Salomone. nā videret peccare si veller carere
illa magna p̄fectione dei quā deus ei dederat ad ostensionem
virtutis sue. (Sed z bec que nō postulasti dedi tibi: diuitias. s.
z gloriā) .i. nō solū sapientiā quā postulasti: sed etiaz diuitias
quas nō postulasti z gloriā. i. famā z honore dedi tibi. hoc autē
fecit deus ad ostensionē magnificētie sue. qz magnifici est abū
dantius concedere qz petat. (Ut nemo fuerit in regibus cum-
etis retro diebus) .i. faciā q nullus fuerit equalis tibi in diui-
tijs z honore inter oēs reges qui p̄terierunt. hic nō dixit deus
qz faceret eum maiore oībus regibus qui p̄cesserant z qui futu-
ri erant in diuitijs z honore sicut dixit qz faceret eū sapiētiore
oībus hoībus qui fuerāt ante eū z qui post eū surrecturi erāt.
nam multi reges post Salomone fuerunt maiores in diuitijs
potentia z honore: sicut p̄ de Alexandro magno qui fuit oīs
quasi totius orbis. sic ē fuit de Julio Cesare z Octauiano qui
erant oīs maioris ptis orbis. Salomon autē solū erat domin⁹
israelitarū: z hoc non erat valde magnū regnū. in sapientia tñ
oēs excessit p̄cedentes z sequētes. (Si autē ambulaueris in vijs
meis z custodieris p̄cepta mea.) Ista duo idē sunt: qz ambula-
re in via dñi est ambulare p̄ viam p̄ceptorū quā deus posuit:
vt declarātū est p̄cedenti. c. fit tñ replicatio snie per alia verba.
vel oī ambulare in vijs dñi. i. cōplere opa p̄ceptorū z custodire
p̄cepta. i. accēdere nimis ad illa ne offendat in eis: qz ista duo
requirunt ad bonitatē alicuius. sic p̄ ps. 1. f. Beatus vir q nō
abiit in cōsilio impiorū. z postea dī: sed in lege dñi fuit volūtas
eius z in lege eius meditabit die ac nocte. (Et mādata.) Per
p̄cepta z mādata intelligunt oīa genera p̄ceptorū. i. cerimo-
nialia: moralia z iudicialia q oīa obseruare debebat Salomō.
(Sicut ambulauit p̄ tuis.) Dauid. n. h. aliqui peccauerit cōtra
deum: ex passione tñ vt cōiter hēbat volūtatē valde tendentes
in deū: z tanta deuotione seruēbat vt nō attēdens ad statū suū
regalē exutus vestibus regijs cantaret z saltaret corā arca dñi
totis viribus p̄cedenti lib. c. 6. vii deus dixit de illo. inueni vi-
rum fm cor meū. s. i. li. c. 13. Ideo volebat deus q Salomon
haberet talē mentē ad deum sicut habuerat p̄ suus. (Longos
faciam dies tuos). i. dabo tibi magnā vitāz si custodis p̄cepta
mea. ecce. n. qz deus pmisit Salomoni sapientiā diuitias z glo-
riam sine cōditione aliqua. longitudinē tñ vite nō pmisit sine
cōditione. i. si obseruaret p̄cepta dei. hoc autē cōe est in scriptu-
ra: qz deus non solet p̄mittere longitudinē vite nisi p̄ bona
opatione. sic p̄ Exo. 20. f. honora patrē tuum z matrē vt sis lō
geus sup terrā. sic ē p̄ oī alijs obseruationibus p̄ceptorū dā
longitudo vite. Exo. 23. f. seruietisqz deo vestro vt bñdicā pa-
nib⁹ tuis z aquis z auferā infirmitatē de medio tui: nō erit in-
secunda nec sterilis terra tua numerū dīez tuoz implebo. Lā
autē putat a quibūdā esse qz vita est maius bonū qz cetera. Iō
deus confert alia sine cōditione: vite autē longitudinē nō. sed
hoc non videt simpli verū qz maius bonū videt esse sapiētiā
qz vita cum vita sit p̄fectio cōis oīum aīalium. sapiētia autēz
solis intelligentibus cōuenit. etiā qz quilibet vir recti iudicij eli-
geret potius viuere decē annis in sapiētia excellenti qz viuere
centū annis in ruditate bestiali. Forte igit cā erit qz h vita
non sit maximū bonum: qz tñ maxime desiderat: vt ait Boe-
tius. 2. de cōsola. prosa. 4. deus vult dare istud carius qz cetera
bona. Vel forte dicēdum qz h vita fm se non sit ceteris bonis
maior: qz tñ in ipsa fundant cetera bona sine qua nullū bonūz
hoī inest nec ēt ipse homo est: videt esse vita ceteris melior. z
ob hoc carius a deo cōceditur qz alia bona. (Igitur euigilauit
Salomon z intellexit qz esset somniū). i. postqz petita est sapiē-
tia z cōcessa ipsa cum alijs bonis Salomon euigilauit de sopo-
re: z cognouit qz ista oīa facta fuerant per somniū z nō erat ali-
quid realiter factū. (Quāz venisset in Hierusalē). i. istud som-
niū fuit cum staret Salomon in gabaon vbi obtulerat mille
hostias z habito somno venit sequenti die in Hierusalē vbi
erat habitatio sua z sedes regni. (Stetit corā arca federis do-
mini.) Ista arca erat in Hierusalē in loco quēz parauerat sibi
dauid. fuitqz ibi ex tēpore quo dauid duxit eam de domo obe-
thedon vī qz quo cōstructus fuit tēplum z Salomon intulit illā
in tēplum ad locū suum. vt p̄ 3. Paralipo. 5. (Et obtulit holo-

causta). s. corā arca. nam ibi licebat offerre ppter reuerētiām
arca. regulariter tamē oblatio fieri debebat in loco vbi est san-
ctuarium z altare enēū. nam sacrilegū erat si quis in alio altari
qz in illo obtulisset Josue. 22. etiam plectendus erat mox qui
offerret sacrificia alibi qz in illo altari corāz ostio tabernaculi.
Leui. 17. (Et fecit victimas pacificas.) Istud est aliud genus
sacrificij. nam holocaustū est qñ totum aīal cremat p̄ter pel-
lez z simū z cornua. Leui. 1. 1. hostia autē pacifica est qñ de aīali
solum cremant adipēs z datur sacerdoti facienti sacrificiū pe-
ctusculum z armus dexter: z cetera carnes pueniunt offerenti-
bus. Leui. 3. et. 7. z sunt iste victimae pacifice qñ aliqui volunt
offerre de sacrificiū z facere solēnitatem cōiuiuiū: qz multi
cōueniebant ad comedendū de carnibus que pueniebant offe-
rentibus. (Et grande cōiuiuiū vniuersis famulis suis). s. de istis
hostijs pacificis fecit cōiuiuium magnū qz pueniebant ei p̄tes
carnium multe: vt. s. declarātū est. fuit autē istud sacrificiū in
gratiarū actione pro sapiētia recepta z alijs bonis pmis: fuit
autēz cōiuiuiū factum seruīs pro gaudiū magni exp̄ssione de
sapientia noniter recepta. (Dicit Ra. Sa. z alij hebrei q Sal-
omon euigilans de somnio audiuit garritus auis z intellexit
vocem earū z audiuit latratus canū z intellexit illos. z p hoc
agnouit se accepisse sapiētiā a deo: sed ista est magna infania.
sic. n. vulgus rude existimat qz aues habent inter se propriū
idioma: z canes inter se z singula aīalia in spē sua per que ex-
primant affectus suos. z qz quidā hoies intelligant qd loquant
aīalia: sed istud includit dictionēz qz ad hoc qz aliqz aīal ex-
primat vocē cum intētiōne significandi z formet cōceptus de-
riuatōs per vocē: necesse est qz ipsum aīal intelligat z cum intē-
tiōne significandi p̄nunciet: aliqñ dicere qz si homo interdū
loquat aliqd per verba non significatiua z sine intētiōne signi-
ficandi illud posset intelligi sed includit cōtradictionē z nullus
hoc dicit. Impossibile est igit qz aliqz intelligat brutoz voces
cum etiā ipsa bruta se non intelligant. z si forte aliquis dicat qz
brutoz voces possunt intelligi: dicit etiā qz fragor arborū z stre-
pitus pedum intelligibilis est: qz vtrūqz fit a non intelligente z
sine intētiōne significandi. errat ergo nimis Ra. Sa. imo infa-
nit in isto z in multis alijs cum circa qz cōsiderationēz spe-
culatiuam nimis insipiens sit.

Cā Salomon vere petierit sapiētiā a deo.

Qd. 12.

Queretur

an Salomon vere petiuit a deo sapiētiā
vel fuit hoc somniū ita qz nihil peteret sed
videret sibi qz peteret. Cāndendum qz Salomon nō petijt a
deo sapiētiā nec aliqd aliud sed dormiebat. deus autē imisit
sibi istud somniū vt videret qz petebat sapiētiā: z qz deus cō-
cedebat illam. p̄ hoc qz dī. s. qz apparuit deus Salomoni per
somnia nocte dicens. postula qd vis. Si ergo deus p̄ somniū
apparuit Salomon nō petiuit sapiētiā: qz si Salomon petiuit
set sapiētiā esset vigilans: cum per somniū nullus possit loqui
cum intētiōne significandi. z dato qz aliqz loquatur tñ respōde-
re non poterit qz nihil intelligit nec audit nec videt. si autē Sa-
lomon loquebat vere non erat in somnio: z cōsequenter deus
apparēbat ei vigilanti: z necesse erat qz deus vel angelus assu-
meret ibi aliquā effigiem que vere videret: z etiā loquere f. z
tunc non est verū qz deus apparuit p̄ somniū. Cā autē dicas
qz apparuit per somniū sicut lra dicit necesse est qz Salomō lo-
cutus fuerit realiter sed per somniū qd nō est loqui s̄z somnia-
re qz loqui. Cātem p̄ qz dī. s. euigilauit Salomon z intelle-
xit qz somniū esset. i. post oīa predicta Salomon euigilauit z in-
tellexit qz oīa que facta fuerant erant somniū. Si tamē ipse lo-
cutus fuisset vere non existimasset esse somniū sed sciisset se
vere locutū: ergo ipse non locutus fuerat petendo sapiētiā: z
sic cōfiteri debemus qz Salomon non petiuit a deo sapiētiā:
immo nec apparē qz desiderauerit eam aut habuerit intētiō-
nem petendi illam: qz tamē Salomon erat iuuenis z insufficiēs
ad regendū regnū israel deus ppter dauid voluit ei dare sapiē-
tiā vt regeret cōuenienter populū suum: z ad hoc immisit ei
istud somniū. i. qz videbat ei qz deus loqueret sibi. z ipse pe-
teret sapiētiā z cōcederet sibi. Cā sed obijciat qz Salomō
petierit realiter sapiētiā: qz placuit valde deo petitio Salo-
monis eo qz petierat sapiētiā. si tamē fuisset hoc in somnio nō
potuisset placere petitio Salomonis deo eo qz ipse nihil vere
petebat. p̄z antecedens qz dicit. placuit ergo sermo corā dño
qz Salomon rem huiusmodi postulasset. Cātem patet quia
deus dixit qz eo qz petiuit sapiētiā z non diuitias nec ani-
mas inimicorum nec longitudinēz vite daret ei quod petebat.
Ideo oportet qz aliquid petierit: z tamen si esset somniū non

Fabla Ra.
Sa. qz aues
inter se ha-
beant idio-
ma.

Rñso

Obijciat
primo.

Scdo

Tertio

Ritio

Ad primā

Ad scōam

Ad tertiaz

Qd. 13

Quare im-
missum est
somnia sal-
omoni a
deo qv vide-
ret petē sa-
pientiam.
Primo

Scōo

Tertio

Quarto

peteret Salomon aliqd z cōsequenter deus non diceret qd da-
ret ei qd petebat qz nō petierat diuitias zc. C Item pz hoc ma-
gis qz deus dixit: sed z bec q nō postulasti dedi tibi diuitias. s.
z gloriā. si tñ esset somniū sicut non peteret Salomon diuitias
z gloriā: ita etiā non peteret sapientiā. ergo opz qz fuerit in vi-
gilia ad hoc qz vere Salomon petierit sapientiā z non petue-
rit diuitias nec gloriā. C Rñdendum qz Salomon nō petiuit
sapientiā nec aliqd aliud sicut. s. declaratu est eo qz erat somniū:
sed visus est sibi petere sapientiā: z qz deus sibi respondebat.
C Ad primā rōnem dicendū qz non placuit deo petitiō Salo-
monis nec displicuit eo qz nihil petiit: sed apparuit Salomoni
in somnijs qz valde placebat deo illa petitiō. pro quo sciēdum
qz visum est Salomoni in somnijs qz astabat ei quidā vir reue-
rendus valde imaginē dei hñs qui dicebat ei pete qd vis: z tñ
cum Salomon videret sibi qz peteret sapientiā: apparuit sibi
qz ille vir valde gaudebat eo qz peteret Salomon sapientiā. z
ob hoc dicit hic placuit deo. i. visum est Salomoni qz placebat
deo. nā scriptura refert ea que in somnijs videbantur tanquā si
realiter existerent. C Ad scōam dicendū qz Salomon non peti-
uit sapientiā potius qz dies multos vel aīas inimicorū euz: nihil
istorū petierit: sed videbat ei qz petebat sapientiā: z videbat qz
deus rñdebat hoc. s. qz postulasti verbū hoc z non petisti tibi
dies multos. C Ad tertiu dicendū qz deus nō dixit Salomo-
ni aliqd: nec etiā ipse postulauit potius sapientiā qz diuitias z
honorē: cum nihil istorū petierit: qz tñ videbat ei qz peteret sa-
pientiā z non diuitias: visum est ei qz deus diceret sibi s. z bec
que nō postulasti dedi tibi: z tñ deus nihil dixit. C Queret
vltorius cū Salomon nihil a deo petiisset z deus dedit Salo-
moni sapientiā non petenti ad qd fuit istud somniū imissus vt
videret sibi petere sapientiā: z qz deus rñdebat ei talia z talia.
C Rñdendum qz hoc fecit deus ppter multa. Primo ad ostē-
dendum Salomoni qz ipse dabat ei sapientiā z non habebat
eam nāliter. istud tñ non apparere poterat nisi per somniū: vt
nunc factū est. vel si in vigilia appareret ei angelus z diceret qz
deus dabat ei sapientiā. hoc pz qz sapientiā infusa a deo infun-
ditur hoīe non sentiente. iō nescit hō an aliqd sibi infusum sit:
sicut pz de fide charitate z spe que infundunt in nouiter bap-
tizatis. z tñ illi z adulti sint nō sentiunt aliqd sibi infundi. idēz ē
fit in illo qui de pctō mortali redit ad grām. nāz cum dolet de
peccato infundit ei charitas: ipse tñ nihil sentit. Si aut sic factū
fuisse in Salomone non sensisset an sapientiā sibi data esset a
deo sed ascriberet ingenio suo z nō laudaret deū. z hoc nec ap-
pareret magnū miraculū eius. iō oportuit ad ostendendā ope-
rationē dei: vel qz fieret in somnio vel in vigilia apparere sibi
angelo. deuit aut magis fieri in somnio ppter locutiones dei
z Salomonis que hic habent que videbant fieri in somnio z
non apparere in vigilia. C Scōa cā fuit ad erudiendū nos
qz deus cōcedit sapientiā hoī petenti qz petiit illā bona inten-
tione sicut videbat illaz petere Salomon in somnio. sic oī Za-
cobi. 1. s. si quis aut vestruz indiget sapientiā postulet a deo qui
dat oībus affluenter z non impropert z dabit ei. C Tertium
fuit ad erudiendū nos qd magis deo placeat in hoīe. s. sapien-
tia an diuitie z gloriā: z vt erudiat nos qd potius petere debea-
mus. z hoc expse signat cum oī hic. placuit ergo sermo coram
oīo qz Salomon rem huiusmodi postulasset: z dixit. qz po-
stulasti verbū hoc nec petisti tibi dies multos nec aīas inimi-
corū tuorū zc. C Quartū fuit vt erudiamur qz qñ hō petiit aliqd
iustum a deo nō solum deus cōcedit qd homo petiit: z qñ petiit
tit: sed plura z maiora cōcedit. hoc pz qz dixit ad Salomonez:
sed z bec que nō postulasti dedi tibi diuitias. s. z gloriā. qz autēz
ad istā intentionē. s. vt nos erudiremur factū fuisse istud som-
niū apparere: qz si solus intenderet deus per istud somniū de-
monstrare Salomoni qz dabat ei sapientiā solū ostendisset ei
qz deus apparebat sibi z qz petebat Salomon sapientiā z deus
cōcedebat illaz: z tñ vltā hoc posuit qz deo placuerit valde pe-
titiō Salomonis qz petiit sapientiā: z qz dixerit qz petiuit ver-
bum hoc z cetera. ēt qz dixerit: sed z bec que nō postulasti dedi
tibi diuitias. s. z gloriā. ergo cum in opibus dei nihil sit supflūū
opz qz ista fuerint ad aliquē finē. non apparet autē alijs finis
cui cōueniant ista nisi ad instructionē. ergo videt qz fuerint ad
instructionē. Si aut realiter ista facta fuissent. s. in vigilia non
oporteret dici qz fiebant ad instructionē: sed satis erat qz fie-
rent ad meritū Salomonis ostendendū. s. qz si deus diceret ei
pete qd vis: z ipse rñderet. da mihi sapientiā: mereret eligēdo
potius sapientiā qz alia bona. z tñ deus diceret ei. qz petiuit
sapientiā z non dies multos zc. dedi tibi diuitias z gliaz quas

non petisti: z tunc vere meret ista Salomon: s. non sufficēter
in somnio tamen nihil meruit.

C An Salomon peccauerit accipiendo in vxorem filiam Pha-
raonis.

Questio. 14.

Queret vltorius circa id qd dictū est in principio capi-
tuli. s. An Salomon peccauit accipiendo in vxo-
ram filiā regis Pharaonis. C Alijs dicit qz sic: qz vetitū erat
iudeis accipere alienigenas in vxores. Exo. 34. z Deute. 7. z in
pluribz locis. s. filia Pharaonis erat alienigena. C Itēz. j. 11.
c. Salomō vitupat nimis eo qz amauit mulieres alienigenas.
z subdit immediate filiā quoqz Pharaonis z moabitidas zc. z
sic ponit ipsa prima de eis ppter quas vituperauit: qd nō fieret
nisi peccauisset accipiendo illā. C In huius videt qz nō pecca-
uerit qz. s. dicit qz dilexit Salomon valde dñm. si tñ peccauit
esset accipere istā non accepisset qz repugnaret hoc amorī dei.
C Item oī. s. qz ambulabat Salomon in oībus preceptis da-
uid patris sui excepto qz in excelsis imolabat z accendebat thi-
miana. ergo videt qz nihil aliud increpabile fecerat. z tñ iam
acceperat filiam Pharaonis vt pz ex lra: ergo non peccauerat.
C Item deus apparuit Salomoni per somniū z dedit ei sa-
pientiā. z oī qz placuit petitiō eius corā dñō: ergo vt qz nō dñz
peccauerat. nā si illicite accepisset vxorē istam semp esset in pec-
cato mortali quousqz eam dimitteret: sicut est in oībus matri-
monijs illicite factis. C Patet etiā hoc magis qz Esdras sepa-
rauit matrimonia sibi facta: vt pz. 1. Esdras. c. 9. ergo ēt hic erat
diuortiu faciendū si erat matrimoniū illicite factum. z tñ Sa-
lomon erat nūc dilectus deo: z oīr non erat in pctō nec illicite
cōtraxerat. C Item pz qz scimus qz oīones peccatorū nō exau-
dit deus: vt pz Jo. 9. fuit tñ exaudita oratio Salomonis z appa-
ruit deus ei in signo visibili approbans orōnez illius. j. 9. ergo
erat tunc Salomon in gratia: z oīr non fērat illicite cū filia
Pharaonis. C Pro quo sciendū qz mulieres alienigenae erant
duplices: quedam erant de terra chanaanorū quā israelite acce-
pturi erant in possessionē: z de ista terra nō licebat iudeis acci-
pere aliquas mulieres in vxores: nec ēt dare filias suas chana-
neis in vxores: eo qz debebant oēs tam viri qz femine occidi
gladio: z nō debebant euadere sub aliqua cōditione tribui vt
seruitutis vel federis. Deutero. 20. istud aut erat nisi ex aliqua
spāliissima cā vt. j. dicit. alie erant mulieres alienigenae de alijs
populis quorū terrā nō erat recepturi israelite in possessionē. s.
que erant extra terrā chanaan. z de istis dicendū qz hō esset
bonum israelitis sumere eas in vxores: tñ licebat interdū. dū tñ
cōuerterent eas ad iudaismū: pñsqz illas cognoscerent. sic pz
Deutero. 21. s. qñ iudei irent ad bellū si viderent mulieres pul-
chras in numero captiuarū poterant eas accipere in vxores fa-
ctis qbusdā ceremonijs de qbus habet ibi. filia autē Pharao-
nis erat alienigena isto scōo mō euz esset egyptia: ideo licebat
Salomoni accipere eam. C Ad primā rōnem in huius pz per
distinctionē datam. s. qz deus vetuit matrimoniū inter israe-
litas z alienigenas mulieres. sed hoc intelligit solū de alienige-
nis que erant chanaane. Vel si alio mō velimus dicere intelli-
gitur principalr de chanaaneis z minus principalr de alijs alie-
nigenis. Qd pz qz oēs redargutiones quas faciebat de israeli-
tis qz accipiebant vxores alienigenas erāt ppter mulieres cha-
naneas. sic pz Judi. 2. et. 3. z tamē adhuc licebat istis in aliquo
casu copulari. s. hoc nō erat regulr sed in casu spāliissimo: sicut
fuit de Raab hiericōtina quā accepit in vxorē Salomon de tri-
bu iuda: vt pz Mat. 1. sed istud fuit qz israelite cogebant ex in-
ramento pñito per exploratores nō occidere Raab nec cognat-
os suos. Josue. 2. Ideo iam licitū esset eam accipi in vxorē cū
conuerteret ad iudaismū. de hoc magis declaratu est Josue. 6.
de alijs aut mulieribus alienigenis ex minori cā licebat eas ac-
cipere in vxores. C Sed obijcietur qz Esdras qui erat in lege
doctissimus fecit diuortiu inter iudeos z vxores suas que erāt
de madianitis z moabitis z amonitis: vt patet. 1. Esdras. c. 9.
C Rñdendum qz nō erat necesse regulr fieri diuortiu inter ta-
les mulieres z viros: s. ibi fuit ex cā spāli. s. qz ille mulieres pre-
iudicabant cultui dei: z tñ non erant accipiendo: z postqz acce-
pte erant debebat diuortiu fieri. de hoc tñ magis declaratur
loco sup Esdrā. C Sed obijcietur qz non liceret accipi vxorē
de egyptijs: qz Deutero. 23. c. oīz qz egyptij z idumei non ingre-
derent in ecclesiam dei vsqz ad tertiā generationē. z istud in-
telligit de accipiendo vxores z miscendo cōubia: ergo videt
qz non poterat filia Pharaonis que erat egyptia accipi in vxo-
rem a Salomone: sed si ipsa conuerteret ad iudaismū nepotes
sui z neptes qui essent in tertia generationē possent miscere cō-
ubia

nubia cū bebreis. (Rūdendū q̄ introire in ecclesiā dei acci-
piē multipliciter. s. p̄ accipere vxorē vel fieri p̄ncipē aut alijs
modis: vt declaratu est Deut. 23. et sic posset dici q̄ non veta-
bant m̄rimonia egyptijs cū iudeis: sed solū p̄ncipat⁹. Sed ad
huc dato q̄ intelligat de m̄rimonijs est sensus q̄ egyptij vsq̄
ad tertiā generationē nō possent accipere vxores de bebreis:
nō tñ tollit qn bebrei possent accipere vxores de egyptijs ⁊ de
alijs gētib⁹: q̄ hoc dabat in penā egyptijs ⁊ nō iudeis. Ad
scōam rōnē v̄dm q̄ nō peccauit salomon accipiēdo in vxorez
filiā pharaonis: q̄ l. j. i. redarguā salomon nō redarguit
ppter filiā pharaonis sed ppter alias. Pro quo sciēdum q̄ sa-
lomon circa vxores suas peccauit duplir. pmo q̄ ardentissimo
amore copulat⁹ est eis. Scōo q̄ p̄ eas coluit idola. de filia at
pharaonis dicūt doctores q̄ ei copulat⁹ est salomon ardentissi-
mo amore sicut ceteris: ⁊ quātū ad hoc peccauit. scōm aut. s. q̄
coluerit idola p̄ illā nō concedit. s. d. q̄ p̄ alias coluit ido-
la: ⁊ nō p̄ ipsā q̄ ipsa iā quersa erat ad iudaismū. sed de hoc
nō multū curandū est: q̄ siue postea coluerit idola siue nō nihil
impedit ad m̄rimoniū licite esse tractū vel non: q̄ postiora
nihil cōferūt ad p̄iora. Unde si salomō a p̄ncipio accepit filiā
pharaonis iā quersa: ad iudaismū nō peccauit dato q̄ postea
ipsa coleret idola ⁊ et ipse p̄ eam inclinaretur ad colēdū ido-
la: q̄ q̄ semel fuit licitū n̄ p̄t effici q̄ fuerit illicitū: q̄ impossibile
est p̄terita aliter se habuisse: sicut impossibile est ilion non fu-
isse captam: vt p̄. 6. ethicozum.

† (Tunc venerūt.) Hic ponit cōcessio diuina vel potius ipsi⁹
cōcessionis ostēsiō. ⁊ diuidit in tria: q̄ pmo ponit cōcessa sapi-
entia. scōo gloria. tertio epulētia. scōa lequēti. c. tertia. j. 10. et
q̄ ista bona sic se hnt q̄ vni p̄ficiat alteri: agit mixtj de eis. s.
q̄ cū de vno agit p̄ncipaliter: simul ē de alijs tangit. Circa
p̄mū d. (Tunc venerūt due mulieres meretrices ad regē.) s. pau-
lo postq̄ venit salomō de gabaō accepta sapientia venerūt iste
due mulieres meretrices litigatiue corā eo. ⁊ ponit iste casus
q̄ p̄ illū fuit manifestata sapientia salomonis in iudicādo p̄-
dēt p̄ affect⁹ earū nāles. (Steterūq̄ corā eo.) s. p̄posuit in-
tentionē suam. (Quarū vna ait.) Ista erat mulier cuius filius
erat viū: ⁊ tñ alia mulier rapuerat ei latēter filium. (Obsecro
mi dñe.) i. o. q̄ audias petitionē meā. (Ego ⁊ mulier hec habi-
tabamus in domo vna.) Proponit casus vt rex diffiniat. ⁊ d.
in domo vna: q̄ si fuisset in diuersis domib⁹ nō habuisset lo-
cū id q̄ ista mulier p̄ponebat. s. q̄ alia veniens surripuisset
filiū eius. (Et peperit apud eā in cubiculo.) i. peperit in cubicu-
lo in quo ipsa ⁊ ego eramus. nā ambe erāt i eodē cubiculo ⁊ in
eodē lecto. ⁊ istud faciebat ad maiore dubitationē: vel d. pepe-
ri apud eā. i. nō peperit in alia domo vbi essent alij q̄ cognosce-
rent filiū meū ⁊ possent distinguere an iste esset fili⁹ meus vel
illius. Sciēdum aut q̄ hic ponit iste casus tanq̄ valde dubius:
⁊ ponit taliter vt videat oēs p̄bationes: siue p̄ testes: siue alias
ablate ⁊ recurri dbeat ad solā iudicis prudētiā. ⁊ sic factū est:
q̄ salomon nō potens habere aliq̄ genera p̄bationū iudicauit
p̄ nāles effectus. (Tertia v̄o die postq̄ ego pepi: pepit ⁊ hec.)
Istud ponit ad auferēdū p̄bationē ex oīa tēporis. nam si isti
paruuli se accederēt etate vtpote p̄ vni vel duos mēses saltez
poterat cognosci aliq̄liter q̄s erat filius vnius mulieris: ⁊ q̄s
alteri. erant tñ coetanei q̄ solū excedebat vnus aliū p̄res die-
es. (Et eramus simul.) Istud ponit ad ostēdēdū q̄ ponit inter
casus intercidere istud dubiū. (Nullusq̄ alius in domo nobisc⁹
exceptis nobis duab⁹.) Istud d. ad tollēdū testes: ⁊ hoc dupli-
citer. Primo q̄ si aliqui eēnt in domo forte sensissent quomo-
do vna surrexit ⁊ accepit filiū alteri⁹ posuitq̄ loco ei⁹ mortuū.
Scōo d. hoc q̄ dato q̄ nō cognosceret an surrexisset vna ad
tollēdū filiū alterius: tñ saltē illi q̄ essent in domo cognoscerēt
vīz: puer⁹ ex vultib⁹ cum vidissent eos p̄ multos dies: ⁊ tñ
nullus erat cū eis: ⁊ ob hoc cū paucū tēpus esset q̄ peperissent
forte ex traneī nō contēplati fuerāt vult⁹ puer⁹ ad hoc q̄ pos-
sent nūc testificari. ⁊ istud scōm est ad qd p̄ncipaliter inducī
lra. (Mortu⁹ est aut filiū mulieris hui⁹ nocte.) Ponit hoc ad
si gnificandū q̄ potuit hoc accidere: q̄ si p̄ diez fuisset non ita
faciliter furata fuisset filiū vna mulier alteri⁹. (Dormiēs ap̄pe
oppressit eū.) i. mortuus est q̄ dormiēdo incubuit sup eū ⁊ oc-
cidit illū. iō iura veterūt paruulos in eodē loco cū parētib⁹
iacere qn sunt valde teneri ⁊ facili⁹ p̄nt opprimī: q̄ si sic per
culpam parētum occidant sunt parētes veri homicide. vt ait
Stephanus papa: ⁊ habet in decretis. 2. q. 5. c. consuluī. (Et
consurges in tempeste noctis silentio.) Intēpestum enī est q̄
dam pars noctis circa mediā noctē quādo homines valde gra-

uant sōno: ⁊ vocat intēpestum. i. nō tēpus. s. q̄ nunc non est tē-
pus ad faciēdum aliquid: sed solū ad dormiēdum. vel dicī in
tēpestus: q̄ tunc nō iudicat tempus esse. nā tēpus cognoscit
p̄ motum ⁊ operationem a deo qui nō iudicat motū non co-
gnoscit tēpus transisse: vt p̄. 4. p̄b. sed dormiētes nō appre-
hendunt motū nec opationem. iō non iudicant tēpus. Vocat
aut nor intēpesta nō tota nox: sed solū qdam de partibus no-
ctis que vocat intēpestum. (Tulit filium meū de latere meo
ancille tue dormiētis.) Hoc fecit ne alia videret quomō acci-
piebat filiū eius. (Et collocauit in sinu suo.) i. posuit apud se tā
q̄ esset filius suus. nō apparet de istis mulierib⁹ oīno an dor-
miebant in eodē lecto vel in diuersis. Istat aut q̄ erant in eo-
dem cubiculo: nec erat porta media inter eas. ita vt vna probi-
beret accedere ad aliā. videt tñ potius q̄ essent in diuersis le-
ctis: q̄ d. q̄ vna surgens accepit filium alterius. si tñ essent in
eodē lecto nō oporteret q̄ vna surgeret ad accipiēdum filium
alterius: sed iacens poterat eū accipere. (Sui aut filium qui
erat mortuus posuit in sinu meo.) s. vt ego putarē q̄ ille erat
filius meus. (Lūq̄ surrexissē mane vt darē lac filio meo.) s.
toto tēpore medio dormierat ⁊ nō cognouerat filiū esse mor-
tuū. nunc aut lac natura cognouit. (Apparuit mortuus.) s. puta-
ui filiū meum esse mortuū. (Quē diligentius intus clara luce
dephendi nō esse meum quē genuerā.) Ista mulier illico vt i-
uenit filium mortuū cepit dubitare an filius suus esset eo q̄ ne
sciebat quō eum occidisset: ⁊ putabat eum occidere nō potuis-
se. respexit ergo clara luce vt videret an esset filius eius: ⁊ tunc
inuenit q̄ nō erat filius suus. (Rūdētq̄ altera mulier.) Usq̄
huc durauit casus positio: ⁊ subintelligēdū est q̄ ista petiuit si-
bi adiudicari filiū suū: sibi p̄ regē iubendo illū restitui. (Nō
est ita vt dicis: s. fili⁹ tuus mortu⁹ est: meus aut viuit.) Istud di-
cebat mulier cuius filius mortu⁹ erat: ⁊ ipsa surripuerat filium
alterius: q̄ tñ putabat nō posse p̄bati strariū clamabat. (Ecō-
trario illa dicebat. mētiris.) Istud dicebat mulier cuius filius
viuebat ⁊ dicebat se restitui. dicit autē mētiris: q̄ forte nō ha-
bebat tunc p̄ verbo iniuriōso sicut si nūc dicat nō est ita: vel
nō est verum. (Filius ap̄pe meus viuit: ⁊ filius tuus mortuus
est.) s. ipse quē tu habēs viuit est filius meus: ⁊ quē ego habeo
mortuū est filius tuus. (Atq̄ in hunc modū contendebat corā
rege.) i. clamabat in alterutru dicētes mētiris mētiris: ⁊ nihil
aliud dicebat eo q̄ talis erat casus in quo nō poterat aut aliq̄
partiū p̄ducī p̄bationes. (Tunc rex ait.) s. volens diffinire cō-
tentionē istarum. (Hec dicit filius meus viuit: ⁊ filius tuus est
mortu⁹. ⁊ ista respōdet nō: sed filius tuus mortu⁹ est: ⁊ fili⁹ me⁹
viuit.) i. ista contentio efficiet immortalis si iste mulieres sic p̄-
mittunt litigare: q̄ vna asserit ⁊ alia negat. ⁊ nullam aliam p̄-
bationem adducit. iō op̄aliter eis reddi ius. (Dixit ergo rex
asferre mihi gladium.) i. ego dirimā contentionē istā alio mo-
do. s. dando cuiq̄q̄ ius suū. s. q̄ cū parētes sint in p̄batione
eo q̄ nulla illarum aliquid p̄bet diuidam infantē: ⁊ dabo cui-
q̄q̄ partē equā. (Lūq̄ attulisset gladiū corā rege diuidite in
quit infantē viui.) Hoc dicit salomon tēdando ⁊ non diffini-
endo. nam nolebat q̄ filius alicuius illarum occideret: sed ex
hoc accipiebat p̄bationē ex p̄sumptione. dicit aut ioseph⁹. 8.
antiquitatū q̄ quādo rex iussit infantem diuidi populis astās
risti. putans regem facere hoc ex insipietia: q̄ iuuenis erat.
cū vero viderent sententiā eius diffinitiuā admirati sunt. (Et
oate diuidiā partē vni ⁊ diuidiā partē alteri.) s. ga non
probat vna plusq̄ altera diuidatur per medium. salomon au-
tez fecit hoc ad cognoscendum affectus earum. (Dixit autem
mulier cuius filius erat viuis.) i. dixit q̄ non occideret. (Lō-
mota sunt quippe viscera eius super filio suo.) s. sciebat certis-
sime viuentem esse filium suū: ⁊ voluit q̄ occideretur coram
ea: q̄ miserebat illi cum genuisset eum. (Obsecro domine oate
illi infantem viuum ⁊ nolite occidere eum.) Ista mulier desi-
derabat habere filium suū vt gauderet in illo: ⁊ tamē ponit
volebat carere gaudio cum filio suo q̄ videre illū occidē in be-
bigō dicat. (Intolnerūt vel exarserunt pietates eius.) Istud
idem est: ga pietas dicitur esse quedam tenerritudo qua alij
mouet in id qd amat. ⁊ quando est iste act⁹ amoris est cōmo-
tio interior. sicut p̄ in ira ⁊ in amore. ⁊ istud ē cōmentū vi-
scera: ga viscera vocantur interiora in quibus sentitur passio
amoris vel ire. (Contrario illa dicebat nec mihi nec tibi: sed
diuidatur.) Istud dicebat illa cuius non erat filius viuis: ga
nō volebat sup eo q̄ interficeret. iō dicebat diuidat. (Que
retur quare illa mulier cuius filius erat mortuus voluit sur-
ripere filium alterius cum sciret eū non esse suū nec ferebat

Tertius Regum * Abulenſis.

Qō. 15

Quar vna

mulier vo-
luit surripere
filia alteri?
1. rō.

2. rō.

3. rō.

4. rō.

Qd. 16

21
Letauit sa-
lomō occi-
dē puer: qz
credidit h
mō iuenire
veritatē.

affectione nāli in eum. **¶** Respondendum qd forte hoc fecit ex
quodā desiderio qd ad inuidiam pertinet qd etiā reperit in au-
bus. nā quedam aues sunt que oua aliarū auium surripit et i-
cubant sup illa: et fouent vsquequo inde fetus pducit: et tamē
sciūt nō esse illa oua sua. Alia causa potuit esse qd forte ista mu-
lier gaudere volebat habēdo paruulū: et qd filius suus mortu-
us erat voluit habere alienu tanqz suū vt in illo gauderet: h non
tantū sicut in suo: sic p3 de illis q adoptant sibi aliquos in filios
ga gaudēt habēdo illos h sui nō sint. Alia ratio fuit: qz ista mu-
lier forte erat inuida: et cū filius suus mortuus esset doleret ni-
mis q alia haberet filiū. ideo voluit eum rapere. Vel forte fe-
cit hoc ex odio: qz habebat aliam sōdālē suāz exosā: et deſide-
rabat nocere ei. iō abstulit ei filium viuētē: et appositū mor-
tuū ad hoc qd priuaret eā gaudio materno: et vt moueret ad lu-
ctu tanqz pro filio mortuo. qd autē fuerit hic inuidia vel odiū
satis apparet: qz quando rex dixit diuidat consensit ista: et p-
clamauit diuisione fieri. si tamē solum ad gaudēdum in illo ac-
cepisset eum: vel qz diligebat eū dato qd esset filius alterius nō
consensisset eū occidi: qz nemo patitur eum quē diligit infortu-
nari. **¶** Queret vterius ad quid salomō iussit duci gladiū
et fieri istas tentationes: qz si esset ius dubiū nisi fierent iste tē-
tationes oportebat eas fieri: et tamē dato qd nō fierent erat ius
manifestū. qd actore nō probante reus absoluit: et qz mulier
q petebat nihil pbabat: debebat adiudicare filium ei que erat
in possessione: et h alia diceret se spoliata esse eūz nihil probaret
nō erat restituenda. **¶** Respondendum qd si salomō nō potu-
isset veritatē inuenire adiudicasset filium ei q erat in possessio-
ne saltem absolūdo eam ab impetitione alterius: credidit ta-
mē salomō q poterat veritatē inuenire: imo qd certissime iue-
niet per istam tentationē. i. qz vna istarū erat vere mater illi?
pueri viuētis: etiā vtraqz istarū cognoscebat cuius esset ille
puer filius. iō necesse erat qd illa q esset mater moueret ad pie-
tatē quādo iubere filius suus occidi: et per hoc cognoscere
que erat mater illius et adiudicare ei. si tamē ipse putasset se
nō posse stare veritatē adiudicare possidenti. Cū tamē iudex
pōt scire veritatē rei nō d3 recurrere ad remedia cōia.

¶ Quō potuisset salomō cognoscere cui esset iste filius? si ambe
mulieres dixisset puerū nō occidi: et cui adiudicare. et si vtra-
qz diceret qd diuideret quid salomō faceret. Qd. 17.

¶ Queret vterius si salomō dicente qd diuideret puer
vtraqz illarū diceret qd nō diuideret: sed qd
adiudicare cuiusqz vellet rex quid fieri deberet. poterat enī
hoc euenire vt pote si māt pueri ex pietate naturali moueret:
et alia mulier etiā condolēs puero: qz forte diligebat eū h non
esset filius suus diceret se potius velle carere eo qz occideret.

¶ Respondet bernardus l. c. afferte extra de psumptio. et post eū
oēs doctores canonice qd adiudicari debebat illi mulieri que
erat in possessione nisi interueniret alia pbatio. Dicendum autē
qd si vtraqz h diceret salomō attendere debebat ad affectus
eorū. nam sicut per diuersitatē affectuū cognita est mater. ita si
esset identitas affectus: esset tamē inequalitas: qz illa que non
erat mater nō poterat moueri tāto desiderio ad hoc qd nō oc-
cideret puer sicut illa q mater erat qd pateret tam ex verbis qz
ex vultu et totius corporis habitudine: qz cum salomō talem sen-
tētiā diceret vix posset illa que mater erat lachrymas sustine-
re: alia aut posset. ideo ex maiortate pietatis salomō cogno-
sceret matrem et illi adiudicaret puerū: et esset illa psumptio qd
violenta sicut ista per quā nunc salomō iudicauit. alij autē mo-
di probationū nō erant tunc: qz via humana probari non po-
terat. Si autē recurreret ad probationē dei etiā non erat ali-
qua in isto casu. nam aliqz pbationes miraculose erant in ve-
teri testamēto: vtpote purgatio zelotipie bibēdo aquas male-
dictas: qz tūc si mulier inocens esset faceret prole. si aut polluta
esset rūperet femur eius et pīret. Nume. 5. in isto autē casu nō
erat sic prouisum. Erat etiā aliud remedium. i. per iuramen-
tum quādo dubitabatur in aliqua causa cōpellebatur aliqua
partium iurare: et si falsum iuraret deus immittebat plagam su-
per eum. Si autem verum absoluitus erat. vnde postqz aliquis
iurasset in templo coram altari absoluebat eum iudex: de hoc i
fra. 8. et tamē istud remedium nō poterat nunc haberi. ideo qz
templum nōdum edificatum erat: in quo illud fiebat sicut ora-
uit salomō. ideo solum erat habēdum remedium supra posi-
tum. et si forte qd incredibile est omnino contingeret illas duas
mulieres ostendere equalem pietatem ad puerum. ita vt oī iudi-
cari non posset differentiam debebat recurri ad cōt remedi-
um. i. qd adiudicaretur possidenti. **¶** Queret vterius quid

si vtraqz mulier diceret qd diuideret puer quid salomō faceret
an diuideret vel adiudicaret alicui. **¶** Respondendum qd salo-
mon nō diuideret: qz non dixerat hoc cum intētiōe diuiden-
di eū: s3 solum vt sciret q erat māt ei. nā puer diuidi erat magnū
scelus. i. occidi inocētē sine culpa et sine carēt qz null? color iuris
erat ad hoc. nā tunc res diuidēda est qū iura partiūz eq̄lia ap-
parent: hic tamē nō erat sic qz non probante actore videbatur
possessor habere totū ius. **¶** Respondendum ergo qd iste casus
nō debet admitti: qz mater cognoscebat filium suū nullo mo-
do pmitteret eūz occidi cū ex ea penderet qd occideret vel nō.

¶ S3 obijciat qz medea occidit duos filios suos corā iasō: vt
p3 per senecā tragediā. 7. cuius titulus est medea. et mater me-
leagri dicit occidisse eum: vt p3 per ovidiū. 9. metab. 1. **¶** Di-
cendū qd isti sunt casus spāles. de medea p3: qz ipsa inflāmata
erat iracūdia cōtra iasōnē cui amore ipsa natalē terrā reliqrat
p3z thesauris spoliata erat: frēz suū tenerimū lanauerat. d quo
ovidius 7. metab. et i libro beroidiū in epla q̄ incipit. equoz iasōnē
pulsatum remige pmut: et in epistola que incipit: littoza thessa-
lie reduci tetigisse carina. nunc aut deserebat eā iasōnē: imo eti-
lio tradebat sub interminatione mortis nisi vixq ad certū diēz
exiret de finibus regni thessalie. iō media furens et exuens pie-
tatem maternā. tū quia vir deserebat eam. tum qz accipiebat
creusaz filiā regis creontis duos paruulos filios suos vidēte
iasōnē occidit. vt sic saltē vindictam sumeret sanguinem ppiū
effundēdo: vt p3 in tragedia allegata. **¶** De matre aut melea-
gri. dicendum qd ipsa occidit meleagrum irata nimis: qz ipse occi-
derat duos fratres matris sue: vt p3. 9. metab. nūc autem non
erat sic de ista muliere matre pueri viuētis: qz nō erat irata fi-
lio suo cum nō offendisset eam. etiā qz ipsa petebat filium sibi
restituī que nō peteret si vellet eum occidi. Si tū istud qd nullo
mō cōcedendū est: cedat iudicādum erat nullam esse matrem
illius pueri eo qd nullus illaz vīcēra cōmonebant sup eum: et
consequenter nulli eaz adiudicādus erat. sed potius priuanda
illa que possidebat eum: et tradēdus erat puer alteri extranee q
eum materna affectiōe nutrire posset. **¶** Queret vterius q
re salomō iussit reddi puerū matri sue: qz ipsa dixerat prius
obsecro vīte date illi infantē viuū et nō diuidat. et p hoc renūcia-
bat iuri suo. simile extra de electione. c. cū inter. **¶** Respondēdū
qd p ista verba renunciare videbat mulier iuri suo: qz tamē ex
pietate naturali egit. i. vt puer nō diuideret nō priuicacat ei re-
nunciatio iuris sui. simile est de illo qui timore tormentoz cōfi-
tes aliquid: qz cū confiteat ppter cōpassionē quā habet ad ie-
ipsum nō priuicacat ei. sic tenet vincentius et franciscus et alij sup. c.
afferte. extra de psump. Aliter dici pōt qd cum ista mulier renū-
ciasset iuri suo si nō constitisset de veritate iudicabat ei renū-
ciatio: qz tamē constituit eam esse matrē suāz ne gauderet de dolo
illa que volebat puerū diuidi cum potius debuisset de hoc pu-
niri non debebat adiudicari ei puer sed matri sue.

¶ Quare salomō non condēnauit ad mortem illam mulierem
que nō erat mater. Questio. 20.

¶ Queretur vterius quare salomō nō condēnauit ad
mortem vel ad aliā penam mulierē illam
cuius filius nō erat: et furata fuerat filium alterius viuū. nāz be-
ne merebatur mortem. **¶** Respondet abbas et franciscus qd
hoc fuit qd nō fuit probatio ordinariā qz mulierē istam: sed
p psumptiones quasdam. vnde dicit inocēt. extra de psump. sup.
c. qz vīsimile qd quādo iudicet aliquis p psumptiones nō existi-
tibus alijs pbationibus ordinarijs valde debet recipere iudex
sentētiā in condēnando: qz nō debet condēnare ad mortem.
nec etiā nimis in causa pecuniaria. et assumit pbationē ad bec
ex facto salomonis: qz cum cōuicta fuisset illa mulier psumptio-
nibus quibusdā spālibus noluit cōdēnare eam: sed solūz re-
stituit filium matri sue: merebatur tamē mortem illa que filium
surripuerat alteri. istud dictū inocētij laudat valde ab oībus
doctozib: et obseruat in iudicijs: et est satis rōnabile. sic ait fra-
nciscus. **¶** Queret vterius si pendēte lite inter istas duas
mulieres sup filio cuius illaz esset moreret vtraqz cui illarū
succedere debebat puer. **¶** Respondet pmo bernardus super
predictū. c. afferte. qd videt vtriqz debere succedere simile. i. de
rebus dubijs. i. qui duos et ff. de in offi. testa. l. papias cuius. s.
sed neqz impuberis. Postea arguit qd neutri succedere debeat
ff. de rebus dubijs. l. si fuerit: qz iste ponit impossibile qd est cō-
tra naturam. i. se habere duas matres. vnde non est audiēdus.
Postea concludere videt qd succedere debeat ei qui esset in pos-
sessione: et hoc tenet vincentius et laurentius. distinguunt autē q
dofredus circa hoc: qz aut iste puer petebat hereditatem yri-
uisqz aut

21
Quid a-
geret sa-
lomō si
vtraqz
diceret qd
diuideret.
Non e-
cedēda
ambas
mulieres
sēntēti-
pueri vi-
uētis.
* Obie-
ctio de
medea.
* Rñso
B

Qd de
mīre me-
leagri.

Qd.
19.
21
Qd salo-
mō dicit
puerum
matri.
Nō pri-
uicacat
iuri
suo mat-
ris dolo
te illius
famē.

Qd.

21.
21
Si abe
mulieres
pendēte li-
te mōne-
eēt cui
successit
set puer.
* Rñso.

Qd. 18

Qd.

22.

A

Salomō

in pecca

uerit iu

dicando

ptales p

sumptos

p. Ruffo.

usq; aut possidebat vtrūq; si aut possidet dicit q; vtrūq; succe-
dit: et per viam exceptionis potest excludere quēcūq; agen-
tes. simile. ff. de excep. l. nemo. et de regulis in. 6. regula null' plu-
ribus. Si aut petat ab alio hereditate tunc repellendus est si
vtrūq; succedere velit: q; ponit impossibile: sed debet se pba-
re filium alicui' illarū et tunc succedet ei. host. tñ nō tenet opinio
nē godofredi s; vincentii. l. q; succedat ei que est ipsoffioe ei?
simile bartholome' b; rixien. in qñōib'. frāscus at dicit vtrūq;
istarū opinionūz latius esse tolerādū: et videt satis rationabi-
lia opinio godofredi. C. Quere' an peccabat salomon iudicā-
do p tales psumptiones. Aliq; dicit q; nō: q; ex psumptōe vio-
lenta ter' sententia h'mōi aut erat ista psumptio. l. ga cōmota
sunt viscera matris. iō licitū erat iudicare p eaz. C. Respōdē-
dum q; aut querit de iudicio criminali in quo mors vel mem-
bri mutilatio aut aliqd graue iponēdū ē aut d' miorib' cāis tā
civilibus q; criminalib'. Si pmo mō aut sūt psumptiones que
nullo mō vident posse elidi aut nō. dico hoc vtpote si accue'et
aliquis de adulterio: q; duo reperti sunt in eodem lecto nudī et
soli nō obstante aliquo vinculo impediēte carnales cōmixtio-
nem videt ista psumptio inuitabilis. alie aut sunt non tam in-
uitabiles que magis incidunt in genus pbabilium psum-
ptionū. et sic erat ista psumptio de cōmōtione viscerū per quā
salomon processit contra mulierē possidētem. et dicēdum q; si
salomon voluisset occidere mulierem istā ex hac psumptione
videt peccare eo q; non erat probatio inuitabilis: q; pote-
rat ex aliqua causa esse falsa. in criminalib' tamē debet esse p-
bationes liquidissime. s. luce clariores. Si aut querat de alijs
psumptionibus violentis que vident inuitabiles vt de duo-
bus iunctis in eodē lecto: vt supra dictū est magis videbatur q;
posset fieri condēnatio: et tamē adhuc existēte hoc non est p-
batio sufficiens: q; pōt esse q; se carnaliter nō cognouerūt: im-
mo q; maius est existēte hoc pōt dari q; non venerint intētio-
ne carnales coitus: sed ex alijs causis q; multipliciter cogitare
possumus si volumus. iō inocē. dixit iuper. c. ga verisimile ex-
tra de psump. nimis cauere iudicē condēnationem: et maxime
in criminalibus quādo reus quic' est solis psumptioib'. Si at
eēnt cause civiles aut valde parue criminales pōt iudicare ex
psumptionibus: potissime si violēte sunt: et sic iudicauit hic sa-
lomon adiudicādo filiū matri sue ex hac psumptione: et nō con-
dēnauit aliam ad aliquā penam. Si aut vellet eam condēnare
cum esset magna psumptio cōtra eam: poterat illam torquere
et tunc posset eam ex cōfessione sua occidere. Unde etiā si p-
sumptiones maxime sint et qñ probationes necessarie petis cō-
fessio rei ad infligendā mortem. sic p; in casu achan qui furat'
est de anathemate hierico: et deus dixit q; volebat ostēdere p-
lores quis cōmiserat istud furtū: et coram deo cōprehensus est
achan: et sic erat pbatio necessaria. nā si poterat errare eū de?
dixisset istam probationē esse sumendā: et tñ Josue qui erat p-
ceps nō intulit aliquā condēnationem ipi achan: sed petijt ab
eo confessionē: et ex confessione sua lapidauit eū ioseph. 7. (Rū-
dens rex ait date huic infantē viuū: et nō occidat.) Cōgno-
uit enī rex per cōmōtione viscerum istam esse matrem: et tunc
adiudicauit ei filium. (Hec est enī mater eius.) i. certissime ista
est mater: q; ipsius viscera cōmota sunt: et nō alterius. (Audi-
uit itaq; oīs israel iudiciū qd iudicasset rex.) s. quō diffiniuit
let inter duas meretrices. (Et timuerunt regē.) s. ante hoc cō-
tēnebant eum tanq; iuuenem putantes q; nesciret iudicare. vñ
de quādo petiuit gladium riserūt cōmes astātes tanq; ex ins-
ipientia hoc diceret: sed cum viderunt illud fuisse factū ad ma-
gnū mysteriūz timuerunt putantes q; iā vitia eoz nō possent
latere regē cum tam sapiēs esset. (Videntes sapientiā dei esse
in eo ad faciēdum iudiciū.) i. viderunt q; ista sapientiā nō erat
ab hoīe sed a deo specialiter: eū tā prudens apparuisset rex in
iudicio. ideo oēs timuerunt: q; de cetero putauerunt nō posse i-
pune fraudes aliq; committere: q; rex subuli iudicio eas discū-
teret sicut nunc fecit in calu duarū meretricū super filio.

Capitulum. iiii.

Rat autē rex salomon regnās
super omnes israel: et hi princi-
pes quos habebat. Azarias fi-
lius Sadoch + sacerdos: he-
liozeoph et abia filij Sesa scri-
be Josaphat filius Abilud acōmentarijs.

Erat autem. Descripta i precedētib; salomonis sa-
piētia: hic agit de eiusdē gloria: et diui-

diē in tria: q; pmo ponitur gloria salomonis in famulis et sub-
iectis. Scdo gloria in edificijs sequēti. c. Tercio gloria in diui-
tijs infra. 10. Prima in duas: q; pmo agit de salomonis glo-
ria scdo de eius sapiētia ibi. (Dedit quoq; deus sapiētiā.)
Prima in tres: q; pmo ponit multitudo in famulis. scdo mul-
titudinē in subiectis ibi. (Juda et israel.) Tercio magnitudo in
quotidianis expēsis ibi. (Erat at cibus.) Prima in duas: quia
pmo ponit dispositio ministroz salomonis interius. scdo exte-
rius ibi. (Habebat aut salomon.) C. Quere' circa pmo an
ea que habent hic fuerint facta post pcedētia vel sit aliqua mu-
tatio ordinis. C. Rūndendū q; ea que habent in isto caplo non
pertinet ad vnicāz historiā ita vt dicere possimus totaliter eē
ordinem quēntē vel totaliter esse anticipationē vel recapitu-
lationē. Pro quo sciendū q; quedā istorū que habent hic co-
incidunt cum precedētib; s. de datione sapiētie. alia aut fue-
runt multo tēpore post hoc. l. q; salomon fecerit tria milia pa-
rabolarū: et quinq; milia carminū: et diseruerit de omnibus li-
gnis a cedro vsq; ad hyssopū: et de iumentis et volucris: et re-
ptilibus: et piscib'. manifestū est tamē q; ista non fuerunt finita
ante tēplī edificationē: q; edificatio tēplī inchoata est in pnci-
pio anni. 4. regni salomonis: vt p; j. 6. et tamē a pncipio regni
sui vsquequo accepit sapiētiā fluxerunt plusq; tres anni. l. q;
si quattuor vt declaratur est pcedēti. c. et sic videt q; imēdiate
postq; accepit sapiētiā cepit edificare tēplū. vnde nō habuit
spaciū ad faciēdum ea que habent hic anteq; edificaret tem-
plū. Item dicit infra q; d' omnib' terre regnis veniebāt ad au-
diendū sapiētiā salomonis: et tamē manifestū est q; hoc non
fuit factū ante edificationē tēplī: quia nō veniebant de oibus
terris ad audiēdam sapiētiā eius nisi quādo multum diuul-
gata fuit: et tamē nō potuit in tam breui tēpore diuulgari sapiē-
tia salomonis: q; vix potuit intercidere medius annus iter sa-
piētiā sibi datā et pncipiūz edificationis tēplī vt supra decla-
ratū est: et sic quātum ad hoc op; poni istud. c. p anticipationē
ad seqntia. Item p; hoc q; infra dicit de quodam pposito sa-
lomonis q; habebat filiā salomonis in vxore: et tamē salomō
nō potuit habere filiā nūbilib; etatis ante edificationē tēplī: eūz
in pncipio. 4. anni sui regni ceperit edificare. Dicēdū ēt q; quā-
tum ad alia est in. c. isto recapitulatio. l. q; fuerunt facta ante p-
cedētia: et ponunt hic. sic fuit de sacerdotio sadoch et abiat-
har. nā abiat har iā erat puatus sacerdotio. s. 2. c. et ponit hic tanq;
sacerdos. Dm ergo q; in isto. c. nō obseruat aliquis ordo nā-
lis sed solū artificialis: q; ponit hic dispositio dom' salomo-
nis pncipalr et qdam gloria regni eius: et ad hoc exprimēdū po-
nunt qdam fm rectum ordinē et alia p anticipationē et recap-
tulationē. scriptura tñ volens ostēdere sapiētiā salomonis q; ma-
xime manifestā in ordine cū sapiētis sit ordinare postquā po-
suit sapiētiā datā salomoni ponit hic dispōnēz domesticā in fa-
mulis et rectoribus et habitudinē regni et gloriā eius: q; oīa p-
nīre videbant ex magna sapiētia. (Erat aut salomō regnās su-
per oēs israel.) i. salomon regnabat sup oēs. 12. trib'. q; adhuc in
tpe suo non erat facta diuisio regni: s; vñtē filio salomōis ro-
boam facta est diuisio. j. 12. c. (Et hij pncipes quos hēbat.) i.
isti erāt officiales vel ministri ei'. vocabantur tamen pncipes
quia pncipabantur negocijs sibi cōmissis. (Azarias filius sa-
doch sacerdotis.) Iste ponit pmo pnceps. erat at iste azarias vi-
lect' salomoni pp sadoch pzez suū q; erat sumus sacerdos et so-
uerat pte eius oia adoniā cū nodū vinctus esset in regē. s. 1. c.
de isto azaria fm l'az istā. dōm est q; erat scriba salomonis cū
alijs q; sequit' et continuabit sic l'ra. s. azarias fili' sadoch sacerdo-
tis heliozeoph et abia filij sesa scribe. i. isti tres erant scribe. l'ra tñ
hebraica nō patit hoc: q; in hebreo incipit versus ibi heliozeb et
est sensus q; heliozeoph et abia erāt scribe. Dōz tñ q; azarias erat
ē scriba: q; alias nō esset aliqd officiū vel pncipat' hic cōpetēs
ei: et sic frustra vocaret pnceps cū nō designaret genus pncipa-
tus ei'. (Heliozeoph et abia filijs sesa scribe.) Isti duo erāt frēs
et simul cū azaria filio sadoch fuerūt scribe salomonis. s. erant
pncipes scribarū in domo salomonis. nā ibi multi scribe erant
ad diuersa officia. sic p; in domib' regū. iō forte isti tres erant
pncipes sup tria genera scribarū in domo salomonis. Scien-
dum aut q; ponunt hic officiales salomonis sicut ponunt offi-
ciales dauid precedēti lib. c. 8. et. 20. et. 1. palipo. 18. et magis
27. et quidam de officialibus dauid manserunt in officijs tēpo-
re salomonis. alij autē amoti sunt et subrogati fuerūt noui offi-
ciales. sic p; d' iosaphat q; erat acōmentarijs nūc: et ēt tū tēpo-
Tertius Regum * Abulensis. o. ij

De glia sa-
lomonis.

Qd. 1.

A

An sit ordo

otinus.

Nō posse

assignari

vnuz ordi-

nē seqntiuz

ad pācta.

+ B

+ C

+ D

+ E

+ F

+ G

+ H

+ I

+ J

+ K

+ L

+ M

+ N

+ O

+ P

+ Q

+ R

+ S

+ T

+ U

+ V

+ W

+ X

+ Y

+ Z

re dauid pcedeti lib. c. 8. et. 20. idē etiā de sadoch z abiatbar. vt pz. j. (Josaphat filius abilud acōmētarij.) Acōmētarij ē vna dictio indeclinabilis sicut acalculis: z significat scriptores vel hystoriographos aut relatores negotiorū z ponit hic qd si pro relatoze qui renunciabat regi negocia reducens in memoriam vt expediret illa. vnde iudei vocāt istum magis relatozē qd scribā. iste erat et officialis tēpore dauid: vt supra dictū est: z vocat filius abilud: h scribant aliqui achilud: sed nō multum differt: qz cōditio latinitatis est ista. s. dicere achilud pro abilud cū illa sit aspera nimis apud hebreos: z nō reperiat apud Latinos lra similis sonoritatis. (Banaias filius ioiade su per exercitum.) Iste erat tēpore dauid pnceps super celestib z pbeletū pcedeti lib. c. 8. et. 20. et non erat sup totum exercitū: qz ioab erat tunc pnceps militie: qz tamē ioab fuit partialis cōtra salomōz p adoniā. s. i. noluit salomon accipere eū in pnceps exercitū pferretur: qz habebat intentionē occidēdi eū cū dauid hoc iussisset: z postea eū occidit supra. 2. c. iō a principio regni sui fecit pncipē militie banaiam eo qd diligebat eum: qz fuerat partialis cū eo contra adoniā. s. i. (Sadoch aut z abiatbar sacerdotes.) Isti erāt sacerdotes magni z vocant sacerdotes p excellētiā. isti erāt tpe dō sacerdotes magni pce. li. c. 8. et. 20. Cū abiatbar potuerit esse sacerdos magnus nunc cum supra. 2. c. fuerit eiectus.

Queretur

quō abiatbar poterat nūc esse sacerdos magnus. nā. s. 2. c. dicit qd eiectus fuit salomon ne esset sacerdos dñi. C. Rspōdet nicolaus qd eiectus fuit de sacerdotio: tñ postea recōciliatus fuit z fuit sacerdos: qz h domus beli pvari debebat sūmo sacerdotio. tñ nō penitus erat p uanda sacerdotio. sic pz. s. i. lib. c. 2. s. futurū est vt gūqz remaneret in domo tua veniat vt oret p eo z offerat nūmū argētū z totā panis: dicit qd mitte me obsecro ad vnā partē sacerdotale vt comedā bucellā panis. C. Sed dñm qd nō stat qd hic significat qd abiatbar z sadoch erant sūmi sacerdotes cū vocent ambo sacerdotes sicut vocabant tēpore dauid pced. lib. c. 8. et. 20. et tñ manifestū est qd tunc erant ambo sūmi sacerdotes siue pncipes sacerdotū. i. palip. 24. Itē certū est qd sadoch erat nūc sūmus sacerdos: qz fuit tēpore dauid z fuit tēpore salomonis sūmus sacerdos: z tñ dicit qd sadoch z abiatbar erāt sacerdotes ergo videt qd erant in eodē genere sacerdotū. s. sūmi sacerdotes aliqñ fieret locutio equoca. Itē dicēdo qd isti duo erāt sacerdotes vocat aliquid spale. nā si vocarent sacerdotes p quocūqz gradu sacerdotij nō solum isti duo essent sacerdotes: s. forte essent plures qd qnqz milia. s. oēs quotquot erant de genere aarō: sed soli isti notati sūt. ergo isti erant sūmi sacerdotes. S. nō pōt stare qd isti essent sūmi sacerdotes: quia postqz puatus est abiatbar sacerdotio sūmo nūqz redijt ad illud: qz tunc nō diceret qd cōpletus fuit sermo dñi cōtra domū beli qñ eiectus est abiatbar de sacerdotio. z tñ dicit qd tunc cōpletus est. s. 2. ergo postea nūqz redijt ad sūmū sacerdotiū. Itē pz. qz. s. i. lib. c. 2. dicit. z nō erit senex in domo tua oibus dieb. i. nō erit sūmus sacerdos: ergo si iste rediret ad sūmū sacerdotiū nō esset cōpletū verbū dñi. iō nullus dubitat qd abiatbar fuerit semp puatus sacerdotio sūmo postqz semel eiectus est. nicolaus tñ vult qd māserit in sacerdotio minor: z hoc non nego tñ nō accipit hic p sacerdotio minor: qz tunc nō diceret qd sadoch z abiatbar erant sacerdotes: vt. s. dicitū est. C. Dñm qd abiatbar z sadoch erant sacerdotes magni: z istud significat hic lra: tñ ponit p recapitulationē. s. qz quodā tēpore regni salomonis sadoch z abiatbar erant sūmi sacerdotes: z hoc dura nit vsquequo salomon occidit adoniā z ioab: qz tūc etiā eiect de sacerdotio ipm abiatbar z relegauit eū in anathot vt nō veniret in bierlin. Ista aut que dicunt hic fuerūt facta ex pte añ illa qd hñr. s. 2. et alia fuerūt facta multo tpe post edificationē tēpli: z sic est anticipatio z recapitulatio in. c. isto sicut declarātū fuit. s. dñs tñ qd qñ salomon accepit sapientiā a deo iā non erat abiatbar sūmus sacerdos. (Azarias filius nathā sup eos qd assidebat regi.) Iste est alius azarias ab illo de quo supra dñs qd ille erat filius sadoch: z iste filius nathā. est aut iste nathā p pbeia qd pnuiciatū de salomone regnato pced. lib. c. 7. z postea increpuit dauid p adulterio cū bersabee. e. lib. ca. 12. ideo erat iste nathā valde amicus salomonis: z dñs qd ipse nutruerat salomōne. erat et tpe dauid iste filiarius ei. iō dixit ei qd qre iusserat vngi adoniā i regē z nō dixerat ei. s. i. c. C. Que ref de istis assidebat regi qd pperat azarias qd erant. C. Aliqz rēspōdet qd isti erāt. i. 2. pfecti sup totum israel de qd. j. dicit. Sed hoc nō stat: qz isti duodeci pfecti erāt assignati in. 12. pti

b'israel q noiant in lra z ibi pcurabāt negocia salomonis vt pvideret domui regie de necijs. si tñ ipsi manerēt i palacio regis assidēdo semp regi non possent pcurare negocia salomonis. C. S. dñm qd isti erāt alig viri valde prudētes z secretarij regis cū qd rex disponebat negocia sua: z isti ip assidebant ei. vel forte erāt alig iuuenes generosi quos rex assuſperat vt eēt in camera ei vt cū eis gauderet z colloqret familiariter. z isti semp assisterent regi pmo mō accipit bēster. i. c. cū dñs d. 7. sapiētib q ex more regio semp aderant ipi regi: z videbant semp faciē eius solitiqz erāt sedere pmi post ipm. De scdo mō accipit et bēster. i. vbi dñs de. 7. eunuchis q semp ministrabāt corā rege vt introducerēt reginā ad se. iō vtroqz mō pōt hic accipi de illis q assidebant salomoni. illoz aut pnceps erat azarias. dñs tñ qd accipiunt assidētes. pmo mō pz. j. 12. s. inuit assiliū roboā cū seniorib q assidebat corā salomone pze eius vñz adhuc viueret. (Sabud filius nathā sacerdos amicus regis.) Iste sabud erat frater azarie de quo imediate dictū est. nā ambo erāt filij nathā. z dñs iste amicus regis. i. secretari ei. z valde familiariter ei astās ita vt mereret dici amicus: qz amicus nomē eq̄litas est cū in amicis tria regant. s. similitudo eq̄litas z conuere: vt pz. 8. et. bi. nisi sint amici fm analogiā de qd ibi z in. 9. et. bi. vocat at iste sabud sacerdos nō qd eēt sacerdos maior vel minor: qz de sacerdotib magnis supra dictū est qd sadoch z abiatbar erāt sacerdotes. si aut intelligat de minorib nō oportebat poni aliquem: qz plures erāt qd forte. 4. milia. Itē dñs qd accipiat sacerdos alio mō: z p accipi vno mō p hñte curā d sacerdotib. s. qd iste hēret i domo salom. s. offiū qd dispo nēt ea qd oada erāt sacerdotib ad sacrificia. nā salomō solit erat oare vel quotidie vel certis dieb hostias multas. vt pz. j. 10. z 2. pali. 9. cū dñs qd regina saba videns ordinē ministratiū salomōi vestesqz eoz z pncernas z holocausta q offerebat i domo dñi nō habuit vitra spm. z tñ manifestū est qd salomon pferet aliquē virū in domo sua ad hñdū curā de hñs z forte iste erat sabud. z vocat sacerdos: qz d reb. sacerdotilib curā hēbat. sic declarātū fuit pced. lib. c. 20. de hyra hyraites q vocat ibi sacerdos dauid. alit aut pōt accipi sacerdos. i. pnceps. s. qd iste sabud erat pnceps salomonis z hoc cōstat lre: qz dñs hic qd erat amicus salomonis q significat quādā eq̄litas. z nō dicit hoc de aliquo oiu pncipū q habent hic simile pz pced. lib. c. 8. cū dñs filij dauid erāt sacerdotes. i. pncipes vel maximi i domo regis qd exponit. i. pali. 18. s. porro filij dñs pmi ad manu regis: sic ergo esset de isto sabud eo qd diligebat eū valde salomō z p posuit ceteris pncipib domū sue. (Et abisar pposit dom.) Alii q scribūt abisar: led corrupta ē lra z vocat pposit dom. i. ichonomus hñs curā de dispēlatione necioz i domo regis. (Et adonirā filius abda sup tributa.) i. iste pposit erat sup tributa ad hoc qd colligeret illa z dabat in manu ichonimi vel thesaurarij regis. Sciēdū aut qd salomon h a pncipio bon. eēt erga deū z pplm: tñ postea sic erga deū fuit ipius declinādo ad idolatriā ita erga pplm fuit inuisit. i. pōnēdo ei tributa grauissima. vnde mortuo salomone venerūt israelite ad roboā filiū ei dñs pētes pz tu durissimū iugū iposuit nobis: tu itaqz nunc minue paululū de iperio pñs tui durissimo: z de iugo grauissimo qd ipo suit nobis z seruiem tibi. j. 12. iste aut adonirā q alio noie vocat adurā collegit ip tributa salomonis dñ ille vixit. ipio quoqz mortuo cepit eē collector tributorū sub rege roboā filio salomonis. z cū facta diuisione regni misisset roboā ipm adurā ad colligēdū tributa totū israel lapidauit eū: qz incipiebat rebellare regi roboā. j. 12. (Hēbat aut.) Hic ponit dispō mistroz salomonis exteri. s. qz hēbat. 12. mistros i diuersis ptrib israel puidētes ei: z dñs. (Hēbat at salomō. 12. pfecti sup oēs israel.) s. hēbat. 12. viros iter quos diuiserat totū regnū israel. z ipi p erāt. 12. ptrib illius nō qd qñ essent dñi terraz: s. selū qd i illis ptrib habebāt ad ministratiōē p salomōe colligēdo fructū ad cibos salomōis. (Qui pbebat anona regi z domui ei.) Vocat anona p toto āno. vnde anona qñ ānuā dñs qz p annū dabat. z nūqz vocat anona nisi qñ est statut cib. alicui qd semp ei dari debeat. s. regulariter z nō p accidens. sic pz Dani. 1. s. 2. constituit eis rex anona p singulos dies de cibis suis z d vno vñ bibebat ipse. z dñs qd pbebat anona regi z domui ei. i. p tota familia domus salomonis. Queret de istis. 12. pfectis an salomon instituerit eos post sapientiā acceptā a deo vel ante. C. Aliqz dicit qd postea instituit: z qd iō ponunt hic isti. 12. pfecti vt significet sapiētiā regis in dispōne domus sue. C. dñs qd nō multū refert an isti instituti fuerint ante sapiētiā acceptā vel post: qz in isto. c. qdā ponunt p anticipationē: z qdā p recapitulationē

Rñ. nicolai

Lōfutio. Primo

Scdo

Tertio

Quarto

Rñ. aucto.

Per anticipatiōem multa dubia tollit.

Qd. 3.

Azarias qd b'perat. Rñ. Lōfutio.

Rñ. 2.

Sacerdos multipl accipit.

+

+

+

+

+

Qd. 4.

A.

An. 12. pfecti in tituti a salomōe fuerit ante accipit sapiētiā.

pſulationē vi. s. declaratū est. Dñm tñ videt pot' q' inſtitue-
rit ſalomon iſtos pꝛepoſitos ante ſapietia acceptā. nec in hoc
apparebat magna ſapietia: q' iā dāuid pater ſu' habuerat iſtū
modū oſtēdēdo diuerſos ichonomos ſup' theſauros ſuos ⁊ ne-
ceſſitates domeſticas. vt pꝛ. 1. pali. 2. ⁊ sic accipet exēplū a pa-
tre ſuo in diſponēda domo. (Per ſingulos enī mēſes in anno
ſingulī neceſſaria miniſtrabāt.) i. iſti. 12. pꝛfecti erant inſtituti
vt per duodecim mēſes aſi pꝛuiderent regi: ⁊ ſic glibet eoz ſer-
uiebat vno mēſe i. aſi. vnde iſti erāt. 12. pp. duo. Pꝛimo quia
ciuitia fuerat eis tota terra iſrael in. 12. partes: ⁊ glibet eoz ha-
bebat curā in vna pte. Scdo erant. 12. vt pꝛuiderēt p. 12. men-
ſes anni: ⁊ incipiēte anno rursus pꝛmus eoz pꝛuidebat: ⁊ ſic ſcie-
bat glibet illoꝝ quo tēpore debebat pꝛuideri regi: ⁊ diſponebat
ſe ad hoc: ita vt nunq' deſiceret cibus in domo regis.

¶ Quo miniſtrabant regi iſti. 12. pꝛfecti in anno in quo erant
13. mēſes.

¶ Queret' q' erant in anno. 13. mēſes q' ſe habebant
iſti pꝛfecti in miſtrādo neēia regi. Pꝛo quo ſciē

dū q' hebrei anteq' exirent de egypto cōputabāt annos ſm cō-
putationē egyptioꝝ. eratq' annus eoz ſolaris. in anno aut' qd
hūerūt exire de egypto. de iſſit vt cōputaret annū alio mō. ſ.
i. incipiēdo in martio apud egyptiā vernale. vt pꝛ. Exo. 12. ſ. mē-
ſis iſte vobis pꝛincipiū mēſis pꝛmus erit in mēſibus anni: ⁊ tūc
inceperunt iudei cōputare mēſes ſuos p' lunationē. ſ. q' glibet
lunatio ſit vii. mēſis: ⁊ q' ſi faciunt in aſi quolibet mēſis. 12.
erit minor annus ſuus anno ſolari. 11. dieb': ⁊ in paucis annis
mutabit' pꝛincipiū annoꝝ ſuoz valde: vtpote ſi nūc ſit pꝛincipiū
anni iudeoz in pꝛincipio aprilis vſq' ad annos. 10. erit in pꝛi-
cipio auguſti: ⁊ q' deus pꝛcepit q' pꝛincipiū annoꝝ ſuoz ſemp' eſſet
in pꝛincipio nouarū frugum tēpore verno quādo egreſſi ſūt de
egyptō ⁊ tūc celebrarent p'phale. Leui. 23. et. Deuſ. 16. oportuit
q' hebrei p' aliquas ſuppletiones facerēt annū ſuū modicū de-
uiare ab egyptio vernali. hoc aut' faciūt ingbuſdā annis pone-
do. 12. mēſes i. alijs. 13. vtpote ſi nūc ponāt. 12. mēſes p' tres
annos ponāt. 13. mēſes: ⁊ in. 5. anno ponēt iterū. 13. mēſes.

¶ Na in q'q' annis ſolaribus ſup' excreſcūt. 5. dies ad ānos. 5.
lunares. Et iſti. 5. dies faciunt duas lunationes. ⁊ ſic in q'baſ-
libet q'q' annis bis ponūt in annis ſuis. 13. mēſes. cū ergo ve-
niret annus. 13. mēſum nō poterāt iſti. 12. pꝛfecti miniſtrare p'
ſingulos mēſes anni.

¶ Rñdendū q' forte ille q' miniſtrabat in
mēſe. 12. miniſtrabat et in. 13. in anno illo: ⁊ ſic rursus pꝛmus
illoꝝ pꝛincipiū miniſtrabat pꝛmo mēſe ſeqūētis anni. Aliiter pōt
dici q' iſti pꝛincipes miſtrabant p' ſingulos mēſes: ⁊ nō erat in-
ter eos ordo cert' ita q' aliquid eoz ſemp' cōpeteret mēſis pꝛmus.

¶ ⁊ alteri mēſis ſcds. 13. ſolū erat ordo q' iſte miniſtraret poſt il-
lū. ⁊ ille poſt aliū: ⁊ ſic ille q' nūc miſtraret in ſcdō mēſe anni
aliqui miſtraret in. 4. et ſic ſolū miſtraret glibet vno mēſe: nec
fieret aliqua variatio pp' annū. 13. mēſum. (Et hec noia eoz.
benbur in mōte eſſaim.) Dic ponunt' noia. 12. pꝛpoſitoꝝ: ⁊ pꝛ-
mus vocat' benbur q' pꝛecrat monti eſſaim. Vocat' aut' mons
eſſaim tota ſors terre eſſaim. nā illa erat mōtuola: ⁊ vbiq'q'
ponit' de ſorte eſſaim vocat' mons eſſaim. ſic pꝛ. Joſue. 17. et.
20. et. 21. Scidū aut' q' iſte pꝛmus vocat' benbur: ⁊ ſm ſi ſaz
nſam eſt nomē pꝛziū. hebrei tñ accipiūt p' noie appellatiuo. ſ.
benbur. i. filius bur. nā ben in hebreo ſignificat filiū. ⁊ ſic dicit'
de alijs ſeqūētib'. ſ. benedecar benedec bengaber. magis tñ vi-
det' q' iſta ſint noia pꝛzia eo q' ſi a dicit' hic. hec ſunt noia eoz.

¶ (Benedecar in maces.) Iſte eſt ſcdus pꝛpoſitus: ⁊ erat in vꝛbe
maces: q' videt' eſſe in terra loꝛtis oan: qd pꝛ ex locis q'bus pꝛiū
git: q' illa ponunt' in ſorte oan. (Et in ſalebim.) Iſta ciuitas ē
in ſorte oan Joſue. 19. et iudiciū. 1. et in iſta habitauerūt quādo
amozrei artauerūt eos in mōtib': ⁊ nō dederūt illis ſpaciū vt
ad planiora deſcederent. e. c. (Et in bethſames.) Iſta eſt ciuitas
in ſorte neptalim. Joſue. 19. alia aut' bethſames ponit' in ſorte
iude. Joſue. 15. ⁊ tñ hic accipiendū eſt pꝛo bethſames q' in ſor-
teneptalim eo q' ſors oan eſt apud ſortē neptalim. Joſue. 19.

¶ ſicut bethſames q' ſalebim ponunt' hic ſimul. (Bethanā.) Iſta
eſt alia ciuitas q' ponit' in ſorte neptalim. Joſue. 19. et vocatur
ibi bethanath. (Benedec in araboth.) Iſte erat tertius pꝛpoſi-
tus: ⁊ erat terra ei' araboth. (Iſſus erat ſochot.) Iſta eſt qdā
ciuitas que vocat' ſochot: ⁊ eſt apud ſichē in qua iacob collo-
cauit tabernacula ſua qñ vniebat de melopotamia: ⁊ vocauit
nomē loci illius lochot. i. tabernacula. Gen. 33. ſenes autē loci
huius noluerūt dare gedeoni panes qñ perſequēbat' madiani-
tas: vt pꝛ. Jud. 8. ideo poſtea multos eozū attriuit cū tribulib' de-
ſcrti ⁊ occidit eos. e. c. iſte locus eſt apud ſichem: ſi ſit alia lochot

que eſt vltra iordanē: ⁊ ponit' quedā ſochot in tribu iuda: Jo-
ſue. 15. (Et omnis terra epher.) Epher pōt accipi' dupliciter. +
Uno modo pꝛo ciuitate quadā que erat in ſorte iude: ⁊ ſic vo-
catur terra epher terra cōiuncta illi vꝛbi. Alio modo accipitur
epher vt eſt nomē cuiuſdā familie in tribu manafſe que vocat'
familia epheritarū: Num. 26. et eſt ſenſus q' huic fuit data to-
ta terra epher. ſ. tota terra illius familie vt in ea pꝛocuraret ei
bos regi. (Benab in adab.) Iſte erat quart' pꝛepoſitus ſalomo +
nis. (Quius omnis nephad.) i. ad iſtum pertinebat tota terra
nephad: iſta eſt ciuitas que alio nomē vocat' nopbed: ⁊ de hac
dicit' ioſue. 17. q' tertia pars vꝛbis nopbed erat in ſorte manaf-
ſe. (Dor.) Iſta ē alia ciuitas in ſorte manafſe: ⁊ erat ciuitas ma-
gna de hac Joſue. 17. de hac etiā habet' Jud. 1. q' filij manafſe
quādo pꝛeualuerūt contra chananeos nō expulerunt habitato-
res dor. Iſta eſt ciuitas regia cuius regem occiderūt iſraelite.
Joſue. c. 12. (Taphet filiam ſalomonis habebat vxorem.) i.
iſte pꝛpoſitus acceperat in vxorē filiam ſalomonis. ¶ Que- +
ret' quomodo pōt hoc ſtare. nam quādo ſalomon accepit ſapi-
entia acceperat nouiter vxorē: ⁊ tunc fuit q' habet' hic. ⁊ tamē
tunc nō poterat habere filiā etatis nubilis. ¶ Reſpondēdum
q' hic eſt anticipatio. nam ſalomon nō habuit filiā etatis nubi-
lis vſquequo finiuit edificatiōē tēpli per aliquot annos: ga-
tamē ſcriptus fuit liber iſte multo tēpore poſt ſalomonē. ſ. per
hieremia: ga iaz hoc trāſierat potuit illud deſcribere. ⁊ ſic q'q'
fuerit iſtud multo tēpore poſt edificatiōē tēpli: quia tamē ſic
accidit: ⁊ nūc dicebat' hic d' iſto pꝛepoſito voluit hic hieremiaſ
deſcribere q' iſte accepſſet filiam ſalomonis in vxorē. (Bana
filius abilud regebat tanach.) Iſte erat quintus pꝛpoſitus: ⁊ erat
frater ioſaphat' qui erat acōmentarijs. nam etiā ille vocatur
filius abilud ſupra in littera. perat aut' iſte vꝛbi tanach que eſt
in ſorte manafſe: vt pꝛ. Joſue. 17. iſta erat ciuitas regalis cuius
regem occiderunt iſraelite Joſue. 12. cum aut' pꝛeualuiſ-
ſet manafſite cōtra iſtos noluerunt delere eos: ſed fecerūt tribu-
tarios Jud. 1. (Et mageddo.) Iſta ciuitas erat i ſorte manafſe +
Joſue. 17. et erat ciuitas regalis cuius regē occiderunt iſraeli-
te Joſue. 12. habitatores aut' ciuitatis huius noluerunt iſrae-
lite delere: ſed fecerunt tributarios Joſue. 17. et Jud. 1. Apud
iſtam ciuitatē occiſus fuit rex ioſias pꝛo quo factus eſt magnus
plactus ſeqūētī lib. 23. c. ideo dicit' zach. 12. in die illa magn'
erit plactus in hieruſalē: ſicut plactus adremōn in cāpo ma-
gedon. (Et vniuerſas bethſan.) i. vniuerſam terrā bethſan: eſt +
enim bethſan quedā ciuitas in ſorte iude in terminis eius Jo-
ſue. 15. et eſt ciuitas in qua philiſtini ſuſpederunt corpus ſau-
lis ⁊ filioꝝ ſuoz: ⁊ iurati ſūt de loco ipſo corpora viri iabes
galaad ſupra. 1. lib. c. vltio et. 1. pali. 10. (Que eſt iuxta ſartha-
na.) Iſta ciuitas ſarthana eſt de qua dicit' ioſue. 3. q' aque ioꝛ-
danis ſteterunt ⁊ apparebāt intumeſcentes ab vꝛbe que voca-
tur edom vſq' ad locū ſarthan: ſed ſarthan ⁊ ſarthana idē ſunt
ſm modum loquēdi hebraicū qui ſacit paragogen i dictōibus
addendo litterā vel ſyllabam in fine: vt p'phali p'phaliel: ieſſur
ieſſur: vt declaratū eſt ſupra. 1. lib. c. 27. et. 30. (Subter ieſra-
el.) i. bethſan eſt apd ieſrael. ē enī ieſrael i ſorte iude ioſue. 15.
et de hac vꝛbe accepit dāuid pꝛmā vxorē. ſ. achinoen. iō vocat'
achinoen ieſraelites ſupra. 1. lib. c. 25. et. 27. et. 30. apud iſtā vꝛ-
bē ſūt mōtes gelboe: ⁊ iuxta vꝛbem hāc philiſtini locauerūt ca-
ſtra quādo pugnauerūt cōtra ſaulem ⁊ occiderūt ipſum ſupra
1. lib. c. 29. et ſic conuenit q' ieſrael eſſet apud bethſan vel iux-
ter bethſan: vt dicit' hic. nam philiſtini tulerunt corpora ſaulis
⁊ filiarum eius de caſtris ieſrael: ⁊ ſuſpederunt de muro beth-
ſan ſupra. 1. lib. c. 31. ſi tamē bethſan diſtaret valde a ieſrael nō
portaffet illuc iſta corpora. (A bethſan vſq' abelmeula ē regio
neceelman.) i. regebat totam terrā que erat inter bethſan ⁊
belmeulan. iſta ciuitas belmeula nō ponitur inter ciuitates di-
uiſionis ſortium in libro ioſue: ga forte habet multa nomina: ⁊
ponitur ibi ſub alio nomine: etiā ceelman nō ponit' inter illas
vꝛbes: vel habet aliud nomē. nam frequenter eadeſ ciuitas ha-
bet multa nomina ſicut multe ciuitates habēt vnum nomē. vt
ieſrael de qua nūc dictū eſt eſt in ſorte iude: ⁊ eſt alia ieſrael
que ponitur in ſorte manafſe: vt pꝛ. Joſue. 17. (Bengaber.)
Iſte eſt ſextus pꝛepoſitus ſalomonis. (In ramoth galaad.)
Iſta erat quedam ciuitas in terra duozꝝ regū amozeorū: ⁊
perinebat ad tribum gad: vt patet Joſue. 20. Iſta ciuitas fuit
poſtea aſſignata leuitis in habitationem Joſue. 21. fuit etiā
facta vna de ciuitatibus reſſugij: Joſue. 20. Iſta eſt ſuper quā
pugnabat rex acab quādo mutato habitu occiſus eſt iſra. 22.
Vocatur aut' ramoth galaad: ga erat in terra galaad: nomē +

Tertius Regum * zibulensis. o iij

diuerſa
anop cō
putatio
apud de
bꝛcos.

Qñ. 5. ā
no erant
13. men-
ſes.

¶ In. 13.
mēſe q's
12. pꝛi-
cipio mi-
ſtrabat.

¶ Noia
12. pꝛpo-
ſitoꝝ.
Pꝛim'

¶ Pꝛpoſi-
tus.

¶ Ad planiora
deſcederent. e. c.

¶ Tertius.

¶ Quartus
Q. 5. 6
A

An benab
accepſſet ta-
phet filiā ſa-
lomōis vxorē
ſit intelli-
gēdū p' anti-
cipatiōē.
ſ. pꝛpoſitus

¶ Mageddo
vbi

+

+

+

+

+

6. pꝛpoſitus
+

† tamē ciuitatis erat ramoth. (Habebat auothiair.) i. hēbat ter-
 ram que vocatur auothiair. Nō est aut auothiair nomē alicui?
 B loci: sed est nomē appellatiuū & significat auothiair villas iair:
 sic p3 Num. 3. 2. cum dicit q3 iair filius manasse occupauit vi-
 cos terre galaad. & vocauit eos auothiair. i. villas iair. Idē p3
 iud. 10. hic tamē noluit lra nostra ponere p nomine cōmuni:
 sed pro p3:io quasi tota terra illa simul vocet auothiair. & me-
 lius scribit auothiair q3 auothair: & sic scribit hic Hierony. &
 p3:er sequēti lra. i. filij manasse in galaad. i. iair erat filius ma-
 nasse: & possedit auoth. i. villas que vocant auothiair. i. ville ia-
 ir: & istas habebat iste ppositus in terra galaad. (Iste pceerat
 † in omni regione argob que est in basan.) i. etiā habebat in po-
 testate sua terrā argob. & ista est in terra basan. Scdm at q3 ba-
 san est qdā regio i terra duoz regū amorreoz: & pertinebat ad
 regē og. Josue. 12. et. 13. In basan at erat alia pūcia minor q
 vocabat argob Deut. 3. et ista terra puenierat in forte dimidie
 † tribui manasse que erat vltra iordanē: vt p3 iose. 13. (Sera-
 ginta ciuitatib3 magnis atq3 muratis.) i. perat iste sexaginta ci-
 uitatibus: & iste erant in terra basan. Deut. 3. & Josue. 13. vo-
 cantur magne ad differentiam quorūdam locoz muratorū q
 † magis vocat castella vel fortalicia q3 vrbes. (Que habāt seras
 ereas.) Dicit hoc ad signandū quomodo iste essent ciuitates:
 q3 omnia loca que murata erant vocabant ciuitates: & nō fie-
 bat differentia de ciuitatibus ad villas sicut nos agimus: sed
 † solū vocabant ville loca nō murata. (Abinadab filius addo.)
 7. ppositus Iste est septimus ppositus. (Pceerat in manai3.) Iste est ciui-
 tas trans iordanē ad orientē in forte gad. Josue. 13. et vocat
 manai3. i. castra: ga quādo iacob veniebat de mesopotamia ac-
 cedens ppe iordanē habuit angelos dei obuios sibi. dixitq3 ca-
 † stra dei sunt hec & appellauit nomē loci illius manai3. i. castra.
 8. ppo. Ben. 3. & et ex illo tēpore mansit nomē vrbis. (Zichimaas in ne-
 ptalim.) Iste erat octauus ppositus: & regebat negociā salomo-
 † nis in terram neptalim. i. in tota terra fortis neptalim. (Sed
 & ipse habebat basemath filiā salomonis in coniugio.) i. nō so-
 lum benabinadab ppositus quariū habebat taphet filiā sa-
 † lomonis in coniugio: sed et iste habebat aliam filiā eius. i. ba-
 semath. & istud intelligēdum est per anticipationē: sicut supra
 † dictū est. (Baana filius busi.) Iste est ppositus nonus. (In as-
 9. ppo. ser.) Aliquis accipit hic aler pro tota tribu aser. q3 esset cō-
 missa isti baana: & tamē debet accipi aser vt est nomē ciuitatis
 † in forte lymeon. Josue. 19. et et ponit in forte iude. iose. 15. &
 p3 ga dicit imediate in lra. (Et i baloth.) Et tamē baloth ē no-
 † mē ciuitatē vrbis que aliter vocat bala vel baloth: & ponunt si-
 mul iste due vrbes. i. bala & aler iose. 15. et. 19. et ambe erāt
 † in forte lymeon. iose. 19. (Josaphat filius pharue.) Iste erat
 † decimus ppositus: & nō est iste iosephat de quo supra dicit q3
 erat acōmentarij. ideo ille vocat filius abilud: & iste fili3 phar-
 † ue. (In isachar.) i. iste psidebat in tota forte trib3 isachar. (Se-
 † mei filius ela.) Iste erat vndecimus ppositus: & non est iste se-
 † mei quē occidit salomon: de quo supra. 2. ga ille vocabat filius
 † gera de baurim. e. c. et iste vocat filius ela. (In beniamin.) i.
 † iste psidebat in tota terra fortis beniamin. (Haber filius v3i.)
 12. ppo. iste est duodecimus ppositus. (In terra galaad.) i. iste perat in
 † terra galaad: nō quidē in tota terra galaad: ga supra dictum ē
 † q3 bengaber sextus ppositus perat in ramoth galaad & in auothi-
 † air filij manasse in galaad: sed perat iste quasi toti terre gala-
 † ad. (Et in terra leon regis amorrei.) Duo erāt reges amorrei
 † ad orientalem partē iordanis. i. leon & eg quoz terra data est
 † duabus tribubus & dimidie. Num. 32. et iose. 13. (Et og re-
 † gis basan.) Iste erat scdus rex cuius terre perat iste duodeci-
 † mus ppositus. vocat autem rex balan nō q3 soluz pcesset ter-
 † re basan: ga etiam habebat aliam terrā. i. medietatē terre ga-
 † laad. Deut. 3. et iose. 12. et. 13. sed ga terra basan erat sedes
 † regni sut: eo q3 in basan erat ciuitas astaroth in qua erat sedes
 † regni og: & morabatur ibi temp vt p3 allegatis. c. (Super oia
 † que erant in terra illa.) i. iste ppositus habebat omnia que
 † erant in terra istorum duoz regum: & sic pceerat quasi toti ter-
 † re duarum tribuum & dimidie. Dico hoc quia nō potest dici q3
 † iste ppositus pcesset toti terre regis leon & og: quia bengab-
 † er qui erat sextus ppositus habebat de terra istorum duoz
 † regum ramoth galaad & auothiair. habebat etiam regionē ar-
 † gob in terra basan in qua erat sexaginta vrbes murate supra
 † in littera: etiā abinadab septimus ppositus perat in manaim:
 † & tamē illud est de terra duorum regum amorreoz cum cecide-
 † rit in forte gad. Josue. 13. et tamē ille due tribus & dimidia ni-
 † bil acceperunt nisi qd erat de terra duoz regum amorreoz. ideo

intelligēdum est q3 iste duodecimus ppositus pceerat toti terre
 seon regis & og. i. toti terre cui nō pceerat illi duo ppositi. i. ie-
 xtus & octauus. iste aut pceerat quasi toti terre. in hebreo dicit
 (Et pfectus vnus super omnia.) i. iste duodecimus erat vnus
 pfectus qui erat super omnia. i. super omnia que erāt in ter-
 † ra seon & og regum amorreorum: & hoc signat littera nostra di-
 † cens super omnia que erant in terra illa.

C (Juda & israel.) Dicit ponit gloria salomonis in multitudine
 subditoz. nam omnes suprapositi erāt famuli salomonis. i. ga
 ministrabant in domo sua & in officijs domus eius. Iuda autē
 & israel de quibus hic dicit non erāt famuli nō habentes offi-
 † cia in domo salomonis innumerabiles sic arena maris in mul-
 † titudine. i. tāta erat multitudo iude & israel q3 numerari nō po-
 † terat sicut arena que est in litore maris numerari nō potest. sic
 † enim dixit deus q3 multiplicaret israelitas sicut puluē terre.
 Ben. 13. et sicut stellas celi. Ben. 15. et sicut arenā que est i litto-
 † re maris. Ben. 22. numerat aut & distinguit iuda contra israel
 † q3 iuda esset vnica tribus: & reliqu3 israel haberet vndeci:
 † eo q3 tribus iuda erat valde magna & contendebat aliquāter
 † de numero cū alijs tribubus. nam tēpore dauid cū numeratus
 † esset totus israel inuēta sunt de iuda quingēta milia viroz pce-
 † deti lib. c. vliio. de israel aut inuenta sunt mille milia: & centuz
 † milia. i. palipo. & 1. fuit et alia causa. f. q3 tribus iuda erat nunc
 † nimis honorabilis ppter regē: ga erat rex de illa tribu. iō po-
 † nebat ipsa tanq3 caput & tanq3 equalis dignitatis cū toto isra-
 † el. (Lomedētes & bibētes atq3 letantes.) i. isti populi comedē-
 † bāt & bibēbāt letabāt eo q3 nō erat aliqua pturbatio i eis vt cel-
 † sarent a gaudio. istud aut eueniebat ppter duo. Primū erat p-
 † pter magnā potētiam salomonis. i. ga nulla gens de circumstā-
 † tibus audebat impugnare terrā salomonis. Scdō ppter sapiē-
 † tiam eius & diligentia: ga dato q3 hostes nō inqueratēt popu-
 † lum suū si ipse nō regeret eos in magna sapiētia inter seiplos o
 † fiderēt & haberēt contentiones magnas: q3 ergo ipsi possent
 † in pace & gaudio manere ptinebat ad magnā perfectionē salo-
 † monis. (Salomon aut erat in ditione sua habēs oia regna se-
 † cum a flumine terre philistij v3q3 ad terminū egypti.) Ista re-
 † gna nō erant pars terre israel nec erāt de regno salomonis: s3
 † erant regna arabum & amalechitarū: & idūmeoz qui oēs sunt
 † locati inter flumē terre philistij & terminū egypti. est enī iste
 † flumēus rinocorula qui diuidit terrā philistij a terra arabum
 † & aliarū gentium versus egyptū: & oēs isti reges seruiebāt sa-
 † lomōi: nō q3 salomon obtinisset eos bello: sed q3 dauid subie-
 † cerat eos. nam salomon nō egit bella in diebus suis. (Offeren-
 † tium sibi munera.) i. nō erant subditi sui de regno suo: s3 erant
 † tributarij offerētes munera certis tēporibus. (Et seruientium
 † ei cunctis diebus vite eius.) i. isti reges seruiebāt salomoni to-
 † ta vita sua. f. q3 nō seruierunt posteri suis. nā mortuo salomo-
 † ne diuisum est regnum israel in duo regna: & tunc illi qui subdi-
 † ti erāt salomoni de regibus extraneis noluerūt esse sub poste-
 † ris eius. (Erāt aut cibus.) Dicit ponit gloria salomonis in ma-
 † gnitudine expensarū. & ponit q3 dabat quotidie ei de cibis or-
 † dinarie ppter alia que veniebant ex accidēti. & dicit. (Erāt autē
 † cibus salomōis p dies singulos.) i. istud qd sequit dabat salo-
 † moni quotidie de cibo pro se & domo sua: & dicit per singulos
 † dies: q3 isti sint cibi carniū. tamē veniebant salomoni quo-
 † tidie eo q3 nō erant inter iudeos ieiunia pro tunc statuta sicut
 † inter nos. solū enim erat vna dies ieiunij. i. in die propitiatio-
 † nis. ideo licebat quotidie sumē carnes in cibū. Sed dicit in il-
 † la die q3 dabat salomōi in cibū. Aliquis dicit q3 dabant ei car-
 † nes: q3 reges cum sint delicatissimi nō obseruant ieiunia. Sed
 † vdm q3 nō stat q3 deus statuerat illud ieiunij. Leui. 16. et. 23.
 † dicens q3 si quis illa die nō affligeret aīam suā periret. de isra-
 † el. iō nō erat verisimile q3 salomon qui deū diligebat nō obser-
 † uaret illud ieiunij q3 salte3 timeret pīre de populo suo. Itē q3
 † si isti cibi q3 hic ponunt darent salomoni etiā in die ppitatio-
 † nis nō solum ipse nō ieiunaret: sed et nec viri domus sue quia
 † isti cibi pro oibus de domo sua erāt. C Respōdēdū q3 isti cibi
 † erāt ordinarij pro salomone & familia sua quotidie: & nō mu-
 † tabat ista ordinatio pp diē ppitiationis. nā in die illo ieiuna-
 † bat salomon: & oēs israelite. ieiunium tñ hebreoz nō erat sicut
 † nrm: q3 die illa qua ieiunāt nihil comedunt aut bibunt. nam p
 † 24. horas ab oī cibo abstinent. iō subtrahēbat illa dies de nu-
 † mero alioz dierū: q3 nihil comedebat salomon illa die nec fa-
 † milia sua. Vel pōt dici q3 pro illa die dabat et iste cibus: q3 be-
 † brei qñ ieiunāt comedūt p noctē expleto vno diē nālī abstine-
 † t: & tunc carnes comedūt & q3 qd in alijs diebus comedi licitū
 † est.

Etia sa-
lomōis
subditio

Juda q3
distinguit
3 israel.

†

†

†

†

†

†

Etia sa-
lomōis
magnitu-
dine ex-
pēlar.

Simila
farina
delicatissi-
ma.

Terra
missiois
e multo
ru ceruo-
rum.

Bubali
lingua ita
lica sunt
bubali q
ru mari-
ma e tur-
scie.

Salo-
mo non
fuit ois
nisi terre
chanaa.

Quo itel-
ligit. ps.
dicitur
a mari
vsq ad
mare.

Quid
flum?

est. 30. chori simile). i. dabat ei 7 familie sue. 30. chori de simi-
la. est eni simila farina delicatissima 7 alba que a fursurib⁹ se-
parata est. chorum est nome⁹ mesure no valde magne de quo ha-
bet ezech. 45. continebat eni vnus chor⁹. 10. batos vel. 10. ephi
7 erat mesura satis parua. na ephi continet decem gomoz. exod.
16. et chorus continet. 10. ephi. io vnus chorus continet centu go-
moz. 7 tamen de mana dabat quotidie vni homini in cibum qua-
tum caperet gomoz. exod. 16. et hoc pro quolibet die. 7 sic vn⁹
chorus contineret de mana quantum possent centu boies come-
dere vna die. forte aut sic erat de farina. (Et sexaginta chori fa-
rina.) Vocat farina illa in qua fursur no separa⁹ a reliquo. si-
mila aut vocat farina in qua ia fursur separa⁹ est a purissimo
7 dabat duplum de farina q⁹ de simila: eo q⁹ erant plures mi-
nistri parue conditionis q⁹ viri honorabiles. (Decem boues
pingues. et. 20. boues pascuales.) Etiam dabat istud sibi quo-
tidie in cibum. vocat aut boues pingues. i. impinguati. f. ga-
studiose in talibus locis nutriebant vt valde pingues essent.
boues aut pascuales vocant boues communes q⁹ no multu pin-
gues erant: sed vbiq⁹ pasci poterat. (Et centu arietes exce-
pta venatione ceruoz.) Etia istud dabat sibi quotidie. cerui at
qui veniebant de venatione no erant de ordinariis cibis regis: 7
tamen quasi comuiter veniebant: q⁹ terra illa est multoz ceruo-
rum. (Et capraru atq⁹ bubaloz.) i. etia ducebant capree de ve-
natione 7 bubali. sūt eni capree aialia velociora ceruis q⁹ sup
montiu cacumina 7 petrosi loca velociter currunt: 7 aliquado
de sumis silicibus se iaciētes sup cornua illesas se recipiūt: vt
ait Isido. ethimo. lib. 12. et iste vocant alio noie ibices de qb⁹
supra. 1. lib. c. 24. et iob. 39. bubali aut sūt quedā aialia ad mo-
du boum sed syluestria sunt: 7 capiunt aliquado venatione 7
aliquado domesticant. 7 sunt de eis armeta sicut de bobus 7
egs. (Et autu altitū.) i. et dabant salomoni quotidie aues q⁹ a-
lebant. i. studiose nutriebant vt ipiguarent. Dicunt aut altitia
no vt aliqui putat pro gallis castratis: sed quetūq⁹ auis q⁹ stu-
diose alit vt impinguescat altitis appellat: 7 de his dabant
multe salomoni. (Ipse enim obtinebat oem regionē que erat
trans flumē.) Vocat hic flumē excellēter ipse eufrates q⁹ tran-
sit terminū terre chanaa. f. p. lat⁹ septētrionale: sic p3 deu. 1. i. f.
ois loc⁹ que calcauerit pes vester vester erit: a desito 7 libano 7
flumē magno eufrate. idē p3 ben. 15. et accipit hic lat⁹ septē-
trionale terre chanaa vsus meridiē. (Quasi thapsa vsq⁹ gaza.)
Ista duo loca ponuntur extrema in regno salomōis. f. thapsa
7 gaza. thapsa quidē in latere septētrionali: 7 gaza in latere me-
ridiano. na gaza ē vna de quib⁹ metropolib⁹ philistinoz. (De
brei qdam dicit q⁹ ista sūt duo loca in extremitatib⁹ oppositis
seculi posita. Et hoc volunt vt dicant salomōē fuisse oim to-
tius mudi: vt copleat fm ipsos id quod habetur. ps. 72. f. 7 do-
minabit a mari vsq⁹ ad mare 7 a flumine vsq⁹ ad terminos or-
bis terraz. 7 putant q⁹ aliter no possit illud impleri nisi dicat sa-
lomōē fuisse oim totius mudi. sed ista magna infania est. na
constat multos reges fuisse apud terras chanaa tempore salo-
monis qui no erant subiecti ei: sic pater de hyram rege tyri qui
erat amicus eius. patet etiam de regina saba que venit ad sa-
lomōē nam no erat subiecta ei. patet etia quia salomon non
acquisiuit aliquā terram nisi quā reliquit ei dauid pater suus.
7 tamen dauid no dominabat toti orbi: sed solum terre chanaa
7 fecerat sibi tributarias quasda gentes in circuitu. f. idumeos
amonitas moabitas 7 syros: vt p3 pced. lib. c. 8. q⁹ autē salomō
nullam terram acquisierit p3 quia nunq⁹ fuerit in diebus eius
bella. (Itē errat iudei qui putant ex illo ps. 72. colligi salo-
monē esse dominū totius mudi: quia solum colligitur ibi fuisse
oim terre chanaa. qd p3 q⁹ dicit 7 dominabit a mari vsq⁹ ad
mare. i. a mari mediterraneo in parte occidentali ppter tyruz 7
sidonem: 7 no longe a hierusalē vsq⁹ ad mare rubru qd est in
parte orientali terre chanaan. Et dicitur a flumine vsq⁹ ad ter-
minos orbis terrarū. i. a flumine eufrate vsq⁹ ad deserta arabi-
ca. nam flumē accipit ibi excellēter sicut dictū fuit hic in littera
pro eufrate. terminos autē orbis terrarū vocatur solitudo ara-
bica que est ex latere meridiano terre chanaa: 7 vocatur termi-
nus orbis terre. i. terre habitate. nam inter terrā chanaa 7 egi-
ptum sunt magne solitudines arabice: 7 sic in latere meridiano
terre chanaa videt terra finiri: iste modus loquēdi hētur Exo.
23. vbi deus posuit terminos terre chanaa cum dicit. ponam
aut terminos tuos a mari rubro vsq⁹ ad mare palestinor: 7 a
deserto vsq⁹ ad flumiū. ponunt ibi duo maria tanq⁹ terminos
orientalis 7 occidentalis sicut dicebatur in ps. dominabit a ma-
ri vsq⁹ ad mare. f. a mari rubro vsq⁹ ad mare palestinor. Et po-

nitur hic flumius 7 desertum. f. flumius eufrates a septentrio-
ne 7 desertum a meridie: sicut in ps. dicit a flumine vsq⁹ ad ter-
minos orbis terrarū. i. ab eufrate vsq⁹ ad desertū arabicum: 7
sic iudei sunt insipientes putātes salomōē oīatū fuisse toti or-
bi 7 cunctos reges illarū regionū. i. subiecerat sibi salomō oēs
reges qui habitāt in his regionibus que sūt a thapsa vsq⁹ ga-
zam: q⁹ isti erant reges terre chanaa 7 no subiecit illos sibi ita
q⁹ acciperet terrā eoz p se 7 vniret terre sue: sed solū fecit illos
sibi tributarios. sic p3 infra. 9. et. 2. palipo. 8. f. vniuersū popu-
lū qui remāserat de amorreis 7 etheis: 7 ferezeis 7 eueis 7 ie-
buseis qui no sūt de filiis israel quos no potuerat filii isrl ex-
terminare fecit salomon tributarios. (Et habebat paces ex oī
parte in circuitu.) i. nullus erat q⁹ moueret bellū contra euz: ga-
oēs reges qui erāt in circuitu erāt tributarij. istud fuit incen-
tiuū ad hoc q⁹ salomon edificaret tēplum. f. q⁹ habebat paces
magnā ex omni pte. dauid aut voluit edificare tēplū: q⁹ tamē
erat semp vir bellator no potuit. sic p3 sequēti. c. cum dicit salo-
mon ad hyrā regem tyri. f. tu scis voluntatē dauid patris mei:
7 q⁹ no potuerit edificare domū nomini oīi ppter bella immi-
nentia p circuitū. nunc aut requiē dedit mihi oīs p circuitum
quas ob rem cogito edificare tēplum noi dñi. fuit autē tota vi-
ta salomonis sine bello vsq⁹ ad senectutem qū salomon nimis
peccauerat: 7 deus dedit ei quedā aduersariū de idumea isrl
11. (Habitabatq⁹ iuda 7 israel alijq⁹ vllō timore.) f. q⁹ nullus
erat tūc hostis inlurgens 7 impetū faciens tra israel. hoc enī
deus pdixerat dauid pced. lib. c. 7. f. 2. ponam locū populo meo
7 plābo eum 7 habitabo cū eo: 7 non turbabit amplius nec
addent. filij iniquitatis vt affligāt eum sicut pū ex die qua cō-
stitui iudices sup israel. in hebreo habet. (Juda 7 israel habita-
bant cōfidenter.) Sed idē est q⁹ ille dicit cōfidenter qui nihil
timet sibi aduersum. (Unusq⁹ sub vite sua 7 sub ficu.) i. euz
nullū timeret morabant in vineis 7 ficetis gaudētes 7 epulan-
tes. (Dicat aut sub vite q⁹ in terrā chanaa vites sunt eleuate
a terra ita vt sub illis sit locus conueniens ad manendū: 7 ibi ad
vmbra gaudebat israelite 7 epulabantur. (A dan vsq⁹ ber-
sabee.) i. istud erat in tota terra que atinet inter dan 7 bersabee.
est autē dan ciuitas quedā in extremitate aglonari terre isra-
el: 7 bersabee est in extremitate meridiana: 7 iter istas cōpēbe-
dit longitudine terre israel: io sepissime euz scriptura ponit ter-
minos terre isrl noiāt ista duo loca: sic p3. s. 1. li. c. 3. 7 pce. lib. c.
17. et. 24. et in multis locis. est at dan ciuitas i tribu dan apud
quā nascit iordanis 7 vocabat tpe xpi cesarea philippi: de qua
Matth. 16. vocabat aut lais vel lesen anteq⁹ caperent eam
israelite. Josue. 19. et Jud. 18. de modo aut captiois eius patet
Jud. 18. (Lunctis dieb⁹ salomonis.) f. q⁹ in diebus eius fuit
pax: 7 ob hoc ipse vocat⁹ est salomon. i. pacificus: vt p3. 1. palip.
22. et dicit oib⁹ diebus vite salomonis. nam tēpore successorū
suorum non fuit hoc sed erāt bella multa. et no durauit hoc oī-
bus dieb⁹ salomonis: q⁹ ante senectutē suā suscitauit ei oīs ad-
uersariū q⁹ inquietabat terrā ei⁹. j. 1. i. c. (Et habebat salomon
qdraginta milia psepia equoz curriliū et. 12. milia eqstrū.) i.
habebat salomon. 40. milia equoz: 7 p illis hēbat. 40. milia p-
sepia: 7 isti eg erant p currib⁹. io vocant eg curriles. hēbat et
12. milia equoz eqstrū. i. ad egdandū in eis. (Pro quo scien-
dū q⁹ currus erat apparat⁹ bellicus q⁹ apud antiquos vigit 7
erat conueniens p terra plana. hēbat aut currus ille in rotis en-
les curuatos ad arripiēdum 7 lacerandū qcquid sibi obuium
esset. ideo vocabant isti currus falcatus. i. habētes falces. f. gla-
dios curuatos ad modū falcis. habebat et quilibet currus isto-
rum. 4. equos. 7 de istis curribus habebat salomon multos: eg-
tes autē habebat solum. 12. milia.

Quo dicitur hic q⁹ salomō hēbat. 40. milia psepia equoz curriliū:
7. 12. milia eqstrū: q⁹ infra. 10. v2 dicit strarium. Questio. 7.
Queretur quō dicitur hic q⁹ habebat salomon. 40. mi-
lia psepia equoz curriliū. et. 12. milia eque-
strū q⁹. j. 10. dicit q⁹ habuit salomon mille 7 quadringentos
currus: et. 12. milia equitū. (Respondendum q⁹ de curribus 7
egs salomōis ponit suma in. 4. locis. f. hic. et. j. 10. et. 2. palip. 1.
et. 9. et duo loca inter se concordant: 7 alia duo inter se: 7 duo di-
scordāt a duob⁹. na hic. et. 2. palipo. 9. ponunt. 40. milia equo-
rum curriliū. et. j. 10. et. 2. palipo. 1. dicit q⁹ habebat salomon
mille quadringētos currus. et. 12. milia equitū. vnde no est hic
discordia inter egtes: sed solū de equis currilibus: q⁹ vbiq⁹ po-
nunt. 12. milia equitū. sed variant equi curriles. Respondē-
dū q⁹ no est aliqua varietas: q⁹ hic dicit q⁹ habebat. 40. milia
psepia equorum curriliū. 7 infra. 10. dicit q⁹ habebat cur-
Tertius Regum * Abulensis. o iij

Quid ter-
mini orbis
terrarum.

Vites qles
sūt in terra
chanaaz.

Curus qd

1. positio. rus mille quadringētos. ista autē nō repugnat. **C** Forte aligsi dicet q salomon habebat. 40. milia equoz: et exprimit hic sūma maior 2. j. 10. exprimit sūma minor. Sed istud nō stat qz sicut 2. j. 10. est varietas in sūma. ita. 2. pali. 1. et. 9. ponit similes varietas. nō tamē repetere ibi nisi importaret aliqd mysterium. Itē nō stat: qz infra. 10. videt poni tota sūma sicut hic. naz ibi dicit congregavitq salomon currus et egres: et facti sūt ei mille quadringēti currus. et sic videt q congregatis oib⁹ equis suis solū habebat mille quadringētos currus. et tamē isti currus continent solū qnq milia et sexcētos equos: eo qz quilibet currus continet quattuor equos. **C** Aligsi respōdebit aliter. s. q salomon habebat. 40. milia psepia equoz curriliū. et tamē nō habebat. 40. milia equoz: sed solū. 40. milia psepia. essent autem equi sui pro curribus solū. 5. milia et sexcēti p mille et quadringētis currib⁹. sed ista solutio est irritoria. quō enī salomon haberet. 40. milia psepia equoz curriliū si solū habebat. 5. milia et sexcētos equos curriles. Sed dicit q forte salomō intendebat emere. 40. milia equoz curriliū de egypto et choa sicut emebat infra. 10. et ppter hoc constituerat. 40. milia psepia. postea tamē solum habuit. 5. milia et sexcentos equos q compleret mille et quadringētos currus. **C** Sed istud nō stat qz tunc cum habere psepia et nō habere equos nō pertineat ad gloriā et magnitudinē diuitiarum: nō enarraret scriptura p gloriā salomonis q habebat. 40. milia psepia equoz curriliū. Item ista contentio ablata est quia. 2. paralipo. 9. dicitur q habebat salomon. 40. milia equoz in stabulis. **C** Aliter ergo dicēdū est. s. q salomon habebat. 40. milia equoz pro curribus. et tamē solum habebat currus mille quadringētos: vt dicitur infra. 10. et tamē isti equi poterant cōplere. 10. milia currus. sed nō dicebatur habere salomon. 10. milia currus: et hoc forte ppter duo. Prīmū erat quia h sufficerent isti equi. p. 10. milibus curribus. vt tamē mutarent ad labores currus habebat. 40. milia equoz pro mille quadringētis curribus. Scdō erat: qz forte salomon nō poterat currus ita faciliē si cut equos. nam nō fiebant currus in terra israel: sed in egypto et in choa: et de alijs gentibus infra. 10. ideo h emisit. 40. milia equoz pro curribus nō habuit nisi mille et quadringētos currus. **C** Sed obijciat quia. 2. paralipo. 9. vbi littera nostra dicit q habuit salomon. 40. milia equorum in stabulis. dicit littera hebraica q habuit. 4. milia stabula equoz. **C** Ad hoc respondet nicolaus qz rex solū habebat. 4. milia equoz p curris et reliqua. 36. milia equorum nō erant sua: sed viroz de regno suo. dicunt tamē esse salomonis eo modo quo oia bona subditoz dicunt esse regis ad vsum tēpore necessitatis. **C** Sed ista solutio nō stat. Prīmū qz salomon habebat mille quadringētos currus infra. 10. et tamē pro hijs neciū sunt ad minus. 5. milia et sexcēti equi. Nec valet si aligsi dicat q nō erat oēs illi currus salomonis sicut dicit nicolaus de. 40. milib⁹ equoz. nā. j. 10. dicit q salomō emebat qdlibet illoz equoz centū et 50. siclis. iō sui erant. Scdō nō stat: qz istud ponit ad notandas diuitias salomonis magnas sup oēs reges. si tamē ista. 40. milia equorum nō essent sua: sed seruoꝝ suozum nō signarent in hoc magne diuitie eius. **C** Dicēdū ergo q salomon habebat. 40. milia psepia equoz curriliū: vt dicit hic in littera nra et in hebreo. q aut. 2. paralipo. 9. dicit s3 litteram hebraicā qz erat. 4. milia stabula equoz pōt accipi stabulum diuersimode. Uno modo pro stabulo in quo sunt multa psepia: vel pro psepia in quo sunt multi equi. Alio modo pōt accipi stabulum vel psepia pro loco in quo est vn⁹ equ⁹. et sic in eodez stabulo pōt esse psepia longum in quo sunt. 10. psepia equoz. et erat distincta illa loca iter scilicet q vnus equ⁹ non posset accedere ad aliū et sic in vna domo manerent decēz equi. et sic poterat dici qz erant. 40. milia psepia pro. 40. milib⁹ equis: vel qz erant. 4. milia psepia aut stabula pro. 40. milibus equis fin diuersam acceptionē psepis. s. pro vno equo vel p. 10. vt dictū est. (Nutriebatqz eos supradicti regis pfecti). i. illi. 12. pfecti suprapositi nutriebat eos in diuersis vrbibus. nā. 2. palip. 1. et. 9. dicit q nutriebant in ciuitatib⁹ qdrigarū. i. in ciuitatib⁹ assignatis p curris et egs. (S3 et necia mēse regis salomōis cū ingēt cura prebebant.) Dis cib⁹ salomonis qui suprapositi sūt erat pro familia salomonis que erat magna nimis: sed specialiter pro mensa regis salomonis prouidebat: et istud cum magna solitudine et diligentia. (In tēpore suo). i. quilibet istorū duodeci prefectozum prouidebat mense salomonis in tēpore suo. i. in mense suo: qz per singulos anni menses seruiebāt: vt p supra. (Ordēz quoqz et paleas equoz). i. isti pfecti dabant ordēz

et paleas pro equis tā pro equis currilib⁹ qz equestrib⁹. (Et in mentoz). Istā erant iumenta. s. muli: asini: et camelī: et alia genera ad ferēdum onera et alia ministeria faciēdum. (Deserebant in locum vbi erat rex). s. quilibet illoz prefectozū tēpore suo ferebat paleas et ordēz pro equis et iumentis in locum vbi erat rex. Pro quo sciēdum q equi de qb⁹ viciū est nutriebatur in viueris locis. s. in vrbibus quadrigarū. 2. palipo. 1. et. 9. et isti erant distincti per pfectos: et quilibet habebat curam de assignatis sibi. et tamē de equis istis tā currilib⁹ qz equestrib⁹ erant multi semp in curia salomonis. et de istis habebāt curam vicissim ppositi ferendo eis paleas et ordēz in locum in quo erat rex. hoc colligit. 2. palip. 1. habuit salomō. 40. milia equorum in stabulis constituitqz eos in vrbibus quadrigarū et vbi erat rex in hierusalē. (Juxta constitutum sibi). i. ferebat cibos istos fm qz rex ordinabat.

C (Dedit quoqz). Hic ponit salomonis sapiētia. nam pcedē. c. ponit quomodo cōcessa est. hic autē declaratur quāta fuit: et in quibus rebus. et dicit. (Dedit quoqz deus sapiētia salomoni.) Istud ponit per recapitulationē: qz iam factū fuerat: sed sequitur scriptura ordinē artificialem. i. qz sicut in pcedētib⁹ in. c. isto declarant gloriā salomonis in famulis et subiectis et expēs. ita hic declarat eius gloriā in sapiētia et eis que ad sapiētiam pertinet. (Et prudētiam multā nimis.) Sapiētia dicitur esse quātum ad spectaculabilia vt in consideratione naturalū et mathematicoz et omniū artūz. Prudētia autem pertinet ad agibilia. s. ad dirigēdum populū in iudicijs et ad regulādum omnē modū actionis. in vtroqz autē pollebat salomon: sed magis in prudētia quā in sapiētia. qd colligit ex littera: qz de sapiētia dicitur solum qz deus dedit sapiētiam salomoni. de prudētia autē dicit qz deus dedit salomoni prudētiam multā nimis. etiā colligit hoc: qz prudētia erat magis necessaria salomoni qz sapiētia. et istā solum videbat ipse petere pced. c. (Et latitudinē cordis.) Dicunt habere cordis latitudinē q ad multa se extēdunt tam in expēdendo qz in agendo. cor autē strictū habet qui se ad pauca extēdunt. Salomon autē habebat latitudinē cordis: qz sicut habebat diuitias multas. ita habebat magnum cor ad expēdēdum illas: qz nō erat auarus qd p3 in expēs magnis q faciebat vt habet supra. p3 et in donis que donabat sicut fuit quādo venit ad eū regina saba. infra. 10. et ista latitudo cordis data fuerat salomoni a deo spālī sicut sapia et prudētia et alia dona. (Quasi arena que ē in litore marie). i. ista latitudo cordis et sapiētia et prudētia erat multa sicut arena q est in litore maris. ista cōparatio est equoca sicut cū dicimus stillus est acutior voce vt ait aristot. 2. etbi. nā nō est eadem multitudo sapiētie et arene: qz fm aliud et aliud accipit multitudo in vtroqz. (Et pcedebat sapiētia salomonis sapiētia oium orientaliū.) In hoc laudat sapiētia salomonis. s. qz erat maior qz sapiētia oium hoīum: et ponit de orientaliū. i. de indianis: qz illi valde vigerūt in astrologia. (Et egyptioz.) Isti erant sapientes in astrologia et in oibus mathematicis. De astrologia p3. nam ptolemus astrologoz princeps fuit de alexandria que est pars egypti inferioris. etiā erat periti in geometria. nā in egypto dicit reperta geometria ppter aluiones et confusiones possessionū quas faciebat nilus: ibi etiā fuit euclides geometrarum princeps. (Et erat sapientior cunctis hominibus.) Istud enim nō probat salomonem sapiētiorē fuisse omnibus preteritis hominib⁹ et futuris: sed intelligit solum de coetaneis salomonis. pceden. tñ. c. probatur eum fuisse sapientiorē pcedētib⁹ et futuris: eo qd dicit q ante eum non fuerit aliquis similis ei nec surrectur esset post eum. (Et erat sapiētior ethan egraithe.) Dicendo q erat sapiētior omnib⁹ hoībus intelligebatur qz erat sapiētior ethan et alijs qui ponunt hic: qz tamē isti erāt spālēs viri nominant hic. et dicitur q salomon erat sapiētior eis. iste ethan erat leuita tēpore dauid: et erat sapiens valde fecitq aliquos ps. vnde ps. ille. 88. qui incipit milericordias domini fuit ab ea factus. qd apparet ex titulo eius. s. intellectus ethan. et vocatur egraites ab aliqua villa de qua erat. (Et eman et chalcal et doorda.) Isti tres etiam erant sapientes valde: et erant fratres: scilicet filij maol: vt patet in littera. erat autem omnes isti leuite et doctores cantozum. vt patet. 1. paralipo. 2. 5. (Filij maol). i. isti quattuor erant fratres: et erāt filij maol qui etiā erat leuita. **C** Hebrei autē dicunt intelligi per istos alios viros qb⁹ fuit sapiētior salomon. et vbi dicimus qz fuit sapiētior oī hoīe dicit qz fuit sapiētior ipso adā: qz adā i hebreo significat hoīez. Dicit et qz fuit sapiētior qz abraaz et il lum intelligunt p ethan: et sapiētior moysē et illuz intelligunt p eman

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

Lōfuta. p eman: et sapiētiōr ioseph et illū itelligūt p chalcal: et sapiētiōr
q̄ israelite qui fuerant in deserto: et illos itelligunt p dōda
quos dīcunt filios maol. i. remissionis: q̄a remissa fuerunt eis
pctā fabricationis vituli. **C** Sed istud nō stat: q̄ isti erant. 4.
viri filij eiuidē patris. i. maol: et nō cōuenit hoc si itelligatur
abzāā Moyses et ioseph et generatio deserti: q̄ nō erant oēs
isti filij maol. Item si accipiat sū metaphora: vt iudei volunt
nō cōuenit: q̄a nō erāt oēs isti filij remissionis cū non remis-
sa fuerint oibus eis pctā vituli cum abzāā et Moyses et Jo-
seph nō peccauerint in vitulo. Itē p̄ q̄ non accipiat p̄o illis
sed p̄o quattuor leuitis sapiētibz q̄ erant tēpore dō et salo-
monis de quibz p̄. 1. palipo. 1. 5. et. 1. 6. et. 2. 5. (Et erat notatū
in vniuersis gentibus per circuitū). i. q̄a sapiētia salomonis
erat valde magna et erat fama eius p̄ oēs gētes et maxime p̄
eas que erāt i circuitū. (Locutusq̄ est salomon tria milia pa-
rabolas.) Parabola dicitur esse propositio quedā vniuersalis
pertinens ad mores regulandos: et est quasi certissima regu-
larū moribus. Et vocantur ista proueria. i. p̄ocul a verbo. i.
q̄a multū differunt in vtilitate et veritate a verbis vulgaribz
et quotidianis. (Et fuerūt carmina eius ḡnqz milia). i. fecit sa-
lomon ḡnqz milia carminū. in hoc ostenditur duplex salomo-
nis scientia. i. moralis p̄bia quātū ad parabolas et rhetorica:
vel ars poetica quantum ad carmina.

C Que fuerunt parabole salomo. et carmina eius et quare non
fuerunt scripta. **Questio. 8.**

Querēt de istis pabolis salomonis et carminibus que
sunt et vbi. **C** Respondēt aliqui q̄ fuerunt pa-
rabole que habentur in libro prouerbiorum et carmina que
habentur in libro qui dicitur cantica canticorum. **C** Sed istud
non stat. de pabolis patet quia hic dicitur q̄ fecit tria mi-
lia parabolarū. et tamen in libro prouerbiorum non sunt sal-
tē tot versus q̄a solum sunt nōgenti et q̄ndecim. Item dato q̄
essent ibi tria milia verū adhuc nō eēt ibi tria milia pabo-
larū: q̄ nō continet quilibet versus vñā parabolā cū faciat q̄-
libet perfectā sententiā. Itē de canticis canticorū nō stat ex ea
dem rōne: q̄ nō sunt ibi ḡnqz milia verū imo nec trecēti v̄-
sus: et q̄ ḡlibet illorū nō continet vñū carmē. **C** Debrei dī-
cunt q̄ parabole salomonis sunt ille q̄ habent in libro prouer-
biorū: et tamē vocant tria milia q̄a super quēlibet verū i
larū ad exponendum regruntur tria milia parabolarū: et ad
exponendum quālibet parabolā requirunt carmina. 5. milia:
et sic sunt p̄o quolibet versū parabolarū exponendo necessa-
ria carmina multa. i. quīdecies milies milia carminū. sed ista
abusio est. **C** Ideo pōt dici aliter q̄ salomō dixit. 1. 5. milia pa-
rabolarū et de illis sūt ille q̄ scribunt in libro prouerbiorū salo-
monis tñ pauce pabole fuerint ibi scripte eo q̄ salomon non
scribebat aliq̄s parabolas vel carmina eorū q̄ dīcebat: s̄ alij
audientes scribebant et in talibus recollectōibus solent frequē-
multa omitti: et sic factum est hic de carminibus. idē dīcunt q̄
sunt in canticis canticorū et tñ ibi solū ponunt q̄dā carmina sa-
lomonis et reliqua isto mō omīssa sunt et istā solonē tangit ni-
colaus. **C** Sed nō multū approbo eaz et hoc p̄p duo. Primo
q̄a si aliq̄s scripsisset carmina salomonis audiēdo ab illo s̄ ali-
qd omīssisset tñ nō est verisile q̄ tantū omīteret. nā in canti-
cis canticorū nō est vigesima pars aut saltem trigesima carmi-
nū salomonis cū illa sint. 5. milia vt dicitur hic: et tñ in canticis
canticorū nō poterūt reperiri saltē centū carmina distincta p̄
snias. idem argumētū est de pabolis. **C** Scdā rō est q̄a si ali-
quis incōplete transcripsisset carmina salomonis in canticis
canticorū et pabolas eius in libro prouerbiorū sacra scriptura
nō curasset de his: q̄ i illa solū ponunt ea q̄ pfecta et limitata
valde sunt. **C** Tertia rō pōt addi: q̄ dato q̄ aliq̄s scripsisset
valde impfecte carmina salomonis et pabolas cū postea esdras
repararet vtrāq̄ pfecte scriberet: q̄ ipse nō trāstulit scriptu-
rā sacram per aliqua originalia cū cōbusti essent oēs libri a
chaldeis sed ipse ipūctō dictate scripsit oēs libros de nouo et
tñ ipse non posuit in pabolis vltra id q̄d nunc habet ergo vi-
detur q̄ non fuerant plures pabole in illo libro idē de canti-
cis dicendū est. **C** Uidefigit nunc dōm q̄ salomō fecit istū
librū prouerbiorū et librū canticorū sicut etiā librum ecclīastes
et nihil in eis plus posuit q̄ nūc hēatur: ideo esdras plura non
trāstulit. de ḡnqz milibz autē carminū et tribz milibus pabola-
rū dōm q̄ erāt alij libri magni plusq̄ isti q̄ nūc hēntur et tamē
illi nō fuerunt trāscripti p eldrā q̄n repauit legē multa. n. alia
omīssit. sic p̄ de oibz disputatōibz salomonis q̄s fecit differē-
do a cedro vsq̄ ad bysopū de oibz lignis et auibz et aialibz. de

his tñ nulla ps trāscripta est. sic et fuit de q̄busdā alijs libris
historiis quos fecerūt pphē de historiis t̄pōz describēdo acta
iudeorū et aliarū gentiū vt p̄. 1. palipo. v̄l. vbi dō de libro na-
thā et gad vbi scripta fuerūt opa dō et oia que trāstulerūt eore-
gnate siue in israel siue in alijs gētibz: nihil autē istorū ipūctū
voluit trāscribi et poni in canone sacre scripture: q̄ ea q̄ sūt in
canōe debēt eē magne auctitatis et debēt eē p̄ncipalr ad instru-
ctionē morū: q̄ vt ait apls. 1. ad th̄mo. 3. ois scriptura diuī-
nit̄ inspirata vtilis ē ad docēdū ad arguēdū ad corripiēdū ad
erudiēdū i iustitia vt p̄fect̄ sit hō oēs ad oē op̄ istruct̄: ista tñ
historica q̄ scripsit gad d̄ gestis t̄pōz sub dō i oibz alijs gētibz
erāt pure historica et forte nō multū p̄nebat ad instructionem
ideo nō fuerūt trāscripta. **C** Si autē obijciat q̄ in sacra scri-
ptura describunt historie vt p̄ in libris regū iudicum et iōine
et in multis alijs. **C** Dōm q̄ ille historie scripte fuerūt eo q̄ in
eis apparebāt manifesta opa dei. i. q̄uo deus miraculose adiu-
uabat quosdā et destruebat alios et itererūt multa moralia vt
p̄ i quolibz libro historiaco sacre scripture. In historiis autē gē-
tiū nō apparebāt mirabilia dei: q̄a nihil p̄o illis spālē facie-
bat cū nō eēt p̄o tunc p̄pls suus: ideo q̄q̄ multa gesta ma-
gnifica repiant in historiis gentiū nullū tñ miraculū in eis est.
iō q̄q̄ multe pulchre historie repiant inter gētiles nullā earū
deciuit poni in sacra scriptura. **C** S̄ aliq̄s dīcet q̄ alia ē cā po-
tissima. i. q̄ historie gentiū nō sūt oīno vere s̄ h̄ multa vā sine
plurima fallā interponūt vel ad adulatōriā laudē vel ex igno-
rātia scriptorū qui nō oia vē cōsiderare potuerūt: in canone tñ
sacro nihil poni dō nisi q̄d v̄ssimū est. Dōm est q̄ scriptura non fuit cā
potissima: q̄ pphē poterāt emēdare historias gētiū vt nihil
fallū in eis relīq̄ret: et sic ponerēt iste historie in canone. et
tñ adhuc nō stat: q̄ gad ppha scripsit historias gētiū vt p̄. 1.
palip. v̄l. et ille eēt vē eo q̄ erāt scripte a ppha et tñ nō fue-
rūt trāscripte ab esdra tanq̄ nō cōueniētes canonī sacre scri-
pture. **C** Aliq̄s dīcet q̄ gad ppha nō scribebat ibi tanq̄ p̄o
pheta sed tanq̄ historiographus et tūc poterat errare: et sic nō
debebat poni in canone scriptura sua. **C** Rōndendū q̄ nō stat
q̄ historia gentiū facta a gad ppha erat ita verissima sic sa-
cra scriptura q̄d p̄ q̄ sacra scriptura allegat illā et remittit ad
eam per modū probatiōis. 1. palipo. v̄l. ergo erat v̄ssima: et
tñ nō fuit posita in canone: ergo ad hoc q̄ aliqua historia vel
q̄ncūq̄ scriptura ponat in canone plus requir̄ q̄ sit v̄itas
certissima et q̄ de illa nō dubitet: h̄ autem est q̄ scriptura illa
sit v̄tilis ad mores et manifestationē dei et q̄ historia gentiū
descripta a gad ppha forte nō p̄nebat morales instructiōes
et nō manifestabat magnitudinē dei nō fuit in sacra scriptura
trāscripta. de pabolis autē et carminibz salomonis forte sic erat
q̄ magis erāt curiosa et ostētātia magnitudinē ingenij q̄ v̄ti-
lia et maxime carmina: iō nō fuerunt trāscripta in canone scri-
pture: idē est de disputatōibz salomonis de arboribz volucibz
p̄scibz et iumētis: q̄ nō fuerunt trāscripte in canone eo q̄ ista
p̄re p̄nebat ad p̄biam nālem q̄ directe ad mores nō p̄dest.
vnde nō cōuenit ei q̄d dicit apls. 1. ad th̄mo. 3. i. ois scriptura
diuīnit̄ inspirata vtilis est ad docēdū ad arguēdū et corri-
piēdū ad erudiēdū in iustitia: ideo non debuerunt poni
iste disputationes naturales in canone scripture: quia potius
p̄bia obest quibusdā ad fallendū eos in fide q̄ p̄ficiat ad
dīrectionem fidei et operationis: sic patet ad collo. 2. sc̄z videte
ne quis vos decipiat per philosophias et inanē fallaciā sū
traditionē hominū sū elementa mundi et non sū xpm. de li-
bris ergo salomonis solum transcripti fuerunt tres. i. parabole
cantica canticorū et ecclīastes eo q̄ ista moralē instructionē
continebant. (Et disputauit super lignis). i. fecit libros in q̄bz
descripsit naturas arborū tam fructiferorū q̄ nō fructifero-
rum: et dīcitur disputauit. i. mō disputatiō processit. i. proban-
do et iprobando opiniones aliorū et confirmando veritatem
nec̄ijs argumentis: et in hoc differebant libri isti a libris sacre
scripture qui non p̄cedunt probādo et improbādo mō doctri-
nali sed mō simplici et narratiuo. (A cedro que ē in libano). i.
tractando de lignis inceptit a cedro: quia cedrus est arbor ex-
cellētissima nimis accedens ad naturam imputribilitatis. et
dīcitur in libano: quia in raris locis nascebat in terra chanaā
nisi in libano. (Vsq̄ ad bysopū q̄ egreditur de pietē). Bysop-
us est herba ceteris minor in p̄fectiōe: et ob hoc dō q̄ egredit̄
de pietē. i. ita v̄ilis ē q̄ i quocūq̄ loco nasci pōt et in pietē et si
ne aliq̄ cura hūana. **C** Debrei at̄ dñt istā eē q̄ vulgarē vocat
oregano. S̄ istud fallū est: q̄ ista herba ponitur hic tanquā
imperfectissima: et tamen herba vocata oregano non est iper-

Obiectio

Solutio

Instāta.

Responso

Quare mul-
ti libri salo-
monis non fuerunt
reparati p
esdrā.

Bysopus q̄
herba. an sit
illa q̄ vocat̄
oregano v̄l
sparto.

sectissima inter herbas qz ad multa prodest. Itē qz dicitur hic qui egreditur de pariete: et tñ herba votata oregano nō nascitur de pariete: ideo dicitur qz accipitur pro alia herba viliori que vocatur esparto de qua herba extenta et contusa in modum filorum sunt testes. Dicitur hic de cedro vñqz ad hylosup qd dupliciter potest intelligi. Uno modo qd processus fuerit iste. s. qd incepit ab optimo arbore qd erat cedrus et finiuit in herba minime perfectionis et ista est hylosup. Secundo modo qd salomon non tenuerit istuz processum. sed est sensus qd nullam de arboribus nec de herbis dimiserit. qd p3 per duas extremitates maxime distantes. i. per excellentissimam arbozem et infimam herbā. (Et differuit de iumentis et volucris et reptilibus et piscibus). i. scripsit libros de naturis istarum rerū. Iumenta vocantur omnia animalia quadrupedia non habētia alas: volucres autē vocantur omnia quecunqz alas habent: reptilia dicuntur omniaqz nō habētia ppria pedes super pectora gradiunt: et in h3 comprehendunt omnia genera serpentum et venenatorū: qz dato qd aliqua istoruz pedes tñ pro maiori parte corporis reputantur et ab h3 reptilia dicuntur. Pisces vocantur qui cūqz in aquis viuūt qd a nobis non oia pisces appellantur.

Sciendum autē qd salomon de istis scripsit latissime eo qd pbi qui apud nos scribunt cognouerunt cōditiones rerum naturalium per experientias: multa tamē aialia sunt et herbe et ligna que nunqz in vsum nostrum veniunt et de his que in vsum veniunt paucissimas habemus experientias et in ipsis in quibus expimur interdū est experimētuz fallax. Salomon autē cognouit ista per solā infusionē a deo: ideo eque plene et certissime scribere poterat de rebus ignotissimis sicut de rebus maxime vulgaris: eēt ergo libri isti vtilissimi: qz nō oportebat nos dubitare de eis que ibi scribebant: ideo forte de vñqz tantam lucem nobis indignis occultari vt per mendicatas suffragia vix per multos annos magnis cū laboribus pauculas veritates naturales de ipsis particularib3 inueniamus. (Et veniebant de cunctis populis ad audienduz sapientiam salomonis). i. fama sua vulgata erat per totuz orbem: qz non poterat abscondi lucerna super candelabru posita. et dicitur de cunctis populis. i. de propinquis. vel de cunctis. i. de multis. sic dicitur Gen. 4. i. qd omnes prouincie veniebant in egyptum vt emerent elcas. i. multe prouincie: qz non poterant illuc ire. homines de omnibus partib3 seculi. (Et ab vniuersis regib3 terre qui audiebant sapientiam eius). i. omnes reges terre mittebant ad salomonē nuncios vt per illos acciperent notificationē quorūdam dubiorū. et dicitur de omnibus regibus terre. i. de propinquis: h3 etiam aliqui de remotis valde veniebāt ad audiendū sapientiam salomonis: sicut fuit de regina saba de qua. Matt. 12. i. regina austri iurget in iudicio cum generatione ista et condēnabit eam: qz venit a finibus terre audire sapientiam salomonis. multi autē reges mittebant epistolas ad salomonē vt per eū certificaret sic ait iolephus antiquitatum. lib. 8. vbi ponuntur epistole multe salomonis ad byraz et byram ad salomonē de quibus dicitur sequenti. c.

Capitulum. v.

Itit quoqz byram rex tyri seruos luos ad salomonem. Audiuit enim qd ipsum vñxissent regē super israel pro patre ei: quia amicus fuerat byram dauid omni tempore.

Etia salomonis in edificijs.

Descripta in pcedentib3 salomonis gloriā in famulis et subiectis. Dic ponit gloriā eius in edificijs: et diuidit in qtuor. Primo ponit mae pparatio et dedicatio. j. 8. Quarto laborantiū et adiutorū remunerationē. j. 9. pma i qtuor. Primo adiutoriu ab byram petit. Secdo adiutoriuū petitū cōcedit ibi. (Lū ergo audisset.) Tercio pactū inter byrā et salomonē super lignis pñadis interponit. ibi. (Prebebis necia.) Quarto nūer opatiū eligit ibi. (Elegitqz rex.) Queret circa pmiū an ea que habent h3 facta fuerint post pcedentia: et an imediate vel magno tpe intercidere. C Rñdēdū qd si cōparem ad ea qd dicta sunt pce. c. nō est ordo quētiēs eo qd ea que deā sunt ibi nō pñebāt h3 istoria rerū transeuntū: sed dīpōnē domus salomonis et gloriā eius in sapientia: iō qdā de ibi positīs pñebant ad antici-

pationē et quedā ad recapitulationē. Si autē comparent ista ad ea que hñtur supra. 3. Dicendum qd est ordo cōueniēs: ga pus deus dedit sapientiā salomoni qd inciperet edificare tēplū et mitteret ad byram pro eis que hñtur isra: qd p3 qz in isra dicit qd byram audiens verba salomonis letatus est: et ait benedictus dñs hodie qd dedit dñs filium sapientissimū sup populū hunc multū: ergo iam sapientiam acceperat. Ad scdm vñm qd ista modico tēpore facta sunt post illa que hñt. s. 3. c. nam ibi declaratū est qd sapientia data fuerat salomōi postqz iam regnasset pluqz tribus annis sup israel: et tñ pncipiū edificatiōis fuit in pncipio anni. 4. regni salomonis seqn. c. ergo nō intercidit vn' annus inter sapientiā datā salomoni et pncipiū edificatiōis: imo videt qd imediate vt salomon sapientiā acceperit disposuerit se ad edificandū templum dñi: ga istud onus sibi icumbebat cū dō vñxisset ei qd cōfortaret et edificaret domū dñi vt p3. 1. paralipo. 22. et. 28. nūc autē cū esset salomon valde sapiens vidit se perfecte dispositū ad edificandū domum dñi: ideo imediate incepit. (Misit quoqz byram rex tyri seruos suos ad salomonē). i. qñ audiuit qd salomon erat vñctus in regē pro dō misit ad eū nuncios vt salutarerent ipm ex pte sua: et cōstitueret amicitias inter eos sicut erat inter ipm et dō pñem salomonis. Sciendū autē qd istud fuit anteqz acciperet salomon sapientiā. nā qñ audiuit byram eū vñctum in regem misit ad eū nuncios suos: et tñ certū est qd byram audiret salomonē vñctū eē pauco tempore postqz esset vñct' eo qd regnuz byrā in tyro et sidone erat cōiunctū terre salomonis: et tñ edificatio templi fuit in pncipio anni. 4. regni salomonis seqn. c. ergo pus misit byrā istos nuncios ad salomonē qd acciperet sapientiā et edificaret tēplū: qz vñctū fuit qñ in pncipio. 4. anni: vt supra declaratū est: fuit tñ positū qd byram misisset nuncios ad salomonē: qz in h. c. agit quō salomon accepit auxilium ab byram et ad h3 signat amicitia inter illos per h3 qd byrā misit nuncios ad salomonē in pncipio regni sui. (Audiuit enī qd ipm vñxissent regē pro pñe eius). i. byram audierat quomō post mortē dō vñctus fuisset salomon in regē: et h3 fuit paulo post vñctionē eius: ga nō poterat ipse multo tpe ignorare cum eēt cōfinis terre israel. (Quia amicus fuerat byraz dō oī tpe). i. ga amicitia fuerat semp inter dō et byram voluit quoqz nunc byrā amicitias cōponere cū salomōe: erant. n. regna eoz finitima et amicitijs egebāt ne in alterutruz sibi nocerēt. amicitia aut byrā et dō appet: ga qñ fuit dō factus rex sup totū israel byram misit ad eum artifices et ligna cedria edificaueratqz ei domum in hierlm vt p3 pcedēt lib. c. 5. et. 1. paralip. 14. et ex illo tempore semp fuit amicitia inter dō et byram.

Et licuit dō et salomōi hñe amicitia ad byram. Qd. 2.

Querēt an licuit dō hñe amicitia ad byrā et an licuit salomoni renouare cū eo federa. C Rñdēdū qd ista dubitatio est vñica. nā si licuit dō cōponere amicitias cū byrā licuit salomoni renouare illas. Si aut nō licuit dō nec etiā licuit salomoni. C Aliqs dicit qd non licuit dō cōponere amicitias: qz byrā erat de chananeis et nō licebat israelitis cū eis facere aliqz federa eo qd deus iusserat oēs illos occidi gladio Deut. 20. Itē qñ israelite cōcabāt cū istis gentib3 deus valde irascebat et cōminabāt eis penā inflicturn. Nu. 33. et. 3. et. 2. ergo peccaret qd cōponeret cū eis amicitias. C Aliqs rñdēbit ad h3 qd byram et populus suus nō hēbant terraz itra terminos terre chanaā: et tunc nō hēbat iustū bellum dō cōtra eū et cōsequēter poterat cū eo hñe amicitias. istud tenet ra. da. camby sup libru iudiciū. dices sidonē eē extra terrā chanaā: et tūc manifestū est qd hēret oēs israelite iustā cām obendi amicitias cū byrā et populo suo. C Sed h3 nō stat: qz tyrus et sidon erant in terra israel. nā ponunt in sorte aser vt p3 Josue. 19. C S3 aliqs dicit qd ibi ponunt tanqz termini terre chanaā exclusiue: et sic h3 nō eēt intra terrā chananeorū. C Sed dō qd nō stat: qz in locis illis habitabant chananei vt p3 Matt. 15. vbi dō qd cū xps lecessisset in ptes tyri et sidonis venit ad eū mulier chananea de finib3 illis egressa. g erat terra illa de terra chananeorū. Itē p3 qd tyrus et sidon sunt ciuitates in litore maris i pte occidentali terre chanaā: et tñ ad pñe occidentale terre chanaā de nō posuit aliqz finem nisi mare vt p3 Nu. 34. i. plaga occitalis a mari magno incipit et ipo sine claudet. g cū tyru et sidon ponant termini occidentales sortis aser necesse est qd sint intra terrā chanaā: qz alis non esset mare termin' occidentalis totaliter terre chanaan sed aliqua ps terre qd eēt an mare eēt terminus occidentalis. i. tyrus et sidon. Dicendū g est qd terra tyriorū et sidoniorū erat in intra terram chananeorum.

Aliquis

De tpe

†

†

†

Qd non primo

Scdo

Rñ. alio rum.

Confu. Tyrus et sidon erat i tra isrl. Quatio Lōsta.

Qd. 1.

An sit ordo pñe ac i mediat' ad pcedētia.

Alia rī. **C** Aliquis ergo respondebit aliter. s. q. licuit dō & salomoni habere amicitias cum byrā: qz h̄ eēt de terra chananeoꝝ tñ non poterant p̄ualere contra ipsū: q. autē eēt sidon & tyꝝ intra terram chanaan p̄ hoc Josue. 13. & Jud. 3. naz Josue. 13. ponuntur omnes gentes que relicte fuerant tempore Josue de chananeis & nō fuerant capte: & in fine illorum dicitur vniuersiqz sidonij & deinde concluditur. ego sum qui delebo eos a facie filioꝝ israel. i. deus dicit q. delebit oēs illas gentes & faciet q. terre eoz p̄ueniat israelitis. Idē p̄ Jud. 3. cuꝝ dicit be sunt gentes quas dereliquit dñs vt erudiret in eis israelē & oēs qui non nouerant bella chananeoꝝ. 2. sequit. 5. satrapas philistinooꝝ oēmꝫ chananeum & sidoniū. ergo apparet q. sidonij erant intra terrā chanaaz. tyrii ēt cōputantur cum sidonijs: & sic terra regis byram erat in terra chananeoꝝ. **R**esponso autē non stat. s. q. dō non potuisset p̄ualere cōtra byram: qz subiecerat sibi omnes reges chananeoꝝ in tributarios: & sic erāt tempore salomonis. j. 9. c. et. 2. paralip. 8. ergo poterat pugnās p̄ualere contra byrā: sed nunq̄ pugnauit contra ip̄m cum essent amicissimi. **D**icendū ergo videt q. forte byram non erat de terra chananeoꝝ h̄ regnū: suū esset intra terminos terre chanaam: eo q. egyptij condiderunt urbem sidonem & tyrum vt declaratum est super libꝛū iudicum: & sic reges tyri & sidonis fuerūt semper de stirpe egyptioꝝ de quibus erat byram: ideo poterat dō esse amic⁹ ei⁹. nam Deuter. 23. dicitur non abominaberis idumeū: quia frater tuus est nec egyptiū: qz aduena fuisti in terra eius. Aliter etiam dici pōt q. illa lex de destruendis chananeis in ore gladij tenuit locum a p̄ncipio qñ israelite non habebant locū sufficientē in quo habitarent: qz tunc per nullum pactū debebāt permittre chananeos viuere sed tenebātur occidere eos gladio: nūc autem israelite acceperant terram latissimā sufficientē eis. etiam intelligebatur illa lex quādo chananei erant plures & potentiores israelitis: qz tunc tenebātur israelite pugnare cōtra eos quousqz efficerent potentiores eis ita vt nō possent chananei insurgere cōtra illos: sed tempore dō erat iam plurima pars chananeoꝝ subiecta israelitis: ideo licebat terrā reliquorum que nō erat necessaria israelitis ad habitatiōē facere tributariam relinquēdo ibi chananeos: & sic dauid subiecit sibi in tributarios omnes chananeos quos nō deleuit: & erant tributarij tempore salomonis. j. 9. et. 2. paralip. 8. licuit igit dō relinquere aliquos de chananeis sine tributo ex amicitia sicut licuit generalr omnes manētes facere tributarios: & sic fuit de byram rege tyri & sidonis q. faceret eū amicum suū eo q. vir bonus erat & non exigeret ab eo tributa sicut a ceteris chananeis. **M**isit autē & salomon ad byrā. i. ēt salomō misit lras ad byrāz sic byrā miserat ad eū. Sciendū tamen q. non fuit immedie missio salomonis ad byram sicut byrā miserat ad salomonē. nam byrā misit nūcios ad salomonem a p̄ncipio regni sui. Salomon autem misit ad byrā post q̄ accepit sapientiam vt supra declaratum est. **D**icens tu scis voluntatem dō patris mei. s. tu scis q. dō volebat edificare templū dño. istud ponit salomon tanq̄ fundamentū petitiois sue: qz forte byrā ascribet iuuenili facilitati q. vellet aggredi tantā rem & forte nollet ei prebere fauorē: ideo dixit tu scis voluntatem patris mei. q. d. non moueor a meipso ad faciendū templū: sed pater meus semper desiderauit illud facere: & qz nō potuit cōplere cōmendauit mibi q. ego facerē. **E**t qz non potuerit edificare domum nomini dñi dei sui. i. q̄q̄ proposuerit edificare templum domino tamē nō potuit edificare. **P**ropter bella iminentia per circuitū. i. edificare templū est aliqua res magna indigens quiete multa & attentioe circa edificatiōē. dō tamē erat intentus bellis: ideo nō poterat vacare huic edificatiōi: & dicuntur bella iminentia per circuitū: qz omnes gentes que erant in circuitu terre israel mouebant bellum contra dō. s. aliquādo philistini aliquādo idumei moabite amonites & syrii inquietabant israel. **D**onec daret domin⁹ eos sub vestigio pedū eius. i. non habebat q. tem nec locum edificandi quousqz subiaceret sibi omnes gentes que erant in circuitu: & sic nullo iam insurgente contra eūz posset edificare templū domino. **N**ūc autē requies dedit mibi dominus per circuitū. i. iam nō sunt aliqui hostes in circuitu terre mee: qz omnes subiecti sunt mibi: ideo est tempus edificandi templū dño. Sciendū autem q. salomon non subiecerat sibi aliquas gētes per quarū subiectionē esset iam terra quieta: sed solum erant subiecte gentes salomoni quas subiecerat sibi dō sic dixit salomon donec daret dñs eos sub vesti-

gio pedū eius: & nō dixit sub vestigio pedū meoꝝ: subiecit autem sibi dō syros in tributarios & philistinos moabitas atqz amonitas & idumeos p̄ced. lib. c. 8. et. 12. et. 1. palip. 18. iste autē erant oēs gentes q̄ erāt in circuitu israel vt colligitur ex assignatiōe terminoz terre israel. **N**ō est sathā nec occurus malus. i. nūc nō est aliq̄s mibi in sathan nec est aliq̄s aduersari⁹ occurrēs mibi: iō possum edificare templū. Sathan nō accipit p̄noie demonis vt aliq̄ putat: sed est nomē cōe apud hebreos significās aduersariū: iō ita dō sathan de hoīe sic de demone sic p̄ p̄ce. lib. c. 19. cum dixit dō ad ioab & abisai qd mibi & vobis filij saruie cur efficiamini hodie mibi in sathā. i. cur efficiamini aduersarij ad h̄ q. faciā aliq̄d malū. sic etiā xps vocauit petrū sathā dicens vade retro me sathana scādālū. n. mibi es: qz nō sapis ea q̄ dei sūt sed ea que hoīus vt p̄ Mar. 16. & Mar. 8. q. aut aliqñ dicat sathan de demone: h̄ est qz etiā ip̄e est aduersari⁹ nr. sic p̄ p̄ma petri. c. 5. cum dicit sobrii estote & vigilate: qz aduersari⁹ vester diabolus tanq̄ leo rugiens circuit qrens quē deuoret: & sic vocauit xps demone sathan Matt. 4. 1. vade retro sathan: iō nimis errant q. putāt illū fuisse aliqūē demone spālē qui vocaret sathanas & esset p̄nceps demonū: sed vocauit eū sathan. i. aduersariū sicut vocauit petrū sathan. Ita q̄ h̄ accipiedū est. s. nō est sathan. i. nō est aliq̄s hostis q. maneat publice hostis: & q. otine vel multo tiēs bella agat & me. etiā nō est occurus malus. i. nō est aliq̄s latēter hostis de quo possim suspicari q. subito occurrat mibi & inquietet regnum meum.

Quare dō nō edificauit templū & de cāis huius. 20. 3.

Queret circa h̄ que fuerit cā q̄re dō nō edificauit templū dño: sed salomō. **R**idetur nicolaus q. h̄ fuit pp. 4. Primo pp. phibitiōē qz deus phibuit ei edificare p̄ce. li. c. 7. Scdō qz regrebat magna par ad edificādū: & tñ dauid erat vir bellator. Tertio qz ad edificatiōē regrebat magnitudo expēsarū & dō non poterat hēre illas. Quarto qz requirebat multitudo oparioꝝ & dō nō poterat illos hēre sic salomon. **S**ed dñm q. quedā istarū rōnū non stat. Prima rō vera est qz cū deus phibuerit eū nō licebat ei edificare: sed adhuc de cā phibitiōis dubiū est de quo. j. dicit. Scdō rō vera est qz dō nō hēbat tēpus vacādū pp. bella. Tertia nō stat. s. q. dō nō hēret expēsas ad domū fabricandā: qz ip̄e paui expēsas pro salomone & solū super erat vt salomon apponeret opus. sic p̄. 1. palip. 22. s. ecce ego in paup̄tacula mea pparauī ipēsas domus dñi auri talenta centū milia & argenti mille milia talētoꝝ: eris vero & ferri nō est pondus. vici. n. numer⁹ magnitudine. post h̄ etiam dō & oēs p̄ncipes israel obtulerūt multa munera vt p̄. 1. paralip. 28. et. 29. q̄ nō deficiebant expēse. **I**te dō voluit edificā templū dño h̄ ip̄e erat vir prudēs: ergo cōputaret an hēbat expēsas q̄z incipet edificare: qz als eēt vir imprudens sicut xps dixit ponēs pabolam de illo qui volebat edificare turrem s̄nō amputaret expēsas an hēat ad pficiēdū: ne postq̄ posuerit fundamētū & nō potuerit pficere oēs q. vidēt icipiāt ei illudē dicētes qz hic bō incipit edificare & nō potuit cōsummare Luc. 14. dō nō volebat edificare templū nisi dō phibuisse eū p̄ce. li. c. 7. q̄ hēbat expēsas vel putabat certissimē eas se posse hēre. **S**ed aliq̄s forte dicit q. dō volebat facē aliq̄d templū nō magnorū sumptū & pro illo hēbat expēsas necias: nō hēbat pro templo tā excellētī q̄tū fuit templū salomonis. **S**ed h̄ non stat: qz dō volebat facē templū dño mirabile q̄le nō eēt in toto orbe & pro h̄ pararet ipēsas necias. sic p̄. 1. palip. 2. c. 1. Salomō fili⁹ me⁹ puer paruulus est & delicat⁹: dom⁹ aut quā edificare volo dño talis eē debet vt in cūctis regiōib⁹ noiet. ppabo q. ei necessaria. & ob hāc cāz añ mortē suā oēs pparauit ipēsas. **I**te p̄ hoc qz nō solū dō dedit ipēsas p̄ templo edificādo: sed et descripsit ei totā figurāz templi ita vt nihil sc̄m fuerit in templo p salomonē qd dō nō pordiauerit sic p̄. 1. palip. 28. s. dedit aut dō salomoni filio suo descriptiōē porticus & templi & celarioꝝ & cenaculi & cubiculoꝝ in abditis & dom⁹ ppitiatōis: necnō oīum q̄ cogitauerat atrioꝝ & exedraz p circuitū in thesauros dom⁹: & ibi ponunt oīa alia q̄ erāt necia ei fieri debāt i templo: iō paret dō ipēsas p oib⁹ hīs. Quarta cā data p nicolaū n̄ t̄z qz dō poterat hēre oparios sic salomō. nā si deficeret oparij aut h̄ eēt qz dō nō hēret ipēsas ad soluēdū operarijs: vel qz nō erāt tot viri tempore dō ad opificandū tempore salomonis. p̄mū nō stat cū probatū sit q. dō dedit oēs impēsas quas fecit salomō. scdm at ridiculum est qz tot viri erant tempore dō sicut salomonis ita vt nō solū possent cōgregari oparij qui ponunt. j. in littera. sed etiā multo

+ Sathā aduersariū significat.

21
Ridet nicola⁹: q. ppter quidō
Primo
Scdō
Tertio
Quarto
Cōtra nicolaum.

Instātia.

Risio

Q. 4.

Uera cā q̄
re dauid n̄
edificauit
templum.

plures. Ideo dicendum q̄ non fuit prohibitus ex hac causa.

Queretur ulterius que fuerit vera causa quare dō nō potuit edificare templū dñō. Respondēdū q̄ dō desiderauit edificare templū et tñ non poterat eo q̄ tēpore suo fuerūt multa bella et ipse fuit quasi semp bellis implicitus: iō non vacabat ei tēpus ad edificandū. nam cū domus edificanda esset excellentissima egebat magno tēpore ad edificationē. nam salomō qui fuit in magna pace et hēbat copiam oīum rerum necessariarū ad edificationē nō potuit cōplere nisi in septem annis vt p3 seq. c. si autē nō esset tēpus pacificum nō potuisset cōpleri in multis annis: qd p3 q2 post reditū de babilone restauratū fuit templū salomonis qd obustum fuerat: et q2 erat temp^{us} belli nō potuit cōpleri in pauciori tēpore q̄ in .46. annis vt patet Joā. 2. et tñ nō erat istud templū tante excellentie sicut fuerat templū salomonis: vnde illi qui viderant templū prius factum a salomone fiebant qñ viderunt templū secūdo edificatū: qui autem nunq̄ viderant illud putabant istud nouum esse excellentissimū et gaudebant vt p3 pmo esdre. c. 3. dō autē in pñcipio regni sui sup israel postq̄ exterruerat philistinos putauit se biturū pacem et posse edificare templū: ideo quesitū a ppha nathan an edificaret pced. lib. c. 7. deus autem sciens q̄ multa bella insurrectura essent cōtra dō et q̄ toto tempore regni sui nō esset oīno pacificus noluit q̄ inciperet edificare: q2 incidentibus bellis sepe interrūperet opus et non fieret quēntis: istud significat in respōso dñi ad dō. nā dixit q̄ nō edificaret ipse templū dñō: sed filius qui nasceret de eo et q̄ tunc nō adderet filij iniquitatis vt affligeret israel nec turbaret amplius: quasi dicat q̄ ex hoc q̄ tēpore dō erant turbatiōes et non poterat edificare templū et tēpore filij sui cēt par et possit edificari. hoc p3 clarius. 1. palipo. 2. 2. cum dixit deus ad dō filius q̄ nasceret tibi erit vir gēssimus faciā eū. n. requiescere ab oībus inimicis suis per circuitū et ob hanc cām pacificus vocabitur et pacem et ocium dabo in israel cūctis diebus ei^{us} tēpore edificabit templū nōi meo: ergo videt q̄ sola quies erat cā edificandi. Idē p3 hic q2 salomon cū dedit cām quare p3 suus nō edificauerat ait tu scis voluntatem pñs mei et q̄ nō potuerit edificare domū dñi ppter bella iminentia per circuitū donec daret domū^{us} eos sub vestigio pedū suozū: nūc autē requie dedit mibi dñs q̄ obzem cogito edificare templū dñi. idē p3 ecclesi. 4. 7. f. salomon imperauit in diebus pacis cui subiecit deus omnes hostes vt cōderet domū in noīe suo. ergo videt q̄ solus defectus pacis fecit tēpore dō nō edificari templū. Alia cā est pñbiōis fm q̄ cōiter tenetur. f. q2 dō effuderat sanguinē multum: et ob hoc nō decebat q̄ ipse edificaret templum dñi: istud p3. 1. palipo. 2. 2. cū dixit deus ad dō multū sanguinē effudisti et plurima bella bellasti nō poteris edificare domū nomini meo tanto effuso sanguine corā me. Idē p3. 1. palip. 2. 8. cū dicitur deus aut dixit mibi non edificabis domū nōi meo eo q̄ sis bellator vir et sanguinē fuderis. Ex hoc etiā colligūt oēs sancti doctores et ecclesia q̄ occisores nō debeāt eē ministri dei potissime in offō altaris: q2 si iste qui sanguinē fudit pñbiter edificare templum dñi a fortiori pñbiteri debet accedere ad mysteriū sacroz ille qui sanguinē fudit. Adibi autē sub emēdatiōe cuiuscūq̄ potētis emēdare rōnabilē pro nunc videt dicendū q̄ nō fuerit pñbitus dō facere templū dñi ppter hoc q̄ sanguinē fuderat. qd p3 q2 si ppter hoc pñbiteret dō etiā salomōi nō licuisset edificare templū dñi. qd p3 q2 aut dō pñbiteret edificare templū q2 iniuste sanguinē fuderat vel solum q2 sanguinē fuderat q̄litercūq̄ fudisset. Primo mō nō stat: q2 dō nō faciebat bella iniusta s3 potius merebat qñcūq̄ pugnabat eo q̄ pugnabat cōtra illos cōtra quos deus iussērat pugnari: et ob hoc vicebat agere pzelia dñi sic p3. 1. li. ca. 18. cū dixit saul ad dō pzelare pñia dñi: et eodē lib. c. 25. dixit abigail ad dō pzelia dñi tu pzelaris: et ob hoc pda quā accipiebat dō vocabat pda dñi. e. lib. c. 30. f. accipite bñdictionē de pda dñi. ergo nō peccabat. Itē dato q̄ peccasset dō effundendo sanguinē et postea doleret pñtiā abolitū erat ac si nūq̄ peccasset: ideo si pp pñtiā effusi sanguinis deberet pñbiteri cessaret pñbitio qñ doleret et tñ doluit de pñtiis suis cū esset vir acceptus deo qñ petiuit consiliū a nathan ppha an deberet edificare templū: ideo non pñbiteret ppter hoc. Si autē dicatur q̄ erat pñbitio q2 effuderat sanguinē quomodocūq̄ effudisset nō solū pñbiteri debebat dō sed etiā salomō: q2 ipse iussit occidi frēm suum adoniam et ioab et semei supza. 2. c. et tñ ita est irregularis qui iubet aliquē occidi et occidit pp eū sicut ille qui occidit alterū: ergo eēt salomon irregularis et nō

liceret ei edificare templū. Item nō est ista cā ratiōabilis. nā in nouo testamēto maior strictio est circa irregularitatē q̄ in veteri vt p3 ex differētia ministrozū vt. j. dicef et tñ in nouo testamēto nō pñbiter aligs edificare ecclesias. f. dādo pecuniā ad edificationē vel manualiter opando etiam si fuerit homicida dum tñ doluerit: ergo in veteri testō nō dēbat ex hoc pñbiteri. Item manifestū est q̄ magis sacrum est q̄ aliquis offerat sacrificia q̄ q̄ edificet templū q2 sacrificia sunt imēdiate ad deum templum autē est mediate. f. vt in eo fiant sacrificia et offerat incensum vt p3. 2. paralipo. 2. c. dō tamē pmittebat offerre sacrificia. nam multa obtulit corāz arca qñ duxit eam in domū suam pced. lib. c. 6. et. 1. paralip. 15. et. 16. et offerebat etiā postea sacrificia corāz dñi quotidie: ideo licebat ei a fortiori edificare templum. Item non differēbat edificare templū domino pro aliquo tempore vel pro maiori: sed licuit dō parare locum arce dñi pro toto tēpore regni sui. nam in domo dō erat pced. lib. c. 6. ergo etiā licebat ei edificare templū pro maiori tēpore sicut edificauit salomon. Item magis erat obseruanda irregularitas in sacerdotibus qui ministrabant in altari q̄ in laicis: et tñ sacerdotes veteris testī nō erāt irregulares nec pñbiter offerre sacrificia q̄ effunderent sanguinē. ergo dō non eēt prohibitus edificare templum q̄ effudisset sanguinē cum ipse laicus eēt: et edificare templū nō esset ministeriū sacerdotale. De sacerdotibus p3 q2 liceret eis effundere sanguinē: q2 machabei erant sūmi sacerdotes vt p3. 1. macha. 2. c. et per totum librum pñm machabeo. et tamē illi sacerdotes magni tractabāt maiora sacra q̄ sacerdotes minores: et ipsi faciebāt bella multa et occidebant plurimos tā in das machabeus q̄ ionathas q̄ simon. Item p3 q̄ nō solū liceret eis effundere sanguinē imo etiam interdum ppter effusionem sanguinis merebant sacerdotiū. sic fuit de phinees filio eleazari qui occidit israelitam coeuntē cūz madianitide et ob hoc deus promissit ei summū sacerdotiū in eternū. Nu. 25. et pmo Machabe. 2. nō ergo pñbiteret dauid edificare templū ppter sanguinem effusum: sed solum q2 erat intentus bellis et non poterat vacare edificationi templi. Ad pñmam ratiōnē in contrarium dicendū q̄. 1. paralipo. 2. 2. non est intelligēdum de effusione sanguinis: sed de bellis cum dicitur multū sanguinem effudisti et plurima bella bellasti nō poteris edificare domū nomini meo tanto effuso sanguine corāz me. i. semper fuisti intentus bellis in quibus sanguis effunditur et nunc oportebit te intendere alijs bellis: ideo non poteris edificare domum nomini meo. q̄ autem dicatur hoc ppter occupationem belli et non propter effusionem sanguinis p3 imēdiate. nā dicitur ibi filius qui nasceretur tibi erit vir quietissimus: facia enim eum requiescere ab omnibus inimicis suis per circuitū ipse edificabit domum nomini meo. ergo videtur q̄ ppter solam occupationē in bellis nō poterat dauid edificare templū et salomon qui erat quietissimus poterat edificare. Si autem propter effusionē sanguinis pñbiteretur dauid diceretur de salomone filius qui nasceretur tibi nō erit effusor sanguinis: dicit tamen erit quietissimus. Sed forte aliquis dicit q̄ per hoc q̄ dixit erit quietissimus intellexit q̄ non effunderet sanguinem: eo q̄ quiescendo a bellis non effunderet sanguinē bellicum. Sed dicendum q̄ hoc nō stat. quia dato q̄ cessaret ab omnibus bellis effunderet sanguinem in pace tanq̄ iudex et hoc faceret eum irregularem. Ad scōdā ratiōnem cum dicitur. 1. paralipo. 2. 8. f. non edificabis domum nomini meo eo q̄ sis vir bellator et sanguinem fuderis eodez modo respondendum. et adhuc ibi magis clarū est cum dicitur eo q̄ sis vir bellator et sanguinē fuderis. i. nunc es vir bellator et ob hoc nō potes vacare edificationi: sicut etiam in preteritis temporib^{us} effudisti sanguinem. i. fuisti vir bellator. patet ergo q̄ non prohibitus fuit dauid edificare templum propter effusionem sanguinis sed propter occupationem bellicam. (Quāobrem cogito edificare templum nomini dei mei). f. quia in pace suz cogitavi nunc tempus esse edificandi domum deo. (Sicut locutus est dominus dauid patri meo.) In hoc etiam confirmat salomon propositum suum: scilicet q̄ non mouetur a se. sed q2 deus iussit illud dauid. (Filius tu^{us} quē dabo pro te sup solū tuum). i. ille qui succedet tibi in regno et sedebit in throno tuo edificabit templum. (Ipse edificabit domū nomini meo). i. edificabit domum in qua inuocet nomen meū. f. q2 non erat dom^{us} ista ad h^{oc} q̄ bitaret de^{us} in ea: q2 de^{us} nō pōt capi in aliquo loco corpali: sed solum fiebat domus vt vocaret domus dei et oraretur ibi. sic dixit salomon. isra. 8. ergo ne putandum est q̄ vere

Ad rōem
i opposi
tum.

L

Infinita

Obiecto

Ad. 1.

+ Logita
tio salo
monis o
edifica
tiōe tem
pli.

†

B
An effusio
sanguis fue
rit cā pñbi
tiōis q̄ dō
nō edifica
ret templū
domino.
Scōdo

Opio auct.

¶ Vere deus bitet super terrā. si. n. celum et celi celorum te cape-
re nō pnt quantomagis domus hec quā edificauit tibi. et leg-
tur ibi qd solū erat illa dom^{us} ad hoc qd exaudiret de^{us} oratiōes
ibi factas: dixit autē deus ad dō qd filius suus edificaret tem-
plum p^{re}ce. lib. c. 7. et p^{ri}mo paralipo. 2. 2. et. 2. 8. (P^{re}cipe ergo
v^{er}o p^{re}cedant mibi cedros de libano.) Posuit supra salomon
fundamētum petitiōis sue et ipsam narrationē. hic autē sege^{re}
petitio. i. qd byrā faceret p^{re}beri salomoni cedros de libano et
qd p^{re}cederent eos serui byrā eo qd illi melius nouerant p^{re}-
cedere ligna q^{ui} hebrei. (Et serui mei sint cum seruis tuis). i.
serui tui iunt p^{ri} in arte celozia lignozū: ideo sint serui mei cū
eis et erudiant ab ipsis ad icindendū ligna. (Mercedē autē
seruozū tuozū dabo tibi q^{ui}q^{ue} petieris). i. p^{ro} labore seruozū
tuozū ego dabo tibi quicqd volueris. nā postea dedit ei triti-
cum et oleum per singulos ānos et postea cōpleto sanctuari-
um domo sua dedit ei. 2. 0. oppida in terra israel. j. 9. c. (Sciis. n.
qm in populo meo non est vir qui nouerit ligna cedere sicut
sidonij). q. d. pp hoc peto qd serui tui sint cum seruis meis ce-
dendo ligna eo qd non est in israel aliquis icies ligna cedē si-
cut sidonij: erant autē sidonij in regno byram qz byram erat
rex tyri et sidonis: etiam tota terra tyriozū vocabat^{ur} terra fi-
doniozum: nō dixit. n. salomon qd daret mercedem aliquā p^{ro}
lignis cedrinis q^{ue} ducebant^{ur} de terra byrā sed solum p^{ro} la-
bore seruozū byrā: hoc autē fuit qz forte mons libanus de quo
erant ista ligna pertinebat ad terram salomonis sic colligitur
2. paralipo. 8. et p^{ri}mo h^{ic} qd dicit qd serui byram eēnt cum suis
salomonis eo qd inter israelitas nō erant aliqui scientes ligna
scindere: si ergo fuissent aliqui scientes cedere ligna nihil peti-
uisset salomon ab byrā. Vel pōt dici qd erant ista ligna in pte
libani q^{ue} p^{ro}nebat ad byrā: qz mons libanus extēdebat ver-
sus sidonem et p^{ro} p^{ri}mo lignozū dederit salomon ipsi regi by-
ram. 2. 0. oppida in terra israel. j. 9. **Quere** quare salo-
mon voluit nunc scindere ligna cedrina p^{ro} fabricatōe tēpli:
qz iam oīa hec disposuerat dō. nam p^{ri}mo palipo. 2. 2. c. dicitur
qd dō ante mortē suam oēs preparauit impelas. et iterū ibidē
ligna et lapides p^{re}parauit ad vniuersa ipe^{di}a. et iterū ligna quo
qd cedrina nō poterat extimari que sidonij et tyri portauerāt
ad dō. **R**idendū qd dō p^{re}parauerat ligna multa q^{ue} pu-
tauerat sufficere ad edificatōe tēpli. salomō tamen forte
putauit nō sufficere illa ligna ideo misit ad byrā vt daret ei li-
gna: vel qd magis rōnabile est dō solū cogitauerat facere tem-
plū dñi salomō at voluit facē tēplū et domū suā q^{ue} fuit glōiosa
valde vt p^{ri}mo. j. 7. et ob h^{ec} eguit plurib^{us} lignis q^{ue} dō pauerat.
C (Lū ergo audisset) byrā verba salomonis letatus est valde.
(Lū ergo audisset byrā verba salomonis letatus est valde.)
Byrā erat amicus salomonis et p^{ri}us fuerat amicus dō: et qā
nūc videbat salomonē prudenter loqui letatus est valde quia
sapiēs erat: gaudeat. n. amicus de bono amici sui: qz amic^{us} bo-
nus factus bonū est ei^{us} cui^{us} est amic^{us} vt p^{ri}mo. 8. et. 1. c. (Et ait be-
nedictus dñs hodie). i. benedict^{us} ipse qz fecit tale bonū.
C De qd dō loq^{ue}bat byrā cū dixit bñdict^{us} dñs d^{omi}n^{us} hodie. 20. 6.
Quere de quo deo dicebat nunc byram qd bñdict^{us}
eēt. Aliq^{ui} dicit qd dicebat de deo israel qz iste
cōuersus erat ad iudaismū et ob hoc erat amicitia inter eū et
dō et nūc inter eū et salomonē. **C** Dōm qd non stat qz byram
erat gētilis colens idola et ante eū sidonij colebāt idola vt p^{ri}mo
3. 10. cū dō qd israelite seruierūt idolis baalim et ashtaroth et
dijs syrie et sidonijs et t^{er}ribus acab post salomonem sydonij
colebāt idola. i. tēpore quo acab accepit iezabel in vxorē que
erat filia regis sidonijs et p^{ro} eam coluit idola vt collr. j. 16. et
tēpore salomonis colebant sidonij idola qz. j. 1. i. c. dicit qd sa-
lomon colebat ashtaroth deam sidoniorū. idē p^{ri}mo seq. lib. 2. 3. g.
byrā nō colebat deū israel sed ashtaroth quā ē postea coluit
salomon. Itē p^{ri}mo qd iste byram fabricauit tēplum ionis in tyro
vt p^{ri}mo p^{ri}mo. 8. antiq. Dōm ergo qd byrā potuit hic voca-
re deum illū quē ipse colebat: qz sic loquebant^{ur} alij gētilēs qñ
dicebant aliquid de dijs: nam deos suos per excellentiam vo-
cabant deos: et illos magis laudabant q^{uam} deos aliarū gentiū.
C Nunc tñ dōm qd non locutus est de deo suo eo qd opina-
bant^{ur} gētilēs quilli dñi quos ipsi colebant nō benefaciebat ali-
cui nisi cultozibus suis et p^{ro} eis pugnabat cōtra alias gētes
et contra deos ipsarū gentium. sic colligit^{ur} per Augu. 3. de ciui-
tate dei et per virgiliū. 1. et. 10. eneidos. Salomon tñ non co-
lebat illum deū quē colebat byram ergo non putaret byram
qd deus suus dedisset sapientiam salomoni vel dedisset dō

filium sapientē: benedixit tamē byram qui dederat dō filium
sapientē. ergo non fuit locutus de deo suo. **C** S^{ed} dōm qd aut
loquebatur de quodā deo quē gentiles putabant esse supre-
mum et disponentē oīa sicut vident^{ur} opinati atheniēsi. consti-
tuentes arā dō ignoto vt p^{ri}mo actū. 1. 7. et iste prouidēt hebreis
et alijs gentibus aut loquebat^{ur} de deo hebreozum: qz q^{ui} ille
nō esset deus suus cū eēt deus salomonis et dō putabat qd bñ
faceret eis sic dō deo suo ioue aut dea sua ashtaroth. putabat qd
benefaciebat ei: et istud vltimū est verū. 2. palipo. 2. 1. c. dile-
xit dñs pplm suū ideo te regē fecit super illū et bñdict^{us} dñs
deus israel: qui fecit celū et terrā qui dedit dō filium sapientē
et eruditū. (Qui dedit sapientissimū filium dō.) Magnū vo-
num erat qd dō daret sapiam salomoni ad regendū populu:
ideo laudāus erat. (Sup pplm hunc plurimū.) Dixit h by-
rā qz magnū erat regnū israel in cōpātiōe aliorū regnozū ter-
re fin modū illius t^{er}ris. nā dñabat salomon in terra in q^{ui} olim
fuerat plures q^{ui}. 50. reges qz p^{ri}mo qz ioseph et israelite occiderunt
31. reges q^{ui} enumerant^{ur} Josue. 12. et ante h^{ic} t^{er}pe moy^{se} occide-
rāt duos reges amozeos seon et og. Josue. 13. māsīt et mul-
ta terra chananeozū que nōdū capta erat ab israelitis Josue
13. et Jud. 3. q^{ui} magnā partē acceperāt israelite post mortē
Josue vsq^{ue} ad t^{er}ra dō. et toti isti terre dñabat salomō et sic tā-
tam habat ipe terrā sicut. 50. reges et ob hoc ppl^{us} ei^{us} erat plu-
rimus. (Et misit byrā ad salomonē dicens. audiui q^{ui}q^{ue} mada-
sti mibi.) Placuit petitiō salomonis ipsi byrā iō obtulit se li-
benē facturū q^{ui}q^{ue} ille petebat et dixit q^{ui}q^{ue} mandasti mibi. i.
misisti ad dōm. nā mādare multoties accipit^{ur} p^{ro} mittere. sic p^{ri}mo
Ben. 4. 5. i. hec mādatur filius tu^{us} Joseph. i. mittit ad dōm. nam
filius nihil mādaret patri. sile p^{ri}mo. 2. 0. f. hec mādatur frat^{er} tu^{us}
israel et tñ israelite orabat ibi et nō p^{ro}cipiebāt. (Ego faciā oēs
volūtātē tuā in lignis cedrinis et abiegnis). i. ego faciā q^{ui}q^{ue}
vis icidēdo cedros et abietes. Salomō solū dixerat. s. d. lignis
cedrinis: et tñ rñdit byrā de cedrinis et abiegnis qz forte salo-
mon misit ad petēdū abietes q^{ui}q^{ue} supra omisum fuerit. sic p^{ri}mo
2. palipo. 2. vbi ponunt^{ur} plura ligna. i. sed et ligna cedrina mit-
te mibi et arbustia et p^{ro}ea de libāo i hebreo dō. (In lignis bu-
xinis). vbi nos dicim^{us} abiegnis. posuit tñ lra nra abiegnis ga-
uētiōis est abies ad ista opa q^{ue} burus. est. n. abies arbor re-
cta et leuis odorifera nocēs aialib^{us} venenosis vt ait Jsidorus
in lib. ethiū. (Serui mei dponunt ea de libano ad mare.) Ty-
rus et sidon sunt ciuitates iuxta mare in qb^{us} regnabat byram:
mons autē liban^{us} in quo erant ista ligna p^{ro}nebat ad mare: iō
q^{ui}q^{ue} possent duci ista ligna p^{ro} terrā de libano vsq^{ue} hierlm no-
luit salomon qd ducēnt^{ur} p^{ro} terrā: qz erat longū iter et eēt ma-
gne expensē sed ducebant^{ur} p^{ro} mare. nā hierlm modicū distat
a litore maris: est. n. Joppē qdaz ciuitas sepe notata in libris
machabeozū q^{ue} vulgarit^{er} nūc vocat^{ur} iapha vbi est port^{us} ad quē
appellunt peregrini et distat. 9. leucis a hierlm: ideo mitte-
bant^{ur} illa ligna per mare et portabant^{ur} ad aliquem locum p^{ro}-
pinquū hierlm et inde ferebant^{ur} in hierlm. et qz locus propin-
quissimus p^{ro} mare erat ioppē ferebant^{ur} illuc vt p^{ri}mo. 2. palipo. 2.
(Et ego cōponā ea in ratibus). i. faciā cōponi. nā rex nō facie-
bat ista manu sua: sed iubebat fieri sic dicit^{ur} seq. c. qd salomon
edificabat domū dñi. i. faciebat eam edificari. Vocant^{ur} rates
naues i qb^{us} portari pnt q^{ui}q^{ue} onera. Dicit^{ur} ra. sa. qd ista ligna
non portabant^{ur} in ratib^{us}: sed in mari cōponebant^{ur}. i. ligabant^{ur}
sup aq^{ue} et alig ascendebant sup illa ligna vel p^{re}cedebant in ali-
qua nauicula et dirigebāt illa vt mouerent^{ur}: sed hoc nō stat: qz
in fluminibus vbi est aqua directē fluens versus vnam p^{ar}tem
pōt hoc fieri cū ipse impetus aque ferret ligna et solum opus
erat qd aliq^{ui} vir dirigeret illa ligna. In mari tñ qd ē p^{ro}cello-
sum et non fluit aqua directē ipetu ad vnam partē non pote-
rat hoc fieri: qz nō mouerent^{ur} ligna versus hierusalē ad p^{ar}tem
ad quā volebat salomō sed quocūq^{ue} ipetus aque illa ferret: iō
oportuit qd mouerent^{ur} in ratibus vt ad motus illarū moueren-
tur ligna: etiā qz byram dixit hic ego cōponā ea in ratibus.
(In mari vsq^{ue} ad locū quē significaueris mibi). i. componaz
ea in mari in ratibus et ducam vsq^{ue} ad locū quē mibi assigna-
ueris. (Et applicabo ea ibi). i. deponam ad terram. (Et tu tol-
les ea). i. ad te pertinebit qd facies ea ferri inde in hierusalē:
locus autem quē postea salomon assignauit fuit ioppē vt pa-
ter. 2. paralipo. 2. c. **C** Sciendum de isto byram qd fuit valde
amicus salomonis et sepe sibi scribebant^{ur} epistolas ipse et salo-
mon vt ait Josephus. 8. antiquitatum. scilz epistolarum salo-
monis et byram scripta hactēus seruant^{ur} non solum in libris
nostris sed etiā apud tyros: et siquis hec voluerit cognoscere

Rū. aucto

Magnitu-
do regni sa-
lomōis.Tyrus et si-
don vbi.Byrā quis
fuerit.

Nota q
gētilēs b
bant custo
de monim
toz publi
corum.

integre rogās custodē monimētoz publicorū tyri ciuitatis in
ueniet ea dona boz que a nobis edicta sunt. de h etia dicit in
eodez lib. antigatū q meminit regis salomōis z byrā menā-
der qui ex phenica lingua antigates tyroz in vocē cōuertit be-
ladiā dicens moriēte abibalo successit in regnū filiū ei? by-
ram qui cū vixisset annis. 53. regnauit. 34. hic effodit ampluz
terre spaciū z aureā colūā que est in iouis tēplo edificauit: in
super z lignozū materiā a monte libano incidit ad tecta tēplo-
rū z destrues antiq̄ sacraria templū edificauit herculus z ar-
chate z p̄mū herculi hoc erexit mense p̄riceo z cōtra catheos
tributa nō reddētes egit exercitum eiqz subiectis denuo re-
meauit. huius tēporibus erat abdemonis filiū qui semp p-
positos quas imperasset rex hierosoly. euicebat. meminit au-
te Dion historiographus ita dicens abibalo moriēte filiū eius
byram regnauit: hic partē ciuitatis posita ad orientē diruit et
maiorē urbē effecit z olympia iouis tēplū destruens mediū lo-
cū ciuitati coniuūit: it z aureis antimatibus exornauit: ascen-
densqz mōte libanū syluā maximā ad sacrozū secuit edificia.
adiexit ad hoc regē hierosolymoz salomōnē misisse ad byrā
regē tyri figurā qdā z petisse ab eo solutionem ita vt si nō
posset dūcernē solueti pecunias daret. Lūqz satere byrā non
posse illa se solūe multaqz foret pecuniarū detrimēta passur?
p abdimū quēdā tyriūz q posita fuerant soluta sunt z alia ab
eo pposita q si salomon nō solueret byram regi multas pecu-
nias daret. (Prebebis neēia mibi.) Istud est tertium in quo
salomonis z byrā pactū interponit. s. q byrā pvideret salo-
moni de lignis z salomō pvideret byrā de cibis z oīz. (Pre-
bebis neēia mibi. vt oēs cib? domui mee.) Forte petiuit istud
byrā qz terra tyrioz nō est ita fertilis in victualib? sicut reliq̄
terra chanaā: ideo in mercede laboris nō petiuit aliud nisi ci-
bos: vel forte byrā z serui sui cessabāt ad agricultura vt seca-
rent z pararet ligna pro salomone z etiā lapides volarent vt
p3. j. ideo petebat sibi dari cibos quos nō poterāt habere tyrii
cessantes nūc ab agricultura. (Itaqz byrā dabat salomoni li-
gna cedrina z ligna abiegna iuxta oēs volūtātē ei?) i. de istis
duab? materiis. s. cedroz z abietū dabat p̄ncipalit̄ byrā salo-
moni: z hoc iuxta volūtātē suā. i. qūqz petisset z dō qūqz ma-
gnitudine fm q erant neēia pro ope tēpli. (Salomō aut pbe-
bat byrā viginti milia choros tritici in cibū domui ei?) Istud
dabat p singulos ānos salomō ipi byrā dū edificatū fuit tem-
plū z domus regis: qz semp in libano cedebāt tyrii ligna p sa-
lomone: de qntitate aut chozi declaratū est p̄ce. c. z habet exe-
chielis. 45. (Et viginti choros purissimi olei.) Etiā istud da-
bat in cibū: de aialibus autē ad cibum nihil dabat eo q forte
plus abūdabant tyrii qz serui salomonis: sed solū dedit triti-
cū z oleū qz ista nō erant ad sufficientiā in terra tyriozū. ac-
cipit aut choros pro mētura cōi taz ad oleum qz ad triticū: z tñ
raro sūt eedē mēsure aridozū z ligdozū vnde luce. 1. 6. ponū
tur diuerse cū dixit villicus iniquitatis ad vnū debitorē dñi
sui quātū debes dño meo z ille dixit centū cados olei: z ad aliū
debitorē dixit quātū debes z ille ait centū choros tritici. hic
tñ choros est tā pro cado qz p choro. (Hec tribuebat salomō
byram per singulos ānos.) i. quādiū durauit edificatio san-
ctuarii z dom? regis dedit ista salomō: z ista nō erāt in plenā
satisfactionē pro labore z pro p̄cio lignozū. nam expleto tem-
poze edificatiōis. s. post. 20. ānos dedit salomoni regi byrā.
20. oppida in terra galilee vt p3. j. 9. (Deditqz dñs sapientiāz
salomoni sicut locut? est ei.) Istā est recapitulatio qz iāz supra
ocm fuerat de sapia data salomoni. hic tñ repetit qz agit de
edificatiōe tēpli in qua neēia erat magna prudentia: z oīz sicut
locut? est ei. s. qz. 3. dixit ei qz faceret cū sapiētiōre oībus qui
pcesserāt eū z q futuri erāt: ex hoc p3 q sapia pus data fuit sa-
lomoni qz incipet edificare tēplū z qz mitteret ad byrā pro li-
gnis z lapidib?. (Et erat pax inter byrā z salomōnē. Et p̄cu-
serūt fedus ambo.) Dicit hoc qz nō poterāt ista fieri nisi esset
pax inter salomōnē z byrāz fuitqz pax iter eos sicut fuerat in-
ter byrā z dō. nā byrā fuerat amicus dō oī tpe vt p3. 8. in lra.
z ad cōfirmationē hui? pacis inierunt fedus inter se salomon
z byrā: ex h aut colligit aliq̄l q byrā erat de terra chanaeo-
rū qz quē salomon pugnare poterat licite: alioquin nō curasset
byrā facere fedus cū salomōe qz nō eēt als pugnatur? dato qz
nō iniret fedus: z forte fuit ista vna de cāis pp qz licuit salo-
moni nō pugnare z byrā z terrā suā eo qz valde indigebat sa-
lomoni ministerio tyrioz z sydonioz ad cedēda ligna: cū nul-
lus eēt in israel qui sciret ligna cedere sicut sydoni vt p3. 8. in
lra: qualiter autē fedus p̄cūsum fuerit inter eos non apparet

+
Pactū inē
salomonez
z byrā p li-
gnis bñdis

B

+

+

+

+

+

L

+

sed credēdū est qz ipi vel aliq noie eoz fecerūt cerimōias illas
que requirunt in federe de quibus declaratū est Josue vlt. z
s. pmo li. c. 18. (Elegitqz rex salomō oparios.) Hic ponit. 4. i.
operariozū electio. nā salomon accepit oparios sufficētes ad
hoc opus z mittebat illos in libanū vt ibi cederent arbores z
lapides cū tyriis qui erāt magri operum. (De oī israel.) i. isti
oparij erāt assumpti de toto israel qz eligebant viri cōueniē-
tes ad hoc. (Et erat iudicio. 30. milia viroz.) i. erat sūma opa-
rioz. 30. milia. vocat aut iudicio. i. sūma vel numer?: vel ma-
gis pprie iudicio est positio vt cū aliis imponit aliqd alte-
ri agendū dicit ei iudicare illud: z sic est sensus qz rex salomō
iponebat p̄plo. 30. milia oparioz qui forte recipiebāt p̄ciū de
pecuniis plebis sic vult Josephus. 8. antiq. qz rex iudicet om-
ni p̄plo tributū. 30. milia oparioz. Sciendū etiā qz isti oparij
nō erāt de gēie israelitarū sed solū de p̄clitis. i. quēris ad iū-
daismū de gētilitate. israelite aut nō cōgebant ad ista seruitia
sed erant ordinati vt eēt viri bellatores sic p3. j. 9. cū dicit de
filijs aut israel nō cōstituit salomō seruire quēqz: sed erāt viri
bellatores z mistri ei? z p̄ncipes z duces z p̄fecti curū z equo-
rū. (Mittebatqz eos in libanū. 10. milia p mentes singulos.)
i. isti. 30. milia oparioz erāt destinati vt irent in libanum z
ibāt. 10. milia solū vno mense: z alio mēse alia. 10. milia: z ter-
tio mēse alia. 10. milia. z. 4. mēse illa. 10. milia que fuerāt in p̄-
mo mēse: z sic fiebat circulatio vt q̄libet. 10. milia istozū vno
mēse oparent z duob? mētib? gescerēt. (Vicissim.) i. q muta-
rēt p vices ista. 30. milia viroz: qz nūqz simul oēs fuebāt sic
supra declaratū est. (Ita vt duob? mētib? eēt i domib? suis.)
i. fiebat ista vicissitudo z pmutatio in opariis: ita vt quilibet
oparet vno mēse z gescēt duob?. istud fiebat ad recreationē:
qz labor iste cedēdi lapides z ligna erat grauissim?: iō fiebat
mutatio vt mai? tps daret ad getē qz ad laborē. Scdā cā erat
qz isti egebāt multis neēis pro domibus suis z familia: iō vt
posset illa pcurare dabat eis qz posset duob? mētib? gescē
z vno mēse opari. (Et adoniram erat sup huiuscemodi indi-
ctionē.) Istē adoniram erat israelita z hēbat curā de ista in-
dictionē. i. de istis. 30. milib? viroz. s. regēdo eos quo tpe debe-
rēt isti gescere z illi opari ne maneret aliq̄ tps in quo. 10. mi-
lia virozū nō oparent: etiā faciebat q opā nō fierent negligēt
(Suerūt itaqz salomōi. 70. milia eoz q onera portabāt.) Isti
70. milia nō cōputabant cū illis. 30. milib? supra positis: quia
30. milia solū erāt ad cedendū ligna in libano: isti autē de. 70.
milib? erāt ad portanda onera: erant aut ista onera ligna que
portabant de libano. nā byrā z sui sui cōponebāt ea in rati-
bus z portabāt p mare vsqz ioppen z ide vsqz ad hierlm p il-
las nouē leucas portabāt illa isti viri de. 70. milib?: de lapidi-
bus quoqz idē dñm videtur. s. q parabant in mōte libano et
ducebant p mare vsqz iopen. nā dicit. j. q cemētarij byrā et
salomonis parabāt lapides in mōte. (Et. 80. milia latomozū
in mōte.) i. hēbat. 80. milia viroz forte in monte libano q ibi
de lapidicina lapides grandes cedebāt z parabāt: vocātur at
latomi. i. lapidū cesores. ista at. 80. milia viroz z. 70. milia d q
b? s. dicebat z. 30. milia qui erāt in iudicioz erat de suer-
fis ad iudaismū vt. s. dicebat: qz israelite solū accipiebāt vt
p̄ceēt opantib?. (Abiqz ppositis q p̄ceant singulis opib?)
nūero triū milia z trecetoz.) i. ista sūma supra posita cētum z
octuaginta milia erat de opariis z nō cōputat ibi magri ope-
rū qui p̄erāt eis: z isti erāt tria milia treceti. isti at erāt d̄ israe-
litis: qz in h nō fuebāt sed iperabāt. (P̄cipiētū p̄plo z his
q faciebāt opus.) i. isti ppositi. s. tria milia z treceti p̄cipiebant
p̄plo qd agere dēret. vocat at ppls tota sūma istoz latomoz
z portatūz onera z eoz q erāt in iudicioz q sūma erat simul.
180. milia. p̄cipiebāt et his q faciebāt op? i. his q opabant in
tēplo: nā oī isti q supra positi sūt cedebāt lapides z ligna z por-
tabāt: alij opabant in tēplo disponētes locū z deinde faciētes
edificia z p oēs istos diuisi erāt ppositi tria milia z treceti q
inbebāt singulis opariis qd facē dēret: et videbāt quō fieret
opane qd fieret negligēt. (P̄ceptiqz rex vt tollerēt lapides
grandes.) i. iussit qz cederent lapides valde magni ad ponē-
dū in fundamēto templi: z dēbāt esse magni vt sustinerēt edi-
ficiū altū superpositum. (Lapides p̄ciosos.) i. isti lapides erāt
p̄ciosi qui ponebantur in fundamentis templi non intelli-
gendo qz erant de natura gēmarū: qz de illis nūqz reperimē
magri lapides quales conueniūt cementis: z tamē hic dicitur
qz erant lapides grandes. Etia nō stat: quia valde videbat
solidum qz lapides p̄ciosi ponerentur in edificio vbi appa-
rere non debebant: sed vocantur hic lapides p̄ciosi. i. qz ma-
gno p̄ccio

+
Opera-
riozū ele-
ctio.

+

D

+

+

+

+

+

E

+

+

+

+

+

§ Magni
tudo la-
pidū fun-
damēto-
rū tēpli.
Fert q
multi ex
istis lapi-
dib⁹ sunt
hodie ro-
me in tē-
plo petri
et pauli
adducti
p vespā-
sianū tē-
plo de
structōis
tēpli in
aeternū.

†

†

†

2. poli.
3. a.2. a.
regis.2. a.
1.
2.
in tē-
plo.

gno precio cōstabat. i. maritima magna q̄ in mōtib⁹ scabab
de lapidicinis: et ista poterat hēri in magna q̄ntitate. Cū
de dicit iosephus. 8. antiqua. q̄ Salomon posuit fundamen-
ta templi nimia terre profunditate de lapidibus fortissimis q̄
possent longo tempore permanere: qui eque cōstipati sunt cō-
lerti terre pavimento vt fortitudo supēdificati operis essent
et ppter inferiorē sui fortitudinē sine defectu imposita ma-
gnitudinē et preciosam pulchritudinē sustinerent. dicit etia;
de istis lapidibus q̄ quidā eorum erant. 20. cubitorū in lōgi-
tudine et 10. in latitudine et quinq; in altitudine: ita vt essent
lapides supra humanā extimationē in magnitudine. (In fun-
damento templi). i. omnes isti lapides magni erant pro fun-
damento. nam h; parietes de lapidibus edificati fuerunt: tñ la-
pides qui erant supra cementū minores erant: qz leuius pon-
dus sustinebant. (Et quadrarent eos). i. isti lapides quadra-
bantur in monte anteq; ducerentur in hierlm: vt sicut quadra-
di erant ita ibi quadrarentur et scopularentur. istud autē; fie-
bat ad tollendum magnitudinē ponderis: qz si lapides rudes
ferrentur de lapidicina et postea deberēt quadrari et scopula-
ri esset duplo maior magnitudo. Ideo si quis deberet ferre de
lapidicina lapideam mollem de qua postq; quadraret et sco-
pularēt fieret lapis scopulatus. 20. cubitorū longitudine et de
cem latitudine et quinq; altitudine: oporteret esse molem illam
importabilem: cū autem quadraretur in monte fiebat portabi-
lior. (Quos volauerūt cementarij salomōis et cementarij byrā.)
Vocantur cementarij illi qui lapides pro cementis dolant et
scopulant: et qz isti lapides erant pro fundamento vt p; hic di-
cuntur cementarij volasse eos et erant isti cementarij salomo-
nis et byram: eo qz serui ytriūsq; laborabant simul in monte
sicut dixit. 8. Salomon sint serui mei cū seruis tuis: qz in po-
pulo meo non est vir qui nouerit ligna cedere sicut ydonij.
(Porro biblij preparauerūt lapides et ligna). i. lapides dola-
bant et quadrabantur a cementarijs qui erāt artifices rudes:
deinde biblij qui erāt lapidatores in hac arte poliebant illos
et reducebant ad quācūq; formā vellent: de lignis eodē modo
fiebat. i. qz ligna cederentur et quadrarentur a quibuscūq; de-
inde biblij illa figurarent sicut vellent ita vt in tēplum omnia
ferrentur fabricata et nihil ibi fieret: sed solū ea que facta erāt
extra hierlm ducebantur in hierlm et coniungebant et per illo-
rum cōiunctionē fiebat tēplū. dicunt autē biblij viri quidā;
notati a quadā ciuitate pbenicis que dicit biblos. de hac at lo-
quit ezechiel. 27. c. i. senes biblij et prudentes eius habuerunt
nantas ad ministerium varie supellectilis tue. in hebreo ha-
bet quebellin vbi nos vicinus biblij et nomē gentis est. singu-
lare autē est gebal et isti gebellin habitant apud terrā israel iuxta
tyrum et pugnauerūt aliquādo cōtra israelitas: de hoc ps. 82.
sc; moab et agareni gebal et amon et amalech et alienigene cum
habitātib⁹ tyri. et sic ponit ibi gebal pro noīe gentis cui plu-
rale est gebelin. (Ad edificandum domum). i. fuerunt lapides
politi et ligna figurata per biblios vt nihil deesset ad edificā-
dā domū nisi cōiungere ipsa ligna et lapides iam polita et for-
mata: sicut cū fit aliqđ tabulatum ad ponēdum in altarib⁹: ni-
hil in ecclia fit sed solum ibi compaginantur tabule que exte-
rius fabricate fuerant et polite atq; depicte.

Capitulum. vi.

Actus est ergo quadragentesi-
mo et octogesimo anno egressi-
onis filiorū israel de terra egypti
in anno quarto mense zio: ip-
se ē mensis secundus et regni
salomonis super israel: edificare cepit domū
domino. Domus autem quā edificabat rex
salomō domino habebat sexaginta cubitos
in longitudine: et viginti cubitos in latitudi-
ne: et triginta cubitos in altitudine.

Factum.

Descripta in precedentibus materie pparatiōe
hic agitur de domorū edificatione et diuicif
in duas. qz pmo agitur de edificatione domus dñi. scdo de
construkione regni palatij leque. ca pma in duas qz ponitur
edificationis tempus. scdo edificij modus ibi. (Domus autē;
quā edificabat.) Queret circa pman ea q̄ habet hic
fuerint facta inmediate post pcedentia et an sit cōtinuatiō ordi-

nis vel sit ordo mutar. Cū dñdū q̄ ista et ea que habet. it
preced. c. simul fuerunt. nam. 8. dicebat de cessione lignorū et la-
pidū et portatiōe eorū ad locum sanctuarij. hic autē; agitur de
fabricatione ipsius sanctuarij: fuerunt tñ ista simul qz durauit
edificatio templi salomonis et domus sine. 20. annis. i. edifica-
tio tēpli. 7. annis. j. in ira et edificatio domus regis. 13. annis
leque. c. et in oibus istis. 20. annis cōtinuatū fuit opus cedēdi
lapides et ligna de quo preceden. c. dicit: et etiam opus sanctua-
rij in isto tempore factū est: ideo non pcedit vnum ad alterū.
vnde salomon. in fine. 20. annorū dedit regi byrā. 20. oppida
in terra galilee quasi tūc finiretur opus et daretur merces. j.
9. i. expletis autē annis. 30. postq; edificauerat salomon duas
domos. i. domū domini et domū regis byrā rege tyri preben-
te ligna cedrina et abiegna: tunc dedit salomon byrā. 20. opi-
da in terra galilee. prius tñ incepit id qđ habet. 8. qđ be-
tur hic: eo qz prius incepit aliqua materia disponi et duci in lo-
cum sanctuarij quā edificaret aliquid de sanctuario. (Factū
est autē quadringentesimo et octuagesimo anno egressiōis fi-
liorū israel de terra egypti.) Dic ponit tempus quo icepta
est edificatio templi q̄ fuit. 480. annis post exitum de egypto.
(In anno. 4.). i. regni salomonis. nā pauco tempore postquā
accepit sapiētia salomon a deo icepit edificat. (2. Mēse. 3io.). i.
in mense secundo qui vocat 3io fin hebreos. (Ipe est mēsis
secundus regni salomonis super israel). i. ille erat mēsis scōs
anni. 4. regni salomōis: et sic salomon solū regnauerat trib⁹ an-
nis et vno mense quando incepit templū edificare et dispone-
re ea que habentur hic. (Edificare cepit domum domino.)
Istam domum edificauit prius et deinde palatium suum.

Quare in edificatione templi ponitur annotatio temporis
cum hoc non sit conuetum in sacra scriptura. Questio. 2.

Queret quare ponitur hic computatio temporis. i. qñ
factum fuit sanctuarium: nam non est ista con-
uetudo in scriptura qz enarratur tempus preteritum in pnci-
pio alicuius operis licet istud sit vñtatu apud aliquos histo-
riographos. Cū dñdū qz hic posita fuit sūma annorū ad
certificādū tempus in quo factū est sanctuarium eo qz erat istud
de pncipalissimis que facta sunt in veteri testō. nam in alijs q̄
minus pncipalia erant. i. in pncipijs etatū regum et iudicū nō
ponitur assignatio tēporis ad hoc qz sciamus quo tēpore scā
sunt qz de illis nō est pncipalis cura: edificatio tñ sanctuarij i
quo debebat cō ois cultus dei erat vñz de pncipalissimis et
tius veteris testī: ideo debuit poni annotatio tēporis. sic etia;
factū est in quibusdā alijs multis pncipalibus: vt patet o legis
datione in qua ponit tēpus ab exu de egypto. Exo. 19. i. mē-
se tertio egressiōis israel de terra egypti in die hac venerunt
in solitudinē synai: et ibi sequitur quo post tres dies data est
lex. Itē constructio tabernaculi moysi fuit aliud de pncipali-
bus veteris testī: qz in illo fuit totus cultus dei vñz ad templū
salomonis edificationē: id assignat tps erectiōis ei⁹. Exo. 40.
sc; igit mēse pmo ani scōi in pma die mēsis collocatū est tab-
naculū. Itē nūmeratio israelitarū q̄ scā est in dextro pma vice
fuit vñz de pncipalib⁹ in veteri testō: eo qz israelite ante h nō
erāt distincti p tribus suas et familias quātū ad certitudinem
nūeri nec erat eis assignata loca castrametadi et modus monē-
di castra: et qz in monte synai factum fuit h qz accipere sūma
oim tribu cuiuslibet p se et distinguere p vexilla et assigna-
rent eis loca castrametadi: positū fuit tps quo hec scā sunt eo
qz nimis differebat nūc ppls hebraic⁹ a pcedēti tēpore: qz nūc
erat exercit⁹ ordinatus et pps erat multitudo inutilis. de hoc
Num. 1. i. locut⁹ est dñs ad moysen in deserto synai āno altero
egressiōis de egypto prima die mēsis scōi. Item pfectio
israelitarū de mote synai fuit aliqđ valde notabile: qz qñ vene-
rūt in synai nō hēbāt legē et qñ recesserūt inde iā hēbant eaz:
etiam nō hēbant prius sanctuarium et tūc habebāt: et pps nō erat
ordinati et tunc erant ordinati in castrametationibus et pro-
gressiōibus: et qz multū differebat nūc stat⁹ ppli a priori cō-
ditione posita fuit annotatio temporis. progressiōis de mote
synai Num. 10. i. anno scōo mēse scōo viceima die mēsis ele-
uata est nubes de tabernaculo federis: profectiq; sūt p turmas
suas filij israel de deserto synai. debuit ergo hic fieri annota-
tio temporis. Alia cā fuit qz totus cultus dei fuit in sanctua-
rio moysi qđ fabricauerat in deserto eo qz iustum erat sub pe-
na mortis ne quis extra illud offerret sacrificia Leui. 17. post
qz autem fabricat⁹ est templū salomonis cessauit cultus dei
in tabernaculo moysi: ideo debuit hic poni annotatio tem-
poris vt per eam sciatur quāto tēpore durauerit cultus dei in

do otinu⁹.
Que h hñr
et pcedētia
simul fuer.

Quo tpe tē-
plum ince-
pit est.

Rñ. i. cā.

2. cā.

Qd.3.

2
Annotatio
tpis huius
edificatiois
qre potius
fuit posita
ab exitu de
egypto q
ab alio tpe
2 Responso
1.ro.

tabernaculo moysi z quanto tēpore in tēplo salomonis.

Queret ulterius cum deberet poni hic annotatio temporis quare potius posita est ab exitu de egypto q̄ ab alio tempore: nā poterat poni annotatio ab orbe edito vt sciretur in quoto anno seculi factus est tēplum salomonis: vel fieret annotatio ab anno diluuij vel ab anno natiuitatis abrahe vel ab ingressu suo in terrā chanaā vel ab ingressu iacob in egyptum: qz oēs iste annotationes erant satis rōnabiles z satis conuenientes hebreis. nā istas annotationes ponit hic Iosephus. 8. antiquitatū. C Rndēdū q a qualibet istaz erarū poterat fieri satis rōnabilis annotatio: fuit tñ facta potius ab exitu d egypto: eo q in israelitis erat sicut in alijs gentib⁹. nā quilibet gentes cōputant annos suos ab eo tēpore quo in eis accidit aliqd notabilissimū. sic inter grecos ceperūt cōputari tēpora p olimpiades q̄ incipiedo annos suos ab hercule q olimpiades instituerat. Itēz aut a troia capta ceperūt cōputare annos: qz captio troie fuit mirabilis victoria grecorū: postea vero ceperūt ab istito eleo qui repauit olimpiades vt ait solin⁹ impolistor: de inde at cōputauerūt a tēpore Alexandri: qz ille fuit excellētissimus rex grecorū. sic etiā romani a principio cōputauerūt annos suos ab vrbē edita. deinde tēpore octauiani cepunt cōputare per eram z indictionē q ab ipso octauiano iposita est: z sic cōputabant oēs gentes z vsqz hodie in quibundam terris q̄ xp̄o subdite sunt durat cōputatio per eram cesaris. in hebreis autē nullū fuit maius bonū q̄ liberatio de egypto: iō non debuit fieri cōputatio per aliā eraz: de pma era. i. ab orbe edito oīm q nō attinebat ad hebreos spāliter: sed gñaliter iquātū ipsi sic z cetera res creati erāt. Itē nō multum cōueniebat eis era a diluuiō: eo q nihil spāle fuit in illa quātū ad hebreos l3 fuerit q̄ quodā pncipiū seculi: ideo erat cōis ad oēs gentes. Itē era a natiuitate abrahe nō erat ipālīs iudeis qz tūc nō erat abraā electus a deo vt esset pater iudeorū. i. qz de nōbil locutus fuerat ad eū nec ad progeniē suam. alie autē ere. i. ab ingressu abrahe in terrā chanaā vel ab ingressu iacob in terraz egypti pertinebat ipāliter ad hebreos. pma aut qz abraā pcepto dei introiuit in terrā chanaā egressus de mesopotamia: z tūc deus pmissit ei qz bñdiceret ei z multiplicaret ipm. Gen. 12. Introiuit etiā iacob in egyptū p̄tinebat ad hebreos in quātū iacob pater eorū pcepto dei illuc introiuit. Gen. 46. z tñ ista duo non iportabāt aliqd magnū bñficiū sicut liberatio d captiuitate egypti: qz nullū mai⁹ bonum pōt hōi eē qz libertas: potissime qz captiuitas erat durissima. nā vocabat⁹ fornax ferrea sic. n. deus dixit Deut. 4. qz eduxit israelitas de fornace ferrea egypti. vocatur etiam ergastulū vt p3 Exo. 6. c. ego dñs qz educam vos de ergastulo egyptiorū z eru d de seruitute. vocat etiam catena cernicūz Leuit. 26. i. ego dñs qui eduxi vos de terra egyptiorū ne seruiretis eis z qui confrēgi catenas cernicum vraz vt incederetis erecti: iō quicunqz deus cōmemorat beneficia scā israelitis vel ponit istud solū vel ponit ante alia tāqz maximū bñficiū vt p3 sepissime in q̄tuor libris vltimis moysi. Alia cā fuit qz israelite nūqz fuerūt ppls ante exitum d egypto: nā cū introierūt in egyptum nōdū poterant vocari populi qz solū erat iacob cū filiis suis z nepotib⁹: z cōputādo oēs etiā vsqz ad paruulū vnus diei nō accedebant ad septuaginta. Gen. 46. in egypto aut q̄qz israelite multi essent qz augebatur nimis Exo. 1. tñ nō mēbant vocari populus eo qz erāt serui egyptiorū: z seruus nō est aliquid sui ipsi sed est hō simpliciter alterius vt p3. 1. politicor. c. 2. vnde serui nō pnt p se facere pplm cū sint possessio dñor suorū. 5. ethic. z Exo. 2. i. nec etiā faciunt partē ppli cū ipi cōpūent sicut bruta vel q̄cunqz res possideant: nec differunt serui a gladio martello z terra nisi sicut organū aiātū ab organo inaiato. 8. ethi. incipunt g esse ppls cū pmiū exierūt d seruitute: z istud fuit in exitu d egypto: iō ab eo tpe d3 cōputari pncipiū bonorū collator p̄plo hebreorū. Alia etiā cā fuit: qz cultus dei z obfatio oīz cerimōiarū erat in loco vbi offerebant sacrificia: istud fuit pmo in tabernaculo moysi deinde fuit in tēplo salomonis: z ob hoc fuit rōnabile qz cū nunc cessaret cultus dei in tabernaculo z icipet esse in tēplo qz poneret quātū tēpus fluxerat ab exitu de egypto in quo anno ostructus fuit tabernaculū moysi vsqz ad inchoationē sanctuarij vel tēpli salomonis: z ob hoc oēs annotationes tēporū que fiebat ante hoc erāt ab exitu d egypto. sic enī hētur Exo. 19. annotatio dñōis legis. i. mēse tertio egressiōis israel d terra egypti in die hac venerunt in solitudinem synai. sic etiā in cōputatiōe scā in deserto ponit ista annotatio Num. 1. i. locut⁹ est dñs ad Moysen in deserto synai pma die

mēsis scđi anno altero egressiōis eorū de egypto. sic etiam in recepto de mōte synai dicit Num. 10. āno scđo mēse scđo. 20. die mēsis eleuata est nubes. sic etiā annotatio tēporū erectio nis tabernaculi Exo. 40. i. i. g. mēse pmo āni scđi in pma die mēsis collocatum est tabernaculū. eadē annotatio ponit Deutero. 1. p̄o recitatōe deus. in quo erat scda lex vt p3 Deut. 1. Ioseph⁹ tñ ātigitatū. 8. ponit plures etates ad cōputādū qñ factū fuit tēplum dices cepit salomon tēplū anno sexcentesimo quoddecimo filiorū israel d egypto. post mille z 20. ānos a duē tus abraam de mesopotamia in terrā chanaā a tēpore diluuij āno millesimo q̄dringētesimo. ab adā āni tria milia centum z duo. tūc sigdē in regno tyri vndecimūz hyrā āni hēbat. a tyri vō cōditōe vsqz ad edificū tēpli fuit tēpus ānoz ducētorūm q̄dragita. Sciēdū aut qz l3 israelite cōputarent nūc ānos suos ab exitu d egypto eo q illud erat maximū z recentissimū bñficiū: tñ postqz ducti sunt in babylonē nō cōputabāt annos ab exitu d egypto l3 ab exitu d captiuitate babylonica eo q illud erat ita magnū bñficiū sicut liberatio d egypto z erat iam recentius sic p3 Dier. 16. i. p̄pterea ecce dies veniunt dicit dñs z nō dicef vltra viuit dñs qui eduxit filios israel d terra egypti: sed viuit dñs qui eduxit filios israel d terra aquilonis: ante captiuitatē tamē babylonis semp cōputabant anni ab exitu d egypto: z nō solam anni sed etiā mēses mutati sunt quia mēsis ille in quo exierunt d egypto factus est p̄mus q̄qz ante illud nō esset p̄mus vt p3 Exo. 12. cū dixit de mēsis iste vobis pncipiū mēsiū p̄mus erit in mēsiū anni. Queret ulterius quō computandi sunt isti quadringēti octuaginta anni. C Rndēdū q sunt cōputādi ab exitu d egypto per annos oīm pncipiū qui fuerūt vsqz ad salomonē: sed ad hoc sciēdū q est magnus error in cōputando annos iudicū qui cōputari debēt hic eo q oēs indices fuerunt inter exitum de egypto z regnum salomonis. nam si computētur omnes anni qui ibi sunt tanqz inter se distincti nō soluz. 480. anni colligētur qui ponuntur hic sed etiā vltra sexcentos ideo debēt omitti multi numeri coincidentes adinuicē quorū doctrina z probatio declarata fuit iudic. 3. Ideo computatio simpliciter fiet sic. i. q accipiātur. 40. anni ab exitu de egypto vsqz ad introitum in terrā chanaā quibus p̄fuit Moyses. Deinde. 40. anni quibus p̄fuit othoniel primus iudicum z in istis. 40. annis includitur totum tempus quo dominat⁹ est Josue z tēpora media inter ipm z othoniēle. De p̄mis. 40. annis Exo. 16. z deus. 8. de scdis iudi. 3. Deinde accipiātur. 80. anni quib⁹ p̄fuit aiorb iud. 3. Postea accipiāt. 40. āni qb⁹ p̄fuit barach cum delbora prophetissa iud. 5. Deinde sumant⁹ anni. 40. quibus p̄fuit gedeon iud. 8. Postea. 3. anni quibus p̄fuit abimelech filius gedeonis. iud. 9. Deinde sumant⁹ anni. 23. quibus p̄fuit thola iud. 10. Deinde. 22. anni quibus p̄fuit iair. e. c. Deinde anni. 18. qui fuerūt sine iudice. e. c. Postea anni. 6. quib⁹ p̄fuit iepte galadites iud. 12. Deinde anni. 7. quibus p̄fuit abessan de bethleem. e. c. Postea anni. 10. quibus p̄fuit abia lon zabulonites. e. c. Postea anni. 8. quibus p̄fuit abdon. e. c. Deinde anni. 20. sub Sansone iud. 16. Postea anni. 40. quibus p̄fuit heli summus sacerdos supra. 1. libro. c. 4. Deinde 40. anni qui transferunt sub samuele z saule vt patet act. 13. Deinde. 40. anni sub Dauid p̄ced. lib. c. 5. z supra. 2. c. Deinde 3. anni sub salomone. nam in principio quarti anni sui inceptum est templum vt patet hic: qui simul collecti efficiunt annos quadringētos z octuaginta. C Iosephus tamē. 8. antiquitatum ponit ab exitu de egypto vsqz ad edificatōes templi annos sexcentos z quoddecim. diuersitas autē ista nascitur eo q Iosephus computat omnes annos medios inter iudices qui ponuntur in libro iudicum tanqz illi nō sint coincidentes cum annis iudicum. z tamen necesse est qz coincident alioquin summa annorum que ponitur hic erit falsa cum dicatur q anno. 480. ab exitu de egypto fuit incepta edificatio templi. si tamē computemus omnes annos qui sunt in libro iudicum proueniet ista summa quā ponit Iosephus: z adhuc superabundauit in annis nouem. i. quia erunt sexcenti viginti vnus annus. nā computat Iosephus. 26. annos quibus p̄fuit Josue computando ab exitu de egypto vsqz ad exordium iudicum vel magis ad mortem Josue. Deinde computat. 8. ānos quibus israelite afflicti fuerunt a rege mesopotamie p̄sqz othoniel fieret iudex iudicū. 3. Deinde computatur. 18. anni quibus afflicti fuerunt israelite post mortem othonielis antequam aiorb esset iudex eodem caplo. Deinde computantur. 20. anni quibus p̄fuit israelitas Jabin rex assor anteqz esset iudex barach iud. 4.

Qd.4
2
Quo mti
anni sit
cputadi
2 Cōpu
tatio an
norū iu
dicum.

40

40

80

40

40

3

23

22

18

6

7

8

20

40

40

40

3

Contra

iosephus

26

8

18

20

40 Jud. 4. Deinde. anni. 7. gbus oppōsi fuerūt israelite a madiani
7 tis antequā gedō eēt iudex. iudicū. 6. Et. 40. anni gbus vī va
casse pncipatus 7 qd' oppōsi fuerūt israelite a philistinīs iud.
13. 9 anni collecti 7 iuncti pcedētibz efficiunt sexcentos vigi
ti vni 7 supabūdāt nouē anni ad sūmā iosephi eo q' ponit ipe
pauciores annos q' nos in tēpore samuelis 7 saulis: computa
tio tñ vera est q' ponit in lra de annis aut quos ioseph insup
ponit declaratū est in libro iudicū quō debeant cōputari cum
annis ipsorum iudicum.

21 Tpe quo edificabāt tēplū salo. vbi fiebāt sacrificia. Qd. 5.
Queretur vterius tpe quo edificatū est tēplū vbi fie
bāt sacrificia 7 alie cerimonie. C Rndē
dum q' nihil spālūs fuit de tpe quo fabricatus est tēplū q' de
toto alio tpe qd' pcefferat ab exitu d' egypto vsq' ad initū edifi
cationis tēplū: nā semp fieri debuerūt cerimonie in sanctuario
q' fecit moyses vsq' quo inceperūt cerimonie fieri in tēplo sa
lomonis nā si alibi fierēt ptni erat: iō cū tēpore quo edificaba
tur tēplū salomonis eēt tabernaculū moysi in gabaon vt p. 3. 6.
3. et. 2. palipo. 1. debebāt fieri oēs cerimonie in gabaō quous
q' edificato tēplo salomonis 7 portata fuit arca de domo da
uid in sancta scōp 7 alia vasa sancte ministratiōis. nā tū ince
perūt sacerdotes facere cerimonias in tēplo vt p. 3. 8. et. 2. pa
lipo. 5. C Nicolaus tñ 7 bebrei dicūt q' toto tpe quo fuit san
ctuariū in sylo obligabāt israelite facere cerimonias in sylo.
postq' aut mota fuit arca de sylo dicūt q' poterāt fieri cerimo
nie vbiq' 7 offerri sacrificia in quocūq' loco vsq' quo edifi
catū fuit tēplū salomonis: post edificationē aut tēpli hui' obli
gabāt semp facere cerimonias in tēplo. C S: istud falsū est
q' ante cōstructionē tēpli salomonis semp fuit obligatio ad of
ferendū in quocūq' loco eēt tabernaculū 7 nō licebat fieri alta
re in diuersis locis nisi ex spālī cēsside vt declaratū fuit. 8. 3.
nā ibi dicūt q' imolare in excelsis erat ptni cū dicat de salo
mone q' ipse ambulabat in pceptis dauid pñs sui 7 diligebat
dei exceptio q' in excelsis imolabat 7 accēdebat thimiama.

Qd. 6 Queretur vterius quō licuit salomoni facere tēplū in quo
fierēt oēs cerimonie legis 7 cessarj fieri ritus legalis in taber
naculo q' fecit moyses. nā deus iusserat q' ibi fierēt sacrificia.
C Respōdēdū f3 quōdā q' nō faciebat salomō aliqd'otra le
gez q' ipse nō destruebat ex hoc tabernaculū moysi f3 faciebat
locū in quo conseruaret illud tabernaculū p. 3. n. de arca. nā ea
dez arca quā fecerat moyses posuit salomō in tēplo q' erat. j.
8. c. 2 tñ in sylo sic factū est q' tabernaculū moysi collocatū fuit
intra quedā palatia magna 7 sic postea in nobe 7 in gabaon 7
de his nō dubitat an peccauerit israelite ponēdo tabernaculū
in illis locis ergo nec dubitari debet an licuerit salomoni face
re nūc tēplū p cerimonijs legis celebrādis. C S: vobz q' nō stat
q' i sylo 7 nobe 7 gabaō positū fuit tabnaculū moysi cū cortinis
suis 7 tabulis 7 oib' apparatib' q' fecerat moyses: 7 tñ nūc nō fuit
sic in tēplo salomōis eo q' ipse abstulit vsum cortinaz 7 omniū
opimētoz tabernaculi 7 tabulaz que erāt in circuitu cū vecti
bus suis: etiā abstulit atriū tabernaculi cū velis suis de bysso 7
cū colūnis in circuitu q' solum fuit arca posita intra domum:
quādā quā fecerat salomō vt p. 3. 8. C Dm igitur q' istud nō
licuisset salomoni nec alicui alteri nisi ex dei dispēlatione: 7 sic
fuit q' deus reuelauit dauid q' filius suus fabricaret ei tēplū:
7 in h' dedit ei licētiā auferēdi cortinas 7 alia velamēta sub q'
bus erat arca 7 vasa sanctuarij: q' illa nō fiebāt ad hoc q' sem
per manerēt s3 ex necessitate loci 7 tēporis. nā in deserto non
poterat fieri domus in qua sine velamētis 7 cortinis maneret
arca 7 reliqua vasa. etiā deus declarauit q' qñ edificaret tem
plū nihil debebat manere de illis opimētis sed solū vasa mini
stratiōis. qd' colligit pcedē. lib. c. 7. cū dixit de' ad dauid. nūqd'
tu edificabis mihi domū ad bitandū nec. n. bitaui in domo ex
die qua eduxi filios israel de terra egypti vsq' in diē hāc s3 am
bulauī in tabernaculo 7 i tētorio p cuncta loca que trāsiui. ergo
videf q' qñ fieret ei domus nō debebat bitare in tabernaculo
7 tētorio. de vasis aut ministratiōis que fecit moyses an ali
quid mutauerit salomō. j. dicef. C Queret vterius quō
sciebat salomō q' debebat edificare tēplū in hierusalē vel si li
cebat ei edificare tēplū in alio loco. C Rndēdū q' non licebat
salomoni edificare tēplū nisi in hierusalē eo q' de' reuelauerat
q' in hierusalē deberet ei edificari domus vt p. 3. 2. palipo. 6. f.
elegi hierusalē vt sit nomē meū in ea: ergo si in alio loco edifi
care vellet peccaret. Sic. n. dixerat moyses deuf. 1. 2. q' nō offer
rēt israelite sacrificia in quocūq' loco s3 in eo quē elegerit oīs
in vna tribu israel. S3 dicef an licebat salomoni in alia parte

vrbis hierusalem edificare q' in monte syon vel monte moria
vbi nūc edificauit. C Dm q' nō eo q' deus ostēderat illū locū
dauid: 7 dauid dixerat salomoni vt p. 3. 2. palipo. 3. f. cepit salo
mō edificare domū dñi in hierusalē in mōte moria qui mon
strat' fuerat dauid pñi eius in loco quē parauerat dauid i area
ornā iebusei. Itē p3 hoc q' qñ angelus dñi pcutiebat hierusalē
venit ppheta gad ad dauid 7 dixit ei q' ascēderet ad area3 or
nam iebusei 7 cōstitueret ibi altare 7 cessaret ira dei: 7 cessauit
pcedēti lib. c. vlt. 7 ex tunc reuelatum est dauid q' in eodem
loco deberet edificari tēplū. nō ergo licuisset salomō alibi edi
ficare. dicūt aut q' locus ille mōtis syon in quo edificatū est tē
plū erat angustus 7 nō capiebat ibi magnū edificij: ideo salo
mō deiecit cacumen mōtis illius 7 in area redigēs maioribus
spacijs diffudit vt ait iosephus. 8. antig. 7 hystoria. scolaf.

C Queretur vterius quō salomō sciuit edificare sanctuariū cū
tāta rez varietate tā i ipso edificij q' in vasis 7 vtensilibz sa
ctis ad ministeriū i tēplo. C Aliqs dicūt q' sapiētia salomonis
fuit valde magna. ideo poterat nō solū tāte excellētie opus fa
cere sed etiā maioris. sic p3 in fabricatiōe domus sue que opere
mirabili cōstructa est seq. c. C Sed dñm q' nō est mirādū salo
monē sciuisse excogitare tāta pulchritudinē 7 varietatē rez sed
erat mirādū quō salomō vellet ista facere nisi deus ei reuelas
set edificij formā. q' quāquā plēbz varietatē excogitare: salo
mon nesciret an illa placeret deo. Dm ergo q' salomon nihil
istoz egit sine dei determinatione. nā deus oederat exēplar hu
ius edificij dauid 7 dauid dedit illud salomoni sic p. 3. 1. palipo.
2. 8. f. dedit aut dauid filio suo salomoni descriptionē porticus
7 tēpli 7 celarioz 7 cenaculi 7 cubiculoz in abdītis 7 domus p
pitiatiōis necnō oīum que cogitauerat atrioz 7 exedraz per
circuitū in thesauros domus dñi 7 in thesauros sanctorz: 7 ibi
ponitū oīa alia que dedit dauid salomoni scripta 7 postea se
quit q' dixit dauid. oīa inquit venerunt scripta manu dñi ad
me vt intelligerē vniuersa opa exēplaris. 7 sic salomon nō ha
buit qd' addere aut minuire sed fecit iuxta exēplar ei datum.
nec decebat q' salomon aut aliqs alius edificaret domū dñi ex
arbitrio suo faciēs oīa q' tūc nesciret an aliqd' illoz esset deo
acceptū. sic factū est de tabernaculo 7 vniuersis vasis eius que
fabricata sunt in mōte synai. nā pus dabat deus moysi exēplar
7 postea iuxta illud opabātur artifices sic p3 Exo. 2. 5. f. fac fm
exēplar qd' tibi in monte monstratum est.

C Que fuit figura tabernaculi moysi 7 atrij 7 que erāt vtēfilia
in eo 7 quid de eis factū est in tēplo salomo. Questio. 9.

Queretur vterius an ea q' prius ad ministeriū dei p
tinebant in tabernaculo qd' moyses fabrica
uit nūc quoq' ptiuerit vel ablata sint de ministerio 7 subro
ga fuerint alia p salomonē. C Rndēdū q' salomō fecit aliq' va
sa ad ministeriū dñi qualia erāt facta p moyses q' fecerit ea
maiora 7 aliq' in figura diuersa. debuerunt aut eē nūc multa va
sa ad maiorē bonorē sanctuarij 7 ad necessitatē maiorē mini
strationis cū nunc essent plures ministratiōes in sacrificijs 7
alijs cerimonijs q' fuerāt tempore moysi. de istis aut vasis. j.
dicef. 7 p3 hoc. nā vasa que nabuchodonosor trāslit de tēplo
dei solū aurea 7 argētea fuerūt qnq3 milia qdringēta vt p. 3. 1.
esdre. c. 1. 7 oīa illa reducta sunt postea de babylone in hierusa
lem p esdrā 7 socios suos. nūc tñ solū est dubiū an illa que fecit
moyses in piori tabernaculo cessauerint a ministratiōe vel su
scepta fuerint cū alijs que fecit salomō. C Rndēdū q' ad hoc
cōsiderādū est que erāt in tabernaculo moysi. 7 sciēdū q' ibi q'
dā erāt tāquā opimēta sacroz vazo. alia aut erāt tāquā vasa
sacre ministratiōis. de pñis dñm q' erat iste ordo. f. moyses
fecit tabernaculū qd' cōstabat ex tabulis grossis positīs p tria la
tera. f. ad occidentē 7 meridiē 7 septentrionē: ad oriētē aut nulla
tabula erat 7 iste tabule erāt deaurate intus 7 extra cū vectib'
suis erantq3 iste tabule. 20. ad partē septentrionalē cū. 40. vasis 7
totidē ad meridiem cū vasis suis ad occidentem vero erat. 8.
tabule cū vasis. tectū aut de tabulis nullū erat sed de opimē
tis: 7 ista erāt qdruplicia. pñmū erat opimētū cortinaz. Scōz
sagor que sunt de pilis capraz. Tertiu erat de pellibus arietuz
rubricatis. Quartū erat de pellibus hyacinthinis 7 ista operimē
ta tegebant tectum tabernaculi 7 pendebant super latera vs
q3 ad terrā. f. ad meridiem aquilonem 7 occidentem. manebat
aut pars oriēntalis tabernaculi apta per quā sacerdotes ingre
di deberēt ad ministrandum: 7 tñ ne pateret quiderat intra ta
bernaculū ponebat in latere illo vni tētorio pulchrū de au
ro 7 hyacitho 7 purpura coccoq3 bis ticto 7 bysso retorta. dei
de intra tabernaculū ponebat quodā velū ad occidentalē ptez

Tertius Regum * Abulēsis

Qd. 8.

21 Quō salo. sciuit edifi
care tēplū
tāte varie
tatis. Nō ē mirā
dū salomo
nē sciuisse
edificare tā
pulchrū tē
plū q' oē
rat ei deus
exēplar.

21

Rñso.

Dispo tab
naculi.

Qd. 6

21

An licuit

salomōi

facē tem

plū vt p

cessarj ri

7 legal i

tabnaculo

7. 1. opio

Lōfuta.

21

Rñ. q' li

cuit ex di

spēlatōe

diuina.

Qd. 7

21

An reuela

uerit de'

salomōi

q' edifi

caret tē

plū i bie

rusalē.

vt diuideret tabernaculū in duas partes inequales. s. vna erat 20. cubitoꝝ in lōgitudine et alia. 10. pars aut̃ minor erat ad occidentē et vocabat̃ sancta scđōꝝ vbi ponebat̃ arca. pars at̃. 20. cubitoꝝ ad orientē vocabat̃ sanctū vel sanctuariū: et in hac erat multa vasa de qb̃. j. dicit̃. ista erat dispositio tabernaculi d̃ q̃ p3 Exo. 1. 6. et ne possent accedere quicq̃ vellēt ad tabernaculū ponebat̃ in circuitu eius aliud vallū et illud vocat̃ atrii tabernaculi qd̃ sic fiebat. nā tabernaculū t̃inebat̃ in medio illi⁹ valli. et erat in lōgitudine. 30. cubitoꝝ et in latitudine. 10. vallū aut̃ siue atrii habebat in lōgitudine cētū cubitos et in latitudine. 50. et habebat in latere meridiano. 20. colūnas et in aglonari totidē et ista erat latera cētū cubitoꝝ: ad orientē aut̃ erat. 10. colūne et totidē in occidentē: et ista duo latera erat̃ minora. q̃dlibet eoz cubitoꝝ. 50. et in istis colūnis pēdebāt vela per totū circuitū ipsarū et erat altitudo veloz et colūnaz. 5. cubitoꝝ: et sic cōtinebat̃ intra ista vela et colūnas spaciū quadrāguli cētū cubitoꝝ in lōgitudine et 10. in latitudine. ista erat dispositio atrii Exo. 2. 7. et istud est quātū ad opimēta sanctuarii moysi. scđa pars erat de vasis ministratiōis. et de istis vōm q̃ intra tabernaculū in parte illa qui vocabat̃ sancta sanctorū erat arca federis et nihil aliud. in scđa parte que vocabat̃ sanctū erat altare aureū. s. altare thimiamatis qd̃ erat de lignis sethim et deauratū i quo quotidie bis cremabat̃ thimiam. Exo. 30. erat etiā candelabū de auro purissimo in quo sacerdos bis quotidie parabat lucernas. e. c. erat etiā ibi mēsa ppositiōis in qua erat̃ semp. 12. panes qui mutabant̃ per singula sabbata vt ponerent̃ alij recētes Leui. 24. erant quoq̃ in illa mēsa vasa aurea et argentea acetabula et pbiale thuribula et ciatis Exo. 2. 5. intra tabernaculū at̃ nihil aliud erat: extra tabernaculū vero in atrio erat altare holocaustorum factū de ere in quo cremabant̃ sacrificia et erat ibi semp ignis: erat etiā cū eo temp vasa sua enea. s. lebetes forciopes fuscule et igniū receptacula. Exo. 2. 7. erat etiā in atrio labrū eneum in quo lauabātur sacerdotes anteq̃ ministraret̃ et istd erat ad modū quorūda lauacroꝝ factorū in mōasteriis. de hoc Exo. 30. nulla alia vasa erat̃ in toto sanctuario. nūc aut̃ vōm de primis. s. de velamētis tā tabernaculi q̃ atrii. et primo de velamētis atrii et colūnis q̃ vsus illoꝝ cessauit. nā solū erat ad hoc q̃ israelite nō possent accedere ad tabernaculū: et q̃ ias fiebat domus salomonis in qua maneret̃ vasa recōdita per ipsas cessabat vsus atrii. et nō solū facto tēplo salomonis cessauit vsus atrii sed etiā in medietate vt israelite locauerūt tabernaculū dñi in iſo. nā ibi cōstituerūt illud itra domū magnā in qua nō opus erat vallari tabernaculū atrio: sed solū fuit atrii tabernaculi pōtēpoꝝ quo israelite māserūt in deserto: q̃ ibi nō poterat pōni tabernaculū in aliquo loco vbi custodiret̃: ideo factū est atrii intra qd̃ esset de cortinis et alijs tribus opimētis tabernaculi. et de tabulis et vasibus eius vōm qd̃ vsus istoz cessauit facto tēplo salomonis: nā ipsa arca que erat intra sancta sanctorū posita fuit nūc in parte extrema tēpli salomonis: et alia vasa que erat̃ in pma parte tabernaculi tēpoꝝ moysi fuerūt nūc posita in pma parte tēpli salomonis vt patet. j. in lra. ideo nō fuerūt ibi tabule nec opimēta ad tegēdū. vōm ergo gīaliter q̃ oēs tabule et bases et colūne et vela et opimēta et tentoria tabernaculi et atrii cessauerūt nūc ab vsu suo: sed q̃ ista erat̃ sacra et fuerat̃ toto tēpoꝝ pterito applicita cultui diuini. et qd̃ magis est moyses vnterat illa oleo sancto vt p3 Exo. 3. 1. et. 40. et nūc. 7. ideo nūc poterat̃ applicari ad vsus humanos. sed credēdū est qd̃ salomō fecerit illa seruari in loco thesaurorū tēpli vel in aliquo de cenaculis de qb̃. j. dicit̃ vt ibi abscondita nunq̃ ias ad aliqd̃ ministeriū vctura essent. de vasis at̃ tabernaculi et atrii moysi vōm q̃ aliqua eoz māserūt in ministratiōe pristina: et patet. 1. de arca que erat intra sancta-sanctorū. nā illā eādē posuit salomō in tēplo qd̃ edificauit vt p3. j. 8. et. 1. palipo. 6. erat at̃ i tabernaculū moysi altare aureū. s. altare thimiamatis. et istd non profecit postea ad ministratiōē q̃ salomō fecit aliud altare aureū maius: de hoc dicit̃. j. in lra. s. sed et altare vestiuit cedro et. 1. palipo. 28. dicit̃ salomō filius tuus edificabit domum meā et altaria mea. et intelligebatur de altare holocaustoz et thimiamatis. ideo credēdū q̃ altare qd̃ fecerat moyses p thimiamate cōseruatū fuerit cum tentorijs et alijs que supra dicta sunt. nam nō poterat̃ esse duo altaria thimiamatis. dauid tñ dederat aurū ad faciendū altare thimiamatis. 1. palipo. 2. g. alia vasa erant intra tabernaculū moysi. s. candelabū vniū et mēsa ppositiōis cum vasis aureis. s. acetabulis ciatis et thuribulis. de istis vōm est q̃ māserūt in ministratiōe sicut prius. nā salomō fecit alia candelabra aurea et argentea. 1. palipo. 28. et cū

ista multa essent maneret cū eis candelabrum moysi. etiā fecit salomō mēsam aureā ppositiōis que erat pro panibus: fecit etiā multas alias mēsas aureas et argenteas pro vasis vt p3. e. c. ideo cum illis maneret mēsa moysi. similiter fecit salomō multas pbialas et thuribula et ciatis et alia vasa sic moyses: q̃ ista nō requirebāt certū numerū. e. c. ideo cum illis manerent vasa facta a moysē. et ista portata sunt de loco tabernaculi pōis post qd̃ cōsumatū est tēplū salomonis et posita fuerūt ibi vt p3. j. 8. et. 2. palipo. 5. c. venerūtq̃ cūcti senes ex israel et tulerunt arcam sacerdotes et portauerunt arca dñi et tabernaculū federis et oia vasa sanctuarii que erat̃ in tabernaculo: et ferebāt ea sacerdotes et leuite. et sic p3 de vasis qd̃ ferrētur ad ministratiōē. p tabernaculū aut̃ intelligenda sunt operimēta et tabule de quibus. s. dictū est. et ista portata sunt nō ad ministratiōē sed vt custodiret̃ in tēplo salomonis. erat aut̃ extra tabernaculū in atrio altare holocaustoz. et de isto vōm q̃ salomō edificauit aliud nam. 1. palipo. 28. dicit̃ salomō filius tuus edificabit domum meā et altaria mea. et intelligit̃ d̃ altari holocaustoz et thimiamatis. p3 et q̃ edificauerit. nā. 2. palipo. 4. d̃ q̃ fecit salomō altare eneū. 20. cubitoꝝ lōgitudis et 20. cubitoꝝ latitudis et 10. cubitoꝝ altitudinis. et tamē altare qd̃ fecerat moyses p holocaustis erat minoris quātitatis vt p3 Exo. 2. 7. 1. 5. cubitoꝝ in lōgitudine et totidē in latitudine: et triū cubitoꝝ in altitudine et in illo altari salomō offerebat victimas vt p3. j. 8. d̃ isto altari moysi an manserit postea in loco sanctuarii nō apparet: satis tñ videtur q̃ solum māserit ad faciendū sacrificia illud altare magnū qd̃ fecit salomō. nā sequēti lib. c. 16. d̃ q̃ rex achaz fecit fieri aliud altare sicut erat in damasco. et dicit̃ pōro altare ereum qd̃ erat corā dño transfudit de facie tēpli et de loco altaris: posuitq̃ illud ex latere altaris ad aquilonē et postea ibi sequitur q̃ iussit achaz super altare illud qd̃ nūc fecerat offerrentur omnia sacrificia. et aliud altare ereum qd̃ prius erat iussit seruari ad voluntatē suā. ex quo apparet q̃ solum manebat tūc vniū altare in quo offerret̃ holocausta: et istud erat altare qd̃ fecerat salomō. aliud aut̃ altare qd̃ fecerat moyses videt̃ q̃ custoditū fuerit cum alijs que supra dicta sunt vt nō fieret in eis ministratio. hoc satis apparet q̃ sequēti lib. 2. 1. palipo. q̃ncūq̃ dicit̃ de imundicia tēpli p reges idolatras et de purificatione eius per alios reges deuotos vt per ezechia et iosiam semp fit mentio de vniū altari: et vocatur altare indeterminate q̃ vnicum esset: vltimū vāz qd̃ erat in atrio tabernaculi moysi fuit labrum eneū in quo lauabantur sacerdotes. et de isto vōm q̃ cessauerit vsus eius q̃ salomō fecit mare eneum quātitatis magne in quo lauabantur sacerdotes: fecit etiā luteris et alia vasa in quibus lauabant̃ hostie vt p3. j. 7. et. 2. palipo. 4. labiū aut̃ eneū moysi custoditū fuit cum alijs que dicta sunt in thesauris tēpli vtiāz nō esset ad ministratiōē. p3 ergo ex hijs q̃o se habuerint omnia que fabricauit moyses in deserto in tabernaculo et atrio quoz cessauerit vsus et quoz non.

Quē finē habuerūt ea que erat̃ in tabernaculo moysi et ea q̃ que erant in templo salomonis. Questio. 10.

Queretur vterius quid factum fuit de istis que fecit moyses in tabernaculo et atrio. s. q̃s fuerit finis eoz. et idē de hijs que fecit salomō. Respondēdū q̃ omnia hec manserunt in tēplo salomonis vsq̃ ad tēpus captiuitatis babylonice: et tunc d̃ q̃ hieremias ingressus tēplum tulit arca de sancta sanctorū iubēte deo: et cum illa tulit tabernaculum et altare incensū et posuit in sepulchro moysi vt p3. 2. macha. c. 2. s. liber ille nō est nimis approbatus ab ecclia: ideo satis poterat teneri cōtrarium. vōm igit̃ q̃ oia vasa tā aurea q̃ argentea tulit nabuchodonosor in babylonem q̃i captiuitis regē ioachi sequēti lib. c. 24. et ibi accepta sunt tā vasa que fecerat moyses q̃ salomō: māserunt aut̃ vasa enea in templo et illa non tulit nabuchodonosor sed postea nabuzardā princeps exercitus confregit illa et duxit in babylonē sequēti lib. c. vlti. reliq̃ aut̃ facta de lignis auratis et vestes incēdio pierūt q̃ nabuzardā cōbusit tēplum. e. c. ibi perierunt tabule tabernaculi quas fecerat moyses et vela et tentoria et operimēta cū alijs vestibus quas fecit salomō: vel forte chaldei diripuerunt sibi omnia ista velamēta et vestes sacerdotum et leuitarū eo q̃ p̃ciose erant. in reuerfione aut̃ de babylone nihil de hijs q̃ erant in templo reductum est in hierusalē nisi vasa aurea et argentea quinq̃ milia et quadringēta vt p3 eide. 1. c. 1. vasa at̃ enea non fuerunt reducta in hierusalem eo q̃ illa confregerat nabuzardā: sed postea de nouo fabricauerunt hebrei omnia alia vasa que necessaria erat̃ ad ministratiōē. arca tñ nūquā fuit in

B
Dispo atrii

L
Vasa ministratiōis.

D
Velamēta tabernaculi et atrii cessauerunt.

E
Que gīalr cessauerūt.

S

21

Dispositio
ta fuerit
oia p
cta p
bucodo
nosor
succes
res.

Quid fa-
ciū ē d ar
ca federisB
Edifica-
tiois mo-
dus.+
Edifica-
tiois tēpli
est nimis
intricataL
Forma tē-
pli salo-
monis fm
latinos.
Tēplum
salom. erat
ad modū
tūris.

fuit in tēplo postq̄ redierūt de babilone eo qđ tulerat eā hie-
remias in sepulchrū moysi vt dictū est. hebrei autē non edifica-
uerunt postea aliquid loco arce: q̄ arca facta erat solū pp tabu-
las testamēti z vrnā aureā in qua erat māna z virga aarō que
frōduerat vt p̄. 3. j. 8. et. 2. palipo. 5. z ad hebre. 9. ista tñ perie-
rant q̄ hieremias tulerat illa in sepulchrū moysi. ideo sup-
uacūū. erat cōstrui arcam in qua nihil poneret. vnde tpe ch̄i
q̄q̄ esset sancta sanctorū nō erat ibi arca federis cū cherubin.
Cetera autē que ad ministratiōē ptinebāt hebrei nouit fabrica-
uerūt. p̄. 3. j. igit̄ ex dictis q̄s fuerit exitus eorū q̄ fecerat moyses in
tabernaculo z atrio z eorū que fecit salomon.

(Domus at.) Hic pōit scōs. s. edificatiōis mod⁹ z diuinit̄ i q̄t-
tuor. q̄ p̄io pōit edificatiōis forā q̄tū ad tēplū z porticū. scōo
quātū ad deābulatiōē z interiorēz dispōnē parietū ibi. (Edi-
ficauit.) Tertiū ponit edificatiō quātū ad dispōitiōē domus
interioris z exterioris ibi. (Edificauitq̄.) Quarto ponit dispo-
sitiō q̄tū ad atriū z introitū ibi. (Fecit in introitu.) Circa pri-
mū cōsiderādū q̄ in. c. isto z sequēti. 2. 2. palipo. c. 3. et. 4. ponit
tur edificatiō tēpli q̄ nimis intricata est pp hoc q̄ mltā omis-
tunt̄ z alia sepe replicant̄ z ordine cōuerio ponunt̄. Ideo pri-
mo dicet̄ hic de ipsa forma edificij in generali solū q̄tū ad pa-
rietes z tectū: postea autē exponēdo lras dicet̄ de singulis p̄ibus
per se q̄tū ad pulchritudinē suā z de vasis q̄ facta sunt ad mi-
nistratiōē sanctuarij. Cōsiderandū circa hoc q̄ tēplū salo-
monis erat quedā domus valde magna in qua dispōitiō erat
ista q̄ lōgītudo erat. 60. cubitoz: z latitudo erat cubitoz. 20. vt
p̄. 3. in lra: z accipiebat lōgītudo eius ab oriēte in occidentē sicut
in tabernaculo moysi: z latitudo a meridie in septētrionē: altitu-
do autē erat cētū z viginti cubitoz vt p̄. 3. 2. palipo. 3. z sic erat tē-
plum factū ad modum tūris vt dictū erat maior lōgītudi-
ne in duplo z maior latitudine sexcuplo. vnde vocatur sepe
tūris in scriptura. nam dicet̄ tūris nebulosa vt p̄. 3. michee. 4.
s. z tu tūris gregis nebulosa filie syō vsq̄ ad te veniet. Scie-
dum vltērius q̄ ista domus fm altitudinē erat diuisa per tres
partes. s. a pauiētō vsq̄ ad altitudinē. 30. cubitoz erat prima
domus que habebat ibi tectū: z ista erat in qua fiebāt oēs ceri-
monie sacerdotū z leuitaz vt postea dicet̄. z sup istam erat alia
domus habēs in altitudine 30. cubitos z super eaz erat tertia
domus habēs in altitudine cubitos. 60. z ista perueniebat vs-
q̄ ad supremā partē tēpli. nā iste tres domus vel cenacula cō-
tinebant cētū z viginti cubitos in altitudine. tectū autē supmūz
tēpli erat planū ad modū domoz palestine. habebat autē in cir-
citu eminetē supra quādā clausurā de menibus sicut fit in tur-
ribus: q̄ supra planiciē supremā tūris eleuātur menia in cir-
citu. etiā tūres habēt domos interius vnā sup aliā z sic p̄ or-
dinem ascēdēdo vsq̄ ad supremā tūris planiciē. habebat autē
templū in suprema parte imagines aureas ad abigēdas volu-
cres vt de lōge aspiciētibus quasi sylua aurea videret̄. erant
quoq̄ de menibus depēdētēs vne aure cum pāpinis aureis tā
subtiliter fabricatis vt sursum aspiciētibus quasi ad aurā semp
moueri viderent̄. Sciedū autē q̄ due domus istaz. s. supio-
res nō habēt exp̄ssā aliqua ministeria ad que essent. Sc̄ scri-
ptura raro de eis mētiōē facit. s. credēdū est q̄ ibi reponēbāt
tur thesauri tēpli z vestes ministroz z alia multa: q̄ erāt ibi se-
curissima. de domo autē inferiori fit tota mētiō in scriptura. z
ista erat i lōgītudie. 60. cubitoz z i latitudie. 20. sicut alie due
domus supiores. altitudo autē erat. 30. cubitoz a pauiētō vs-
q̄ ad tectū: z ob hoc dicet̄ hic q̄ altitudo tēpli erat. 30. cubitoz
q̄ solū fit mētiō de ista prima domo. ista autē erat facta de lapī-
dibus marmoreis pulchris: z oēs parietes eius interius erant
operti tabulis cedrinis z alienigenis. ita vt nullus lapis videret̄
in tota domo per partē interiorē. z iste tabule habebāt ima-
gines prominētes tā in tecto q̄ in parietibus z erant totaliter
deaurate. Pauiētū quoq̄ qđ de marmore erat optū erat ta-
bulis abiēgnis vel burinis vt dicunt hebrei: z iste tabule erant
operte laminis aureis ita q̄ totū tēplum interius tā in tecto q̄
in parietibus q̄ in pauiētō erat opertū auro ita vt nihil vi-
deret̄ in domo nisi aurū purissimū vt p̄. 3. j. in lra. Deinde ista do-
mus que erat in lōgītudine cubitoz. 60. erat diuisa parietī vno
qui relinq̄bat versus occidentē. 20. cubitos z versus orientē.
40. z sic fiebāt due domus quarū illa que erat. 40. cubitoz erat
apud portā z vocabat̄ sanctū vl sancta: z in ista erat mēsa ppo-
sitiōis cū panibus z erant cādelabra aurea: z erat altare aureū
thimiamatis. ad istā domū primā ingrediebant̄ alig de sacer-
dotibus quotidie. ad cremādū thimiamā z ad parandū lucer-
nas z in diebus sabbatoz ad mouēdū panes qui erāt in mēsa

ppositiōis tollēdo veteres z ponēdo recētes. scōa dom⁹ b̄is.
20. cubitos in lōgītudie z totidē i latitudie z totidē i altitudie
s̄z hebre. vel fm nos. 30. cubitos i altitudie vocabat̄ sc̄a sc̄oꝝ
in qua solū erat arca federis z cherubin quos fecerat salomon
de lignis oliuariū. ad istā domum solus summus sacerdos in-
grediebat̄ z hoc semel in anno z hoc in die ppitiatiōis vt p̄.
Leui. 1. 6. z ad hebreos. 9. ista autē erat dispōitiō domus quātū
ad partē interiorē. ostiū autē per qđ intrabatur erat solum ad
orientē: cetera autē p̄es clausē parietibus erant. De dispōi-
tione autē exteriori domus oīm q̄ erāt parietes de marmore
albo z pulchro z non erant inuestiti auro sicut intus. habebat
autē in parte anteriori orientali vbi erat porta quedam porti-
cū sup que erat appēditū qđdā in supma parte tēpli. s. eleua-
tum cētū z viginti cubitis sicut ante portas domoz solēt ipsa
tectā prominere p̄ aliquātū spaciū ad defensionē ab imbrib⁹.
era autē lōgītudo istius porticus. 20. cubitoz iuxta quātitatēz
latitudinis domus que erat etiā. 20. cubitoz: vnde tota ps oriē-
talis templi vbi erat porta erat operta porticu. deinde sciendū
q̄ per latera tria tēpli. s. ad occidentē meridie z septētrionem
erant tabulata quedam in circuitu templi per que poterant vi-
scurrere illi qui supra ascendissent: z ista tabulata erāt facta in
modū propugnaculoz vt ide possent sacerdotes pugnare vtra
quosq̄ inuadētēs tēplū. erāt autē ista tabulata sic facta q̄ ille
trabes que faciebant tria tecta domus transibāt per parietes z
prominebāt vltra domū: z in parte prominēti fiebat tabulatus
vipote prima domus habebat in altitudine. 30. cubitos cōpu-
tando a pauiētō versus sursum: z ibi erant trabes z ille tran-
sibant per parietē z prominebant extra: z istud erat in circui-
tu totius templi z in parte illa prominēti ponebat̄ pauiementū
de tabulis z erigebatur quoddā tabulatū in latere ne ambulā-
tes possent cadere extra: z ista tabulata vocant̄ fm quosdā pi-
nacula templi de q̄bus Mat. 4. scōz tabulatū erat factū p̄ istū
modū vbi erat tectū scōe dom⁹: z tertiū tabulatū erat vbi egre-
diebantur trabes tecti tertiē domus. s. apud supremā partē tē-
pli. ista descriptio est fm latinos. hebrei tamē z iosephus alit̄
volunt. s. q̄ in circuitu templi essent quedā latera vel tabu-
lata. i. domus lateraliter adherentes parieti tēpli: z iste domus
erat sic cōstituta q̄ erāt ad latus meridianū z occidentale z
aquilonare templi. ad latus autē orientale nulle domus erāt ne
impedirent porticum. erant autē iste domus sic ordinate q̄ pri-
ma eaz erat quinqz cubitoz in altitudine: z scōa totidē: z ter-
tium totidē z per vnā eaz ascēdebat̄ ad aliā qm erat scala fa-
cta intra parietē per gyrūz que vocat̄ cochlea sicut fit in gbus
dam turribus ecclesiaz: z tūc iste domus pertingebāt. 1. 5. cubi-
tis a terra z manebant alij. 1. 5. cubiti de altitudine prime do-
mus in quibus facte erant fenestre vt ingredere lumen in tē-
plū. quid autē istoz verius sit. j. dicet̄. q̄qd tñ dicat̄ scala per
quā ascendebatur ad istas domos quas ponunt iudei vel ad
tabulata que nos ponimus erat in ipso pariete tēpli: z ab vna
in aliā ascēdebat̄ sicut supra dictū est: z fm hebreos vocat̄ iste
domus exedre de quibus sepe fit mētiō in libris regum z pa-
lipo. z pphetarū. istud autē erat quātum ad dispōitiōē ipsius
templi: z intra istud non licebat alicui stare nisi sacerdotibus.
nam etiā leuite non poterant illuc introire: q̄ istud templū sa-
lomonis obtinebat nūcvice tabernaculi moysi: z tamē in taber-
naculum nunq̄ intrabant leuite sed sacerdotes soli vt colligif
nūeri. 3. et. 18. z ad hebreos. 9. Sciendū autē q̄ extra istud tem-
plum apud partem orientalem erat quedā platea magna val-
lata muro excelsō: z intra istam erant tres distinctiones q̄ vo-
cantur tria atria. vnum illorū erat atrium sacerdotum in quo
erat altare holocaustoz: z illuc non introibat aliquis de laicis
sed si quis offerre vellet aliqđ animal accedebat ad ostiū il-
lius atrij z ibi sacerdotes suscipiebāt illud. alia duo atria erāt
quedā loca amplissima distincta vnūz pro mulieribus z aliud
pro viris z ibi orabant z videbant quo fierent sacrificia. istud
autē nō erat templum: sed aliquādo vocatur templum sic p̄. 3. j.
8. cū dixit salomon si aliquis veniret ad orandum in templo:
nō licebat tamē alicui orare ibi nisi sacerdotibus quādo introi-
bant ad faciendū ministeria. etiā dicet̄ q̄ ch̄s introiuit in tem-
plum salomonis Mat. 20. z tamē manifestum est q̄ cūz ch̄s
non esset sacerdos sed vir de tribu iuda non pmittereť introi-
re in templum: sed introiuit in templum salomonis. i. in atriūz
vbi erant viri ad orōnem. ista atria que diximus esse tria ali-
quando vocantur duo vt p̄. 3. sequēti lib. c. 2. i. s. z extrinsec⁹ alia
ria vnuerse militie celi in duobus atrijs templi oñi. Sed forte
accipitur ibi solum pro atrio sacerdotali de quo magis ibidē

E
Forma tē-
pli salo. fm
hebreos.

videbitur. ista autē que dicta sunt de templo et atrio non possunt figurari in plano: eo quod sunt solida corpora et non possunt omnia latera sua exprimi in plano ubi solus est una superficies: et tamen deberet appere. 6. ut perfecte exprimeretur corpus solidum. nico laus aut ista figurat: sed quia non credidi aliquid posse exprimere in figura de istis que dicta sunt figurare non curavi: quia satis patet cuilibet cogitanti in dictis quomodo figurari debeat cum modicum differat templum salomonis afiguratione unius turris habentis tria genera camerarum in ascensu et exterius prominētia tria tabulata per gyrum que nos balcones vulgariter appellamus. ideo venio ad istas. (Domus autem quam edificabat rex salomon domo mino.) Solum intelligitur hoc de templo excludendo atria in quibus fiebat sacrificium et ordo popularium: eo quod illa atria non vocabantur domus quia non habebant tectus sed solum erat quedam platea magna patens soli et aeri: et per latera erat solum valda muro sicut atrius quod fecerat moyses in circuitu tabernaculi de quo supra dictum est et habetur Exo. 27. (Habebat. 60. cubitos in longitudine.) Considerabatur longitudine ab oriente in occidentem et latitudo a septentrione in meridiem sicut erat in tabernaculo moysi Exo. 26. et ob hoc paries septentrionalis et meridians erant longiores. scilicet quilibet 60. cubitorum. (Et. 20. cubitos in latitudine.) Ista erat longitudo parietum duorum. scilicet occidentalis et orientalis. et sic longitudo erat tripla ad latitudinem: et altitudo erat dupla ad longitudinem. scilicet quia erat centum et viginti cubitorum et erat sexcupla ad latitudinem. (Et. 30. cubitos in altitudine.) Sed obicitur quia. 2. palpo. 3. dicitur quod altitudo templi erat cubitorum centum et viginti. Respondendum quod ibi agitur de altitudine totius templi. hic autem de altitudine solius prime domus. nam de alijs duabus domibus parva mentio fit eo quod ille non proficiebant ad ministrationem sacra sicut domus inferior. Pro quo sciendum quod tota altitudo templi que erat. 120. cubitorum erat divisa per tres partes. prima erat a pavimento usque ad. 30. cubitos et ibi erat unum tectum. secunda ab ipso tecto usque ad alios. 30. cubitos et ibi erat secundum tectum. tertia ab ipso loco usque ad. 60. cubitos et ibi erat tectum supremum templi. Hic autem solum dicitur de prima domo in qua erat sancta sanctorum et domus maior que vocatur sancta. Sciendum autem quod cum dicitur hic quod longitudo erat 60. cubitorum et latitudo. 20. solum accipitur hic pro spacio cōtēto intra parietes non computando grossitiam parietum. nam ut quā volunt quilibet paries habebat grossitiam. 10. cubitos et computādo grossitiam parietum esset longitudo. 80. cubitorum et latitudo. 40.

Quare salomon fecit templum maioris dignitatis quam fuit tabernaculum moysi cum fuerit eiusdem figure. Questio. 11.

Queretur quare factum est istud templum maioris dignitatis quam tabernaculus quod fecit moyses. nam illud erat in longitudine cubitorum. 30. et in latitudine. 10. et in altitudine totidem ut colligitur Exo. 26. et ibi declaratur est. Aliquis dicit quod istud factum est ad hoc quod caperet maior multitudo in sanctuario. nam tempore salomonis erant valde plures bebrei quam tempore moysi. Sed domus quod non stat: quia non introibat aliquis de israelitis tempore moysi in tabernaculum nisi sacerdotes tempore quoque salomonis soli sacerdotes ingrediebantur ideo non oportebat esse maiorem domum. nam omnes alij manebant in atrio ubi fiebant sacrificia et illum solum oportebat dilatari. Sed adhuc dicitur quod cum nunc essent plures sacerdotes quam tempore moysi: oportebat templum in quod illi ingrediebantur fieri maius quam tabernaculum moysi. Sed dicendum quod istud non stat. nam esset verum si ingrederentur omnes sacerdotes in templum ad ministrandum vel laudandum deum sicut faciunt sacerdotes nostri qui simul ingreditur ecclesiam: et tamen in tabernaculo moysi unusquisque sacerdos introibat. scilicet in mane et in vespere ad cremandum thymiamam et ad collocandum lucernas. Exo. 30. sic etiam in templum salomonis unusquisque sacerdos intrabat ad faciendum predicta. scilicet incendere lucernas et cremare thymiamam. sic colligitur Luc. 1. de Zacharia patre beati Joannis qui solus introiit ad ponendum incensum et totus populus expectabat eum exterius apparuitque tunc sibi gabriel et factus est mutus. ergo etiam non oportebat propter hoc fieri maius templum salomonis quam erat tabernaculum moysi. Sed domus quod factum est maius propter duo. primo propter pulchritudinem et excellentiam. nam david dixerat. 1. palpo. 2. domus quam edificare volo omnino talis esse debet ut cunctis regionibus nominetur: in parvo autem edificio non potest esse magna pulchritudo. sicut dicit Aristoteles de hominibus valde parvis quod quod membra eorum sunt proportionata non vocatur pulchri sed poterunt vocari formosi: eo quod ad pulchritudinem requiritur debita magnitudo et sicut est in homine ita est

in edificio. tabernaculum autem moysi fuisset factum maius ut esset pulchrius: tamen quia erat portandum humeris hominum et in curribus mueri. 7. si esset valde magnus efficeretur importabile: ideo magis curatum est de necessitate quam de pulchritudine. templum autem salomonis erat aliquid manens: ideo poterat fieri in quacunque magnitudine ad hoc quod esset pulchrum. Secunda causa fuit quia templum salomonis edificatum fuit tale ad fortitudinem ut esset ibi defensio ab hostibus sicut in castro fortissimo: et ob hoc facta tria latera vel ambulatoria in circuitu quo erant propugnacula ex quibus poterat pugnari contra hostes: ideo debuit esse edificium satis longum et latum quia si esset angustum et breve in longitudine non posset fieri valde altum nec esset tante fortitudinis. tabernaculum autem moysi non erat ad aliquam fortitudinem cum esset de tabulis et operimentis portatilibus: ideo etiam si fieret parvum nihil referebat. Sciendum autem quod licet templum et tabernaculum salomonis non fuerint eiusdem magnitudinis tamen erant aliquantulum in vna proportionem. scilicet longitudo tabernaculi erat. 30. cubitorum et latitudo. 10. ut colligitur Exo. 26. ita longitudo templi erat. 60. cubitorum et latitudo. 20. et sic longitudo est dupla ad longitudinem: et latitudo dupla ad latitudinem: et tamen in eodem longitudo ad latitudinem est tripla. altitudo tamen non tenet proportionem quia in templo salomonis altitudo. 120. cubitorum. et sic erat dupla ad longitudinem et sexcupla ad latitudinem. in tabernaculo tamen erat altitudo equalis latitudini. scilicet 10. cubitorum et erat subtripla ad longitudinem. scilicet quia erat. 10. cubitorum cum quolibet tabula tabernaculi solum esset altitudinis cubitorum. 10. ut patet Exo. 26. cum autem quare non fuit servata proportio in latitudine et longitudine ad altitudinem in tabernaculo sicut in templo: fuit quia altitudo tabernaculi erat altitudo unius tabule que non poterat esse valde longa: vel si reperirentur valde longe essent importabiles. ideo fuerunt solum. 10. cubitorum ut sic portatiles essent. in templo autem quod erat aliquid manens poterat fieri quicunque altitudo. (Et porticus erat ante templum.) Hic ponitur fabricatio porticus. pro quo sciendum quod porticus dicebatur esse quoddam spatium planum ante portam templi quod erat ad partem orientalem eius secundum magnitudinem tecti supra posita: ad alia autem latera templi. scilicet meridianum. aquilonare et occidentale non erat porticus: quia porticus dicitur spatium quod est ante portam quod tamen tecto apertum est: et quia unica porta erat templi. scilicet ad orientem erat unica porticus. reliqua autem latera templi habebant ambulatoria tria per gyrum de quibus. 3. dicitur scilicet non habebant portem. in isto porticu templi salomonis aliquando Christus ambula bat ut patet Jo. 10. et ambulabat iesus in templo in porticu salomonis et in loco illo licebat cuilibet stare eo quod erat extra templum. (20. cubitorum longitudo) scilicet porticus habebat in longitudine cubitos. 20. Considerandum quod longitudo porticus aliter accipitur quam longitudo templi: quia longitudo templi accipitur ab oriente in occidentem. et latitudo ab aquilone in meridiem. longitudo autem porticus accipitur a meridiem in septentrionem. et latitudo ab oriente in occidentem. (Juxta mensuram latitudinis templi.) ita tamen erat longitudo porticus quanta erat latitudo templi: erat autem latitudo templi. 20. cubitorum et equa erat longitudo porticus. vel aliter intelligitur iuxta mensuram latitudinis templi. scilicet longitudo porticus considerabatur ab illa parte a qua erat latitudo templi. scilicet a meridiem in septentrionem. et iste est sensus quem intendit ista. et sic totum latus orientale quod erat latitudo templi habebat porticum. (Et habebat. 10. cubitos latitudinis.) Accipitur latitudo porticus ab occidente in orientem: et istud est quantitas per quam prominebat tectum a templo versus foras et in istis. 10. cubitis defendebantur manentes. 3. a pluvijs. (Ante faciem templi.) scilicet iste porticus erat solum in facie templi. vocatur facies improprie. nam facies vel posteriora ante vel retro dextrorium vel sinistram non consideratur proprie nisi in re aiata. in domo autem accipiuntur large. scilicet pars ubi est porta vocatur facies: et hoc accipiuntur posteriora et dextrum et sinistrum: vel vocatur facies templi: quia erat orientalis et oriens in mundo est pars anterior finem quod quidam considerant. philosophus tamen. 2. de celo et mundo vocat orientem partem dextram mundi. (Fecitque in templo fenestras obliquas.) Vocantur fenestre oblique ille que a parte exteriori sunt parve et interior dilatantur et sic linee laterales non sunt paralele sed extenduntur et elongantur a se invicem sicut latera trianguli. istud autem fit ad hoc quod lux multa intret per illas: quod non fieret si essent fenestre equales intus et extra. cum buius est quia radij solis venientes ab extra intersecant se in superficie fenestre ubi est locus strictior: et deinde dilatantur et intrat lux in domum per modum pyramidis eversae. de quo patet. 1. lib. perspectiv. eois

Obiectio.
Rñsio.

1. rñsio.

Cōfutatio.

2. rñsio.

Cōfutatio.

Rñ. q. ppter
duo.
pñio.

Edifica-
tio q̄ritur
ad abū-
latozia z
interio-
re olipō
nē pietū.

pspecti. cōis propositione. 6. z sic sunt fenestre cōiter in ecclīis
z in alijs domibus. (Et edificauit super.) Sic ponit scōs. scdī
ficatio quātū ad deambulatozia z interiorē dispositionē parie-
tus: z p̄io ponitur hic de ipsis deambulatozijs. Cōsiderandū
aut circa ista q̄ aliter assignatur a iudeis z aliter a nobis: nos
enim ponimus tria deambulatozia que fierent super trabes
eminentes de domo. nam accipiendo a pavimento versus su-
pra cubitos. 30. erat ibi tectum z trabes prominēbant per pa-
rietem extra templum per. 5. cubitos z cōputādo ab ipsis tra-
bibus versus supra fiebat aliud tectū i fine. 30. cubitoz scōz:
z ibi ponebātur trabes scōe q̄ p̄minebāt extra parietē p. 6. cu-
bitos z ab ipso loco versus supra per. 60. cubitos. erat aliud
tectū de trabibus que prominēbāt extra parietē per. 7. cubitos
z super istas trabes ponebant tabule vt fieret pavimentū de
eis z erigebātur alia latera de tabulis in altum super extremi-
tates trahum: z sic fiebat deambulatozium in circuitu tēpli de
quo nō posset aliq̄s cadere cū esset murus factus de tabulis in
gyro. Sciendū q̄ ista latera vel tabulata siue deambulatozia vi-
cuntur esse hic tria: nō quidē q̄ erāt in tribus lateribus. s. me-
ridiano occidentali aglonari: sed q̄ erāt in quolibet latere istoz
ista tria. nam p̄mo modo vnū ambulacrū vocaretur tria ambu-
cra vel tabulata: sed q̄libet istoz trium tabulatozū circuibat
tria latera in gyro eo q̄ trabes que prominēbāt per parietem
meridianū prominēbāt etiā per parietē aquilonarē z alie tra-
bes quo respōdētes istis prominēbāt per parietē occidentālē.
z sic quodlibet istoz ambulatoziorū trāsbāt per parietē meri-
dianū occidentālem z aquilonarē: sed nō redibat ad eundē pū-
ctū eo q̄ ista tabulata non trāsbāt per partē orientalem vbi
erat porticus. z tunc dicit de istis q̄ p̄mū tabulatum vel am-
bulatozium q̄ erat inferius habebat. 5. cubitos z scōs sex z ter-
tiū. 7. istud assignatur dupliciter. Vno modo q̄ prominērent
trabes inferiores solum. 5. cubitis. z trabes secūdi tabulati p̄-
minerēt. 6. cubitis. z trabes tertiū tabulati prominēret. 7. cubi-
tis. z sic illi qui erāt in superiori tabulato poterant videre oēs
adherētes parieti templi nō impediētibus vsū inferioribus
tabulatis. si tñ equali prominēret iste trabes oīum tabulatozū
impediēnt qui erāt in superioribus tabulatis videre obstanti-
bus inferioribus tabulatis. Alio modo assignat istud. s. q̄ tra-
bes equaliter se haberēt. s. q̄ proiecto per pendiculo a superio-
ri tabulato tangeret extremitates duoz tabulatozū inferiorū z
tamē trabes prominēret inaequaliter. s. superiores. 7. cubitis z
inferiores. 6. z infime. 5. cubitis. hoc aut est q̄ parietes tēpli for-
te versus partē supiorē stringerent sicut in multis edificijs par-
tes superiores stringūtur ad conū per modū pyramidū. iudei
autaliter assignāt ista tria latera templi dīcētes q̄ nō promine-
bant aliq̄ue trabes de templo sed solū erant latera. i. domus la-
teraliter adherētes. s. q̄ vnū latus earū erat ipse paries tēpli:
z cōstituit isto modo q̄ esset quilibet domus quadrata. s. 5. cu-
bitozū altitudinis: z totidē longitudinis: z totidē latitudinis: z
sic erāt per circuitū totius templi p̄ter q̄ in latere orientali eo
q̄ ibi erat porta z porticus: z fm hoc cū paries aquilonaris ha-
beret cubitos. 60. z paries meridianus totidē z paries occide-
talis. 20. q̄ sunt simul. 140. cubiti essent domus. 28. z istud esset
p̄mū latus in gyro templi. scdm latus domoz erat super istas
primas fm eadē lōgitudinē latitudinē z altitudinē: z sic essent
totidē domus q̄ supra. tertiū aut latus domoz esset supra scōs
in eadē lōgitudinē latitudinē z altitudinē: z sic essent totidem
domus in vno latere siue gyro sicut in alio. occuparent aut iste
domus in altitudine cubitos. 15. cū quilibet haberet. 5. cubi-
tos in altitudine z sic manerent aliq̄. 15. cubiti ad altitudinem
prime domus cōplendā que erat domus tēpli habēs. 30. cubi-
tos in altitudine vt p̄ supra. z in illo spacio. 15. cubitozū erant
facte fenestre oblique que habent. 5. vt lux itroiret in templū:
z tamē sup sancta sanctorū solū manebant fm hebreos cubiti.
5. eo q̄ ipsi volunt q̄ sancta sanctorū haberet in altitudine cu-
bitos. 20. sed de hoc. j. dīcēt. fm istū modū assignāt latera ine-
qualia. s. q̄ vnum haberet. 5. cubitos q̄ erat inferius z imme-
diatū haberet. 6. z supemū haberet. 7. istud aut est in p̄mine-
tia a parietibus templi: z tūc assignāt dupliciter istud vno mo-
do q̄ domus inferior esset strictior z immediata p̄mineret vno
cubito sicut prominēt tectū super parietes domus: z tertiā p̄o-
mineret alio cubito super immediatam z duobus cubitis su-
per inferiorem. z sic edificium in parte supiori semper dilata-
ret. alio modo q̄ iste camere essent equaliter p̄minētes. s. q̄
perpendiculum cementarij pendens ab extremitate camere su-
perioris tangeret cameras oēs vsq̄ ad pavimentum z tñ pro-

minebat vna plusquā alia. s. q̄ murus sanctuarij stringebatur
semper ascendēdo sicut supra dicebat. S3 oīm videt q̄ sit mo-
dus cōueniētiōz assignādi ille quē ponunt latini q̄ ille quē po-
nunt hebrei. q̄ p̄ q̄ oī hic edificauit super parietē tēpli tabu-
lata per gyrum z tamē nō proprie dīcīt q̄ iste domus quas he-
brei ponunt essent fabricate super parietē templi sed iuxta pa-
rietē ad latus eius: tabulata aut que nos ponimus sunt edifica-
ta super parietē tēpli: q̄ facta sunt super trabes prominētes de
lateribus templi. Itē dīcīt hic in lra q̄ fecit latera in circuitu:
tamē istud nō applicat domibus quas ponūt hebrei q̄ ille vel
vocabuntur tabulata vel latera cum hic ponātur ista vt diuer-
sa: cōueniunt tamen valde positioni nostre. s. q̄ tabulatū vocet
ipsū pavimētū de tabulis factū z latera vocat ipi cancelli late-
raliter erecti versus partē exteriorē domus ne ambulātes p̄ ta-
bulatā caderent. Itē dīcīt. j. q̄ posuit salomō trabes per circui-
tum domus z istud valde cōuenit ad faciēdum tabulata fm q̄
nos ponimus. s. q̄ iste trabes prominēret de parietibus z sup
eas poneretur pavimētum de tabulis. Itē. j. dīcīt q̄ posuit sa-
lomon ostium in latere domus ad ostēdēdum ad ista tabulata.
z dīcīt q̄ de vno ascendebatur ad aliud z ponit vnū ascen-
sus pro oībus q̄ satis cōuenit ponēdo tabulata sicut nos ponī-
mus q̄ ille ascēsus directus ibit ad oīa tria tabulata cum vnū
sit sup aliud: z tñ non videt sic si ponātur domus paruule quas
ponebāt hebrei: q̄ tunc nō videbūtur modus quō per vnū
ascensum iretur ad oēs domos: q̄ necesse erat fm positionem
hebreoz q̄ in quolibet tabulatu domoz essent. 28. domus vel
30. fm q̄ vult iosephus: z sic essent in tribus tabulatis. 84. do-
mus vel 83 iosephū. 90. z tunc ad illas nō videt quō ascēdatur
per vnū ascensum. nā poterit aliquis ascēdere ad tres earū
directe suppositas per vnū ascensū: tñ nō poterit ascēdere ad
oēs alias nisi sint alij ascēsus vel quilibet earū sit in duobus
locis vel tribus perforata: ita vt si aliquis debet ire ad vnā ca-
merā vnū lateris. s. inferioris trāseat oēs cameras inferio-
res de vna in aliā: z sic de latere medio z superiori q̄ nullo mo-
do cōuenit q̄ tunc nulla earū pprie esset camera nisi vltima: sed
essent trāsitus ad cameram vltimā. Ideo fm positionē nostrā
melius stat in qua non sequit incōueniēns. Item nō stat posi-
tio de istis cameris. s. q̄ vnū tabulatū earū promineat. 5. cubi-
tis. z aliud. 6. z aliud. 7. q̄ aut poneat q̄ iste camere p̄minebāt
inequaliter versus partē exteriorē. s. q̄ supiores camere dila-
tarentur duobus cubitis super infimas z medie vno cubito su-
pra infimas aut q̄ equaliter prominēret ad partē exteriorē: z
tamē murus templi cōtinue stringeret versus partē superiorē:
z sic supiores essent latiores. P̄mū nō stat q̄ tunc cū illa tria
latera domoz essent cōtinuata. s. q̄ paries vnus camē erat sup
parietē alterius dilataret edificium cōtinue versus supra q̄ est
cōtra regulā edificiorū q̄ edificium cōtinet versus supra: vel cō-
stabit lateribus paralelis vel cōtinue stringētur versus supra
ita vt acuantur in conum sicut pyramides. Hic tñ dilataretur
opus versus supra. C Secūdus modus nō stat. s. q̄ camere cō-
sisterent ad partē exteriorē in eadē linea recta fm perpendicu-
lum ita q̄ nō prominēret vna super aliā nec vno digito: eēt tñ
latitudo vni. 5. cubitoz z alia. 6. z alia. 7. cubitoz hñ: q̄ strigē-
tur murus siue paries templi. Sed hoc nō stat q̄ tūc in. 5. cubi-
tis cōputādo a pavimento versus supra stringerent parietes
vno cubito z in. 10. cubitis stringerent duobus: z sic cōsequē-
ter. z ideo oportebat q̄ cū altitudo tēpli esset. 120. cubitozū q̄
qñ parietes venirent ad superiorem partē iā esset strictio facta
per. 24. cubitos: z hoc nō pōt stare q̄ latitudo templi solū erat
20. cubitoz vt p̄ in lra. z sic nō posset puenire ad altitudinē.
120. cubitoz: sed cū pueniret ad centū cubitos concluderet ex-
tremitas pyramidis z pueniret parietes in pūcto. Etia nō stat
cōueniēter dictū q̄ in. 5. cubitis altitudinis aliq̄d edificium strin-
gatur vno cubito per latitudinē: z sic cōsequēter q̄ istud nō p̄-
neret nisi ad aliquā pyramidē paruā z solidā: z tamē domui q̄
intus hēt vacuitatē nō conuenit tale edificium. ideo tenendus
est modus quē ponūt latini. nō tñ negamus ex hñ q̄ in circuitu
tēpli essent credre sacerdotes que erāt parue domūcule. nā
lra ponit istas p̄mo palipo. 28. c. z sepe ponit eas ezechiel. an tñ
iste esset sic cōiuncte muris sicut dixerūt hebrei declarabitur se-
quēti lib. c. 22. vel. 1. palipo. 28. C Iosephus aut. 8. antiquita-
tum aliter assignat fabricā templi z istoz tabulatozū. dīcīt. n. q̄
salomon eleuauit templum vsq̄ ad camerā ex lapide albo cō-
structā cuius altitudo fuit. 60. cubitoz lōgitudō tātūdem z ad
orientē vestibulū vel porticū habebat longitudinē. 20. cubitoz
z latitudinē. 10. z sic vult iosephus q̄ medietas tēpli fm alti-

Positio la-
tinorū me-
lior.

Alia assi-
gnatio sa-
brice tēpli
f3 iosephū.

tudinē esset de lapide ⁊ reliqua medietas altitudinis parietis
esset de lignis: ⁊ illā medietatē superiorē vocavit ipse camera:
aliā aut inferiorē. 60. cubitoꝝ vocat templū: ⁊ tamē illā nos di-
uidimus in duas ptes. ita vt medietas inferior que est. 30. cu-
bitoꝝ in altitudine sit templū: ⁊ alia medietas sit camera vel ce-
naculū. dicit etiā iosephus q̄ erant edificate in circuitu templi
30. paruule domus que sui copulatione tēpli spaciū extrinse-
cus audiebāt. nam ⁊ ingressus eaz ita fecit adinuicē vt ex alia
intraret ad aliā. barū aut singule domus latitudinē habebant.
5. cubitoꝝ ⁊ rātūdē lōgitudinis altitudinis vere. 20. erāt autē
edificate sup has alie ⁊ rursus alie sup has equales nūero ⁊
magnitudine. ⁊ fm istū modū ponēdi iosephi ista tria appēdi-
tia domoꝝ exigebant in altū cubitis. 60. ⁊ operiebāt totā alti-
tudinē templi q̄rū ad ptē in qua fiebāt ministraciones sacre: q̄
illa solū erat altitudinis cubitoꝝ. 30. vt p̄ supra in lra. **C** Istā
nō posset ad aliā. barū aut singule domus latitudinē habebant.
rū: etiā modicū ouenit lre q̄ ponit medietatē parietis tēpli fa-
ctam de lapide ⁊ aliā medietatē de ligno. nec etiā in hoc op̄ q̄
nimis credamus iosepho q̄ ipse nō vidit istud templū sed so-
lū illud q̄ cōstructū fuit post rediū de babilone q̄ nō fuit p̄
oīa simile huic magnitudine ⁊ p̄ciositate. ideo teneat positio
latinoꝝ que supra in principio descripta est. (Et edificauit sup
parietē templi tabulata per gyrū.) Ista tabulata sunt pauimē-
ta facta de tabulis in circuitu templi super trabes que p̄mine-
bant de parietibus tēpli: ⁊ viciū per gyrū q̄ in toto circuitu tē-
pli erāt ista tabulata. f. ad meridiē occidentē ⁊ aquilonē: in sola
aut parte oriēiali nō erant ista tabulata eo q̄ ibi erat porticus
vt supra declarātū est. (In parietibus domus). i. super parie-
tes domus. f. q̄ ipse trabes super quas ponebat pauimentū de
tabulis erāt super parietē. i. p̄minebāt de pariete. (Per cir-
cuitū tēpli ⁊ oraculū). i. erant iste trabes p̄minētes ex parieti-
bus per totū circuitū tēpli p̄ter q̄ in parte oriēiali: ⁊ vocatur
hic tēplū stricte pars anterioris tēpli q̄ vocat scā: ⁊ erat in lō-
gitudine. 40. cubitoꝝ ⁊ in latitudine. 20. oraculū vocat sancta
sanctoꝝ que erat parua domus habēs in lōgitudine cubitos. 20.
⁊ in latitudine totidē. vocat aut domus oraculū. i. domus oīa
quā orabat. nā oēs hebrei orabāt oīa occidentē vbi erat scā
sanctoꝝ eo q̄ ibi erat arca ⁊ cherubin in q̄bus maxima sancti-
tas dei fulgebat. vel vocat domus oraculū. i. domus arce q̄ ar-
ca vel p̄pitiatorū eius vocat oraculū: ⁊ est sensus q̄ erāt tabu-
lata p̄ gyrū tēpli ⁊ oraculū. i. per oīa latera ambiētia sancta san-
ctoꝝ ⁊ p̄iorē domū tēpli. latus aut q̄ maxie p̄tinebat ad san-
cta sanctoꝝ erat occidentale: ⁊ est sensus q̄ etiā in illo latere erāt
trabes p̄minētes de pariete ad faciēdū tabulata. (Et fecit la-
tera in circuitu.) Ista latera vocant q̄dā cācelli qui surgebāt
in altū sup capita trabiū ne ambulātes super tabulata possēt ca-
dere ad partē exteriorē: ⁊ sup istos cācellos reclinabant ad as-
piciēdū inferiora illi qui ambulabāt per tabulata tēpli. **C** Alii
qui volūt q̄ ista tabulata vocarent pinacula tēpli ⁊ super ali-
q̄d istoz fuerit ch̄s cōstitutus a sathana q̄n tētanit eū. **M**at.
4. sic tenet rabanus ⁊ glo. ordinata ⁊ hystoria scholastica. Sed
nō multū videt q̄ si ch̄s cōstitutus fuisset sup aliq̄d istoz cum
ipse noluerit se mittere deorsū sicut diabolus suadebat sed de-
scenderit per gradus assignatos: oportebat q̄ descenderit p̄ par-
tē interiorē templi. f. per partē illā in qua fiebāt sacre ministrā-
tiones ⁊ vbi erat incēsoꝝ altare ⁊ mēsa p̄positionis: eo q̄ ostiū
per q̄d ascēdebat ad tabulata erat intra tēplum vt p̄ supra. in lra
⁊ tū illuc nō licebat ingredi nisi sacerdotibus. ch̄s aut nō p̄mi-
sisset se tētari taliter vt oporteret eū facere oīa legē iudeoꝝ. f.
q̄ introiret i tēplū cū ad ipsū nō p̄tineret: q̄ nō erat sacerdos
sed de tribu iuda. pinacula igitur tēpli alia vidētur fuisse de q̄-
bus dicit. **M**at. 4. Scdm̄ hebreos qui non ponūt ista tabula-
ta sed domos inherētes lateraliter tēplo d̄s dicit q̄. (Edificauit
salomon sup pietē tēpli tabulata p̄ gyrū). i. edificauit domos
de tabulis que ab hoc vocant tabulata: ⁊ ista erāt super parie-
tes. i. in circuitu iuxta parietes tēpli. (Per circuitū tēpli ⁊ ora-
culū). i. iste domus erāt per totū circuitū tā p̄ime partis tēpli
que vocant templū: q̄ scōe partis que vocant oraculum vel
sancta scōꝝ. (Et fecit latera in circuitu). i. fecit domos in late-
ribus tēpli que ob hoc vocant latera. i. laterales domus. (Ta-
bulatū q̄d iuxter erat. 5. cubitos hēbat latitudis.) Hic describi-
tur figura tabulatoꝝ ⁊ fm positionē n̄ am tabulatū erat pau-
imētū factū de tabulis locatis sup trabes p̄minētes de parie-
tibus: ⁊ ponit hic latitudinē tabulati. f. quātū p̄minebāt trabes
extra parietem: altitudo aut non ponitur: ⁊ ista erat altitudo
cācelloꝝ eleuatoꝝ sup extremitates trabiū in altū ad hoc q̄ nō

caderēt ambulātes p̄ tabulata. S̄ certū ē q̄ ista altitudo parua
esset ad hoc q̄ existētes in tabulatis possent reclinari sup cācel-
los ⁊ aspicere extertora. lōgitudō vero tabulatoꝝ nō ponit eo
q̄ ista erat determinata: q̄ q̄libet tabulatū istoz erat p̄ totum
gyrū tēpli p̄ter q̄ in latere oriēiali. quātā ergo esset lōgitudō
triū laterū simul sup̄toꝝ. f. meridiani occidentalis ⁊ aglonarij: tā-
ta esset lōgitudō cuiuslibet tabulati. ⁊ ista erat lōgitudō cubito-
rū. 140. vel melius accipiēdo erat. 160. eo q̄ grossities cuiusli-
bet duoz parietū. f. aquilonarij ⁊ meridiani erat cubitoꝝ. 10.
⁊ fm istū modū oīa tria tabulata erāt equalia in lōgitudine ⁊ al-
titudine. latitudo aut erat inequalis. (Et mediū tabulatū. 6. cu-
bitoꝝ latitudinis.) Primū tabulatū erat sup trabes eminētes
de pariete que pertinebāt ad tectū p̄me domus: ⁊ istud tabula-
tū erat eleuatū a terra. 30. cubitis q̄ tāta erat altitudo p̄me do-
mus vt p̄ hic in lra. mediū tabulatū erat sup trabes p̄minētes
de pariete de tecto scōe domus. ⁊ istud tabulatū eleuabat a ter-
ra. 60. cubitis. (Et tertiū tabulatū. 7. hīs cubitos latitudis.)
Istud tabulatū erat factū sup trabes p̄minētes de tecto tertię
domus ⁊ erat eleuatū a terra cubitis. 120. iuxta altitudinē to-
tius tēpli. latitudo aut ponit dissimilis in istis tabulatis. f. q̄ in
ferius esset minus ⁊ mediū maius ⁊ sup̄mū maximū ⁊ hoc p̄
excessum vnus cubiti ad alterū. quomodo aut hoc sit assigna-
ti fuerūt supra duo modi fm hebreos qui nō ponūt ista tabula-
ta esse deambulatoria q̄dā sed domos paruas existētes in cir-
cuitu tēpli. Dom q̄ vnū tabulatū. i. vna series domoꝝ q̄ ime-
diate fundata erat sup terrā erat minoris latitudinis. f. cubito-
rū. 5. ⁊ media series erat latitudinis. 6. cubitoꝝ. ⁊ sup̄ma se-
ries domoꝝ erat latitudinis. 7. cubitoꝝ. quō aut assignanda sit
ista diuersitas latitudinis etiā fm hebreos. d̄ declarātū est: sic
iste domus altitudine ⁊ lōgitudine equales ponebant sed lati-
tudine inequales. (Trabes aut posuit in domo p̄ circuitū for-
tectus vt nō hererēt muris tēpli.) fm positionem latinoꝝ expo-
nit ista lra de trabibus que p̄minebāt de parietibus p̄ tria lo-
ca vbi erāt tria tecta domoꝝ: ⁊ sup istas trabes fiebāt tabulata
vt supra dictū ē. Et tūc dubiū est qd est q̄ nō herebat muris
tēpli. nā nō pōt intelligi de trabibus q̄ cū ipse egredereetur de
pariete necesse erat q̄ hererent parieti. **C** Sed dicit aliq̄ in
telligi de tabulatis. f. q̄ nō herebāt parieti q̄ tabule posite su-
per trabes nō cōiugebant parieti tēpli: nec tū erat ibi tāz ma-
gna apertura vt aliq̄s labi posset nec etiā poterat pes human⁹
itercipi. f. tūc nō videt ad qd relinquebat illud parū spaciū
q̄ inutile erat. **C** Dicit ergo aliq̄ ⁊ melius q̄ intelligi hoc de cā-
cellis siue lateribus que erigebant sup capita trabiū. f. q̄ illa la-
tera nō adherebāt muris tēpli. istud tenet nicolaus. **C** S̄ etiā
istud nō stat: nā oīno videt carere rōne q̄ ponerent trabes vt
latera siue cācelli tabulatoꝝ nō adhererēt muris tēpli: q̄ si late-
ra ista adhererēt muris tēpli nō essent ibi aliqua deambulatoria
sed essent fixe tabule sup parietes ad tegēdū illos: sicut erat
ex parte interiori domus vbi oēs parietes tabulis opti erāt ita
vt nullus lapis apparere posset vt p̄ supra. ideo q̄q̄ existētib⁹ tra-
bibus cācelli nō adhererēt muris tēpli: tū trabes nō erāt posi-
te ad hoc q̄ cācelli nō hererēt muris: q̄ dato q̄ nō essent tra-
bes cācelli nō hererent muris eo q̄ cācelli nō essent nisi trabes
ponerent. **C** Sed oīm q̄ intelligi hoc de q̄busdā trabibus
grossis quas fixit salomō in terra per totū circuitū tēpline ali-
quis posset accedere ad parietes tēpli: ⁊ hoc tā vt cōseruarent
a nocumēto tam p̄pter sanctitatem q̄ non debebat cuiuslibet li-
cere accedere ad rem sanctam. isto modo fecit moyses in de-
serto. nam in circuitu tabernaculi posuit atriū ne liceret cuius-
q̄ accedere ad tabernaculum: ⁊ ista expositio est nimis conue-
niēs. **C** Sed obijciat aliquis q̄ dicitur hic q̄ posuit trabes in
domo: ⁊ tū isto modo nō ponebāt trabes in domo sed extra p̄
circuitū. **C** Dom q̄ hic nō dicit absolute q̄ erāt iste trabes in
domo: sed q̄ erāt in domo per circuitū for̄tē. i. erāt extra do-
mū per circuitū domus. ⁊ istud fortificat positionē ⁊ redarguit
positiones sup̄iores: q̄ f̄ illas iste trabes nō erāt for̄tē: posite
f̄ de parietib⁹ egrediebant. **C** Itē dato q̄ diceret absolute q̄ iste
trabes erāt in domo satis staret q̄ essent in circuitu domus: q̄
illa que sunt in circuitu domus dicunt esse in domo vt p̄ supra. Jo-
annis. 10. cum dicit q̄ ambulabat iesus in tēplo in porticu sa-
lomonis. ⁊ tū q̄n erat in porticu nō erat in tēplo cum porticus
esset extra templū vt p̄ supra in lra: ⁊ sic esset de istis trabibus
q̄ essent in circuitu domus q̄q̄ diceret q̄ erant in domo fm
hebreos qui ponūt domusculas in circuitu tēpli. **C** Dnt aliq̄ q̄
iste trabes ⁊ erāt aliter assignāde. f. q̄ i tertiū cuiuslibet seriei
domoꝝ prominerēt trabes aliquāliter extra domum. f. capita
earū:

S

Lōfutio.

In. q. 10.

Tabulata q̄
dicat ⁊ eoꝝ
dispositioes

†

†

S

†

Que erāt pi-
nacia tēpli.

†

†

†

Que erāt ta-
bulata.

†

†

b

†

Dubiū.

I. rñso.

Scōa.

Lōfuta.

3

Tertia.

Obiectū

Rñso.

earū: et istud faciebat ad hoc qd nō adhereret aliqui muro. S; istud nihil est qd iste trabes erāt alte a terra. f. ad minus. 5. cubitis eleuate. ideo sub illis poterat quilibet intrare et nō phibetur accedere ad murū. Ideo vōm qd etiā fm bebreos iste trabes ponēde erāt in circuitu domoz parua; quas ipsi ponūt ita qd nullus posset accedere ad illas domos que etiā sacre erant.

† (Domus autē eū edificaret.) Hic ponit modus edificationis quātū ad hoc qd instrumēta fabroz in ea nō apparuerūt. et dicitur.

† (Domus cū edificaret de lapidib; volatis.) f. tota domus facta est de lapidibus volatis. i. quadratis: qd erāt facta ope cemetarij et polita a bibliis vt pz pcedē. c. et fuerunt parietes de lapidibus vsq; ad altitudinē. 120. cubitoz. qd iosephus dicit qd fuit vsq; ad altitudinē. 60. cubitoz de lapidibus et reliq; medietas altitudinis fuit de lignis. (Atq; pfectis edificata ē.) Uo cantur lapides pfecti. i. pfecte politi atq; figurati: ponūtur autē volati et pfecti qd due operationes fiebāt in lapidibus. pma erat qd quadrabant et volabant et ista fiebat p cemetarios salomonis et hyra: et tūc manebāt lapides aliquid rudes et fiebat scda opatio in eis. f. qd poliebant et figurabant: et istud fiebat p biblios vt pz pcedē. c. et qñ fiebat ista vltima opatio dicebātur lapides esse pfecti. (Malleus et securis et oē ferramētū nō sunt audita in domo cū edificaret.) f. cum edificatū fuit tēplū salomonis nō fuerūt aliq; ferramēta audita in domo s; oia sine ferramētis scā sūt. et hoc v; spale qd nūq; fit in alijs domib;.

† Quo potuit tēplū salomonis fieri sine ferramētis. Qd. 12. Quæretur ri cū nihil artifices facere possent sine ferramētis. C Respōdet bebrei qd salomō habuit sanguinē cuiusdā vermiculi qui vocat thamis quo aspisa marmora facile secabant quē inuenit hoc modo. habebat. n. salomō strutionē habētē pullū et inclusus esse pullus strutionis sub vase vitreo. strutio autē vidēs filiū vase inclusū cū eū hēre nō posset tulit de deserto vermiculū cuius sanguine liniuit vitrū et cōfractū esse: quē vermiculū salomō colligens et alios similes inquirēs marmora facile secabat ita vt nō esset opus instrumēto. C S; dōz qd istud falsū est qd oia marmora et ligna et quicūq; lapides pns cedebāt a cemetarijs salomonis et hyra; in mōte qui qdrabāt eos. deinde biblij poliebāt illos pcedē. c. ergo cū instrumēto ista fiebāt. C Sed dōz qd oēs lapides et ligna que ad tēplū ducta sunt volata fuerūt et polita sicut fuit in alijs edificationibus: fuit tūc differētia qd salomō fecit oia ista poliri in mōte. f. qd fecit qd artifices tēpli caperēt mēsuras tēpli et cōsiderarent quot lapides et quales necessarij erāt et qualia ligna et p gbus locis: et tūc inserūt lapides et ligna sic parari in mōte: et vcebant parata in hierusalē vnde nihil superāt nisi qd isti lapides et ligna ponerēt in locis suis et ad hoc nō erat opus malleo serrā aut alijs ferramētis. vnde nō dicit hic qd ad edificationē tēpli nō fuerūt malleus et ferra et alia ferramēta necessaria s; solū qd nō fuerunt audita in domo quādo edificabāt. f. bene audita sunt in mōte qñ lapides et ligna cedebant et dolabant: s; postea nō fuerūt audita in domo. i. in ipso tēplo qñ cōiugebant lapides et ligna ad edificationē domus. C Sed obicit andreas hoc dato qd nō essent necessaria ferramēta ad locādū lapides et ligna: tūc saltē crāt necessaria ad cōpaginādū tabulas et figēdū clauos in eis vt firmiter manerēt: clauū autē magni erant vt pz hic et. i. palipo. 3. C Rīdet idē andreas qd ista posita sunt ad hoc qd nos admirari debeamus sapiētiā salomonis qui potuit inuenire aliquos modos per quos ista fierēt sine ope malleoz. et sic aliquo modo andreas cōsentit bebreis. et tūc nō sufficit id qd ponebāt bebrei ad hoc: qd dato qd essēt multi vermes quoz sanguine frāgerent marmora tūc nō poterat sanguis iste applicari ad h; qd figeret clauos in tabulis s; posset applicari ad frāgēdū clauos: ideo necessarij fuit aliq; ferramētū. C Dōz igif qd in domo cūz fabricabāt nō audita sunt malleus ferra et alia ferramēta ad volādū lapides et ligna qd ista fuerant volata in monte sed audita sunt qñ cōpaginabātur tabule et figebantur clauū. et pz hoc qd dicit in lra. domus autē cū edificaret de lapidibus volatis atq; pfectis malleus et securis et omne ferramētū nō sunt audita in domo qñ dicit ad volādū lapides et pficiendū eos nō fuerūt audita ferramēta sed bene ad aliq; aliud: et sic nō pōt poni hic aliq; miraculū sapiētie salomonis. (Ostū lateris medij in pariete erat domus dextre.) Hic ponitur de fabricatione ostij per qd ascendebāt ad tabulata tria supraposita. et dicit qd erat vñ ostiū pro oibus tribus tabulatis: et istud erat in pariete domus intra tēplū ne posset ascēdi per partē exteriorē: et factū erat vñ ostiū pro oibus tribus tabulatis

hoc modo qd paries templi erat valde grossus. f. 10. cubitoz sicut ponit cōiter: et i ipso pariete intra grossitiē eius fecit quēdam ascēsum giratiū quēadmodū fit in gbusdā turrib; et vocat cochlea: et cū perueniret ad altitudinē vñus deambulatorij siue tabulati erat porta in pariete per quā exiret ad ipsū tabulatū. ascēsus autē siue cochlea cōtinuabāt per parietē vsq; ad scdm deambulatorij et ibi erat alia fenestra per quā introiret in ipsū deambulatorij: et sic cōtinuabāt cochlea vsq; ad tertiū deambulatorij et vicē istud ostiū lateris. i. qd erat in latere. f. in pariete qui erat latus tēpli: et dicit lateris medij. i. qd erat in medio parietis. f. intra grossitiē eius. vel aliter erat in medio pariete. i. in medietate lōgitudinis parietis eque distans fronti oriētali et occidētali. et dicit qd erat in pariete domus dextre. i. erat in pariete domus ad dextrā eius. vocat autē dextra pars meridiana qd pars oriētalis vocat facies vt pz supra. f. qd porticus erat ante faciē tēpli: et tñ porticus erat ad oriēte: et tñ dextra facie alicuius ad oriēte necio manus dextra est ad meridiē et sinistra ad aquilonē. p. filosofus tñ. 2. de celo et mūdo ponit faciē siue antrosum ad polū antarcticū et retrosum ad polū arcticū: sursum ad angulū celi: deorsum ad angulū terre: dextrū ad oriēte: et sinistrū ad occidētē. (Et p cochleā ascendebāt i mediū cenaculū et a mediū in tertiū.) f. ascēsus qui erat in pariete erat cochlea. i. circularis et ascendebāt per illū ad pmiū cenaculū. i. tabulatū vel deambulatorij et cōtinuata cochlea ascendebāt ad scdū cenaculū qd vocat mediū et inde ad tertiū. vocat autē ista deambulatoria cenacula: qd cenaculū fm latinā cōsuetudinē est nomē generale ad quocūq; edificiū s; pprie cōueniat edificijs qd sunt facta ad disponēdū ibi mēlas. et accipiūtur cenacula nō solum ipsa deambulatoria que erāt extra tēpli parietes. f. fundata sup trabes pminētes de parietib;: s; etiā ipsa domus media que erat intra sanctuariū et domus suprema que erat facta ad aliquas spāles custodias thesauroz vel alias ministratiōes de quibus scriptura modicā facit mētiōē: et erat ista duo cenacula equalia in lōgitudine et latitudine domui inferiori que vocatur tēplū cuius habitudo supra designata est. iosephus at dicit. 8. antiquitatū de isto ascēsu qd excogitauit rex ascēsu supioris domus p latitudinē pietis efficere: nō. n. hūit ianuā gradē sicut domus inferior ad oriēte: sed a lateribus erāt ingressus ianuaz valde paruarū. dicit etiā ibidez iosephus de hoc qd supra dicebat. f. de ferramētis qd nō sunt audita in domo dñi qd fuerint audita sicut in oibus alijs fabricatiōibus: sed qd ita subtili facta sunt oia qd videbant nō fuisse tacta ferramētis iniquis. fabrica vero totius templi multa arte cōfecta est de lapidibus politis arteq; cōpositis et nimis limpide cōstituta: ita vt neq; mallei nec alterius instrumēti fabulis aliq; cōsiderātib; appareret iudiciū: sed pter hūc vsum ois materia implicita videretur vñ naturali armonia crederetur potius qd ferramētum necessitate cōfecta. lra tñ latis distat a sensu iosephi qd dicit qd malleus et securis et omne ferramētū nō sunt audita.

† (Et edificauit.) Hic ponit tertiū. f. edificatio quātū ad dispositionē domus interioris et exterioris. et oē. (Edificauit domū et cōsumauit eā.) Istū ponit p anticipationē qd nō dū erat domus tota cōsumata cū adhuc multa de ea referant. j. nōdū scā. Uel pōt accipi hic domus pro solis parietibus et tectis sine aliquo alio onatu: et tūc verū est qd domus erat cōsumata: sed post hoc facta sunt ea que pertinebāt ad pulchritudinē domus vt pz. j. (Texit quoq; domū laquearibus cedrinis.) Istud intelligitur solū de domo inferiori que erat altitudinis cubitoz. 30. et latitudinis. 20. et lōgitudinis. 60. vt pz. 8. in lra. nam ista domus opta fuit laquearibus et nō alie domus supiores: qd cū ille nō apparerent aliquibus nisi solis sacerdotibus qui recedebant ibi thesauros nō oportebat qd essent magne pulchritudinis. et ista laquearia erant in solo tecto. vocantur autē laquearia qdaz tornature facte ope artificis que habēt laqueos et folia arborū et alias circūuolutiones cōplicitas sicut statuarij et pictores facere cōsueuerūt. In parietibus autē nō erant laquearia s; alie sculpture varie et celature facte torno in quibus spāliter erāt cherubim et palme et picture varie prominētes de pariete vt pz. j. (Et edificauit tabulatū super omnes domus. 5. cubitis altitudinis.) Hic loquitur d tabulatis que erāt facta extra parietes templi per gyrum super trabes que prominēbāt de parietibus nam ista tabulata habebāt cancellos qui cleuebāt in altum. 5. cubitis vt nō caderēt qui ambulabāt per tabulata. magis tñ exponēdū est de solo tabulato superiori qd erat in tertiū cenaculo templi: qd dicit hic qd edificauit super oēm domū solū tñ tertiū deambulatorij vel tabulatus erat in summate domus et

Tertius Regum * Abulēss e iij

Intēplo salomonis nō fuerūt aliq; ferramēta. et. i. m.

Cōfuta.

Alia m.

Obiecto

Ratio.

Alia m.

B

Dextra appellat pars meridiana.

†

Cenaculū quid.

†

†

†

†

L
Locutus ē
dñs ad sa-
lomone p
fabricatiōe
tēpli.

cācelli istius tabulati erant. s. cubitoz. de cancellis autē aliorū
duozū tabularozū non p3 quāte essent altitudinis. Sz credēdū
est qd essent eiūsdē mēsure sic exponit hystoria scholastica 2 be-
ne. (Et opuit domū lignis cedrinis.) Ista ē replicatio sentētie
qz intelligitur de domo inferiori que erat. 30. cubitoz altitudi-
nis de qua imēdiate dictū fuerat: 2 erat operta tabulis cedri-
nis. f. qerat facta laquearia de tabulis cedrinis. (Et factus est
sermo domini ad salomonē.) Istud accidit quādo edificabat
domus: cuius edificatio duravit. 7. annis. j. in ira. Isterz autē
apparuit ei deus postqz edificavit tabernaculū in dedicatione
eius vt p3. j. 8. ista autē apparitio 2 locutio ad salomonem facta
fuit ad cōfortandū eū in opere qz edificatio durabat magno tē-
pore. f. 7. annis 2 interis forte salomō fastidiret 2 pigrescēt in
edificando. ideo deus locutus fuit ei vt cōfortaret eū ad edifi-
candū per promissionē istam que habet hic. (Domus hec quā
edificas.) Ista ē oīo icōpleta p eclipsi: 2 ē sēlus ista domo quā
edificas cōplebit 2 erit gloriofa si tu 2 posteri tui ambulaueris
in preceptis meis 2 nō peribit in eternū: si autē peccaueris
tu 2 filij tui tradetur domus hec manibus hostiū 2 cremabitur
2 ad terrā deficiet. (Si ambulaueris in pceptis meis.) Ista
sunt precepta moralia que cōtinētur in decalogo 2 alia similia
que scdm rōnem intellectui nostro inata sunt. (Et iudicia mea
feceris.) Ista sunt scda precepta que vocantur iudicialia eo qd
in eis cōtinētur modi cōtractū humanoz 2 qualiter in civili-
bus 2 in criminalibus iudices se habere debeant: de his Exo.
21. 2 vsqz ad. 24. (Et custodieris oīa mādāta mea.) Ista sunt
in tertio genere pceptorū que vocant precepta cerimonialia
que pertinent ad ritū colendi deum 2 ad alias cerimonias vi-
uendi. de his per totū leuiticū 2 in deuterio. (Graduens pea)
i. ambulans iuxta illa. nam custodiri mandata pertinet ad co-
gitationes. f. vt accedamus ad illa. ambulare in eis pertinet ad
actualē obseruationē. f. qñ per illa regulamur. (Firmabo ser-
monē meū tibi quē locutus sum ad dauid patrē tuū.) Iste ser-
mo est qui habet precedenti lib. c. 7. f. qd deus poneret de filiis
dauid super solū eius in sempiternū 2 nō auferret regnum de
domo dauid sicut abstulit de domo saulis. C Queres quō
deus dixit firmabo sermonē quē locutus sum ad dauid qd de-
us pmiserat certissime dauid qd sic eueniret sicut dicebat vt p3
ibidē. C Aliquis dicit qd ea que deus dicit alicui per modū
promissionis vel cōminatiōis variabilia sunt fm variationes
eius cui fit promissio vel cōminatio. sed dauid erat in mādatis
dei qñ ei illa promissa sunt si ergo filij sui obseruaret mādāta
dei sicut ipse cōfirmaretur in eis benedictio promissa ad dauid.
si aut nō obseruarent mādāta dñi nō seruaret ad eos sermō
suū. ideo admonuit hic deus salomonē vt obseruaret manda-
ta sua. C Sed obijciat qd ista promissio facta ad dauid nō po-
terat mutari eo qd deus certificauerat eū qd nūquā mutaret vt
p3 pcedēti lib. c. 7. f. si inique agerēt filij dauid argueret eos
deus in plagis filioz hoīū: misericordiā aut suā nō auferret ab
eis sicut abstulit a saule quē amouit a facie sua sed domus da-
uid esset stabilis in eternū. C Respondēdū qd sermo dei ad da-
uid quātū ad aliquid poterat cōfirmari 2 mutari: 2 quātū
ad alia quedā nō poterat mutari qlitercūqz se haberēt filij da-
uid. deus. n. promittebat qd filij dauid semper regnarent super
israel sicut dauid. f. sup totū israhel etiā deus auferret oēs ho-
res eis 2 nūqz ducerēt in captiuitatē vsqz ad chī aduentum
nec post qz lex vetus cessaret introeūte noua. 2 istud poterat
variari vel cōfirmari: nā si nūquā peccauisset salomō nec posse-
ri sui grauitē cōtra deū nūqz fuisset diuisum regnū in duas
partes sicut fuit postea pp peccata salomonis diuisū. j. 1. etiā
nūqz fuissent israhelite ducti in babilonē nec decē tribus du-
cte in assyrios: qz tñ peccauerūt grauissime reges de progenie
dauid venerūt oīa hec mala vt p3 sequēti lib. c. 2. 1. et. 2. 4. et. 2. 5
et. 2. palipo. vlti. qz tñ peccauerūt venerūt hec oīa: 2 sic quātū
ad istud poterat cōfirmari sermo dñi 2 nō cōfirmatus est ppter
peccata salomonis 2 posterorū eius. Alia erāt quātū ad que
non poterat variari sermo dei 2 cōsequenter nō oportebat qd
cōfirmaretur. f. quātū ad hoc qd regnū auferretur totali-
ter posteris dauid 2 transiret ad aliam progeniem sicut factū
est in saule de cuius domo ppter peccatū regnū ablatum est.
oīa ista de eo qd mutari poterat 2 de eo qd non poterat varia-
ri habetur precedenti lib. c. 7. nam deus promissit dauid multa
bona absolute 2 intelligebantur illa si filij sui obseruarent pre-
cepta dei. deinde dixit qd si peccarent non auferret ab eis mise-
ricordiā suā. auferre tamē misericordiā est facere aliquem
miserū oīno. non auferre autē misericordiā est facere qd aliqz

qui alis miser esset non sit oīno miser. sic factum est de posteris
salomonis. nam cum peccauerunt non data est eis propteris
regni florentis quā habuerunt dauid 2 salomon: nec tamē em-
nino puati sunt misericordia dei qz seruata est eis quedā pars
regni. Ad argumentū incōtrarium solutio patet ex dictis. (Et
habitabo in medio filioz israhel). f. benefaciā eis speciali-
ter. deus enī in nullo loco habitare pōt cum celum 2 celi celo-
rum cum capere non possint vt patet. j. 8. sed dicitur in aliquo
loco specialiter habitare per hoc qd speciales operationes ibi
ostendit. sic enim deus dicebatur habitare in templo eo qd oza-
tiones ibi factas exaudire debebat. j. 8. 2 quia quādiū israhelite
ambulabant in preceptis dei ipse benefaciebat eis specialiter.
ideo dicebatur habitare inter eos. Cum autē non custodirent
precepta qz deus non benefaciebat eis dicebatur non habitare
inter eos vel deseruisse illos. (Et non derelinquā populū meū
israhel). i. non permittam illum tradi in manus hostiū nec de-
finam ei benefacere. si autē peccaret derelingeretur populus
a deo. (Igitur edificauit salomon domum 2 cōsumauit eā.)
Replicatio eiusdem sententie est qz supra hoc dictum fuerat. 2
intelligitur istud de domo inferiori in qua erat sancta sancto-
rum 2 pars anterior que vocabatur sancta. (Et edificauit pa-
rietes domus intrinsecus.) Ista est dispositio domus quātū
ad partem interiorē: 2 dicitur edificauit. i. exornauit qz iā ipsi
parietes facti erant de marmore albo sed nūc solum superpo-
nebantur tabule. (Tabulatis cedrinis.) Vocantur tabulata
cōcaterationes facte de tabulis 2 erant iste tabule de cedro.
(A pauimento domus vsqz ad summitatem parietum.) id est
iste tabule incipiebant a pauimento domus 2 operiebant ipsos
parietes per gyrum vsqz ad tectum per tria latera. f. occidenta-
le meridiana 2 aequilonare. nam in parte orientali porte erat
2 parua pars lateris relinqueretur habēs parietē. (Et vsqz ad
laquearia operuit lignis intrinsecus.) Replicatio sententie est
per alia verba. nam laquearia erant in tecto domus vt p3 su-
pra in littera. Ideo idē erat peruenire tabulata vsqz ad summi-
tatem parietum 2 peruenire vsqz ad laquearia. C Sciēdū ta-
men qd hīc solum intelligatur de domo inferiori: tamē etiā
intelligendū est qd due domus superiores que vocantur cēna-
cula qd erant operta tabulis 2 auro vt p3. 2. palipo. 3. f. cenacu-
la quoqz texit auro. (Et texit pauimentum domus tabulis abie-
gnis.) Pauimentum domus erat de marmore pulchro sed su-
per illud posuit salomon tabulas qz volebat affigere laminas
aureas pauimento qd nō poterat fieri super lapideis. erant aut
tabule iste abiegne tabule: autē parietum 2 tecti erant cedrine
2 sic erant maioris valoris. hebrei dicunt qd tabulis burinis.
hoc autē forte est qz burus est lignum fortius qz abies maio-
ris durabilitatis. (Edificauitqz. 20. cubitoz ad posteriorem
partem templi tabulata cedrina.) Hic agit de distinctiōe dua-
rū domozū qd erant in ipsa domo interiori 2 vna erat ad partē
anteriorē. f. versus portas 2 orientē. alia erat ad occidentem
2 vocabatur posterior domus: 2 ista est domus sancti sanctorū
de cuius fabricatione dicitur hic in qua factum est sicut in reli-
qua domo. f. qd parietes operirent tabulatis cedrinis habēti-
bus picturas opere statuatio. tectū etiā opertū tabulis cedrinis
2 laquearibus. Pauimentum autē tabulis abiegnis opertū est
2 dicitur. edificauit ad partē posteriorem. i. ad partem occide-
ntalem que erat posterior cū pars anterior esset orientalis: 2 di-
citur qd tabulata cedrina que edificata sunt erat cubitozū. 20. f.
qd ista erat altitudo parietis. (A pauimento vsqz ad superio-
ra). i. ista tabulata operiebāt totum parietē incipiendo a par-
te pauimenti vsqz ad tectum vbi erat superior pars parietis.
(Et fecit interiorē domum oraculi). i. fecit qd domus interior
f. que erat versus occidentē esset domus oraculi. i. domus oza-
tū ozaletur qz sacerdotes in templo orabant oza sancta san-
ctoꝝ eo qd ibi erat arca. etiā oēs laici orabant oza occidentē
verius arcam. sic etiam fuit tempore moysi in deserto: nam ip-
se instituit qd esset arca in sancta sanctorum ad occidentalem
partem tabernaculi Exod. 26. vocatur etiam domus oraculi:
id est domus responsionis. nam ibi respondebat deus summo
sacerdoti quando introibat illic die propitiationis vt declara-
tum est Leuit. 16. 2 hoc modo accipitur oraculum vt cōmuni-
ter vt dicitur in rescriptis apostolicis. viue vocis oraculo po-
stulas edoceri. sic etiam accipitur numeri. 7. cum dicitur cumqz
ingrederetur moyses tabernaculum federis vt cōsuleret oza-
culum: id est vt haberet responsū. Aliter pōt accipi oraculum
pro ipso ppitiatorio qd erat super arcam: sic patet Leuit. 16.
f. qz in nube apparebo super oraculum. i. super ppitiatorioz
2 vocatur

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

+ De qñ
dñs bitat
i aliquo
loco.

Qd.

14.

Tabula

tū an eēt

tāte alti-

tudis q̄

te erat tē

plum.

rī. lati-

nozum.

opi. heb.

Cōtra la-

tinos ex-

positores

B

2

et vocat domus oraculi. i. domus in qua est arca cū propitiato-
rio. (In sc̄tū sc̄tōp̄). i. fecit domū interiōrē esse sc̄tū ic̄ōp̄. i.
fecit illā esse maxime sanctam et hoc fuit per p̄sentia arce que
erat vas sanctissimū in toto sanctuario. Queretur quō dō
hic q̄ fecit salomō tabulata cedrina. 20. cubitoz in domo inte-
riori: q̄n altitudo istius tēpli interioris erat cubitoz. 30. vi p̄3. s.
et tū dom⁹ anterior et posterior distincte erant solū pariete me-
dio: ideo equalis erat altitudo vtriusq̄. R̄ndendū q̄ oēs
nri expositores generaliter tenēt q̄ equa altitudo erat sc̄i sc̄ōp̄
et anterioris domus. q̄n aut dicitur hic q̄ erat altitudo. 20. cu-
bitoz. dicunt q̄ istud intelligit de pariete medio qui distingue-
bat sc̄ā sc̄ōp̄ et anteriorē domū: ille enī erat. 20. cubitoz et nō
p̄tingebat ad tectū: sed manebat decem cubiti vacui: et dicit q̄
ista aptura erat ad h̄ q̄ fumus thimiamatis introiret in sc̄ā sc̄ō-
rum. nā altare thimiamatis erat in anteriori pte domus apud
parietem distinguēte sc̄ā sc̄ōp̄ et anteriorē domū: nā sicut
in tabernaculo moysi solum erat velum distinguēs sancta san-
ctoꝝ et anteriorē p̄tez in qua erat altare thimiamatis Exo. 30.
ita nūc paries diuidebat sancta sc̄ōp̄ et locum in quo erat alta-
re: et q̄ bis in die. s. in auroza et vespere cremabat thimiamā i
grediebatur fumus in sc̄ā sc̄ōp̄ p̄ illam sup̄iorem apturā. De
brei aut dicit q̄ sc̄ā sc̄ōp̄ erat domus minor altitudine q̄ an-
terior pars domus p̄ decem cubitos. Et hoc dō: est q̄ satis ap-
paret hic cū dicat q̄ tabulatum erat viginti cubitoz in sancta
sc̄ōp̄: et tū dō q̄ istud pueniebat vsq̄ ad summitatē parietis.
Item p̄3 q̄. j. dō q̄ oraculum hēbat. 20. cubitos longitudinis:
et 20. cubitos latitudinis: et 20. cubitos altitudinis: ergo mari-
ma altitudo domus sc̄i sc̄ōp̄ erat. 20. cubitoz: cū autem respō-
dent nri. s. historia scholastica et Nicolaus et Andreas q̄ ista al-
titudo. 20. cubitoz erat in pariete intermedio et relinqueban-
tur decem cubiti de aptura non hnt satis rōnabilem causā: ga
non opus erat q̄ fumus thimiamatis introiret in sancta sc̄ōp̄
q̄ appareret q̄ templum salomonis erat factū ad imaginem ta-
bernaculi moysi q̄ sicut hic in domo interiori erat sola arca et
in anteriori erat altare thimiamatis et cādelabra et mēsa p̄po-
sitionis: ita et in tabernaculo moysi post velū in sc̄ā sc̄ōp̄ solū
erat arca. Exo. 26. et in parte anteriori erat altare et cādelabru
et mēsa p̄positionis Exod. 26. et. 30. et tū in tabernaculo illo
nō erat aliqua aptura p̄ quā introiret fumus thimiamatū in sc̄ā
sc̄ōp̄ q̄ pēdebat velum a tecto vsq̄ ad pauiētū Exo. 26. er-
go nec ēt hic relinquere aliqua aptura p̄ quā ingrederet fur-
mus. Itē non pōt cōuenienter exponi ab istis q̄ dicit. j. s.
q̄ lōgītudo oraculi erat. 20. cubitoz et latitudo totidem et alti-
tudo totidem: s. tū quilibet t̄riū parietū sc̄i sc̄ōp̄ esset cubitoz. 30.
s. meridianus a gloriā orientalis et solus orientalis q̄ erat
distinguens domū anteriorē et posteriorē esset. 20. cubitoz: nō
dicere cōueniēter q̄ erat altitudo domus interioris cubitoz
20. q̄ ista nō erat tota altitudo sed pars altitudinis: et eodem
modo dicere q̄ erat decem vel. 15. cubitoz q̄ pars altitudi-
nis erat decem cubitoz. Item nō cōuenit expositio q̄ isti volūt
intelligere si am sup̄iorem de pariete medio distinguente: s. nō
pōt sic intelligi. sed necesse est intelligi de pariete occidentali cū
dicat edificauit. 20. cubitoz ad posteriorē ptem tēpli tabulata
cedrina a pauiēto vsq̄ ad sup̄iorem: ergo in tota altitudine pa-
rietis occidentalis solū erat. 20. cubiti: et sic erit de oibus alijs
parietibus: maxima ergo altitudo totius sc̄i sc̄ōp̄ erat. 20. cubi-
toz et nō erat alijs paries h̄ns apturā p̄ quā ingrederet fur-
m⁹ in sc̄ā sc̄ōp̄: cū aut pbat q̄ esset altitudo sc̄i sc̄ōp̄. 30. cubitoz
q̄ dō supra q̄ domus quā edificabat salomō erat. 30. cubitoz
in altitudine dōm q̄ intelligit illud solū de domo anteriori: s.
sc̄ā sc̄ōp̄ h̄ eēt eiusdē latitudinis nō erat eiusdē longitudinis.
Vel aliter et meli⁹ dō: q̄ q̄ intelligat illud de domo tota infe-
riori cōprehēdēte domū anteriorē et interiorē cū dicat q̄ ha-
bebat. 60. cubitos in longitudine: tū quātum ad aliquid intel-
ligitur de tota domo. s. quātum ad latitudinē et altitudinē: et q̄
tū ad aliqd de maiori pte domus. s. de anteriori.

Quare domus sancti sanctorū erat minoris altitudinis q̄ do-
mus exterior et quare erat quadrata. Questio. 15.

Queretur q̄re sc̄ā sc̄ōp̄ erat domus minoris altitudi-
nis q̄ domus anterior cū essent ambe vna
domus prinuata. R̄ndendū q̄ salomō voluit facere domū
sc̄i sc̄ōp̄ quadratā. s. eēq̄s lōgītudinis altitudinis et latitudinis:
iō cū eēt viginti cubitoz latitudinis sicut et reliq̄ ps tēpli fecit
et pariete distinguēte. 20. cubitos de lōgītudine: et fecit q̄ tra-
bes tecti eēt inferiores q̄ trabes in domo anteriori: et sic eēt
altitudo. 20. cubitoz: sic enī in tabernaculo moysi erat sc̄ā sc̄ōp̄

domus q̄drata. s. 10. cubitoz in altitudine: et totidē in lōgītudi-
ne: et totidē in latitudine vt colligit. Exo. 26. et q̄ tēplū salomo-
nis erat ad figurā illius tabernaculi moysi fecit sc̄ā sc̄ōp̄ eē do-
mū quadratā: istud aut fuit ex dei instructiōe q̄ ipse dedit in
exēplari q̄liter oīa fabricari deberet: sicut dixit dauid: et habes
1. Paral. 28. s. oīa venerūt ad me scripta manu dñi. Deus aut
voluit hoc fieri ad aliquā significatiōē: nā oīa q̄ erāt in tēplo
et q̄ erāt in tabernaculo moysi fm figuratiōem suā aliquid si-
gnificabāt: sic enī p̄3 Sap. 18. vbi dō q̄ in veste aaron erat de-
scripta magnalia patrū: et ibi erat totus orbis terrarū. sic igi i
templo salomonis: cū enī aut forma q̄dratissima ex oī pte ipsi
rei pfecte q̄ significat pfectionē in moribus p quattuor cardi-
nales virtutes: et designat ipmutabilitatē q̄ nullū corpus est
q̄ nō possit pmutari a statu suo nisi q̄dratus ex oī pte: vñ Ari-
sto. 1. ethico. cōparat pfecte virtuosum ipsi quadrato dicens q̄
est sicut tetragonus siue vitupio: et q̄ domus sc̄i sc̄ōp̄ cōtine-
bat maximā sc̄itātē: et ob hoc vocabat sc̄ā sc̄ōp̄ cōpetebat ei
maxime forma tetragoni vel magis p̄prie exacedron q̄ tetra-
gonus est in planis exacedron vero in solidis. (Porro q̄dra-
ginta cubitoz erat ipm tēplū p foribus.) Hic ponit dispō do-
mus anterioris q̄ vocat sc̄ā. et dō q̄ erat. 40. cubitoz ipm tēplū
i. ps anterior tēpli q̄ vocat tēplū. isti. 40. cubiti erāt in lōgītū-
dine: nā in altitudine solū erat. 30. cubiti et in latitudine. 20. et
dō p foribus. i. ante fores: q̄ ista ps tēpli de qua hic dō erat an-
te portā orientālē: alia at ps. s. sc̄ā sc̄ōp̄ erat distās a portā. s. ad p̄tez
occidentālē: s. magis dō eē ista ps tēpli p forib⁹. i. ante portā sc̄i
sc̄ōp̄. i. q̄ sc̄ā sc̄ōp̄ diuidebat a domo āteriori solū quodā parie-
te medio in quo erat ostiū sc̄i sc̄ōp̄: et ante ipm ostiū erat alia ps
tēpli. 40. cubitoz q̄ vocat domus anterior et dō eē p forib⁹ ora-
culi. i. sc̄i sc̄ōp̄: q̄ illa domus vocat oraculum vt supra decla-
ratū est. (Et cedro oīs domus intrinsecus vestiebat.) istud in-
telligit de ista domo anteriori q̄ erat. 40. cubitoz: et tota opie-
bat cedro. i. tabulis cedrinis. s. in tecto et pietibus: nā in pauiēto
to tabule abiegnē erāt vt supra p̄3. (Habes tornaturas suas.)
tornatura dō politura facta tornō: q̄a tornus est instm artificū
quo poliant tabule et erant oēs tabule ille polite et figurate: iō
dicunt habere tornaturas. (Et iuncturas fabrefactas.) i. habe-
bāt ille tabule iuncturas factas subtiliter: vnde non est fabrefac-
tas vna dictio sed fabre est aduerbiū et significat id q̄ magi-
straliter vel artificiose: erant aut iste iuncture q̄dā canature fa-
cte in extremitatibus tabularū q̄ vocātur labia quibus mediā
tibus vna tabula supponit alterius labio: et sic nō pōt in me-
dio aliqd apiri sicut fieret si nō essent tales iuncture: et iste vocā-
tur incrustature vt p̄3 Exod. 26. vbi p̄ istum modū incrustabā-
tur et iungebant tabule tabernaculi. (Et celaturas eminentes)
celatura significat picturā vel sculpturā: et q̄a hic accipit p̄ scul-
pturā dicit celaturas eminentes. i. egrediētes de tabulis ad mo-
dum statuarum: nā erāt ibi flores et palme et cherubim et alie fi-
gure vt p̄3. j. et iste omnes fabricate et non pictę erāt. (Omnia
cedrinis tabulis vestiebantur.) repetitio snie est: q̄ supra hoc
positū fuit et intelligit de tecto et parietibus solum q̄ vestiebā-
tur cedro. i. tabulis cedrinis: pauiētum aut optum erat tabu-
lis abiegnis. (Nec oīno lapis apparere poterat in pariete.) i. q̄
q̄ parietes essent de pulchro marmore: tū non apparebat ali-
quis lapis in parietibus ex pte interiori eo q̄ tā tectū q̄ parie-
tes tabulis cedrinis tegebant: sic etiam erat de pauiēto q̄
nō apparebat ibi alijs lapis cum eēt optum tabulis abiegnis:
dixit tū hic de parietibus q̄ ipsi opti erāt tabulis cedrinis de
quibus supra dicebat et non pauiētum. (Oraculū aut in me-
dio domus in interiori pte fecerat.) Hic ponit rursum de fa-
bricatione domus interioris. i. sancti sanctorū et replicatur se-
pe idem. vocat autem hic oraculum ipsa domus quadrata in
qua erat arca. quod p̄3 quia dicitur q̄ fecerat oraculum: et ta-
men non fecit arcā: sed domum in qua erat arca. Etia p̄3 q̄a in
fra dō q̄ oraculum hēbat. 20. cubitos lōgītudinis et totidē lati-
tudinis. S. hoc nō pōt accipi nisi de domo maxime q̄ dicit vt
poneret ibi arcā federis: et dō q̄ fecit oraculū in medio domus
i. intra domū. hic accipit domus p̄ tota inferiori domo apud
terrā q̄ erat cubitoz. 60. longitudinis cuius quedā pars. s. 20.
cubiti longitudinis separata est pro sc̄ā sc̄ōp̄: et reliqua magnitu-
do fuit pro domo anteriori: et dicitur q̄ fecit in medio domus
oraculum accipiendo mediū p̄ medio interpositionis et non
p̄ medio equidistantie: nam non distabat sc̄ā sc̄ōp̄ equaliter
a pariete orientali et occidentali: sed erat domus illa h̄ns p̄ter
mino parietem occidentālē et ab orientali distabat. 40. cubitis
et hoc declarat q̄ dicit q̄ fecit oraculū in parte interiori. s. non

Cathedra-
lis toletana
hispaniarū
est figure q̄
drate et ad
modū tem-
pli salomo-
nis. i. sancti
sanctorū.

Soza qua
drata quō
cūenit sc̄ō
sanctorū.

Dispo do-
m⁹ antio-
ris tēpli.

apud portā orientāle vel in medio pomus sed ad partē interio-
rē. i. apud pietem occidentāle vbi erat extremitas domus. (Ut
poneret ibi arcā federis dñi). i. ista domus solum erat facta vt
poneret ibi arcā nā nihil aliud erat in oraculo nisi arca et duo
magni eberubim de lignis olinaz inter quoz alas arca erat vt
p3. j. ad istud oraculū ingrediebāt summus sacerdos semel in
anno in die ppiationis Leui. 16. et ad hebre. 9. vocat̃ antez
arca federis qz in ea continebat̃ sedus dei et israel. s. vne tabule la-
pidee in qbus erat decalogus descriptus et sup obseruatione il-
loz pceptoz et alioz fuit sedus initū iter deū et pplm Leui. 19.
et 24. de mō aut̃ iniendi sedus declaratum est Josue vlti. refer-
uabant autē tabule ille in arca vt esset pbatio p illas qz sedus
initū fuisset inter deū et pplm. (Porro oraculū habebat. 20. cubi-
tos lōgitudinis. et 20. cubitos latitudinis. et 20. cubitos altitu-
dinis. i. ista erat mēsurā oraculi. i. sancti scōz erat enī domus
ex oi parte quadrata. et nō pōt habere locū expositio illoz qz
cunt altitudinem oraculi fuisse. 30. cubitoz vt p3. hic. et s. decla-
ratū est. erat enī ista domus magna templi diuisa in duas ptes
inequales quoz vna erat dupla ad aliā. s. domus exterior ad i-
teriozem. (Et opuit illud atqz vestiuit auro purissimo). s. tota
domus oraculi interior erat vestiuit auro purissimo. s. affixis si-
bi laminis aureis. Sciendū enī qz oraculū erat enī domus
oibus pietibus suis sicut domus exterior et opiebat̃ tabulis ce-
drinis in tecto et parietibus. in pauimēto aut̃ habebat tabulas
abiegnas sicut alia domus anterior. et oēs iste tabule tecti parie-
tū et pauimēti erant opte auro. nō tñ opiebant̃ folio auri sicut
apud nos tabule deaurātur qz istud modici valoris est. s. opie-
bant̃ laminis aureis infixis sibi p clauos. et istud erat magno-
rum sumptuum. p3. hoc qz ipsum pauimentum erat opium au-
ro et iacer dotes quotidie ambulabāt sup illud quando introi-
bant ad cremādum thimiamā et disponendo lucernas in auro
ra et vespere. et illud aurum nunq̃ deflorabāt. si tamē fuisset fo-
lū aurei facilius oculatū pīret. et p3. hoc qz oē qz erat oper-
tum auro purissimo. et tñ non accipit̃ aurum purissimū. vel nō
purū in folio auri sed in ipsa massa. (Sed et altare vestiuit ce-
dro). Dic ponit̃ de fabricatiōe altaris thimiamatū. Pro quo
sciendū qz salomō fecit duo altaria. s. altare holocaustoz et alta-
re thimiamatis sicut dixerat deus ad dauid. 1. Para. 2. 8. s. sa-
lomō filius tuus edificabit domū meam et altaria mea. hic aut̃
dicitur de altari thimiamatum. q3. p3. qz oē qz vestiuit altare ce-
dro. et tñ altare holocaustoz nō erat cedrinū sed eueum eo qz
semp erat ignis in eo. et si esset cedrinum cremaret̃ de hoc. 2.
Paralipo. 4. oē fecit altare eueū. et o. cubitoz lōgitudinis et 20.
cubitoz latitudinis et 10. cubitoz altitudinis. istud altare ce-
drinū q3 erat pzo thimiamate vestiuit auro vt p3. j. s. to-
tum altare oraculi texit auro.

Quid factū sit de altari q3 fecit moyses. Questio. 16.

Queretur quid factū est de altari thimiamatū q3 fe-
cit moyses Exo. 30. Aliq̃s dicit qz est istud
de quo hic dicit̃. S3 non stat qz illud fabricatū fuit a moyses. istud
aut̃ fabricatū est nūc a salomone. etiā illud erat de lignis se-
thim. Exod. 30. sed istud erat de lignis cedrinis. Dñm ergo qz
aliud altare thimiamatū fecit salomon ppter id quod fecerat
moyses vt p3. ex dictis. erat aut̃ maioris quātitatē istud q3 al-
tare moysi. qz oīa q3 fecit moyses erant minora q3 ea que facta
sunt in templo salomonis. et hoc qz illa erat ad portādū facta:
ista autē erant ad manendū semp. Dicit̃ disticta scholasti-
ca de isto altari thimiamatū q3 fecit moyses qz illud positum
fuit in scā sanctoz nō ad vīus quotidianos thimiamatis. s. ad
alios vīus singulares. s. qñ semel in anno ingrediebāt̃ sumus
sacerdos in scā scōz cum sanguine. et dicit̃ hoc colligi qz dicitur
ad Ro. 9. qz scā scōz habebat aureū thuribulum. C3 istud
nō stat qz altare thimiamatū nō poneret̃ intra scā sanctoz. nā
oīa vasa disposita fuerūt sic in tēplo salomonis sicut fuerant i
tabernaculo moysi. et tñ in tabernaculo moysi altare thimiamā-
tū erat ante scā scōz in loco ad quē quotidie ingrediebant̃ sacer-
dotes et in scā scōz solū erat arca. Jō ē tñ nūc sic esset in tēplo
salomōis. p3. antecedes Exo. 26. et. 30. C3 itē nō stat qz in die p-
piatiōis qñ itroibat̃ sacerdos in scā scōz poneret thimiamā
sup altare aliq̃ intra scā scōz qz in pzi tabernaculo non po-
nebat̃ thimiamā in die ppiatiōis in aliquo altari intra scā
scōz. sed solū ferebat̃ sacerdos vas q3 dā plenum thimiamate
succenio vt vapor grossus surgens impediret vīus sacerdo-
tis et nō posset videre aliq̃d eoz qz erat in ppiatorio sup arcā:
qz ibi erat glia dñi spālter in qdam effigie appente Leui. 16.
sed solū postq̃ egrediebāt̃ sumus sacerdos faciebat̃ quasdam

cerimonias cū sanguine sup altare thimiamatū vt p3. e. c. ergo
ē in templo salomonis sic fieret. C3 itē Deute. 12. dicit̃ q3 p-
pio tibi hoc tñ facito dñō nec addas qcq̃ nec minuas ergo sa-
cerdotes nō poterant facere alias ceremonias nisi que in lege
posite erāt. et tñ ceremonie oīe ppiatiōis habebat̃ solū Le-
ui. 16. et. 23. et ibi nō ponit̃ crematio aliqua thimiamatis intra
scā scōz sup altare aliq̃ ergo nō licebat aliq̃d tale fieri. C3 itē
cū dicit̃ qz apls vult istud altare fuisse itra scā scōz in templo
salomonis nō stat. qz apls nō loquit̃ ad hebre. 9. de tēplo salo-
monis sed de tabernaculo moysi. q3 p3. qz oē tabernaculū enī
factū est pñū in quo erat cādelabza et mensa et positiō panū q3
dicit̃ scā. post velamētū aut̃ scdm tabernaculū qz oē scā scōz
aureum hñs thuribulū et sic vocat̃ ibi tabernaculū et non tem-
plū. C3 itē dicit̃ post velamētū aut̃ erat scōz tabernaculum. et ta-
mē in tēplo salomonis nō dicit̃ur post velamētū qz nō distin-
guebat̃ ibi scā scōz ab exteriori domo solo velo itroposito. s.
pariete medio vt p3. hic. in tabernaculo aut̃ moysi distingueba-
tur scā scōz ab exteriori tabernaculo velo medio Exo. 26. et.
go li a apli. s. qz scā scōz haberet aureū thuribulū non itelligit̃
de tēplo salomonis sed de tabernaculo moysi. ibi tñ stat qz nō
erat altare thimiamatis intra scā scōz sed ante velum. vt p3
Exo. 30. Dñm igit̃ qz nō erat altare thimiamatū q3 fecit moy-
ses intra scā scōz in templo salomonis. quō aut̃ scā sanctoz
habebat aureū thuribulum declaratū est Exo. 30. C3 Dñm igi-
tur sicut fuit supra declaratum in quadā qōne qz altare thimia-
tū factū a moyses nō fuit ad aliquos vīus in tēplo salomonis. s.
reseruātū fuit in thesauris tēpli cū alijs qz de pzi tabernaculo
reseruabant̃. (Domū quoqz ante oraculū operuit auro purissi-
mū). Dicit̃ redit̃ ad oīm de ornati domus exterioris qz vocat̃
scā et erat domus ante oraculū. i. ante scā scōz. qz sancta scōz
erat ad occidentē. et ista domus exterior erat versū orientem
extra portā. sed ante vel facies accipit̃ hic pzo parte orientali qz
ibi erat porta et retro p pte occidentali. et oē qz operuit eam au-
ro purissimo. s. in tecto et parietibus et pauimēto. nā etiam ipm
pauimentū p q3 sacerdotes monebant̃ erat velatū auro vt to-
ta domus videret̃ aurū. (Et affixit laminas clauis aureis). s.
in pietibus et tecto et pauimento erāt lamine auree affixe supra
tabulas. ex hoc p3. q3 supra dicebat̃. s. qz nō deaurabantur hic
tabule folio auri sed opiebant̃ laminis aureis. et sic erat istud
opus preciosissimū valde cū multū de auro expendere ibi. et
hoc modo q3 sacerdotes ambularent quotidie sup pauimen-
tum deauratū nō deflorabāt aurum q3 facilius fieret si esset
solum foliū auri. (Nihilqz erat in templo q3 nō auro tegere-
tur). i. non erat aliqua pars in tota domo templi tā in scā scōz
rū qz extra que nō esset opta auro siue esset in tecto siue parie-
tibus siue pauimēto. et istud erat spālē in templo salomonis q3
qz in alijs opibus licet sint parietes et tectum deaurata pauimē-
tum nunq̃ deauratur. et tamen hic non solum erat deauratū
sed etiā opertum laminis aureis. ita vt illa domus nō videret̃
tur domus sed quedā massa auri. extra tēplum aut̃ nō erat sic
sed solū appebat̃ pulchra marmora figurata nisi in superiore pte
tēpli vbi erāt qdā imagines auree et vne pēdētes cū pāpneis
aureis. ita vt a lōge existētibz tēplū qdā sylua aurea videret̃.
(Sed et totū altare oraculi texit auro). i. totū altare thimiamā-
tis opertum fuit laminis aureis. sicut etiam fuit in altari thimia-
matis q3 fecit moyses Exod. 30. et accipitur hic pzo altari thim-
iamatis. nam altare holocaustozum non erat opertum auro
sed erat pure eueum. ideo vocatur altare eueum. 2. Paralipo.
4. etiam dicitur hic altare oraculi q3 non potest itelligi de al-
tari holocaustozum. eo qz illud non erat in templo sed extra in
atrio templi. vocatur autē altare oraculi non qz esset intra ora-
culum sed qz ponebat̃ iuxta parietem oraculi. nam non pote-
rat dici qz esset altare thimiamatis intra scā scōz siue oraculū
nam Exo. 30. dicitur qz erat altare thimiamatis ante velum. s.
ante velum q3 distinguebat̃ sancta scōz et priorē pte taber-
naculi. Itē Leui. 16. dicit̃ qz postq̃ sumus sacerdos exibat de
scā scōz ad altare q3 erat corā dñō. s. ad altare thimiamatis fa-
ciebat̃ ibi ceremonias quasdam. et postea ponitur de altari ho-
locaustoz q3 erat extra tabernaculum. ergo altare thimiamā-
tis erat extra scā scōz. Item p3. hoc qz quotidie ingredieba-
tur vnus de sacerdotibus ad altare thimiamatū in auro et
vespere offerēs ibi thimiamā. et tñ in scā scōz nullus sacerdos
ingrediebatur nisi pontifex. et hoc semel in anno in die ppi-
ationis Leui. 16. et ad hebre. 9. ergo erat extra scā scōz istud al-
tare vt quotidie posset ad illud intrare sacerdos qcqz ille eēt.
Itē p3. qz zacharias pater bñ Joānis ingressus est ad ponendū
thimiamā

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Ri. auc.

†

†

†

†

B

Altari thimiamatis erat inter scā scōz.

thimiamata Luc. 1. et tñ ipe non erat summus sacerdos: qđ p3 qz forte exiit qđ ipe cremaret thimiamata. e. c. et tñ si eet summus sacerdos non exiret forte qz vnicus ille erat. Item zacharias erat de vice abia. e. c. et tñ de ista sorte non erant summi sacerdotes vt colligit. 1. Paralipo. 24. ergo nō erat intra scā sanctorū altare thimiamatus. Et hoc apparet difficultas que est in verbis apli ad Hebreos. 9. cum dicit qđ post velamētum erat fm tabernaculū qđ dicit scā sanctorū aureū hñs thuribulū et accipit ibi thuribulū aureū p altari thimiamatū qđ vocat thuribulū qz i eo thus cremabat et vocabat aureū qđ erat optū laminis aureis. vt p3 h et Exo. 30. Q. at accipiat apls p isto altari p3 qz ipe in. 9. cap. ad Hebr. ponit oia qđ erant in poti tabernaculo et dicit qđ in pte qđ vocabat sancta erat candelabra et mensa et ppositio panū: post velamētū aut erat. scđz tabernaculum qđ dicit sancta scđz aureū habēs thuribulū et arcā auro circūtectam: si tñ non intelligat altare thimiamatū p thuribulū aureū subiectibz ibi apls illud. et tñ ipe putat se enarrasse sufficiēter oia qđ erant in tabernaculo. Dñm igit qđ illud thuribulum erat altare thimiamatis: et tñ manet tūc difficultas qđ dicit qđ scā scđrum habebat thuribulum aureum et arcā. Sed dñm qđ accipit ibi esse in scā scđz. i. apud illā vel dicit scā sanctorū habere aureum thuribulum non intra se sed apud se. et secutus fuit apls in hoc modū loquēdi legis: qđ sic dicit hic altare oraculi nō qđ oraculū haberet illud intra se sed qđ habebat illud apud se. (Et fecit in oraculo duo cherubim.) Hic ponit fabricatio duorum cherubim qđ erāt intra sancta scđz. Pro quo sciendū qđ quādo moyses fecit arcā pducit in extremitatibus ppitiatorū qđ est opimentū arce duo cherubim de auro purissimo qđ erant ptes ipsius ppitiatorū qđ erant facti de ipso ope malleatorio: siue pductili extēdēdo ipm ppitiatorū pcutiēdo malleo: et ista cherubim erāt parua et quasi sedentia sup arcam. Salomō aut fecit alia duo cherubim de lignis oliuaz quoz qđlibet erat altitudinis cubitoz. 10. vt dicit. et habebant alas et ala cuiuslibet erat. 5. cubitoz. et ista duo cherubim extendebant alas super arcam et velabant illam.

Qualis erat situs et figura duorum cherubim respectu arce intra sancta sanctorū.

Questio. 17.

Queretur de figura istoz cherubim et de situ eoz. s. quomodo locabant in sancta sanctorum.

Ad pñm dicēdū qđ de figura istoz cherubim nō apper deter minate qualis fuerit. Hebrei enī dicunt qđ habebāt similitudinem quarūdam auiz qđ in regione nostra nūqz vñe sunt. Iosephus aut dicit qđ figura istoz cherubim erat incognita iniquis. 8. antiquita. hos vero cherubim nullus quales fuerint dicere aut dicere pōt. qđ intelligendū est de illis qui erant tēpore Iosephi: nam illi qui erant tēpore salomonis sciebāt quales erant cherubim eo qđ fuerant facti p artifices. Sed vñ qđ cherubim in scriptura nō accipit semp eodem modo: nā ali quādo ponūt cherubim p aliquibus effigiebus hominū vel aliaz rerū habentū alas duas. sic. n. accipiūt cherubim hic et Exo. 25. qđ agit de cherubim existētibz sup arcā: aliqñ aut accipit cherubim p aliqua effigie hoīs vel aliaz rerū habente alas. 4. et capita quattuor sic p3 Ezech. 10. Sciendū ē qđ cherubim nō accipit spāliter pro aliqua effigie determinata sed imago hoīs habentis alas vocat cherub et imago bouis et imago leonis et imago aquile. sic p3 Ezech. 1. vbi ponūt ista quattuor aialia qđ vidit Ezechiel iuxta fluiū chobar: et tñ Ezech. 10. replicat eadem visio cū dicit ibi ipm est aial qđ videram iuxta fluiū chobar et vocant ibi quattuor cherubim illa quattuor aialia que dicta sunt. aliqñ aut accipit spāliter cherub p effigie bouis hñtis alas. sic p3. e. c. cū dicit quattuor autem facies habebat vñ. facies vna facies cherub: et facies scđa facies hoīs: et in tertio facies leonis: et in q̄rto facies aquile: et sic ponunt ibi quattuor aialia qđ ponunt Ezech. 1. et cū deberet dici facies bouis dictū est facies cherub qđ spāliter accipiat cherub p figurā bouis. Dñm igit qđ tū ad vitatē qđ cherub nō dicit aliqñ spāllem figurā: sed dicit quācūqz figurā p̄tinetē ad p̄sentia et app̄tēdē gl̄ie dñi: ideo quācūqz effigies siue hoīs siue equi siue cuius cūqz auis aut alterius aialis dñi ē corā deo poterit illa appellari cherub. sic p3 de istis quattuor effigiebus valde distinctis qđ vidit Ezechiel corā deo et oēs vocant cherubim: et ista est cā qđ iste due effigies alate qđ fecit moyses super arcas vocat cherubim: i. qđ erāt corā gl̄ia dñi: nā gl̄ia dñi erat super arcā cūz dicit deus sedere super cherubim in arca p̄cedenti lib. c. 6. sic etiam iste due effigies magne quas fecit Salomō de lignis oliuarum vocat cherubim qz velabāt arcas inter

alas suas. Unde si iste due effigies posite fuissent extra sancta sanctorum in quocūqz alio loco templi nō vocarent cherubim quia non erat ibi gloria domini. et sic non possumus dicere cuius figure fuerint ista duo cherubim: qđ poterant esse in figura hominis vel bouis aut aquile vel leonis cum ista quattuor vocentur cherubim Ezech. 10. et non solum poterāt habere effigiem alicuius istoz quattuor aialium sed etiā quozcūqz alioz. Dñm tamen videt qđ tam effigies cherubim quos fecit moyses sup arcam qđ istoz quos fecit salomō fuerit effigies hoīm habentium alas: qz ista figura magis cōuenit ppitiatorū arce ad velandum illud: et etiā pro nunc ad velandum arcā qđ quocūqz alia. ale aut istoz cherubim erāt extēte per longum ad partes oppositas vt sic velarent arcā. Querel vterius de situ istoz duoz cherubim in scā scđz. Respōdendū qđ si a ponit hic istos cherubim extendētes alas ad velandū arcam: in quo sciendū qđ altitudo cuiuslibet cherub erat cubitoz. 10. et tāta erat lōgitudō alarū: nam dicit qđ ala cuiuslibet erat. 5. cubitoz: erāt aut habentes alas alio modo qđ cherubim quos posuit moyses sup arcas: nā illi extendebant ambas alas versus eandē partem vtpote ambo erāt in extremitatibus ppitiatorū: erat autem ppitiatorū lōgitudinis duorum cubitoz et vñmidij et latitudinis cubiti et vñmidij Exo. 25. et sic distabat vnus cherub ab alio qđsi duobus cubitis et vñmidio et extēdebat alas ambas cōtra alas alterius: et sic velabāt ppitiatorū ex omnibus quattuor lateribus. s. a meridie et septentrione velabāt illud mediātē grossitie corporū suoz et ab oriente et occidente velabant illud quattuor alis suis. s. ala dextra vnus tangebāt alam sinistrā alterius et econtrario velut si duo boies sint contra se positi et teneāt se manibus contingendo solum. s. dextra manus vnus ad sinistrā alterius et econtrario: cherubim tñ quos fecit salomō nō hēbant istā dīspōnē s. pōsteriora eoz versa erāt ad occidentē et vultus eoz ad orientē extēdebatqz alas in trāuersum. s. qđlibet eoz extēdebat vñā alā cōtra meridiem et alia cōtra aglonem: et cū ala quelibet esset. 5. cubitoz vt p3 in lra occupabāt ambo cherub in trāuersus cubitos viginti. tāta aut erat latitudo sancti sanctorū vt p3 supra in lra. iō opz vt ala dextra vnus tāgeret parietē meridianū scđz: et ala sinistra alterius tāgeret parietē aglonarē: et sic dicitur in lra. Sciendū aut qđ arca erat posita intra scā scđz hō modo. s. qđ vna extremitas lōgitudinis eius erat cōtra orientē et alia extremitas cōtra occidentē. latitudo aut erat cōtra meridiem et aglonē: et sic vnus de paruis cherubim aureis existentibus sup arcā erat ex pte occidentali hñs vultū cōtra orientē et alius erat ex pte orientali hñs vultū cōtra occidentē: et ista arca erat posita in medio scđz scđz egdistāter ab orientē et occidentē et a meridie et septentrione velut figs ponat aliqd in cētro quadrati vbi interfecāt se duo diametri. Sciendū ē qđ duo cherubi quos fecit salomō nō erāt cōiuncti parieti occidentali scđz scđz s. erāt in medio lōgitudinis. verbi grā si diuidant paries aglonaris et meridiani p vñmidij vbi erat medietas lōgitudinis scđz scđz ala vnus cherub tāgebat illā medietatē pietis meridiani: et ala alterius cherub tāgebat medietatē parietis septentrionalis: et tūc tāgebat se ale eoz in cētro domus vbi erat arca: vñ cōtactus alaz erat istoz cherubim sup ppitiatorū et satis poterat capi arca sub alis istoz cherubim. nā altitudo arce solū erat cubiti et vñmidij Exo. 25. et dato qđ altitudo paruoꝝ cherubim eet alterius cubiti ad huc ale magnoz cherubim eēt altiores a terra: cū altitudo ipoz cherubim eet decē cubitoz vt dictū est. ista assignatio satis apparet in littera. (De lignis oliuarum.) istud fuit speciale in istis duobus cherubim et porta sancti sanctorū et porte domus exterioris postes qz nō legitur in templo aliquid aliud fuisse de lignis oliuarum: sed omnia erāt de lignis abiegnis et cedrinis. Postea vero deaurauit istos cherubim figens laminas aureas vt patet infra in littera 2. 2. Paralipo. 3. (Decem cubitoz altitudinis.) ista altitudo fuit tanta ad hoc qđ esset pportio nata alis eozum: nam ala cuiuslibet erat decem cubitoz: etiā factum est qđ dato qđ ale istoz essent longe si ipsi non essent alti non possent conuenienter coniungi super altitudinem arce et cherubim paruoꝝ qui erant super arcam. (Quinqz cubitoꝝ ala cherub vna et quinqz cubitoꝝ ala cherub altera) idest lōgitudinē cuiuslibet ale erat. 5. cubitoz: qđ intelligit cōputādo alā cum medietate grossitie corporis: qz alis non erat ala quelibet quinqz cubitoz qz tunc nō possent capi cherubim in scā scđz cūz latitudo eius esset cubitoz. 20. solū et cherubim cū alis suis eēt plusqz. 20. cubitoꝝ. hoc ē p3 ex lra sequenti que exponit istam. (Decem cubitos habētes a similitate

Qd. 18
De situ isto
rū cherubi.

B
Arca quō
posita erat
in scā scđz.

Que erat i
tēplo de li
gnis oliuaz

†

†

†

†

†
Fabrica
tio duoz
cherubi.

Opi. be
vie.
Ioseph

B
Cherubi
diuersi
mode ac
cipi.

ale vsq; ad ale alterius summitatem). i. extendebantur ale cherubin per transversum: et ale unius extremitas distabat ab extremitate ale alterius decē cubitis. ex h' p' q' quilibet ala erat minor. s. cubitis: q' forte eēt quatuor cubitoꝝ vel quattuor et dimidii et grossities corporis eēt unius cubiti vel plus. p' et q' debebant ale cherubin extendi ad partes oppositas: nā si ambe ale unius extenderent versus eandē p'tē. s. versus orientē: vel ambe versus occidentem nō distaret extremitas unius ale ab extremitate alterius decē cubitis: sed forte vno cubito vel min'.

Itēz q' hic ponit extremitas unius ale ad extremitatem alterius tanq; partes maxime distātes: si tñ nō essent extēte ale ad p'tes oppositas nō essent tanq; p'tes maxime distātes. (Decem quoq; cubitoꝝ erat cherub scōs.) ista est mēsurā in altitudine: q' ista est mēsurā corpis et nō alarū. (Mēsurā parī). i. ambo cherubin erāt eiusdē mēsure. s. quilibet cubitoꝝ. et o. altitudine et decē cubitoꝝ in alis ab extremitate ale vsq; ad extremitatē aliā alterius ale. (Et opus vnum erat in duobus cherubim). i. hēbant eādē figurā. s. si vnu hēbat effigiem hoīs et aliud si militē: et si in vno erāt facte aliquē tornaturē ad decorem: et in alio quoq; (Idēst altitudinem hēbat vnus cherub decem cubitoꝝ: et similiter cherub scōs). i. p'mus cherub hēbat decē cubitos in altitudine corporis et scōs similiter. ex hoc autēz aliquā colligit q' isti cherubin hēbāt effigiē humanā: q' op' poni istā effigiē erectā: et nō est in alibus aliq; erectā habēs statūrā nisi hō. iux' illd Quid. i. metha. s. p'naq; cuꝝ spectēt aīa līa cetera terram. os hoī sublimē dedit celumq; vidē. iussit: et erectos ad sydera tollere vultus. q' autē debeat accipi ista imago erecta: p' q' si esset imago boīs vel leonis: et haberet in altitudine cubitos decem cū sit imago iacēs eēt magne latitudinis et vit capē in scā scōz: ideo magis veniebat ibi imago humana q' esset erecta q' aliq; alia. (In medio tēpli interioris) vocat templūz interioris scā scōz q' erat ad interiorē p'tem illius magne domus. s. ad occidentē. et d' q' erāt in medio templi interioris accipiēdo mediū fm lōgitudinē et nō fm latitudinē: nā totā latitudinē domus occupabant q' ala unius cherubin tāgebat pietem vnu: et ala alterius cherubin tāgebat pietē alterum vt totā latitudinē occuparet: sed erāt in medio fm lōgitudinē. s. accipiēdo ab oriētali pariete scā scōz vsq; ad occidētalem erāt. et o. cubiti: et in medio istoz erant cherubin: et sic ala unius cherub tāgebat pietem meridianum in medio et ala alterius tāgebat medietatē parietis aglonaris: extēdebant autē alas suas cherubin. s. extendebāt eas in p'tes oppositas: nā qui libet extēdebat vnā alā o'tra meridiē et aliā o'tra aglonem cum bērent vultus versus ad exteriorē domū. s. ad oriētem vt p' 3. Para. 3. (Et tāgebat ala vna parietē: et ala cherub scōi tāgebat parietē alterū). i. ala dextra vni cherub tāgebat parietē meridianū: et ala alterius cherub sinistra tāgebat pietem aglonarē. (Ale autē altere in mediā p'te templi se inuicem cōtingebāt). s. quilibet cherub tāgebat vna ala parietem: et alia ala tāgebat alā alterius cherub. nā cherub meridianus tāgebat ala dextra parietem meridianū: et ala sinistra tāgebat extremitatē ale alterius cherub. ipse autē cherub aglonaris ala sinistra tāgebat parietē aglonarē: et ala dextra tāgebat extremitatē ale sinistra cherub meridiani. et due ale istoz cherubin tāgebant se in mediā p'te templi. i. in cētro scī scōz: nam pavimentū scī lator erat quadratum et vocant duo diametri ab angulis oppositis interfecabūt se in cētro domus et sup pūctū illum tāgebāt se ale cherubin. vt p' 3. ex assignatiōe supra facta: et sup pūctū illum erat et cētrūz arce q'q; arca nō erat corpus quadratū sed q'drangulū. (Texit quoq; cherubin auro). i. opuit illos laminis aureis tam corpora q' alas: ita vt viderent massa aurea. (Et oēs parietes tēpli p' circuitum sculpsit). hic accipit tēplum solū p' scā scōz: q' apparet ex l'ra infra: et tñ istud nō solū est verum de scā scōz: sed et de domo exteriori qm totum illud tēplū in tecto et parietibus auro aptum erat et varijs sculpturis. Sciendum autē q' l'z totum tēplū tā in tecto q' parietibus q' pavimēto optum esset laminis aureis: tñ sculpture et celature solū erant in parietibus et tecto: nā pavimentum solum erant optum auro sed nō sculptū: q' pavimentū planū esse o'z: aliqñ frangerent sculpture q' fieret in eo cū ocularent. (Uarijs celaturis et tornis). i. erāt parietes sculpti varijs celaturis i. imaginibus: vocat celatura imago corporea. s. statua vel figura facta in plano de coloribus: sed p'mus modus est p'p'ior: sic accipit Quid? 2. metha. s. q' mulciber illic equora celarat medias tingētia terras. i. figuraverat ibi equora sculpendo: o'z et tornis. i. sculpsit tornis: nam torus est instrumentum quod-

dam artificium ad sculpendum et planandum et ponitur ibi torus non tanq; instrumentum et sculptura tanq; effectus: l'z ambo sint ablatiui vel pōt poni tornis. i. tornatura q' habebant parietes varias columnas et tornaturas. (Et fecit in eis cherubin et palmas et picturas varias). s. in parietib' sancti sanctorū fecit cherubin. ista enim erāt parua cherubin facta in tabulis parietis que videbant prominere de tabulis. De figura istoz cherubin dicendum est q' poterat esse quēcuq; vñ tamen eēt figura animalis: q' figure aliarum rerū nunq; vocabant cherubin. et dicebant esse cherubin q' erāt intra sancta sanctorū vbi erat gloria domini. extra autē quēcuq; figura esset non vocaret cherub q' non erat ibi specialiter gl'ia dñi: nisi forte accipiat largissime et raro: et sic pōt dici q' in domo exteriori erant cherubin in parietibus vt p' 3. 1. Paralipo. 3. erāt et cherubin in portis scī scōz et domus exteriores infra et supra erāt et palme sculpte in ipsis tabulis: et alia genera arborum et variarum figurarū. (Quasi p'minentes de pariete). i. iste figure nō erant picte sed sculpte et erāt ita corpulēte figure et subil'r per membra distincte q' non videbant esse partes tabularum sed exētes de tabulis: et in hoc apparebat subtilitas artificij. (Sed et pavimentum domus texit auro intrinsecus). i. pavimentum scī scōz optum fuit auro l'z non essent ibi celature q' non sculpebat pavimentū: sed relinquebat planum: vnde super tabulas abiernas figebant lamine auree clavis aureis: et q'q; dicit hic de sola domo scī scōz cum dicit intrinsecus: tñ etiam domus exterior habuit pavimentum deauratū. vt p' 3. supra. (Et in ingressu oraculi). hic ponit fabricatio ostioꝝ sancti sanctorū: et dicitur in ingressu oraculi fecit ostiola: vocat ingressus oraculi. i. porta sancti sanctorūz q' est oraculū: vocant ostiola q' erat parua in comparatione ostioꝝ magnoz que erant in domo exteriori ad partem orientalem. (De lignis oliuarum). ista ostia erāt de lignis oliuarum sicut cherubin et et porte exteriores: cetera autē ligna sanctuarij erāt cedrina et abierna. (Posteq; anguloꝝ g'ncq;). i. fecit postes habentes. s. angulos. hoc pōt intelligi q' isti postes erāt sic fabricati q' loco sculpturarū haberent p' circuitūz figuras pentagonas: vel alio modo q' essent in istis postibus in. s. locis anguli facti ad decorem. s. q' quilibet postis haberet. s. angulos. Aliter dici pōt q' quilibet istoz postū habebat. s. angulos. i. g'ncq; foramina per que subintraret clausura: vtpote si haberet ostium sancti scōz ad firmam custodiā s. vectes vel repagula vt firmiter maneret. et illi vectes transirent de poste ad postem et in. s. locis firmarent: et sic quilibet postis esset. s. anguloꝝ. erant autē isti postes de lignis oliuarūz sicut ipsa ostia. (Et duo ostia de lignis oliuarūz). Eadē ostia sūt ista et illa q' vocant supra ostiola. Aliq; autē volunt q' erant ostia scī scōz sicut ostia fracta quibus in multis domibus vtmur. s. q' in ostio magno est ostiū parvū: et pōt aperiri paruum sine magno: ostia autē magna vocant hic ostia: et ostia parua q' erāt in magnis vocant ostiola. Sed ista positio nō consonat l'ra: q' manifestum est q' ostia magna et parua de eodē ligno eēt ei sic non diceret q' ostiola erāt de lignis oliuarūz: et postea q' ostia erāt de lignis oliuarum: sed solū diceret de ostijs. alij volunt q' essent ostia duplicia. s. quedā ostia essent ex p'te interiori et alia ex p'te exteriori: et quādo clauderent vnum clauderent et aliud: et aperto vno apiebatur aliud. et illis clausis videbat totus paries cōtinuus. (Sed istud etiā nō veniit l'z aliq; liter pōt veniire p' foribus exterioris dom'. vt. j. dicit. Sed dicendum q' erat vnicū ostiū q' clauderent duobus ostijs convenientibus in vnum. et ista aliquādo vocāt ostia et aliquādo ostiola. (Et sculpsit in eis picturā cherubin). s. in ostijs istis erant cherubin depicta et alie imagines: de his dicendūz sicut supra diximus de figuratiōe istoz. (Et palmarū spēs). i. etiā erāt palme sculpte in portis et multa alia figurata erant ad decorem. (Et anaglypha valde prominentia) idēst etiam erant ibi multe alie sculpture. vocantur anaglypha quēcuq; imagines sculpte que supereminēt: et ob hoc anaglypha ab ana q' ē sursum dicuntur. et ista anaglypha non sunt determinate sculpture sed cuiuscunq; modi sculpturam prominentē fecerimus vocabitur anaglyphus. (Valde prominentia). dicuntur prominentia: que non sunt plana. i. superficialia sed solida ea: et distinctū quantum ad hoc a picturis q' ille superficiales solum sunt et non prominent. vocatur autem sculptura valde prominens quando statue facte de aliquo ligno vel tabula plana sūt tñ distincte p' membra sua vt nō videant eē pres ipaz tabularū planaz nec adherere eis sed totaliter egredi de ipsis tabulis. et istud pertinet ad subtile artificium quale fuit in toto opere templi.

Fabricatio ostiorum scī scōz.

Opinio.

Impbō

+ tēpli. (Et tēxit ea auro). f. ista ostia cum cherubin et ceteris pi-
 cturis erāt opta laminis aureis. istud tñ relatiū ea solū referē
 + ad ostia. (Et opuit tam cherubin q̄s palmas et cetera auro). i.
 oēs sculpturas opuit auro: p̄ncipales aut erant cherubin et pal-
 me: p̄ cetera intelligunt anaglyphā. f. oēs sculpture cuiuscūq;
 generis: et q̄ ille erāt minus p̄ncipales intelligunt sub noīe ge-
 + nerali anaglyphoz. (Secitq; in introitu templi postes de lignis
 oliuarum.) Hic ponit quantum. f. oīspō quantum ad introi-
 + tū et atriū: et agit de atrijs domus exterioris q̄ erant ostia ma-
 gna ad orientalem partē templi: et vocat hic tēplū tota illa ma-
 gna domus inferior habēs cubitus. 60. in longitudine. erāt at
 isti postes de lignis oliuaz sicut porte scā sanctorū: s; porte iste
 + erāt de lignis abiegnis vt p̄ in lra. (Quadrāgulos). i. erant
 isti postes quadrati vt ex omni pte hērent sup̄ficiem planam
 + f. q̄tuor sup̄ficies planas in circuitu. i. postes erant grossi eo q̄
 porte debebāt esse fortes q̄ erāt p̄o introitu tēpli. (Et duo o-
 + stia de lignis abiegnis). i. hēbat duo ostia: q̄ cum porta ma-
 gna esset nō esset vnicū ostiū q̄ esset grauis morus et non
 esset pulchrū. Cōsiderandū autē circa fabricatiōē porta-
 rū q̄ iste porte erāt valde pulchre eo q̄ erant porte exteriores
 apud quas israelite solebāt spaciari p̄ porticū ipsius templi sa-
 lomōnis: et videbāt portas illas. ideo vt saltem pulchritudine
 portarū stupescerent et conijcerēt ex hoc quanta esset pulchritu-
 + do interior quā nō semp videre poterāt de cuius vt in portis
 esset magna pulchritudo. tāta autē erat istarū portarū venustas
 q̄ p̄pheta cū mentionē ageret in psal. de destructione sanctua-
 rij dixit de istis portis. f. exciderūt ianuaz eius in securi et ascia
 + deiecerunt eā vt p̄ psal. 73. sic et p̄ Treno. 1. cum dī. vīe syon
 lugēt eo q̄ nō sit q̄ueniat ad solēnitatē. Cālig dñt q̄ iste por-
 te erāt alte nimis et tñ erant facte de multis lignis complicatis
 + vñ Josephus vult antīq̄tātū. 8. q̄ nō erat in istis portis aliq̄
 lignū maius palmo: et dicit q̄ erāt ista ligna quadrata. f. in lō-
 gitudine vñius palmi et equali latitudine: et hoc volūt esse id
 q̄ infra dī. f. ope quadro ad regulā. C Sed istud non stat: ga
 ista multitudo lignoz paruoz sic copulatoz s; posset conuenire
 + alicui edificatio manētī: portis tñ q̄ sp mouent non conuenit. item
 ga debebāt esse porte nimis fortes cū essent porte exteriores
 domus sub quibus oīa custodiebant q̄ erāt in templo: et tñ ista
 multitudo lignoz diuncta faciebat portas esse ifirmas. etiam
 ista varietas lignoz non faciebat ad pulchritudinem ga existē-
 te ligno vñico possent fieri pulchre sculpture et eēt opus fortius:
 maxime ga iste porte opiebant laminis aureis et non appare-
 bat multiplicitas lignoz vt in hoc videret pulchritudo. C Di-
 + cendū igit q̄ erāt iste porte de grossis trabibus abiegnis qua-
 rū lōgitudine veniebat ad sursum vsq; deorsum. de altitudine et
 latitudine istarū portarū nihil scribit: q̄dam tñ putauerūt q̄
 erāt in altitudine cubitoz. 30. fm altitudinē ipsius p̄me domus.
 latitudinē aut dicit fuisse. 20. cubitoz et fm hoc in parte ori-
 + tali nō esset aliquis paries: ga latitudo tēpli solum erat. 20. cu-
 bitoz vt p̄ supra in lra. magis aut vñ dōm q̄ non eēt tāta la-
 titudo portarū: sed relinquere aliqd de pariete orientali ver-
 sus meridiem et aliqd versus aglonem: vtpote si eēt porte la-
 tudinis. 15. cubitoz vel. 16. si tñ cōtrariū aliq; velit tenere nō
 + istō. habitudo aut istarū portarū fm quosdā erat q̄ in medio
 apture magne vbi erāt porte erat q̄dā p̄stis magnus sup̄ quē
 diugerent porte et ceterē. q̄d fiebat ad fortitudinē portarū:
 et q̄libet istoz ostioz erat duplex. f. q̄a quolibet erat ostiū
 + fractum et erat duo ostiola pua in istis ostijs magnis. et sic vo-
 cat vtrūq; duplex. et ē dī q̄ porte se tenētes apiebant. i. porta
 + pua cū eēt magna tenebat se cū illa: et q̄ apiebat magna apie-
 bat pua. C Alij aut dicunt alr. f. historia scholastica q̄ murus
 vel paries in quo erāt iste porte erat in grossitie decē cubitoz.
 + et dī q̄ fuerūt posite porte occupātes i grossitie istos. 10. cubi-
 tos h̄ modo. f. q̄ quolibet ostioz erat. 5. cubitoz in grossitie et
 erat. 4. ostia in ipa aptura: duo ostia extrinsecus et duo intrinsecus
 + quoz cuiuslibet erat eq̄lis grossitie. f. 5. cubitoz et erat ita arti-
 ficiose posita q̄ q̄ claudebant faciebat pietē q̄n otinuū eo q̄
 erat ista ostia sūp̄ eq̄lis grossitie cū ipō pietē. duo aut isto-
 ruz ostioz apiebant vsus pte exteriorē et duo versus pte inte-
 + riorē: et q̄n claudebant in medio pietis vacui sibi obuiabāt to-
 tā latitudinē eius tegētes: et sic artificiose iste porte sibi adhe-
 + bāt vt q̄n claudebant exteriores clauderent sūp̄ iteriores: nul-
 lus enī in tēplo remanebat q̄ clauderet eas iteriores: cūq; apiren-
 + tes exteriores apiebant et iteriores: et hoc est q̄ dī se inuicē
 tenentes aperiebant. ista expositio magis conuenit lre q̄ alia.
 (Altrinsecus). i. ista ostia sic se habebant: q̄ vñum erat cōtra

aliud. f. due porte erant in vno pietē et due in alio et correspō-
 debant sibi altrinsecus. f. porta interior meridiana porta inte-
 + riori aglonari: et porta exterior meridiana porte exteriori ag-
 lonari. (Et vtrūq; ostiū duplex erat). f. ostiū in latere meri-
 + diano erat duplex: et in latere aglonari ē duplex. f. ga in vno
 loco erāt. 4. ostia ad claudēdū eādē apturam et vñū ostiū nō
 erat pars alterius: et istud est 3. consuetudinē aliarū portarū ga
 in vñica aptura ad plus sunt due porte nisi forte vna sit ps al-
 + terius: hic tñ erant ostia duplicata: aliq; volunt q̄ esset q̄libet
 ostiū duplex nō q̄ essent. 4. ostia sed duo: et tñ q̄libet istoz eēt
 duplex. i. factū ex lignis duplicatis: vt si supponeret vna tra-
 bes vel tabula alteri ad hoc q̄ porta grossa et fortis efficere-
 + sed istud nō stat ga immediate dī se inuicē tenētes apiebant. i.
 q̄q; esset duplex ostiū: tñ simul se tenebāt illa ostia et sūp̄ apie-
 + bant et claudebant: si tñ ostiū duplicaret s; q̄ isti volūt cū eēt
 vñicū ostiū vñico actu apiret et non diceret q̄ se inuicē tenen-
 do apiebant. Ideo dōm q̄ erat q̄libet istoz ostioz duplex. i.
 ad quālibet ptem erant due value deberet eē vñica et erant. 4.
 + value in eadē aptura vt dictū est. (Et se inuicē tenētes apiebā-
 tur). i. erāt subtiliter fabricate iste value q̄ se tenebant aliquo
 vinculo artificioso: ita vt simul apirent iteriores et exteriores
 + s; nullus maneret in tēplo ad apendū aut claudendū portas i-
 teriores. (Et sculpsit cherubin et palmas). i. in portis istis tā in
 + terioribus q̄ exterioribus fecit salomō variā pulchritudinem
 sculpturaz et p̄ncipalī erāt ibi cherubin et palme sicut erant in
 + pictibus tēpli et scā sc̄toz et in ostiolis eius. vt p̄ 3. 8. (Et celatu-
 ras valde eminētes). i. fecit multas alias sculpturas diuersarū
 figuraz in illis portis. Joseph. at. 8. atigatū dicit q̄ erāt tā in
 + portis q̄ in parietibus tēpli et scā sc̄toz sculpte multe historie:
 credendū tñ q̄ nō essent iste historie de factis gentium sed de
 opibus dei vt de creatione orbis et opibus. 6. diez: et de bene-
 + ficijs q̄ patribus suis tulerat. incipiēdo ab historijs sēn. (Ope-
 ruitq; oīa laminis aureis). f. ipas valuas et oēs sculpturas su-
 + as opuit laminis aureis infixis p̄clauos aureos: ita vt porte
 viderent massa q̄dā aurea. (Ope quadro ad regulā). i. fixio
 + laminaz erat facta ope quadro. f. q̄ oēs lamine erāt quadrate
 vt pulchre sibi extremitates eaz adhererent et erāt facte lami-
 + ne ad regulā. i. mēsurate regula: ita vt nulla eaz excederet aliā
 in magnitudine et vt q̄libet earū esset pfecta quāderet nō ha-
 + bēs latera ex alia pte ineq̄lia. (Et edificauit). Hic ponit fabri-
 catio atriū q̄d erat extra templū et dī. et edificauit atriū interius
 + tribus ordinibus lapidū politoz. i. fecit atrium sacerdotū q̄
 erat intra omnia atria: et illud fabricauit de tribus generibus
 lapidū politoz: intelligēdū est q̄ plura atria erāt. et tñ scriptura
 nō curauit hic dicere nisi de atrio interiori q̄ erat solēnius cete-
 + ris: nā erat atriū sacerdotū de cuius fabricatiōe dicebat: erat aut
 istud atriū de tribus generibus lapidū politoz. f. murus suus
 erat in altitudine triū cubitoz: et in quolibet cubito erat p̄ gyr
 + vñico vñius lapidū politū. Et vno ordine lignoz cedri. i. et erat
 vñico ordine lignoz super lapides illos: et forte erat vt sederet ibi
 + sacerdotes et vt frigiditas lapidū nō noceret eis.

C De. 4. atrijs templi: et q̄ fuit figura illoz: et q̄ irabant in illa et
 ad qd erant singula: et de dispositione domozum que erant in
 + circuitu templi.

Questio. 20.

Queretur circa dispōnem atriōz quō facta erāt. Ad hoc respondendum q̄ atria erāt extra tē-
 + pli: ideo dicemus p̄us de q̄busdā q̄ claudebant intra ipa atria
 deinde de atrijs. Pro quo sciēdum q̄ sicut supra tangebāt fm
 + opinionē hebreoz erāt in circuitu tēpli facte q̄dā domus q̄s sic
 figurat Josephus. f. q̄ essent. 3. ordines domoz quoz quolibet
 circūdaret latus meridianū et occidentale et aglonare tēpli. in la-
 + tere aut orientali non erāt aliq̄ domuncule eo q̄ ibi erat por-
 ticus templi: et non occupabatur aliquo edificio: quolibet au-
 + tem istarū domūcularum erat in altitudine cubitoz. 20. et in
 latitudine cubitoz quinq; et totidem in longitudine: et erāt. 30.
 + de istis in toto circuitu iam dicto: et super istas erat alius ordo
 domoz equalium magnitudine: et super illas tertius ordo: et sic
 erant tres domus vna sup̄ alteram: et sic p̄totum gyrum et alti-
 + tudo istaz sūp̄ erat. 60. cubitoz circa parietē tēpli: et tñ nō diūge-
 bant tēplo: nā trabes erant posite p̄ gyrum in circuitu templi
 + ne quis posset herere muris tēpli. iste domūcule vocant ere-
 dre vel pastozoria et putauerūt aliq; q̄ erāt ad hoc q̄ alienige-
 + ne veniētes in tēplū ad adorādū dñm manerēt in eis: et ibi
 comederēt vñ putant eas vocatas pastozoria: q̄ ibi pascebā-
 + tur soxenles. Dicendum tamen q̄ iste eredere erant facte pro
 sacerdotibus et leuitis qui ministrabāt in templo domini et in

† B

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

Que fuit oī
 spōstio do-
 moz q̄ erāt
 i circuitu tē-
 pli.

Qd. 21

Atria fuerunt multa. scilicet quattuor. Nota bene ista quae sequuntur peritellin sacre scripture.

1. atrium sacerdotum.

B

2. atrium viro-
rum mundi.

atrijs: nam morabantur tunc in istis exedris et ibi habebant vestes sacras et quoddam thesauris domus ut per sepe. 1. Paral. unde eodem libro. c. 9. dicitur hi sunt principes cantorum per familias leuitarum qui in exedris morabantur: ita ut die et nocte iugiter suo ministerio deservirent: et inter hijs quattuor leuitis creditus erat numerus ianitorum et erant custodientes exedras et thesauros domus domini.

Queres ulterius de atrijs templi et videndum quod multa erant. nam in psal. 133. qui stas in domo domini in atrijs domus dei nostri. idem per hic cum dicitur et fabricavit atrium interius. ex quo apparet quod erant multa atria et sequetur lib. c. 2. dicitur et ex truncis altaria uniuersae militie celi in duobus atrijs templi domini. Pro hoc sciendum quod erant. 4. atria. scilicet atrium sacerdotum: atrium viro-
rum mundi: atrium mulierum mundi: atrium tamen viro-
rum quod mulierum qui mundi erant: quedam autem istorum atriorum circuebant templum alia autem non. nam ipsum atrium sacerdotum non circuebat templum. Ad intelligendum autem ista atria debet presupponi quod templum erat in superiori parte montis syon ubi erat tumulus altus deinde in descensu illius per totum gyrum ubi erat spatia ampliora erat atrium circuebat totum templum ex omni latere et magna spatia motus. Primum atrium istorum erat atrium sacerdotum: et istud erat quedam platea gradibus quadrata que erat ad partem orientalem templi et ista non circuebat templum sed aliqui vellent quod sic: et habebat ista platea murum solum altitudinis trium cubitorum et erat altitudo unius cubiti de lapidibus unius coloris: et altitudo cubiti secundi erat de lapidibus alterius coloris: et altitudo cubiti tertii de lapidibus alterius modi ut esset pulchra varietas: et isti tres ordines lapidum erant in gyro istius muri. et hoc est quod dicitur in littera edificavit atrium interius tribus ordinibus lapidum politorum. altitudo istius muri erat ita parua ut omnes viri et femine qui erant extra murum istum possent videre sacrificia quae faciebant sacerdotes et omnes alias ceremonias que intus fiebant. pavimento autem huius plateae sine atrio erat de pulchro marmore diversis imaginibus decoratum. habebat et iste murus apertus iterum in vestitura de lignis cedrinis ita ut lapides non apparerent ex parte interiori sed ex parte exteriori: et forte istud erat ad tollendum frigus lapidum quod sacerdotes habebant aliqua sedilia apud parietes per gyrum: super istum murum se apodiabant sacerdotes et inclinati loquebantur ad populum extra murum stantem: eratque iste murus ad defensionem ne laici accederent ad loca sacra in quibus sacerdotes ministrabant. in isto muro erant multe columnae pulchre de quibus dicitur sequenti. c. quatuor quedam scripte erant litteris grecis alie latinis alie hebraeis prohibentes laicos accedere et transire murum. Intra istum murum erat altare magnum cuius quod fecit salomon. 20. cubitorum longitudine et totidem latitudine et 10. cubitorum altitudine. 2. Paral. 3. erat et ibi fuit: erat et mare enei de quibus sequenti. c. dicitur. Quidam autem istorum erant ad hoc quod lauarent sacerdotes. alia vero ad hoc quod lauarent hostie in eis ut quidam volunt. Iste murus atrij proprio nomine vocabatur giro sed a latinis appellatur cellis sicut est cellis chorii in ecclesia de quo dicitur infra. cellas laicos prohibere sedere ne se presumant celestia sacra videre. huius autem nomen erat: quia erat puer altitudinis. ideo non poterat proprie vocari murus: habebat autem istud atrium apturam unam ab oriente contra portam templi habentem apturam 25. cubitorum et non erat ibi aliqua vidue sed patens introitus versus: quod ad hunc introitum vel portam ascendebant viri laici et mulieres offerentes oblationes suas. scilicet alia ad imolandum vel libamentum: et ibi occurrebant eis ministri templi. scilicet sacerdotes accipientes oblationes eorum nec licebat laicis introire. istud vocabatur atrium interius quod erat intra alia atria magis coniunctum templo. ad istud etiam atrium prohibebant introire quidam de sacerdotibus. scilicet qui erant maculati. scilicet fracto oculo vel habens albuginem vel toto naso aut bene valde aut longum huiusmodi: et si claudus esset vel manu aut pede haberet fractum aut esset lippus vel gibbus vel habens fugam scabiem vel impetiginem in corpore vel esset hereticus aut haberet aliquam aliam maculam. nam de istis dicitur Leui. 21. quod non accederent ad offerendum hostias domino nec panes sed viceretur panibus quod offerunt in sanctuario. ita tamen ut non ingrederentur intra templum nec accederent ad altare. hec sunt quae pertinebant ad atrium sacerdotum. Secundum atrium erat viro-
rum mundi: et istud erat inferius atrio sacerdotum: considerabit autem huiusmodi. scilicet quod templum esset in summitate montis syon et descenderet alia quantulum versus orientem esset platea magna in qua esset atrium sacerdotum de quo dictum est. Deinde descenderet magis versus radices montis erat quoddam aliud atrium valde magnum quod per gyrum montis circuebat tamen ipsum templum quod atrium sacerdotum includebat.

ideo illi qui erant in atrio isto qui volebant ascendere ad atrium sacerdotum ut offerret ascendebat per quattuordecim gradus. istud atrium erat valde magnum et planum cuius pavimentum vario marmore stratum erat. erat autem istud atrium vallatum ex omnibus. 4. lateribus et altitudo muri erat ex parte interiori. 2. cubitorum: ex parte autem exteriori erat idem murus. 40. cubitorum. et istud erat per de circuitatem collis sicut videmus in quibusdam urbibus quarum sunt muri ex parte interiori humiles et ex parte exteriori valde alti. Erat autem iste murus ad partem occidentalem simplex. scilicet nullam habens portam. in latere autem orientali meridiano et aquilonari erat porte et porticus circuecentes. in istis autem porticibus erat columnae singulorum lapidum diversis coloris cum basibus argenteis. testudo autem porticum et laquearia cedrina erant. latitudo vero porticus. 30. cubitorum: in latere autem meridiano erat. 4. porte duplices valvas habentes quae laminis aureis et argenteis erant opte sicut diximus in portis templi sed non essent porte tante pulchritudinis sicut porte templi. in latere autem aquilonari erat. 4. porte similes portis meridians: in hijs sedebant ianitores ut arcerent immundos ab ingressu huius atrij. in fronte autem orientali atrij erat porta quod dicebatur speciosa habens valvas de ere carinthio. de ista porta dicitur in actibus apostolorum quod petrus et iohannes ascenderunt in templum ad horam orationis nonam et vir quidam claudus ponebatur quotidie ad portam quae dicitur speciosa ut peteret elemosinam ab introeuntibus et petiit a petro et iohanne Act. 3. in angulis autem parietis orientalis atrij. scilicet ubi coniungebatur istud latius lateri meridiano et aquilonari erat porte due parvae per quas ascendebant mulieres ad offerendum vel ministri descendebant in occursum earum ut ad ipsas portas susciperet eas oblationes. per portam autem speciosam orientalem et per quattuor portas meridianas et totidem aquilonares ascendebant viri mundi ad orandum: et tempore serenitatis orabant in locis patetibus: quia ista atria non habebant tectum. tempore autem pluviarum orabant sub quibusdam porticibus quae erant apud muros huius atrij. In platea autem huius atrij apud latus orientale videbantur aialia et volucres ad offerendum et ibi stabat mensa numulariorum. has autem quadam die christus evertit qui introiit in templum ut per Mat. 21. scilicet dicebat ielus omnes ementes et vendentes de templo et mensas numulariorum et cathedras vendentium columbas evertit. In isto atrio circuebat portas tamen orientales quae aquilonares et meridianas erat gazophylacia in quibus ingredientes templi proficiebant pecunia ad fabricam templi: postea euacuatis illis gazophylaciis fiebat inde fabrica. de hoc per sequenti. lib. c. 12. et. 2. Paralip. 24. in porticibus autem intra istud atrium erat pastoforia quae erant quedam loca separata ad comedendum. nam sacrificantes comedebant ibi partes sacrificiorum quod proveniebant eis de sacrificiis pacificis. unde dicitur pastoforia a pastu et foris. scilicet quod venientes de foris ad sacrificandum pascebantur ibi de partibus sacrificiorum. In istis autem porticibus erant tria genera sedilium: ut ait Iheronimus. scilicet cathedra et sine dre et exedra. in cathedris sedebant doctores in gymnasio in sine dria sedebant auditores in consistorio. ubi sine dria interpretatur sessio vel confessorio. in exedris sedebant assessores cum iudice qui aliquid secretum tractabant et dicebant exedra quod assessor: aliquid tamen et impropie vocantur exedra camere vel domus: et sic accipitur per in Paralip. 21. libris prophetarum. istud atrium vocatur sepe templum ubi christus dicit eiecisse ementes et vendentes de templo Mat. 21. de atrio templi: nam intra templum nihil videbatur nec et laici illuc introibant nec christus introiit illuc. Tertium atrium erat mulierum mundi. et istud erat intra atrium magnum de quo nunc diximus. habebat tamen proprios muros quibus distingueret ab atrio viro-
rum sic iudei in synagogis suis faciunt. nam distinguunt loca viro-
rum a locis mulierum ut honestum vacet orationi. istud atrium eiusdem compositionis erat cum primo non tamen tate venustatis nec preciosa ornatum sicut primum. in hoc orabant mulieres quod munde erat. Sciendum autem quod tamen in isto atrio mulierum quod viro-
rum erant cathedra super quas ascendebant legisperiti et predicabant populo legem et moralem instructionem sic per mat. 23. super cathedram moysi sederunt scribae pharisaei: omnia quaecumque dixerint vobis facite sed opera vero eorum nolite facere. Quartum atrium erat in quo orabant immundi et vocabatur atrium immundorum: erat ibi tria genera personarum. scilicet iudei viri immundi et mulieres iudee immunde et viri gentiles et femine: nam interdu gentiles veniebant ad adorandum in templum domini ut per Mat. 23. de illo emulo regine cadacis ethiopum de quo dicitur quod venerat adorare in hierusalem. gentiles tamen non poterant intrare in templum domini. ut per Mat. 23. sufficit vobis oia scelera vestra domus israel eo quod inducitis filios alienos in circuncisos corde et incircuncisos carne ut sint in sanctuario meo ut polluant domum meam. et non solum erat illicitum gentilibus introire in templum proprie dictum: sed etiam introire in atrium iudeorum

3. atrium mulierum mundi.

4. atrium immundorum.

Capitulum. vii.

Omum autem suam edificauit salomon tredecim annis: et ad perfectum usque perduxit. Edificauit quoque domum saltus libani centum cubitorum longitudinis: et quinquaginta cubitorum latitudinis: et triginta cubitorum altitudinis: et quatuordecim cubitorum inter columnas cedrinās.

Domum aut. Descripta in pcedētib⁹ tēpli edificatiōe et diuīdī in duo. qz pmo domus regie fabrica describitur.

scō ad cōstructionē quorūdā vīfiliū sanctuarij scriptura reuertit. ibi. (Mist quoq; rex.) Queret circa p̄mū an ista q̄ h̄r hic habeat ordinē cōtinuātū ad pcedētia: et an fuerint facta imēdiate post illa. Ad p̄mū dōm q̄ ordo cōtinuus est qz salomon edificauit domū dñi et domū suā: et tñ p̄s edificauit domū dñi q̄ suā: qz videt̄ incōueniēs q̄ p̄s laboraret in re sua q̄ in tēplo dñi: potissimē cū salomō eēt valde deuotus deo vt p̄. 3. 3. et p̄s vellet edificare domū dñi q̄ domū suā. Ad scōm dōm q̄ ista fuerūt imēdiate post pcedētia. i. q̄ cū finit salomō domū dñi cepit edificare domū suā: qd p̄ qz domum dñi edificauit in. 7. annis p̄ce. c. domū aut suā annis. 13. qui si mul sūt. 20. et tñ a p̄ncipio edificatiōis tēpli vsq; quo edificata ē dom⁹ salomōis et cessauit edificare fluxerūt solū āni. 20. ḡnō fuit aliq̄ tps mediū i quo cessaret salomō ab ope: vt p̄. 3. 9. f. expletis. 20. ānis postq̄ edificauerat salomō duas domos 2c. et ē sēsus q̄ a p̄ncipio edificatiōis salomō cōposuerat cū byrā q̄ daret ei ligna cedria et abiegna. s. 5. et nē dō q̄ ab illa p̄missiōe fluxerāt āni. 20. vsq; ad tps quo salomō dedit ip̄i byrā. 20. op pida et tūc erat finita fabricatio et reddebat merces: et sic solū edificatio durauit. 20. ānis: vñ nō fuit aliq̄ tps mediū i quo salomō cessaret ab edificatiōe. (Domū aut suā edificauit salomō) i. edificauit domū p se postq̄ edificauit domum dñi.

De tribus domibus quas edificauit Salo. p se et vxore sua: et que fuerint figure et vsus illarū. Questio. 2.

Querēt de fabricatiōe istius domus salomōis. Cōsiderādū p hoc q̄ salomō fecit tres domos pter domū dñi. i. domū suā et domū saltus libani et domū vxoris sue filie pharaōis. de p̄ma p̄ cū dō domū suā edificauit salomō. 13. ānis. de scōa dō. j. edificauit quoq; domū salt⁹ libani. de tertia dō. j. domū quoq; fecit filie pharaonis. Cōsiderādū q̄ salomō fecit domū salt⁹ libani q̄ erat dom⁹ p̄cipua inter istas tres: iō de hui⁹ cōpōne exp̄m̄. de alijs aut modicū dō. Cōsciēdū āt q̄ dom⁹ salt⁹ libani erat duplex. i. erat vna dom⁹ h̄ns duo cēnacula. i. q̄ sup eisdē pietes eēt vna dom⁹ iseri⁹ et alia sup⁹ nē oxiū. s. dō tēplo qd hēbat tria cenacula vñ sup altēz et alēz sup altēz et iisdē pietes in lōgitudine et latitudine erāt ciuz triū: dom⁹ āt iserior salomōis q̄ vocat salt⁹ libani erat de lapidib⁹. dom⁹ āt supior erat tota de lignis tā i pietib⁹ q̄ in tecto. p̄ma āt dom⁹. i. iserior erat lapidea vt eēt frigida ad cōseruādū aro mata et pigmenta ad vsus tēpli et vsus regie dom⁹ vt bñficio terre et muri lapidei diu vigerēt q̄si recētia. supior ps domus erat tota facta de lignis libani et erat de lignis vt cōseruaret ibi arma q̄ i siccitate meli⁹ cōsuat̄ ita vt rubiginē n̄ sentiāt. erāt q̄ ibi nō solū arma ad pugnādū s̄ et alia ad decorē et ornatiōnē diuitiarū regis. nā fecerat rex salomō scuta aurea multa et lanceas aureas q̄ erāt suate i domo salt⁹ libani. vt p̄. 2. Para. 12. c. ista dom⁹ quā figurā h̄uerit i p̄teriori q̄ lapidea erat nō le gis: s̄ solū dō domo supiori q̄ erat lignea. credēdū ē āt q̄ ambe fuerit eiūsdē figure cū eēt eiūsdē lōgitudinis et latitudinis. erat āt altitudo dom⁹ lignee cubitoz. 30. et lōgitudō cubitoz cētū et latitudo cubitoz. 50. hēbat āt ista dom⁹ frōtē latitudinis. 50. cubitoz vbi erāt tres ordies colūnarū pcedētes a frōtē dom⁹ vsq; ad aliā frōtē et mediātib⁹ h̄is fiebat. 4. deambulatozia iter colūnas istas et pietes. Pro quo sciēdū q̄ series colūnarū tēdebat a frōtē latitudinis in aliā frōtē latitudinis: et erat extērio earū vsq; p̄gressus p lōgitudinē totū dom⁹ q̄ erat cētū cubitoz. Cōsiderabīlī aut h̄ mō. i. sit p̄ies oriētalis cubitoz. 50. et p̄ies occidētis totidē: et paries meridian⁹ cētū cubitoz: et paries aquilonaris totidē. tunc diuidat paries oriētalis in. 4. p̄tes equales et puenient cuilibet p̄ti cubiti duodecim et dimidiū in duab⁹

De cōstructione dom⁹ regis.

Qō. 1.

An ordo cōtinuat⁹ et imēdiat⁹ sit.

A

B
Dom⁹ salt⁹ libani dīpō

Ubi h̄r
h̄ q̄ dīcūt
sunt.

+

+

Tps quo
durauit
edifica-
tio tēpli.

+

+

Menfis
bul recte
dicit̄.

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

extremitatibus istarū erant pletes. s. in angulo aquilonari 2 in angulo meridiano: 2 tunc cōputando de ipso pariete orientali 12. cubitos 2 dimidiū versus aquilonē ponebat ibi vna colūna: 2 cōputādo totidē versus aglonem ponebat alia colūna 2 tertio accipiebat equale spaciū ad aquilonē 2 ponebat alia colūna: 2 sic erat pes diuisus in. 4. partes 2 solum erāt ibi tres colūne deinde a qualibet istarū trium colūnarum extendebat vnus ordo colūnarū vsq; ad parietē occidentālē q̄ extensio erat centum cubitoz: 2 inter colūnam 2 colūnam erat spaciū. 6. cubitoz 2 modice q̄stitatis vltra. qd p3 q2. 15. columnne erant in quolibet istorum trium ordinum: 2. 15. columnne cum duabus parietibus. s. oriē tali 2 occidentālī inter quos erāt q̄stitebant 16. spacia 2 cuilibet pueniebant. 6. cubiti 2 modici: 2 sic erat i quolibet alioz duoz ordinum colūnarum: nam in illis tribus ordinibus erant. 45. colūne vt p3 in lra 2 in quolibet ordine. 15. 2 iste colūne spacio equali inter se distabant 2 ēt ordines colūnarum egdistabāt inter se. sic p3 in quibusdam ecclīis que habēt tria vel. 4. ambulacra ab oriente in occidentē distincta tribus ordinibus colūnarum. ista autē domus habebat tot curuaturas siue testudines q̄ erāt ambulatoria 2 fm hoc non erant colūne altiores quibusdā alijs: sed oēs sustinebant equales testudines vel fornices quos nos arcus vocamus ante portā autē huius domus erat porticus pulchra. Figura autem huius domus non pōt poni in plano. ideo solum figurabitur. j. facies huius. s. paries oriē talis tā domus supioris q̄ inferioris 2 p illam intelligitur alij parietes 2 tota domus. Alia erat domus regis de qua tangit hic in principio lre. 2 ista distabat a domo saltus libani aliquāto spacio inter iacete viridario 2 erat ista domus eiusdem figure 2 numeri colūnarū cū domo saltus libani sed solū differebat ista ab illa inquantū illa erat duplex. s. supior 2 inferior vt supra assignatū est: ista autē erat simplex. s. vnica māsio cuius muri altitudo. 4. habebat distinctiones q̄rum tres erāt diuersarū colorū 2 tā simplicium. 4. vero 2 supior erat celaturis ornata: eratq; ibi arbores sculpte diuersi generis ramis folijs 2 pomis obūbzate. ita vt ppter miraculū subtilitatis agitari quodā modo putarētur. In medio totius amplitudinis erat domūcula hīs latitudines. 30. cubitoz 2 in ea erat solium regis in quo rex sedens iudicia pferēbat: erat autē solium istud mirabile valde ita vt nō repirēt simile solium in oibus regnis. de cuius figura p3. j. 10. vt qdā putant in posteriori pariete domus erat laquearia 2 parietes vestiti erāt auro vbi rex fecit thronū de eboze grandem 2 vestiuit euz auro. 2 iste erat thronū p̄ciosus regis de quo. j. 10. d2 2 nō ille i quo sedebat ad iudiciū de quo supra diximus h̄ quidam alij velint. de fabricatione autē huius loco suo declarabit: 2 fecit salomō circa domū reliqua habitacula 2 sedilia vbi residebāt ipse 2 iudices post eas explicitas 2 erāt hīstia pauimentum de marmore 2 tabulis cedrinis: de ista domo d2. j. q̄ fecit porticum solij in qua tribunal esse fecit. Tertia domus erat regine filie pharaonis de qua infra d2. s. domum quoq; fecit filie pharaonis quā vxorē duxerat tali opere quali 2 hāc porticus. ista domus erat facta apud domum salomonis qz noluit salomon qz vxor sua habitaret in domo q̄ sanctificata erat vt p3. 2. Paral. 8. s. filiā vero pharaonis transulit de ciuitate dauid in domū quā edificauerat ei: dixit enim non habitabit vxor mea in domo dauid eo qz sanctificata sit quia ingressa est in ea arca dñi: erat ista domus facta in latere montis syon magis distās a templo q̄ domus salomonis. (Domum autē suam edificauit salomon.) istud intelligit de illa domo quā fecit pro se in qua erat thronus suus 2 sedes iudicij: 2 tñ ēt intelligitur p hāc alie due domus vt. j. declarabit. s. domus saltus libani 2 domus filie pharaonis. (Tredēcim annis). s. durauit fabricatio istius domus annis tredēcim. (Et ad p̄fectū vsq; p̄duxit). i. cepit edificare 2 duxit ad cōplēmētum in istis. 13. annis. Querēt an isti. 13. anni fuerunt solum ad edificandum domum salomonis solū vel fuerunt pro istis tribus domibus supra positjs. Aliquis dicit qz fuerūt solum p domo salomonis 2 tēpus in quo edificate sunt domus saltus libani 2 domus filie pharaonis nō exprimit. Respondendum qz isti. 13. anni fuerūt ad edificandum omnes tres domos. qd p3 qz si intelligerēt soluz de domo salomonis cum alie due essent ita p̄cūse 2 maior i tēpore egerent ambe q̄ domus salomonis: posuisset etiam scriptura tēpus edificatōis illarū 2 tñ solum ponit annos. 13. edificatōis. ergo isti intelligunt fuisse p oibus tribus domibus. Item salomon edificauit domum dñi. 7. annis 2 domum suā annis. 13. qui sunt simul. 20. 2 tñ post. 20. annos: ipse cessa-

uit edificare 2 dedit p̄mum regi byrā p lignis libani: vt p3. j. 9. si tñ nondum edificasset alias duas domos egeret lignis libani: iō non cessasset recipere ligna cedrina ab byrā nec dedisset ei. 20. oppida in mercedem laboz 2 lignoz acceptoz: si adhuc egeret lignis cedrinis: 2 tñ post. 20. annos dedit ei mercedem p opere suo tanq̄ nihil opis vltra facturū esset. ergo in istis 20. annis compleuerat templū dñi 2 oēs domos suas. Ad argumētū i 3iū d2 qz hic in principio accipit domus salomonis p ipā domo eius specialiter distinguēdo eā ab alijs duabus: 2 tñ quando posita est summa annoz fuit posita p omnibus domibus. Aliter posset dici qz accipit hic domus salomonis p oibus tribus domibus quas fecit qz cum nulla illarū esset p deo sed ad vsum suū 2 vxoris sue dicebant esse omnes domus eius: sic accipit. j. 9. s. expletis annis. 20. postq̄ edificauerat salomon duas domos. i. domum dñi 2 domū regis.

* Querēt vterius quare salomō mortuus est. 13. annis edificādo domum suā 2 solum annis. 7. edificādo domum domini. Aliquis dicit qz hoc factū est: qz salomon fecit sibi. 3. domos. s. suā 2 domum vxoris 2 domū saltus libani: 2 p hīs egebat maiori tempore q̄ p vnica domo dei. Sed dñm qz hoc nō stat qz q̄ essent. 3. domos salomonis nō accedebant oēs tres simul ad magnitudines edificij 2 expensarū: immo forte nec ad mediocritatem edificij 2 expensarū templi dñi: sic ait Iosephus. 8. antiquitatum. s. sed illud qdem h̄ esset grande 2 opatione mirabili cūctis simul in opinabile quo operāte deo cui fiebat terminus. 7. annis accepit: regie vero domus multū templi dignitate minores erant. Respondendum qz nō fuit cōsummatū edificium domoz regis in tam breui tempore sicut edificium domus dñi. Primo ppter feruorem regis qz circa edificationem tēpli dei erat valde feruidus eo qz ibi nō parabat habitatio homini sed deo. Scdā rō fuit qz salomon nō habebat magnitudinem expensarum paratarū ex antiquo tempore ad fabricādum domum suā sicut ad fabricā domus dñi: nā dauid parauerat oēs expensas ante mortem suam pro domo dñi vt p3. 1. Paralipo. 22. et. 28. ideo de expensis paratis facile fuit edificare: 2 tñ pro domo sua ipse debuit habere expēsas quas nō poterat in paruo tempore acquirere: ideo magno tēpore mortuus est edificādo domū suam. Tertia cā fuit ex deuotione popularium qz erant ministri opis: nam desiderabat israelite facere templū dñi: ideo laborabat nimis feruide in ope tēpli: 2 sic facilius cōsummatum est: in palacijs autē regis qz nō deo sed hōi fiebat nō ita p̄opte laborauerūt: 2 sic opz opus dilatarī ad maiora tēpora. istas tres cās tāgit aliq̄ter Iosephus. 8. antiquitatum. (Edificauit quoq; domū saltus libani). i. post edificationem domus sue de qua supra diximus edificauit domū saltus libani cuius figura habetur hic.

Quare vna de tribus domibus salomonis vocatur domus saltus libani. Questio. 5.

Queretur quare vocat domus saltus libani. Alii qui putāt qz sic vocat qz facta est in monte libano. Scdā isti fallē opinant: nā iste. 3. domus quas fecit sibi salomon erāt intra hierusalē 2 omnes in parte superiori ciuitatis q̄ vocabat ciuitas dauid. Qd p3 qz salomō semp morabat in hierusalē: ideo nō saceret domū in saltu libani quia multū distabat inde libanus. C3t salomon posuit oia arma sua in domo saltus libani: nā ibi erant oūceta scuta de auro puro 2 trecetas peltas de auro puro posuitq; eas i domo saltus. j. 10. ergo nō distaret ista domus pcul a hierusalē qz nō haberet queniēter salomon ibi arma sua maxime cū sepe vteret illis sepe ad ostentationem glie sue. C3t Iosephus dicit de vita salomonis. 8. antiquitatum qz quotidie equitabat extra vrbē ferens coram se illa scuta aurea iniquies. Exornabatur ascēsores equozū p̄mū decora iuuetute florētes habētesq; magnā p̄eritatem 2 satis alios excedētes longāq; diffundentes i equozū sessiōe cesariē ex purpura tyria veste circūamicti anriq; ticturā quotidie suis comis adiacētes: vt eoz capita p cussa sole auro radiante fulgerēt: hīs circa eū armatis existētibz arcusq; ferentibus rex vectus in curru 2 alba veste circūamictus solitus erat exire ad quēdā locū qz ab hierosolimis duobus funiculis abest vocaturq; eden hortis 2 aquarū rigationibus gratus 2 locuplex: cum ergo ista scuta aurea 2 peltas aureas quotidie viri salomonis coram eo portarent 2 postea reducebāt in domum saltus libani: oporebat vt esset ista domus intra hierusalē vel satis ppe hierusalē. Dicendum igit qz vocabat domus saltus libani qz erat domus illa circū qua qz consista arboribus 2 viridarijs mirabilis recreatiōis iuxta

Domus regis figura.

Domus regis situatio.

Qd. 3. An oēs tres domos fabricauit in 13. annis.

* Qd. 4. Salomō qre mortuus est. 13. annis pro edificatōe domus dñi. 7. annis edificādo domū dñi. 1. opi. 1. opi. 1. opi.

Alia rō. 1. rō. 2. rō.

3. rō.

1. opi. 1. opi.

Scdā.

Tertio. Salomō tabat q̄ die extra vrbem.

Alia opi.

iuxta diuersitatē saltus libani. **C**aliter pōt dici et melius q̄ vo-
 cabat dom⁹ saltus libani q̄ tota erat facta de libano et hoc spā-
 le erat in ista domo: q̄ alie h̄ haberent ligna de libano tñ salte-
 bebant parietes d̄ lapidibus et pavimentū: ista aut̄ tota erat de
 lignis libani tam in parietibus q̄ columnis q̄ tecto. Ideo re-
 cte vocabat̄ domus saltus libani. i. domus tota facta de lignis
 saltus libani. (Centū cubitorū lōgitudinis.) Sic ponit mēsu-
 ra domus fm̄ lōgitudinē. s. in pariete meridiano et aquilona-
 ri et solū accipit̄ hic mensura et figura dom⁹ superioris: nā ista
 domus saltus erat duplex vt supra dictū fuit: pprie tñ pars su-
 perior vocabat̄ dom⁹ salt⁹ libani eo q̄ illa erat tota de lignis:
 inferior at̄ erat de lapidibus tota q̄ tñ eiusdē figure et magni-
 tudinis erant iste due domus solū describit̄ figura superioris.
 (Et quinquaginta cubitorū lōgitudinis.) ista erat latitudo p̄ vtra-
 q̄ domo tā inferiori q̄ supiori. (Et triginta cubitorū altitudi-
 nis.) ista altitudo solū erat p̄ domo supiori: quāta aut̄ fuerit alti-
 tudo dom⁹ inferioris nō appet̄: s̄ forte ēt erat. 30. cubitorū alti-
 tudinis. (Et quatuor deambulatoria inter colūnas cedrinās.) i.
 fecit quatuor ambulatoria siue. 4. calles inter colūnas: non pote-
 rant. 3. colūne solū posite in fronte domus cōstituerē. 4. calles
 s̄ iste. 3. colūne cū duobus parietibus. s. meridiano et aglonari
 cōstituebant inter se. 4. deambulatoria sicut fit i ecclesijs q̄ trib⁹
 vel. 4. callib⁹ distinguunt̄ p̄ colūnas distinguentes: erāt aut̄ ista
 de ambulatoria pcedentia ab oriente versus occidentē inter. 3.
 ordines colūnarū et parietē meridianū et aglonarē: erāt aut̄ iste
 colūne cedrine cū tota domus illa eē facta de cedro vt dictū ē.
 (Ligna gpe cedrina exciderat in colūnis.) i. exciderat ligna
 cedrina ad hoc q̄ faceret ex eis colūnas. (Et tabulatis cedrinis
 vestiuit totā camerā.) vocat̄ camera q̄libet fornix vel tectum
 in modū arcus pcedens inter colūnas. s. q̄ sicut erāt. 4. deam-
 bulatoria a piete oriētali vsq̄ ad occidentālē: ita erāt. 4. testudi-
 nes vel fornices iter colūnas quas nos vulgariter vocam⁹ bo-
 uedas: et iste erant vestite de cedro. s. q̄ in tota domo illa supio-
 ri nihil appebat nisi cedrus: et nō accipit̄ hic camera fm̄ q̄ aliq̄
 male intelligunt̄ p̄ cubiculo vel thalamo sed pro arca nā camē-
 ra in greco dicit̄ a curru q̄ est curru⁹ et sic sunt illi arcus curru.
 (Que quadraginta gncq̄ colūnis sustentabat.) ista erat camē-
 ra distincta p. 4. cameras. i. quatuor arcus vel fornices quorū q̄-
 libet pcedebat ab oriente i occidentē et sustentabat. 4. colū-
 nis q̄ nō erāt plures colūne i illis. 4. deambulatorijs: nā. 3. or-
 dines colūnarū erant et in quolibet erant. 15. colūne. (Unus at̄
 dno habebat columnas. 15.) vocatur vnus ordo. i. vna linea
 columnarū ab oriente in occidentē: et in ista linea erant. 15. co-
 lumne. (Contra se inuicem positas.) istud non refert̄ ad vni-
 cū ordinē colūnarū s̄ ad oēs. 3. simul. s. q̄ habebant colūnas 3
 se inuicē positas. s. imaginemur. 3. ordines cōles colūnarū pce-
 dentes ab oriente in occidentē: et colūna p̄ia primi ordinis erat
 posita p̄tra colūnā primā scđi ordinis et tertiū ordinis: et sic scđa
 p̄tra scđam et tertiā p̄tra tertiā et cōsimiter de oibus alijs. (Et
 e regione se respiciētes.) i. colūne istorū triū ordinū respiciēbāt
 se e regione. i. ex opposito equaliter. s. prima duas primas: et
 secūda duas scđas et sic vsq̄ ad quātadecimā. (Equali spacio in-
 ter colūnas.) istud refert̄ ad colūnas cuiuscūq̄ ordinis iter se.
 s. in primo ordine quantū distabat colūna p̄ia a scđam tan-
 tū distabat scđa a tertiā et sic de alijs: erat aut̄ inter colūnam et
 colūnā spaciū. 6. cubitorū et aliqd plus pōt etiā hoc referrī ad.
 3. ordines iter se. s. quantū distabat colūna p̄ia primi ordinis a
 colūna p̄ia scđi ordinis tantū distabat colūna p̄ia scđi
 ordinis a colūna p̄ia tertiū ordinis: et sic de oibus alijs colū-
 nis istorū ordinū q̄ q̄libet distabat ab alia. 12. cubitis et vni
 dio eo q̄ p̄ies. 50. cubitorū diuidebat̄ p. 4. p̄tes ad cōstituēdū. 4.
 ambulatoria vt. 5. dictū fuit. (Et sup colūnas q̄drangulata li-
 gna.) i. sup quālibet colūnā illoz triū ordinū erat quodā lignū
 q̄drangulatū. Pro h̄ sciendū q̄ iste colūne cedrine erant rotun-
 de et in capitibus earū ponebant̄ ligna quadrata ampliora q̄
 ipse colūne vt sederet cōuenienter fornix vel arcus sup illa li-
 gna quadrata et sic fit in oibus colūnis quas nos alieui rei subij-
 cinus q̄ capita colūnarū ampliora facimus q̄ ipsas colūnas.
 (In cunctis equa.) i. ligna posita super istas colūnas erant oia
 equalia: q̄ colūne erant inter se equales et fornices q̄ sustentabā-
 tur a colūnis erant equales. (Et porticū colūnarū.) hic descri-
 bun̄ varie porticus q̄ erant ante domū regis de q̄bus hic vi-
 citur et ista prima porticus erat maior cuius ponitur mensura:
 aliarum autem mensura et figura subicitur et dicitur. (Et
 porticum colūnarū. i. fecit porticū de colūnis. s. ante portā do-
 m⁹ regis posuit colūnas scđm lōgitudinē cubitorū. 50. et. 30.

cubitorū in altitudine et sup istas pendebat tectū vnde erat ma-
 gna porticus. cuius aut̄ domus fuerit ista porticus. s. an dom⁹
 salomonis vel dom⁹ saltus libani nō dicif̄ s̄ videt̄ intelligen-
 dū q̄ erat porticus dom⁹ saltus libani eo q̄ mensura porticus
 erat iuxta magnitudinē ipsius domus in latitudine et altitudi-
 ne. (Fecit. 50. cubitorū lōgitudinis.) ista lōgitudō porticus
 econtrario cōsideranda est q̄ lōgitudō domus: q̄ lōgitudō do-
 mus erat ab occidente i oriētē centū cubitorū. latitudo at̄ erat
 a meridie i septētrione cubitis. 50. ista aut̄ lōgitudō portic⁹
 cōsiderabat̄ a meridie i septētrionē et sic tāta erat lōgitudō por-
 tic⁹ quāta erat latitudo dom⁹: et facit̄ hui⁹ ē q̄ portic⁹ erat ad por-
 tā dom⁹ et illa erat in pariete oriētali q̄ erat. 50. cubitorū iō por-
 ticus debebat poni in fronte oriētali. latitudo aut̄ huius porti-
 cus erat ab occidente i oriētē. s. a porta domus versus p̄te ex-
 teriōrē dom⁹ et hui⁹ ponit̄ mēsurā. s. q̄ erat. 30. cubitorū latitu-
 dinis. vñ ista porticus erat valde magna q̄ porticus tēpli solū
 erat in lōgitudinē. 20. cubitorū et in latitudine. 10. pceden-
 ti. c. (Et alterā porticū in facie maioris porticus.) i. alterā por-
 ticū fecit minōrē ante porticū istā magnā q̄ nunc descripta ē. et
 dicif̄ ista maior porticus q̄ due porticus q̄ sequunt̄ minores
 erāt in quātitate et ope. (Et colūnas et epystilia sup colūnas se-
 cit.) i. in ista porticu scđa fecit colūnas q̄bus sustentaret̄ totū
 porticus et fecit epystilia. i. capita colūnarū de lignis q̄dratis si-
 cut dictū fuerat in porticu supiori et dicunt̄ epystilia ab epy q̄
 ē. s. et stylus. nā stylus dicif̄ eē ipsa columna equalit̄ rotundata
 cui aliqd supponit̄ tanq̄ caput. (Porticū quoq̄ solij in q̄ tri-
 bunal est fecit.) ista est alia porticus in qua erat domus iudi-
 cij. Cōsiderandū aut̄ q̄ ista porticus nō erat sicut alie portic⁹
 domoz q̄ ille sunt an portas domoz facte. ista at̄ porticus non
 erat ante aliquā domū s̄ p se erat facta. vocat̄ aut̄ porticus ga-
 erat solū tectū inixū sup colūnas et nō habebat p̄tes in laterib⁹
 ita q̄ p oēs partes poterat ingredi quilibet sub illud tectū et in
 medio istius porticus q̄ magna erat facta fuit quedā dom⁹ par-
 ua in qua erāt sedes ad iudicandū: et erat facta sic ista porticus
 vt illi q̄ veniebant ad iudiciā possent ambulare in circuitu illi⁹
 domus iudiciorū dum nō audiebat̄ cā eoz et postea intrabant
 in domū iudicij. porticus aut̄ ista magna esset vt multi sub ea
 capi possent: erat aut̄ ibi solū siue tribunal. s. q̄dā sedes p̄ciosa
 in qua rex sedebat ad iudicandū erant quoq̄ alie sedes mino-
 res in q̄bus sedebāt alij iudices quando rex nō erat in iudicio
 vel eo iudicantē assistebant ei. (Et texit lignis cedrinis a pau-
 imento vsq̄ ad sumitātē.) i. opuit porticū illā tabulis cedrinis
 a pavimento vsq̄ ad tectum eius q̄ magis de domuncula itel-
 ligitur que erat sub porticu. (Et domuncula i qua sedebatur
 ad iudicandū.) s. q̄ tam salomon q̄ alij iudices sedebant
 ibi ad iudicandū. (Erat in media porticu.) i. erat immediate
 porticus. intelligendū ē. n. q̄ ista porticus erat q̄drata et in me-
 dio illius erat domuncula iudicij quidif̄ ista a lateribus ist⁹
 portic⁹. (Simili ope.) i. erat fabricata d̄ lignis cedrinis a pau-
 imento vsq̄ ad tectū sicut dicebat̄ de porticu. (Domū quoq̄ se-
 cit filie pharaonis.) ista erat tertia domus quā fecit salomon
 p vxore sua: q̄ licet ipse habitaret in domo quā fecerat dauid
 tñ noluit q̄ habitaret ibi vxor sua dicens q̄ illa domus fuerat
 sanctificata p ingressum arce vt patet. 2. para. 8. (Quā vxorē
 duxerat salomō.) i. salomō accepit in vxorē filiā pharaonis et
 edificauit ei domū: non tñ habebat salomō eam solum in vxorē
 q̄ accepit multas alias vt p. 3. j. i. i. fuerūtq̄ ei vxores q̄si
 regine septingente et concubine trecente: inter istas tñ filia pha-
 raonis erat vxor principalis eo q̄ ipsam duxerat prius i vxorē
 et ipsa erat tanq̄ vxor: alie at̄ erant tanq̄ cōcubine sic patet
 canticoz. 6. s. sexaginta sunt regine et octuaginta concubine et
 adulescentu lap non est numerus vna est colūba mea et pfecta
 mea viderunt eā filie syon et beatiissimā p̄dicauerunt regine et
 concubine laudauerūt eam et illud intelligebat̄ de filia pharao-
 nis vt satis colligit̄ ex lra ideo hui⁹ fecit salomō domū et alijs
 nō. (Tali opere q̄li et hanc porticū.) i. erat domus ex tali opere
 ex quali erat porticus de qua supra dictū est: et hoc intelligitur
 solū quantū ad operturā tabularū cedrinā et pavimentū vsq̄
 ad tectū: et tñ quātū ad multa alia erat dissimile op⁹ eo q̄ dom⁹
 hec habebat lapides multos preciosos et porticus d̄ qua supra
 dictū est nō habebat lapides preciosos. (Oia lapidibus precio-
 sis.) i. omnia facta erant de lapidibus preciosis in parietibus
 domus. non vocantur lapides preciosi gēme q̄ tunc non pos-
 set aliqua domus fieri de lapidibus preciosis sed vocantur la-
 pides preciosi q̄ erant magni valoris licet nō essent gēme sed
 erant marmora pulchra et non erant lapides communes q̄d pa-

ter qz. j. dicitur qz erant lapides isti preciosi: et dicitur qz erant magni. 8. vel. 10. cubitorum: et tamen non possunt reperiri gēme tante magnitudinis. in hebreo habetur lapidibus ponderosis ubi nos dicimus preciosis. et intelligitur qz erant ponderosi. s. i. sup̄tibz et valorem: nā qz ipsi lapides i substantia sua pōdero si eēt nō erat dubiū: ideo lra nostra accepit sensum et nō verba dicens lapides istos esse ponderosos. i. preciosos. (Qui ad normā quādā atqz mensurā tā intrinsecus qz extrinsecus ser-

† isti lapides erāt facti ad normā. i. ad regulam. s. ne
† eoz sup̄mineret ad alias partes s. essent planis-
† c ferrabantur et erat ista ferratura taz exterius qz

extrinsecus. s. ex omni parte lapidis. et dicit hoc qz cōter i alijs edificijs lapides dolant ex. 5. lateribus vt sedant i opere: lat? at fertū iteri? nō dolat qz iteriora parietis replent calce et paruis lapidibz? iterdū qn opus ē rudius solū dolant lapides ex vno latere. i. ab exteriori facie: et alia latera locant in ope interfecto bitumie et suppositis lapillis vt sedant: in isto at ope quia p̄ciosus valde erat oia. 6. latera lapidis dolabant et hē ferrari

† interius et exterius. (A fundamēto vsqz ad sūmitatē pietū.) s. i. istud opus erat i lapidibus a fundamēto pietis vsqz ad extre-

† mitatē ei? sup̄iorē. (Et intrinsecus vsqz ad atrium maius.) i. itra domū erat ista habitudo parietū vsqz ad atrium maius. i. vsqz ad aliquod atrium magnum qd factum erat in ipsa domo filie pharaonis et potest hoc intelligi dupliciter. Uno modo qz isti lapides erāt ferrati vsqz ad atrium mai? i. vsqz ad atrium domus dñi: et tūcerit sensus. s. tēplū hēbat multa atria vt p̄cedēti. c. de claratū ē et atrium maximū circūdabat oia alia. Fuit aut domus filie pharaonis scā i dīcensū mōtis apd lat? atrij maioris tēpli: ideo structure facte d lapidibz dolatis i domo filie pharaonis erāt vsqz ad atrium mai?. s. atrium tēpli: et sic cōiuncta erāt ista edificia. Aliē p̄t intelligi qz dom? filie pharaonis hēbat i circuitu suo aliq atria et vnu illorū erat mai?: et vsqz ad illū accedebat stru-

† ctura d lapidibz p̄ciosis dolatis. (Fundamēta at d lapidibz p̄cio-

† sis.) vocat lapides p̄ciosi sic. s. dñi ē nō gēme s. marmora diuersarū sp̄rū q pulchra sūt et magni valoris sic ē alabastrū q vocat marmore parū qd et p̄ciosi? ē cetis: et isto mō vtunt poete et scriptores. (Lapidibz magnis dēcē siue. 8. cubitoz.) i. isti la-

† pides q erāt i fundamēto erāt magni. s. 10. vel octo cubitozū i longitudine: tales. n. lapides sunt p cemetis vt sustineāt pōdus suppositi opis. Et h p3 qz nō erāt isti lapides p̄ciosi: qz n̄ rep̄ire tur tāta magnitudo lapidū p̄ciosorū s. oēs parui sunt et quanto maiores rep̄unt tāto sūt i specieb? imperfectioribz lapidū p̄cio-

† sap. cui? rō ē qz mām cōmūne dispositā ex q̄libetūqz opationi bus celestibz facile ē rep̄iri inquantacūqz magnitudie: mām tū cātā p dispositiones sp̄alissimas celi difficile ē rep̄iri in magna q̄ntitate eo qz influentie ille speciales modico tempore du-

† rant et rarissime cūeniunt et in paucis locis causant. (Et desup lapides p̄ciosi equalis mēsure secti erāt.) i. nō solū i fundamēto erant lapides p̄ciosi s. et i parietibus imo: et a fortiori i parietibz qz ibi apperet pulchritudo lapidis et nō in cemetō: et isti erāt equalis mēsure vt pulchritudo apperet in ordine illo rū: et erant secti. i. dolati ex oi parte vt pulchre sederent in ope. (Similiterqz de cedro.) i. et erāt ibi parietes habentes tabu-

† las cedrinās sicut habebat porticus sup̄a posita. (Et atrium mai-

† ius rotundū triū ordinū.) de isto atrio est dubiū an eēt atrius domus filie pharaonis vel eēt atrium domus dñi. Nicola? dicit qz erat atrium domus filie pharaonis: nā dicit hic qz erat rotundum: et tū atrium domus dñi erat quadratū. Sed dñm qz hoc nō probat: p̄supponit. n. probandū. s. qz erat atrium dom? dñi qd ratū qz non habet ex aliquo loco scripture an qd ratū vel rotundū eēt. (Sed adhuc dici potest qz dato qz eēt quadratum fm qz oēs ponūt forte nō erat perficere quadratū s. irregularē ita vt parietes sui aliquāliter declinarent ad rotunditatē: et fm hoc vocabūt hic rotundū. Dñm ergo qz istud atrius pōt intelligi qz esset in domo filie pharaonis et tū dicit qz habebat domus il-

† la multa atria: et istud de quo h dicit erat atrium maius claudēs in totā domum. (Aliter potest dici qz istud erat atrium domus dñi et hic scriptura redit ad dñm de illo: et ista positio est melior. qd p3 hic dicit qz istud atrium erat d tribus ordinibus lapidū et immediate subdit nec non in atrio domus dñi interiori. i. sic ēt erat in atrio interiori: cū ergo istud vocet atrium interius dom? dñi o3 qz illud p̄mū vocet atrium exterius aliogn nō vocaret istud atrium interius dom? dñi s. absolute vocaret atrium domus dñi. Pro quo sciēdū qz edificatio domus salomonis solū durat a principio capituli vsqz ad locū istū et atrium. h at incipit describere ea q omīssa erant de domo dñi: et qz p̄ce-

† dēti. c. ceperat dicere scriptura de atrio tēpli hic cōtinuat illud: et distinguit duo atria. s. atrium maius et atrium interi?. vocat atrium maius illud qd p̄ced. c. vocauimus atrius viroz mundorū. vocat atrium minus illud qd ibi vocatū est atrium sacerdotū. et nō facit hic mentionē scriptura de atrio mulierū et de atrio i mundorū. nā ista atria videbant cōprehēdi intra atrium maius viroz saltē ipsum atrium mulierū. atrium aut i mundorū paruum erat: et de illo nō curat scriptura. et fm istuz modū dici debet qz atrium mai? qd sup̄a ponebat vsqz ad qd accedebāt edificia domus filie pharaonis erat atrium domus dñi. (Trius ordinū de lapidibus sectis.) i. hēbat istud atrium. 3. ordines lapidū in parietibus q erāt secti. i. dolati ex omni pte. Hoc pōt intelligi dupliciter. vno mō qz erant. 3. ordines lapidū. i. erant. 3. dom? de varijs lapidibz? in isto atrio. i. atrium viroz et atrium mulierū et atrium i mundorū. Aliter pōt intelligi qz erant. 3. ordines lapidū. s. in quolibet pariete hoc mō vt distingueret altitudo parietis in tres ptes. et in p̄ma parte p totū gyrum esset vnus ordo lapidū: et in scda parte esset alius ordo et in tertia alius. et sic quilibet ordinū esset p totū gyrum de puncto ad punctū. Et dñm qz iste sensus est melior: qd p3 qz dicit immediate qz in atrio interiori erat sic: et p̄ced. c. o3 qz atrium interius erat edificatū tribus ordinibus lapidū politorū. et tū manifestum est qz nō erat illud atrium distinctū per tria atria: sed erat simplex. ergo in eodē pariete accipiēdi sūt isti. 3. ordines. et sic est qz in pariete claudēte atrium exterius erāt isti tres ordines lapidū. (Et vnus ordinis de dolata cedro.) s. vnus ordo erat de cedro. i. pietes inuestiebant tabulis cedrinis vsqz ad aliquā partē altitudinis. s. ad quā forte accedebat p̄mus ordo lapidū. et forte erāt de lignis cedrinis ibi facta aliqua sedilia vt viri sederet ad audiendū doctores legis: et ad vidēdū quō fiebant sacrificia et alie cerimonie sacre. (Necnō et i atrio dom? dñi interioris.) s. fecit. 3. ordines lapidū in atrio interiori domus dñi qd vocat atrium sacerdotū. et dicit interius qz erat parū et claudēbat ab atrio magno in quo erat populus ad orōnes. et erat istud atrium circa tēplum. s. ad portā eius orientālē: et atrium magnū magis distabat a tēplo dñi. (Et in porticu dom? dñi.) s. posuit lapides p̄ciosos in porticu dom?: et hoc intelligit de pauimēto qz illud erat pulchro marmore statū: et est sentētia suspensū: qz supra d. fecit fundamētum de lapidibus preciosis. etiā intelligēdū est hic qz fecit in porticu domus dñi de illis lapidibus pauimētum.

† dēti. c. ceperat dicere scriptura de atrio tēpli hic cōtinuat illud: et distinguit duo atria. s. atrium maius et atrium interi?. vocat atrium maius illud qd p̄ced. c. vocauimus atrius viroz mundorū. vocat atrium minus illud qd ibi vocatū est atrium sacerdotū. et nō facit hic mentionē scriptura de atrio mulierū et de atrio i mundorū. nā ista atria videbant cōprehēdi intra atrium maius viroz saltē ipsum atrium mulierū. atrium aut i mundorū paruum erat: et de illo nō curat scriptura. et fm istuz modū dici debet qz atrium mai? qd sup̄a ponebat vsqz ad qd accedebāt edificia domus filie pharaonis erat atrium domus dñi. (Trius ordinū de lapidibus sectis.) i. hēbat istud atrium. 3. ordines lapidū in parietibus q erāt secti. i. dolati ex omni pte. Hoc pōt intelligi dupliciter. vno mō qz erant. 3. ordines lapidū. i. erant. 3. dom? de varijs lapidibz? in isto atrio. i. atrium viroz et atrium mulierū et atrium i mundorū. Aliter pōt intelligi qz erant. 3. ordines lapidū. s. in quolibet pariete hoc mō vt distingueret altitudo parietis in tres ptes. et in p̄ma parte p totū gyrum esset vnus ordo lapidū: et in scda parte esset alius ordo et in tertia alius. et sic quilibet ordinū esset p totū gyrum de puncto ad punctū. Et dñm qz iste sensus est melior: qd p3 qz dicit immediate qz in atrio interiori erat sic: et p̄ced. c. o3 qz atrium interius erat edificatū tribus ordinibus lapidū politorū. et tū manifestum est qz nō erat illud atrium distinctū per tria atria: sed erat simplex. ergo in eodē pariete accipiēdi sūt isti. 3. ordines. et sic est qz in pariete claudēte atrium exterius erāt isti tres ordines lapidū. (Et vnus ordinis de dolata cedro.) s. vnus ordo erat de cedro. i. pietes inuestiebant tabulis cedrinis vsqz ad aliquā partē altitudinis. s. ad quā forte accedebat p̄mus ordo lapidū. et forte erāt de lignis cedrinis ibi facta aliqua sedilia vt viri sederet ad audiendū doctores legis: et ad vidēdū quō fiebant sacrificia et alie cerimonie sacre. (Necnō et i atrio dom? dñi interioris.) s. fecit. 3. ordines lapidū in atrio interiori domus dñi qd vocat atrium sacerdotū. et dicit interius qz erat parū et claudēbat ab atrio magno in quo erat populus ad orōnes. et erat istud atrium circa tēplum. s. ad portā eius orientālē: et atrium magnū magis distabat a tēplo dñi. (Et in porticu dom? dñi.) s. posuit lapides p̄ciosos in porticu dom?: et hoc intelligit de pauimēto qz illud erat pulchro marmore statū: et est sentētia suspensū: qz supra d. fecit fundamētum de lapidibus preciosis. etiā intelligēdū est hic qz fecit in porticu domus dñi de illis lapidibus pauimētum.

† C (Mist quoqz.) hic ponit scdō i quo scriptura ad describendū ytenfilia quedā domus dñi reuertit et diuidit i. 4. p̄mo ponunt due colūne notabiles. 2. enū mare ibi. (Fecit quoqz mare.) 3. describunt luteris ibi. (Et fecit bases.) 4. plura alia ytenfilia ad cerimonias dei ibi. (Fecit hyraz.) Circa p̄mū dicit. (Mist quoqz rex salomon: et tulit hyraz de tyro.) hic ponit artifex istorū vasorū que sequunt: et nō est intelligendū qz nunc salomon misit pro illo: qz iaz miserat a p̄ncipio anteqz inciperet aliq opus tēpli dñi aut domus regie: qd p3. 2. palip. 2. nā ibi dicit qz cum salomon misit ad hyrā vt daret ei ligna inter alia que respōdit hyraz salomoni. ait misit tibi virū prudentem et scientissimū hyraz patrem meum. ponit tamē hic qz misit salomon ad vocādum illum: eo qz nūc dicit de fabricatione illorū ytenfilium que fecit hyraz.

† C Hyraz q fabricauit ytenfilia qz fuerit.

† C Hyraz q fabricauit ytenfilia qz fuerit.

† Queretur qz erat iste hyraz qui fabricauit ista ytenfilia. C Aliqui putant qz erat hyraz rex tyri qz ex magna deuotione voluit fabricare ista ytenfilia. deuotio aut sua apparet ex verbis eius q habent. 2. palip. 2. s. benedict? dñs deus israel q fecit celum et terrā: q dedit dauid regi filium sapiētem et eruditū et sensatum. C Sed dñm qz non stat: qz dato qz hyraz rex tyri esset valde deuotus ad deū. tū nesciret facere ista ytenfilia eo qz reges nō cōsueuerunt esse docti in edificationibz. s. qz manu sua ipsi fabricēt eo qz ad talia nunqz assueti sunt. Itē p3 qz ipse hyraz dixit salomoni in lris suis. misit ergo tibi virū prudentem hyraz p̄zem meū: ergo nō erat ipsemet. C Dicēdum tamē qz dato qz vocet pater eius non erat pater eius: sed solum vocabat eū patrem: eo qz erat amicus suus valde et erat vir eruditus: et forte erat consiliarius regis. Consilia rī autē solent appellari patres. hoc aut aliq̄liter apparet: qz allegato. c. dixit hyraz ad salomonē misit tibi hyraz patrē meū filium mulieris de filiabz? dan: cuius pater tyri? fuit. hyraz tū nō erat filius mulieris hebreæ et viri tyrii. ideo ipse nō erat iste qui cōstruxit ytenfilia de quibus hic dicit. (Et tulit hyraz de tyro.) s. iste hyraz erat oriundus de ciuitate tyri: et pater suus erat tyrius. Ideo hyraz misit eum ad salomonem. (Filiū mulieris

† Utēfilia qdazoo m? dñi b scribūt.

† 2

† 1. opio.

† Lōtra. 1

† Scdō.

† P̄fio. 1 alia.

†

†

Qd. 7
A
mi hyra
an est o
tribu ne
ptali vel
oan.
Rñso

lieris vidue de tribu neptalim patre tyrio). i. iste hyram habebat matrē iudeā et p̄fem tyriūz eo q̄ israelite et tyrii mīcebant cōnubia. **Q**ueret quomodo stat q̄ mater isti hyrā esset de tribu neptalim nā. 2. paralipo. 2. dicit q̄ erat filius mulieris de filiabus dā: et tñ iste erat distincte tribus. **R**espondendū q̄ vocabat de vtrāq̄ tribu ex patre matris eo q̄ mater poterat eē de vtrāq̄ tribu. i. q̄ haberet patrē de tribu neptalim et matrem de tribu dā: et l; magis proprie noīaret de tribu illa o qua erat pater tñ poterat large o vtrāq̄ tribu noīari: et q̄ fili erat de eadē tribu de qua mater et illa poterat vocari de tribu dā vel neptali poterat vocari iste hyrā o tribu dā vel neptali (artificē erariū). i. erat artifex quātū ad oīa opa eris: et oē de h; principaliter q̄ l; ipse haberet aliā cognitionē multarū artium tñ ista q̄ fecit hic erant oīa de ere: ideo nominat p̄cipuus i ope eris et tñ. 2. paralipo. 2. dicit q̄ nouerat iste hyrā opari i auro et argento et ere et ferro et marmore et lignis: in purpura quoq̄ et hyacinto et bysso et cocco et q̄ sciret celare oēs sculpturā et aduenire p̄uidenter q̄d cūq̄ in ope necessariū ē: et ideo factus est iste princeps artificū vt p̄. e. c. (Et plenū sapientia et intelligentia et doctrina.) ponunt ista tria q̄ distincta sunt hic p̄ eodē. nā sapientia p̄prie p̄tinet ad speculabilia: aliqñ tñ accipit p̄ cognitio ne suprema in q̄libet arte. sic. n. accipit aristo. 7. et h. c. de sapientia: intelligentia aut p̄prie significat habitū principiorū q̄ vocat intellexit vt p̄. 3. 6. et h. hic tñ nō pōt accipi sic q̄ solū p̄tinet isto mō intellectus ad speculabilia h; accipit intellectus p̄ ingeniositate q̄dā ad inueniendū subtilia opa. doctrina aut p̄prie vocat cognitio habitū p̄ demonstrationē sicut ē in mathematicis q̄ solū vocant doctrine: et tñ hic nō accipit sic h; solū p̄ cognitio ne habita in arte p̄ alterius documētū. (Ad faciendū oē opus ex ere.) i. iste habebat industriā ad fabricandū q̄d pōt fabricari ex ere: ideo fabricauit oē opus salomonis. (Qui cūz venisset ad regē salomonē.) i. venit de tyro q̄z misit eū hyrā vt p̄. 2. paralipo. 2. (Fecit oē op̄ ei.) pōt intelligi dupliciter. vno mō q̄ fecit oē opus eius. i. oē q̄d erat de ere faciendū: et intelligit de istis q̄ infra sequunt. Aliter pōt intelligi q̄ fecit oē opus eius. i. totū op̄ sanctuarij et domoz salomonis. dicit tñ fecisse oē op̄ i. p̄fuisse oībus artificibus q̄ faciebant opus. nā ipse p̄ se non poterat oīa facere: et istud cōsonat satis lre palipo. vbi laudatur nimis sufficientia artis hyrā. sic. n. dicit q̄ beseleel et oliab fecerūt oē opus tabernaculi moysi. i. q̄ ipsi fuerūt p̄cipui in faciendo istud opus et informabant reliquos artifices exo. 3. i. et. 3. 5. (Et fixit duas colūnas ereas.) i. fabricauit duas colūnas de ere et fixit illas in basib; suis. **Q**ueret aut circa fabricationē istaz colūnaz. Pro quo sciendū q̄ i latere atrij sacerdotū i porticu tēpli fecit salomō colūnas multas pulchras valde: inter has tñ fuerūt due preciosiores sui magnitudine et varietate operis: ideo de his potius agit et imponit eis noīa pp̄ singulārē pulchritudinē vt. j. p̄. 3. 6. compositione autē illarum considerandū q̄ quilibet habebat. 4. partes. i. basem et stipitē et caput et capitellū: et ista cūiuncta efficiebāt colūnā. altitudo at oīm istoz simul sumptoz erat cubitoz. 3. 5. vt p̄. 2. para. 3. partes at colūne habebāt diueras magnitudines. nā ipse stipis q̄ p̄prie vocat colūna erat. 1. 8. cubitoz. caput aut erat. 4. cubitoz vt p̄. 3. hic vel. 5. vt p̄. 2. para. 4. capitellū vero hēbat. 5. basis at hēbat. 8. et sic ista simul sumpta cōstituunt altitudinē. 3. 5. cubitoz. de base tñ nō legit quante eēt altitudinis debet tamen dici q̄ esset. 8. cubitoz ad hoc q̄ cū stipite capite et capitello cōstitueret altitudinē. 3. 5. cubitoz vt p̄. 1. pali. 4. o colūnis istis quātū ad stipites suos dōz q̄ nō erāt plane s; valliculate habētes i circuitu canales cauatiōis. 4. digitoz. etiā grossities cuiuslibet stipitis erat magna. i. 4. q̄si cubitoz in pfundo. nā linea. 1. 2. cubitoz ambiebat quālibet colūnā vt p̄. 3. in lra. et tñ circulus cui peripheria ē 1. 2. cubitoz h; diametrū q̄si. 4. cubitoz: eo q̄ omnis diameter triplicatus cum septima parte sui constituit circulū: caput autē colūne ponebatur immediate super stipitem: et pars capitellū immediate coniuncta stipiti erat eiusdem grossities cum stipite deinde dilatabatur versus sursum ad modūz flozis lilij q̄ flos inferius est acutus et superius dilatatur: et capitella ponebantur super stipitem quasi in medio illius dilatationis existentem et inferior pars capitelli aptabatur illi stipiti: et post aliquaz eleuatiō nē erat quedā dilatatio in circuitu capitelli p̄ modū eiusdem circuli et sup̄ illū circulū erant centū malo granata superposita q̄si p̄ circuitū et cētū alia q̄si posita sub circulo illo dependētia. sup̄ circulum istum et malogranata erat quedam eleuatio strictior ascendens p̄prie mediū altitudinis capitelli et diuidebatur in. 7. portiones p̄ lineas intermedias seu circulos graciles et q̄

libet portio erat p̄forata in circuitu subtiliter fm̄ varias figuras sicut fieri solet in ostijs lāternaz ereaz: et q̄ capitella et colūne erant interius cōcaue lumen transiens p̄ illa foramina circū quaz oīdebat pulchritudinē illius opis sup̄ istas. 7. portiones q̄ in lra vocantur retiacula et catene eo q̄ i retibus et catenis apparent talia foramina et intricaciones p̄prie mediū capitelli erat alia dilatatio circularis oīno similis p̄dicte: et ibi erat cētū malogranata supposita et centū supposita et desup̄ erat iste 7. portioes p̄forate sic p̄dicte: h; erat strictiores q̄ capitellū ascendendo stringebat et in lūmitate capitelli erat aliquid simile flori lilij cuius figura infra ponet fm̄ latinos et iterum ponet fm̄ bebreos. (Decē et octo cubitoz altitudinis colūnā vnam.) iste due colūne erāt et similes in toto opere: ideo q̄d de vna dō intellegendū ē de alia. **S**3 obiectet q̄. 2. paralipo. 4. dicit q̄ q̄libet colūna erat cubitoz. 3. 5. **C**dm̄ q̄ ibi accipit colūna pro tota magnitudine cōposita ex stipite base capite et capitello. hic autē accipit solū colūna pro stipite q̄ erat. 1. 8. cubitoz et linea. 1. 2. cubitoz ambiebat colūnā vtrāq̄. **A**lig errāt in hoc p̄tates q̄ vna linea. 1. 2. cubitoz circūdalet vtrāq̄ colūnā simul. h; hoc nō stat q̄ ille colūne distabant a se cū vna eēt posita ad vnam partē porticus. i. meridianā et alia ad patrē aglonarē: ideo non circūdalet eas linea. 1. 2. cubitoz nec ē. 2. 0. Si autē intelligat q̄ iste colūne cōiuncte ambiebat vna linea. 1. 2. cubitoz et hoc nō stat: q̄ isti volunt q̄ q̄libet istarū duarū colūnarū ambiret a linea. 6. cubitoz si igit cūiungerent iste due columne equales quarū q̄libet p̄ se ambiret a linea. 6. cubitoz impossibile erat lineā. 1. 2. cubitoz esse necessariā ad ambiendū illas cūiunctas: imo nec requireret lineā. 1. 0. cubitoz eo q̄ tūc nō fierent duo circuli ambiendo ambas simul: sicut si ambiret q̄libet eaz per se. **C**dm̄ ergo q̄ q̄libet illarum ambiebat linea. 1. 2. cubitoz et erat p̄funditas grossities parū vltra tres cubitos et dimidium: dicit tñ ambiebat vtrāq̄ q̄z cū iste colūne essent equales p̄ oīa sicut vna ambiebat linea. 1. 2. cubitoz ita et alia ambiret. Sciēdū q̄ iste due colūne eree nō erāt facte opere malleatorio h; s; fili sic cāpane. (Duo quoq̄ capitella fecit q̄ p̄ferent sup̄ capita colūnaz.) hic apparet q̄ in qualibet colūna erat caput et capitellū. caput aut ponebat immediate sup̄ stipitē colūne et sup̄ caput ponebat capitellū. vocat aut caput et capitellum q̄ ista duo erant distincta et quodlibet per se fabricabatur: superius aut vocabatur capitellū pp̄ duo. primo q̄ erat strictius et aliud erat grossum. scdo q̄ capitellū supeminēbat. (Fusilia ex ere.) i. ista capitella erāt fusilia. sicut et erāt capita et colūne. nā nihil erat factū ope malleatorio et erant ista capitella intus inania et p̄forata in superficie vt sic posset transire radius copis lucidi ab vna parte in alia: et isti radij in corporibus obiectis effigiabant pulchritudinē operis. (Quinqz cubitoz altitudinis capitellū vnu.) ista altitudo accipiēda ē cū flore lilij supposito q̄ erat vnus cubiti. (Et. 5. cubitoz altitudinis capitellū alterū.) i. scēlia erāt capitella in altitudine et grossities: ideo quot cubitoz erat vnu totidem erat alterū. grossities aut istoz capitelloz nō ponit sicut ponit supra grossities colūne. i. q̄ ambiret linea. 1. 2. cubitoz. (Et q̄si in modū retis et catenarū sibi inuicē miro ope contextaz.) i. ista capitella erant facta ad modū retis et catenarū. dicitur ad modū retis: q̄ sicut rete ex oī pte p̄foratū est et nullā partē h; totaliter clausam: ita capitellū quodlibet erat ex oī parte p̄foratū subtilibus foraminibus sic fit in ostijs lāternarū ereaz vt lumen per illa foramina parua appareat. dicit esse in modū catenarū q̄ catene perforate sunt vt teneat vna pars aliā. i. p̄ varios vncinos. et dicit miro ope cōtextarū: q̄ sicut si catene essent subtiliter complicate ita vt nemo sciret illas soluere ita foramina capitelloz in illis retiaculis erāt subtiliter facta q̄ videbantur catene miro ope contexte. (Vtrūq̄ capitellū colūnarū fusile erat.) iā istud supra dictū est: q̄ tā capitella q̄ capita erāt fusilia et ista possunt intelligi p̄ capitellis supioribus s; melius intelligunt p̄ capitellis inferioribus. q̄ p̄. 3. q̄ infra ponunt adhuc alia capitella. vocant. n. supra capita extremitates stipitū: capitellū aut vocat ipsius caput grossū postū sup̄ stipitē. deinde est aliud capitellū q̄d p̄prie vocat capitellū q̄ parū erat. et distinctio quā supra dedimus de capite et capitello intelligit oī istis duobus q̄ vocant hic capitella. (Septena vsuuz retiacula i capitello vno.) hic ponitur celatura q̄ erat in capitellis. Et sciēdū q̄ altitudo capitelli diuidebat p̄. 7. ptes equales sicut figs diuideret vnā colūnā p̄. 7. ptes per. 6. lineas giratiuas et iste partes habebāt in se diuersa laq̄aria q̄ distinguebant p̄ illas lineas giratiuas sicut appet in figura supra posita: q̄libet aut istarū partium vocatur vnus verius: q̄ erat magnitudo quedā per circuitum

Tertius Regum. * Abulensis. f. ij

Obiectio.
Responsio

B
De ambitu
columnaz.

cuitū colūne clausa inter duas lineas giratūtas. sic. n. accipitur
 ero. 18. vbi oī dō rationali q̄ erat in eo positi. 1. 2. lapides p̄cio
 + si in q̄tuor versibus: in quolibet at̄ versu erat. 3. lapides. (Et
 septēa retiacula i capitulo altero.) i. i capitulo alterius colūne
 q̄ erat files iste colūne. dicit̄ at̄ eē retiacula i quolibz vsu q̄ ille
 celature q̄ erat i quolibz vsu erat retiacula. i. scā admodū retia
 + culozū cū eēt ibi forāmia mltā vario ope facta sic i retibz. (Et
 p̄fecit colūnas 2 duos ordines p̄ circuitū retiaculorum singu
 loz.) dō p̄fectisse colūnas. i. stipites cū capitellis 2 basibus et
 duos ordines. isti. n. ordines erat in circuitu retiaculoz. pōt in
 telligi dupliciter de istis ordinibus. Uno mō q̄ vocent̄ isti or
 dines linee circulares in circuitu colūne: 2 tūc quodlibet retia
 + culū. i. glibz versis retiaculoz hēbat duos ordines. i. duas line
 as giratūtas claudētes ipsuz retiaculū: quarū vna erat supra 2
 alia infra 2 huic videt̄ sonare lra cū dicit̄. p̄ circuitū singuloz
 retiaculoz: 2 tū glibet versus capitelli vocatū retiaculū. Aliiter
 pōt intelligi 2 melius q̄ vocet̄ hic duo ordines. s. duo ordines
 malogranatoz q̄ in quolibet capitulo in parte inferiori erat
 vnus circulus supeminens 2 in illo erat vnus ordo malogra
 + natoz 2 supra in fine illius capitelli erat alius ordo malogra
 natoz 2 p̄prie isti ordines vocant̄ qdā circuli grossi supeminē
 tes quos appellare possumus labia colūnarū 2 sup illos infra
 + illos erant malogranata. (Ut teget̄ capitella.) dō isti ordi
 nes. i. circuli grossi tegere capitella. i. supeminere ad tege
 + dū sicut labia columnaz sunt ampliora q̄ ipse colūne 2 dicit̄
 tegere ipsas colūnas. (Que erat sup sūmitatē malogranatoz.)
 + i. capitella erant sup malogranata eo q̄ malogranata pēdebāt
 de extremitate capitelli ad partē inferiorē colūnaz. (Eodē mo
 do fecit 2 capitulo scdo.) i. simile opus erat in capitulo secūde
 colūne 2 i capitulo prime: q̄ vt supradictū ē equale opus erat
 + i vtraz colūna. Ut p̄t vocari capitellū s̄z ipz capitellū supi qd
 hēbat eadē fabricationē quā capitellū inferi s̄z differebat solū p
 + magnitudinē 2 puitatē: primus tñ sēsus melior est. (Capitella
 aut̄ q̄erant sup capita colūnaz q̄si ope li ij fabricata erat.) hic
 accipiunt̄ capitella p̄ capitellis supioribus q̄ erat minora 2 oī
 + cūnt̄ eē sup capita colūnarū. i. sup capitella prima q̄ aliqñ vocā
 tur capita 2 aliqñ capitella: 2 dicit̄ ista fabricata in modū li
 + li q̄ in pte supiori capitelli scdō erat vnus flos lilij: s̄z aut̄ acci
 piat̄ capitellū p̄ inferiori dicit̄ q̄ erat fabricatū ope lilij. s̄z ga
 in parte inferiori capitelli antequā inciperent. 7. versis retia
 + culoz eēt aliqua folia lilij sicut interdū i capitibus colūnarū
 lapideaz sunt similes flores: s̄z scdō sensus melior ē. (In porti
 + cu.) i. iste due colūne erat in porticu. s̄z vna ad pte dextrā porte
 tēpli 2 alia ad partē sinistrā: 2 sic ambe erat inter portā tēpli
 + 2 atrij sacerdotū. (Quattuor cubitoz.) i. erat ista capitella q̄
 tuor cubitoz in altitudine 2 erat ista sup colūnas ipsas imme
 + diate: 2 sup ista capitella erat alia capitella minora q̄ erat. 5. cu
 bitoz in altitudine. (Et rurūz alia capitella in sūmitate colum
 + naz desup.) ista erat capitella vltima q̄ erat minus grossa 2 dō
 rurūz alia capitella. s̄z q̄ nō erat ista capitella q̄ ponebant̄ im
 + mediate sup colūnas sed ponebat̄ capitellū sup capitellū: 2 ob
 hoc dicit̄ in sūmitate colūnaz q̄ vltra ista capitella nihil aliud
 + erat. 2 dicitur desuper. i. sup capitella prima. (Juxta mēsurā co
 lumne.) i. istud capitellū superius erat iuxta mēsurā colūne. i.
 + equale ei nō qdē in altitudine s̄z in grossitie. s̄z linea. 1. 2. cubi
 tozum ambiret̄ ipsū capitellū sicut ambiebat colūnā vt patet
 supra in lra. altitudo at̄ istius capitelli nō apparet q̄nta fuerit:
 + de capitello autē primo 2 inferiori non appet̄ q̄nta fuerit gros
 sities. (Lōtra retiacula.) i. ista capitella supiora in duabus colū
 + nis erant contra retiacula. i. disposita contra. 7. versis retia
 culoz q̄ erant in capitulo inferiori. (Malogranatoz autē du
 + centi ordines erant in circuitu capitelli secūdi.) vocatur capi
 tellum secundum illud qd erat superius 2 erant ibi ducenti or
 dines malogranatoz. i. malogranata q̄dringenta. Pro quo
 + considerandum q̄ ista malogranata erant sic disposita in ex
 tremitate capitelli q̄ in parte superiori capitelli erat vnus cir
 culus grossus: 2 in extremitate inferiori alius circulus grossus
 + 2 vterq̄ erat tanquam labium columnę: 2 in superiori circulo
 erant ducenta malogranata pendentia centum supra circulum
 + 2 centum infra circulum: 2 quia vnum malogranatū supra cir
 culum respiciebat aliud malogranatum infra circulum cōstitue
 bant illa duo malogranata vnu ordinem: ga erat habitudo eo
 + rum equalis 2 vnu respiciebat directe alterū: 2 sic erat de scdo
 ad scdō: 2 tertio ad tertiu: 2 sic de oibus alijs vsq̄ ad centē
 + simū: 2 centesimū: 2 ibi cōplebantur centum ordines in malo
 granatis dūctis. In extremitate inferiori capitelli erat alius

circulus grossus: 2 ibi erant alia dūctā malogranata centum
 supra circulum: 2 cētum infra circulum: 2 cōstituebāt centum
 ordines. sic dictū est de malogranatis circuli superioris. (Et
 + statuit duas colūnas in porticu tēpli.) Iste colūne fuerunt po
 site in porticu ad pulchritudinē. nam nihil erat suppositum eis
 nec legif̄ fuisse superpositū. Item nō habebant talem disposi
 + tionē: vt posset eis imponi pondus sustentandum: eo q̄ extre
 mitas earū erat qdam flos lilij: 2 tamē ibi nō bene sederet pon
 dus. erant igif̄ ad pulchritudinē: 2 vna erat ad dextram por
 + te tēpli: 2 alia ad sinistrā: 2 ibi ppter varietatē suam pulchrū
 spectaculum intuentibus exhibebant. (Lūq̄ statuisse colūnaz
 dextrā vocauit eam iachin.) Vocaf̄ enī dextrā colūna. i. que
 + erat ad partē dextram porte tēpli. i. versus latus meridianū. 2
 sinistra que erat ad lat⁹ septētrionale. nam oriens vocaf̄ facies
 vel anterior pars: vt p̄ pcedēt. c. et tamē cum aliquis ouerte
 + rit vultū ad orientem erit sibi pars meridianā dextra. 2 pars
 septētrionalis sinistra. vocaf̄ ista colūna iachin. i. firmitas s̄m
 + interpretationē hebraicā. (Similiter erexit colūnā scdā.)
 Ista erat ad partē aquilonarē. (Et vocauit nomē eius booz.)
 + Interpretaf̄ enī s̄m hebreos booz robur. 2 dicit̄ hebrei q̄ iste
 due colūne erant posite ad significādum firmitatem regni da
 + uid. (Sed dōm q̄ iste colūne posite fuerunt ad ostēdendam
 pulchritudinē ga erat vario opere facte: 2 vt venientes ad por
 + tam tēpli gauderent vidēdo tantam pulchritudinē. sicut multa
 alia erant tam in tēplo q̄ extra pulchra nimis que ad nihil ali
 ud sic facta fuerant nisi vt pulchritudinē ostentarēt: sicut p̄ de
 + sculpturis factis per parietes tēpli 2 in portis 2 de pavimento
 qd totū erat auro opertū. de nominibz aut̄ istarū colūnaz dicit̄
 + pōt s̄m lram q̄ vocabant̄ hic ppter grossitiem suaz: ga quelibet
 habebat tātam grossitiē vt ambiret̄ a linea. 1. 2. cubitozum:
 + vt p̄ supra in lra: 2 ga ambe colūne erant equales in magnitu
 dine 2 figuratiōe debuerūt accipere idē nomē: 2 vt pulchrius
 sonaret posita fuerūt eis duo noia in voce dñe: 2 tñ idem si
 + gnificatū habentia vel saltē coincidens. s̄z firmitas 2 robur. Ali
 ter pōt dicit̄ q̄ si inspiciamus rōnem forte ipsius imponētis no
 + mina colūnis fuit ad significādū duplicem fortitudinē vel fir
 mitatē. s̄z firmitatem regni dauid 2 firmitatē tēpli. nam si filijs
 + dauid non peccauissent māsisset thron⁹ dauid in posteris suis
 semp sup israel: 2 tēplum semp mansisset in flore suo: ga tamē
 peccauerunt valde perijt regnū dauid 2 tēplum cōbustum est.
 + istud colligif̄ ex reuelatione facta salomoni qñ deus ei apparu
 it dñz edificare tēplū: vt p̄ pced. c. ad signandū ergo istaz fir
 + mitatem fuerunt due colūne: vna pro regno dauid: 2 alia pro
 tēplo. (Et sup capita colūnarum opus in modū lilij posuit.) s̄z
 + sup capita vtriusq̄ colūne in capitulo superiori posuit opus li
 li. i. fecit quēdam florē lilij in quo finiebat̄ opus colūne. (Per
 + fectūq̄ est opus colūnarum.) i. faciēdo ista que supraposita sūt
 cōpletum fuit opus colūnarū: ga nihil aliud erat in eis nisi id
 + qd in lra continet̄. (Queret̄ de aliquibus dubijs circa ea
 que habent̄ hic in lra: 2 p̄mū ga. 2. pal. c. 3. dō q̄ erant. 40.
 + malogranata. Hic aut̄ dicit̄ q̄ erant ducenta malogranata vel
 alio mō ducenti ordines malogranatoz. Item in pal. dicit̄ q̄
 + erant duo retiacula. hic aut̄ dō q̄ erant. 7. retiacula. (Re
 spondēdum quātum ad p̄mū q̄ in palip. est lra. nra corrupta.
 + nā cum deberet̄ esse ibi quadringēta malogranata scriptores
 nostri posuerūt quadraginta: 2 hoc ppter similitudinē nois. in
 + hebreo tñ habent̄ ibi quadringēta: 2 hoc satis apparet ex ista
 lra: ga hic ponunt̄ dūcti ordines malogranatoz: 2 quilibet or
 + do continet̄ duo malogranata: sicut supra declaratū est: 2 sic in
 ducentis ordinibus malogranatoz sunt quadringēta malogra
 + nata. Item p̄ hoc infra in lra vbi recapitulant̄ ista que dicta
 sūt: 2 dicit̄ p̄fectit colūnas duas 2 funiculos capirelloz super
 + capitella colūnarum duos: 2 retiacula duo vt operirent duos
 funiculos qui erant super capita colūnarum 2 malogranata
 + quadringenta in duobus retiaculis. (Ad scdōm dicendum q̄
 q̄q̄ ponant̄ duo retiacula in palipo. 2 hic ponant̄. 7. nō est cō
 + trarietas: ga hic accipit̄ retiaculum pro versu quolibet retia
 culi: 2 in palipo. accipit̄ retiaculum pro ordine. 2 sic solum erat
 + duo ordines retiaculoz. i. in capitulo inferiori erat vnus or
 do retiaculorum: 2 in capitulo superiori alius ordo: 2 in quoli
 bet istorum ordinum erant. 7. versis. i. 7. partes distincte per
 + circulos: qui vocantur. 7. retiacula vt patet supra in littera et
 tamen infra in littera vbi recapitulantur ea que dicta sunt hic
 + dicitur p̄fectit columnas duas 2 funiculos capitellorū super
 capit a columnarum duos 2 retiacula duo. ecce qualiter vocan
 + tur ibi duo retiacula solum sicut in parali. 1. duo ordines retia
 culozū.

iste. 2.
colūne
posite
runt ad
ostēdēdaz
pulchritu
dinē.

Qd. 9.

Quotē
rāt malo
granata
ista.
Quadri
gēta ma
lograna
ta fuisse
in retia
culis.

Duo sue
rūt ordi
nes retia
culorū ba
bētes. 7.
ptes.

Qd.
10.
2
Denique
ro malo
granato
ru z re
tiaculoz
dri. nic.
2. a. la.

Alia rñ.

B

Obiecto

Risio

coloz. Queret vltius qz videt lra ista repugnare ei qz habet hic. vltio. vbi dicit de istis colūnis z ponunt malogranata aliter qz hic. nam dicit qz fuerunt malogranata. 96. dependentia in centū retiaculis: z tñ hic dicit qz erant malogranata ducenta dependentia. Itē hic dicit qz erant duo ordines retiaculorum z in quolibet erant. 7. retiacula vel. 7. versus retiaculorum. Ad primū rñdet nicolaus z Ra. Sa. qz iste colūne erāt posite in porticu domus iuxta parietē z in parte qua iungebant pieti occultabant qdā malogranata qz nō poterant videri a respicientibus z illa erant in quolibet capitello. 4. inferiora z. 4. superiora: z illa nō numeravit hieremias dicens qz erāt. 96. malogranata pendentia loquēs de illis solū qz apparebant vlti. et dñm qz in qualibet colūna erāt duo circuli qz vocant labia capitelli: z sup quemlibet istorū circuloz erant centū malogranata z sub eo totidē: z sic in duobus circuitibus. s. supiori z inferiori erant malogranata quadrangēta. hieremias tñ locutus fuit solū de malogranatis qz erant in vno circulo z de hijs quidē solū qz erant sup circuli: vel solū. j. circuli: z ista erāt centū de qbus occultabant. 4. pp hoc qz capitellū coniungebat pieti ideo posuit. 96. qz tñ fm veritatē in illo circuitu erant centū malogranata subdit hieremias fm lram hebraicā z oia malogranata centū sup capitellū qd intelligendū est de vno circulo malogranatorū z tot erāt in quadrangēta. hieremias tñ circuloz z sic erāt oia qdringenta: erant tñ de istis sola ducenta dependentia qa duo circuli erant dependentiū malogranatoz z duo circuli nō dependentiū. Aliter pōt dici qz hieremias noluit describere oia malogranata s. descripsit minozē nūcū sicut sepe fit in scriptura: qz idē numerus i diuersis locis positus alicubi ē maior z alicubi minor: qz tñ non est dicendū qz sine aliqua cā hieremias posuisset. 96. malogranata pendentia cū eēt ducenta pendentia: vel si latins accipiamus erāt qdringenta malogranata accipiendo tā pendentia qz nō pendentia: qz tñ si ex sola voluntate hoc diceret posset et dicere qz erant. 15. malogranata vel. 60. qd ē pueriliter dictū: qz talis numerus nō dñ poni in scriptura cū nihil certificet. Ideo dñm qz ppter aliquā cām hieremias expōit. 96. hoc aut pōt eē qz h malogranata essent quadringenta: tñ erant in equalia in magnitudine z pulchritudine z ea q pulchriora erant ceteris erant. 96. ideo illa solū numeravit hieremias: z qz erant alia. 4. q aliquo mō similitudinē istis in pulchritudine z magnitudine posuit primo. 96. deinde posuit cētū. Alia rñ pōt eē. s. q tempore hieremie solū erant cētū malogranata z de istis erant. 96. pulchriora. reliqua aut qtuor erant parui valoris: ideo primo dixit qz erant. 96. deinde recapitulando vt nihil videret omisisse dixit qz oia malogranata erant centū. Sz tunc obijciēt qz si accipiātur malogranata oia tam pendentia qz nō pendentia erāt quadringenta vt p3 in lra. si aut accipiant pendentia in duobus circulis erāt ducenta: ideo nō poterat eē qz tpe hieremie essent solū centū malogranata. Respondendū qz eēt poterāt solū centum licet a principio fuissent quadringenta. nam processu temporis multa eoz q facta erant tam in templo qz in atrijs peribant z oportebat qz repararent. sic p3 de rege ioas qui qñ bonus z deuotus erat fecit colligi pecuniā ad sartatecta tēpli vt p3 sequenti. li. c. 12. et. 2. paralipo. 24. ita ergo poterant perire aliqua de istis malogranatis qz erant in colūnis: sic peribāt aliqua de alijs rebus templi z atriōz: qz ante etatem hieremie fuerunt reges valde mali. factbz qui perturbauit totum sanctuariū z atriā oñi sequēti li. c. 16. z manasse z amon q destruxerūt totū cultū dei seq. li. c. 21. z deinde circa tempus hieremie ioachim z sedechias fuerunt reges nō curantes de cultu dei. Ideo nō restaurarent aliqd de rebus percuntibus in templo z atrijs eius: z sic poterāt perire aliqua malogranata de istis colūnis q predicti reges nō restaurarent: z sic poterant eē tempore hieremie solū centū malogranata in qualibet columnarū. Alia causa poterat eē scdm q assignauit. ra. sa. z nicolaus. Ad scdm q centū retiaculis dicendum qz trāslatio nra corrupta est in ipso loco quis tñ coruperit eam ibi dicitur. hebreus tñ b3 q fuerūt malogranata. 96. z postea sequitur omnia malogranata centum super capitellum: z sic de retiaculis non fit ibi mentio aliqua: potest tamen dici scdm trāslationē nram q licet essent solū quatuordecim retiacula que erant in duobus ordinibus z in quolibet eorum erat. 7. versus retiaculorū: qz tamen ista retiacula erant varie z multipliciter perforata ita vt varietas eorum faceret ea pertingere ad numerum centū retiaculorū. de hoc tamen forte magis dicitur super hieremiam. Quid sentiendū sit de magnitudine istarū colūnarū. Qd. 11.

Queretur vltius quid sentiendum sit de magnitudine istarū columnarū. Respondendum qz fm veritatē z vt supradictū ē quilibet colūna erat altitudo linis. 35. cubitozū cōputando basem z duo capitella: nā m pes columne erat cubitozū. 18. capitellum autē vñū erat cubitozū. 4. z aliud cubitozū. 5. basis vero erat cubitozū. 8. z sic cōplebatur sūma. 35. Aliq tñ doctores latini z hebrei sentiunt aliter de altitudine columnaz. s. qz quilibet colūna eēt solū. 18. cubitozū cōputato capite z capitello z base: qd probat qz textus dicit hic qz colūna erat altitudinis cubitozū. 18. Item probant qz si quilibet colūna esset. 35. cubitozū in altitudine excederet altitudinem tecti templi nam prima domus. inferior templi erat. 30. cubitozū in altitudine precedenti. c. z sic quilibet colūna pertingeret vltra primū deambulatozium. Sz hoc nō pōt stare ergo nō erat colūna. 35. cubitozū: z respondēt ipsi ad id qz habetur. 2. paral. 3. dicentes qz ibi non accipitur altitudo cuiuslibet colūne per se sed ambarū simul. Sz dicendū qz nō stat qz quilibet istarū columnarū fm qz dicitur in lra z ipsi contentur erat cubitozū 18. ergo altitudo ambarū simul esset. 36. cubitozū z nō. 35. vt p3. 2. paralipo. 3. Itē non stat hoc qz capitellū cuiuslibet istarū columnarū habebat. 5. cubitos in altitudine vt p3 hic z hieremie vltimo. subtrahis ergo istis. 5. cubitis de altitudine colūne: manebāt. 13. de quibz subtrahat altitudo basis colūne: qz nunqz est colūna sine base z sic illa esset saltē cubitozū duozū vel vnius ad minus z manerent 12. cubiti. de altitudine ipsius stipitis: grossities tñ colūne erat. 12. cubitozū qz vt dicitur. 5. in littera linea. 12. cubitozū ambiebat columnam. ergo tanta esset grossities columne quanta altitudo: ista tamen forma esset valde indecens z turpis: ideo non poneretur talis dispositio columne: potissime qz omnes doctores tā latini qz hebrei dicūt istas columnas fuisse ad pulchritudinē. ad hoc ergo qz colūna tāte grossities eēt pulchra oportebat qz esset magne altitudinis. s. cubitozū. 35. aut pluriū. vnde valde consonat pulchritudini colūne altitudo. 35. cubitozū qui ponit i paralip. Dicendū igitur qz iste colūne erant i altitudine. 35. cubitozū z erant posite ad solā pulchritudinē in porticu templi: qd apparet primo ex assertionē oim doctozū latinorū z hebreoz. Scdo p3 qz nō legit qz haberet sup se aliqd pōd. Tertio qz nō erāt in tali loco in quo possent hē pondus. nā erant in porticu templi z ibi nō erat aliqua pars tecti porticus qz posset pendere super ipsas colūnas: qz tectū porticus erat eleuātū centū z. 20. cubitis vt p3. 2. paralipo. 3. columne tamē iste erant in altitudine cubitozū. 35. solum. etiāz nihil aliqd erat qd pēdere posset super eas qz atriū sacerdotū apud qd erāt nō habebat tectū sed solū parietem de tribus ordinibus lapidum eleuātum a terra. 3. cubitis vt pcedenti. c. declarātū est. Quarto patet ex figura istarū columnarū: qz si aliqd pondus iustentandum eis deberet imponi oporteret qz essent capita eorum plana z ampla sicut bases: sicut videmus in alijs colūnis z tamen sūmitas cuiuslibet colūne erat acuta z erat flos lilij in sūmitate vt patet supra in lra. Ideo non erant columne ad ponendū aliqd pōd. Quito p3 efficacius qz iste colūne licet essent valde grosse. s. qz linea. 12. cubitozū ambiret quālibet eaz tñ nō erāt solide sed interius inanes ita qz grossitudo columne solum erat. 4. digitozū vt p3 hiere. vltimo. s. porro grossitudo eius. 4. digitozū z intrinsecus caua erat: si tñ deberet eis imponi aliqd pondus ēt parū nō essent caue qz sic facillime frangeret: ideo nullo modo dici potest qz erant nisi ad ostendendū pulchritudinē. ergo oportet qz esset conueniens altitudo illi grossities ad ostendendū pulchritudinē. Ad primū argumentū in cōtrariū dicendū qz nō intelligit illud de altitudine totius columne s. solū de altitudine stipitis detracto duplici capitello z base: z altitudo istorū erat. 17. cubitozū ita vt cū altitudine stipitis eēt simul altitudo cubitozū. 35. Ad scdm dñm qd illud argumētū nō concludit contra hebreos. qd p3 qz ipsi nō ponunt aliqua deambulatozia per circuitū tēpli in parietibus facta sicut latini assignant. pcedenti. c. Ideo quantūcumqz erigantur colūne in altum nihil erit sibi qz impediāt fm latinos. Dicendū qz nicolaus z quidā alij ponunt deambulatozia per circuitū totius templi ad omnia. 4. latera. z sic etiā in pte orientali vbi erat porticus posuerunt deambulatozia: z qz primū deambulatozium solū eleuabatur a terra. 30. cubitis vt pcedenti. c. declarātū est. videtur qz non posset colūna eleuari. 35. cubitis. Sed dicit istī qz quāqz altitudo primi deambulatozij eēt cubitozū. 30. hoc intelligebatur computando a lateribus pavimentī templi: qz tanta erat altitudo a pavimēto templi vsqz ad pri

1. Opi.
Alia positō
primo.

Secundo.

Loi. 1.

Secundo

Rñ. ad pñm
cipale.

Ad rōnes
scdm positō
nis.

Ad scdm

Quarto

Queretur cū esset a moyse factū labrum eneum in quo lauarent sacerdotes exod. 30. quare fecit nunc salomon mare eneū loco illius. **R**espondetur q̄ vna causa fuit eo q̄ labrum qd̄ fecerat moyses erat paruum vt esset portatile p̄ desertum: 2 sic pauca aqua capiebat in eo. nūc autē q̄ erat multū sacerdotēs q̄ interdū simul ministrabāt ad altare in sacri- cijs necia erat multa aq̄ ad lotionem ipsorū. ideo oportuit fieri maius vas: 2 sic fuit mare eneū qd̄ capiebat duo milia batos: v. p̄ infra in lra. Alia causa fuit ad decorē: qz volebat salomō facere oīa vasa tēpli 2 atrij pulchra nimis: labiū tamē qd̄ fecerat moyses in quo lauarent sacerdotēs cū esset paruum nō poterat esse pulchrum sic factū est de alijs vasis multis de gbus diximus p̄ced. c. q̄ l̄ p̄fuit esset in tabernaculo moysi. tamē fecit salomō alia. (*Susile*). i. erat semī ope fusorio 2 nō malleatorio. nā difficillimū erat tātā māz ope malleatorio formari: erat q̄ppe q̄si cāpana: l̄ nō esset ita lōgū l̄ magis accedēs ad naturā dimidie sphere. (Decē cubitoz a labio vsq̄ ad labium). i. ab extremitate labij vsq̄ ad aliam extremitatē oppositā trāseundo iuxta centrū sphere continebat linea decem cubitos: 2 istud est verum solū de diametro. nam oēs alie linee minores erant. (*Rotundū in circuitu*). i. nō erat figure quadrate vel alterius cuiuslibet sicut hebrei volūt: l̄ erat rotundū. naz erat tanq̄ dimidia sphaera. (Quinq̄ cubitoz altitudo eius.) Istud intelligit nō cōputādo basem: sed solū profunditatē ipsius maris eneī vsq̄ ad labiū: 2 sic quādo implebat aqua erant quinq̄ cubiti de pfunditate aque. ex hoc apparet q̄ istud mare erat pprie factuz ad modū sphere: qd̄ p̄ ex diametro. nā diameter huius maris erat 10. cubitoz. s. perueniēs a labio in labiū: vt p̄ in lra. ergo semī diameter esset quinq̄ cubitoz. 2 tñ a profundo maris eneī vsq̄ ad orificium eius erat linea. 5. cubitoz: 2 sic erat semīdiameter 2 sic si superponeret isti mari alterū mare equale haberet in pfunditate. 5. cubitos. 2 sic cōpleret diameter decē cubitoz: 2 intersectabāt se illi diametri in superficie maris eneī. ergo ibi erat cētrū sphere: 2 ob hoc pprie iosephus vocat istud mare hemisphaerū. 8. antiq. (*Et resticula*. 30. cubitoz tingebat illud p̄ circuitū). i. accipiedo labiū maris eneī circumdabat ab vna linea 30. cubitoz. Sed oīm q̄ istud est impossibile: q̄ si diameter istius maris erat cubitoz decē necessarie erat qd̄ linea circumdans ipsum ad min⁹ esset. 3. 1. cubiti 2 dimidij. 2 si esset circulus maris. 30. cubitoz p̄cise necesse erat diametrū suū esse minus q̄ decem cubitoz: q̄a omnis diameter triplicatus cum se- ptima parte sui circuli constituit vt est demonstratum in geometria.

metria. Dñm ergo q̄ diameter istius maris erat decē cubitoꝝ
 p̄cisiōꝝ ⁊ resticula circundans mare erat. 3. i. cubiti ⁊ quasi di-
 midij: scriptura tñ nō curauit d̄ modico ideo dicit q̄ erat resti-
 cula. 30. cubitoꝝ. (Et sculptura sup labiū circuibat illd̄.) i. erat
 quedā sculptura facta cōtinens aliq̄s imagines: ⁊ ista dicebatur
 eē sup labiū maris: nō qd̄ in superficie eius q̄ hoc est impossibi-
 le s̄ in alia parte versus angustias sphere vbi erant circuli mi-
 nores vt. j. dicef. (Decē cubitis ambiens mare.) i. ista linea vbi
 erant sculpturæ ambiens mare p̄ circuitū ⁊ erat decē cubitoꝝ.
 C. S. obijciēf q̄ sit impossibile q̄ circūdari lineā. 20. cubitoꝝ. 30. erat que
 circuibat labiū maris vt p̄ in littera. Ideo nō poterat lineā.
 10. cubitoꝝ circūire mare per labiū ita q̄ esset lineā extensa
 super labiū circulariter. C. Sed dñm q̄ ista lineā erat inferior
 labio. f. maxima amplitudo maris erat in labio et in loco ipso
 nō poterat circūdari mare nisi lineā. 3. i. cubitoꝝ ⁊ dimidij: s̄
 deinde descendendo ad partes inferiores ipsius maris stringe-
 batur ⁊ in aliquo loco posset circūdari lineā. 20. cubitoꝝ ⁊
 alibi lineā. 8. cubitoꝝ ⁊ 4. ⁊ vsq̄ ad vñū: ⁊ sic p̄cedendo vsq̄
 ad minutissimā. vnde necesse ē q̄ sit aliq̄s locus in mari eneo i
 quo lineā cubitoꝝ. 10. circūderet illud. ⁊ ibi erant quedā scul-
 pturæ facte in gyro maris ⁊ sic dicit lineā ambiens mare decē
 cubitis. i. ambiens illud in loco vbi poterat ambiri lineā. 10. cu-
 bitoꝝ. Hebzei aut̄ aliter intelligunt vt immediate dicef. C. S.
 obijciēf cōtra istā positionē q̄ lra dicit q̄ sculptura super labi-
 ū circuibat illud decē cubitis: ⁊ tñ fm̄ modum supra assignatū
 sculptura erat infra labiū. C. Respondendū q̄ istud procedit
 ex varia acceptione: q̄ superius in sphere vocat̄ punctus q̄ ma-
 gis recedit a centro ⁊ eodē modo in circulo: ⁊ q̄ oīa puncta q̄
 sunt in superficie sphere equaliter distāt a centro oīa sunt eque
 supra: s̄ illa q̄ sunt intra grossitiez sphere sunt magis vt min⁹
 supra fm̄ q̄ magis vlt̄ minus accedunt ad centrū. hic at̄ ista pū-
 cta q̄ accipiunt̄ erant i circuitu maris qd̄ erat dimidia sphere:
 ideo nullū erat superius nec inferius. Accipit̄ ergo aliter hic su-
 pra ⁊ infra fm̄ lineam rectā altitudinis ⁊ tunc labiū maris de-
 beret eē superius q̄ erat in maiori altitudine. lra tñ accipit̄ ecō-
 trario q̄ ponit fundū maris p̄ superiori parte eo q̄ ibi est ma-
 gis acutū: ⁊ labiū maris ponit tāquā inferius eo q̄ ibi erat am-
 plissimū: ⁊ q̄ iste locus in quo lineā. 10. cubitoꝝ ambiebat ma-
 re erat magis circa fundum q̄ labiū ideo dicebat̄ eē sup labi-
 ū. C. Hebzei aut̄ ponunt q̄ eēt istud mare factū econtrario
 l. q̄ in parte superiori eēt strictū in labio ⁊ in parte inferiori es-
 set latius ⁊ sic continue dilataret̄ versus partē inferiorē: sicut
 nos ponebamus q̄ stringeret̄ versus partē inferiorē: differūt
 tñ a nobis q̄ ipsi ponunt mare in parte superiori eē rotundū
 ⁊ in parte inferiori eē quadratū: ⁊ volunt q̄ a labio in labiū in
 parte inferiori essent tres cubiti lōgitudinis ⁊ iste esset diame-
 ter: ⁊ lineā circularis ambiens eēt decē cubitoꝝ ⁊ de hoc expo-
 nunt istā lram q̄ dicit̄ hic: ⁊ sculptura sup labiū circuibat illud
 decē cubitis ambiens mare. Dicit̄ aut̄ q̄ in parte inferiori erat
 mare quadratū ⁊ quodlibet lat⁹ illius quadrati cōtinebat cubi-
 tos decē ⁊ lineā ambiens totū mare in circuitu esset. 40. cubito-
 rū ⁊ d̄ hoc exponunt qd̄ dicit̄ in principio. f. q̄ lineā decē cubi-
 toꝝ veniebat a labio in labiū. C. Sed dñm q̄ ista positio non
 stat q̄ ponit mare habere solū in labio. 3. cubitos diametrali-
 ter: ⁊ tñ lra ista ponit decē cubitos. Itē q̄ lra ponit. 30. cubitoꝝ
 in resticula ambiente labiū: ⁊ tñ iudei ponūt solū decē cubitos.
 Itē ipsi volūt q̄ labiū maris vocet̄ fundus eius vbi erat ma-
 re latius: ⁊ tñ nō pōt ponī ibi labiū q̄ labiū est vbi res apta est
 ⁊ tñ in parte inferiori erat mare clausū ⁊ in superiori erat aper-
 tū: ergo in superiori erat maris labiū. Itē errāt q̄ id qd̄ dicit̄ i
 lra de lineā decē cubitoꝝ q̄ veniebat a labio ad aliam extremi-
 tatē labij ipsi applicant parti inferiori: ⁊ tñ immediate nō con-
 uenit q̄ ipsi nō possunt applicare lram sequentē. f. q̄ resticula.
 30. cubitoꝝ ambiebat labiū: ergo necesse est q̄ labium esset ro-
 tundū ⁊ diameter eius eēt decē cubitoꝝ. Itē nō possunt vllō
 modo applicare lram illā. f. resticula. 30. cubitoꝝ ambiebat la-
 biū. f. q̄ nō pōt uenire labio superiori eo q̄ illud erat cubito-
 rum decem in circuitu vt ipsi ponunt ⁊ triū in diametro: et nō
 conuenit labio inferiori q̄ illud ambiebat lineā. 40. cubitoꝝ
 vt ipsi volunt. ergo necesse est aliter intelligi litteram vt ipsi vo-
 lūt. Hebzei aut̄ veniūt in ista inconuenientia vt euitent vñum
 q̄ videtur eis inconueniens. f. q̄ semel dicit̄ q̄ resticula. 30. cu-
 bitoꝝ cingebat illud per circuitū. ⁊ iterū dicitur q̄ lineā cubi-
 toꝝ. 10. ambiebat mare sup labiū. S. istud nō est aliq̄d incon-
 ueniens: nā supra solutū est. C. Nicolaus dicit q̄ positio iudeo-
 rum multū differt a positione iosephi: ⁊ positio nra valde que-

nit positioni iosephi: qd̄ probat q̄ iosephus vocat̄ istud mare
 cantarū grandē ⁊ dicit q̄ cantarus ē crater. i. scyph⁹ q̄ oblon-
 gus ē: ⁊ tñ in parte superiori ē circularis ⁊ amplior q̄ in fun-
 do: ideo ponit nicolaus aliā figurā maris fm̄ positionē iosephi
 q̄ differt a positionē hebraica ⁊ a figuratiōe nra. ē at̄ istd̄ mare
 sic vas vitreū hñs pedē qd̄ i pte inferiori strictū ē ⁊ acuitur ver-
 sus partē superiorē: tñ vbiq̄ est circularē cuius figura p̄ infra.

C. Sed ista positio non stat q̄ figuratio maris fm̄ iosephum
 nullo modo debet differre a figuratiōe nostra quā ponit ipse
 nōne omnīū latinoꝝ: qd̄ latis p̄ ex verbis iosephi. 8. antiquitatū
 dicentis fuit mare eneu mō hemispherij habebat eius diame-
 trū cubitos decem ⁊ crassitudo eius erat fusilis digitorū. 4. ha-
 bebatq̄ fundū i medio alui sui loco rotundū decē coronis ex-
 plicitū: cū ergo dicat illud fuisse ad modū hemispherij nō d̄ vi-
 ci q̄ erat ad modū crateris habentis partē inferiorē acutiorē:
 q̄ crater nō format̄ ad modū hemispherij s̄ vñus diameter ē
 ibi longior alio. tenenda est igitur figuratio maris quāz primo
 posuim⁹. (Duo ordines sculpturaz bisstriatarū erant fusiles.)
 i. erant p̄ gyrū illius maris in ipso duo ordines sculpturarū bi-
 striatarū. i. habentū bistrias. l. q̄ erāt duo circuli in gyro in q̄
 bus erant facte sculpturæ bistriaz. ⁊ dicit̄ hic bistriatarū. i. bi-
 striatarū sublata o p̄ syncopā inusitatā. iosephus at̄. 8. antiqui-
 tatū dicit q̄ erant decē corone in illo mari eneo: ⁊ forte ille vo-
 cant̄ hic sculpturæ bistriate. An vero isti duo ordines differēt
 ab illo circulo q̄ erat super labiū ⁊ ambiebat mare. 10. cubitis
 nō appet nec ē multū differt: ⁊ dicit̄ q̄ erant iste sculpturæ fu-
 siles. i. facte ope fusorio q̄ tā ipsum mare q̄ quicq̄ in eo erat
 opere fusorio factū erat. dicit̄ tñ de istis sculpturis q̄ erant fu-
 siles ne putet̄ q̄ postq̄ factū fuit mare eneu opere fusorio fue-
 runt facte aliquæ cauature in eo: ille erant sculpturæ sicut ligna
 quolibet p̄ cauaturā sculptū ⁊ figurant̄: et ne putet̄ q̄ iste cul-
 pturæ erāt pte facte ⁊ postea infixe superficie maris ita vt vide-
 ret̄ esse pars maris. S. dñm q̄ erāt ille sculpturæ pars maris
 ⁊ fuerant facte cū ipso ope fusorio sicut fit in fabricatione cam-
 panarū: q̄ q̄cūq̄ littere vel imagines fiant in forma fusoria
 eedē postea apparent in campana nihil in ea sculpendo. Idem
 ē fit in fabricatione cuiuslibet monete q̄ cadēte materia i va-
 se monetali fit figuratio in moneta. (Et stabat super duodecim
 boues.) istud mare vt dictū ē erat rotundū i modū hemispherij
 ⁊ erat locatū sup. 12. boues ereos quoz capita erāt ad partem
 exteriorē ⁊ posteriora eoz erāt sub mari: ita vt nihil apparerz
 sicut conuenit fieri in sepulchris siue cimborijs valde pulchris
 que locantur super leones ⁊ illi habēt facies ad exteriora ⁊ ter-
 ga eozum latent sub cimborijs. (Et quibus tres respiciebāt ad
 aquilonem: ⁊ tres ad meridiem: ⁊ tres ad occidentem: ⁊ tres ad
 orientem.) isti boues erant positi per gyrum sub mari: ⁊ q̄ ma-
 re erat rotundum oportet q̄ isti boues respicerent ad omnem
 partem mundi quidam ad orientem ⁊ quidaz ad occidentem
 alij ad meridiem alij ad septentrionē. nō tñ est verum q̄. 3. eo-
 rum respicerent ad orientem precise et. 3. ad occidentem: ⁊ sic
 meridiē ⁊ septentrionē: q̄ cum essent isti boues i gyro positi mo-
 do circulari non poterant respicere tres eozum ad vñā partē
 s̄ respiciebant isti. 12. boues ad. 12. ventos nam sic se habent
 duodecim venti in circulo horizontis diuidēdo illū per partes
 equales sicut se habebant isti. 12. boues ad circulū imaginatū
 in panimento sub mari eneo ⁊ sub pedibus ipsoꝝum q̄ arcus
 equales de circūferentia illius manerent inter bouem ⁊ bo-
 ues. Hebzei autem aliter ponunt nā ipsi dicunt fundum maris
 esse quadratū ⁊ in quolibet latere esse decem cubitos: illa aut̄
 quattuor latera respiciebant directe quattuor partes mudi: nā
 q̄libet. 3. boues q̄ erāt sub vno latere respiciebāt directe vñū
 p̄ctū celi. f. orientē vel occidentē: meridiem vel aquilonē. (Et
 mare sup eos desup erat.) i. mare erat positū sup istos boues.
 (Quozq̄ posteriora vniuersa intrinsecus latitabant.) i. facies
 istoz bouū erant ad partē exteriorē contra q̄tuor ventos: ⁊
 posteriora eoz latebant sub mari ita vt nō viderentur: sicut est
 de leonibus super quos ponuntur cimboria sepulchroz. (Gros-
 situdo autem luteris.) hic ponitur grossitudo labij ipsius ma-
 ris: nam dictum fuerat q̄ ab extremitate labij vsq̄ ad aliā ex-
 trematē erant. 10. cubiti ⁊ tamen nō dicebatur quanta eēt
 grossitudo ipsius labij maris: ⁊ hic ponitur grossitudo ⁊ voca-
 tur istud mare luter quia luter dicitur a luo luis qd̄ vñomodo
 significat abluerē vel purgare: eo q̄ sacerdotes lauabantur in
 mari isto: infra tamen distinguuntur luteri a mari. (Triū vñ-
 ciarum erat.) aliqui accipiunt vñcias pro digitis sic accipit io-
 sephus. 8. antiqui dicentis q̄ grossitudo labij maris erat digi-

Contra.

E

+

+

+

+

+

S

+

torū triū. sic ē accipit historia scholastica. Si hebreo dicit. 4. digitos 2. 2. parali 4. v. vnius palmi. Et quo appet q. in be-
 zao p. eodē accipit vnius palmi 2. 4. digiti: etiā. 3. vncie signi-
 ficant magnitudinem vnius palmi vnde vncia aliquando est
 nomen ponderis 2. aliquando nomen mensure: hic aut. p. men-
 sura accipitur. (Labiumq. eius quasi labiū calicis.) Inō erat
 planū labiū s. rotundū in superficie sic calices. i. vasa habere so-
 lent. (Et solū repādū liliū.) i. erat labium maris cōplicatū
 circulariter in parte superiorē sicut liliū repādū. i. curuū. nam
 flos liliū in parte supiori curuaf: ita extremitas labij istius com-
 plicabatur 2. curuabaf 2. dicit repādū valde curuū de re et
 pandus. a. u. i. curuus. (Duo milia batos capiebat.) hic ponitur
 capacitas istius maris. i. q. capiebat duo milia batos. satis. n.
 erat magna capacitas q. pōt apparere ex magnitudine ma-
 ris enei. nam ipsum erat semisphericū 2. habebat de labio ad
 labium diametrum decem cubitozū: 2. in circuitu cingebatur
 linea. 30. cubitozū vel. 3. 1. 2. dimidiū. determinate tamen nō
 colligitur ex scriptura quanta sit magnitudo bati. nam ezechi.
 45. ponuntur mensure hebraice 2. dicitur q. batus 2. ephi sunt
 equalia 2. q. batus est decima pars chozi: 2. tamen nescimus qn-
 ta sit magnitudo chozi aut ephi vt p. illa cognoscā? magnitu-
 dinem bati. Dicendum tamen q. poterat cognosci certissime ex
 magnitudine maris enei: q. mare eneum erat media sphaera cuius
 diameter erat decem cubitozū 2. semidiameter. i. altitudo
 erat. 5. cubitozū 2. peripheria erat. 3. 1. cubiti 2. dimidiū quasi:
 eratq. illud corpus regulare ideo cum non fecerimus tale cor-
 pus 2. impleuerimus illud aqua erunt ibi duo milia bati vt pa-
 tet in littera 2. consequenter cum diuiserimus illam aquam in
 partes duo milia equaliter sciemus quamlibet illarum esse ca-
 pacitatem bati: 2. consequenter sciemus magnitudinem omni-
 um mensurarum hebraicarum. nam batus 2. ephi sunt equalia
 Ezechie. 45. ergo caperentur duo milia ephi in mari. Item go-
 mor decima pars est ephi exo. 16. ergo in mari eneo caperen-
 tur. 20. milia gomoz. Chorus autem est maior mensura q. batus
 q. decem bati implent chorū ezechi. 45. ergo in mari
 eneo caperentur ducenti chozi. alique biblie habent. (Duo mi-
 lia batos: tria milia metrete.) sed ista littera est superabundā-
 ga nec in hebreo nec in biblijs nostris correctis communiter
 habetur: sed erat glosa interlinearis magistralis super litterā
 istam posita: et imperitia librariorum textui inserta est. moti-
 uum autem fuit q. 2. paralipo. 4. vbi ponitur ista figura maris
 dicitur q. capiebat mare metretas tria milia. 2. sic eadem men-
 sura est duo milia bati 2. tria milia metrete: 2. ob hoc vnum ex
 ponitur per aliud. Sciendum q. mensura est nomen com-
 mune ad omnia vasa mensurandi 2. non significat aliquā qū-
 titatem determinatam. metreta autem licet a nobis accipiat
 aliquando improprie pro nomine generali mensure: tamen si-
 gnificat aliquam mensuram determinatam 2. pro illa solū stat
 q. patet. 2. paralipo. 4. cum dicitur capiebatq. mensure tria milia
 metretas. i. de mensura vel de qūtitate capiebat metretas tria
 milia: si tamen metreta non esset nomen speciale mensure fru-
 stra poneretur q. capiebat tria milia metretas: q. per hoc nihil
 determinaretur. Item patet hoc iohannis. 2. cum dicitur erant
 ibi lapidee hydrie capientes singule metretas binas vel ternas:
 ergo metreta erat nomen speciale alioquin non magis caperēt
 ille hydrie metretas binas vel ternas q. decem milia me-
 tretas vel vnam metretam si metreta est mensura indetermi-
 nata. Sciendum q. papias dicit metretam continere decem
 sextarios hebraicos. isidorus autem. 16. etimolo. dicit q. me-
 treta capit. 50. sextarios hebraicos. nicolaus autem conatur re-
 ducere metretam 2. batum ad copinam 2. pintam 2. quartam 2.
 volūm que sunt mensure parisienses: ad vltimum tamen con-
 cludit q. non possunt reduci mensure hebraice ad mensuram
 parisiensem vel ad aliquam aliam modernam eo q. per tem-
 pora variantur mensure: etiam non habemus aliquam men-
 suram vniuocam cognitā que mensuret mensuras nostras
 2. illas antiquas. Et sic dicendum est q. per modum quem vult
 nicolaus impossibile est sciri iam mensuras hebraicas determi-
 nate: sciemus tamen certissime per modum quem supra assigna-
 ui. i. faciendo vnum corpus dimidię sphaere cuius diameter sit
 decem cubitozū 2. cum illud fuerit impletum aqua: necesse est
 esse ibi duo milia batos 2. duo milia ephi 2. tria milia metre-
 tas et. 20. milia gomoz et ducentos choros: quia iste mensure
 sunt equales quantum ad ista que exprimuntur. (Et fecit ba-
 tes decem.) hic ponitur tertium huius partis. i. fabricatio lute-
 rum 2. erant decem sicut apparet in littera. erantq. vasa magna

in quibus continebatur aqua vt infra apparet.

Queretur Circa hoc ad quid fuerint positi luteri in templo salomōis: 2. cur nō fuerint in tabernaculo moysi 2. de eozum figura. Qd. 14.
 circa hoc ad quid fuerint positi luteri in templo salomonis 2. quare non fuerint in sanctuario moysi. q. enim ibi non fuerint apparet: quia fecerat solum Moyses labrum eneum in quo lauarentur sacerdotes Exod. 30. 2. tamen non posuit in toto sanctuario aliquod aliud vas in quo contineretur aqua vt patet discurrendo a. 2. 5. ca. Exodi vsq. ad finem libri: vbi ponunt omnia vasa que erant in sanctuario 2. sepe repetuntur. Respondendum ad primū q. salomon posuit luteri in atrio templi ad continendum aquas vt ibi aliquid lauaretur: qd. satis apparet ex nomine suo nam luter dicitur a luendo: id est lauando vel purgādo: erat ta-
 men differentia inter luteri 2. mare eneum: quia in omnibus eis continebatur aqua: 2. tamen mare erat vt lauarentur in eo sacerdotes: ipsi autem luteri erant vt lauaretur in eis hostie: hoc patet. 2. paralipo. 4. scilicet fecit conchas vt lauarent in eis omnia que in holocaustum oblaturi erant: porro in mari sacer-
 dotes lauabantur. Sed obijciatur q. nō lauarentur anima-
 lia offerenda in luteribus: sed lauabantur in probatica piscina que erat ante templum in hierusalem de qua Ioan. 5. ideo ip-
 sa vocatur ibi probatica piscina more grecorū 2. vocatur beth-
 saida hebraice 2. vtrūq. significat lotionem animalium ibi. nam probatica dicitur a probaton qd. est ouis. i. quia ibi oues lauabantur 2. alia animalia: bethsaida autem in hebreo inter-
 pretatur domus ouis: quia beth significat domum 2. zon signi-
 ficat ouem. scilicet quia oues ibi lauabantur: 2. ista videbatur esse forte causa quare angelus domini descenderet quotidie ad probaticam illam piscinam vt moueret aquas: 2. qui prior de-
 scendisset in aquam sanabatur a quacūq. egrotitudine. Ioan. 5. scilicet vt hebrei intelligerent q. ad approbandum sacrificia que ipsi faciebant quozum carnes ibi lauabantur deus facie-
 bat q. in aqua illa sanarentur infirmi: ergo non erant necessa-
 rij luteri in atrio templi ad hoc q. lauarentur ibi carnes cre-
 mande in altari. Respondendum q. quando offerri debe-
 bat aliquod animal in sacrificium maxime si esset holocaustū. modus erat iste. s. q. duceretur animal viuens ad atrium sacer-
 dotum ab offerentibus 2. sacerdotes exeuntes ad portam atrij ne intrarent laici in atrium suum suscipiebāt animal 2. introdu-
 cebant illud in atrium suum 2. iugulabant illud apud altare: et sanguis eius suscipiebatur a sacerdotibus in quibūdam vasis magnis 2. iste sanguis fundebatur per gyrum altaris: scilicet super parietes 2. aliquādo per quattuor cornua fin diuersas cerimo-
 nias sacrificioz de gbus Leui. 1. 3. et. 4. et. 6. iste aut q. iugula-
 bat aial erat sacerdos 2. etiā ipse decoziabat illud. nā nulli lai-
 co licebat hoc facere imo nec leuite: sed si aliquando esset val-
 de magna necessitas vtpote quia eēt pauci sacerdotes 2. mul-
 ta sacrificia necessario offerenda leuite ex quadam speciali di-
 spensatione poterant adiuuare sacerdotes: non quidem ad iugulandum animalia nec ad faciendum alias ceremonias sacri-
 ficioz: sed solū ad decoziādū aialia. sic fuit tēpore ezechie regis quādo valde pauci sacerdotes erāt de sacerdotib. oīi 2. nō po-
 terāt cōplere ceremonias: iō adiuuerūt eos leuite vt ps. 2. pali-
 po. 2. 9. i. sacerdotes vero pauci erant nec poterant sufficere vt pelles holocaustoz detraberēt: vnde 2. leuite frēs eozū adiuue-
 rūt eos donec implerēt opus 2. sanctificarent antistites. regu-
 lariter ergo sacerdotes iugulabāt aialia 2. ipsi decoziabāt illa 2. hoc itra atriū suū apud altare: deinde ferebāt aial integrū de-
 coriatū ad probaticā piscinā que erat iuxta tēplum 2. ibi aperie-
 bāt viscera aialis 2. effundētes simū lauabant intestina aialis 2. caput 2. pedes. nam oīa ista in holocausto cremāda erant vt ps. Leui. 1. deinde reducentes carnes lotas ad atrium suum concidebant illas in frustra: vt sic ponerent super altare: quia non erat ponendum animal integrum Leuiti. 1. 2. diuisis sic partibus quia contingebat aliquid sordis mansisse in aliqua particula animalis lauabatur illa in luteribus qui erant pleni aqua apud altare: immo omnes partes animalis quāquā mū-
 de essent immergebantur ibi vt essent mūdiores quādo pone-
 rent super altare: 2. ad istud proficiebāt luteri. Ad secundū dicēdū q. in sanctuario moysi non fuerūt luteri eo q. moyses fecit sanctuariū qd. portandū erat per desertū: 2. ob hoc ob-
 uant duo. Primū q. non fecit multa vasa. fm q. non fecit illa magne qūtitatis vt eēt faciliter portabilia. De pmo ps. q. mul-
 ta vasa erant in templo Salomonis in magno numero que in tabernaculo Moysi erant simplicia vtpote Moyses fecit vni cum candelabzū

Capacitas
maris enei.

6

Metreta
q. mensura.

Fabricatio
luterum.

Risio.

Obiectio.

Risio.

B

Moyses
fecit
luteri.

1. rō.
2. rō.

Qd.

15.

A

De figura
istozū
luterum.
Nic. op.
Confer.
Abluere
carnea
crucifioz
ad sacer
dotes tū
pūnebat

cum candelabrum exo. 25. et. 27. 2 vnicam mensam propositio
nis exod. 26. salomon aut fecit decem candelabra 2 decem men
sas. 2. paralipo. 4. etiam Moyses fecit solum duo cherubim
parua super arcam exod. 25. salomon autem preter hec fecit
alia duo cherubim de lignis oliuarūz precedēti. c. Sed erat q
Moyses fecit vasa parui ponderis: salomon autem fecit vasa
magne quantitatis 2 ponderis vt patet in altari holocaustozūz
qd Moyses fecerat quinqz cubitozum in longitudine 2 toti
dem in latitudine 2 trium cubitozum in altitudine exo. 27. Sa
lomon autem fecit altare holocaustozūz. 20. cubitozum in lon
gitudine 2 totidem in latitudine: 2 decem cubitozum in altitu
dine. 2. paralipome. 4. 2 sic generaliter erat de omnibus alijs
vasis q maioris quantitatis erat quodlibet vas in templo Sa
lomonis q fuerit in tabernaculo Moysi: 2 sic fuit de luteri
bus q ista vasa fuerunt in templo salomonis que non fuerant
in tabernaculo Moysi: 2 hoc fecit Moyses propter duo. Pri
mum q si multiplicaret vasa difficile esset ea portari. Scd erat
quia luteri non erant vasa magne necessitatis: quia sine il
lis poterant sacrificiozum carnes abluī in aliquo alio loco.
In templo autem Salomonis non solum fuerunt vasa ad ne
cessitatem sed etiam ad pulchritudinem: 2 sic luteri quia fa
ciebant ad magnam pulchritudinem dato q necessitas nō esset
nimia ipsozum positi fuerunt in templo salomonis: scilicet in
atrio sacerdotum. Queretur vterius de figura istozūz
luterūz. Et dicit Nicolaus 2 historia scholastica q luteri isti
ponebantur in atrio ad lauandum ibi carnes hostiarum que
iam lote erant per nathineos in probatica piscina. Hoc ta
men videtur non habere fundamentum: quia abluere carnes
sacrificiozum erat officij sacerdotale: 2 ideo nulli admitten
tur ad illud nisi sacerdotes: nathinei autem non erant sacerdo
tes nec leuite imo nec israelita sed chanaanē: scilicet ipsi gaba
onite qui subiecti fuerunt seruituti templi ad portandum aquas
2 cedenda ligna Josue. 9. ideo non liceret eis abluere animal
postquam per sacerdotes immolatum erat: immo nec liceret
eis tangere: quia iam consecratum erat. Item patet hoc quia
motium istozūz est q nathinei abluerent carnes animalium
in probatica piscina eo q abluere illas erat officium contami
natiozum 2 abiectum: ideo nolebant a tribuere sacerdotibus. S3
hoc non stat: quia eodem modo decoziare animalia est officij
turpe 2 iugulare illa intāū q carnifices vocantur banausi: 2
ita abiecti sunt q Aristoteles politicozum. 3. dicit multitudinez
banausozūz non constituere ciuitatem: 2 vocantur banausi om
nes carnifices 2 multitudo coquozum: 2 omnes alij habentes
officia comaculatiua: 2 tamen manifestum est q sacerdotes iu
gulabant animalia 2 decoziabant: nec aliquis poterat supplere
vicem eozūz nisi in maxima necessitate quando non existent
bus sacerdotibus ad sufficientiam adiunabant eos leuite ad
decoziandūz animalia. secundo paralipome. 29. sicut ergo com
petebat eis istud officium banausum: ita competeret eis ablu
re in probatica piscina intestina animalium. Item non sem
per fuerunt nathinei cum isti fuerint gabaonite de quibus Jo
sue. 9. ergo oportet q sacrificia que fiebant prius lauarentur
per sacerdotes vel leuitas: 2 tamen in vtrisque erat incomue
niens equaliter cum nullis eozūz esset committendum officij
banausum: vel si vni competeret etiam posset competere alteri.
Item motium istozūz non est iustificans: quia putabant istud
officium esse turpe 2 abiectum ideo non esse committendum sa
cerdotibus. Sed falsus est. nam si sacerdotes lauarent carnes p
populo 2 decoziarent esset quidem officium turpe: qz tamen ip
si lauabant istas carnes solum pro deo: scilicet vt cremarentur
in sacrificio eius non erat officium turpe sed potius honorabi
le: sicut inter nos est ad reges nostros: qz aliqua ministeria iter
nos sunt humilia que vnus homo nullo modo exhiberet alteri:
2 tamen regi libenter illa impenderet 2 non putaret se abiectūz
vel humiliatum: qz officium qd fm se est humile efficitur hono
rabile respectu cui ipeditur: a fortiori ergo erit hoc in deo cuius
honor excedit omnem humanum honorem: ideo reputabuntur
ista in sacerdotibus honorabilia. Item patet qz esse aliquid ho
norabile vel abiectum solum pendet ex humana opinione: ideo
qd apud quasdam gentes reputatur honorabile apud alias pu
tatur honore dignissimum vt patet per boetium. 3. de consola
tio. 4. iudei tamen reputabant illud officium sacerdotūz esse
honorabile nimis tunc: qz deus illud sacerdotibus impoluerat:
tum quia ipsi hoc deo 2 non homini impendebāt: ideo nō erat
turpe q sacerdotes lauarent intestina pecozūz in probatica pi
scina: 2 sic tenendūz est q ipsi lauarent 2 nulli alij hoc liceret ni

si in defectum ipsozum sicut licebat leuitis decoziare animalia
in defectum sacerdotum vt patet. 2. paralipo. 29. C. Nunc aut
de figura luterum dicendum est q luter erat quoddam vas in
quo ponebatur aqua: 2 ipsum fixum erat super quandam sedēz
planam 2 quadratam: ideo scriptura primo figurat sedem lute
ris deinde figurat ipsum luterem: erat autēz maius opus 2 va
rietas in sede luteris qz in ipso: ideo de luterē modicūz dicitur.
In quo sciendūz q sedes luteris vocatur basis vel cōcha vt pa
tet hic 2. 2. paralipo. 4. 2 erat ista sedes facta ad modū arce qua
drate non habentis fundum sed solum quinqz latera. s. vnum
superius i quo sedebat luter 2 quattuor latera in gyro: i fundo
autem non habebat aliquod latus: erat autē magnitudo cuiusli
bet luteris istozūz. 4. cubitozum: 2 sub istis lateribus in. 4. angu
lis ipsozum erant. 4. rote in pedibus sicut videmus quasda ar
cas habere. 4. rotas in pedibus vt hincinde moueri possent:
2 sic illi luteri possent deduci de loco ad locum mediantibus
rotis: in altitudine autem habebat quodlibet latus istius sedis
tres cubitos computata altitudine rotarūz eam sustentantiū.
in latere vero superiori. i. in tabula iacente que erat quadrata
omnino 2 erat. 4. cubitozum in quolibet latere erat quoddam
foramen rotundūz in medio tabule cuius diameter habebat cu
bitum 2 dimidium intra qd ponebatur fundus luteris vt esset
luter quasi fixus 2 non posset cadere ad vnā partem vel ad
aliā: 2 iste luter habebat in parte inferiori circa fundum suum
cubitūz 2 dimidium in diametro rotunditatis sue: 2 sic aptaba
tur foramini sedis qd erat cubiti 2 dimidij in diametro: 2 iste lu
ter procedebat versus sursum dilatando se vsqz ad mediūz sui
2 ibi erat diameter. 4. cubitozum: 2 inde procedebat superius
versus officium restringendo se ita q in parte superiori dia
meter erat cubiti vnus 2 ista erat figura luteris: in lateribus at
sedis sue. s. in. 4. lateribus in gyro 2 in tabula superiori in circū
tu foraminis erant figurati multi circuli ad modum coronarūz
2 in illis circulis erant sculpture varie: scilicet figure hominum
2 cherubim leonum 2 boum 2 palmarum: 2 super leones 2 bo
ues erant frenā 2 lora 2 quasi tenerentur alligati. in tabula au
tem superiori perforata in quattuor locis contra angulos eius
erant. 4. colonne pertingentes vsqz ad medium luteris susten
tantes illūz sicut solet fieri in bacinis magnis: 2 hoc vt luteri nō
solum sederent in foramine tabule: sed etiam tenerentur ab il
lis. 4. columnis per gyrum ne ad aliquod latus cadere possent.
erat autem quelibet columna istarūz aliquo modo facta ad mo
dum brachij humani applicantis manum ad tenendum luterē:
ideo vocantur iste colonne. 4. humeruli: idest brachia vel bume
ri humani. de figuratiōe autem basis 2 luteris magis patebit
applicando litteram 2 fm q exponatur. 2 dicitur. (Et fecit ba
ses decem eneas). iste sunt sedes luterum 2 ponuntur per se: qz
luter non erat pars ipsius sedis tanquam esset aliquid conti
nuum: sed erat per se factus in alia forma fusoria: 2 forte hoc fa
ctum est vt posset luter tolli de sede sua 2 enacri aqua que ibi
erat 2 lauari ab omnibus sordibus que intus manerent. de car
nibus que ibi lauabantur. hoc autem non poterat fieri si esset
luter pars sedis: qz totum simul magna moles esset 2 nō posset
conuenienter moueri ad predicta. iste bases vocantur conche
2. paralipo. 4. 2 hoc qz sicut concha est aliquid profundum 2 ro
tundum in quo potest aliud situari: ita iste sedes in tabula supe
riori plana erant perforate in rotundum vt esset ibi locatus lu
ter. (Quattuor cubitozum longitudinis bases singulas). ista est
longitudo tabule superioris perforate in qua erat luter situat.
(Et quattuor cubitozum latitudines). etiam istud intelligitur.
de latitudine tabule superioris perforate. Pro quo sciendum
q tabula superior erat cubitozum. 4. in longitudine 2. 4. in lati
tudine: scilicet perfecte quadrata. alie autem. 4. tabule que erant
in gyro per. 4. latera habebant in longitudine. 4. cubitos sicut
tabula superior: 2 tamen in latitudine non erant ei equales: iō
longitudo 2 latitudo istius basis attenditur fm longitudinem
2 latitudinem tabule superioris 2 nō fm tabulas laterales. (Et
trium cubitozum altitudines). ista erat altitudo basis a terra in
quo computabatur altitudo tabularum que erant per gyrum
2 altitudo rotarum. nā rote erant in. 4. angulis sub quolibet lu
tere: 2 sic tabule laterales erāt parue altitudinis. (Et ipsūz opus
basium interrasile erat). vocatur opus interrasile quando in
aliqua iupficie plana sunt alique sculpture: 2 inter illas manēt
alique partes plane non sculpte 2 dicitur interrasile de inter 2
rado radis. s. qz iter rasuras. i. sculpturas manēt aliq ptes plane
nō rase. i. nō sculpte sic accipit leui. 25. s. facies coronā iterrasile
2 istud intelligit hic tā de tabula superiori qz de lateralibz qz oēs

B
Figura lu
teris q fue
rit 2 sedis
eius.

L

+

+

+

+

† erant ex aliqua parte sculpta: et inter sculpturas manebant aliqua spacia plana. (Et sculpture inter iuncturas). vocantur hic iuncture coniunctiones laterum in angulis sicut cum sit aliqua sedes quadrata tabule coniunguntur in angulis causantes angulos rectos: et illa spacia angularia dicuntur esse inter iuncturas: et de illis dicitur hic quod erant sculpture inter iuncturas: id est in angulis iuncturarum. (Et inter coronulas et plectas). id est sculpture erant inter coronulas. est sensus quod in tabula superiori et in lateralibus erant aliqui circuli in modum coronarum et illi vocantur coronule: et inter istas coronulas erant aliquae sculpture diuidentes eas: plecte. scilicet aliquos vocantur ipse corone et dicuntur plecte a plectendo: id est complicando quia iste corone complicabant alias sculpturas: scilicet copulando eas inter se. Sed magis videtur dicendum quod plecte sint aliquae sculpture in modum ramorum vel foliorum extendentes se et copulantes alias sculpturas sicut fieri videmus in picturis et sculpturis. (Leones et boues et cherubim). id est etiam erant sculpture aliquae inter leones et boues et cherubim: vel aliter quod erant aliquae spacia plana non sculpta inter cherubim et leones et boues: quia supra dicitur quod erat istud opus interrasile: erant enim cherubim sculpti in ista base qui cuius figure fuerint nescimus: quia poterant esse figure humane vel cuiuscunque alterius animalis: et forte erant figure hominis vel aquilarum eo quod 4. animalia vocantur cherubim Ezechiel. 10. s. homo bos leo aquila. hic autem ponuntur duo istorum: scilicet leones et boues: ideo videtur quod fuerint cherubim de quibus hic dicitur figure hominum vel aquilarum: sed posset quis dicere quod erant figure aliorum animalium: quod figura cuiuslibet animalis potest vocari cherub ut declaratum est precedenti. c. verius tamen est quod solum esset figura aquilae vel hominum: cum ista. 4. animalia expresse nominentur cherubim Ezechiel. 10. (Et in istis similitudine super). id est in spacijs relictis in tabula superiori inter iuncturas angulares et foramen factum in medio tabule erant sculpture hominum et bouum et cherubim. et dicitur de super: id est in tabula superiori ut non intelligamus tabulas laterales. (Et super leones et boues quasi loca ex ere pendentia). id est in ore leonum et bouum erant loca ex ere facta et dependebant a parte superiori quasi teneretur leones et boues ligati frenis: et ista loca erant facta de ere arte fusoria sicut totum opus: et dicitur de pendentia quia loca erant suspensa a parte superiori. et leones et boues erant in parte inferiori: quasi quis illos infrenatos teneret equitans super eos. (Et quattuor rote per bases singulas et axes erei). id est in qualibet base vel sede erat 4. rote et ille erat p. 4. angulos basis posite in iuncturis vel ut si quis imaginetur arcam quadratam habentem. 4. rotas in. 4. pedibus: multe enim similes sunt. Debrai autem dicunt de istis rotis quod non erant volubiles: quia fuerant facte opere fusorio cum ipsa bases: sed erant posite ad pulchritudinem ut videretur basis posse moueri. Dicendum tamen quod satis poterat esse rote volubiles: quia dato quod opere fusorio facte ipse cum axis suis non possent esse volubiles: tamen postea poterant limari axes in rotis et rote in pedibus basis: ita ut efficerentur volubiles et hoc satis est verisimile ut possent moueri de loco ad locum. (Et per quattuor partes quasi humeruli). id est in. 4. angulis istius basis surgentes. 4. colune paruule in modum brachiorum humanorum que tenerent luterem ne ad aliquam partem cedere posset. et vocantur humeruli quia erant facti ad modum brachiorum humanorum que de humeris procedunt. (Subter luterem). dicitur esse subter luterem non quod luter locaretur super eos: quod luter locabatur in medio basis in foramine rotundo ut dictum est. sed dicebantur esse subter luterem quod luter eleuabat plusquam humeruli: nam ipsi solum eleuabantur usque ad maximam grossitatem lateris que erat in medio eius. deinde eleuabatur medietas lateris ultra humerulos: et quantum ad hoc dicebatur esse luter super humerulos: quia modo loquendi scripture quicquid est aliud alio dicitur esse super illud sed non fit super illud. (Fusiles). id est erant facti opere fusorio. istud dicitur ne quis credat quod illi humeruli erant affixi super basem illam et quod per se facti fuerant: ideo dicitur quod erant fusiles. id est totum opus basis erat factum opere fusorio. (Contra se inuicem respicientes). id est isti humeruli in. 4. punctis oppositis: et respiciebant se inuicem. scilicet quia erant in angulis laterum et ibi necessario glibet humerulus respiciebat omnes alios tres: quod duos illorum respiciebat per costam quadratam et unum respiciebat per diametrum quadrati: et omnes isti sunt aspectus oppositi. (Os quoque luteris intrinsecus erat in capitis similitudine). hic ponitur locatio luteris: et dicitur quod os luteris erat intrinsecus. id est extremitas superior luteris que

erat os erat interius. id est intra luterem. scilicet recuruata ad partem interioriorem et ex hoc fiebat os eius strictius. (In capitis similitudine). id est in superiori parte luteris erat os replicatum ad partes interioriorem: in hebreo non dicitur os luteris sed os eius: et ly eius scilicet hebreos non refertur ad luterem: sed ad basem cuius os erat circulus quidam intra quem ponebatur luteris fundus ut dictum fuit supra. (Et quod forinsecus apparebat unius cubiti erat totum rotundum). id est id quod apparebat in parte exteriori et superiori luteris ubi replicabatur os ad interiora erat unius cubiti. Et quo patet quod diameter rotunditatis oris in parte interiori esset minus quam unius cubiti cum replicarentur labia luteris interius: et illa occupabant aliquid de grossitie. et dicitur quod erat totum rotundum scilicet luter erat rotundus in omnibus partibus et os suum erat rotundum in hebreo non habetur sic. sed loco istius littere totius scilicet. (In capitis similitudine et quod extrinsecus apparebat unius cubiti erat rotundum). habetur aliter nam non est ibi capitis: sed dicitur. (Et desuper per unum cubitum os eius in rotundum). et Nicolaus et hebrei exponunt quod super altitudinem que erat unius cubiti erat circulus qui vocatur os: sed ista littera hebraica magis conuenit littere nostre quam sensui quem faciunt hebrei: et tota varietas est in illo relatio. et tamen manifestum est quod relatum debet referri ad immediata nisi aliquid obstat: ideo intelligitur de lute et non de base. Item dicitur os: et tamen os proprie pertinet ad vas: in base autem non proprie assignatur os: ideo cum dicitur os eius debet intelligi de ore luteris et non basis. (Pariterque habebat unum cubitum et dimidium). id est in lute infra os erat diameter unius cubiti et dimidij. Pro quo sciendum quod sicut supra dictum fuit luter erat in parte inferiori strictus: etiam in superiori: in medio autem erat latissimus: unde ibi erat diameter. 4. cubitorum et in orificio erat diameter unius cubiti: et in pede erat diameter unius cubiti: et in loco in quo aptabatur foramini basis versus medium erat cubiti et dimidij et de hoc intelligitur hoc: scilicet quod habebat pariter cubitum et dimidium. (In angulis autem columnarum varie celature erant). ista littera potest dupliciter intelligi. uno modo quod vocentur anguli columnarum extremitates superiores columnarum ubi adhebant ipsi luteri: et vocantur columnae humeruli de quibus supra dictum est: et tunc est sensus quod in extremitate superiori columnarum erant sculpture varie et inferiores partes columnarum non erant tam sculpte: et tunc exponitur littera sequens. scilicet. (Et media inter columnas quadrata et non rotunda). intercolumnium est una dictio interrasibilis et est intercolumnium quasi inter columnas. scilicet spacijs inter columnas occupatis: vel intercolumnium. id est pars media columnae que est inter extremitates duas columnae et sic accipitur hic. scilicet quod pars superior columnae que vocatur angulus columnae: quod ibi clauduntur omnia latera eius erat sculpta valde. partes tamen inferiores que erant in medio columnae versus basim luteris vocabantur intercolumnia: et illo partes non erant rotunde sed quadrate. scilicet quod columnae iste vel humeruli erant quadrate. Alio modo potest exponi ista littera. scilicet. (In angulis autem columnarum erant varie celature). vocantur anguli columnarum ipsi anguli causati in tabula superiori basis que erat quadrata: et fiebat in ea quattuor anguli recti ex coniunctione aliorum laterum per gyrum: et vocantur anguli columnarum. id est facti apud columnas: quod in loco illo ubi erat angulus tabule surgebat una columna vel humerulus: et tunc exponitur hoc modo littera sequens. scilicet. (Et media intercolumnia quadrata et non rotunda). vocantur tunc intercolumnia spacia occupata inter columnas. scilicet tota tabula superior vocaretur intercolumnium quod erat inter. 4. columnas: et ista tabula erat quadrata et non rotunda. Sed primus sensus melior est ea quod si intelligatur hoc modo secundo superfluum est dici quod media intercolumnia erant quadrata: quod nunc tota tabula vocatur intercolumnium: et tamen manifestum est quod tabula erat quadrata cum supra dictum fuerit quod erat. 4. cubitorum in latitudine et totidem in longitudine et quod non proprie distinguarentur tunc anguli columnarum. id est qui erant apud columnas et intercolumnia: quod tam anguli quam ceterae partes tabule vocarentur intercolumnia quod erant inter columnas. (Quattuor quoque rote que per quattuor angulos basis erant coherebant subter basim). quattuor rote erant sub qualibet base: et iste erant per quattuor pedes vel angulos basis ut equaliter sustentarentur. et dicitur quod coherebant subter basim non quod ipse rote coniungerentur inter se: sed quia quelibet earum coniungebatur base eo quod erant facte opere fusorio: ipsas autem si ibi ipsis coniungi erat impossibile: quia longitudo cuiuslibet rote erat cubiti et dimidij: et longitudo cuiuslibet tabularum in qua erant due rote erat quattuor cubitorum: id est inter rotam et rotam

† et rotam essent plusquam duo cubiti intelligendo de illis rotis que erant in eodem latere si autem comparantur rote vnus lateris ad rotas alterius lateris erit inter rotam et rotam magnitudo cubitoꝝ. 4. (Una rota habebat altitudinis cubitū et semis). i. quilibet rota habebat in altitudine cubitū et dimidiū: et sic eleuabat rota ipsam basem a terra per medium cubitū et aliquid plus: quia medietas rote solum erat infra basim cum ipsa basis videretur sedere super axes rotarum et non super extremitates rotarum. (Tales autem rote erant quales solent in curru fieri). i. rote basium erant tales sicut rote currum ac si deberet sedere super eas et moueri quilibet basis. (Et axes earum et radij et canti et medioli omnia fusilia). i. omnia ista erant facta simul cum ipsa base: ita quod erant vnum continuum et fuerunt facta in eadem forma fusoria. axes vocantur ligna transversalia infra rotas radij. vocantur quedam ligna infra mediolo in circuitu axis vt non sit tota rota de materia solida: quia esset nimis onusta. Lanti vocantur circuitus rotarum. i. ipse orbite que terram terunt et in ipsis insiguntur radij: mediolus dicitur quoddam lignum rotundum et grossum in quo axis insigitur. (Nam humeruli illi quatuor per singulos angulos basis vnus ex ipsa basi fusiles et coniuncti erant). i. humeruli siue colūne egrediebantur de quatuor angulis basis vnus. i. cuiuslibet. s. q. in quolibet base erant isti humeruli et erant ex ipsa. i. tanq. partes ei⁹: scilicet q. erant fusiles. (Et coniuncti erant). s. erant coniuncti isti humeruli non inter se sed ipsi basi: q. cum essent in. 4. angulis eius non poterant esse inter se coniuncti: etiam non dicantur coniuncti basi. i. colligati vel infixi: q. fusiles erant cum ipsa basi: sed coniuncti. i. vniti vel vnum existentes cum base. (In summate autem basis erat quedam rotunditas vnus et dimidiij cubiti). ista rotunditas erat quoddam foramen rotundum in superiori tabula basis in quo ponebatur luter et aliqua pars luteris mergebatur in foramine illo. (Ita fabricata vt luter desuper posset imponi). i. foraminis rotunditas erat ita subtiliter facta quod coaptabatur luteris vt postq. poneretur ibi luter videretur eē quasi quedā pars ipsius basis. (Habens celaturas suas). i. luter habebat celaturas. i. picturas vel sculpturas varias. (Et sculpturas varias ex semetipso). i. erat sculpture varie facte in luteris: tū ille non erant apposite vel infixe ipsi luteri: sed erant ex semetipso. i. facte in eo opere fusorio sicut in cāpana sunt sculpturę: et ille sunt facte in forma fusoria. (Sculpsit quoq. in tabulatis illis que erant ex ere). ista sunt tabulata. i. latera. 4. que erant per gyrus: et vocantur tabulata non q. dem q. essent de tabulis: q. omnia erant ex ere: sed q. erant facta in modum tabularū ex quibus coniunctis componitur arca vel sedes: et ob hoc dicitur quod tabulata ista erant ex ere: et hoc modo dicimus eē duas tabulas lapideas in quibus erat decalogus. s. q. ille erant facte ad modū tabularū. (Et in angulis). vocantur anguli hic loca vbi coniungebantur tabule enee. nā ibi erant sculpture sicut in ipsis tabularū planiciebus. (Cherubim et leones et palmas). multa sculpebantur in istis tabulis sed precipua erant cherubim et palme et leones. De cherubim dicendum est sicut supra quod erant aliquę figure hominū vel aquilaz. (Quasi in similitudinem stantis hoīs). i. ita subtiliter erant facte celaturę hoīm palmarū et leonū et cherubim quod non videbantur inherere ipsis tabulis eneis vel esse pars earū: sed videbantur per se stare sicut homo per se stat non adherendo alicui alteri rei. (Ut nō celata sed apposite per circuitus viderentur). i. tam subtiliter erat celatura quod non videbantur imagines iste celate sed apposite: differentia inter celatū et appositū est: q. imagines facte per celaturā sunt partes ipsarū tabularū celatarum: et ob hoc apparent coniuncte valde ipsis tabulis nisi sit magna subtilitas artificis faciens apparere imagines distinctas ab ipsa tabula in qua sunt sculptę: imagines autē apposite alicui tabule h. non sunt subtiliter facte possunt apparere satis distincte: hic autem tanta erat subtilitas artificis quod imagines sculptę videbantur esse apposite quasi existentes extra tabulam in qua erant sculptę. (In hunc modū fecit decem bases). in omnibus supra positis descripta est figura vnus basis solius: et quia omnes alie erant similes dicitur quod fecit in hunc modum decē als bases: et hoc vt essent ibi decem luteris fusura vna. i. erant oēs bases facte vna fusura. i. simili fusura: q. impossibile erat in eadem forma fusoria vnica fusione fieri decem bases: sed quod fuerunt oēs forme fusorie eiusdem figure oīno dicebat esse vna fusura oīm basium sicut dicitur esse vnica figura duorum hoīm qui similes sunt. (Sculpturęq. cōsimili). i. talis sculptura erat in vna base sicut in alia: ita vt nullo modo viderentur differentes bases. (Fecit quoq. decē luteris eneos) ista erant decem vasa

locata in decem basibus de quibus supra dictum est. (Quadrāginta batos capiebat luter vnus). idest quilibet luter capiebat. 40. batos aque: batus enim mensura est de cuius quantitate supra dictus est. (Eratq. 4. cubitoꝝ). i. quilibet luter erat. 4. cubitoꝝ in diametro rotunditatis medię. Pro quo sciendum quod luter erat quoddam vas longum magis q. latum et in medio sui erat latius q. in omnibus alijs partibus. vnde in medio erat diameter rotunditatis. 4. cubitoꝝ: et cum procedebatur versus orificium stringebatur semper: ita quod in parte superiori erat solus vnus cubiti: etiam a medio descendendo versus fundū stringebatur. ita vt esset cubiti et dimidiij in loco in quo coaptabatur foramini sedis: et deinde cundo ad fundum erat adhuc strictior: ita vt forte in fundo diameter rotunditatis esset vnus cubiti. de hoc patet supra. (Singulos quoq. luteris per singulas. i. decem bases posuit). erant decem bases et totidem luteris. id est positi sunt luteris singuli sup bases singulas. (Et constituit decē bases quicq. ad dextrā et quicq. ad sinistrā ptes tēpli). isti decē luteris tenebant aq. et locati fuerunt. 5. ad dextrā pte tēpli. s. versus meridiē et 5. ad sinistrā. s. versus aglonē. nam meridies vocatur pars dextra cuius oriens ponatur hic pars anterior eo quod erat porta templi in parte orientali. et non est intelligendum quod isti luteris essent intra templum cum dicatur hic quod erant ad dextrā vel sinistrā partem templi: sed erant in atrio extra templus: et tamen dicebantur esse ad dextrā vel sinistrā templi eo quod parietes atrij erant oppositi parietibus templi: et illa que erant in atrio apud parietem meridianum erant versus partem dextrā templi: et que erant ad parietem aquilonarē atrij erant versus partem sinistrā templi. (Mare autem posuit) istud est mare enee de quo supra dictum est in quo lauabatur sacerdos: luteris autem erant in quibus lauabantur carnes sacrificioꝝ. (Ad dextram partem templi contra orientem ad meridiem). i. mare erat ad meridiem. s. versus parietem meridianū atrij et erat ad partem dextram: q. meridies est pars dextra: erat etiam ad orientem: scilicet respectu luterum: quia illi erant magis coniuncti parieti occidentali atrij et consequenter magis coniuncti templo eo quod pars occidentalis atrij erat coniuncta portici templi: et accipitur hic meridies et oriens respectu diuersorum: quia erat mare ad meridiem respectu atrij: scilicet circa parietem meridianum atrij: oriens autem non accipitur respectu atrij: quia tunc oportet quod esset extra atrium ad orientem illius: sed accipitur respectu luterum: quia h. mare et luteris essent intra atrium erat magis ad orientem mare q. luteris. (Queretur de figura luterum fm Nicolaum). Pro quo sciendum quod q. figuratio supraposita luteris et basis sit cōcorditer posita ab omnibus latinis. Nam Nicolaus concordat huic in modo fabricandi bases: sed infiguratione luteris discordat. nam nos posuimus luterem esse in medio cubitoꝝ. 4. in diametro et in parte superiori vnus cubiti ipse autem dicit quod istud non conuenit: q. luteris erant vt lauarentur in eis hostie cremade: vas autem quod supra est strictius q. infra non est aptum ad lauandum ibi aliquid: sed magis debet esse supra latum et infra strictum: ergo debet figura aliter poni. Item vas cuius labium est recuruatū nō est aptū ad hoc quod ea que imersa fuerint in eo libere extrahantur: q. illa recuruatō retinet ibi imersa. maxime quando orificium est restrictum vt fm istam oppositionē dicit. Itē fm predictam figuram non videtur quod tū posset capere. s. 40. batos quos quilibet luter capiebat: ideo ipse ponit aliam figuram dicens quod fm illos qui posuerunt luterem figuratum vt supra altitudo rote sub base erat cubiti et dimidiij: et altitudo basis super rotas erat trium cubitoꝝ: corpus autem basis erat quadratum habens. 4. cubitos in longitudine et 4. in latitudine et desuper erat quedam eleuatio circularis in medio quadrati interioris concauis habens: et intra illum circulum ponebatur fundus luteris: ideo ipse dicit locando sic luterem quod luter esset versus partem superiorem latior ad modum calicis cuius suprema sunt lata et inferiora stricta. Ad hoc autem non oportet poni aliamfigurationem distinctam a prima: quia in omnibus conuenit cum prima nisi in orificio luteris quia Nicolaus dilatat orificium luteris plusquam medium et quod ibi sit diameter maximus: positio autem precedens stringit orificium et dilatat medium. (Sed dicendum est quod positio precedens est verior positione Nicolai. quod patet ex littera que dicit os quoq. luteris intrinsecus erat in capitis summitate et quod forinsecus apparebat vnus cubiti erat totum rotundū. postea autem ponitur de luteris quod haberet cubiti et dimidiū in diametro et deinde. 4. cubitos: ergo videtur quod strictior erat in ore q. in alijs partibus. ista littera necessario quincit cō-

Qd. 16

De figura luteris fm Nicola.

Nic. opinio de figura luteris.

Lōsuario.

Ad rōnes
Nico.

Ad scōm

Ad tertius.

Plura va-
sa ptinētia
ad cerimōi-
as dei.
Lebes+
Scutregd+
Amule
quid.

tra Nicolauz. iō ipse non tenet eam: sed sege ostensione q̄das
hebreorum que procedit ex quadam equiuocatione littere he-
braice: et tñ supra declaratum est q̄ littera hebraica magis cōue-
niebat littere nostre q̄ sensui quē dabant hebrei. Hoc aut po-
tito cum veritas constet ex littera non oportebat responderi ad
argumēta Nicolai que procedunt ex quadam leui imaginatio-
ne. Sed rñdebitur ad primum cum dicit q̄ non conueniebat
os luteris strictum ad hoc q̄ lauarentur ibi carnes. Dicendū q̄
satis conueniebat sicut si esset orificium latissimum: q̄ partes
carniū que lauabant in luterib⁹ erant parue. nā de⁹ iusserat q̄
qñ aial cremādū erat in altari diuideret i frustra et sic cremaret
leui. 1. et sic poterat sacerdotes facere pua frustra q̄ nō solū cape-
rēt in latitudine vni⁹ cubiti: s̄ et in maiori latitudine et nō so-
lū conuenit ista forma luteri: sed etiam est magis conueniens q̄
forma quā ponit Nicolaus eo q̄ si luter esset in parte superiori
latissimus et in parte inferiori strictus cum non esset pars basis
sue: sed aliqd loquat in base posset facilius effūdi aqua eius
cadente ipso ad vnam vel alteram partem quā cū esset in me-
dio latus et in orificio strictus. Ad scōm dicendū q̄ vasa re-
curuata in orificio non sunt apta ad extrahēdum ea que ibi po-
sita et immerisa sunt si immergantur res magne. in luteribus tamē
immergebantur frustra parua carniū vt supradictū est ergo cō-
ueniens erat figura. Ad tertium cum dicit q̄ fm istū modū
non possent capi. 40. bati in quolibet lute. dicendū q̄ nihil cō-
cludit nec saltem in apparentia: tum q̄ batus erat mensura par-
ua. i. q̄ capiebāt in mari eneo duo milia bati vt patet supra: tū
q̄ latitudo luteris erat satis magna in medio. i. 4. cubitorum et
cum eēt figura rotūda eēt capacissima: tū q̄ nesciebat altitudo
luteris et posset eē satis altus ita vt caperent ibi. 40. bati.

(Fecit quoq̄ byrā). Hic ponitur. 4. in quo plura vasa ptinē-
tia ad ceremonias dei fabricantur et dicitur. (Fecit quoq̄ by-
rā). i. ille byrā tyrius qui erat filius mulieris hebreæ de quo su-
pra dictum est. (Lebetes). lebes accipitur dupliciter. vno mo-
do pro quodā vase lato et plano in medio ad extrahēdū cine-
res altaris holocaustorum extra templum: sic accipitur exo. 27.
i. faciesq̄ in vltis eius lebetes ad suscipiendos cineres. i. cine-
res altaris. Alio modo accipitur lebes pro olla vel caldaria ad
coquendū carnes. sic accipitur supra. 1. lib. c. 2. i. veniebat puer
sacerdotis dum coquerentur carnes et habebat fusciculam tri-
dentem in manu sua et mittebat eam in lebetem vel in caldaria
aut in ollam siue cacabū: et vtroq̄ modo potest accipi hic. (Et
scutras). dicuntur scutre vasa plana vbi ponebantur carbones
ad introducendum in templum vt cremaretur thimiama: et ista
vocantur igniū receptacula exo. 27. Pro quo sciendū q̄ sacer-
dos aliquis debebat introire bis in die in auro et solis occa-
su ad cremandum thimiama in altari aureo qd erat intra tēplū
apud sancta sanctorum vt colligitur exodi. 30. et ad hoc debebat
ferre secum pūnas in quibus cremaretur thimiama: q̄ intra
templum nulli carbones erant: et isti adducebāt de altari holo-
caustorum. vnde si sacerdos acciperet de alio igne cremabatur
a deo sicut cremati sunt duo filij aaron leui. 10. et ad hoc erant
vasa determinata in altari holocaustorum in quibus ponerentur
pūne et portarentur intra templum ad altare thimiama. (Et
amulas). aliqui putāt q̄ amule dicantur esse vasa vinaria:
in quibus ministrabatur in sacrificijs. Sed dicendū q̄ non stat
q̄ vasa oīa i gbus ministrabat ad sacrificia erāt aurea vel argē-
tea vt p̄ exo. 25. i. illa erant que ponebātur i mensa ppositiōis
vasa at seruentia ad vsum ignis et cinerum erant erea exo. 27. et
tñ ista que fecit hic byrā erant erea. ergo non erant ad tenendū
vinū q̄ illa seruebāt ad sacrificia: et debebāt esse aurea vel ar-
gentea: ideo videt oīm q̄ amule sint qdam instrumenta enea
ad disponendū carbones sup altare que vocantur forcipes exo.
27. vel bacilla nume. 4. vel erant instrumenta habētia dentes ad
extrahēdū carnes sacrificiorū de caldarijs et p̄ hoc: q̄ ista in-
strumenta ponunt exo. 27. i. lebetes ad suscipiendū cineres et
forcipes atq̄ fusciculas et igniū receptacula: sed lebetes et igniū
receptacula: scilicet scutre posite fuerunt hic: ergo videtur q̄
amule sint forcipes vel fuscicula. Item patet hoc ex nomine
quia amula a pluribus scribitur cum. b. lēz bamula et dicitur
de bamus. i. q̄ erat curua sicut bam⁹ vtpote si esset fuscicula tri-
dens vel si esset forceps: q̄ vtrūq̄ instm est ad tenendū et arri-
piendū. (Et p̄fecit omne opus regis salomonis in tēplo oīi).
i. fecit byrā omne opus salomonis q̄ ptinebat ad tēplum domi-
ni qd potest intelligi de solis vasis eneis: q̄ in istis erat p̄cipuus
artifex byrā. vel potest intelligi de gbuscūq̄ vasis tēpli et attrio-
rum q̄ fuerit p̄cipu⁹ artifex in illis byrā. (Et colūnas duas).

hic specificat ea que fecit byrā vel saltē qdam eorū. i. fecit colū-
nas duas pulchras. de quorū figura supra habet. (Et funiculos
capitellos super capita colūnarū duas). i. fecit circulos quosdā
grossos qui erant quasi labia colūnarū prominentia: et erant su-
per capita colūnarū. i. q̄ in quolibet colūna erant duo capitella
et capitellū inferius erat grossius: et istud habebat duos circulos
grossos super quos et infra quos erant malogranata: et vni⁹ cir-
culus istorū erat immediate super caput colūne. aliud autē erat
supra vbi coniungebant capitellum superius et inferius et vocā-
tur isti circuli funiculi: q̄ erant grossi ad modum funiculorū: et
dicebantur esse super capita colūnarum. i. in capitellis que erāt
super capite colūnarum vt supra declaratum est. (Et retiacula
duo). i. duos ordines retiaculorū: q̄ supra quālibet colūna erāt
duo capitella et in quolibet erat vnus ordo retiaculorū et quibet
ordo istorū continebat. 7. versus retiaculorū vel. 7. retiacula vt
supra patet: et sic aliquādo accipit retiaculum pro vno versu re-
tiaculi et aliquādo pro vno ordine in quo erant. 7. versus. (Et
operirent duos funiculos que erant super capita colūnarū). i. re-
tiacula operiebant funiculos q̄ vnus funiculus erat in extre-
mitate inferiori capitelli primi: et in isto capitello ascendēdo ver-
sus supra erat vnus ordo. 7. retiaculorū: et sic ista retiacula ope-
iebant primum funiculum: in extremitate autem superiori istius
capitelli erat alius funiculus: et super istud capitellū erat aliud
capitellum in quo erat vnus ordo. 7. retiaculorū: et iste ordo
erat super fm funiculum: et sic dicebantur aperire funiculos: q̄
id q̄ super alterum est operit illud. (Et malogranata quadri-
gēta in duobus retiaculis). i. in quolibet colūna erant quadringē-
ta malogranata. nā erant in quolibet circulo siue funiculo de su-
pradictis ducenta malogranata: centū supra circulum et centum
infra: et q̄ erant duo funiculi in quolibet colūna erant quadrin-
genta malogranata in quolibet colūna: et dicebantur ista malo-
granata esse in retiaculis. i. sub illis q̄ ducenta malogranata
erant sub primo retiaculo in primo circulo et totidem in secun-
do circulo sub secundo retiaculo. (Duos versus malogranato-
rū in retiaculis singulis). i. in quolibet retiaculo erant duo ver-
sus malogranatorū q̄ sub quolibet retiaculo. i. ordine retia-
culorū erant duo versus. i. duo circuli malogranatorū et in
quolibet versu erant centum malogranata: in medio autē istorū
versus erat quidam circulus grossus eneus qui vocat⁹ funicu-
lus: et iste distinguebat illos duos versus malogranatorū. (Ad
operiēdos funiculos capitellorū). i. isti duo versus malogra-
natorū operiebant funiculos. i. circulos nūc dictos cum inter
duos versus malogranatorū esset vnus funiculus qui operie-
batur a parte superiori et inferiori versibus malogranatorū: ista
omnia patent in figura capitellorū supra assignatorū. (Qui erāt
super capita colūnarum). i. funiculi erant super capita colūne
cuiuslibet vt declaratum fuit supra. (Et bases decem). i. etiam
fecit byram decē bases pro luteribus. (Et luteri decē sup ba-
ses). erant enī luteri per se facti et locabant in basibus suis q̄
dratis sicut supra declarat⁹ et figurat⁹ ē. (Et mare vni⁹). istud
sufficiebat vt lauarentur ibi omnes sacerdotes. et non erant
multa maria enea sicut multi luteri. (Et bones duodecim sub
ter mare). isti duodecim boues erant locati sub mari ad susten-
tandum illud: et aspiciebant ad. 12. ventos celi vt supra declara-
tū est. (Et lebetes et scutras et amulas). iam declaratum est que
vasa ista sint. (Omnia vasa que fecit byrā salomoni regi in do-
mo domini d aurichalco erāt). in hoc recapitulat totū opus by-
rā: et ex hoc apparet q̄ byram solum fabricauit ista vasa enea
que supra habentur: et non fabricauit aliquid in argento vel au-
ro l̄ possit teneri contrarium: et tunc dicitur ad istam litteram
q̄ non distribuit hic omnis vniuersaliter sed solum pro istis q̄
enarrata sunt nominatim: et ista omnia erant de aurichalco: se-
cit tamē alia que erant de auro et argento. verius tamen est q̄
solum fecerit byram vasa ista de ere que hic nominantur: cete-
ra autem opera in auro et argento lapidibus et lignis facta sunt
per alios artifices. (Sed obicietur quia dicitur supra q̄ erat
de ere et hic q̄ erant de aurichalco). Dicendū q̄ pro eodez
accipiuntur es et aurichalcum. nam aurichalcum dicitur lapis
auri vel sex auri: et quia es est simile auro in colore vocatur au-
richalcum: id est aurum impurum. vel accipitur aurichalcum so-
lum pro ere corintho q̄ preciosius est quolibet alio ere eo q̄ est
mixtum ex auro argento et ere: et vocatur es corinthum: quia
ista compositio incepta in vrbe corintho: erant enim templa in
vrbe illa in quibus erant simulachra aurea argentea et enea:
cum autem tota ciuitas hostili incendio conflagraret omnia
metalla igne calefacta in vnum confluxerunt: factaque est
quedam

Obiecti
Ritio
Auri
chalco
vocat⁹
corin-
thum.

quedam cōmixtio vel vt esset vna species metalli: 2 qz maior pars eris erat vocata est cōmixtio illa es: 2 qz p̄cioſi⁹ erat quo libet alio ere propter mixtionem auri 2 argenti: vocatum est es chozintum ab illa vrbē in qua cepit. de quo paulus ozofius. 5. 6. ormeſta mundi. poſtea autem multe cōpoſitiones ſimiles facte ſunt: 2 iſtud es poterat vocari proprie auri chalcū: qz habebat partem auri: 2 tamen erat aurum impurum cum eſſet mixtum eri 2 argento: 2 q̄q̄ tēpore ſalomonis non cepiſſet es chozintū tñ forte ipſe fecit aliqua talem cōpoſitionē vt eſſet es p̄cioſi⁹. (In cāpeſtri regione iordanis fudit ea ret). ſ. oīa iſta p̄dicta. de ere ſue aurichalco erāt facta opere fuſorio 2 fuſa ſunt in cāpeſtri regione iordanis. i. apud iordanē in quadā terra campeſtri. vocatur autem terra campeſtris aliquid planā 2 aliqua liqualiter montuoſa. (In argylloſa terra). i. apud iordanē erat terra argylloſa. ideo ibi fuſa ſunt vaſa p̄dicta: 2 fuſa ſunt ibi vt haberetur copia materie de qua fierent forme fuſorie. nam de argylla ſunt omnes forme fuſorie ſunt etia 2 oīa vaſa fictilia: qz de alio luto nō poſſent cōueniēter fieri eo qd partes a ſe reſtillerent ppter ipuritatem mixtionis 2 groſſitiem partium materialium. (Inter ſochot 2 ſariban). iſte ſunt due ciuitates apud iordanē in campeſtribus: 2 ſunt in forte iude vt p̄z ioſue. 1. 5. qd autem ſint iſte 2 non alie eozudem noīum apparet: qz ſicut d̄z hic in regione campeſtri: ita ioſue. 1. 5. dicitur qd ſochot 2 ſariban 2 quedāz alie ciuitates erant in campeſtrib⁹. iſta ciuitas ſochot ſine ſochot eſt illa cui poſuit nomē iacob quādo tranſiuit iordanē 2 ſixit tabernacula vocauitqz nomen loci ſochot. i. tabernacula. Bene. 3. 3. ſariban eſt locus iuxta iordanem ex quo vīdebatur tumores aque iordania quādo tranſierunt iſraelite vt p̄z ioſue. 3. 4. aque intumeſcentes ad inſtar montis apparebāt. pcul ab vrbē que vocatur edom vſqz ad locum ſariban. de iſto loco habetur ſupra. 4. 2 vocatur ſaribana ſm modum lingue bebraice. (Et poſuit ſalomō omnia vaſa). ſ. poſuit ea in locis ſuis in atrio ſacerdotum 2 i porticu templi. 2 eſt iſta ſententia imperſecta: qz dicitur qd poſuit 2 non vbi poſuit: ſicut p̄cedenti li. c. 5. dicitur qd propoſuerat dauid premium in die illa: 2 non dicitur qd premium. (Propter multitudinem autem nimiam non erat pondus eris). quaſi dicat vaſa aurea 2 argentea erant in certo pondere ſed vaſa erea non erant i pondere determinato: quia tanta erat multitudo eris qd non curauit ſalomō vaſa ponere in pōdere certo. (Fecitqz ſalomō omnia vaſa in domo domini). Hic dicitur de vaſis que erant intra tēplum que omnia fecit fieri ſalomō 2 ponūtur hic in littera. (Altare aureū). iſtud erat altare thimiamatum qd vocatur aureum: qz erat totū opū laminis aureis 2 dicitur aureū ad differētiā altaris holocauſtarum qd erat totum ereum vt p̄z. 2. paralipo. 4. iſtud altare erat apud ſancta ſanctorū intra templum. (Et menſam ſup quā ponerentur panes ppoſitionis aureā). i. fecit menſam aureā 2 pro panibus. Sciendū qd iſti panes ppoſitionis erant. 12. valde magni qui ponebant recentēs quolibet ſabbato ſuper menſam aureā: 2 in ſequenti ſabbato tollebantur illi 2 ponebantur alij. 12. recentēs: 2 iſti ablati p̄nebant ad ius ſacerdotum: 2 ponebant. 12. in memoriā. 12. filioz iſrael. de oībus autem cerimonijs iſtoz panum habetur leui. 2. 4. 2 ibi declaratum eſt. de iſtis autem non licebat comedere niſi ſacerdotibus: 2 tñ in tempore famis licebat comedere. de eis ſupra. 1. lib. c. 2. 1. et. Matth. 12. (Et candelabra aurea. 5. ad dextram 2. 5. ad finiſtram). decem candelabra fecit ſalomō Moyses autem fecerat vnicū vt patet exodi. 2. 5. ſalomō autem fecit multa: tñ ppter honorem 2 decorem qz maioris bonoz debuit eſſe nunc templum qd ſue rat prius Moysi tabernaculum: etiam qz templum ſalomonis rat maius valde qd tabernaculum Moysi. ideo egebat maiori lumine. ſed prima cauſa eſt efficacior. de figura iſtoz candelabroz nihil ponitur hic: eo qd facta ſunt ad ſimilitudinē candelabz Moysi de cuius fabricatione patet exo. 2. 5. dicit qd. 5. iſtorum candelabroz erant ad dextram 2. 5. ad finiſtram. ſ. 5. ad parietem meridianum templi 2. 5. verſus parietem aquilonare 2 per medium eoz tranſitus ad oſtium ſancti ſanctorum. (Cōtra oraculum). i. erant locata iſta candelabra contra pietem ſancti ſanctor qd vocatur oraculum vt patet p̄cedenti. c. 2. ibi dictū eſt quare ſic vocatur. (Et auro primo). vocat aurum primū. i. eſt quare ſic vocatur in canticis canticorum. ſ. manus mee diſtillauerunt myrrbā primā. i. myrrbā puriſſimā cant. 5. (Et q̄q̄ lilij flores). i. in candelabris erant facti flores lilij 2 ſperule 2 calami vt patet exo. 2. 5. (Et lucernas deſuper aureas). i. in ſumitate candelabroz in calamis eius erant lucerne de auro. accipiuntur hic lucerne pro quibusdam vaſis concauis in qui-

bus ponebatur oleum. nam in ſanctuario nō cremabatur ſepus nec cera: ſed ſolum oleum vt declaratum eſt exo. 2. 5. in iſtis aut vaſculis ponebatur lychnum 2 ardebat. ideo ipſa vaſa vocant lucerne auree. (Et ſorciſes aureas). vocat ſorciſes qdā parue retiacule de auro ad tollendū lychnum cōbuſtum ne caderet in oleo lucerne 2 fedaret illud. (Et hydrias). iſte erat quedā vaſa magna in quibus ſeruabat oleum ad ponendū in lucernis 2 forte iſte hydrie erant intra templum vt quādo ſacerdotes itro irent in mane 2 in vespere ad cōponendū lucernas 2 cremādum thimiamā vt patet exo. 3. 0. acciperent de oleo hydriarū 2 ponerent in lucernis. (Et fuſcinulas). iſte erant anree facie ad mittendū intra lucernas aureas ſi aliquando caderet aliquid de cinere lychnoz intra ipſas: cum hijs enim extraheretur vt maneret oleū mundum: p̄prie autē vocant fuſcinule vncini qdā quibus carnes de olla extrahuntur: 2 vncinū fuſcinule d̄z fuſcus. a. u. i. niger quia fuſcinula denigratur propter ſanū ſicut alia vaſa cognaria. (Et phialas). vocat phiale vaſa aurea i pte ſuperiori ſtricta 2 inferiori lata 2 ſunt ad continendū vinū: ſeruiebant autē in ſanctuario ad ponendū in eis vinū libaminum. nā quādoqz offerebatur holocauſta vel hoſtie pacifice oportebat ſimul offerri libamina. ſ. ſimilam oleū vinum ſal 2 thus. de hoc leui. 2. 2. magis nuū. 1. 5. (Et mortariola). iſta erāt vaſa quedam aurea ad cōterendū in eis varias ſpecies aromatum vt fieret thimiamā. in templo enim quotidie cremabatur bis thimiamā in mane 2 in vespere exo. 3. 0. iſtud autē fiebat ex diuerſis aromatibus 2 ſpeciebus contuſis in vnum 2 redactis vſqz ad puluerem miniſſimum. e. c. conterebant autē in iſtis mortariolis. (Et thuribula). iſta erant vaſa in quibus cremabatur thus. nam ſuper altare thimiamatū cremabatur quotidie thus 2 hoc erat in iſtis thuribulis aureis que forte haberent interius aliquam cruſtam ferri ne aurum calore prunarum liquefieret vel vocantur thuribula vaſa in quibus ſeruabatur thus qd poſtea cremādū erat 2 nō cremabatur in ipſis thuribulis: ſed primum eſt veri⁹. (De auro puriſſimo). iſtud reſertur ad oīa ſuperiora vaſa imediate poſita. (Et cardines oſtior dom⁹ templi 2 interioris domus ſancti ſanctor ex auro erant). iſtud erat ſpecialiter in portis ſancti ſanctor 2 in portis exteriorib⁹ templi: qz erant ipſi cardines ex auro. vocantur hic cardines qdāz armille fixe in liminaribus domus in quibus vertebantur ianue etiam erāt alie armille de auro. circūpoſite ipſis pedibus ianuarum que inſigebant cardini 2 vtreqz armille erant de auro. 2 perfectit omne op⁹ qd faciebat (Salomō in domo domini). i. finiuit omnem apparatū domus 2 vaſa eius. omiſit tñ ſupra littera decem menſas aureas in quibus ponebantur vaſa aurea 2 argentea de quibus. 2. paralipo. 4. (Et intulit que ſanctificauerat dauid pater ſuus). i. poſuit in ſanctuario oīa que dauid vnerat. oicē autē ſanctificare. i. ſanctum efficere qz per hoc qd ali quid deuouetur tranſit in oīum ſanctuarij: 2 vocatur iam ſanctū qz oīa que ad ſanctuariū p̄tinent ſancta ſunt. (Argentum 2 aur⁹ 2 vaſa repoſuitqz in theſauris dñi). ſ. dauid vouit multa qd parauerat pro expenſis templi dñi. 1. paralipo. 2. 2. et. 2. 8. 2 de illis facta ſunt vaſa aurea 2 argentea 2 manſit forte aliqua maſſa auri 2 argenti nō redacta in vaſa: 2 oīa iſta poſuit ſalomō i theſauris dñi. Credendū eſt. n. qd vaſa que erant neceſſaria ad quotidianā miniſtrationē erant in templo in domo inferiori vbi miniſtrabant quotidie ſacerdotes: vaſa autem que nō erāt neceſſaria ad quotidianā miniſtrationē ſeruabant in duobus cenaculis ſuperioribus domus de quibus dictum eſt p̄cedēti. c.

Quereſ que erāt vaſa ſanctuarij que fecit ſalomō. C Rīdē dum qd accipiendo large vaſa pro omni ſupellectili. C Dīcēdū qd erant quedam vaſa templi: 2 quedam atrij ſacerdotum. naz in alijs atrijs non erant aliqua vaſa: erant autem in atrio ſacerdotum decem luteri cum vaſibus ſuis in quibus erat aqua ad lauandū carnes ſacrificiorum: erat etiam mare eneum in quo lauarentur ſacerdotes: erat etiam holocauſtorum valde magnū erant etiam vaſa erea altaris: ſcilicet lebetes ſcure 2 amule: 2 ignium receptacula 2 ſorciſes: nihil aliud erat in atrio ſacerdotū de vaſis. C In porticu autem templi erant due columne pulchre cum capitellis ſuis. de quibus patet ſupra in littera. intra templum vero erat duplex domus. ſ. ſancta ſanctor 2 domus exterior in ſancta ſanctor erat ſola arca Moysi 2 duo cherubim magni de lignis oliuarū. in domo autem exteriori erat altare aureum pro thimiamate: erat etiam menſa ppoſitionis cum panibus duodecim: erant etiam decem candelabra quinque ad dextram: 2 quinque ad finiſtram erant etiam ibi decem menſe in quibus erant vaſa aurea 2 argentea

Qd. 17

Uaſa ſanctuarij qd fecit ſalomō que erant. 10. Luteri cū baſibus. Mare eneum holocauſtorum lebetes ſcure amule ignium receptacula ſorciſes. 2. colūne.

ad vsum sacrificiorum et illa erant multiplicia. scilicet phiale mortario la thuribula acetabula. de his oibus p[er] b[er]ic 2.2. paralipo. 4. c. Josephus aut[em] 8. antiquitatu[m] enumerat ista vasa magis in particulari. vnde postq[ue] posuit mare eneum et luteris et colunas et altare holocausto[rum] ait. fecitq[ue] oia vasa eius erea insup caldarias ollas trullas arpagiones obtulit rex mensas pulchritudine aurea vna precipua super qua ponebant panes dei: et huic proximae alae. 10. milia alio modo factas: super quas iacebant patere et phiale aurea q[ui]de[m] 10. milia: argentea. 40. milia. fecitq[ue] cade labia. 10. milia s[ecundu]m p[re]ceptum Moysi ex gbus vniuz recondidit in templo vt per die luceret s[ecundu]m legem et mensam vna sup qua positi erant panes. Fecitq[ue] rex vini infusoria. 80. milia et phialas aureas. 10. milia: argenteas vero duplici numero. patenas aut[em] aureas ad offerendu[m] in eis simila conspersam ad altare. 80. milia et phialas aureas et argenteas duplici numero: crateras aut[em] in gbus simila cu[m] oleo fermentabant aureas q[ui]dem. 60. milia: argenteas duplici numero: mensure aut[em] similes eis: moysae vocabant assarones aureos. 20. milia et argenteos dupliciter. thuribula aurea gbus afferunt icensum. 20. milia et alia thuribula i quibus portabant ignem a maiori altari q[uo]d erat in templo. 50. milia. stolas aut[em] sacerdotales pontificibus cu[m] his que pende- bant ad pedes et sup[er] humerales et r[ati]onales mille. Corona vero in qua Moyses deu[m] inscripserat vna fuit et ad hunc die[m] vsque permansit. Sacerdotales aut[em] stolas ex bysso co[n]teras et zonnas purpureas singulis. 10. milia: et tubas s[ecundu]m p[re]ceptum Moysi 200. milia. Item stolas leuitaz dicentiu[m] hymnos ex bysso. 200. milia et instrumenta musica ad hymnos dicendos adiuenta q[ui] nabla dicunt et cinata ex electro co[n]stituta. 40. milia. ista vasa in tanta multitudine non ponit scriptura: sed credendu[m] est q[uo]d fue- rint. et sacerdotes habebant nunez istoz sic iosephus qui erat vnus de sacerdotibus poterat scire bec et describere. potest etiā intelligi istud per clausula[m] generalem. scilicet intulitq[ue] salomon que sanctificauerat dauid p[er] suu[m] argentu[m] et auru[m] et vasa reposuitq[ue] in thesauris domus d[omi]ni. scriptura aut[em] non curauit enumerare nisi illa vasa que pertinebant ad quotidianam ministracione[m]: et no[n] ea que seruabantur in templi thesauris abscondita.

Capitulum. viij.

Tunc congregati sunt oēs maiores natu israel cum principi- bus tribuum et duces familiaru[m] filiozum israel ad regem Salo- monem in hierusalem vt defer- rent arcam federis domini de ciuitate dauid idest de syon.

Tunc Descripta in precedentibus templi edificatione. hic agit de eius dedicatione. scilicet q[uo]d fuit facta magna solē- nitas dedicando illud et ponendo vasa iacta ibi: et diuiditur in quatuor: q[uo]d primo ponit arce introductio. secundo diuine p[re]sen- tie insignis apparitio ibi. (Factu[m] est at[que]). Tercio Salomonis oratio ibi. (Stetit aut[em] salomō.) Quarto p[ro]pheti b[en]dictio et licentiatio ibi. (Factum est aut[em]). Querit[ur] circa primu[m] an ista que habent hic facta fuerint post p[re]cedentia: et an imediate vel iter- posito aliquo tēpore. C[on]sidendu[m] q[uo]d ista fuerunt post illa quia certu[m] est q[uo]d prius fuit edificatio q[uam] dedicatio. Ad idco[m] dicendu[m] q[uo]d fuerunt ista post illa imediate. scilicet q[uo]d cu[m] finita sunt oia vasa et apparatus domus d[omi]ni intulit illa salomon in tēplum et illa fuit dedicatio. hoc apparet in lra q[uo]d d[icitu]r tunc gregati sunt. scilicet postq[ue] facta sunt que habent sup[er]a cōgregati sunt israelite ad dedicā- dum tēplu[m]. nec est verisimile q[uo]d aliqua mora interciderit q[uo]d va- sa facta sunt vt ponerent in tēplo et ministraret in eis. id mox vt facta est copia vasorum et edificata est domus dedicaret vt posset in ea ministrari. (Tunc congregati sunt oēs maiores na- tu israel). i. factis que habent p[re]cedēti. c. cōgregati sunt. Vocā- tur aut[em] maiores natu seniores qui maiore etatem habebant. et isti p[ro]pter auctoritate[m] et prudentia[m] vocati sunt: q[uo]d erant hono- rables nimis iuxta illud. canities veneranda. sapi. 4. (Cum prin- cipibus tribuum). erant aut[em]. 1.2. principes sicut erant. 1.2. tri- bus. sic patet nume. 1. et. 2. vbi in cōputatione cuiuslibet tribus ponit vnus princeps et dicit[ur]. hij sunt nobilissimi principes mul- titudinis per tribus et cognationes suas. isti duodecim erant ho- norabiliores in toto populo. vnde quādo dedicatu[m] est sanctua- rium sub Moysē isti. 1.2. principes obtulerunt per. 1.2. dies nu- me. 7. et non fit mentio de alijs de populo. isti principes venie-

bant directe per lineam primogenitorum a capitibus ipsarum tribuum. (Et duces familiaru[m] filiozum israel). Familie erant q[uam]dam cognationes spales in ipsis tribubus. nā q[ui]bet trib[us] habebat duas vel tres aut plures familias quaz quilibet habebat vnuz principē venientē per lineā primogenito[rum] a capitibus ipsarum familiaru[m] sicut fiebat in tribubus. erat aut[em] princeps ipsius trib[us] excellentior principibus familiaru[m]. quot aut[em] erant familie in q[ui]bet tribu habetur nume. 2.6. (Ad regem salomonē in hierusa- lē). scilicet cōgregati fuerunt ad ipsum q[uo]d ipse misit ad vocandu[m] eos. sic enim dauid misit ad vocandu[m] oēm israel q[uo]d voluit trāsferre arcam de cariatbarim in hierusalē. 1. paralipo. 13. (Ut defer- rent arcam federis d[omi]ni de ciuitate dauid. i. de syon). non vene- runt vt ip[s]i deferrent arcā: q[uo]d soli sacerdotes et leuite intulerūt eam q[uo]d nō licebat alijs tangere ipsam vt p[er] b[er]ic 2. 1. paralip. 15. sed venerunt ad deferendu[m] arcā. i. ad honorandu[m] translationē eius cu[m] p[re]sentes essent: et d[icitu]r de ciuitate dauid. i. syon: non q[uo]d dem q[uo]d esset tēplum in quo ponenda erat arca ex v[er]bem da- uid: q[uo]d tēplu[m] erat in monte mozia. 2. paralipo. 3. et t[er]ti[us] mons mo- ria erat ip[s]e mons syon intra ciuitatem dauid: sed dicitu[r] q[uo]d trā- flata fuit arca de ciuitate dauid. i. de domo dauid in qua prius erat. et ista erat ciuitas dauid vt patet p[re]cedenti lib. c. 5. (Quē- nitq[ue] ad regē salomonē vniuersus israel). i. plurimi d[omi]ni israel ga- non conuenerunt omnes viri israel. vel potest dici q[uo]d venerunt omnes viri israelite in hierusalem nullo manente in ciuitatib[us]: quia nunc erat. 7. mensis in quo erat festum tabernaculozum: et tamen tenebantur omnes masculi israelitarum apparere ter in anno coram domino in sanctuario. scilicet in festo azimorum et pente- costes et tabernaculozum exo. 23. et. 34. et deuterono. 16. nunc aut[em] erat dies propitiacionis in die decimo mensis. 7. et post 5. oies erat festum tabernaculozum: ergo tenebantur omnes ve- nire in hierusalem quia ibi erat iam locus sanctuarii. (In men- se bethanim in solēni die). est enim mensis bethaniz mensis. 7. apud hebreos qui apud nos september vocatur: et aliquando coincidit cum octobri s[ecundu]m diuersas lunationes hebreorum: et in isto mense dedicatum est templum. dicitu[r] in die solēni: idest in die propitiacionis s[ecundu]m q[uo]d co[n]ter exponitur. C[on]sed dicenduz q[uo]d hoc non constat q[uo]d mensis. 7. apud hebreos habebat tria fe- sta. scilicet festum clangoris prima die mensis: festum propitiacionis decimo die: festum tabernaculozum die. 15. et istud durabat per octo oies vsq[ue] ad oiem vicesimu[m] scd[m] mensis: poterat ergo in quolibet istozum trium festozum cum nō determinetur de quo illozum intelligatur. C[on]sed adhuc magis videtur dicenduz q[uo]d fuerit festiuitas ipsa tabernaculozum: q[uo]d satis apparet ex littera. nam infra dicitu[r] q[uo]d rex celebrauit diebus. 7. festum cum israe- litis et die. 8. dimisit eos: et tamen non erat aliquod festu[m] q[uo]d du- raret. 7. diebus in mense. 7. nisi festum tabernaculozum: istud. n. celebrabatur. 7. diebus et dies. 8. erat cetus et collecte: et cum fu- isset die ipsa collecta pecunia de populo poterat quilibet ire in domum suam. de hoc leuiti. 23. et deuterono. 16. C[on]sed aliq[ui]s dicit q[uo]d non erat istud festum tabernaculozum nec nunc rex cele- brauit. 7. diebus p[ro]pter tabernacula festu[m]: sed quia voluit ho- norare dedicationē templi. C[on]sed dicendum necessario q[uo]d fue- rit festum tabernaculozum: q[uo]d istud icipiebat die. 15. mensis: et finiebatu[r] die. 23. leui. 23. et tamen istud festu[m] q[uo]d nunc factum est fuit a. 15. die vsq[ue] ad. 23. mensis. 7. vt patet. 2. paralipo. 7. f. fecit salomon solēnitatem in tempore illo. 7. diebus et omnis israel cu[m] eo. et postea sequitur. igitur in die. 23. mensis. 7. dimi- sit populos letantes ad tabernacula sua. Item in ista solēnitate factus est cetus et collecta vt patet. 2. paralipo. 7. scilicet fecit die 8. collectam eo q[uo]d dedicasset altare septem diebus: et tamen in nulla festiuitate fiebat cetus et collecta nisi i festo tabernaculozum vt p[er] leuiti. 23. ergo erat nunc festu[m] tabernaculozum quando al- tare dedicatum est. (Ip[s]e mensis septimus). scilicet bethanim erat mensis. 7. in quo fuit dedicatio templi.

Quomodo dedicatio potuerit fieri mense septimo: cum tem- plum mense. 8. consummatum fuerit. Questio. 2.

Queretur quomodo potuerit fieri dedicatio templi in mense. 7. quia dedicatio fuit post com- pletionem: et tamen completum est sanctuarium cum omnibus supellectilibus suis in mense bul qui est octauus p[re]cedēti. c. er- go non fuit dedicatio in septimo. C[on]ad hoc respondent aliqui q[uo]d finitum fuit templum mense septimo et in illo dedicatum est. cum aut[em] dicitu[r] p[re]cedenti. c. q[uo]d fuit consummatum mēse. 8. dicunt q[uo]d ibi cōputant menses per annos regis salomonis cum dicatur anno. 4. fundata est domus domini: et tamen ille erat quartus a principio regni salomonis: ita ergo mēsis vocaretur octauus

2. par. 5. a

De dedica- tione tēpli.

Q. I.

an dedicatō tēpli fuit i- mediate p[er] edificatōez

In q[uo] die facta fue- rit dedica- tio tē- pli. Alia p[er] Q. I. et. 2.

octauus faciendo primum mensem illum in quo cepit regnare Salomon: et forte ipse cepit regnare mense ultimo anni: et ille vocabitur primus mens in anno suo: et sic mensis septimus anni erat mensis. 8. fm annos regni salomonis. **C** Istā responsio erat nimis colorata: sed non stat: qz tunc idē mensis eēt fm statiam qui esset. 8. fm annos regni salomonis. 7. fm cōputationē cōm. ideo haberent idē nomē: et tū istē mensis dedicatio nis vocat bathanin et mensis quo finitū est tēplum vocat bul. ergo non erat idē mensis fm veritatem: sed ille erat. 8. et iste. 7. **C** Dicendū ergo aliter qz forte salomon fecit dedicari tēplū mense. 7. et tū nondū cōsummatum erat: qz manebant aliqua vasa eius faciēda que cōsummata sunt in mense sequenti. et sic dicitur qz cōsummatū est mense. 8. **C** Sed tunc dicitur quomodo salomon dedicauit tēplum anteqz cōsummare: qz iste est ordo pre posterus. **C** Respondendū qz salomon vidit modicū supesse ad cōplēdū oia vasa sanctuarij que complerent in mense. 8. et quia volebat salomon morē dedicare sanctuariū vocauit in mense se primo ad dedicationē eius. hoc autē fuit ad excusandū populū a laboribus qz populus venturus erat mense. 7. ex necessitate legis in domū dñi exo. 23. et. 34. ideo voluit qz tunc dedicaret. nam si tunc non dedicasset oporteret qz sequeretur vnum de tribus incōuenientibus. s. qz non dedicaret tēplum morē vt compleretur: vel non dedicaretur honorabiliter: vel populus grauaretur laboribus et expensis. quodlibet autē istoz triū erat inconueniens. p3 qz sequatur hec qz si salomon finiuisset tēplum mense. 8. aut dedicaret illud immediate aut expectaret vsqz ad aliqz festum in quo cōgregarent israelite. Si primo mō esset inconueniens qz esset magnum tempus post edificationem tēpli. s. fere. 5. mēsum aut. 6. in quo non fieret ministratio aliqua in sanctuario: et sic esset inutile. Si autem salomon vellet morē post cōsumationem illud dedicare aut vocaret populū ad dedicationē aut non. si vocaret grauaret populū magnis laboribus et expensis qd erat inconueniens. Si autē non vocaret eos esset dedicatio sine honore. vocādo autem populū mense. 7. ad dedicationē non sequebatur aliquod istoz trium inconuenientium eo qz populus als venturus erat ex necessitate legis mense. 7. id tunc vocauit eos: qz autem ante cōsumationem fieret dedicatio non erat incōueniens: qz iam tēplum cōsummatū erat cum toto ornatu suo: sed solum restabant aliqua vasa cōplenda: poterat autē tēplum sine illis dedicari. ista solutio est conueniens: et tenet eam histoia scholastica. **C** Aliter potest responderi: scilicet qz tēplum finitū est. i. i. anno regni salomonis mense. 8. s. 6. c. et tamen in illo anno non fuit cōsecratum tēplum: sed in sequenti anno mense. 7. **C** Sed istud non stat qz sequuntur duo incōuenientia. Primum qz maneret tēplū vno anno fere integro post cōsumationē in quo nihil ministraret in eo. qd est irrationabile. Scdm inconueniens est qz dato qz tēplum cōsummare. mēse. 8. anni. 1. et non dedicaret immediate saltem: tū in primo festo in quo congregaret totus israel ex necessitate legis dedicaret: istud autem erat festus azimoz. i. 5. die mensis primi in quo totus israel conueniebat in locū sctuarij leuiti. 23. et deuter. 16. salte tunc dedicaretur. non ergo pōt stare ista responsio: sed dicendū vt supra. s. qz vno mense dedicatū est anteqz cōpleret vasa eius. (Cūeneruntqz cuncti senes ex israel). nō solū venerunt senes sed etiā ceteri principes et non principes. fit tū mentio de senibus ppter honore. Sciendū autē qz non vocant hic senes oēs illi qui erant in magna etate. nā ppter esse magne etatis nō est aliqz honorabilis: qz potius cū quis venit ad nimia senectutem deficit iudicio. ppter qd erat honor: sed vocant senes viri mature etatis qui magna prudentia vigent quoz dictis circa moralia attendendū est et insistendū sicut demonstrationibz apud mathematica vt p3. 6. ethic. et isti qz non sunt in valde magna etate habet gloriā senectutis. sapien. 4. s. senectus enim venerabilis est non diuturna nec numero annoz cōputata: canī sunt at senes boīs et etas senectutis vita imaculata. (Et tulerunt arcā sacerdotes). s. acceperunt illā de domo dauid. (Et portauerunt arcā dñi). Reperitio est eiusdē snie. (Et tabernaculū federis). vocat tabernaculū ipse cortine et oia velamēta que fecit Moyses in deserto cū tabulis et vectibz et colūnis. ista at erant nunc in gabao: qz ibi erat altare holocaustoz. nam illic fuit salomon ad offerendū mille hostias supra. 3. oia autē hec cū velis et colūnis atqz portata fuerunt in tēplum salomonis: non vt eēt ibi iā ad aliqz ministratiōem sed solū vt cōuertarent in thesauris tēpli. (Et oia vasa sanctuarij que erāt in tabernaculo). i. etiā portauerunt vasa tabernaculi. accipit large tabernaculum pro toto aggregato ex tabernaculo et atrio: erant enim vasa in atrio:

scilicet altare holocaustoz cum vasculis suis. s. lebetibus forcipibus fusciniis et ignium receptaculis exo. 27. erat etiā ibi labrum eneū in quo lauabant sacerdotes exo. 30. in tabernaculo erat alia vasa. s. mēsa ppositionis cū vasculis suis. s. acetabulis phialis thuribulis et cyathis. erat et ibi cādelabrum aureū exo. 25. erat etiā ibi altare thimiamatis exodi. 30. erat etiā arca itra sancta sanctor exo. 26. et hec oia portata fuerunt in sanctuarium salomonis vt ponerent in thesauris tēpli: et qdam pauca istoz portarent ad ministratiōem vt declaratū est supra. 6. (Et ferebant ea sacerdotes et leuite). i. tam sacerdotes qz leuite portauerunt arcā ad tēplum salomonis. **C** Queretur an sacerdotes portauerunt arcā vel leuite. Aliqz dicit qz portauerunt eā sacerdotes qz oī hic. et tulerunt sacerdotes arcā dñi. in contrariū videt qz 2. paralipo. 5. vbi ponit ista materia dñi qz leuite portauerunt arcam. **C** Rndendum qz satis videt qz portauerunt sacerdotes arcā: qz hic oī qz sacerdotes tulerunt eam. de leuitis autem et sacerdotibus simul oī qz portauerunt alia vasa tabernaculi. Itē p3 qz. j. oī et intulerunt sacerdotes arcam federis dñi in locum suū intra oraculum tēpli in sancta sanctor. **C** Sed obijciat qz sacerdotibus non liceret portare arcā: qz istud erat officium leuitarū vt p3 nume. 4. et. 7. **C** Rndendum qz illa officia que primebant ad leuitas poterant fieri simul per sacerdotes: eo qz sacerdotū officium erat maius: et ordo superior pōt facere ea que pntinent ad ordinē inferiorē. sicut sacerdos pōt facere que pntinent ad diaconū vel subdiaconū: ideo sacerdotes aliqñ legunt portasse arcam. sic pater in transitu iordanis: qz ibi ex mādato dei sacerdotes tulerunt eam iohue. 3. iterū etiā qñ circuibant israelite vrbē hierico sacerdotes portabāt arcam Josue. 6. ita igitur cū nunc fieret magna solēnitās arce qz transirebat in locum suū sempiternū: sacerdotes tulerunt eā qz ipsi erant digniores ministri qz leuite. **C** Ad rōnem in contrariū. 2. paralipo. 5. dicendum qz ibi accipiuntur leuite pro sacerdotibus. Pro quo sciendū qz leuite accipiunt dupliciter. vno modo vt dicunt genus. alio modo vt leuita signat officium. Primo modo omnes de stirpe leui vocant leuite: et qz sacerdotes erant de stirpe leui vocantur leuite. nā aaron qui erat princeps oīum sacerdotū et caput pgeniei ipsorū fuit de stirpe leui. Secūdo modo leuita dicit officium: et tunc leuite vocantur qdam pars ipsorū filiorum leui cui assignata erat inferior ministratio. Alia autem pars filiorum leui cui cōpetebat ministratio superior vocabatur pars sacerdotalis nunc autē accipiunt leuite. i. modo: et sic equaliter pnt intelligi sacerdotes vel leuite. de illo primo modo p3 exo. 4. vbi aaron vocat leuitas: et tū ipse fuit sumus sacerdos. (Rex at salomon et oīs multitudo israel que cōuenerat ad eū). s. totus israel qui cōuenerat ad solēnitātē festi tabernaculoz qñ tēplum dedicandū fuit. (Gradiebant cū illo ante arcā). s. non accedebant ipsi ad arcā qz laici erant. nā moderentur si psumerent accedere sicut alij qui immiscebant se ministerijs sacerdotum vel leuitaz moriebant. p3 de. 25. viris qui mortui sunt offerentes incensum nume. 15. et de rege Osa siue azaria qui percussus est lepra volens offerre incensum sequēti lib. c. 15. sed pcedebant arcā canēdo et offerendo sacrificia. (Et imolabant oues et boues absqz extimatione et numero). s. tam rex qz populares offerebant sacrificia multa nimis et dicebant absqz extimatione et numero non qz nūero carerēt: qz nūero limitata sunt oia: s3 qz vulgus dicit oia illa que multa sunt vel quozum numerū nescimus eē infinita: fuerūt tñ ista dterminata. s. boues. 2. 2. milia et oues. 120. milia vt patet. j. in littera 2. 2. paralipo. 7. illa enim fuerunt aialia que oblata sunt in tota dedicatione sanctuarij. Forte enim voluit tenere salomon hic modū quē tenuit dauid quādo transtulit arcā de domo obededom in domū suā. nam postquā trāsissent leuite qui portabāt arcā sex passus imolabant. 7. tauros 7. arietes: et sic fiebat in singulis. 6. passibus vt patet pcedē. lib. c. 6. et melius paralipo. 15. (Et intulerunt sacerdotes arcā se deris dñi in locum suū). s. postqz portauerunt eam in tēplū: intulerunt illā in locū suū. s. in sancta sanctorū. In hoc autē sciendū qz dato qz leuite portauissent arcā de domo dauid vsqz ad tēplum: tñ ipsis non licebat introducere eam in tēplum et potissime in sancta sanctorum: sed sacerdotes debebant eam introducere. de hoc pater simile nume. 4.

C Quō fuit portata arca in tēplū. s. velata vel nuda. Qd. 4. Quō fuit portata arca. **C** Respondendū qz cū arca esset in domo dauid erat velata pallijs suis de quibus dicit nume. 4. et qñ portata fuit ad tēplū etiā fuit velata pallijs alioquin totus populus qui videbat eam moreretur. sic fuit i bethsamitis de quibus mortui sunt. 50. milia

† Qd. 3. A In sacerdotibus portauerunt arcā Sacerdotes portauerunt arcā: alia at vasa et leuite. Obiectio Responso

† Ad rōnem i contrariū. Leuite dupliciter.

†

†

†

†

eo q̄ viderūt arcam. s. i. lib. c. 6. etiam leuite non poterāt vide-
re arcā nudā vel tangere eā aliqñ mozerent. ideo qñ per offer-
tum castra mouenda erant: l3 arca portanda eēt a leuitis nō tol-
lebant eā ipsi de tabernaculo sed sacerdotes igrediebant̄ et ve-
labant eā et velatam trahebant leuitis: et sic sine periculo eam
accipiebant aliqñ nudā eam videntes vel accipietes mozeret̄
vt p3 nu. 4. nunc at arca i scā scōz discoperienda erat: qz nūq̄ o-
bebat esse velata nisi pp piculū qñ portabat̄ ne videret̄ ab aliq̄
b⁹ et mozeret̄ vt satis colligit̄. allegato. c. ideo oportebat q̄ sacer-
dotes intraret̄ ad tollēdū velamēta ei⁹ qz leuitis nō licebat hoc.

Qd. 5.

A

An sacer-
dotes itra-
uerūt i scā
scōzum cuz
arca.

Manete
arca nō li-
cebat sacer-
dotib⁹ igre-
di scā scōz
nisi sūmo se-
meli āno si
nō mouēda
eēt poterāt
ingredi.

Queretur vltius q̄o sacerdotes potuerunt nunc intrare in
sancta sanctor̄ qz soli sūmo sacerdoti licebat illuc ingredi et hoc
semel tñ in anno leui. 16. et ad hebre. 9. Rñdēdū q̄ ad mi-
nistrandū aliq̄ intra sancta sanctor̄ dum arca manura eēt in
loco suo nō licebat ingredi alicui nisi sūmo sacerdoti et huic se-
mel tñ in anno: qñ tñ arca mouenda erat de loco suo vel repo-
nenda ibi licebat sacerdotibus minoribus illuc introire cū sum-
mo sacerdote ad velandū eā vel tollēdū velamenta. hoc patet
nume. 4. vbi iubet q̄ qñ mouenda essent castra introiret aarō
et filij eius. s. sacerdotes minores et velarent arcā traderentq̄ le-
uitis portandā: et rursum cū castra figenda eēnt sacerdotes in-
troibant in sancta sanctor̄ et nudabant arcā velamētis suis ma-
nebatq̄ ibi. et tunc statim castris non licebat sacerdotibus mino-
ribus introire in sancta sanctor̄ sed soli pontifici semel in anno.
Tunc ergo vñ q̄ hac vice solus licuit sacerdotibus minorib⁹
introire in sancta sanctor̄ ad ponendū arcā: postea autē nūq̄
licuit nisi sūmo sacerdoti eo q̄ postea nūq̄ fuit arca inde mota
quoniam totaliter ablata est. Ratio differētie erat qz q̄do arca
manebat in sancta sanctor̄ apparebat deus sup illā et nolebat
q̄ aliquis introiret illuc vt p3 leuiti. 16. f. loquere ad aaron fra-
tre tuū ne oī tpe ingrediat̄ sanctuariū qd̄ est intra velum co-
rā ppitiatorio quo tegit̄ arca vt non moriatur qz in nube ap-
parebo sup oraculū. Tum autē semel in anno igrediebant̄ sūm⁹
sacerdos ferebat secū thimiamā vt vapor grossus surgēs ex
thimiamate supposito prunis faceret q̄ sacerdos nihil videret
de eo qd̄ erat sup oraculū vt p3. c. c. cū aut castra mouebant̄ vel
locabant̄ gloria dñi recesserat de super arcā: ideo poterant se-
cū introire sacerdotes ad velandū eā vel discoperiendū. (In
oraculū templi in sanctū sanctor̄. i. introduxerunt eā in oracu-
lum. idē est. n. oraculū et sanctū sanctor̄ vt declaratū est supra. 6.
(Subter alas cherubin). f. posuerunt arcā sub alis cherubin vt
videret̄ obubzata ab eis: non sunt isti cherubin duo parui qui
erant sup arcā: qz sub istis non poterat poni arca cū ipsi essent
pars arce et quocūq̄ moueret̄ arca ipsi simul ibant: sed intelli-
gitur de duob⁹ cherubin magnis de lignis oliuay quos fecit salo-
mon. s. 6. (Siquē cherubin expandebant alas sup locū arce).
f. cherubin erant positi in medio domus. vnus ab aglone et ali⁹
a meridie: arca vero erat in medio cherubin: qz ipsa non magis
declinabat ad meridiem q̄ ad septentrionē et velabat̄ illis che-
rubin extensis contra se iuicē vt magis declaratū est. s. 6. (Et p-
tegebant arcā et vectes eius desuper). i. operiebant arcā: pte-
gere. n. l3 accipiat a q̄buldā pro defendere. tñ propriū signifi-
catum eius est pro operire: sic p3 exodi. 33. cū dixit deus cūq̄ trāsi-
bit gloria mea ponā te in foramine petre et ptega: dextera mea
donec transeā. i. operiā vultum tuū manu mea dextera: et p3 ex se-
quenti. f. tollāq̄ manū meā et videbis posteriora mea facie autē
meā videre nō poteris. et sic qñ ptegebat eū manu sua opiebat
oculos eius. oī at q̄ ptegebāt arcā et vectes. f. qz ale eoz pende-
bant sup arcā de plano et non de acuto: et qz erant ample ale po-
terāt obubzare arcā et vectes. dicuntur autē vectes duo ligna lon-
ga infixā lateribus ouebus arce per anulos et portabat̄ arca
sup humeros hominū p illa ligna. de his p3 exo. 25. (Lūq̄ emi-
nerent vectes et apparerent sūmitates eaz foris sanctuariū non
apparebant vltra extrinsecus). ista littera videt̄ difficilis. f. vt
assignet q̄ sūmitates vectiū apparerēt extra sanctuariū. (Di-
cendū autē q̄ accipit̄ hic sanctuariū pro sancto sanctor̄ et nō p-
tomo exteriori: qz tunc esset sensus q̄ apparebant vectes arce
extra totū tēplum: et sic apparerent a longe. f. plusq̄. a. 40. cubi-
tis. nā longitudo domus exterioris erat. 40. cubitoz vt p3. s. 6.
sed accipit̄ sanctuariū pro sancto sanctor̄: et extra illud appare-
bant vectes q̄q̄ intus essent et apparebant solum in sanctua-
rio exteriori in qd̄ soli sacerdotes introibant. vnde si quis itroi-
ret interior accedens circa parietē sancti sanctor̄ videbat qual-
dam partes illoz vectiū. si autē recederet aliquāter a pariete
sancti scōz versus portā tēpli l3 esset in tēplo nō videbat vectes:
et hoc significat littera cum dicit non apparebant vltra extrinse-

cus. f. recedendo modicū a pariete sancti sanctor̄. C3 adhuc
manet dubiū q̄o accedens apud sancta sanctor̄ videbat sūmi-
tates vectiū et cum modicum recessisset non videbat vectes.
Ca. Sa. dicit q̄ fiebat hoc modo. f. qz ante sancta sanctor̄ in
parte interiori erat positū quoddā velū pendens a supra vique
ad terrā de quo dicit. Mat. 27. velū templi scissū est. vectes autē
accedebant vsq̄ ad istud velū in porta sancti sanctor̄ et ipelle-
bant velum aliquāter ad partē exteriorē et videbant̄ extre-
mitates vectiū latentes sub velo sicut oue mamille mulieris la-
tentes sub veste sua: et de hoc exponit id q̄ habet̄ cant. 1. f. fasci-
culus myrrhe dilect⁹ meus mihi intervbera mea comorabit̄. i.
q̄ deus morabatur super arcā inter duo vbera que faciebāt ve-
ctes in velo: et sic extremitates vectiū in seipsis non poterant
videri: sed sub velo sicut videntur man⁹ hominis sub cirotecis.
Sed iste modus non tenet a doctoribus nostris. C3 dicunt autē
q̄ alio modo erant taliter dispositi vectes q̄ existentibus ppe
sanctū sanctor̄ poterant videri: longe autē positū nō videban-
tur. C3 et oīm q̄ ista positio nō stat: qz tunc sequeretur q̄ sanctū
sanctor̄ nō esset clausum: qz si clausum esset non possent extre-
mitates vectiū ipellere velum ad partē exteriorē eo q̄ ianuā li-
gnea resisteret: habebat tñ sanctū sanctor̄ ostiola de lignis oli-
uay aperta auro vt p3. s. 6. ergo videt̄ q̄ clauderet̄ et non pos-
sent sic videri vectes. Itē ad hoc q̄ vectes ipellerent velum ad
partē exteriorē qd̄ pēdebat in pietē sancti sanctor̄ oportebat q̄
ipsi prominerent vltra portā: et sic nūq̄ posset eē clausa porta
sancti sanctor̄ q̄ est inconueniens. Itē si isto mō vectes impelle-
rent velum ad partē exteriorē in directo porte et p̄p̄inqui viderent
mamillas vectiū etiā ipsi qui eēt procul videre possent
eas qz directe eis obijciēbant̄. C3 dicendū igit̄ aliter q̄ vectes
isti apparebant non directe per ianuā sed inter clausurā ianuę
et parietū qz vectes erant longi et accedebant iuxta pietē oīen-
talem sancti sanctor̄. ideo si quis accederet ppe ipsum parietē
ex trāuersio per rimulā que erat inter parietē et ianuā poterāt
videri extremitates vectiū: et tñ si quis modicū recederet a pietē
nō poterat videre per rimulā inter parietē et ostiū sancti sanctor̄.
rū. et hoc est q̄ dicit lra. f. q̄ non apparebant vltra extrinsecus:
ipsum autē corpus arce nō poterat videri ab existentibus extra
sancta sanctor̄. siue essent ppe siue longe: et hoc qz arca erat ma-
gis intra sancta sanctor̄ et non poterat patere per rimulā parui
trāuersalē que erat inter parietē et ostiū sancti sanctor̄. istud
colligitur magis. 2. paralipo. 6. vbi est lra clarior: et dicit̄ vectes
antē arce qz paulo longiores erant apparebant ante oraculum.
Si vero qz paululū fuisset extrinsecus eos videre non poterat.
(Qui et fuerunt ibi vsq̄ in p̄sentē diē). f. vectes cū ipsa arca mā-
serunt ibi. f. in sancto sanctor̄ vsq̄ ad p̄sentē diē. i. vsq̄ ad diē
quo scriptus fuit liber iste: ex quo apparet q̄ liber iste fuit ma-
gno tēpore scriptus postq̄ facta sunt hec: alioquin nō diceret̄
vsq̄ ad p̄sentē diē: qz non significaret aliqd̄ fuit tamē script⁹
liber iste per Hieremiam qui fuit magno tempore post fabricatio-
nem tēpli. f. tēpore captiuitatis babilonice: ideo poterat dicere
istud. et est sensus q̄ nūq̄ fuit mora arca de loco sanctuarii vs-
quequo Hieremias scripsit libz istū: et tñ mutata fuit vidente
Hieremia. qz vel ipse duxit eam in sepulchrū Moysi sicut ha-
betur. 2. Macha. 2. c. vel saltez cōbusto tēplo per chaldeos p̄it:
qz totum tēplum exustum est et dirutum fuit vsq̄ ad solay: et tūc
viuebat Hieremias qz ipse fuit in hierusalē q̄do capta est et de-
scendit postea in egyptū cum illis iudeis qui manserūt in terra
iudee vt p3 Diere. 39. et vsq̄ ad. 43. (In arca autē nō est aliud
nisi due tabule lapidee). hic dicit̄ qd̄ continebat illa arca que
erat in sancto sanctor̄. iste tabule erant in qbus erant scripta de-
cē p̄cepta. in vna p̄cepta p̄tinentia ad deū. et in alia p̄cepta
p̄tinentia ad primū. (Quas posuerat in ea Moyses in oreb).
scilicet in monte synai fuerunt posite tabule iste in arca vt patet
exo. 25. vocatur autem oreb mons synai: qz idē sunt. (Quan-
do pepigit sedus dominus cum filiis israel). sedus enī est que-
dam pactio mutua qua quis obligat se alteri et ille obligat se ei:
sic enī fuit in deo et israelitis: quia israelite promiserunt deo q̄
seruarent legē eius et deus promisit q̄ beneficeret eis: et accipe-
ret eos specialiter in populū exod. 19. f. si audieritis voces meā
et custodieritis pactū meum eritis mihi in peculium de cunctis
populis: mea est enim omnis terra et vos eritis mihi in regnū
sacerdotale et gens sancta. iniebat̄ autē sedus occidēdo que-
dam animalia: et ipsi qui faciebant pactum transibant inter illa
vt p3 in pacto qd̄ deus fecit cum abraam. Gene. 15. aliter etiā
fiebat interdum. f. q̄ aspergeretur sanguis aialium occisorum
super ipsos inientes pactum: sic factum fuit hic. nam ad confir-
mationem

Dubium

Ra. Sa.

B

Contra.

Alia n.

Contra.

3. nra.

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

mationem legis occisa sunt animalia multa et sanguis aspersus est super populum: et quia deus erat vnus de inuentibus pactum et non poterat super ipsum fundi sanguis fusus est super altare et super librum legis loco dei ut patet Exod. 24. et magis ad Hebr. 9. de isto modo inuendi sedus inter deum et israelitas declaratum fuit satis Josue ultio. (Cum egredierentur de terra egypti). Istud sedus fuit factum quando israelite exierunt de egypto. scilicet diebus fere. 50. post exitum de egypto. nam exierunt de egypto die. 15. mensis primi ut patet Exo. 12. et Nume. 33. venerunt autem in montem synai prima die mensis tertij. Exo. 19. et post tres dies data est lex ut patet ibidem. et sic fuerunt quasi. 50. dies.

Quo die hic quod in arca nihil erat nisi due tabule lapidee: cum et aplos ponat vnam auream et manam et virgam aaron. Qd. 6.

Queretur quo dicitur hic quod in arca nihil aliud erat nisi due tabule lapidee. nam ad Heb. 9. dicitur aplos quod erant ibi tabule et vna aurea continens manam et virgam aaron quam fronderat: de his et satis apparet. nam de tabulis habet Exo. 25. cum dicitur quod testimonium poneret in arca. id est due tabule que erant in testimonium legis dante: de vna manam patet Exo. 16. de virga aaron patet Nume. 17. erat et ibi Deuteronomium quod scripserat moyses. nam videtur ibi israelitis positum est in arca. de hoc Deut. 31. scilicet tolle librum istum et ponite illum in latere arce. Ad idendum finem quosdam quod in arca erant omnia ista que dicta sunt: et tamen principaliter erant ibi tabule legis eo quod arca fuit facta principali ut ponerent ibi tabule ut patet Exo. 25. quia cum iussit deus Moyses fabricare arcam dixit ei ponite in arca testimonium quod dabo tibi. id est tabulas. et ad hoc fuit metio facta solum de tabulis. Aliter potest dici et melius quod in arca solum erant tabule: habebat tamen ipsa quadam diuisionem que vocabatur latus arce: et in ista erat virga aaron et vna aurea cum manam et Deuteronomium. et hoc satis patet Deut. 31. scilicet tolle librum istum et ponite illum in latere arce. illud autem latus non vocabatur arca. Aplos autem accepit arcam largius: ideo dicitur quod erant in ea tabule et vna et virga aaron.

(Factum est autem.) Hic ponit secundum. scilicet diuine presentie insignis apparitio. nam venit nebula que ostendebat deum presentem esse completis ceremonijs introductionis arce. (Factus est autem cum exissent sacerdotes de sanctuario.) Introiuerant. nam sacerdotes in templum ut ponerent arcam in sancta sanctorum: et tunc non erat aliqua nebula in templo: cum vero exierunt impletum est nube. (Nebula impleuit domum domini). id est impleuit totum templum et et partes coniunctas in porticu et atrio sacerdotum. Fuit autem ista nebula ad ostendendum diuinam presentiam: quia cum ante hoc nulla nebula esset in templo et subito repletum esset nubibus apparuit quod dei opus factum esset quod non erat locus generationis nubium aut nebule intra templum. Sic et factum est quando consumatum fuit tabernaculum Moyses. nam nubes impleuit illud intus et extra: ita ut non posset Moyses ingredi tectum federis. Exo. 40. sic et erat super arcam. nam ad ostendendum gloriam dei super arcam in sancta sanctorum apparebat ibi nubes. Leui. 16. scilicet in nube apparebo super osaculum. Queretur quare deus impleuit templum nunc nebula. Respondendum quod Salomon fecerat templum in quo semper maneret arca dei et exhiberent deo ceremonie cultus: et quia israelite nesciebant an placeret deo istud templum: et ipsi erant nimis infideles nisi videret aliqua miracula: iuxta illud. 1. ad Cor. 13. scilicet iudei signa petunt et greci sapientiam querunt. voluit deus ut satisfaceret eis ostendere quod sibi placebat templum istud. et ad hoc ostendit signum acceptationis sue per presentiam suam in ostensione nebule istius supernaturalis. istum modum tenebat deus semper cum israelitis: quia quando aliquid nouum faciebant quod ad ipsum pertineret ostendebat illud sibi placere. Sic patet de sacerdotibus quos consecrari fecit. scilicet de aaron et filiis eius. nam die primo quo ministrauerunt venit ignis de celo et consumpsit sacrificia eorum in signum quod deus acceptabat illa. Leui. 9. et quando consumatum est tabernaculum Moyses in quo cultus deo exhibendus erat ostendit se acceptare illud implendo nube intus et extra pendebatque semper per diem nubes super tabernaculum et per noctem pendebat ignis. Exo. 40. decuit igitur quod nunc ostenderet se acceptare templum istud edificatum ad honorem suum in aliquo signo sensibili.

Quare deus apparuit in nube et ostendit ibi gloriam suam potius quam in aliquo alio signo. Qd. 8.

Queretur ulterius quare deus potius ostendit gloriam suam in nube quam in aliquo alio. Respondendum quod istud fuit ad declarandum conditionem veteris testamenti cuius erant ceremonie ille que fieri debebant in templo Salomonis. nam deus taliter se solet habere ad homines quales ipsi sunt. fuit autem habitudo diuine presentie et manifestationis in veteri testamento duplex. scilicet obscura et terribilis. In nouo autem testamento

fuit manifesta et benigna siue tractabilis. Ideo fuerunt necessarie diuerse manifestationes quantum ad modum in nouo et in veteri testamento. nam in veteri apparebat deus in nube vel in igne. In nube quidem ut esset apparitio occulta: quia nubes velat id quod intus est. In igne autem ut esset apparitio terribilis. Sciendum tamen quod quando deus apparebat in igne in veteri testamento non apparebat in igne claro sed in igne fumoso et operto caligine nubium. ut ex parte ignis esset apparitio terribilis et ex conditione nubium esset obscura ut per hoc nihil cognoscerent et magis timerent. De primo patet. nam deus apparuit in nebula facto tabernaculo Moysi: et et consummato templo Salomonis: et apparebat in nebula super arcam de quibus dictum fuit. scilicet Aliquando autem apparebat gloria domini in aliquibus nubibus pulchris grossis tamen ut non posset videri quid latebat. sic fuit Exo. 24. scilicet viderunt omnem et sub pedibus eius quasi opus lapidis sapphirini et quasi celum cum serenum est. De secundo patet in datione legis apparuit totus mons synai totus ardens et opertus caligine: ita ut totus populus timeret et et ipse Moyses. Exod. 19. et Deute. 4. et 5. et ut nihil cognoscerent hebrei de eo quod erat intra nubem fuit ibi fumus grossus et caligo nimia. In nouo autem testamento presentia dei fuit tractabilis et benigna siue manifesta. et patet hoc de legislatione: nam fuit data lex iudeis cum tonitruis et fulguribus atque lapidibus. Exo. 19. lex autem euangelica fuit data in magna benignitate. nam christus ascendit cum discipulis suis in montem et aperiens os suum docebat eos de regno dei. Mat. 5. et ibi fuit principium dationis legis euangelice. etiam fuit ista manifesta quia apostoli viderunt christum qui eis legem ferebat: ipsi autem iudei sola voce loquentis audiebant et nullam figuram viderunt. Deut. 4. scilicet custodite sollicite aias vestras non vidistis aliquam similitudinem in die qua locutus est dominus in ore de medio ignis. Fuit etiam manifesta apparitio diuine presentie in confirmatione legis euangelice. nam spiritus sanctus apparuit in linguis igneis seditque super apostolos et omnes alios qui presentes erant. Act. 2. et non erat ille ignis terribilis sed placidus gaudebantque apostoli videndo illum. sic etiam fuit in transfiguratione christi ubi apparuit gloria maiestatis christi. nam ibi clare visus est christus: et Moyses: et Elias loquentes cum christo. Mat. 17. et Mar. 9. et non conturbabant discipuli videntes christum transfiguratum sicut timuit totus israel quando dabat lex audita voce tube. Exo. 20. et Deut. 5. sed tantum gauisi sunt ut Petrus diceret ad christum. domine bonum est nos hic esse si vis faciamus hic tria tabernacula. Mat. 17. istas etiam timoris et benignitatis inter legem Moysi et euangelij ostendit apostolis ad hebreos. 12. dicens: non enim accessistis ad tractabilem et accessibilem ignem: et turbinem: et caliginem: et pcellas: et tubum: et vocem verborum quam qui audierunt excusauerunt se ne eis fieret verbum: et ita terribile erat quod videbatur quod Moyses dixit exterritus sum et tremebundus. hec de lege veteri: et sequitur immediate de lege christi. scilicet sed accessistis ad syon montem et ciuitates dei videntis Hierusalem celestem. etiam etiam occultationis et manifestationis inter veterem et nouam legem quantum ad manifestationes in noua et occultatione in veteri demonstrat apostolus. 2. ad cor. 3. cum dicitur et non sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam ut non intenderent filij israel in faciem eius sed obtusi sunt sensus eorum: versusque in hodiernum enim diem id ipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non reuelatum: quia in christo euacuatur: sed versusque in hodiernum diem cum legis Moyses velamen est positum super cor eorum: cum autem conuersus fuerit ad dominum auferetur velamen: nos vero reuelata facie gloriam domini speculantes in eandem imaginem transformamur. Ad significandum ergo statum veteris testamenti quod isti nunc habebant debuit deus potius apparere in nube quam in aliqua clara visione. non debuit autem apparere in igne quia ignis erat ut fieret visio terribilis: et decuit ista apparitio in datione legis ut israelite timentes deum terribilem apparentem non auderent facere contra legem: quia autem fieret ad hunc finem. patet Exo. 20. scilicet loquere tu nobis et audiemus: non loquatur nobis dominus ne forte moriamur: et ait Moyses ad populum. nolite timere: ut enim probaret vos deus venit et ut terror illius esset in vobis et non peccaretis. Nunc autem non dabatur aliqua precepta ad quorum observationem necessarius esset timor: sed solum ostendebat deus se acceptare templum illud ad cultum suum: ideo debebat ostendere hoc in aliqua specie que nullius timoris esset: sic enim fuit nubes. Ideo tam hic quam in tabernaculo Moysi completo apparuit diuina acceptatio in nube ut dictum est. Considerandum ulterius quod apparitio in nube aliquando fiebat ad occultandum aliquid specialiter quod intra nubes latebat: aliquando autem solum ad significandum statum illorum quibus fiebat apparitio. De primo patet in datione legis. nam apparuit deus in nube densissima et fumo et igne obscuro: et hoc quia angeli loquebantur ad populum dando legem et non ipse

Diuerfimo de appuit de in veteri et nouo testamento.

B

Responsio ad principalem questionem.

deus cum non posset loqui: et quia illi assumebant corpora ad loquendum que viderent ab israelitis nisi velarent nube oportuit quod esset ibi caligo magna ut non viderent: quia si viderent israelite coluissent eos ut deos. quod autem propter hoc non visi iuerint: per Deuterium 4. i. caute sollicite et custodite animas vestras. non enim vidistis aliquam similitudinem in die qua locutus est dominus in ore de medio ignis: ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem. sic etiam erat intra sancta sanctorum super arcam. nam ibi apparerebat angelus loquens in assumpto corpore de aere ut declaratum est Exodo 25. et Leviticum 16. et ne sacerdos magnus videret illam effigiem intrans in sancta sanctorum apparebat nubes super propitiatorium: et etiam sacerdos ferebat secus thymiam ardens ut exhalante grosso vapore nihil videre posset super propitiatorium. Leviticum 16. aliqui autem fiebat apparitio in nube non ad occultandum aliquid quod intra lateret: sed solum ad signandum statum illorum quibus fiebat apparitio esse obscurum: et sic fuit in apparitione ista: et est in completionem sanctuarii Moysi ut. dicitur. (Et non poterant sacerdotes stare et ministrare propter nebulam.) Istud potest intelligi dupliciter. Uno modo quod non poterant sacerdotes stare intra templum et ministrare ibi propter nebulam que impleverat totum templum: et tunc ministratio sacerdotum erit illa que fit in templo. ista autem erat duplex solum. scilicet incendere thymiam in aurore et vespere super altare thymiamatum: et disponere lucernas in candelabris ut patet Exodo 30. Letere autem ministraciones fiebant extra templum in atrio sacerdotum. Alio modo potest intelligi quod sacerdotes non possent stare in atrio suo ministrando eo quod nebula non solum impleverat domum templi sed etiam porticum eius et atrium sacerdotum: et omnia que in circuitu erant pertinentia ad ministracionem sacram: et tunc intelligitur quod sacerdotes offerebant sacrificia in atrio: nec poterant illa complere propter nebulam. Iste sensus est verior quam prius: quod per quod. dicitur. quod cum sacerdotes egredierentur de sanctuario nebula implevit domum domini: ergo nunc quando ministrabant non erant intra templum. Secundo per quod dicitur quod non poterant sacerdotes stare et ministrare propter nebulam: et tunc intra templum unus sacerdos ministrabat: quia ibi solum cremabatur thymiam et parabantur lucerne que unus sacerdos faciebat ut per Exodo 30. scilicet. adolebit incensum super eo Aaron quando componet lucernas incendet illud: et quando collocat eas ad vespere. etiam per quod Zacharias pater beati Joannis introiit solus in templum ad cremandum thymiam quando apparuit ei angelus et factus est mutus ut colligitur Luc. 1. erant ergo sacerdotes isti in atrio facientes sacrificia ubi omnes sacerdotes simul erant et multi ministrabant. (Impleverat enim gloria domini domum domini.) Vocatur gloria domini ipsa nubes vel nebula que ostendebat presentiam dei. nam non poterat aliter apparere illa nebula subito in templo cum in nullo alio loco esset nisi ex operatione dei: et vocatur gloria. i. maiestas vel apparatus: quia in omni loco deus est: tamen non ubique ostendit similes imaginem presentie sue. Aliqui dicunt quod ista nebula apparens erat nimis lucida sicut fuit illa nubes que apparuit quando Christus transfiguratus est. Mat. 17. et ob hoc voluit quod tanta erat magnitudo lucis huius quod non poterant sacerdotes aliquid videre eo quod magna lux retundit intuitum. Sed hoc non stat: quia ista nubes vocatur caligo ut per 2. Paralip. 5. nec possent sacerdotes stare et ministrare propter caliginem. Item patet ex dictione hebraica que ponitur hic que significat caliginem. Sed aliqui dicunt quod erat ista nubes ex una parte lucida et ex alia tenebrosa: sicut fuit illa nubes que fuit inter israelitas et egypcios. nam erat obscura et illuminans noctem. ex parte israelitarum illuminabat et ex parte egypcios obscurabat. Exo. 14. Sed hoc non oportet poni cum tamen ista nostra quod hebraea vocet istam nebulam caliginem: et non est aliqua necessitas ponendi eam fuisse lucidam. Tunc ait Salomon dominus dixit ut habitaret in nebula. i. dominus promisit quod habitaret in obscuritate: ubi autem deus hoc dixerit non apparet: ideo quidam dicunt quod deus non dixit hoc verbo sed opere: et erit sensus. deus dixit ut habitaret in caligine. i. deus disposuit ostendere presentiam suam per caliginem. Alii autem dicunt quod hoc dictum est Leviticum 6. cum dictum fuit ad Moysen in nube apparebo super oraculum. Sed non stat: quia ibi solum intelligitur de nubecula quadam que apparebat intra sancta sanctorum super propitiatorium ut colligitur ibidem ex littera. Dicendum igitur quod deus hoc dixerit: tamen non apparet ubi dixerit sicut multa alia referunt in scriptura fuisse dicta: et tamen non apparet locus ubi originarie dicta fuerint. (Edificans edificavi domum in habitaculum tuum firmissimum et solum tuum in sempiternum.) Ista omnia sunt verba dei ad Salomonem: et forte dicta fuerunt ista Salomoni a deo quando apparuit ei cum edificaretur templum. s. 6. ubi dixit quod si ambularet in visceribus eius ha-

bitaret deus in medio israelitarum: et tunc forte dixit de habitatione in nebula quod scriptura ibi non expressit et dicit. edificavi tibi domum in habitaculum firmissimum. i. dedi tibi progeniem firmissimam. i. ut filii tui firmiter regnent post te nec amoveatur posteritas tua de regno sicut amota fuit posteritas Saulis. hoc promisit deus precedenti libro c. 7. et dicit solum tuum in sempiternum. scilicet si tu et filii tui non peccaveritis. s. 6. vel sit promissio absoluta: quia dato quod peccarent Salomon et posterius sui non erat auferendum regnum omnino de posteritate Salomonis ut declaratum est eo c. (Conversus rex faciem suam et benedixit omni ecclesie israel). scilicet ante hoc erat conversus rex ad templum orando: et nunc convertit vultum suum ad populum qui erat post ipsum et benedixit toti ecclesie. i. toti multitudini: benedicere enim est bona imprecari ut pote si Salomon diceret. deus det vobis talia et talia bona. (Omnia enim ecclesia israel stabat). i. totus populus stabat ante templum attendens quid loqueretur Salomon. (Et ait Salomon benedictus dominus deus israel). scilicet laudes nomen eius quia fecit bona que sequuntur. (Qui locutus est ore suo ad deum patrem meum.) Ista locutio est de promissione quam deus fecit david quod regnarent posterius eius post eum: et quod filius eius edificaret templum precedenti libro c. 7. et 1. Paralip. 22. et dicit ore suo locutus est ad david. i. per prophetas suos. nam per Nathan prophetam revelata fuit david ista promissio ut per precedentem libro c. 7. sed dicit ore suo: quia ita est verum quod deus per prophetas loquitur sicut si per se ipsum loqueretur: imple tamen per se loqui non potest. (Et in manu eius pfectus). i. deus pfectus per manus david id quod promissus ei. et in hoc laudat deum tanquam sit verax in promissis: quia sicut promissus ita complevit. et intelligitur de ista edificatione templi quia deus promissus quod filius nasciturus de david edificaret templum: et nunc completum erat. (Dicens a die qua eduxi populum meum israel de egypto.) Ponitur ista dies quia ista fuit principium populi israel. nam ante hoc non erat populus sed servi egyptiorum: servi tamen nec per se faciunt populum nec sunt pars populi ut declaratum est. s. 6. (Non elegi civitatem de universis tribubus israel ut edificaret domum et esset nomen meum ibi). scilicet nullam aliam urbem elegi nisi nunc Hierusalem: istud subicitur hic et exprimitur. 2. Paralip. 6. scilicet elegi Hierusalem ut sit nomen meum in ea. Sed obicitur quod elegerit deus alias urbes: quia Moyses dixerat Deuterio. 12. quod israelite non offerrent sacrificia in omni loco quem viderent sed in eo quem elegerit dominus in una tribu tuarum israel: tamen locaverant tabernaculum in multis locis. scilicet in sylo nobis gabaon et non peccaverant in hoc: cum totus israel faceret istud et prophete conlenderent: ergo deus elegerat ante hoc aliquas urbes. Respondeo dendum quod deus elegerat aliqua loca in quibus celebraret cultus suus et esset ibi tabernaculum: sed non elegerat aliquam urbem ad hoc ut edificaret ei ibi templum sicut fuit nunc edificatum in Hierusalem: et hoc signat littera dicens. non elegi civitatem ut edificaret ibi mihi domus. (Sed elegi david ut esset super populum meum israel.) Dupliciter potest intelligi. Uno modo elegi david. i. non solum ipsum elegi in regem sed etiam elegerat prius Saul: sed intelligitur quod elegit eum in regem et ut esset pater eius qui edificaturus erat templum. Secundo modo intelligitur quod deus elegit david in regem. scilicet quod ante eum nullum elegerat. nam si fuerit Saul rex tamen deus non elegit eum ut esset rex: quia non elegit eum ut maneret posteritas eius: ipsum autem david elegit ut maneret posteritas eius semper in regno. hoc significavit david loquens ad michol precedentem libro c. 6. scilicet vivit dominus quia ludam ante dominum qui elegit me potius quam patrem tuum et omnem domum eius. et tamen deus acceperat Saul in regem sed non permanenter. Ideo dicebat non electus. (Voluitque david pater meus edificare domum nomini domini dei israel.) Istud voluit david in principio regni sui super israel: et consultavit super hoc Nathan prophetam: sed deus dixit quod non edificaret precedenti libro c. 7. (Et ait dominus ad david patrem meum). scilicet per Nathan prophetam ubi. s. (Quod cogitasti in corde tuo edificare domum nomini meo bene fecisti ipsum mente pertractans.) Ista fuerunt verba dei ad david per Nathan et non exprimuntur precedenti libro c. 7.

Quomodo david poterat mereri volendo contrarium eius quod deus volebat.

Questio. 9.

Queretur quomodo poterat david bene facere volendo contra id quod deus volebat. deus tamen dicit quod meruit. Respondendum quod mereri consistit in volendo facere aliquid bonum propter deum: et ex charitate ista tria sunt semper necessaria in ratione meriti. david autem voluit facere bonum. scilicet edificare templum quod bonum erat etiam ad bonum finem. scilicet ad augmentandum cultum dei. etiam ex charitate hoc voluit: quia erat tunc vir valde devotus.

Queda opinio de ista nube que apparuit. Contra

Alia opinio.

Contra

Verba domini ad Salomonem.

Obiectio

Ratio Non elegit deus aliquam urbem nisi Hierusalem in qua edificaret templum.

deicola: ideo meruit. q̄ autem deus vellet illud vel. nō per acci-
dens est et ignotum nobis: ideo nihil minus meretur qui bonū
vult qđ est contra volūtatez dei quā qui vult bonum qđ deus
vult. Item nō solum volens bonum cōtra volūtatem dei quāz
ignorat meretur: sed etiā qui vult bonum cōtra volūtatem dei
quā scit. nam nō tenemur velle oīa que deus vult: qz deus vult
quedā que si nos vellemus cōtra charitatē ageremus: ideo nō
tenemur cōformari ei in volito sed in mō volendi vt sunt exē-
pla vulgaria. De dō autē dicendū q̄ nō solum meruit volendo
edificare tēplum anteq̄ sciret volūtatem dei esse cōtrarias: sed
etiam postq̄ reuelatū est merebat̄ desiderando idipsum et do-
lendo aliquāter q̄ deus phiberet eum edificare: h̄ non debe-
bat dauid iam aggredi edificatōnez templi: qz h̄ desideranda
esset qz bona erat: tñ non erat iam agenda qz vetita erat. dicif
q̄ dauid bene egit cogitans edificare tēplum. i. deliberans: qz
in sola cogitatione nō est meritū: cūz adhuc sit inuestigatio in-
certa. hoc significat clariū. 2. Paralipo. 6. f. quia hec fuit vo-
luntas tua vt edificares domū nomini meo: bene quidez fecisti
habēs huiusmodi volūtate. (Vt uti tu non edificabis mihi
domus.) Non repulit deus dauid ab edificatōne tanq̄ indi-
gnū: qz valde dignior erat Salomone: sed qz erat occupatus
bellis et non poterat vacare edificatōni. cā autē verissima decla-
rata est. s. 5. Salomon autē iussus est edificare eo q̄ in tpe suo
erat futura pax cōtinua. (Sed filius tuus qui egrediet̄ de reni-
bus tuis.) Dicif filius egredi de renibus. i. de lumbis: qz vasa
seminaria sunt alligata lūbis ex qbus defluit materiale oīs ge-
nerationis. ex hoc p̄ q̄ Absolon Adonias Amnō et alij filij da-
uid non poterat̄ edificare domū dñi: qz hic dicif qui egrediet̄
de renibus tuis: et tñ illi iam egressi fuerant qñ dicta sunt ista
verba. qđ p̄ qz de generatione eoz habetur p̄cedenti lib. c. 3. et
geniti sunt dñi dauid regnaret sup Iudam. verba autē hec dicta
sunt ad eum dñi regnaret sup totum israel. e. li. c. 7. (Ipse edi-
ficabit domū nomini meo.) f. faciet tēplum. Queref si ali-
quis alius conatus fuisset edificare templum dñi an peccaret.
R̄ndendū q̄ aut vellet edificare. postq̄ Salomon edifi-
casset aut prius. Si postea dicendū q̄ peccaret duplicif. P̄mo
qz cōstituebat diuersa loca cultus dñi: et tamē deus iusserat in
vnicō altari offerri sacrificia. Leuit. 17. et p̄ magis Josue. 22.
vbi dicitur q̄ nefas erat facere aliud altare ad imolandum q̄
illud qđ erat in sanctuario dñi. si tñ essent duo tēpla essent duo
altaria: esset igit̄ pugnādum modo hostili cōtra istū qui cona-
retur edificare aliud tēplum: sicut nouē tribus et dimidia volue-
runt pugnare cōtra duas et dimidia cum fecissent altare: putan-
tes q̄ fecissent ad imolandum. Josue. 22. Scđo peccaret qz age-
bat cōtra volūtatem dei determinatā. nam deus dixerat q̄ sa-
lomon edificaret tēplū: et postq̄ edificatū est approbauit illud
presentia sua in nebula vt p̄ 3. s. Ideo faciens h̄ hoc esset mani-
festus hostis dei. Si autē facere conaret̄ an edificatōne tēpli
Salomonis: aut hoc esset anteq̄ reuelaret̄ q̄ Salomon edifi-
caturus erat tēplum mādato dei vel postq̄ reuelatū est. si pri-
mo mō non peccaret h̄ in hoc distinguendū est: qz aut iste qui
conaret̄ edificare esset psona priuata aut publica sicut rex vel
princeps totius israel. P̄mo mō peccatū erat qz non erant in
israel futura multa tēpla sicut inter nos sunt multe ecclesie sed
vnicū: et istud debebat fieri auctoritate totius populi. ideo si
persona priuata vellet edificare tēplum mō priuato peccaret.
Sec̄o autē si forte ipse tanq̄ diues vellet ministrare loco totius
populi expensas pro edificatōne sanctuarij. Si autē esset psona
publica vt rex: qz ille videbat̄ gerere vicem totius populi non
peccaret volendo edificare: sed potius mereret̄. et sic fuit de da-
uid qui anteq̄ deus aliquid determinaret de edificatōne eius
deliberauerat edificare: et deus dixit q̄ merebat̄. Si autē cona-
retur aliquis edificare tēplum postq̄ erat promulgatū q̄ deus
iussisset hoc fieri per Salomonē peccaret: qz ageret exp̄sse oīa
mandatū dei: et ob hoc dauid non edificauit q̄z pposuisset: qz
deus referuauerat h̄ pro Salomone. Queref vterius an
Salomon peccaret si nō edificaret tēplum. R̄ndendū q̄ ver-
ba dicta ad dauid de edificatōne futura per Salomonē nō so-
lum erant pphetia sed etiā preceptū: ideo tenebat̄ Salomō ad
illa: et qz erat istud preceptū affirmatiuū tenebat̄ pro loco et tē-
pore. f. q̄ citius haberet opportunitatē inciperet edificare. Itē
patet qz tenebat̄ Salomon obedire pceptis honestis p̄is sui:
pater tamē iussit ei et hortatus est valde q̄ edificaret tēplum et
parauit ei ad hoc oēs expensas vt p̄ 3. 1. Paralipo. 22. et. 2. 8.
ideo tenebat̄ edificare. Sed dicitur quō tanto tēpore quō
israelite steterant in terra promissionis nullus conatus fuerat

edificare templum dñi: cum tamen essent multi viri boni tem-
poribus hīs. R̄ndendū q̄ nullus hoc fecit eo q̄ deus nul-
li dixerat q̄ edificaret ei tēplum vt patet p̄cedenti li. c. 7. f. nū-
quid loquens locutus sum ad vnam de tribubus israel cui pre-
cepi vt pasceret populū meūz dicens. quare nō edificasti mihi
domum cedrinā. israelite autē expectabant diuinā iussione ad
hoc: ideo nullus conabat̄ edificare tēplum. deus autē mouit da-
uid ad volendū hoc: non quidē vt ipse edificaret sed q̄ cū pro-
hiberet ei edificatio p̄dicaret̄ de filio suo q̄ edificaturus eēt
et sic incitaret̄ dauid ad parandū expensas pro edificatōne vt
facilius edificaret Salomon et sic fecit. nā oēs impensas para-
uit vt p̄ 3. 1. Paralipo. 22. (Et cōfirmavit dñs sermonem suum
quem locutus est.) Istud intelligit̄ quārum ad successionem in
regno et edificatōne templi: qz vtrūq̄ p̄dixerat deus de Salo-
mone et vtrūq̄ cōpleuerat: ideo erat verbū suū cōfirmatum.
(Stetitq̄ pro dauid patre meo.) Hic exprimit̄ particulariter
cōfirmatio verbi dei. f. steti pro patre meo. i. sui successor eius
in regno. (Et sedi super thronū israel.) i. factus sum rex totius
israel. (Sicut locutus est dñs.) f. p̄cedenti lib. c. 7. (Et edificaui
domum nomini dñi dei israel.) f. edificaui tēplum nō pro deo:
qz ipse non pōt morari in eo sed pro noīe dei. f. vt inuocet̄ ibi
nomen dñi dicendo ista est domus dei: etiā vt de ipso loco fun-
dantur orationes ad dñm. (Et cōstitui ibi locū arce.) f. sanctū
sanctorū qđ erat quedā domus quadrata. 20. cubitoz in longi-
tudine et totidē in latitudine et totidē in altitudine. de cuius fa-
bricatione p̄ 3. 6. et vocat̄ locus arce: qz intra domū illam nihil
erat nisi arca et duo magni cherubim de lignis oliuariū obum-
brantes eaz alis suis. (In qua sedus est dñi.) i. in arca sunt due
tabule legis que vocant̄ sedus dñi de quo. s. in lra declaratur
est. (Qđ percussit cum patribus nostris.) f. cum p̄decessoribus
qui erant apud montem synai qñ data est lex. (Quādo egressi
sunt de terra egypti.) f. fere. 50. diebus factum est istud sedus
post exitum de egypto vt supra dictum fuit.

(Stetit autē.) Hic ponit̄ tertiū huius. c. f. Salomonis oratio:
et diuidit̄ in septē partes fin q̄ cōtinet septē petitiones. Scha-
bi. (Si peccauerit.) Tertia ibi. (Si fugerit.) Quarta ibi. (Si
clausum fuerit.) Quinta ibi. (Fames si aborta.) Sexta ibi. (In
super et alienigena.) Septima ibi. (Si ingressus fuerit.) Pri-
ma in tres. P̄mo ponit̄ Salomonis deuota dispositio. Scđo
gratiarū actio ibi. (Dñe deus israel.) Tercio de futuris petiti-
o ibi. (Nunc igit̄ dñe.) Circa primū dicif. (Stetit autē Salo-
mon ante altare dñi.) Intelligit̄ de altari holocaustoz qđ erat
ext̄ a tēplum in atrio sacerdotū. etiā non est intelligendū q̄ sa-
lomon esset intra atriū circa altare: qz cum esset Salomon lai-
cus nō licebat ei introire in atriū sacerdotū sed stabat in atrio
laicoz qđ erat cōiunctum atrio sacerdotū: et ex ipso loco respi-
ciebat directe altare holocaustoz: et sic orabat cōtra occidentē.
q̄ autē esset Salomon in atrio laicoz p̄ 3. 2. Paralipo. 6. cum dñs
siquidē ferebat Salomon basim enā et poluerat eam in medio
basilice stetitq̄ sup eam. basilica tñ erat atriū laicoz distinctū
ab atrio sacerdotū vt p̄ 3. eo. li. c. 4. f. fecit etiā atrium sacerdotū
et basilicā grandem. i. atrium laicoz. Sciendū autē q̄ Salo-
mon volens loqui audiente toto populo fecit basim eneam ad
modum cathedre vel lapidis alti habentē quinqz cubitos lon-
gitudinis et totidē latitudinis et tres altitudinis: et flexis genibz
stetit sup eam. 2. Paralipo. 6. (In cōspectu ecclesie israel.) i. co-
ram toto populo. (Et expandit manus suas in celū.) Iste mo-
dus orandi est valde approbatus. nā Salomon nunc orauit ex-
tendens manus in celū. Apostolus etiā. 1. ad Thimo. 2. intro-
ducit istum modū dicens. volo ergo viros orare in omni loco
levantes puras manus sine ira et disceptatione. cōuenit autē iste
modus valde orationi: qz oratio est accensio mentis in deū in
vocem pr̄pensis. Ideo sic ad exprimēdum illā accessionē men-
tis cōuenit esse vocē: ita etiā cōuenit manus eleuari ad deū
vt signetur totam spem nostrā et desideriū ad deū esse. (Et ait
dñe deus israel.) Hic ponitur scđm. f. gratiarū actio et laudat̄
deus in hīs. (Non est similis tui deus in celo desup nec in ter-
ra deorsum.) f. nullus deus est p̄ter te: ideo nullus est tibi simi-
lis. Vel aliter qz gentes putabant esse plures deos dicit Salo-
mon q̄ de illis qui putabant̄ dñi a gentilibus nullus erat deo
equalis. nam quidā putabant solem esse deū aut gyrum stella-
rum: alij ignem: alij aerem et similia. Sapient. 13. et tamē nullus
istorū deo similis erat in potentia. et dicit̄ in celo sursum aut in
terra deorsum: qz gentiles partim ponebant deos in celo et par-
tim in terra vocantes deos celestes selectos. i. valde electos de
quibus cōstituebant plurima astra. Alij autē erant dñi in terra

Tertius Regum * Abulenſis g ij

Rñſio

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

qui vocantur a poetis satyri: et fauni: et rustica numina: et nym-
phe ut popit Quidius. i. methamor. de quibus erant dii mon-
tium: et dii vallium: et legerunt: et campos ut dicit. j. 20. cum dixe-
runt syri de deo israel dii montium sunt dii eorum: et ibi declara-
bitur de istis. ad excludendum ergo oēs istos dixit tam in celo q̄
† in terra. (Qui custodis pactus et misericordia seruis tuis.) Pa-
ctum qđ deus fecit cum israelitis erat qđ acciperet eos in popu-
lum peculiare de cunctis gentibus et beneficeret eis plusq̄ alijs
† hominibus si ipsi custodirent p̄cepta eius. Exo. 19. 2. hoc custo-
diebat semper oēs: qđ quādo israelite erant boni conferebat
eis deus bona multa et non p̄mittebat noceri eis ab aliqua gē-
te. dicit deus custodire misericordia: qđ ultra bona que p̄mit-
tit cōfert multa diligentibus se: et ista sunt ex misericordia et nō
† ex pacto. (Qui ambulant coram te in toto corde.) s. figs sequat
deum ex toto corde suo seruat deus pactus b̄nfaciendo illi: alio
quin infligit mala multa de qbus Leui. 26. et Deuter. 28. dicit
ambulare aliquis in toto corde quādo non sequit̄ deum ex pte
et idola ex parte: sicut faciebant samaritani sequenti lib. c. 17. s.
fuerunt gentes iste timentes quidē dñm: sed nihilominus ido-
lis suis seruientes. hoc euitare volebat Helias dicens quousq̄
claudicatis in duas partes si dñs est deus sequimini eū. si autē
Baal sequimini illū. non pōt autē aliquis digne deum colere si
partim idola colit: sic dixit Samuel ad israel. s. i. lib. c. 7. s. si in
toto corde vestro reuertimini ad dñm auferite deos alienos de
medio vestri baalim et ashtaroth et preparate corda vestra dño et
seruite illi soli. vel dicit ex toto corde. i. ex totis viribus et desi-
derio: ita ut nihil ex negligentia amittat de cultu dei: et sic dicit
psal. 1. de viro beato in lege dñi fuit voluntas eius et in lege eius
† meditabitur die ac nocte. (Qui custodisti seruo tuo dauid patri
meo que locutus es ei.) s. promissit qđ de filiis suis futurus esset
† rex: et qđ ille edificaret tēplum: et istud cōpletum erat. (De locu-
tus es.) s. per pphetas tuos. nā per Nathan dicta sunt hec p̄ce-
† denti lib. c. 7. (Et manibus perfecisti.) s. cōpleuisti dictū tuū.
et dicit manibus perfecisti nō qđ deus manus habeat sed ad si-
† militudinē nostrā cum sit manus organū maxime operatum
† dicit omne qđ sit manibus fieri. (Ut et hec dies probat.) i. ho-
die apparet veritas p̄missi tui: qđ iam ego factus sum rex et tē-
† plum edificatū est. (Nunc igitur dñe.) hic ponit tertium. s. de
† futuris petitiis. (Conserua famulo tuo dauid patri meo que lo-
cutus es ei.) Deus enim p̄miserat dauid tria. Prīmū qđ de fi-
liis suis esset rex. Secundū qđ ille qui succederet ei edificaret
† templū. Tertium qđ nunq̄ deficerent reges de domo dauid ut
patet p̄cedenti li. c. 7. duo istoz cōpleuerat deus. et de hijs dicit
supra. qui custodisti seruo tuo dauid patri meo que locutus es
† ei. Tertium superat cōplendum. s. qđ nunq̄ deficeret regnū
† de domo dauid: et pro ista orauit nunc Salomon: et dixit. cōserua
famulo tuo dauid patri meo. et non dixit cōserua mihi propter
duo. Prīmum qđ p̄missio facta fuerat dauid et nō Salomoni:
† ideo non poterat Salomon petere qđ deus conseruaret ei que
† p̄miserat sibi. Secundū est qđ dauid erat sanctior Salomo-
ne: ideo credidit qđ p̄pter eum cōpleret deus p̄missa potius q̄
† propter Salomonē. sic enim orabant antiqui viri sancti p̄ me-
rita alioz sanctorū qui p̄cefferant sicut orauit Moyses p̄ me-
rita Abrae Isaac et Jacob. Exod. 3. 2. h. ipse Moyses esset vir
† sanctus. (Dicens non auferet vir de te.) i. de stirpe tua. (Loq̄
† me qui sedeat super thronū israel.) i. semp erit aliquis de stir-
pe tua qui sedeat in throno regali. (Ita tamē si custodierint fi-
lii tui viam suam ut ambulent corā me.) i. ista p̄missio fuit cuj
† conditione. s. qđ filij dauid sequerent̄ legem dei: et ita nunc ora-
bat Salomon cum ista cōditione impleri p̄missione dei. (Sed
† obijcietur qđ nō fuerit aliqua cōditio qđ p̄cedenti lib. c. 7. dicit
† qđ etiam si filij dauid dereliquerent legē dei non auferret ab
eis misericordiā suam. i. regnum sicut abstulit a Saule. Res-
† pondendū qđ circa firmitatē regni posterorū dauid erant duo.
† Prīmum erat qđ nunq̄ auferret regnū filijs dauid vsq̄ ad ma-
gnū tēpus: sed semp essent reges de eis siue magni siue parui.
† Secundū erat qđ filij dauid semp regnarent super totum israel
et non susciperent aliquā aduersitatē. Prīmum istoz erat sine
† conditione: ideo etiā si peccarent filij dauid non auferretur eis
† regnum in totū. et de hoc intelligit qđ habetur p̄cedenti li. c. 7.
† Secundū erat cum cōditione: et qđ filij dauid nō tenerent cō-
† ditionē non mansit sup totum regnū israel in posteris dauid:
† sed fuit diuisum mortuo Salomone. j. 12. de isto autē scđo lo-
quitur hic Salomon. qđ p̄ qđ dicit non auferret vir de te qui
† sedeat super thronū israel. i. sit rex sup totum israel. et dñs si custo-
† dierint filij tui viam suam. i. si custodierint operationes suas a

peccato: qđ operatio hominis vocat̄ via eius. (Sicut tuambu-
† lasti in aspectu meo.) In hoc deus laudabat ipsum dñm. (Sed
† dicitur qđ dictum fuit hoc dauid qđ ipse peccauit grauiter in
† morte Urie et adulterio Bersabee p̄cedenti li. c. 11. peccauit et
† numerando populū. e. lib. c. vlti. R̄ndendum qđ qñ deus ista
† dixit de dauid nōdum peccauerat qđ ista dicta sunt p̄ced. lib. c. 7.
† peccata autē dauid fuerūt postea. e. li. c. 11. et vlti. (Et nunc dñe
† deus firmenē verba tua.) s. qđ filij sui sedeant sup thronum to-
† tus israel in eternū. et orabat hoc Salomon sub cōditione illa:
† qđ forte poterat esse qđ et si filij dauid non peccarent deus non
† daret eis tanta bona. vel forte orat Salomon ut deus det spi-
† ritum oibus filiis dauid custodiendi p̄ceptum dñi. (Ergo ne
† putandū est qđ vere deus habitet super terrā.) hic Salomon
† tollit falsam opinionē quorūdam qui putabant factū fuisse tē-
† plum ut deus habitaret in eo: ipse autē dicit qđ non fecit ad hoc
† qđ non est credibile qđ deus habitet sup terrā. ideo stultus esset
† facere ei mansionē. (Sed obijciēt qđ deus vbiq̄ est: ideo in
† terra habitat et etiā in tēplo Salomonis cum esset quedā pars
† terre. R̄ndendum dupl̄. Prīmū qđ deus non pōt habitare
† in terra nec in aliquo loco: qđ habitare est in aliquo loco mane-
† re ad cōseruationē manentis ab incōmodis: et sic habitatio in-
† troducta est p̄pter necessitatē iuxta illud. initū vite hominis
† panis et aqua et domus. Ecclesiast. 2. 9. deus autē ē aliqđ incorpo-
† reum nō potens locari. Et nō pōt pati aliqđ nociuū sicut res
† corporales: nō pōt p̄prie habitare in domo sed largissime.
† Ideo dicit hic: ergo ne putandū est qđ deus vere habitet sup
† terram. qđ. d. large iūmedo super terraz habitat. (Sed scđo dñm
† qđ aliqđ dñs habitare in loco illo in quo claudis. et ob h̄ domus
† vndiq̄ clausa est. Istō mō non poterat fieri deo habitatio: ga-
† deus non capi pōt in tota terrā: ergo a fortiori nō poterit capi
† in vna domo. Istam solutionē scđam tenet Salomon in lra dñi
† cens si celum et celi celoz te capere nō possunt quātomagis do-
† mus hec quā edificauit. non tñ ex hoc negandū est deū habitare
† super terrā: qđ in tota terra est cū nullus sit locus cui desit diui-
† na p̄ntia. (Si. n. celum et celi celoz te capere nō possunt quāto
† magis domus hec quā edificauit.) Satis concludit rō qđ terra
† respectu celi obtinet vicem puncti vt satis demonstratū est ab
† oibus astrologis: et pbat illud Ptolemeus in. 1. pte almagesti.
† ideo si celū qđ est quasi immensē q̄tatis non pōt capere deus
† a fortiori terra nō capiet eum. et p̄prie dñs te capere non pōt: qđ
† h̄ nihil est qđ deū capiat quātūcūq̄ sit magnū nihil erit in quo
† deus non sit quātūcūq̄ sit parū. Ratio diuersitatis est quia
† deus non est ens corporeū occupans aliquā magnitudinē. ideo
† in quātūcūq̄ re parua poterit capi: imo in p̄cto qui indiuisi-
† bilis est capiet. nam deus magis p̄prie indiuisibilis q̄ punctus:
† qđ res est diuisibilis s̄m qđ est magnitudo. est autē indiuisibilis
† in quātum recedit a natura magnitudinis: qđ ergo magis rece-
† dit a cōditionibus magnitudinis est magis p̄prie indiuisibile.
† sic est de deo et p̄cto. nā p̄ctus h̄ s̄m substantiā non sit: magni-
† tudo tñ h̄ quādam cōditionē magnitudinis in quā tum p̄ctus
† nunq̄ est sine magnitudine: nec ē h̄ aliqua colligationē ad
† magnitudinē sed oīno est absolutus. iō in quocūq̄ puncto assi-
† gnato deus totus est: imo si possibile esset fore mille deos vel
† infinitos oēs caperentur in p̄cto. s. qđ substantia eozū tota ibi
† esset. Scđa pars est qđ oīa simul sumpta nō capiunt deū. nā si
† oīa simul deus caperent si adderet aliqua pars vniuersorū: iam
† deus nō posset esse in illa eo qđ non poterat se extendere extra
† suā nālem magnitudinē. qđ autē deus in oibus sit nō est accipie-
† dum ex sua extēsiōe sicut magnitudines extendunt sed ex sua
† illuminatione: qđ esse hic et nō esse ibi puenit ex aliqua limita-
† tione essendi. deus autē oīno est illimitatus p̄pter infinitatem
† essentie: ergo vel in nulla re est vel erit in oibus simul et etiā ex-
† tra oīa. declarat hoc qđ in magnitudinibus limitat̄ locus rei p
† terminos quātūtat̄ sue. s. per terminos exteriores: et quātū ad
† hoc necesse est corpus qđcūq̄ esse hic et non alibi: nisi forte sit
† infinitus in quātitate cuius nullus sit terminus claudens. Istō
† mō deus vel quēcūq̄ res spūales non pōt locari in vno loco
† vel in multis: eo qđ non h̄nt terminos magnitudinis per quos
† sint hic et nō ibi: nec h̄nt infinitā magnitudinē per quā oīa oc-
† cupent. In rebus autē spūalibus non pōt accipi esse hic vel ibi
† modo p̄dicto. h̄ accipit s̄m limitationē essentie et virtutis. nā
† sicut magnitudo per suos terminos coaptat̄ huic loco et nō ma-
† iori nec minori: ita substantia spūalis per diffusionē virtutis sue
† coaptat̄ toti illi spacio in quo operat̄. et sic dicimus aīaz esse in
† toto corpore: qđ in toto operat̄ h̄ nō sit coextensa corpori: dicit̄
† mus etiā

Deus nō
habitat
in terra.
Obiecto
R̄sō

† Nihil ē
qđ deus
capiat̄
tūcūq̄
magnū
et nihil ē
in qđ de-
us sit
tūcūq̄
parū.

D

Obiectio

R̄sō

mus etiam esse angelus in toto illo spacio in quo operatur vel operari potest: et quia anima sic operatur in corpore et non extra. dicimus animam esse solum in corpore: et quia angelus propter limitationem virtutis sue potest extendere eam ad istam magnitudinem spacijs et non ad maiorem dicitur aliquis angelus esse hic et non alibi. deus autem non est limitatus quantum ad virtutem quia est infinita potestas eius: ideo sicut est hic ita etiam est alibi. ex hoc autem sequitur quod deus non possit comprehendi in omnibus rebus simul sumptis: ideo quod sit in omnibus et extra omnia: quia omnia que sunt finita sunt. virtus autem dei infinita est: ideo non solum potest applicari hijs rebus sed etiam quibuslibet alijs si crearentur usque ad infinitam magnitudinem. ex hac autem illimitatione dei in essendo sequitur illimitatio eius in tempore. nam quelibet alia res est limitata in essendo eo quod non est totum esse sed quedam portio ipsius esse: ideo ponitur in genere et specie que dicitur limitatas portiones essendi. deus autem est totum esse eo quod est purus esse: id est impossibile est eum esse in aliquo genere vel specie: quia tunc deus non esset totum esse eo quod quodlibet genus vel species limitat sibi certam portionem essendi. In tempore quoque non potest esse deus: quia cum ipse habeat totum esse et partes temporis dicant diversam esse: necesse est quod deus simul habeat id quod partes temporis important per successionem: alioquin non erit totum esse. Idem sicut deus non limitat sibi mensuram aliquam durationis sed simul habet totam durationem: ita non limitabit sibi aliquam partem rebus vel aliqua loca in quibus sit: sed simul erit in omnibus. (Sed respice ad orationem servi tui.) Ista sententia est incompleta: quia dixerat Salomon quod deus non habitabat super terram: ideo quod non faciebat domum ad hoc quod habitaret in ea et debebat subiungere quod faciebat eam solum ad hoc quod inuocaret ibi nomen domini. sic per 2. Paralip. 6. si celus et celi celos et non capiunt quam magis domus ista quam edificauit: sed ad hoc tamen facta est ut respicias orationem servi tui. hoc autem est hic supplere: et dicitur. sed respice ad orationem servi tui. id est nolo quod ista domus sit ad habitationem tuam cum sit impossibile sed respice orationem. id est solum sit ut respicias orationem quam ego facio in ea et quam facient omnes post me. (Et ad preces eius dicit deus meus.) Replicatio sententie est: quia idem est oratio et preces: sed oratio potest accipi pro toto ipso coniuncto ex pluribus petitionibus. preces autem vocatur ipse petitiones contente in oratione. (Audi hymnus et orationes quam seruus tuus orat coram te hodie.) Idem est hymnus et oratio: sed proprie hymnus significat canticum. ista autem oratio aliquo modo potest dici canticum. (Ut sint oculi tui aperti super domum hanc die ac nocte.) Dicitur hoc secundum modum loquendi humanum quia deus non habet oculos: et idem non potest eos habere aptos nec clausos: sed sicut homo qui sollicitus aliquid attendit habet oculos aptos ne perdat illud: ita deus debebat habere attentionem magnam circa domum istam. Et intelligitur hoc quantum ad custodiam. id est quod non traderet eam in manus hostium: vel intelligitur quantum ad exauditionem orationum. id est quod omnes orationes ibi facte siue a iudeis siue a gentilibus exaudiretur a deo: sicut per 3. ex petitionibus que. habetur. (Super domum de qua dixisti erit nomen meum ibi.) id est deus dixit quod nomen suum inuocaret super domum illam: id est debebat exaudire omnes inuocantes nomen domini in ea: alioquin non posset inuocari nomen dei in illa. (Ut exaudias orationem quam seruus tuus orat ad te in loco isto.) id est exaudi orationem quam ego oro nunc et orabo quicunque fuero hic. (Ut exaudias deprecationem serui tui et populi tui israel.) id est non solum audi orationem meam: sed etiam audi orationem totius populi tui israel quicunque orauerit hic. (Quicunque orauerit in isto loco.) Intelligitur de orationibus iustis: quia nefas esset quod aliquis iniustus a deo oraret sciens: aut vellet quod oro sua et si sit iniustus exaudiat. Est autem peccatum istud duplex. Primum quia qui vult orationem suam iniustam a deo audiri vult iniustus: cum ipse iniustus petat. petere tamen scilicet iniusta petitiu est. Secundo peccat quia vult quod deus iniquitati assentiat. istud vero est grauissimum quia deus iniquitatem non vult: sed potius odit omnes operantes iniquitatem. ps. 5. (Et exaudies in loco habitaculi tui in celo.) Dixerat. scilicet quod deus non capiebat celum nec celi celos. hic autem dicitur quod habitaculum dei est in celo. Dixerat quod deus non proprie habitat in celo: nec in terra: quia non potest capi in omnibus hijs: habitator tamen claudit in habitaculo suo. sed dicitur deus habitare in celo. id est esse ibi. et hoc modo etiam habitat in terra: quia nihil est ubi deus non sit. dicitur tamen potius deus habitare in celo quam in terra: eo quod celus locus nobilior est quam terra. etiam quia deus in celis dat gloriam a iacob beatis: in terra autem non. (Et cum exaudieris propitius eris.) hic accipitur exaudire large. nam exaudire est consentire petitioni eorum qui orant: tunc cum deus exaudierit non oportet quod propitius quia iam propitius est: cum propitiari sit condescendere precibus orantium. et sic est oratio inter audire et exaudire: quia audire significat solam auditionem sine condescensione. exaudire

autem est audire et condescendere: sed hic solus accipitur pro audire. (Si peccauerit homo in primum suum.) Ista est secunda petitio que concernit statum hominis ad primum suum. et est sensus quod israelite in conuocationibus habebant interdum litigia que iuramento dirimenda erant: et quia aliqui iurabant false petiuit Salomon quod quicumque iuraret in templo si false iuraret puniret a deo. et dicitur si peccauerit homo in primum suum. id est si presumit peccasse vel litigare super peccatum quod non presumptum hic quod certe peccauerit. nam tunc non oportebat esse iuramentum aliquod si constaret de peccato: cum iuramentum sit introductum ad dirimendum litigia ut patet ad hebreos. 6. si homines per maiorem suum iurant et omnes controuersie eorum finis est iuramentum. ideo extra de iuramentis. c. 2. si christus. (Et habuerit aliquod iuramentum quo teneatur strictus.) Non est intelligendum quod iste iurasset: et postea iret in templum sicut videtur per litteras significare: quia tunc non apparet ad quid illuc iret: sed quod erat litigium super aliqua re: et aliqua pars coegit iurare siue ex delatione iudicis vel partem veniebat ad templum ut ibi fieret iuramentum cum maiori solennitate: sicut tale iuramentum non curans falsum diceret orat Salomon ut deus puniret illum. per istud. 2. Paralip. 6. si peccauerit quispiam in primum suum et iurare contra eum paratus venerit sequi maledicto constrinxerit coram altari in domo ista et dicitur. et habuerit aliquod iuramentum quo teneatur strictus. id est obligetur ad faciendum aliquod iuramentum. (Et venerit per iuramentum coram altari tuo.) id est venerit ad iurandum coram altari. scilicet iudex iubet aut pars petit quod iuramentum fiat coram altari. Non est intelligendum quod isti iurantes introiret ad altare: quia illud erat intra atrium sacerdotum in quod nullus laicus intrabat: sed fiebat iuramentum in atrio magno laicorum in directo altaris: ita ut iurans videret altare domini: sicut dictum fuit. 8. in littera de Salomone quod stetit ante altare: et tamen ipse erat in atrio laicorum ut declaratum est. (In domum tuam.) Vocat domus dei large templum et omnia atria coniuncta templo que erant ad orationem vel ministraciones sacras. (Tu exaudies in celo.) id est tu audies quod isti iurant: dicit hoc Salomon ut deus attenderet ad iuramenta que ibi fiunt. scilicet in alijs locis cum homines iurant falsum deus non punit illos tanquam si non audiret vel non adneret. In templo autem non debebat esse sic: sed quicunque falsus iuraret illico a deo puniret ut patet reuerentia magna templi et virtus dei spalis in illo. (Et facies.) id est iustus est retribuendo bonum iuranti bonum et deieranti inferendo penam. (Et iudicabis seruos tuos.) Iudicare est ius reddere: et istud erat inter partes: quia per iuramenta que ibi fiebant deus retribuebat cuique partem ius suum. scilicet si quis verum iuraret deus absoluebat eum ab impetitione partis: et si alia pars malitiose induceret aliquem ad iurandum cum alio verum sciret deus puniebat ipsum compellente alium ad iurandum. (Condenans impius.) id est iudicans eum dignum condemnatione vel ferens sententiam contra eum. (Et reddens viam suam super caput eius.) Intelligitur tam de falsum iurante quam de compellente alium malitiose ad iurandum quod deus redderet viam suam super caput eius. id est puniret eum sicut merebatur malicia eius. (Iustificansque iustum.) id est ferens sententiam absolutoriam pro iusto. (Et retribuens ei secundum iustitiam suam.) id est dans bonum pro bono opere. et intelligitur tam de iurante quam de compellente ad iurandum: quia si quis compulsus iurare hic verum iuraret non solum deus non puniebat eum: sed etiam conferebat ei aliquod speciale beneficium sicut si ageret aliquod opus meritorium. simile per 1. Nume. 5. ubi dicitur de muliere contra quam erat suspitio et biberet aquas amarissimas: si non erat polluta cum alio viro deus dabat ei liberos. Unde dato quod prius non haberet filios tunc deus ei dabat. si autem esset rea rupebat semur eius: sed hic est talis probatio sicut ibi per aquas amarissimas: quia iste qui iurat si deieraret deus inflictorum erat ei penam. Eodem modo intelligitur de illo qui compellebat alium ad iurandum: dum tamen non ageret malitiose cognoscens innocentiam iurantem si moreretur iurans non peccabat qui compulerat eum iurare: quia bono animo egerat eo quod nesciebat innocentiam illius et persequebatur ius suum. hoc per 1. Nume. 5. ubi dicitur de viro qui coegit uxorem suam subire probationem aquarum amarissimarum: quia si illa moreretur vir non erat reus criminis: cum dicitur maritus absque culpa erit: et illa recipiet iniquitatem suam.

Ad quid introductum est quod fierent talia iuramenta qualia dicitur hic Salomon in veteri testamento. 25. 12.

Queretur ad quid introductum est quod fierent talia iuramenta: quia sine hijs poterant diffiniri dubia. scilicet probatione actoris: alioquin absolueretur reus. Respondendum quod conueniens erat fieri istam probationem per iuramentum coram altari: quia aliqui casus erant in quibus non poterat aliter fieri probatio nisi per iuramentum partis. sic per 1. Exo. 22. de depositario et depositore: quia si quis deponeret pecuniam vel filum apud alium et furto subtraheret: ita tamen quod non posset probari furtum commisit.

Tertius Regum * Abulen. g ii

† Scda petitio Salomonis.

†

† 3 Ubi iuramentum fiebat.

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

B
Conueniens
fuit qd iu-
rans falsus
coram altari
puniret.

Qd. 13

A
An iducēs
aliū ad iu-
rādū i san-
ctuarioybi
posat mori
si iuret fal-
sum pecca-
bat.

Obiectio

Risio

sum fuisse tenebas depositarius iurare qd non extenderat manū suā ad illud et tūc absoluebas. Idē etiā si daret ad custodiā asinus vel bos aut alia aialia. e. c. pter hoc et in alijs casibus ubi in qbus de iure pōt cōtingit iuramentū deferri litigatori a iudice vel a pte: et teneb subire illud: qd sic et fit in iuribus humanis vt p3 extra de iureiur. c. iuramentū. Hoc dato conueniens fuit qd iuramēta que fierent coram altari essent nimis solēnia et timenda: ita qd ille qui iuraret falsum puniret a deo in aliquo signo sensibili: ita vt oēs scirent qd deus infligeret illā penā pp peririū. Istud aut erat valde conueniens ad honorē templi: qd deus voluit ostendere istud tēplū venerabile nimis: et ob hoc in dedicatione sua impleuit illud nebula in signū pñtie sue. ita nūc cū illi qui falsum iurarent in sanctuario punirent illico a deo oēs pauerent a sanctuario dei: et hoc est quod deus volebat. ob hoc. n. deus fecerat arcā esse terribile. s. qd quicūqz videret illā nudā moreretur. Nume. 4. et sic honorabāt bethsamite eam dicētes quis poterit stare in cōspectu oīi dei sancti huius. s. i. li. c. 6. et hoc dicebant qd mortui fuerant de ipsīs. s. o. milia cum viderent arcā: sic etiā volebat deus qd tēplum suū esset terribile israelitis. Leui. 26. s. custodite sabbata mea et pauete ad sanctuarium meū. fuit ergo conueniens istud esse in sanctuario. motiū huius fuit qd israelite dūcebāt aduersarios suos ad sanctuariū vt iurarent ibi quasi timore dei et loci sacri nō auderent falsum dicere. Si aut viderent qd aliqui falsum iurabant: et tamē non puniebant potius iurātes in sanctuario qd extra sanctuariū pntarent illud esse cōceptibile. deus aut maxime attēdebat vt ceremonie legis veteris tenerent in magno honore: id conueniens fuit istud fieri de iurātibus in sanctuario. Queret ulterius an erat licitū qd qs induceret aliū ad iurādū in sanctuario ybi poterat mori si falsum iuraret. Rndendū qd nō erat pccū. nam Salomon orauit hic istud et deus cōcessit ei: si tamē esset illicitū nec Salomon petiisset nec deus cōcessisset: id licitum erat. Itē simile est Numeri. 5. de pbatōne que fiebat per aquas amarissimas. nā ibi si mulier peccasset rūpebāt femora eius et inflabāt venter et moriebat. o3 tñ de viro qd absqz culpa esset et illa recipet iniquitatē suam: ergo et dato qd moreretur qui deiebat nō peccabat qui eū iurare cōpulerat. C3 obijciat aliquis qd ista est purgatio vulgaris sicut in ferro candenti aut aqua nimis calida aut nimis frigida: et oēs hmoi sunt phibite vt p3 in decretis. 2. q. 5. c. cōsultuit. 2. c. menā. 2. c. monomachia. Rndendū qd licita erat ista pbatō in veteri testō: qd h3 fm se aliquatū esset incōueniens: tñ permittebat sicut multa alia in veteri testō vt p3 de viuris et de libello repudiij et filiabus: ppter conditionē tñ iudeoy permittebant. C3 Itē conueniens erat ista permittē ad honorē tēpli: qd si iurātes falsum ibi nō magis punirent qd alibi nullius honoris esset tēplū apud hebreos vt. s. dictū fuit. Item conueniebat ad honorē dei et sedationē litigioy: qd iudei erant valde increduli et in oibus volebant miracula. id cum nō crederent pximis suis per simplicia iuramenta decuit tale iuramentū induci in quo pateret verū dicere ipsum iuramentū. s. qd si falsum diceret deus ostenderet vindictā: et si non puniretur appareret eum verū dixisse: als aut essent litigia inter hebreos innotalia cum viuis non crederet alteri: et haberent semper occasiōem discordandi inter se.

C An liceat nobis erigere iuramēta ab aliquibus in locis sepulchrorum sanctorum et sup reliquias eoy et in alijs locis ybi falsum iurans credit a deo pcutiendus vel moriturus illico. Qd. 14.

Queretur ulterius an liceat nobis filia iuramēta erigere vel pstare. Pro quo sciēdū qd sicut inter hebreos iurātes falsum in tēplo puniebant a deo: ita inter nos repertū est quāda ecclesiā esse ybi sunt corpora sanctorum sup quoy sepulchra sigs falsum iurauerit manifestā punitionē in breui sentit. Aliqs dicit de istis qd illicitū sit cōpelle re ad iurādū in talibus locis: eo qd illi qd falsum iurāt moriunt et ista est pbatō vulgaris. In huius dicit qd licita sit qd Salomon obtinuit simile modū pbatōnis a deo. Rndendū est qd qd aliqs se purgat de aliquo crimine p iuramentū suū licitū est qd cōpellat iurare sup aliquo altari vel sup sepulchra scōy ad hoc qd maior reuerētia habeat in iuramēto. Idē etiā qd iuramēta pstant alio mō ad satisfaciendū parti. nā sicut iurātes cōpellunt iurare sup euāgelijs vt pp reuerentiā eoy vey dicāt ita et licet adhiberi oēs alias ceremonias p quas credant cum maiori reuerētia iurare: sic. n. est qd iurent in ecclesia sup altare vel qd iurent sup sepulchra sanctorum. vñ Papa cōpult quosdā iurare purgando se super sepulchris beati Petri. 2. q. 5. menā. quēdā etiā aliū cōpult iurare sup sepulchris beati Apollinaris

Risio
Jurās sup
sepulchris
bñ petri et
pauli rome
si falsus iu-
rat itra anū

vt p3 ibidē. c. qto. 2. c. qui de cā. qd tñ aliquis iuret coram altari illo vel sepulchro alicuius sancti in quo falsum iurans certissime credit a deo manifeste puniendus illicitū est et pntet ad purgationē vulgarē. C3 Aliquis dicit qd satis licet iuramentū prestari in talibus sup talia corpora sanctorum: sicut papa cōpult quosdā iurare sup corpora beati Petri et beati Apollinaris. C3 Dicēdū qd non est simile qd ibi cōpult sunt ad iurādū sup corpora illoy sanctorum ad solā reuerentiā et non credebant morituri dato qd falsum iurarent. et hoc mō cōpellunt hoies cōter iurare sup euāgelia ad reuerentiā ipsōy: non tñ credit qd falsus iurātes punient certissime cū huius expertū sit: secus g erit ybi scit falsā iurantes certissime puniendos: quia ibi est purgatio vulgaris. C3 Sed aliqs dicit qd nō sit purgatio vulgaris qd illa vocat vulgaris in qua non pōt aliqs illā subiens euadere nisi miraculū fiat: sicut apparet in ferro candenti et aqua frigidissima ma valdidissima. et sicut tam nocētes qd innocētes ledent necessario p has purgationes nisi miraculose liberent. hic autē non est sic: qd innocētes nunqz ledent sed soli piuri. Dicendū qd ista est purgatio vulgaris. qd p3 qd filē est qd fiebat ad pbatōnem adulterij in muliere suspecta cum biberet aquas amarissimas: qd si innocens esset nō nocebant ei aque et erant tales que de se non poterat nocere nisi deus ex miraculo faceret qd nocerent. Si aut mulier peccasset nocebant ei aque. Nume. 5. ista tñ erat pbatō vulgaris vt p3. 2. q. 5. c. in libro numeroy: et habet ibi pro palea. nā in tota illa qōne agit de purgatione canonica vel vulgari. Et ponit iste. qd ad declarandū qd ista sit purgatio vulgaris que fit per aquas amarissimas: et tñ oīno est filis pbatō que fit super corpora sanctorum in casu dato: ergo est vulgaris. C3 Pro quo sciēdū qd purgatio vulgaris h3 tres gradus. Pri mus est qd sumit talis modus pbandi in quo necesse est piclari tam nocentes qd innocentē nisi a deo miraculose liberet: et ista est purgatio que fit in ferro candenti et aqua calida et frigida: et ista est nimis illicita. de hac. 2. q. 5. c. menā. 2. c. cōsultuit. et extra de purga. vulga. c. dilecti filij. Scōs gradus est qd pbatō est talis per quā non pōt cognosci qs reus aut innocēs sit. et tñ est talis a qua pōt tam nocens qd innocens liberari sine miraculo: qd tñ non stat ex ea qs nocens aut innocens sit: et in sup cōtingit innocētes mori et nocētes supare reprobatā est: et sic est purgatio per ouellū vel per simile modū pugnādi. sic p3. 2. q. 5. c. monomachia. et extra de purga. vulga. c. cū suscepti. 2. c. significatibus. et ista h3 fit mala nō est tam gravis vt prima. Tertius gradus est in purgatione illa per quā inuenit delictū sufficiēter. et tñ ad inueniendū tentat deus: vel saltē fit aliqd ad tentādū deū vt inueniat delinquens: et sic est purgatio per aquas amarissimas. Nume. 5. nā ibi innocētes nō poterant ledi. etiā purgatio erat manifeste pbans in qua nunqz erraret cū esset a deo introducta: aliquo mō tñ tentabat deus qd volebant hoies per hmoi purgationē cognoscere opationē dei. Sic et erat in iurātibus in tēplo Salomonis vt p3 hic. sic etiā in iurantibus sup altaria vel corpora sanctorum sup que falsē iurātes creditur puniēdi: qd in hīs attendit quid deus faciet de illis. ecclesia tñ vetuit oēm purgationē in qua deus tentat vt p3 extra de purgatione vulga. c. dilecti filij. id non sunt alique istarū tolerāde. et non solū iste sed et alie minores in qbus deus minus tentari videt non pmittit: sicut antiquis cōstitutū erat qd si in monasterijs furta fierent oēs fratres illa die cōicarent: et qd Abbas daret eis eucharistiā diceret corpus dñi sit tibi ad pbatōnem hodie vt p3. 2. q. 5. c. sepe cōtingit. sed ipsa purgatio h3 olim ab ecclesia introducta esset vt p3 ibi: postea auctoritate ecclesie ipa reprobat vt dicit ibidē glosa. et p3 qd homini suspecto nunquā est danda eucharistiā: quātominus dari o3 ad inuestigandā veritatē suspicionis vt p3 de cōse. di. 2. c. tribus. C3 Est igit illicitum qd qs cōpellat aliū ad iurādū coram talibus altaribus vel corporibus sanctorum: et et nullus o3 subire sponte tale iuramentū: non quidē tanqz sit illicitū ipsi reo sed vt non cōsentiat malicie petentis. iste aut purgationes vulgares qualescūqz sint intantū sunt reprobatē qd snia lata per eas nō tenet sed restituit lesus. extra de pur. vulga. c. significatibus. Dicendū ergo generalr qd oēs ille pbatōnes que vel incerte sunt vel periculose vel expectant aliqd a deo pntent ad purgationē vulgarē: qd deus tentatur in talibus. et h3 deus dedit sanctis suis qbusdā ad singularem honorē qd iurātes in ecclesia iua vel in altaribus aut sup sepulchra falsē habeant aliquā punitionē: tñ hoies non debent subire expimenta diuine virtutis. Cum aut obijci qd Salomon impetravit istud a deo: ergo non est illicitū. Dicendū qd impetratū fuit ad duriciē cordis iudeoy qui in oibus volebāt miracula

moriet vt
cōter te
net et col
ligitur
o. c. me
na. et quā
to.
Publia
tio
Risio

B
Purga
tio vul
garis h3
3. grad.
Primus
Scōs

Tertius

L
Illicitū
est iura
re sup se
pulchra
sanctorum

lomon oret cuius peccatori malū reddi: sed q̄ dixeris ad deum l̄
peccauerint misereat: q̄ iā isti bñt viam bonā z manētibus in
pctō cōtumaciter mala reddant. Et h̄ vt cognoscat deus z ti-
+ meat. (Sicut videris cor eius). i. sic va ei sicut h̄ in corde. Et h̄
appet q̄ via hoīs ex corde eius cōsiderat. nā dixerat. z des vni
cunq; fm oēs vias suas: z mox subiunxit sicut videris cor eius
quasi in corde sit tota via hoīs. z rō est q̄ aliquozū exterior via
bona videt: z tñ corda eoz iniqua sunt iuxta illud est qui neg-
ter se humiliat: interiora aut eius plena sunt dolo. vnde xps solū
iudicauit imundiciā esse in corde z ex corde p̄dire oē malum.
Mat. 15. deus quoq; non iudicat fm ea que extra apparent s̄
+ intus cor. s̄. 1. li. c. 16. (Quia tu nosti solus cor oīum filioz). i.
cognitio certissima de via hoīs est per ea que in corde sunt. iō
si hoīs possent cognoscere interiora nō egerēt testibus nec alijs
probationibus: q̄ tñ illa incognita sunt iudicant per exteriora.
deus aut nouit corda: ideo per illa iudicat. nā non est recurrē-
dum ad p̄bationē minus sufficientē nisi in defectus necessarie
probationis. ista differētia p̄. s̄. 1. li. c. 16. s̄. nec. n. iuxta intuitū
hoīs ego iudico: homo. n. videt ea que apparent: dñs aut intue-
+ tur cor. (Ut timeant te cūctis diebus gbus viuunt super facies
terre). i. videndo q̄ tu reddis vnicuiq; iuxta opa sua que sunt
in secreto cordis sui cognoscent q̄ tu es deus magnus vidēs in
terioza hoīs z pro peccato puniens: z sic timebunt te oī tpe.

Sexta pe-
tuo.

+ (Insup z alienigena.) Ista est petitio sexta in qua orat vt nō
solum israelite audiant orantes in tēplo isto sed et alienigene.
z oī. (Insup z alienigena qui non est de populo tuo israel). i.
non solū exaudias israelitas sed etiā alienigenas. vocant ali-
+ nigene gentiles q̄ non erant de stirpe israelitarū. (Cum vene-
rit de terra longinqua ppter nomen tuū.) Non intelligit solū
de venientibus de terra longinqua sed etiā de p̄pina: dum
tñ deuote venirent: erat. n. rōnabile q̄ oēs qui ad deum israel
cōfugerent credentes eū esse verū deum z ad honore eius ve-
nirent in tēplum suūz reciperent ab eo remediū in aduersitati-
+ bus suis. (Audiet. n. nomen tuū magnū.) Istud est reddituius
cause supioris dicti: q̄ alijs diceret ad quid Salomon orabat
q̄ exaudirent gentiles orantes in tēplo: q̄ non erat verisimile
q̄ gentiles venirent ad orandū cum colerent idola. Respondet
+ Salomon q̄ audiret fama magnā dei apud oēs gentes ppter
mirabilia eius z venirent ad orandū in tēplo. (Et manus tua
fortis z brachius tuum extēdū vbiq;). i. audiet vbiq; magna
potentia tua viciē aut manus fortis z brachius extēdū ad mo-
dū viri bellatoris: q̄ bellatores in fortitudine manus z brachij
+ opant. deus autē viciē vir bellator. Exo. 15. (Lū venerit ergo
z orauerit in loco hoc). s̄. ductus deuotiōe z fide de potētia tua
+ (Tu exaudies in celo i firmamēto habitaculi tui.) Vocat celū
firmissimū habitaculū eo q̄ celum est substantia firma non po-
+ tens dissolui sicut dissolunt habitationes nostre terrene. (Fa-
cies oīa pro gbus inuocauerit te alienigena.) Intelligit de pe-
+ titionib; iustis: q̄ in iniustis nō orabat Salomon q̄ exaudiret
+ alijs siue iudeis siue gentilibus. (Ut discant vniuersi populi ter-
rarum nomē tuum timere sicut populus tuus israel). s̄. cum vi-
derint gentiles q̄ orantes in tēplo tuo exaudiunt cognoscent
te esse deum potentissimum inter oēs deos z timebunt te atq;
+ adorabunt sicut populus tuus timet te: z hoc p̄derit ad gloriā
magnā nominis tui. (Et p̄bent q̄ nomen tuū inuocātū est sup
+ domum hanc). i. p̄bent per experientia q̄ nomen tuū inuoca-
tum sit sup domū istam. i. q̄ tu volueris istam domū esse conse-
cratam nomini tuo ita q̄ tu volueris domū istam esse pro te: z
q̄ hic opereris mirabilia magna.

Quomodo gentiles venissent adorare dñm in templo Salo-
monis cum ipsi colerent idola.

Qd. 15.

Queretur quō gentiles venire volebāt ad adorandū
dñm in tēplo Salomonis cum ipsi colerēt
idola. Respondendū q̄ gentiles errabant circa inueniendā
deitatem. oēs enim extimabant deum esse z tamē errabant: q̄
putabant esse multos deos z nesciebant quis illorū esset verus
deus. z ob hoc quilibet gens colebat varios deos fm q̄ diuer-
se p̄uincie diuersa opinant. z q̄ oēs homines cōcipiunt deum
esse id quo nihil melius est: opor̄ebat vt qñ viderent q̄ vnus
qui putabatur deus operaretur fortiora q̄ alijs extimatus
deus crederent istum magis accedere ad naturā vere deitatis:
z q̄ deus hebreoz euz esset verus deus faciebat mirabilia que
nullus de dijs gentiū faciebat credebant eum esse deū potētio-
rem: siue ergo eum solū crederent deū sicut aliqui nimis vigē-
tes in rōne vel salte; crederent eum esse potentiorē oībus dijs
accedeant ad eum vt orarent. z hoc satis apparet: q̄ gentiles

timebant valde deum hebreoz sicut patet de philistinis: q̄ qñ
venit arca in castra pugnātib; israelitis cōtra philistinos do-
luerunt nimis philistini timētes: z dixerūt vt vobis. non. n. fuit
tanta exultatio heri z nudius tertius vt nobis q̄ nos seruabit
de manu deoz sublimiū istoz: h̄j sunt dii qui p̄cusserūt egyptū
oī plaga. s̄. 1. li. c. 4. ob hoc ergo oēs gentes audientes magna-
lia dei timebant deū israel. vnde Nabuchodonosor dedit legē
ne quis malediceret deo israel sub pena mortis. Daniel. 3. c. ali-
qui quoq; reges de gentilibus honorabant deū israel z tēplū
eius: sic fuit de rege Lyro vt p̄. 1. Esdre. c. 1. Rex quoq; Arta-
xerxes iussit dari pro tēplo dñi oēs expensas fere ad sacrificia
vt p̄. 1. Esdre. 7. Rex quoq; seleuchus qui regnabat in Asia de
redditis suis p̄stabat oēs expēsas ad sacrificia dñi: z oēs re-
ges honorabāt tēplum illud. 2. Machab. 3. s̄. fiebat vt ipsi reges
z principes locū summo honore dignū ducerent: z tēplum ma-
ximis muneribus illustrarent: ita vt seleuchus Asia rex de red-
ditibus suis p̄staret oēs sumptus ad ministeria sacrificioz p̄-
nentes. ob hoc aut multi de gentilibus ob honore dei venie-
bant ad tēplum. sic p̄ de eunucho regine candacis de ethiopia
Aet. 8. sic etiā dñs. Jo. 12. s̄. erant aut gentiles quidā ex h̄j qui
ascēderant vt adorarent in die festo. s̄. in die azimoz. Salomō
autē p̄vidit istam adorationē futurā gentiliū in tēplo: non
quidē vt p̄beter sed rōnabiliter iudicans q̄ gentiles audien-
tes famā dei israel venirent ad tēplum eius. Queret
+ vltius quō Salomon orauit vt exaudirent gentiles in templo
dñi: z an peccaret orando ista. Rōndendū q̄ nō peccabat
q̄ deus israel h̄ spālter p̄tineret ad israelitas: tñ etiā p̄tinebat
ad oēs gētes: ideo sicut exaudire debebat deus orationē israe-
litarū: ita etiā orationē gentiliū. Item Salomō licite age-
bat q̄ orabat hic ad gloriā noīs dei. nā q̄ venirent gentiles z
exaudirent in tēplo erat motiū ad hoc vt gloriā dei dilatare-
tur per oēs gentes. hoc p̄ in l̄ra cum oī vniuersi populi terraz
nomen tuū timeant sicut populus tuus israel: z p̄bent q̄ nomē
tuum inuocātū est sup domū hanc. Item deus nō est acce-
ptor p̄sonarū sed in oī gente qui facit iustitiaz acceptus est illi.
Aet. 10. ergo si alijs gentilibus veniret deuote ad deum israel in
templum iustum erat vt exaudiretur: non ergo peccauit Salo-
mon petendo hec.

Quō deus volebat exaudire gentiles cum non colerent eum
sed idola z peccatores non exaudiunt: z quando veniebant ad
templum quō se habebant ad iudeos.

Qd. 17.

Queretur vltius quō deus exaudire volebat genti-
les cū non colerent eū. Rōndendū q̄ non
erat incōueniens: q̄ apud deū non est distinctio iudei z genti-
lis. Sed obijciē q̄ nūc non exaudirent orationes iudeoz
z sarracenz. ergo nec tūc exaudirent orationes gentiliū.
Item orōnes peccatoz non exaudit deus. Jo. 9. gētilēs erāt
peccatores cū colerent idola: ergo nō exaudirent. Rōndendū
q̄ nunc iudei sarraceni z quicūq; pagani nō exaudiunt orātes
eo q̄ necesse est illos esse in pctō mortali: q̄ lex euangelica ob-
ligat oēm hoīem ad obseruationē suam vt patet Mar. vlti. z
Mat. vlti. s̄. ite, per vniuersum orbē z p̄dicare euangeliū omni
creature qui crediderit z baptizatus fuerit saluus erit: qui autē
non crediderit cōdēnabit. sed orōnes peccatoz nō exaudiunt:
ergo non p̄st exaudiri qui nō sunt xpiani. De gentilibus aut re-
spectu iudeoz secus erat: q̄ nō obligabat lex moysayca oēm ho-
minē sed solos israelitas. nā cum eis solis pepigit deus fedus z
accepit illū in populū peculiare. gentilibus aut non fuit lex illa
data nec p̄dicatū est vt illā obseruarent: iō non obligabant. lex
aut euangelica q̄ oēs hoīes obligatura erat iussit deus vt oī-
bus p̄dicaret. Mar. vlti. iō israelite z gentiles apud deū acce-
pti erant: z solū differebat q̄ israelite erant nimis familiares
deo z bñfaciebat eis spālter plusq; alijs gentibus. cerere autē
gentes ad deū p̄tinebant sed quodāmodo magis generali. Istud
p̄. Exo. 19. s̄. si ergo audieritis vocē meā z custodieritis pactus
meū eritis mibi in peculiū de cūctis populis: mea est. n. oīs ter-
ra z vos eritis mibi regnū sacerdotale z gens sancta. exaudie-
bat ergo deus gētilēs recte z deuote orantes: q̄ tamē israelite
magis colebant eū q̄ gentiles cōferebat maiora beneficia iu-
deis q̄ gentilibus. Ad scōm cum viciē q̄ gentiles erant pec-
catores. Dicendū q̄ istud fuit semp generale tam apud iudeos
q̄ apud nos. s̄. q̄ existens in peccato mortali non audiat: euz tñ
viciē q̄ gentiles erant tūc peccatores. Dicēdum q̄ non erant
omnes gentiles peccatores. nā ex hoc q̄ non obseruabant le-
gem Moysi non peccabant vt dictum est: sed peccatum suum
erat si colerent idola vel facerent alia que fm ius naturale etiā

fine

Qd.
16.
A
Nō pec-
cauit Sa-
lomō o-
rādo gē-
tilēs ex-
audiri.
1. rō.
2. rō.
3. rō.

Obiectō
prima
Scōa
Respon-
sio ad p-
mam.

Ad scōm
q̄ gentiles
oēs non
erāt pec-
catores
vt puta-
bant iu-
dei.

sine aliqua lege data mala erant: sicut p3 ad Roma. 2. gentes q
 legem non habet nāliter ea que legis sunt faciunt: sed inter gen
 tiles multi erāt q nō colebant idola quāquā nō seruarent ceri
 monias legis moſayce: ideo poterant isti exaudiri: qui autem
 idola colebant non veniebant ad orandum in templo salomo
 nis: 2 si orarent non exaudirentur quia claudicabant in duas
 partes: qui autem deo adherere debet oportet vt toto corde
 ei adhereat: alioquin non liberabit eum a periculis. supra pmo
 libro capitulo. 7. Et sic dicendum est q quando aliqui genti
 les veniebant ad orandum in templum 2 conſequebantur a
 deo aliqua beneficia non conuertebantur poſtea ad idola: ſic
 patet ſequenti libro capitu. 5. de Naaman ſyro qui ſanatus eſt
 ab Heliseo de lepra ſua: 2 orauit vt concederet ei ferre onus
 quorum mulorum terre de terra iſrael vt poneret in templo
 dei ſyrorum vt quando introiret cum rege ex neceſſitate non
 adoraret idolum nec ſederet in terra templi eius: 2 petiuit ab
 Heliseo vt oraret dñm ne imputaret ei ad petitiu: tales aut
 gentiles non erant peccatores: ideo poterant exaudiri orationes eo
 rum. ¶ Querē vterius quādo veniebant iſti gentiles ad
 orandum in tēplo quō ſe habebant ad iudeos. ¶ Rñdēdum q
 iudei poterāt cōicare illis in verbo 2 nō peccabāt: ſed poti⁹ me
 rebant⁹ dulciter tractādo eos vt cōuerteret⁹ ad deū iſrael: in ci
 bis aut poterant cōicare niſi forte gētilēs aliqd comederent qd
 iudeis imūdū eſſet. multa nāq apud iudeos reputabant⁹ imū
 da ex lege q non reputabant⁹ imūda apud alias gētes vt patet
 Leui. 11. 2 Deuter. 14. 2 ob hoc gētiliter ſe abſtinebāt iudei a
 māducādo cū gētilibus: ſic p3 ad gala. 2. Nā bñtis Petrus man
 ducabat cū gētilibus 2 cū veniſſent ad eū qdā iudei abſtraxit ſe
 a māducatione cū gētilibus ne ipſi iudei ſcādaliſarent⁹. 2 ſic vi
 det⁹ q iudei generaliter nō māducabāt cū gētilibus. Alia cauſa
 erat quare vetita eſſet māducatio ſimultanea iudeorum 2 gen
 tilium: ſcilicet ne gentiles inuitantes hebreos apponerent eis
 aliquando cibos conſecratos demonibus. Exo. 34. iſta tamen
 cauſa ſublata erat in illis qui veniebant ad orandum in tem
 plo: quia illi non colebant idola vt ſupra dictum eſt: 2 oato
 q colerent non poterant ipſi aliquos cibos conſecrare demo
 nib⁹ in terra iſrael cū ibi nō eſſent idola nec tēpla eorum nec al
 taria: ſed pp pñā cām ſalē nō māducabāt iudei cū gētilibus
 Itē iſti gētilēs l3 venirent ad orādū nō pmittebant⁹ intrare in
 templū 2 in hoc nō erat ſpeciale in eis: qā ēt alijs iſraelitis non
 licebat introire in illud niſi eſſent ſacerdotes. Itē nō licebat
 iſtis gētilibus introire in atriū iſraelitarū in quo orabant viri
 mundi: iō deus increpabat quōdā iſraelitas eo q introduce
 bant quōdā gentiles in tēplū vt p3 Ezechie. 44. ſufficiāt vo
 bis oīa ſcelera veſtra dom⁹ iſrael: eo q inducit⁹ filios alienos
 incircumciſos corde 2 incircumciſos carne vt ſint in ſanctuario
 meo 2 polluat domū meā. Itē paul⁹ qñ purificat⁹ eſt introiuit
 in atriū viroū mūdōrū ſicut ceteri iſraelite introibāt: 2 q ibāt
 cū eo qdā quos iſraelite putauerūt eē gētilēs voluerūt lapida
 re Paulū odo q introduxiſſet gentiles in tēplū act. 21. Item
 ſciēdū q iſti qñ orare debebāt erāt ſeparati ab iſraelitis i quo
 dā atriō qd vocabat⁹ atriū imūdoz 2 gētiliū: 2 erat quartū iter
 atriā de quo dictū ſuit. 5. 6. Itē ſciēdū in oblationibus q ſi iſti
 gentiles vellent offerre aliqua aīalia in ſacrificiū q ducerēt de
 terra ſua vel panes vinū aut oleū 2 ſimilia q in altari cremabā
 tur: vel vellent emere illa in hieruſalē 2 offerre nō ſuſcipiebāt⁹
 aliqd de manu eorū: ēt ſi nimis deuote darent vt p3 Leui. 22. ſ.
 de manu alienigene nō offeretis panes Deo viſo 2 qd aliud
 dare voluerit: qā corrupta 2 maculata ſunt oīa non ſuſcipietis
 ea. Itud aut intelligēdū erat qñ ad illa q offerebant⁹ 2 crema
 bant⁹ in altari: ſecus aut de pecunijs: q dare poterant pecunias
 ſacerdotibus vt inde emerent aīalia p ſacrificijs: ſic enim Ar
 taxerſes rex dabat de tributis ſuis partē pro ſacrificijs que fie
 bant in tēplo dñi. 1. Eſdre. 7. ſeleuchus quoq rex ſyrie dabat 5
 redditib⁹ ſuis oēs expēſas p ſacrificijs. 2. macha. 3. (Si egreſ
 ſus fuerit.) Iſta eſt. 7. petitiō in qua ponitur de proſperitate 2
 aduerſitate belli: 2 dicit⁹. (Si egreſſus fuerit populus tuus ad
 bellū cōtra inimicos ſuos.) Doc intelligit⁹ ſue eſſent iſti inimi
 ci de habitatorib⁹ terre chanaā ſue de alijs gentibus: quāquā
 diuerſas additiones belli in occidēdo 2 capiēdo habebant iſrae
 lite contra chanaanē 2 contra alias gentes vt p3 Deuter. 20.
 (Per viam quocūq miſeris eos.) iſtud eſt differens a precedē
 tibus: q in omnibus ſupradictis orabatur in tēplo: nunc autem
 orabat⁹ per viam: q euntes ad bellū nō poterant venire ad
 templum ad orandum: 2 dicitur quocūq miſeris eos. ſ. qā per
 preceptum dei ibant ad pugnam. nā iſraelite quando pugna

turi erant conſulebant dñm per ſacerdotē magnū in rationali
 2 ephod vel per prophetas an pugnare deberent 2 quomodo.
 (Orabunt te cōtra viam ciuitatis quā elegiſti.) ſ. q ducerent
 iſraelite vultus ſuos contra illam plagam terre in qua eſt hieru
 ſalem 2 orarent. erat autem hieruſalem ciuitas electa: qā. 2.
 paralipo. 6. dicitur. elegi hieruſalem vt ſit nomen meum in ea.
 (Et contra domum quā edificauit nomini tuo.) i. contra tēplū
 qd edificauit ad inuocādū nomē tuum ibi. Et idē eſt orare con
 tra hieruſalem 2 contra templum: cum eſſet templū intra hieru
 ſalem: ſed ponitur hieruſalem propter templū: q non orabatur
 3 hieruſalem niſi quia erat ibi templū. (Exaudias in celo ora
 tionem eorum 2 preces eorum.) i. exaudies qcquid orauerint.
 (Et facies iudiciū eorum.) i. vindicabis eos de hoſtibus iu
 dicans inter eos 2 hoſtes ſuos 2 reddens eis victoriā pro in
 ſto bello: 2 hoſtibus conſuſionem pro iniquitate: ſic patet. 2. pa
 rali. 6. ſ. exaudias de celo preces eorum 2 vlcifcaris. (Qñ ſi pec
 cauerint tibi.) hic agitur de aduerſitate belli. ſ. quando iſraelite
 pro peccatis ſuis tradebantur in manus hoſtiū. (Non eſt enī
 homo qui non peccet.) iſtud dicitur vt redditiū cauſe ſuperio
 ris dicti. ſ. q ſatis veriſimile erat q iſraelite traderent⁹ aliquan
 do in manus hoſtiū: qñ ſi peccarent traderent⁹ illis: 2 tamē
 nullus homo eſt qui non peccet: ideo facile eſt q iſraelite tra
 derent⁹ hoſtibus. Iſtud dictum moderate ſumendū eſt: quia
 alioquin concluderetur de chriſto 2 de beata virgine q pecca
 uiſſent 2 non ſolum venialiter vel originaliter: ſed ēt mortali
 ter 2 actualiter: qā iſta littera itelligit⁹ de peccato mortali actua
 li. quod patet qā dicitur q traderent⁹ iſraelite in man⁹ hoſtiū
 propter peccata: 2 tamen manifeſtum eſt q nemo punitur tem
 poraliter a deo niſi pro peccato mortali. ſed intelligendū eſt q
 dicitur qñ cōmuniter. ſ. q rari homines ſunt qui non peccent
 aliquādo mortaliter. (Et iratus tradideris eos inimicis ſuis.)
 i. deſt ſeceris q capiantur ab hoſtibus ſuis faciēdo hoſtes ſuos
 ſuperiores eis: vel incutiēdo timorem eis vt fugiant: quia iſta
 ſepe deus facit Leui. 26. (Et captiui ducti fuerint in terrā ini
 micorum longe vel prope.) Salomon credebāt q aliquando
 iſraelite ducerentur in captiuitatem eo q deus dixerat q pro
 pter peccata ducerentur ad alias gentes 2 maneret terra eorū
 deſerta Leui. 26. 2 Deutero. 28. (Et egerint penitentiā in cor
 de ſuo.) i. voluerint de peccatis: q veratione agente redibant
 ad cor ſuum. ſic patet Leui. 26. ſ. q cū eſſent in terra hoſtili eru
 beſceret incircūſa mens eorū 2 orarent pro peccatis: 2 deus
 recorderetur federis ſui. (Et conuerſi deprecati fuerint in ca
 ptiuitate ſua.) i. deſt conuerſi ad te ex fide 2 deuotione creden
 tes q tu miſereberis animo humiliato. (Dicentes peccauimus:
 inique egimus: impie geſſimus.) iſta eſt multiplicatio verborū:
 quia oīa iſta idē ſignant. ſ. q peccauerunt. conuenit autem iſta
 exaggeratio ſermonis hominibus paſſionatis ad expiendū
 affectus ſuos: ſic eſt in orantibus pro remiſſione peccati qui ex
 contritione cordis verba multiplicant. vel poteſt dici q hic po
 nuntur iſta tria ad deſignandū tres modos peccati. nam pec
 cat aliquis in ſe: peccat in proximum: peccat etiā in deū. Pro
 primo dicitur peccauimus. ſ. in nobiſiſ. De ſecundo dicitur
 inique egimus. ſ. in proximos: qā iniquitas dicit inegalitate.
 inegalitas aut eſt iniuſtitia que attenditur in cōmunicatione
 hominis ad hominem. De tertio dicitur impie geſſimus. ſ. in
 deum. Impietas enim eſt irreligioſitas vel indeuotio: quia pie
 tas eſt id qd cultus dei vel latia: ideo qui circa cultū dei male
 ſe habent vocantur proprie impij. (Et reuerſi fuerint ad te in
 vniuerſo corde ſuo 2 in tota anima ſua.) iſtud ponitur ad deſi
 gnandū magnitudinem contritionis: quia ſi ex magna con
 tritione cordis oraret⁹: de⁹ exaudiret eos 2 reduceret de terra
 hoſtili vt patet Leui. 26. (In terra inimicorum ſuorū ad quā
 captiui ducti fuerint.) i. deſt oato q non ſint orantes in templo
 tuo: ſed de terra inimicorum orant contra templum exaudies
 eos ſicut ſi orarent in templo. (Et orauerint te contra viam ter
 re ſue quam dediſti patribus eorum.) i. deſt orauerint contra
 terram chanaan que data ſuit patribus eorū 2 te in poſſeſſio
 nem. Sic enim daniel exiſtens in babilone orabat cōtra hieru
 ſalem tribus temporibus in die ſlexis genibus Danielis. 6. (Et
 ciuitatis quā elegiſti 2 templi qd edificauit nomini tuo.) pro eo
 dem ponuntur iſta: quia orare contra templum erat orare con
 tra hieruſalem: 2 orare contra hieruſalem erat orare contra
 terram chanaan. Vel aliquis dicit q ponuntur iſta vt ſi ali
 quis neſciret determinate contra quam partem erat templum
 2 hieruſalē ſalē oraret cōtra terrā chanaā: q de illa nō poterat
 ſic ignorare. (Exaudies in celo in firmamento habitaculi tui.)

7. petitiō
Salo.

B

† ita exaudias in celo q̄ ipsi orant extra templum sicut si ora-
 † rent in tēplo. dicit celum firmū solum vel habitaculū dei: q̄
 † celum nō est substantia dissolubilis. (Et facies iudicij eorū.)
 † i. iudicabis eis iuste cōdescēdēdo precibus eorū: q̄ iustum
 † est q̄ illi q̄ humiliantur exaudiantur. (Et p̄pitiaberis populo
 † tuo q̄ peccauit tibi.) i. misereberis populo tuo quāq̄ peccauerit.
 † (Et omnibus iniquitatibus eorū.) i. remittes omnia peccata.
 † (Quibus p̄uaricati sunt in te.) i. p̄ quālibet iniquitate quāz
 † homo agit p̄uaricatur in deum: q̄ ipse iustissimus est et opti-
 † mus. q̄libet aut̄ malum repugnat optimo: ideo quēlibet iniqui-
 † tas a deo p̄hibita est: sic dicit psal. 5. s. odisti oēs qui operant̄
 † iniquitatem. (Et dabis misericordiā coram eis q̄ eos captiuos
 † habuerint vt misereant eis.) i. quādo orauerint ad te concede
 † eis redditū in terrā suam: et quādiu nō cedis sed op̄ eos ma-
 † nere in terra hostium saltem da illis inuenire misericordiā. co-
 † ram dñs suis vt non tractent eos sicut seruos sed sicut amicos
 † et ciues. (Populus enim tuus est et hereditas tua.) ista est sua
 † sio ad hoc q̄ deus israelitis semp̄ misereatur. s. nō sunt sicut ho-
 † stes tui: sed sunt populus tuus. ideo h̄ peccent contra te nō de-
 † bes delere eos: sed misereri tanquā filijs. dicitur et hereditas
 † tua. i. aliquid tibi p̄prium: q̄a sicut hereditas manet imobiliter
 † apud heredē q̄ dñs est: ita et populus iste imobiliter est obli-
 † gatus tibi p̄pter beneficia ei collata. (Quos eduxisti de terra
 † egypti.) i. q̄a pro eis multa fecisti mirabilia educēdo de egypto
 † nō debes delere illos: q̄a tunc omnia tua p̄terita ad nihil p̄fice-
 † rent. (De medio fornacis ferree.) i. in egypto erant israelite
 † in fornace ferrea. istud ponit ad signādum durissimā seruitu-
 † tem egypti: q̄a erat sicut fornax quātū ad ardorē: et sicut ferrum
 † quātū ad duriciē. vocatur etiā aliquādo ergastulum. Exo. 6.
 † s. qui eduxi vos de ergastulo egypti. et aliquādo vocatur cate-
 † na ceruicū. Leui. 26. s. eduxisti vos de terra egyptiorū ne ser-
 † uiretis eis et confregi catenas ceruicū vestrarum vt incede-
 † retis erecti. (Ut sint oculi tui aperti ad deprecationē serui tui.)
 † id est ad orationē meā qui sum seruus tuus: et dicitur q̄ sint ocu-
 † li aperti nō q̄ deus oculos habeat: sed ad signandū attētiō-
 † nem magnā: sicut homines circa ea que custodiunt oculos ape-
 † riūt. (Exaudies eos in vniuersis pro quibus innocauerint te.) i.
 † orando in tēplo isto vel conuertēdo se cōtra illud. (Tu enī se-
 † parasti eos tibi i hereditatē de vniuersis populis terre.) istud
 † intelligit a p̄ncipio populi israelitici. i. q̄ deus elegit abraam et
 † semen suū: et postea israelitas in egypto existentes elegit facies
 † pro eis mirabilia quousq̄ eduxit illos de egypto deditq̄ illis
 † legem quā nullis alijs gentibus dedit: ideo de ceteris populis
 † terre istum sibi elegit solum. (Sicut locutus es p̄ Moysen ser-
 † uum tuum.) istud fuit in datione legis quādo dixit deus israe-
 † litis vo s̄p̄i vidistis que fecerim egyptijs: et quo portauerim
 † vos super alas aquilarū et assumpserim mibi. si ergo audieri-
 † tis vocē meā et custodieritis pactū meum eritis mibi in pecu-
 † nium de cūctis populis: mea est enim oīs terra et vos eritis in
 † regnū sacerdotale et gens sancta. Exo. 19. (Qui eduxisti patres
 † nostros de egypto.) i. ista verba per que deus accepit israeli-
 † tas in populū sp̄alem fuerunt verba federis dei cū israel que
 † dicta sunt et fuerunt dicta quāsi. 45. dieb⁹ ab exitu de egypto.
 † qd̄ p̄ quia israelite exierunt die. 15. mēsis p̄mi. Exo. 12. ista au-
 † tem verba dicta sunt p̄ma die mēsis tertij in die qua venerūt
 † israelite in montem synai. Exodi. 19.

† **C** (Factū est.) Dic ponit. 4. huius. c. s. populi benedictio et licē-
 † tiatio: et dicitur. (Factum est cū compleret salomon orans deū
 † oēm orationem et deprecationem hanc.) i. salomon orauit huc
 † usq̄ quāquā aliqua alia ponunt. 2. parali. 6. q̄ non ponuntur
 † hic: et dicit oratio deprecatio pro eodem vel oratio inquantū
 † continet relationē verborū: deprecatio aut̄ inquantum conti-
 † net petitionē verborū. (Et surrexit de conspectu altaris dñi.)
 † serar salomon in atrio laicorum: et tñ erat cōuersus ad altare
 † holocaustorum: sed nō erat in atrio sacerdotū vbi erat altare.
 † vt supra declaratū est. (Utrūq̄ enim genu in terrā fixerat.) i.
 † quando orabat habebat genua fixa: sed non erat super terram
 † sed super quandam basem enēā altitudinis cubitorum trium
 † et latitudinis cubitorum quinq̄ et totidē in longitudine. 2. para-
 † lipo. 6. (Et manus expanderat ad celum.) ista est conueniens
 † habitudo orantis. i. q̄ manus eleuet in celum et genua figat in
 † terra: q̄ fixio genuum cordis humiliationem notat: manū ve-
 † ro eleuatō indicat totum desiderium et spem ad deum dirigi:
 † que si sic se habeant necesse est orantem exaudiri. (Stetit ergo
 † et benedixit omni ecclesie voce magna.) i. finita oratione bene-
 † dixit populo imprecando eis bona: et hec dixit voce magna vt

† totus populus audiret. (Dices b̄dictus dñs qui dedit regē
 † pplo suo israel.) i. fecit eū gescere ab hostibus. nā in toto tēpo-
 † re p̄terito fuerant aliqui hostes: nūc aut̄ tēpore salomonis nul-
 † lus erat sicut ipse dixit. s. 5. nūc aut̄ requiem dedit mibi dñs
 † p̄ circuitū nec est sarban nec occurus malis. (Juxta oīa que lo-
 † cutus est.) ipse enim p̄misit p̄ Nathan p̄phetam ipsi dauid q̄
 † tpe salomonis daret pacē p̄cedē. lib. c. 7. s. et ponā locū populo
 † meo israel et plātabo eum et habitabo cū eo et non turbabit̄ am-
 † plius: nec addent filij iniquitatis vt affligant eū: sicut prius ex
 † die qua cōstitui iudices super israel. (Nō cecidit nec vnus qdē
 † sermo de oibus bonis q̄ locutus est p̄ Moysen seruū suū.) i. nō
 † fuit falsus aliquis sermo in verbis Moysi. dicitur enim cade-
 † re sermo quādo deficit a veritate: et iste modus est vulgatus i
 † scriptura sic p̄. s. 1. li. c. 3. s. creuit aut̄ samuel et dñs erat cum eo
 † et nō cecidit ex oibus verbis ei⁹ in terrā. Sermones aut̄ Moysi
 † si q̄ dicuntur hic sunt illi quos de b̄dictionibus obseruantū
 † legem et de maledictionibus nō obseruantū dicit de q̄bus Le-
 † ui. 26 et Deute. 28. hec aut̄ oīa completa fuerant ante tps salo-
 † monis: maxime quātū ad benedictiones eo q̄ tunc i israelite co-
 † lebant dñm. (Sit dñs deus noster nobiscum.) i. benefaciendo
 † nobis. (Sicut fuit cum patribus nostris.) i. benefaciēdo illis
 † (Nō derelinquens nos nec p̄oiciens.) ista idem sunt: dicitur
 † tñ aliquis derelinquere alium quando recedit ab eo ipso manē-
 † te: dicit aut̄ p̄oicere quādo nō recedit s̄ aliū dericit: et ponit
 † isti tanquā duo modi inequales. Primus est q̄ deus desereret
 † israelitas nō curando de eis sicut de alijs gentibus nō habebat
 † curam sp̄alem: et tñ non faceret eis aliud malum. Secundus mo-
 † dus est q̄ nō solū nō faceret eis bonū: sed etiā infligeret mala
 † tradendo in manus hostiū vel infligendo alias plagas. p̄mū ē
 † deserere. sc̄m est dericere vel p̄oicere et contra vtrūq̄ orabat
 † salomon ne fieret. (Sed inclinet corda n̄ra ad se vt ambulem⁹
 † in vniuersis vijs eius.) ad hoc enim q̄ quis deum diligat vel
 † bonum faciat aut̄ velit: op̄ q̄ deus eū moueat aliqñ est ip̄os-
 † sibile q̄ aliquid agat boni: sic p̄ Joā. 1. s. sine me nihil potestis
 † facere. i. nō potestis aliquid mereri nisi ego vos mouero ad ope-
 † radum. (Et custodiamus mādāta eius.) i. moralia sicut sunt ea
 † que habentur in decalogo. (Et cerimonias.) ista sunt p̄cepta
 † cerimonialis de ritu colendi deum: de quibus maxime in leui-
 † tico et Deutero. (Et iudicia quęcūq̄ mādauit patrib⁹ nostris.)
 † ista sunt p̄cepta iudicialia pertinētia ad causas forales de q̄bus
 † Exo. 21. et vltq̄ ad. 24. et sepe in Deut. (Et sint sermones mei isti
 † quibus deprecatus sum coram dño appropinquātes dño deo
 † nostro die ac nocte.) i. oēs sermones isti quos ego nunc pu-
 † bli in oratione mea sint appropinquātes ad dñm. i. teneat eos de⁹
 † memoriter nec obliuiscat illos vt faciat eos. (Ut faciat iudi-
 † ciū seruo suo et populo suo israel per singulos dies.) i. deus mi-
 † sereat mibi seruo suo et populo suo faciens iudiciū. i. ex iustitia
 † miseratus: intendebat enim salomon q̄ de cetero ipse et tot⁹ po-
 † pulus israel colerent deum: et tunc iustum erat q̄ benefaceret
 † eis: ideo dicit q̄ p̄ singulos dies faciat eis iudiciū. i. retribuāt
 † bona s̄m iustitiam. nam ipse p̄misit colentibus eum benefa-
 † cere. Leui. 26. et Deutero. 28. (Et sciant oēs populi terre q̄ dñs
 † ipse est deus et nō ē vltra absq̄ eo.) i. si de⁹ benefecerit nobis
 † sp̄aliter sicut p̄misit oēs gētes sciāt q̄ ipse est deus: q̄ cōfert no-
 † bis talia bona qualia cōferre nō p̄t alijs oīs gentium cultorib⁹
 † suis. etiam scient q̄ nō est vltra absq̄ eo. i. q̄ nullus alius deus
 † est p̄ter ipsum. Istud enim sciēt gētes quādo deus ita benefa-
 † ceret israelitis q̄ traderet alias gētes in manus eorū cum esset
 † pugna vel faceret alia mirabilia contra deos aliarū gentium:
 † sicut fecit contra deos philistinorū confringens illos. s. 1. lib. c.
 † 6. et cōtra deos egyptiorū in q̄bus exerceuit iudicia. s. cōmueni-
 † do eos in puluerem die qua exierūt israelite de egypto. Numē.
 † 33. (Sit quoq̄ cor nostrū p̄fectū cum dño deo n̄ro.) dicitur
 † esse cor p̄fectum cū deo quādo totaliter fertur in deum et non
 † partem ad idola: sicut dixit samuel si in toto corde vestro reuer-
 † timini ad dñm auferte deos alienos de medio vestri baalim et
 † astaroth. s. 1. lib. c. 7. (Ut ambulemus in decretis eius et custo-
 † diamus mādāta eius.) mandata et decreta idē sunt: sed accipiū-
 † tur hic p̄ diuersis generib⁹ p̄ceptorū cū eēnt tria ḡna vt. s. o. v.
 † ctū est. (Sicut et hodie.) i. sicut hodie obseruam⁹: ex h̄ apparet
 † q̄ tpe edificatiōis tēpli oēs isrlite colebāt dñm: et sic orabat salo-
 † mon vt sicut nūc colebāt dñm: ita semper colerent. (Iḡit rex et
 † omnis israel cū eo imolabant victimas corā dño.) ista imola-
 † tio nō solum fuit p̄ma die dedicationis tēpli in q̄ salomō fecit
 † orōnē p̄cedētē: s̄ et i oib⁹. 7. dieb⁹ q̄b⁹ durauit dedicatio. Sc̄iē-
 † dū aut̄ q̄ sicut deus ad offendendum se acceptare istud tēplum
 † impleuit

† Pplū b̄di-
 † ctio et licen-
 † tiano.

implevit illud nebula mox vt sacerdotes exierunt locata ibi arca. ita ad ostendendum se acceptare sacrificia que futura erant super altare holocaustorum misit ignem de celo p̄ma die dedicationis ad cremandū sacrificia. 2. paral. 7. (Mactauitq; salomon hostias pacificas quas imolauit dño.) Sic ponit n̄merus animalū que obtulit salomon in dedicatione tēpli preter animalia q̄ populus imolauit. (Boū. 2. milia: 2. ouū cētū viginti milia.) Omnia ista animalia oblata sunt in hostias pacificas 2. nūllū eorū in holocaustū nec p̄ peccato. Causa huius videt̄ eē q̄ de sacrificio holocausti nihil offerenti aut sacerdoti prouenit sed totū crematur Leui. 1. de hostia aut̄ pro peccato puenit ali quid sacerdotibus: sed nihil offerentib; Leui. 4. et. 6. de hostia vere pacifica puenit maxima pars offerenti. s. oēs carnes p̄ter pectusculas 2. armum dextrū 2. adipes q̄ cremantur corā deo Leui. 3. et. 7. Salomon aut̄ volebat nunc totū populus pascere q̄ venerat ad dedicationē tēpli. ideo offerebat ista sacrificia pacifica vt maxima pars carniū ei pueniret de q̄bus populus pasceret. preter hec aut̄ animalia obtulit aliqua salomon in holocaustū 13. pauca: q̄ infra dicit̄ fecit q̄ppe ibi holocaustū 2. sacrificiū (Et dedicauit tēplū dñi rex 2. filij israel.) s. obtulerūt ibi sacrificia: 2. per hoc dedicabat ad faciendū ibi similes ceremonias de cetero. oū aut̄ fierent ista sacrificia leuite canebat in organis q̄ fecerat dauid ad laudandū dñm. 2. paral. 7. (In die illa sanctificauit rex medius atrij qd̄ erat ante domū dñi.) istud est atrij sacerdotū qd̄ erat ante domū dñi. i. ante tēplū. nā ad portam orientalem tēpli erat porticus 2. apud porticū ad orientem erat atrium sacerdotū: istud nūc sanctificatū est. i. dedicatū fuit ad offerendū ibi sacrificia: 2. est sensus q̄ rex obtulit sacrificia valde multa: 2. totus populus die p̄ma dedicationis tēpli: ita q̄ nō poterant capi in altari holocaustorū: iō rex fecit q̄ in paui mento atrij cremarent̄ sacrificia. s. q̄ ponerent̄ ligna multa in paui mento atrij 2. sup̄ illa ponerent̄ sacrificia 2. cremarent̄ ibi sicut in altari. Hoc aut̄ licitum fuit q̄ 13. phibitū esset offerri sacrificia alibi q̄ in altari holocaustorū qd̄ erat in atrium sacerdotū: tamē nūc ex necessitate licuit cū nō possent capi sacrificia super altare. etiā non videbat̄ agi cōtra legem: q̄ nūc cremabant̄ sacrificia in atrium sacerdotū apud ip̄m altare 2. simul in altari: 2. sic videbat̄ totū atrium sacerdotū esse nūc tāquā vnū altare. Intentio aut̄ legis erat q̄ nō offerrent̄ sacrificia in diuersis locis ad euitandū idolatriam. Sciendū etiā q̄ istud factū est ex dispensatione summi sacerdotis q̄ tunc erat. s. sadoch vt p̄. 3. 4. nam ad eū ptinebat puidere in omnibus q̄ pertinebat ad dei cultum 2. ipse debebat dubia determinare: q̄ tñ ex mādato regis factum est dicit̄ rex sanctificasse atriū. Sciendū etiā q̄ istud nō fuit p̄ semper: ita vt quocūq; tēpoze liceret offerri sacrificia in medio atrij in paui mento sed solū fuit dispensatio facta pro tpe dedicationis. 7. diebus eo q̄ tunc sacrificia nō poterant capi sup̄ altare p̄ multitudinem: alijs aut̄ tēporibus nō erant tot sacrificia sed poterant capi sup̄ altare: iō stabatur iuri cōi. s. q̄ offerret̄ solū sup̄ altare. (Fecit q̄ppe ibi holocaustū 2. sacrificiū 2. adipes pacificorum.) i. obtulit vel cōbussit ibi holocausta 2. sacrificia pro peccato 2. hostias pacificas. Cū ponunt̄ tria genera sacrificiorum 2. p̄cipuum erat holocaustum: de istis tamē pauca facta sunt. Scdm̄ erat sacrificium p̄ peccato qd̄ vocatur sacrificium absolute: 2. ē de istis fuerunt pauca. Tertiū fuit sacrificium pacificum: 2. de isto dñs q̄ obtulit adipem pacificorū: 2. dicit̄ adipem pacificorū q̄ de sacrificijs pacificis nihil cremabat̄ in altari nisi adeps vt p̄. 3. Leui. 6. nisi offerrent̄ oues vel arietes in hostias pacificas: q̄ de eis offerebat̄ ad cremandū adipes 2. renes Leui. 3. Aliter pōt̄ intelligi q̄ solū ponant̄ hic duo genera sacrificiorū. s. holocaustū 2. hostia pacifica: 2. cū dicitur sacrificium q̄ intelligant̄ libamēta que offerebantur cū holocaustis 2. hostijs pacificis. s. farina vinū oleum thus 2. sal: ista enim vocant̄ sacrificia vt p̄. 3. Leui. 2. etiam si offeratur sola farina vocabit̄ sacrificiū sicut erat in sacrificio selutis i quo sola farina ordeacea offerebat̄ Nume. 5. 2. iste sensus est melior q̄. 2. paral. 7. ponit̄ solū holocausta 2. adipes. postea aut̄ dicit̄ de sacrificijs tāq̄ illa sint libamēta holocaustorū 2. pacificorū. (Quia altare eneu qd̄ erat corā dño minus erat 2. capere nō poterat sacrificium 2. holocaustū 2. adipē pacificorū.) Ista est causa quare sacrificia facta sunt in paui mento atrij. nā si fuisset locus capax sacrificiorum in altari illicitū esset extra fieri sacrificia. dicit̄ aut̄ q̄ erat minus. i. sufficiens ad capiendū sacrificia. Aliqui intelligunt istud esse altare Moysi q̄ erat minus. s. q̄ altare salomonis: q̄ altare salomonis habebat in lōgitudine cubitos. 20. 2. totidem in latitudine: in altitudine aut̄ cubitos. 10. 2. paralipo. 4. altare

aut̄ Moysi habebat. 5. cubitos in latitudine 2. totidē in lōgitudine. 2. 3. in altitudine Exo. 27. S; istud nō stat: q̄. 2. paral. 7. dicit̄ q̄ sanctificauit salomō mediū atrij q̄ altare eneu qd̄ fecerat non poterat sustinere holocausta. ergo nō intelligit̄ de altare Moysi sed salomonis: illud tamē erat adhuc parū ad capiendū sacrificia. (Fecit ergo salomon in tempore illo festiuitatem celebres.) ista fuit festiuitas quattuordecim dierū que fuit celebris in duratione 2. etiā in solēnitare ceremoniarū. s. q̄ multa sacrificia tunc oblata sunt 2. totus populus interfuit illi. (Et oīs israel cum eo multitudo magna.) s. oēs viri de israel: q̄ non debebat manere aliquis masculus in toto israel q̄ non ascenderet ad solēnitatē istā: q̄ dato q̄ non ascenderent p̄pter dedicationē tēpli: tamē saltē ascendere debebant ad festum tabernaculorū qd̄ tunc erat in quo tenebātur oēs israelite venire ad locū sanctuarij Exo. 23. et. 34. 2. Deutero. 16. (Ab introitu emath vsq; ad riuū egypti.) isti sunt termini terre chanaan a meridie 2. aquilone. nā emath est q̄dam ciuitas que alio nomine vocatur reblata: 2. ista est in latere aglonari terre israel Nume. 34. 2. ista vocata fuit postea antiochia in qua beatus Petrus fuit annis. 7. 2. sic fuit p̄us sedes apostolica 2. papatus in antiochia q̄ in v̄be rome: 2. p̄pter honore sedis apostolice q̄ ibi fuit facta est sedes patriarchalis. vnde nūc vnus de patriarchis vocat̄ patriarcha antiochenus: riuus egypti est qd̄ dicit̄ rinocorula q̄ exiens de desertis arabicis trāsit p̄ latus meridia nū terre chanaā: 2. sic multoties ponitur iste riuus pro termino terre chanaā vt p̄. 3. gen. 15. s. semini tuo dabo terrā hanc a fluuiio egypti vsq; ad flumē magnū eufrates. Sciendū aut̄ q̄ terminū terre chanaā diuersimode nominatur maxime lat̄ meridiani 2. aquilonare. nā latus orientale inter dū ponit̄ mare rubrū: sic p̄. 3. Exo. 23. s. ponam terminos vestros a mari rubro vsq; ad mare palestinorum: aliquādo dicit̄ terminus orientalis aroer vel arnon. qd̄ p̄. 3. q̄ terra duarum tribuū 2. dimidie est terra orientalis respectu relique terre chanaā: 2. tñ ista dicit̄ habere pro oriente arnon vel aroer Deut. 2. 2. Josue. 13. est aut̄ ista terra orientalis relique terre chanaā Nume. 34. 2. Josue. 2. latus tamen istud orientale siue dicat̄ mare rubrum siue arnon siue aroer: q̄ ista sunt coniuncta. latus aut̄ occidentale est mare magnū Nume. 34. 2. aliquādo vocatur mare palestinorū Exo. 13. latus aut̄ meridianū vocat̄ aliquādo bersabee sicut cum dicitur a dā vsq; bersabee. s. 4. 2. p̄cedenti lib. c. 17. 2. vlti. aliquādo dicit̄ a fluuiio egypti vt p̄. 3. gen. 15. aliquādo dicitur a fluuiio turbido q̄ irrigat egyptum Josue. 13. aliquādo dicitur afluor egypti. 1. paral. 13. vbi dicitur afluor vsq; emath: 2. tamē ibi ponunt̄ terminus meridianus 2. aquilonaris: aliqui dicitur desertum Exo. 23. s. ponā terminos tuos a mari rubro vsq; ad mare palestinorū: 2. a deserto vsq; ad fluuiū: 2. est ibi desertum p̄ desertis arabicis que sunt in latere meridiano terre chanaā: idē p̄. 3. Deut. 11. 2. Josue. 1. latus istud etiā vocatur inter dū cadelbarne Nume. 13. cum dicitur q̄ exploratores introierunt a cadelbarne vsq; roob que est in terra emath: lat̄ aut̄ aquilonare ē vocatur multis noibus: q̄ aliquādo vocatur dan: sicut cū dicit̄ a dan vsq; bersabee: 2. tamen bersabee est in meridie 2. dan in aquilone: aliquādo ponitur emath vt patet hic 2. p̄mo paral. 14. et Nume. 34. aliquādo ponitur fluuius eufrates gen. 15. aliquādo aut̄ fluuius absolute Exo. 23. 2. psal. 72. s. a flumine vsq; ad terminos orbis terre: aliquādo ponitur libanus Deutero. 11. 2. Josue p̄mo. aliquādo ponitur roob Nume. 13. omnia tamen ista q̄q; varia sint significant eosdē terminos cum sint loca inter se cōiuncta: 2. aliquādo sunt plura nomina 2. vna res signata. (Coram dño deo nostro.) i. in atrio laicorū 2. sacerdotum q̄ erant corā dño. i. coram altari holocaustorum in quo deus specialiter esse dicitur: quia ibi fiebant ei sacrificia: vel coram dño. i. coram templo in quo erat arca sedes 2. gloria domini inter cherubim. (Septem diebus 2. septe diebus. i. quattuordecim diebus.) durauit enim ista solēnitās quattuordecim diebus q̄ distincti erant per septe 2. septe eo q̄ ista solēnitās durabat per istos quattuordecim dies. tamē due festiuitates erant quia prima erat ad dedicationem tēpli. secundū autem. 7. dies erant ad festum tabernaculorum. (Et in die octaua dimisit populos.) ista erat dies. 15. solēnitates cōtinue: sed vocatur dies. 8. respectu secunde solēnitatis scilicet tabernaculorum: 2. ista vocatur dies cetus 2. collecte scilicet quia congregabatur populus 2. colligebatur pecunia per singulos ad sacrificiorum expensas: 2. nunc Salomon in isto octauo die fecit collectam vt patet secundo paralipome. 7. scilicet fecitq; die octauo collectam eo q̄ dedicasset altare septem diebus

†

†

k

†

Termini
ēre chanaā
qui.Termini
terre chanaā
diuersi
mode no-
minantur.
de quo la-
ti vide oō.
Abulen. io
sue. 2. c.Tria gēa
sacrificio-
rū facta i
dedicatio-
ne tēpli.

L

†

†

†

Quo die re
cessit po-
pulus.
1. 2. 3. 4.

in ista aut octava die recessit populus h. Nicolans dicit q. i ista die accepit populus licentia recedendi: sed non recessit vsq. ad sequentem diem. Sed vdm q. non stat. q. iste dies octauus cetus et collecta non habuit aliqd. specialius nunc q. in alijs festis tabernaculoz: h. in alijs non dabat licentia in ista die: ga iam statutum erat a lege q. recedere possent de loco sanctuarij: id non oportebat q. acciperent licentia in isto die. p. sequenti ad recedendum: ga iaz cognitum erat q. recedere deberent. ergo non acceperunt licentia in isto die sed recesserunt. Itē dies octauus non erat de festiuitate tabernaculoz: ga solum ponunt septem dies eius. Leui. 2. 3. et Deute. 16. sed dies octauus dicebat cetus et collecta eo q. finita festiuitate colligebant pecunie. nihil ergo impediebat illa die recedere facta collecta. (Qui benedicentes regi profecti sunt in tabernacula sua). i. imprecati sunt multa bona salomoni qui tale templum construxerat et eos magnifice pauperat in illa solenni tate. (Letantes et alacri corde). i. libat valde gaudentes de sanctuario. (Super oib. bonis que fecerat dñs dauid seruo suo et israeli populo suo). i. gaudebat ga deus fecerat multa bona dauid. i. dādo ei filiū tā sapientē q. edificaret domū dñi et exaltaret gloriā regni israel. et dicebat istud bonū factū dauid: ga meritis ei? fiebat oia hec salomoni. et populo suo deus benefecit dādo eis regem sapientē et dādo templum gloriofum in quo ozarent et pacem cū hostibus et oia prospera. nā tēpore salomonis cum edificatū est templū fuit israel in maiori glia q. fuerit pteritis seculis et q. postea vnq. fuerit: sed. 2. parali. 7. dicit super oibus bonis que fecerat dñs dauid et salomoni et israel. C. Hebrei aut expo-
nunt aliter hoc. i. q. israelite gaudebat de quodā miraculo speciali q. fecerat deus nunc p. dauid. Dicunt enim q. q. sacerdotē portabant arcā federis vt introducerent in templū porte templi diuinitus clausa sunt: q. videret deus nolle recipere arcam interius: tūc sacerdotes et leuite inceperūt ozare vt deus aperiret templū et cantauerunt psalmū. 1. 3. i. 1. Memoro dñe dauid. et cū accesserunt ad illū versum. i. ppter dauid seruu tuum non auertas faciem xpi tui. i. non auertas faciem salomonis qui est xps tuus. i. vnctus a te in regē. i. non confundas faciem eius nō aperiendo templū: et tunc porte templi diuinitus reuerate sunt: et sic apparuit q. propter merita dauid deus faciebat ista mirabilia. in quo deus valde benefaciebat ei ostēdendo mirabilia p. eum solum. Istud pōt habere aliquē colorem ex eo q. habetur 2. parali. 6. cū dixit salomon: nūc igitur consurge dñe deus in regem tuū et arca fortitudinis tue: sacerdotes tui dñe induat salūtem et sancti tui lerent in bonis: dñe deus ne auertas faciem xpi tui: memento mīarum dauid serui tui. Dicendum tñ q. siue hoc acciderit siue non apparere nō pōt: satis tamē videt dicendū q. non fuerit: ga si tale miraculum accidisset tangereb hic vel saltem in paralipo. vbi suppletur que omīssa fuerunt in libris istis. S. adhuc dato q. accedisset istud miraculū littera nō pōt intelligi de hoc sicut voluit hebrei: q. dicitur super oibus bonis que fecit dñs dauid seruo suo: sed multa alia fecit ideo non intelligit de hoc. Itē dicitur sup omnibus bonis que fecit populo suo: et tñ istud non fuit factū propter populū: sed ppter dauid vt ipsi dicunt. ergo nō pōt intelligi de hoc. Sed dicendum q. intelligit de bonis q. fecit toti israel. i. de prosperitatibus q. nunc erant vt supra declaratum est.

Capitulum ix.

Actum est autem cum perfecisset Salomon edificium domus domini et edificium regis et omne quod optauerat et voluerat facere: apparuit ei dominus secundum sicut apparuerat ei in gabaon.

Factū est. Descripta in pcedētibz templi edificatione: hic agitur de edificatū remuneratione: et diuidit in tria: ga pmo ponitur remuneratio salomonis q. fuit pncipalis in edificatō. Secō remuneratio hyrā regis tyri q. salomonē adiunxit ei ligna cedrina et abiegnamistrādo ibi. (Expletis autē). tertio de remuneratiōe totius populi q. cooperatus ē salomō in laboribz et expēsis adiunādo ibi. (Hec est sūma.) Queret circa pmo an ista q. habent hic fuerint immediate facta post pcedentia: et an sit rectus ordo. Rndendū q. hic est rectus ordo: ga supra dicebat de edificatione et dedicatione templi: hic autē dicit de remuneratiōe edificatū. q. aut istud fuerit paucō tēpore post pcedentia appareret: ga infra dicitur q. salomon de-

dit. 20. oppida in terra galilee ipsi hyrā cōpletis. 20. annis. i. a pncipio edificationis: et tñ. 20. annis solū durauit edificatio templi et domū salomonis: id illud q. dicit infra de hyrā fuit paucō tēpore post ea q. habetur supra. i. annis. 13. nā templum imediate fuit dedicatū vt cōsumatū est: imo anteq. cōsumaretur oia q. erant in templo vt declaratū est supra in littera: sed templū finitū est in. 7. annis vt p. 5. 6. ergo manebat. 13. āni vsq. ad cōpletionē anni. 20. in quo salomō dedit oppida hyrā. alia tamē sunt hic q. fuerunt facta imediatius post pcedētia. i. q. apparuerit dñs salomoni et dixerit ista q. habentur hic paucō tēpore: tñ ante fuit ga ista apparitio fuit cōpleto edificio domū dñi et domus regis: ideo pōt dici q. fere oia que habent hic fuerunt facta. 13. annis post pcedentia vt p. hic in littera: q. tñ nō continetur hic vnica hystoria sed multe res: alique fuerunt p. et alique posterius. (Factū est autē cum pfecisset salomon edificium domus dñi et edificium regis). i. istud q. dicit hic de apparitione dei facta salomoni fuit cōpleto edificio domus dei et domus regis: et sic fuit annis. 13. post pcedētia: ga tēplo finito incepta est domus regis et durauit. 13. annis. 5. 7. et tñ dedicatio de qua habet pcedē. c. fuit imediate post cōpletionē. Sciendū tñ q. ista limitatio tēporis solū refert h. ad apparitionē dei factā salomoni de qua imediate dicit: ga alia fuerūt alijs tēporibus. (Et omne q. optauerat et voluerat facere). i. postq. cōpleuit omne q. cōsiderauit facere. Istud intelligit de aliq. edificijs particularibus que faciebat dum edificaret domū dñi et domus regis: et tñ ista non fuerunt extra. 20. annos in q. bus edificata est domū dei et domū regis. (Apparuit ei dñs scō). i. cū iam nihil edificaret salomon apparuit ei deus.

Deus quo apparuit salomoni: et quot modis deus hominibus aliqua reuelat.

Questio. 2.

Queretur quo apparuit hic deus salomoni. Rndē dum q. multi modi sunt q. bus deus appareret hoibus. Vn. est q. veniat aliq. angelus dei sumpta figura humana et videat atq. loquat: sic apparuit gedoni. Jud. 6. sic et apparuit manue et vxori eius Judi. 13. Secō mō apparuit in sola voce cū ad vigilātem hoīem aliqua vox mittitur et nō videt aliq. effigiem: sic fuit de israelitis q. bus deus locutus est dādo legem. i. angelus dei. Exo. 20. et Deut. 5. et tamē nullā effigiem viderunt Deutero. 4. sic et Moyses audiebat vocē loquentis ad se de ppiatorio Nume. 7. et nullā videbat effigiem: sic etiam apparuit samueli cū ter vocauit eū deus et putabat se vocari ab heli. 5. 1. lib. c. 3. Tertio mō apparuit deus hoibus p. somnia sic p. Nume. 12. i. figs. ppheta dñi est inter vos: aut in visione apparebo ei aut p. somnium loquar ad illum. et sic debet intelligi de oibus de q. bus dicitur q. apparuit eis deus per noctem: sic patet de dāniele Dañ. 7. sic etiam de abimelech rege gerare gene. 20. et de Jacob eunte in egyptum gen. 46. et de Joseph viro marie Mat. 2. Quartus modus est p. imutationem intellectus. i. q. deus eleuet intellectum alicuius ad intelligendū aliquid supernaturaliter q. aliter itelligere nō poterat. Et istud fit duplīciter aliquādo cū extasi vel raptū: sicut fuit in beato Paulo. 2. ad corin. 12. aliquādo sine extasi: et sic fuit in heliseo sequē. li. c. 3. et sic de multis alijs pphetis. Nunc autē vdm q. salomoni glibet istorum modorū conuenire poterat: et tñ tertius modus fuit p. que deus ei apparuit. i. in somnijs. q. p. ga dicitur hic q. apparuit ei scō sicut apparuerat in gabaon. manifestum est tñ q. in gabaon apparuit deus in somnijs. i. quādo dedit ei sapiētia vt p. supra. 3. et. 2. parali. 1. ideo etiam apparuit ei nūc in somnijs. Queretur vltērius ad q. d. apparuit deus nūc salomoni. Respondendum q. salomon laborauerat fideliter edificando domum dñi. i. ga toto desiderio insisterat circa eam plusq. circa domum suam pro quo premiandus erat: et dñs voluit eum remunerare: et sic apparuit ei ad pmittendū bona. Pro quo sciendum q. deus ter legitur locutus salomoni et omnes iste locutiones fuerunt ordinate ad templi edificationem. Prima fuit quando apparuit ei in gabaon dādo sapiētiam: ga tunc disposuit eum ad edificandū templū cōplendo oī sapiētia per quā poterat excogitare quicquid erat necessarius vel conueniens edificationi. de hoc supra. 3. Secunda locutio fuit quando edificabatur templum: tunc enim conueniens erat q. deus ei appareret ad cōfortandū eū in edificatione: ga forte p. magnitudine opis pigritaret: ideo decebat vt deus appareret ei ad cōfortandū ipm pmittēdo aliqua bona: et sic fieret ardentior in ope. Tertio autē apparuit ei post completionem operis: et tunc etiam decebat q. appareret: quia laborauerat fideliter salomoni edificando templum pro quo merebatur a deo

Expō be-
breorum.

An porte
templi fuerit
de se apte.

Impbatio

de pe. d. 2.
c. li. n.

De remune-
ratiōe edifi-
catū templi

Q. d. 1.

An ordore
ctus sit.

1. modus
quo deus
p. apper

Secūdu

Tertius

Quartus

Q. d.

3.

2.

Quo deus
app. in
salomoni.

Ter dñs
locut. est
salomō.

Primo

Secō.

Tertio.

Qd.

4.

A

An ista

appetitio

fuerit.3.

vel.2.

3.iste.3.

appetitio

nes ponit

tur ordi

nate.

a deo aliquid recipere: et ad hoc apparuit sibi deus promittēs bona de apparitiōe vel locutiōe scda p3. s. 6. de tertia p3 hic.

Queretur ulterius quō dicitur qd apparuit nunc deus secun- do salomoni. nam videtur qd ad minus ista sit tertia apparitio: qd apparuit ei semel in gabaon supra. 3. et iterum cū edificaret templū supra. 6. et iterū apparuit nūc edificato tēplo. Aliq̃s dicit qd q̃q̃ fuerint. 3. apparitiones: tamē ista non fuit tertia h̃ ponatur tertio loco eo qd est aliqua anticipatio vel recapitulatio. s. qd deberet ista poni in scdo loco. C. S. dōm qd non stat: qd necesse est esse hic ordinem continuatū. nā si ista est secunda op3 qd precesserit ad aliquā de illis duabus que supra habetur: sed non pōt precedere ad aliquā earū. De pma p3: qd illa fuit facta in gabaon vt p3. s. 3. et tunc nōdum erat factū templum salomonis. nā dicitur ibi qd ob hoc israelite sacrificabant in excelis qd nondum edificatū fuerat templum dñi vsq; in diem illum: ista autē de qua hic fuit post edificatiōem templi et domus regis. ergo fuit post illā. De alia p3 qd illa fuit dñz edificaretur ipm tēplum salomonis: vt p3 supra. 6. cū dicit. domus hec quā edificas: et ista post edificatiōem tēpli et domus regis. ergo fuit ista post illā plusq̃. 1. 3. annis: et sic fuit ista tertiā ordine nec ē aliqua anticipatio vel recapitulatio. Sed dō3 qd ista apparitio pōt vocari secunda dupliciter. Uno modo dīcēdo qd q̃q̃ fuerunt tres locutiones facte salomoni ex parte dei: tamē non fuerunt tres apparitiones sed due tñ. s. ista de qua habetur hic et illa que habetur supra. 3. illa autē de qua. s. 6. non fuit apparitio sed locutio solum. s. qd forte deus misit per prophetā ad dīcēdū salomoni ea que habent ibi: et nō apparuit ei: qd colligit qd in pma et in. 3. dicitur qd apparuit dñs salomoni: in secunda autē nō dicitur qd apparuit sed qd factus est sermo dñi ad salomonē. et iste sermo poterat fieri per pphetam vel p angelum loquētē loco dei. Aliter dīci pōt qd iste tres fuerunt apparitiones: et sic erat ista tertia: vocatur tñ secūda quātū ad modū. s. qd ista cor dāuit pme. scda autē non: vtpote qd ista facta est in somnijs et pma ē. secunda autem non fuit in somnijs: sed apparente angelo vel als. Et ista solutio videt colligi ex littera qd dicit apparuit dñs salomoni scdo sicut apparuerat ei in gabaon: et de illa que habet. s. 6. non dīcī qd fuit talis sicut illa que fuit in gabaon. ideo ista fuit secunda in modo: si autē fuissent omnes tres similes diceretur ista tertia: sed adhuc pcedēs solutio rationabilior est. (Sicut apparuerat ei in gabaon). s. quando iuit illuc ad offerendum et obtulit mille hostias. nam tunc deus apparuit sibi in somnijs et dedit ei sapientiā. s. 3. (Dixitq; dñs ad eum). i. angelus loco dei: qd deus non loquit. (Exaudiui oratiōem tuam et deprecationem tuā.) intelligitur de oratiōe quā fecit in dedicatione templi pceden. c. et sic salomon orauerat ad dñm: et tamen nondū sciebat an deus exaudisset orationem et post annos 13. consummata domo sua et omnibus edificijs eius apparuit ei deus et certificauit de exauditione. (Quā deprecatus es coram me). i. coram altari meo qd in altari deus specialiter esse dīcī: vel coram me. i. coram templo meo in quo erat arca et deus ibi dicebatur esse specialiter. (Sanctificaui domum hanc quā edificasti). i. applicaui ad cultum meum. s. acceptans qd hic fiant ceremonie cultus mei. nam sanctificare nihil aliud est nisi deo aliquid applicare et sic quando quis vouet aliquid deo dīcī sanctificare illud vt p3 Leui. 2. 7. et sic deus aliquid sanctificat quando acceptat illud qd sibi hoies applicat: et sic fuit hic qd salomon applicauerat istā domū ad cultū dei: nesciebat tñ an deus acceptaret et hic deus certificauit qd acceptasset illud clarius p3. 2. parali. 7. cū dīcī elegi enim et sanctificaui locū istum. (Ut ponerem nomē meum ibi in sempiternū). i. vt inuocetur nomen meū in domo ista semper et vocetur domus mea et ego exaudia orātes in illa. (Et erunt oculi mei et cor meū ibi cunctis dieb.) i. ego accedā semper ad istam domū: dīcī hoc qd salomon orauerat pcedē. ca. qd oculi dñi essent aperti die ac nocte super domū istam: et istud erat qd semper attēderet ne quis de hostibus posset ei nocere: qd p3 qd infra cum ponitur dñz dīcī qd domus ista erit in exemplum et in opprobrium: etiam intelligitur qd attēderet super domum istam ad exaudiendum omnes orationes que ibi fierent.

Quomodo deus dixit qd poneret nomen suum in eternum in templo salo. cum omnia deberent cessare ventente lege noua et si non peccarent iudei.

Questio. 5.

Queretur quomodo dixit deus qd poneret nomē suū in sempiternum in domo ista: quia hoc nō stat. nam lex noua aliquādo futura erat: et tunc cessarent omnes ceremonie veteris testamēti et cōsequēter ceremonie que fiebant

in domo hac. Aliquis dicit qd deus dixit istud cōditionaliter. s. si israelite colerent semper deum: qd tamen non coluerunt cessauit esse nomen dñi in domo illa et omnes ceremonie q̃ ibi fiebant: sic patet infra qd dicitur qd si israelite colerent idola domus ista esset in fabulam et exēplum oibus populis. Respon- dendum qd etiam hoc non stat: qd dato qd israelite nunquam coluissent idola nec infringerent legem: adhuc daretur lex noua aliquādo qd lex vetus non fuit instituta vt semper maneret: sed vt aliquo tempore esset quousq; homines qui adhuc valde rudes erant et tanquā paruuli erudirentur aliquāliter ad sustinen- dum legem: vt sic efficerentur dispositi ad seruandam legem p- fectionis qñ daretur. nam si immediate fuisset data hominibus rudibus non preexistente aliqua dispositione non possent ob- seruare illam: qd esset eis valde discōueniens: et sic dato qd sem- per colerent deum quando iam essent perfecte assueti ad susci- piendum legem perfectionis tunc daretur. istud manifeste de- clarat apostolus ad gala. 3. s. lex itaq; pedagogus noster fuit in xpo. i. fuit lex Moysi tanquā pedagogus respectu pueri: qd per timorem erudit eum ad suscipiendum cōueniētem disciplinam quousq; venerit etas pfecta in qua ex seipso rōne ducente asse- quatur rectitudinem morum: et fuit pedagogus in xpo. i. peda- gogus quousq; veniret xps. patet etiam ad gala. 4. vbi dicitur qd in veteri testamēto erant homines sicut paruuli relictī a patri- bus in heredes: qui tamen non videntur habere aliqđ domi- nium rerum: sed videntur esse serui sub tuto-ribus et actoribus vsq; ad tēpus pefinitum a patre: et tunc incipiunt esse tanquā veri dñi: et ita subditur ibi de veteri testamēto. itaq; et nos cum essemus paruuli sub elementis mundi eramus seruītes. at vbi venit plenitudo temporis misit deus filiū suū et necesse ergo erat qd aliquādo hoies acciperent aliam legem cū lex vetus eēt sicut rudimentū qd dā. i. doctrina rudium vel puerorum. Item p3 qd Hieremie. 3. 1. dicitur ecce dies veniēt et seriā domui isrl et domui iuda sedus nouū nō fm pactum qd pepigi cum patri- bus vestris die qua apprehendi manū eorum vt educerem eos de egypto. ergo necesse erat illud pactum aliquādo iniri: et tunc saltem cessarent ceremonie que fiebant in hoc templo. Item manifestum est qd nō introducta fuit lex noua ob hoc qd israeli- te colerent idola: qd tempore quo xps venit et data est lex euan- gelica erant iudei obseruantissimi legis sue. s. qd nullo modo co- lebant idola nec fuit aliqđ tēpus in quo tā exterminata eēt ido- latria de israel sicut cum xps venit et aliquāto tēpore ante. nāz multi de iudeis mortui sunt vt colerent quandā aquilam eneaz que erat insigne romanorum: et posita fuerat super portam tem- pli. multa quoq; alia fecerunt contra herodem propter imagi- nes quas inducebat in vrbē ad ludos vt p3 per Josephum in li- bris de bello iudaico et in libris antiquitatū. ergo dato qd nunq̃ peccauissent cōtra legē iudei introducta fuisset lex euangelica. et de hoc nō est dubiū: et cōsequenter cessarent omnes cerimo- nie que fiebant in tēplo. Et tunc dō3 qd oculi dñi essent sup domū istā in sempiternū. i. vsq; ad magnū tēpus: qd duraret to- to tēpore quo duraret lex vetus et postea cessaret: et istud voca- tur sempiternum sicut multa alia vocant̃ sempiterna in lege q̃ tñ pauco tēpore duratura erant. s. nō. 50. annis. sicut est de ser- uis qui erant serui vsq; ad iubilē. nāz dicitur qd erant serui in eternum Exo. 2. 1. et Deute. 15. Aliter etiā pōt dīci qd ista do- mus duraret pro semper. s. tā existēte lege veteri q̃ non: quia si israelite nunquam offendissent deum non induxisset hostes su- per eos qui cremarent templū: ideo data lege noua adhuc ma- neret: sed non manerent ceremonie ille que fiebant in eo cum euacuaretur lex vetus: sed fierent solum orationes in templo et exaudiret deus illas sicut promiserat precedenti. c. vel etiam fie- ret templum illud ecclesia et forte esset caput ecclesiarū oium: essetq; ibi sedes apostolica sicut est rome: quia tamen peccane- runt combusta est domus ista et alia quā postea fecerunt (Tu quoq; si ambulaueris coram me sicut ambulauit pater tuus.) Dic promittuntur bona salomoni que pertinebant specialiter ad ipsum et ad progeniem suam: et ponuntur cum conditione. s. si seruaret legem dei sicut dauid. (In simplicitate cordis et in e- quitate.) ista duo requiruntur ad hoc qd via alicuius acceptet a deo. s. simplicitas cordis: ita qd non inclinetur cor in diuersa et opponitur simplicitas duplicitati: quia aliqui duplici corde ad deum mōuentur. s. ptim propter deum et partim propter idola vtpatet de samaritanis qui deum timebant et idola colebant sequenti lib. c. 17. vel qui partim mouetur propter deum et par- tim ex affectione tēporaliū bonorū: et ista deus nō acceptat sed debet hō moueri simplici corde obseruādo legē dei. s. qd pp euz

1. opio.

Lofurat.

Not. qd qñ meli? obler uabat lex fuit destruc- ta.

Alia rñso.

Alia rñso.

+ Promittit deus bonā salomoni.

solū seruet: equitas autem dicitur esse rectitudo in ope cū quis agit qd fm se iustū z bonū est ad primū: z sic est vna rectitudo in corde. f. simplicitas z alia in ope. f. egas. (Et feceris oia q pcepi tibi.) pōt itelligi de aligb pceptis spālīb q forte de oēdit salomōi vel pōt dici q itelligat de lege tota: qz illa eēt cōis tñ ad quēlibet hoīez dirigebat: z sic illa ipōita fuerat salomōi sic cūlibz alteri. (Et iudicia mea z legitima mea seruaueris.) vocatur iudicia ipia pcepta que pertinent ad causas forales iudicandas z ad cōmunicandū cum proximis: z ista maxime pertinebant ad salomōnē cum esset rex z deberet iudicare fm illa. legitima vocantur gñaliter oia que fm lege sunt: h tñ vocantur legitima. i. pure legalia. f. cerimonialia q dicuntur legalia qā magis pēdet ex voluntate legislatoris q ex aliqua rōne. (Pōnā tñz nū regni tui sup israel in sempiternū.) .i. faciā q de genere tuo semper sint reges sup totū israel. Istud simplr est accipiendum z sine aliqua limitatione: qā si posteri salomōis nūqz peccassent nec etiā ipse salomō: dato q veniret lex noua nō cessaret regnū de progenie salomōis: z essent ipsi iudei cōuersi ad xpm z tenētes legē nouā: sicut gentiles essetqz vnus populus: maneret tñ regnū posteritatis salomōis sup israelitas solūz iam cōuersos ad xpm: z esset ille populus adhuc spāliter dilectus a deo inter ceteros cōuersos ad xpm h nō esset tanta specialitas sicut erat durāte veteri testamēto. istū pncipatum ostendit xps ex verbis suis Mat. 15. dicens nō sum missus nisi ad oues q perierunt domus israel: z ēt discipulis suis pdicaturis dixit. in viam gētū ne abieritis: z in castella samaritanorū ne introieritis: sed ite ad oues q perierunt domus israel. ipsi tñ iudei peccauerunt nimis nō recipientes xpm z occidētes eum. iō post resurrectionē suā xps nō solū dixit pdicādū eē iudeis: s; ēt gētilibz. f. ite p vniuersūz orbē z pdicare euāgelium oi creature Mat. 28. z iterū docete oēs gētes baptizātes eas Mat. 28. Itē post iplaz xpi resurrectionē apli seruauerūt qdā peminētiā iudeis sup gētilēs. nā pus pdicauerūt eis: z cū nollēt suscipere verbū dei dixerunt apli vobis qdem primū oportebat loqui de regno dei: sed quia repulistis illud z indignos vos fecistis verbo vite: ecce cōuertimur ad gentes vt p3 act. 13. de quo declarātū est. s. 2. (Sicut locutus sum pzi tuo.) ista locutio fuit pce. l. c. 7. nō auferet de gēte tuo vir de solio isrl. i. nūquāz cessabūt eē reges isrl de stirpe tua: z h sup totū regnū israel. nā nisi peccasset salomō z filij sui nūquā fuisset diuisūz regnūz isrl vt p3. j. 11.

Qd. 6.

Al
An de^o dixit
hec salomōi
ad cōfirmationem
eorz q dicta
fuerāt dō.

2. rñso.

Queretur ad quid deus nunc apparuit salomōi ad dicēdū ista: qā iā dicta erant vt p3 hic. C Rñdēdū q dicta sūt salomōi nunc ad cōfirmationē: qā ea que dicunt a deo cōminatorie vel pmissorie sunt mutabilia fm mutationē illorūz ad quos fit sermo: z qā ista dicta fuerāt dauid poterat salomō suspicari q forte ipse aliqd egisset ppter qd deus nollēt in eo cōpleri pmissionē factā dauid: iō ad certifiandū eum fuit conueniens ista apparitio vel locutio. Aliter dici potest q ista locutio fuerat facta dauid z non salomōi: iō vt salomō intelligeret hoc etiā ad se ptnere apparuit ei deus z dixit hoc. Aliter pōt dici q ista fuerunt dicta hic non pncipaliter ppter ista: sed vt adderent alia que deus volebat addere. f. de tēplo. z ad exprimēdū illa oportebat ista exprimi. f. q salomō z filij sui custodirent legē dei tēplūz maneret in eternū: aliqñ ponere in fabulā z exemplū: z qz si salomō seruaret legem dei z posteri sui nō solū tēplū maneret semp sed etiā regnū suū sup totūz israel: iō apposuit istud. ista tñ non erant necessaria per se exprimi. Dōm tñ q pma solutio melior est. f. q dicta sunt ista ad cōfirmationē quia nesciebat salomō an cōfirmata essent in se quāquā dicta fuissent patri suo: qd p3 qz pcedē. c. Salomō petiuit dicens. nunc igitur dñe deus cōserua famulo tuo dauid patri meo q locutus es ei dicens non auferet vir de te q sedeat super thronū isrl nunc aut deus certificauit salomōnē istud esse confirmatum. iō sicut salomō dubitabat de omnibus alijs petitionibz suis q habent pcedē. c. an cōfirmate essent z deus dixit hic exaudiui orationē tuā z deprecationem tuā: ita ēt certificare debuit de illo q ptnebat spāliter ad salomōnē. f. an de filiis suis futuri eēnt semper reges in israel. (Si aut auerfione auerfuerit fueritis vos z filij vestri.) istud non refertur ad imēdiatā. f. q deus cōseruaret regnū israel in posteritate salomōis: sed ad tēplū. f. q illud periret si israelite nō colerent deūm z dicitur. vos z filij vestri: quia si solum peccaret aliquis de regibus israel z non peccarent filij sui non traderetur propter hoc tēplū in manus hostium: vel etiā si peccarent multi reges israel: dum tñ nō peccarent populi nō traderet tēplū hostibus nec israelite ducerent captiui. Ideo nō dicit si peccaueris tu z filij tui: ita

q intelligat de salomōe z alijs regibus: sed dicit si peccaueritis vos z filij vestri. f. totus populus qui nunc est z filij vestri. i. successores. nā pro hijs tēplū hostibus traderetur: z sic factum est: qā cum totus israel peccasset grauitē z iam peccata sua essent intoleranda deus permisit illos duci captiuos in babilonem z comburi tēplūz. de regno aut salomōis secus erat: quia ad hoc q filij sui non regnarent super totū israel nō oportebat q peccarent oēs reges successores salomōis: sed satis erat q peccaret salomō: z sic factum est. nā cum ipse peccauit pñciatū est q regnū diuideretur infra. 11. z mox in filio salomōis. f. in roboam diuisūz est. j. 12. (Non sequētes me nec custodientes mandata mea z cerimonias quas propo- sui vobis.) Dicit aliquis non sequi dñz quādo cor eius deuīat ab illo: z si israelite non haberent cor ad dñm sed inclinarentur ad idola traderet eos deus in manus hostium. vocatur hic mā data ipia pcepta tā moralia q iudicialia: cerimonie aut vocāt ipsi ritus colendī deūm: z omnia ista erant uecessaria ad sequēdū deūm: qā q offendit in vno pcepto legis prouocat deūz ad iracundiā sicut si offenderet in oibus: h deus non inerat tā grauem penam pro vno delicto sicut pro multis. (Sed abieritis z colueritis deos alienos z adoraueritis eos.) .i. recesseritis a me elongando cor vestrū a mandatis meis z colueritis deos alienos. f. faciēdo eis sacrificia z alias cerimonias cultus: z adoraueritis eos. f. inclinādo vos coram illis exhibendo reuerentiam tanquā dijs. (Auferam israel de superficie terre quā dedi eis.) .i. faciā eos duci captiuos in gentes extraneas: sic enīz factum est. nāz decem tribus captiue sunt per assyrios z due tribus per babilonios sequē. lib. capi. 17. et. 25. (Et tēplūz qd sanctificauī nomini meo.) .i. auferam de superficie terre: qā faciā illud cremari et q non relinquetur ibi lapis super lapidē sicut postea factum est: qz nabuzardan cremauit tēplū z diruit illud sequē. lib. c. 25. (Et itz israel in prouerbium z in fabulam cunctis populis.) .i. si peccaueritis tanta mala inferam super vos q omnes gentes habeant vos in prouerbium z in fabulam. f. q omnes stupeficerent z enarrarent destructionem israelitarū z loquerentur cōmunitē de illa dicentes faciat tibi deus sicut fecit israelitis. vocatur aut prouerbiūz locutio vniuersalis que ab omnibus inducitur: z sic esset de israelitis. qā omnes gentes loquerentur de eis. vocatur autem fabula narratio non vera: sicut sunt narrationes poetice: z dicit Nicola^o q essent in fabulam. i. quia fierent de eis narrationes z tanta apponerentur q multa essent falsa sicut in poeticis narrationibus. C Sed dicendū q vocatur hic fabula. i. id de quo omnes fabulantur: qz iudei essent in fabulam cōmunē omnibus gentibus. (Et domus hec erit in exemplū.) .i. erit in exemplū maledictionis: ita q omnes maledicentes dicant faciat deus loco isti sicut fecit tēplo iudeorū. (Omnes qui transierint per eam stupebit.) .i. qd potuit induci tanta desolatio i domo que erat inclita in omnibz regnis terre. (Et sibilabit.) .i. irridentē vel insultando q sic ceciderit domus illa a gloria sua. (Et dicit quare fecit dominus sic terre huic z domui huic.) istud dicit illi qui transierint per terram z nescierint causam desolationis tēpli z terre israel. (Et respondebunt.) .i. illi q sunt in locis vicinis z nouerunt causāz destructionis huius. (Quia dereliquerunt dominū deūm suū qui eduxit patres eorū de terra egypti.) .i. deus suus iratus propter istud tradidit eos hostibus. (Et secuti sunt deos alienos.) .i. adherēdo eis in corde suo. (Et adorauerunt eos.) .i. inclinādo se coram eis ad exhibendūz reuerentiam tanquā dijs. (Et coluerunt.) .i. sacrificando eis z impendendo alias cerimonias cultus. (Fecit eo induxit domin^o super eos omne malū hoc.) .i. rationabile fuit q cū deus su^o impedisset eis tanta beneficia z ipsi dereliquissent eum q induceret super eos ista mala.

Quomodo gentiles poterant dicere q deus israel destruxerat tēplū propter peccatum iudeorū: cum ipsi non crederent de deo ea que credenda erant.

Queretur quomodo gentiles poterant istud dicere: nam cum ipsi colerent idola non credebāt de deo israel ea que credenda erant. f. q esset solus verus deus potens facere hec. C Respondendū q aliqui gentiles erant q quāquam nō conuerterentur ad ritum iudaicū tamen credebant deūm israel esse verum deūm: ideo veniebant multi ad adorandū illum in hierusalem in tēplo vt declaratum est pceden. c. z isti poterant dicere q deus israel eduxisset israelitas de egypto: z qz nō seruauerāt legē ei^o tradiderat eos hostibus. Itē dōz q oēs gētilēs q erāt i circuitu terre isrl qz nō colerent

† B
Nō leg
oīs qñ
dicatur.

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

colerent deum israel: tñ credebant ipsum esse potētiorē oībus
dijis & q̄ ipse eduxisset israelitas de egypto & percussisset egyptios
ac deos eorū: & q̄ si vellet pugnare contra aliquā gētē q̄
posset delere eam & deos eius: & non possent liberare gentem
illam dii sui: sic confessi sunt philistini supra pmo libro capitulo.
4. scilicet ingemuerunt philistini dicentes ve nobis: non enim
fuit tanta exultatio heri & nudius tertius: ve nobis: quis nos
seruabit de manu deorū sublimiū istorū: hij sunt dii qui p-
cusserunt egyptū omni plaga in deserto. p3 hoc ē ex cōfessione
achor q̄ erat dux filiorum amon. nā ipse veniebat cū holoserne
ad pugnādum cōtra iudeos: & dixit deū israel esse deum celi & q̄
si israelite nō offenderat deū impolē erat q̄ aliqua gens p-
ualeret cōtra eos. Jō dixit ad holoserne q̄ pquiret an israeli-
te peccauissent cōtra deum suū: & sic pugnaret securus de victo-
ria. si autē nulla esset iniquitas in eis nō pugnaret cōtra eos: q̄
nō posset pualere & multa alia de laude dei dixit: vt p3 Judith
5. oēs ergo gentes q̄ erant in circuitu israel sic opinabantur de
deo israel. Ideo putabant q̄ si ille vellet punire eos posset: sic
p3 de sacerdotibus & diuinis philistinorū q̄ dixerunt quare gra-
uatis corda vestra sicut aggrauauit egyptus & pharaon cor suū:
nōne postquā percussus est tunc dimisit eos. s. 1. lib. c. 6. & sic di-
xerunt q̄ philistini offerrent munera deo vt alienaret ab eis
manū suam. Sciebāt autē gentiles potētia dei per experiētia: q̄
videbant mirabilia eius sicut philistini viderūt q̄ dagon deus
suus iacuit coram arca cōfractis manibus & capite: & cū arca ou-
ceret de vna ciuitate in aliā in terra philistinorū fiebat plaga
magna in qualibet ad quā introibat. vnde cum acharonite vi-
disset arca ad se ferri dixerunt elamātes adduxerunt ad nos
arca dei israel vt interficiat nos & populū nostrum. s. 1. lib. c. 5.
In exitu quoq̄ de egypto & diuisione maris rubri oēs gentiles
ad quos puenit fama ista extimuerunt putantes deū israel esse
potētissimū deorum: sic p3 Ero. 1. s. 1. ascenderunt populi & irati
sunt dolores obtinuerūt habitatores philistinim. tūc turbati sūt
principes edom & robustos moab obtinuit tremor & obrigue-
runt oēs habitatores chanaan. oēs ergo gentiles potissime q̄
erant in circuitu terre israel cognoscētes potētia dei israel po-
terant dicere q̄ deus duxerat israelitas de egypto: & quia dere-
liquerant eum tradidit eos hostibus.

† (Expletis autē.) Vt ponit secundū huius. c. s. remuneratio hy-
ram: & ista fuit cū dedit ei Salomon. 20. oppida & vicis. (Ex-
pletis autē annis. 20.) isti anni cōputant a pncipio fundationis
templi: q̄ extunc cepit cōmunicare hyram cū salomone facto
federe vt p3. s. 5. & transferat. 20. anni: q̄. 7. annis durauit edi-
ficatio templi. s. 6. et. 13. annis durauit edificatio domus regis
s. 7. qui sunt. 20. anni: q̄bus completis cū iam Salomon nō ege-
ret lignis cedrinis & abiegnis que ei p̄stabat hyrax: voluit mer-
cedem suā retribuere illi dādo. 20. oppida. (Postq̄ edificauit
rat salomon duas domos. s. domū dñi & domum regis). s. isti
anni. 20. cōpleti sunt post edificationē istarum duarum domo-
rum. nō q̄dem intelligendo q̄ inceperint isti. 20. anni post edifi-
cationē: sed q̄ cōpleti sunt post edificationē: q̄ simul cum edifi-
catione istarū domorū cōpleti sunt. 20. anni de q̄bus hic. (Hy-
ram rege tyri p̄bente regi salomōi ligna cedrina & abiegnia)
s. pro istis duabus domibus dedit hyrā ligna: q̄a in terra sua
cedebant & poliebant & ducebant p mare vsq̄ ioppē. s. 5. et. 2.
paralipo. 2. (Et aurū iuxta q̄ opus habuerat). i. tam in lignis
q̄ in auro dabat ei ad abundantiā. nā l3 dauid reliquisset oēs
expēsas necessarias p domo dñi. 1. paral. 2. 2. tamen salomon
edificauit etiā sibi tres domos. s. domum saltus libani & domū
suam & domū filie pharaonis. s. 7. & pro his egebat maioribus
expēsis: istas autē ministravit sibi hyrā rex tyri. (Tunc dedit sa-
lomon hyrā. 20. oppida in terra galilee.) ista oppida dedit ipi
hyrā in satisfactionē expēsarum quas sibi dederat in auro & li-
gnis cedrinis & abiegnis & sunt in galilea inferiori. nā duplex
est galilea. Vna est ad partē oriētalem apud mare genēsareth.
Alia autē est ad partē occidentālem iuxta tyrū versus mare mediter-
raneū: in ista galilea inferiori dedit salomō oppida hyrā: q̄ erāt
iuxta tyrū vt videret continuatū territorii illoz. 20. oppidorū
territorio hyrā regis: & sic ampliaret regnum suum: & ob hoc
vocata est ista terra galilea gentiū. Eia. 9. & Mar. 3. nō q̄d
q̄ fuerit de terra gentiliū sed q̄ fuit tradita regi gentili.

† Cū licuit Salo. dare hyrā regi tyri. 20. oppida de regno uo:
& quomodo illa dedit.

Questio. 8.

Queretur an salomon licite potuit dare terrā istā hy-
raz regi. Cū Rēndendū est q̄ non poterat
eā dare simplr ita q̄ defineret esse de terra israel & inciperet eē

de terra gentiliū. Qd patet q̄ israelite qui possidebāt ipsaz ter-
rā per partes non poterant eā vendere nec aliquatenus aliena-
re ad omne tps: sed redibat quelibet possessio in anno iubilei
ad possessores p̄stinos. Leui. 25. si tamen daretur ista terra re-
gi byrā simpliciter maneret apud eum et postea de suis in eter-
num nunquā reditura ad israelitas. ergo nō poterat sic aliena-
ri. Cū itē maior alienatio erat q̄ terra israelitarum trāfret ad
gentiles q̄ si trāfret de vna tribu vel familia in aliaz: & tamē
prohibetur trāfretus possessionū de vna tribu vel familia i aliā
Nume. 36. ergo a fortiori phibetur transire ad gentiles: si ta-
men simplr traderet ista terra regi byrā maneret semp apud
eum & posteros suos: q̄ lex de redditu possessionū in iubileo so-
lum habebat locū inter iudeos: q̄ eis solis data erat & non po-
terant se iuuare israelite ex ea cōtra gentiles. Cū itē nemo pōt
alienare simplr illud qd nō est totaliter suū vel q̄stū ad domū
nūi vel q̄stū ad administrationem. terra tñ israel nō erat to-
taliter israelitarū. Leui. 25. ergo nō poterat alienare e illam ad
omne tps. Cū itē colonus alicuius fundi nō pōt alienare eum
q̄ solū h3 q̄ colat illum & p̄cipiat inde fructus & reddat partem
illoz dñi fundi: israelite tñ erant coloni. ergo nō poterant alie-
nare terrā: omnia hec patet. Leui. 25. s. terra quoq̄ nō vendet
in perpetuū: q̄ mea est & vos aduene & coloni mei estis. Cū itē
deus statuit terminos terre israel Nume. 34. Si autē salomon
daret ista oppida simplr regi byrā mutaret terminos terre isrl.
ergo peccaret. Cū itē israelite obligatū pugnare cōtra chana-
neos ad excludēdū eos de terra vt illā sibi retinerent & nō po-
terant facere aliq̄ pactū cū eis ad hoc q̄ manerent in terra: s3
tenebantur occidere eos & possidere terrā Deute. 20. ergo a for-
tiori postq̄ possideret terrā non poterat illā tradere licite gen-
tilib3. Confirmat hoc q̄ israelite peccabāt qñ dimittebant ali-
quos gentiles in terra vt essent tributarij sui Nume. 34. & ma-
gis Judi. 2. ergo a fortiori peccarent qui terrā de manu hostiū
obtentā traderent gentilibus possidēdā. Dñm igit q̄ salomon
non traderet isto modo loca terre sue regi byrā. Cū itē q̄ israe-
lite non cōsentirent dato q̄ vellet salomon q̄ ipsi efficerentur
subditi viro gentili. Cū itē loca ista p̄tinebāt ad coronā regni:
ideo nō poterat rex ea alienare. Cū itē nō est credēdū q̄ salo-
mon ea alienaret simplr: q̄ ipse dabat ea in mercedē regi byrā
pro lignis cedrinis & abiegnis que receperat ab eo & pro auro
s. pro cētū & viginti talentis: q̄ ista loca tradita ad semp ex-
cedebāt in imensum valorē lignoz & auri. Item rex byrā vi-
dens illa loca nō approbauit ea: nā non placuerunt ei qñ esset
maius p̄cium qd ipse dederat: si tñ loca darent ei simplr eēt val-
de maius p̄cium locorū q̄ auri & lignorū q̄ dederat hyrā ipsi
salomoni. ergo videt q̄ non data sunt sibi simplr sed ad aliq̄
tēpus tenēda vel forte ad totā vitam suā: & q̄ postea redirent
ad regnū israel: & interim non esset dñs directus sed vtilis vel
saltē vsufructuarius recipiēs oīa iura in illis locis que recipe-
re cōsueuerat salomon: & recipiēdo redditus illius tēporis po-
terat sibi satisfieri de expēsis quas dederat salomoni: & sic cre-
dēdum est q̄ dederit. (Egressusq̄ est hyrā de tyro). i. de regno
tyri q̄ caput regni sui erat ciuitas tyri: ostēbat tñ alijs ciuita-
tibus. s. sidoni & q̄buldā alijs: vñ serui byrā vocabātur sidonij
vt p3. s. 5. (Ut videret oppida que dederat ei salomō.) ista op-
pida erāt coniuncta regno suo. (Et non placuerunt ei). s. volue-
rat accipere loca maiora & opulentiora: forte autē salomon assi-
gnauit ei loca parua. ideo non placuerūt ei: quia non essent suf-
ficientia ad satisfaciendum pro expensis ab eo collatis salomo-
ni. (Et ait beccine sūt ciuitates quas dedisti mihi frater.) istud
dixit hyrā salomoni quasi irridendo & subānādo: q̄ dederat
ei loca pauci valoris. s. beccine. i. nunquid hec. est enim hic adie-
ctio syllabica. s. quādo sunt due dictiones & facimus vnā inter-
ponendo aliquā litterā que syllabice cūm vtrāq̄ vt cum dīci-
mus beccine sicubi nuncubi cūz deberemus dicere hec ne sybi
nū vbi: & sunt iste dictiones interrogatiue & ex modo loquendi
antiquo grāmaticorū fit syllabica adiectio in istis interroga-
tionibus. (Et appellauit eas terras chabul). s. byrā appellauit
omnes illas ciuitates terram cabul. i. terram displicentiē q̄ nō
placuerāt oculis eius. nā chabul in lingua phenica signat displicen-
tiam: vel fm Ra. Sa. chabul in hebreo signat tenacitatē eo
q̄ terra illa est nimis lutosa & adherens pedibus: sed primū est
verum: quia istud nomen ponitur hic ad vituperandum terrā:
ideo vocatur terra chabul: idest displicentiē. (Vsq̄ in diē hāc)
idest durauit nomen illud vsq̄ ad diē hanc: istud interposuit
scriptor libri: scilicet Hieremias. nam tempore suo vocabatur
etia ista terra chabul: & ista fuit causa quare poneretur q̄ non

1. rō.

2. rō.

3. rō.

4. rō.

5. rō.

6. rō.

7. rō.

8. rō.

9. rō.

Not. q̄ rex
n. p̄t aliena-
re loca q̄ p-
tinebāt ad
coronāz re-
gni.

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

placuerunt ciuitates iste hyram. s. vt sciretur qd ppter hoc vocata est terra illa chabul. (Vidit quoq hyra ad regē cētū viginti talenta auri.) nō est intelligēdū qd miserit ista talenta postquā assignauit ei salomon ciuitates. 20. ga tūc salomon nō indigebat auro isto eo qd iā cessauerat ab edificationib⁹: sed misit talē ta ista dū edificabat salomon domū suā. maxime ga dicif isra qd ista fuit sūma expēsarū quas obtulit salomon: 2 istud fuit qd salomon indigebat multo auro pro domo sua cum dauid non reliquisset aurum nisi pro domo domini.

† C (Hec est sūma.) Bic ponit tertiū huius. c. s. remuneratio populi q salomonē laboribus 2 expēsis adiunxit: 2 diuidit in duo s. in partē incidentālē 2 pncipalē. pars incidentālīs ponitur ibi.

† (Silia aut pharaonis.) Erat aut remuneratio populi in trib⁹

† s. in bona munitione fortaliciozū. scōo in subiectione aduersariorū ibi. (Uniter sum populū.) Tertiū in libertate ciuium ibi.

† (De filiis aut israhel.) Circa pmiū dicif. (Hec est sūma expēsarū.) est sensus qd ista q dedit hyra regi salomoni sunt sūma expēsarū quas fecit salomō in edificādo domū dei 2 domū suā 2 vrbes q hic ponit. 2 pōt referri ad talēta auri cētū viginti q dedit hyra salomoni: 2 nō est sensus qd ista talēta suffecerint ad oēm edificationē quā fecit salomō: etiam ga dauid reliquerat oēs expēsas pro tēplo dñi in auro 2 argēto ere 2 lignis. 1. paral. 2. 2. sed intelligit qd supra illas expēsas quas salomon paratas habebat a dauid sūma necessaria fuit cētū viginti talētozū auri. Hebrei hnt aliter istā litterā. s. (Hic est census quē leuauit salomō.) 2 dicif qd nō refert ad talēta supraposita: sed ad ea q infra sequunt. s. qd fecerit salomon oēs chaneos tributarios 2 ab illis accepit expēsas ad edificationē tēpli 2 domus sue 2 ciuitatū harū. S. nō stat iste sensus qd necesse est qd istud pno. mē bec demōstrat aliqd imediatū eo qd demōstrat ad oculus: iō necesse est referri ad aliqd imediatū pcedens vel subsequens: sed nō est aliqd subsequens qd demōstrat cum agat imediate de edificationib⁹ vrbū 2 de bello cōtra gazer: iō demōstrat imediatū pcedēs. s. cētū viginti talēta auri. Itē cum dicif bec est sūma expēsarū designat aliqd certum: 2 tñ si refert ad subiectionē gētiliū in tributarios nō ponit ibi aliqua certitudō pecunie: iō nō pōt dici bec est sūma. 2 sic necesse est referri ad talēta auri. (Quā obtulit rex salomon ad edificādū domum dñi.)

† istud ponit ad signādū salomonis deuotionē: ga nō solū obrulit labores ppios. s. deuotionē circa edificationē domus dñi: sed et obtulit pecuniā. 2 dicif bec est sūma expēsarū. i. pecuniā quā obtulit salomon. i. istā ipse obtulit a seipso sine illa sūma quā dedit dauid. Et intelligēdū est vltra triticū 2 oleū q quolibet anno pstabat hyram 2 seruis suis. s. 5. et. 2. paral. 2. ga cū illud nō esset in pecuniā nō cōputat hic in sūma expēsarū. (Et domū suā.) i. etiā fuit quedā qstas istoz talētozū pro edificatione domus sue. i. triū domozū vt dictū est pcedē. c. (Et mello.) mello ē nomē hebreū 2 aliquādo signat quādā vrbē sic vocatā vt p3 Judic. 9. s. egrediat ignis ex eo 2 cōsumat habitatores sicheim 2 oppidū mello. aliqñ aut signat voraginē vt qdā volunt: 2 sic accipitur pcedē. lib. c. 5. s. 1. edificauit pgyrū a mello 2 intrinsecus ied. j. 1. 1. videt qd non cōsonet: ga dicif salomō edificauit mello 2 coequauit voraginē ciuitatis dauid: 2 sic mello 2 vorago distinguunt ibi: 2 sic pōt accipi puenientius p aliquo alio spacio terre: 2 erit mello nomē ppiū. Hebrei enim dicunt qd mello erat qdam platea magna apud tēplū quā dimisit dauid aptā 2 sine edificijs vt hebrei venientes de lōge in solēnta te azimozū 2 alijs festiuitatibus manerent ibi cū nō hērent hospitā 2 eēt apud tēplū deuotionis cā. Salomon aut clausit voraginē coequādo eā 2 plateā illā vallo circūdedit 2 fecit ea ta bernacula p famulis filie pharaonis: ga illa platea erat apud domū filie pharaonis 2 circa tēplū: 2 dicif qd in hoc peccauit nobis tñ nō stat salomonē in hoc peccasse: ga peccata sua exprimunt. j. 1. 1. s. qd amore ardētissimo copulatus est mulierib⁹ alienigenis: 2 qd ppter illas idola coluit. de hoc tñ nō exprimit an peccauerit. (2 murū hierusalē.) de isto muro dicitur. s. 3. Et sciēdū qd salomon vallauit hierusalē triplici muro: ita vt in pmo ambitu esset tēplum dñi 2 mansiones pro sacerdotibus 2 leuitis q fm sortes suas ministrabant in domo dñi: erat quoq ibi domus regia cū mātionibus domesticozū suozū: erat etiā ibi domus filie pharaonis 2 domus saltus libani: in scōo ambitu habitabant pphete 2 viri potentes. vnde in ista scōa clausura legitur qd habitaret olda pphetissa: vt p3 sequen. lib. ca. 2. 2. fierunt ad oldā ppheten vxorem sellum custodis vestium qui habitabat in hierusalē in scōa clausura. In tertio muro erāt opifices 2 alij viri plebei: ante salomonē aut non erat facta ista

distinctio. (Et hebrei.) quedā ciuitas erat i terra israhel que tenebatur adhuc a chaneis. (Et mageddo.) ista erat ciuitas i forte manasse Josue. 17. contra cuius habitatores non pualuerit manasse a pncipio 2 manebat illi in ciuitate: postea aut cōfortati manasse subiecerunt sibi istos chaneos: s. noluerunt occidere illos faciētes eos ibi tributarios Josue. 17. 2 Indi. 1. ista est ciuitas apud quā mortuus est rex Josias pugnās cōtra pharaonē regem egypti seq. li. ca. 23. (Et gazer.) ista est ciuitas in forte effraim 2 noluerit effraite occidere habitatores gazer: sed fecerunt sibi tributarios Josue. 16. ista ciuitas fuit data sacerdotib⁹ in possessionē Josue. 21. (Pharao rex egypti ascendit 2 cepit gazer.) Sciēdū aut qd gazer a pncipio potuerat capi ab effraitis: sed ipsi noluerunt vt facerent eos ibi tributarios Josue. 16. postea aut cū israhelites pugnarent cōtra istam vrbē forte non potuerunt pualere 2 mansit ciuitas semper in possessione chaneorum.

Quo pharao venit ad capiendā vrbem istam cū esset in terra israhel 2 quō in tāto tpe nō capta fuerat a iudeis. Q. 9.

Queretur quō pharao rex egypti venit ad capiendā istam vrbē cū esset in terra israhel: 2 quō in tāto tpe nō capta fuerat ab israhelitis. Rndēdū qd a pncipio potuerant effraite capere vrbē: sed non ceperunt vt haberent tributarios: postea aut nō pualuerunt. De dauid aut oēm q forte nō curauit pugnare cōtra gazer cum haberet gazeritas in tributarios: sicut cōtra multas alias gētes nō pugnabat de chaneis: sed subiecit eos sibi in tributarios: nam oēs q tempore salomonis tributarij erant subiecti fuerant tpe dauid cū salomon nullā gentē sibi subiecit eo qd nō egit bella: vel forte ali qua pacta fuerat interposita aliqñ inter israhelitas 2 gazeritas ppter qd nō licebat pugnari cōtra eos: sed solū erigere tributū

Cū aut dicif quō pharao pugnavit cōtra istam vrbē. Dm q non egit auctoritate sua: quia pugna pertinebat ad israhelitas sed erat pharao socer salomonis cū haberet salomon filiā eius in vxorē infra in littera. 2. s. 3. Ideo erat pax inter salomonem 2 pharaonē. Ascēdit aut pharao pacifice in terrā israhel ad videndū forte filiā suā vel ad gandēdū cū salomone: 2 tūc ex licentia salomonis pugnavit cōtra gazer 2 cepit eaz. vel forte dic pōt qd ideo pharao pugnavit cōtra gazer qd israhelites ppter ali qua pacta inita cū gazeritis nō poterat pugnare contra illos 2 pharaoni ga erat egypti licebat pugnare 2 sic indirecte cedebat gazer israhelitis. (Et cepit gazer succenditq eam igni.) forte succendit ga aliqui gazerites latebant intra domos defendentes se ibi: 2 ga serui pharaonis non poterant semper per vrbē incdere cremauerūt eam 2 simul multos gazeritas exusserunt. (Et chaneūlg habitabat in ciuitate interfecit.) s. pziūq exuerunt vrbem occidit chaneū vel forte cremādo vrbem cremavit simul habitatores eius. (Et dedit eā in dotem filie sue vxori salomonis.) forte erat indotata: 2 qd ipse acgrebat nunc istā ciuitatē de manu hostium poterat eā dare filie sue in dotē.

Queres an pzie esset data in dotē ista ciuitas filie pharaonis. Aliquis dicit qd sic: ga ista ciuitas erat pharaonis eo qd abtulit eam de manu hostium: qd aut suum erat poterat filie sue dare in dotē. Rndēdū qd non erat pzie dos: ga dominiū 2 ppietas dotis pertinet ad mulierē: administratio autē 2 vñs fructus eius ptinet ad virū ad supportāda onera matrimonij. Ideo si diuorziū fiat mulier reddit cū dote sua: 2 sic si salomō repudiaret filiā pharaonis qd poterat facere fm legem Deuter. 24. haberet ipsa dotē suā si esset pzie dos: nō tñ est credendum qd redeunte filia pharaonis in terrā suā qd maneret gazer in potestate eius: quia tūc semp ptineret ad egyptios. istud tamen erat magnum pzeudiciū viris de tribu effraim. s. qd ciuitas de tribu sua traderetur alteri genti. Itē esset pzeudiciū oibus israhelitis. s. qd ciuitas de terra israhel que ex dei mandato pertinebat ad possessionem suā traderetur alienigenis. Itē salomon nō poterat hoc facere ex eisde rōnibus qb⁹ probauimus supra qd non poterat dare in perpetuū regi hyram 20. oppida in terra galilee. S. credendum est qd salomoni pmi serit pharaoni qd acquireret gazer de manu chaneorum 2 daret eam in dotem filie sue eo qd forte habebat iam filium ex ea 2 sciebat qd illa dos pertinebat ad filium succedentem matri: 2 sic non poterat deuolui dominiū vrbis gazer ad egyptios: 2 si fuisset casus dubius forte salomoni non permisisset tradi in dotem ciuitatem istam filie pharaonis. Aliter dicēdū videtur 2 melius. s. qd pharao tenebatur dare filiā suā dando ei ali quid in pecunijs 2 salomon conuenit cum eo qd pugnaret contra gazer 2 acciperet eam maneretq dominiū penes salomonem si ipe

Mello qd fuerit.

triplici muro vallauit salomō hierusalē.

Gazer ff fuerat capta ab israhelitis.

Quo pharao pugnavit cōtra istam vrbē.

Q. 9.

10.

Gazer ff fuerit capta ab israhelitis.

2. rñdo.

Reparavit
salomon
multas ci-
uitates.

†

†

†

†

†

†

†

†

nē: s; ipe labor acgrendi accipet a salomone loco dotis: et tūc si-
ue filia pharaonis decederet sine liberis siue facto diuortio re-
cederet a salomone manebat semp gazer in ptate pharaonis.
(Edificauit ergo salomō gazer). i. postq; pharao acqsiuit eam
edificauit illā salomō. i. repando illā q; rex egypti obussit eam
et diruit aliquā pte eius ad capiendū eā. et ista oia reparauit sa-
lomō. (Et bethozon inferiorē.) Duplex ciuitas erat q; vocaba-
tur bethozon: iō vna vocabatur bethozō supior: et alia bethozō i-
ferior: et iste due ciuitates fuerūt in sorte effraim et manasse Jo-
sue. 16. et. 17. vtrāq; aut barū edificauit salomon. i. reparauit: vt
p. 2. Para. 8. s; h solū dicit de bethozō inferiori. (Et baalath)
ista est alia ciuitas q; dissipata erat et extruxit eā salomō: est aut
ista ciuitas in sorte symeon vt colligit Josue. 15. et. 19. (Et pal-
mirā in terra solitudinis). Ista est quedā ciuitas q; erat in deser-
to ad aglonē terre chanaā et ptinebat ad syros et terra emath:
salomō aut obtinuit eā et edificauit vt p. 2. Paralip. 8. s; abijt
quoq; in emath soba et obtinuit eā et edificauit palmirā in de-
serto. (Et oēs vicōs q; ad se ptinebāt et erāt absq; muro muni-
uit). fuit salomō valde magnus edificator q; fuit tpe pacis erat
q; durissimus: iō edificabat oia q;cuq; edificāda vel reedifican-
da videbat: et q; erat multe vbes in terra sua nō murate muni-
uit eas. nō est aut intelligēdū generalr istud de oibus vicis q;
in terra israel erāt: nā et post salomonē fuerūt viculi nō mura-
ti in terra israel. sed intelligit de illis vicis q; magni erāt ita vt
pprie possent vocari vbes si hēret muros. vel intelligit de ci-
uitatibus q; olim habuerāt muros: et iā oīno corruerāt et nō vo-
cabant vbes sed viculi p defectu muros: vel pōt intelligi de
q;busdā ciuitatib; quas salomō edificauit in deserto syrie apd
palmirā quā cepit. de q; b. 2. Para. 8. s; abijt quoq; i emath
soba et obtinuit eā et edificauit palmirā in deserto et alias ciui-
tates manitissimas edificauit in emath: de edificijs aut palmire
dicit Jofe. 8. antiqta. pgens salomō in desertū supioris syrie ci-
uitatē s; tūc duoz diez itinere a supiori syria distāt: ab eufra-
te vero vnus et maxima babylone sex māsionibus pcul ex-
tāt. hec ciuitas a pibus bitabilibus syrie destitit. cā est q; in i-
feriori terra aqua nūq; iueniāt in illo aut loco fōtes et putei ni-
mis abūdāt. hāc muris eminetibus salomō circūtegēs thamur
appellauit quā greci palmirā vocāt. de pharaōe socero salomo-
nis ait Jofephus. 8. antiq. reges egypti a mineo q; mēphis edi-
ficauit cepunt q; fuit ante abraā p multos annos: nā ab eo vsq;
ad salomonē mille et 30. āni fuerūt. pharao nomē fm egypti-
os signat regē reor ab infantia eos qdē alijs noībus appellari
venietes aut ad regnū hoc q; lingua pīa signat iperū eos suū
se picipatos: puto sigdē et herodotū licarnaseum ppterea post
mineā q; mēphis edificauit dixisse trecētos et triginta fuisse re-
ges egyptior: et neq; eoz noīa declarasse: q; pharao oēs cōi-
ter vocabant: nā post hōz obitū regnātis mulieris vocabulū
posuit noīe nichaulā eā vocitatā fuisse dicēs. (Et ciuitates cur-
ruū et ciuitates egū) i. edificauit ciuitates vbi eēt currus et eg-
p curribus: et ciuitates vbi eēt egtes et eg eoz: nā salomō ha-
buit equarū. 40. milia pīepia et 12. milia eqstriū. diuiserat aut
salomō istos equos p diuersas ciuitates vt essent ibi ad volū-
tatē regis: alij aut multī erāt in vbe in qua salomō erat vt pos-
set ipe quotidie egare et viri sui in egs cū eo: nāz osuetus erat
ire quotidie ad quedā locū irriguū et amenū extra hierl; q; vo-
cabat eden vt ait Jofephus. 8. antiq. de quo. s. 7. diximus. (Et
q;cuq; ei placuit vt edificaret in hierlm et in libano). i. et fecit
q;cuq; alia edificia voluit in hierlm: ibi enī multa egit q; moza-
bas semp ibi voluitq; ob h exornare eā nimis: in libano quoq;
aliq; edificia fecit: et alig putāt q; ista fuerit domus saltus liba-
ni de q; b. 2. s. 7. et q; ideo vocet domus saltus libani q; in liba-
no edificata erat: sed istud nō stat sicut declarātū fuit. s. 7. erat
enī domus saltus libani in hierlm: sed fecit salomon aliq; edifi-
cia in libano q; forte aliq; volebat illuc ire ad recreādū in ve-
nationibus: et ob h construxerat sibi aliq; edificia ibi in q;bus ma-
neret. (Et in oī terra ptātis sue). i. edificauit q;cuq; voluit in to-
ta terra sibi subiecta. Sic enī dō exaltauerat regnū israel mul-
tiplicib; victorijs et acgreddo ciuitates multas de manu hostiū:
ita salomō exaltauit illud multiplicibus edificijs. Nullus qppe
in regibus israel et iuda in edificādo tā clarus fuit. Un cū Jo-
sephus. 15. antiq. in laudē herodis de edificijs suis loqrēt di-
xit q; post salomonē nullus fuerat in edificijs abūdātor ipso
herode. (Uniuersū populū) hic ponit fm huius partis. i. sub-
iectio aduersarioz ex qua pplis pīperatus est et dō. (Uniuersū
pplm qui remāsit de amoris et ctheis et pherezeis et eneis et
iebusseis). i. subiecit sibi salomō oēm pplm alienigenaz existen-

tium in terra israel: de istis gētibus q; ponunt h. Sciēdū aut q;
septē erāt gētes in terra chanaā quas deus expulsurus erat aī
faciē israelitarū. i. iste. 5. q; ponunt hic et due alie. i. chananei et
gergelei Deute. 7. et Josue. 3. hic aut ponunt solū. 5. q; forte de
alijs duabus gētibus nulli erant residui in terra israel: sed oēs
deleti fuerant tpe pcedenti. de hīs aut. 5. gētibus māserāt aliq;
supstites: vel pōt dici q; de oibus. 7. gētibus māserāt aliq; alie-
nigene tpe salomonis: ponunt tū hic iste. 5. gentes solū et subin-
telligunt alie sicut sepe in libris moysi deus volēs dicere q; ex-
cludet de terra israel oēs gētes ponit. 5. vel lex: rarissime autē
ponit septimā gētem. i. gergeleoz: et ita pōt esse hic sed pīa so-
lutio nō tūc adhuc melior eo q; iste sole gētes q; ponunt hic ponū-
tur et. 2. Para. 8. (Qui nō sunt de filiis israel). i. iste gētes nō
erāt de stirpe israelitaz sed bitabāt in terra anteq; introirēt in
eā israelite. (Hoz filios q; remāserāt in terra). i. ex pncipio in-
troitus israelitarū in terrā chanaā manserāt multi de filiis ista-
rū q;cuq; gentiū. (Quos. i. nō potuerāt filij israel exterminare.)
Intelligendū est de tpebus ante dauid. i. tpe Josue iudicū et sau-
lis: nā tūc israelite pugnabant et chananeos et nō puaiebāt cō-
tra illos: dō aut poterat delere oēs istos chananeos sed nō de-
leuit. (Fecit salomō tributarios vsq; ad diē hanc). non est itel-
ligendū q; salomō subiecit sibi nouiter chananeos oēs in tri-
butarios q; salomō nō egit bella p q; subiecit sibi gētes istas.
Sed intelligēdū q; dō subiecit eas oēs sibi q; fuit vir bella-
tor et subiecit sibi gentes multas in tributarias tam de habi-
tantibus in terra israel. i. de chananeis q; de bitatibus extra
terrā israel: nā subiecit sibi moabitas et idumeos et syros et amo-
nitas pce. lib. c. 8. et. 12. Oēs tū isti habitabāt extra terrā israel:
subiecit et sibi philistinos q; erāt de stirpe chananeoz: et isti erāt
potētissimi hostes israelitaz pce. lib. c. 8. ita igit de oibus alijs
etheis amorreis et ceteris gētibus itelligēdū est q; ipse subiuga-
uerit eas et nō salomō: dō tū q; salomō subiecit eas sibi. i. hūit
subiectas q; sic pī suis reliq;rat illas. Aliter pōt dici q; salomō
subiecit sibi istas gētes nō qdē pugnādo: sed forte volebat fa-
cere bellū cōtra illas: et ipse timētes potentiā magnā salomonis
tradiderūt se ei in tributarias. pīus tū sentus melior est q; nō
est nimis verisile q; ille gētes vnanimīter se traderēt salomōi
nullo facto bello: dō vsq; in diē hāc. i. vsq; ad tēpus quo scri-
ptē ē libro iste a Dieremia pax aī captiuitatē babylonicā. post-
q; enī iste gētes subiecte fuerūt israelitis ip māserūt tributarie
eoz: vñ nō legūt ob hoc aliq; bella post hoc facta cū philistinis
vel alijs chananeis sic ante h tpe iudicū et saulis et dō legebat:
nā maria et frequētissima bella israelitaz erāt et philistinos.

(De filiis aut israel.) hic ponit tertius huius ptis. i. libertas
cuiū. nā israelite erāt liberi ab oibus seruitutibus et dō. (De fi-
liis aut israel nō s; tuit salomō seruire q;cuq;). i. nullus de israe-
litis seruiebat tēpo: e salomonis sed soli isti alienigene qui sub-
iecti erant in tributarios.

(Quomō dō q; Salo. nullū de israelitis seruire s; tuit cū isra-
oicat q; pmebat iudeos magnis tributis. Questio. 11.

Queretur quō ē vep q; nō s; tuit quēq; de israelitis
seruire q;cuq; i. 12. dō q; salomon imponebat
grauia onera et tributa israelitis: vñ mortuo illo venerūt israe-
lite ad robōā filiū eius dicētes pī tuus durissimū iugū iposuit
nobis: tu itaq; nūc iminue paululū de iperio patris tui durissi-
mo et de iugo grauissimo qdē imposuit nobis et seruieamus tibi.
Alig respondet q; salomō sicut a pncipio regni fuit vir
bene se hīs ad deū et in senectute sua deprauatū est cor eius. j.
11. ita se habuit ad pplm q; in pncipio regni nō exigebat aliq;
tributa ab eis pmitēs oēs in libertate: s; deueniēs ad senectū-
tē effectus est auarus et extorquebat a pplō tributa grauissima:
istud aut qdē dō hic itelliget de pncipio regni salomonis: et qdē dō
j. 12. itelliget de fine regni eius. C dōm tū q; h istud aliq; sit
vez. i. q; salomō a pncipio regni bñ se hēret ad deū: et ad pplm
et in fine regni male se hēret: tū nō est verū q; salomō oīno libe-
raret israelitas a tributo: nā salomō et in pncipio regni sui nō
fuit melior q; dō: ipe tū dō recipiebat tributa ab israelitis nā
s; tuerat aduran sup tributa pcedē. lib. c. 20. ergo et salomon
poneret tributa. Item tributa erāt ordinaria a pncipio regni
saulis sic p. 3. s. 1. lib. c. 17. cū quesuit dō qd daret viro q; pcutē
ret goliath philisteū. rñsum est ei q; rex faceret domū pīs sui
liberā a tributo: nō est ergo verisimile q; salomon tolleret tri-
buta israelitarū q; osueta erāt solui a tāto tpe. C Sed dōm q;
intelligit ista libertas nō a tributis sed a seruitijs q; fiebat in
opibus regis. i. q; in edificādone tēpli et domoz regis et alioz
edificioz nō cogebat salomon aliquem de israelitis laborare

Tertius Regum * Abuleis

b

Contra
Israelite sp
soluerūt tri-
buta regi-
bus.

Rñ. anc.

manibus suis: et hoc maxime in edificatione domorum suarum. nam in edificatione templi israelite sponte volebat operari: id multum eorum manibus suis operantur: in edificatione tamen quod pertinebat ad regem non coegit quicquam israelitarum servire: sed fecit eos perfectos opus ita ut ipsi possent laborantibus: et hoc per litteram istam quod non de filiis aut israel non constituit salomonem quicquam tributarium: sed de non constituit servire quicquam. scilicet in laboribus manualibus. hoc per clarum. 2. Para. 8. cum de portis de filiis israel non posuit ut serviret opibus regis: ipsi enim erant viri bellatores: et tamen isti non servientes in opibus solvebant tributa. Domus est tamen sicut prius dicebat quod salomon a principio regni non imposuerit tam gravia tributa sicut postea in senectute: nam tunc depravatus est cor eius deum et de populo.

† (Sed erant viri bellatores). id est non serviebant manualiter israelite sicut chanaan: sed erant viri bellatores. id est assignati in viros bellatores. (Et ministri eius). id est aliqui de israelitis erant ministri salomonis: istud intelligitur de ministris qui serviebant ei in domo sua ad famulatum regium qui famulatus erat honorabilis: non tamen ad aliquas edificationes vel culturam agrorum aut alia opera manualia.

† (Et principes et duces de perfecti currum et equorum). Vocantur principes illi quibus commissa erat aliqua terra regenda a salomone: vel erant principes famulorum salomonis vel forte erant principes operantium: sicut de infra. scilicet erant autem principes super omnia opera salomonis: duces vocantur illi qui erant super exercitum: nam sicut erant assignati viri bellatores ita erant assignati duces eorum: perfecti currum et equorum possunt vocari illi. id est perfecti salomonis qui providebant domui eius de cibis et omnibus necessariis per 12. menses anni. isti enim habebant curam ferendi paleas et ordium per eam ad civitates illas ubi erant vel ubi rex constituebat. et isti. id est erant distincti per 12. provincias terre israel de quibus. scilicet 4. Alii possunt vocari perfecti currum et equorum. id est perfecti illorum qui vebant eam et qui vebant curribus: nam salomon constituerat viros bellicosos et super eos posuerat duces: ut per litteram istam. fecit autem diversos modos bellatorum quod quosdam fecit pedites alios egres et alios in curribus pugnantes: id sicut statuit principes super totum bellum et super pedites specialiter: ita statuit super egres quosdam duces et alios super viros egredientes in curribus: et isti vocabantur perfecti currum et equorum.

† Queretur quomodo de quod salomon habebat viros bellatores et duces: et quod filii israel non serviebant in aliquo opere eo quod erant viri bellatores cum salomon non fecisset aliquam bellam sed fuit totum ipse suum pacificum. Respondetur quod non habebat salomon viros bellatores qui actualiter bellarent: sed habebat multos viros ascriptos militie: nam si salomon non haberet bellam: quod tamen poterat illa aliquam habere habebat viros assignatos per militiam et ne gentes vicine viderent salomonem esse omnino rusticum regem iudicarent eum tanquam non potest resistere ob defectum apparatus belli: ideo quod salomon minus vacasset bellis quod omnes reges predecessores et successores sui: tamen nullus rex fuit in israel ante vel post qui tantum belli apparatus haberet. scilicet in eorum curribus et armis nam 40. milia preposita equorum currilium habuit et 12. milia equitum quod nullus rex in israel legem habuisset. scilicet 4. et sicut habebat viros militie ascriptos: ita et habebat duces eorum ita ut esset bellum ordinatum in apparatu suo si pugnare opus esset. et ob hoc isti israelite ascripti militie non cohebant ad aliqua opera servilia manualia sed alienigenae tributarii faciebant illa. (Erant autem principes super omnia opera salomonis). de israelitis non erant aliqui operantes manualiter sed erant principes operantium. scilicet ut viderent quid fieri deberet et considerarent diligenter ne opera fierent negligenter et inordinate. et isti erant principes operum salomonis. scilicet qui edificabat domos suas et faciebat omnia alia opera edificationum isti principes preerant opibus. (Quingenti quinquaginta). scilicet isti principes: sed dicitur quod 2. Para. 8. ponit pauciores principes. id est ducem quinquaginta. Aliquis dicit quod ibi positus est numerus minor et ommissa est maior pars: sicut sepe fit in scriptura quando idem numerus ponitur in diversis locis quod raro ponitur equalis. Sed omnino non stat quod ibi de omnes principes erant ducem quinquaginta. ergo non erant plures. Respondetur quod salomon habebat duplices principes. scilicet quosdam ut possent exercitui tam equibus quam curribus quam pedibus: alios autem principes qui perant opibus regis in fabricationibus: illi enim qui perant exercitum erant ducem quinquaginta et qui preerant opibus erant trecenti et omnes simul erant quingenti quinquaginta. istud per quod 2. Para. 8. de omnes autem principes exercitus regis salomonis fuerunt ducem quinquaginta qui erudiebant populum: de trecentis autem principibus operum per. scilicet 5. id est fuerunt ita quod salomoni septuaginta milia eorum qui onera portabant absque prepositis qui perant singulis opibus numero trium milium trecentorum: et trecenti de illis erant prepositi maiores qui proprie vocantur prepositi. hic autem vocantur quingenti quinquaginta: qui ponuntur principes

cipes tam exercitus quam operum quod per litteram istam de immediate. (Qui habebat subiectum populum et statutis opibus impabatur). id est quod pars istorum habebat populum subiectum. scilicet impabatur ea quod facere deberet israelite. alia autem pars perant statutis opibus: et sic erat ducem quinquaginta principes super exercitum et trecenti super opera regis.

† An salomon peccaverit subiiciendo chaneos in tributarios et non occidendo eos.

Questio. 13.

Queretur an salomon peccavit subiiciendo sibi chaneos in tributarios et non occidendo illos.

† Aliquis dicit quod sic quod lex iubebat quod israelite non faceret aliquod pactum cum chaneis ad mittendum eos vivere sed occideret in ore gladii Deuter. 20. et si israelite vellent omittere viuentes chaneos in terra deus comminabatur mala eis Num. 33. scilicet si autem nolueritis interficere habitatores terre qui remanserint erunt vobis quasi clavi in oculis et lancee in lateribus et aduersabunt vobis in terra habitationis vestre: et quicquid cogitaueritis illis facere vobis facia simile Iudic. 2. Respondendum quod non potest ostendere manifeste an peccaverit salomon: dicit enim Nicolaus et beatus si salomon egit hoc ex cupiditate tributorum peccavit dupliciter. Primo per avariciam quod desiderabat immensam pecuniam: et ob hoc inclinabatur ad agendum contra legem. Secundo per inobedientiam quod lex iubebat chaneos occidi et ex nullo pacto eis parci. Si autem egit hoc salomon ad liberandum israelitas ab opibus manuum et propter devotionem ut isti magis laborarent in opibus quam ipsi israelite non peccavit: et dicunt simile esse quod Josue et alii israelite subiecerunt gabaonitas in cultum altaris domini ad cedenda ligna et oportadas aquas Josue. 9. Sed omnino quod istud exemplum non applicatur quod israelite non subiecerunt sponte gabaonitas ad serviendum altari: quod nesciebant an essent chaneae sed sefellere gabaonite israelitas dicentes se esse de terra longinqua et non de terra chanaan: et sic inierunt pactum simul pro iuramento ab israelitis quod non nocerent eis. Postea autem comperto quod essent chaneae israelite volebat occidere eos sed timens periculum non occiderunt illos: et in pena subiecerunt eos servituti altaris: si tamen scivissent illos esse chaneos nunquam dimisissent eos vivere ut servirent altari vel toti populo. Hic autem salomon sciens et volens subiiciebat sibi in tributarios ipsos chaneos: id non erat similis casus. Hoc tamen non obstante videtur quod non peccaverit salomon in hoc quod non ponit inter peccata sua. nam scriptura solum increpat eum de adoratione idolorum et quod ardeat amavit mulieres alienigenas. I. 1. ergo videtur quod in hoc non peccavit. Item ecclesiastici. 47. ponunt laudes salomonis et peccata sua: et tamen non ponit nisi de mulieribus et de idolis per hoc quod de ibi dedisti maculam gloriæ tuæ. Item salomon erat adhuc nimis devotus deo intantum quod noluit quod maneret vxor sua in domo deo eo quod aliqui fuerat ibi arca ut per litteram istam et 2. Para. 8. ideo si subiicere gentes istas in tributarias esset contra legem nullo modo subiecit eas sibi salomon. Item illa quod non videtur militare contra salomonem sed de omni: nam de fuit qui subiicit istas gentes in tributarias et non salomon nulla bella egerit ut supra declaratur est. ideo david peccaret sed de david non est credendum quod peccaverit in hoc cum esset vir valde devotus potissime quod scriptura ponit peccata eius et non enumerat istud cum illis: ideo credendo quod ex dispensatione aliqua factum fuerit quod david posset sibi subiicere has gentes in tributarias. Item dato quod salomon subiecit sibi istas gentes post mortem david: tamen non peccaret quod deus ageret hoc ex dispensatione eo quod ipse volebat quod salomon esset pacificus ut posset edificare templum sicut ipse prederat quod daret ei pacem ab omnibus hostibus predece. li. c. 7. et. 1. Para. 22. ideo cederet quod ille gentes subiicerent ei in tributarias: quod si deberet pugnare contra illas efficeret vir bellator et effusus sanguinis sicut pater suus et non vacaret ei tempus ad edificandum templum istud inquit Ecclesiastici. 47. scilicet salomon impavit in diebus pacis cui subiicit deus omnes hostes ut cederet domum in nomine suo sed subiectio quod a deo fit sine peccato est: et ista non fuit alia nisi quod subiiceret ei gentes in tributum: ideo non peccavit salomon faciendo istas gentes tributarias siue ipse subiiceret eas siue david prius eas in tributum subiecerit. motum autem huius est duplex. Primum est quod siue david siue salomon subiecit sibi istas gentes in tributarias videtur fecisse ex quadam dei dispensatione ut. scilicet declaratum est. Secundum motum est quod lex illa quod phibebat mitti vivere ipsos chaneos non extendebatur ad tempus: intelligebatur enim quando pauci de chaneis essent subiecti israelitis quod reliqui non pmitterent vivere sub aliqua conditione pacis tributum vel servitutis: postquam autem maior pars chaneorum esset deleta: ita quod reliqui non auderent nec possent resistere israelitis poterant israelite subiicere sibi illos chaneos in tributarios

Q. 12

† An salomon si non faceret bella habebat tamen viros bellatores pro militia assignatos.

† Numerus principum salomonis. 1. opio.

Contra.

Respon.

tributarios. sic aut erat nūc qz de chananeis fuerat maior pars deleta: iō reliq poterat subdi tributo. Aliter ēt dici pōt qz phibitio de pmittēdo chananeos vinere itelligit qñ israelite non hērent locū sufficiētē ad bitandū: nūc aut erat spaciofa loca bitationis p toto israel: 2 si occideret oēs chananei. s. iste. 5. gentes q hñr hic: israelite nō possent occupare terrā 2 repleret illa serpētibus 2 bestiis q cōlumerent israelitas: iō ne sequeretur illud incōueniēs fuit licitū subiici chananeos in tributarios 2 relinq eis terrā bitandā. qz aut eēt ista cā rōnabilis ad oimittēdū eos p qz istā cām allegauerat deus excusando se qz nō daret terra chanana israelitis imediate vt itroirēt in illā. Ezo. 23. s. nō eiciā eos a facie tua āno vno ne terra in solitudine redigat 2 crescant 5 te bestie: paulatim expellā eos de spectu tuo donec augearis 2 possideas terrā. Nūc aut israelite venerat ad mariā multitudinē suā 2 nō videbant posse bitare occupādo maiore terrā qz nunc occupabāt: iō nō decebat qz occiderent oēs chananeos: qz tūc ipleret terra bestiis. Ad rōnē aut in 3. iuz ex auctatibus pbātibus nō eē pmittēdos chananeos vinere. dōz ēt sic fuit. s. nñsuz tribus modis. (Silia at.) Dic ponit ps ici dētaliz: 2 ponit. 4. icidentia. Primū est filie pharaonis in domū suā trāslatio. Scdm est mello edificatio. ibi. (Tūc edificauit.) Tertiū sacrificioz oblatio. ibi. (Offerebat quoqz.) Quartū seruoz salomonis 2 byrā nauigatio. ibi. (Lassent quoqz.)

¶ Circa pñm dō. (Silia aut pharaonis ascendit de ciuitate dō in domū suā quā ei edificauerat salomō.) Salomō enī tres domos fecerat. s. suā 2 domū saltus libani 2 domū filie pharaonis. s. 7. cū āt nōdū eēt edificata domus illa manebat filia pharaonis in domo in qua pñs morabatur dō. s. 3. s. accepit nāqz filiaz pharaonis 2 adduxit in ciuitatē dō donec cōpleret edificas domū suā 2 domū dñi. nūc vero cōpleta illa domo trāstulit salomō filiā pharaonis illuc vt nō esset in domo dō. Sciēdū at qz salomon habuit multas tā vxores qz cubinas vt p. 3. j. 1. 1. 2 tñ nulli eaz edificauit domū nisi filie pharaonis eo qz ipam diligebat sup oēs 2 erat ipa tanqz dñia: ceterae aut h eēnt vxores tñ magis reputabant vt cubine: iō oēs pñcabāt ipam beatissimā: vñ salomō dicebat de illa. Cant. 6. 60. sicut regine 2. 80. cubine 2 adolefcētlaz nō est numerus. vna est colūba mea 2 pfecta mea viderūt eā filie syon 2 btissimā pñcauerūt regine 2 cubine laudauerūt: 2 itelligunt ista quantum ad litteram de filia pharaonis: ideo hūc soli edificauit salomon domus. Ceterae autem vel manebāt cum ipsa in domo illa vt minores vel erāt in domo regis: vel erāt in alijs domibus minus famosis de qbus scriptura nō facit mētionē. Queret qre salomō trāstulit filiā pharaonis de ciuitate dō. Respōdēdū qz nō dōz intelligi qz filia pharaonis pñs eēt in ciuitate dō 2 nunc de ea recederet qz nūc iuit in domū suā: 2 tñ domus sua erat i tra ciuitatē dō. Pro quo sciēdū qz ciuitas dauid vocat foraliciū mōtis syon vbi pñs bitabant iebusei: 2 dō capiēs illud castrū vocauit ipum ciuitatē suā pñ. lib. c. 5. ibi aut edificata fuit domus p dō ab artificibus byrā. e. c. 2. 1. Para. 14. 2 illa vice bat esse i tra ciuitatē dō: nūc aut salomon edificauerat domū suā 2 tēplū dñi intra ciuitatē dō in cacumine mōtis 2 ad radices atroz tēpli erat domus filie pharaonis. vt declaratum est supra. 2 colligit ibi ex lra: iō erat intra ciuitatē dō: sed dō qz filia pharaonis ascendit de ciuitate dō in domū suā. i. ascendit de domo dō in domū suā. 2 tunc stat qd. s. qre ascendit de domo dō ad domū suā. Respōdēdū qz fecit hoc salomō qz arca dei fuerat i domo dō: 2 nolebat qz ibi eēt vxor sua. vt p. 3. 2. Para. 8. s. dixit enim rex nō bitabit vxor mea in domo dō eo qz scificata sit qz ingressa est in eam arca dñi.

¶ An ppter ingressum arce in domū dauid esset illicitū bitare ibi filiā pharaonis vel aliā feminā. Questio. 15.

Queretur vterius an ppter ingressionē arce in domū dō esset illicitū bitare ibi vxorem salomonis. Alijs dicet qz sic nā salomō dixit qz erat sanctificata domus p ingressum arce: 2 ob h nō deberet ibi bitare vxor sua: ergo p qz erat illicitū. Itē ista domus erat scificata sicut tēplum p ingressum arce: sed in tēplo nō liceret bitare alicui laico: iō nec in illa domo liceret bitare vxori salomonis. Respōdēdū qz nō erat illicitū habitare ibi vxorez salomonis: qz ante hoc bitabat ibi vt p. 3. 3. s. accepit nāqz filiā pharaonis 2 adduxit eā in ciuitatē dō donec cōpleret edificas domū suā: si tñ esset illicitū morari ibi vxorez salomonis nō tenuisset eam ibi nec p vnum diē: iō vñ qz nō erat illicitū manere ibi. Itē dauid erat vir scūs 2 cauebat nimis offendere deū: si igit eēt illicitum morari ibi ipse nō māsset ibi: 2 tñ manebat ibi cū sa

milīa sua. nā intra domum suā parauit locū arce dñi pcedenti lib. c. 6. et. 1. Para. 15. et. 16. ergo nō erat illicitū salomoni manere ibi cū vxore sua. Itē dato qz ista domus scā esset quando erat ibi arca: tñ postq recessit inde arca nō erat scā: iō poterat trāfire ad quoscunqz vsus humanos. sic p. 3. de tabernaculo moysi qd figebat p desertum: nā dū esset fixū nō licebat alicui laico introire intra ambitū illius: 2 tñ postq tabernaculū mortū erat licebat cuiqz laico stare in loco vbi fuerat pñs tabernaculū 2 ēt scā scōz: qz iam nō manebat aliqua scificatio loci. nūc aut erat arca in tēplo: ideo poterat manere vxor salomonis in domo dauid. Itē dauid manebat in domo illa manente arca ibi. ergo a fortiori posset filia pharaonis manere ibi postq recesserat arca. Itē ipsamet filia pharaonis māsset ibi dū eēt arca ibidē anteqz duceret in tēplum: ergo a fortiori posset nūc manere ducta arca in tēplum. p. 3. antecederet qz salomon accepit filiā pharaonis in vxore duxit eā in domū dauid. s. 3. 2. tñ tūc erat arca ibi eo qz nondū trāslata fuerat ad tēplū eo qz nō erat factū tēplū nec domus regis: vt p. 3. ibidem. Itē salomō putabat se licite bitare in domo illa: qz non dixit non bitabo ego in domo dō: sed nō habitabit vxor mea: ergo ēt ipsa poterat licite bitare ibi qz mulier nō magis phibebat accedere ad res sacras qz vir laicus: sed salomon erat laicus cū esset de tribu iuda: ergo si licebat ei manere in domo dō liceret ēt vxori sue. Cdm igit qz in domo dauid erant due diuisiones siue duo bitacula separata: 2 in vno illoz bitabat dauid 2 in alio erat arca dñi: 2 intātū differebat ista duo habitacula qz quāqz dō vel alig de domo sua essent polluti immūdictis legalibus non polluebāt locū arce. Vñ h alig mōzereat alig in domo dauid 2 esset polluta ipa domus 2 oēs bitantes in ea. Numer. 19. non polluebat locus arce. qd p. 3. qz qñ mortuus est paruulus in domo dō ipse lauit se 2 itroiuit in domū vbi erat arca pced. lib. c. 12. 2 tñ pollueret locus arce non ingressus fuisset illuc dō: nec ēt vellet qz maneret ibi arca dei qz magna irreuerētia irrogaret ei in hoc. In illa aut domo in qua erat arca dum manebat ibi nō morabatur dō nec aligs boiū: sed introibāt illuc ad orādū: mortuo ēt dō cū salomō hēret vxorem suā in domo dō nō introibat in locū arce ad bitādum: sed ad orādū interdū. Post qz vero arca ducta fuit in tēplum non solū licebat salomoni 2 vxori sue bitare intra domū pñā in qua morabatur dō: sed etiā in domo illa in qua erat arca pñs cū iā nō esset locus ille sacer post recessum arce: 2 ob hoc dauid putauit licitū sibi esse manere in domo illa in qua nō erat arca. Salomon ēt cū vxore sua putauit licite manere in eadē domo: 2 māsset vñqz quo facto tēplo ducta est illuc arca: 2 postea adhuc māsset filia pharaonis in domo dō quousqz domus sua edificata ē. Licuisset ergo semper ibi bitare: salomon tñ ex abundāti deuotione ad signāda magnā scitātē qz fuerat in domo illa manēte ibi arca tanqz nūc maneret relige illius scitatis voluit qz non maneret ibi vxor sua. Sciēdū tñ qz istud nō erat pñcipalr nisi ad euitādū coitū iugālē fieri in domo illa qz loca sacra iudicā nimis polluta effusione sanguinis vel seminis: 2 ob hoc voluit qz vxor sua esset in alia domo vt ibi esset thoroz iugalis: 2 non in domo dauid: quo facto ipse salomon māsset in domo dauid qz recederet inde vxore non erat occasio polluedi domū seminis effusione. 2 tñ ad hnc coitus iugalis licitus erat in domo illa: nam ibi tenuit salomō multo tpe vxore suā: sed qz tunc nōdū fecerat domū p vxore sua tenebat eā in domo dō: 2 non obseruabat istā reuerētia qz erat superogationis. Si aut esset reuerētia necessitatis etiā si salomō nōdū edificasset domū nō tenuisset ibi vxorem suā. Nūc aut facta domo voluit obseruare reuerentiaz superogationis. Ad pñā rōnē dōm qz domus in qua erat arca erat sanctificata dū ibi manebat: 2 postq recessit nō erat scā: alia aut pars domus nunqz fuit scā pñe loquendo siue existēte arca in domo dō siue nō: sed salomō vocauit eā scificatā largissime quātum ad quādā reuerētiaz superogationis. Sciēdū tñ qz salomō non loquit de parte domus in qua erat arca: qz in ista nunqz habitauerat vxor sua eo qz ipse acceperat vxore dum maneret arca in domo dauid. s. nōdum edificato templo supra. 3. 2 tñ hic dōz qz ascendit filia pharaonis de ciuitate dauid 2. 2. Para. 8. dō. non habitabit vxor mea in domo dauid. ergo necessario intelligit de domo in qua pñs erat ista filia pharaonis 2 in illa nō erat arca. Ad scdm rōnē dōm qz illa pars domus dauid in qua erat arca erat sanctificata sicut templum eo tempore quo erat ibi arca: post recessum autē eius non erat sancta nisi large vt dictum est. alia aut pars domus nunqz fuit sancta nec existente ibi arca nec recedente: iō

Tertio.

Quarto

Quinto

Sexto.

B
In domo
dauid erat
due diuisiones.

Ad rōnē
in pñcipio.

†
De edifica-
tione melli.

Semper licuit sibi quibuscunque habitare. (Tunc edificavit mello.)
Istud est scd; d edificatioe mello: quid aut sit mello supra declaratum est. David enim non edificaverat mello nec coequaverat voragine: sed incepit edificare ex ipsa mello pce. lib. c. 5. f. 7. edificavit p gyruz a mello 2 intrinsecus. Dicit aut q in ista mello siue platea magna fecit salomō tabernacula p seruis filie pharaonis. motiū aut est q post qd dē transitū filie pharaonis in domū suā mor dē de edificatioe mello. (Offerebat quoq;.)

†
Istud est tertiu. f. salomonis oblatio: 2 ponit de oblatione ista qz erat valde famosa. f. qz offerebat victimas multas qd colligitur sequē. c. cum dē q regina saba mirata est videns holocausta q offerebat salomō in domo dñi. (Offerebat quoq; salomon tribus vicibus p annos singulos.) i. iubebat p se offerri vel dabat aialia ad offerendū: nā ipse salomon p se non imolabat qz cū esset laicus nō licebat ei hoc facere. Queret q erat iste

Qd. 16

†
Quib; vici
b; salomon
offerebat
ordinarie.

tres vices quibus salomon offerebat p singulos annos. (Re spōdendum q hic ponunt sacrificia ordinaria salomonis: inter dū tū p aliquas cās emergētes salomō sacrificabat: sed illa nō erāt sacrificia ita famosa sicut ista ordinaria: iō cum magna essent credēdū est q fierent in aliquibus magnis festiuitatibus: inter hebzeos aut erāt duplices festiuitates. f. quedā que replicabant sepe p annū 2 alie q semel in anno erāt. Prime erāt dne. f. sabbatū qd in qualibet hebdomada erat 2 festū chalēda ruz qd erat pma die cuiuslibet mēsis Nume. 28. et. 29. Solēnitates aut q nō replicabant p annum erāt. f. festum azimoz 2 pētecostes 2 clangoris 2 ppitiationis 2 tabernaculoz Leui. 23. et Nume. 28. et. 29. Inter istas aut solēnitates ille q nō replicabant erāt excellētiore: iō in illis vōm est q salomō imolaret: qz tū erāt. 5. dubiū est q erāt. 3. illarum in qbus salomō imolabat: 2 vōm rōnabiliter q erāt. 3. solēniore istaz. f. 2 iste sunt festū azimoz 2 pētecostes 2 tabernaculoz. iste enim erant ceteris solēniore qz in hijs iubebant oēs israelite veniret in locum sanctuarij Exo. 23. et. 34. 2 Deute. 16. tūc adueniente toto pplo rex faciebat sacrificia mirabilia. f. offerēs aialia multa. Queret vterius quō dē q solum in tribus festiuitatibus rex imolabat: nā videt q pluries deberet imolare cū quotidie fierent sacrificia. Respōdēdū q sacrificia fiebāt quotidie in sanctuario 2 differēter: qz nō fiebāt talia in die festo sicut in diebus pfestis: sed erāt maiora 2 fm dñam festoz erat dñia oblationum. de quo p3 Nume. 28. et. 29. ita q nulla dies sine sacrificio maneret: ista tū sacrificia erāt ordinaria 2 fiebāt de expensis sanctuarij: ipsi tū laici nō cōpellebant ad faciēdū aliqua sacrificia sed qñ gratis offerret acceptabantur. istud aut erat verū nisi semel in anno. f. in die phasē: nam tūc oēs de israel cogebant offerre agnū anniculum immaculatū p singulas domos vt in qualibet domo comedere si domus sufficiens erat ad comedēdum vñ agnū Exo. 12. 2 iste agnū imolabat in loco sanctuarij sicut cetera sacrificia Deute. 16. si quis vero nollet offerre istud sacrificiū semel in anno occidebatur erat Nume. 9. istud aut salomō offerebat celebrās phasē in domo sua sicut celebrabat in oibus alijs domibus israelitarū: 2 istud non cōputat qñ vñ de istis trib; sacrificijs eo q lar ge vocat sacrificiū: sed in festo azimoz offerebat multa aialia tā in holocaustum qz in hostias pacificas. idem in pētecoste 2 idē in festo tabernaculoz ad nullā tū istarum oblationū obligabatur sed spōte agebat: 2 nullus laicus vel sacerdos obligabatur aliqui de sumptibus suis facere sacrificiū nisi incideret in aliqua pctā pp q lex imponebat sacrificiū p pctō vt p3 Leui. 4. et 5. 2 Nume. 5. de redditibus aut scitarij sacrificia quotidie faciēda erāt vt dictū est. (Holocausta 2 pacificas victimas). f. in qualibet vice istaz triū offerebat ista duo genera sacrificioz d quoq; ceremonijs p3 Leui. 1. et. 3. aliud aut genus sacrificij erat p pctō: 2 istud nō erat tā spōtaneū sicut holocaustū 2 hostia pacifica: qz regulariter imponebat p aliquibus panis: iō salomō nō offerebat illud. (Sup altare qd edificauerat dñō.) i. sup altare qd fecerat salomō qd erat i altitudie cubitoz. 10. et. 10. lōgitudine 2 totidē latitudine. 2. Para. 4. 2 istud erat corā dñō. i. in atrio sacerdotū: 2 in illo offerebat. aliud aut fecerat moyses 3 in illo iā nō offerebat. (Et adolebat thimiam corā dñō.) i. dabat sacerdotibus thimiam ad hoc q adoleret. i. cremaret illō corā dñō. f. in altari thimiamatū itra tēplū: ipse. n. p se nō adolebat illud cū nō eēt sacerdos. (Perfectus est tēplū) istud ponitur hic icidēter qz dicebat de opib; salomonis 2 de sacrificijs ei; q fiebāt i tēplo: iō dē q tēplū iā pfectū erat. (Classē quoq;)

Qd. 17

†
An tū teri
anno salo
mō offerret
Rñio.

Dic ponit. 4. f. seruo; salomonis cū seruis byrā nauigatio 2 dē (Classē quoq; fecit rex salomō in asiongaber) est asiongaber

†
Asiongaber
vbi.

gdā portus maris rubri 2 est in pte orientali terre chanaā. vñ Exo. 23. dē ponā terminos tuos a mari rubro vsq; ad mare palestinoz: 2 tū mare rubrū ponit ibi p oziēte: est ista ciuitas asiongaber in terra idumee qz in mari illo in termino oziētali coniungunt terra chanaā. f. duaz tribuum 2 dimidiē 2 terra idumee. Ista ciuitas asiongaber fuit oliz famosa valde 2 portus accommodus valde nauibus sed alexāder magnus edificia vrbis 2 portus terre coequit. Et dē q fecit classē. i. multitudinē nauū. hebat aut salomō mare magnū. f. mediterraneū ab occidēte qd vocat mare palestinoz in quo poterat classē facere 3 nō legit q ibi fecerit sed solū in mari rubro in sinu arabico: eo q ipse volebat mittere ad terrā indoz. f. in opph 2 in alias partes indie vbi erāt res pciolē vt idē deferrent: sed p mare palestinoz nō poterat illuc nauigari: iō fecerat classē in mari rubro. (Que ē iuxta baylan.) ista est gdā ciuitas famosa in terra idumee q aliqui vocat elath vt p3 Deuter. 2. apud istas duas ciuitates trāserit israelite veniētes p deserta arabica de egypto in terrā chanaā: nā coacti sunt circuire terrā idumee: 2 dē de in pte oziētali eius trāsire p ista duo loca: vñ Deutero. 2. dē circuiimus mōtē seyr lōgo tpe. i. terrā idumee: 2 postea segtur. cūq; trāsiremus fratres nros filios elau q bitant in seyr p viā cāpestre de elath 2 de asiongaber venimus ad iter qd ducit ad desertū moab. ista ciuitas vocat nūc ciuitas elana muta to noie parū ab hebzeo. (In litore maris rubri.) mare rubrū bz duos sinus. f. pficū 2 arabicū: nā incipiēs a pte indoz extēdit vna ps eius versus pfidem et vocat sinus pficus: alia ps extēdit magis versus meridiē 2 tāgit egyptū fluitq; p deserta arabica: iō vocat sinus arabicus. neuter tū istoz sinuz fluit in mare magnū vel mare mediterraneū. sed sunt coartati limitibus terrarū sicut magne latus: ideo iste sinus arabicus ex pte tangit egyptū: 2 tū secat eā ab oziēte vsq; in occidēte eo q in egypto desinit 2 nō pcedit vsq; ad mare mediterraneū: qd est in pte occidētali egypti: iō sic soluit difficultas illoz q dicūt quō poterat israelite exire de egypto p viā terre philistinoz nō trāsēdū de mare rubrū: 2 p viā deserti nō poterat trāsire qm itarent in mare rubrū. f. qz si israelite inissent p terrā philistinoz descēderēt a mari rubro deuīates ab illo: qz nō ptingit vsq; ad ptes occidētales egypti: si aut irēt versus oziēte appropinquarēt mari rubro: sic aut factū est: de hoc p3 Exo. 13. quāq; ibi fm alioz positionē aliter fuit assignatus trāitus maris rubri: erat autē iste sinus maris rubri arabicus in quo salomon classē fecit. (In terra idumee.) asiongaber est portus terre idumee: nā h; terra israel puenit vsq; ad mare rubrū ex pte oziētali: tū portus asiongaber nō est in pte terre israel sed in pte idumee: vbi ē etiā pncipiū terre moabitaz: vt colligit Deute. 2. poterat aut salomon facere classē in asiongaber qz rex idumee erat sibi subiectus: cum vō subiecisset sibi idumeos in tributarios 2 potuisset pfidiū in idumee pce. lib. c. 8. (Mistq; byrā in classe il la seruos suos.) istud fuit vt illi erudirēt seruos salomonis nā serui salomonis nō erāt viri nautici: serui aut byrā erāt pti in arte nautica vt dē in lra. sic ēt serui salomonis non erāt pti in cedēdo ligna: iō salomō petiuit vt eēt serui byrā cū seruis salomonis instruēdo eos in arte cesoria 2 dixit. scis. n. qm in pplo meo nō est vir q sciat ligna cedere sic sidonij: iō sint serui mei cum seruis tuis. 5. (Viros nauticos 2 gnaros maris). f. viri byrā erāt nautici. i. scientes arte nauticā: ēt erāt gnari maris. f. scientes loca maris p diuersos tractus terrarū: 2 hoc opus erat ad eundū in opph qz p lōgos terre circuitus ibat illuc ex asiongaber. Causa aut qre serui byrā erāt nautici erat qz bitabāt in litore maris. f. in tyro 2 sidone. fuit aut ciuitas famosissima at tūq; in rebus nauticis: conueniāt. n. ad eā mercatores de oibus ptribus orbis. de cuius glia describit late Eccliel. c. 27. hebzei aut nō erāt tātū oediti occupationibus maris: iō nō nōnerāt arte nauticā. (Qui cū venissent in opph) opph est gdā insula in terra indie q vocata est opph a quoda; de filiis heber: in hac leones 2 seussime bestie bitant: hec. n. terra bz mōtes aureos: nā superficies eius vñ tota qñ aurū: nō est tū facultas boibus introeūdi 2 manēdi in mōtibus illis aureis pp seussimas bestias: sed cū sint illi mōtes in litore maris naute appellantes nauē ad portū cum vidēt abesse bestias ex ipetu introeūt in extremitates illoz mōtiū 2 laminas aureas vnguib; 2 pedibus bestiaz erutas accipiūt 2 in nauē redeunt: postea aut decoquūt terrā illā vt depuret aurum: sic enim acceperunt serui salomonis ita vt ducerēt inde valde magnā massāz aurū: in terra ista sunt aues 2 aialia diuersi generis 2 varij lapides preciosi: vñ de finie pau 2 pstitaci aues inde feruntur trifopasi quoq; lapides 2

†
Vide. n.
Abulci.
exo. 13.
q. 7. et.
Et. 14.
q. 7. et.

†

†

†

†

†
Opph ē
insula in
die bñs
mōtes aureos.
Et
q salo. au
rum pot
tabat.

pides et manetes multi ibi sunt ut refert Plinius et Rabanus. (Sūptū inde aurū quadringētorū viginti talentorū detulerunt ad regē salomonē). i. acceperūt inde terrā aureā q̄ non erat purū aurū: sed sicut ferrū est in terra vel alia metalla in mineris q̄ postea debet depurari igne: est tū in terra ista aurū purius et p̄ciosius q̄ in alijs terris et sic q̄n̄ oucebāt terrā illam erat magne q̄ritatis sed postea cū depurata est fuit talētorū quadringētorū et viginti. post salomonē autē aliq̄ alij de regibus iuda et israel mittebāt in opbir p̄ auro. sic p̄ de Josaphat rege iuda. j. vlti. f. rex vero Josaphat fecerat classes in mari q̄ nauigarēt in opbir p̄ aux et ire nō potuerūt q̄ fracte sunt in asiongaber. de ista missione in opbir dicit Iosephus. 8. antig. fecit rex salomō multas naues in sinu egyptiaco maris rubi in loco q̄ appellat asiongaber nō p̄cul a ciuitate elana q̄ nunc bernice appellat: misit autē in opbir vbi nūc terra aurea nūcupatur: est autē in india vt aurū inde deferret et colligētes q̄dringēta viginti talēta reuerſi sunt: nō. n. emebatur aurum vel argentū aut vendebat sed multe fuere naues quas rex in mari iharfico constitue rat vt iteriora gētium penetraret: et oia cōpararet: cōparatum autē aurū et argētum regi deferret: nec nō elephātos ethiopus et simias: nauigiū vero eūtes et redeūtes tribus annis comple bāt. C Sciēdū autē q̄ insula opbir in india est apud fluuiū terre euilath qui ē phison et iste circuit terrā opbir: et in fluuiū isto sunt lapides p̄ciosi et in terra quam circuit. s. in terra opbir est aurum optimū. sic p̄ de. 2. f. nomē vni phison. ipe ē q̄ circuit oēs terrā euilath vbi nascit aurū: et aurū terre illius optimū est. et intelligit istud de opbir q̄ ibi nascitur aurum.

Opbir i-
sala vbi
fit.

2. pa. 9. a
mar. 120
luc. 11. 0
8. q. i. c.
yereoz.

Sed et regina saba audita fama salomonis: in nomine domini venit tentare eum in enigmatibus. Et ingressa hierusalem cum multo comitatu et diuitijs: camelis portantibus aromata: et aurum infinitum nimis: et gemmas preciosas: venit ad regem salomone: et locuta est ei vniuersa que habebat in corde suo.

De opu-
lētia salo-
monis.

Qō. 1

An iste
ordo sit
primus vlti-
mus aut
intermedius
patio seu
postpositio.

Tal' fuit
ordo q̄lis
ponit.

Quo tpe
regia sa-
ba venit
ad salo.

Qō. 3.

Regia saba
quo venit
ad salomo-
nem pp̄ no-
mē dñi.

Qō. 3.

Regia saba
quo venit
ad salomo-
nem pp̄ no-
mē dñi.

Qō. 3.

Regia saba
quo venit
ad salomo-
nem pp̄ no-
mē dñi.

Qō. 3.

Regia saba
quo venit
ad salomo-
nem pp̄ no-
mē dñi.

Qō. 3.

Regia saba
quo venit
ad salomo-
nem pp̄ no-
mē dñi.

Qō. 3.

Regia saba
quo venit
ad salomo-
nem pp̄ no-
mē dñi.

do dñi q̄ venit in nomine dñi.

Questio. 2.

Queretur

de ista regina saba q̄ erat. C Rēdendū q̄ ad hoc op̄z sciri qd sit saba. et oīm q̄ saba aliq̄ accipit p̄ ciuitate quadā ethiopia: aliq̄ autē p̄ quadā p̄ uincia q̄ vocat saba vel saba: apud nos enī non differūt noīa ista: sed apud hebreos differunt q̄ aliq̄ scribit p̄ lram sī et aliq̄ p̄ lram samech. Saba autē vt est regio dicit quādā ptem terre arabice q̄ hierlōge distat versus oriētē: et denotata fuit a quodā de filiis cham q̄ vocatus ē saba. Gen. 10. ista terra h̄ ab oriēte mare rubrū. s. sinū p̄fici: ab aglōe at h̄z terrā chaldeorū et babyloniorū: a meridie vero h̄z terrā ethiopia ab occiden- te vero h̄z terram egypti. ista terra abūdat nimis in arboribus myrris et thuris et alijs aromaticis lignis: ibi enī nascit auris pbenit q̄ vnicā semp est. de hijs h̄z de p̄prietatibz rex lib. 15. C Ista regina sī q̄ vult Herodo. et alij historiographi erat regina toti ap̄rice et ethiopia et egypti: et cū esset potentissima venit ad salomonē. Iosephus autē. 8. antigatū putat q̄ ista regina fuerit regina egypti q̄ vocata est nichaula q̄ ē fuit regina ethiopia: nā sī q̄ refert Herodo. licarnasus a mineo q̄ mē- ruit cōdidit triginta q̄b̄ successit nichaula regina egypti et ethio- pie. C Sed oīm q̄ nō est regina saba illa nichaula regina egypti: q̄ tpe salomonis. s. paulo anteq̄ veniret regina saba ad sa- lomone venerat ad eū rex egypti p̄ce. c. et ille erat socer salomo- nis: vt p̄z ibidē 2. s. 3. ergo regina saba non erat nichaula regi- na egypti: q̄ illa p̄ se successit in regnū: et cum ipsa erat regina nullus erat rex egypti: aliq̄n non diceret ipsa successisse oibus pharaonibus. C Itē nō pōt dici q̄ ipsa fuerit vxor pharaonis regis egypti. s. socer salomonis: q̄ tūc nō veniret ipsa cū tanta admiratione ad salomonē cū haberet filiā suā in vxorē: h̄eret enim maiorē familiaritatē cū illo: scriptura tū significat illam tanq̄ alienā. Siquis autem velit tenere cū Iosepho q̄ ista fue- rit nichaula regina egypti oīz dicere q̄ illa fuerit imēdiate post pharaonē socerū salomonis: et q̄ nō successerit in regnū aliq̄ vir socer salomonis. S; istud nō nimis cōuenit q̄ tūc ipsa ve- nisset de egypto ad salomonē: oīz tūc h̄c q̄ venit de finibus ter- re: sic ēt oīz. Adat. 12. q̄ regina austri. i. saba venit a finibus ter- re audire sapiam salomonis: egyptus tū est satis p̄pe terrā cha- naā: nā de terra chanaā ibāt illuc filij iacob p̄ cibarijs tpe sa- mis Gen. 42. et. 43. ideo nō venit de egypto sed de alia terra. C Dm̄ ergo videt q̄ ista fuerit regina ethiopia et q̄ accipiat hic saba p̄ ciuitate quadā ethiopia et nō p̄ terra q̄ vocat saba: eo q̄ ista terra est oriētalis ad terrā chanaā et nō meridiana cū sit apud chaldaez vt supra dictū est: saba tū de qua hic dñi est ci- uitas meridiana respectu terre chanaā: iō vocat regina austri i. partis australis vel meridiane. Adat. 12. et q̄ terra ethiopia vbi est saba ē nimis distās a terra israel oīz venisse ista regina de finibus terre. (Sed et regina saba). accipit saba p̄ ciuitate ethiopia: et vocat regina saba nō q̄ illius loci solius ēt regina sed q̄ ciuitas illa erat sedes regni sui: sic. n. seon oīz regnare in elebon: et hoc oīz regnare in asaroth q̄ iste ciuitates erāt me- tropolis regnoz suoz Deute. 2. et. 3. et Josue. 12. et. 13. (Audi- ta fama salomonis). s. audiuit cū sapiēssimū esse sup̄ oēs ho- mines: iō voluit venire ad vidēdū eū et ad interrogandū ipm̄ in multis dubijs. nā multi reges terre veniebāt ad salomonē vel mittebāt ad eū viros vt discerent ab eo solutiōes dubioz et oīz oibus p̄lis veniebāt ad eum. s. 4. (In noīe dñi). i. regina ista venit in noīe dñi. s. nō solū venit pp̄ famā salomonis. sed ēt p̄ p̄ter nomē dñi. C Queret quō venit pp̄ nomē dñi. C Re- spōdendū q̄ forte regina saba audierat famā dei israel q̄ face- ret mirabilia plusq̄ oēs dñi gentiū: iō mota deuotiōe venit nō solū ad audiēdū sapiam salomonis: sed ēt ad adorandū dñm. deuotio autē istius regine ad deū israel apparet ex verbis suis j. in lra. f. sit dñs deus tuus b̄ndictus cui cōplacuiſti et posuit te sup̄ thronū israel eo q̄ dilexerit dñs israel in sempiternū: et cō- stituit te vt faceres iudiciū et iustitiā. C Itē appet q̄ ista regi- na aliqualr meruerit cū venit ad salomonē q̄ Adat. 12. oīz re- gina austri surget in iudicio cū generatione ista: et cōdenabit eā q̄ venit a finibus terre audire sapiam salomonis. et tū ipsa nō mereret si solū veniret ad audiēdū sapiam salomonis: iō vī q̄ etiā venerit ad adorandū dñm et quātum ad hoc meruit. Istud autē est valde rōnabile: nā nō solum ista regina ethiopia venit nunc in hierlīm et adorauit dñm: sed ēt alie regine ethiopiae ve- niebāt postea in hierlīm vel mittebāt p̄ nuncios suos pecunias offerri in tēplū: sic. n. fuit. nā post xpi mortē vir quidā ethiops eunuchus potēs candacis regine ethiopiū q̄ erat sup̄ oēs gazas

Saba qd.

Phēix vbi
nascit.
Regia saba
q̄ fuerit.
Mēphis ci-
uitas egypti
iuxta ni-
lū nunc ap-
pellat cai-
ro: qd nota
pmultis: nē
ferē q̄ est
maior ciui-
tas orbis.

Reges egypti
q̄ dicit
lūt pharao-
nes fuerunt
330.

Opi. auct.

†

†

†

Qō. 3.

†

Regia saba
quo venit
ad salomo-
nem pp̄ no-
mē dñi.

Tertius Regum * Abulēsis b iij

eius venit adorare in hierlm et sic ille ferret pecuniā regine ad offerendū in tēplo: et ob hoc dicitur quod erat sup oēs gazas eius Act. 8. Vel pōt dici quod venit in noie dñi. i. audita fama de deo quod de disset sapiām salomonis. et hoc pōt colligi ex verbis eius. i. f. sit dñs deus tuus bñdictus cui cōplacuiisti. f. qz placuisti ei dedit tibi sapiāz. (Venit a finibus terre.) dicitur a finibus terre. i. de terra lōginqua. f. de ethiopia q̄ est nimis meridiana versus lineā egnociale: alie tñ terre sunt distātiozes a hierlm versus meridiē q̄ terra huius regine. vocatur autē ob hoc regina austri. +
 + Mat. 12. i. regina terre nimis australis. (Tētare eum in enigmatibus.) f. venit ad tentādum an salomon esset tñ sapiēs vt dicebat: et ad hoc proposuit ei enigmata. i. qōnes valde obscuras vt sic cognosceret p̄fūdū sapiētie eius. (Et igrēssā i hierl cū multo comitatu.) Salomō morabatur semp in hierlm qz ibi erat sedes regni eius: ideo illuc venit regina saba: et cū eēt potētissima venit in magno apparatu regali. f. cū comitatu multo. (Et diuitijs.) f. ad magnitudinē expēsarum qz veniebat de terra lōginqua et cū magno apparatu. (Camelis portātibz aromata.) f. ferebat camelos multos in gbus aromata multa erāt et ista erāt ad dādum salomonis: qz cū regina ab eo vellet audire solōnes dubioz volebat ei offerre munera magna. et ista fuerūt p̄ciosissima aromata qualia nunq̄ allata sunt in terrā israhel. vt infra dicif. abūdāt autē ethiopes camelis: iō in camelis ferebāt onera sua p̄sertim qz ista aialia sunt ad ferendū magna onera et sunt magni laboris ad iter agendū. In ethiopia autem abundāt aromata et oia aromatica p̄ caliditatē terre. in terris aut frigidis nulla aromata sunt. in terris autē tempatis qualis erat terra chanaā q̄ est p̄tim in q̄rto climate: et p̄tim in tertio et nō sunt aromata: ideo regina saba sciēs hoc tulit aromata multa qz illa p̄ciosa essent in terra israhel. (Et aurū infinitūz nimis) modus loquēdi hypbolicus est: qz aurū nō poterat esse infinitū. sed dicitur infinitū. i. multū. et maxime p̄ hoc qz dicitur infinitum nimis: et tñ nimis augmētatur sed sup infinitū non est augmētū: iō accipit infinitū nimis. i. multū nimis qd p̄. 2. Para. 9. f. portabāt camelī aromata et aurī plurimū. (Et gēmas p̄ciosas) de multis generibus lapidū ferebat: et oia hec erant p̄tim ad ostēdēdas diuitias suas: et p̄tim ad dādum munera salomoni magna de illis: nā. j. dicitur quod dedit regina salomoni cētū viginti talēta aurī et aromata multa nimis et gēmas p̄ciosas. (Venit ad salomonē et locuta est ei vniuersa q̄ hēbat in corde suo) i. p̄posuit oia dubia q̄ hēbat in corde sup quibus interrogatura venerat. (Et docuit eā salomō oia verba q̄ p̄posuerat.) i. declarauit ei veritates occultas illaz qōnuz de gbus dubitabat: qz nō ē. at aliqd nimis difficile salomoni. (Non fuit sermo q regē latere posset et nō respōderet ei.) i. nō fuit aliqua qd cuius solutio posset latere regem: qz ipse erat instructissim⁹ in oibus naturalibus et oī alio genere sciendi vt declaratū est. s. 3. (Uides aut regina saba oēm sapiām salomonis.) f. qz respōdit ei ad oia in gbus ipsa dubitabat et p̄spicue intellexit veritatē declarauit ei salomō alia maiora de gbus ipsa nō quesierat: iō obstupuit in sapiētia eius. (Et domū quā edificauerat) intelligit istud de domo salomonis. f. de tribus domibus quas fecerat q̄ vocant q̄ vna domus. Iosephus dicit. 8. antiq. qz regina saba admirata est de oibus q̄ vidit apud salomonē: sed p̄ncipalr de tribus. f. de domo saltus libani et de fabrica tēpli cū ordine ministratūz et de ordine et distinctione seruētium salomonis. (Et cibos mēse eius.) ipsa regina saba comedit cū salomone et vidit cibos q̄ quotidie ferebant ei qui p̄e multitudinē et varietate et p̄ciositate stupēdi erāt: vidit etiā cibos familie eius vnde et isti tanq̄ admirabiles exp̄ssi fuerūt in scriptura. s. 4. erat et varietas in vasis mēse salomonis p̄ cibis et potibus su p̄a extimationē. (Et habitacula seruoz.) ista erāt et miro ordine cōposita et magna pulchritudine p̄clara fm oriam ministrorū: iste aut domus erant intra domū regis vel p̄e et p̄pter pulchritudinē cōsiderauit illas regina saba. Aliq̄ aut putant quod fuerint ista bitacula facta in platea q̄ dicebat mello quā dauid patētē dimiserat sine edificijs. de salomone autem dicif p̄cedenti. c. et sequenti quod edificauit mello. (Et ordinē ministratūz) f. vidit varietatē ministrorū salomonis tā in mensa q̄ in alijs officijs: et ista varietas erat ordinatissima quia nihil excedebat modum et tempus et cōditionem ministerij. (Vestibz eoz.) i. cōsiderauit oriam vestium: qz cū essent ministri multi: oēs tñ vtebantur vestibus p̄ciosissimis: et qz maius erat colores et figure vestium distinguebantur per officia ministrorum: ita vt facile cognosci posset quis esset de quo genere ministerij. iste autem ordo tam diligenter obseruatus ostendebat ma-

gnam sapiētiām salomonis: nam sapiētis est ordinare. (Et pincernas.) isti erāt q̄ seruiebāt de vino et varijs potibus in mēsa salomonis. ordo istoz et varietas fuit admirāda: iō salomon inter cetera magnalia q̄ se fecisse dicit refert de istis ministerijs Ecclesiastes. 2. f. feci mibi cātozes et cātatrices et delicias filioz hoīuz scyphos et vceolos in ministerio ad vinā sūdēda. (Et holocausta q̄ offerebat in domo dñi.) i. et vidit que holocausta offerret salomō. ista. n. erāt sacrificia q̄ faciebat salomō ter in anno in tribus festiuitatibus vt declaratum est p̄cedēti. c. et erant valde multa: et ob hoc mirata est regina saba. sic enim fuit in dedicatione tēpli: nā obtulit. 2. 2. milia boum et cētū viginti milia ouīū supra. 8. In hebreo b̄. (Ascēsus p̄ quē ascendebat in domo dñi.) i. fecerat salomō de domo sua vsq̄ ad tēplum q̄ dda: de abulatoziū vel ascensum de lignis thibinis q̄ ducebant de ophir et illa ligna et artificiosum ascensūz mirata est regina. sed ista nra cūuenientior est: nam equocatione bebraica pōt accipi ascensus p̄ de abulatozio ad ascēdēdum vel ascēsus. i. sacrificium qz sacrificia sunt qdā ascēssiones vel eleuationes facte corā dño. (Nō habuit vltra spūz.) i. nō potuit sufficiēter admirari de magnitudine prudētie et sapiētie salomonis et rerū eius: et cūuenit hoc ad admirātes valde qz quādiu alijs h̄ intellectum sufficiēter capacē ad intelligendū ea q̄ videt vel audit nō admirat nimis: cū vero spūs suus non pōt intelligere q̄ videt admirat: et tūc dicit non habere spūm. dixitq̄ ad regem. (Verus est sermo quē audiui in terra mea) i. vera est fama quā audiui de te dum essem in terra mea. tanta enim erat sapiētia salomonis quod per totum orbem diuulgabatur nomen suum et multi non credebant quia referebantur de eo incredibilia: scilicet que p̄teritis temporibus nunq̄ fuerant de aliquo homine audita. (Sup sermonibus tuis) i. super rebus de te narratis. inter dū. n. accipit sermo p̄ ipsa re sicut p̄ p̄ce. lib. c. 1. f. qd est verbū qd factū est in castris. i. q̄ res accidit in castris. (Et sapiētia tua) i. vera est fama de sapiētia tua. (Et nō credebā narratibus mibi) i. referebant de te aliq̄ que erant incredibilia apud omnes homines: eo quod nunquā talia de aliquo homine in p̄teritis seculis dicta vel audita fuerāt: ficitiam multi alij de regibus terre non credebant quousq̄ exp̄iebant. (Donec ipsa veni et vidi oculis meis) f. iā credere cogor qz vidi. et dicit vidi oculis meis. f. magnitudinē opum tuoz et ordinē familie tue et alia q̄ videri poterāt ostēdētia magnitudinem sapiētie tue: nā ipsa sapiētia videri non poterat. (Et p̄bauit quod media pars mibi nūciata nō fuerit) i. p̄ exp̄ientia inueni quod nō fuerit mibi nūciata medietas sapiētie tue vel operū tuoz. istud dicebat regina qz salomon docuit eam circa alia maiora q̄ essent illa de quibus ipsa dubitabat. (Maior est sapiā tua q̄ rumor quē audiui) i. maior est sapiā tua q̄ fama tua: istud. n. accidit excellētibz viris qz interdū tāta est eoz excellentia quod fama nō pōt p̄tingere ad enarrandū magnitudinē illius: potissime qñ ista fama est de magnitudine ingenij: qz illi p̄ quos dilatari d̄ fama alicuius non solūz nō intelligunt id qd ille intelligit: sed et intelligere nequeunt quanta est magnitudo ingenij illius. sic et est circa quasdā alias p̄fectiōes magnas in quocunq̄ genere qz vulgus nō sufficit ad intelligēdū illas: iō qui excellētissimi sunt equalē virtutibus suis laudē habere nequeūt. 2. Para. 9. dicif viciisti famāz virtutibus tuis. vocat virtus q̄libet p̄fectio. f. maiores sunt p̄fectiones tue tam in sapiētia q̄ in alijs q̄ fama tua. (Beati viri tui) attonita regina saba p̄e magnitudine sapiētie salomonis putauit magnū gaudiū esse manere corā eo ad audiendū. iō dixit b̄i viri tui. i. subditi tui vel domestici. (Et beati serui tui) f. illi q̄ ministrāt tibi. (Dij q̄ stāt corā te semp et audiūt sapiām tuā) f. illi q̄ nō veniūt ad p̄sentia tuā nec audiunt verba sapiētie tue nullā p̄tez felicitatis assequūtur: q̄ aut sunt corā te et audiūt ea q̄ dicis sunt beati eo quod in audiēdo sapiām tuā est summū gaudiū: recte enim de humana felicitate iudicauit regina saba. nāz summū bonū hoīs est in intellectu vt declarat Arist. 10. ethico. et qz sapiētia est maxima p̄fectio intellectus erūt hoies felices p̄ hoc quod sapiētes sunt: hic tñ nō p̄tingit hoī viuēti asseq̄ felicitatem p̄pter duo. Primo qz sapiā illa quā hoies hic cōsequuntur imperfecta nimis est cū paucis veritatibus et obscure cognitis multaz rerum et magnarū nos ignorātia cōfundit. Scd̄ est qz si aliq̄ gaudiū in speculādo sit corporis corruptibilis cōditio facit acrum illū nō esse delectabile vel non oīu durare in sincera delectatione. sic p̄z Sapie. 9. f. corpus qd corūp̄itur aggrauat aīam et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cōgitantem. soluta autem aīa a corpore cum aut vera felicitas aut summa

+ Admiratione regie de sapia salomo.

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

aut summa miseria est in sapientia cōsistit ipsa summa beati-
tudo: sic pz. Jo. 17. f. bec est vita eterna vt cognoscāt te. i. totū
bonū vite eterne est in cognoscēdo te: et ista est cognitio specu-
latiua quāq; sit intuitiua per p̄sentiam obiecti et non abstra-
ctiua p̄ formā abstractā representatē: dum aut viuit p̄fectū nul-
lū bonū hōi cōtingit inter ipsa tñ bona diminuta q̄ nobis cūeni-
unt: sapientia imp̄fecta q̄ hic b̄f maximū bonum et maxime iō-
cundū est. Un ipse Arist. q̄ de futura aīarū cōdōne nihil dispu-
tat p̄ eo tpe quo hic viuit dicit hōiem fm sapiāz felicitari et q̄
ipse mortalis existit p̄ sapiām et intellum conē ad imortalita-
tē. 10. ethico. nūc aut sic erat: q̄ maxime sapiā q̄ erat in terra et
q̄ in aliquo hōie vnq; fuit erat in salomone beati erāt illi q̄ po-
terāt participare aliqd de sapiā illa: et isti erāt qui astabāt sem-
per salomoni. Un isti scribebāt plurima de eis q̄ loq̄bāt salo-
mon: et p̄ hoc ip̄i sapientes efficiebant sic pz. Prover. 2. s. f. bec
quocq; parabole salomōis quas trāstulerūt viri Ezechie regis
iuda. (Sit dñs deus tuus benedictus cui cōplacuiſti.) laudat
hic regina saba deū israel q̄ credebāt q̄ salomō ab eo accepe-
rit istā sapiām: q̄ iter hōies nihil tale reptum est. f. q̄ aliqs si-
ne magisterio et labore inuestigādī in tenera etate subito sapiē-
tissimus effectus fuerit: et oī cui cōplacuiſti. f. vita tua vel mo-
res placuit deo: ideo dedit tibi sapiām et regnū q̄ si nō dilex-
isset te sp̄aliter nō accepisses tale donū. (Et posuit te sup thronū
israel.) f. deus dilexit te: et ob hoc fecit te regē israel. In hoc. n.
credebāt regina saba p̄uidentiā dei. f. q̄ negocia humana per
eū disponant: et ipse exaltet quos voluerit in regnū: et quos vo-
luerit humiliet: iuxta illud Dan. 4. donec cognoscāt viuētes q̄
dnatur excelsus in regno hōiū: et cuiusq; voluerit dabit illud.
f. q̄ dilexerit dñs israel in sempiternū. i. q̄ deus diligebat
israel et volebat q̄ maneret in eternum fecit vt tu es rex: sic pz.
2. Para. 9. f. q̄ diligit deus israel et vult seruare eū in eternū:
icircopoſuit te in regē sup eū. q. d. q̄ deus diligit aliquē po-
puli et vult cōseruationē illius dat ei rectorē bonū: cum vero
deus odit pplm p̄ p̄cā sua cōstituit vel p̄mittit cōstituit regem
malū p̄ cuius gubernationē ppl̄s pereat vel sentiat magna ma-
la iuxta illud Job. 34. f. q̄ regnare facit hōiem hypocritam p̄
p̄cā ppli. (Cōstituit te regē vt faceres iudiciū et iustitiā.) i. q̄
diligebat israel dedit te in regē sapiētem vt scires facere iudi-
ciū et iustitiā. Aliter pōt dici q̄ oī hic et cōstituit. erāt iste diuer-
se snie et referent ad illud p̄ncipiū. f. sit dñs benedictus q̄ po-
ſuit te sup thronū israel et subdidit: q̄ dilexit israel et q̄ cōstituit
te ad faciēdū iudiciū et iustitiā: et tñ. 2. Para. 9. est tota vna
snia. f. benedictus dñs q̄ cōstituit te in regē q̄ diligebat israel.
(Dedit ergo regi centū viginti talēta auri.) f. regina informa-
ta in dubiis suis a rege obtulit ei ista talēta auri: et ad hoc dicit
supra q̄ ferebat israhel aux nimis. (Et aromata multa nimis.)
ista fuerūt sp̄aliā: nā salomō bebat aurum sicut regina saba: et
tñ aromata nō bebat q̄ in terra chanaā cū sit medio modo tē-
perata cū sit in 4. climate non sunt ibi res aromaticę q̄ cāntur
ex magnitudine caloris digerētis: et sic aromata sunt in scōo
et tertio climate et partiz in p̄mo de hīs aromatibus dedit re-
gina multa salomoni vt pz. j. (Et gēmas p̄ciosas) etiā gēme vt
cōiter cāntur magis in terra calida q̄ in temperata vel frigida.
ideo terra indie versus meridiē cum sit nimis calida p̄ mul-
tos lapides p̄ciosos. sic et est de ethiopia in qua erat regina sa-
ba: q̄ illa est nimis calida: ideo cōiter repiunt ibi plures lapides
p̄ciosi q̄ apud nos et in terra chanaā. (Non sunt allata: vl-
tra aromata tā multa q̄ ea q̄ dedit regina saba regi salomōi)
f. tpe quo fuerunt reges israel vsquequo Hieremias scri-
psit libzū istū circa captiuitatē babylonis nō fuerūt allata. tam
multa aromata in terrā israel sicut attulit regina saba salomo-
ni: nam dicit. s. q̄ tulit camelos onustos aromatibus. etiā sicut
ista aromata fuerunt multa ita erat p̄ciola valde: vt pz. 2. Pa-
ra. 9. f. nō fuerunt aromata talia vt bec q̄ dedit regina saba re-
gi salomoni. (Sed et classis byrā q̄ portabat aurum de oppir)
ista est classis salomonis in qua erant serui salomonis. cū ser-
uis regis byram: et vocat classis byram. eo q̄ serui sui erāt p̄-
cipales nautē in illa: et ista erat destinata ad hoc q̄ iret et redi-
ret semp in oppir et portaret inde aurum et quicqd p̄ciosum
repiretur ibi. Sic etiā erat alia classis salomōis in mare thar-
si co et ibat in tharſis vna vice in tribus annis et ducebat inde ar-
gentum et aurum dentes elephātorum et simias et paucos vt
pz. j. (Attulit ex oppir ligna thima multa nimis.) In insula il-
la sunt ista ligna p̄ciosissima et sunt ligna alba ita solidissima
q̄ postq̄ sunt leuigata et perfecte dolata apparent in eis imagi-
nes sicut in speculis: ideo sunt ista ligna p̄ciosissima inter oīa

ligna: ideo serui salomonis duxerunt naues onustas illis. (Et
gēmas p̄ciosas.) In insula oppir sunt multe gēme. f. crisopassi
et manetes et multe alioz generū vt ait Plinius. (Fecitq; rex
de lignis thimis fulcra domus dñi et domus regie.) ista li-
gna erant pulcherrima: ideo posita sunt in loco manifesto q̄ in
eis imagines videbantur: ideo fecit fulcra. i. sustentacula vel
gradus scalarū sic pz. 2. Para. 9. cum dicit de quibus fecit rex
gradus in domo dñi et in domo regia. Aliqui aut intelligūt
q̄ iste erat qdam ascensus de gradibus a domo salomonis in
templum dñi: et p̄ hoc probāt id q̄ supra habetur in littera be-
braica q̄ dicebat ascensum per quem ascendebat in domo dñi:
vbi nos dicimus et holocausta que offerebat in domo domini.
Sed dñm q̄ nō erat vnus ascensus factus de domo salomo-
nis ad domū dei: sed erant in domo salomonis facte scale di-
uerse in quibus erāt gradus de lignis thimis: in domo quocq;
dñi fecit salomon in aliquibus locis gradus de istis lignis: q̄
colligūt. 2. Para. 9. f. de quibus fecit rex gradus in domo dñi
ergo diuerſi erant isti gradus et nō vnus ascensus continuus.
(Non sunt allata huiusmodi ligna thima nec visa vsq; in
p̄sentem diem.) f. nunq; post tēpus salomonis nec ante ip̄ium
allata sunt talia ligna in terram israel. f. q̄ nulla de illa spē vn-
q; visa sunt ibi nisi tūc: sic pz. 2. Para. 9. f. nūq; visa sunt in ter-
ra iuda ligna talia. (Rex autem salomon dedit regine saba oīa
que voluit et petiuit ab eo.) regina saba dederat salomoni mu-
nera magna auri et lapidum p̄ciosorum et aromātū vt pz supra
et post bec ipsa petiuit aliqua a salomone que visa sunt ei gra-
ta que forte nō erant in terra sua et salomon illa cēssit. (Exce-
ptis hīs que vltro obtulerat ei munere regio.) f. p̄ter illa q̄
petiuit regina salomō dedit ei alia q̄ nō petiuerat et bec ex mu-
nere regio. i. ex auditione regali: q̄ ad reges p̄tinet esse libera-
les nimis in erogādo. vñ salomon multa recipiens a regina sa-
ba multo plura reddidit ei q̄ recepat. vt pz. 2. Paralip. 9. f. de-
dit salomon regine saba cūcta q̄ voluit et que postulauit multo
plura q̄ attulerat ad eum. (Que reuerſa est et abiit in terram
suā cum seruis suis.) f. susceptis responſionibus ad oīa dubia
et acceptis muneribus a rege rediit in terram suā cum seruis
suis: multum. n. comitū secū duxerat vt pz supra.

(Erat aut pondus.) hic ponit scōz huius. c. f. gloria salomo-
nis in magnitudine redditū et oī. (Erat aut pondus auri q̄
afferebat salomoni p̄ singulos annos sexcentorum sexaginta
sex talentoz auri.) ista erat summa redditū salomonis p̄ sin-
gulos annos et erat ordinaria p̄ter alia que extraordinarie ei
offerebant. De istis talentis est dubiū vnde habebat illa.
Aliquis dicit q̄ habebat illa de insula oppir q̄ dicit afferebat
salomoni. C̄terz non pōt dici q̄ ista summa dabatur de tri-
butis totius israel q̄ oī q̄ habebat salomō ista talēta auri ex-
cepto eo q̄ offerebat viri q̄ super vectigalia erāt. C̄ In con-
trariū videt q̄ de insula oppir nō ferebat quolibet anno eq̄-
lis summa auri q̄ ferebat classis salomonis q̄ tū bēre poterat:
cōtingebat aut q̄ interdum multū haberent et interdum paucū.
hic tñ ponitur summa taxata pro quolibet anno: ergo nō duce-
bat istud aurū de oppir. C̄ Sed erat aliq certi redditus salo-
monis: isti aut non vident esse nisi de tributis regni. Item nō
pōt stare q̄ essent ista talēta de tributis q̄ prestabāt vel de mu-
neribus q̄ dabant ip̄i reges arabie vel alij vicini: q̄ in littera
exp̄nitur q̄ p̄ter illoz oblationes habebat salomon ista talē-
ta. C̄ Dōz igit p̄ salomon habebat quolibet anno in redditi-
bus suis de terra israel istam pecuniā: et quolibet anno dabat
sibi ista summa excedendo nec minuendo. C̄z aut dicit q̄
ducebatur de oppir q̄ dicit hic afferebat. C̄ Dñm q̄ nō seg-
tur q̄ intelligitur afferebat. f. salomoni dabat a viris suis q̄
erant sup tributa et colligebāt istā summa. Cū aut oī q̄ ista su-
ma erat p̄ter tributa q̄ in lra oī exceptio eo q̄ offerebat vi-
ri q̄ sup vectigalia erāt. C̄ Dōz q̄ isti nō erāt illi q̄ colligebāt
tributa salomonis: sed solum qui colligebant vectigalia in qui-
bus erat quedam pars redditū: et ista vectigalia erant incer-
ta q̄ aliquo anno erant maioris valoris et alio anno minoris.
C̄ Vel pōt intelligi q̄ nō dicatur hic vectigalia reddit? habiti
de impositionibus factis super transitū pontium vel ciuitatū
aut alioz locoz: sed vectigalia sint munera que ferebant
illi qui veniebāt ad salomonē de diuersis terris: et hoc patet. 2.
Para. 9. vbi sic habetur. erat pondus auri q̄ afferebatur salo-
moni per singulos annos sexcenta sexaginta sex talenta ex-
cepta summa quā legati diuersarum gentiū et negociatores affer-
re cōſueuerant. Si tamen aliquis vellet dicere q̄ salomon ha-
bebat ista sexcenta sexaginta sex talenta ex insula oppir dicit

Tertius Regum * Abulēsis b iij

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

q̄ salomō fecerat naues vt irent in opbir ⁊ dederat eas vīris suis ⁊ vīris byram: ⁊ forte dabat eis expensas vt daret ei quo libet anno sexcenta sexaginta sex talenta de illo auro: ⁊ si aliquid sup̄lucarent q̄ eēt illoz: ⁊ sic hēbat sūmā certā quolibet anno ex insula opbir. (Excepto eo q̄ offerebāt vīri q̄ sup̄ vectigalia erant). pōt dupl̄t̄ intelligi. vno mō q̄ isti erāt vīri positi a rege vt recipient redditus de ipositione trāseuntū vel rerū q̄ transducebant de loco ad locum p̄ aliquos pontes vel vias. ⁊ ista vocant̄ vectigalia q̄ dantur de rebus q̄ vebuntur. i. trāspōntantur: ⁊ ista erat quedā pars reddituum salomonis p̄ter tributa ordinaria. Aliter pōt intelligi q̄ vīri positi sup̄ vectigalia erant illi qui recipiebāt pecuniā quā offerebant legati diuersarum prouinciarum venientes ad salomonem: ⁊ ista vocantur vectigalia quia dabantur a venientibus ab extra. ⁊ sic ponitur. 2. Paralipo. 9. q̄ legati diuersarum gentium afferre consueuerant munera: ⁊ ista erant p̄ter illa talenta auri enūmerata in littera. (Et negociatores.) isti erant mercatores magni qui aliquid educebant de terra salomonis vel introducebant in illam ad vendendum ⁊ lucrandum: q̄ de istis habebat salomon aliquam partem reddituum. (Uniuersiq̄ scuta vendentes.) isti soluebant aliquam impositionem de venditione scutorum. ⁊ dicitur de vendentibus scuta q̄ non erat tūc sicut nunc est fere in omnibus regnis q̄ de quacūq̄ re q̄ venditur hēatur certa pars reddituū p̄o dño vel rege terre: tempore autem salomonis non erat facta impositio generalis super oēs res venales: sed solū sup̄ ipsos negociatores quorum officium erat emere ⁊ vendere vt sic vitarentur. de alijs aut̄ q̄ nō emebant vel vendebant ex officio: sed alio ex necessitate nō recipiebatur aliqua pars pecunie nisi essent vendentes scuta: q̄ istis imposuerat salomon ip̄alem solutionem partis rei vendite. (Et omnes reges arabie ducesq̄ terre.) i. etiā illa sūma erat p̄ter id quod offerebant reges arabie gratis ⁊ omnes duces aliarum terrarum. nam de omnibus gentibus ferebantur aliqua munera ad salomonem ⁊ illa non erant in certa sūma annuatim: ideo non expr̄imuntur determinate. (Intelligentiam est q̄ isti reges arabie non erant illi qui erant tributarij salomonis de quibus dicitur p̄cedenti. c. q̄ ibi solum dicitur de gentibus chananeorum: illi tamen habitabant extra terrā arabie. nam arabia est quedam terra iacens inter egyptum ⁊ terram chanaan: ⁊ extenditur illa versus orientem plusq̄ terra chanaan: per hanc autem transeunt ⁊ in ea mauerunt fere 40. annis israelite quando exierunt de egypto ⁊ in ea est mare rubrum quantum ad partem illam que vocatur sinus arabicus: in hac autem terra erant multi reges. s. ismaelitarum amalechitarum madianitarum ⁊ alie gentes: omnes autem hij ferebant munera non quidem ex tributo ⁊ ex necessitate sed gratis eo q̄ veniebant ad videndum vultum salomonis ⁊ audiendum sapiam eius. Reges autem chananeorum qui manserunt tributarij in terra israel reddebant per singulos annos certa tributa ⁊ tributum illoz cum tributo israelitarum proueniebat quolibet anno ad sexcenta sexaginta sex talenta auri: ⁊ ob hoc non fit hic mentio de regibus etheozum iebuseozum amorreozum eucozū ⁊ ferezeozū: eo q̄ tributa istoz erant ordinaria ⁊ includebantur in sexcentis sexaginta sex talentis.

(Fecit quoq̄.) hic ponitur tertium. s. de gloria salomonis in magnitudine effectuum: quia faciebat aliqua edificia ⁊ res sumptuosas que non reperiabantur apud reges aliarum gentium. ⁊ dicitur. (Fecit quoq̄ rex salomon ducenta scuta de auro puro.) Ista scuta facta sunt non ad bellum: sed ad ostentationem glorie ⁊ diuitiarum regis. ⁊ dicuntur de auro puro: id est q̄ non erant operta folio auri sicut interdum deaurantur ligna: sed erant operta laminis grossis de auro puro: ⁊ interior erat lignum leue ⁊ sic scuta erant preciosissima. (Sexcentos auri ficos dedit in laminas scuti vnus.) Omnia ista scuta erant equalia in magnitudine: ⁊ etiam lamine operientes ipsa scuta erāt equalis grossitiei ⁊ magnitudinis. vnde in quolibet scuto expendebant̄ sexcenti fici de auro. Siclus enim interdū dicit pondus ⁊ interdū moneta: vtrūq̄ aut̄ erat simul q̄ siclus erat moneta aurea vel argētea: sed iste monete sunt semper in certis pōderibus p̄pter hoc q̄ materia est preciosa. (Et trecentas peltas ex auro p̄bato.) Dicunt̄ pelte a pelendo q̄ ictus pellunt ⁊ sunt pelte scuta rotunda ⁊ parua laminis ferreis vel eneīs circumdata. Aliq̄ at̄ volunt q̄ essent semicircularia ad modum corniculate lune: etiā dicebant̄ iste pelte ex auro p̄bato eo q̄ erant lamine auree extense sup̄ lignū iparum peltarum ita vt totaliter viderentur auree: ⁊ illud aurum

erat p̄batum. i. purum. (Trecentis mine auri vnam peltam vestiebant.) i. quelibet pelta vestiebat̄ trecentis minis auri: est enim mina nomen ponderis. (Queretur quomodo dicitur hic q̄ salomon fecit ducenta scuta de auro puro ⁊ peltas trecentas q̄. 2. Para. 9. dicitur q̄ fecit ducentas hastas aureas ⁊ trecenta scuta aurea. Responderi pōt dupliciter. vno mō q̄ ista littera omiserit aliquid ⁊ illa ē: ⁊ tamē q̄ ista omisit suppleuit illa ⁊ q̄ illa omisit cōtinet̄ hec: ideo q̄ fuerint ducenta scuta de auro ⁊ ducente lancee ⁊ trecente pelte: sed hic ponunt̄ scuta ⁊ peltas: ibi autē lancee ⁊ pelte. istud autē est latius rōnabiliter dictum: q̄ cum faceret ducenta scuta de auro ⁊ vsus scutoz sit cum lanceis faceret quoq̄ lanceas optas laminis aureis. (Aliter pōt dici q̄ solum fuerint ducenta scuta ⁊ trecente pelte: tamē id q̄ vocatur hic scutū vocat̄ hasta. 2. Para. 9. ⁊ istud colligit̄ quia idem pondus ponitur hic p̄ scutis ⁊ ibi p̄ hastis: nā hic dicit̄ q̄ quolibet scutum habebat sexcentos ficos auri: ibi autē dicit̄ q̄ quelibet hasta habebat sexcentos aureos: si autē essent diuerſa pōdera diceremus ouenienter q̄ haste que ponunt̄ ibi non eēt scuta que ponunt̄ hic. Sed dōz q̄ vtrūq̄ tolerari potest. (Posuitq̄ eas rex in domo saltus libani.) s. peltas ⁊ scuta posuit ibi. Ista domus saltus libani erat ad cōseruandum aromata in parte inferiori que erat frigida ⁊ ad cōseruandum arma in parte superiori que erat lignea vt dictus fuit. s. 7. ⁊ tamē p̄ter hec salomon morabat̄ ibi aliquando sicut p̄. 2. Para. 9. s. oia quoq̄ vasa cuiusq̄ regis erant aurea ⁊ vasa domus saltus libani ex auro purissimo. idē p̄. j. in lra. Si tamē nō habitaret ibi salomon non haberet illa domus aliqua vasa ad ministerium: sed solum cōseruarentur ibi arma. vocat̄ autem ista domus saltus libani q̄ erat in circuitu cōstita arboribus sicut saltus libani in quo erāt multe arbores: p̄ hoc q̄. 2. Para. 9. dicit̄ q̄ posuit salomon peltas ⁊ hastas aureas in armamentario q̄ erat cōstitutum arboribus: ⁊ tñ hic dicitur q̄ posuit in domo saltus libani: ergo illa domus erat cōstita arboribus vel nemore. Aliq̄ forte dicit q̄ erat ista domus in saltu libani. S. nō stat q̄ salomō habebat ibi ista arma q̄ dicta sunt: ⁊ ipse morabat̄ in hierlm: ideo nō hēret ista arma in libano: potissime q̄ istis armis utebat̄ quasi quotidie vt postea dicit̄. Itē nō stat q̄ 2. Para. 9. dicit̄ q̄ istud armamentarium erat cōstitutum nemore i. erant plātata ligna in circuitu: si tamē intelligeret̄ de saltu libani saltum eēt q̄ ibi nō erant arbores cōstitae. i. plantate sed ipse per se nascebantur: ideo dōm q̄ erat in hierusalem ista domus vt declaratum est sup̄. 7.

(Ad qd fecit salomon scuta ⁊ peltas de auro. Questio. 7. Queretur ad qd salomon fecit ista scuta ⁊ peltas de auro. Respondendū q̄ nō fecit ad pugnādū q̄ ad bellum ferrum est aptius q̄ cetera metalla: q̄ ferrū oia domat. Dan. 2. verum est tñ q̄ interdum reges gentiū ob insignem gliam ferebant scuta opta de auro. sic p̄. 1. Machab. 6. s. refulsit sol in clypeos aureos ⁊ ab eis sp̄lenderūt montes. fecit tñ salomon ista scuta ⁊ peltas de auro ad ostendendā gliam diuitiarum suarū: q̄ cū viderent̄ talia scuta ⁊ pelte putabat̄ q̄ apud omnes gentes non essent tāte diuitie: erat autē vsus istoz scutoz ⁊ peltarū vt portarentur coram salomone vt ait Iosephus. 8. antiqui. s. exornabant̄ ascensores equozū primū decora iuuetute florescentes habentesq̄ magnam p̄critatem ⁊ satis alios excedentes: longq̄ diffundētes in equozum sessione cesariē: ex purpura tyria veste circumamicti aurig; tincturā quotidie suis comis adijcientes vt eoz capita p̄cussa sole auro radiāte fulgerēt: hijs circa cum armatis existētibz arcibz ferētibz rex vectus in curru ⁊ alba veste circumamictus: solitus erat exire ad quēdam locū qui a berosolimīs duobz funiculis abest vocaturq̄ eden hoxis ⁊ aquarū rigationibus gratus ⁊ locuplex. isti aut̄ armati circa regem ferebant aurea scuta peltas ⁊ lanceas vt dicit̄ historia scholastica. manserūt aut̄ ista scuta ⁊ pelte auree in domo saltus libani ad istum vsū: toto tēpore salomonis. Proſiciebant̄ etiā ista scuta ⁊ pelte auree p̄ custodibus regis. nam ad portū salomonis dormiebāt p̄ noctē custodes multi ⁊ hēbant ista scuta: vnde tpe filij sui roboā cū rex egypti tulisset oia ista scuta aurea ⁊ peltas de armamentario salomonis fecit roboā scuta eres p̄ illis ⁊ tradidit ea in manu scutarioz: etiam corā salomone ferebant ista scuta ⁊ pelte auree qñ ibat ad tēplū vel ad aliū locū vt p̄. j. 14. et. 2. Para. 12. s. p̄ qbus fecit roboā scuta eria ⁊ tradidit in manu scutarioz qui excubabant ante ostiū domus regis: cūq̄ ingrederetur rex in domū oñi portabant ea qui p̄eundi habebant officium: ⁊ postea reportabant ad armamentarium scutarioz

Qd. 5.

An isti reges arabie q̄ afferebāt mūera eēt illi q̄ erant tributarij salomo.

Magnitudo effectuum salomonis.

Qd. 6
Quot scuta fecerit salomon
Rñso. 1.

Scda.

†

2

Uelut
lo. q̄lis
apparatus
i. egrediendo.

tariorum. istud fiebat in scutis ereis viūte roboā sed ista scu-
ta successerūt loco scutoꝝ aureoꝝ vt p3. j. 1. 4. ideo videt q̄ salo-
mon istā cōsuetudinē habuisset in scutis aureis 2 ob hoc filius
eius sic fecit in scutis ereis. **C**ōsiderandū de ista domo sal-
tus libani q̄ sicut scholastica hystoria ait quidā tradit q̄ dū re-
gina saba esset in hierusalē 2 cōtēplaret domū saltus libani
2 alia opa salomonis vidit in domo saltus libani quoddā li-
gnū de quo tūc admirata subicit nūlq̄ salomoni tūc or-
xit. cū aut reueria esset in terrā suā rescripsit ei se vidisse in do-
mo saltus libani lignū quoddā in quo suspēdēdus erat quidā
pro cuius morte regnū iudeoꝝ periret 2 illud certis indicij p-
suasit. salomō aut timēs illud in pfundissimis terre vīserib-
occultauit q̄d postea tēpoze dñice passionis in piscina pbatice
supernatauit de quo crux dñica facta est. S3 istud apocryphum
satis est. ideo eadē facilitate cōtēnē qua recipit. (Fecit etiam
rex salomō thronū de eboze.) **H**ic ponit aliud opus magnifi-
cum salomonis. s. q̄ fecit thronū q̄lis nō erat in tota terra 2 il-
le erat de eboze. s. de ossibus aialū que vocant ebur. sunt. n. al-
bissima solida 2 p̄ciosa. (Et vestit eū auro fuluo nimis.) s. p-
totū erat vestit ille thronus auro: ita vt non appareret ebur.
Erat aut iste thronus in quadā porticu apud domū saltus liba-
ni vt p3. s. 7. vocat aurū fuluū nimis. i. valde habēs colorē na-
turalē auri. est. n. color fuluus color p̄pinquus viridi 2 palido
2 mediat inter vtrūq̄: 2 iste est color auri. Lūz aut aurū est pu-
rissimū est valde fuluū cū vero nō est tā purū vel est sopbisti-
catū declinat in quēdā albozē: q̄ istud aurū erat nimis purū
oculit nimis fuluū sicut apparet nūc in differētia coloris mo-
netarū aureaz antiquaz 2 nouaz: nā antique eo q̄ erāt de au-
ro puriori declinat magis ad colorē obscurū qui vocat fuluus:
monete aut noue degenerāt quēdā albozē vel claritatē q̄ fit ex
impuritate auri. (Qui habebat. 6. gradus.) Iste thronus erat
altus q̄ dicit supra q̄ fecit thronū grādē: ideo dicit q̄. 6. gra-
dus fecit ad ascendēdū illū. (Et sumitas throni rotūda erat in
parte posteriori.) Vocat sumitas throni pars illa vacua in q̄
sedet 2 illa erat rotūda ad partē posteriōrē. s. vt q̄ rex esset in
throno posset acclinare se ad quācūq̄ pte: q̄d oueniēter fit in
forma rotūda in alijs aut nō. erat. n. thronus altus ex oi pte si-
cut fit in cathedris ad legēdū in q̄b se pōt sedēs reclinare. (Et
oue man⁹ bincinde tenētes sedile.) Ista erāt duo brachia ebur-
nea deaurata surgētia ex aliquo loco apud thronū: 2 videbant
tenere thronū sicut fieri cōsueit q̄ depīgūtur īgnūa aliquoz
q̄ vulgariter vocant arma: nā pīngūtur duo angeli altrifecus
manibus sustētātes illa. (Et duo leones stabāt iuxta man⁹ sin-
gulas.) Istud pōt intelligi dupliciter. vno modo q̄ essent quat-
tuor leones ad partē posteriōrem throni 2 quelibet manus ha-
beret apud se duos leones: 2 hoc videtur signare ista littera q̄
dicit 2 duo leones stabant iuxta manus singulas. Alio modo
pōt intelligi q̄ essent solum duo leones 2 apud quālibet manū
esset vnus: 2 istud videtur īnui. 2. paralipo. 9. f. 2 duo brachia
la altrifecus 2 duos leones stantes iuxta brachia. videtur
tamē magis dōm q̄ essent quattuor leones duo circa quālibet
manū: cum hic dicat iuxta manus singulas. **C**Sciēdū autē
q̄ sicut thronus iste per circuitum erat opertus laminis aureis
ita 2 scabellū pedū. s. pars interior in qua erāt pedes sedentis
erat op̄ta laminis aureis. 2. paralipo. 9. f. fecit scabellū aureū 2
brachia duo altrifecus. (Et duodecim leūculi stātes super
6. gradus binc atq̄ inde.) Isti. 1. 2. leūculi erāt p̄ter. 4. leones q̄
erāt apud brachia vt dictū est: 2 vocant leūculi ad vīam. 4.
leōnū existētiū apud brachia q̄ illi erāt magni. isti aut erant
paruli cū essent sup gradus throni: erant. n. sic dīsposti isti leo-
nes q̄ erāt duo sup quēlibet gradū. erāt. n. 6. gradus qui erāt
lati 2 in duabus extremitatibus cuiuslibet gradus erant duo
leūculi: 2 sic erāt. 6. leūculi ad dextrā partē ascēnsionis 2. 6. ad si-
nistā 2 inter illos erat ascēsus mediū. Ponebant aut isti leo-
nes ad pulchritudinē sicut ponebantur boues sub mari eteo 2
boues 2 leones 2 aquile erāt in basibus luterū supra. 7. pōt at
dici q̄ ponebantur isti leones ad significatiōē. s. q̄ sicut leo est
dominus omnium animalū 2 rex: ita regnum iudeoꝝ pro tūc
inter omnia alia regna florebat. vel ad signandum q̄ sicut leo
est dominus ita ille qui sedebat in throno illo erat dominus 2
rex omnium iudeoꝝ. erant autē duodecim leūculi in gradi-
bus ad signandum q̄ salomon ascēdebat 2 dominabatur su-
per duodecim tribus israel: quia regnum nondum erat diui-
sum. (Non est factum tale opus in vniuersis regnis.) s. non
erat tale solium in tota terra nec fuerat ante hoc. postea autem
an fuerit non est admirandum quia iunior etas fecit alia ma-

gnificentiora q̄ fuerint in illo rudi seculo 2 veteri etate: 2 fue-
runt aliqui dīctores post salomonem licet ante eum nullus rex
dīctior fuerit.

Cūo scuit scriptor q̄ nō esset in vniuerso tale solū. **Q**5.8.
Queretur quō sciebat scriptor libri q̄ non factū fuit
tale solū in vniuersa terra. **C**Aliq̄s dicit
q̄ sciebat hoc per famā q̄ nō erat fama in toto orbe esse aut
fuisse aliq̄ solū simile solio salomonis. **C**S3 dōz q̄ nō stat.
P̄io q̄ nō poterat venire fama de oibus regnis terre ad re-
gnū israel. nā quedā gētes sunt de quarū gestis 2 morib⁹ nō
solum ad nos fama nō peruenit: sed etiā nescimus an ille ge-
tes sint. Sic. n. erat de vrbe rome q̄ quādo erat florētissima ad
huc a gētib⁹ gētib⁹ orientalibus incognita erat an esset. ideo
a fortiori poterat de alijs vrbibus minozibus fama nō h̄i. de
hoc boetius de cōso. libro. 3. p̄io. 7. f. etate deniq̄ martij tulij
sicut ipse quoddā loco significat nōdū caucāsum mōtē roma-
ne reipublice fama trāscenderat 2 erat tūc adulta partis ceter-
isq̄ id locoꝝ gētib⁹ formidolosa. non ergo bene diceret co-
gnoscei per famā nō fuisse aliq̄ solū tale sicut solū salomōis
in vniuersa terra cū nō posset oīum gētiū illuc fama puaga-
ri. Item dato q̄ posset h̄i fama o oibus regionibus. istud po-
terat esse quātū ad solia regū que nūc erāt: sed quātū ad ea que
fuerāt ab antiquo nō erat fama nūc: iō nō bene diceret q̄ nō
fuit tale solū in vniuersa terra. Itē dato q̄ itelligeret de thro-
nis regū que nūc erāt solū adhuc nō sufficit: q̄ h̄ fama de oib⁹
illis posset h̄i tū fama est nūcius fallax: ergo soli fame inūit
faciliter errare pōt. scriptura aut sacra cū fit maxie auctoritatē
inter oēs scripturas dō cōtinere veritatē infallibilē: ideo nun-
quā dō inūit fame sed alijs p̄bationibus solidissimis. **C**Dōm
igī q̄ oēs q̄ scripserūt aliqd de sacra scriptura l̄gerūt spūm
propheticū 2 per illum sciebant oīa que scribebant: 2 quāquā
interdū scribāt hystorias q̄bus ipsi interfuerūt nō scribūt illas
tanquā habētēs firmitatē ex eo q̄ ipsi viderūt: q̄ sic nō posset
scribere aliqua hystoriā perfecte veram q̄ in aliqua particula
nō errēt. sicut apparet in aspiciētibus agonē: nā cū duo pugnāt
2 se percutiūt multis circūstātibus h̄ oēs videriūt discordāt q̄
buldam dīctibus iste percussit illū: alijs vero cōtraria asserē-
tib⁹. istud aut innascit ex cōditiōe nra q̄ impossibile est nos
simul ad plura attēte aspiciere. Itē si hystoriographus credat te-
stimonio dīcentiū eadē cā erroris erit que in seipso 2 faciliōz
adhuc. sacra tū scriptura nullū oīno p̄mittit mēdaciū etiā si
paruū sit vt ait aug. 2 habet in decretis. o. 9. c. si ad sacras.
sed quilibet modus istoz necessario admittit aliq̄ mēdaciū.
ideo opz q̄ dicamns oēs scriptores sacre scripture propheticē
scr̄pisse. deus. n. mouet prophetā ad intelligendū supernālī-
ter ea que alī nō intelligeret: ita in scribēdo mouebat ipsos scrī-
ptores sacre scripture ad sciēdū ea que alī nō poterāt scire: 2
tunc solū illa scribebāt que deus eis dīctabat 2 sic impossibile
erat q̄ errarent: ita fuit scriptus liber iste per biere. prophetam
spū p̄phetico per quē ipse scire potuit infallibiliter an esset
tunc vel fuisset a principio in aliqua terra solū tale sicut solū
salomonis. (Sed 2 oīa vasa de quibus potabat rex salomon
erāt aurea.) Nō solum est intelligēdū de vasis in q̄bus bibe-
bat sed etiā de illis in quibus comedebat: sic p3. 2. paralipo. 9. f.
oīa quoq̄ vasa cuius regis erāt aurea. (Et vniuersa supellex
domus saltus libani de auro purissimo.) In ista domo moza-
batur salomō aliquibus tēporibus 2 pro illa habebat oēm ap-
paratū cōiuiij de auro purissimo. pro alia aut domo quā fece-
rat sibi h̄zēt solēnem apparatū in vasis cōiuiij: tū nō erat tā
solēnis sicut apparatus domus saltus libani q̄ sicut dom⁹ ista
erat preciosior alijs: ita apparatus vasoz ascriptoz illi domui
erat solēnior. Accipitur hic supellex stricte. nā sumēdo sūm cō-
suetudinē nostrā loquēdi supellex vocat q̄qd ad domesticū
vsum pertinet: 2 sic stramēta lectoz vocant supellectilia 2 que
cūq̄ vasa domus. S3 manifestū est q̄ nō erāt oīa ista in domo
saltus libani de auro: potissime q̄ interdū supellex accipit pro
veste leui. 1. 3. f. ista est lex lepre vestimēti lanci 2 linei stami-
nis atq̄ subtegminis oīsq̄ supellectilis pellice quō mūdari de
beat. ideo. 2. paralipo. 9. nō dicitur supellex sed vasa. f. 2 vasa do-
mus saltus libani ex auro purissimo. intelligit. n. de vasis cōi-
uiij que vocant supellectilia. (Non erat argentū: nec alicuius
precij putabāt in diebus salomonis.) Nō est sensus q̄ nō erat
argentū in terra israel tēpoze salomonis. nā lra dicit imediate
q̄ classis salomonis 2 hyrā portabat aurū 2 argentū de thar-
sis. sed intelligit q̄ nō erat. i. nō erat in vasis mēse salomōis q̄
ibi oīa erāt de auro. vel nō erat. i. non erat alicuius precij pre-

1. rñsio.
Cōfuta.
P̄io.

Scdo.
Tertio.

Alia rñ.

Supellex
quō accipit

Quo argen
tū tpe. salo.
nō erat ali-
cui⁹ precij.

†

20.9.

Qd semel p
tres annos
ibat classes
salomōis in
tharhis. zan
hoc eet pp
distātia it-
neris.

*In extre-
mitate or-
bis possz qd
navigando
ire in vno
anno.

Tharhis
vbi sit.
Tharhū ci-
uitas cilicie
ex qua fuit
paulus.

In. q. 17.

†

Diuitie sa-
lomōis.

20.10

In salomō
sciebat iue-
nire thesau-
ros ocul-
tos i terra.

multitudine auri et iste est sensus lre. et dicitur nec reputabatur
alicuius precij non accipiēdo absolute: qz si non reputaretur
alicuius precij non iuberet salomon illud duci de tharhis et ta-
men ducebat vt pz in lra. Sz intelligit qd non erat nūc alicuius
precij. f. cōparando ad alia tēpora ante salomonē in qbus erat
magni precij ppter raritatem: tempore aut salomonis erat co-
pia magna. nam dicit. j. in lra et pzio palipo. 9. qd fecit salomō
qz tāta esset abundantia argēti in hierusalē quāta lapidū: et ce-
drozū prebuit multitudinē qsi sicomozos. (Quia classis regis
per mare cū classe byrā.) Ponit hic rō superioris dicti. f. quō
esse poterat qz tāta esset abundantia argēti vt nō reputaret ali-
cuius precij et dicit qd hoc erat qz classis regis byrā cū classe
salomōis ibat semper per mare: et de diuersis gētibus ducebat
aurū et argētum et alia preciosa. (Semel per tres annos.) f. in
quolibet trienio ibat semel tñ iste classes i tharhis. Clau-
sa aut videt qbusdam esse qz tharhis ad quā ibat ferui salomo-
nis et byrā erat distātiissima a hierusalē: ideo tres annos expē-
debant eundo illuc. Sz istud nō stat qz tharhis nō nimis dista-
bat a hierusalē. *dato tñ qd essz i extremitate seculi posset illuc
ire classis salomonis et redire minus qz in vno anno. Cōm-
igit qd hoc erat qz salomō per singulos tres annos volebat so-
lum semel illuc mittere: vel forte qz salomō ad mittēdū in thar-
his debebat onerare classē suā et byrā aliquibus rebus ter-
re sue: et qz ille nō poterat hīz facilliter nō poterat classis face-
re vnā nauigationē nisi semel in tribus annis. vel forte qz illa
que ducebat classis salomonis de tharhis nō poterat hīz facili-
ter: et qz si classis iret sepius illuc forte nō reperiret hic onera p
qlibet vice ibat solū in tribus annis semel. (Ibat in tharhis.)
*Aliq putat tharhis esse ciuitatē quādam distātiissimā a hieru-
salem in terra indozi et qz illa sit apud insulā ophir. Alij dicūt
qz sit ciuitas quedā in ethiopia. Alijs aut placet qz esset ciuitas
in terra cilicie que vocatur tharhis: de qua fuit beatus pau-
lus oriūduz Act. 21. f. ego hois suz qdā iudea tharso cilicie nō
ignote ciuitatis municeps. Videt tñ dōz qz ista ciuitas esset po-
tius in terra indie eo qd adducebat inde aurū et argētū et den-
tes elephanzōz: et tñ ista nō gignūt in magna quantitate in
tharso cilicie qz nūquā gignūt nisi in terra valde calida cu-
iusmodi est india vel ethiopia: cilicia aut in qua est tharhis est
terra magis aquilonaris qz hierusalem: ideo nō possunt isti
ibi gigni saltē in magna quātitate. (Deferēs inde aurū et argē-
tum.) In terra illa gignit aurū et argētū multum sicut in terra
ophir: et tñ in ophir nō est locus emēdi vel vēdēdi vel cōmu-
tandi sed raptēdi eo qz ibi leones et ferissimē bestie tenēt mon-
tes aureos de qbus nihil accipi pōt nisi clā tollēdo absentibus
bestijs: sicut declarauit est pcedēt. c. in tharhis aut est locus cō-
mutationis eo qd erat terra habitata et ducebat illuc ferui salo-
monis naves onustas aliquibus mercibus et inde ferebat aurū et
argētū: ppter hec tñ que vendēdo et emēdo ducebant ipsi re-
ges tharhis mittebant munera ad salomonē vt pz ps. 72. f. re-
ges tharhis et insule munera offerent: reges arabū et saba dona
adducēt. Et ex hoc pz qz tharhis nō sit ciuitas cilicie que vocat
tharsum sed sit quedā prouincia magna vel insula in qua erat
multi populi et reges cum dicitur reges tharhis: (Dentes ele-
phanzōz et simias et pauos.) Dentes elephanzōz et maxille sunt
magna ossa valde intātum qd de eis cathedre fieri possunt. vñ
thronus salomonis erat factus de eboze. f. de dētibz elephanzōz:
qz ebur significat ossa alba et solida nimis atqz preciosa q sunt
de dētibus et maxillis elephanzōz. vnde. 2. palipo. 9. dicitur qd
ferebat classis salomonis aurū et ebur vbi dicit hic qd ferebat
aurū et dentes elephanzōz. ferebat etiā simias que sunt aialia
valde humanā effigiem imitantia et cautelas quas daz: et iste si-
mie sunt potissimē in ethiopia. pauu vocant aialia que nos pa-
uones appellamus. ista. n. ad pulchritudinē ostēdādam ducebā-
tur ad salomonē. Magnificatus est ergo salomō sup oēs re-
ges terre diuitijs et sapiētia. i. per modū istū fuit salomō excel-
lentior oibus regibus terre in diuitijs et sapiētia. De sapiētia
apparet qd deus dedit ei subito per somnū tātam sapiētiā
quāta nūquā fuerat in aliquo hoie nec futura erat aliqui. s. 3.
De diuitijs aut oīm qd fuit magnificatus ita qd tēpore suo nul-
lus regū esset tā diues nec etiā ante eū fuerit. s. 3. Post salomo-
nem aut alig forte fuerūt diuitiores. Aliq. n. putat qd salo-
mon cū esset sapiētissimus sciebat inuenire thesauros abscon-
ditos in terra et per illos diuitissimus factus est. Sed nō stat hoc:
qz lra vult qd magnitudo diuitiaz salomonis fuerit ex magnis
redditis ordinaris salomonis. f. qz quolibet anno afferebā-
tur ei sexcēta sexaginta sex talēta auri vt pz. s. insup classis suā

ibat in ophir et ferebat inde aurū et ligna. Etia oēs reges terre
offerebat ei vasa aurea et argētea vt pz. j. Etia qz ipse mittebat
in tharhis semel in qbuslibet tribus annis: et qz in oibus ppe-
rabat cum deus promississet ei qd faceret sibi diuitias multas
subito effectus est diuitissimus. (Et vniuersa terra desiderabat
vultū videre salomonis.) f. tanta erat fama salomonis qd oēs
hoies desiderabant videre eum tāqz aliquid in toto seculo ad-
mirādū. 2. palipo. 9. dicit oēs qz reges terrarū desiderabant fa-
ciem videre salomonis. (Ut audiret sapiētiam eius.) f. nō de-
siderabāt videre salomonē qz pulcher erat qz forte nō erat pul-
cher: sed solū vt audiret sapiētiā eius. oēs. n. hoies quos nā
nō fecit orbatos vel rudes nimis desiderāt valde intelligere: et
gaudent nimis cū audierint aliquid secretū qd pertineat ad ma-
gnā speculationē vel secretas causas nature. vnde regina saba
dixit salomoni beati serui tui hīz qui stant corā te semper et au-
diunt sapiētiā tuā. (Quā dederat deus in corde eius.) f. oēs
gētes sciebant qd deus dederat sapiētiā salomoni: et ob hoc ma-
gis desiderabant audire eū qz sciebant qd verba sua essent cer-
tissima: eo qd edoctus fuerat a deo qui erat cā et veritas infalli-
bilis. Sciebāt aut hoc qz salomō subito factus est sapiens. f. qz
vna die erat iuuenis pauca sciēs sicut ceteri coetanei: et sequēti
die apparuit sapiētissimus sup oēs hoies. (Et singuli desere-
bant ei munera.) f. oēs reges terre qui veniebant ad audiēdū
sapiētiā eius ferebat ei munera sicut detulit regina saba. s. in
lra. et qz mittebat ad eū nūcios vt quererēt de aliquibus dubijs
mittebant munera per illos: qz videbat in honestum apparere
corā illo sine munere. (Vasa argētea et aurea et vestes et arma
bellica aromata quoz et equos et mulos.) f. qlibet gēs ferebat
munera sūm cōditionē terre sue. Aliq vasa aurea. alij argētea
alij. n. vestes. f. si in aliqua terra essent vestes preciosissime et ar-
tificiose facte ferebant ad salomonē. etiā ferebantur arma bel-
lica: qz cū esset rex potēs indigebat illis. Alij at aromata. f. oēs
modos pigmentoz et vnguentoz redolentiū. f. illi qui erāt in
india et ethiopia vel ad partes nimis australes: qz in illis gene-
rantur aromata. Alij vero dacebāt equos pulchros qz salomō
desiderabat valde equos et cōgregauit numez magnū equoz:
nā fuerunt ei. 40. milia psepia equozū curriliū. s. 4. Alij aut fe-
rebant mulos qz isti necessarij valde erant ad ferenda onera.
(Per annos singulos.) Nō est intelligendū qd isti essent reddi-
tus ordinarij: cum dicitur qd dabantur per annos singulos qz
ista erāt dona gratuito data et aliquādo dabant et poterāt oā-
tes cessare qñ vellēt a prestatione illorū. Sz dicitur per annos
singulos. f. qz cōtinue dabantur et sic nō solū quolibet anno sed
sepius in anno: qz itas tamē istoz munerū nō erat taxata sicut
supra dicitur qd afferebatur salomoni per singulos annos pō-
dus sexcentozū sexaginta sex talentozū: nā illa erant taxata eo
qz erant de redditibus suis. (Cōgregauitqz salomon currus et
equites.) f. habuit sollicitudinē in cōgregando currus et equi-
tes: et ideo habuit multos quoidā emēdo et quoidā ex mune-
re. Et nō est sensus qd salomon cōgregauit equites. i. hoies ar-
mozū qui pugnant in equis: sed cōgregauit equos pro equiti-
bus et cōgregādo equos dicebatur cōgregare equites. (Et fa-
ci sunt ei mille quadringēti currus.) Quilibet currus habebat
.4. equos et sic mille et quadringēti currus cōtinebāt equos. 5.
milia et sexcētos. (Et duodecim milia equitū.) i. habuit. 12. mi-
lia virozū equitū. (Sed obijciatur qz supra. 4. dicit qd sa-
lomon habuit. 40. milia psepia equozū curriliū et. 12. milia
equestrū. 2. 2. palipo. 9. dicit qd habuit. 40. milia equoz in sta-
bulis et currū equitū. 12. milia. (Respondēdū qd salomō ha-
buit. 40. milia equoz curriliū. i. assignatozū curribus: et tñ solū
habuit mille quadringētos currus quibus sufficiebat. 5. milia et
sexcenti equi. fuit tñ hoc qz forte lra salomō cōgregasset qd dra-
ginta milia equozū curriliū vt haberet decē milia currus: tñ so-
lum habuit mille quadringētos currus eo qd nō potuit hēz plu-
res currus: nā illi ducebant de egypto et choa. Aliter pōt dici
qd salomon habebat. 40. milia equoz et solū mille quadringē-
tos currus: eo qd volebat illos equos mutari. f. nūc quoidā tra-
here currū et postea alios. De hoc magis dictū est supra. 4. (Et
disposuit eos per ciuitates munias et in hierusalem.) i. posuit
istos equos in diuersis ciuitatibus vt possent sine magno la-
boze habere pabulum. isti equi tenebant a ministris regis et
dabāt eis pabula prefecti. 12. regis: nā quilibet habebat sub di-
spositione sua certos equos vt pz. s. 4. erant etiā multi istozum
in hierusalem eo qd erat ibi semper rex et erant necessarij mul-
ti equi vt equitarent cū eo viri sui. nam quotidie egrediebāt
rex extra hierusalē ad locū bozoz qui vocat edē vt declara-
tum est

Nota qd
missio in
ophir nō
dicit a sa-
bra scri-
ptura qd
fuerit
nisi se-
mel. nō
tñ in
tharhis
colligit
qz plica.

†

†

†

B

Salomō
diderat
bat val-
de equos
pulchros

†

†

Obiecto

Risio.
Quot
curr⁹ ha-
buit salo-
mon.

tum est supra fm iosephum. 8. antiquitatum.

¶ An salomō peccauit cōgregando sibi tot equos et currus. Et an peccent etiā reges nostri. **Questio. I I.**

Queretur an salomō peccauerit cōgregando sibi tot equos et currus. **¶** Aliquis dicit qd sic: qd deus vetuerat istud regibus Deut. 17. scilicet fuerit constitutus rex non multiplicabit sibi equos. **¶** Respondendum qd salomō non videbatur peccare in hoc qd habere equos vel quicūq; temporalem potentiam aut prosperitatem fm se nō est in malum sed solum dependet ex voluntate: ideo interdum poterit esse meritorium vt si rex vellet habere equos multos ad resistendum hostibus regni sui qui volunt opprimere eū et populum suum: potissime si illi sint hostes fidei. Si autē equi vel quicūq; alia potentia temporalis et habeatur ad finem nō conuenientē poterit esse iniusta. sed differt qd aut habentur ista ad ostentandum gloriā et honorem magnum aut ad opprimendū populū. Si pmo modo est inanis gloria que interdum est leue peccatū: et potissime in regibus quibus per mittitur ostentatio potestatis ppter statum regum qd rex debet esse persona nimis reuerenda ita vt ab omnibus timeatur et metu eius mali refrenentur a peruersis actibus: et qd si non esset magna potentia regis nullus timeret eū: licitū est imo meritorium vt reges conent hē magnā potētiā ad hoc solū qd timeatur a malis et ppter timorem cessent a malis actibus. etiā si rex non ostentaret in magnitudine familie et preciositate vestīū et in sumptibus magnis et generaliter in omnibus apparatibus aliquā magnitudinem non videretur valde reuerentem vt decet regem. Conueniens ergo est vt rex ad ostentationem potētie congreget equos et alia pertinentia ad potētiā: oū tamē nō acquiratur ista de illicito vel etiā nō superbiat aliquis intra cor suū. nam dato qd rex non superbiat contra populū opprimendo illum si intra se superbit presumendo de seipso et non dādo gloriā deo peccabit nimis: sic pz de nabuchodonosor Dani. 4. qui ductus supbia dixit nōne hec est babilon magna quā ego edificauī in domū regni in robore fortitudinis mee et in gloria decoris mei. et sequitur qd cum ista diceret sermo ad eum de celo ruit. scilicet tibi dicit nabuchodonosor rex regnū trāsit a te et ab hoibus efficiet te et cum bestijs feris: erit habitatio tua: senū quasi bos comedet et septē tempora mutabuntur super te: donec scias qd dñes excelsus in regno hominū et cuiusq; voluerit dabit illud. et sic factum est qd electus fuit ab hoibus. e. c. Si autē multiplicaret equos ad opprimendū populū peccabat: qd qd ad malū finē fit malum est. salomō autē h in fine deprauatus fuerit a principio tamē erat nimis benignus erga populum. ideo non agebat ad opprimendū populū: etiā non agebat ad superbiendum. scilicet vt gloriaret in seipso cōtra deum sicut nabuchodonosor h solum ad ostendendū gloriā regni israel: ideo nō peccabat multiplicando equos. **¶** Ad rationē aut in contrariū cū prohibet qd rex multiplicet equos. dñm qd non prohibet simpliciter vel ad oēm modum multiplicare equos sed solum ne multiplicet equos ad subiiciendum sibi populū per potestatem. sic pz Deut. 17. cum dicitur. cum cōstitutus fuerit rex nō multiplicabit sibi equos nec reducet populū in egyptum equitatus numero subleuatus. salomon autē non multiplicabat equos ad reducendū populū in egyptū. i. in seruitutem sicut erat in egypto: ideo nō peccabat multiplicando equos.

¶ An salomon peccauit cōgregando sibi diuitias in tanta quantitate vt nullus tā diues esset. **Questio. I 2.**

Queretur vterius an salomō peccauit multiplicando diuitias ad tātam quantitatē. Aliq; dicit qd sic qd Deut. 17. dicit qd rex nō habebit aurū et argētū imensa pondera diuitie tamē salomonis erant imēse eo modo quo accipimus imensum in rebus istis habētibus quantitatē determinatam ergo peccabat. **¶** Respondendum qd pecunie fm seipsas nec bone nec male sunt h sunt viles: ideo materia vitij vel virtutis fm qd nobis placuerit vti illis. sicut ergo habere aliquas diuitias nō est peccatū ita habere illas in quacūq; quantitate fm se nō est peccatū. pot autē esse peccatū per accidens. scilicet si diuitie ille acquirant iniusto modo: vel etiā si postq possidentur homo faciat aliquid illicitum neperdat illas. et ob hoc qd diuitie fm se nō sunt male: tamē difficile est homines acquirere diuitias sine peccato sic pz. i. ad thimo. 6. scilicet qui volunt diuites fieri incidunt in tētionem et in laqueū diaboli et desideria multa et inutilia que mergunt hoies in interitū et perditionē. In administratione quoq; diuitiarū difficultas est: qd rari possunt administrare illas sine peccato: ideo gregorius et

alii sancti ponūt aliqua que sine peccato vir aut nunquā possunt fieri et vnū illorū est administratio rei familiaris: et habetur in decretis. 2. 5. di. c. qualisquisq;. ob hoc autē xps dixit Mat. 19. amē dico vobis qd diues difficile intrabit in regnū celorū. facilius est camelū per foramē acus trāsire qd diuitē intrare in regnū celorū. Alia ē difficultas est. scilicet qd qui diuites sunt dato qd non acquirāt illicite nec illicite defendant pecuniā: tamē saltem inherēt ei ardentissimo amore per quem per accidēs distrahuntur ab amore dei et incipiunt magis diligere pecuniā qd deū: et istud est peccatū mortale. Difficile igitur est aliquē diuitem effici et nō peccare in acquirēdo vel possidēdo: nō tamē est impossibile ideo qd aliquē videamus diuitem vel ditari volentem: non ideo concludendū est eū peccare mortaliter nisi aliūde probe. scilicet qd iniuste acquirat vel iniuste defendit. De salomone autē dñm qd ipse nō peccauit acgrēdo diuitias: qd deus dixit qd faceret eum diuitē super oēs reges terre qui fuerāt ante ipsum supra. 3. et tamē illa que a deo veniunt bona sunt. maxime qd ipse promisit hoc salomoni tāq; benefactoris ei: et tñ non erat beneficium dei qd ipse promitteret aliqd salomoni ad cuius acquisitionē oporteret ipsum peccare: etiā salomō nō acquirit pecuniā modo illicito qd habebat illā de redditibus suis: etiā habebat ex donatiōibus regū et puinciarū: habebat et ex negociatione quā exercebat per mare: sed oēs isti modi sunt liciti. In senectute autē dñm est qd salomō peccauit circa diuitiarū acquisitionē et possessionē. De acquisitione pz qd pre cupiditate magna pecuniarū grauauit subditos tributis irrationabilib; intantum qd eo mortuo populus conquestus est filio suo roboā dicens: minue nobis paululū de imperio pzis tui durissimo et de iugo grauissimo qd imposuit nobis et seruiemus tibi. peccauit et salomon in possessione diuitiarū qd ardenti auaricia pecuniā anhelabat et retinebat. nam sicut in senectute deprauatum est cor eius per mulieres et recessit a deo sequenti. c. ita deprauatum est per pecuniā: qd ardentissimo amore pecuniā tenuit sicut mulieres ardentissime amant. In principio autē regni cū deus diligebat nō cupiebat nimis pecuniā nec ardentem retinebat eam: sed liberaliter eaz erogabat. De hoc dñs. 4. qd dedit deus salomoni latitudinē cordis sicut arenā que est in litore maris. scilicet de dñe ei magnā latitudinē cordis ad expendendū pecuniā: ita vt non anxietur in corde suo quāquā expenderet illam: qui tñ auari sunt qd nō habēt latitudinem cordis sed angustias anxietatis si expendunt. in senectute autē salomon habuit cordis angustiam ppter magnum desiderium pecunie. (Fecitq; vt tanta esset abundantia argenti in hierusalem quāta et lapidū) i. tāte erant diuitie salomonis qd fecit abundare argentū in hierusalem sicut lapides. Nō est autē intelligendū qd sit similitudo omnimoda qd lapides nullius valoris sunt: sed est locutio hyperbolica ad signādā multitudinē diuitiarū salomonis. abundabat enī argentū in diebus illis plusq; in oibus tēporibus pdecessorū suorū intantū qd comparādo multitudinē argēti que erat tēpore salomonis ad paucitatē et inopiā que fuit tēpore pdecessorū suorū et etiā subsequentiū regum: videbat se habere multitudinē argēti que erat tēpore salomonis ad inopiā que erat tēpore aliorū regum: sicut se habet multitudo lapidū ad multitudinem argēti. et ob hoc erat argentum tēpore salomonis in paruo precio. nam dicit supra qd non erat argentū nec reputabatur alicuius precij tēpore salomōis. istud autē est qd in oibus rebus sola abundantia vel raritas causat principaliter differentiam preciorū. vnde apud nos piper qd rarū est estimat in precio pulegium vero qd in maxima copia est nullius valoris est. apud indos autē qd pulegium rarū est piper vero abundat pulegium pipere preciosius est vt ait hieron. et habetur in decretis. 9. di. c. legimus. Et nō solū intelligendū est istud de argēto sed et de auro. nā in tēporibus salomōis abundabat aurū sup tēpora aliorū regū. ideo et ipsū aurū erat parui valoris in comparatione ad tēpora aliorū regū. sic pz. 2. palipo. 1. scilicet prebuitq; rex argentū et aurū in hierusalē. q. lapides. (Et cedroz pbit multitudinē qd sicomoros qd naicū in cāpestribus) i. cedrus est arbor preciosa valde: et ob hoc tēporibus pteritis nūquā fuerat in edificijs israelitarū. tēpore autē salomonis erat tāta copia cedroz in hierusalē quāta est sicomorū que sunt arbores nimis abundātes in quolibet loco: ideo dicit que nascūt in cāpestribus. i. in quocūq; loco nasci possunt. **¶** Sciendū qd cedrus est arbor excellentissima inter oēs arbores: vnde nō imerito vocat regina arbor sicut aquila autū et leo quadrupedū: hoc significat. 4. cū dñs qd salomō differuit oībus arboribus a cedro qd est i libāo vsq; ad bysopū qd egredit de pietate. et sic pōt cedrus arborū.

Scdm.

Salomō
peccauit ac
grendo di
uitias.

Salomon
exercebat
negociatio
nes p mar.

In senectu
te peccauit
salomō cir
ca diuitias.

Hyperbole.

Quo erat
pole qd est
tāta abundā
tia argēti i
hierl; sicut
lapidū.

20. 13

Cedr^o p^ocio
fissima ar
bor et regia
arborū.

Ad rōes
in pn.

De diui
tiar se
non esse
peccatū
accipit.

Aliq; q
d diui
tate si
ne pecc
to pnt.
dūq;

Uit cedri
p libris.

Sicomor
arbor q li
gua hispa
nica d ca
prabigo.

B
choa insula
d q fuit bi
pocras.

Expō bebi.

in summo gradu plantarū et hyssopus in infimo. est aut cedrus p-
ciosaissima arbor q lignū suū est solidū nimis forte et impu-
trabile nec a tinea aut teradine vel quacūq putredie vastat: ideo
ppter impu-
trabilitatē ponitur in laquearibus domoz regiaz.
est aut arbor ista in raris locis. s. in apbica et in syria et maxime
in monte libano qui est in terra israelitaz: ideo potuit salomō
habere tantam copiam cedrozum: est. n. ista arbor aspectu pul-
chra et odore suauis cuius odor oīa venenosa procul pellit. ha-
bet aut ista arbor gumī quoddā siue resinā que vocatur cedria nū-
ciū vīus valde necessarius est libris qz libri vincti cedria nū-
ciū a muribus aut tinea corrodunt nec veterascūt semp nouita-
tis effigiē demonstrātes. Habet quoq ista arbor p oīa grata
que in colore citrina sunt in figura vero oblonga: sapor vero il-
lorū triplex est. s. in supiori parte apud corticez est sapor dulcis
in medio aut carnositatis est sapor mixtus inter dulces et cūri-
num: interius vero apud grana et in cetro est sapor totaliter qū-
acidus. Utilitates vero huius arboris et fructus in medicinali-
bus multe sunt de his rabanus sup locū istū et sup. 2. palipo. et
de ppieta. rex. lib. 17. Sicomorus vō est arbor satis cōis cū di-
cat hic q nascit in cāpestribus ad signādā vulgaritatē suā. ista
apud latinos celsa vocat: apud grecos aut sicomorus et oī cel-
sa qz alijs ficulneis excelsior est. vocatur etiā interdū caprificus
apud vulgares et est arbor producēs ficus que raro ad maturi-
tatē prouenit: vocat aut sicomorus qz est ficus morus. s. qz bz
folia familia arbori moro: in ceteris aut ficulneis nāz bz. vel vo-
cat sicomorus a silen qd est ficus et moros in greco qd est ficus
qū ficus. s. qd nō habet oīmode naturā ficus sed quātū ad
aliquid. Posuit aut scriptura exemplū de sicomoro eo q ista
arbor abiectissima est cū nullo cultu humano foueatur sed ipsa
per se nascit in cāpestribus. cetera autē ficulnee humano cultu
egent. etiā posuit exemplū de sicomoro qz ista arbor est nimis
cōis in terra israel: nā vbiqz sunt multe ficulnee sunt et mul-
te caprificus vel sicomori: et qz terra israel abundabat nimis in
ficulneis habebat etiā multas sicomoros. vnde qū Lhs pōi-
cabat apōbierico Sabeus q erat statura pusillus et nō poterat
pre turba videre chīm predicātē ascendit in arbore sicomorū
Luce. 19. (Et ducebant equi salomon de egypto et de choa.)
dictū fuerat supra quō salomō cōgregauit equos multos et tur-
rus hic dicit de mō cōgregādī. s. emēdo: qz h aliquos hiet ex
dono nā veniētes ad eū offerebant equos et mulos vt p3 supra
plurimos tñ habebat per negociationē: nā ducebāt de terra
egypti et de choa sunt nāq in egypto equi mlti: sunt etiā in in-
sula choa. est nāq insula choa apud greciā de q fuit bipocras
medicorum pnceps. ibi. n. artificii vestis lane exordiu habuit:
habet aut insula illa equos notabiles ideo negociatores salo-
monis qui oīcurrēbāt per mare ad multas partes orbis ibāt
in insulā choa et ducebāt inde equos. de hac insula de ppieta-
ribus rerū. lib. 15. (Negociatores. n. regis emebant de choa et
statuto pōio pducebāt). s. salomō habebat negociatores q irēt
in choa ad ducēdū equos et emebant ibi: deinde p portatiōe cu-
iuslibet equi in hierusalē dabat sibi rex certā pecuniaz et id qd
cōsiterat equus in choa et sic habebat rex equos p minoz va-
lore qz alius habiturus esset. in hebreo ponitur choa ficus apud
nos et tñ est nomē equiuocū: qz pōt accipi vt propriū pro illa in-
sula vel vt cōe et tūc significat multitudinē. Hebrei aut accipiūt
choa pro multitudinē et dicit sic. (Multitudo mercatorū cōgre-
gavit multitudinē). s. equoz. pūctuat. n. ipsi lram aliter qz nos:
qz nos dicimus ducebant equi salomon de egypto et de choa.
Hebrei aut dicit ducebant equi salomon de egypto et tūc in-
cipiunt aliā sententiā in choa: et qz bis ponit hic choa dicit ipi
sic. multitudo negociatorū regis emebat multitudinē vbi nos
dicimus negociatores regis emebāt de choa: et sic ipsi incipiūt
inīam ibi de choa. S3 iste est error iudeoz qui nescientes noīa
locoz et insularū putauerūt choa esse nomē cōe pro multitudine
cū sit propriū insule: et qz dicit immediate et statuto pōio per-
ducebant. ideo op3 q referat ad locū aliquē de quo ducebant
equi et istud erit ad insulā choa. hebrei aut debent hoc referre
ad egyptum eo q nō lūt choa esse nomē propriū. sed nō stat ni-
mis rōnabiliter qz egyptus est valde propinqua terre chanaā
cum fluius egypti sit terminus terre chanaā a meridie. Gen. 15.
et Josue. 13. et nō ibat illuc per mare sed per terrā philisti-
norū. ideo pauca esset differētia valoris equoz in egypto et in
terra chanaā: et sic nō fieret specialis cōuētiō p ductione equo-
rū. dicit tñ q portabant statuto pōio. ideo v3 q referat ad
insulā choa que cū sit propinqua grecie erat nimis oīstās a hie-
rusalē et ducebant per mare: ideo ad hoc oportebat fieri expō-

sas magnas: et ppter hoc salomō statuerat certū pōio pro du-
ctione cuiuslibet equi de choa. (Egredebant aut quadriga ex
egyptio sexcentis ficulis argenti). i. qū emebantur equi in egypto
ostabat vna quadriga. i. quattuor equi sexcentis ficulis. pōt
autē accipi hic quadriga p ipso curru falcato qui habebat en-
ses in lateribus rotarū et fiebat isti currus in egypto ostabatq
quilibet sexcentis ficulis. vel pōt accipi quadriga pro quattuor
equis qui quadrigā faciunt. nam ipse currus fm se non voca-
tur quadriga sed ista noīa imponitur ex numero equoz: et
ideo quādo sunt duo equi vocat biga. et quādo tres vocatur
triga. et quādo quattuor vocatur quadriga sic. n. gētilēs poētē
foli dabāt quadrigā qz habebat quattuor equos. s. eōū et tboū
piroū philogēū. luna aut habebat bigā qz habebat duos equos
sic p3 in tragedia. 4. cuius nomē est hypolitus carmie. 3. qd inci-
pit oīa nō mīti generata pōio. et istud videt cōuētiō: nā
non videtur oīo verisimile q vnu currus valeret sexcentos
ficulos. s. tantū quātū quattuor equi boni. Itē apparet hoc ma-
gis ex lra qz dicitur immediate. (Et equus cētū quinquaginta)
. i. quilibet equus cōstabat cētū quinquaginta ficulis ideo quat-
tuor equi q dicitur quadriga ostaret sexcentis ficulis. (Atq in
hūc modū cūti reges etheoz et syrie venundabant). i. sicut sa-
lomon habebat ex egypto vna quadrigā. i. quattuor equos p
sexcentis ficulis ita et oēs reges etheoz et syrie qui volebāt ven-
dere equos dabāt salomoni. 4. equos pro sexcentis ficulis. voca-
tur reges etheoz gētiliter oēs reges chananeoz. nā relictī fue-
rant tributarij salomonis ethei euei iebusei pherezei amorrei
pcedenti. c. et oēs isti erāt in terra chanaā et vendebāt salomo-
ni equos. Accipiūt aut ethei pro oībus istis chananeis
h3 sit nomen speciale vnius de septē gentibus. sic. n. chananeus
aliquādo accipit pro vno de. 7. populis illius terre et aliquādo
pro oībus. 7. populis chanaā. sic etiā amorreus vt cōiter acci-
pitur pro vno de istis. 7. populis: sic accipitur pcedēti. c. aliqū-
do accipitur amorreus pro oībus. 7. populis sic accipitur. Gen. 15.
15. nōdū. n. cōpleta sunt peccata amorreoz v3q ad p̄sens
tempus. et intelligitur de oībus. 7. gentibus quarū terram deus
daturus erat israelitis. sic etiā p3 amos. 2. s. ego aut extermina-
ui a facie eoz amorreū cuius altitudo cedroz altitudo eius. de
us tñ nō solū exterminauit amorreū a facie israelitarū: sed etiā
oēs. 7. gētes. ideo accipit ibi pro oībus illis. 7. gētibz. Itē p3
pcedēti lib. c. 2. 1. vbi gabaonite vocantur amorrei et tñ erant
euei iolue. 11. sic etiā est de etheis qz aliquādo accipit etheus
pro vno populo de. 7. vt p3 pcedēti. c. aliquādo aut pro oībus
. 7. vt p3 iolue. 11. s. oīs terra etheoz v3q ad mare magnū tra-
solis occasum erit terminus vester. et tñ ibi necessario intelli-
gitur de oībus. 7. populis cū ponantur termini terre chanaā ex
omni parte ibi: sic etiā accipitur hic. reges syrie vocātur qui ha-
bitabant apud terram chanāā in latere aquilonari eius. vnde
mesopotamia in syria est et vadit syria a parte orientali versus
chaldaē et babylonem. a parte aut occidentali habet mare medi-
terraneum sicut terra chanaā. a parte vero meridiana h3 terrā
chanaā vbi est mōs libanus. In ista syria est ciuitas damascus
que caput est syrie vt p3 Esa. 7. tra reges syrie pugnant quō-
dam dauid et accepit predam magnā et occidit multos pcedē-
ti. lib. c. 8. et. 10. isti aut reges habebant nūc pacem cū salomo-
ne et vendebant ei quadrigam equozū sexcentis ficulis. est autē
ficus moneta aurea h3 alij fici sunt argentei: et non est magni va-
loris. nāz duo fici dabantur pro vno ariete mediocri Leui. 5.
et tamē terra illa est satis abundans in gregibus potissime tem-
pore illo quo istud dictum est. qz tunc erat magna abundantia
gregum: tamē pro maiori parte israelite vacaret custodie gre-
gum sicut oīcerunt filij iacob ad pbaraonem. viri pastores su-
mus serui tui ab infantia nostra v3q in p̄sens nos et patres
nostri Gen. 46. ex hoc ergo colligi pōt aliquādo quanti p̄ccij
esset ficus respectu monete terre huius. in hebreo dicitur. (In
hunc modum cuncti reges etheoz et syrie per manus eozum
equos venundabant). Et volunt dicere hebrei q salomō eme-
bat equos a mercatoribus suis dādo eis p̄ccij statū quā-
do ducebant illos de choa: et si equi essent boni retinebat eos
sibi salomon: si autē non essent ita valentes faciebat eos vendi
salomon regibus syrie et etheoz per manus negociatorum suo-
rum: et sic salomon percipiebat duplex lucrum. vnum. s. qz acci-
piebat equos ductos de choa pro paruo p̄ccio. scōz qz equos
non ita valentes faciebat rursus vendi per negociatores suos
regibz etheoz et syrie et suscipiebat maius p̄ccij inde q ipse de-
derat negociatoribus p equis ductis de choa. istud p̄t euenire
in lra a hebraica ex p̄uierā habitudine terminoz: qz ibi non est
distinctio

Qd.
14.
a
Libeus
quot mo
dis capit

Siclos
monetis

distinctio casuum sicut in latino et greco: ideo potest aliquid intelligi quod sit in nominativo vel quod sit in dativo. et sic causabuntur diuerse sententie: ita est hic nam secundum sententiam nostram ponitur in nominativo. scilicet quod reges etheorum et syrie vendebantur: et secundum sententiam hebreorum ponitur in dativo ut dicatur in hunc modum cunctis regibus etheorum et syrie per manus eorum. id est mercatorum suorum vendebat salomō. Sed iste sensus non stat quod dicitur in hunc modum. id est ad istud precium: et tunc ipsi dicunt contrarium. scilicet quod per maiorem precium vendebat salomō quam emeret. Si autem dicere velis secundum litteram quod salomō vendebat pro equali precio pro quo accipiebat non stat quod non est verisimile. nam vendere per equali perdere est et stulta occupatio. ideo omnino quod necessario fuit sensus littere. scilicet quod salomō emebat regibus etheorum et syrie in hunc modum. id est pro equali precio. scilicet pro sexcentis siclis sicut emebat de egypto et de chana ducendo per mare.

Unde p
equi pde
et stulta
occupatio

Capitulum. xj.

Ex autem salomō adamauit mulieres alienigenas multas. filias quoque pharaonis et moabitidas et ammonitidas: idumeas: et sidonias: et cetheas: de gentibus super quibus dixit dominus filiis israel. Nō ingrediemini ad eas: neque de illis ingredietur ad vestras. Certissime. n. auertent corda vestra: ut sequamini deos earum.

Rex aut.

Descriptio in precedentibus tempore quo regnauit israel sub salomone floruit. hic describit tempus quo sub eodem declinare cepit: et diuidit in. 4. primum ponit salomonis transgressio. Secundo pene dominatio ibi. (Tratus est igitur ois.) Tercio aduersariorum suscitatio ibi. (Suscitauit quoque.) Quarto salomonis mors et tumulatio ibi. (Reliquum autem verborum.) Querere circa primum an ea que habetur hic fuerint post precedentia vel fuerint aliqua mutatio ordinis: et an fuerint immediate post precedentia vel interiecto aliquanto tempore. Ad primum omnino quod ista fuerint post precedentia quod in omnibus superioribus dictum est de prosperitate salomonis: hic autem de aduersitate et infelicitate eius. Item. scilicet dicitur de omnibus temporibus quibus a principio regni salomō deū coluit. hic autem agit de tempore quo circa senectutē suā deū dereliquit: ideo necesse est ista esse post illa. Ad secundum omnino quod non constat quanto tempore salomō declinauerit a deo post ea que habetur supra. nam dicitur. in littera quod circa senectutē suā declinauit ad idola et in concupiscentiā mulierū: non tamen constat quanto tempore fuerit istud ante mortē suā. Alii dicunt quod fuit ad minus per. 6. annos quod salomō edificauit templum idolis vxorū suarū et imolabat illis. in hoc tamen transirent. 6. anni. Dicit autem quod necesse est ad minus. 2. 5. annos aut plus salomō egisse quod rege erat postquam regnauit. nam salomō regnauit fere. 4. annis ante quod edificaret templum. scilicet. 6. postea vero fluxerūt. 7. anni in edificatione templi. e. c. 2. 13. anni in edificatione domus regie. scilicet. 7. et sic consummatis omnibus edificijs fluxerāt. 20. anni a principio eorum quod cedit. 20. oppida regni byrsa. 9. ergo erat iam elapsi. 24. anni a principio regni. post oia hec tamen apparuit deus salomō: et dixit ei exaudiui orationē tuā et deprecationē tuam. e. c. ergo vsque tunc salomō semper fuerat bonus. et dixit ei deus tu quoque si ambulaueris corā me sicut ambulauit pater tuus ponā thronū regni tui super israel in sempiternū. ideo videtur quod adhuc aliquanto tempore post hoc salomō secutus fuerit mandata dei: et sic ad minus per. 2. 5. annos regni sui salomō coluit deū. maneret autem 15. anni vsque ad finē regni salomonis: nam regnauit annis. 40. in littera. De istis autem. 15. non apparet quo tempore illos declinauerit ad idola et ad amorē mulierū. satis autem potest dici quod per. 7. vel. 8. annos istud esset ad hoc quod possent fieri oia que habentur. in littera. et dicitur. (Rex autem salomō amauit mulieres alienigenas.) scilicet accepit illas in vxores et concubinas et postquam accepit copulatus est illis ardentissimo amore.

An peccauit salomō accipiendo mulieres alienigenas. Qd. 2. an peccauerit salomō accipiendo vxores alienigenas. Respondendum quod sic quod littera culpatur: et dicitur infra. super quibus dixit dominus filiis israel non ingrediemini ad eas neque de illis ingredietur ad vestras: certissime. n. auertent corda vestra ut sequamini deos earum. Item per quod iud. 2. deus increpuit nimis israelitas quod acceperunt vxores

de chaneis: et ob hoc in penā dixit quod non deberet gētes illas in medio eorum habere hostes et dii eorum essent in ruinā israelitis. Item per quod iud. 3. quod cum littera describat ibi peccata israelitarū propter que traditi sunt in manus hostiū dicitur. itaque filii israel habitauerunt in medio chaneis et ethei et duxerunt vxores filias eorum. ergo peccatum erat quod aliquando non poneret ibi quod acceperant vxores de illis ut causa destructionis eorum. Item per hoc ioseph. 23. scilicet si israelite miscerent concubia cum chaneis deus auferret eos de terra bona quam sibi dederat. Considerandum tamen quod dicitur erat inter alienigenas: quod quidam erant alienigene vel gētes extra terrā chanaā. Alii autem erant in terra chanaā. De primis licebat israelitis accipere vxores dum tamen conuerterent eas prius ad iudaismū ut per eas non conuerterent ad idola ut declaratum est. scilicet. 3. de chaneis at. i. de. 7. gentibus quarum terrā israelite accepturi erant in possessionē non licebat eis accipere aliquā vxorē: quod de illis dixerat deus certissime puerteret corda israelitarū. salomō autem accepit vxores tam de alienigenis pro modo quam secundo cum dicitur hic quod accepit sidonias et etheas que sunt de terra chanaā. ideo quantum ad hoc peccauit. Sed obijciat quod poterat salomō accipere vxores de chaneis: quod salomō princeps tribus iuda accepit in vxorē raab hiericōtinā que erat chaneica. Mat. 1. et tamen non peccauit quod consensu ioseph factū est hoc cum dicitur ioseph. 6. quod ioseph fecit raab esse in medio israel. Respondendum quod ille fuit casus specialis. scilicet quod cogebatur israelite promittere raab viuente eo quod intraret ei ioseph. 2. etiam ipsa benedixit israelitis liberando exploratores eorum a morte. Item ipsa effecta est cultrix dei. nam antequā conuerteretur ad iudaismū laudabat deū israel dicens non esse alium deū et ipsum esse potētē in celo et in terra ioseph. 2. ideo rationabile erat quod ista promitteretur vivere inter iudeos et posset accipere virum de israel cum non esset alius quem acciperet: quod de chaneis non licebat ei accipere cum iam esset conuersa ad iudaismū: ergo debebat ei dari aliquis quem posset accipere in virum et non erant aliqui hominē nisi iudei cum ipsa non posset ire ad terras longinquas ad accipiendum virum. i. vxoribus autem que accipiebat salomō de chaneis non erat sic quod non obligabat salomō conseruare eis vitam sicut obligabant israelite conseruare vitam ipsi raab. Item non conuertebantur iste vxores salomonis ad iudaismū ut colerent deum israel sicut conuersa fuit raab: sed potius ipse in terra israel fecerunt sibi fabricari templa pro idolis suis et induxerunt salomōnem ad colendum idola. Item non stabat in istis necessitas que erat in raab: quod illa non accipet virum de israelitis cogere oīno manere sine viro. (Filia quoque pharaonis.) Ista littera non est differēs a precedenti ita quod intelligatur copulatiue. scilicet accepit salomō vxores alienigenas multas et accepit filiam pharaonis et moabitidas et ammonitidas et reliquas: quod tunc ille mulieres alienigene non essent de istis que exprimuntur hic. Sed omnino quod ponitur istud tamque expositiui precedentis et accipit quoque pro ideo. et est sensus quod accepit salomō vxores multas alienigenas. scilicet filiam pharaonis et moabitidas et ammonitidas et reliquas. ponit autem prius de filia pharaonis quod ipsa fuit prima vxor quam accepit salomō. scilicet. 3. ante illud non fit mentio quod habet aliquā vxorē: etiam quod ista erat excellentior ceteris et ipsa erat tanquam vxor relique vero vxores concubine respectu eius. unde ei soli salomō fabricauit domū. scilicet. 7. de ceteris autem vxoribus et concubinis non dicitur quod eis domos fabricauerit sed erat sub ipsa in domo sua vel erant in aliis domibus non famosis de quibus scriptura non meminit. (Et moabitidas.) id est mulieres de terra moab. erat. n. moab apud terrā israel ad latus orientale eius. nam extremitas terre moab. secundum phalga tendit vsque ad iordanem ut colligitur numeri. 33. et deuter. 3. iordanis tamen est terminus orientalis terre chanaā nunc. 34. unde et vada iordanis transmittunt in terram moab iud. 3. moabite erant tributarii dauid precedenti libro. c. 8. et sic erat sub salomōne ideo accipiebat de illis vxores. (Et ammonitidas.) id est vxores de terra amon. est. n. terra amon coniuncta terre moab: sed est terra amon ad septentrionē et terra moab ad meridiem. oliz autem inter terrā moab et amon nihil erat mediū: reges tamen amor reorum. scilicet seon et og pugnantes contra moabitas et ammonitas acceperunt de extremitatibus vtriusque regni vrbes multas ut per ioseph. 21. et ioseph. 13. et sic terra seon et og regum amor reorum erat inter terrā moab et amon que fuerat quondam pars illarum: istā terram possederunt postea due tribus et dimidia numeri. 32. et deuter. 3. et ioseph. 13. ammonite autem erant subiecti dauid sub tributo quod fecit contra illos bella fortia: et ad vltimū subiecit eos tributo precedenti libro. c. 10. et. 12. sic. n. erat subiecti tempore salomonis et accipiebat vxores de terra eorum. (Et idumeas.) id est de terra idumee que vocatur terra edom vel seyr vel mons esau aut idumee ut declaratum est numeri. 20. est enim terra edom coniuncta terre

Tertia.

Quarta

Obiecto.

Ritio.

†

†

†

Declina
si. 47. c.

De declina
tione salomōis
Qd. 1
An ordo
sit ordinatus
Constat
ordinem
continua
tū huius
modi.

1. 10.

Secda.

israel partim ex meridie et partim ex occidente. numeri. 34. f. ps me ridiana incipiet a solitudine syn q est iuxta edom. erant aut idu mei fratres israelitarum qz erant filij esau fratris iacob. cuius erant filij israelite. isti noluerunt cōcedere transitum israhelitis per terrā suā apud cadesbarne. nūe. 20. ideo coacti sunt israelite circuire montē seyr magno tēpore nūe. 2. 1. et Deut. 2. isti idumei erant tributarii dauid qz ipse subiecit eos et posuit presidium in idumea pcedēti lib. c. 8. et sic manserunt isti reges. f. moabitariū amonitariū et idumeorū subiecti salomōi: et postea regibus israel. nam tēpore iofaphat regis iude et iorā regis israhel cepit recedere rex moab ab ista subiectione sic p sequēti lib. in pñ. f. pñuaricatus est aut moab in israhel postq mortuus est acab. unde postea rex iuda et rex israhel et rex edō qui erat subiectus israhel iuerūt ad pugnādū cōtra regē moab sequē. lib. c. 3. (Et sidonias). i. mulieres de terra sidonis iste erat de terra regis byrā: nam ipse dominabat in tyro et sidone vt declaratum est supra. 5. terra aut sidonior est in terra chananeor: ideo extendebatur phibitio tractus mrimonij ad eas. (Et etheas.) Et heus est vnus de. 7. populis terre chanaā vt p. 3. s. 9. hic tamē accipit gñaliter pro oibus. 7. populis chananeor sicut declaratum est pcedenti. c.

¶ An peccauit salomō accipiēdo vxores multas. Q. 3.

Queretur an peccauit salomō accipiēdo multas vxores sicut accepit. C Pro quo sciendū q salomon accepit vxores alienigenas et peccauit. naz dato q esset vnica vxor de chananeis peccabat accipiēdo illā in vxorē. sed ponatur q salomō nō accepisset aliquā mulierē alienigenā: accepisset tñ de israelitis tot vxores quot accepit de alienigenis. f. vt haberet trecetas cōcubinas et septingētas vxores qñ reginas. i. in lra an peccaret. C Respondēdū q peccaret qz deus vetuerat multitudinē vxorū in regibus potius qñ in alijs hominibus Deut. 17. f. nō habebit vxores plurimas: et loquit ibi de rege sed ista erat multitudo inordinata: qz nō legitur de ali quo homine etiā in historijs gētū qz tot cōcubinas vel vxores haberet iō peccauit salomō habēdo tot. Itē peccauit qz copulatus est eis ardētissimo amore q erat sup amorē legitimū qui debet esse ad vxorē. unde scriptura eū reprehēdit de isto amore. C Sed obijciē q nō peccauerit salomon habēdo multas vxores: qz viri sancti antiquis habebāt multas vxores sicut iacob habuit. 4. vt colligitur. Gen. 29. et. 30. abraham habuit duas. Gen. 16. dauid aut habuit. 6. anteq esset rex israhel cuz erat rex super iudā pcedēti li. c. 3. et postea cū regnauit sup israhel accepit multas vxores de hiernsalē pcedenti lib. c. 5. et. 1. palipo. 3. et tamē nō peccauit in hoc vt declarātū est. e. c. ergo nec salomon. C Respondēdū qz bebrei dicūt dauid habuisse vxores. 18. vt declarātū ē pce. li. c. 12. et dicūt q poterat rex hēre vsq ad. 18. vxores et ille nō vocabat multas: si aut plures hēre vocarent multas et ille esset prohibite. salomon aut habuit multas plures ideo peccauit. C Sed dñm. p ista est insania iudeor nā dauid nō habuit. 18. vxores. et dato q habuisset nō erat verū qz decē et octo nō vocāt multas et quēq plures vocarent multas vt declarātū est pcedēti lib. c. 12. C Sed dñm aut p hoc q ante xpi aduētū nūquā fuit limitatū matrimonij ad habēdū vnicā vxorē: sed poterat quis hēre plures. post xpi aduētū fuit limitatū q esset vnica vxor: ideo si plures accipiāt nō sunt vxores sed cōcubine. tēpore ergo illo nō erat iudicādū de aliquo q peccabat accipiēdo plures in vxores nisi ex alio capite probaretur peccare. in quo intelligēdū q vxor pncipaliter est ad prolem procurandā vt p. 3. 1. politi. c. 1. h sunt alie vtilitates multe ppter quas scōario accipit vxor. Ideo dñm qz qñ tēpore illo alijs accipiebat plures vxores ad solū ipsuz finē matrimonij: et erat solū tot in qbus cōuenienter poterat hēre finis matrimonij. f. generatio. plis nō erat peccatū: et qz interdū habēdo vnicā vxorē illa erat sterilis et sic impediēbat cōceptus: et qz habēdo vnicā nō sterilē nō poterat fieri magna pcreatio prolis licebat hēre tot vxores per quot posset fieri sufficiens pcreatio prolis vt qz haberet. 5. vel. 6. De pmo p in abraā qz habebat vxorem sterilē et ad petitionē illius abraam accepit aliā. Gen. 16. De. 2. p in dauid q quāqz haberet vxorē pñā secūdā. f. achino em iezraelitem. s. i. li. c. 2. 5. accepit multas alias. f. abigail vt p ibidē et postea alias. 4. pcedēti li. c. 3. Deinde alias. e. li. c. 5. istud aut erat qz cū esset rex volebat habere multā prole ad cōfirmationē regni. C In salomōe at nō erat sic qz nō accepit vxores pncipaliter ad generationē: qz ad hoc sufficiebat sibi ad plus de cem vel. 12. accepit tñ plusq mille cōputatis vxoribus et cōcubinīs vt colligitur hic et Lati. 6. iste aut erat nō cōueniētes ad ge

nerationē: qz habēdo tot vxores nō proficiebat ad gñationē. nam aut ad plurimas earū nunquā accederet et essent inutiles aut essent cōtrarie gñationi: qz accedēdo ad oēs in nulla eaz gigneret. et sic factum est qz cū salomō plurimas habuisset vxores nō habuit nisi vnū filiū. f. roboā qui successit ei: et duas filias. f. taphet et basemath que date fuerunt in vxores duobus ppositis salomonis. s. 4. habuit igit salomon istā multitudinē vxorū nō ad desiderij generādū sed ad solā libidinem. nā oēs que pulchre ei videbant habere volebat et desiderabat semper nouos cōcubitus. et ob hoc cum ad multas tēderet gignere nō poterat. Istud aut desiderij est bestiale et pter legē matrimonij: peccabat ergo salomō habēdo tot vxores. dauid tñ nō peccauit habēdo multas vxores qz nō habuit illas ad libidinem exple dam sed ad solā pcreationē liberor: et iste finis licitus erat tēpore illo quo licebat plures vxores haberi. C Cum aut arguitur qz rex nō oēs hēre multas vxores Deut. 17. Dōz q istud nō solū extendit ad res sed etiā ad quoslibet alios: exprestit tamē scriptura potius de regibus qz de alijs eo qz alij ppter defectum diuitiarū nollēt hēre multas vxores: reges aut qz essent potētissimi vellēt vacare libidini et omni generi delictiarū ex quo sequerent multa incōueniētia. f. qz rex efficere nimis femineus et qz deserta cura populi solis delitijs vacaret. etiā qz omnes pulchras mulieres populi sui pro se vellēt et multa alia. ideo lex dixit qz nō haberet multas vxores vt indirecte tollerēt ei occasionem pñuaricādū ppter mulieres. qz aut iste esset finis legis p. 3. Deut. 17. cū dicat nō habebit rex vxores plurimas que allciāt animū eius. dauid aut nō habuit vxores que allicerēt eum ad peccādū qz nō fuit per eas inductus ad idola vel ad alia mala. salomō aut habebat vxores que allicerēt eū qz ille nō erat cōuerse ad iudaismū sed manētes in gētilitate et actualiter illerunt eū vt coleret idola vt p. 3. in lra. ideo ipse egit cōtra illam legem. C Queretur an peccauit salomō accipiēdo vxores moabitidas. C Alijs rñdebit qz sic: qz hic ponit peccatū salomonis per mulieres et dicit qz accepit moabitidas: ergo accipiēdo illas peccauit qz aliqñ frustra ponerent hic. Itē Deut. 23. dicit amonites et moabites etiā post decimā gñonem nō intrabūt ecclēsiā dñi in eternū: et istud intelligit de strabendo matrimonij ergo nō poterant israelite accipere vxores de terra moab salom tñ accepit illas ergo peccauit. C Sed obijciē qz nō peccauerit qz vno filij elimelech et noemi acceperūt duas vxores de terra moab ruth. 1. c. et illi nō dicunt peccasse. Itē booz erat vir bonus qui laudatur in scriptura et tñ ipse accepit ruth moabitidē in vxorē ruth. 4. et qñ accepit eā oēs israelite laudabant et benedicebāt illud cōiugij ergo nō peccabat. Itē qz marcus est videbatur qz teneret accipere illā in vxorē: qz ruth. 4. oī cū qz alius qui erat ppiquior in iure cōsanguinitatis viro potēri ipsius ruth renūciauit iuri cognationis ad hoc qz booz posset accipere agrū et vxorē defuncti. f. ruth. ergo licitū erat imo necessariū accipere illas cū als paretur iure suo: et qz ille cognatus booz noluit accipere ruth in vxorē renūciauit iuri ppiquitatis et accepit booz vxorē et possessionē: ergo etiā salomō nō peccaret accipiēdo mulierē moabitidē. C Respondēdū est qz salomō peccauit accipiēdo vxores moabitidas: nā scriptura ponit hic istud ad redargutionē salomōis. C Sed forte aliquis dicet qz salomō nō peccauit: qz nō ponit hic moabitide tāquā accipiēdo illas peccauerit: sed ponit simul cum alijs vxoribus quas peccauit accipiēdo. f. cū etheis et sidonijs. C Sed dōz qz hoc nō stat: qz manifestus est salomō accepisse alijs vxores de filiabus israel: et tñ nō ponitur hic qz accepit aliquā de israel eo qz nō peccauit accipiēdo mulieres de israel: ergo eodē modo nō ponentur hic mulieres moabitide et tñ ponuntur: ergo peccauit accipiēdo illas. C Cum aut obijciē de duobus filijs noemi qz acceperunt vxores moabitides. Dñm qz illi excusantur eo qz erāt in terra moab et fuerūt ibi decē annis cū fames orauerit decē annis ruth. 1. et nō andebāt redire in israhel nec poterāt accipere vxores nisi de alienigenis vel manerēt sine vxoribus: ideo cum trāsiret tēpus generādū eorū ne efficerent impotentes ad generādū pñusquā acciperēt vxores acceperunt eas de terra moab. Itē dñm qz nō erat absolute illicitū israelitis accipere vxores de moabitibus: qz moabite nō erant chananei. et sic salomon peccauit accipiēdo vxores moabitidas: nō quidez qz erant illicite simplr sed qz accepit eas non cōuertendo illas prius ad iudaismū: et sic colebant idola manentes apud eum vt patet infra in littera: et ipsum ad colendum idola induxerunt. C Ad scōdam rationem dicendum qz cum dicitur qz moabite non intrarent in ecclēsiā dei intelligitur de ipsis viris: scilicet qz illi nō

Salomō non hūit nisi vnū filiū et duas filias dato qz torbūit vxores.

Q. 4. An peccauit salomō accipiēdo vxores moabitidas. Cōfuta. p. 3. Scōdo.

Tertio.

Rñso.

Inlātia

Solutio.

Ad pñm

Ad scōd

Peccauit salomō accipiēdo nīmā multitudinē vxor.

Obiectō.

Rñ. hebre.

Cōfutatio.

Notādū.

* Rñ. auct. Salomō accepit plusq mille vxores cōputando vxores et cōcubinas.

Ad.3.

Q.5.

A.

Ar.1.

Scdo.

Ista qd

dit a.q.

14.5.c.

a.q. alr

h. dicit

p. dicit

ad istu

m. dicit

id. dicit

supra

m. dicit

curios

no fasti

d. o. o.

*Ad.1.

rōnem.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

Ad.3.

q illi non accipient vxores de israelitis: et tamen non tollebat
 quin israelite possent accipere vxores de moabitibus. Ad aliud
 qd dicebat qd booz accepit ruth moabitidē vōz qd licebat ei. tū
 qd uersa erat ad iudaismū tū qd moabitides mulieres nō erāt
 simplr phibite a iudeis. ad aliud qd vōz qd ex debito tenebatur
 accipere illā booz ppter consanguinitatē. Dōm qd h non teneretur
 simplr accipere illā: tū si volebat gaudere iure consanguinitatis ad
 accipiendū hereditatez oportebat qd accipiet ipsaz vxorē defun-
 cti: et sic nō fecerūt isti aliqd illicitū suscipiētes mulieres moabi-
 tides in vxores. salomō aut sic. Queret vterius an pec-
 cauerit salomō accipiēdo in vxorē filiā pharaōis. Aliqs dicit
 qd sic ex ista lra qd ipsa erat alienigena. s. egyptia. Itē lra ponit
 hic qd accepit salomō istas vxores ad ostendū qd peccauerit: et
 tū ponit hic filiā pharaonis ergo peccauit accipiēdo ipsam
 C Rndēdū qd nō peccauit sicut. s. 3. c. q. 14. dictū ē. qd salomō
 accepit illā in vxorē anteq edificaret tēplū: et postq illā acce-
 pit iuit in gabaō et dedit oēs ei sapiētia placuitq ei oēs oēs eius.
 s. 3. Ideo nō peccauerat accipiēdo illā. Itē p. 3. q. 8. 3. d. qd sa-
 lomō diligebat dñz et sequebat pcepta dauid pñs sui excepto
 qd in excelsis imolabat: et tū iā acceptat vxorē vt p. 3. ibidem qd nō
 peccauerat accipiēdo eā. qd satis declarātū fuit ibidē. * Ad
 rōem pñā dōm qd nō ponit hic vxor salomōis filiā pharaōis
 qd peccauerit salomō accipiēdo illam: s. qd fuit sibi occasio ad
 peccatū et istud potuit ēē duplex. Primū fuit qd forte pp eā colu-
 it idola et fabricauit idolo eius tēplū sicut idolis alijs vxor vt
 p. 3. in lra s. nō appareat an fabricauerit p ipsa tēplū sicut pro
 alijs: satis tū possit dici qd sic. Scd est qd dilexit eā ardētissimo
 amore et iste amor illicitus est. quātū ad hoc tū magis peccauit
 salomō in filiā pharaonis qd in alijs qd dilexit eā sup oēs alias
 sic p. 3. c. 6. s. 60. sunt regine 2. 80. scubie et adolecentularū nō
 est nūerus vna est colūba mea et pfecta mea. et loquitur ibi de fi-
 liā pharaōis qd erat sup oēs alias vxores et scubinas: ideo in hac
 peccauit potius qd in ceteris diligendo eam ardētiori amore.
 Ad aliā cū d. qd vt erat filiā pharaōis alienigena dōm qd alie-
 nigena qd erat chanaanei erat phibitū quātū ad hoc qd israelite
 miscerēt cōnubia cū eis: cū alijs tū gētilibz nō erāt israelite phi-
 biti miscere cōnubia. filiā aut pharaōis erat egyptia et nō cha-
 naanei: idē licebat illā accipere in vxorē. C. 3. obijciē qd egyptij et
 idumei nō poterāt intrare in ecclesiā dei vsq ad qrtā gñatio-
 nē Deut. 2. 3. filiā pharaonis erat in pñā gñatiōe cū ipsamet
 eēt gētilis egyptia: ergo nō licebat in ipsa strabi. C Rndēdū
 qd illud intelligit de viris. s. qd egyptij et idumei qd uerteren-
 tur ad iudaismū nō possent illico accipere vxores de israelitis: s. 3.
 pronepotes eoz in qrtā gñatione poterāt iā miscere cōnubia
 cū israelitis. ideo qñcūq uerterent mulieres egyptie ad iuda-
 ismū poterāt accipi in vxores a iudeis. Queret vterius
 an peccauit salomō accipiēdo in vxores amonitidas et idume-
 as. Aliquis dicit qd nō qd nō erāt phibite iste mulieres israeli-
 tis. nā phibitio extēdebat ad chananeas idumeas aut et amoni-
 tidēs nō erāt chanaanei: idē nō erāt illicite ad mrimoniū. C Rndēdū
 qd hic ponit mulieres qdā chanaanee. s. ethee et sidōie et
 alie nō chanaanee. s. filiā pharaōis et moabitides et amōitides et
 idumeas. De pñis vōz qd simplr erat illicitū iudeis thēre cū il-
 lis siue uerterēt eas ad iudaismū siue nō vt supra declaratum
 ē. De alijs at vōz qd nō erat illicitū thēre cū eis qd solū ponit
 amōitidas moabitides et egyptie: et tū viris egyptijs moabitibus
 et idumeis licebat uertere ad iudaismū: qd p. 3. Deut. 2. 3. d. qd isti nō
 intrarēt in ecclesiā dei. s. moabite et amonite vsq ad decimā
 gñationē et egyptij et idumei vsq ad qrtā. et iste gñationes cō-
 putātur postq uerterent ad iudaismū qd alis impossibile erat
 cōputari quartā vel qrtā tñ nō hētur pncipiū a quo cōputare
 tur. mulieres igi amonitaz moabitaz egyptioz et idumeoz re-
 ciperent ad iudaismū: et tū ipse nō erāt phibite accipere viros
 iudeos vel vt melius dicat iudei nō erāt phibiti accipere ipsas qd
 poterāt accipi in matrimoniu ab eis. et sic salomō nō peccabat
 in quātū accipiebat mulieres moabitidas amōitidas et egyptias
 sed peccabat ex alia cā. Pñio qd accepit multas de istis regibus
 tū erat phibitū accipere plures vxores Deut. 17. Scdo peccauit
 qd accepit istas vxores nō uertēdo illas ad iudaismū qd poti-
 us colebat idola et salomō fabricauit eis tēplū et etiā ipse in-
 ductus ab illis idola coluit. Tertio peccauit qd copulatus ē mu-
 lieribus istis ardētissimo amore qui excedit amorē cōiugalem
 ideo reprehensibilis est. C Sed obijciē qd nō peccauerit salo-
 mō dato qd accepit istas mulieres nōdū cōuersas ad iudaismū:
 qd sic acceperūt vxores moabitidas duo filij noemi et ille ad-
 buc manebat incultu idolorū vt p. 3. ruth. 1. cum noemi uixit ad

ruth. en reuersa est cognata tua ad populū suū et ad deos suos
 vade cū ea. et illa erat orpha que erat nurus noemi. et sic adhuc
 manebat in cultu deoz suoz qd alis nō diceret noemi reuersa ē
 cognata tua ad deos suos. ideo etiā videt de ruth qd dixit ad
 noemi populus tuus populus meus et deus tuus deus meus. i.
 volo qd populus tuus sit populus meus et deus tuus sit deus me-
 us: ergo ante hoc deus noemi nō erat deus ruth. Item qd booz
 dixit ad noemi qd deus israel redderet ei grāz qd sub alas eius
 confugerat ruth. 2. ergo videt qd qñ erat in terra moab nōdū cō-
 fugerat ad alas dei israel. C Rndēdū qd duo filij noemi accepe-
 rūt vxores suas in terra moab et qd ipsi manebant in terra illa
 nō poterāt cōuētere vxores ad ritū iudaicū qd parētes earū
 nō pmittēnt: si tñ ipsi uenissent in terrā suā cōuertissent illas
 ad ritū iudaicū: nō poterāt tñ aliud facere isti filij noemi qd
 cū essent in terra moab et nō auderēt redire ad terrā israel nō
 poterāt accipere vxores nisi de gētilibz nō uersis ad deū vel
 manerent sine vxoribus. salomō aut erat in terra sua et poterat
 oēs vxores suas uertere ad iudaismū: ideo peccabat accipiē-
 do illas nōdū cōuersas. Itē qd salomō poterat accipere alias
 vxores licite nō accipiēdo istas s. filij noemi nō poterāt accipere
 vxores nisi de gentilitate vt dictū est: nō peccauerunt ipsi acci-
 piendo illas et salomō peccauit accipiēdo. C. 3. dicit qd oia
 fuit in hoc qd salomō acciperet filiā pharaonis in vxorē et acci-
 pere alias vxores moabitidas et amonitidas. C Rndēdū qd
 nō peccauit accipiēdo filiā pharaonis: sed peccauit postea tenē-
 do eā. s. qd per illā inclinatus est ad idola: et qd dilexit eā ardē-
 tissimo amore. in alijs autē vxoribus nō solū peccauit tenendo
 eas ex istis duabus causis sed etiā peccauit accipiēdo illas qd
 nōdū cōuerse erant ad iudaismū.

C An magis peccauit salomon accipiēdo vxores alienigenas
 qd multas. Questio. 7.

Queretur vterius cū salomon peccauerit qd accepit
 multas vxores: et peccauit qd accepit alieni-
 genas in quo istorū magis peccauerit. C Rndēdū qd magis
 peccauit accipiēdo alienigenas: qd accipiēdo multas dū tñ nō
 essent alienigene solū peccabat cōtra vñā legē Deut. 17. vbi di-
 citur qd rex nō habeat plurimas vxores. accipiēdo aut alieni-
 genas peccabat multiplicius. Pñio qd agebat cōtra legē prohi-
 bentē. Exo. 34. et Deut. 7. Scdo peccabat qd ponebat se in picu-
 lo. s. qd posset moueri ad idolatriā ab vxoribus: et sic fuit qd cō-
 uerteret eū ad idola: et ipse fuit in hoc in magna culpa qd acce-
 pit illas nōdū cōuersas ad iudaismū. vnde scriptura pp hoc po-
 nit hic pñm de accipiēdo multas vxores alienigenas. s. qd ille
 peruerterūt salomonē vt coleret idola. si aut salomō p vxores
 nō fuisset ad idola ductus scriptura nō multū curasset describe-
 re pñm suū in accipiēdo vxores multas vel alienas. (De gēti-
 bus sup qbus dixit oīs filijs israel nō ingrediemini ad eas nec
 de illis ingrediētur ad vñas) . i. accepit vxores de illis gētibz
 de quibz deus phibuit israelitis accipere vxores: et hoc est nō in-
 grediemini ad eas. i. nō accipietis eas mrimonialiter: et dixit
 de illis nō ingrediētur ad vñas. i. nō pmittetis qd alij viri de
 gētibz istis accipiat aliqz filias vñas i vxores. Queret
 an de dicit d. oibz istis gētibz qd nō accipiant israelite vxores d
 filiabus eoz. C Aliqs dicit qd sic: qd lra ista expmunt hic moabi-
 tidas amōitidas etheas sidonias et idumeas: et subiūxit postea
 de qbus oīs dixit filijs israel nō ingrediemini ad eas. ergo ad
 oēs referē. Itē p. 3. qd salomō peccauit accipiēdo mulieres de re-
 gionibus istis. et tū manifestū est qd nō peccaret nisi eēt phibi-
 tū. qd aut peccauerit supra cōcessum et declarātū est. C Rndē-
 dum qd ista phibitio solū extēdebat ad oēs. 7. populos chana-
 neoz q signatur hic p etheos et sidonios. ad alios aut nō vt de-
 clarātū fuit supra in qōnibus istis. Itē d. hic qd deus iussit qd
 israelite nō ingrederent ad istas mulieres nec alij de gētibz
 istis ingrederentur ad filias israel: et tū istud nō pōt intelligi de
 oibz istis gētibz qd amonite et moabite post decimā gñatio-
 nē poterāt accipere vxores hebreas vt alij volūt. saltē tñ ipsi egy-
 ptij et idumei poterāt accipere vxores d israelitis post qrtā gñatiōē
 quāquā viris amonitis et moabitibus nō liceret accipere vxores
 hebreas etiā post decimā gñatiōē vel in eternū Deut. 2. 3. s. 3. lo-
 lū intelligit d chanaeis q vocantur hic ethee et sidōie: qd de istis
 nō poterāt israelite accipere vxores nec ipsi de filiabus israelita-
 rū Exo. 34. C Ad primā rōnē. s. qd expmuntur hic moabitide
 amonitide et c. Dōm qd non referē pp hoc clausula ad omnes
 illas sed solū ad chananeas siue etheas et sidōias: fuerūt tñ hic
 postrealie femine qd et salomō peccauit accipiēdo illas. s. qd nō
 cōuertit eas ad iudaismū: vel qd ppter eas peccauit non tamē

Rñio.

Dubitatio.

Solutio.

Pñio.
Scdo.

Q.5.8.

A.

Ande? phi
buerit acci-
pe vxores
d. oibz gēti-
bus.s. opinio
Rñ. alia.Ad rōnes
pñe opi.

Ad scdm.

q̄ illicitū esset ei accipere illas. C Ad scdm oīm q̄ salomō peccauit accipiendo istas mulieres tñ nō sequit̄ ex hoc q̄ erat illicitū ex mādato: s̄ solū erat illicitū q̄ accepit eas nōdū pueras ad iudiciū: et istud erat gñaliter prohibitū in accipiendo qualicūq; mulieres de gētilibus. (Certissime. n. auertent corda v̄a vt sequamini deos eaz). I. ista fuit cā. phibitionis q̄ mulieres ebananee alliceret israelitas viros suos vt coleret deos eaz et etiā filios ex se natos ad idolatriā erudirēt. Eto. 3. 4. et ponitur istud q̄ cā pp̄ quā culpatus est salomō q̄ accepisset vxores alie nas fuit q̄ ipse puererūt eū ad colēdum idola si aut accipiens multas de illis nō fuisset conuersus ad idola: quāquā peccaret istud reputaret leue peccatū et scriptura nō curaret referre illud. (Hīs itaq; copulatus est salomō ardētissimo amore). I. dilexit eas nimis plūq; vir diligere debeat vxorem ita q̄ efficeretur totus semineus.

¶ C An salomō peccauit diligēdo vxores ardētissimo amore et q̄ sit regula diligēdi deū et vxorē et q̄libet rem. Qd. 9.

Uxores an
oēant diligi
ardētissimo
amore.
P̄io.

Queretur an salomō peccauit diligēdo vxores ardētissimo amore. Aliquis dicit q̄ non q̄ preceptū est de diligēdo eas nimis. vnde apls ad ephe. 5. dicit. viri diligite vxores v̄as sicut corpa v̄a. et itē diligite vxores v̄as sicut xps dilexit ecclesiam. et tñ dilectio xpi ad ecclesiam fuit ardētissima q̄ pro eis morti se tradidit: etiā q̄libet diligit carnē suāz nimis; ideo nō eis debet q̄libet diligere vxorē suā nā ppter hāc dimittit hō patrē et matrē et adheret vxori et efficiūtur duo in carne vna. Gen. 2. et ad ephe. 5. Itē p̄ hoc q̄ si salomō peccaret eo q̄ copularet mulieribus istis ardētissimo amore: aut peccaret in eo q̄ diligebat eas nimis aut ex eo q̄ cognoscebat eas in debite. nō p̄mo modo q̄ probatū est viros nimis debere diligere vxores. nō scdo modo q̄ vir nō peccat mortaliter cognoscēdo vxorē suā: vnde dato q̄ cognoscat eā nō ex desiderio liberiorū sed ad explēdā libidinē vel refrenandā incōtinētiā q̄ id qd erat mortale. ppter honestas nuptias efficit veniale. C Responddū q̄ salomō peccauit q̄ copulatus ē ardētissimo amore mulieribus: et hoc p̄ q̄ scriptura reprehēdit ipsum in isto. si aut nō peccasset frustra scriptura dixisset hīs copulatus est ardētissimo amore. Et oīm q̄ salomō peccauit vxorēz mō. s. q̄ dilexit vxores plūsq̄ debebat. Scdo q̄ inordinate cognoscebat illas. De p̄mo p̄ q̄ q̄libet res diligibilis h̄z suū terminū dilectionis vltra quē si excedat peccatū est: solus aut deus est in cuius dilectione nō est terminus ponendus. Rō hui⁹ est q̄ q̄libet oī diligere rem fm q̄ in ea repitur ratio bonitatis cū ipsa bonitas sit ratio motiua desiderij: q̄ bonū est q̄ oīa appetit p̄mo ethicorū. ideo necesse est q̄ fm differētiā bonorū ita sit inqualitas dilectionis. nā si aliqd oī diligit ppter esse bonū diligetur magis ppter esse magis bonū et diliget maxime ppter esse maxime bonū iuxta regulā aristotelis. 2. thopicorū. 1. si simpliciter ad simplr et magis ac maxie. si igit aliquis rem minus bonā magis diligit errat in natura rei q̄ mouet oīa aditionē obiecti et in hoc est p̄uicatio moralis. Ex hoc at p̄ q̄ q̄libet res sit diligēda solū in certo termino q̄ q̄libet res h̄z bonitatez limitatā. Itē cū dilectio n̄ra ad rē fuerit iuxta mēsurā bonitatis rei erit cōueniēs: si aut plus diligit errat ergo vād est certus modus vel quātitas dilectionis pro q̄libet re. solus aut deus est bonū infinitū ideo solus est diligibilis sine termino: nam fm exigētiā bonitatis sue ipse erat diligēdus a nobis in infinitū. nullus tñ pōt diligere in infinitū q̄ q̄libet act⁹ creature est limitatus: itē tenet q̄libet diligere quātū p̄t et nūquā errabit q̄ tūcūq; diligit: q̄ si multū dilexerit adhuc de⁹ magis diligibilis est cū nūquā pueniat ad infinitā dilectionē. iō beat⁹ bernardus dicit in libro de diligēdo deū q̄ modus diligēdi deū est diligere sine modo. et hoc est qd scriptura iubet. s. q̄ diligam⁹ deū ex toto corde et tota aīa et totis virib⁹ deūt. 6. et Mat. 22. q. d. q̄ quāquā diligamus quātū possumus nūquā errabimus. de nulla aut alia re dictū est q̄ diligem⁹ eā ex tota aīa et ex toto corde eo q̄ diligēdo eā sic poteramus errare. s. diligēdo eā plūsq̄ quā deberet diligi. iō oīm q̄ in q̄cūq; p̄ter deū q̄cūq; sit diligibilis pōt hō errare diligēdo eā plūsq̄ oī. s. sic. n. p̄ oī dilectioe hoīs ad seipsū. nā nullū hoīz tenet aliq; plus diligere q̄ seipsū: et tñ diligēdo seipsū interdū errat. s. diligēdo se plūsq; debet sicut dixit apls. s. in nouissimis dieb⁹ instabūt tpa piculosa: erūt hoīes amātes seipsos. et sic ponit ibi tāq; vitium amare seipsū: q̄ intelligit de amore supabūdātī: sic ēt aristoteles. 9. ethi. dicit q̄ in vitiiū dicit̄ alicui q̄ est amator suipsius. C Itē p̄ hoc in amore illoz ad quos maxie tenemur. s. in amore parētū et filioz. nā quāq; iste amor sit de bonis laudabilib⁹

De sol⁹ e oī
ligibilis sine
fmio et mō.

In q̄cūq; re
pter deū p̄
hō amat cā
diligēdo.

fm naturā tñ aliq; peccat supabūdādo in hoc: sicut niobe q̄ diligebat filios suos magis q̄ deberet. 7. ethi. cum oī s̄z tñ est qdā supabūdātia in hīs figs quēadmodū niobe rebellet ad deos vt quēadmodū satyrus philopator cognominat⁹ circa p̄ez valde n. videbat desipere. ita igit oī amore vxoris erit q̄ q̄libet teneatur viri diligere vxores. tñ ista dilectio h̄z terminū: pōt igit errari si aut vltra terminū diligit. Et sic est figs tānū diligit vxorē q̄ pp̄ eā agat oīa deū. sic. n. dicit aristot. vbi supra q̄ supabūdātia erat i amore filioz cū q̄s pp̄ illos rebellabat oīs sicut niobe. sic. n. salomon fecit q̄ vt nō tristeret vxores q̄s tenerrime diligebat agebat q̄d ille iuberet. nā pessimū qd agē poterat erat q̄ coleret idola et istud egit pp̄ illas. C Cū aut apls dicit q̄ vxores diligēde sunt sicut corpa n̄ra. et sicut xps dilexit ecclesiam. d̄s q̄ istud dicit ad cōiliādū corda viroz erga vxores: q̄ qdā viroz valde moleste se h̄nt erga eas. dato tñ q̄ diligāt eas sicut debet diligere corpa sua vel sicut christus dilexit ecclesiam hēbit ista dilectio terminū: q̄ xps nō dilexit ecclesiam in infinitū. seipsū. n. solū diligit infinite eo q̄ deus est. vir tñ q̄ diligit vxorē suā ita vt pp̄ eā agat oīa deū: magis diligit eā q̄ xps dilexit ecclesiam iō peccat. C Ad scdm oīm q̄ et salomō peccauit inordinate cognoscēdo vxores suas. nā licet ex p̄uilegio honestaz nuptiaz nō peccet mortalr vir dato q̄ cognoscat vxorē nō ex desiderio liberiorū s̄z ad explēdā libidinē: cū apls dixerit. 1. ad cho. 7. q̄ h̄at vxorē suā pp̄ fornicationē. s. vitādā q̄ melius est nubere q̄ vri. p̄t tñ vir interdū peccare mortalr cognoscēdo vxorē suā. s. si nō solū vir expleat libidinē s̄z et ingrat ali qua p̄ q̄ suscitē libido explēda in vxore siue illud sit in cibis siue in potib⁹ siue alis. nā in hīs peccauit mortalr. et de hoc oī q̄ nimis amator in p̄pria vxore adulter ē. de salomone. n. multū sic opinatur et nō iniuste q̄ ipse erat tot⁹ femine? cū h̄et plures q̄ mille mulieres inter vxores ocubinas et adolescentulas. et ipse erat in nālibus secretis sapientissim⁹. credidit q̄ q̄ oīs nālēs sapientia ad vsū libidinis auertebat. s. vt potētior eēt et vt magno tpe cōseruaret tātā exercendo libidinē in vxorēz at hōz oī salomō copulatus amore ardētissimo mulierib⁹. De p̄mo p̄ q̄ tā ardētē eas dilexit q̄ amore eaz amorū diuino p̄posuit et idola pp̄ illas coluit. De scdo p̄ q̄ erat tot⁹ femine? et ardētissime ad libidinē inbiabat. (Suerūtq; ei vxores q̄si regie septingēte). i. h̄uit vxores septingētas quāz q̄libet erat sicut regina i magno statu et honore: et iste erat ducte legitime celebrato ritu nuptiali. (Et ocubine trecēte). Itē erat ducte sine federe m̄rimoniali. (Et auertētur mulieres cor eius). s. dilexit eas nimis et cū eēt plurime earū gentiles persuadebat ei ad cultū idolorū.

¶ C Quō poterat salomō h̄re septingētas vxores q̄si reginas cū forte nō essent tot reges in orbe. Questio. 10.

Queretur quō poterat salomō h̄re septingētas vxores reginas q̄ oportebat ad h̄ q̄ ipse h̄et oīs filias regū totius orbis: solū tñ hēbat vxores de gētib⁹ p̄pings q̄ notant̄ hic. s. de moabitibus amonitis egyptijs idumeis etheis et sidonijs. q̄ nō poterat tot reginas h̄re in vxores. C Rndēdū q̄ vxores salomōis nō erāt regine s̄z vnica eaz erat regina. s. filia pharaonis: relique tñ vocant̄ regie vel q̄si regie nō q̄ eēt filie regū s̄z q̄ salomō tenebat eas in magno statu sicut filie essent regine: et ob hoc lra dicit q̄si regine et nō dicit q̄ fuerūt septingēte vxores regine. in hoc aut differebat vxores et ocubinas q̄ vxores eo q̄ erāt legitime ducte habebāt in magno statu: cōcubine aut cū nō ducerent legitime nō habebant in tāto honore: iō nō oī de ocubinis q̄ erāt q̄si regine sicut oī de vxoribus. Q̄ at vnica eēt regina appet q̄ cātī. 6. oī de filia pharaonis vni ca est dilecta mea colūba mea. et sic illā exaltauit ad maiore statū faciēdo ei domū lūptuosā valde. reliq; aut nō fecit domos vt declaratū est. 7. C S̄z obijciēt q̄ essent multe regie q̄ cātī. 6. oī sexagita sunt regine et octuagita ocubine. C Rndēdū q̄ ibi vocant̄ regine. i. q̄si regie sicut hic oī q̄ erāt septingēte vxores salomōis q̄si regine. Alr pōt dicit q̄ erāt iter istas septingētas vxores sexagita q̄ erāt filie regū. et ille vocabant̄ regie et tñ nō erāt regine israel eo modo quo vxor regis vocat̄ regina et hoc mō filia pharaonis erat regina israel sicut salomō erat rex: et ob hoc ceterae vxores et ocubine honorabāt et laudabāt illā tā quā dñaz. Cātī. 6. s. viderūt eā filie syō et beatissimā p̄dicauerunt regine et ocubine laudauerūt eā. C Querēt vltē q̄re salomō accipiebat tot mulieres in vxores. nā cū vellet tot accipere satis erat sibi q̄ acciperet vnā in vxorē et reliq; in ocubias. C Rndēdū q̄ salomō fecit hoc pp̄ duo. P̄io q̄ salomō volebat accipere oīs feminā q̄ ei pulchra videret: et q̄ qdā nō poterat h̄re in ocubinas eo q̄ erāt filie magnorū virozū. i. regum et alioz

Ad rōcā
i p̄ncipio

E

Ad scdm

Cū q̄
peccat
mortalr
cognoscēdo
vxorē.Salomō
tot⁹ femi
ne? et libi
dinofus.

+

+

+

A

Quō tot
vxores sa
lomōis ei
cte sint re
gine.Obiectō
Rñō.

Qd.

11.

A

An salo
mō acci
pit tot in
vxores.
P̄io.

aliorum potentum qui erant extra terram salomonis. s. moabi
tarum amonitarum et idumeorum egyptiorum ac sydoniorum: ideo ut pos
set hñe illas accipiebat illas in vxores: et ista est cā quare salomō
habebat septingentas vxores quasi reginas. s. qz accipiebat eas
de filiabus magnorum viroz qui volebant eas dare nisi salomon
teneret ipsas in habitu et honore reginarum. Si at potuisset eas ha
bere als accepisset eas in concubinas. Concubine autē salomōis
erant ille que erant filie minorum viroz et libenter acceptabant q
efficeretur concubine regis et etiā in minori gradu: et ob hoc de
istis non dicit qz erant quasi regine: qz nō tenebant in tāto ho
nore. Scd cā erat qz salomon volebat hñe legitimos filios: et
qz si oēs essent concubine pter vnā contingeret plurimos filios
salomonis esse illegitimos: ideo accepit multas in vxores: s. p
ma causa efficacior est. Queret vltius quō dicit hic q
salomō habuit septingentas vxores qñ reginas et trecentas cō
cubinas. nam cāti. 6. dicitur sexaginta sunt regine et octuaginta
concubine. Respondēdum qz salomon habuit tot vxores et
concubinas sicut hic dicit. qz quādoqz in scriptura ponit idē
numerus bis vel pluries tenendus est numerus maior: ne dica
mus scripturā in aliquo mentitā fuisse: qd fieret si diceremus te
nendū esse numex minorē: tenendo at numerū maiorem nō re
pugnā numero minorē: ideo dicendum qz fuerunt hic expresse
vxores et concubine in maximo numero. in cāticis autē plurime
eaz tacent. Josephus at mediāuit inter istos numeros. nam
dixit. 8. antiquita. qz accepit salomon principū insigniū virozū
filias numero septuaginta et trecentas concubinas sup has autē
filias pharaonis regis egyptiorum: non. n. posuit septingentas regi
nas: qz visus est sibi magnus numerus et putauit qz aliter signi
ficaret in illo numero. Dicendū tñ qz non possumus aliqd tolle
re de numero posito in scriptura: sicut non licet nobis negare
aliqd qd scriptura sacra asserit. cōcordat tñ iste numerus cū illo
qui est in cāticis: qz de vxoribz salomonis scriptura expessit ibi
excellētiore: hic autē oēs expessit: fuerunt autē inter vxores
salomonis. 60. que fuerunt filie regū: relique autē sexcentē et q
draginta non fuerunt filie regū sed magnorū viroz: id ē qz oēs
tenebant a salomone tanqz regine: tñ ille que erant filie regum
tenebant adhuc in maiori honore. ista differētia p qz hic dicit
qz oēs septingente vxores salomonis erant quasi regine: et tam
cāti. 6. dicit qz erant sexaginta regine: et non ponit quasi ad si
gnificandū qz ille sexaginta erant vere filie regum et ob hoc vo
cant regine absolute. De concubinis autē dicēdū qz et inter eas
erant qdam principiores et cū essent trecente. 80. illaz erat p
cipaliores: et iste expresse fuerunt in cāticis. Sed tunc dicit
que ergo erant ille adolescentule de qbus dicitur in cāticis. et
adolescentulaz non est numerus. Dicendū qz iste erant pter
vxores et concubinas. s. qz salomon elegerat sibi oēs adolescētu
las quēcūqz ei pulchre viderent: et ingrediebāt ad eas quando
vellet: iste autē non erant in certo numero eo qz salomon super
addebat semper et etiā multas illaz dimittebat postqz cognouis
set illas: sicut rex assuerus fecit congregari oēs puellas quēcūqz
viderent pulchre in regno suo posuitqz eas in manu eunuchorū:
et quelibet illaz ingrediebāt ad regem vespere et egrediebatur
mane et hoc per dies sibi assignatos: et postqz quēcūqz illaz se
mel introisset non habebat licentiā vltra redeundi ad regē nisi
rex eā specialiter vocasset ex noie vt p3 bester. et hoc mō pro
cederetur in infinitū in adolescētulis: et ppter hoc dicit scriptu
ra et adolescentulaz non erat numerus concubine vero et vxor
es erant in certo numero et ille postqz assumpte fuissent nunqz
dimittebātur sicut ipse adolescentule: id ponit numerus viroz
et concubinarū et non adolescentulaz. Nicolaus autē dicit s3
iosephus qz fuerūt septuaginta vxores. s. principales. vel aliter
dicit qz scriptura numerat hic septingentas vxores salomonis
s. qz haberet solus septuaginta vxores et relique erant domicel
le et famule istaz septuaginta vxor. Sed hoc nō stat qz sic eēt
solū. 70. vxores et quilibet eaz haberet. 10. domicellas et famulas:
et tñ salum est. Primo qz scriptura ponit qz oēs isti septingēte
erant vxores ipse autē solū. 70. Secūdo qz dicit qz erant alie an
cille istaz: et tñ non stat qz littera dicit qz erant oēs iste septingē
te quasi regine. et tñ famule non sunt quasi regine. Aliter di
cit qz iste septingente erant sicut ille quas habuit assuerus de q
bus supra diximus. Sed nō stat qz Nicolaus vult qz salomō
ductus magna carnalitate ingredere solū vna nocte ad quāli
bet istaz: et sic fere in duobus annis pcurrisset eas. Sed hoc nō
stat qz ille puelle ad quas ingrediebāt assuerus nō erāt vxores
sue: sed ideo ingrediebāt ad eas vt eligeret sibi vnā eaz in vxorē.
s. qz placeret oculis eius: et postqz eligeret illā cessaret iste or

do puellarum introeuntium ad regem bester. et salomon autem
habebat istas septingentas in vxores: id non fiebat sic. Itē pos
to hoc non fieret oīa inter vxores concubinas et adolescētulas:
et tñ isti tres ordines ponit cāti. 6. ergo oportebat oēs istas se
ptingentas esse vxores: et sic dicit sicut supra dictum fuit.

Queret an iste mulieres quas salomon accipiebat in vxores
et concubinas peccabāt volēdo copulari ei. Rñ dēdū qd cō
cubinis qz peccabant qz cōcubinatus illicitus est cū oīs carnalibz
cōmixtio pter sedus matrimoniale illicita sit: fuit tñ aliqui dispē
sati cū viris sanctis in veteri testō qz haberent concubinas sicut
declaratum fuit de dauid pce. lib. c. 5. als aut illicitū erat: et qz sa
lomon nō erat de patriarchis cū qbus dispensatū est peccabat: et
non est dubiū qz peccaret accipiēdo concubinas: qz cū peccaret
accipiēdo vxores a fortiori peccaret accipiēdo concubinas: et
qz ipse peccabat accipiēdo eas etiā ipse peccarent cū vellēt ab
eo accipi: qz idē crimen erat vtrobiz. De illis at que accipiebāt
tur in vxores d3 est qz aut erant de gentilitate aut de israelitis
Si primo modo nō peccabant cū acciperent in vxores a salo
mone: s3 salomon peccaret accipiēdo illas: qz salomon pecca
bat agens 3 legē phibentem accipere alienigenas. ipse tñ mu
lieres gentiles cū non essent obligate ad istā legē que solū obli
gabat israelitas non peccabant. Itē salomon peccabat qz acci
piebat multas vxores vetate lege hac deuterō. 17. sed mulieres
gentiles non obligabant hñc legē: id poterant multe vni viro
nubere. De israelitis autē mulieribus oīm qz peccabant: qz iste
erant subdite legi: id sicut lex vetabat regē accipere multas vxor
es: ita vctitū erat mulieribz velle duci ab illo in vxores postqz
multas haberet: qz tñ si rex volebat necesse erat eas hoc pati cul
pa eaz leuis erat. (Lūqz iam esset senex deprauatū est cor eius
per mulieres). oīa superiora ponunt p hoc. s. qz mulieres multe
deprauauerunt cor salomonis inclinātes eū ad idola. nā si multe
mulieres non inclinasset eū ad malū qz peccaret accipiēdo il
las non multum curaret scriptura enarrare qz salomon pecca
set accipiēdo vxores alienigenas: qz oīa alia peccata facilius
remittebant in veteri testō: d3 tñ non declinaret hō ad idola
triā. d3 at qz salomon in senectute deprauatus est: qz in iuēntute
h3 habuit multas vxores nō declinavit ad idolatriā sic in senectute.
Quō d3 qz salomō fuit deprauatus in senectute p mulieres cū
non accesserit ad senectutē: et quante etatis est mortu? Qd. 14.

Queretur quomodo salomon potuit in senectute de
prauari: qz videtur qz ipse nunquam fuit
senex et consequenter non peccauit in senectute: et hoc qz salo
mon vixit pauco tempore. nā Ra. Sa. et hebrei dicunt qz salo
mon erat annorum. 12. quando cepit regnare et regnavit. 40.
annis vt patet. j. in lra et sic solum vixit. 52. annis. dicit autem
qz ad minus oportebat salomonē deprauari. 6. annis ante mortē
vt posset in illo tpe edificare tēpla idolorū pro vxoribus et facer
alia qz habentur hic: et sic manerent anni. 45. qñ salomon iciper
deprauari: et tñ in. 46. annis non vocat aliqz senex: sed tūc ppe
est vir. Rñ det historia scholastica ponens istud dubiū. i. qre
dicatur salomon senex fuisse cū modicum vltra. 50. annos vi
xisse legat. nā mortuo salomone roboā filius eius. 41. annorū
erat. j. 14. et salomon d3 genuisse illū cū esset. 11. annorū. Rñ
det scōz iosephū dicens qz mortuus est salomon valde lōgeus
qui regnavit. 80. annis: vixit at annis. 94. sed diuina scriptura
illos solū exprimit qbus regnavit anteqz pcuraret: et sic vi
xit salomō. 40. annis anteqz esset malus: et alijs. 40. postqz fact
fuit malus et isti fuerunt in regno. Dicit Nicolaus simile esse de
saule cuius anni tacent. s. d3 qz regnavit annis duobus. 8. 1. lib.
c. 13. eo qz tunc regnavit in oīentibus: subitcent autē. 18. qbus re
gnauit puerle. Dicit tñ Nico. nō eē multū curādū de dicto hi
storie scolastice qz dicit sibi pñ et scripture. dicit. n. qz salomon
11. ānoz genuit roboā qui fuit. 41. annorū qñ mortu? ē salomō
et cepit ipse regnare: et sic stat qz salomō vixerit. 51. āno vel duo
bus. Si at dicat qz roboā regnavit viuentē patre. 40. annis. ita
qz pñcipiū regnandi roboā fuerit quādo salomon incepit de
prauari. legitur qz regnavit. 40. annis viuentē salomone. d3 tñ. j.
14. qz qñ roboā cepit regnāte erat. 41. anni ergo qñ mortu? est
salomon erat octuaginta vnius annorū eo qz tpe salomonis re
gnauerat. 40. annis: et h3 est 3 historia scholastica et 3 sacra scri
pturā que dicit fuisse roboā. 41. annorū post mortē salomonis
qñ cepit regnare. Itē sequen. c. d3 qz hieroboā audita morte sa
lomonis rediit de egypto et venit cū ceteris israelitis in siche
m ad eligendū roboā in regē. ergo videt qz ante hoc non regna
uerat. Itē si ante hoc regnauisset viuentē salomone sicut regna
uit salomon viuentē dauid: nō cōuenisset populus in siche post
Tertius Regum. * Abulensis

Qd. 13

An iste mu
lieres qz sa
lomon hē
bat in vxor
es et concu
binas pecca
bāt volēdo
ei copulari
et salomō
et concubine
peccabant.

†

21

Rñ. bisto.
scholasti.

Opio. iose.

Opio Nie.

Secūdo

Qd.

12.

21

An regi
nas et cō
cubinas
habuerit
salomon
qz vi qz
cāti. 6. qz
oppositū
Opio
Iosepho

Dubita.

Solutio

Opio. nic.

Contra.

Improbabilis
Lofutatio
Primo

Secundo.

Tertio.

Alia ratio
auctoris.

La senectutis
luxuria.

B

Ad bis. sco.

Obiectio

Solutio.
Salomon
qñ corona
r^e erat. 20
annorum

Obiectio

Responsio

morte salomonis ad eligendū regē vel ad accipiendū ipsum roboā: qz iam acceptus esset: et tñ venerunt et posuerunt ei conditiones dicētes qz minueret paululū de iugo patris sui et seruirent ei sequenti. c. ergo nodū erat sūptus in rege. S; aliqz dicit qz ista non fuit noua assumptio in regē: qz regnauit viuentē salomone: sed fuit renouatio regni sicut fuit in saule qui factus est rex in masphat. s. i. lib. c. 10. et postea renouatus est in galgala. e. lib. c. 11. et hic qz dicit sequenti. c. intelligat de renouatione regni. C Sed dñm qz non stat qz. c. sequenti. d. qz qñ venerunt israelite ad accipiendū roboā in regē habuit consiliū cū iuuenibus cū qbus ipse nutritus fuerat. ergo videtur qz ipse etiā erat iuuenis qz aliqñ illi cū qbus ipse nutritus fuerat non etiā tñc iuuenes sed senes in anno tñ. 80. vocant boies senes. sic patet de berzelai qui erat. 80. annorū et vocabat senex valde pceden. lib. c. 19. Jte ps. 89. dñi anni nri sicut aranea meditabunt dies annorū nostrorū in ipsis. 70. annis. si autē in potentatibus. 80. anni amplius labor et dolor. ergo non vocaret iuuenis. 81. anni. Jte dictū historie scholastice. f. qz salomō in. 10. anno genuit roboā nō stat: qz est 5 virtutē nature qz puer in tali tpe gignat. Jte se. tur ex dicto suo qz. 10. annorū et trium mēsum erat quādo genuit eū: qz si roboā erat. 41. annorū qñ salomon mortuus ē et salomon erat. 11. annorū qñ natus est roboā detractis nouē mēsum qbus puer manet in vtero manebunt anni. 10. et tres mēses qñ salomon gigneret: et tñ hoc non videt possibile fm nām. C Dñm igit qz salomon erat annorū. 20. vel quasi qñ cepit regnare: et regnauit solum. 40. annis eratqz annorū. 60. qz do mortuus est et tunc poterat vocari aliquāter senex: qz vt dicit ps. 89. dies annorū nostrorū in ipsis. 70. annis. et poterat esse salomon satis senex in anno sexagesimo et paulo ante. sic. n. dñ de dauid. s. i. c. qz seruierat dauid hebatoz etatis dies plurimos: et tñ solū habebat. 70. annos qz factus est rex erat. 30. annorum et regnauit annis. 40. pceden. lib. c. 5. Poterat autē salomon vocari senex in. 55. annis qz aliqui citius senescunt qz alij ex multis causis. in salomone autē erat cā potissima repetitiue senectutis. f. qz erat nimis venereus et boies valde veneret ante senectutem sunt senes: imo in ipsa iuuentute deficcatur et decolorant et cito moriunt: ideo non solū salomon non vixit modico tēpore imo mirandū est quō tanto tpe viuere potuerit cū tante libidini vacaret: hoc tñ accidit sibi qz cū esset sapientissimus in nālibus ingrebat oia que poterat adiungere ad retardandū senectutē et ad manendū vires et assumebat ista salomon. vnde vato qz esset libido sua iportuna: tñ cōseruabat ppter adiutoria multa: aliqñ forte ante. 30. annos mortuus fuisset: et tunc satis stat qz salomon in senectute sua. i. in anno. 55. vel quasi puerteret ad idola et vocaret tunc senex. Maxime qz in scriptura boies quinquaginta annorū vocant senes. nā leuite in anno. 50. licentiabatur a ministerio tabernaculi. f. qz non ferrēt onera cū alijs tāqz essent senes nūm. 8. C Lū autē obijcit de dicto. Ra. Sa. et historie scholastice: et iosephi. f. qz salomon in anno. 12. vel. 10. genuit et cepit regnare in. 12. nō est multū curandū cū repugnet scripture. nā viuentē dauid erat salomon vir discretus qz. s. 2. dñ vir sapiens es et icies qd facies ei. istud tñ non poterat dici puero nouē vel decē annorū: ergo erat ad minus. 14. vel. 15. et postea coronat^{us} est mortuo dauid in secūda vice. C S; obijciatur qz salomon postqz coronatus est mortuo dauid erat valde puer: qz ipse dixit. s. 3. ego sum puer paruus et ignorans egressum et introitū meū: et ex hoc volūt plurimi qz tunc esset. 12. annorū. C Sed dicendū qz erat tunc. 20. annorū aut quasi. dixit tñ se puerū respectu populi magni quē regere debebat qz sic puer paruulus nō pōt seipsum regere: ita salomon nō poterat regere illū pplm pte defectu discretiōis: similr et qñqz vocat puer qui pauce discretiōis est vel h; desideria puerilia etiā si magno tēpore vixerit: et sic dñ Eia. 65. maledictus puer centū annorū sic autē erat salomon puer. ponit simile Nico. de ioseph qz erat. 43. annorū et vocabat puer exo. 33. sed non est ad ppositū qz ibi accipit puer. i. seruient. vñ vocat puer Moysi vel minister eius: salomon at vocat puer pte defectu discretiōis. C Sed obijciatur s; id qd diximus. f. qz non possit qñ nāliter gignere in. 10. anno qz Hiero. i. epla ad vitale ps bytex asserit qz salomō. 11. anno genuit roboā et. 12. anno regnat^{us} cepit ad h; ad iducit exēplū de muliere nutrita pūlū quē secū illecto semp habebat cūqz esset puer. 10. annorū et nutrit fuisset vitio calefacta iduxit puer ad carnalē copulā cū illa et alijs noctibus sequētib; simile fecit: et sic de eo cōcepit. vñ post duos mēses appuit vter^{us} tumēs. C S; obijciatur qz hoc non obstat. Nico. n. soluit qz Hieron. nō vult istū puerū potuisse gignere nāliter: sed deus fecit supnāliter qz pos-

sit gignere ad hoc qz occultū facinus in signo sensibili dmostraret: et sic non est ad oppositū qz de salomone dñ qz nāl nō potuit gignere in. 11. anno. C Lū at Hiero. dñ qz genuit anno. 11. et cepit regnare anno. 12. dicit qz hoc non ponit assertiue: s; istud non multū consonat. satis. n. p3 positio qz ipse velit in. 11. anno genuisse salomōnē et in. 12. regnasse. C Dñm tñ qz non contēdimus an puer in. 11. anno possit gignere qz h; regulariter h; non accidat: tñ non est icōueniens qz fiat nec videt oīno negandum qz aliqñ talr possit calefieri caro pueri qz in. 11. anno spermat^{us} cet. S; dñm qz siue potuerit siue non cōstat tñ qz non genuit roboā in anno. 11. sed iā habere salomōnē. 17. vel. 18. annos: cūqz probatum sit qz salomon anteqū moreret dauid eēt annorū mēse. 20. et tñ salomō genuit roboā vno anno anteqū regnaret. qz p3 qz salomon regnauit annis. 40. j. in lra: roboā tñ successit salomoni et qñ cepit regnare erat annorū. 41. j. 14. ergo solum vno anno natus est puer. et ob hoc dicunt eū regnasse anno. 12. et genuisse anno. 11. et tamen non regnauit anno. 12. sed erat fere. 20. annorū vel plus: ergo nō genuit roboā anno. 11. C Ad dictum aut Hieronymi. dñm qz loquit^{ur} fm opinionē bebreorū et non est stādū ei. (Ut sequeretur deos alienos). f. salomon intātum deprauatus est qz iā coleret idola. (Nec erat cor eius perfectū cū dñō deo suo sicut cor dauid pñs sui). dñ cor aliquid pfe cū cū dñō qñ sequitur deū toto corde et nō inclinā aliquid ad idola vel ad aliqd deo dñm: et sic erat cor dauid qz nunquā ad idola inclinā^{us} est: sed toto desiderio colebat deū h; in qbusdam alijs iterdū peccaret. (Sed colebat salomon ashtarthe deā sīdoniorū). f. faciebat sacrificia istis idolis et inclinabāt corā eis sic gētiles. coluit at deaz sīdoniorū qz habebat vxores aliquas de sīdonijs et ille iduxerunt eū ad colendū deā suā que vocat ashtarthe lingua phenica et bebraica. apō poetas at vocat iuno que ē vxor et soror iouis que iter oēs deos gētiles maxime celebrat: et fuit oriūda de insula samo que est vna de cicladibus et ibi celebrat sunt nuptie iouis et iunonis. (Et chamos deū moabitaz) iste erat deus qui in maxima veneratione habebat apud moabitas: et sic vocant moabite populus chamos nume. 21. et dicitur chamos pugnare pro moabitaz et obtinere regiones p illis sicut dixit iepte galadites nōne ea que possedit chamos de^{us} tui tibi iure debent: colebat at salomon istud idolū qz habebat aliquas vxores moabitidas. (Et moloch idolū amonitaz). istud idolū est cui imolabant pueri viuētes de quo leui. 20. figs dñe rit de semine suo idolo moloch morte moriā: dare at de semine idolo illi est dare aliquē filiū ad occidēdū fm ceremonias moloch de qbus declaratū est. e. c. sic. n. rex manasses transduxit filium suū per ignē sequēti lib. c. 2. 1. et hoc fuit qz cremat^{us} est corā idolo moloch. istud idolū aliqñ vocat melchom vt p3 sequē. lib. c. 2. et. 1. paralipo. 20. nā dñ qz melchom erat idolum amō: coluit at salomō istū idolū pp mulieres amōitidas qñ habebat.

C An salomō coluit idola adorādo illa vt deos. Qd. 15. Queretur an salomon coluit idola adorādo illa vt de reuerentiā idolis et fecit sacrificia illis. tñ non existimauit qz illa idola haberēt aliqd deitatis: erat. n. salomō sapiētissim^{us}: iō ipōsibile erat qz ipse arbitraret aliqz dñtē eē i reb^{us} māfactis potissime qz nālī rōne cōuincit vnicū eē pncipē vniuersi qz ē deus vt cōcludit Arist. 1. 2. metaph. et ille mēcio pbat eē icorpe^{us} vt pbat Arist. d. pmo motore orbis i fine. 8. phy. f. si igit salomō nō auferret oīs sapiā qm habebat nō poterat credere aliqd deitatis eē i istis idolis qz colebat. et in hoc differebat salomō ab yrois^{us} suis et cōcubinis qz ille colebat idola et credebāt ea eē vere dñs: salomō at colebat idola faciēdo sacrificia et alias ceremonias: tñ nō extimabat aliqd deitatis eē in illis idolis. Hoc at faciebat salomō nā tāqz desideraret colere illa idola cū sciret ea nihil eē s; pp amorē mulierū qz affligeret nimis si salomō nollet cōdesēdere desiderio illaz: et qz salomō tenerime amabat illas nō poterat sustinere qz ipse angustia^{us} esset: iō ppter eas colebat idola et fecisset qd aliud iuberent. Sic. n. fuit de adā et eua. nā dicit serpēte ad eua qz qñqz die comederent de arbore apertur oculi eorū et eēt sicut dñs: credidit eua qz poterat esse sicut dñs: iō sollicitauit virū vt comederet: qz ipsa sine viro nō audebat comedere timens ne vir pcuteret eā: vir at nō credidit vbi serpētis. f. qz comedēdo fructu illo efficeret sicut dñs sed vt nō cōtristaret eā qm nimis diligebat comedit de fructu: iō dicit apls qz mulier seducta ē. f. credēdo spēti vir at nō fuit seducta. f. nō credidit vt p3. 1. ad thimo. 2. mulieri at docere non pmitto nec vñari i virū. adā. n. nō est seducta mulier at seducta in puaricatione fuit. C Sic. n. sepe accidit gloriois viris qualis erat salomō qz

Opinio
Hieron.

Pueri i
11. anno
posse ge
nerare.

Lofutatio
Hieron.

†

†

Ad
Salomō
vere sa
crificia
uit idola
h; nō
marer
la bea
quid
tatis.

Amo
mulier
cogit bo
mines
vilia.

potuit fa
cere tem
pla p tot
vxoib⁹.
Salo. fe
cit tēpla
p idolis
vxoꝝ sua
rum.

Tertius Regum. * Tibulensis i ij

2. Rñño.

Tertia.

Obiectio
Responsio

Quarta.

Qd. 19

Quo d' re
ligi quan
da pte rgni
roboaz pp
dauid.
a. Rñho.

Qd. 20

Prop' qm
fctā ē diui
sio regni.

mogeniture pertinebat regnū 2 non salomoni dauid tñ iussit salomone regnare priuando illos iure regni. s. i. ideo si in diebus salomōis scinderet regnū putarent aliq israelite q ex hoc deus priuabat salomone regno quātū ad maiore pte qz dauid instituerat eū in regē iniuste priuando alios filios qbus cōpetebat ex iure p̄mogeniture: iō fuit in dieb' roboā. Cū autē 2 adhuc melius dīcēdū q istud fuit ad honore dauid. nā dauid regnauerat imēdiate ante salomone: 2 videbat adhuc viuere per famā. vñ prospitas vel aduersitas que eueniret salomōi videret euenire dauid. de p̄speritate p3 q2. s. s. d. q totus populus ibat gaudens sup bonis que de fecerat dauid 2 populo suo israel: 2 tñ ista erant bona q collata fuerunt salomoni. i. qd tā tā gloriā: 2 excellentiā veniret q edificaret tēplū tam celebre vt colligis ibidē: 2 ista bona dicebant esse facta dauid qz esset facta salomoni: ita ergo esset de aduersitate. i. qz quēcuqz aduersitas salomoni adueniret diceret aduenire dauid: 2 ex hoc macularet aliquāliter fama felicitatis dauid: iō non debuit eē diuisio tēpore salomonis. Cū autē arguit q eodē modo nū quā debuisset esse diuisio tpe posteritatis dauid. Cū dicendū q non est simile: qz fm qz Aristo. declarat. i. etichoz. c. p. z nepotum aut fortunas. p̄p̄itates p̄nepotū 2 amicorū vel ifortunia eorū conferunt defuncto ad augmētū felicitatis vel diminutionē: est tñ multiplex differentia in hoc fm magnitudinē 2 puita tē 2 fm paruum tps 2 multū. nā ea q accidit amicis vel cognatis defuncti modico tēpore post mortē eius videt accidere ipi defuncto viuenti: iō multū cōferūt in opinione humana ad ei' felicitatē vel infelicitatē: sed ea que lōgo tpe accidunt post mortē vident nīl cōferre defuncto eo q memoria eius iā antiqta est: ita igit tēpore salomonis memoria p̄speritatis dauid erat valde recens: 2 si nunc scinderet regnū videret redūdare i magnā denigrationē felicitatis dauid: cū at fieret h tēpore roboā non tñ p̄tineret infelicitas huius diuisionis ad dauid. Cū autē pōt dici 2 satis cōueniēter q cū pater fm iura censet eadē p̄lo nā cū filio successore 2 fm nām sit aliquo mō idē ei: qz filius est pars patris que aliqñ fuit i bā p̄is. s. ethicoz infelicitas vel p̄peritas filij ē ipi' p̄is: iō si salomōi accidisset ista calamitas videret accidisse ipi' dauid. Si at accideret roboā cū salomō eēt p̄z eius videret accidisse salomoni 2 non dauid: 2 hoc fuit conueniens: qz tā salomō n qz roboā peccauerūt dauid at nō peccauit in hoc. iō ad illos duos debuit p̄tinere ista aduersitas.

Quereb' vterius quō deus voluit q tpe salomonis nō fieret diuisio ista ppter dauid. 2 voluit q fieret tpe roboā tanqz malum illius nō p̄tineret ad dauid: 2 tñ d. j. in lra 2. j. 15. q deus reliqz qdā pte regni roboā 2 posteris ei' ppter dauid. Cū Rēspōdēdū sicut. s. dicitū fuit q infortunia 2 eufortunia amicorū 2 p̄nepotū p̄tinent ad ipsos morientes: sed multiplex oīa est in hoc: qz qdā sunt ita magna q multū de statu eorū vident altera re: alia at sunt ita parua q nīl ad defunctos vident p̄tinere. ita ē tñ oīa tps fit q aliqua p̄tinet ad defunctos si pauco tpe post mortē fiant: alia at tāto tpe post mortē defuncti fieri poterunt q nullo modo videbunt p̄tinere ad eos: tūc aut si aliq sint parua infortunia 2 accidāt magno tpe post mortē alicuius nō vident p̄tinere ad eū: si tñ sint magna infortunia p̄nepotū vel amicorū dato q accidant magno tēpore post mortē multū cōferunt ad denigrandū statū ipsoz morientū in opinione nra: sic autē erat de istis duab' mutationibus. nā q posteritas nō caret quadā pte oīij dum tñ maneret in statu regio erat qdē aduersitas sed non valde magna comparādo ad alias: qz tñ oīno careret posteritas dauid regno detinens ad vitā priuatā erat extrēa calamitas. Jō dato q accideret ista multo tpe post mortē dauid p̄tineret nimis ad denigrādū felicitatē suā in opinione hoīuz: qz at regnū diuideret si magno tpe post mortē dauid fieret videret nīl imutare de statu dauid: iō ppter dauid debuit deus facere vt nunqz cessaret regnū oīno d posteritate sua: 2 tñ non oportuit q faceret q nūqz diuideret: sed satis erat q nō diuideret pauco tpe post mortē dauid. i. tpe salomōis. (De manu filij tui scindā illud). i. diuidā illud tpe filij tui. i. qñ ipse debuerit assumi in regē. nā cōuenientibus israelitis ad assumēdum roboā in regē diuisum est regnum vt p̄sequenti. c.

Quereb' ppter quē facta est diuisio regni an ppter salomonez vel ppter roboā. Cū aliqz dicit q ppter salomone: qz hic dicitur q ex eo q coluit idola scideret regnum. In dñum vñ q fuerit pp roboā: qz oēs israelite volebant sumere roboā in regē dixeruntqz ei minue paululū de iugo qd iposuit nobis p̄ tu' 2 feruiem' tibi. ipse at rñdit q gñaret eos plusqz p̄ su': 2 ob h iirae lite cōcitati aīo recesserunt ab eo. Si at roboā voluisset rñdere

blāde israelitis māsissent cū eo dato q peccasset salomon. ergo regnū fuit diuisum pp roboā 2 nō pp salomone. Cū Rñdēdū q diuisio regni fuit pena data a deo posteritati salomōis 2 iust ppter p̄ctm: nō qdē pp p̄ctm roboā vel alioz posterorū salomōis: sed pp p̄ctm ipi' salomonis qz p̄z hic. i. qz nō custodisti p̄ctm meū dirūpens scidā regnū tuū. nō vñ aliqd simile d roboā. Itē vñ verūm in dieb' tuis non faciā ppter dauid p̄tem tuū. ergo vides q si non fuissent merita dauid q in dieb' salomōis fuisset diuisum regnū: pena tñ nunqz dat ante p̄ctm: ergo non erat p̄ctm roboā ppter qd diuisū est regnū sed p̄ctm salomōis. De roboā at dōz q ipse nō p̄meruit diuisionem regni: qz post mortē salomonis nō legis q roboā fecerit aliqua magna mala vt coler idola vel similia anteq eligeret in regē: iō dato q verba illa stulta que locutus est eēnt aliquāliter p̄meritoria ad hoc q ipse p̄uaret regno vel parte eius: non erāt tñ p̄meritoria q sua tota p̄genies p̄uaret regno: qz ista vba nō erant valde magne culpe corā deo pro qz deus vellet diuidi regnū israel: ista tñ diuisio a deo facta est. nā ipse iussit q nō pugnaret viri iuda 2 beniamin pro diuisione regni d decē trib' qz voluntate ei' facta fuerat ista diuisio sequē. c. Cū at obijcit q si roboā non respōdisset vba tam dura populo dato q peccauisset graniter salomon nō diuisum fuisset regnū. Cū Rñdēdū q p̄ctā salomonis p̄meruerāt snām dei de diuisione regni: iō necesse erat regnū iā diuidi: ad hoc at debebat qri aliqs modus vel occasio. 2 sic vba roboā nō fuerūt p̄meritoria diuisionis sed solū fuerunt occasio eius. Itē dōm q dato q roboā nō rñdisset dure populo facta fuisset diuisio regni: qz saltē sequeretur hoc q nō fuisset facta diuisio p tunc qñ venerunt israelite ad eligēdū roboā: 2 tñ aliā occasione iuenisset deus postea per quā p̄uaret roboā regni parte. Itē dato q roboā nūqz egisset aliqd pp qd tēpore suo diuideret regnū 2 non diuideret: tñ saltē tēpore successorū suoz diuideret: iam tñ necesse erat diuisionē fieri tpe roboaz: eo q deus dixerat q tpe eius scinderet regnū. Et dōm q h imēdiate vba stulta roboā p̄buerūt cām diuisioni regni: tñ p̄missus est roboā ista vba stulta diceret a deo ppter p̄ctm salomonis. nā si salomon nō peccasset deus p̄seruasset roboā ne talia loqueretur 2 nō diuideret regnū: qz tñ p̄ctā salomonis p̄meruerāt diuisionē 2 de' volebat illā tpe roboā facere excecavit eū p̄mittens cadere in talē infipientiā vt loqueretur populo dure: sic. n. dicit' q interdū merito vnius p̄cti p̄mittit hō cadere in aliud qñ de stitutus auxilio diuino: 2 sic vñ p̄ctm est interdū alterius pena. (Nec totū regnū auferā). i. non auferā oēs. i. 2. tribus: qz tunc posteritas salomonis careret regno. (Sed tribus vñ dabo filio tuo). i. dabo ei tribū beniamin. (Propter dauid suū meū). q. d. p̄ctā tua p̄merent q totū regnū auferret a stirpe tua: 2 tñ qz p̄genies tua est p̄genies dauid ppter eū nō auferā totaliter regnū filijs tuis: quō at decebat q pp f dauid nō p̄uaret regno oīno posteritas salomonis dclaratū ē. s. i. qdā qōne. (Et hierusalē quā elegi). i. et pp hierusalē nō trāsferā regnū totaliter a stirpe tua vt maceat honor i ciuitate hierusalē. Cū Quereb' quō dōz h: 3 tribus vñ dabo filio tuo: qz vñ q dderit ei duas tribus. i. tribū iuda 2 beniamin. qd appet ex p̄phā abyē syonitis q diuinit palliū i. 1. 2. scissuras 2 ddit decē ipi' hieroboā 2 māsērūt oue p roboā. j. i. lra. Itē ddit de' roboā tribū leui. nā oēs leuite vident qz israelite cōuersi eēnt ad idola recesserūt d tribub' decē israel 2 venerūt ad regnū iude in quo colebat adhuc de' vt colligis seq. c. Cū Rñdēdū q roboā 2 posteris sui habuerunt semp duas tribus israelis post diuisionē regni. i. iuda 2 beniamin. leuite at oēs h fuerūt in regno iude: tñ hñdo eos nō dicebat hēre roboā aliqz tribū eo q leuite nō p̄putabāt vt vna trib' israel eo q nō hēbāt possessionē iter israelitas deu. 18. trib' tñ veniatur a possessione quā h3. d. alijs at duab' tribub' iude 2 bēiamī dōz qz p̄ māsērunt posteris dauid: tñ dō deus dedisset vnicā tribū. i. tribū beniamin eo q tribus iuda non data est filijs dauid eo q ipi' hēbant eā de se cū eēnt d tribu illa 2 nunqz ipsa relictura esset reges suos: sicut tēpore dauid sola trib' iuda hēbat dauid in regē p̄ce. lib. c. 2. et. 3. trib' at beniamin non p̄tinebat ex p̄p̄itate cognationis ad filios dauid: 2 tñ mansit cū eis: iō ista sola dō eis data. hoc satis p3 qz abyas diuinit palliū i. 1. 2. p̄es 2 ddit. 10. hieroboā: 2 dō qz dedit vñ ipi' roboā: 2 tñ manifestum est q si non dedisset ei nisi vñ māsisset alia trib' q sub nullo rege esset. i. nec sub roboā nec sub hieroboā. S3 falsum est: iō dōz q due trib' māsērūt cū roboā cūz solum decē habuerit hieroboā: 2 tñ vna istaz duarum dicitur data 2 alia non.

Quare dixit deus q ppter hierusalēz quā elegit reliquit vñā tribum domui dauid.

Questio. 22.
Queretur.

Queretur vltimus qūo dī q ppter hierusalē quā ele
 endū q deus dī elegisse hierusalē. s. vt eēt in ea tēplūz vt p3. 2.
 paral. 6. s. a die qua eduxi populū meū d terra egypti nō elegi
 ciuitatē de cunctis tribub' israel vt edificaref in ea domus nōi
 meo: sed elegi hierusalē vt sit nomē meū in ea. C Aliq dicit q
 ppter hierusalē relicta est vna trib'. i. pp bonū opus qd fecit sa
 lomō edificando tēplū in hierusalē. C Sed istud nō uenit: qz
 dī ppter hierusalē quā elegi: nō dī ppter te vel pp opus qd
 cisti in ea. C Aliq dicit q fuit hoc ppter hierusalē. i. pp tēplū
 dī qd ibi erat vt coleret ibi deus qd oēs dēc trib' q fuerūt sub
 hieroboā coluerūt idola. s. vaccas. bethel z dan sequē. c. si at to
 tus israel fuisse tradit' hieroboam oēs quēsi fuisse ad ido
 latriā sicut dēc trib' z nō coleret deū in tēplo qd fecerat salo
 mon: iō vt maneret aliq cultus deo in hierusalē voluit q ma
 nerent iste due tribus in regno iude. C Sed dōm qd nō stat qz
 si oēs trib' fuisse dāt hieroboā z nō maneret aliq i p'tate ro
 boā nō cōuerterent oēs ad idolatriā. sed potius ille dēc q con
 uerse fuerunt ad idola hoc fecerūt ex timore duaz tribuū regni
 iude. nā hieroboā timens q si dēc tribus q acceperāt eū in re
 gē irent ter in anno iuxta mādātū legis ad tēplū dī in hierusa
 lē ibi recōciliarent regi roboā: qz hierusalē erat in terra roboā
 z tunc dēfererēt eū redeuntē a dōmū pgeniei dauid sicut p
 us erat: iō vt ipse nō p'aret regno fecit duos vitulos aureos
 in bethel z in dan vt colerent israelite illos z nō irent in hierusa
 lē z sic ppetuaret ei regnū seq. c. si at tot' israel datus fuisse ro
 boā cū nullū hēret cōpetitorē in regno pmitteret israelitas cole
 re deū in hierusalē: z sic nō eēt occasio ad hoc q cōuerterēt ali
 q israelite ad idola. C Dōm igif q pp hierusalē dēc voluit ma
 nere vna tribū posteritati dauid. s. qz deus elegerat illā ciuitatē
 z volebat eā nobilitare sup oēs vrbes israel: erat at nobilitas
 eius qz erat ibi sedes regni tēpoze dauid z ēt filioz suoz. si aut
 daret regnū ipi hieroboā totaliter nō maneret sedes regni in
 hierusalē: qz cū ipse hieroboā eēt effratus faceret sibi sedem re
 gni in tribu effraim in aliq de ciuitatib' eius z nō in hierusalē
 q tenebat a filiis iuda z sic māeret hierl' p'ara bonoz fgni.
 C (Suscitauit). hic ponit tertiu huius. c. s. aduersariōz suscita
 tio fuerūt at tres aduersarij suscitati s salomonē. s. adad idu
 me' z racō filius eliādā z hieroboā effrāt' d' sēdō ibi. (Suscita
 nit quoqz). tertiu ibi. (Hieroboā quoqz). Circa primū cōside
 randū q adad idumeus fuit hostis salomonis hoc mō. nā da
 uid pugnauit s idumeos z occidit multos illoz: reliquos at su
 biccit tributo posuitqz p'fidiū in idumea p'ce. lib. c. 8. tunc adad
 q erat de semine regū idumeoz fugit vltēr ceteros q occidebā
 tur z venit in egyptū māsītqz cū rege egypti accepitqz sorozem
 vxoris illius in vxorē: postea aut audito q mortu' eēt dauid z
 ioab pnceps militie rediit vt aduersaret regno israel z cōiūctus
 est racō filio eliādā z ambo ipugnabant israelitas. (Suscitauit
 quoqz dñs aduersariū salomoni). erat enim salomon nequissi
 mus: iō h nōluerit deus viuēte illo diuidere regnū ppter dauid
 tñ ne oīno videret sibi ipunit' z gauderet in malicia sua dedit
 ei hostes qui inuaderēt regnū eius z ipse nō posset sufficēter
 tollere mala que illi infligebant israelitis. C Queret' quō
 deus suscitaret hostē salomoni. C Rñdēdū q cū oīa q gerunt
 apud nos ex puidētia dei fiāt necesse est q siue bona siue mala
 sint sub puidētia cadāt: z hoc mō de quolibet malo nō oīci p't
 q deus illud agit dū nō sit malū culpe: sic dī amos. 3. nō est
 malū in ciuitate q dñs nō fecerit: qdā tñ sunt q p'ali' dē' age
 re dī qz alia: sic aut fuit hic in suscitādo hostes salomoni: qz iste
 adad idume' q fuit p'm' hostis erat in terra egypti i magna glo
 ria z nihil cāe erat ad hoc q veniret de terra egypti: nisi qz dē
 cōmouit cor ei' vt veniret z inuaderet terrā israel: z ob hoc l'ra d
 icribit pspitatē ei' i egyptū vt ostēdat q nō recesserit inde. pp
 defectū alicuius rei quā alibi hēre posset: sed qz dñs cōmouit eū
 vt aduersaret salomoni. sic. n. fuit d alijs hostib' quos deus su
 scitauit salomoni. isto mō sepe dī dē' suscitasse hostes israelitis
 sic p3 iudi. 3. s. cōfortauit dñs aduersus eos egion regē moab:
 qz fecerūt malū z copulauit ei filios amon. dī isto motū dei quo
 mouit aliq ad aduersandū alteri dēclaratū ē satis ibi. (Adad
 idumeū de semine regū). iste adad erat d stirpe regali regū idu
 meoz z fugit in egyptū vt p3. j. (Qui erat in edō) pōt itelligi de
 tpe quo dī iuit ad p'equēdū idumeos. nā iste erat ibi z fugit in
 egyptū. vel pōt itelligi z melius de tpe quo p'equēbat iste adad sa
 lomō. s. qz tūc erat in edom. nā audita morte dauid reuersus
 ē i terrā suā petita licētia a rege egypti cui dixit dimitte me vt
 vadā i terrā meā. (Lū. n. eēt dauid i idumea). hic enarrat mo

duz quo iste adad p'secut' est salomonē z habuit ortū ex tpe quo
 erat dī i idumea. s. qz iuerat ad subiiciendū eā sibi. (Et ascēdisset
 ioab pnceps militie ad sepeliendū eos q fuerāt iterfecti). s. dō
 occidit multos in terra edom z ioab iuit ad sepeliendum eos.
 istam humanitatem exhibuit dauid idumeis quā alijs genti
 bus non exhibebat. nā cū occideret philistinos z alios chana
 neos nō sepeliēbat eos. idē ē cū occideret moabitas vel amoni
 tas h nō eēt d chananeis: idumeos at occisos sepeliēbat. z rō
 erat qz israelite nō tenebant exhibere aliq humanitatē chana
 neis: s. pot' tenebant eis aduersari p oēm modū: qz accepturi
 essent terrā eoz. De moabitis at z amonitis at dī q sepeliuit eos.
 tenebāt exhibere humanitatē: s. pot' dēbāt p'leg illos qz deus
 fuisse at q nūqz qrerēt eis bona nec hērent pacē cū illis dūt. z 3
 De idumeis at dictū erat nō abominaberis idumeū: qz fr. tu dē:
 nec egyptiū qz aduena fusti in terra eius. ob hoc igif cū dō pu
 gnasset sepe s philistinos. s. i. lib. c. 18. et. 19. et. 23. z p'ce. lib. c.
 5. et. 8. z s moabitas. e. c. z s amonitas. e. lib. c. 10. et. 12. nō legi
 tur q aliquos istoz sepeliuit. De idumeis at dī q sepeliuit eos.
 (Et occidisset oē masculinū in idumea). i. occidit oēs mascu
 los q erāt in ciuitatib' q repugnauerūt dauid. C Queretur
 quō ioab occidit oēs masculos idumeos: z an licuit sibi. C Aliq
 dicit q non occidit oēs qz p'ce. lib. c. 8. dī q facta ē oīs idumea
 seruient dauid sub tributo. si tñ ioab occidisset oēs idumeos nō
 eēt aliq tributarius. C Rñdēdū q ioab nō occidit oēs mascu
 los idumeos sed solū occidit multos eoz: qz iterdū ponunt oēs
 p multis. C Sciēdū tñ q nō accipit hic oīs sicut in alijs locis
 scripture: sed oīs distribuit vlr nō p oīb' idumeis sed p oīb' q
 erāt in ciuitatib' rēstētib' dauid. In quo sciēdū q dauid hūit
 cām iustā pugnādī s idumeos vt dēclaratū est p'ce. lib. c. 8. ibat
 at ad ciuitates idumeoz offerēs cuilibet eaz p se pacē ita vt api
 rent ei porte z seruiret ciuitas sub tributo sibi. aliq at vrbes nō
 lebat eū accipere z s illos pugnauit dauid: cūqz cepisset eas oc
 cidit oēs masculos gladio pter puulos. alie at ciuitates idumeo
 rū vidētes vastationē quā faciebat dauid sine bello susceperūt
 pacē quā ipse offerebat z seruierunt ei sub tributo. z sic itelligif
 qd dī p'ceden. lib. c. 8. f. qz dauid occidit plurimos i idumea z po
 stea facta est oīs idumea seruient ei sub tributo. C Lū at obji
 cit an ioab licite potuit hoc facere. C Dōz qz sic qz dūtero. 20.
 ponunt due regule d mō pugnādī israelitaz s gētes. Prima est
 q qn pugnaret s chananeoz. z. populos nō pmitteret aliquem
 eoz viuere sub tributo aut aliqua alia cōditione sed oēs occide
 rent in ore gladij. Scda est q qn pugnaret s alios gētes acceden
 do ad ciuitates eaz offer rent eis pacē: z si apirent portas nullū
 poterāt israelite occidere nec capere p'dā sed solū subiiciēbāt si
 bi populū in tributariū: si at non aperirent portas pugnabāt s
 illos z occidebant oēs q erāt in ciuitate pter puulos z feminas.
 sic at fuit i idumea: qz dauid hūit iustā cāz pugnādī z multi idu
 meoz nō susceperunt pacē dlatā: iō occidit oēs masculos illaz
 ciuitatū. (Ser. n. mētib' ibi morat' ē ioab z oīs israel donec in
 terimerēt oēs masculinū i idumea) erat. n. ioab pnceps militie
 dauid z cū eo erat totus israel: idēst omnis exercitus israelita
 rum. fuit etiāz ibi abisai frater ioab q ēt fecit magna bella i idu
 mea vt p3. 1. pal. 18. nā dī q occidit. 18. milia: qz tñ ioab erat
 pnceps de ipio fit mētio pncipalit. (Fugit adad ipse z viri idu
 mei de seruis p'is eius cū eo). erat. n. adad d semie regio vt dī
 etiā z mortuo p'ce ei' q erat vir magn' fui eius q erāt multi ac
 ceperunt adad puer puulū z fugerūt cū eo. (Ut igrederent egy
 ptū). illuc fugerunt qz egypt' ē p'pinq regno idumeoz. nā nihil
 mediat iter egyptū z idumeā nisi d'erta arabie: vñ israelite qñ
 veniebant de egypto per arabicas solitudines vt igrederent i
 terrā chanaā accesserunt ad terrā edom vt pmitteret illis tran
 situs per cades barne. nō fuit pmissus vt p3 nume. 20. (Erat aut
 adad puer paruulus). istud ponit ad significādū quō poterat
 adad nunc p'leg salomonē circa finē vite sue: qz esset iam adad
 valde senex. Qd p3 qz bellū dauid s idumeos factū ē nō multis
 annis postqz fuit rex israel p'ce. lib. c. 8. z sic trāsirent ad minus
 20. anni de regno dauid post istud etiāz regnauit alijs. 40. annis. j.
 in l'ra. z hostilitas ista adad s salomonē fuit circa finē regni sa
 lomoni cū dicat. s. in l'ra q in senectute sua deprauat' est: ideo
 transirent quasi. 60. anni a tpe quo dauid fecit illud bellū s idu
 meos z fugit adad in egyptū vñqz ad tēpus quo nūc p'equeret
 salomonē. z sic fit adad erat vir qñ fugit in egyptū. s. 2. s. annoz
 aut plurius esset nūc quasi. 90. annoz: z sic non posset pugnare
 vel l'ra esset mortuus: iō dī hic q erat paruulus qz forte erat. 5.
 vel. 6. annoz qñ ductus est in egyptū: mansitqz ibi qdū vixit

Tertius Regum. * Abulensis i iij

Qō. 24

Ad
 Quō ioab
 occidit ma
 sculos idu
 mee.
 Nō occidit
 ioab oēs i
 dūeos ma
 sculos sed
 multos.

Obiectio
 Solutio.
 P'ria r'la d
 mō pugnā
 di israelita
 rum.
 Secunda.

David et interitus factus est vir accepitque uxorem: postquam vero mortuus est David et ioab reuersus est adad in terram suam: et tunc forte eest. 30. annorum: deinde semper persecutus fuit israelitas tempore salomonis: et tunc persecutio sua modicum sedebat israelitas a principio quando erat salomon bonus: postquam vero cepit esse malus prevaluit adad ad nocendum israelitis: et ob hoc quod fere toto tempore regni salomonis adad fuerit hostis eius non fit metio de illo nisi nunc in senectute salomonis postquam peccauit: quia tunc suscitauit deus adad et dedit ei vires ad prevalendum et ingetandum israelitas: et nunc iam in senectute salomonis eest et ipse adad annorum fere. 60. quasi coetaneus salomoni: sic potuit aduersari ei. (Lucus surrexissent de madiam venerunt in pharaam). iste est processus illorum qui portabant puulum adad. nam fugerunt primo de terra edom: qua natus erat adad: et in qua erat iuxta ioab occidens idumeos: et venerunt in terram madiam. est. n. terra madiam apud terram indorum: et vtraque est coniuncta solitudini arabice et circa egyptum. De madiam per quam Moyses custodiebat oues ietro soceri sui in terra madiam exo. 3. et cum quadam die custodiret illas introiit in desertum et venit in montem synai: et ibi vidit rubum ardere. e. c. ergo erat mons synai. pro madiam: et tunc mons synai erat in via per quam israelite venerunt de egypto per ipsas solitudines arabicas. de terra autem madiam iuerunt viri isti in monte pharaam: est. n. pharaam quidam mons in latere meridiano terre israel: sic dicitur ab actus. 3. f. omnes ab austro veniet et sanctus de monte pharaam: et ponunt per eodem per australem et mons pharaam. est autem istud desertum pharaam magnum: nam extendit a latere meridiano terre israel quasi usque ad egyptum et montem synai. vii. nume. 10. dicitur quod nubes eleuata est de monte synai et recubuit in solitudine pharaam: et sic inter montem synai et desertum pharaam non fuit aliqua mansio. (Tule ruitque secum viros de pharaam). f. serui patris adad qui ibant cum eo in egyptum acceperunt alios viros de habitatoribus deserti pharaam: hoc vir puer ires honorabilior in egyptum quia erat de semine regio: et forte pater eius habebat potestatem aliquam in deserto pharaam: id viri isti voluerunt ire cum adad. (Et introierunt egyptum). expectantes quod pharaam beneficeret illi puero cum esset de semine regio: vel forte quia erat cognatus eius. (Ad pharaonem regem egypti). non est istud nomen proprium sed commune: quod omnes reges egypti vocabantur pharaones: ut declaratum est. 8. 9. (Qui dedit ei domum et cibos constituit). f. dedit ei palatia magna pro se et familia sua et constituit ei cibos. f. quia forte dabant ei et famulis suis quotidie cibi de domo regis: vel forte dedit ei rex certos redditus pro mensa sua. (Et terram delegauit). f. assignauit ei terram in qua exerceret iurisdictionem: ut sic adhuc videretur retinere formam regalis status. et de ista terra delegata quod non erat simpliciter data: ita ut esset pro eo et pro omnibus heredibus suis: sed solum concessa est ei ad vitam: vel data est ei usque ad beneplacitum pharaonis. (Et inuenit gratiam coram pharaone valde). f. pharaon dilexit valde puerum adad et beneficiebat ei nimis: velut si esset nimis coniunctus sanguine ei. (Intantum ut daret ei uxorem sororem uxoris sue germanam taphnis regine). f. ad tunc processit iste amor quod quodammodo equauit sibi pharaon ipsum adad quia dedit ei in uxorem sororem uxoris sue vocabatur autem regina uxorem pharaonis taphnis et soror sua erat uxorem adad. (Benignus ei soror taphnis genebath filium). f. iste adad genuit filium in egypto dum maneret apud pharaonem et vocabatur genebath: vel potest esse nomen uxoris ipsius adad et istud est verum finem quoddam. f. nam tunc significat filium cum dicitur immediate. et nutriuit eum taphnes et iherusalem ad puerum: et de eratque genebath habitans apud pharaonem cum filiis eius: quod necessario intelligitur de filio adad. (Et nutriuit eum taphnes in domo pharaonis). ista taphnes erat regina et genebath erat filius sororis sue: id nutrebat eum in palatio regis inter filios suos quasi esset filius regis. (Eratque genebath habitans apud pharaonem). f. in domo pharaonis quia ibi nutrebat et non in domo patris sui adad. nam pharaon dederat domum distinctam a domo sua ipsi adad et cibos ut per 3. 8. (Locus filijs eius). f. cum filiis pharaonis: equali. n. cura alebat custodiebat et instruebat sicut filij regis eo quod rex diligere illum et precium suum adad. (Lucus audisset adad in egypto dormisse dauid cum patribus suis et mortuum esse ioab principem militie). pauco tempore vixit ioab post dauid: nam salomon fecit illum occidi. 8. 2. stetit autem adad in egypto quod diu isti vixerunt eo quod ipse fugerat de idumea propter tribulationem magnam quam dauid faciebat in terra illa: ideo illo vivente propter timorem mansit in egypto: expectauit etiam mortem ioab quia ioab erat vir potens in armis et princeps militie tempore dauid: ideo si mortuo dauid maneret ioab in principatu militie crederetur quod ipse premeret semper idumeos sicut quondam occiderat omne masculinum in terra edom: ideo si mortuus esset dauid nunquam voluit venire adad in terram suam usquequo moueret ioab. (Dixitque pharaoni dimitte me ut va-

dam in terram meam). iam enim putauit adad sibi securum esse ire in terram suam: eo quod non erat aliquis qui posset premere idumeos cum iam mortuus esset dauid et ioab: crederetur enim quod quicumque alij succederent non essent illi ita potentes.

Quare adad motus a deo voluerit redire in terram suam mortuo dauid et ioab.

Questio. 25.

Queretur propter quid volebat adad redire in terram suam. Respondendum quod adad mouebatur hic a deo et mouebatur a seipso. a deo autem mouebatur quia deus imposuit cordi eius desiderium redire in terram suam de terra egypti: et hoc ut infestaret salomonem qui declinabat iam a deo: et ad hoc ipse deus desiderium cordi adad redeundi in terram suam quasi ex desiderio natalis terre: et tunc non erat fundamentum mouendi eius ex hoc. ipse autem adad mouebatur quasi ex desiderio natalis soli vel potius ex quodam desiderio indeterminato. vii. quoniam pharaon quesitum ab eo quia non indiges apud me ut queras ire ad terram tuam ille respondit nulla: sed obsecro ut dimittas me. et sic nesciuit dare adad causam desiderij sui. et istud erat signum quod non mouebatur a seipso sed ab alio quia si a seipso moueretur sciret dare causam motus sui. simile ponit aristoteles in libro de bona fortuna. dicens quod illi qui sunt bene fortunati mouentur ad agendum aliquid et nesciunt causam illius: et si se patiuntur eis qui mouentur a deo. f. quod nesciunt causam motus sui sicut illi qui a deo mouentur. quod autem moueretur a deo per quod ira dicitur quod deus suscitauit eum in hostem salomonis. ergo ipse mouit eum ad veniendum de terra egypti in terram suam ut ibi aduersaretur salomoni. Etiam quia ad hoc posuit ira hic illa bona quod conseruebat pharaon ipsi adad ut intelligatur quod non mouebatur a seipso quasi ex desiderio alicuius boni quod non habebat sed mouebatur a deo.

(Dixitque ei pharaon). pharaon diligebat ipsum adad ut per exterioribus: et ob hoc volebat ut maneret cum eo: putabat autem nunc quod vellet recedere adad propter defectum alicuius boni quod non habebat ibi et posset illud habere in terra sua: ideo dixit. (Quia non apud me indiges ut queras ire ad terram tuam). quod non indiges aliqua re apud me: et tunc non deberes moueri ad recedendum de terra mea nisi propter aliquam inopiam. (At ille respondit nulla). sed obsecro ut dimittas me. quod non desidero ire in terram meam propter desiderium alicuius rei qua hic egeam quia in omnibus abundo: et tunc valde desidero ire illuc: ideo instanter oro ut permittas me ire in terram meam. (Suscitauit quoque). hic ponitur secundus aduersarius salomonis. f. racon filius eliadam et ponuntur isti duo simul quia vnus adiuuabat alium ad persequendum israelitas. pro quo sciendum quod iste racon erat vir potens in terra syrie in regno soba ubi regnabat adadezer: et cum ipse offenderet regem eo tempore quo dauid pugnabat contra syros fugit a facie eius et aggregauit sibi latrones multos factusque est ipse princeps latronum et infestabat ipse terram israel. postquam vero rediit adad in terram suam putabat quod posset obtinere regnum idumee cum esset de semine regio. salomon tunc habebat custodiam magnam in idumea et non potuit obtinere ibi regnum: ideo recessit ad racon qui erat profugus de terra syrie et coniunctus est ei amboque infestabant terram israel simul. postea autem factus est racon rex in damasco: et ipse adad persequatur ipsam terram israel: et quia adad coniunctus fuit racon et ambo persequabantur terram israel agere de adad et racon simul: et dicitur. (Suscitauit quoque ei deus aduersarium). intelligendum est de ista suscitatione aduersarij sicut dicitur de adad. f. quod deus posuit in corde racon quod pugnaret contra israel: et quantum ad hoc suscitabat eum: quia alio non curasset racon pugnare contra israel. (Racon filius eliadam). iste erat gilosus et potens in syria et forte erat copetitor regni cui adadezer rege soba: et cum pualisset adadezer fugit racon: postea tunc racon coniunctis sibi latronibus prevaluit et factus est rex in syria in ciuitate damasci que est caput syrie. 7. (Qui fugerat adadezer rege soba dominum suum). f. fugerat a facie adadezer: quia forte erat contumacia inter eos super regno ut supra dictum est. vel forte erat racon alio subditus ipsius adadezer: et quia offenderat ipsum fugit de syria: et cum terra syrie sit in latere aglonari terre israel non audens racon ambulare per terram syrie vastabat latus aquilonare terre israel. (Et congregauit etiam viros). f. racon congregauit viros adadezer. f. ad defendendum se ab eo. vel forte ad pugnam dum et ipsum: ut si dicamus quod copetebat ei regnum et volebat illud vdicare. (Et factus est princeps latronum). f. isti qui erant cum racon erant latrones propter duo. Primo quia ipsi erant profugi de terra syrie: et cum non auderent manere in aliquo loco secure non poterant iustis artibus victum querere: sed necesse erat quod de preda sibi puidere. Secundo quia viri existentes cum racon congregati fuerant ab eo adadezer: ideo conabant quantum poterant offendere ipsum inuadendo terram eius: et cum isti latrones ambularent

† Adad quomodo latuit in egyptum.

Nota de bene fortunatis

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

bularent per latus syrie: ambulabant etiā p latus terre israel qz ista duo latera sunt cōiuncta: z h pncipalr itenderent pugnare cōtra adadezer: tñ interdū pugnabāt 5 terrā israel vt pdarent in ea. z ad istud maxime icitabat adad idumeus ipsum racō: qz adad hēbat odiū 5 israel z nō racō: cū israelite tenerent terras idumeorū q cōpetebat ipsi adad. z ob hoc h racō multū noceret israelitis: tñ totū istud malū iponit ipsi adad vt p3. j. in lra cum o2. z hoc est malum adad z odiū 5 israel. (Cū interficeret eos dauid). i. ista fuga racō a rege suo adadezer fuit qñ dō occidebat syros. De hoc bello p3 pce. lib. c. 8. et. 10. f. qz tūc fugit racō: z eo tpe cepit esse hostis regis adadezer. (Abieruntqz damascus z bitauerunt ibi). i. latrones qui erant cū racō iuerunt cū eo in damascū z mālerūt ibi p timore regis adadezer. est at damascus ciuitas pcpua terre syrie: ideo o2 Esa. 7. qz caput syrie est damascus. (Et cōstituerūt eū regē in damasco). intelligit dō racō qui factus est rex in damasco. alig tñ referunt hoc ad ipsū adad. f. qz postqz cōiuncti est ipsi racō facti rex in damasco. vtrūqz at hōz pōt satis colligi ex lra. rō tñ magis cōiuncti qz racō facti fuerit rex qz adad. (Erātqz aduersarius israel cūctis diebus salomonis). i. racō erat aduersarius israelitaz oī tēpōz quo regnabat salomon. vel pōt referri ad adad. f. qz fuit aduersarius israel cūctis diebus salomonis: qz cū audisset mortuū eē dauid z ioab pncipē militie vēit dē egypto in terrā suā vt p3. s. in lra. Queret quō poterat esse racō vel adad eē hostis israel oibus dieb' salomonis: qz. s. 4. c. o2 z hēbat salomon pacē ex oī pte in circuitu: habitabatqz iuda z israel absqz vllō timore vniūsqz sub vite sua z sub ficu cūctis dieb' salomonis. Re spondedū qz si ista lra accipiat p pte nō pōt stare: qz ista dicit oī bus dieb' salomonis fuisse hostilitatē. z supza. 4. o2 oib' dieb' salomonis fuisse pacē. veritas at fuit: qz pro maiori parte regni salomonis fuit par: circa finē at vite eius fuerunt bella. z istud satis apparet ex rōne: qz deus suscitauit istos duos in hostes salomonis vt p3 hic in lra. z istud erat in penā: sed pena nō est aī penā. ergo isti fuerunt suscitati in hostes circa finē vite salomonis postqz iā peccauerat. Dōm igit qz accipit oīs vel cuncti p multis. z sic o2 qz fuit par oib' dieb' salomonis. i. multis dieb': z o2 qz fuit iste racō hostis oib' dieb'. i. multis. f. postqz salomō declinauit ad idola. C Nicolaus at dicit qz fuit hostis israel oī bus diebus qm ad desideriu: z tñ modicū nocebat israelitis: postea at circa finē vite salomonis multū nocuit. S3 dōm qz si teneat iste modus soluendi nō poterit dari quō stet qz o2. s. 4. f. qz erat par oib' diebus salomonis: qz circa finē vite salomonis iam erat potēs iste racō z adad 5 israelitas: iō solui o2 sicut. s. z tunc nō segtur incōueniens. (Et hoc est malū adad z odiū 5 israel). i. istud est malū qd fecit adad 5 israel z odiū qd 5 israelitas gerebat. pōt intelligi duplr. vno mō qz racō aduersaret israelitis. z istud non erat a seipso: sed erat ppter adad q erat cōiunctus ei z icitabat ipsum ad plequedū israelitas ppter odiū qz gerebat 5 ipsos. z est sensus hoc malū qd faciebat racō erat malū adad z odiū eius. i. pcedebat ex odio adad suscitatis racō cōtra israel. Aliter intelligit qz adad postqz cōiuncti fuit ipsi racō facti est rex damasci: z tunc aduersabat ip israelitis. z ista aduersitas erat odiū qd hēbat adad: z malum qz faciebat 5 israel. (Regna uitqz in syria). referē ad racō qui factus est rex in syria. i. i damasco. C Pro quo sciendū qz syria est qdā terra in latere terre ebanā q est nimis longa ab oriēte in occidentē: z diuiditur ista terra in multa regna: z h3 diuersa noīa. vñ qdā vocat syria soba z alia vocat syria damasci. ista o2ia p3 pce. lib. c. 8. et. 10. vbi o2 qz syria damasci venit vt auxiliū pberet regi soba: z tñ rex soba erat rex syrie vt p3 in eodē loco. Racō at fugerat a facie adadezer qui erat rex syrie soba z iuit in aliā ptē syrie. f. ad syriā damasci: z ibi factus est rex. (Hieroboā quoqz). hic ponit tertius hostis salomonis. f. hieroboā qui erat 5 terra sua z in surrexit 5 eū. z o2. (Hieroboā quoqz fili' nabath effraites). vocat hieroboā effraites vel effraites: qz erat de tribu effraim: ideo postea diuisio regno p fuerūt sup decē trib' reges 5 tribu effraim vt colligitur ex pceffu istius libri z sequentis.

Quis erat iste nabath pater hieroboā: z an esset semei quem occidit salomon. Questio. 27.

Queretur quis erat p3 istius hieroboā. C Rndēt be bzei z Nicolaus post ipsos qz iste nabath q vocat hic p3 hieroboā erat ille qui vocabatur semei quē occidit salomon z volunt qz cū esset mortuus nabath mater hieroboā cum nutrirer ipsum sepe dicebat ei quō salomon occiderat semei patrē suū vt excitaret eū ad capiendū vindictā de salomone p morte p3is: z ob hoc hieroboā surrexit 5 salomone: mouē

tur autem ad hoc qz dicitur hic qz hieroboam erat filius mulieris vidue. z sic volunt qz ista mulier viduata fuisset qñ occisus est semei: z qz ipsa suscitauit hieroboā 5 salomone. C Sed dicendū qz nō stat: qz hieroboā vocat hic effraites. i. de tribu effraim: semei tñ erat de tribu beniamin: qz vocabatur filius gemini: z erat de baurin q erat ciuitas trib' beniamin. de hoc p3 pce den. lib. c. 16. z. s. 2. si ergo esset hieroboā fili' semei eēt de tribu beniamin z nō effraites. C Dōm ergo qz non erat fili' semei sed alterius viri effraitei qui vocabatur nabath: z ille erat vir famulus: ideo facta fuit mentio hic spālis de illo. (De sareda). istud est nōmē cuiusdā vrbis in terra effraiz. Alig autē putāt qz ista eēt ciuitas que vocat sareda sidoniorū vbi erat mulier vidua ad quā iuit belias vt pasceret eū. j. 17. C Sed salum ē qz illa sareda nō erat de israelitis. i. nō habitabat ab israelitis: sed a sidonijs. i. vocat sareda sidoniorū. vñ rps dixit qz tpe belie multe vidue erant in israel: z tñ ad nullā eaz missus est belias nisi ad mulierē saredanā. ex quo appet qz illa nō erat i terra israel: p3 ēt per exēplū qz subdidit. f. qz tpe belisei multi leprosi erant in israel: z tñ nullū eoz curauit beliseus sed solū naaman syrus. ita ergo erat vidua illa saredana sicut naaman syrus: hieroboam tñ erat israelita. ergo nō erat de sareda sidoniorū. (Seri' salomonis). vocat fuis. i. seruitor vel vasallus qz nō erat seru' em ptitius. (Quis mater erat noīe seruia mulier vidua). ex h mo uet Ra. Sa. ad dōm qz ista esset vxor semei qz viduata fuerat qñ occisus fuit semei a salomone: z fit mentio de ea qz ipsa cōcitant hieroboā ad repugnādū salomoni. sed falsū est vt dictū fuit. ideo dōm qz o2 de matre hieroboā qz erat vidua: qz tēpōz quo hieroboā repugnauit salomoni mortu' erat nabath z manebat mater eius vidua. (Leuauit manū 5 regē). i. in surrexit 5 salomone sollicitans aīos viroz tribus effraim vt eū in regē acciperent. Queret an hieroboā peccauit in iurgēdo 5 salomone. Alig dicit qz nō: qz salomō peccabat adorādō idola z puaricādō totā legē z quertendo totū israel a cultu dei: ideo erat indignus regno: z sic poterat sibi repugnari sicut si papa esset hereticus non est sibi obediendū sed magis est deponendus in decretis dī. 40. c. si papa. C Sed dōm qz nō stat istud: qz dato qz salomon esset indignus regno. tñ non poterat puniri per hieroboā qz ipse non erat iudex ad corrigēdū z corripiedū eū: an vero totus pplis posset salomone deponere pro peccatis suis. j. dices. salte tñ hieroboā nō poterat hoc facere quia non erat iudex. Itē hieroboā nō pcedebat 5 salomone mō iudiciario sed mō hostili. f. cōspirando 5 ipsū cū alijs de tribu sua: ideo cōmittebat lese maiestatis crimē. C Sed alig dicit qz hieroboā non peccabat: qz nō inuadebat regnū salomonis sed id qz suū erat: qz deus pmiserat ei dare decē tribus z qz maneret posteritati salomonis due tribus. j. in lra. sed hieroboā nō poterat modo iudiciali hēre a salomone illas decē trib' quas de ei promittebat: iō licebat ei quocunqz mō hēre trib' illas. ob h. n. inter hostes qui nō habēt aliqū iudicē supiorē cōm licita sūt bella ad repetendū damna vel iniurias eo qz aliter repeti non possunt eo qz nō est aliqz iudex supior cōis. sic at erat inter salomone z hieroboā: qz nō hēbat hieroboā aliqū iudicē superiorē ad se z salomone: qui faceret ei iustitiā de salomone. C Sed dōm qz adhuc nō stat: qz hieroboā nullū ius petēdi habebat regnū salomonis eo qz deus nōdum dederat ei aliqz ius sed pmiserat qz daret ei decē tribus cū dixit scindā regnū de manu salomonis z dabo trib' decē. non ergo hēbat ius aliqz hieroboam ad petēdū decē trib': z a fortiori ad repetendū p arma z ad cōspirandū 5 salomone ad recuperandū istas decē trib'. peccauit ergo hieroboā leuando manū 5 salomone. (Et hec est cā rebellionis aduersum eū). f. ista que segtur fuit cā rebellionis hieroboā 5 salomone. (Quia salomon edificauit mello z coequauit voraginē ciuitatis dauid p3is sui). mello vocat qdā platea que erat intra mōtē syon quā dauid reliqz patenti. f. nō faciendo in ea aliqz edificiu vt p3 pce. lib. c. 5. f. edificauit dauid per gyrum a mello z intrinsecus. f. cepit edificare a loco mello. z nō fecit edificia in ipsa platea qz vocabatur mello. salomon at edificauit mello. f. impleuit plateā illā domibus: z vt dicunt hebrei habitabant in illis serui filie pharaonis. vorago ēt pfunda erat itra ciuitatem dauid. i. in castro montis syon. z illa erat ad aliqū vsum vtilē israelitis: ideo dauid nō coequauit illā: salomon autē ductus cupiditate edificandi domos pro serujs suis z serujs filie pharaonis coequauit voraginē illā z edificauit ibi domos.

Quo hieroboā habuit occasione iurgendi 5 salomone propter edificationē mello. Questio. 29. Queretur quō hieroboā habuit occasione iurgēdi 5 Tertius Regum. * Abulensis i iij

Cōfutatō. pulchra.

Alia opio. B

De sareda que ciuitas esset.

1. Opinio. Cōfutatō.

+

Q. 28

Hieroboā an peccauerit iurgendo 5 salomone. 1. Opinio. Cōfutatō.

Instantia.

Responso

+

+

1. Rñfio

salomonem propter edificationem mello. Respondent qdaz qd hieroboā erat vir nobilis et industrius valde: et ob hoc salomon pposuit eū sup tributa duarū tribuū. i. manasse et effraiz vt p3. j. in lra. postea at cū edificaret mello videns qd eēt vir industrius pposuit eū edificatoribz mello et semouit eū a ppositura tributū: et qz salomon mouerat eū a maiori officio in minus iratus est: et conatus fuit rebellare salomoni et inuadere regnum.

Lōfutio.

Sed istud nō stat qz nō est satis verisimile qd salomon deiecit eū ipsum hieroboā a maiori officio in minus nisi forte dare tur ei in penā: qd nō apparet sed potius dñi. i. qd salomon diligenter ipm hieroboā qz erat vir industrius: et ob hoc h nulli di gnitatis esset prius salomon pmouit eū vt esset pfectus sup duas tribus effraiz et manasse ad colligēdū tributa. Itē lra repugnat huic sensui: qz prius ponit edificatio mello: deinde ponit qd hieroboā factus fuerit pfectus sup tribum effraim et manasse.

Alia rñfio.

Itē dñm qd iste fuit ordo. i. qd hieroboā fuit a pncipio vir p uatus: rex at cognoscens industriā eius pposuit eū artificibz qui edificabāt mello et coequabāt voraginē. deinde cū successine appareret magis industria hieroboā cōstituit eū salomon ppositū sup tributa effraim et manasse. Aliter dicit Ra. Sa. i. qd i dignationis et cōspirationis hieroboā et salomonē fuit qz edificauit mello. vult. n. qd dauid reliquerat plateā illā patentē apud locū tēpli pro pegrinis qui veniret ad festiuitates: salomon aut nūc implebat plateā illā edificijs: iō agebat et religionē: et ob hoc hieroboā increpuit eū et qz nō cōsensit insurrexit et eū ad aufe rendū regnū.

Lōfutio

Sed istud nō est verisimile: qz hieroboam nō erat tam religiosus vt moueret ad increpādū salomonē ppe di ficationē mello: et nō erat istā cā rōnabilis ad insurgendū et salomonē: iō si hieroboā moueret bono zelo ad increpādū salomonē et si nō assentiret ei nō moueret ad cōspirādū et ipz. Cū cēdū igit qd aut ponim hieroboā surrexisse et salomonē postqz abyas syonites dixit ei qd biturus eēt regnū sup. 10. tribus isra el aut surrexit pus. Si dicam p mū. i. qd surrexit post vba abye facilis est cā rebellionis. i. qd hieroboā cū audisset qd deo vellet eū facere regē ipatiens moze non expectabat tēpus quo cōple ret deus pmissionē suā: sed ipse voluit p se obtinere regnū: et ad hoc cōgremauit sibi socios de tribu sua. si at dicat qd insurrexit ante vba abye dicit qd hieroboā qz erat vir industrius cōstituit est a salomone sup duas tribus ad colligēdū tributa: et cū videret hieroboā se sublimatū ad honore magnū cepit cōsiderare regnū et tunc fecit cōiurationē cū aliqbus de tribu sua. Sed dicit que positio istaz est rōnabilior. Dñm qd rōnabilior est secūda. i. qd surrexit ante verba abye et hoc pp duo. Primo qd ordo lit tere est iste. i. qd primo ponit insurrectio hieroboā in salomonē. deinde multo post ponunt vba abye. Scōbz est qd vbi hic qd cā rebellionis fuit qz salomon edificauit mello: et postea dñ qd cōsti tuit ipsum hieroboā sup tributa domus ioseph: iō necesse est qd ista duo aliquo mō pteineant ad cām insurrectionis alioquin po nerent supflue. et sic dicit qd cā insurrectionis fuit qz salomō p posuit hieroboā edificatoribus mello: deinde apparet magis industria pposuit eū tributis domus effraiz et manasse: et ob hoc elatus fuit in corde suo p magnitudine honoris: et cepit dehide rare regnū et cōspirare cū fautoribus suis. (Erat at hieroboam vir fortis et potens). i. robustus corpore et potens in armis: et ista incitauerunt salomonē vt poneret eū in magno honore. et et incitauerunt ipsum hieroboā vt desideraret regnare cum vide ret se ad hoc dispositū. (Vidensqz salomon adolescentē bone indolis et industriū). i. vidit eū bone dispositionis in corpore: qz pulcher erat et robustus: et vidit bonā dispositionem aie. i. qz erat vir industrius ad tractādū negocia. (Cōstituerat eū pfectū sup tributa vniuerse domus ioseph). i. fecit qd esset collector tributoz in tribu effraim et manasse. vocant at iste due tribus tota do mus ioseph: qz iste due tribus erāt de filiis ioseph. nā ioseph erat vnus de filiis iacob et biturus erat vnicā sortē in terra israēl si cut ceteri filij iacob: fecit tñ iacob qd duo filij ioseph. i. manasse et effraim hērent duas sortes et eēt due tribus sicut duo d filijs iacob. Gen. 48. et iste due tribus vocabant domus ioseph: et ob h dñ tora domus ioseph vt itelligat pro vtraqz tribu: qz alioquin poterat accipi pro vna illaz: et fuit ppositus istis tribubz qz ipse fuit de domo ioseph. i. de tribu effraim. (Factū est igit in tēpo re illo vt hieroboā egredere de hierlē). i. postqz factus erat hieroboā ppositus duarū tribuū accidit qd egredere semel d hieru salē: et tunc factū est hoc. (Et inueniret eū abyas syonites ppha in via). iste abyas vocat syonites. i. de vrbē tylo in qua fuerat tabernaculū dñi a principio introitus israelitarū in terrā chanaaz ioseph. 18. et iste denuntiavit de regno ipū hieroboā vt p3. hic: et

B
Surrexit
hieroboaz
ante verba
abye ppter
duo.

Primo
Scōdo.

†

†

†

†

†

ob hoc postqz regnavit hieroboam et egrotabat filius suus mi sit hieroboaz vxorē suā ad abyam syonitem qui iaz cecus erat mutato hitu vt cōsuleret pro salute pueri. j. 14. Queret quare dñ qd accidit istud extra hieru salē. Aliquis dicit qd sic factū est a casu qd abyas inueniret hieroboā et vrbē et ibi locu tus est ei. Dñm qd hoc non stat qz nō fuit a casu. nā ppheta mī tebat a deo ad dñm ista hieroboā: iō non dixit a casu sed ob seruauit locū illū quasi ibi eēt maior opportunitas. nāz timebat abyas ista dicere hieroboā in ciuitate eo qd sequebat inde picu luz sui et hieroboā: p3. hoc qd ista erāt et salomonē: iō si ipse sciret qd abyas talia dixeret et eū voluisset eū occidere vel saltē cona ret occidere ipū hieroboā: qd p3 qz postea audiuit ista salomō et voluit tenere hieroboā ad occidēdū eū ipse at fugit in egyptū infra in lra: et qz si in vrbē diceret ista abyas ad hieroboā puta ret qd puenirent ad aures salomonis noluit dicere in vrbē sed in agro. qd at ob hoc fecerit p3 qz dñ. j. erant at duo tñ i agro. i. non erat ibi alius qui posset videre hec: et ob hoc ibi facta sunt simile est de alijs pphetis. nā qñ mittebant ad nūciādū aliqua familia in secreto nūciabant vt euitarent piculū: sic fuit et samue le qñ iuit ad yngendū dauid in regē viuēte saule. nam dixit ad dñm audiet saul et interficiet me: deus at iussit ei qd acciperet vitulū et iret in bethleem dicens qd ibat ad imolandū: et sic occul tata est res. s. i. lib. c. 16. sic et qñ misit heliseus ppha vnum d filijs pphaz ad yngendū iebu in regē israēl viuēte hieroboam rege iussit ei qd introiret in cubiculū iterius et ibi funderet oleū sup caput eius nullo vidente sequēti. lib. c. 9. (Optus pallio no uo). i. tunc qñ locutus est ad hieroboā optus erat pallio nouo et illud scidit. (Erant at duo tñ in agro). i. qñ ista facta sunt soli duo erant in agro. istud dñ ad signādū qd ppheta obseruauit tē pus vt nullus pñens esset qd rē posset notificare salomoni: qd vte ref in piculū hieroboā et abye. (Apprehēdensqz abyas palliū suū nouū quo optus erat scidit illud in. 12. ptes). istud fecit vidē te hieroboā ad significādū. 12. tribus israēl qd nunc diuidēde erat i. decē in pte vnā et due in pte alterā. (Et ait ad hieroboā tolle tibi decē scissuras). i. abyas diuisit palliū i. 12. ptes quasi eqles et de illis iussit sumere hieroboā decē qd regnatorum erat super decē tribus. Queret qre abyas diuisit palliū suū ad pphetandū de diuisione regni: quia ista scissio pallij nihil pñciebat. Rñdendū qd factū est ppter duo. Primo fuit qz i veteri te stamēto modus fuit pphetaz sepe pphare in rebz potius qz in vrbis. sic. n. Elaias pphetauit captiuitatē egyptiorū et ethiopū. nā ambulauit elaias tribus diebz nudus et discalciat per hierusalem ad signādū qd tribus annis eēt captiui egyptij et ethiopes et nu di ducerent in captiuitatē Esa. 20. sic et hieremias fecit catenas ligneas: et posuit in collo suo in hierusalem: misitqz eas ad regem edō et regem moab et regem amon et regem tyri et regem fido nis vt significaretur per hoc qd ducerent captiui a nabuchodo nosor vt p3. Diet. 27. sic etiā pphetabat sepissime ezechiel. i. quā do ordinauit mup ferreū et hierusalem: et qñ dormiuit super latr dextrum: et deinde sup sinistrū et fecit panem in stercore bonis Ezechiel. 4. deinde rasiit oēs pilos totius corporis sui Ezechiel. 5. et multa alia. nāz fere totus ezechiel in hoc modo pphetandi est. voluit ergo deus qd etiā abyas sic pphetaret de diuisione regni. fuit autē cōuenienter facta designatio diuisionis regni p scissione pallij: qz sic regnum diuidendū erat. sic etiā pphetauit Samuel corā saule ablationē regni. nā saul volēs tenere samue lē ne recederet rupit paz de chlamide eius et illico dixit samuel scidit de a te regnū israēl hodie et tradidit illud primo tuo meliori te supra. 1. lib. c. 15. Cā secūda fuit ad magis certifi candum et imprimēdum. nam pphete que fiebant in rebz et ver bis magis certificabant ipsos audientes qz pphete facte in so lis verbis: et qz deus volebat certificare hieroboā de regno ius sit fieri pphetiam ad eū in rebz. i. scindendo palliū.

Queret vterius quare dicit de pallio nouo abye. Respō debet aliqz qd istud fuit p accidens. nā accidit ipsum abya tunc indutū esse pallio nouo: et scidit illud. si autē indutus fuisset pal liio veteri scidisset palliū vetus. Respōdendū qd non stat: quia si per accidens esset palliū esse nouū vel vetus nō curaret scri ptura exprimere tāquam nihil ageret ad sententiā: exprimit tam illud studiose bis. nā primo dicit inuenit eū abyas ppheta indu tus pallio nouo. et iterū dicit qd abyas scidit palliū nouum quo erat indutus: et tñ non fieret tepe de hoc mentio nisi ad aliquid induceretur. Dicendū autē qd inducitur ad significan dum certitudinem pphete. nam sicut qd abyas scinderet palliū significabat aliqz certitudinē: qz nō erat visile qd abyas scideret palliū iuuil. ita a fortiori cū palliū eēt nouū et forte magni valo rionem

Qd.
30.
A
Abyas
syonites
qre locu
t' est ad
hierobo
am et bi
erlem.

†

†

†

†

Qd.

31.
A
Abyas
diuisit
palliū ad
pphan
dū diuini
onē igni
pp duo.
p pñ.

Secūdo

Qd.

32.

A

Qd. oñ

palliū no

uo abye

ris nō eēt vīsimile q̄ ipse spōte scideret illud sed deo iubēte: z sic certa eēt verba sua. Si aut palliū esset vetus z fere inutile nō eēt tanta certitudo pphie q̄ p leuiozi cā moneret abyas ad scindendū illd. (Dec. n. dicit dñs deus isrl ego scindā regnū d manu salomōis.) i. de posteritate eius: nā nō scidit deus regnū d manu salomōis vt p̄. s. i. verūm i diebus tuis nō faciā s̄ de manu filij tui scindā illud. (Et dabo tibi decē trib⁹.) i. oēs trib⁹ p̄ter iudā z bēiamī q̄ māserūt cū roboā. Et h̄ p̄. q̄ roboā nō hēbat ius aliqd ad insurgendū cōtra salomōnē petendo regnū: q̄ nō hēbat aliqd ius in re s̄ solū pmissio erat scā de dādo.

¶ Si deus actualiter nūc dedisset hieroboā ius regnandi an lice- ret ei insurgere contra salomonem. Questio. 3. 3.

Queretur si deus actualiter dedisset nūc ius regnandi hieroboā: an licuisset ei insurgere cōtra sa- lomōnē ad capiendū regnū. ¶ Rñdēdū q̄ trader ei ius actua- liter erat vngere eū in regē: sicut cū samuel vxit saulē z dixit ei. Ecce vxit te de⁹ in principē sup hereditatē suā. s. i. l. c. 10. Dñm tñ q̄ si solū nūc fuisset vinctus i regē hieroboā p abyā p phetā nō cōpetebat ei ius petēdi regnū eo q̄ tpe salomōis re- gnū manere dbebat vñitū z tpe filij sui dbebat diuidi vt p̄. s. i. id est ius qd cōpetebat ex collatione z vñctione nō erat p pre- senti s̄ p futuro. ¶ S̄ aliq̄s dicit q̄ forte hieroboā nesciebat illud q̄ dictū fuerat secrete salomōi. ¶ Dñm q̄ nō stat q̄ etiā abyas dixit ad hieroboā. auferā at regnū de manu filij eius et dabo tibi decē trib⁹ filio aut ei⁹ dabo vñā tribū: ideo peccabat hieroboā cū an tps vell̄ vlturpā regnū cōtra dñm. ¶ S̄ dicit ponat q̄ dñs non dixisset hieroboā nec salomōi q̄ de manu filij salomōis auferēdū eēt regnū z nō d manu salomo- nis nūqd poterat hieroboā viuēte salomōe conari ad regnum.

¶ Rñdēdū q̄ si abyas solū vngeret hieroboā i regē z nō dice- ret ei aliud nō licebat hieroboā cōspirare cōtra salomōnē ad au- ferēdū regnū: s̄ dbebat expectare q̄ dñs sibi daret illd siue vi- uente salomōe siue mortuo illo. nā de⁹ dixerat ego scidā regnū de manu salomōis z dabo tibi trib⁹ decē. ergo deus ipse factu- rus erat z nō debebat salomōi hieroboā auferre regnū p infi- dias aut vi armata sic p̄. s. de dō q̄ dñs fecit illū vngi i regē per samuelē. s. i. l. c. 16. z tñ nō illico conatus ē aspirare ad regnū quāuis sepe ad hoc haberet opportunitatē: imo quāquā saul in iuste p̄secrēt eū z dō potuisset eū bis occidere. s. i. sp̄lūca z po- stea qñ accepit lanceā et vas. s. i. l. c. 24. et. 26. noluit s̄ expe- ctare q̄ ipse p se morerē: mortuo at illo adhuc non conatus ē regnare sup israel s̄ ipso nō petēte viri iuda vñxerūt eū i regē p̄cedē. l. c. 2. h̄ aut faciebat q̄ putabat p̄ctm eē mittere manūz in saulē aut velle auferre ei regnū eo q̄ erat vñct⁹ a deo. s. i. l. c. 24. et. 26. z tñ tūc iā reprobatus erat a deo publice saul. s. i. l. c. 15. ita ergo eēt nūc i salomōne: nā ipse erat xps oñi. i. vñct⁹ in regē p mādātū dñi vt p̄. s. p̄cedē. l. c. 7. et. 1. pali. 22. ergo pec- catū erat ipi hieroboā q̄ vell̄ mittē manū i eū aut conare⁹ au- ferri ei regnū claz vel palā. S̄ dbebat p̄mittē q̄ ipse p se more- ret: sic dixit dō d saulē. s. i. l. c. 24. s̄. viuit dñs q̄ nisi dñs p̄cul- serit eū aut dies ei⁹ venerit vt moriā⁹ aut d̄scēdēs i plū pierit p̄piti⁹ sit mibi dñs vt nō mittā manū meā i xpm dñi. (Porro vñā trib⁹ remāebit ei.) i. remāebit posteritati sue q̄ ipse sp̄ba- buit. 1. 2. trib⁹ cū nō fuerit diuisū regnū eo viuēte z dñ vñā tri- b⁹. s. trib⁹ bēiamī: nā due trib⁹ māserūt ei. s. iuda z bēiamī: q̄ tñ iuda erat iua trib⁹ nō cēfēbat ei māere s̄ illa q̄ non erat sua. s. trib⁹ bēiamī vñs. oñi ē. (Prop̄t fūi meū dō.) q. o. ipe salomō merebat q̄ posteritas sua totalr puaret regno: q̄ tñ posteritas sua ē posteritas dō noluit de⁹ q̄ totalr regno careret pp meri- ta dō. (Et hierlm ciuitatē quā elegi ex oib⁹ tribubus isrl.) i. pp hierl̄z faciā vt nō p̄uer regno: q̄ et puaret hierl̄z honoz sedis regni vñs. d̄claratū ē: elegi at de⁹ hierl̄z ex oib⁹ tribubus isrl. s. nō elegi aliquā ciuitatē i toto isrl vt ibi edificaret sibi tēplū ni- si i hierusalem vt patet. 2. paralipo. 6. s̄. elegi hierusalem vt sit nomen meum in ea. (Eo q̄ deliquit in me.) s. non secutus est legē meā nec d̄siderauit me colē. (Et adorauerit aśbarthē deū sedonioz.) ista erat iuno vxoz iouis z adorabat eā salomō et se- cit ei tēplū pp vxozes fidōias q̄s habebat vñs. oñi ē. (Et cha- moz dñ moab.) iste ē p̄ncipal̄s de⁹ moabitaz. (Et moloch de⁹ filioz amō.) iste ē p̄cipu⁹ de⁹ amōitaz d̄ gb⁹. s̄. alios et dōs co- luit salomō q̄ dōs oim vxoz suaz colebat vt p̄. s. (Et nō am- bulauerit i vñs meis.) s̄ i p̄ceptis meis q̄ sūt vie ad me ducētēs: vel q̄ sūt vie a me iposite: quō at p̄cepta sint vie dñi d̄claratū ē magis. s̄. 2. (Ut faceret iustitiā corā me.) s̄. vt obseruaret id qd iustū erat: z accipit h̄ iustitiā p ipsa iustitiā legali de q̄ aristō. 5. etbi. q̄ dicit oēs vñtē z fm eā iuste se b̄y dō ad deū z ad p̄ximū.

vel accipit facere iustitiā. i. recte iudicare i causis foralibus q̄a forte salomō circa senectutē cū dep̄auaret circa deū dep̄aua- bat et circa p̄ximū: z interdū ex affectione vel alias iudicabat inique s̄ p̄ximū verius ē. (Et p̄cepta mea z iudicia mea.) i. nō fecit p̄cepta mea q̄ vocant cerimōialia moralia z iudicialia: no- mine at p̄ceptozū intelligunt cerimōialia z moralia. (Sic dō p̄ ei⁹.) s̄. dō fuit vald̄ deicola z quāq̄ iterdū peccaret ex passiōe: i hīs tñ q̄ cōcernebat statū cult⁹ dñi nūq̄ peccauit s̄ pot⁹ e aug- mētavit nimis cultū diuinū. (Nec auferā oē regnū d māu ei⁹.) i. dō māu posteritatis ei⁹ q̄ due trib⁹ māsure erāt posteris salo- mōis. (S̄ ducē ponā eū cūctis dieb⁹ vite sue.) i. intelligit d̄ posse- ritate sua. s̄. ponā eū. i. posteritatē suā ducē. i. regnatē cūctis vie b⁹ vite sue. i. oib⁹ dieb⁹ q̄b⁹ durauit posteritas filioz salomōis: z intelligit quādiu durauerūt i terra sua vsq̄ ad captiuitatē baby- lois q̄ sp̄ ante illā māserūt reges d tribu iuda: post reditū ve- ro d captiuitate fuerūt regētes sacerdotes machabei q̄ mixtim erāt d tribu iuda z d tribu leui: z dō ponā eū ducē. i. regē. Aliq̄ putat q̄ vocatus ē hic dux z nō rex q̄ iā aliquo mō descende- bat ab honore regali cū prius dñaret sup. 12. trib⁹ z nō super- ouas solū: ducēs at miores s̄ regib⁹. S̄ dōz q̄ h̄ n̄ accipit dux putat s̄ḡt miorē statū: s̄ accipit pro rege: sic p̄. s. i. l. c. 9. s̄. mittā ad te vñz d bēiamī z vñges eū i ducē sup p̄p̄s meū isrl: z dō illd d saulē q̄ vñct⁹ fuit i regē sup oēs. 12. trib⁹ isrl. (Prop̄t dō fūi meū quē elegi.) s̄. pp merita illi⁹: de⁹. n. elegerat a p̄cipio saulē q̄ tñ ille n̄ p̄māsit i cultū dñi de⁹ abiecit illū z dñ n̄ elect⁹. De dō at dō q̄ d̄s elegit eū vñs. s. i. l. c. 13. dō iuēi vñz s̄ cor meū qd d nullo alio rege d̄: z intātū dō d̄ elect⁹ q̄ null⁹ ali⁹ d̄ elect⁹ ni- si ipse ante eū. 2. pali. 6. s̄. a die q̄ eduxi populū meū d fra egypti non elegi ciuitatē d cunctis tribubus israel vt edificaretur i ea dom⁹ noi meo: nec elegi aliū vñz quēquā vt eēt dux i popu- lo meo sed elegi dauid vt constitueret eum super populū me- um isrl. (Qui custodiuit mandata mea z p̄cepta mea.) per ista intelliguntur omnia genera p̄ceptorū. s̄. moralium ceri- monialium iudicialiū: nā in oibus fuit diligens obseruator va- uid ideo ipse nō solū meruit regnū p se ipso s̄ et pro posteris suis: q̄ deus dixit q̄ ipse conseruabat misericordiam suā oib⁹ diligētibus eū vsq̄ ad mille generationes exodi. 3. 4. et nume. 14. ideo quāq̄ peccauit salomō z posteritas sua: q̄ tamen dō fuit vir bonus meruit vt regnum maneret in tota posteritate sua. (Auferā aut regnū de manu filij eius.) s̄. de manu roboaz. nā viuēte salomōe dñs noluit diuidē regnū pp honoz dō vt supra d̄claratū ē. z dñ auferā regnū. i. diuidā q̄ nō fuit regnū salomōis ablātū d māu posteritatis sue s̄ fuit diuisū. (Et dabo tibi decē trib⁹.) s̄. qñ isrl̄te elegerūt regē mortuo salomōe d̄cē trib⁹ recesserūt a roboā z accesserūt ad hieroboā seq̄nti. l. c. 3. Si lio at ei⁹ dabo tribū vñā.) s̄. dabo ei tribū beniamī: nā tribū iu- da ip̄i posterī dō p se hēbāt cū eēt d illa: z nō dicebat eis da- ri. (Ut remāeat lucerna dō suo meo.) i. vt mēat aliq̄s succel- for d stirpe dō. Iste mod⁹ loquēdi ē i vñs testō. s̄. q̄ aliq̄s reli- q̄t lucernā qñ reliq̄t aliquos filios succedētes sibi: sic dixit mu- lier thecuntes ad dō z q̄rūt extingere scintillā meā q̄ relicta est vt nō sup̄sit viro meo nomē z relige sup terraz p̄cedē. l. c. 14. z accipit ibi scintilla p filio. vocat at scintilla vel lucerna quia vtrūq̄ ē aliqd viuēs ita q̄ relinq̄t heredē relinq̄t aliqd viuēs: h̄ tñ nō solū accipit lucernā p heredē vel successorē s̄ p here- de manētē i dignitate i q̄ erat p̄decessor. nā dato q̄ nō hēret po- steritas dō regnū relinq̄ret: viuēs tñ nō dicebat manere lucer- na dō si filij sui nō tenerēt sp̄ regnū iō accipit lucernā p succes- sore i dignitate p̄na. (Cūctis dieb⁹ corā me.) dō cūctis dieb⁹. i. multo tpe. nā nō māsit regnū posterorū dō oī tpe cū nūc nō ma- neat s̄ vocant cūcti dies vsq̄ ad aduentū xpi: q̄ tūc ceperunt eē sup isrl̄itas reges q̄ nō erāt d stirpe dō. dō aut corā me. i. me volēte z approbante. vel oīa q̄ fiunt dñr fieri corā dō. (In die rlm.) s̄. q̄ ibi dbebat eē sp̄ sedes regni posteritatis dō. (Cūi- tate quā elegi vt sit nomē meū ibi.) i. ego elegi hierl̄z vt sit ibi nomē meū. i. vt edificetur ciuitas nomini meo. (Te autē as- sumā.) s̄. vt sis rex. Et hoc patet q̄ non poterat hieroboam pro- pria auctoritate insurgere contra salomōnē ad auferendum ei regnū s̄ deus debebat ei dare illud: cū dicat q̄ assumeret eum (Et regnabis sup oīa q̄ d̄siderat aīa tua.) s̄. regnabis sup decē tribus israel z habebis oīa q̄ d̄sideras: q̄ cū hieroboā nūquā fuisset in magno p̄cipatu satis z sup satis sibi erat regnare iu- per decē tribus. (Erisq̄ rex sup israel.) i. sup decē tribus q̄ vo- cabuntur israel: regnum autem posterorū salomonis voca- bitur regnum iude. Pro hoc sciendum q̄ a principio omnes. 12. tribus israel comprehendebantur sub hoc nomine israel: et

cum dicebatur israel aliquid agere intelligebatur de omnibus tribubus nulla habita differentia et istud durauit vsq; ad mortē saulis: postea vero tribus iuda vixit sup se in rege; dauid et reliqui vndecim tribus vixerunt isboseth filiū saulis precedēti. li. c. 2. et durauit ista distinctio per. 7. annos et dimidiū quib; regnauit in ebron pcedenti. li. c. 5. deinde redierunt oēs duodecim tribus ad dauid: et tñ ex ipso tempore tribus iuda cepit p se nominari et relique vndecim vocabantur israel. C Si autem alijs obijciat q; tempore saulis ante dauid tribus iuda nominabatur distincta ab israel. s. 1. libro. c. 15. et. 11. C Dm q; nō nominabant tñ tribus distictē: et tñ scriptor illi? libri fuit post mortē dauid qñ iam distinguebant iuda et israel: ideo posuit distinctionē ibi tñ nō erat tpe dauid. vel pōt dici q; nō noia batur tribus iuda tunc distincta ab israel sicut postquā cepit regnare dauid: q; tñ illa tribus erat magna ponunt ibi distincti pugna tores q; erant d hac tribu: mansit aut nomē iuda distinctum ab israel toto tpe dauid et salomonis: ideo postea cū diuifus est regnū quāq; tribus beniamin q; erat de isrl manserit cū tribu iuda vocatū ē regnū iuda reliq; aut decē tribus vocate sunt israel: vñ dato q; cū tribu iuda mansissent oue vel tres tribus solū vocaretur regnum iuda: relique autem tribus vocarentur semper israel siue multe siue paucē essent. C Queretur cir-

Qd.

34.

A

Diuisio re

gni ex q; cā
facta fuit.Opin. n. c.
hebre.

Cōfuta. 1.

Secundo.

Tertio.

Quarto

ca id qd supra dictum est. s. q; regnum salomonis diuideretur q; coluit idola: nā videt q; nō fuerit pp hoc diuifus. S; vt ni colaus et hebrei afferunt diuisio facta est q; dauid iussit q; miphiboseth diuideret possessiones cū siba seruo suo pcedenti. li. c. 19. vñ dicit. Ra. sa. q; qñ dō dixit ad miphiboseth tu et siba diuidite iter vos: audita ē qdā vox d celo dices roboā et hiero boā diuident regnū inter se. Nicolaus respondet ad hoc q; ex illo actu dauid promeruit fieri diuisione in regno posteritatis sue: et tñ nō est inconueniens q; peccatū salomonis eēt pmeri toriū huius q; satis stat esse multas causas parciales eiusdē effectus: h; nō cōtingat eē multas causas totales potissime si non sunt subordinate. C Sed istud nō stat q; dicere q; dauid ex aliquo actu suo pmeruit diuisione regni vel q; saltē pp aliqū actū illius deus regnū diuiserit videt eē valde irrationabile: nā. s. 8. et. 9. dicit q; si salomon custodiret mandata dñi sic custodiuit dō semp eēt thronus regni israel in posteritate sua: si tñ dō pmeruisset diuisione istā dato q; salomon peccaret vel bene ageret nihil mutaret q; et si esset sanctissimus necē erat fieri diuisione regni si dauid illā pmeruisset et pp pta illi? de futura diuisione iniaisset: et tñ ē extra lram ergo ex solo actu salomonis fuit diuisio. Itē de dicit q; regnū diuideret eo q; nō custodierat salomō pcepta dñi sic dō supra in lra. ergo videt q; dō nō pmeruerat diuisione: q; alioquin salomō custodiens pcepta dei non magis q; dauid poterat mereri diuisione. Itē supra in littera vñ q; deus nō abstulit totū regnū posteritati salomonis pp dō h; reliquit vñā tribū: nimis ergo repugnat q; dauid promeruerit diuisione et q; ipse meruerit vt nō totaliter diuideret regnū h; manerent oue tribus cū posteritate salomonis q; mereri et dmereri ab oppositis cāis sunt. h; littera manifeste vult q; salomō dmeruerit ablationē totale regni: merita tñ dō fuerunt in oppositū ne totū regnū auferret h; diuideret. Item dauid admonuit salomō. s. 2. vt legē dei sequeretur vt cōfirmaret deus pmissione quā fecerat de regno: ergo videt q; si salomō nihil dmeruisset cōfirmatū fuisset regnū i eo et i posteris suis. si tñ dō pmeruisset diuisione dato q; salomon fuisset scissimus nō cōfirmaret de pma pmissione quā fecerat de regno sup totū israel: ergo videt q; salomō dmeruit solus istā diuisione et nō dō. Lū at obijciat q; cū dō dixit q; siba et miphiboseth diuideret iter se pmeruit diuisione regni. Dd; falsū eē q; h; peccauit dō tūc peccatū suū nō fuit graue: potissime ad diuisione pmerendū vt dclaratū fuit pcedēti li. c. 19. Lū aut dō venit vox d celo dices roboā et hiero boā diuident inter se regnū. Dicendū istud falsum eē q; sunt fragmenta iudeorum: multa. n. alia insana con fingunt.

C An israelite poterat dponere salomōē d regno p criminib; suis: et an peccaret nō dponēdo cū eēt public? idolatra. Qd. 35. A Queretur vlti? an isrlite poterat dponere salomōē d regno p criminib; suis. C Rndendū q; crimina salomonis erat duplicia. quedam erant de cultu idolorum: alie autem de preuaricatione aliorū pceptozū legis. si d secundis loquamur dicendum q; non licebat israelitis dponere salomonem. Pro quo sciendum q; non erat simile de regibus illis qui fuerūt in principio regni iudeoz et d regibus nris nā; reges nri in multis casib; possūt deponi siue p papaz siue ab

ipsis regnicolis: ad hoc aut nō est idē modus: s; fm diuersitate terrarū sunt diuerse leges municipales tāgētes de statu regū et d positioe eoz: in pncipio tñ regni iudeoz erat ista pūppositio q; pro nullis criminibus q; essent citra idolatriā poterat isrlite priuare regē suū. et rō huius erat: q; israelite nō instituebant regē: ideo nec ipsi poterant destituere vel deponere eū: q; instituere et destituere ad eundē ptinere debēt sicut absoluerē et cōdēnare: et q; maius est abundantioris potestatis est priuare q; instituere: q; inter corporalia et spiritalia istud differt. s. q; corporalia facilius destruantur q; struantur: incorporea aut facilius cōstruantur q; destruantur: ideo ad deponendū aliqū vel de gradandū maior potestas et solēnitās requiritur q; ad ordinandū eū et sic de oib; alijs iurib; incorporalib; de hoc extra de trans. epi. vel electi. c. inter corporalia: sed israelite a principio nō habebat potestatem sibi eligēdi regē sed deus eligebat eū et yngebatur per pphetas suos: vt p; de saule. s. 1. li. c. 9. et. 10. de dauid. e. li. c. 16. de salomōe at pcedēti li. c. 7. et. 1. pali. 2. 2. iō israelite nō audebant repugnare regib; suis h; mali essent nec deponebant eos expectantes q; deus deponeret illos vel iudicaret de illis vt vellet. istud apparet ex verbis dauid. s. 1. li. c. 26. f. quis poterit manus mittere in xpm dñi et innocens erit. qñ vicit nullus poterit quicquā agere extra eū quin peccet: et hoc nō solū occidendo eū vel mutilando sed etiā deponēdo illos vel saltē insurgendo cōtra eos: q; si liceret eos deponi liceret etiā illos occidi in casu in quo nullo mō poterat deponi nisi cōmissio bello et bellū nō poterat separari nisi occiso rege: dauid tñ dixit viuit dñs: q; nisi dñs percussit eū aut dies eius venerit vt moriat aut descēdēs in preliū perierit ppitius sit mihi dñs vt nō mitā manū meā in xpm dñi. Ideo pro nullis peccatis licebat eos deponi. C Si at dicam? de idolatria dicendū q; istud erat crimē exceptū: q; pro hoc crimine iussit deus q; vir occideret vxorē suā et filios et filias deus. 13. ideo a fortiori regem deponi liceret p hoc crimine potissime: q; rege idolatrāte facilius totus populus declinaret ad idolatriā: sicut peccatē sumo sacerdote totus populus peccabat leui. 4. Ideo satis videt q; israelite possēt deponere salomōē de regno ppter publicā idolatriā. Sed forte ideo nō deponebāt: q; deus dixerat q; semp maneret regnū in posteritate dauid: si tñ ipsi priuaret salomōē nō maneret regnū in hac posteritate: ideo nō audebāt priuare salomōē putantes se agere extra ordinationē dei: sed expectabāt q; de ipse aliter prouideretur. Hoc videtur quibusdā h; veritas declarabitur sequēti questione. C Queretur an israelite peccaret q; nō deponebant salomōē cū eēt public? idolatra: et tñ lex iubebat idolatras occidi. Rndendū q; si salomō totali subeēt ptiā populi poterant israelite priuare eū et lapidare: q; cōperto crimine idolatrie lex iubebat nō parci peccantib; deut. 13. et. 17. C Rndendū q; aut querit de tēpore illo quo salomon peccabat et nihil fuerat sibi denunciātū de diuisione regni per pphetam: aut de tēpore illo qd fuit post reuelationē per prophetā. si dicat d secūdo tēpore dicendū q; nō licebat israelitis priuare salomōē regno quāq; eēt idolatra: q; deus intramittebat se de punitione illi? ideo celabat ptiā populi: et si forte populus vellet priuare salomōē post illā pphetiam peccaret: q; inia. populi esset contra iniam dei: cū deus vellet q; salomō et si peccaret maneret in regno: et nō diuideret tēpore eius sed filij sui: populus aut priuando salomōē regno faceret q; ipse nō maneret in regno: nec filij sui. ideo peccaret istud faciēdo. C Si aut loquamur de tpe pūpō denūciaret salomōi diuisio regni futura videbitur alicui q; isrlite licite possent et deberēt deponere eū ppter idolatriā: cū lex iponeret mortē irremissibile p hoc crimine deut. 13. et. 17. et tē nō preiudicaret sententie dei: quia deus non se intramittebat tunc de punitione salomonis. S; dicendū q; adhuc israelite nō poterant deponere ipm salomōē: q; deus dixerat ad dauid q; quāq; filij sui peccaret nō auferret ab eis misericordiā suā: sed corripere deus in vīrga viroz: ergo nō erat auferendū regnū ab eis quāq; peccaret: qd satis p; pcedenti li. c. 7. si tñ israelite deponerēt salomōē auferret misericordiā dei ab eo: ideo ipsi peccaret: et sic per hoc precluserat eis de vīā ad hoc q; nō possent punire salomōē nec aliqū de posteris eius priuando eū regno. ideo dicendū q; etiam si salomon faceret peccata grauissima contra deum non poterant israelite priuare eum: si tamē peccaret contra eos: eos grauit: scilicet opprimendo eos valde iniuste vel deducendo eos in seruitutē poterant resistere ei non tanquā iudicarie deponentes eum: sed recedendo ab eo vel repugnando ei tanq; hosti q; nulla lex diuina priuat hoies legitima defensione: nec aliqua lex tam grauis est que totaliter subijciat

Pro so
la idola
tria rex
poterat
deponi i
ter iude
os.Qd.
36.
A
Israelite
an pecca
uerit nō
deponen
do salo
monē.Lex iu
na quePapa pōt
aliqui dpo
nere reges.

+

Liber vii
salomonis
gs fuerit.

Responsio

R Dicendum qd iste liber dieru salomonis poterat esse aliquis liber annalium: nam reges magni consueverunt apud se habere historiographos qui annalia conscribunt. s. que in quolibet anno accidunt in regno et p quolibet rege scribunt sic diuersi libri annalium: isti libri erant valde vulgati inter hebreos tepore hieremie q scripti hac copilatione: et qz in illis annalibus salomons erat gesta eius latissime descripta remittit hieremias ad libros illos vt ibi videant q hic minus habent. **A**lter pōt vici qd illa nō sint annalia s; qd aliq pphē scripserūt gesta salomons qz erant cōtemporanei sui: et illi vocant libri dier salomonis qz ibi scripta erāt oīa gesta tps sui. Sic p. 2. pali. 9. f. reliq vero opey salomons pziou et nouissimoy scripta sunt i verbis nathan pphē et illoz abye syonitis i visioe quoq; addo vidētis qz hieroboā. et istud scdm videt vterius isti at libri nō fuerūt trāslati ab eldra qn repata ē tota lex ab eo q cōbusta fuerat a chaldeis. Lā aut qre nō trāslati sūt illa quā assignauim⁹ s. 4. de qbusdā libris historicis gad pphē qre nō trāslati fuerit (Dies at quos regnauit salomō i hierlm sup oēm isrl.) regnū salomonis sp fuit i hierlm. ibi. n. tenuerūt sedē oēs reges d tribu iuda regnauit aut sup totū israhel. et istō ponit ad differētiā dauid q pzo regnauit in ebzō deinde in hierusalē. s. 7. annis et oimidio in ebzon sup tribū iuda et. 3. 3. ānis in hierusalē sup totū israhel pcedēti. li. c. 5. et. s. 2. (Quadragesima āni sunt.) ioseph⁹ dicit q regnauit. 80. annis vt p. 3. 8. antiquatū. s; nō ē recipiendū dictū suū cū sit māifeste qz scripturā: potissime qz hic et. 2. pali. 9. ponit ioh. 40. āni. Aliq volūt saluare iosephū dicētes q salomō regnauerit. 80. ānis. et. 40. ānis illoz regnauit i pceptis dei: alijs aut. 40. declinauit ad idolatriā ideo scriptura sacra nō poluit nisi. 40. annos quibus vixit in lege domini: sed istud im probatum fuit supra. Item non stat quia scriptura ponit annos regū singulorū ad certificandū de tpius: siue ergo vixerit bene siue male o; qz oēs anni eoz exprimat aliq nulla certificatio fiet tps. Itē si ponerent āni qb⁹ vixit bñ aliq rex et subtricerent aliq cū multi fuerint reges tā iuda q; israhel qui sem p male vixerūt nō deberet poni aliqō tps illoz: et tñ null⁹ ē rex cui⁹ nō ponant tepora vel in libris istis vel i paralipo. ergo nō attendit q bene vel male vixerit quātū ad discrecionē ānorū. Itē o; q nūquā subtricerent āni alicuius regis pp pā s; siue bñ siue male vixerit nō differt: ideo salomō solū. 40. annis regnauit et illoz qdā ps in bono et qdā in malo fuit. (Dormiuitq; salomō cū patribus suis.) mortuus ē sicut oēs patres sui. vocatur aut dormitio mors eo q mortui nihil opant sic dormiētes. vel aliter vocat dormitio mors naturalis q fit sine aliqua violentia eo q boies sic gere mortuū sicut q quiete dormiūt. (Et sepultus est in ciuitate dauid patris sui.) vocat ciuitas dauid castrū mōris syon qz postquā expugnauit locū illū et cepit d manū chanaanoy siue iebuseoy edificauit muros in circuitu et vocauit locū illū ciuitatē dō pcedēti. li. c. 5. in isto castro erat sepulchus qdā loc⁹ sepulchrorū regaliū. ibi. n. sepult⁹ ē dauid et nūc salomō et alijs reges q merebant honore regalē: qdā at ita erāt vi les qz populus nolebat eis exhibere honore regalē i sepulchris et sepeliebat eos i hortis et in alijs locis extra urbē vel in yzbe. sic. n. fuit de rege manasse q fuit turpissimus et sepultus ē i horto ozan. amon quodq; rex malus erat et in eodē horto sepultus ē sequēti. li. c. 22. iora et qz malus fuit h sepultus fuerit in ciuitate dauid tñ nō in sepulchris regū. 2. pali. 2. 1. idē fuit de rege ioas pessimo. 2. pali. 2. 4. salomō aut turpissimus fuit: ideo non merebat honore regalē in sepulchro qz tñ edificauerat tēplū et nobilitauerat populū sepultus est in sepulchro regū apud dō. (Regnauitq; roboam filius eius pro eo.) istud ponitur per anticipationem. nam de regno roboam sequenti. c. agitur.

Capitulum. xij.

Autem roboaz in sichem. Illuc enim pgregatus erat omnis populus israhel ad constituendum eū regē. At vero hieroboā filius nabath cū adhuc eēt in egypto pofugus a facie salomonis regis audita morte eius reuersus ē de egypto.

De diuisione regni.

Venit autē. Descripto i pcedentibus regno dauid et salomonis vnico: hic agit de regno posteritatis diuiso qd diuissimū ē in regnū iuda et israhel: et qz regnū iuda erat principalius: regnū aut israhel erat qn p accidens ideo

primo agit de regno iuda et sequēter de regibus israhel cōtemporaneis regibus iuda: et quātū ad istū modū ē pcessus istius libri et sequētis et diuidit in tria qz pzo agit de roboā et hieroboā sibi cōtemporaneo. Scdo de abia et asa regib⁹ iuda et de regibus israhel sibi cōtemporaneis. j. 15. Tercio de iosaphat rege iude et de achab rege israhel sibi cōtemporaneo. j. 17. cōtingit aut ista diuissio regni tpe roboā et hieroboā. ideo pzo ponitur regni diuissio. scdo vtriusq; regis cōditio ibi (edificauit aut.) pza diuidit in tres partes. qz pzo pōit diuissio occasio. scdo ipsa diuissio ibi. (Videns itaq; populus.) Tercio diuisionis cōfirmatio ibi. (Venit at roboā.) Queretur circa primū an inter hec et pcedentia sit ordo cōtinuus: et an ista fuerint immediate facta post pcedentia vel magno tepore post. Ad pmo dicēdū qd ē cōtinuus ordo qz supra dicebat de regno et morte salomonis: hic aut agit d regno roboā filij sui iō istud necessario fuit post illud. Ad secūdū dōz q istud factū ē immediate post pcedentia: qz mortuo salomone nō est credendū qz populus vel let manere multo tpe sine rege s; mor ad eligendū filiū suū roboā conuerūt. (Venit aut roboā in sichē.) est sichē qdā ciuitas i forte effraim in qua sepulta erāt ossa ioseph ioseue vltio. et ista fuit vna de ciuitatibus refugij ioseue. 20. fuit et data sacerdotibus ad habitandū ioseue. 2. 1. (Illuc. n. congregat⁹ erat omnis israhel.) i. oēs. 12. tribus israhel conuerāt in sichē: nā ibi erāt maiores populi de oibus tribubus missi a ciuitatibus et locis vt noie ceterorū cōsentirent in cōstitutione regis. (Ad cōstituendū eū in regē.) Ad yngendū eū qz in regibus sichē ceremonie vinctiois sicut facte sunt i salomone vt declaratū est supra. 1. et nō veniebat populus ad eligendū regē qn incertū eēt qz futur⁹ eēt rex sed ad yngendū ipsum roboā cui soli cōpetebat ius successiois. nā non legis salomō alios filios hūisse: h; habuit duas filias quas dedit in vxores duobus ppositis suis. s. 4.

Quare omnis israhel conuenit ad constituendum regem roboam in sichem potius qm in hierusalem. Questio. 2.

Queretur quare populus conueniat ad constituendum regē ipsum roboā in sichē: qz videt q potius debuissent conuenire in hierusalem qz ibi erat sedes regni: etiā ibi erat tēplū dñi. Nicolaus ridet q hoc fuit qz locus ille erat qm in medio regni et poterat illuc populus conuenire congregari ex omnibus partibus regni. Alias rationem dat. s. qz in sichem vinctus fuerat in regem primus rex israhel. s. abimelech filius gedeois iudi. 9. Sed ista nō multū stant quia sichem nō stabat in medio regni sed magis declinabat ad meridie qz ad septentrionē. Scdo cā minus stat eo q abimelech vsurpauit sibi regalem honorem per intrusionem quandam et fraudes et impietate et post eū nō successerūt immediate reges sicut prius: s; solū fuerunt iudices vnde scriptura nō facit mentionē de illo tanq; de rege: et sic nō mouerent israhelites ad eundū illuc qz ibi fuerat prima coronatio regis. Itē si aliqz honor exhiberet illi loco pp primā coronationē regis fuisset ibi coronatus qlibet alius de regibus pcedentibus ad roboā: et tñ non coronatus ē ibi saul s; in masphat. s. 1. li. c. 10. et iterū coronat⁹ ē in galgala. e. li. c. 1. 1. dō aut coronat⁹ ē bis in ebzon. pcedenti. li. c. 2. et. 5. salomō aut coronatus ē in hierusalē. s. 1. c. nō ergo iret populus ad coronandum roboā in sichē pp coronationē primū regis factā ibi. Alijs dicit q iuit illuc populus pp honorem ioseph qz ibi sunt sepulta ei⁹ ossa q ducta sūt de egypto. ioseue vltio. S; obijciēt q tūc potius debuisset ire populus in ebzon ad cōstituendū regē qz ibi erant sepulti abraā isaac et iacob sarra rebecca et lia. Ben. 49. Dicendū igit q non apparet determinate cā quare illuc iuerint s; factum est qz sic cōtinentū erat inter populū et roboā: et de his nō est multū curandū (At vō hieroboā fili⁹ nabath cū adhuc eēt i egypto pfugus a facie regis salomonis.) iugerat. n. ex eo tepore quo salomō cognouit dicta fuisse verba dei ad hieroboam p abyam: et ipse cepit repugnare salomoni occulte. (Audita morte eius reuersus est de egypto.) s. ipse illico vt audiuit mortē salomonis rediit de egypto iam nō timens aliquē cū mortuus eēt salomon. vel pōt intelligi q aliq de israhelitis milerunt ad vocandū eū. (Adi serūtq; et vocauerūt eum.) s. vocatus ē ad cōstitutionē regis eo q ipse erat vnus d principib⁹ isrl. fit aut mētio q vocatus ē hieroboā eo q in cōstitutione ista facta discordia supus ē ipse in regē. iosephus tñ. 8. antiq. dicit q principes populi miserūt repente in egyptū et vocauerunt hieroboā: et tūc ipse venit cū eis ad roboā. (Venit ergo hieroboā: et oīs multitudo israhel et locuti sūt ad roboā.) iste hieroboā ponit h tanquā princeps israhel rū petitiū a roboā diminutionē tributorū eo q erat princeps magnus

Qd. 1

An ordo sit cōtinuus?

+

+

+

A

Rū. nū.

Lōm. 1.

Scdo

2. pōt

Lōm.

3. Rūlo

+

+

+

+

magnus in israel: vel forte dato qd alij essent maiores eo nomi-
 natur ipse expresse: quia paulo post hoc factus est rex dicentes.
 † (Pater tuus durissimum iugū imposuit nobis.) dicitur quo-
 modo salomō imposuit graue iugū qz. s. 9. et. 2. pali. 8. dicitur
 qd nō cōstituit de filiis israel seruire quēquā. Respōdendū qd
 nō iussit eis seruire manualiter in operibz domus sue z alijs
 edificijs q̄ egit: nā in istis edificijs cogebat salomon solum ser-
 uire ipsos alienigenas qui erant subiecti ei sub tributo. s. 9. et
 tñ in tributis pecunialibus israelite seruiebant salomoni. Hi-
 storia autē scholastica dicit qd nō erant subiecti tributo s3 solu-
 bant vectigalia ad expēsas regis. S3 istud nō differt quo noie
 tributa censent: qz nō ē nobis cōtentio de noie cū ipsi israelite
 tantū dicāt se coactos ad seruendū salomoni qd qñ videbant
 serui sic p3. 2. paral. 10. s. pater tu durissimo iugo nos opprē-
 † tu leuioza impera pze tuo q nobis graue imposuit seruitutem.
 † (Tu itaqz nūc imminue paululū de imperio patris tui durissi-
 † mo.) s. nō imperes nobis tā dura sunt imperabat pater tuus:
 ista duricies erat in impositione magnorū tributoz. (Et de iu-
 go grauissimo qd imposuit nobis.) idē est iugū grauissimū z
 imperiū durū: s3 vocat imperiū durū quātū ad ipsū regem
 q dura imperat. vocat at iugū grauissimū quātū ad ipsos sub-
 ditos q graues impositiones tolerare cogunt. (Et seruimus
 tibi.) i. seruiem tibi grato aio. Queretur quomodo salo-
 mō tanta onera imponebat vt videret populū redactū i serui-
 tutē: nā salomō erat rex bene se habens ad deū z ad subditos z
 populus gaudebat habens ipsū in principē: si tñ tātū opprime-
 ret pplz peccaret z nūquā eēt bonus rex. Rīdendū qd salo-
 mō a principio regni i oībus bñ se habuit in fine at regni i oī-
 bus male egit: ideo a principio colebat deū nō recedēs d man-
 datis eius z populū bene tractabat: in fine autē vite deprauatū
 ē cor eius p mulieres vt coleret idola ita z deprauatus ē erga
 pplm. s. qz ex magna auaricia exigebat tributa imensa z sic gra-
 uabat pplm nimis: nūc aut voluerūt liberari de hac fuitute.
 Cū istite iuste potuerūt petē aliqs cōditiones a roboā. Qd. 4.

Queretur vltius an israelite poterant ponere hanc
 cōditionē roboā. s. qd alleniarēt eis d tri-
 buto z seruiret ei. Rīdendū qd in coronationibus vel cōsti-
 tutionibus oīum regū cōsueuerūt ppli cōponere leges qz rege
 suo ita qd ipsi pmittāt ei obediētā z famulatū: z rex iuret ob-
 seruare ea qd ipsi petierint ab illo: z tūc si rex noluerit assentire
 petitionibus eoz recedūt ab eo iuste. nā ipsi q habent regē non
 habent eū in oīm pprie loquēdo s3 i rectore q possit ē ad pec-
 randas vtilitates subditorū z nō suā vt pyethi. 8. z si sec⁹ agat
 nō ē rex s3 tyrānus z deponi meret: nō ē tñ iustū regē iniuste
 agentē p quocūqz grauiamine subditorū deponi nisi sit valde
 magnū vel nisi efficiat incorrigibilis: qz si p quolibet crimine
 deberet deponi grauius dānū seqretur populo z scandala multa
 q̄ in tolerando aliquātū iniustum principatū: populus ergo vt
 pvideat vtilitati sue nō debet deponere regē p quocūqz crimi-
 ne. simile ponit aristot. 2. politico. c. de politia hipodamij dicēs
 de legibus qd nō o3 lex mutari qñcūqz reperiat iniusta z inue-
 niat alia melior nisi sit magnū grauiamē: qz maius erit dānū qd
 incurret pp mutationē frequētē legū q̄ id qd patient tolerā-
 do legē aliquāliter iniustā. nā si mutarent leges frequēter peri-
 ret oīs auctoritas legū qz efficere⁹ populus assuet⁹ ad nō obe-
 diēdiū legibz: iō dato qd aliqs institutus sit in regez z pgenitores
 sui sp regnauerint: si grauiuerint nimis subditos suos licite rece-
 dit ab obediētia eius qz reges nō sunt vere dñi s3 rectores: iō
 inter eos z subditos suos est aliqd iustū politicū z qñ cessau-
 rit illud iustū cessabit oīs cōcācio subditi z principantis. si autē
 reges eēt vere dñi dato qd grauariēt subditos suos nō pote-
 rant recedere ab eis iuste nec possent conqueri d illis: qz inter
 dñz z seruū nō ē aliqd iustū politicū vt p3. 5. etbi. qz seruus est
 possessio dñi sui vt p3 ibidē: z seruus ē homo simpliciter alteri
 us. 1. politicoz. c. 2. qz tñ facilius ē aliquē nō recipere q̄ ejice-
 re cū turpius ejiciat q̄ nō admittat hospes cōsueuerūt oēs po-
 puli anqz aliquē sup se i regē cōstituāt firmat cū eo pacta regni
 q rex iurat obseruari: z si nō vult iurā bz iustissimā cām popu-
 lū nō recipiēdi eū i regē. Sic at fuit nūc de bebreis qz grauius
 opprēsi fuerāt tpe salomōis z nō potuerūt liberari eo viuēte
 ab hac fuitute: nūc at qz instituebat rex nou⁹ z verisimile erat qd
 ipse vellet oia iura petē qd p su⁹ exigebat cū sit cōsuetudo regnā-
 tiū nouas iucine exactiones z veteres nūquā minue: habebant
 oppozunitatē israelite nē ad bz qd liberaret ab hac fuitute cōpo-
 nēdo cū rege suo qd nō grauariet eos sic salomon grauabat z si
 nollet assentiri poterāt ab eo licite recedē iō cōueniēter posuerūt

isrlite cōdōne istā ipsi roboā. (Qui ait eis ite vsqz ad tertiū diē
 z reuertimini ad me.) petiuit. n. roboā iducias triū diez: z in h3
 prudēs fuit qz erat cā ista nimis pūdicialis. s. qz agebat d ma-
 gna pte stat⁹ sui. s. an relaxaret magnā pte tributoz pplō: id at
 qd nūc rīderz sup h3 scō dbebat manē p sp: iō cū magna dlibe-
 ratioe rīdēdū erat. (Lūqz abisset pplis inuuit cōsiliū rex roboā
 cū scioribz.) iō totū scū ē i sichē vbi roboā coronad⁹ erat z
 dabat dilatio triū diez post quos si rex bñ rīderet coronaret⁹:
 z dicit qd inuuit cōsiliū cū senioribus qz i illis ē prudētia pp ma-
 gnitudinē tps in quo pnt eē multe expientie z p expiētias cā-
 tur prudētia: iō difficile ē iuuenes eē prudētes quāqz facile sit
 eos eē mathēaticos. 6. etbi. (Qui assistebāt corā salomōe pze
 ei⁹ dū adhuc viuerz.) s. roboā voluit hēre eosdē cōsiliarios quos
 hūit salomō: hūit at salomō mltos assistētes sibi q erāt cōsiliarij
 ei⁹ d h. s. 4. historia scholastica dicit qd isti erāt sadoch z banaias
 z ceti pncipes q assistebāt salomōi isti s3 q noīat. s. 4. s3 satis v2
 vdz q assistētes salomōi eēt alij qz ibi ponit expēse oēs pnci-
 pes salomōis fere. Deinde seqz azarias fili⁹ nathā sup eos q as-
 sistebāt regi: z sic isti assistētes erāt distincti a reliqs pncipibz q
 noīant ibi. (Et ait qd mibi datis cōsiliū vt rīdeat pplō.) s. super
 qōne hac d oīmītoe tributoz. (Qui dixerūt ei si hodie obedie-
 ris pplō huic.) isti senes loqbat cōueniēter. videbāt. n. ppli esse
 cōtatu aio z ad rebellādū patū iō nisi leniret vbi pacificis sa-
 cū repugnaret: voluerūt g senes q nūc roboā cōdescenderet oibz
 vbiā ppli z icipient fūit ei placato aio: z post h3 poterat si vellet
 grauari eos tributoz z tē nō repugnaret qz nō hēret opportunita-
 tē repugnādū: z sic fallerz eos saltē vbiā. (Et petiit eoz cesse-
 ris.) i. cōdescenderis nihil mutādo d eo qd ipi petūt. (Locutusqz
 fueris ad eos vba lenia.) quāqz nō eēt vba vā dñi eēt lenia
 sufficiebat ad placādū tūc aim ppli cōtatu qz rītio mollis frā-
 git irā: s3o durus suscitāt furorē puer. 1. 5. (Erūt tibi sui cū-
 ctis dieb⁹.) s. dato qd postea graues eos nō hēbūt opportunita-
 tē ad repugnādū tibi sic nūc: qz tūc eris rex eoz z nunc nō es. ēt
 tūc nō poterūt cōgregari ad repugnādū sic nūc sūt cōgregati et
 ex multitudine acgrūt vires: cū at cessauerit iste ipet⁹ ai quē nē hūit
 fūiet tibi sp. (Qui dereliquit cōsiliū senū qd dderāt ei.) roboā fu-
 it i h3 p nā vīu ē sibi q mīuebat honor suus si ipe cōdescē-
 deret pplō qñ ex timore: z qz i hac rītioe hūiliabat dereliquit il-
 lā. Istō at maxie pūit a deo q excecabat intellectū roboā vt tra-
 dere i cōtēptū z dīminueret regnū suū vt p3. 2. pali. 10. (Et ad-
 hibuit adolecētes q nutriti fuerāt cū eo z assistebāt illi.) i. hoc
 fuit roboā fatu⁹ qz regnauit cōsiliū iuuenū neglecto cōsilio senior
 qz i iuueibz rara prudētia ē. Vocat h iuuenes nō q eēt tener
 etatis s3 iuuenes i sēu: qz d d istis q nutriti fuerāt cū eo. nutri-
 tio at ptiat ad puā etatē z sic qñ roboā erat pue etatis isti erāt
 cū illo: z tñ roboā erat nūc. 4. 1. anoz. j. 14. ergo nō erāt isti mul-
 tū iuuenes etate s3 prudētia qz aliqs vocat puer cētū anoz qz
 solū h3 prudētia puerilē vel desideria puerilia sic p3. 2. 1. 6. s. 1.
 maledict⁹ erit puer cētū anoz. vel vocat isti iuuenes respēcū illo-
 rū q pzi dederūt cōsiliū salomōi qz illi erāt valde senes: z istud
 itēdū lra. (Dixitqz ad eos qd mibi datis cōsiliū vt rīdeat pplō
 huic.) Aditiū roboā veniēdi ad cōsiliū iuuenū fuit qz roboā
 nutrit⁹ fuerat cū istis et solebat eis exponere dīderia sua z tra-
 ctare cū illis oia q agere dbebat: iō nūc ex qdā familiaritate in-
 clinatus ē ad cōsiliū illos. (Qui dixerūt mibi leui⁹ fac iugū qd
 imposuit pater tu⁹ sup nos.) s. allenia nos tollēdo aliqd d ma-
 gnitidine tributoz qd p3 solit⁹ erat iponere. Cōsiliū autē
 qd ista tributa q salomō ipoluerat erāt ānuā z iā videbant trā-
 sisse in genus iurium regalium: nā si fuissent aliqz tributa ab acci-
 denti posita vno anno vel raro non putaret populus illa tran-
 sisse in iura regalia z consequenter non curaret petere a ro-
 boam qd alleniarēt iugum: qz nullum adhuc esset iugū cātū sed
 erant ista tributa annua z erant equalia omni anno sic. s. 10.
 dicitur qd pondus auri qd afferebatur salomoni p singulos an-
 nos erat sexcentorū sexaginta sex talentorū z ibi expōsitū est qd
 intelligatur de tributis que dabantur annuatiz salomoni. istaz
 autem taxam volebant israelite sibi minui z q singulis annis
 soluerent ordinariam taxam minorem. (Et dixerūt ei iuuenes
 q nutriti fuerant cū eo.) isti responderunt peruerse in magna
 iuperbia. istud autem fuit propter duo. Prio quia isti iuuenes
 erant semper familiariter communicantes cum roboā z vole-
 bant ei complacere in omnibus: z q videbant q roboam non af-
 sentiebat re sponsoni senum in qua humiliabatur dederūt ei re-
 sponsonem superbie quales ipse desiderabat. Scōz fuit quia
 isti erant iuuenes z propter paucam experientiam nesciebant
 quid expediret fieri. etiam isti nutriti erant semper in delitijs

Salomō
i principio
regni bñ
se habuit
quo ad
deū z po-
pulū. n si
ne male.

Rex si ē
dñs s3 p
curator
subdito-
rum.

Princeps
nō o3 de-
poni pro
qñcūqz in-
iustitia.

et nūquā cognouerāt aliq̄s aduersitates s̄ i omnibus sequeban-
tur cor suū: ideo ē tūc sequi illud voluerunt: et q̄ videret ro-
boā ex timore descendere petitiōi populi et videret q̄ ipse
erat minoris dignitatis q̄ pater suus. s̄ q̄ ipse percipet minora
iura regni q̄ pater iō noluerunt q̄ rīderet humiliter iuxta cō-
siliū seniorū ista colligunt. 2. parali. 10. s̄. at illi rīderūt vt iu-
uenes enutriti cū eo in delitijs. (Sic loqueris populo huic qui
locuti sunt ad te dicentes pater tuus aggrauauit iugū nostrū.)
s̄. populus q̄ talia petit talē rītionē meret qualis ē q̄ legitur. et
or aggrauauit iugū nrm. i. imposuit sup nos graue iugū. (Tu
releua nos.) i. tu tolle modicū d̄ iugo imponendo minorē taxā
tributorū. (Sic loq̄ris ad eos minimus digitus me⁹ grossior ē
dorso p̄is mei.) s̄. vos putatis me eē virū parui animi et parui
honoris: et ob hoc vultis diminuerē statū meū a statu p̄is mei
q̄ ad ipsum nūquā talia locuti estis mihi aut loquimini. Jō oī
co vobis q̄ nō arbitremini h̄ q̄ ego nō sū minoris cordis nec
honoris p̄is mei s̄ valde maior illo: nā minimus digitus meus
ē grossior dorso p̄is mei. i. minima res mea est maior maxima
re patris mei et est cōueniens metaphora. nā in toto corpe hūa
nō nullū mēbrū ē gracilius digito et nullū grossius ē tergo et sic
cōparant maxia et minima p̄tinentia ad salomonē et ad roboā.
Et tūc p̄is meus posuit sup vos iugū graue: ego at addā sup iū-
gū vestrū. i. verū est q̄ pater meus grauaui vos magnis tri-
butis: et tū ego nō sū minoris honoris q̄ pater meus. Ideo
ego nō alleuiabo vos plusquā ipse alleuiauit s̄ addā maiorē
grauitatē in tributis q̄ ipse posuit: eo q̄ maioris honoris ego
sū q̄ ille. (Pater meus cecidit vos flagellis.) i. percussit vos
percussione dura qualis ē percussio flagelli. (Ego at cedā vos sco-
pionibus.) i. percutiā vos maiori cruciatu. Vocat aut scorio
flagellū quoddā q̄ in funiculis h̄ sperulas plūbi et sunt iste spe-
rule in fine ad hoc q̄ grauior percussio sit: et vocant scorioē: q̄
sicut scorio mordet cū cauda ita ista flagella i extremitate ha-
bent percussione durā: vel vocat scorio genus flagelli q̄ i extre-
mitate recuruatū est ideo ex illa parte mordet sicut scorio.
Querēt an peccauit roboā rīdēdo ista pplō. Aliq̄s dicit q̄
nō: q̄ de⁹ induxit eū ad dōm hēc ideo nō peccauit. istō p̄. i. i lit-
tera. Rīdēdū q̄ peccauit roboā sic rīdēdo et fuit valde stul-
tus. Un̄ vocat stultus eccle. 47. s̄. finē habuit salomō cū patri-
bus suis et dereliquit post se de semine suo stultitiā gētis et i mi-
nutū prudētia roboā q̄ auertit gentē s̄ilio suo. Itē peccauit ro-
boā q̄ mentitus ē. nā dixit minimus digitus meus ē grossior
tergo patris mei in quo significabat se maioris honoris et di-
gnitatis eē q̄ pater suus. S̄ istud est falsum q̄ pater suus fuit
excellētissimus in gloria et honore et diuitijs et sapiētia super
oēs reges q̄ fuerant ante eū: et sup̄a oēs fere q̄ fuerūt post eū
s̄. 3. c. roboā aut erat qdā vir inutilis stultus et carens oī perfe-
ctione sic p̄. 2. para. 12. s̄. porro roboam erat vir rudis et corde
pauido nec potuit resistere. Itē peccauit q̄ abstulit honore dē-
bitū patri. nā dato q̄ filius sit melior patre tū nō debet dicere
se eē meliorē illo: q̄ sic nō solū nullū honore ei dat s̄ et debo-
norat eū: dixit tū roboā minimus digitus me⁹ grossior ē dorso
p̄is mei in quo p̄is minorē se valde faciebat. iō peccabat. Itē
roboā locut⁹ fuit verba iniusta et grauatoria populi dicens. pa-
ter meus cecidit vos flagellis ego aut cedā vos scorio: et
pater meus posuit sup vos iugū graue ego aut cedā sup iugū
vestrū: ergo peccauit. Itē roboā locutus ē ex supbia ostēns se
excellētē valde ergo peccauit. Itē roboā p̄ verba sua causauit
diuisione populi et p̄stitit occasionē ad idolatriā quā postea ex-
ercuerūt tribus israel vt colligit ecclesia. 47. ergo peccauit et q̄n
tū ad hoc ipse meruit p̄ seipso priuari regno nō solū quātū ad
partē quandā sed et totaliter: deus tū nō abstulit ei totū regnū
p̄ dō vt p̄. p̄cedenti. c. Venit ergo hieroboā et oīs populus
ad roboā die tertia. petiuerat inducias roboā triū dierū et po-
pulus manebat tūc in s̄ichem expectās tūc rītionē regis vt vi-
derent ex h̄ an coronā dū eēt vel nō et. 3. die redierūt ad eū: et
ponit hieroboā tanquā princeps populi veniētis ad roboam
ex cā sup̄a assignata. (Sicut locutus fuerat rex dicens.) vocat
rex quāq̄ nōdū eēt rex istitur⁹: fuit tū postea rex sup iudā. (Re-
uertimini ad me die tertia.) istud dixerat a principio q̄n peti-
uit deliberationē. (Rīditq̄ rex pplō dura.) s̄. q̄ ipse grauaui
eos plusq̄ pater suus. (Derelicto s̄ilio lenior q̄d ei dederāt.)
s̄. q̄ illi volebāt q̄ loq̄ret populo blande quāq̄ non intellige-
ret sic facere et placaret eos sic. (Et locut⁹ ē eis s̄m cōsiliū iue-
nū.) i. iuuenū q̄ familiariter assistebant ei et dixerūt ipsi vt loq̄-
ret ad pplm superbe ostēns se habere animū regalē. (Dicens
pater meus aggrauauit iugū vrm.) i. aggrauauit vos plusquā

a principio: nā tpe dauid et saul oēs israelite erant tributarij
ipsozū regum vt colligit. s̄. 1. lic. 17. et tū erat tūc tributū leue.
post autē salomō imposuit maiora tributa et sic aggrauauit iū-
gū. (Ego aut addā iugo vro.) i. adhuc ego imponā maiora tri-
buta q̄ pater meus imposuit. (Pater meus cecidit vos flagel-
lis.) i. subiiciendo vos aliq̄bus laboribus q̄ erat duri sicut fla-
gella. (Ego aut cedā vos scorpionibus.) i. imponā vobis maio-
res labores q̄ erūt sicut flagella scorpionū respectu aliorū flagel-
lorū simpliciu. (Et nō accevit rex pplō.) s̄. nō cōsensit p̄cibus eo-
rū ad minuēdū iugū. (Quā aduersarius fuerat eū de⁹.) i. roboā
rīdit male q̄ deus incitauit q̄ ad rīdēdū male. s̄. excecando
eū ne assentiret sano cōsilio. (Ut suscitaret verbū suū q̄d locut⁹
fuerat in manu abyē sylonitis ad hieroboā filiū nabatb.) i. de⁹
excecavit roboā vt cōpleret verbū suū q̄d ipse dixerat d̄ hiero-
boā q̄ futur⁹ eēt rex sup decē tribus israel: et hoc dixerat in ma-
nu abyē sylonite. i. p̄ eū. nā nihil p̄ manū dicit cū sit manus or-
ganū interpretatiuū: s̄ q̄ manus ē organū generale q̄qd a no-
bis fit d̄ p̄ manū fieri. sic d̄ sepe nu. 9. q̄ deus loq̄bat israeli-
tis p̄ manū moysi. et sensus huius lre. s̄. si deus nō excecasset ro-
boā ad accipiendū cōsiliū stultū iuuenū nō fuisset occasio aliqua
israelitis ad deserendū roboā: deus tū volebat q̄ diuideret re-
gnū tempore suo. Ideo excecavit eum vt non responderet be-
ne et sic diuideretur regnum.

Quā de⁹ recte egerit mouēdo roboā ad rīdēdū dure: et quō cō-
sistit libertas i intellectu et volūtate et an de⁹ possit illā tollē. Q. 6.

Queretur an potuerit peccare roboā rīdendo ad po-
pulū dura q̄ locut⁹ ē: et an deus recte egerit
inducēdo roboā ad male rīdēdū. Aliq̄s dicit q̄ non pec-
cauerit roboā q̄ nō ē in p̄tate hoīs agere cōtra dei volūtatem:
s̄ deus volebat q̄ roboā rīderet sic populo ergo nō poterat
aliter rīdere p̄. 2. parali. 10. s̄. erat. n. volūtas dei vt cōpleret
sermo eius quē locutus fuerat p̄ manū abyē. Itē aduersari ali-
cui q̄ poterat agere bonū vt malū agat p̄cū est: sed deus aduer-
satus est roboam ergo malum fecit p̄ sup̄a in lra cū dicitur: et
non accevit rex populo q̄n aduersatus fuerat eū deus vt susci-
taret verbū suū q̄d locutus fuerat p̄ manū abyē sylonite. Item
homo nō potest agere bonū sine deo. s̄. nisi deus adiuerit iō.
et s̄. sine me nihil p̄tis facere. i. nihil bonū vel meritoriu: a for-
tiori ergo nō poterit homo agere bonū si deus resistit ei i agen-
do bonū: et tū deus resistit roboā cū dicat hic q̄ aduersatus est
eū: ergo nō erat in p̄tate eius bonū agere et cōsequenter nō pec-
cabat. Respondendū q̄ roboam peccauit et q̄ deus nō male
egit aduersando ei: et q̄n dicit q̄ nō erat in p̄tate roboā bñ age-
re. Respondendū q̄ de⁹ nulli hoī abstulit ynquā libertatē q̄
nō pōt tolli libertas dū hō h̄ potentia volūtati: et tū necē ē ho-
minē dū homo ē semp habere volūtate cū illa sit pars aīe rō-
nalis p̄ quā hō substantiat: ideo impossibile ē hoīem nō eē li-
berū. Sciendū tū q̄ libertas opationis humane est in vo-
luntate. i. i volūtate formaliter et realiter atq̄ cōplect in intellectu
at radicaliter et principiatue. istō p̄. q̄ volūtas h̄ actū volē-
di et nolēdi et pōt habere actus contrarij circa eandē rē q̄ cō-
cludit necessario libertatē: intellectus tū h̄ radicē libertatis q̄
volūtas nō h̄ actū volēdi vel nolēdi eligēdi vel respiciēdi
nisi iudicet bonū vel malū eē id circa q̄d volūtas d̄ elicere ac-
tū: q̄ volūtas nō pōt moueri circa aliqd nisi bonū sit vel appa-
reat cū bonū sit obiectū volūtatis: ideo nō poterit moueri i ali-
ud sic potētia visiva nō pōt opari nisi circa colorē vel lucē: quā
nulla potētia excedit obiectū suū formale iō volūtas nūq̄ mo-
uebit ad aliqd eligēdū nisi appeat sibi bonū: nec mouebat ad
aliqd respiciēdū nisi appeat malū. istō at appere ē p̄ iudiciū. s̄. q̄
iudicat res eē bona vel mala: iudicare tū nō ē act⁹ volūtatis s̄
intellect⁹: iō impossibile ē volūtate velle aut fuger nisi intellect⁹ p̄i⁹
iudicauerit eē bonū vel malū id q̄d obijcit: q̄ quāquā libertas
i volūtate sit nō p̄t opari liber nisi op⁹ intellect⁹ p̄cedat: iō oī
radix vel p̄ncipiū libertatis eē i intellectu q̄ ab eo p̄supponitur
actus p̄ quē libertas est in operatione volūtatis. Itē q̄d ampli-
us est voluntas naturaliter fertur in bonū et istud debet iudica-
ri p̄ intellectū: tanta autē est p̄tās intellectus in hoc q̄ si iudicat
aliqd malū eē bonū voluntas eligit illud tanquā bonū: si autē
iudicat intellect⁹ aliqd eē malū et illud bonū est voluntas neces-
sario respuit illud tanquā malū: ideo libertas volūtatis ex in-
tellectu principiat instantū q̄ i intellectus nō habuerit aliqd
actum intelligēdi impossibile est voluntatem habere aliqd
actū volēdi: ideo recte dicitur q̄ libertas formaliter et reali-
ter est in voluntate: radicaliter autem et principiatue est in in-
tellectu: et tamen q̄ ipsa voluntas h̄ formaliter libertatem et
realiter

Q. 5.

A

An pecca-
uit roboā;
rīdēdo ou-
re populo.
Primo.

Secūdo

Tertio.

Quarto.

Quinto.
Sexto.

Deus
non cogat
voluntate
p se et vi
recte per
accidens
non potest
si non
faciat.

realiter dicit ipsa potentia libera et actus eius vocat liber: itel
lectus autem quod habet libertatem solum radicaliter et principiative non vocat
potentia libera sed ceca iuxta aristoteli. et actus suus non est liber sed atque p
posito stat quod deus non potest tollere hoc actum nolendi vel volendi quod
est formaliter liber et ideo deus non cogit nos velle hoc vel illud. Sed
dicitur quod quicquid deus non cogit actum voluntatis nostre directe et per
se: tunc per accidens potest tollere libertatem nostram. scilicet tollendo actum intel
lectus in quo est principium et radix libertatis ut declaratum est respectu nostri
tamen nihil differt quod deus tollat nobis libertatem volendi vel per accidens.
Respondendum quod verum est quod deus potest aliquid agere contra libertatem
nostram in nobis per accidens: et hoc potest esse dupliciter. scilicet privative et po
sitive. De primo patet quod voluntas nostra non potest habere actum volendi vel
nolendi nisi intellectus indicaverit prius aliquid esse bonum vel ma
lum: sed deus potest impedire intellectum nostrum ita quod non habeat aliquem
actum intelligendi. ergo sequitur ut tunc non poterimus habere aliquod
actum volendi vel nolendi. Istud est potest fieri naturaliter: quod anima dum
est coniuncta corpori nunquam intelligit nisi per species que sunt in phan
tasia. unde quod ille species perturbantur sic fit in dormientibus qui
replet cerebrum fumosis et turbis surgentibus a stomacho nihil per
intellectum intelligit: sic et accidit in aliquibus egritudinibus: ideo
per accidens tunc tollit ois actus libertatis. De secundo modo patet. quod de
us potest positive tollere alicui actum libertatis: ut pote aliquis finis se
erat indeterminatus ad volendum hoc vel illud: deus autem potest facere
quod velit quodcumque ipse deus vult ut pote si causat in intellectu eius quod
intelligat bonum esse id quod sibi obicitur tunc voluntas ferretur in illud: et for
te si deus nihil ageret in intellectu nostrum voluntas nostra non mota fuerat
ad id ad quod mota est: eo quod intellectus non iudicasset sicut iudicavit:
et quod deus potest facere quod appareat intellectui nostro bonum quodcumque
quod ipse vult potest facere quod velimus quodcumque ipse vult. Item
potest facere quod omnia que nunc volumus fugiamus: ut pote si
intellectui nostro facit omnia ista mala videri nam tunc necesse est vo
luntatem nostram fugere illa. sic. n. aliqui fecit deus ois quod appare
at sibi malum id quod prius bonum appebat. per istos modos deus potest
tollere libertatem nostram et facere quod malum agamus: et tamen
tunc non peccaremus: quia non esset in potestate nostra agere contrarium cui deus
posuit monere intellectum nostrum ad voluntatem suam. Dominum tamen quod deus
non tollit nobis libertatem predictis modis. Pro quo sciendum quod
primo modo istorum non tollit deus nobis libertatem. scilicet privative faciendo quod
nihil intelligamus: quia nunquam hoc exprimitur in se quod aliquo tempore sit impeditus
ois intelligere nisi impedimentum illud sit naturale. scilicet per egritudinem per se
potest per parvam aut magnam etatem. Dominum tamen quod quicquid deus istis modis
pararet hominem ois actum intelligendi per aliquo tempore: non induceret eum ad
peccandum sed potest faceret eum per tunc in peccabile quod per se est actus vo
luntatis: sed non potest existere actus voluntatis sine actu intellectus: ergo tunc
non poterit peccare et sic per accidens faceret deus hoc gratia tollendo
ois actum intelligendi. Secundus modus est auferri libertatem positive. scilicet
determinando intellectum nostrum ad iudicandum aliquid esse bonum quod aliam non
iudicaret. et istud potest esse tam ad bonum quam ad malum quod potest facere quod intel
ligamus bonum esse id quod malum est: vel quod intelligamus malum esse id quod bo
num est vel si nos intelligebamus esse aliquid bonum et erat malum poterit
facere quod intelligamus illud iam esse malum. Nunc autem obicitur quod deus non facit
alicui hoc bono vel malo intelligere bonum esse id quod malum est: vel si hoc
ille potest aliquid bonum iudicabat quod bonum erat et operabatur illud nun
quam faciet quod intelligat malum esse id quod bonum intelligebat esse: nam si hoc
deus faceret non esset in potestate hominis bene agere imo quod per se est cogere
tur recedere ab illo bono quod potest agebat: et istud est ois nefarium
et iam impossibile esset hominibus peccare et deus faceret iniustum. Interdum tamen
deus agit contrarium. scilicet intellectus nostrum determinat ad iudicandum ali
quid esse bonum quod malum est voluntas nostra sequitur intellectum et faceremus
malum: deus autem sepe mutat intellectum nostrum faciendo quod intelligamus illud
bonum esse quod bonum est: et istis modis deus homines valde peiores interdu
bitur movet ad diligendum ipsum nimis et per hunc modum movet ois
homines quos vult venire ad peccatum ad gratiam: quod patet quod postquam hoc est
peccatum ex seipso non habet aliquas vires resurgendo. Sed deus movet intel
lectum suum faciendo quod appareat ei illud opus quod potest egredi esse detesta
bile et tunc incipit dolere de illo. Et istud quod deus pulsatur corda nostra de hoc
apocalypsa. 3. ecce sto ad ostium et pulso: si quis audierit vocem meam et
aperuerit mihi ianuam introibo ad illum et cenabo cum eo. et intelligi
tur de pulsatione cordis cui nos possumus affectare vel diffundere: si
tamen deus non pulsaret cor nostrum impossibile erat nos surgere de peccato. et
sic intelligitur. Io. 1. sine me nihil potestis facere. si ego non pul
saiero movendo vos et quod deus pulsatur iterum tamen pulsatur efficaciter
ita ut quod si necesse sit apere ei et iterum pulsatur leviter et non mo
nemur ad illum orare obtemperandum deum ut se efficaciter pulset et mo
uemur in ipsum: ideo salomon quod erat doctus nimis oravit ad dominum
dicens inclinet deus corda nostra ad se ut ambulemus in iustis

De mu
tar intel
lectum se
pe ad bo
num.

vijs eius et custodiam mandata eius sit quoque cor nostrum perfectum cui
omnis deo nostro. 8. sic et deus dixit Deuter. 5. quod israelite suscipe
runt legem: et erat devoti. si bene omnia sunt locuti quod deus eos talem bene
metem ut custodiat omnia mandata mea. quod deus habet talem metem ab ali
quo puenit. scilicet a deo. ista autem que dicta sunt frequentissime apparent
in hominibus manentibus in peccato: quod tamen non ponunt obstaculum ad erendum
de peccato. Alii tamen sunt interdum qui volunt recedere de peccato: sed potest quod
volunt quod deus nunquam eos moveat ad erendum de peccato: sed potest quod
maneant in eo ut se delectent in ipso: sicut illi de quibus Job. 2. 1.
quod dixerunt deo recede a nobis sciam visum tuum nolumus. et tamen
deus istos interdum movet quasi violenter ad volendum contrarium. scilicet fa
ciendo quod intelligant valde malum esse id quod prius putabant valde bo
num. sic patet de balaa qui conabatur maledicere israelitis et orabat
deum ut permitteret maledicere ut sic lucraret magnam pecuniam. et
tamen cum iret ad maledicendum illico deus movebat intellectum eius fa
ciendo quod appareret ei malum maledicere illis: et incipiebat bene
dicere. ut patet Numer. 23. et 24. per istos modos ergo deus indire
cte tollens libertatem nostram movet nos ad bene agendum et nunquam ad
male agendum quodcumque equum facilius poterat nos movere ad malum si
cut ad bonum. et sic nullus potest conqueri de deo quod ipse inclinet eum
ad malum. Sed obicitur quod sepe in scriptura dicitur quod deus moveat
nos ad malum. sic patet Esai. 63. scilicet tu domine pater noster et redemptor noster: quare
errare nos fecisti de vijs tuis et induxisti cor nostrum ne timere
mus te. Respondendum quod ista auctoritas est nimis gravis in scri
ptura libertatem nostram. et tamen ista et alie similes exposte sunt iohanne. 1. 1.
ubi latissime actum est de predestinatione et prescientia dei an indu
cat necessitate reb. Sed breviter obicitur quod deus dicit interdum in
durare cor nostrum: et interdum excecavit et aduersari nobis. istud autem
non est tollendo directe libertatem que est in voluntate: quod istud impos
sibile est ut declaratum fuit. et non fit hoc movendo intellectum nostrum
ad hoc quod intelligat bonum esse id quod malum est et sic erremus: quia
istud nunquam deus facit: et si faceret non peccaremus. Sed sciend
um quod ultra voluntatem nostram et intellectum qui sunt duo principia ad
causandum actum liberum deus operatur aliquid in nobis per modum intel
lectus et per modum voluntatis. nam sicut in moralibus voluntas et
intellectus sunt principia operationis. ut patet 3. ethicorum. 2. tamen ista non perfe
cte et convenienter movet ad actus bonos moraliter quousque intel
lectus perficiat habitu prudentie per quem determinate sciatur quod bonum
et quod malum est: et voluntas perficiat habitum virtutis per quos facilius et
delectabiliter inclinet ad eligendum bonum moraliter quousque durus sit: et ad
fugiendum malum moraliter quousque delectabile sit que determinate
facilius et delectabiliter fieri non poterat sine habitu. scilicet 1. ethicorum. 1.
signum generati habitus est delectatione aduenire operibus. ita in
operibus respectu dei facit ipse in intellectu nostro aliquid movendo il
lum: et determinando ad iudicandum bonum esse quod bonum est et istud est
illuminare. ad voluntatem autem deus agit aliquid quod movet eam per
modum habitus moralis ad agendum quod bonum est et ista est gratia
pullatina que alio modo vocatur gratia preveniens: et ista mollificat
aiam faciendo eam ad hoc quod velit aliquid quod bonum est etiam si sit
durum. ista duo deus facit nobis ex gratia et liberalitate sua. ideo si in
terdum subtrahat illa nobis potissime ex culpa nostra dicitur deus nos
excecavit inquantum subtrahit illud lumen per quod intellectus determi
nabat ad iudicandum bonum. Dicitur et indurare cor nostrum inquantum
non apponit gratiam mollificatam que facilius moveret volunta
tem nostram ad bonum. et sic hoc excecavit et induravit a deo interdum.
et istud tetigit Esai. dicens in pallegata auctoritate. scilicet quare errare
nos fecisti de vijs tuis. scilicet excecando intellectum nostrum: quod errare
ad intellectum pertinet et non ad voluntatem: et indurasti cor nostrum. istud
pertinet ad indurationem voluntatis. Dominum ergo quod quod deus nos
excecavit vel induravit non facit iniuriam nobis: quia non tollit aliquid nostrum
nec perturbat intellectum nostrum aut voluntatem: sed manent in sua liber
tate naturali: sed solum cessat a conferendo gratis id quod prius confere
bat. Item quod maius est deus nunquam subtrahit istam illuminationem
et gratiam pullatinam nisi propter magnam peccata hominis. et tunc sicut deus
poterat infligere aliam penam positive: ita infligit istam privati
vam. scilicet cessat ab illuminando et pulsando per gratiam. et sic di
cimus quod aliqui vni peccati est pena alterius. scilicet propter aliquod
peccatum graue vel propter multa deus cessat illuminare aliquem et
pulsare eum per gratiam: per privationem istam incidit iste privatus in
aliud peccatum: et illud est pena peccatorum priorum. Ex hoc est sequitur quod
mala que alius agit postquam excecavit a deo et induratus est impu
tant ei iuste ad penam eo quod manet ei plena libertas agendi vel
non agendi: cum deus non puenit eum actu intellectus et voluntatis
nec perturbet istos actus in illo: sed solum cessat ab illuminando
et mollificando: quod prius faciebat ex mera liberalitate. Sic autem fu
it in roboam: quia deus non perturbavit intellectum suum ita ut

Obiectio.

Rursus.

E

De indura
re et excec
are cor nostrum
et aduersari
nobis
quod deus.

Si
An quod de
indurat et ex
cecavit nos
an faciat
nobis iniu
riam.

Execratio
seu indura-
tio hiero-
boa in quo
fuit seu co-
nstitit.

Ad. i. ra-
tionē i pñ.

5

Ad secundā

Aduersari
ad malum
qñ ē pñ
z qñ non.

Ad tertius.

Resistere
dupliciter.

Execratio
sp ē pp pñ
z aliqñ p-
pñ: aliqñ
pñs vel al-
terius.

intelligeret malū ēē consiliū seniorū z bonū esse consiliū iuuenū;
nec ēē coegit vel induravit voluntatē suā ad hoc qd eligeret cōsi-
liū iuuenū z nō seniorū: s; solū subtraxit lūmē suū qd prius pre-
stabat ipñ roboā: z p hoc dicitur excecatus roboā z inclinatus fu-
it potius ad consiliū iuuenū q; seniorū. Dñm tñ q dāto q de-
us excecaret roboā subtrahendo lūmē suū nō coegit roboā
seq; consiliū iuuenū s; erat in libertate sua qd vellet seq; homo tñ
desertus oīuino adiutorio facilius in malum q; in bonū incli-
natur: ideo roboā inclinatus fuit ad sequendū consiliū iuuenū.

Ad rōnes in contrariū respondēdū. Ad primā cū dicitur q
hō nō pōt agere cōtra dei voluntatē dñm q voluntas dei que
est pmissionis est contra quā hō nūquā pōt agere s; bene agit
contra voluntatē signi. in quo sciendū q si nos possemus age-
re contra voluntatē dei esset deus impotens: z ob hoc siue ma-
lū siue bonū faciamus nō est contra voluntatē dei q; vtrūq; ē
a dō volūtū: sed bonū qd agimus est volūtū voluntate operatio-
nis malū autē ē volūtū voluntate permissionis: nō tñ aliq; me-
ret vel excusatur a culpa q; vult sicut deus vult immo semper
peccat qñ vult sicut deus vult volūtate permissionis Lū autē
dicit q hō nō pōt agere contra voluntatē dei. Dñm q nō ē in-
telligendū q hō cogat velle aliquo mō determinato quo deus
vult: q; tūc bene tolleret libertatē. S; ē iensus q; qualitercūq;
hō velit nō poterit velle contra volūtātē dei q; si vult bonum
vult cū volūtate dei operationis. si at vult malū conformatur
voluntati dī permissionis z sic fuit voluntas permissionis dei
q; roboā male rīderet nūc z p istā rīfionē habuit locū pphe-
tia abye syonitis d regno hieroboā. Ad scōz cū dicit q ad-
uersari alicui q bonū poterat agere vt malū agat pñv. C Rñ-
dendū q aduersari dīrecte ad malū. s; cōsulendo malū vel idu-
cendo ad malū pñv est: q; tñ p accidens interdū sequat malū
ex actu nō nō ē inconueniens: vt pote figs aliqñ indignū pri-
uat cibo in penā alicuius delicti z ille priuatus furat z alias nō
furaturus ēē pñv ei occasio ad malū ex pena inflicta: z tñ il-
la iuste inflicta est. sic. n. ex quacūq; pena quantūcūq; iuste infli-
cta pōt sequi malū in ipso pñvito. s; saltē impatientia: z tñ nō se-
quitur ex hoc quin pena iuste fuerit inflicta: z tñ iste iuste infli-
gens pōt dīci aduersari pñvito ad malū: q; prestat ei quādā oc-
casionē ad malū: ita dñs cū priuat aliqñ lūmē z gratia pul-
satina excecando z indurando eū dicitur aduersari sibi: q; est i
eo quedam pñvitas ad peccandum que non erat prius: z tamē
ista excecatio z induratio iuste infligitur pro peccatis precedē-
tibus. z sic fuit in roboam. Unde non fuit deus iniustus aduer-
sando ei. Ad tertiu cū dicitur q nō potest homo bonū age-
re nisi deus moueat eum concedendū z tñ nō cogit agere ma-
lū quāquā deus eū nō moueat. Lū autē dī q si de? resistit homi-
ni nō pōt bonū agere. dōz q; resistere accipit dupliciter. Uno
modo pro perturbare ita q; deus turbaret intellectū vel volun-
tatē hoīs faciendo q; non inclinaret ad bonū: z tunc impossibi-
le erat q; moueret homo ad bonū s; ageret malū z non pecca-
ret. Alio mō dicit deus repugnare hoī. s; q; non adiuvat ipsum
quāquā nō perturbet eū: z sic dixit xps q nō ē mecū contra me
ē: z q nō colligit mecū dispergit. z hoc modo resistit deus homi-
ni interdū. s; qñ excecatur z induratur eū q; tūc nō adiuvat ipsum: z
tñ tunc nō cogit hō male agere. apparet ergo ex predictis q; q;
q; deus aduersarius est roboam tñ ipse roboā peccauit loqñ-
do ista ad populum.

Can excecatio seu induratio causata in roboā fuerit ppter pec-
cata sua vel propter peccata salomonis. Questio. 7.

Queretur vltius cum ista excecatio z induratio q
vocat aduersitas dei nunquā sit nisi p
peccato quare fuit i roboā: z an potuit ēē ex peccato salomonis.
C Respondendū q; sicut precedenti. q; declaratū ē semper deus
mouet hoīm illuminando z mollificando nisi ppter pñtā sub-
trahat interdū istā illuminationē: q; tñ hō nō demeret p actū
alterius s; p actū suū nō pōt dīrecte causari in hoīe excecatio
vel induratio nisi pp pñtā suā. Sciendū tñ q; excecatio z indura-
tio sunt cā alicuius actus inordinati: s; iste actus pōt ēē duplici-
ter q; interdū est ad hoc q; homo perdat aliq; bonūz tēpora-
le vel incidat in aliquas aduersitates z tñ peccat mortaliter: si-
cut hō interdū ex defectu consilij cadit in manus hostiū z poterat
ēē aliq; hō q; cōiter bene iudicabat: z tñ aliqñ ppter pñtā suā
deus subtrahat ei lūmē qd prestat ei z tunc iudicabit insipienter
z incidet in manus hostiū vel in alias calamitates: z tñ nō ē h
aliq; pñtā s; pena. Scdo modo excecatio z induratio sunt cau-
sa pñtā mortalis: vt figs a deo adiutus prius bene iudicabat z
recte operabatur. postea autē destitutus a deo malū eligit z malūz

operatur. De primo modo dñm q; pōt aliq; excecari z indura-
ri pp pñtā alterius: sicut pōt tpaliter puniri filius p patre quan-
tū ad dei iudiciū exo. 3. 4. z nu. 14. De scdo mō dicendū q; non
causat excecatio z induratio in aliquo pp pñtā alterius: sicut nō
punit vñ p alio eternali. nē at i roboā excecato z indurato fuit
vtrūq; istoz. s; pñtā tpalis q; caruit maiori pte regni: fuit ēē pñtā
mortale q; ipse peccauit rīdēdo ista pplo vt pbatū fuit supra i
qdā qōne. De pmo dicendū q; roboā excecatus est nō pp se s;
pp salomonē: q; salomō meruerat diuidi regnū vt p; precedenti
ti. c. 2. ibi dixit deus q; quāquā ipse meruisset tñ non diuideret
regnū tempore eius sed tpe filij sui. ergo filius pp patrē punit
excecatus z induratus fuit. De scdo dicendū q; roboam pecca-
uit p hāc indurationē: z qñtū ad hoc nō fuit cā salomō s; ipem;
roboā fecerat aliq; pñtā q; merebatur huiusmōi excecatioz.

C Vidēs itaq; hic ponit scōz huius. c. s; ipa regni diuisio
z dicit. (Vidēs itaq; populus q; noluit eos audire rex.) i.
viderunt q; nolebat exaudire. z ponitur audire pro exaudire.
(Rñdit ei dīcēs q; nobis pars in dauid: vel q; hereditas in filio
isai.) s; si haberemus aliquā partē in dō ita q; effemus de pge-
nie ei? dato q; roboā nos grauaret dberemus sustinere ppter
cognitionē: q; tñ sumus extranei nec habemus aliquā partē
in eo aut in posteritate eius nō dberemus sustinere istā aggraua-
tionē s; recedere a roboā. z dī q; pars ē nobis in dauid z q; be-
reditas in filio isai p eodē: q; dō z filius isai idē sunt cū dauid
ēēt filius isai. s. 1. li. c. 16. ista verba erāt quētiētia ad causādā
discessionē: ideo syba filius boeri cū voluit rebellare dauid di-
xit ad totū israel q; nobis pars in dauid zē. precedenti. li. c. 20.
z tūc tot? israel recessit a dauid ppter tribū iuda. e. c. (Vade in
tabernacula tua israel.) i. nō cures iam d roboā nec d posterita-
te dauid ad hoc q; obedias illi vt regi: s; vade in tabernacula
tua z curā age d rebus tuis. ista sunt verba populi admonētis
seipsum ad recedendū a roboam. (Nunc vīd domū tuā dō.)
pñt ēē verba increpatoria vel insultantia. s; tu roboam respō-
disti male populo ideo nūc vide domū tuā. i. vide in quo consi-
stit domus tua. q; d. nō manebit tibi honor quē prius habebas
principādo oībus tribubus. Aliter pōt intelligi sine insultatio-
ne. s; recede israel in tabernacula tua z tu dauid vide domū tu-
am. i. quilibet sit iā habens curā de seipso. s; israel de seipso z
dauid de domo sua. i. de tribu iuda q; ē dom? sua z cognatio.
(Et abiit israel in tabernacula sua.) s; oēs viri q; erant aggre-
gati in sichem de dēc tribubus expectando rñsum roboā audito
hoc recesserunt in ciuitates suas nolendo coronare roboam
in regē. (Sup filios aut israel q; cūq; habitabant in ciuitatibus
iuda regnauit roboā.) s; recesserūt oēs dēc tribus nolētes cō-
stituire roboā in regē: s; factus ē roboā rex sup omnes israeli-
tas q; habitabāt in ciuitatibus iuda. s; q; illi antequā recederēt
de sichem constituerūt eū in regē. z dicit de habitantibus in ciui-
tatibus iuda. s; tū iuda q; beniamin: q; ēt fuit rex roboaz sup
tribū beniamin vt p; j. in lra. z tñ oēs ciuitates iuda z benia-
min vocant ciuitates iuda eo q; accipit iuda p regno iuda et
non pro tribu vel sorte.

Can. 10. tribus peccauerunt recedendo a roboam et an si non
respondisset vire potuisset licite recedere. Questio. 8.

Queretur an peccauerunt decem tribus israel recedendo
nūc a roboā. C Aliq; dicit q; nō: q; de? appro-
banit istā discessionē z eo volēte facta ē. ergo bona fuit. C S;
rīdebit q; nō cludit q; oīa mala penalīa q; aliquibus eueni-
unt deo volēte eueniūt: eo q; nō est malū in ciuitate qd dñs nō
fecerit. Amos. 3. z tamē manifestū ē q; multi infligit alijs pe-
nas iniuste z peccāt. S; adhuc dicit q; qñ aliq; piudicat alte-
ri s; dñs voluerit q; piudicare illi in penā: si tñ piudicās vo-
luerit satisfacere dissoluēdo grauamē recipit dissolutio grana-
minis imo iura būana cōpellūt ad dissoluēdū talia grauamīa:
de? tñ noluit q; istō grauamē dissoluere? q; cū filij iuda vellēt
pugnare cōtra decē trib? isrl vt reducerēt eas ad se dñs dixit q;
nō pugnaret vt p; j. i lra q; ipse fecerat istā diuisionē. ergo nō
peccauerāt isrlite recedēdo a roboā. C Rñdēdū vno mō q; d
us non prohibuit hic fieri satisfactionē sed petere illaz. stat au-
tem bene q; aliquis mereatur grauamē qd incipit: z tamē ille
q; infligit nō possit iuste infligere iō tūc q; grauā nō poterit pe-
tere dissolutionē grauaminis: q; tñ grauauit illuz licite poterit
dissoluere grauamē imo tenebit dissoluere sic p; j. pposito q;
roboā merebatur quātū ad dī iudiciū pñari maiori parte regni
pp pñtā salomonis vt p; precedenti. c. ideo q; populus recederet ab
eo iustu erat qñtū ad ipsum: z sic ipse nō poterat petere dissol-
utionē grauaminis q; vere nō erat grauamē. si tñ cōparet ad
populū

Robor
excecatur
ē pp se z
pp salo-
monem.

Regni
diuisio.

†

†

†

†

†

†

†

†

Alia rñ.

Rñ. auc.

Qd. 9

An licuit

ser. 10.

tribubus

cedere

a roboa

si hūmāe

rñdisset.

Obiectio

Rñso

prophā

non obli

gat ali

quem.

An

An pmo

Scōo

Rñso

populū q̄ recessit ab eo sorte nō habuit iustā cām recedendi. iō
 populus tenebat ad ipsum redire quāquā ipse nō posset pete
 re q̄ popul' rediret ad eū. nunc autē de' nō dixit israelitis q̄ nō
 rediret ad roboā: q̄ forte si ipsi voluissent redire de' acceptas
 set reditū: s̄ solū phibuit hic viros iuda volētes pugnare tra
 decē trib' israel ad reducēdum eas ad vnitatē regni sicut p̄s:
 s̄ roboā nō habet ius petēdi hoc vt dictū est. iō nō p̄ ex hoc q̄
 nō peccauerint decē tribus recedēdo a roboā q̄ ipse nō ha
 buerit ius petēdi vnitatē regni. Cālitē dici pōt q̄ adhuc va
 to q̄ israelite vellēt redire ad roboā: z deus diceret q̄ nō redi
 ret nō seq̄bat q̄ nō peccassent recedēdo ab illo: q̄ ipi egerūt
 sine cā: de' autē vellēt nō reintegrari vniōe ex aliq̄ cā in penā
 ipsius roboā: sed id qd ipi nesciebāt nō poterat excusare eos.
 iō nō excusant qn peccaret. Cāndendū tñ q̄ hīs nō obstan
 tibus recesserūt israelite sine pctō a roboā: z cā est q̄ cuilibet ē
 pmissa defensio a deo legitime habita: q̄ ergo nō est seru' nō co
 git a deo seruire alicui: s̄ israelite erāt liberi: z habebāt reges
 sup se nō vt dños: sed vt rectores. si igi reges eoz vellēt subij
 cere eos in seruitutē vel grauare supra modū licite poterāt re
 cedere ab eis: sicut q̄libet gens pōt recedere a rege suo qñ fue
 rit valde iniustus vt declarātū est. s̄ in quadāz qōne. roboā tñ
 volebat nimis opprimere israelitas. nā dixit p̄ me' cecidit vos
 flagellis. ego autem cedam vos scorpionibus: pater meus po
 suit super vos iugum graue. ego autē addam super iugum ve
 strum. ideo populus poterat licere recedere ab eo vt nō redu
 ceret in seruitutē cum non obligaret seruire ei nec alicui alteri.
 Cū quere' vterius si nō respōdisset grauitē roboā an
 possit populus ab eo recedere licite. Aliq̄s dicit q̄ sic q̄ deus p̄
 dixerat q̄ recederet decē tribus a roboā p̄ced. c. ergo poterāt
 recedere etiāz si roboā nō respōderet grauitē. Cāndendū q̄
 nō licebat istis decē tribubus recedere a roboā nisi ipse aliqd
 egisset dignū discessione regni. istud autē poterat esse qñcūq̄
 nimis grauaret subditos suos. vnde si a p̄ncipio respōdisset ma
 le roboā sicut respōdit poterāt licite recedere ab eo sicut fece
 runt. si autem nō respōdisset male non habebāt tūc iustā cām
 recedēdi. si tñ postea grauaret subditos q̄q̄ a p̄ncipio bene re
 spōdisset: poterāt recedere ab eo quocūq̄ tpe grauaret illos.
 istud at nō erat spālē i roboā: s̄ ēi si salomō vel dauid graua
 set nimis populū tributis vt seruitute alia poterāt recedere ab
 eo: s̄ isti essent reges vincti a deo: q̄ populus nō erat seru' eoz
 sed subditus. Cū autē obijci' de pphētia diuisionis regni.
 Dōm q̄ ista nō dabat aliquod ius recedēdi israelitis a roboā:
 q̄ pphā nunq̄ est mādātū de agendo vel nō agēdo: sed est p̄
 nunciatio de euentu rerum: ideo nullū obligat q̄ solū p̄ceptum
 est qd obligat. vñ israelitis nō debebat esse cura de verificāda
 pphā dei: q̄ cū ipse p̄nunciasset hoc ipse verificaret illō z nō
 egebat adiutorio israelitarū. Itē israelite debebant intelligere
 q̄ ista pphā dicta erat cū cōditione: vel subintelligebat cōdi
 tio. si roboā grauaret populū. iō si nō reperirēt aliqd graua
 me debebāt intelligere pphāz nō esse cōplendā: z sic quousq̄
 viderēt cām rōnabile nō debebāt recedere a roboā. Itē cū se
 pe pphie intelligunt fm cōminationē z nō fm firmā dei sen
 tētiā. vt p̄ 1. 18. et ezech. 33. debebāt interpretari iudei
 istā pphā dictā esse fm cōminationē: z iō si nō impleret nō
 erat incōueniēs: sed deus q̄ dixerat illam fm sententiā firmāz
 ptulerat verificaret eā. si autē esset fm cōminationē nō cōple
 ret: iō si israelite pretextu pphētie huius recederent a roboam
 nulla alia existente cā cū alias de iure cōmuni. s̄ ex promissio
 ne dei facta ad dauid p̄ceden. lib. c. 8. peccarent z tenerentur
 redire ad vnitatem regni.

Cān due trib' potuissent et recedere a roboam. Qd. 10.

Quere' vterius an ille due trib' s̄ iuda z beniamin q̄
 manebant cum roboā potuissent recedere ab il
 lo ppter ista verba dura q̄ dixit. Cālig dicit q̄ non: q̄ si
 recederet ab eo maneret posteritas dauid sine regno. z tñ deus
 dixerat q̄ nō auferret regnū totaliter: s̄ diuideret. iō cogebā
 tur istae tribus manere cū roboā. Itē deus dixit q̄ decē tri
 bus solū daret ipsi hieroboā. ergo necē erat q̄ due trib' manerēt cū
 roboā. Cāndendū q̄ due trib' poterāt recedere a roboā si
 cut oēs alie: q̄ ista verba roboā grauabant oēs de regno suo:
 cum diceret q̄ imposeret eis graue iugum: ideo q̄libet poterat
 recedere ab illo nec obstat pphētia: q̄ sicut declarātū est su
 pra q̄ decē tribus nō excusabant si ppter solam pphētiā rece
 derent a roboā. ita nec due tribus obligarent ad manendū cū
 roboā ex sola pphētia si alias haberēt iustā causam recedēdi:
 cōstat tamē q̄ habebant iustā causāz recedendi: q̄ roboā dixit

rat q̄ grauaret eos nimis. ideo nō ostente pphētia poterāt li
 cite recedere ab eo. imo dicēdum q̄ si pphētia obligaret duas
 tribus ad manendū nō magis obligarent manere tribus iuda
 z beniamin q̄ māserunt q̄ oēs alie: eo q̄ pphā non determi
 nauit q̄ tribus manere debebāt cum roboā z que recedere: sed
 q̄libet debebat putare se obligatā esse ad manendū cū roboā.

Cā p̄mā rōnē i contrariū dicēdū q̄ illud erat pphā z nō mā
 datū. iō non obligabat israelitas plusq̄ si nunq̄ data fuisset:
 sed si nunq̄ dicta fuisset illa pphā liceret oibus israelitis ex
 tā iustā recedere a roboā. ergo et nūc licebat nō obstatē pphā:
 ad deū aut ptinebat verificare illā. z sic fuit q̄ ipse mouit cor
 decē tribus vt recederet p̄o grauamine qd roboā p̄mittebat
 se facturū. duas at trib' dñs mouit ad p̄manēdū. s̄ q̄q̄ roboā
 ista diceret: tñ vellēt manerent cū illo. ipse tñ libertatē habebāt
 ad recedēdū. Cā scdm rōnes eodē mō dōm q̄ pphā erat
 z nō p̄ceptū ideo nō obligabat. si tñ obligaret nō magis istas
 duas tribus q̄ alias obligasset. vt supra dictū est. (Adist igi
 rex roboā adurā q̄ erat sup tributū). s̄ misit eū ad decem tri
 bus q̄ recesserant ab eo vt rediret ad p̄stinā vnitatem regni.
 iste adurā erat constitut' sup tributa tēpore salomōis: z nūc vo
 lebat roboā q̄ esset sup tributa tēpore suo. iste vocat adoni
 raz. s̄. 4. c. (Et lapidauit eum oīs israel z mortu' est). s̄ decē tri
 bus ad q̄s iuit adurā lapidauerūt eū z mortu' est lapidib'.

Cū quere' ad qd missus est aduram ad decē tribus. Cālig di
 cunt q̄ missus est ad petēdū tributa qd colligit ex otio. P̄
 mo q̄ recesserāt iste decē tribus a roboā: z volebat ipse expi
 ri an vere recessisset. z ad hoc iussit peti tributa regalia ab eis:
 vt si negaret tributa pateret eas oīno recessisse a roboā: z tūc sci
 ret ipse qd expediebat ei agere tra illas. si autē tributa soluerēt
 manifestū erat eras nō recessisse ab eo. Scdm est q̄ dicit hic
 q̄ misit roboā ipsūz adurā q̄ erat super tributa. ergo videt q̄
 mittebat eū ad petendū tributa: q̄ alias frustra fieret mētio q̄
 erat adurā sup tributa. Cā videtur dōm q̄ nō missus est
 adurā ad petendū tributa sed ad aliquid alterū. nā adhuc isra
 elite erant in sichez cū ipso roboā ad quē locūz venerant ad co
 ronandū ipsūz. qd p̄z q̄ qñ israelite lapidauerūt adurā roboā
 tinnit z ascēdens super currū fugit in hierusalem: vt p̄z in lra.
 nō ergo peteret tributa tā cito: sed expectaret aliquot dies. s̄
 postq̄ israelite irent in ciuitates suas. Item nō est verisimile
 q̄ roboā peteret tributa: q̄ nōdum cōstitutus fuerat in regēz.
 ideo nō debebant ei tributa. z dato q̄ israelite denegaret illa
 nō ob hoc ostendebāt se rebellare: sed agerēt de iure suo dicē
 tes senō esse obligatos ad soluedū nisi regi. roboā autē nōdum
 erat rex. Cādm igi q̄ nō missus fuit adurā ad petendū tri
 buta: sed solū ad recōciliandū populū. nā cum roboā vidit to
 tū populū tra se motū ppter stultā respōsionē suā agnoscentē
 culpā voluit recōciliari populo: z ad hoc misit adurā qui erat
 vir honorabilis. vt ipse loqueret populo ex pte regis q̄ rex ex
 inaduertētia vel leuitate dixerat verba illa. z tñ nō intēdebat
 sic facere: s̄ q̄ ipse assentiret petitionib' eoz. sic ait Joseph'. 8.
 antig. s̄ adurā sup tributa nō fuit miss' ad petendū tributa: s̄ ad
 recōciliandū aīos isrlitaz vt parceret leuitati regis iuueili. Cādm
 motiū in tra dōm q̄ nō erat diuētiēs motiū: q̄ cū nōdum
 roboā esset rex nō poterat licite petere tributa: iō dato q̄ non
 darēt ei tributa ille decē trib' non ostenderet se rebellare ei: s̄
 vteret iure suo. Cā scdm dōm q̄ non fuit missus adurā
 ad colligendū tributa: sed cū esset vir senex z honorabilis cui
 auctoritati populus cederet z facilius reuocaret illos. Dicit at
 q̄ erat sup tributa nō ad significandū q̄ ibat ad petendū tribu
 ta: sed ad denotandū q̄ erat iste adurā. s̄ q̄ erat ille q̄ collige
 bat tributa: q̄ supra. 4. v. de isto adurā q̄ erat sup tributa.

Cū quere' vterius q̄re populus occidit adurā: z an peccauit
 occidēdo eū. Cālig dicit q̄ adurā ibat ad petendū tributa: z
 q̄ in hoc p̄iudicabat illis cū nō esset rex q̄ petebat tributa cō
 moti sūt ira z lapidauerunt eūz. Cā pōt dici q̄ p̄supponit
 q̄ nō fuerit ad petendū tributa vt dictū est supra. s̄ q̄ israelite
 tñ fuerant cōitati in irā tra roboā q̄ cū videret adurā ve
 nisse ex pte eius putantes q̄ veniret ad fallēdum eos nō potue
 rūt sustinere qñ lapidarēt eū: vel pōt dici q̄ adurā cepit p̄sua
 dere israelitis vt rediret ad roboā: z q̄ ipsi valde exosum ha
 bebāt roboā nec poterāt equo aīo subijci ei aliq̄ d̄ p̄ncipib' hu
 ius seditionis irruerūt illico in adurā opprimentes eū lapidi
 bus: q̄ timebāt q̄ si p̄mitteret adurā finire oīonē suam multi
 de israelitis cōuerterent ad roboā z sic cessaret seditio. p̄ncipes
 tñ seditionis hui' nolebāt q̄ cessaret. ideo lapidauerunt adurā.
 Cū autē q̄rit an peccauerūt lapidādo nō pōt reddi determi
 natus.

Tertius Regum * Abulensis.

Ad. 1. rōez

Ad scdm

†

†

Qd. 11

A

Adurā ad
qd missus ē
ad. 10. tri
bus. 1. opi.

Lōfuta. 1.

Scōo

Alia rñ.

Ad rōnes
p̄ne opi.

Ad scdm

Qd. 12

A

Qñ lapida
uerunt. 10.
trib' adurā
z an pecca
uerint.

B

Peccauerūt
occidēdo
adurā.

nata ratio cū nō appareat cā motina istoz ad occidēdū adurā. nā fm illā poterat iudicari an iuste egissent vel non. Uidef tñ dōm q si occiderūt eum qā plūadebat eis redire ad regē pec- carent: qā nō hēbāt iustā cāz lapidādū eos: z ille hēbat iustā cāz exorādū eos. Si aut lapidauerūt eū qz petebat tributa vñr hēz motiūū ouenietius. f. qz ipsi nōdū erāt obligati ad aliq tributa cū nōdū hēret regem. iō offendebat eos adurā petēdo tributa. z pñter poterāt vindicare iniuriā suā lapidādū eū. Sz magis vñ f3 osciētā q tenebāt iustā admonē adurā ne peteret tribu- ta: z si monit nō desisteret poterāt eum iuste lapidare.

Utrū si adurā admonuisset israelitas redit ad roboā petēdo veniā de verbis duris an tenerent redire ad eū. Qō. 13.

Querēt vterius an adurā admonente israelitas ex pte roboā q redirēt ad eum petēdo veniā de ver- bo stulto dicto tenerent redire ad eū. Cāligis dicit q sic: qā israelite nō habuerūt aliq ius recedendi a roboā nisi qz ipse stulte locutus est dicens q grauaret eos nimis. ideo si reuoca- ret dictū suū z pmitteret iē nō grauaturū israelitas: videt q tenebant redire ad eum qsi si nunq locutus fuisset aliqd stul- te oīra israelitas. Cā respōdendū est fm quosdā q non tene- bant israelite redire ad roboā: eo q deus dixit. j. in lra q due tribus nō conarent pugnare oīra decē tribus israel ad reducē- dum eas in vnitātē regni qz ipse fecerat hāc diuisionē. Sed vi- cendū q ista rō nō stat: qz istud fuit dictū ouabus tribub. f. qz ipse nō haberēt ius repetēdi vñonē z pugnandi oīra decem trib. pzo vñonē: eo q roboā merebat perdere illas decē tri- bus. z tñ nō dictū fuit decē tribubus q nō redirēt ad roboam qz forte ille iniuste recesserat ab eo. z tñ nō hēbat ius roboā petēdi illas redire in regnū suū. Cā dōm igit q non obliga- bant decē trib. exorāte adurā redire ad vñonē regni. pzo qz iste decē tribus iuste recesserat a roboā vt declaratum fuit supra. postq aut recesserunt semel ab eo iam nō pertinebāt ad ipsum vñlo mō. iō dato q postea roboā esset bonus in potesta- te eaz erat accipere eū in regē vel nō. sicut gentes ille que nullū regē habent qz inter eas sit aliquis vir valde bonus nō obli- gant eū accipere in regē. ita iste decē tribus semel iuste solute a iūgo regni nō obligabant accipere in regē roboā plūsq ali- quē aliū. z sic qz nūciaret eis q erat iā valde bon nō obliga- bant redire ad ipz. Scdm est qz dato q roboā exīte bono te- nerent iustā ad eū redire. tñ nūc nō poterat stare eis nec da- ri sibi firma cautio q roboā bñ se hēret ad eos cū a pncipio oī diffet malā volūtātē suā. nūc aut verisile erat q nō dicebat ex corde q bñ se hēret ad pplm: s3 solū vt reduceret illos semel ad se. z postea posset illos grauare qstuz vellet. nō q tenebant cre- dere sibi decē trib. nec redire ad ipz. Itē affirmat b qz appet q volūtas dei erat bec. f. qz maneret regnū israel diuīsum cum pmississet dare decē trib. ipsi hieroboā pce. c. iō si oporēbat nī si vt israelite ex iustā cāz trāfirēt ad hieroboā: qz postea stabat q ipsi cōplebāt volūtātē dei. z sic ageret roboā z bñ: qz regit ad pfectā rōnē ipz opz boni. Cā dōm rōnē in dñū dōm q nō obligabant redire decē trib. ad roboā. z qñ vñ q nō recessē- rūt ab eo nisi qz erat malus. q si postea esset bon. tenerent re- dire ad eū. Dōm q saluz est: qz postq semel recedebāt ab ipso erāt oīno liberati a iure regni tāq si nunq habuissent regē. q nō tenebant redire qz esset bon. roboā: qz si nūq accepisset aliq in regē dato q staret roboā esse bonū nō tenerent ac- cipere eū in regē. Cā sed obijciēt q tenebant redire: qz de in- re cōi erāt subiecti oēs israelite dauid z posteritati suē cū oīs pmississet dō regnū in eternū pce. lib. c. 7. qz qz liceret aliq pp culpā recedere a posteritate dō: tñ postea illa exīte bona obli- garent israelite ad ipsaz redire. Cā respōdendū q iā israelite liberati erāt ab hac lege: eo q de pmisserat dare hieroboā de cē trib. z qz manerēt cū roboā due tñ. iō oī habēret iustā cāz israelite recedēdi poterāt māere apō hieroboā qz roboā vel

let ei recōciliari. (Porro rex roboā festinus ascēdit currū z fu- git in hierlem). f. postq audiuīt roboā q adurā lapidatus erat timēs qz ēt ppls vellet eū lapidare cū ēt nimis oīat. ascēdit currū festin. z fugit i hierusalem. ex hoc pz qz adhuc roboā erat in sichez cū oib. tribub. israel: qz alias nō fugisset si iā redijisset in terrā suā: vel si populus nō ēt oīgregat in sichez: qz nullus posset eū lapidare. (Factū est aut cū audisset oīs israel q reuer- tus ēt hieroboā). f. qz reuersus ēt de egypto. nā ibi fuerat to- ta vita salomonis ex quo fugerat de terra ei. Cā sed dicitur qūo dicit hic q audietē populo venisse hieroboā miserunt z vocauerūt eū z oīstuerūt in regē: qz iam supra dictū fuerat qz ipse hieroboā venerat in sichez z iuerat ipse cū ceteris israeli-

tis ad petēdū a roboā q allenaret ingū eoz. iō nō poterāt nūc nouiter audire q venisset. Cā dñendū q istud non referē ad missionē: q vocauerūt eū vt ēt rex: s3 ad aliā missionē q voca- uerūt eū vt veniret cū eis ad petēdū allenationē ingū ipostia salomone. z postea cū discordaret a roboā fecerūt eum regem. (Miserūt z vocauerūt eū). f. vt cū eis veniret corā roboā ad petēdū allenari ingū: qz ipse erat pnceps z famulos in populo. (Oīgregat cetū z cōstiterūt regē sup oēs israel). i. tot ppls oīgregat erat in sichez qz discordauit ab eis roboā: z tūc decē trib. oīgregate oīstuerūt roboā i regē. z iste decē trib. vocant tot israel: qz alie due trib. vocant iuda. (Nec secut est quisq domū dauid). i. roboā. vocat aut domū dauid ipsa familia z posteritas ei. nunc aut qz roboā erat pnceps totius posterita- tis dō: qz ad eū ptebāt regnū dō vicebant seg domū dō illi q secuti fuerūt roboā. (Pter tribū iuda solā). f. ista trib. se- cuta fuit roboā: eo q erat dauid de progenie sua. z indignum habebant q subijcerentur viro alterius tribus. ideo ad omne euentum subijci voluerunt ipsi roboā.

An sola tribus iuda secuta fuerit roboā vel etiam tribus be- niamin. Questio. 14.

Queretur quō dicit hic q sola trib. iuda secuta fuit ipsam roboā: qz ēt tribus beniamin secu- ta est eū. pñc nō pōt respōderi sicut respōdebat pced. c. cū dice- bat q vñica tribus māsīt cum roboā: qz ibi dicebat q intelli- geret de tribu beniamin q erat extranea a pgenie roboā. ipsa aut tribus iuda nō dicebat dari roboā eo q sua erat. pñc aut non pōt stare: qz dicit q sola tribus iuda sequebat roboam.

Cālig dicit q a pncipio in cōstitutione regis roboā fuerūt oēs vñdecim tribus israel: z māsīt sola tribus iuda que cū ro- boā recessit in hierlem: z tamē postea tribus iuda plūasit tri- bui beniamin q rediret ad roboā z rediit. z tūc fuerūt due tri- bus cum roboā. Cā sed oīd q istud nō est verisimile: qz tūc vñdecim trib. fuissent in vñctōe hieroboā. de tñ dicit q daret ei solū decē tribus. ergo nūq pñmuit ad eū trib. beniamin. Itē si trib. beniamin vñxisset cū ceteris hieroboā in regē nolūisset postea redire ad roboā. z tñ videt q facillime eam habuit ro- boā. nā imēdiatē vt venit de sichez incepit facere bellū cōtra hieroboā z fuit cū eo trib. beniamin. qz vt q nō fuerit aliq tē- pus in quo trib. beniamin nō fuerit cū roboā. Itē si trib. benia- min vñxisset cū ceteris hieroboā in regē: postea scā pace inter roboā z hieroboā hēret iustū bellū hieroboā z tribū beniamin pp b q vñxerat eū in regē z postea recesserat ab ipso sine cā. z tñ nūq pugnauit: nec ēt petiuit illā tribū. iō vt q nūq ad eū pñmuit. Cā dōm igit q a pncipio trib. beniamin z iuda fue- rūt cū roboā z sole decē trib. vñxerūt roboā in regē. oī tñ b sola trib. iuda p ipsa tribu iuda z beniamin: qz eo q beniamin venit ad regnū iuda z nō declinauit ad trib. israel vocata est iā trib. beniamin iterdū trib. iuda tāq ambe eēt vna tribus. (Venit aut). pñc ponit tertiū. f. diuisionis regni oīfirmatio: qz iussu dei firmatū est ne laboraret ad vñedū regnū iuda z isra- el. z oī. (Venit aut roboā in hierlem). f. qz fugit de sichez ti- mens lapidari: z oīgregauit vñuieraz domū iuda z tribū be- niamin). f. oīgregauit illos ad pugnādū dō decē trib. israel. Itē enī due trib. solū relicte fuerāt ipsi roboā. (Lentū octuaginta milia electoz viroz z bellatoz). i. de iuda z beniamin collecta fu- it ista sūma pgnatoz. nō est itelligēdū q isti soli pgnatores es- sent i ouab. tribub. qz tpe dō cū numerat est ppls fuerit de so- la tribu iude qngēta milia viroz pce. li. c. vñtio. Sz itelligēdū ē q multi alijerāt q poterāt arma cape: isti tñ cētū octuaginta mi- lia erāt electi bellatores. vt dō i lra. (Ut pugnaret dō domū isra- el). i. dō decē trib. q vocant domū israel. nā iā alie due trib. non ptebāt ad domū israel sed ad domū iuda. (Et reducerēt re- gnū roboā filio salomōis). i. pugnabāt ad restituēdū regnū ro- boā. q. o. ille decē trib. pñauerant roboā regno subtrahētes ei obediētā. iō roboā volebat q sibi rducē regnū. Cā querēt an roboā iuste pgnat vellz dō decē trib. israel. Cā dñendū q nō: qz roboā nō poterat ppetere illas decē trib. q nō iuste pu- gnaret ad repetēdū illas. anis pz: qz. s. declaratū est q roboā in- ste pdidit illas: z ille iuste recesserūt ab eo. iō nō cōpetebat re- dire ad ipas. Itē pz qz de pñbuit roboā pgnat dō israel. si tñ habuisset iustā cāz pgnādū de nō pñasset eū iure suo fauēdo il- lis q hēbāt cāz iustā: s3 vetuit roboā pgnare. q nō fauebat iu- stū bellū. Cā sz aliq dicit q qz de vetuerit pgnat roboā nō legē ex hoc q nō hēret iustā cāz pgnādū: qz latebat eū vi- uina sūa q postq māsifestata ē fuit simplr illicitū pgnare velle dō israel. z tñ pus nō ēt illicitū. Cā dōm q ēt ante reuelationē illam erat

Argu. 1.

Non tene- bāt. 10. tri- b. exorāte adurā redi- re ad vñio- nē regni. p. primo

Scdo.

Tertio

Ad rōnem in pncipio.

Obiectio.

Risio

†

†

Dubitatio.

Risio.

†

†

†

†

†

1. opio.

Scdo.

Scdo

Tertio

2. opio.

auctore

†

Diuisio- nis regni oīfirmatio.

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

illa erat illicitū ipsi roboā pugnare ad repetēdū decē tribus: qz ipse pderat eas iuste: ergo iā nō cōpetebat ei actio ad repetēdū illas: istō autē stabat sibi. Itē si roboā iuste pugnare posset ad reducendū tribus decē in regnū suū ille cōpellebant redire ad eū. et tñ istud est falsū: qz supra declaratū est qz licite recesserūt ab eo et nō cogebant redire: qz nō iuste pugnabat cōtra eas roboā. qz tñ poterat eē aliqualē dubiū. s. qz roboā putaret se fouere iustū bellū deus p pphetā denūciāuit qz nō pugnarent.

¶ An tribus iuda et beniamin putabant se posse puenalere pugnando contra decem.

Questio. 16.

Queretur vltē qz tribus iuda et beniamin audebāt pugnare cōtra decē tribus cum eēnt pauce multitudinis respectu illaz. Rōdēdū qz tribus iuda et beniamin nō solū audebāt pugnare cōtra decē tribus: imo et putabāt se posse puenalere cōtra illas: et reducere eas ad pātē roboā. Istō autē forte erat qz putabāt iuda et beniamin se fouere cām iustā cōtra decē tribus que recesserāt a regno dauid: ideo putabant qz deus adiunaret eas cōtra totū israel et si eēt maioris multitudinis. sic pugnauit semel abia filius roboā cōtra hieroboā et fugauit totū israel occiditqz gngēta milia viroz qz multo plures essent de israel qz de iuda et beniamin. 2. paralip. 13. Item tribus iuda et beniamin erāt bellicose nimis. s. oibus alijs tribubus bellicosiores: iō et si nō hērent spāle auxiliū a deo putabāt se congregari cū toto israel: nā sepe sic pugnauerūt vt p ex pcessū huius libzi et sequētis et scōi paralip. Itē nō erat hoc admirādū inter hebreos: qz nō solū iste oue tribus possent pugnare cōtra decē et pualere: imo semel sola tribus beniamin in qua erāt vigintignqz milia pugnatoz solū pugnauit vndecim tribus israel et pualuit bis: occiditqz in die vna vigintiduo milia de israel et alia die. 18. milia. vt p iud. 20. a fortiori ergo tribus iuda cū tribu beniamin possent pugnare cōtra decē tribus israel. (Factū est fmo dñi ad semēiā virū dei. iste semeias erat ppheta et deus locut⁹ fuit ad ipm ad hoc qz ipediret istud bellū. Loquere ad roboā filiū salomonis regē iuda. s. denūciādo ei ne pugnet cōtra israel. Et ad oēm domū iuda et beniamin. s. ad oēs viros nobiles de tribu iuda et beniamin quoz consilio et virib⁹ fieri debebat bellū istud: et ad reliquos de ppo. s. ad oēs alios qui sunt sub pātē roboā. Querēt qui erāt isti reliqui pter iuda et beniamin: qz nō habebat roboā alias tribus pter has. C. Aliquis dicit qz intelligit hoc de leuitis qz erant cū roboā. Sed dicēdū qz nō stat: qz leuite nōdū iugerāt de terra israel: s. iugerūt postea qñ hieroboā edificauit duos vitulos aureos. 2. paralip. 11. istud autē fuit ante edificatiōē vituloz vt p ex ordine lfe. nā imediate post cōstitutiōē hieroboā in regem factū est. Jō nondū hēbat roboā tribus leui secū. Dicēdū qz pōt intelligi duplī ista lra. vno mō qz isti qui vocantur hic relig sunt leuite et sacerdotes qz erant in tribu iuda et beniamin. nā post cōlatos vitulos aureos a hieroboā oēs leuite et sacerdotes de toto israel venerūt in terrā iuda: et tñ antequā isti veniret erant in terra iuda et beniamin multi sacerdotes et leuite. nā de tribu iuda et beniamin vate fuerāt eis multe vrbes ad habitandū tēpore iosue vt p iosue. 2. 1. et. 1. paralip. 6. et de istis ciuitatibus nūqz recesserāt: et sic erāt in regno roboā isti pter iudā et beniamin et poterāt vocari relig de populo. C. Alii pōt dici qz vocantur relig de populo hoies parui status. s. qz dom⁹ iuda et beniamin accipiant pro ipsis maiorib⁹ et pncipibus: reliqui de populo vocentur illi qz erāt minores in tribu iuda et beniamin: et istud est verū. (Hec dicit dñs nō ascēdetis nec bellabitis cōtra fratres vestros filios israel.) Jā erāt parati israelite ad bellādū: deus autē voluit euitare istud: qz nolebat qz reuniret regnū et sic laboraret incassū iuda et beniamin et fundere mult⁹ sanguis innox⁹: post hec autē si pugnassent iuda et beniamin cōtra israel peccaret. (Reuertat vir in domū suā.) i. reuertat qlibet in domū suā. oēs. n. erāt iaz acciti ad bellū et desiderabāt toto corde reducere decē tribus ad regnū roboā. (3. me. n. factū ē verbū hoc.) i. nō expedit qz pugnetis cōtra decē tribus tanqz reducturi illas ad vos: qz ego feci istā diuisionē ideo frustra laborabitis et nūqz poteritis reducere illas ad vos. Aliter pōt intelligi qz deo diceret nō pugnetis cōtra decē tribus israel tanqz ille male egerint recedēdo a roboā: qz volūtate mea factū est hoc et non ex maliciā ipsaz. et oīa me factū est verbū hoc. i. res ista. nā ponit sepe vbi p ipsa re. (Audierūt sermonē dñi.) i. obedierūt sermō nī. pphete. (Et reuersi sunt de itinere sicut eis pcepit.) s. acciti ibāt israelite ad pugnādū et reuersi sunt: qz timuerūt qz si erant ad pugnādū cōtra volūtate dei ipse traderet eos in man⁹ roboā: et qz cū faceret cōtra volūtatem dei nō possent explere qd

desiderabant: ideo destiterunt ab inceptis.

¶ (Edificauit at) hic ponit scdm pncipale hui⁹. c. s. vtriusqz regis cōditio. et pmo ponit cōditio hieroboā. scdo cōditio roboā. j. 14. circa mediū ibi. (Pozzo roboā.) pma i tres. qz pmo ponit hieroboā puaricatio. scdo puaricatiois repensio seq. c. tertio ipsius punitio. j. 14. Circa primū dicitur. (Edificauit autē hieroboā sichein in monte effrai.) postqz hieroboam cepit pacifice possidē regnū. 10. tribuū voluit edificare vrbes i regno suo: qz putabat qz ipse et roboā semp habituri eēnt bellū: et posteritates eoz sup diuisione regni. ideo volebat oīa loca sua eē munita: et cepit edificare sichein. Rō hui⁹ fuit: qz ipse vnct⁹ est in regē in sichein vt p supra. diligebat ergo locū illū hieroboā et edificauit eū nō qdē nouiter: qz anteqz israelite veniret i terrā chanaan erat edificata ciuitas sichein: qz iacob qñ venit de mesopotamia habitauit circa sichein. Gen. 33. et. 34. sed oī edificauit i. refecit: qz erat aliqua ps murozū dirupta: et qz sichein erat in confinio terre beniamin que ptinebat ad roboā: iō oportebat nūc eas eē magis munitā qz prius. sic. n. est de oibus vrbib⁹ que sūt in cōfinib⁹ regnoz. Sūt et alia cā qz hieroboā fecit sichein eē sedē regni: qz oī hic qz bitauit ibi. oī at qz erat i mōte effrai. i. i forte effrai qvocat mons Josue. 20. 2. 1. erat autē ista ciuitas sacerdotū vna de ciuitatib⁹ refugij vt supra dictū ē: et pzeis dē capitulis. (Et habitauit ibi.) s. i sichein: ibi. n. cōstituit sedē regni a pncipio: postea tñ habitauit i alijs vrbibus. s. i thersa. nā ibi habitabat quando misit vxorē suā ad cōsulēdū p salute filiū. j. 14. bitauit at hieroboā i sichein pp ouo. pmo qz ibi vnct⁹ fuerat in regē et voluit honorare illū locū. scdo qz iste loc⁹ erat de tribu effrai et ipse hieroboā erat effraites pcedēti. c. iō voluit potius sedē regni tenere in tribu sua qz in alia. qz autē sichein esset de tribu beniamin pater Josue. 20. 2. 1. (Et egressus ide edificauit phanuel.) iste ē qdā loc⁹ ab oriē tali pte iordanis circa ipz iordanē qz vocat⁹ est phanuel. i. facies dei ab ipso iacob: qz ibi luctatus est cū angelo: et dixit vidi oīm facie ad faciē. Gen. 32.

¶ Cum. 10. tribus recesserūt a roboā an poterāt accipere in regē aliū qz hieroboā vel poterāt manere sine rege. Qō. 18.

Queretur cur israelite de decē tribubus recederent a roboā: an potuissent accipere aliū in regē qz hieroboā. Alijs dicit qz nō: qz deus dixerat qz daret decem tribus israel ipsi hieroboā pcedēti. c. si qz iste decē tribus recederet a roboā et vellēt accipere in regē aliū qz hieroboā viderent manifeste agere cōtra dei volūtate iā expssam: iō peccaret. C. Rōdēdū qz poterāt decē tribus accipere in regē quēcūqz vellēt: qz postqz ipse recesserūt a roboā pp stultitiā ei⁹ libere erāt a iugo regni: ideo cū nulli eēnt obligate nō magis tenebant accipere in regē istū qz illum. Cum autē obijcit qz agerēt cōtra volūtate dei expssā: si aliū acciperet in regē. C. Dicēdū qz nō agerēt: qz deo nihil iussit israelitis sup hoc: iō dato qz agerēt qd cūqz vellēt nō peccaret. illud autē qd obijcit nō est pceptū s. ppheta denūciās euentū futurū: ppheta autē nullū pōt obligare cū ipsa nō sit pceptū de agēdo vel nō agēdo s. sit quedā denūciatio futurorū: ad deū at ptinet verificare pphetiā suā et nō ad israelitas: ideo si ipsi putabāt aliū meliorē regē eē p eis qz hieroboā poterāt ipz licite accipere: deo autē hēret curā de verificādo pphetiā suā. vñ dicēdū qz decē tribus nō elegerūt hieroboā in regē tāqz volētes cōplere pphetiā dei: s. deus mouit illas ad desiderandū valde eligere hieroboā i regē et sic ipse cōpletur⁹ erat pphetiā suā.

¶ Querēt vltē cū decē tribus recesserūt a roboā an tenerent accipere aliqū in regē vel possent manere sine rege. C. Rōdēdū qz poterāt licite manere sine rege qd p3: qz lex nō obligabat israelitas ad habēdū regē sed ex pmissiōe cōcedebat Deut. 17. Cū cū pmo petuerūt regē isrlite offenderūt deū vt p supra. 1. li. c. 8. et. 12. deus tñ ex magna iportunitate israelitarū petentiū cōcessit regē vt p3 ibidē. cū ergo nūc israelite liberi eēnt a rege nō obligabant a lege accipere regē: nec et obligabant ex debito alicui⁹ psonē: qz istud eēt ex pmissiōe dei facta ad illā personā vel pgeniē suā p quā cōpetet ei ius regnādī. s. istō nō erat nisi ad roboā vel hieroboā: qz dauid et pgeniē sue facta fuerat pmissiō de regnādo pcedē. li. c. 7. hieroboā at fuit et facta pmissiō pcedēti. c. et tñ neutriū istoz obligabant israelite accipere in regē: ergo nullū regē obligabant accipere. qz aut nullū istoz obligarent accipere supra declaratū est in qōnibus. si igit nō accipissent israelite nūc aliqū regē nō peccassent: imo valde placeat deo si nullū vellēt hēre in regē: sed qz subessent ipsi deo imediate: et quātū ad quedā tēpōralia regerent p iudices quos cōstituerēt sicut fuit tēpore iudiciū. israelite tñ noluerunt hoc: qz si mansissent sine rege putabāt se nō posse resistere roboā qz con-

Tertius Regum * Abulensis. k ij

Primo

Scdo Tribus iuda et beniamin erat ceteris bellis cosiores.

Qō. 17.

An relig ppter iuda et beniamin oī cum eēnt sacerdotes et leuite vel illi qz erāt pui status. Sacerdotes et leuite se per fuerūt cū rege iuda.

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

Dubitatio

Rñso

festim pugnaret 5 eos ad reducendū eos in regnū suū: iō puta-
uerūt regē sibi necessariū: 7 imediate acceperūt illū. deus autē
inclinauit eos ad hoc vt impleter pphetiā suā de hieroboā: si
tū ipsi israelite voluissent manere sine rege acceptabili? fuisset
hoc deo simplr. C S3 dicit si israelite voluissent manere sine
rege quō poterat cōpleri pphetiā de hieroboā qd h̄et decē tri-
bus. C Rñdendū qd si decē tribus manerēt sine rege nō cōplere-
tur pphetiā de hieroboā: 7 tū deus q oīa p̄sentialiter videt vni-
co 7 eterno intuitu videbat tribus decē nullo mō velle manere
sine rege: sed accipere hieroboā in regē. ideo pphetiā de hie-
roboā necessario cōpleret. Si tū dicas oīno qd israelite vellēt ma-
nere sine rege: deus q videt oīa ad que volūtas nostra se vertit
aut vertere pōt cognoscit certissimū motū aīe nostre: 7 cognō-
uisset qd israelite volutū erat manere sine rege: 7 consequēter
nō predixisset de hieroboā qd habiturus eēt decē tribus in regno
suo. quō aut possit stare pphetie denūciatio de futuro cū ipsa li-
bertate arbitrij declaratū fuit Josue. 11. (Dixitq; i corde suo.)
f. habuit itra se cōsiliū quid agere deberet: 7 egit istud qd legē
(Nūc reuertet regnū ad domū dauid si ascēderit populus iste
vt faciat sacrificia i domo dñi i hierusalē). f. hieroboā sollicitus
pro cōseruatiōe regni qd nouiter acquisierat: cogitauit itra se
qd si pmitteret populus decē tribus ascēdere in hierusalē ad fa-
ciendum sacrificia tēporib⁹ debitis reconciliaret ipsi roboam
et rediret totū regnū ad domū dauid sicut prius erat. (Et con-
uertetur cor populi hui⁹ ad dñm suū roboam regē iuda). f. re-
conciliabit ei qñ ascēderit in terrā suā: qz tēplum erat in terra
roboam. 7 dixit ad dñm suū. f. ad dñm suū naturalē vel anti-
quū qd erat roboam cui ex p̄genie cōpetebat regnare: ipse aut
hieroboā nō erat dñs antiquus cui cōpeteret ex p̄genie: s3 no-
uiter p̄turbato populo factus fuerat rex: ideo credebatur qd cessā-
te p̄turbatione rediret populus ad p̄stinū dñm. (Interficiētq;
me 7 reuertent ad eū). f. postq; recōciliati fuerint ipsi roboam
interficiēt me quasi ego deceperim eos vt repugnarent ipsi ro-
boam: vel etiā qz roboam reconciliatus eis p̄suadebit ipsis vt
occidat me qd ego offendi ipm: vel qz me viuēte nō erit ipse se-
curus de israelitis qd velint ei vere subijci. (Et excoitatus con-
silio fecit duos vitulos aureos). f. cogitauit qd ipse possit euade-
re icōueniēs supra positū. f. faciēdo duos vitulos aureos quos
decē tribus colerent: 7 sic nō oporteret qd israelite ascēderēt in
hierusalē ad faciēdū sacrificia nec recōciliaret ipsi roboam.

Quar roboā motus est ad faciendū vitulos aureos. 20. 20.

Querēt qd fuit fundamētū hieroboā ad faciendū vitu-
los aureos. C Rñdendū qd israelite habebāt
legem qd ter in anno. f. in festo azimōū 7 pentecostes 7 taber-
naculoꝝ ascēderēt israelite in locū sanctuarij: 7 qd nō esset aliq;
masculus in toto israel qui nō ascēderet. Exo. 23. et. 34. 7 Deut.
16. erat aut locus sanctuarij nūc in hierusalē postq; salomō edi-
ficauerat tēplū: iō i hierlīm oēs isrlite ascēdere debebāt. erat at
hierusalē in regno roboam. f. in confinio iude 7 beniamin. si
ergo decē tribus ascēderent illuc ter in anno recōciliarent ro-
boā. istud aut erat ppter multa. Primo qd sacerdotes qd erāt in
hierusalē 7 erāt magne auctoritatis in populo p̄suaderēt decē
tribus qd redirent ad roboā qz ille erat verus dñs: qz deus
promiserat manere regnū dauid in sempiternū p̄cedenti li. ca.
7. populus aut facilius assentiret sacerdotib⁹. Scdo qz popu-
lus reliquerat roboā ex p̄turbatione quadā subitanea: cūz at
multoties ascēderent in terrā roboam 7 ille loqueret eis pa-
cifice 7 ostenderet se velle eis cōplacere reconciliantē ei. Ter-
tio qz roboam erat dñs antiquus cū ipse 7 p̄s suus 7 auus suus
eēnt reges israel: 7 deus p̄miserat eis regnū in sempiternū. hie-
roboā autē nō erat dñs naturalis: ideo facilius rediret ad dñm
p̄iozē 7 hoc tetigit hieroboā cū dixit queret cor populi hui⁹
ad dñm suū roboam regem iuda. Quarto quia qñ israelite de
decē tribus ascēderēt oēs in hierusalē peregrinando pote-
rat habere roboā viros armatos de tribu iuda 7 beniamin: qd
opprimeret 7 interficeret eos nisi recōciliarent roboā. Quinto
qd nō dimitteret eos exire de regno suo vel saltē nō pmitteret
introire in hierusalē si nō recōciliarent ei: ipse tñ populus erat
cupidus religionis. f. ad obseruandū legē de eūdo ter in āno in
hierusalē. iō reconciliantē roboā vt pmitteret eos introire pa-
cifice 7 nō infligeret multa alia dāna que inferre poterat. si aut
decē tribus reconciliantē roboā ad mandatū eius occideret
hieroboā: ideo ipse nesciebat aliquē modū p̄ quē cōseruaret re-
gnū nisi vt inberet decē tribus nō ascēdere in hierusalē ad
sacrificia: 7 qz populus assuetus erat ter in āno sacrificare ascē-
dendo in locū sanctuarij p̄ter alia sacrificia necessaria que erāt

in lege de qb⁹ Nu. 28. et. 29. 7 p totū leuiticū 7 in ventero. iō
statuit eis duos vitulos aureos in duobus locis israel: in qb⁹ fa-
ceret oēs cerimonias legales quas facturi erant in sanctuario
dñi. C Querēt vterius an peccauit hieroboā faciēdo istos
vitulos aureos vt nō ascēderet populus i sanctuariū dñi. Ali-
quis dicit qd nō: qz deus p̄miserat ipsi hieroboā facere domū
fidelē. i. regnū semp durās p̄cedēt. c. ergo licebat ei facere oīa
illa sine qbus nō poterat regnū esse p̄petuum: si tñ hieroboam
p̄mitteret decē tribus ascēdere in hierusalē: nō posset regnū suū
p̄manere qz conuerterent subditi sui ad roboā: ergo p̄mitteba-
tur ei facere vitulos aureos quos nō faciēdo depderet regnū:
sic enī est in iure humano: qz si cui delegat causā examinanda
cōmittunt oīa sine qb⁹ cā n̄ pōt examinari: etiā si ista n̄ exp̄māt
extra de offi. dele. c. p̄te rea. C Rñdendū qd grauius peccauit
hieroboā. qd p3 qz a deo increpit⁹ fuit valde sequēt. c. 2. j. 14. 7
in toto isto libro 7 sequēt. et. 2. paralipo. sepissime dicit de hie-
roboā qd peccauit et peccare fecit israel. fuit autē peccatū hie-
roboā in duobus. Primo qz fabricauit vitulos aureos: nihil tñ
erat magis phibitū in lege qd fabricare idola Exo. 20. et Deut.
4. et. 13. et. 17. nec erat aliqd qd tantū deus abominaret: aut tā
grauius puniret: sicut ipm peccatū idolatrie vt p3 p totā legē.
Scdo peccauit qd vetuit populo ire in locū sanctuarij: deus tñ
iusserat qd oēs masculi de israel ascēderēt ter in anno ad locū
sanctuarij Exo. 23. et. 34. et Deut. 16. primū tñ erat grauius: qz
est contra p̄mū p̄ceptum morale. scdm aut erat cerimoniale. sed
cerimonialis nō tātū obligat sicut moralis cum ipsa moralis
obliget fm naturā etiā si nō iponant a legislatore vt pater ad
Ro. 2. f. gentes que legē nō habēt naturaliter ea que legis sunt
faciunt dicantes eis conscientia. C Ad rationē in otariū. f. qd
cum promitteret hieroboam regnū decem tribus p̄mitteret
tur ei agere oīa illa sine quibus nō posset cōseruare illud: 7 sic
erāt vituli aurei. Dicit p̄tūno mō qd nō inuebatur hieroboā qd
haberet regnū decē tribus: sed solū p̄mittebat ei qñ in gratiā:
vnde nō erat obligat⁹ ad suscipiēdū illud: sed poterat licite vi-
uere vita priuata si vellet: ideo a fortiori ipse videret aliquid
per qd nō poterat regnum tenere quin offenderet deum vt si
bi videbatur tenebatur dimittere illud. C Aliter dici potest qd
hieroboam nō cogebat perdere regnū: aut facere vitulos au-
reos quos coleret populus: qz et si solū cōsilio humano ageret
nullā sp̄z habēdo in deo poterat facere melius. f. qd edificasset
vnū templū sicut erat in hierusalē: s3 nō esset ita sumptuosum
7 ibi faceret fieri p̄ sacerdotes oēs cerimonias que fiebāt in tē-
plo salomonis: 7 cogeret populū nō ascēdere in hierusalē: tunc
enim tolleret incōueniēs qd ipse volebat. f. qd nō reconciliaret
populus roboā: 7 ipse leuius peccaret. f. solum in p̄cepto ceri-
moniali faciēdo qd extra tēplū fierent sacrificia: 7 tñ nō faceret
vitulos sed coleret deus sicut in hierusalē: 7 tūc deus facilius
remitteret istud peccatū: qz ante tēpora salomonis populus sa-
crificabat in excelsis: 7 tñ deus nō puniebat istud peccatū s3
catur qd eēt peccatū. s. 3. C Aliter et pōt dici qd si videret hie-
roboā qd necesse erat ipm p̄dere regnū 7 mori: si nō faceret cōtra
legē tenebat non facere 5 legē. f. nō fabricādo vitulos: nec etiā
vetando populo ire in sanctuariū domini. vnde licet esset par-
ua p̄uaricatio non p̄mittere pplm ire in sanctuariū faciēdo
aliud sanctuariū 7 nō colēdo idola: tñ et potius debuisset mor-
tez subire hieroboā qd vetare populo ire in sanctuariū. C Alir-
et dicit pōt qd peccauit hieroboā faciēs idola qz nō credidit deo:
nāz deus dixit ei qd si ipse ambularet in mādatis eius sicut am-
bulauit dauid faceret ei domū fidelē. credere debebat ergo cer-
tissime hieroboā qd p̄mittēdo pplm ire i tēplū ad adorādū deū
nō poterat p̄dere regnū: qz de⁹ p̄miserat ei regnū eternū si cole-
ret ipm. iō nō solū peccauit hieroboā in idolatria 7 faciēdo qd
ppls n̄ iret i scūariū: s3 et peccauit tertio diffidēdo de deo qd p̄-
miserat ei cōseruare regnū si coleret ipm. C Querēt vterius
quō poterat cōseruari regnū hieroboā p̄mittēdo ascēdere
decē tribus in sanctuariū: qd sequerent tunc oīa motiua que su-
pra assignata sunt ad reducendū ipz populū ad roboā. C Re-
spondendū qd ex hoc roboam deliberauit facere vitulos au-
reos qz videbat ei difficile qd populus iret in hierlīm 7 nō cō-
uerteretur ad roboā. fuit tñ cōsiliū hieroboā tanq; hōis diffi-
dētis de p̄missione dei: qz deus promiserat ei cōseruare sibi
regnū si coleret eum p̄cedenti. c. ideo credere debebat qd ipse o-
ret modū qd licet populus ascēderet in sanctuariū nō conuerteret
ad roboā. Itē dato qd deus nō p̄misset ei qd cōseruaret sibi re-
gnū si coleret eū: credere debebat qd de⁹ qd dederat ei regnū cūz
nō eēt de p̄genie. regū cōseruaret ei illud dñz coleret ipm. mo-
dus aut

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

dis aut erat ex pte dei q ipse incuteret tāū timorē roboꝝ vt nō auderet repugnare israelitis venientibus in sanctuariū nō edo eis in aliquo: nec auderet pnuadere eis q redirēt ad ipm. vel potius moueret cor roboā ad diligendū hieroboam: ita vt nullo mō desideraret subtrahere ei subditos suos: 2 tētus eēt bīe duas trib⁹ q̄s habebat. i. s. b. at facile erat deo: qz i manu ei⁹ sē corda nostra: 2 p̄t mouē illa quocūq; voluerit. puer. 2. 1. s. cor regie in manu oīi: 2 quocūq; voluerit vertet illud. vii. aliqñ inclinat nos deus in amorē vel timorē aut in alias passiones sicut ei placet: vt p3 leni. 2. 6. 2. Deut. 2. 8. Istud aut maxime appet: qz quolibet āno de⁹ faciebat maiora i israel. s. qz ter in āno quolibet ascēdebant oēs masculi de israel in locū sanctuarij 2 manebant vrbes eorū vacue vel saltē manebant ibi sole femine: 2 tñ hostes q erant in circuitu israel sciētes vrbes esse vacuas nūq̄ ascēdebant ad capiēdū illas: quia vel nō audebāt deo incutiēte eis timorē: aut non desiderabāt pzo tunc capere illas: quia de⁹ mouebat illos ad nō desiderādū vt p3 Exo. 3. 4. s. cū tulero gentes a facie tua 2 dilatauero terminos tuos: nullus insidiabitur terre tue ascendēte te 2 apparēte in conspectu dñi dei tui ter in anno. multis alijs modis deus facere poterat q quāq̄ ascēderent decē trib⁹ in hierusalē nō pderet hieroboā regnū. (2 dixit eis). s. ad decē trib⁹. (Nolite vltra ascēdere i hierlm). s. hucusq; p̄ueneratis ire in hierlm ad sacrificiādū dño: nūc aut nō eatis. (Ecce oij tui israel q eduxerūt te de terra egypti). i. b. acten⁹ ibas in hierusalē ad adorādū oīm: sed nūc habetis hic deos vestros q eduxerūt vos de terra egypti. p̄p̄inuos: ideo nō oportet vt eatis in hierusalē 2 frustra laboretis. dixit aut q eduxerūt te de terra egypti: qz istud est maximū beneficiū qd deus fecerat israelitis 2 p hoc colebāt eū: ideo si isti erāt dij q eduxerāt israel de egypto frustra erat ire ad aliū locū ad colēdū deum. (Posuim⁹ vñ in bethel 2 alterū in dan). i. posuit vñ de istis vitulis in vrbe bethel 2 alterum in vrbe dan.

Bethel 2 dan in gbus posuit hieroboā vitulos aureos q loca erant.

Questio. 2. 3.

Queretur de istis locis que loca erāt. C. Quidā dicūt q erant duo capita montiū sibi p̄p̄inquoꝝ 2 in vno erat vnus vitulus aureus: 2 in alio alius. C. S. istud nō stat: qz dan erat qdā ciuitas maxime aglonarij i terra israel vt p3 ioseph. 1. 9. 2. Jud. 1. 8. iō qñ scriptura sepe vult ponere terminū aglonarē 2 meridianū terre israel ponit dan 2 bersabee pcedēti li. c. 17. et. 24. 2. 8. 4. s. bersabee erat in pte meridiana 2 dan in pte aglonarij. bethel tñ est versus meridiē terre chanaā: iō nō erat ista duo loca siml. S. vicedū q erāt due vrbes maxime oīstātes in terra decē tribuū israel. s. dan ad aglonem 2 bethel ad meridiē. C. Sed tñ dicet quō poterat esse vñ vitulus aureus in bethel: qz bethel erat ciuitas in tribu beniamin vt p3 ioseph. 1. 8. sed trib⁹ beniamin nō erat subdita hieroboā sed ipsi roboā. iō nō poterat ibi poni vitulus. C. Alij dicunt q bethel nō accipit hic p noie p̄p̄o ciuitatis: s. p cōi. s. q vocaret bethel qd interpretat dom⁹ dei: eo q positi fuerat ibi idoli qd vocabatur deus decē tribuū. p3 ē hoc q ista ciuitas interdū vocat bethanem vt p3 sepe in p̄phetis minoribus 2 oī bethanē. i. dom⁹ idoli eo q erat ibi idoli. C. S. vñ fm quosdā q nullū istoz erat nomē p̄p̄iū illius ciuitatis: sed erat quoddā aliud nomē. C. S. vñ q nō stat: qz tñ nō solū vocaret vna ciuitas istaz bethel s. ē abe: qz ambe erāt dom⁹ idoli. Itē lra ponit hic illas tāq̄ duas ciuitates sub noib⁹ suis p̄p̄iis cū dicit q posuit vñ vitulū in dan 2 aliud in bethel. C. Alr igit oīs vt qdā volūt. s. q istud idoli eēt in bethel. i. apud vrbe bethel: nam bethel erat in fine terre beniamin in latere aglonari ei⁹: 2 latus meridianū terre effraij coniungit lateri aglonari beniamin. iō poterat eē idoli: istud in aliquo tēplo in fine terre effraim: 2 eēt apud bethel: 2 sic iterdū oī aliqd eē in aliquo loco quia est apud illud. C. Sed istud nō multū stat: qz bethel vñ eē ciuitas vt p3 sequēti. c. cū dicat de falso p̄p̄ha q habitabat in bethel. ē rex habitabat in bethel: iō vñ q ista erat ciuitas. sic. n. p3 seq. lib. c. 2. 3. s. altare quod erat in bethel destruxit iofias. C. vñ tñ q bethel ista erat quedā ciuitas: s. oī ab illa bethel q erat in sorte beniamin: sicut bethleē est i tribu iuda Mat. 2. et michee. 5. 2. etiā est in tribu iabulon ioseph. 1. 9. sic etiā asor est ciuitas in sorte iude ioseph. 1. 5. 2. ē et alia asor in tribu neptalij Josue. 1. 9. C. Alr aut potest dici q ista bethel erat illamet que est in tribu beniamin 2 ista est in qua erat idoli: habuerūt tñ cāvirī effraim q forte ipsi tradiderūt aliquā vrbe suā viris beniamin: 2 viri beniamin tradiderūt ei bethel. sic enī hierlm erat de sorte beniamin ioseph. 1. 8. 2. tamen habitauerūt eā filij iuda 2 ipsi pugnaue

runt contra gentiles habitatores istozum locozum Josue. 1. 5. et Jud. 1. et istud teneat cōiter: 2 de hoc declaratū est Joine. 7.

Queretur vlti⁹ quare voluit hieroboā facere duos vitulos: qz iufficiebat q faceret vñ quē colerēt israelite. Itē vñ q ipse pot⁹ debuisset facere vñcū vitulū 2 ponere illū in vñico tēplo ad qd venierēt oēs israelite: 2 p3 hoc qz hieroboā trāsferēbat israelitas a cultu dei ad cultū idolorū: 2 hoc solū vt nō haberēt occasionē ascēdendi in hierusalē 2 reconciliārē roboā: debebat ergo ad hoc trāsferre eos quāto min⁹ posset tenēdo aliquā similitudinē cū cultu dei ne israelite abhorrerēt oimodā mutatiō nē subito fieri. cū ergo inter israelitas eēt vñc⁹ locus vbi fierēt sacrificia Leuit. 1. 7. 2. Deu. 1. 2. ita debuisset hieroboā cōstituire vñcū locū 2 ibi ponere vñcū vitulū. C. Rñdēdū q hieroboā noluit plures facere vitulos p̄p̄ duo: eo q duo motiua erāt p̄p̄ q simulabat ipse se facē hoc. Pzo quo sciēdū q hieroboā s. 3. veritatē nō mouebat ad faciēdū ista idola: nisi vt populū nō ascēderet i hierlm 2 conuerteret ad roboā vt p3 in lra. i. s. b. motiū tñ nō dixit ipse rex p̄p̄o: s. i. tra se cogitauit vt p3 supra. fuit itē qz nolebat populū ire in hierlm p̄p̄ duo. C. P̄mū qz sup̄uacū erat inuēs q determinatio legis. s. q eēt vñc⁹ locus sanctuarij nō esset neciā qz deus vbiq; est: iō nō magis in vno loco q̄ in alio coli pōt. Ad hoc at veniebat pot⁹ q ipse faceret multa rē pla q̄ vñcū: vt sic inueneret i multis locis vbiq; posse deū eq̄lri coli. si aut vñcū tēplum fecisse videret coincidere cū positione legis. s. qz deus veniēter colebat solū in vno loco: fuit ergo cōueniēs q ad minus faceret duo tēpla 2 poneret duos vitulos. C. Scōz motiū erat qz significabat hieroboā q faciebat hoc ad tollēdum laborē ppli. s. qz difficile erat 2 laboriosū q de toto israel cōgregarent in hierlm ad festiuitates. iō posuit duo loca vt qdā ps regni iret ad vñcū locū 2 alia ad aliū: sic eēt facile cui libet ire in sanctuariū. fuit ḡ conueniēs poni ad min⁹ duo loca: 2 fuerūt ista bethel 2 dan eo q vñcū erat in extremitate meridiana decē tribuū. s. bethel 2 aliud erat i pte aglonarij. s. dan: 2 veniēter in vrbe dan positi sūt idoli: qz ibi p̄uenerat a p̄ncipio bñi idolorū. s. idoli michee. nā ex eo die quo filij dan acceperunt ciuitatē illā de manu laienoz posuerūt ibi idoli qd ra puerant de domo michee: 2 mansit ibi vsq; ad diem captiuitatis ciuitatis illi⁹ Jud. 1. 8. s. māsīt vsq; ad tpa samuelis vt ibi declaratū est: nūc ḡ veniēter ibi idoli poneret: qz nō hēnt illō molestū viri dan. Ad rōnē in dñiū. s. q deberet eē vñcū tēplū 2 vñc⁹ vitulus fact⁹ a hieroboā. Dm q hieroboā nō itēdebat cōcordare legi. s. qz deus in vñico loco coleret: s. pot⁹ volebat inuere q sicut de⁹ vbiq; est: ita vbiq; pōt coli: 2 ad istud cōueniēti⁹ erat fieri multa templa q̄ vñicum.

Quare hieroboā potius fabricauit vitulos q̄ alias imagineas deozum gentilium.

Questio. 2. 5.

Queretur vlti⁹ cū hieroboā vellet deducere pplm ad colēdū imagineas: cur pot⁹ fabricauit eis vitulos q̄ aliquā aliā imaginē cū eēt tūc apud gētiles oī mul taz figuraz. C. Rñdēdū q magis p̄p̄inquū fuit h̄ rōni q̄ facere deos alteri figure. voluit. n. hieroboā tales deos israelitis fabricare: de quibus verifimiliter possent cogitare q erant dij: est autem deus fm omnes estimantes aliquid viuēs 2 operās. ideo id qd magis accedit ad nām vinētis facili⁹ credi p̄t eē de⁹. israelite aut in egypto q viderāt deū apim q apud egyptios fin gulis ānis appet 2 an eos currit: 2 de manu eoz cibū sumit 2 aliq futuroꝝ signa oñdit: 2 cū vñ die apparuerit in āno nō aparet postea in toto illo āno. est at dies cert⁹ in quo appet: 2 tūc egyptij p̄sto sunt celebrare magnā festiuitatē 2 occurrere ei cū oī gēie valoz musicoz de quo late dictū ē Exo. 2. et. 3. 2. iter egyptios ḡ nullus de⁹ in cōparatiōe hui⁹ h̄ in aliq venerationē. iō israelite q i egypto fuerūt mltō tpe: sepe viderūt istū deū apim in foza boutis pcedētē egyptios: 2 ipsi eū colerēt cū ceteris egyptijs. 2 ista fuit cā ḡre in exitu de egypto nondū plenīs q̄ttuoz mensib⁹ ab exitu cū moyses eēt cū deo in mōte accipiēdo legē israelite fabricauerūt sibi deū 2 nullā aliā formā fecerūt nisi vitulū Exo. 3. 2. ita ḡ nūc memoriā hñtes illi⁹ dei egyptioꝝ quē verifimili⁹ deū putabāt fabricauerūt mandato hieroboā vitulos. Itē istō factū ē iroducēdo auctitatē aarō q erat sūm⁹ sacerdos 2 deo acceptabilis: 2 tñ ipse fabricauit vitulū Exo. 3. 2. Itē p̄limi israelitaz putauerūt q cū iste eēt de⁹ viuēs potēs moueri ante eos iste erat q eduxisset eos de egypto: 2 ob h̄ fabricato vitulo p aaron cātauerūt ecce dij tui israel q eduxerūt te de terra egypti. Exo. 3. 2. nūc igit tenētes eādē opionē fabricauerūt vitulos 2 vixerūt ecce dij tui israel q eduxerūt te de terra egypti vt p3 in lra. nulla ḡ alia imago veniēti⁹ visa est. C. Queretur vlti⁹

Tertius Regum. * Abulenſis k iij

Qd. 24

Hieroboā q̄ fecit duos vitulos 2 non vñcū tñ

Rñso

P̄ia rō.

Scōz

Questio. 2. 5.

Rñso. P̄ia rō.

Scōz rō.

Qd. 26

Hieroboas
quo plua-
fit iſrlitis a
dozare deū
in duobus
locis

quo potuit hieroboas pſuadere iſraelitis qd coleret deū in duobus
tēplis: nā ſc legē Leuit. 17. et Deut. 12. ſtatutū erat vnicū eē lo-
cus ſanctuarij. C Rūndēdū ſc iosephū. 8. antiquitatū pſuaſit hoc
qd rōne quaſi nālī dixit. n. qd deus vbiq; eſt: iō non magis in
vno loco qm in alio coli pōt. ſi. n. deus eſſet vt hō q vnicū locum
h3 ſuēiens erat in eodē loco cum ſolum coli: qz tñ deus vbiq;
eſt: nō magis pōt impēdi ei cultus in vno loco qm in alio. C Et
ſi forte aliq; de populo diceret cur deus iuſſit in vnicō loco fie-
ri tēplum. C Rūderet hieroboas iſtud factū fuiſſe ad maiorem
ſolēnitatē vt oīs populus appareret ibi: z tñ nihil pbiſet deū
vbiq; coli: z qz ſine maiori labore erat in multis tēplis eū coli
qm in vnicō voluit oſtituere multa tēpla. forte etiā hieroboas di-
xit iſraelitis qz tribus iuda z beniamin erant hoſtes iſpoſ: z ſi
aſcenderēt in terrā eorū ad ſanctuariū poſſent eis nocere: ideo
licitū erat ipſis colere deū in terra ſua. iſta autē ſatis ſunt colo-
rata: ſed potius videt qd hieroboas manifeſte transferret iſraeli-
tas ad idolatriā: nā nō ſolū fecit eſſe multa tēpla: ſed etiā cō-
ſtituit ſacerdotes quoscūq; de pplo qui nō erāt de filiis leui vt
p3 in ſra: ſed iſtud ſc legē erat Nu. 3. et. 16. et. 18. C Queret
vltimus quo iſraelite poterūt pducī ad hoc qd coleret vitulos.
C Rūdet iosephus qz iuducti ſūt ad hoc ſub noīe religiōis. ſ. tāq;
coleret deū in effigie illoz vituloz ſicut nos ſcōzum habemus
imagines. C Sz obijci qz d3 hic ecce oīj tui iſrael. z ſic vocauit
plures deos: z tñ ſc cultū dei eſt plures noiari deos Eto. 20. et
Deut. 4. et. 5. C Sz dicit qdā q accipit plurale p ſingulari ex
additione idiōmatis hebraici ſic p3 Eto. 3. z. ſ. ecce oīj tui iſrael z
tamen ibi vnicus vitulus erat. C Sed iſtud nō ſtat: quia ſi in-
tendūſſet hieroboas deū colere in vitulo vel innuere pſo qm in
vitulo deū coleret nō deberet facere duos vitulos: ſpū qm vt
ſignificaret vnitās dei: fecit tñ duos vitulos z dixit ecce oīj tui
tui iſrael. g v3 q voluit innuere plures deos. Itē hieroboas ſcie-
bat qd deus puniſſet valde iſraelitas qm fabricauerūt vitulos
in deſerto: iō ſi ipſe vellet colere deum nō debuſſet fabricare
imagines vituli. Sed videt qd hieroboas rōnabilr debuſſet facē
vnicū tēplū i terra ſua: z ibi nullā ponere imaginē: ſed facere
oēs ceremonias legales q fiebāt in hierlem: z tñ non erraret a
lege niſi qz extra vnicū locum ſanctuarij faciebat ſacrificia ad
iſtud aut ipſe poterat oſtendere cām rōnabilē aut verifiſimilē. ſ.
q ppter hoſtilitatē quā habebāt decē tribus iuda z beniamin
non deberēt ire in hieruſalē: z ob hoc qd liceret eis in terra ſua
facere tēplū ad colēdū deū: hieroboas tñ oīno deuianit a lege. ſ.
qz oſtituit imagines tāq; deos qd erat poſſimilē ſc legē: et fabri-
cauit tēpla i diuerſis locis: et oſtituit ſacerdotes nō de leuitis: ſz
glibet de populo efficiebat ſacerdos. vnde nihil de lege vide-
batur cuſtodiri. C Dm igitur rōnabiliter qd hieroboas voluit
totaliter detrabere itētiōnē iſraelitarū a tēplo hierlem: ne illuc
euntes reconciliarent robōa: iſtud aut viſus eſt ſibi nō poſſe fa-
cere niſi deducēdo pplm ad opionē totalr ſciā. erat aut poſitio
legis qd deus in vno loco coleret z ſine imagine. ſi aut iſraelite
habuiſſent vnicū locū z ſine imagine i terra hieroboas putaret
aliquē ſibi decē ad obſervationē legis. ſ. qz nō colebāt in illo lo-
co in quo deus ſtatuert. ſ. in hierl3: iō deſideraret ire in hieru-
ſalē. voluit g totalr hieroboas agere ſc legē. ſ. introducēdo imagi-
nes et multa tēpla: z tūc cū iſraelite viderēt ſe nihil ſeruare de
lege quā olim ieruabāt: ſed totalr eē in opione cōtraria nō ſeli-
narent ire in hieruſalē tāq; illud ſibi decēſſet ad cōplēmētū le-
gis: ſed voluit hieroboas qd ſicut populus iſrael z iuda erāt nūc
hoſtes: ita modi colēdi deus iter ipſos eēnt nimis diuerſi. ideo
putādū eſt qd hieroboas voluerit oſtendere illos vitulos eē deos
q eduxerūt iſraelitas de egypto: z qz in lege moſi nō fuerat i-
troducitus talis modus deitatis ſc ſequēter non oportebat fieri
aliquē modū ceremoniarū iſtis oīs de ceremonijs illis que iu-
bebātur in lege moſi. C Et factū eſt verbū hoc in pētū. i. iſta
fabricatio vituloz reputata eſt hieroboas ad magnū peccatū.
C Ibat n. populus ad adorādū vitulū vſq; in dan. i. ibat vſq;
ad ciuitatē dan: qz ibi erat vnus de vitulis vt p3 in ſra. z nō eſt
intelligēdū qd oīs populus decē tribuū iret in dan: ſed quedam
pars eius. nā pp hoc poſuerat duos vitulos vnū in dan z alter
in bethel vt ſic ps populi iret ad vnū tēplū: z ps populi ad alte-
rū. C Et fecit phana in excelsis. i. ſecit tēpla z altaria i montib;
z collibz. pſit vocari excelsa iſta duo: tēpla. ſ. in dan z in bethel
intelligēdo qd nulla alia tēpla vel altaria in tota terra eſſent
hieroboas. z vocant excelsa ſm cōſuetudinē legis oīa loca in q-
bus fiebāt ſacrificia pter ipm tēplū dei. ſic p3. s. tertio. cū d3 qd
populus imolabat in excelsis z qd gabaon erat maximū excel-
ſoꝝ: z tñ gabaon ciuitas erat in qua erat altare oīs: vt p3 ibi-

dē. Aliter pōt intelligi qd pter iſta duo tēpla magna van z bethel
in qb erāt vituli eēnt multa alia altaria in montibz z collibz
h3et populus opportunitatē faciendū ſacrificia in multis locis.
iſtud ē ſuit in tribu iuda z beniamin vt p3 ex pceſſu libri iſtijs
z ſequētis (z ſacerdotes de extremis ppli q nō erāt de filiis le-
ui) i. ſecit ſacerdotes q nō erant de ſtirpe leui: ſicut lex iuſſerat
ſub pena mortis iponens ne qd accederet ad altare pter filios
leui Nu. 3. et. 18. ipſe aut oſtituit ſacerdotes de extremis ppli
i. de minoribz viris toti ppli. extremū. n. eſt duplex. ſ. ſupabun-
dās z deſiciēs: extremū ſupabūdās vocant viri multū honora-
ti z qm pncipes ppli: extremū deſiciēs ſunt infimi de toto pplo.
iō pnt hic accipi extremi de pplo. i. pncipes z optimi: z e ſenſus
q noluit leuitas eē ſacerdotes: ſz pncipes populi fecit ſacerdo-
tes. z huic conſonat qd ipſemet rex ſacit eſt ſacerdos. nā ipſe offe-
rebat ſacrificia ſup altare tāq; ſacerdos vt p3 ſequēt. c. vel pōt
intelligi qd minores de pplo facti ſunt ſacerdotes: z iſtud v3 eſſe
vt poſſet h3i copia ſacerdotū qd nō fieret ſi ſolī pncipes magni
efficerentur ſacerdotes: z huic conſonat qd h3. 2. paralipo. 13.
ſcilicet quicūq; venerit z initiauerit manū ſuam in tauro z in
bobus z arietibus ſeptē ſit ſacerdos eorū q nō ſunt oīj.

C Quomodo hieroboas perſuaſit populo qd eſſent ſacerdotes
de populo z non de leuitis.

Queſtio. 28.

Queret quo potuit hieroboas pſuadē iſraelitis qd eēnt ſa-
cerdotes de populo z nō de leuitis ſic erāt i hierl3.

C Rūndēdū eſt qd hieroboas facit hoc pſuaſit: nā cultus vituloz
differebat nimis a cultu dei ſm legē moſi. ideo nō ſolū in ritu
colēdi ſz et in miniſtris poterat eē oīa: nā variato pncipali. ſ.
deo q colebat poterāt reliqua variari. et qz pplo h3 placeret qd
eēnt ſacerdotes de oīs tribubz. Itē qz ſic fuerat a pncipio z
fiebat iter oēs gētes q ipſi pmoſogeniti haberēt pncipiū honore
in ſacrificiō. ceteris tñ licebat facere ſacrificia. Itē argueret
quadā rōne qm nālī. ſ. de nō eſt acceptor pſonaz Deu. 1. et. 10.
iō qm qz voluerit recto animo colere ipſz acceptabiſ ab eo: ſz
ſacerdotes colebāt deū ſpāliter: iō ad quēcūq; poterat ptnere
fungi ſacerdotio. iſta rōne vtebat chore z ſocij ſui 3 moſen z
aaron p ſumo ſacerdotio aaron: z p ſacerdotio minoꝝ ſtirpis
ſue: qz volebāt iſti qd ad totū populū ptneret eo qd oēs erāt vi-
ri ſancti. vñ dixerunt ad moſez z aaron ſufficiat vobis qz oīs
multitudo ſcōꝝ eſt z in ipſis eſt oīs: cur eleuamini ſup populū
oīj. ſ. accipiētes vob ſacerdotiū Nu. 16. C Queret vlti-
q3 ſuit motiū hieroboas ad faciendū ſacerdotes de populo z nō
de filiis leui. C Rūndēdū qd iſtud poterat eē ad faciendū diuer-
ſitatē iter cultū quē ipſe nūc introducebat z cultū dei q pexiſte-
bat: nā cultus pōt erat p ſacerdotio de ſtirpe leui: nūc aut voluit
hieroboas de oī populo eē ſacerdotes. Scdō h3 eē potuit: qz for-
te iterdum deſicerēt ſacerdotes de leuitis: z tūc populus vt ha-
beret miniſtros iret in hierlm ad ſacrificia q ibi fiebant: iō vt
nūq; deēnt ſacerdotes oſtituit eos de pplo. Tertio h3 potuit eē:
qz oēs leuite receſſerūt de terra decē tribuū pp vitulos factos:
ſi tñ ſacerdotes eēnt ſolū de leuitis oporteret pplm ire in terrā
iuda ad ſacrificia: iō oſtituit de pplo in deſectū eorū. C Iſte cāc
ſz quodā ſunt veriſiles z iſta vltia v3 poſſimilē z tñ nō eſt: qz
nō oſtituit hieroboas ſacerdotes d3 pplo qz receſſerūt leuite: nā
anq; receſſerūt oſtituit ſacerdotes de pplo: imo iſta fuit cā qre
receſſerūt leuite de decē tribubz. ſ. qz iā ipſi nō miniſtrabāt in
officijs ſuis: z tñter nō habebāt redditū aliquos: ſed populares
vſurpauerāt hec. ſic p3. 2. paralipo. 11. ſ. ſacerdotes z leuite q
erāt in vniuerſo iſrael venerūt in hierl3 eo q abieciſſet eos hie-
roboas z poſteri ei ne ſacerdotio oīj fungerēt. C D3 igit q
motiū hieroboas fuit vt placeret populo: erat. n. ſacerdotiū ma-
gni honozis iter iſraelitas z magnoz redditū: iō iſraelite pu-
gnauerūt 3 moſen z aaron q ipſi vſurparēt ſibi ſacerdotiū:
z p h3 oīarent ſup populū Nu. 16. de aut abſtulit ibi iſta cō-
tētiōnem. erat igit populus cupidus ſacerdotij: ſed nō audebat
vſurpare illō pp legē z pncipes vetātes. nūc autē hieroboas vt
poſſet populū inducere ad alia q ipſe volebat voluit cōplacere
ei in h3. ſ. qd eēnt ſacerdotes de popularibz. C Queret vlti-
rūs quo de nō puniuit iſraelitas de decē tribubz vſurpātes
locū ſacerdotū. nā de dixerat qd qm qd accederet ad miniſtrā-
dū ſi nō eēt de ſtirpe aaron moreret Nu. 3. et. 18. Itē p3 hoc in
exēplo: qz chore z ducēti gnaquagita ſocij ſui voluerūt vſurpa-
re ſacerdotiū afferēdo thūs corā altari z oēs ſimul cremati fue-
runt Nu. 16. rex quoq; oīas q alio noīe vocat aīarias voluit
offerre thimiamā z pceſſus ē lepra in frōte ſuitq; leproſus vſq;
ad mortē ſeq. lī. c. 16. et. 2. paralipo. 26. C Rūderi pōt vno mō-
ſz quodā qd iſtō factū eſt ex mīa dei q expectabat conuerſionē
iſraelitarū:

Qd. 27

A

Quo pſua-
ſit adorare
vitulos
Iosephus
Obiectio

Rūſio

Conſu.

Rūſio au-
ctoris.

Qd.

29.

Quomo-
tuo hie-
roboas ſe-
cit ſacer-
dotes de
populo
Primo

Secūdo

Tertio

Contra
iſta ter-
tiā rōnē

Alia rō-
ſio aut.

Qd.

30.

A

Qd deus
nō puni-
uit iſrl-
tas vſur-
pātes lo-
cū ſacer-
dotum
Prā rō.

rex valde catholicus zelator circa cultum dei persecutusque est
valde idolatras ut late patet sequen. lib. c. 23. iste iofias fuit de
domo dauid: qz fuit rex iuda filius amon qui erat rex valde
malus sequen. lib. cap. 21. et filius suus iofias fuit valde bonus
eod. lib. ca. 22. et. 23. (Et imolabit super te sacerdotes excelsorum).
Iste iofias zelo legis occidit sacerdotes idolorum super
altare istud ut in eo in quo peccauerant punirentur. istud autem
iple fecit qz exquisivit oēs idolatras qz erant in terra sua et idola
et cremavit idola et sacerdotes occidit sup istud altare seq. li. c.
23. vocant aut sacerdotes excelsorum. i. altarium qz erat pter altare
qd erat in sanctuario dñi. (Qui nūc i te thura succedunt) nō ē in-
telligēdū qz aliqui de sacerdotibz qui nūcerāt qñ pphā locut⁹
fuit ista occisi fuerint a iofia: qz ab isto tpe vsqz ad iofia fuerūt
multi anī: nā fuerūt qñ octo vel nouem reges de iuda et plures
de israel vt patet cōputando ex successione libz istius et sequen-
tis: sed intelligitur qz occideret sacerdotes qui tempore suo of-
ferrent thus super altare. de sacerdotibus autē istius tps non
dicit qz imolaret eos. i. occideret: sed qz imolaret ossa eorū cre-
mando. vtrūqz. n. fecit iofias. nā sacerdotes illos quos viuen-
tes repit occidit sup istud altare: alios vō mortuos exhumavit
et cremavit ossa eorū super altare seq. li. c. 23. (Et ossa hominū
incendit sup te). iofias exhumavit mortuos quos repit de ido-
latris et cremavit ossa eorū sup istud altare: et istud erat pp duo.
Primo in penā et detestationē istoz idolatrarū. Scdō ad tra-
minationē altaris: qz illud altare fuerat dedicatū ad offerēdū
in eo sacrificia. qz qd tñ ptingebat ossibz mortuoz pollutū erat.
vñ siqs tetigisset cadaver aut ossa humana iacētia in agro vel
alibi imundus erat. Nu. 19. a fortiori qz cū cremarent ossa mor-
tuoz in aliquo loco efficiebāt loc⁹ ille valde imundus. (Deditqz
i oīe illa signū dīcēs). i. imēdiatē vt locut⁹ fuit ista dedit signū
ad pbandū qz euentura erāt qd dixit. nā pphā iste loquebat de
tpe valde longinquo. i. de tpe iofie: et qz adhuc futuri erāt mul-
ti reges ante iofia nō credere hūc. subdidit signū. sic. n. de ius-
serat pphetis qz ad pbationē eorū que dicebāt permittent si-
gna: et sic populus teneret eis credere Deut. 13. et. 18. sic igitur
fuit in isto ppheta qz dedit signū illico. (Hoc erit signū qd locu-
tus dñs). i. p istud signū qd nūc videbitis cognoscetis qd de⁹ lo-
cut⁹ fuit ista que pdixi. (Ecce altare scindet⁹ et effundet cinis qz
in eo est). sup altare cremata fuerāt multa ligna et sacrificia: iō
erat pleni cinere i superficie et qñ scissaz est altare cinis diffusus
fuit. Queret an fuerit istud signū sufficiens ad pbationē
eorū qz dicebat pphā et qz dñs iofia altare. Rndēdū qz si israe-
lite vellēt malignari nō crederēt istud signū eē sufficiens eo qz
poterat fieri sine operatione dei: nullū tñ est sufficiens signū ni-
si qd a deo manifeste est. patet hoc qz altare illd poterat scindi
subito opere demonum: qz ista erat operatio circa corpus. de-
monibus autem libest operari quicquid velint circa corpora:
dum tamen deus non prohibeat eos eo qz vires sue sunt maio-
res viribus rerum naturalium: et tamen ipsi demones sunt mē-
daces: qz ergo nunc altare scindere nō sequebat verum esse
qd ppheta dicebat: qz poterat eē qz demones scinderēt istud al-
tare ad pbationē mendaciorū qz confingerēt. Cōdōm qz qd
istud signū nō iportabat pbationē simpliciter necessariā: qz po-
terat eē a demonibz tñ i ipsos israelitas erat pbatio sufficiens:
sicut assumptis pncipijs falsis in bono syllogismo nō fit aliqz p-
batio necia: et tñ i ipsius cōcedentē pncipia falsa pbatio ē necia
sic si pncipia eēnt vera: s. hieroboā et israelite pūpponebāt se
colere deū verū: et tñ i deū verū demones nō hnt aliqua potē-
statē agēdi etiā res minimas: qd pz in magis pharadis qui nō
potuerunt facere cinifes sicut faciebat moyses et dixerunt dī-
gitus dei est hic. i. ptas dei ipedit nos ista facere. ergo si altare di-
uideretur necesse erat vnū de duobz. i. qz aut israelite nō cole-
bant deū verū et sic poterāt demones contra illos facere signa
ista: aut si colebāt deū qz istud signū a deo veniret cūz demo-
nes non possent agere contra deū. poterat etiā sequi qz ipsi nō
colebāt deū et qz deus faciebat cōtra eos istud signū: sed istud
ipsi minus cōcedent. necesse est ergo vt quocūqz modo dicāt cō-
fiteant signū istud eē a deo nisi dicāt qz colebāt demonē et de-
mones faciebāt ista signa. si aut istud concedāt cōfiteantur turpi-
tudine suā: et satis erat qz ipsi cederēt istud ad h qz deberēt re-
cedere a cultu idolorū. Sed adhuc dato qz vellēt istud confiteri
nō stat. Primo qz ista pphetia admonēbat israelitas ad bonū:
demon tamen nūqz incitat ad bonū. ideo nō erat a demone.
Scdō pz qz demones non sunt inter se diuisi ita qz aliqz sunt cō-
trarij alijs: sed oēs concordāt ad malū: nō stat ergo qz cū qdaz
demones conent fallere hoies vt colant eos qz i. conarentur

reducere homines a cultu idolorū faciēdo signa cōtra illos: ista
ratione vtrū christus contra phariseos cū ipsi dicerent qz chri-
stus ejiciebat demonia in potestate beelzebub. Matt. 12. i. oē
regnum diuisū contra se deolabit⁹: et si sathanas sathanā ejicit
aduersus se diuisus est: quomodo ergo stabit regnū eius. q. d.
nō pōt stare si diuisus est: et tamen sathanas et regnū suū stat.
ergo non est diuisus. necesse est igit qz istud signum non fieret
a demone sed a deo: et consequenter pphetia erat vera.

Queret ulterius quis fecit istud signū. hic non querit an de⁹
vel demon egerit: qz iam pbatū est qz nō fuit a demonibz. Sed
stat dubiū cū fuerit ex parte dei an fuerit a deo vel ab angelis.
Ratio dubij est: qz quedā interdū fuit ex parte dei que necesse
est a deo solo fieri sicut si aliqz a morte suscitē. alia autē sunt
que a deo fieri nō possunt eo qz includunt ipfectionē motus et
successionis que in deo nō cadunt. Dicendū est qz istud signum
potuit viroqz mō euenire. i. a deo vel ab angelis: nam poterat
istud altare subito diuidi: operationes autē subitanee satis deo
cōpetunt eo qz non dicunt in eo aliquā ipfectionē: potuit etiā
fieri per angelos: qz ista operatio erat in materia corpali et nō
erat infiniti vigoris: ideo per angelos expleri poterat. quocūqz
ergo modo dicatur non est inconueniens.

Lum. 10. tribus colerent idola an tribus iuda et beniamin
tenebantur ex lege pugnare contra illas. Questio. 5.

Queretur ulterius cum israelite colerēt idola an pos-
sent tribus iuda et beniamin pugnare cōtra
illos et an tenerent ad hoc. Aliqz dicit qz non poterant pu-
gnare eo qz deus vetuerat pcedēti. c. israelitis pugnare contra
israel. Cū contrariū videt qz possent qz Deut. 17. dicit qz cum
aliqz coleret idola lapidaret⁹: et non solū si esset vnica plonia. s. et
etiā si eēt ciuitas pugnādū erat contra eā et delēdi erant qz ma-
nebant ibi Deuter. 13. Itē non solū si esset vna ciuitas: sed
etiā si essent due tribus vel tres vel maior pars israel pugnan-
dū erat contra eā. sic pz qñ due tribus et dimidia fecerūt altare
magnum apud iordanē. nam relique tribus voluerunt pugnare
cōtra eas Josue. 2. et. 2. pugnant nō nisi ille due tribus et dimidia legi-
time se purgassent de crimine eis obiecto vt pz ibidē. Ali-
quis dicit qz tribus iuda et beniamin poterāt pugnare cōtra de-
cem tribus et mererent valde: tñ non obligabant pugnare eo
qz israelite erāt multi et ipsi pauci. Dicendū qz ista excusatio
non stat: qz tribus iuda et beniamin audebāt pugnare cōtra de-
cem tribus pro reintegratiōe regni et pugnaissent nisi de⁹ ve-
tuisset pcedenti. c. ergo nō excularent pugnare pro causa ido-
latrie. Rndendū est qz israelite a pncipio erāt vnus popu-
lus: et tunc rectores totius israel debebāt sollicitē agere ne in ali-
qua parte terre sue colerent idola: et sic deus loquitur Deut. 13.
et. 17. tāqz israel esset vnus populus cū dicit⁹. si audieris in vna
vrbū tuarū: tunc israelite obligabant contra quātūqz ptem
populi pugnare reducēdo eam ad cultū dei vel occidendo oēs
delinquētes. nunc aut israel nō erat vnus populus sed regnū
iuda erat per se et regnū israel p se et fuerat confirmata ista di-
uisiō ex sentētia dei pcedenti. c. ideo iā nulla cura erat viris de
regno iuda de israelitis qz colerēt deū vel nō: et sic nō obligabā-
tur pugnare contra illos p idolatria. Itē patet qz si obligarent
pugnare contra eos peccassent si nō pugnant: et tñ aliqz re-
ges fuerūt boni inter israelitas de gbus dicit qz in oibus bene
se habuerūt pter qz non abstulerunt excelsa vt dicit de rege
asa. infra. 15. sic etiā fuit de Ezechia sequēti lib. c. 18. et tamen
isti non pugnaverūt cōtra decē tribus israel p idolatria. qz vñ
nō obligabant. aliqz diceret de eis qz nō pugnaverūt i israel
sic dō qz nō abstulerūt excelsa. Dicendū tñ qz licebat eis pugna-
re cōtra israel pro hac causa et facerent aliquod opus superero-
gationis in quo valde mererent. Ad rationē pro prima par-
te dicendū qz deus vetuit ibi pugnare contra decē tribus eo qz
non pugnat⁹ pro idolatria: sed pro reintegratiōe regni. etiā
quia nōdū israelite fecerāt vitulos in quibus idolatruerunt:
post idolatriā autem non vetuit pugnare contra illos: vnde si
beniamin et iuda voluissent pro hac causa pugnare cōtra israel
non solum non fuissent prohibiti: sed etiam fuissent a deo val-
de adiuti: si tamen vellēt iste due tribus pugnare contra gen-
tiles quia colebant idola: s. gentiles peccarent colendo ido-
la tamen israelitis non liceret pugnare contra eos ex hac cau-
sa: eo qz deus ista peccata non puniebat nunc nisi in iudeis: qz
dederat illis legem. in alijs autem gentibus quibus non erat da-
ta lex puniebantur ista peccata in alio seculo. Istud colligitur
amos. 3. scilicet tātmōdo vos cognouit ex omnibus cognatio-
nibus terre: i. circū visitabo sup vos oēs iniquitates vras: qñ di-
cat vos

Qd. 3.

Scissio al-
taris an fue-
rit sufficiens
signū pphē-
tā vā dicē.

Rñso

Qd. 4.
An istud
signū po-
tuit eē a
deo vel
ab ange-
lo.

A

Prima
opi.
Cōfu.

Secunda
opi.

Cōfu.

Rñso

Ad rōnē
p prima
opi.

cat vos cognoui dando vobis specialiter legem et non alijs ge-
tibus: id punia oēs iniquitates vestras hic et iniquitates aliarū
gentiū nō puniā hic. Itē p3 q2 israelite nō bēbant ius pugnādi
cōtra aliquā gēte p peccatis ei? nisi inquantū lex iubebat: et tū
lex nō cōcedebat israelitis pugnare cōgētes p idolatriā: q2 tūc
oēs gētes et oī tpe licuisset eis bellū qd falsū est: id solū erat istud
inter israelitas. Ad rōnē p alia pte oīs q2 israelite obligabānt
pugnare cō quoscūq2 idolatrātes q essent ps populi ipsorū: et tū
decē trib? erāt nūc vt populus distinct? id nō tenebant pugna-
re cō illas viri de regno iuda. (Lūq3 audisset). hic ponit scōm
hui? c. i. quo rex rebellās diuine monitioni pcutit. voluit. n. rex
tenere pphētā illū tāquā offendētē se et pcutus est. et oī. (Lūq3
audisset rex fmonē boīs dei). i. postq3 audiuit irat? esset: q2 ista
verba dixerat i pūdicū? et cēptū ei?. (Quē in clamauerat? s al-
tare i bethel). i. sermo pphē nō dirigebat ad regē nec ad aliquē
de populo: sed cō solū altare: et tū redūdabāt in pūdicū regis et
oīm israelitarū. (Extēdit manū suā de altari). erat. n. rex in alta-
ri tūc ponēdo thura et sacrificia qn loqbat ppha et audito ser-
mone iussit eū teneri. (Dicēs apbēdite eū). dicit h3 q2 forte vole-
bat occidere eū. nā multi reges ponebāt pphas in carcerib? vel
occidebāt eos q2 pphabāt cō ipsos. sic fuit de elia q2 p mediū
serrāt? est a rege manasse. sic et fuit de hieremia q2 posīt? fuit in
lacu et in carcere vt sepe p3 in libro suo. sic et fuit de amos pro-
pheta q2 pp hoc q2 pphētabat cō israel pcutus vete in capite oc-
cusus est. de his hieronim? in plogis sup singulos pphas: et in
libro suo de illustrib? viris. et sidorus i libro de ortu et obitu pa-
triū. (Et exaruit man? ei? quā extēderat cō eū). i. illico vt extēdit
manū exaruit et nō potuit retrahere eā ad se. istud factus est vt
cogitaret hieroboā q2 ppha ille a deo veniebat. (Nec valuit re-
trahere eā ad se). istd fuit signū pfecte ariditatis. i. q2 māsit ma-
nus ita imobilis ac si fuisset lapidea. S3 adhuc oīm q2 istd po-
terat fieri a demōib?. nā poterat demō reddere brachiū ita stu-
pidū q2 nō posset illd mouere hieroboā: istd at eēt q2 demō te-
neret brachiū inuisibil? vt videret ipsi hieroboā q2 nō tenebat
ab aliquo h3 q2 ipsenō poterat mouere illud et putabat q2 defice-
rent vires in brachio: et tū fmyeritatē sanū eēt. sic. n. legis i vita
beati Bartholomei et alibi q2 demōes sanarēt aliquos ab egri-
tudinib? nō qd q2 vere sanarēt: h3 q2 ipsi demōes verabāt eos
et postea cessabāt verare: et p h3 dicebant sanare. (Altare quoq3
scissus est et effusus est cinis de altari). i. rege manēte sup altare
scissus ē ipm altare: et tū nō cecidit rex eo q2 nō fuit ruptū p pte
illā i q2 erat rex. (Juxta signū q2 pdirerāt viri dei i sermōe dñi).
i. istud factū est illico vt cōpleret signū qd pdirerāt ppha in ser-
mone dñi. i. ex pte dei. (Et ait rex ad virū dei). cognouit rex
manifeste q2 iste ppha loqbat ex pte dei cū ostēderet tot signa
et pugnaret de? p ipso: id pcutit q2 oraret p se ad dñm. (Depre-
care faciē dñi dei tui). i. deprecare corā illo vt me sanet. dicit at
dñi dei tui nō q2 significaret hieroboā aliū eē deū suū et alium
deū illi? pphē: h3 dixit deū tuū. i. q2 tibi spālter grāt? ē vel q2 spā-
liter p te pugnat. sic. n. dixit laul ad samuelē. s. i. l. c. 15. i. pcepit
populus meliorib? ouib? et armētis vt imolarent dñm deo tuo
i. dñm qm tu spālter diligis vel q2 tibi spālter loq3. nā et ille erat
de? laulis cū laul nō eēt idolatra. (Et ora p me vt restituas ma-
nus mea mihi). i. ora vt restituas man? mea i offm suū: q2 non
poterat eā retrahere ad se: et erat q2 nō hns manū. (Oravit vir
dei faciē dñi). i. oravit corā deo. iste modus loquēdi venit ex cō-
suetudine: q2 cōueim? dicere q2 aliq3 exorauit aliū q2 querit
eū ad mīa: et q2 ista apparēt i vultu. i. q2 qn aliq3 h3 vultū pla-
cidū assentit: et qn h3 vultū tristē nō cōdescēdit: id nō alud est
q2 aliq3 ipetret nisi q2 inclinēt faciē elter? ad mīam: et istud est
orare faciē dñi in quo ista nō sunt: tū nos loquimur de deo vt de
homine. (Et reuersa est man? ei? ad eū). i. potuit eā ad se retra-
here: q2 prius erat extēta et immobilis. (Et facta est sicut pri?).
i. potuit eā mouere ad oēm partē sicut prius mouebat et facere
quicq3 pri? faciebat. ¶ Queret quō cāta fuit ista egritudo
a deo: et quō fuit inducta sanitas. ¶ Rēspōdēdū q2 istud pote-
rat fieri duplīter. Primo mō nō cādo verā egritudinē nec
verā sanitatē: sed apponēdo impedimētū et tollēdo illud. Se-
cundo mō causādo verā egritudinē et verā sanitatē. De pmo
patet vt si dicamus q2 deus nō subtraxit aliquas vires brachij
hieroboā nec dissoluit cōpages ei? sed solū ligauit illud ne pos-
set moueri: q2 tū hieroboā nō videret quomō erat ligatus pu-
taret se vere carere virib? brachij et esse ablātā oēm crimonā
neruorū et musculorū ad motū: et postea orante ppheta deus non
adderet aliquas vires brachio hieroboā nec reduceret aliquā
armonia q2 ibi nō esset: sed solus cessaret impedire motum bra-

chij. vt pote si brachiū alicuius ligaret funibus non posset illud
mouere: ac si esset carēs virib? et ablatis vinculis moueret illd.
nā ibi nō erat aliq3 egritudo aut sanitas. hic at sic esset: sed solū
differret q2 vincula ista et solutio vident? vinculū aut inductū a
deo vel solutio nō videt? id putatur ibi cāta egritudo vel sani-
tas. ¶ Secūdo mō pōt hoc intelligi q2 deus vere abstulisset vi-
res brachij hieroboā et oēm armoniam motus: et reliq3et bra-
chiū desiccātū velut si esset mortuū: et tūc si māneret brachiū in
illa dispōne nō posset aliquo ope naturali curari. Lūz vero de?
restituit brachiū ipsi hieroboā fuit q2 supnaliter causaret sani-
tatē dando vim motuā et armoniam ipsi brachio: et carnosita-
tem quā prius. ¶ Primus modus istorū sanitatis vel egritudinis
poterat p demones et per angelos fieri. nā ibi nō erat aliq3 sani-
tas nec egritudo: h3 solū tenere brachiū violēter ne moueatur et
cessare ab illa detentiōe. Secūdos autē modus nō poterat fieri
per demones vel angelos: q2 isti nō possunt causare imēdiate
et per se aliquā sanitatē: imo nec possunt aliquā egritudinē cau-
sare. q2 p3 q2 isti sunt spūs et nō habēt aliquas vires nisi ptenen-
tes ad intellectū et volūtātē et ad motū: id si causant aliquā natu-
ralē qualitātē vt calozē frigus albedinē nigredinē egritudinē
sanitatē: necesse est q2 aut istud sit p creatiōe. s. creādo illā q2 li-
tatē sine aliq3 dispōne materie aut sit p aliq3 pncipiū opatiū p
q2 limitant ad pductionē illi? q2 litatis sicut ignis p calozē deter-
minat ad calefaciēdū et desiccādū: et hō per virtutē generatiuā
determinat ad pducendū hominē et nihil aliud. h3 angeli nul-
lo mō istorū possunt pducere ergo impossibile est q2 causent ali-
quā qualitātē nālē. De pmo p3 q2 nullus cōcedit angelos posse
creare cū creare sit infinite potētie: id nec rē magnā nec parua
creabūt: q2 nō est maioris ptātis creare mūdum q2 creare mu-
scā cū vtrūq3 sit infinitū: et vnū infinitum nō est maius alio nec
minus. De scōdo mō p3 q2 āgeli nō hnt aliq3 pncipiū pductiū
per q2 determinēt ad pducendū aliq3 qualitates: q2 ista pnci-
pia solū sunt in corporib? et reb? corporeis. Angeli autē sunt puri
intellectus: ideo solū hnt vim intellectiūā et volitiūā et vires im-
pulsiuas ad mouēdū aliqd localiter vt rēstēdū motui iste ite vi-
res nō sunt pncipiū pductiū alicuius qualitatis nisi intellectio-
nis et volitiōis et motus q2 nō sunt q2 litates nāles sed actiones et
passiones: vel saltē nō ptenēt ad spēs naturalū q2 litatē. Item p3
hoc q2 angelus similat hōi quātū ad intellectū et volūtātē et po-
tentiā motuā. i. q2 sicut aia nra mouet corp? ita angelus posset
mouere h3 nō sit vnitus corpori formaliter. differūt autē quan-
tū ad magis et minus in actib? istis. i. q2 angelus plura et per-
spicacius potest intelligere et rectius pōt velle et maiores magni-
tudines potest mouere et portare: et tū angelus non poterit per
intellectum nisi intelligere: et per volūtātē solū poterit velle
et per potētiam motuā mouere. sicut homo nō potest per in-
tellectum suū aut vires corporeas causare aliquā qualitātē
naturalem nec dispōitiōe ad illam: ideo angelus non poterit
cārī cum solum habeat eadem principia tria. ¶ Dicendū igitur
q2 impossibile est angelos quantūq3 potentes causare ali-
quam naturalem qualitātē vel dispōitiōem ad illam: sed so-
lū causabunt applicādo actiua naturalia passiuis sicut medi-
cus agit: et in hoc non excedunt homines nisi sicut excedit medi-
cus sapientissimus medicum imperitum: q2 angeli cognoscunt
omnia secreta nature nos autē rara cognoscimus. ideo illi pos-
sunt facere opera naturalia mirabilia que nos putaremus esse
potius miraculose facta q2 naturaliter: etiam curarent egritudi-
nes facilliter quas nos putamus incurabiles. De deo autē oi-
cendū q2 ipse non causat aliquā naturalem qualitātē tā-
q2 habens principium determinatum in se ad qualitātē il-
lam: quia istud impossibile est esse nisi virtutem corpoream:
Deus tamen causat virtutem naturalem creādo. vnde per idē
principium causat frigiditatem et calozem scilicet per solām
infinītā potētiam. Hijs visis patet q2 demones non pote-
rant aut angeli secūdo modo causare sanitatē istam aut egri-
tudinē in brachio hieroboā: q2 tūc causaret ibi verā egri-
tudinē et verā sanitatē et causaret eam naturaliter. s. appli-
cādo aliquas res naturales causatiuas egritudinis vel sanita-
tis: et tūc natura nūquā operatur in inflātū vel suboto: sed in
successiōe: ista tamē egritudo et sanitas brachij hieroboā fue-
runt subito causate: ideo nō potuerunt per demones aut ange-
los isto secūdo modo causari: sed solū primo modo. a deo au-
tem poterāt causari vtroq3 modo. (Locutus est autē rex ad
virū dei). vidit. n. q2 per eū subito sanat? est et subito etiā egro-
tauerat: id voluit eū honorare nimis. (Veni mecum domū vt
prandēas). erat. n. ciuitas bethel i qua erat nūc ppha et ibi ha-

Scōdo mō.

Angeli qd
possunt p-
ducere.

† bebat hieroboā domū: et inuitauit pphētā vt iret illuc. (Et da-
bo tibi munera). voluit rex satisfacere sibi in aliquo: qz nō so-
lum inquantū erat vir dei honorāndus erat: sed etiā qz curaue-
rat ipsum debebat ei spālter retribuere gratiarū actiones.

Q. 7

A

hieroboāz
an sit pp
signa puer
sus ad deū.
Risso

Queretur an hieroboā per hec cōuersus est ad deū vel quare
nō cōuersus fuit. Respondendū qz hieroboā vel fuit pro tūc
cōuersus pponēs renunciare idolatrie vel saltē fuit facilis ad
cōuersionē: qz p3 ipse honorabat nimis virū dei volendo da-
re munera et inuitādo ipsum: si tñ nō esset facilis ad cōuersionē
nō fecisset hec: qz conditio est ipsorū nolentū assētere doctrine
qz nō solū doctrinā fugiant: sed etiā ipsos doctores oderint: cuius
vero quis diligit ipsum q bona p̄dicat facile est vt etiā verba
sua diligit et cōuertat. Lū autē dicit quomō nō cōuersus est hic
roboam. Dicendū qz ppheta malus puerit ipsum innēdo qz
ppheta primus nō venerat a deo: etiā qz ipse vidit q ille pphē-
ta occisus est a leone. si tñ verū esset qd dixit et deus misisset eū
nō potuisset leo cū occidere: quis autē fuerit modus quo pphē-
ta malus regē puerere potuit. i. declarabif. (Responditqz vir
dei ad regē si dederis mibi mediā partē domus tue nō veniāz
tecū). nō assensit vir dei cōiūio: qz per deū fuerat p̄bitus:
ideo dixit q si daret ei mediā partē domus sue nō faceret: imo
si daret totā domū et quicqd in orbe erat: qz nō debemus trans-
gredi p̄ceptū dei pro oibus q in orbe sunt. etiā si voluisset hie-
roboam occidere pphētā nisi veniret ad cōiūiū cū ipso tene-
bat mortē subire ne iret ad cōiūiū qd deus vetuerat. simile vi-
dit balā ariolus ad nūcios balach regis si dedit mibi balach
plenā domū suā argenti et aurī nō potero p̄terire sermonē oīi
dei mei Nu. 24. (Nō veniā tecū nec comedā panē nec bibam
i loco isto). oīa ista vetita fuerāt: iō nō licebat ei facē istoz.

† Cui vetuerat de pphē ne comedēt vel bibēt i bethel. Q. 8.

A

Queretur quare deus vetuerat pphete comedere vel
bibere in loco illo. Respondendū qz hoc
fuit ad magnā detestationē idolatrie viroz q erant in loco illo
vt signaretur q de bebat illos exosos: et ipsi erāt iam deterio-
res gentilibz: qz cū gentilibz licebat aliqui comedere et bibere:
cū ipsi aut nō licebat. Itē fiebat hoc vt verecūdarent: et cōuer-
terent respiciētes abiectiōē suā. sic enī fit i exōicatis: qz vt fa-
cilius redeant ad cor nullus eis cōicat: et sic ipsi erubescunt q
sint indigniores ceteris hoibus: et rubore confusi tedio affecti
cōuertant et obediat ecclesie. Aliter pōt dici q fiebat ad de-
testationē loci illius in quo erat idoli: et istud adhuc appet ve-
rius: qz nō vetuit deus isti pphete comedere aut bibere in tota
terra decē tribuū: sed solū in loco illo vnde in alijs locis come-
dere poterat. Causa huius est: qz ciuitates in quibz colebant ido-
la debebāt esse sub anathemate ita q cremarent et deleant: et
tñ nō accipent inde israelite ad cibos vel ad alios vsus suos
aliogn efficerent ipsi anathema sicut ipse ciuitates vt p3 Deut.
13. nūc aut ciuitas ad quā iuit pphā erat idolatrā: ideo erat
tāquā anathema: et nō licebat ei aliqd accipere de illa ad cibū vel
alias: et qz nulla alia ciuitas erat nūc in toto israel habēs idola
nisi ista non erat aliqua subiecta anathemati nisi hec. p3 hoc: qz
ista fuit prima dies in qua israelite coluerūt idola sub hierobo-
am: ideo illa die fecit hieroboā solēnitatē magnā ad dedicatio-
nē idolorū. et sic nodū erāt facta altaria per terrā israel nec erat
portatus vnus de vitulis in vrbē dan: sed erāt tūc ambo in be-
thel: sola ergo ista ciuitas erat supposita iterdictio: in alijs vero
locis terre illius nō erāt idola: ideo nec anathema et poterat ibi
ppheta cōedere et bibere. Sciēdū tñ q ista fuit ratio diuini
mandati: si tñ deus nō prohibuisset pphete comedere ibi dato
q essent ibi idola liceret comedere et bibere ibi. naz tēpore quo
israelite seruabāt legē et ponebant ciuitates idolatrā in ana-
thema licebat viris israel cōicare cū habitatoribz illarū ciuita-
tum in oibus cōtractibz: et in cibo et potu quousqz per sentētiāz
iudicū subijcerent ciuitates anathemati et denunciarent pugnā-
dum cōtra illas: ideo mādātū dei solū obligauit hic pphāz.

Q. 9

A

An licet p-
phe accipe
munera a
hieroboā.

Queretur vlti? an liceret isti pphete recipere munera a hie-
roboam. Respondendū qz aut dubitat hic an posset recipere
ex eo q erat ppheta: et nō est pro precio diuinādū: et de hoc de-
clarabif sequē. c. aut querit si liceret ei accipere eo q deus vetue-
rat ei comedere vel bibere in loco illo. Et dicēdū q nō erat illi
citū pphē accipere munera a hieroboā eo q pphā nō obligabat
nisi ad ea q de iusserat de tñ solū dixit q non comederet nec
biberet in loco illo: iō ad hoc solū obligaret: si tñ crederet q il-
la vrbis erat vere subiecta anathemati nō liceret ei accipere mune-
ra de rebz q in loco illo erant: qz postqz ciuitas subijciebat ana-
themati oīa q ea erāt illicita reputabāt: et nulli licebat aliqd

accipere de illis aliogn efficeretur ipse anathema Deut. 7. et. 13. et
deberet occidi sicut achā lapidat? est qz accepit aliqd de anathe-
mate hierico Josue. 7. nō erat tñ hic vere anathema: sed de re
putabat locū illū tāquā anathema quātū ad aliq: iō solū erat il-
licita ad accipiēdū ea q ipse vetuerat exp̄sse: s3 nō vetuit accipere
munera: iō poterat pphā accipere illa: qz tñ accipiēdo illa aliquo
mō approbaret ipz datē: et h reputaret i p̄ctū noluit accipere.

† An i casu famis liceret pphete comedere. et quomō mādātū
dei interdū nō recipiunt expōnē bñ tñ mādātū hoīz. Q. 10.

Queretur

ta famis vel sitis ita vt videret moriturus
nisi comederet vel biberet: an liceret ei comedere vel bibere in
bethel. Aliqz dicit q sic: qz oēs leges būane et mādātū quo-
rūcūqz oīoz sic intelligunt obseruādā iquātū ex eis nō sequit
mois vel magnū dānū ipsius obseruātis: vt pote de ieiunio nō
obligabit ille q incidit in tale piculū q moriturus sit nisi come-
dat. intelligit ergo debebat p̄ceptū si nō accideret pphē ali-
quis casus in quo moritur? eēt nisi comederet. Respondēdū
q etiā si talis casus euenisset vt apperet pphētā manifeste mo-
riturū nisi comederet nō debebat comedere nec bibere: s3 expo-
nere se morti expectādo qcqd de illo de agere veller. Cum
aut arguit q leges humane et mādātū sic intelligunt vt nō ser-
uent qn obseruatio vertit in magnū dānū ipsius obseruantis.
Dicēdū q in legibz et mādatis humanis istud obseruādū est: eo
q recipiunt interpretationē leges at diuine nō recipiunt interpre-
tationē in oibz casibz. Pro quo sciēdū q leges humane: et
mādātū aut vāntur vniuersaliter: ita q nō exp̄mant in eis oēs
circūstantie obseruatiōis suarū aut dant p̄ticulariter quātū ad
oēs cerimōias vel circūstātiās obseruatiōis. Si pmo mō reci-
piunt interpretationē ita q in quocūqz casu ex obseruatiōe legis
malū eueniat nō obseruet: qz interpretari debemus q legislator
in casu illo noluerit obseruari: et tūc vtimur ep̄lreya q est vire-
ctiua iustit p̄positi vt patet. 5. Ebi. Si at scō mō lex nō suscipit
interpretationē cū cōstet de oibz circūstātijs quas legislator vo-
luit obseruari: et tñ si ex obseruatiōe legis sequat magnū malū
non obligabit aliqz ad illā legē in tali casu eo q simpliciter est
iniusta: et illa definit esse lex: nec legislator potuit obligare sub-
ditos ad seruādū aliqd in quo sequebat magnū malū ipsorū. Et
ideo i casu isto nō vtimur ep̄lreya interpretādo tale mādātū vel
legē: qz nō pōt suscipere interpretationē: sed oīno cōtēnit tāquā
nō hñs vires ad obligādū. Si at loqmur de lege aut mādā-
tis diuinis: aut illa dant generaliter ita q nō exp̄mant oēs cir-
cūstātie obseruatiōis in eis: et tūc pmitit nobis interpretari leges
dei. s. q in quocūqz casu repiamus malū sequi ex obseruatiōe
nō obseruemus: qz rōnabile est intelligere qd i tali casu de nō
intellerit. si at mādātū dei est p̄ticulariter datū et exp̄mit oēs
circūstātiās obseruatiōis est obseruādū ad oēm euentū siue
bonū siue malū sequat nobis inde: vt pote si deus viderit alicui
iubeo qz hodie eas vsqz ad talē locū. dato q iste incipēs ire re-
periat hostes in via et si vult trāsire verisimiliter p̄sumit q mo-
rietur nisi de eū miraculose custodiat: dico qz debet se expone-
re morti et trāsire. si tñ aliqz oīs tēpōralis etiā si esset p̄ iube-
ret alicui qz iret hodie vsqz ad talē locū et repiret hostes nō te-
nebat trāsire. qd p3 qz interpretādū est mādātū istud. s. q intel-
lexit oīs ille in casu in quo iste cōmode poterat ire: et si forte cō-
ster qz intellerit qz iret ad oēm euentū etiā si se exponeret mor-
ti certissime nō tenebat ire: qz nullus hō pōt obligare aliū bo-
mū ad talē casum. De deo aut diuinitudo est in duobus.
Primo qz nō possumus dicere q forte de nō p̄cogitauit an
essent ibi hostes in via: et ob hoc iussit ire sicut si esset mādātū
alicuius hoīs qui posset nō aduerrere istū casum nō ergo pote-
rit recipere interpretationē istud p̄ceptū dei. s. ego teneret ire ho-
die ad illū locū nisi seq̄ret aliqd malū mibi eūdo: qz de bñ no-
uerat qz hostes futuri eēt in via vel q alia picula mibi accide-
re poterāt: et tñ iussit qz ire. ergo ita intelligēdū est istud p̄ceptū
ac si diceret de in via sunt hostes: et tñ iubeo qz yadas. Secun-
do differt p̄ceptū dei a p̄cepto hominū: qz sigs hominū qntectū
qz ptātis iussit alteri facere id ex quo manifeste sequit moīs
vel valde magnū dānū nō tenet ad illud: eo q nullus pōt obli-
gare aliū ad tale et si sit seru? su. de at pōt obligare eū ad qd-
cūqz vult: nā et sine aliquo demerito pōt ipm occidere iuste: iō
pōt nos obligare ad faciēdū illa in qb moriamur: et p̄ceptū est
iustū. Nūc at i p̄posito de isto pphā. dōm ē q cū de dīffert et p̄-
ceptū limitatū qntū ad oēs circūstātiās dicēs si cōedes nec bibes
i loco isto si licebat ei cōedē aut bibē et si accidisset ei famis vel
sitis ad mortē: s3 tolerare debebat qcqd euēiret: qz de qn ipoluit
istud

Etiam si
apparet
pphetay
moriturū
nō debe-
bat cōe-
dere i be-
thel.
B
Lex būa
na et oīa
na diuer-
simode
obligant
*Prima

Secūda
vna

L
Dzia lo-
gis ciui-
ne ad bu-
maria.

istius viri dei rex erat iam quasi conuersus ab idolatria vt supra declaratur: est timeret perdere regnum. credidit igitur iste propheta sener qd si consideret vel saltē persuaderet verba viri dei fuisse falsa: ita vt rex maneret secure in sua idolatria mereret magnū honorem apud regē: qd p h putaret rex sibi regnū māsū se cure si posset i sua idolatria manē nō pmittere ppolo ire i bierk ad tēplū: hoc at credidit sufficēter persuadē iste ppha sener si faceret qd vir dei moreretur: qd p h ostēdet eū fuisse mentitū: qd pp istud de fecerat eū occidi. f. qd i noie suo mētū fuerat tē rex nihil timeret credēs qd vba viri dei fuerāt fallia. credidit at propheta sener qd deducēt ad mortē virū dei si inducēt eū ad agendū mādatū dei. f. si comedēt vel bibēt in bethel: iō finxit se fuisse missum a deo ad denūciandū ei qd comedēt in bethel: t sic re duxit eū t comedit atq; peccauit. Queretur vltē: de isto ppha an eēt ver? ppha. Aliq dicit qd nō erat ver? ppha. f. ppha dī sī idolor: nā erat aliq arioli t augures q nigromatice t p artes supsticiofas p dīcebāt iterdū aliq futura t denūciabant aliq abscondita: t pp occulta q reuelabāt vocabant pphē sē pphete dei. istud at apper: qd iste morabatur cū idolatris quos de valde detestabatur. si tñ fuisset ppha dei fugēt de medio illoz cū viro dei iussim eēt qd nō comedēt nec bibēt in loco illo. Itē p qd iste conat? est decipere virū dei ad occidēdū ipm: t decepit eū atq; fecit mori. Respondēdū est qd iste erat ver? ppha suscipiens reuelatiōes a deo sic vir dei q venerat ad hieroboā: vnde nō magis poterat vocari vn? ppha q ali? p qd iste accepit a deo reuelationē: nā dī. j. qd cū sederet ad mēsam isti duo fact? est sermo dñi ad pphā q reduxerat eū: t dixit ad virū dei: qd inobediēs fuisti ozi dñi nō inferes cadauer tuū in sepulchrū patris tuo: t istud sic euenit. Itē iste ppha sener dixit filiis suis qd qm moreretur sepelirēt eū iuxta sepulchrū in quo erat vir dei: t qd oia q p dixerat vir dei euenirēt: t tñ sic factū est sequ. li. c. 23. iō erat iste ver? ppha. Lū aut arguit qd aliq sē pphē demoniū. Respondēdū qd nullus pōt esse ppha demoniū: qd ppha est qd recipit a deo reuelationē absconditor: si at p alias artes ingrat occultā nō vocat ppha dei nec demoniū: sed vocabit ariolus vel magus aut phitonis vel alijs noibz supsticiois. Lū at dī qd iste erat sic eo qd bitabat in loco idolatrariū. Dīcēdū qd ex hoc solū cōcludit qd erat malus vir: t tñ nō cōcludit qd nō erat ppheta dei: qd satis stat eē ppheta t esse virū malū: imo poterat colere idola t vacare artibz supsticiois t esse ppha dei. qd p de balā: qd ipse erat ppha dei cū fieret a deo multe reuelatiōes ei t p dixerat mltā de futuris numeri. 23. et. 24. t tñ iste colebat idola faciēdo eis sacrificiū obseruabatq; supsticiofas artes vñ vocat ariolus Deut. 23. Ad scdm cū dī qd iste infidat? ē viro dei vt iudicaret eū ad peccādū t ad mortē. Rīdēdū qd ex h solū pbat qd erat vir malus volēs fouere regi idolatrātū t volens oñdere vba dei esse fallia t inuidēs viro dei ad mortē: t tñ cū oibz malis stat ppha: qd si repugnat spūs pphetic? alicui peccato sic repugnat hī? charitatis cuiusq; vitio: erat ergo verus ppha. (Et ait illi tu ne es vir dei q vēisti de iuda). ppha sener nō cognoscebat virū dei qd nō viderat illū in bethel: iō cū vidit eū sub terebintō qñuit an eēt ipe. (Rīdēt ille ego sum). putauit. n. forte qd eēt aliq de viris bethel q veniret ad qredū de aliquo dubio. (Et dixit ad eū). f. ppha sener ad virum dei. (Veni mecū domū vt comedas panē). ostēdebat iste ppha sener qd veniret ad exhibēdū humanitatē viro dei: t veniebat ad fallēdū ipm. (Qui ait nō possūz reuerti nec venire tecū). nō est sensus qd vir dei peccaret redeūdo in bethel: qd poterat redire dum tñ nō comedēt nec bibēt ibi: qd solū deus vetuerat h. dixit tñ nō possūz reuerti. f. ad comedēdū vel bibēdū. nā ad h solū vocabat eū ppha sener. (Nec comedā panē nec bibā aquā in loco isto). i. nihil comedā aut bibā i loco isto. cetera at comestibilia vel potabilia intelligunt p bec. (Quia locutus est dñs ad me in sermōe dñi). f. de locut? ē ad me in spū pphetico q vocatur sermo dñi. Queretur si ppha sener duxisset cibos de bethel p ipso viro dei an posset comedē illos sub terebintō: t an potuisset iste vir dei emere cibos i bethel vt comederet eos in via. Rīdēdū est qd vba ista solū videbant obligare virū dei ad nō comedēdū in bethel: qd ipse dixit nō comedā panem nec bibā in loco isto. sic. n. mādatū est mibi: ergo poterat cibos sumptos de bethel comedere. Pro h tñ considerādū est qd de? dī cēdo ista illi viro aut subiciebat vrbē anathemati aut nō. si subiciebat dicēdū qd nō licebat viro dei sumē inde cibos: qd que erāt in vrbē anathematizata erāt anathema: t nō licebat alicui qd tollere de illa Deut. 13. si at nō eēt p vba ista ciuitas subiecta anathemati licet viro dei comedē de gbusq; cibis q eēt

in bethel dñi tñ nō comedēt in bethel qd de? h vetuerat: t h vñ itellerisse ppha sener q noluit ducere cibos viro dei de bethel vt comedēt in itinere: s; instigauit vt veniret ad comedēdū cū ipso in bethel qñ alias nō incidēt in penā vel nō agēt mādatū dei. Satis tñ vñ dñm qd nō liceret viro dei emere cibos in bethel vt comedēt illos extra bethel: nec ēt liceret cibos ab alio ei oblatos t ducos de bethel comedē: qd sic fieret fratus mādatō dei: nā ipse iusserat istud ad ostēdēdā detestationē magnā viros bethel: si tñ sumēt cibos inde approbaret res eoz: iō vñ qd nō licebat emere cibos vel accipere gratis oblatos ad comedēdū extra bethel. (Nō comedes panē t nō bibes ibi aquā). f. nihil comedes aut bibes. (Nec reuerteris p viā qua ieris) istud nūc obseruabat vir dei: qd p aliā viām reuertebatur vt p supra. (Qui ait illi: t ego sum ppha filius tsi). i. ego ppha sum t reuelat mibi volūtas dei sic tibi: iō nō debes dubitare ire mecū: qd ego scio qd de? vult. In h. n. nō mētiebat iste sener: qd ipse verus ppha erat sic vir dei. (Et angelus locut? est mibi in sermone dñi). i. apparuit mibi angelus t locut? est mibi ex pte dei. sic enī solet fieri qñ de? reuelat aliqd qd angeli loquunt? illō pphibz t nō ipse de? cū de? nō possit loq vt declaratū est sepe: mentiebat tñ ipse sener: qd angelus dñi nō fuerat ei locutus s; ipse dicebat h ad fallēdū virū dei. (Dicēs reduc tū tecū in domū tuā: t comedat panē t bibat aquā). i. comedat t bibat de gbusq; appofitis. istud at videbat eē vñ simile. f. qd de? cōpateret illi pphete vt nō cruciaret fame: s; liceret ei redire in bethel ad comedēdū. (Fecellit eū t reduxit secū). f. deus nō iusserat h: t reduxit eū tāquā de? mādasset. (Comedit ergo panem in domo eius t bibit aquā). f. comedit t bibit de cibis sibi appofitis. An peccauerit iste vir dei redeūdo cū propheta sene ad comedēdū. Questio. 15.

Queretur an peccauerit iste vir dei redeūdo cū ppha sene ad comedēdū. Aliq dicit qd nō: qd iste vir dei noluit comedere aut bibere in bethel nec recipe munera rege inuitate eū: nūc at nō rediit ad comedēdū t bibēdū qñ ex desiderio cibi t pot? s; solū qd putauit ex pte dei sibi iussus sicut dixerat ille propheta sener: ideo non peccaret bona fide agēs. In h. n. vñ qd peccauerit: qd leo occidit eū p hac eā vt p. j. i. lra. Itē iste ppha sener dixit viro dī ex pte dī qd nō iusserat cadauer suū in sepulchrū patris suo: qd iobediēs fuerat ozi dñi. g. peccauit. Rīdēdū qd iste vir dei peccauit comedēdo i bethel: qd egit mādatū dei qd agē nō debeat sic ipse. s. dīxerat: ēt si rex daret ei vñ mīdū dom? sue. Dicit tñ qd qd peccauit ex desiderio cibi. f. qd facilius inclinat? est ad veniēdū cū ppheta sene pp cibū. sic tenet nicolaus. istud at satis rōnabile est: qd tñ vir iste appuit valde cōtinēs abstīnēdo a cōuinio regis t a muneribz suis dicēdo qd ēt medietatē dom? sue accipere nollet nō vñ oino iponēdū eē huic viro qd ex desiderio cibi venerit. S; dñm qd fuit mor? puaifiōe senis dicētis qd de? iusserat qd rediret cū eo. pōt at dīci qd huic puaifiōi forte nō tā facili assensisset: nisi desiderii cibi tenuisset eū. Ad rōnē in h. n. dīz qd ipse nō tenebat credere huic pphete senī: qd in illis in qb? piculū est si aliq agat nō dīz facilius credere eē bona ad agēdū: s; dīz diligēter se certīficat an bonū sit qd dīz. sic. n. dīz pma Jo. 4. c. si nolite oī spūi credere: s; pbate spūs si ex deo sūt: qñ mlti pseudo pphete exierūt in mundū. sed iste vir dei poterat iudicare in periculū mortis t violatiōis pcepti dñi si cōsentiret comedere in bethel: iō debebat nimis circa hoc cogitare t non facili cōdescendere. Itē p hoc potissime qd deus locut? fuerat ipso viro dei qd nō comederet in bethel: iō nō debebat credere hūi quosq; tā clare cōstaret sibi qd deus dīxisset istud: sicut cōstabat sibi qd deus dīxerat qd nō comederet in bethel: s; illō cōstabat sibi p reuelationē manifestā. g. quosq; cōstaret istud p similitudine reuelationē tenebat credere. Itē populares q audiebāt verba pphetaz nō obligabant credere illis nisi pphete ostēderent signa. g. a fortiori cū iste ppheta audisset a deo qd non deberet comedere in bethel nō debebat credere nisi ostēderet manifestum signum propheta sener qui loquebatur ei: sed ille nullum signū ostendit nec iste petiuit: sed immediate credidit: ideo peccauit credendo: t propter hoc occidit eum leo.

Queretur vltē? quō poterat vñ mō credere iste vir dei qd deus dīxisset alteri pphete qd reduceret eū in bethel ad comedēdū panem: qd ipse sciebat certissime qd de? dīxerat sibi hūm. Respondēdū qd satis potuit hoc sibi puaideri qd deus mutaret ea qd dicit: nā subito dicit vñ t pfectim dicit hūm vt patet. Hiere. 18. t Eze. 33. In quo sciendū qd quedā dicunt a deo fm firmā sententiā eius t alia dicunt fm dīpōnē que est ex parte creature.

Qd. 13

An iste eēt
verus pro-
pheta.
Ar. pmo

Scdo

Iste sener
erat verus
propha h
malus vir.

Ad rōnem
primā.

Ad scdm

+

+

+

+

+

+

+

+

Qd. 14

An iussisset
viro dī co-
medē ex be-
thel de ci-
bis ex ea
ablatis.
Rñso

Pecca-
uit ppha
redeūdo
in bethel
ad come-
dendū.
p pmo
Scdo

Ad rō-
nem i p-
cipio.
Qui dī-
cedit i
leuis.

Qd.

16.

A

Quo ille

bon? p

pheta po-

tuit per-

suaderi

a falso.

Satis po-

tuit pua-

deri pro-

phete qd

dicebat

ab alio

ppheta

sene.

creature. Que dicunt primo mō a deo nūquā variant: que autem secundo mō variant fm variationē status nr̄i: 2 qz subito mutantur merita 2 demerita nr̄a subito deus mutat pphetiam: sic dicitur Hier. 18. subito loquar de regno 2 gente 2c. Et quia nos nescimus qm ppheta dicit fm firmā dei lentētia: 2 qm fm dispositionē nr̄am nisi de⁹ reuelat possumus semp dubitare: 2 aliquātr credere pphetiā dictā fm dispōnē nr̄az: ideo esse mutabilem quousqz cōstet esse dictā fm firmā dei sentētia: 2 sic cū deus dixisset isti viro qz nō comederet in bethel poterat credere dictū esse fm dispōnē ex pte sua: ideo cū alius ppheta venūciaret ei deum dixisse qz comederet in bethel poterat credere illud esse verū. Itē istud erat satis verisimile. s. qz deus cōpateretur isti viro patienti samem: ideo qz relaxaret ei mandatum de non comedendo in bethel.

Queretur vltērius quis fuerit iste vir dei que venit ad hieroboam. Aliqui respondent qz iste fuit abdo ppheta eo qz iste fuit cōtēporane⁹ roboaz vt colligit ex secundo li. paralip. istud tenet nicolaus. Sed nō stat qz abdo ppheta vixit toto tēpore roboaz regis iuda: 2 tēpore abie filij eius. nā ipse scripsit oīa gesta abievt p. 2. palipo. 13. s. reliqua aut sermonū abie viarūqz 2 operum eius scripta sunt diligētissime in lib. abdo: 2 tñ istō accidit in pncipio regni roboam 2 hieroboam. s. in pmo anno qm hieroboā fabricauit vitulos: ergo mltō tēpore post mortu⁹ est abdo. Aliq volūt istū fuisse semeias ppheta: qz iste fuit cōtēporane⁹ roboā: nam ipse venit ad roboam 2 viros iuda in pncipio regni roboā qm volebant pugnare ctra hieroboā 2 dixit qz nō pugnaret pce. c. Sed dicendū qz nō fuit iste semeias: qz iste vir dei mortuus est in pncipio regni roboā 2 hieroboā: semeias tñ viuebat post mortē roboā vt p. 2. pali. 12. qz ipse scripsit oīa gesta regni roboam cū dicit. opa vero roboā pma 2 nouissima scripta sūt in libris semeie prophete 2 abdo videntis: nō fuit ergo semeias.

Sed dicendū qz fuit iste vir dei aligs ppheta tēporis illi⁹ cū ius nomē incognitū est: sic enī interdum alij pphete missi sunt quoz fuerūt noīa incognita sicut supra. 1. li. c. 2. oī qz venit vir dei ad belū 2 denūciauit ei de ruina domus sue 2 tñ nō habet nomē. pphete illi⁹ iosephus tñ. 9. antig. dicit qz vocabat ladan. (Lūqz sederēt). hic ponitur scdm huius partis. s. pene denūciatio: nam vir dei peccauerat qz ctra mādatū dei comederat in bethel: ideo ille ppheta malus qz fefellerat ei denūciauit ei nūc mortē. (Et oī cūqz sederēt ad mensam factus est sermo oīi ad ppheta qui reduxerat eū). Jā. n. peccauerat vir dei sedēdo ad mensam in bethel 2 comedēdo: ideo pziusqz de mēsa surgeret denūciata fuit ei pena: qz deus reuelauit illam prophe malo: 2 ille clamauit illico ad virum dei.

Quomodo facta fuit ista reuelatio pphete seni sedenti ad mēsam: 2 quot modis deus reuelat aliqd pphetis. Qd. 18.

Queret quō facta fuit ista reuelatio illi pphete. Rndendū qz poterat fieri multipliciter. pmo p apparitionē in effigie assumpta 2 reale locationē. s. qz angelus oīi assumeret figurā humanā: 2 apparens loqueret istī pphete. sic enī locut⁹ est angelus gedeoni Jud. 6. sic ē locutus est patri 2 matri sanionis Jud. 13. Secūdo mō poterat hoc fieri. s. qz loqret⁹ angelus oīi ad ppheta istū non assumpta aliq effigie humana in qua appareret: sed audiret sola vox sicut factū est in vatione legis Exodi. 20. nam tunc audiebatur vox: 2 nō videbatur aliqua figura Deofono. 10. Tercio modo poterat esse per imitationē phantasiē. s. qz de⁹ imutaret phātasīa istī pphete in somnis: sic. n. osueuerat de⁹ log vt cōiter pphetis veteris testamētū Nu. 12. s. figs ppheta oīi est inter vos aut i vīsiōe appa rebo ei aut per somniū loquar ad illū. Quarto mō poterat fieri per imitationē intellect⁹ sine aparitiōe aliqua exteriori: 2 sine voce 2 sine somnio 2 tñ i extasi. s. qz hō sulcipiēs reuelationē fit oīno pūatus opatiōe sensuū. Quinto mō poterat fieri per imitationē intellect⁹ sine extasi. de pcedēti mō p. 3. exēplū in beato paulo cui reuelata sunt archana verba qz nō licet hōi log. 2. ad Lbo. 12. 2 tñ ipse fuit in extasi ita qz nesciebat an esset in corpe vel extra corpe vt p. 3. ibidē: 2 ista est extasis. De isto mō vltimo p. 3. in beliseo cui corā duob⁹ regib⁹ factū est verbū oīi canente citharista seq. li. c. 3. 2 ibi nō fuit nisi imitatio intellectus: qz alij modi pphete nō cōueniebant ei p tunc vt ibidē declarabitur.

Cdm autē qz primus modus istoz non cōueniebat istī pphete: qz tūc nō solū ipse vidisset angelū: sed etiā vir dei qz erat cū eo ad mēsam vt p. 3. hic. 2 tñ ipse solus cognouit pphetiā 2 clamauit ad virū dei vt p. 3. hic. g. nō fuit apparitiō angeli in corpa li effigie. Secūds modus nō fuit: qz tūc fieret vox alta quā audiret ppheta: 2 nō solū audiret eā ppheta ad quē fiebat: 2 etiā

vir dei: sed istud est incōueniēs: qz pro tunc nō magis vnus qz alij ppheta: cū vterqz imediate a deo audiret illā vocē: etiā nō oporteret qz vnus ppheta reuelaret alteri: 2 tñ clamauit ppheta senex ad virū dei illico vt facta est ad deū ppheta: vt p. 3. hic. ergo nō fuit facta in voce. Tercius modus nō stat: qz iste solū est in dormientib⁹: 2 tñ ppheta ille tūc nō dormiebat quia erat ad mēsam cū viro dei. Itē quart⁹ modus nō stat: qz quando aligs fit in extasi cōcurrūt duo. pmo est qz reuelat aliqd valde supercellens sicut diuina essentia: 2 illud nō pōt cognosci ab aīa vacante alijs opationib⁹: qz cū diuidit in multas opationes minoris efficacie est ad quālibet illaz: ideo vt pfecte cognoscat rem illā magnā qz presentat opz vt totaliter desistat ab opationib⁹ corpālīb⁹: 2 tūc efficit hō quasi mortuus cessante oī opatiōe sensitiua 2 nālī 2 cadit in terrā: 2 qm nullū signum vite appet in eo. sic. n. fuit i beato paulo qz eleuat⁹ est ad cognoscēduz altissimā. s. archana verba que nō licz hōi log: ideo oportuit vt raperet extra se ita vt nesciret an esset in corpe vel extra corpe 2. ad Lbo. 12. 2 durauit istud trib⁹ dieb⁹ quibus nō comedit nec bibit s. fuit quasi mortuus Ac. 9. hic aut nō reuelabat istī pphete aliqd magnū: ideo sine extasi fieri poterat. Secūds qd est in extasi est ipsa imutatio corpis. s. qz cessent oēs actus corporeis 2 hō cadat in terrā. s. nō fuit sic nūc: qz iste ppheta sedebat cū alio ad mensam: 2 subito locut⁹ est ei nō facta alia immutatio: ideo nō fuit extasis. Sed dicendū qz fuit quint⁹ modus. s. p solā imutationē intellectus illustrando illū ad cognoscendum aliqd supnālīter: 2 iste modus fit sine aliqua exteriori mutatio ne: 2 sic hō loqret⁹ cū alio poterit imutari ppheticē: sic. n. fuit hic qz isti duo pphete sedebāt comedentes 2 colloquētes ad mensā: 2 subito ppheta senex cepit log ad virū dei ppheticē. (Et ex clamauit ad virū dei qz venerat de iuda.) cū vir dei peccasset p mittēdo se decipi ppheta senē: voluit de⁹ vt per eū dē denūciaretur ei pena peccati sui. (Hec dicit oīs: qz inobediēs fuisti ori oīi). s. de⁹ pcepit tibi spālīr ne comederes in loco isto 2 comedisti: ideo fuisti inobediēs: 2 tāto ista inobediētia erat maior quāto pceptū dei erat certius. s. qz non audierat iste vir dei istud pceptū ab alio ppheta sed de⁹ p se vel per angelū suū reuelauerat ei 2 tñ cōtēnebat: ideo inobediētia fuit magna. (Et nō custodiisti mādatū qd pcepit tibi oīs deus tuus). istud est solū de nō comedēdo nec bibēdo in bethel. nā aliud mādatū de nō redeūdo p viā qua venerat seruauerat vir dei vt p. 3. 2 oī oīs de⁹ tuus nō qdē qz nō esset de⁹ isti pphete qz loquebat. sed oī oīs de⁹ tuus. s. qz spālīter destinauerat te vt venires ad hieroboā. (Et reuersus es). non peccauit vir dei ex hoc solo qz reuersus est: sed qz reuersus fuit 2 comedit. nā reuertī solū non erat ei pbitū. (Et comedisti panē 2 bibisti aquā in loco i quo pcepi tibi ne comederes panē neqz biberes aquā). s. iussi tibi qz nihil comederes nec biberes in bethel: 2 tñ comedisti ibi 2 bibisti ibi. (Nō inferet cadauer tuū in sepulchrū patrū tuoz). s. sepeliris extra terrā tuā. istud. n. erat pena: qz oēs iudei cōsue rant sepeliri ab antiquo in sepulchris patrū suoz: 2 cū nō cōtin gebat alicui sepeliri cū patribus suis videbat eē quoddā ifortūniū. sic enī fuit in isto viro dei: qz occisus fuit in via a leone 2 sepultus fuit in bethel: nec reductus fuit in terrā suā: nam po stea tpe iosef regis cū ipse cremaret ossa mortuozū super altare bethel 2 exhumaret sacerdotes idolorū: venit ad sepulchrū istī viri 2 cōperto titulo nō exhumauit eū nec cremauit ossa ei⁹.

Queret quō intelligebat iste vir dei pphetiam ad se dictam. Rndendū qz aliter deus itellexit qz ppheta ille qz locutus est 2 qz vir dei ad quem factus est sermo: nam deus itellexit qz iste vir dei nō inferret in sepulchrū patrū suoz. i. qz occideret in via a leone apud bethel 2 sepeliret ibi 2 non duceret in terrā suā. ipse aut nō itellexit qz occidendus erat a leone vel alio mō violentē: sed qz moreretur naturalr aliq sicut alias morturus erat: 2 tūc in penā hui⁹ delicti nō sepeliret in sepulchro patrū suoz. motiū aut istī viri dei fuit qz apud hebreos reputa bat magnū infortūniū qz aliqz sepeliret ex terrā suā 2 ex sepulchra patrū suoz. qd p. 3. qz oēs iudei cū magno dīderio petebāt sepeliri in sepulchris patrū suoz. sic p. 3. de berzelai galadite cui cū diceret oī qz veniret cū eo in hierl 2 gauderet ibi in bonis regni: dixit berzelai obsecro vt reuertar 2 moriar i ciuitate mea 2 sepeliar iuxta sepulchrū patris mei 2 matris mee pcedēti. lib. c. 19. sic etiam achitophel gilōnites cum intendere se occidere quia non susceptum fuerat consiliū eius noluit se occidere in curia absolonis: sed venit in ciuitatem suam 2 ibi se occidit vt posset sepeliri in sepulchro patrū suoz vt patet pcedēti lib. ca. 17. ista etiā erat opinio apud gentiles qz infortu-

In extasi
duo occu
runt
Primum

L

Scdm

Quito mō
facta ē ista
reuelatio.

†

†

†

†

†

†

Qd. 19

Quō itelli
gebat iste
vir dei p
phetiā ad
se dictā.
Alii de
tellerit p
phetiā q
ppheta.

nū erat aliquē mori extra terrā suā. vnde ouidius in libro de ponto dixit molli⁹ ossa cubāt manib⁹ tumulata suoz. Et q² peccatū istū⁹ viri dei videbat esse parū eo q² seduct⁹ ab alio propheta peccauerat: putauit q² de⁹ daret sibi in penā sufficere q² nō sepeliret in sepulchris patrū suoz. q² at sic intelligeret p³: q² si putauisset q² leo occidere debebat eū in via die illa nō exiisset de bethel vel hūisset secū comites: t² tamē quasi secur⁹ mori vt finitū cenā recessit de bethel t² illico leo occidit eū in via: iō v² q² ipse nō intelligebat q² leo occisurus esset eū. Itē ppheta ille qui locutus fuit ista nō intellexit q² vir dei occidendus esset vel saltē q² nō esset illico occidendus: nā alias p³suauisset ei q² nō erit de bethel vel q² cante se hēret ducēdo secū comites ne in via occideret sicut p³nuiciatū fuerat: t² tū ipse nesciebat hoc sed erat quasi inopinatus: t² qū dictū est ei q² mortuus esset t² iaceret in via vir dei dixit q² hoc fuerat q² inobediēs fuit ori dñi: t² sic ne sciebat qd euenturū esset de morte illius.

C An iste senex potuit vocari propheta prenunciando mortē viri dei: t² que requiruntur ad hoc q² aliquis sit ppheta. Qd. 20.

Queretur an iste potuit vocari ppheta p³nuiciando ista viro dei. **C** Aliq² dicit q² nō q² ad h² q² ali quis sit ppheta necesse est q² intelligat ea q² dicit: nā intelligētia opus est in visōe Dani. 10. ideo qdā ad quos facta est reuelatio dei nō vocant⁹ pphete: q² nō intellexerūt ea q² sibi reuelata sunt sicut pharaoni reuelatū est a deo sōniū de. 7. annis vbertatis t² totidē sterilitatis. Se. 41. Nabuchodonosor quoq² reuelatus est stat⁹ futuroz tēpoz in statua quā vidit sicut dixit daniel s. tu rex cepisti cogitare in stratu tuo qd futurū esset post hoc: t² qui reuelat mysteria ostēdit tibi q² futura sunt Dani. 2. t² tū isti duo nō vocat⁹ pphete: q² idiguerūt expositozib⁹. nā pharao accepit expōnē p ioseph t² nabuchodonosor p danielē vt p³ eis dē caplis. Respōdēdū q² iste ppheta senex fuit nūc ppheta in actu isto: nā scriptura vocat eū semp pphetā t² etiā nūc vocauit pphetā dicens factus est sermo dñi ad pphetā q² reduxerat eum. Etia dīcēdū q² iste intellexit visōne sibi dictā: q² intellexit q² nō erat vir dei sepeliēd⁹ i sepulchro patrū suoz: t² sic fuit. **C** Sciēdū tū q² aliquē intelligere reuelationē q² a deo fit stat tripl⁹. pmo mō q² intelligat reuelationē i sensu pabolico: t² nō i lrali vel historico. Scō q² intelligat reuelationē i sensu historico nō tū totū q² deus intēdit significare: sed solū id q² pōt colligi ex verbis in vero sensu intellectis. Tertio q² intelligat reuelationē i sensu historico nō solū quātū ad ea q² possunt colligi ex lra in vō sensu: sed etiā intelligat oīa q² de⁹ voluit intelligi p verba illa. P³mo mus modus intelligēdi nō cōstituit pphetā. Secundus aut facit pphetā. Tertio facit pphetā abundatissimū exēplū: p³ in somnio q² sepe vidit daniel: nā aliqū videbat ventos pugnātes t² aliqū bestias t² multa alia de quib⁹ Dani. 7. vlcq² ad. 1. tūc itelligebat illa q² a deo ostēdebant quantū ad parabolā: q² pabola est dicere aliqd occultū q² aliter intelligendum est q² dicat sicut xps sepe dicebat: vt de seminatōre t² de fermēto t² de grano sinapis t² de multis alijs de q² Mat. 13. Et in alijs locis euāgelioz illi enī qui audiebāt intelligebāt illas pabolas sic vt dicebant: t² tū sic intelligētes nihil intelligebāt quousq² declararet sibi pabola: ideo dicit⁹. e. c. q² xps loquebatur sic vt audietes nō intelligerēt. Ita daniel vidēs ventos t² bestias intelligebat esse ventos t² bestias t² ista a deo sibi reuelabant: t² tū intelligēdo sic nihil adhuc intelligere dicebat nec erat ppheta: ideo de⁹ mitebat angelū ad declarandū sibi vt intelligeret in eo sensu quē facere intēdebat p istas pabolas. sic p³ Dani. 8. factū est cū ego daniel viderem visōne t² quererē intelligentiā stetit in conspectu meo quasi species viri: t² clamauit t² ait gabriel fac intelligere istā visōne. idē patet Dani. 9. t² 10. Et postquā angelus iste reuelabat danieli intelligentiā somnioz dicebat ipse propheta sic p³ Dani. 10. s. anno. 3. cyri regis persarū verbū reuelatū est danieli intellexitq² sermonē: t² subditur. intelligentia enī opus est in visōne. i. ad hoc q² daniel vocaret videns vel ppheta opoztebat q² intelligeret in sensu quē deus intelligebat: t² iste est secundus sensus qui vocat⁹ lralis t² cōstituit pphetā. Tertius sensus est si diceret aliqua pabola t² ppheta intelligeret id q² deus volebat intelligi per illā pabolā: t² tū vltra id q² ipsa pabola fm se poterat significare de⁹ vellet intelligi aliqd aliud: quāquam ppheta nō intelligeret illud vocaret ppheta. Idem enī erit si interdū fiat ppheta in verbis clavis sine pabola: t² ppheta intelligat sicut illa verba sonāt: t² nihil amplius erit ppheta: pōt tū aliqd significari vltra id q² verba expresse signāt. Sicut fuit hic: q² de⁹ dixit q² vir dei nō sepeliretur in sepulchro patrū suoz. Ista verba sunt sine pabola: ideo intelligendo ea vt iacent erat

iste ppheta: q² illud deus intēdebat significare: t² tū per ista verba poterat aliqd vltra intelligi q² verba nō significant. s. q² vir dei occideret eadē die a leone in via t² sepeliretur in bethel. In telligere aut istud nō est de necessitate pphetic: sed pertinet ad supabundantē prophetā. Lū aut arguit de nabuchodonosor t² pharaone q² nō fuerunt pphete quāquā facta est reuelatio eis: q² nō intellexerūt. Dicēdū q² isti intellexerūt in pmo mō. s. pabolice: t² nō in secūdo mō. s. in lrali: t² q² deus nō intēdit significare sicut sonat pabola isti dicunt⁹ nihil intelligere: t² cōsequēter nō sunt pphete. de isto aut ppheta sene apparet q² ipse intellexerit secūdo mō. s. in sensu lrali sicut deus intelligebat: erat ergo ppheta in isto actu quāquā nō intelligēt qd deus signari volebat per verba illa. **C** Queretur vlt⁹ cū de⁹ intelligeret q² vir dei occidendus esset eadē die a leone in via t² q² sepeliretur in bethel: quare nō dixit istud sic: sed solū dixit q² nō inferretur cadaver suū in sepulchru patrū suoz. **C** Respōdēdū q² de⁹ volebat ista imēdiate cōpleri: t² q² impediret cōpletio si reuelaretur eo mō quo deus intelligebat inferre penā nō debuit de clarari nisi sub quodā ambiguo: erat enī quodā mō istud oraculum tale sicut oracula apollinis qui respondebat ita ambigue vt in quēcūq² euentuz res laberetur putaret⁹ vera dixisse. Sed illud erat ppter ignorantiam ipsius apollinis qui de⁹ erat: t² nesciebat aliqd futurū nisi ex coniectura: ideo vt nō videretur mentitus cū esset pspicacissimū ingenij: q² de⁹ erat excogitabat tales modos respondēdi vt ad quēcūq² euentū res deduceretur videret⁹ respōsio coaptari illi euentui. Deus aut nūc respōdit ambigue nō tāquā futuroz inscius: sed vt ambiguitate oraculi falleret virū dei: nam poterat interpretari istud oraculū q² iste vir dei viueret magno tempore sicut alias viuiturus esset si nō peccasset: t² tū in penā mortuo ipso cadaver suū nō ferretur in sepulchru patrū suoz: vel poterat interpretari q² occidendus esset extra terrā suā t² sepeliendus: vir autē dei accepit in sensu saniorabili licet cōtrario res diffinita esset: hoc aut fuit q² si sciūisset se illa die occidendū in via forte nolūisset exire de bethel vel forte semp maneret ibi: t² etiā ppheta senex qui ista p³ dicebat cōsuleret ei nō exire de bethel. deus aut voluit eadē die qua peccauit punire virū dei: ideo expediens fuit q² obscure loqueretur. **C** Queretur vlt⁹ cū deus vellet occultare isti viro dei mortē suā quare reuelabat aliqd cōtra ipsum pphete sene: q² per istud poterat ipse hēre suspitionē de morte sua q² cito ventura esset cū dictū illud posset interpretari pro vtraq² parte vt supra dictū est: illi tū qui timent semp cōsueuerūt interpretari in deteriore parte: nā prudentia iubet hoc indicādū vel suspicandū in reb⁹ dubijs t² sic nollet exire de bethel: t² nō compleret⁹ pphetia dei qū ipse volebat. **C** Rīdēdū q² decēs fuit p³nuiciari cōtra istū virū dei q² nō inferret⁹ cadaver suū in sepulchru patrū suoz: nā si nihil p³nuiciatū fuisset cōtra eū t² postea reperiret in via occisus nō putaret⁹ q² deus intulisset ei penam illā pro peccato suo sed a casu venisset: vel saltē p³ aliud peccatū: t² nō p³ illud q² posset interpretari q² nō peccasset in illo cū seduct⁹ fuisset a ppha sene. istū aut erat cōtra intētionē dei p³ duo. P³mo q² ipse volebat ostēdere vindictā quāq² inferebat pro peccatis t² sic magis timeret⁹: t² nullus putaret q² posset peccare impune cum istud p³ tam leue q² cōmiserat iste vir dei seduct⁹ a ppha malo tā atrociter vindicatū sicut illico a leone laceraret⁹ quāto maior vindicta dei erit in alijs peccatis grauiissimis q² ex neglissima itētiōe fiunt nullo suadēte vel ipellēte. Scō cā fuit vt nō posset cōfirmari mala opinio hieroboā. s. q² dictū est ei q² iste ppheta falluz locut⁹ fuerat t² deus nō miserat eū: q² ob hoc a leone lacerat⁹ fit. si aut deus nō p³nuiciasset cōtra eū aliqd ex quo posset cōprehēdi mors eius posset hēi color ad intelligēdū q² ille ppheta nō venerat a deo t² mentitus fuerat. nūc autē cū deus p³dirisset q² nō inferret⁹ cadaver suū in sepulchru patrū suoz colligebat⁹ ex hoc q² deus tacite itellerisset de morte eius. t² sic probabant⁹ duo ex ista p³nuiciatiōe. P³mo erat q² nō occisus fuerat iste vir dei a casu vel p³ aliud peccatū: sed q² egerat cōtra mandatū dei comedēdo in bethel. Scōz erat q² deus locut⁹ fuerat isti viro t² miserat eū in bethel ad loquēdū contra hieroboā. nā in p³nuiciatiōe ista dictū est q² iste vir fuerat inobediēs ori dñi t² comederat in loco quē de⁹ vlt⁹ erat: ergo v² q² miserat eū illic t² iusserat q² non comederet ibi. t² sic consequenter ea que p³nuiciata fuerant per virum dei contra hieroboam confirmabantur per alium pphetam senem: de cuius ergo fieri istam p³nuiciationem. Cum autem arguitur q² per hoc daretur occasio ipsi viro dei ad suspicandū de mortē sua. Dicendū q² verum est q² satis ipse poterat suspicari mō

Ar. pmo

Scō

Senex p³nuiciat⁹ mortē pphete fuit ppha.Intelligere reuelationē diuina tripliciter. P³mo Scō. Tertio

Qd. 21.

A

Qd deus noluit reuelare diuinitatem pphete

Rā

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd deus apollinis

Qd.

23.

Qd. deus non p-
nūciavit
mortē vi-
ri dei il-
lo abite

Deuit

q. ista p-

nūciatio

fieri vi-

ro dei.

Primo.

Secundo.

Qd.

24.

Si senex

sciret

mortē vi-

ri dei an-

liceret ei

consulē vi-

ro dei

ut nō e-

gredē.

Nō pec-

cass p-

phā sibi

scribere

litteras vi-

stinte

mortē al-

teri? su-

lendo q-

nō egre-

deret d-

betel.

B

ppbe-

tia dupli-

citer d-

q. 16.

Deus inclinavit eum ad iudicandum in meliorem parte contra conditionem timentium ut expleretur in illo voluntas sua.

Queres ulterius? cū de' vellet pñuciare aliqd oīra virū dei ex cā supra assignata: qre saltē nō pñuciavit illo abite. nā postqz recederet vir dei de bethel poterat pñuciare mortem suā per pphā senex q eā diceret viris bethel: et sic existerent illa duo que deus volebat et posita sunt pce. q. et nō dare ipsi viro dei occasio ad suspicandū de morte sua. Cū dēdū q nō fuit cō- uenies: sed deuit q ista pñuciatio pene fieret ipsi viro dei pp duo. Primo est ut intelligeret se peccasse. nā prius nō cre- debat se peccasse: qz pphā senex dixerat ei q de' iusserat qz reduceret eū ad comedendū in bethel: iō credebatur se licite egis- se: iō ut crederet se reum deuit sibi dēficiari pñū- ri penā. Secūdo erat qz cū vir dei videret leonē ad se veniētes et nō eēt cōscius sibi alicui pñū putās diligēter cōplevisse mā datū oīi exasperaret nimis cōtra deū. i. cur de' ista ageret: nūc vero videns leonē ad se veniētes cognoscens pñū suū et penā sibi pñuciātā sciret a deo mitti illū et humiliaret atqz ve- niā peteret: et patienter mortē toleraret: eētqz illa sibi sufficiens pena pro pñō: alis at exasperaret et ipatiens eēt nullius pñi sibi pñicius: et istud reputaret ei in pñū: ideo debuit ei pñcipaliter reuelari pena futura sibi. Ad rōnē in dñū dōm q pñupponit falsum qz reuelādo penā istius viri dei alijs et nō ipsi comple- rent illa duo q de' volebat et dñs pce. q. tñ nō tollerēt illa duo cōueniētia q assignata fuerūt bic: iō ad tollēdū illa fuit decēs reuelari penā viro dei. Item dato q reuelaret ei nō ex h pñu- meret aliqd malū de morte sua: qz de' inclinabat eum ad iudi- cādū i meliōrē pte. **Queres** ulterius? si de' reuelasset mor- tē istius viri dei pphē senex anliceret ei cōsulē viro dei q non egredere de bethel ne occideret a leone in via: vel an pecca- ret in h. Alijs dicit q peccaret qz agere ē voluntatē dei no- tissimā expressam p vba videt eē pñū: et tñ iste pphā sciebat voluntatē dei q sibi reuelata erat: iō cōsulēdo ē illaz peccaret. Cū dēdū q non peccaret qz multoties pphē pñunciabant aliq mala aliquibus vctura ex pte dei tñ postea dabāt cōsiliū ad euadendū illa mala. sic p de iobele q pñuciavit d iudam et beniamin locustas et erucam brucum et auruginem et mul- ta alia mala. Jobel. 1. pñuciavit et bellū ut qdā voluit Jobel. 2. postea tñ dedit cōsiliū eis quō conarent euitare ista mala si- bi euentura. i. faciendo sacrificia oblatiōes ieiunia oīones et afflictiōes aīe sue. Jobel. 2. sic etia Daniel pñuciavit cōtra na- buchodonosor q cōuerteret i bethiaz septē rēporib: postea tñ ex corde suo dedit cōsiliū ipsi nabuchodonosor ad euadēdū h vices quāobz cōsiliū meū rex placeat tibi et pēta tua elemosy- nis redime et ingrates tuas miser icordijs pauperū dani. 4. et tñ isti pphē nō peccabāt: h potē laudant tanqz viri sci. Sic vi- cendū est q si iste pphā pñunciasset viro dei mortē a leone in via poterat licite cōsulere ipsi ut non exiret de bethel die illa et vsqz ad aliquot dies: et interī forte placaret deū cōzonibus et afflictiōe cordis sui. Cū dēdū aut ulterius q sicut in pza de claratū est in qdā qōne qdā pphā est h certā sniam dei: alia aut est fm merita nra. Prima nō est variabilis. scda aut sic. et qz nos nescim? qñ sic fm certā sniam et qñ fm merita nra de- bem? iemp putare oīn esse fm merita nra: et sic debem? cona- ri quātū possum? prudētia humana et oī conatu nro ut nō cō- pleat cōtra nos pphā dei q forte cōpleret nobis negligētib? aliqd agere de eo qd possumus et nō cōpleret nobis agentib? fm totū conatū ad auertendū illam. sic aut pphā senex per quē deus ista reuelauerat nesciebat an dicta eēt fm certam sniaz vel h merita viri dei: iō licite cōsulere ei ad euadēdū irā dei. S; ponat q iste pphā senex cognoscebat istud oīn esse fm firmā dei sniam: vtpote qz de' sibi reuelauerat intelligi sic pphā. Dōm q tūc peccaret si cōsulere viro dei manē in be- thel: qz tūc pecca. et p infidelitatē vel cōmunitatē. p3 qz aut itel- ligeret sniam dei firmā eē trāsmutabilē cōsilio humano vel p- cibis aut sciret eē intransmutabilē: et tñ vellet dare cōsiliū contra illam. Si pmo mō erat nefas et infidelitas magna cre- dere q id qd apud deū firmiter diffinitū est et determinate vo- litum possit euitari vel de' possit dñiz velle ita q aliqui illud velit. Si scdo mō erat magna cōmunitas et repugnātia d deū cum sciret voluntatē dei esse imperueribile et dare cōsiliū ad peruertendū ab ea volūtate et euitandū illud. Ad rationē in cōtrariū dōm q qñ pphā vult et cōsiliū aliqd d id qd deus dicit si nescit an sit voluntas dei determinata vel sit h merita nostra non dicitur agere contra voluntatem dei: et sic esset de illo pphā. Si aut sciat esse voluntatem dei determinatam in

eo qd significatur per pphā dicitur agere cōtra voluntatē dei si cōtrariū cōsulat: et sic non faceret iste propheta.

Si reuelaret viro dei q occidēdus erat in via anliceret si- bi nō egredi de bethel ne occideretur vel peccaret sic manen- do vel exeundo.

Questio. 25.

Queres ulterius si reuelaret isti viro dei q occidēdus erat in via a leone: anliceret sibi manere in be- thel ne occideret vel peccaret. Alijs dicit q peccaret: qz conabatur agē ē voluntatē dei sicut fuit de iona cui deus iussit ire ad pñicādū in ninive: et ipse fugiebat ne iret in ninive eūdo in tharsis. Jone. 1. Cū dēdū q licebat ei manē in bethel et nō recedē ide etiā p multos dies: oū tñ nō comederet ibi nec bibet: qz hoc de' venterat. boc p3 qz multoties de' pñixit aliq cōtra viros scōs et ipsi conabant auertē illa ut nō euenirēt cō- tra eos. sic fuit de moyse cōtra quē pñixit de' q nō introiret in terrā chanaā. Nu. 20. et tñ ipse sepe orauit oīn ut ingrede- tur illuc. Deut. 3. et in h volebat auertē a se sniam dei: et tñ non peccabat. Sic etiā fuit de rege ezechia cui pñictū est q dispo- neret domū suē qz mouitur erat in breui: ipse aut orauit oīn cōtra hoc ut nō moreret. seq. lib. c. 20. sic etiā fecerunt ninivite nolētes qz plerē in eis subuersio ciuitatis. Jone. 3. et tñ nulli istoz peccauerūt: g nec peccaret vir dei quātū posset auertē- do diuinā sniam. Itē h alicui pro alio facē quātū potuerit ut auertat ab illo pphā dicitā cōtra ipm: ergo a fortiori licebit hōi pro seipso: qz plura licent hōi pro seipso q nō licent pro alio. q aut liceat vni pro altero patet: qz samuel pñixerat d sau- le q deus auferret regnum ab eo. s. 1. lib. c. 15. et tñ ipsemet samuel orauit nimis cū lachrymis et magnitpe q de' nō au- ferret regnū saul. e. c. g a fortiori liceret saul pro se vel isti vi- ro dei pro se. Cū dēdū aut ulterius? sicut dixim? pced. q. q ista pphā poterat eē dupl'r dicta. i. fm dī certā sniam vel fm exi- gētia meritorū viri dī. Si pmo mō nō eēt mutabilis. Si scdo mō poterat mutari: et qz vir dei nō eēt cert? fm quē modū in- telligebat licebat ei semp agē quātū posset ut nō cōpleret in eo diuinā sniam. Ad argumētū in cōtrariū rñdebis. seq. q.

Queres ulterius si iste vir dei sciret q pphā illa de morte sua in itinē dicta eēt fm firmam dei sniam: anliceret ei manē in bethel nō recedēdo ut nō occideret i via. Alijs dicit q tenebat recedē d bethel vel saltē nō poterat ex hoc manē in bethel: qz cōstabat sibi d voluntatē dei q imutabilis eēt: ideo si ipse maneret in bethel qz conabatur ex hoc mutare voluntatem dei videret peccare. Itē ista est snia cōis quā i multis locis cō- firmauimus. i. q quādū dubiū est de pphā an sit fm firmā dei sniam vel fm merita nra: licitū est pphē orare in dñiz: cū vero cognitū est sniam dei firmā eē nō licet in dñiz orare. sic p3 de moyse qui sepe orauit ut deus pmitteret eū itare in ter- rā chanaā quousqz deos ostēdit ei firmā sniam suā in hac re dices sufficit tibi nequaqz loquaris vltra ad me de hac re. deu- tero. 3. et post h si ad dñes conat? fuisset orare peccasset mor- tali. sic et p3 de samuele q sepe orauit deū ut nō pñaret saulē regno sicut pñixerat et nō peccabat de quo. s. 1. lib. c. 15. postea aut cū sepe oraret dixit ei deus firmā sniam suā eē saulē care- re regno ingens cur tu luges pro saul cū ego abiecerim eū ne regnet sup israel: et tūc nō licuit samueli orare pro saule nec vl- tra orauit. ita g postqz iste cognosceret firmā dei sniam nō de- bebat repugnare aliqui peccaret. Itē supra declaratū est in qdā qōne q si pphā senex nesciret pphā istā dictā fm dei sniaz firmā vel fm merita viri dei potat cōsulē ei ne exiret de bethel: si tñ sciret oīn eē fm sniam dei certā nō licebat cōsulere ei: ita g nō liceret isti viro repugnare pphē nō exeūdo d bethel postqz sciret illā dictā eē fm firmā dei sniaz. Cū dēdū est q etiā si iste vir sciret sniaz dei firmā d se non tenebat exire de bethel et cōsequē nō peccabat nō exeūdo. p3 h qz qlibet hō scit eē firmā dei sniaz q ipse moriatur iuxta illud apli ad be- the. 9. statutū est hōibus semel mori. et tñ hō desideret iemp viuere vel esse immortalem nō peccat: et non solum si deside- ret nunqz mori: sed etiam si laboret semper viuere vtendo re- bus cōseruatiuis nō peccat. Cū itē nō tenetur homo cōfor- mare voluntatem suā voluntati diuine in volito: sed in mo- do volendi. et intelligit istud de volūtate beneplaciti quā ipse vocamus firmā sniaz eo q voluntas beneplaciti temp ipse: iō h vellet de' istū mori nō tenebat ipse velle mori. Cū itē cō- formare volūtate nram volūtati dei in volito iterdū est pñū mortale sicut si deus vult q pater meus moriatur vel q iste hō peat eternā nō teneor velle illud: imo si volo illū pecco mor- taliter qz volo d charitatē: nō igi obligat alijs velle mor-

Licet si vi-
ro dei non
receder de
bethel ne
occideret a
leone.

Nota

Qd. 26

24

An tenere-
tur exir vir
dī d bethel
si sciret p-
phā de
morte eius
eē h firmā
sniam.
1. op. qñc
Primo
Secundo

Tertio

Rñ. qñ. 1.

B

Secdo

Tertio

Ad rōnē i
pncipio p-
cedētis. q.

Ad. i. rōnē
prime opī.

Dubita.

℥

Risio

Ad scōm

D

Ad tertiā

Qd. 27

Lognito q
vir dei mo

tē suā cū deus nō iubeat istud: sed si iste vir dei sciens q occi-
dēdus erat in via vellet egredi de bethel desideraret aliquo
mō mortē suā: qz festinabat ad illā ideo non tenebatur exire.
Ad rōnē in dñm q fuit facta pced. q. dōm q nō erat si-
mile de iona z de isto viro dei: qz de iusserat expresse iōne q
iret in niniue ipse autē fugit: ideo peccauit nō tanqz repugnās
volūtati dei sed tanqz transgressor pcepti illius: isti autē viro
dei nō fuit datū aliqd pceptū q egredere de bethel s ioluz
in casu posito diceret ei q certissime leo occisus erat in via
eū z q hoc de volebat. nihil aut obligat hoīem ad agēdū vel
nō agēdū nisi mādātū: sed istud nō erat mādātū sed pñcia-
tio de euentu futuro: iō nō tenebat ad illā vir dei: nā vificare
eā nō ptinebat ad ipm sed ad deum q pñciauerat. Si tñ de
iussisset ei q egredere de die illa de bethel dato q pñciare
ei q in via occidēdus erat a leone tenebat exire vt pbatum
fuit supra in qdā qōne. Ad pma rōnē factā in qōne ista. s.
q si nollet exire de bethel conaret facere cōtra volūtātē dei z
peccaret. Dōz q nō peccat hō in hoc q agit voluntatē dei
nisi agat pceptū illius: iō dato q ego sciam deū velle aliqd
nō teneboz velle illud nisi ipse iusserit mibi illud velle: imo ali
qñ peccabo volēdo illud vt declarātū fuit supra in exemplis.
Sed dices ad qd deberet velle iste vir manere in bethel:
qz si ostaret volūtātē dei eē q ipse moreretur illa die i via necē
erat eū mori: qz dato q nollet exire de bethel de pararet ei
aliquē tā magnū timorē ex aliq re subito accidenti q cogere
fugere de vbe z ipse fugere vellet ad euadēdū illud malū:
z tūc egredere eo de vbe obuiaret ei leo z occidēt ipz. Istō
simpliciter cōcedendū est qz si de vult aliquē occidere dato q hō
conetur nimis effugere mortē nō poterit: qz cū voluerit effu-
gere de vno piculo incidet in aliud. sic p3 amos. 5. ye desiderā
tibus diē dñi. i. diē in qua deus vult facere vltionē de pctis z
legē: diē dñi tenebre z nō lux. qūo si fugiat vir a facie leonis z
occurrat ei vrsus: z ingrediat domū et innitāt sup parietem
manu sua z mordeat eū coluber. qñ dicat talis est diē dñi in
qua vult punire aliqd: qz cū velit fugere de vno periculo in-
cidet in aliud. Dōm igitur q iste vir dei in casu dato si vellet
manere in bethel nō ideo maneret tanqz manēdo posset effu-
gere mortē: qz credere debet q cū de velle fm firmā inīam
q moreretur illa die in via q necē erat eū mori i via ipsa die s
solū maneret pp hoc in bethel: qz multū differt q aligs expe-
ctet mortē vel q eat ad eam. nā eūdo ad eaz videt adiunare
ipm occisōrē expectando aut nō adiunat: z in qbusdā pctis est
ire ad mortē et nō est pctm expectare mortē: qz vnum est vo-
luntariū alterū neciū. Ad scōm rōnē cū dicebat de moy-
se dōm q moyses peccasset si orasset deus postq cognouit fir-
mā inīam suā q ipse nō introiret in terrā chanaā: qz agebat
3 firmā dei inīam: sed qz agebat 3 mādātū eius. nā dixit caue
ne vltra loqris ad me de hac re deus. 3. transgressor aut pze-
pti semp peccat mortali: sed ponat q deus nō dixisset moy-
si q nō oraret vltra sed declararet ei volūtātē suā esse deter-
minatā q nō introiret in terrā chanaā. tunc dōm q nō erat
pctm absolute orare vt introiret in terrā chanaā erat tñ sup-
fluum z inordinatū: qz aut oraret tanqz putās volūtātē dei fir-
mā posse moueri z ista erat infidelitas: aut oraret putās illam
nō posse moueri z tūc eēt infania: iō dōm q in tali casu moy-
ses nō debet orare dato q de nō vetaret eū orare: tñ poterat
moyses licite desiderare ire in terrā chanaā si sciret nunqz
se illuc iturū et volere q nō poterat illuc ire: z sic fecit. nā cū
deus dixit ei h deus. 3. ondit illico dolorē suū deus. 4. dicēs
ad pplm ecce morior in hac humo nō transibo iordanem: vos
transibitis z possidebitis terrā egregiā. De viro dei nō erat sic:
qz nō datū fuit ei pceptū q exiret de bethel iō poterat ibi ma-
nere s sciret q deus volebat eū mori illa die in via. Ad exem-
plū autē de samuele rñdendū est oīno sicut diximus de moyse
qz etiā deus vetuit ei orare p saule. s. 1. li. c. 16. dicēs vsqz quo-
tu luges saul cum ego pīceris eū ne regnet sup israel. Ad
tertiā rōnē dōm q peccasset ppha senex consulēdo viro dei
manere in bethel cognita volūtate dei imutabili: z tñ nō pec-
casset vir dei manēdo in bethel cognita eadē volūtate: nō est
qz cōsiliū dāt ad aliqd agendū vel fugiēdū in his que possi-
bilia sunt z accidētia nā de possibilibz aut de necessarijs non
est cōsiliū vt p3. 3. ethico. vir autē dei manēdo in bethel nō age-
ret ad euadēdū oīnā inīam: sed vt ipse nō iret spontaneus
ad illā z hoc licitū erat. Quereb vltieris cognito q vir
dei necio moritur? erat illa die in via. an peccaret spōte exē-
do de bethel. Aliquis dicit q peccaret: qz dato q aliquis

sciat mortē sibi necessario futurā nō debet ad illā festinare: vt
si aligs est in tali dispōne q necē sit eū occidi ab alio si ipse
eat ad mittēdū se per gladiū ipatiēs more anqz alius velit eū
occidē peccat. C Itē p3 hoc qz quilibet hō scit se aliq mori-
turum necio: z tñ qñcūqz hō sit senex z in quātūcūqz graui
egritudine teneat semp conari viuere. s. adhibendo ea q pōt q
sūt cōseruatiua vite: z si aliquādo qz putās se necio moriturū
aliquo tpe nō curet adhibē circa se neciam sollicitudinē quā-
tū honestas vite z pfectionis sue patitur peccat mortali: ita g
iste vir dei licet sciret se necio moriturū debet adhibere circa
se curā quātā posset vt nō moreretur. C Rñdēdū qz nō tene-
ret iste vir dei exire de bethel in casu dato si exiret nō pec-
cabat: sed pot? merebat qz volebat spōte subijci pene quā dō
ei volebat inferre. sic. n. est de oibus angustijs quas dō hō i-
mittit: qz nō tenet eas desiderare: sed tñ sponte suscipiat illas
eo q ipse meret eas z qz deus vult illas inferre meret in h:
nō est tñ sic respēctū aliarū psonarū: qz hō vult occidē pzem
meū: qz meret nō teneor velle illud imo nō debeo: qz qñqz ius-
sum sit illū mori ego debeo volere qz mori: aliqñ pecco si
gaudeo. Rō diuersitatis est: qz p mala q de mibi infligit p pctis
meis possum mereri patientē tolerādo: iō bonum est q aligs
gaudeat in penis q sibi a deo inferunt: z tñ in penis q inferūt
alteri siue patienter siue impatienter illas toleret ego nō possum
mereri nec omereri: iō nō debeo gaudere qz alius puniāt: s
pot? trīstari: qz pena absolute mala est. C Dōm tñ q nō erat
sic de isto viro dei: qz ipse circa seipm poterat libetē tole-
rare penas: iō magis mereret exuendo in viā vt occideretur
a leone qz manendo in bethel expectādo q de aliter expletet
inīam suā in ipso. Itē p3 h potissime qz vir dei manens in be-
thel etiam si nō occideret a leone: vel ab alio malo extrinseco
necesse erat q moreretur breuif p seipm eo q nō licebat ei co-
medere aut bibere in bethel cū de vetuisset: z sic si nō exiret
de bethel moreretur fame z siti: si autē exiret occideret eū leo: iō
melius erat q ipse libenter exiret vt occideret a leone. C Ad
pma rōnē in dñm dōm q nō est file: qz ille qui ipatiens mori
misit se p gladium directe agit ad mortē suā cum alijs nō ita
cito vellet occidere eū: imo qd maius est iste nō dicitur occidi
ab alio: sed occidē seipm. nō erat aut sic de viro di exuente de
bethel: qz ipse nō irritaret leonē ad hoc q occideret eū citius
sed leo irrueret in ipm ad occidēdū eum. C Sed dices q ad
huc iste egit aliqd ad mortē suā: qz exibat de bethel ad viā in
qua occidēdus erat. C Dōm q si ipse manēs in bethel posset
euadere mortē peccaret exuendo in viā: sed necē erat eū occidi
siue maneret in bethel siue exiret: z forte citi? moreretur manēs
qz exiēs. C Ad scōm dōm q nō est file. qz tandiū hō d3 agere
curā d salute sua quādiū viuere pōt: sed quātūcūqz aligs sit
senex adhuc pōt viuē magis qz vixit quouisqz compleat piodū
suā z dato q cōpleuerit illā nescit an compleuerit: iō quādiū
hō viuēs est curā d3 hēre d salute: qz nescit an maiori tpe vi-
uere possit: sed in casu dato est contrarium: qz dterminatum
esset q necē erat mori virum dei die illo: ideo nō oportebat
q ageret curam de salute sua.

Quereb vltieris cognito q vir dei necio moritur? erat illa die in via. an peccaret spōte exē-
do de bethel. Aliquis dicit q peccaret: qz dato q aliquis

sciat mortē sibi necessario futurā nō debet ad illā festinare: vt
si aligs est in tali dispōne q necē sit eū occidi ab alio si ipse
eat ad mittēdū se per gladiū ipatiēs more anqz alius velit eū
occidē peccat. C Itē p3 hoc qz quilibet hō scit se aliq mori-
turum necio: z tñ qñcūqz hō sit senex z in quātūcūqz graui
egritudine teneat semp conari viuere. s. adhibendo ea q pōt q
sūt cōseruatiua vite: z si aliquādo qz putās se necio moriturū
aliquo tpe nō curet adhibē circa se neciam sollicitudinē quā-
tū honestas vite z pfectionis sue patitur peccat mortali: ita g
iste vir dei licet sciret se necio moriturū debet adhibere circa
se curā quātā posset vt nō moreretur. C Rñdēdū qz nō tene-
ret iste vir dei exire de bethel in casu dato si exiret nō pec-
cabat: sed pot? merebat qz volebat spōte subijci pene quā dō
ei volebat inferre. sic. n. est de oibus angustijs quas dō hō i-
mittit: qz nō tenet eas desiderare: sed tñ sponte suscipiat illas
eo q ipse meret eas z qz deus vult illas inferre meret in h:
nō est tñ sic respēctū aliarū psonarū: qz hō vult occidē pzem
meū: qz meret nō teneor velle illud imo nō debeo: qz qñqz ius-
sum sit illū mori ego debeo volere qz mori: aliqñ pecco si
gaudeo. Rō diuersitatis est: qz p mala q de mibi infligit p pctis
meis possum mereri patientē tolerādo: iō bonum est q aligs
gaudeat in penis q sibi a deo inferunt: z tñ in penis q inferūt
alteri siue patienter siue impatienter illas toleret ego nō possum
mereri nec omereri: iō nō debeo gaudere qz alius puniāt: s
pot? trīstari: qz pena absolute mala est. C Dōm tñ q nō erat
sic de isto viro dei: qz ipse circa seipm poterat libetē tole-
rare penas: iō magis mereret exuendo in viā vt occideretur
a leone qz manendo in bethel expectādo q de aliter expletet
inīam suā in ipso. Itē p3 h potissime qz vir dei manens in be-
thel etiam si nō occideret a leone: vel ab alio malo extrinseco
necesse erat q moreretur breuif p seipm eo q nō licebat ei co-
medere aut bibere in bethel cū de vetuisset: z sic si nō exiret
de bethel moreretur fame z siti: si autē exiret occideret eū leo: iō
melius erat q ipse libenter exiret vt occideret a leone. C Ad
pma rōnē in dñm dōm q nō est file: qz tandiū hō d3 agere
curā d salute sua quādiū viuere pōt: sed quātūcūqz aligs sit
senex adhuc pōt viuē magis qz vixit quouisqz compleat piodū
suā z dato q cōpleuerit illā nescit an compleuerit: iō quādiū
hō viuēs est curā d3 hēre d salute: qz nescit an maiori tpe vi-
uere possit: sed in casu dato est contrarium: qz dterminatum
esset q necē erat mori virum dei die illo: ideo nō oportebat
q ageret curam de salute sua.

rimma
erat i via
fietur o
bethel an
peccaret
exuendo
d vbe.
Ad scōm

In casu p
dicto hñ
tenet vir
dei exire
de bethel
si tñ exi-
uisset nō
peccasset

Ad pma
rōnē.

Ad scōm

Risio

fue

siue egredere moritur⁹ erat et nō erat magis certa mors in be-
thel q̄ in via: hic at aliqñ ē certior mors manēdo q̄ exēdo.

Qō.
29.

Quo fat-
sus ppha
fener nō
fecūdat⁹
est dicere
ista viro
dei.
prophe-
ta fener
et si nō
hūisset
ei cerē viro
dei q̄ o-
pit cōp-
leret eū
de ad o-
cedūm.

†

†

†

†

Qō.

30.
Quar-
vo
luit deus
virū istū
occidi a
leone.
Primo
Scōo.

Tertio

Quarto.

Quinto.

Sexto.

Septio.

Octauo.

Nono.

Decimo.

Quereb⁹ vlt⁹ius quō iste ppheta fener voluit dicere viro dī
q̄ peccauisset agēdo cōtra mādatū dei: ga debuisset in hoc ve-
recundari: ga ipse dixerat viro dei q̄ deus iusserat q̄ reduce-
ret eū secū in bethel: et nūc dicēdo q̄ fuerat inobediens ozi dñi
onidebat se mētū fuisse: iō v⁹ q̄ debuerat subtrere. **Q** Rñdē
dū q̄ si deus illustrasset istū ppheta ad hoc q̄ diceret viro dei
penā quā passurus erat peccaret mortaliter: ga repugnaret mā-
dato dei. nā illustrādo corē eius ad dicēdū aliqd mouebat etiā
volūtātē: et erat istud loco pcepti: sed tenet hō ad pceptū dei
ideo tenet ppheta quilibet reuelare ea que de⁹ ei ostēdit si ad
reuelādū ostēdit: sed adhuc istud nō sufficiebat pro ppheta se-
ne: q̄ ille erat malus: iō nō curaret q̄ peccaret mortaliter. Sed
dñm q̄ dato q̄ nollet deus cōpelleret eum ad dicēdū: sic p⁹
de balaā q̄ conabatur maledicere israelitis et orabat deū vt pmit-
teret ei maledicere: et cū aperiret os ad maledicēdū deus coge-
bat eū bñdicere vt p⁹ Nume. 23. et. 24. ita ergo quēlibet alium
ppheta deus cōpelleret ad loquēdū si nollet dicere ea que de⁹
volebat: sic forte fuit in isto ppheta q̄ cū malus eēt et mentitus
fuisse p⁹ rubore nollet dicere ea q̄ deus ostēbat ei: tamē de⁹
cōpelleret ipm. (Lūq̄ comedisset et bibisset strauit asinū suū
propheta quē reduxerat). i. vir dei scito q̄ peccasset nō credēs
q̄ occidendus eēt strauit asinū suū quē secū duxerat ad recedē-
dū se parans. (Qui cū abiisset inuenit eū leo in via et occidit.)
i. paulopostq̄ exiuit de bethel occurrit ei leo de saltu et occidit
eū: os enī parauerat illū leonē vt egredere⁹ ad occidēdū pphē-
tā q̄ peccauerat. (Erat cadauer eius plectus in itinere). i. vir
dei occisus fuit a leone in medio itineris egresso leone d⁹ sylua:
ga in terra illa sunt multi leones et vñ. (Asinus autē stabat iux-
ta illū). i. asinus erat apud cadauer viri dei nō recedēs ppter
leonē. (Et leo stabat iuxta cadauer). i. leo erat ibi obseruando
cadauer ne quis tangeret illud. **Q**uereb⁹ quare facta sunt
ista. **Q** Rñdēdū q̄ deus voluit ostēdere q̄ iste vir dei occisus
fuerat ppter trasgressiōē pcepti sui: et ex hoc cōsequēter vole-
bat pbare verū fuisse qd dixerat ille vt ad hieroboā: fuit. n.
occisus a leone et nō ab hoīe: ga si hō occidisset eum putaretur
q̄ egisset ga forte ppheta offenderat eum aliqñ et nō ga deus
mouebat eum ad puniēdū pñ viri dei. Itē leo occidēs eū nō
cōmēdit cadauer nec lacerauit: sed solū tetigit virū ad occidē-
dū eū. nā si comedisset sequerent⁹ duo incōueniētia. Primum
erat ga tunc putaret⁹ q̄ leo nō egisset istud motus a deo in vin-
dictā pñ: sed ppter desiderii cibi. Scdm erat ga si comedisset
cadauer forte nō mansisset ibi aliqd p qd cognoscere⁹ an fuis-
set vir dei a leone occisus vel aliqs alius. nūc autē cū maneret ca-
dauer integrū existeret ibi leone mirabile erat q̄ nō comederet
de illo: ga aial vorax est et comedit de pda quā occidit. Itē non
solū leo occidit et nō comedit: s̄ et māsit apud cadauer in via.
et istud fuit ad demonstrādū idē. nā si leo occidēs recessisset ne-
sciret an a leone vel ab hoīe fuisset vir dei occisus: et tūc puta-
ret⁹ q̄ aliqs vir occidisset eū et nō attribueret⁹ diuino iudicio.
Itē māsit ibi leo ad seruādū cadauer ne bestie veniētes lacerā-
rent ipm cadauer: et sequerent⁹ incōueniētiē q̄ supra. s. qd totū ca-
dauer laceraret⁹ et nesciret cuius erat: et tñ de⁹ volebat q̄ scire
tur illud esse viri dei ad ostēdū iustitiā eius. Itē si laceraretur
a bestiis dato q̄ maneret aliq pars p quā cognoscere⁹ cū puta-
ret factū eē a bestiis nō deo ipellēte illas ad vindictā pñ: sed
ipsis cōcitatis ex fame. Itē fuit hoc ad ostēsiōē diuini miraculi
s. q̄ videre⁹ leo oīū māere apud cadauer: et nō lacerare nec gu-
stare aliqd de illo: ga manifeste appareret q̄ deus ponebat ibi
leonē ad custodiā. Itē māsit ibi asinus et nō fuit lesus a leone vt
in hoc manifeste ostēderet⁹ dei vindictā: ga si leo moueret ad
occidēdū virū dei desiderio cibi nō solū occidisset eū sed et as-
inū: nō tñ tetigit asinū in quo erat vir dei. ergo manifeste moue-
bat a deo leo ad occidēdū solū virū. Itē mirabile erat q̄ asin⁹
vellet manere apud cadauer. nā dato q̄ leo nollet tāgere asinū:
tñ asinus est aial timidū valde et viso leone illico fugeret: nunc
autē manebat leo et asin⁹ apud cadauer tāq̄ eēt duo asini nūb
bñtes feritatis. Itē mirabile erat dato q̄ asin⁹ nō lederet a leo-
ne nec timeret eū quō vellet cōstare apd cadauer: ga aialia ista
cū a nullo tenet⁹ discurrūt hinc et inde: nūc autē q̄ maneret sem-
per apud cadauer quousq̄ aliqs veniret ad capiēdū illud a dō
videbat eē in testimoniū rei geste. Itē si asinus recessisset puta-
ret⁹ q̄ forte leo incitatus fame occidisset asinū et virū dei: come-
disset tñ asinū in alio loco et occidisset ibi virū: et nō comederet
ga forte saturatus eēt: iō vt apperet plenū testimoniū de mor-

te viri dei debuerunt manere tam asinus q̄ leo apud cadauer
quousq̄ aliqs veniret ad accipiēdū cadauer.

Quid iudicādū sit de viro dei occiso a leone an perierit eter-
naliter vel saluus sit. **Q**uestio. 31.

Quereb⁹ vlt⁹ius qd iudicādū sit de isto viro occiso
an perierit eternaliter vel saluatus sit.

Q Rñdēdū q̄ de hoc nullū iudiciū certū dari pōt eo q̄ multa
et varia accidere pñt. nā aliqs q̄ in multis peccauit etiā subito
moriēs pōt consequi vitā eternā: ga leue est sibi dolere et quasi
i istā est sufficiens cōtritiō ad delēdū oēm culpā: et aliqs in vni-
ca culpa moriens pōt perire eternaliter si forte nō dolet de illa.
Ideo de isto viro dei iudicare nō possum⁹: ga nescim⁹ an ipse
an hoc in multis peccasset vel solū in isto: et dato q̄ in vno vel
in multis peccasset nescim⁹ an doluerit vel nō vt hēret remis-
siōē solū: ergo possum⁹ log p cōiecturas. **Q** Et v⁹ dñm q̄ iste
vir saluus fuerit et nō solū salū: imo mor vt occisus est volauit
rit ad lymbū scōi patrū nō tolerata aliq pena in igne purga-
torio: et si fuisset apta ianua vite eterne sicut nūc mor euolasset
ad vitā eternā. De primo p⁹. s. q̄ nō dñatus fuerit in pñ mor-
tali moriens. Quia sicut oīes iniustorum a deo nō exaudim⁹
tur Joā. 9. ita et p iniustis deus nō facit miracula et potissime
p dñatis: ga qui iniusti sunt nōdū dñati pñt pñnere ali-
qñ ad ciuitatē dei q̄ aut cōdñati sunt nūquā pñnēbūt ad deū:
iō nō facit p eis miracula nisi q̄ sint ad dñū ipsos: sicut in in-
ferno deus facit miraculū p malis. s. q̄ sp cremenē igne acerrī-
mo: et tñ carnes corū nūq̄ cōsumant⁹: et istud est vt semp graui⁹
puniant⁹. Deus tñ ostēdit miraculū p isto viro occiso a leone. s.
q̄ nō laceraret eū nec comederet. q̄ de illo nec et recederet
inde: sed custodiret cadauer ne laceraret a bestiis: et ista ostē-
bant quādā eminētiā illius q̄ mortuus fuerat. s. q̄ de⁹ hēret cu-
rā de eo: ga aliqñ relinqueret eū lacerādū et cōminuēdū et de-
uorādū vsq̄ ad ossa: sic p⁹ de viris illis q̄ accusauerunt danie-
lē vt poneret in lacu leonū. nā cū ipse fuisset ibi illeus accusa-
tores sui pñcti sunt in lacu leonū: et d⁹ q̄ nō puenerunt vsq̄ ad
pauimentū lacu donec arriperet eos leones et oīa ossa eorū cō-
minueret⁹ Dan. 6. iterū et daniel positus est in lacu leonū: et ga
nō fuit lesus manens ibi p. 7. dies pñcti fuerūt in lacu accusa-
tores sui et in momēto deuorati sunt Dan. 14. nō ergo pōt dici
rōnabiliter q̄ iste vir perijisset eternalit⁹ p quo post mortē talia
miracula ostēdebant⁹. **Q** Itē ad pbādū aliqñ eē scñ ita vt ca-
nonizet⁹ ecclesiā sufficit q̄ pbent⁹ vera miracula de illo: dico
autē vera. s. q̄ nō fiant opere demonū nec et fiant pp solā fidem
credētiū: ga ista duo faciunt interdum apparere miracula: et tñ
ista nō cōcludunt sanctitatē alicui⁹: s̄ hic fuerūt miracula vera.
s. nō facta ope demonis s̄ dei: nec de⁹ iniusti leonē ad occidēdū
istū virū sicut dixit alius ppheta vt p⁹. j. in tra. ipse ergo deus
q̄ fecit illū occidi fecit eū custodiari a leone. Itē nō erat ista mira-
cula ex fide alicui⁹ sicut interdū qdā sanant⁹ ab egritudinibus
vel liberant a periculis ex fide et debita deuotiōe quā ad deū
hñt: et cū fecerint aliqs ceremonias ad cōsequēdū istā salutē pu-
tāt eē in ceremoniis illis virtutē aliquā sanādi: et tñ nulla est s̄
in sola fide: hec tñ nō fuit fides alicuius ad hoc q̄ de⁹ faceret ca-
dauer illeum eē et leonē eē custodē eius: ga ista nemine sciēte
et vidēte facta sunt et postea publicata sunt: iō ista miracula suf-
ficient⁹ pbabant istum eē salū et hēre gradū magnū in glia.
Q Scda p⁹ dicti p⁹. s. q̄ iste vir mor euolauerit ad lymbū scō-
rū vel finū abrae qd idem est nō tolerādo aliquā penā in purga-
torio. qd p⁹ ga tunc aliqs tolerat ignē purgatorii aliquo tpe eū
aliq pars pene debite p pñt nō est hic sufficiēter sublata: quia
tūc necesse est expleri in purgatorio: iste vir tñ sufficiēter puni-
tus est p pñt suo: ga pñt fuit satis leue eū nō egerit cōtra deū
ex praua voluntate vel ex desiderio passionali. s. motus occupi-
scētia cibi sed solo errore. s. q̄ deceptus fuit a ppheta sene vt
p⁹. s. sufficiens ergo fuit pena mors ista p pñt suo: ita vt nūb to-
lerādū relinqueret⁹ in purgatorio. et intātū fuit sufficiens q̄ non
solū nō manebat aliqd tolerādū post mortē: sed et mors et ea q̄
circa mortē erat supabundabāt ad penā debitā p pñt ipi vi-
ro dei. vñ solū mors inflicta est. laceratio autē et aliā q̄ atrocita-
tē mortis augere poterāt nō secuta fuerūt: ga nūq̄ de⁹ aliq
yltra debitū pñt s̄ yltra merita remuneret⁹. **Q**uereb⁹
vlt⁹ius an ex hoc q̄ iste vir dei occisus est a leone psuadeatur
aliqliter saltē colorate q̄ ipse nō fuerit missus a deo et verba ei⁹
nō fuerint vera. **Q** Rñdēdū q̄ sicut Iosephus dicit. s. antigna-
tū ppheta fener habitās in bethel psuasit hieroboā regi istū vi-
rū dei mētū fuisse et q̄ verba eius nō fuissent a deo: et hoc p-
bauit q̄ occisus fuerat a leone tāquā in vindictā mēdaci occi-

†
Nō pōt re-
cte iudicari
istū esse sal-
uū s̄ bñ p-
dicturā.

Pro iustis
et dñatis
de⁹ nō fac
miracla p⁹
mortem.

Prima.

Scda.
Quid regri-
tur ad h⁹ q̄
gs canoniz-
setur.

B
De euolauit
rit ad lym-
bū scōrū.

Qō. 32.
†
An possit p
suaderi q̄
iste vir nō
fuit missus
a deo quia
leo ipm oc-
cidit.

Nō fuit suf-
ficiēs pua-
tio virū dei
fuisse mēti-
tū qz occi-
sus ēet a leo-
ne.
Primo
Secūdo
Tertio
Quarto
Quinto
Sexto
Septio
Octauo
Viri dei tu-
mulatio.

sus fuisset: vel qz si deus misisset eū nō pmisisset eū occidi a leo-
ne. Cōm qz ista puaio nullū bz colorē: qz sufficiēter pbatū
qz iste vir missus fuerit a deo: z ad hoc nō obstat mors. p3 istud
qz iste vir cū venit ad hieroboā posuit signū ad pbatōnē vbo-
rū suorū. s. qz scinderet altare z effunderet cinis: z sic illico scīn-
est. nō regrebat aut aliqd vltius ad pbādū se missum a deo.
Ista pbatōne dat deus ad cognoscēdū verū z falsū pphētā
Deut. 18. Nec obstat si aliqz velit dicere qz istud nō erat signū
sufficiēs cū posset fieri a demone: qz. s. pbatū est qz nō potue-
rit fieri a demone. Itē erat pbatō ad hoc: qz nōbī dicente ipso
viro dei cū hieroboā luberet eū teneri illico exaruit manū. quā
z eū extenderat nec valuit eā ad se retrahere: si tñ iste nō fuisset
a deo z mētiē de? nō pugnaret p eo arefaciēdo manū regis.
Itē rex cognouit manifeste istū virū missum fuisse a deo: iō pe-
titi qz ipse oraret deū p eo z restitueret manū suā sibi. Itē satis
hoc patuit: qz mor vt orauit iste vir manū regis reddita est in
pore statū: deus tñ nō exaudit oīones pctōrū Joā. 9. ergo iste
accept? erat deo: si tñ mētiē se missus ēet a deo z nō ēet pecca-
ret z nō audiret oīo ei? a deo: iō v? qz deus miserat eū. Itē sa-
tis apparet qz mors inflicta a leone nō ipediat istum a deo fuisse
missum: qz poterat iste peccare postqz missus ēet a deo z p illis
pctis inferret ei mors a leone. Itē ipse ppheta senex ondit qz
vir dei nō fuerat occisus tāquā mēti? fuisset: s. qz fuit inobe-
diēs oīi dñi. nā ipse dixit qz nō inferret cadauer iūū in sepul-
chrū patrū suorū: qz comederat z biberat in loco vetito a deo.
ex quo apparebat p pphētā senis qz iste missus fuerat a deo cū
dicat qz fuerat inobediēs oīi dñi z qz deus iusserat ei nō come-
dere in loco illo. ēt p3 qz solū occisus fuerit: qz comedit in be-
thel. ergo nō peccauerat in aliquo alio p quo occideret nisi qz
comedit in bethel. Itē p3 hoc qz qñ mortuus est de? fecit mira-
cula circa ipm in leōe qz custodiuit eū vt. s. declarātū est. si tñ nō
fuisset missus a deo z mētiē se missum nō fecisset deus mira-
cula p eo: sed potius exercisisset in ipso durā vltionē. ergo v?
qz missus fuit a deo. Itē ille ppheta senex qz erat in bethel cōf-
sus fuit postea hoc dicens qz ille vir dei fuit inobediēs oīi dñi z
tradidit eū de? leoni. vñ nō poterat iste senex puaere z uenire
ter regi illū virū nō fuisse missum a deo nisi negaret ea qz prius
cōfessus fuerat. (Et ecce viri.) Hic ponit tertiū huius ptis. s. vi-
ri dei tumulatio z vicis. (Et ecce viri trāsētes.) s. p locū i quo
occisus fuerat vir dei. (Viderūt cadauer plectū in via.) in me-
dio vie occisus fuerat vir dei qz in illo loco occurrit ei leo: illi
aut qz viderūt cadauer aspexerunt a lōge: qz nō ausi sunt acce-
dere p leonē: iō nō cognouerūt cui? erat cadauer: s. solum qz
erat ibi qdam occisus vt p3 imēdiatē. (Et leonē stātē iuxta ca-
dauer.) manebat ibi ex rōnibus supra assignatis: z nō solū vi-
derūt leonē: sed ēt asinū iuxta cadauer sed nō fit mētiō de illo.
postea tñ v? qz qñ iuit iste ppheta senex p cadauere erat ibi leo
z asinus. (Et venerūt z diuulgauerūt in ciuitate in qz ppheta se-
nex ille habitabat.) s. in bethel: nā ibi morabat iste ppheta vt p3
s. in lra. isti viri erāt extranei. s. nō de ciuitate bethel: qz tñ illud
cadauer erat ppingus ciuitati bethel qz alteri loco iuerunt ad
denunciādū in bethel: ipi tñ nesciebāt qz erat ille occisus: s. p-
pheta senex cognouit vt p3 ex vbis suis. (Qd cū audisset ppheta
ille qz reduxerat eū de via.) s. audiuit qz diuulgabat in ciui-
tate eē occisum quēdā in via. (Aut vir dei est.) nullus al? scie-
bat qz posset eē ille occisus: solus aut ppheta senex cognouit. z
rō fuit: qz ipse sciebat qz peccauerat ille vir dei comedēdo in be-
thel. ēt p eū de? pnuiciauerat qz nō inferret cadauer suū in sepul-
chrū patrū suorū. nūc ergo intellexit qz ppheta intelligēda erat d
morte illi? viri dei. s. qz occideret extra terrā suā z nō sepeliret
in sepulchro patrū suorū. (Qui inobediēs fuit oīi dñi.) s. come-
dēdo z bibēdo in bethel oīa pceptū dei. (Et tradidit eū dñs
leoni.) s. p pēn suā de? tradidit eū in manu leōis. z sic cogno-
uit iste ppheta senex qz nō occisus fuisset ab aliquo hoīe ex cau-
sis qb? hoīes occidi solēt: s. qz deus fecerit eum occidi a leone.
(Et cōfregit eū z occidit.) s. cōfregit corp? eius z occidit: z nō ac-
cipit hic cōfractio p laceratiōe: qz nō fuit laceratū cadauer sed
māsit integrū: sed vocat cōfractio vulneratio ad occidēdū: quia
nō poterat occidi qn vulneraret. (Juxta verbū qz locutus est
ei.) i. oīs pdirit ei mortē z intulit. Ex hoc p3 qz pilla vba. s. nō
inferret cadauer tuū in sepulchrū patrū tuorū: nō solū intelligēba-
tur qz ille vir nō ēet sepeliēdus in terra suā: s. qz occidēdus erat
extra terrā suā. istud tñ nō significabāt verba illa expse: s. de?
voluit illud intelligi p ista vba: iō dato qz ppha ille q dicebat nō
intelligeret istud: nō tollit qn ēet ppheta in isto actu vt decla-
ratū fuit. s. i qdā qōne. (Dixitqz ad filios suos sternite mibi asinū.)

nū.) cū nullus ēet q officium funeris isti viro dei impedere vel-
let eo qz erat de terra aliena z qñ hostili. s. de terra iuda voluit
iste ppheta senex tumulare eū: z strauit asinū ad portādū cada-
uer viri dei vel adeūdū illuc: qz cū senex ēet nō poterat pedib?
incedere. (Qui cū strauissent z ille abiisset inuenit cadauer ei?
pictū in via.) in eodē loco manebat in quo occisus fuerat qz
nullus ausus fuerat illuc accedere p leonē. (Et asinū z leonem
stātes iuxta cadauer.) Ambo simul stabāt qñ duo asini ēent nūl-
lā feritate hītes ad onidēdū miraculum et causis. s. assignatis.
(Et nō comedit leo de cadauere nec lesit asinū.) vt onideret qz
deus incitauerat leonē ad occidēdū virū dei solū z nō mortis
fuerat desiderio cibī: ideo nō agebat contra id qd deus iusserat
seruans pceptum ad vnguem.

Quomodo ausus est ppheta senex ire p cadauere: cū sciret
leonem esse apud illud.

Questio. 33.

Queretur quō ausus est ppheta senex ire p cadauere
cū denunciātū fuisset ei qz leo staret apud ca-
dauer: z alij nō audebāt accedere. Aliqz dicit qz cū ēet p-
pheta dei auderet ire d leones z oēs feras fultus dei adiutorio.
Sed vdm qz hoc nō stat: qz iste ppheta erat vir pssimus.
nā ipse seduxit virū dei vt occideret: vt p3. s. ēt ipse fauebat re-
gi in idolatria vt declarātū est. nō ergo cōsideret meritis suis
qz corā leone cōsistere posset illeus. Aliqz forte dicit aliter. s.
qz ppheta senex audiuit leonē ēē apud cadauer: z tñ intellexit
forte qz vū ipse iret illuc recederet leo z nō inueniret ibi leonē.

Sed vdm qz ēt hoc nō stat: qz hic v? qz iste senex inuenit leo-
nē z asinū apud cadauer. z tñ nō obstat hoc accessit z tulit ca-
dauer. Cōm igit qz iste ppheta mor vt audiuit cadauer eē
in via z leonē apud illud cognouit qz erat cadauer viri dei vt
p3. s. z intellexit qz deus voluerat qz occideret solū z nō lacerā-
ret: ēt putauit qz leo qz ibi manebat nō erat vt comederet aliqñ
de cadauere illo cū nodū lesisset asinū nec cadauer: s. qz ibi ma-
nebat iussu dei vt custos cadaueris ne laceraret a bestiis aut vo-
lucris: iō credidit qz cū aliqz iret ad accipiēdū illud vt feli-
ret leo nō noceret ei s. pmitteret accipere cadauer deo iclināte
illū ad hoc: z sic ausus est ire illuc ppheta iste qz ipse nō esset
bon? vir: z cū accessit circa cadauer reperit ibi leonē z asinū
vt p3 in lra: z tñ nō pp hoc timuit nec recessit: sed accessit z tu-
lit cadauer. Credēdū aut qz anteqz accederet iste ppheta ad lo-
cū cadaueris p aliquatū spaciū leo qñ senties istū venire ad tol-
lēdū cadauer recessit locū dñs vt tñ timeret ppheta accede-
re. Istud aut satis verisimile est: qz sicut oīa alia egit leo instin-
ctu dei vt. s. pbatū est: ita z nūc instinctu dei moueret ad rece-
dēdū: qz iā officiū suū nō erat necessariū nec opportunū circa
cadauer. si tñ expediisset leonē ad aliqd manere ibi veniēte p-
pheta māsisset z humiliatus fuisset in terrā iussu dei ne ppheta
timeret: z tñ nō erat necessariū offm suū. Sic p3 d leone illo
qz venit ad adiudū abbatē Zoīmā ad sepeliēdū corp? Mo-
rie egyptiace sanctissime femine in deserto: vbi senex zoīmā
sol? erat z nō poterat sepulchrū locū parare: tū qz grauāte sene-
ctute ad laborē illū ipotēs erat: tū ga nullius instrumēti ad hoc
apti erat sibi copia. parauit ergo de? sibi leonē in confortē qz hu-
militer deposita oī feritate apud zoīmā veniēs scissimo cada-
ueri sepulchrū locū vngularū offō fodit: z sic zoīmā z leo tāqz
duo cōsortes illi religiosissime femine piū offm funeris ipende-
runt: quo expleto recessit leo. sic ēt sepe leones deo iubēte ferita-
tē deposuerūt: vt p3 bis in daniēle posito eis ad vorādū Dan.
7. et. 14. sic ēt p3 i vita beati Hieronymi. Queret vlti?
an circa istud cadauer obseruata fuerit illa lex qz habet Deute.
21. Pro quo sciēdū qz qñ reperiebat aliqz cadauer hoīs
occisū z nō reperiebat occisor: egrediebāt iudices isrl? z manē-
te cadauere i loco suo cōsiderabāt cui ciuitati cadauer illud ēet
ppinquius loco: z tūc egrediebant seniores ciuitatis hui? tollē-
tes vitulā de armēto qz nō traxisset iugū nec arasset vngz z ou-
cebāt eā ad vallē asperā z saxosā qz nunqz arata fuisset nec su-
scipisset semina abscindebāt caput vitule illi? z accedētes sacer-
dotes cū maiorib? ciuitatis illius qz ppinquior erat veniebant
ad interfectū lauabātqz manus suas sup vitulā occisāz dicētes.
manus nre nō effuderūt sanguinē hūc nec viderūt oculi nri
ppitius nro oīe pplo tuo israel qd redimisti z non reputes
sanguinē in oīetē pplo tuo. hoc factō erant liberi oēs de israel
a noxa occisionis illius. aliqñ deus exigebat ab eis penā illius
sanguinis effusi: qz ipi nō effudissent eū Deut. 21. Cōdiz qz
hic nō fuit obseruata ista cerimonia: qz ad hoc qz obseruaretur
oportebat qz maneret cadauer in loco occisionis quousqz egre-
deret seniores ciuitatis z lauarent manus sup vitulā occisā
apud

+

+

+

A

I. opio.

Lōsu.

Scda.

Lōfuta.

3. opio.

aucto.

Qd.

34.

A

An let

Deut. 21

rit hie ob

seruata i

isto cada

uere.

L. qz

obseruā

da erat

ēē cada

uer occi

cōfessio

nō repu

batur.

Ista leri

tuit ob s-

uata cir-

ca cada-

uer viri

Obo.
Solo.

apud cadaver vt p allegato. c. hic tñ ppheta iste senex mor vt
auduit facere cadaver in via iuit t asportant illud: iō nō facte
sunt cerimonie circa illud. Sed aligs forte dicit q antequā
iste ppheta duceret cadaver facte sunt cerimonie: hīc nō ex-
primant. C Dm q nō stat: qz qñ iuit iste ppheta pro cadave-
re inuenit leonē t asinū apud cadaver. ergo vñ q nullus ad-
huc accesserat ad cadaver qz leo nō pmississet eū accedere: t tñ
ad expleū istas cerimonias necē erat q accederet seniores ad
cadaver t lauarēt man⁹ suas iuxta illud Deut. 2. 1. ergo nōdum
iuerāt illuc. Dm ē q nō obligabant israelite facere has ceri-
monias circa istud cadaver: qz iste cerimonie fiebāt qñ ignora-
bāt occisor Deut. 2. 1. sed hic cognitū erat q leo occiderat illū
virū dei: iō nō oportebat nec debebāt fieri cerimonie circa eū.
Itē rō istarū cerimoniarū erat qz qñ aligs erat occisus t ne-
sciebat occisor: videbat hoc accidisse ex negligētia iudiciū terre
illius q nō purgabāt puincia malis hoibus: t qz illa ciuitas q
ppingor erat videbat hīc maiorē culpā seniores eius egredie-
bant t faciebāt cerimonias istas qñ si facerēt sacrificiū p pctō
vt remitteret eis pctū negligētie sue circa occisionē illius: t qz
hic nō accideret ista mors pp negligētiā israelitarū cū cōstaret
occisum fuisse virū istū pcepto dei a leōe nō oportuit fieri istas
cerimonias. (Tulit ergo ppheta cadaver viri dei) . i. accepit
illud de via. (Et posuit illū sup asinū.) nō ibat iste ppheta sol⁹
sed ipse t filij sui: qz cū ipse eēt senex nō posset pueniētē ipone-
re cadaver sup asinū t ducere illud in ciuitatē: sed inuenit filij
sui q erāt iuuenes cū eo. (Et reuersus intulit in ciuitatē pphete
seni) . i. ipsemet ppheta duxit cadaver in ciuitatē suā. (Ut plā-
gerent eū) . i. ad sepeliēdū nō oportebat q duceret ad ciuitatē:
qz sepulchra nō erāt intra ciuitatē sed extra: vt tñ fieret solēni-
tas funeris in plāgēdo ductū est cadaver in ciuitatē qz ibi fie-
bant iste solēnitates: t postea expletis eis duxit cadaver extra
vbi ad sepeliēdū in sepulchro suo. C Queret an licuit isti
pphete seni ducere cadaver viri dei ad sepeliēdū in sepulchro
suo in bethel. C Aligs dicit q nō: qz apud iudeos qñ lex erat
sepeliri quēlibet in sepulchris maior⁹ suoz: sic. n. cōsuetū fuerat
ex tpe abaze q sepultus fuit cū filiis t nepotib⁹ suis t vxore sua
t filioz suoz in eodē sepulchro Ben. 4. 9. ideo debebat sepeliri
iste in terra sua t nō in sepulchro senis in bethel. C Rñdēdum
q nō peccauit iste ppheta senex sepeliēdo cadaver viri dei in
bethel: sed poti⁹ exhibuit ei humanitatē: qz ille vir mortuus est
in terra aliena t qñ hostili: t nullus vellet sepelire eū sed mane-
ret ibi lacerādus bestiis t auib⁹: ē nullus vellet ducere illū in
terrā suā: iō iste nō peccauit exhibēdo pietatē quā potuit. Itē
deus dixerat de isto viro q nō inferret cadaver suū in sepul-
chro patrū suoz. s. in lra: iō intellexit q volūtas dei erat sepeli-
ri ipm in terra illa. C Ad rōnē in sūū dōm q cōsuetudo erat
apud iudeos antiquata t qñ p lege q sepeliret glibet in sepul-
chris maior⁹ suoz: si tñ moriebat aligs extra terrā suā nō opor-
tebat q duceret in illā ad sepeliēdū: sed poterat sepeliri vbi-
cūqz moreret: potissime qñ nullus erat in loco illo ad quē de-
functus attineret t q teneret p eo aligd facere: qz tūc extranei
satis pietatis ipēdebant sibi si facerent ei offiū funeris vbiqz
hoc esset: t ita erat in isto viro dei q alienigena erat t nullus
erat cum eo de terra sua.

Qō.
35.
Ratio.
Prophe-
ta senex
exhibuit
hūanitatē
sepeliē-
do in be-
thel virū
dei.

Ad rōnē
in pnci.

Q.
1. opio.
Cōsu.
Rñso.

Impu-
gnatio.

C An ppha senex peccasset ducēdo cadaver i terrā suā. Q. 36.
Queretur vterius si iste ppheta senex vellet ducere
cadaver viri dei in terrā suā exhibendo ei
hāc hūanitatē an peccaret. C Aligs dicit q nō: qz faciēdo bo-
nū opus nemo demeret: sed ducere cadaver istud in sepulchra
maior⁹ suoz erat pietatis qdā opus: iō nō demerebat ppheta
faciēdo illud. C In cōtrariū dicit aligs q demerebat qz age-
bat cōtra volūtatē dei. nā de⁹ dixerat q nō inferret cadaver
suū in sepulchro patrū suoz. C Rñdēdū videt qbusdā q nō
peccaret ppheta: qz illud verbū dei nō fuit mādātū sed pphē-
tia de futuro. pphētia aut neminē obligat cū nō pnuunciet per
modū obligādī. i. iperādo sed indicādo: hīc ista pphētia nō fuit
set cōtra virū dei licuisset cadaver eius duci in terrā suā. ergo ē
nūc licet et. talē modū arguēdi sepe posuimus. s. 1. t. pcedē. c.
t ē hic. C Dm q hoc nō obstatē nō licebat huic pphete du-
cere cadaver in terrā suā: qz agebat cōtra volūtatē dei. cū autē
dicebat sepe supra q licebat facere cōtra volūtatē dei: oñ tñ nō
faciemus cōtra mādātū eius. Dm q hoc intelligit qñ id qd
deus vult est nobis vel alicui alteri valde penale: qz cū tene-
mur cōpati cūlibet possumus conari agere cōtra volūtatē
dei: vbi tñ agēdo fm volūtatē dei nō pndicat alicui ēt si non
fuit mādātū dei sup hoc: pctū est agere cōtra volūtatē dei: siue il-

la sit volūtas certe sentētie vel solū fm merita nostra: ita igitur
q si deus velit q ego moriar vel aligs alius: si hoc nō iubet nō
teneor velle illud: s. licz mibi facere quātū potero ad euitādū
id qd deus cōtra me vel cōtra aliū pdirixit. hic tñ q sepeliretur
vir dei extra terrā suā nō pndicabat ei nec alicui alteri: iō co-
gnita volūtatē dei de nō sepeliēdo illū in terra sua si iste pphē-
ta vellet illuc cadaver eius ducere peccaret. Itē sciēdū q quā-
docūqz aligd pnuunciat est a deo cōtra aliqū t nō apparet an
dictū sit fm firmā dei sniam vel fm merita illius cōtra quē p-
nuunciat: licitū est conari in cōtrariū t ē vtile: qz per actus no-
stros orādo dei t adhibēdo alias cautelas pōt euitari malum
qd pnuunciat est: t vere euitabit si ad hoc conemur. si aut negli-
gamus incidemus in malū qd pnuunciat est. Si vero sciam⁹ pnu-
ciatū ē cōtra nos fm firmā dei sniam nō pōt euitari pena illa
p quoscūqz actus nostros: t tūc quāuis sit licitū cōtrariū velle ta-
mē oio supuacū t stolidū est conari ad euitādū q pnuunciat⁹
est. Istud aut qd pnuunciat⁹ fuerat cōtra virū dei nō apparebat a
pncipio an eēt fm firmā dei sniam vel fm dispōnē viri dei. iō
licebat ei adhibere circa se diligētiā ne impleret in eo pphētia
dei. nūc aut cū occisus fuisset illico post pnuunciatōnē pphēticā:
apparebat manifeste dictū fuisse pphētiā illā fm firmā dei sen-
tētiā: iō superuacū t stultū erat conari i cōtrariū. Dōz igit q si
iste ppheta conatus fuisset ducere cadaver viri dei in terram
suā nō potuisset: qz deus pcutisset eū vel impediuit taliter
q illuc nō posset ire: qz cū eēt cōtra volūtatē dei impole erat
fieri. ēt peccaret qz sine cā aliqua conaret agere cōtra volūta-
tē dei manifestā: si aut aliquis ali⁹ conaretur ducere cadaver
viri dei in terrā suā nō peccaret eo q nesciret volūtatē dei
sicut sciebat ille ppheta: t tñ nunqz posset ducere cadaver i ter-
rā suā q impediret a deo: t sic oportet illud alibi sepeliri.
Ad rōnē in cōtrariū dōm q portare cadaver illud in terram
suā absolute bonū erat: qz tñ erat volūtas dei cognita ab isto
ppheta q nō duceret in terrā suā nō erat opus bonū ducere
illud illuc. C Queret vterius an ppheta iste meruit du-
cēdo cadaver t sepeliēdo in sepulchro suo. C Rñdēdū q iste
ppheta exhibuit opa bona circa cadaver illius viri dei ducen-
do illud de itinere: deinde plāgēdo solēniter in vrbē suā: postea
aut sepeliēdo illud honorabīl in sepulchro suo. t nō est dubiū
qn in istis aligs satis mereri possit: qz de se sunt opera bona:
sic ēt Tobias de hoc ope pcpue laudat qz sollicitam agebat cu-
rā circa sepulturā eozū q inhumati erant: sic p in pncipio libri
sui. c. 1. et. 2. De isto tñ ppheta dubium satis est an meruerit
qz erat vir malus cōtinue manēs in pctō: ipse qppe fecit occidi
virū dei fallēdo eum vt trāsgredere pceptū dei t moreretur:
vt p. s. ēt ipse fauebat regi in idolatriā. Itē qz magis attinet
ad cām ipse nō exhibuit istud opus humanitatis cadaveri qñ
cōpateret nāe t ageret ppter pimum: sed egit ppter vtilita-
tē suā vt. i. declarabīl in qōnē pima. cum tñ aligs agit qp-
piā sola vtilitate sua inspecta cōtūcūqz opus sit bonū nō meret
qz deficit potissima cā merēdi. s. bonus finis mouēs t habit⁹
charitatis impellens q duo faciunt actū meritorij. (Et posuit
cadaver ei⁹ in sepulchro suo) . i. in sepulchro qd fabricauerat p
se. (Et planterunt eū heu heu mi frater.) ista est mutatio ordi-
nis: qz pns plācerant eū qz sepelirēt t plāgētes dicebāt heu heu
mi frater. istud pncipaliter ptinebat ad pphētiā: qz ipse voca-
bat virū dei fratē qz erant ambo pphete. C Queret qua-
re iste ppheta sepeliuit virū dei in sepulchro suo. Aliguīs dicit
q fecit hoc ad honorādū eum eo q erat ppheta dñi: sicut fecit
q plāgeret solēniter. C Sed dōm q nō stat: qz solū fecit iste p-
pheta pp vtilitatē suā. s. qz ille vir dei pnuiciauerat q Josias
rex iuda cremaret sup altare bethel ossa sacerdotū idolorum t
oia q eēt in bethel. iste aut ppheta senex cognouit verū eē q
pdixerat vir dei: iō timuit q ossa sua cremarent cum ossibus
aliorum sup altare: t ad hoc fecit q sepeliret vir dei in sepul-
chro suo vt ossa amborum essent mixta: t ppter ossa illius re-
seruaret Josias ossa sua. q aut istud intenderet apparet in lra.
nā dixit filiis suis cum mortuus fuero sepelire me in sepulchro
in quo vir dei sepultus est: pfecto. n. veniet sermo quē pdirixit
cōtra altare qd est in bethel t contra oia phana excelsorū. s. q
cremabuntur sup illa ossa mortuorum sicut pdirixit iste vir dei.
Sciendum aut q hīc in eodem sepulchro sepulti fuerint isti duo
s. ppheta senex t vir dei: tñ titulus sepulchri non fuit posit⁹
pro ppheta senex sed p viro dei: t hoc fecit ipse ex industria: qz
si titulus sepulchri nomini eius ascriberetur cremaretur ossa
sua t ossa viri dei: iō fecit vt eēt titulus sepulchri ex nomine vi-
ri dei vt sic ppter illum ossa sua manerent incombusta. istud

Qō. 37
L3 sepelire
mortuos ē
op⁹ merito-
riū d se: du-
biū tñ ē an
iste senex
meruerit.

Qō. 38
Qz volue-
rit sepelire
virū dei in
suo sepul-
chro.
Rñso.

patet sequenti lib. c. 23. vbi cum cōbureret Josias ossa sepulchro-
rum ait ad viros bethel qd est titulus iste quē video. Rīderūt
ei ciues vrbis illius sepulchrū est hōis dei q venit de iuda & p-
dixit ista q fecisti: & ait Josias omittere eū nemo moueat ossa ei⁹
& intacta manserunt ossa eius cū ossibus pphete q venerat de
samarīa. vocat aut iste ppheta sener ppheta veniens de sama-
ria eo q forte inde venerat ad habitādū in bethel: & sic iste pro-
pheta cautelose sepeliuit virum dei in sepulchro suo: & tñ conse-
cutus est vtilitatē quā intēdebat. i. q nō cremarent ossa sua a
† Josia. (Lū mortuus fuero sepelire me in sepulchro in quo vir
dei sepultus est.) Postq sepultus est vir dei dedit ppheta se-
ner istas doctrinā filiis suis vt sepelirent eū in eodē sepulchro:
forte enim licet ppheta iste fecisset sepulchrū illud p se: qā tñ
sepeliuerat ibi virū dei putarent filij sui q nollet ipse ibi sepe-
li-ri & conderent ei sepulchrū nouū: & q si hoc facerent timebat
† cremari ossa sua a Josia iussit sepeliri se i eodē sepulchro. (Ju-
xta ossa eius ponite ossa mea). i. cū ossibus suis: q in eodem se-
pulchro vtrūq cadauer futurū erat: & ossa mixta post resolutio-
nē vt non cognoscere⁹ que ossa erant vnius vel alterius: & sic
† vtrāq intacta manerēt. (Profecto. n. veniet sermo. quē pdi-
xit). i. certissime cōplebit ppheta quā pdixit iste vir dei. ista
fuit cā pp quā motus fuit iste ppheta sener ad sepeliendū virū
† dei in sepulchro suo. i. q sciuit ossa cremāda eē sup altare sicut
pdixerat vir dei: si aut putasset illū falsum locutū fuisse non cu-
† raret sepelire illū in sepulchro suo: imo forte nō sepelisset eū in
† aliquo sepulchro. (In sermone oīi). i. ex parte dei pdixit ista:
iō vctura sunt. (Cōtra altare qd ē in bethel). istud erat quod-
dā altare magnū excellētius ceteris altarib⁹ in quo erat hiero-
boā ponēdo thura qñ iuit ad eū vir dei: & illud scissū fuit & ef-
fusi fuerūt cineres ei⁹. de hoc p sequē. lib. c. 23. f. 2. altare illud
† excelsū destruxit atq cōbussit. (Et cōtra oia phana excelsio-
rū). i. etiā pdixit vir dei cōtra oia tēpla idolorū que erant in to-
ta terra decem tribuū: qā in oib⁹ illis fuerūt cremata ossa mor-
tuorum & fuerūt altaria destructa sequē. lib. c. 23. vocantur autē
phana excelsiorū. i. tēpla in montibus. nā israelite sū consuetudi-
nem gētiliū in oibus locis vmbrosis & multarū arborū cōstituē-
bant altaria & faciebant ibi sacrificia: & pp vmbas arborum &
opacitatē erant loca cōuenientia ad vacādū libidini post sacri-
ficia: & si aliq nō habebat loca arborū cōstituēbant altaria in
locis subterraneis vbi pp tenebras libidini accōmode vacare⁹
† vt p. j. 15. & ob hoc habebant lucos. i. mōtes multarū arborū
q obscuri erāt pp multitudinē arborū: & ibi erāt oia sacrificia.
(Que sunt in vrbibus samarie). i. cōtra oia phana que sunt in
† tota terra decē tribuū israel. nā tota illa terra vocat terra sa-
marie tanq a capite suo. Querēt quō iste ppheta sener
sciebat q certissime euēturū erat id qd dixerat vir dei. Ali-
quis dicit q sciebat hoc p reuelationē. i. q deus reuelauerat ei
q vcturū esset qd dixerat vir dei. Istud nō est incōueniēs qā
cū iste sener eēt ppheta vt p3 in lra. satis poterat ei reuelari id
q d reuelabat viro dei: q sepe eadē res & sū eadē verba reue-
labat ouobus pphetis. sic p3 Nume. 24. nā balaam pdixit mul-
ta futura q habent eodē. c. 2. Moyses oia illa descripsit sicut lo-
cutus est balaam vt p3 ibidē: & tñ nunquā Moyses locutus est cū
† balaam postq pdixit illa balaam qz erant hostes: & satis patet
Nume. 22. vsq ad. 25. q nunq Moyses viderit balaam: sed
† vt declaratum est Nume. 24. balaam illa dixit spiritu prophetico
pncipalr qz ei cōmittebatur vt reuelaret. Moyses aut sciebat
† spiritu pphetico ad scribendū illa in memoriā posterorum.
Et tamē qā istud non constat videt aliū modus cōuenien-
† tior. i. q non acceperit ista spiritu prophetico ita q ista sibi re-
uelarent spāliter sicut reuelata fuerant viro dei: sed cognouit
† illa indirecte p pphetiam. i. q deus reuelauit isti pphete seneri
q vir dei nō inferret in sepulchrū patrū suorū eo q inobe-
diens fuerat oīi dñi vt p3. 5. & sic apparebat q deus miserat eū
ad denūciādū aliqd in bethel: & tñ vir dei nihil denūciauit
† nisi contra altare de crematione ossium mortuorū super illud.
ergo illud a deo dictum fuerat & necesse erat euēire: & p istum
† modū certificabat ppheta iste p quē nō certificabāt alij hoīes.
Quomodo dictum fuit q euēirent oia cōtra vrbes samarie
cū adhuc samaria nō esset. Questio. 40.

Queretur vterius quō dictum fuit hic q euēirent
oia que locutus est iste vir cōtra vrbes sa-
marie. nā tpe quo vir dei locutus est nōdū erat condita ciuitas
samarie. qd p3 qā aliquāto tēpore post dīta fuit. i. a rege amri
j. 26. & ille fuit sextus rex incipēdo a hieroboā vt colligitur
putādo oēs reges a hieroboā vsq ad amri ab isto loco vsq

infra. 17. c. Aliquis dicit q nōdū erat condita ciuitas sa-
marie: & tñ qñ scriptus fuit liber p hieremiā erat iam con-
dita: ideo potuit ille ponere. Sed oīm q non stat: qz hic dī-
t q vir dei locutus fuerit cōtra phana samarie: ergo nō supaddi-
dit istud hieremias. Aliq dicit q tpe viri dei nōdū erat
ciuitas samarie: & tñ vir dei pphetauit de illa. nā ipsa futura
erat caput regni decē tribuū & oēs ciuitates israel vocarent
ciuitates samarie: & de altaribus illarū pdixit vir dei qz ipa
nōdū esset. Sed oīm q hoc nō stat: qz si vir dei pphetauit
† aligd cōtra ciuitatem q nōdū erat & nō nominaret illam
† futurā esse nō intelligerent israelite qd pphetauit. ppheta tñ
semper dicit taliter vt intelligat ab eis p qbus vel cōtra quos
dicitur qz als eēt inutilis: iō nō pdiceret vir dei aligd contra
ciuitatem q nōdū erat cum nō noiet illam futurā. Itē p3 effica-
cīus q iam eēt ciuitas qz sequē. lib. cap. 23. vbi dicitur q ossa
† istius pphete senis nō cremata fuerūt ppter ossa viri dei dicit
† q intacta māserunt ossa viri dei cum ossib⁹ pphete qui vene-
rat de samaria: & vocat ppheta veniens de samaria iste q sepe
liuit virū dei in sepulchro suo vt p3 ibidem. ergo tpe istius p-
phete senis & viri dei erat ciuitas samarie. Aliq dicit q sa-
maria accipit dupliciter. Uno modo p ciuitate samarie. Alio
modo pro tota terra decē tribuū. pmo mō q nō esset tpe viri
† dei samaria: sed postea fuerit edificata p rege amri q fuit sex-
† tus a hieroboā. Scdō mō q esset samaria tpe viri dei: qz tunc
† erat terra decem tribuū. Sed oīm q nō stat ista distinctio.
† Primo qz samaria est pprie nomē vrbis: & qñ accipit samaria
pro tota terra decē tribuū non vocant ibi vrbes samarie nisi
qz ciuitas samarie erat caput oīum ciuitatum decē tribuū: & sic
nō posset accipi samaria. Scdō mō quonq esset ciuitas sama-
rie constructa: & sic quocūq modo accipiat samaria necesse est
† constructā eē iam ciuitatē samarie. Itē p3 hoc efficacius qz sequē.
lib. c. 23. dicit q iste ppheta q sepeliuit virū dei venit de sama-
ria. ibi tñ nō pōt accipi samaria pro tota terra decē tribuū: qā
† ille ppheta venit ad habitādū in bethel: & bethel erat in terra
† decē tribuū cum ibi cōstrueret altaria hieroboā. ergo necesse
† est accipi samaria pro aliqua ciuitate q vocaret samaria q exi-
† steret tpe viri dei. Cōm igit q samaria ciuitas erat tpe vi-
† ri dei & de illa venit ppheta sener ad habitādū in bethel: & cō-
† tra illam & oēs ciuitates quarum tunc ipsa caput erat aut futu-
† ra erat pphetauit vir dei. Lū aut dicitur q samaria postea fuit
† edificata a rege amri. Dicēdū q non fuit nouiter edificata s3
† ampliata vel restaurata de quo declarabitur infra. 16.

(Post hec verba.) Dic ponit quartū huius. c. f. hieroboam
obstinatio. i. qz h fuerit admonitus a viro dei nō recessit ab ido-
latria. & dicitur. (Post hec verba). i. postq occisus fuit vir dei
nō est reuersus hieroboā de via sua pessima). i. nō recessit ab
† idolatria pessima quā inceperat: qz mortuus est vir dei. (Sed
† e contrario). i. potius deterioratus est: qz cum maior fideria
colebat post hec idola qz pus anteq vir dei admoneret eum.
(Fecit de nouissimis populi sacerdotes). i. non cōstituit sacer-
dotes de tribu leui sed de nouissimis populi. i. de i. s. m. digni-
tate: hos enim constituit sacerdotes dans licentiā ciuicūq vt fie-
ret sacerdos. & isti vocant extremi de populo pcedenti capitu.
(Quicūq volebat implebat manū suā & fiebat sacerdos excel-
sorum). i. nō erat assignata aliqua pgenies de qua essent sacer-
dotes sicut deus assignauerat per Moysen solos filios aaron
† Nume. 3. & etiā. 18. p3 ē istud qz quādo posite sunt virge p
oibus tribubus vt videret cui proueniret sacerdotium floruit
† vga aaron & filiis suis datū est sacerdotiū inconcūse Nu. 17.
† hic aut hieroboā dederat licentiā qbuscūq vt fierent sacerdo-
† tes. istud aut fuit vt placeret populo suo sicut declaratū est pce-
† denti. c. solū aut iubeat q implet manū suā: & sic fiebat sa-
† cerdotes. Querēt qd erat implere manū ad accipiendū
† sacerdotiū. Aliq dicit q implere manū erat dare pecuniā
† in munere p quā implebat manus hieroboā: & sic esset sensus q
† iste vdebat sacerdotia & erat publice statutū pciū p sacerdo-
† tio: sic multi sancti expoluerūt. S3 ista expositio nō multū
† ouenit lre qz manus sua nō intelligit hic de manu hieroboam
† sed de manu eius q volebat effici sacerdos. Item p3 qz in libro
† 2. paralipo. ponit de ista impletione manus: & tamen non acci-
† pitur ibi pro dare pecuniā: sed p quibūdam cerimonijs quas
† faciebant isti q volebant effici sacerdotes: sic patet de cōse-
† cratione aaron & filiorum suorum qz Exo. 29. & Leui. 8. dicitur q
† Moyses iniūxit manus aaron & filiorum suorum: & ibi dicitur
† in bebeo q complēuit manus eorum. & ponitur ibi eadem oi-
† ctio que hic. ibi tamen vocatur completio manū. i. sanctifica-
† tio illarum

Qd. 39

Quo iste se-
nex sciebat
certissime
euēturū qd
predixerat
vir dei.
A. 1. opio.

Scdō.

A

1. rñso.

Lōm.

Rñso.

Lōm.

Alia rñ.

Lōm.

Pmo

Scdō.

Rñ. vii.

B

†

† Hiero-

boā ob-

stinatio.

†

†

†

Qd.

41.

A

Imple-

re manū ad

accipien-

dū sacer-

dotium

quō ite-

gitur.

† 1. expō

Lōm.

tio illarum p quasdam ceremonias quas faciebat Moyses. f. qz tingeat pollices manū iplozum sanguine effuso de sacrificio vt p3 ibidem. etiā vocat initiatio vel cōpletio manuum qz aaron z filij sui acciperent aialia offerenda z panes z ducerent corā Moysē: z istud erat initiare eos. ita isti q volebāt effici sacerdotes tēpore hieroboā portabant in manibus suis aliquid ad offerendū z ipsi offerebant illud z faciebant ceremonias sacrificiorū in illis aialibus q ipsi offerebant: z per hoc manus eorū erant cōplete. i. cōsecrate ad faciendū postea qūqz sacrificia. erat autē determinata sūma aialium q aliquis offerre deberet ad hoc qz efficeret sacerdos. f. vnus taurus z duo boues ad minus z septē arietes vt p3. 2. paralipo. 13. qm rex abias exprobauit hieroboā z populo suo qz haberēt idola z sacerdotes sacilegos. dicens z fecistis vobis sacerdotes sicut oēs populi terrarū. quicūqz venerit z initiauerit manū suā in tauro z in bouibus z in arietibus septem sit sacerdos eorū q non sunt dii.

Qd. Queret̃ vlt̃erius quare hieroboā accepit istū modū cōstitutē di sacerdotēs. f. qz offerrent aialia supradicta z efficerent sacerdotes. **R**idēdū qz motiū pncipale ipsius hieroboā fuit qz voluit cōplacere populo dādo ei sacerdotiū: z ad hoc conatus fuit inuenire modū conueniēte: z istud fuit qz qlibet q vellet effici sacerdos offerret aialia supradicta. motiūqz fuit qz p̃mus sacerdos inter hebreos fuit aaron. z aū ipm nō erat facta distinctio tribuū vel familiarū ad accipiendū sacerdotiū: cōsecratiqz sunt in sacerdotes ipse z filij sui offerendū corā Moysē aialia imolanda cū libamētis suis: iō ēt apud ipsum poterat fieri sacerdos qūqz vellet seruata hac cerimonia. istud motiū dicit fuisse eius Iosephus. 8. antiqui. (Et ppter hanc cām peccauit domus hieroboā). f. qz fecit altare ad colēdū idola z fecit sacerdotes de popularibus: z dicit qz peccauit domus hieroboā qz nō solū ipse sed ēt filij sui z oēs de familia sua peccauerunt faciendo ei nimis in hoc. (Et eueria ē z deleta de superficie terre). f. qz peccata sua multiplicata sunt nimis factaqz est domus eius incorrigibilis deus subuertit illā: z accipit domus p̃io cognatione z posteritate. nā tota posteritas domus hieroboā deleta est: qz solū regnauit vnus de filiis eius. f. nadab: z iste cū regnasset duobus annis occisus est p̃ insidias a quodā noie baasa de tribu isachar q regnauit p̃ eo. j. 15. z sic cessauit regnū de domo hieroboā regnātibus solū patre z filio: z post hoc omnes de domo eius occisi sunt.

Quō hieroboā conuersus est ad idola post admonitiōē viri dei z quid induxit eum. **Q**uestio. 43.

Queretur quō hieroboam cōuersus est ad idola post admonitiōē viri dei qz p illam videbatur reductus ad cessandū: qz aliquāliter placuerat ei vir dei. **R**idēdū qz hieroboā videns signa que fecit vir dei territus est: iō erat iam facilis ad recedendū ab idolatria: postqz tñ mortuus ē vir dei rediit ad colēdū idola sicut prius. f. māsit in sua intentio ne cōfirmata. dicit autē Iosephus. 8. antiqui. qz ille ppheta senex q erat in betel perterritus regem cōfirmādo eum in idolatria ostendens q illa q fecerat vir dei nō erant signa sufficientia: z ipse nō missus fuerat a deo. Hoc autē pbabat qz in eadē die occisus fuerat a leone vir dei: z dicebat iste ppheta senex qz ideo occisus fuerat qz mētibus viri regi dicens se venisse a deo cum non missus fuisset ab eo: ēt dicebat qz si ille missus fuisset a deo deo seruasset eū a leone: qz tñ non fuerat ab eo missus traditus est leoni. Lū autē obiciebatur qz iste fecisset signū rūpendo altare z effundēdo cinerē: dicebat ppheta senex qz istud factū fuerat pōdere sacrificiorū multorū qz erant sup illud. Lū autē dicit de manu regis subito arefacta z p̃cibus viri dei restituta. dicebat ppheta senex qz istud nāliter euenerat: qz rex acceperat in manu multa sacrificia z pōdere illorum brachiū obstupuit ad modicū tēpus: deinde ipm p se restitutus est z nō p̃cibus viri dei: z sic rex ista friuola p̃suasione admonitus māsit in errore suo p̃mo cōfidenter colens idola. Ista motiua aliquāliter colligunt ex lra saltem qz tū ad p̃mū. f. qz ppter mortē viri dei hieroboā obstinatus fuerit in malicia sua: qz dicit sup̃a in lra. post hec verba nō est reuerlus hieroboam de via sua mala. i. postqz sciuit mortem viri dei nō est reuersus a p̃cto. f. qz ppter mortem suā factā eodē die quo contra hieroboā locutus fuerat occisus est. etiam qz dicit ibidem sed ecōtrario. i. non solū non cessauit ab idolatria: sed etiā cōfidentius postea coluit idola qz prius cōstituen do eis ceremonias cultus.

Qd. Queretur vlt̃erius an iste probaciones z r̃isiones prophete senis ad cōfirmādū hieroboam in idolatria essent aliquāliter efficaces vel saltem apparentes. **R**idēdū qz nihil habebant efficacie qz false erant: saltem

autē h aliquādo possit habere apparentiā: habere tñ existentia est impossibile. **R**idēdū ēt qz non habebāt aliquā apparentiā. de p̃ma pbatione p3. f. qz ex eo qz vir dei occisus fuit a leone nō fuisset missus a deo. nā ipse pbauerat p sufficientia signa se missus fuisset a deo vt. 8. declaratiū est. qz aut postea occideret a leone poterat eē p̃p aliqō p̃cū qd postea egisset: potissime qz iste ppheta senex p̃nūciauit illi viro dei ppheticē de morte sua qz nō obedierat ori dñi. ergo nō poterat negare iste ppheta senex missum fuisse a deo virū illū. De secūdo p3 qz esset friuolū. f. qz altare diuideret pondere sacrificiorū qz altare erat valde magnū vt p3 sequē. lib. c. 23. quō ergo erat verisimile qz qdam basus ampla de lapidibus vel terra scinderet impositis sup̃a carnis z lignis ad cremādū: cū vna basis lapideā teneat vnam magnā domū sup̃a se z nō diuidat. Itē qd maius est iaz sacrificia imposita erāt sup altare: z rex erat super illud z nō apparebat aliqō signū diuisionis future: z illico vt vir dei p̃dixit diuisionem subiecta est. De tertio friuolū est qz dicit. nam rex ponebat thura sup altare qm introiuit vir dei z mouebat tunc bene manum: z illico vt extēdit eam cōtra virū dei arefacta est: iō nō est verisimile qz ex aliquo pōdere p̃terito obstupefecer. Item rex non poterat ad se manū retrahere vllatenus: z dixit viro dei qz ozaret p̃ illo z illico vt ozauit restituta est. ergo nō fuit modo nālī: qz tunc tā obstupefactio qz restitutio essent fm quādā successione: iō iste cāe sunt nimis ridicule: sed hieroboā qz desiderabat nimis colere idola vt populus nō iret in hierusalem z reconciliaret regi roboā assensit eis: qz facili ter assensit quis illi snie qz ei fauorabilis est qzqz iniusta sit.

Capitulum. xiiij.

Retempore illo egrotauit abias filius hieroboam. Dixitqz hieroboam vxori sue. Surge z cōmuta habitum ne cognoscaris qz sis vxor hieroboam: z vade in sylo vbi ē abyas propheta qui locutus est mihi qz regnaturus essem super populū hūc.

In tempore. Dicto in p̃cedentibus de hieroboā increpatione: hic agitur de eius punitione. fuit autē punitiō roboā dupliciter. f. in p̃senti z in futuro: i. p̃senti qdem qz filius eius mortuus est: in futuro autē qz denūciatur hic euerio totius domus hieroboā. cōtinet autē istud capitulū duo p̃ncipaliter. p̃mo ea que p̃tinent ad hieroboā. scōdo ea que p̃tinent ad roboā ibi. (Postro roboā). p̃ima diuidit in tres partes: qz p̃mo p̃dicitur ppheta de statu filij in quo de eius statu ingritur. scōdo dicit de eo respondet ibi. (Cum ergo illa.) tertio filius moritur ibi. (Surrex itaqz).

Queretur circa p̃mum an ea que habent hic habeant cōtinuatiū ordinem ad p̃cedentia vel sit aliqua mutatio ordinis: z an imediate fuerint ista facta post p̃cedentia vel interciderit aliquātū tempus. **R**idēdū qz p̃mū dōm qz hic est ordo cōtinuus. nā sup̃a positiū fuit de p̃ncipiis malorum p quibus hieroboā increpari meruit: hic autē ponit quō post cōtinuationē magnā in malis punitus fuerit: z necesse est ea que habentur sup̃a p̃cedere ad ista fm tēpus qz p̃cedent. c. dicit de p̃ma die qua hieroboā cepit colere idola. nā illud fuit postqz vinctus est in regē z mox fabricauit duos vitulos aureos cōnuocauitqz totū populū ad solēnitatem dedicationis illorum: z istā solēnitatē celebrauit. i. 5. die mēsis octaui vt p3. 8. i. 2. ipsa autē die p̃ma solēnitatis cū rex faceret sacrificia z eēt super altare ponendo thus accessit vir dei ad loquēdū contra eū vt p3 p̃ceden. c. ista autē que habent hic fuerūt postqz hieroboā nimis p̃uaricans in cultu idolorū: fecit etiam nimis peccare populū vt p3 in lra. ideo opz qz ista fuerint post illa. **R**idēdū scōm dōm qz non constat quāto tēpore fuerit istud post p̃cedentia. z satis videt dōm qz fuerint aliquot anni. f. circa finem regni hieroboā. nā cū factum fuit istud erat abyas ppheta valde senex: ita qz p̃e senectute videre nō poterat. j. in littera: ipse tamen ambulabat in agro z erat satis potens quādo reuelauit ipsi hieroboā de regno futuro z diuinit pallium suū in 12. partes sup̃a. i. 1. z tamen non multo tēpore post illud mortuus est salomon z affectus fuit regnū decem tribuū hieroboam. nunc autē erat ita senex qz p̃e senectute videre non poterat z iacebat in lecto. ergo videtur qz aliquot anni de regno hieroboam transiissent quādo istud factum est: id tamē qd habetur p̃ceden. c. fuit in principio p̃mi anni regni hieroboam: iō

Tertius Regum * Abulensis. l iij

De punitione hieroboam.

Qd. i. An ordo sit cōtinuus. Ordo cōtinuus est.

B Non stat qz to tpe sequētia fuerint post p̃cedentia.

videtur q̄ aliquātum tempus fuerit inter hec ⁊ illa: ⁊ tamen non fecit hieroboam in medio tpe aliquid q̄d notabile esset vocans semp̄ idolis nisi solum bellū q̄d habuit cōtra abiam regē iude in quo perierunt valde multi de israel: ⁊ nō cōstat an illud bellū fuerit factū ante mortē istius pueri de quo hic dicitur vel postea. de hoc bello habet. 2. paralipo. 13. c. Pōt tamē aliquis dicere q̄ ista fuerūt imēdiate post pcedentia: q̄a dicitur hic in pncipio lre. in tēpore isto egrotavit abia ⁊ refertur ad pcedentia. Dōm q̄ pcedenti. c. ponuntur duo. primū est id q̄d factum fuit de viro dei. scōm fuit cōmunicatio p̄ana quā habuit hieroboā postea toto tēpore quo vixit. s. q̄ imolabat semper idolis ⁊ constituebat in sacerdotes quoscūq̄ de populo: ⁊ i hac cōmunicatione peruersa finiuit vitam suā. Lū autē dicitur hic in pncipio lre. in tēpore isto non refert ad p̄mum. s. ad ea que acciderunt de viro dei: q̄ illa fuerūt in pncipio p̄mi anni regni hieroboam vt supra dictū est: sed refertur ad secundū. s. ad p̄nam cōmunicationē quā habuit tota vita sua hieroboā: ⁊ ista ponitur in fine pcedentis. c. cui continuatur p̄ncipium istius ⁊ dicitur in tēpore isto. s. dū sic hieroboā male viueret imolādo idolis ⁊ cōstituēdo sacerdotes de populo: accidit vt egrotaret filius eius. ⁊ tunc verū est q̄ dato q̄ in vltimo anno regni hieroboam mortuus fuisset filius eius: erat verum q̄ in illo tempore accidebat. s. tēpore quo hieroboā erga idola male se habebat. ⁊ dicitur. (In tēpore isto). s. in tēpore quo vacabat hieroboam cultui idolorum nō curans de admonitione viri dei. (Egrotavit abia filius hieroboā.) ex hac egritudine mortuus est vt p̄ i lra. alius ē filius erat regis roboam qui vocabat abia ⁊ successit ei in regno vt p̄ sequēti. c. (Dixitq̄ hieroboā vxori sue.) locutus est ad eam nolens q̄ alius iret p̄ter ipsā. (Surge ⁊ cōmuta habitum ne cognoscaris q̄ sis vxor hieroboā.) mutatio habitus erat in duobus. p̄mo in vestibus. s. ne ferret vestes regias. secundo in familia ne ferret secū multos viros ⁊ feminas iuxta cōsuetudinē reginarū s̄ sola iret: ⁊ hoc vt nō cognosceret. Cui volebat hieroboam vxorem suam non cognosci a ppheta vel a populo.

Queretur a quo volebat hieroboā vxorem suam nō cognosci ⁊ cur volebat eam non agnoscī. R̄ndendū q̄ volebat hieroboā nō agnoscī vxorē suam tam ab ipso ppheta abyā quē cōsultū ibat q̄ a quolibet de populo p̄ hoc. nā volebat nō cognosci a ppheta inquantū ipsa nō erat itura: cū familia magna sicut regina. nā cū abyas audiret eā solum venientē nō poterat imaginari q̄ eēt regina. ēt voluit eā nō agnoscī a populo ⁊ quātū ad hoc iussit mutare vestes: nam quātū ad ipm ppheta abyā nō oportebat q̄ mutaret vestes: q̄ ipse erat cecus vt p̄ j. in littera: ⁊ nō posset videre vestes s̄ solum posset iudicare de illa p̄ auditū: si audiret multos venientes cum illa posset cōcipere q̄ erat regina. mutatio ergo vestis solum fuit vt nō cognosceretur a popularibus: ⁊ sic vtrūq̄ maneret incognita. volebat autē hieroboā nō cognosci vxorem suā q̄ volebat q̄ nullus sciret q̄ ibat ad cōsulendum dñm p̄ filio suo. C̄ Quere q̄ quare voluit nō agnoscī q̄ iret ad consulendum dñm ⁊ qd noceret si agnosceret. C̄ Respondēdū q̄ noluit q̄ agnosceret a ppheta abyā ppter duo. P̄mo q̄ nollet ei respondere q̄ cum declinasset a dño colens idola non merebatur habere respōsum a deo: sed recurreret ad idola sua vt responderent ei ⁊ adiutarent eā ⁊ virum suum in egritudine filij sui. Sic enim r̄ndit Deliseus ppheta Jorā regi israel q̄n quesiuit ab eo de euentu belli. s. qd mihi ⁊ tibi vade ad pphetas patri tui ⁊ matris tue sequēti. lib. c. 3. istud autē dixit q̄ Jorā p̄decessores sui colebant idola ⁊ habebāt pphetas idolorum: sed si abyas nollet r̄ndere nescirent r̄ndere pphete idolorum ipsi hieroboā: iō voluit q̄ nō cognosceret vxorē suā ab ipso ⁊ sic respōderet. Secundū erat q̄ si abyas cognouisset illā esse vxorem hieroboā dato q̄ r̄ndere vellet increparet eam nimis. ⁊ r̄ndere dūre ppter hoc q̄ hieroboā conuersus erat ad idola: iō voluit eā esse incognitā vt sic blande r̄nderet. sic enim pphete cōsueuerant dūre r̄ndere regib⁹ idolatris: vt p̄ de rege achab. j. ⁊ 2. nā dixit rex iuda an esset aliq̄s ppheta dñi p̄ quem interrogaret: ⁊ respōdit achab rex israel remansit vir vnus p̄ quē possumus interrogare dñm: sed ego odi eū q̄ nō pphetat mihi bonum sed malum: ⁊ sic fecit postea cū interrogaret vt p̄ ibidez. C̄ De populo autē noluit q̄ aliq̄s agnosceret vxorē suā ire ad cōsulendum dñm ppter tria. P̄mū fuit q̄ aliqui scietes p̄cederent eam ⁊ denuntiarent abyē q̄ regina veniebat ad cōsulendum dñm per eum: ⁊ sic perturbaret q̄d volebat hieroboā q̄ abyas cognosceret eam esse vxorem suā ⁊ sequerent incō-

uenientia supra posita. Scōm erat q̄ si agnosceretur vt regina a popularibus non posset excusare se q̄n aliq̄ comitarent eam euntem ad abyam: ⁊ tunc p̄e multitudine familie cognosceretur q̄ esset regina. Tertiū erat ⁊ pncipale q̄ hieroboam cauebat cōcitare populum ad eundū in hierusalē ne recōciliarent regi roboam vt dictū est supra. ⁊ 2. q̄ hieroboam instituerat cultū vitulorū relicto cultu dei ⁊ habebat pphetas idolorum fauētes ei in idolatria sua: sicut rex achab habebat q̄dringētos pphetas baal. j. ⁊ 2. si autē populus videret q̄ ipse p̄o statu filij sui mittebat ad cōsulendū pphetas dñi scandalizaretur vidēs q̄ melior erat cultus dei q̄ idolorū: ⁊ q̄ pphete dei sciebāt veritates pphete autē idolorum mendaciū loquebāt: iō sūma vilitas cauit ne cognosceret q̄ vxor sua ibat ad cōsulendum dñm p̄ abyam ppheta. nā ille erat de pphetis dei ⁊ populus si sciret desideraret redire ad cultū dei relicto vitulis videns q̄ ipse rex q̄ instituerat eos videbat eos nihil eē: ⁊ sic vellent ire i hierusalē ad colendum dñm obseruando ceremonias legis: ⁊ tunc sequerentur inconueniens q̄ intendebat euitare hieroboā q̄ decem tribus cōuerterentur ad roboā regem iuda: iō non fuit sibi securū q̄ agnosceret vxorē suā a p̄lo. C̄ Quere tur vltius quō poterat ignotum esse pphete dñi q̄ illa erat vxor hieroboam q̄ illa volebat cōsulare ei sup̄ statu filij sui. iō necesse erat q̄ abyas cognosceret q̄s erat ille s̄ quo querebat: ⁊ sic oporteret q̄ cognosceret eum eē filiū hieroboā ⁊ ipsam eē matrē suam. C̄ R̄ndendū q̄ si ista mulier se occultauerat nimis poterat ignota esse ipsi abyē: ⁊ r̄nderet ei atq̄ nesciret cui respōdebat aut sup̄ qua persona. p̄ hoc q̄ deus instruxit abyam anteq̄ veniret vxor hieroboā dicens q̄ vltura erat ad eū vxor hieroboā mutato habitu ⁊ q̄ r̄nderet ei sicut habet. j. si tamen necesse esset q̄ ex mō interrogationis ⁊ r̄fionis abyas cognosceret vxorē hieroboā q̄n querebat ab eo de statu filij nō oporteret q̄ deus p̄moneret eum de aduentu vxoris hieroboā: q̄ ipse postea cognosceret hoc dato q̄ de⁹ nūc nō diceret. ergo videtur q̄ aliter nō posset cognoscere. Itē p̄ hoc p̄ consultationē quā fecit achimelech sacerdos p̄o dauid. nā cōsultuit dñm pro eo vt p̄ s̄. 1. lib. c. 2. ⁊ respōdit ei: ⁊ tamē nesciuit qd erat illud sup̄ quo dauid cōsulebat dñm: ⁊ mēt⁹ est sepe dauid ip̄i achimelech dicens q̄ mittebat a Saule: ⁊ q̄ pueri p̄cedebant eum ⁊ multa alia mēdacia de q̄bus. s̄. 1. lib. c. 2. ⁊ tamē achimelech nō putauit aliq̄d istorū esse mendacium: ⁊ ēt dauid satis putabat q̄ poterat mētiri ip̄one. s. q̄ q̄s mentiret ⁊ consuleret achimelech dñm. p̄ eo non posset cognoscere ex r̄fione dei an mentiebat. alioquin erubuisse dauid mentiri coram achimelech. Dōm autē q̄ sacerdotes vel p̄phete p̄ quos cōsulebatur deus a popularibus nō poterant scire statū ip̄orum interrogantium nec determinate res ipsas de quibus interrogabāt: dato q̄ acciperent a deo respōsum sup̄ interrogatione. Causa huius erat q̄ r̄fio dei formabatur iuxta tenorem interrogationis: ⁊ si eēt interrogatio in generali fiebat respōsum in generali: ⁊ sic nō intelligebat ipse ppheta vel sacerdos p̄ quē fiebat r̄fio statū rei de qua querebatur: vtpote si duo colloq̄ntur sibi per verba nimis vniuersalia indicando suos affectus: ⁊ illa verba dicantur p̄ nuncios intermedios vel per interpretes nihil intelligent ipsi nuncij vel interpretes de re de qua agitur: s̄ intelligent significatū verborū. Exemplū p̄ de modo interrogandi. nā vxor hieroboam accederet ad abyam mutato habitu: ⁊ diceret quere a dño an filius meus sanabit de hac egritudine: tunc abyas q̄reret: ⁊ deus respōderet ei sanabitur vel morietur: ⁊ sic non cognosceret abyas que mulier erat illa que inquirebat vel quis erat ille puer super cuius statu querebat: ideo vt cognosceret q̄ illa erat vxor hieroboā ⁊ respōderet ei dūre sicut merebatur hieroboā deus reuelauit abyē venturā esse vxorē hieroboam: vt q̄n veniret agnosceret eam. sic ēt fuit de dauid pro quo cōsultuit dñm achimelech. nam dauid diceret ei cōsule dñm an p̄ sperabo in via mea in qua vado: ⁊ dñs respōderet ei: p̄ spera beris vel nō: ⁊ sic nō intellexit achimelech ad qd ibat dauid vel vnde veniebat: ⁊ q̄n quesiuit ab eo in particulari mentitus est ei dauid dicens se missum fuisse a saule ad quedam negotia nimis secreta ⁊ q̄ pueri p̄cedebant eum ⁊ erat vtrūq̄ falsum. istud autē dixit dauid ad achimelech anteq̄ consuleret dñm p̄ illo: ⁊ postq̄ cōsultuit nō intellexit an mentitus fuisset sibi p̄s dauid. q̄ autē p̄ponerentur sic interrogationes in vniuersali ad cōsulendum dñm p̄ de v̄ris tribus oan qui ibant ad inquirendum v̄bem in qua habitarent: ⁊ orauerunt leuitā vt consuleret pro eis Judi. 18. ⁊ dicitur. rogaueruntq̄ eum vt consuleret dñm ⁊ scire possent si prospero itinere pergerent ⁊ res haberet effectum

Misit hieroboā vxorē ad ppheta abyā mutatis habitibus ne ab eo neq̄ a p̄lo cognosceretur.

Qo. 3.

Q̄ noluit hieroboam q̄ vxorē suā cognoscere tur a ppheta abyā. P̄mo.

Scōo.

B

* Noluit ēt q̄ aliq̄s de p̄lo cognosceret q̄ vxorē suā iret ad cōsulendū dñm. P̄mo.

Scōo.

Tertiū.

Qo.

4.

Quomō

vxorē

re-

gis pote-

rat eē

ta ppheta.

Potuit

illa mulier

se occulta-

re ne cog-

nosceretur a

ppheta.

Qd. beret effectum: et sic non expressebunt ibi particulariter ad quid ibant vel sup quo consulebant om̃m. q̃ etiā rñsio dei fieri i vni uersali sicut q̃stio p̃ q̃z imediate respondeat ibi. s. ite in pace do min⁹ respicit viā vestrā et iter quo pergitis: et sic poterat occul tare se vxor hieroboā et recipere ab abyā respōsum om̃i: iō vo luit hieroboam q̃ mutaret habitum vt non agnosceretur.

Qd. Queret^r ulterius quare hieroboam nō misit aliquē aliū ad consulendū om̃m pabyam: et posset ita occultari negociū sicut eunte vxore sua: et ille cognosceret veritatē et honestius iret q̃ vxor sua. **Rñdendum** q̃ hieroboam noluit q̃ alius iret nisi vxor sua ppter tria. Primo q̃ nō cōsilius est alicui tantū sicut vxori sue: putans q̃ forte alij reuelarent abyē se ire ex parte bie roboā: et tunc sequebant^r inconueniētia duo q̃ supra assignata sunt in scda q̃stione huius. c. Scdm erat q̃ quēcūq̃ aliū mittē do poterat esse scandalū. s. q̃ ille videret hieroboam intelligen re cultum vitulorū nūbīl eē et pphetas idolorū falsa respōderet: ideo mittebat ad pphetā om̃i: et ex hoc scandalizaret ille q̃ iret et forte reuelaret alijs q̃ mittebat a hieroboam ad consulendū abyam: et scandalizaret populum desideraretq̃ redire ad cultum dei et ire in hierusalē ad tēplum s̃m pcepta legis: et sequeretur in cōueniens de reconciliatōne populi ad roboam regem iude.

Scdo. Tertiū erat q̃ si mitteret aliquis ppter ipsam vxorem hiero boā nō posset formare cōuenienter q̃onem qn cognosceret ab abyā quis erat ille pro quo q̃rebat^r. nā si iret vxor hieroboāz poterat querere an sanabitur filius meus: si autem iret alius quereret an sanabitur filius regis vel filius hieroboam vel filius om̃i mei: et quocūq̃ modo palliaret non poterat fieri q̃stio ita occulte sicut si q̃reret vxor hieroboam vel ipse hiero boam: iō nō debuit mitti alius sed solum vxor sua.

Qd. Queretur ulterius quare nō iuit ipse hieroboam ad cōsulendū abyā. nā ipse poterat querere et nō cognosceret si solus iret et diceret an sanabit^r vel morietur filius meus. **Rñdendum** q̃ nō iuit hieroboam q̃a forte recessus eius ad abyāz magis manifesta ret q̃ recessus vxoris sue: eo q̃ reges cōsueuerūt temp^r presen tiam inā militibz exhibere et si iret in sylo ad abyam cognosce retur recessus. regine aut nō tantū apparent populo: ideo satis poterat celari recessus suus. Scdo forte fecit hoc et pncipaliter q̃a si ipse iret cognosceret ab abyā l3 mutaret habitū. nā in vo ce cognosceret eo q̃ abyas solitus fuerat loqui sepe cū hiero boam antequā caligaret oculi eius: et nūc retineret spēm vocis eius et cognosceret eū etiā post multa tēpora: sicut apparet in ce cis a natura qui p voces distinguunt boies cū quibus aliquādo assuefacti sūt loqui l3 per multa tēpora eis nō collocuti fuerint.

Qd. Idē etiā fit in eis q̃ orban^r lumine postq̃ aliquādo viderunt: et sic nō esset securū hieroboam ire. Tertiū erat q̃a ita cōmode poterat respōderi q̃rente vxore sua sicut querente ipso: iō poti⁹ voluit iubere vxori q̃ q̃ ipse iret. (Et vade in sylo vbi ē abyāz ppheta.) ista est q̃dam ciuitas in qua fuerat tēplū om̃i anteq̃ edificaretur templū salomonis: et ibi fuit positū tabernaculum Moysi p Josue et oēs israelitas cū cessauerunt a bellis nec in aliquo loco prius fixum fuerat ad manēdum vt p Josue. i. 8. Est aut sylo in tribu effraim in qua tribu habebat ciuitatē ha bitationis sue hierobā. nā habitabat tūc in theria vt p. j. in li tra. est aut sylo cōiuncta vbi sicheu et apud vrbem bethel vt p Judicū vlti. ibi aut habitabat abyas propheta.

Qd. Quare misit hieroboam potius ad abyā q̃ ad alium pro phetam. **Questio. 7.**

Queretur quare misit potius hieroboā ad consulē dum abyā q̃ aliquē aliū pphetā. **Rñdendum** q̃ hoc potuit eē ppter duo. Primum fuit q̃z voluit hieroboam cōsulare om̃m p pphetam dei. nam pphete idolorū falsa loquebant^r: et q̃z forte de pphetis om̃i nullus manserat in terra israel pter abyam q̃z ceteri fugerant ad regnum iuda cūz sacerdotibus et leuitis postq̃ cepit hieroboā colere idola facies vitulos. Scdm fuit q̃z abyas pñciatuerat bonum ipsi hiero boam. nam pdixit ei q̃ regnatus esset sup decēz tribus: ideo putabat q̃ etiā nūc ei bona pñciaret. Tertiū pōt addi. s. q̃z hieroboā volebat querere ab illo ppheta de quo certior eēt q̃ verū ei diceret: sed hieroboā non credebat aliquē pphetam eē tam veracem sicut abyas sylonites erat: ideo misit ad eum. ve ritatē autē eius expertus fuerat hieroboā: q̃z ipse pdixerat ei q̃ regnatus esset super decēz tribus et sic factum est: et ista fuit cā pncipalis mittendi ad eū: sic p3 ex littera sequēti. s. (Qui locut⁹ est mibi q̃ regnatus essem super populū hunc.) s. ipse mibi pñciatū regnum et sic factum est: ita nunc eueniet quicq̃d ipe dixerit. (Tolle quocq̃ in manu tua decem panes.) isti erant ad

Qd. dandum ipsi abyē postq̃ pñciaret quid euenturū esset de pue ro. (Et vas mellis.) vtebantur iudei melle ad multos cibos: iō tanquā liquorem cōmuniter necessariū tulit vxor hieroboam mel ad pphetam. (Et crustula.) Aliqui dicunt q̃ ista crustula erat q̃dam lamina auri quā ferebat vxor hieroboam ad pphetaz quasi in munus respōsionis. S3 istud ridiculū est q̃a crustu la est panis q̃dem tenuis valde et amplius q̃ oleo frigitur et est ad delicias saporis. sic p3 Exo. 29. cum dicit tolle vitulū de ar mento panesq̃ azimos et crustulam absq̃z fermēto q̃ cōspersa sit oleo. ista vocat^r aliquādo collyrida vt p3 Leui. 8. vbi cū po nan^t eedem cerimonie et sacrificia in consecratione sacerdotūz que posite fuerant Exo. 29. ponitur collyrida vbi in Exodo po nitur crustula. Idē etiā p3 Leui. 7. vbi ponunt in libamentis sa crificiorūz pacificorū collyride: et idem nomē est apud hebreos p collyrida et crustula. (Et vade ad illū.) s. vade secrete. (Ipe indicabit tibi qd euenturū sit huic puero.) s. sine aliquo errore pñciabit tibi qd de puero futurū sit: q̃a sicut pñciatū mibi re gnū et nihil defuit de verbis eius: ita hic verum loquetur.

Qd. Queretur quare vxor hieroboā ferebat ista que dicta sunt ad abyā pphetā et an peccabat ferendo. **Rñdendum** q̃ cōsuetu do erat apud israelitas q̃ quādocūq̃ aliquis iret ad cōsulendū om̃m p sacerdotes vel pphetas ferret aliqd ad dandū illis: q̃z als rubor erat coram eis apparere: sic patet de saule quādo iuit ad cōsulendū samuelē sup asinabus patris sui que pdire erāt. nam erubesceret ire ad eum cum nihil haberet qd daret ei vt p3. s. i. lib. c. 9. s. dixitq̃ saul ad puerū suū ecce ibimus quid fe rem⁹ ad virū dei: panis deiecit in cistarijs nostris et sportulaz nō habemus vt demus homini dei nec qucūq̃ aliud: et tūc dixit puer ad saulem ecce inuenta est in manu mea quarta pars sta teris argenti demus homini dei: et tunc dixit saul optimus ē ser mo tuus. q. d. nūc est bonū q̃a poterimus ire sine verecundia of ferendo ei aliqd alioquin esset rubor. Itē p3 de naaman syro q̃ postq̃ sanatus est p heliseum pphetam obtulit ei munera sequē ti lib. c. 5. Ad scdū dicit aliq̃s q̃ israelites peccarent dando munera pphetis et sacerdotibus vt consulerent om̃m pro illis: q̃a hīc erat symōia cū daretur temporale pro spūali. **Rñden dū** q̃ non erat pctiū nec erat symonia aliqua: q̃a israelite nō da bant hoc in cōmutationē q̃st tantū valeret munus qd dabant si cut respōsio quā accipiebant. etiā non dabant pro labore cōsulendi sicut mercenario datur pro labore p̃cium: siue id qd ipse agit plus valeat q̃ p̃cium vel minus q̃z solum attēdit ad labo rem: et nō accipiebant pphete aliqd ex cōuentione q̃st nō ppheta rent nisi tūc eis p̃cium daretur: q̃a hoc modo symonia esset cū nunquā in spūalibus debeat interuenire aliqua pactio: etiāz nō petebāt sacerdotes aut pphete p̃cium pro illa consultatione om̃i siue multū siue paucū: sed populus sponte dabat qd volebat in domū: et si nihil daret nihil petebāt pphete: hoc modo cut cūq̃ recipere licet temporalia cū cōferat spūalia siue recipiat illa antequā offerat spūale siue postq̃ contulerit: verū est tamē q̃ su sciper ante collationē spūalium periculosius est: q̃a pōt moueri voluntas ipsius q̃ cōferre debet ad cōferendum ei cui als non collaturus erat ppter munera q̃ dantur: q̃z munera habent ma gnā vim imutandi cor: ideo statutū est q̃ cum aliquis offerre debet spūalia vt beneficium vel ordines ante collationē non su scipiat aliqua munera nisi valde parua de quibus verisimiliter psumitur q̃ non poterunt mouere animū cōferentis vt patet extra de symonia. c. et si q̃ones. post collationem aut magis licitū est recipere: dum tamen non interueniat fratus vel collator habuerit animū q̃ post collationē daretur ei aliqd: q̃z tunc ita est symonia dare post collationem sicut antea tā ex parte dan tis q̃ accipientis. als aut non est iniustum q̃ aliquid conferat: sic israelite dabant aliqua munera non in cōmutationem non pro mercede sed ex cōuentione non petentibus pphetis aut sa cerdotibus sed mera liberalitate: et insuper ista munera erant parua: ita vt non possent mouere animos pphetarum: ideo nō erat symonia. patet hoc q̃z saul solū ferebat quartam partē sta teris argenti que cōputata s̃m tēpus illud cōparatū ad pecuniā nostram nō accedebat ad p̃cium. s. moza bitinozū. istud aut nul lum boiem moueret. istud pbatum est. s. i. lib. c. 9. sic etiā vxor hieroboam q̃q̃ regina esset paruum munus ferebat pphete. s. decem panes et vnam crustulam. idest panem frictum et vnum vasculum mellis.

Qd. An pphete et sacerdotes peccarent accipiendo munera quan do pphetabant. et de modis cōmittēdi symoniā. **Qd.** Queretur ulterius an peccarent pphete et sacerdo tes suscipiendo ista munera quādo ppheta

Queretur Tertius Regum * Abulensis. l. iij

†
†
Crustula
quid.
B

Qd. 8.
A
Uxor bie
roboā por
tabat mune
ra ad abyā
pp cōsuetu
dinem nec
erat pctū.

An in istis
muneribus
cōmitteba
tur symōia

Aliqñ ali-
cui l3 dat i
tñ alteri ac-
cipere.

Arguit pri-
mo.

Secdo.
B
Nō pecca-
bāt cōter
pphe acci-
piēdo mu-
nera.

Symonia
dupl com-
mittit z qñ

Primo.

L

Secdo.

D
Symonia a-
lia talis alia
mentalis.

tabant. Aliquis dicit q non: ga populus non peccabat dando eis. ergo ipsi nō peccabāt suscipiēdo. C Sed oīm q quicquid sit ista ratio non probat: qz aliquādo licz alicui dare: z alteri nō licet accipere sicut licet alicui dare pecuniam ad redimendum vexationem suam siue veretur a iudice siue a parte: oīm tamē ipse nō dubitet se fouere iustam cām: ga alioquin iniustum eēt ga non daretur pecunia tunc ad excusandā vexationē vel redi mēdo ius suū: sed ad emēdū ius de nouo: z istud symonia eēt in spūalibus: z tamē ipsi aduersario vel iudici a quo aliqz ve xatur nō licet accipere munera vt cesset a vexatione: qz tūc est pctñ cum isti accipiant munera super innocentem: z hoc nō licet vt p3 psal. 14. f. z munera super innocentem nō accepit. sic etiam a quocūqz homine qz grauef siue in iudicio siue extra iudiciū licz ei dare pecuniam z qd habuerit vt nō veretur iniuste: quia pellē pro pelle dabit homo z vniuersa que possidet pro anima sua. f. ad conseruādum vitā que vocat anima: z tñ oēs isti acci piētes iniuste accipiunt. C In cōtrariū aut videt q non liceat ppbetis accipere aliqua munera vt cōsulant oīm vel vt faciāt opera sanitatis p virtutē dei: z apparet hoc de Heliseo q mune ra sibi gratis oblata suscipere noluit a naamā syro sequē. lib. c. 15. Itē p3 ga deus increpat ppbetas per micheam. c. 3. dicens pncipes eius in muneribus iudicabāt z sacerdotes eius in mer cede docebant: z ppbete eius in pñcio diuinabant. C Respōden dū q non peccabant cōmuniter ppbete suscipientes munera quādo ppbetabant nec cōmittebat ibi symonia: ga symonia cōmittit cum intercidit aliquis modus cōmutationis tēpora lium pro spūalibus directe vel indirecte: sed isti nō accipiebāt illa dona in cōmutationē directe nec indirecte: ideo nō erat sy monia. p3 hoc q symonia est cū quis dat spūale pro temporalī qñ tantū valeat tēporale sicut spūale: z cadat spūale sub appre ciatione: z tunc non solū symonia est pctñ sed et est heresis: ga male sentit de fide ille qui indicat spūale posse appreciari z ve nire in cōmutationē. sic enim peccauit symō magus offerrens pecuniam vt daret ei gratia spūf sancti. vnde Petrus dixit ei pe cunia tua tecum sit in perditionē qñ domum dei existimasti pe cunia possideri a cē. 8. Alio modo cōmittitur symonia: z nō est heresis sed solū symonia vt cum quis dat spūale pro temporalī appreciari pecunia: z tamē ipse dat pecuniam vt sibi detur: z etiā conferens vult accipere pecuniam vt cōferat illam gratiam: qz tunc poterit ipse cōferens velle pecuniam quasi pro labore suo: z tamē istud est incōueniens qz ptās conferēdi gratiam dei si ne labore accipit: ideo sine pñcio danda est: z hoc siue sit in do cendo id qd aliquis cōsecutus est a solo deo: sicut in prophetis est siue in sanādo egritudines per virtutē a deo susceptā: z sic de oīsbus similibus. nā oīa ista cum sine labore nostro accepta sint peccatum eēt pecuniam pro illis accipere siue pro eorū va loze siue pro labore conferentiū sic p3 Mat. 10. f. infirmos cu rate: mortuos suscite: leprosos mundate: demones eijcite: gra tis accepistis: gratis date. idest sine aliqua pecunia z labore vel studio vestro suscepistis potestātē curandi infirmitates z susci tandi mortuos z faciēdi oīa similia: ideo sine pecunia dabitis. Item symonia est siq non pro valore rerum spūaliū nec pro labore in cōferendo illas pecuniam petit: sed ga ipse cupidus ē z non vult dare rem spūalem nisi conueniatur cū eo de dando certam pecuniam: ga tunc venditio est l3 non attendat ad equali tatem valoris rei date z suscepte. Item symonia est siq nō cō ueniens super certa sūma pro re spūali: petit tamen aliquid sibi dari relinquendo in arbitrio dantis quantum velit dare: z tūc siue det spirituale etiam non data pecunia siue nolit dare sine aliquanta pecunia cum petierit si sibi detur symonia est: z in bis omnibus casibz est symonia realis: z tenetur ipse suscipiēs restituere id qd suscepit l3 non teneatur restituere danti eo q turpiter dedit z perdidit dominium. Est autem symonia men talis si quis desideret accipere pecunias pro spirituali qd offert z tamen nō peccat si postea sibi detur pecunia vel aliquod mu nus z suscipit symonia est. in hoc tamē differt: quia quidaz vo lunt istam symoniam esse realem eo q aliquid receptum est: z ideo q teneantur illi ad restitutionem. alij autem volunt istam solum esse mentalem eo q l3 aliquid recipiatur non fuit expres sa conuentio vel petitio. ad symoniam tamen realem requiri tur realis z expressa pñcio vel petitio: z non sufficit suscipere cum voluntate recipiendi si nihil eorum interuenierit: z istud videtur sentire extra de symonia. capi. mandato. z videtur esse equius: si tamen aliquis vult omnino satisfacere conscientie pe cuniam sic receptam restituere. alio modo dicitur esse symonia mētalī si quis desideret accipere aliquid pro re spirituali quaz

conferet z det cum hac intentione vt aliquid accipiat non conue niendo nec petendo expresse nec per signa: ita vt alius intelligat z tamen nihil sibi detur: et illo enim desiderio solo constituit symoniacus mētaliter. Aliqui tamen tenent q ista nec sit symo nia mentalis nec realis: sed sit peccatum aliqd. f. iniusta volitio z istud tenet Bernardus extra de symo. c. consiluit z c. manda to. Nullo autem istorum modorum prophete qui bonierant lu scipiebant munera. nam non credebant tanti valoris esse mu nus qd accipiebant sicut responsione dei quā dabant: etia3 nō recipiebant munera illa tanquam pro labore: quia nihil labora bant aut studebant ad habendum a deo responsum. etiam non accipiebant munera ex conuentione: nam non conueniebant lu per certa sūma cum ipsi petentibus ab eis responsum. etia3 ni bil petebant indeterminate: ita vt dicerent nobis aliquid quantum volueritis alioquin non prophetabimus sed nihil petebant: ideo non erat ibi symonia aliqua realis. etiam non erat ibi symonia mentalis quia non prophetabāt cum intentio ne suscipiendi aliquid: z postea q susciperent illud: sed simpli citer z absolute exercebant officium suūz nihil petentes nec spe rantes. deinde si quis daret eis aliquid gratis suscipiebant illud sicut si dedissent munera prophetis nihil querendo ab eis. nam tunc manifestum esset q non erat aliqua symonia: ita ergo si p pbete recipere aliquid postq prophetabant nō habentes in tionem suscipiendi a principio nec propter munera prophetan tes non peccabant. C Alij autem erant prophete mali qui nolle bant prophetare nisi pñcium sibi realiter traderetur aut conue niretur super sūma: z de hoc intelligitur Michē. 3. f. prophete eius in pecunia diuinabant: z si inter dum populus nollit dare istis pecuniam prenunciabant bella z fames z multa mala ven tura contra populum vt sic populus timens daret eis aliquid vt orarent ad dominum z auerteretur ira sua: z si darent aliqd rursum prophete illi prenunciabant bona futura populo: sic pa tet Michē. 3. f. hec dicit dominus super prophetas qui sedu cunt populum meum qui mordent dentibus suis z predicant pacem: z si quis non dederit in ore eorum quippiam sanctificat super eum pñcium: idest denunciant pñcium futurum super il lum. Alij autem prophete erant qui videntes quosdam homi nes promptos ad dandum eis aliquid laudabant illos ex parte dei dicentes q erant viri boni quāquā essent mali. et si aliqui nollent eis dare quicquam quāquā essent boni dicebant: de? habebat illos exolos z facturus erat mala super eos z contrista bant illos: sic patet Ezechie. 13. f. ve qui consūit puluillos sub omni cubito manus: z faciunt ceruicalia sub capite vniuerse etatis ad capiendas animas: z cū caperent animas populi mei viuificabant animas eorum. z violabant me ad populum meū propter pugillū hordei z fragmētū panis: vt interficerent ani mas que nō moriuntur z viuificarent animas que non viuūt: mentientes populo meo credenti mendacijs. C Ad pñam ra tionem in cōtrarium dicēdū q licebat Heliseo suscipere mu nera a naaman syro prestita sanitate: ita tamen vt non recipe ret illa ex cupiditate vel q non habuisset a principio intentio nem recipiendi: voluit tamen facere opus supererogationis ni bil recipiendo: z istud erat magis meritoriu vt oīno videretur dari donum dei sine pñcio: als autem licebat recipere. maxime autem cū ille qui laborat circa spūalia nihil aliud agere pōt vnde viuat: quia tunc l3 ipse non debeat petere tanquāz sibi de bitum: tamen ipsi quibus ministrat tenentur ei providere de tē poralibus alioquin peccant vt satis probat Apostolus. 1. ad co rin. 9. istud autem verum est nisi quis solum predicet ppter vē trē satiandum z ad questum pecuniarum: qz isti non predicant legem z crucem xpi sed potius debonozant eam z sunt inimici eius vt p3 ad Philip. 3. f. multi enim ambulant quos sepe dice bam vobis: nunc autē z fiens dico inimicos crucis xpi: quozum finis interitus: quozum deus venter est. ideo istis subtraben da est occasio pñdicandi non ministrando eis temporalia vt co ganf aliūde iuste acgrere. C Heliseus aut l3 videret sibi esse li citum suscipere munera naaman: tamē vt non daret occasione prophetis malis petendi munera qd illicitum est: voluit etiam ab eo q sibi licitum erat abstinere. sic enim fecit Apostolus qui probat sibi licitum esse imo debitum ministrari tēporalia ab eis quibus ministrabat spūalia: z tamen dicit ibi q vt non face ret iniuriā euangelio. f. dando occasionem alijs pñdicādi pp qstum nihil accipiebat aut petebat sed manibus suis se sustenta bat cū eēt peritus in arte cenophatoria. sic enī dicit ipse act. 20. q nō fuit molestus ephesijs accipiendo aurum vel argētū alicu ius: sed ad ea q sibi necessaria erant z illis q secū erant man? sue ministrauerūt

z
diuersi
ppbete

z
Ad. 1. rō
nē i3 iū.
Heliseus
nō suscepit
munera
a naamani
Primo.

Secdo

Tertio

Ad fam

Obiecto

Rñso

ministraverunt. et ista fuit scda cā quare non accepit Deliseus munera naama. **C** Tertia cā potuit eē qz naama erat gētilis et nesciebat mores pphetarū. si autē suscepisset Deliseus munera gratis oblata putasset qd vendebant pro precio miracula facta a deo: id vt auferret ei locus cogitandi sic noluit suscipere pecuniam. si autē naama fuisset iudeus forte suscepisset ab illo Deliseus munera: qz iudei iam sciebant cōditionem pphetarum. **C** Ad scām rōnem videt dicendum qd illud dictum Michae. intelligitur de illis pphetis qui nolebant pphetare nisi facta cōuentione sup precio dando: vel expresse petebant certā summā sibi dari. et hoc sonat lra dicens. et pphete eius in pecunia diuī nabant et sacerdotēs in mercede docebant. merces autē non vocatur nisi quādo sit ex cōuentione et fm appreciationē. Etia qz dicitur pro pecunia vel in pecunia diuinabant: et ibi in vel pro dicitur habitudinem cause finalis: et sic ad minus erat ibi symonia mentalis. pphete tamē boni non suscipiebant aliqd ex pacto nec petentes nec habētes intentionē suscipiendi: ideo nō peccabant. **C** Sed obiectū qd non liceret pphete suscipere munera etiā si gratis offerrent. nā naama sponte obtulit munera Deliseo: et postea suscepit illa giezi tñ peccauit accipiēdo. nā beliseus maledixit ei et venit lepra sup eū et posteros suos sequēti. li. c. 5. **C** Dm qd giezi nō suscepit spōte munera s3 petiuit: nā naama voluit dare munera beliseo et ipse nō acceptauit: deinde cū recessisset naama secutus est eū giezi et petiuit vestes et talēta argenti et suscepit. e. c. et sic peccauit giezi qz petiuit: et ē qz mētus est imponēs beliseo qd ipse petiuit. **C** Secit vt dixerat vxor hieroboā. s. parauit le ad eūdū in sylo sicut dixerat hieroboā. **C** Et surgens abiit in sylo: ibi. n. bibabat abyas: et ob hoc vocat abyas syonites. i. de vrbe sylo. s. 11. et. 12. **C** Et venit in domū abye. s. mutato bitu vt nō cognoscere. **C** Et ille videre nō poterat. s. qd introiret vxor hieroboā in qlicunqz bitu ad abyā nō agnosceret eā qz videre nō poterat: id ad hoc qd cognosceret eaz oportebat qd a deo sibi reuelaret: et sic factū est. **C** Quia oculi eius caligabat pze senectute. s. non euenierat ista cecitas abye a nativitate nec ē a casu fuisset excecatus s3 pze senectute defecerat in eo virtus vidēdi: qz ingrossantur humores et debilitatur virtus in pupilla. sic. n. d. de Isaac qd genuit Isaac et caligauerunt oculi eius. Gen. 27. **C** Dixit autē dñs ad abyā ecce vxor hieroboam ingrediet. **C** Premonuit enī deus abyā vt cognosceret esse vxorem hieroboam eam que veniebat.

C Quare deus voluit reuelare abye qd illa esset vxor hieroboā que venerat ad consulendum eum. **Qd. 10.**

Queretur ad qd oportuit qd deus pmoneret abyas de aduētū vxoris hieroboā: qz siue sciret eam esse que veniebat siue putaret esse aliā eodē modo respōsurus erat. qd p3 qz ppheta nō erat locuturus de corde suo: sed id qd deus sibi iuberet. 2. Petri. c. 2. s. nō. n. volūtate humana allata est aliqz pphetia: sed spūs sancto dictante locuti sunt sancti dei hoīes. s3 ipsa dīspō dei et snia de salute vel morte filij hieroboā non mutaret. ppter hoc qd abyas sciret vel ignoraret illaz esse vxorē hieroboā: ergo nihil differebat in rñsione agnoscere vel non agnoscere eam. **C** Rñdendū qd multū differebat qz si deus non reuelasset abye illā esse vxorē hieroboā ipse nesciret et illa peteret an filius suus viueret vel moreretur: et deus respōderet qd moreretur et nesciret abyas aliqd aliud. nunc autē deus volebat rñsionē dñriorē esse. nā si respōderet abyas qd moriturus erat puer et nihil aliud diceret: non putaret qd istud eueniret ppter spāle pctn hieroboā sed qd moriebat nāliter sicut alis mortuus erat et si nō peccasset hieroboā: et tunc haberet occasionem hieroboā manendi in peccatis suis quasi non inferret ei aliqd malū pro pctō. deus ergo ostendit abye qd illa erat vxor hieroboam vt anteqz illa aliqd diceret loqueretur abyas ex pte dei: et tunc pderet non solū puerū moriturū sed etiā totam domum hieroboā subuertēdam: et qd nullus de domo hieroboā sepeliretur pter istū puerū sed oēs lacerarent a canibus aut comederent a volucribus: et qd non solū hieroboā et domus sua punirent sed et totus israel puniret pp hieroboā vt p3. i. in lra. audiens autē ista hieroboā cōtristaret nimis: et sic puniret qd nō fieret si vxor sua nō agnita fuisset a ppheta: id deus voluit reuelare abye qd veniebat vxor hieroboā ad cōsulendū eū: et tunc ipse cognouit eaz venientē quā aliter nō potuisset agnoscere eo qd cecus erat. **C** Ut cōsulat sup filio suo qui egrotat. s. vt cōsulat te an sanabit vel morietur. **C** Hec et hec loqueris ei. **C** Loqueris ista que sequunt. deus. n. dedit sibi verba que deberet rñdere tam ad qōnem vxoris hieroboā qz ad ipsa que non querebat. **C** Cum ergo. **C** Hic ponit scdm. s. dñe sup filio rñdetur et dicit.

C Cum ergo illa intraret et dissimularet se esse que erat. i. dissimulauit se esse vxorē hieroboā: qz si venisset vt vxor illius venisset cū magna familia: vel saltē dixisset se esse vxorem hieroboam. nūc autē mutauerat habitū et dissimulauerat se esse reginam hñs intentionē non dicēdi se esse vxorē hieroboā. **C** Audiuit abya sonitū pedū eius introeuntis per ostiū. **C** Non. n. vidit illā qz caligauerant oculi eius pze senectute vt p3. s. sed solū audiebat sonitū pedū. **C** Et ait ingredere vxor hieroboā. **C** Hoc dixit vt videret ipsa qd abyas sciebat qd veniebat: et ad qd veniebat. **C** Quare aliam esse te simulas. q. d. dato qd similes te esse aliam nō eris ignota mihi: qz deo nihil ignotū esse potest.

C Queretur quō abyas cōfidenter dixit ei ingredere vxor hieroboam: qz qd deus dixerat ei qd veniebat vxor hieroboā poterat esse qd alia introiret anteqz veniret illa: et sic erraret abyas. **C** Rñdendū qd non solū cognouit abyas qd veniret ad eum vxor hieroboā: sed etiā cognouit qd erat illa que tūc introibat. hoc poterat esse dupl. Uno mō qd deus non solū dixisset abye qd vxor hieroboā ad eū ventura esset: sed et qd prima que ad eū veniret esset vxor hieroboā: et tunc audieris sonitū pedū eius cognouit qd esset vxor hieroboā. Scdm mō fieret qd deus denūciasset abye qd ventura esset vxor hieroboā ad eū: et tñ tunc nō diceret qd ventura erat. postea autē cum veniret apud portam deus reuelauit abye qd illa erat. De isto p3 exēplum in samuele ad quē cum venturus esset saul quesiturus pro asinabus deus dixerat hac ipsa hora que nūc est cras mittā ad te virū de terra beniamin et vnges eū in dūce sup populū meū. deinde sequēti die eadē hora cū veniret saul dixit dñs ad samuelem. ecce vir quē dixerā tibi. s. i. li. c. 9. hic autē melius pōt accipi modus pñmus. s. qd deus diceret ista abye qd ingrediebat vxor hieroboā et qd diceret qd illa que tūc ingrediebat erat vxor eius. nā d. s. qd dixit dñs ad abyā. ecce vxor hieroboā ingrediet vt cōsulat te. q. d. ista que nūc ingrediet est vxor hieroboā: et sic qd abyas diceret ingredere vxor hieroboā non poterat errare. **C** Ego autē missus sum ad te dñs nūcius. i. deus misit me ad nūciandū tibi dura de morte filij tui et de euerfione totius domus tue pp pctn viri tui. **C** Uade et dic hieroboā hec dicit dominus deus israel. i. nūcia tu ei loco mei ista que sequunt. **C** Queretur quare abyas rñdit vxori hieroboā anteqz ipsa quicqz quere-ret: nec pmissit eaz quicqz ante vel postea querere. **C** Rñdendū qd istud fuit ppter multa. **C** Prīmū est ad ostendendū ipsi vxori hieroboā qd abyas sciebat id qd ipsa petē volebat anqz peteret. **C** Scdm erat ad pbandū certitudinē eoz que dicebat: qz nūc abyas rñdit ad id qd mulier illa gerebat in corde suo: et nō dñs expferat. sicut ergo de isto occulto iudicabat sine errore: ita cōcladebat qd nō erraret in eo qd pñciabat venturū domū hieroboā. si tñ non pñciasset rñsionē: anteqz quere-ret ab eo de du bio: adhuc nesciret vxor hieroboā an abyas a deo hēbat rñsionem illā: vel fingeat eā de corde suo. **C** Istō mō pbare volebat Nabuchodonosor veritatē rñsionis et interpretationis somniorū suoz que fieret ab ariolis et magis et chaldeis. s. qd ipsi dicerent somniū qd rex oblitus fuerat vt p3 Dani. 2. s. si ergo somnium nō iudicaueritis mihi vna est de vobis snia qd interpretationē quoqz fallacē cōposueritis vt loquamini mihi donec tps ptra-seat. somniū itaqz dicite mihi vt scia qd interpretationē quoqz eius verā loquamini. et istud erat signū pmissum ad pbandum veritatē ppheticā: sicut deus dicebat de alijs pphetis qd pmitteret signa ad pbandū veritatē pphetiarū suaz. Deut. 18. reuelare autē alicui id qd in corde h3 sine aliquo errore solius dei est. qui ergo sic reuelauerit satis p3 qd ad reuelata hñ possit rñdere. **C** Tertiu erat ad ostendendū irā dei 3 hieroboā et domū suaz. s. qd deus nō vigneret per pphetā suū audire eius cōsultationē propter pctā sua. sed anteqz quicqz proponeret rñdere ei dure tanqz istud nō esset per modū rñsionis sed per modū pñciationis. et sic dixit ipse abyas: sic ego missus sum ad te dñs nūcius? q. d. nō rñdeo ad qd nē tuam sed mittebar a deo ad denūciandū tibi ista dura qd nūc dico. **C** Quartū erat vt agnoscat sic maior ira et magis determinata dei qz als. nā si cū incepisset vxor hieroboā cōsultare abyā ipse rñderet dure ex pte dei nō appareret tanta ira eius sicut si loqueretur anteqz quicqz vxor hieroboam diceret. et hoc pp duo. **C** Prīmū qz illi qui sunt valde irati nō pnt sustinere saltē ad modicū tps irā intra se s3 effundūt eaz per vba durissima vel p pñtionē. qd autē ira maior est tāto min⁹ occultari pōt. nā acrobali q sunt in pzia spē iracūdoz notissimi sunt. i. apparet illico in vbis atrocib⁹ vt p3. 4. et bi. c. de māsuetudine. q autē sustinere pōt loquētē eū quē odit nō nimis irat⁹ est: s3 qd nimis est iracūdis illico vt hostē viderit acerria

Rñso du-
ra sup filiū
hieroboā
p pphetā.
†

†

†

Qd. 11

Quare sic
cōfidenter
locutus est
abyas.
Loguit
abyas non
solū vxor
hieroboā
veniret sed
qz eēt illa q
introibat.

†

†

Qd. 12

Quare rñ-
dit abyas
vxori hie-
roboā an-
qz quicquā
quereret.
Primo
Scdm

Tertio

Quarto

verba effundit in eum ad vindictā. Scdm est qd si abyas audi-
uisset verba vxoris hieroboaz et postea rñderet ei dure ex pte
dei videret qd tñc deus inceperat irasci per accidens sicut aliqui
hoies prius nō erant irati: et cū audiūt loquētes eos quos odes-
runt irascunt per accidens. ista aut ira non est tanta sicut illa q
premeditata est non insurgens pp verba: sed prius existens ex
abundantia cordis. ita igit vt videret vxor hieroboaz qd deus
non irascebat nūc nouiter auditis verbis vxoris eius s; prius
incanduerat furore eius in eū: non expectauit rñsionē sed pocu-
pauit rñdere. **¶ Quinto** et vltimū fuit qd rñsio debet qñi. est
aut pprie rñsio qd quis loquit ad interrogantē als non locutu-
rus nisi interrogans quereret: et qd abyas locuturus erat mala
ex pte dei cōtra domū hieroboā etia; si vxor sua nihil peteret:
non erat pprie rñsio id qd nunc abyas locuturus erat: et cōter
non oportebat qd expectaret aliqd queri ab eo sed anteq̃ que-
reret debebat loq vt apperet qd nō erat rñsio. (Quia exaltauit
te de medio populi). i. prius eras psona priuata et vnus de po-
pularibus. ego aut exaltavi te vt esses dñs oīum illoz quozum
prius equalis nō eras. solent aut vocari hoies de media plebe
hoies non hñtes aliquā nobilitatē generis sed nati ab hoibus
nullius momenti aut status. (Et dedi te dūc sup populū meū
israel). i. feci te regē sup decē tribus israel. accipit. n. multoties
dux pro rege. sic p3 de laule. s. 1. lib. c. 9. f. ynges eū in dūc sup
populū meū israel: et tñ saul rex fuit. sic etiā. s. 1. d. qd deus re-
linqueret roboam dūc: et tñ intelligebat pro rege: qd roboam
rex fuit. (Et scidit dñs regnum domus dō et dedi illud tibi.)
q. d. multū fuisti ingratus qd deus diligebat nimis dō: et tñ sci-
dit regnū posteritatis eius et dedi tibi maximā partē illius: et
tu debueras esse valde gratus deo pp hoc cū tanta tibi collata
esset: sed recessisti ab eo. (Et nō fuisti sicut seruus meus dō.)
Istud pōt intelligi duplir. Uno mō referendo ad meritū. i. ego
abstuli domū dō fere totū regnū et dedi tibi: iō tu debebas
esse sicut seruus meus dō: qd sicut velle pmeruit regnū pbitate
sua: ita et tu debueras esse equalr bonus euz auferre illi et dare
tibi. Alr pōt induci vt ponat tanq̃ cā auferendi regnū hiero-
boam. i. qd deus dixerat hieroboā per abyā ante collationē re-
gni qd sequeretur eum sicut dō et fieret regnū suū ppetuū. s. 1. r.
nunc aut ipse nō secutus fuerat deū vt dō: ideo dignū erat au-
ferri sibi regnū. (Qui custodiuit mandata mea in toto corde
suo). i. ex totis viribus suis et cogitatione custodiuit mandata
mea. f. qd nihil pp negligentia suā trāsgressus fuit vnq̃ de man-
datis meis: s; tota cogitatio sua erat qualr placeret mibi. (Sa-
ciens qd bñplacitū erat in cōspectu meo). i. dō non respiciebat
quid placeret ei ad hoc qd faceret sed qd placeret mibi et illud
faciebat. qui aut attēdit vt faciat id qd desiderat vir incōtinēs
est et vilissimus. ideo. n. salomon reputat; est vilissimus: qd nō
prohibuit aliqd cordi suo vt p3 Ecclesiastes. 2. f. et oia que desi-
derauerūt oculi mei nō negaui eis nec phibui cor meū quin oī
voluptate fruere. sic aut hieroboā secutus est voluntatē suā et
non dei fabricādo idola. (Sed opatus es male sup oēs qui fue-
runt ante te). i. non solū fuisti malus sed et fuisti peior oibus q
fuerūt ante te. istud pōt intelligi de oibus tam de regibus q̃ de
ceteris hoibus. sed magis intelligit de regibus.

**¶ An hieroboā fuit peior oibus regibus qui fuerūt ante ipsum
et eius peccatum maius.** Qd. 13.

Queretur quō est verus qd fuit hieroboā peior oibus
regibus qui fuerūt ante ipsum intelligēdo
de regibus israel. **¶ Dicendū** qd tres solū pcesserant euz. i. saul
dō et salomon. De saule dñm qd malus fuit intantū qd deus pri-
uauit posteritatē suā regno in sempiternū qd fecit multa de-
licta: signatē fuerūt quinq; vel sex que satis declarata sunt in
quadam qōne. s. 1. li. c. 28. sed adhuc malicia saulis non puenit
ad maliciā hieroboā qd maximū pctū saulis fuit qd nō obedi-
uit deo qm missus est cōtra amalechitas. f. qd non occidit hoies
amalechitas nec oia pecora. et istud fuit pctū ppter qd princi-
paliter fuit ablatū ei regnū. s. 1. li. c. 15. et tñ istud aut alia pctā
eius nō puenit ad maliciā hieroboā qui coluit idola. Inobe-
dientia aut saulis non fuit tante culpe sicut cultus idolor. sic p3
s. 1. lib. c. 15. f. qm quasi pctū ariolandi est repugnare et quasi
scelus idolatrie nolle acq̃scere: ergo nō sunt equalia nō obedi-
re deo et colere idola: sed bñt aliqua similitudinē. **¶ De dō autez**
manifestū est qd nō fuerit tam malus vt hieroboā: qd dō quasi
non peccauit vnq̃ nisi in homicidio vxie et in adulterio berla-
bee et in numeratiōe populi. vñ sequēti. c. dō qd dō nunq̃ reces-
sit a mādatis dñi cunctis diebus vite sue excepto sermone vxie
etbei. ista aut peccata l3 in se graua essent: tñ respectu idolatrie

nihil erat. in oibus aut alijs dauid erat vir valde deuicola ita vt
in oibus cogitaret quō placeret deo sicut dō hic in lra. qui cu-
stodiuit mādata mea in toto corde suo nulla igit quasi cōpara-
tio est de pctō dō ad pctā hieroboā euz fuit pctā hieroboā ma-
iora in imenium. **¶ Queret** vltimū an pctā hieroboā fue-
runt maiora q̃ pctā salomonis: et nō imerito est maior rō dubi-
tandi de isto q̃ de alijs duobus regibus pcedentibus in israel
eo qd salomō fuit vir valde peccator vt p3. s. 1. et Ecclesiā. 7.
¶ Sciendū nī qd pctā salomonis fuerūt duplicia: qdā que pri-
nebant ad idolatriā. alia aut que erant alterius generis. De pri-
mis postea dice. **¶ De scōis dōz** qd pctā salomonis fuerūt valde
grauiā. **¶ Prio** qd ipse subiecit populū dure seruituti. nā dō. s.
1. 2. qd imposuit iugū grauiissimū sup eos: et ob hoc pplis petiuit
a roboā qd minueret aliqd de iugo p3is sui durissimo. **¶ Scdm**
fuit qd salomon suscepit vxores alienigenas multas: et in h age-
bat qd legē que dixerat nō accipēdas illas eē. Ezo. 34. et. s. 1. 1.
¶ Tertio peccauit qd copulat est illis ardētissimo amore ita vt
faceret qcqd ille iuberet. s. 1. 1. **¶ Quarto** petiuit esse quoddā ge-
nerale pctū qd multa simul pctā cōprehendebat. f. qd fruebat
omni desiderio cordis sui vt p3 Ecclesiastes. 2. f. nec phibui cor
meū quin oī voluptate fruere: et oia que desiderauerunt oculi
mei nō negaui eis. qui tñ istud facit nullū genus peccati intactū
relinquit: iō erat salomon vnūuersalr peccator. Dicendū autē qd
hīs oibus nō equipabat malicia salomonis maliciā hieroboā:
qd pctā salomonis vltimū ptebant ad carnis lasciuā vel
ad auariciā. Carnis aut lasciuia est pctū psonale. i. in quo vn-
solus sibi nocet: iō non pōt esse taz magnū pctū sicut id in quo
multi offendunt. iō auariciā salomonis p quā populū subicie-
bat durissimo iugo exigēdo tributa imensa erat pctū grauius:
qd ipse peccabat et ledebat grauius totū populū. sed istud pctū
valde minus erat pctō hieroboā: qd hieroboā offendit totū pplz
pēdo aīas eoz. Salomō aut solū grauabat eos tollēdo aliqd
de facultatibus: neminē aut ad colendū idola cogebat aut iduce-
bat. ideo pcessit in grauitate pctū hieroboā pctā salomonis.

¶ Queretur vltimū cōparando pctū idolatrie salomonis ad
pctū idolatrie hieroboā qd magis peccauerit. **¶ Dicendū** ad
huc qd peccauit magis hieroboā. **¶ Nā** salomō vñtus amore mu-
lierū aliqñ coluit idola. Hieroboā aut non fecit hoc dūc? amo-
re alicuius sed ad cōseruandū regnū. libido aut est principium
magis motiū cū difficiliter sit cōterere hāc passionē q̃ aliquaz
aliā vt ait Aristo. 2. ethi. etiā qd ista passio facilius fallit viros
quosq̃z et sapientissimos vt ait Pomerus in iūdiē: et recitat
Aristo. 7. ethi. sed quāto aliq; a fortiori motiū impellit tanto
pctū minus est vt pbat Aristo. 7. ethi. cōparando molliciez ad
incōtinentiā. **¶ Scdm** p3 hoc: qd salomō nō semp colebat idola
sed aliqñ vt placeret vxoribus suis offerebat thura oīs earū: et
tñ nō dimittebat colere dñm q̃tū ad ceremonias extēiores sal-
tem et offerebat sacrificia dñō: atq; ibat in tēplum. nā l3 malus
esset semp offerebat ter in anno sacrificia deo vt p3. s. 9. f. offe-
rebat quoq; salomō tribus vicibus p annos singulos holocau-
sta et pacificas victimas sup altare qd edificauerat dñō et ado-
lebat thimiama corā dñō. hieroboā aut solū colebat idola nūq̃
seruās aliquā ceremoniā legis: nec pmittens eā seruari in terra
sua. **¶ Tertio** fuit pctū hieroboā maius q̃ pctū salomonis: qd
nō solū coluit idola sed et ex magno desiderio volens ostēdere
cultū illoz esse valde bonū: intantū qd ad vandū autem magnā
et reuerentiā ipi cultui idolor ipse factus est sacerdos faciens p
se ceremonias. nā ipse ascendit sup altare et cremabat thura. s. 1. 2.
et pce. c. Salomō aut nunq̃ egit tales enormitates: imo quasi ex
quadā verecūdia coluit idola: vñtus tñ amore feminariū facie-
bat istud. **¶ Quarto** fuit pctū hieroboā maius: qd conatus est
inducere totū pplm ad colendū idola: et ob hoc constituit tēpla in
terra sua in qbus totus pplz coleret vitulos aureos et fecit solē-
nitatē. 15. die mēsis 8. in qua cōueniret totus pplz ad colendū
et dedicādū vitulos. s. 1. 2. salomō aut solū peccauit: neminē aut
de pplō inducere voluit ad colendū idola: nec et fecit tēpla pro
toto pplō sed solū pro vxoribus suis. s. 1. 1. et non constituit ali-
quē diē festū ad cultū idolor vt pplz pueniret: sed ipse solus cū
vxoribus suis colebat illa idola: iō minus peccauit. **¶ Quinto**
fuit pctū hieroboā maius pctō salomonis: qd magnitudo pcti
vel boni opis attēdit p h qd aliq; adheret illi ex corde suo mul-
tū vel par: iō maximū cultus quē hō deo exhibere pōt est qd ex
toto corde suo diligit eū: vt ex toto corde vigilet ad custodiēdū
mādata ei. sic p3 in lra cū dixit deus de dō. custodiuit mādata
mea et secutus est me in toto corde suo. ita ergo qñ qd toto de-
siderio suo adheret alicui operi nefario est pctū grauiissimū: et
fm dñam

Qd. 14.

An pctā hieroboā fuerit maiora q̃ peccata salomōis valde g-
nia.
¶ Prio
¶ Scdm
¶ Tertio
¶ Quarto
¶ Dia. ista fuerunt minora pctō hieroboā.

Qd. 15.

An peccauit ad huc magis hieroboā pctō idolatrie q̃ salomon.
¶ Prio
¶ Scdm

Tertio

Quarto

Quinto

Quinto

†

†

†

†

†

†

†

¶ Prima
¶ Saul

Scdm dō

fm dñam maioris et minoris adhesionis est dña magnitudinis et paruitatis peccati. sed hieroboā coluit idola valde maiori desiderio q̄ salomon: ergo magis peccauit. p̄ hoc q̄ hieroboā impendit idolis totum cultū et honore que impendere potuit. nam nō poterat honorare magis idola q̄ ipse rex efficeret sacerdos idolorū et faceret q̄ in toto regno suo celebraretur eis festum. Salomon autē h̄ coluerit idola paruū honore eis exhibuit cū potuisset valde magnū honore eis exhibere. nā si ipse ex desiderio coluisset idola fecisset q̄ illa colerent in tēplo magno qd ipse fecerat intra Hierusalē deo vero: et poneret ibi altaria idolorū et statuas eorū. sic nāq̄ fecerūt alij reges. s. achaz q̄ posuit altare idolorū damasci in tēplo et vetuit offerri sacrificiū sup altare dñi seq. li. c. 16. posuit etiā imagines in templo et ad portam tēpli. eo. lib. c. 23. Manasses quoq̄ rex et Amon filius eius posuerunt currū solis et equos et statuas totius militie celi in tēplo et altaria idolorū seq. li. c. 21. et. 23. Salomon autē nihil istorū posuit in tēplo sed p̄misit populū pacifice colere deus verum in tēplo: et non solū non honorauit idola ponendo illa in templo sed etiā ppter honore tēpli dñi noluit cōstituire templā illis intra Hierusalē sed extra in monte oliueti ad dextram illius fecit tēpla: et illuc erant vxores sue ad colendū idola. s. 11. et sequenti li. c. 23. minus ergo valde peccauit salomon q̄ ex valde minori desiderio. C Sexto et principālī fuit peccatū hieroboam valde maius q̄ peccatū salomonis: q̄ hieroboā non solū coluit idola sed etiā coegit totum populū ad colendum. erat. n. totus populus an hoc deo deuotus sequens ceremonias legis. hieroboā autē iussit ne quis iret in Hierusalē ad colendū dñm in tēplo: sed q̄ oēs venirent ad colendū vitulos aureos vt p̄. s. 12. et qd maius est sigs vellet ire ad colendū deū in Hierusalē capite puniebat tanq̄ transgressor mandati regis. etiā hieroboā cōstituerat insidias in terminis regni sui in locis per que egressuri erant israelite ad eundū in Hierusalē: et si quis re periret vadens in Hierusalē occidebat. et de hoc exponit sm quosdā qd habet Qsec. 6. s. participes sacerdotū in via interficientium pergentes de sicheim. i. q̄ occidebant illos qui ibi de locis idolorū ad colendū dñm in Hierusalē. etiā dicit q̄ roboā erat quasi rete expansum sup montē Tabor. s. erant ibi insidie posite ne aligs transiret ad colendū deum. Salomon autē neminem de populo coegit aut induxit ad colendū idola: iō in imen sum fuit maius peccatū hieroboā q̄ salomonis. C Septimo q̄ hieroboā fecit idola ex hac intēione solū vt populū totum induceret ad idolatrandū: ideo peccatū erat magnū q̄ fiebat ex intēione nocendi. Salomon autē fecit idola nō cum intēione inducendi alique de populo ad colendū illa: sed cum intēione placēdi vxoribus suis. vñ non solū non intendebat inducere populū ad idolatriā: sed conabatur non offendere aliquem per idolatriā suam: et ob hoc vt populus minus scandalizaret cōstituit tēpla idolorū extra Hierusalē in mōte ad que nō iret populus cū non essent in ciuitate: et sic minore occasionem peccandi haberent. Dicendū igit q̄ valde magis et quasi sine cōparatione peccauit hieroboam q̄ salomon in idolatria.

Qd. 16. An oib⁹ cōputa- tis ex die curis in dicat pos- sim⁹ pctā hierobo- am fuisse gūio- ra q̄ pec- cata salo- monis. Inſtātia Primo Scdo

Queretur vltēius cōiungendo oīa peccata salomonis. s. tam idolatrie q̄ alia quattuor genera peccatorū eius que supra posita sunt in quadā qōne. an fuerint maiora q̄ peccata hieroboā. C De idolatria rñdendū est q̄ in hoc non pōt dari oīno certa diffinitio: q̄ hieroboā peccauit multotiens in idolatria. Salomon etiā multotiens: et insup multa alia peccata fecit salomon quorū numerus et grauitas nobis ignota sunt: iō non pōt bene fieri cōparatio inter illa. Dicendū tñ videt ex quibusdā signis generalibus q̄sum colligi pōt ex scriptura q̄ valde maius fuerit peccatū hieroboā q̄ oīa peccata salomonis. qd p̄ q̄ deus penam dedit hieroboā pro oībus delictis suis et penā dedit salomoni et posteritati sue pro delictis eius. maior tñ fuit valde pena data hieroboā et posteritati sue q̄ salomoni et posteritati sue. nam pro pctō salomonis nō priuata fuit posteritas eius regno: sed solū ablata est quedā pars regni. ipsi autē hieroboā ablatum est regnū totaliter quātum ad posteritatē suam. nā solū regnauit post eū nadab filius eius duobus annis: deinde perijt tota posteritas sua et trāsiuit regnū ad regem baasa de tribu isa- ebar. C Sed aligs dicit q̄ ex hoc non pbat maioritas pcti ex parte hieroboā. nā tunc diceret q̄ saul magis peccauit q̄ salomon: eo q̄ ppter pctā saulis ablatum est regnū toti posteritati sue. s. 1. li. c. 15. et p̄. li. c. 7. magis tñ peccauit valde salomō q̄ saul: cū saul nunq̄ coluerit idola et salomon multoties coluerit. C Itē salomon merebat maiorē penā. s. q̄ tota posteritas sua priuaret regno: et tñ ppter dō deus voluit q̄ maneret semp re-

gnū in posteritate salomonis. s. 11. C Dicendū est istud esse verum. nā maiorē penam merebat salomon: et nisi merita dauid et pmissio ei facta a dño de regno semp duraturo in domo ei⁹ impediissent: fuisset priuata posteritas salomonis totaliter regno. Sed adhuc nō obstante isto maior pena dabatur hieroboā q̄ salomoni. qd p̄ q̄ dato q̄ nō intercidissent merita dō solū priuaret posteritas salomonis regno: et tñ non occideret aligs de posteris salomonis vt colligit. s. 1. et. j. seq. c. cū dī q̄ deus dimisit duas tribus ipsi roboā ppter dō: ergo vñ q̄ nullā alia penā ei relaxauit nisi q̄ nō auferrent ille due tribus posteritati salomonis: et tñ vltra hec punius est roboā. s. q̄ filius suus moreret nunc: et q̄ postea uiderent oēs posteri eius morte viliſſima: et q̄ carerent sepulchro lacerati a canibus et deuorati a volatilibus. j. in lra. C Itē non dī de salomone q̄ deus pcuteret israelitas ppter pctā suā: et tñ de hieroboā dicit et tradet dñs israel ppter pctā hieroboā qui peccauit et peccare fecit israel. et dixit q̄ transferret israel vltra flumē. s. vltra eufratē et duceret in assyrios: maius ergo erat pctū hieroboam q̄ pctū salomonis. C Itē de hieroboā dī multotiens in boc li. seq. et in. 2. Paralip. q̄ peccauit et peccare fecit israel. De salomone autē non dī q̄ peccare fecerit israel vel iudā: ergo tanq̄ magis peccans nō minas ipse hieroboā et salomon non: tanq̄ ipse minus peccauit. Dicendū igitur omnia peccata salomonis simul sumpta minora fuisse peccatis hieroboam.

An hieroboam peccauit plusq̄ omnes reges iuda et israel qui fuerunt post ipsum: et plusq̄ Adā et Eua et omnes homines qui fuerunt ante ipsum. Questio. 17.

Queretur vltēius an peccauerit hieroboā plusq̄ oēs reges iuda et israel qui fuerunt post ipsum.

C Dicendū q̄ lra solum cōparat hic hieroboā ad pcedentes et non ad aliquē sequentē: eo q̄ dī q̄ opatus est male hieroboam sup oēs qui fuerūt ante ipsum. Satis tñ dōm vñ q̄ ipse peccauerit plusq̄ oēs reges iuda et israel q̄ fuerūt post ipm. de regibus israel p̄ q̄ oēs coluerunt idola. fuit tñ culpa ipsoz minor q̄ ipsi nō cepunt nouit colere idola s; a pdecessorib⁹ suis habuerant illum cultū. Hieroboā autē nouiter cepit colere idola dans formā et incentiuū colendi: q̄ valde magis ipse peccauit. Scdo p̄ q̄ alij reges nō coegerūt populū colere idola s; iam populus erat instructus in cultu illo. et dato q̄ rex nō iuberet colere idola: imo qd maius ē forte si rex aligs israel vetaret cultū idolorū ppis nō obediissent eo q̄ iam assuetus erat a multo tpe illi cultui. magis ergo peccauit hieroboā q̄ oēs reges israel q̄ post eū fuerūt. Itē dōm q̄ magis peccauit q̄ oēs reges iuda: q̄ reges multi iuda coluerūt idola sequentes vsum pdecessorū suorū. alij autē nouiter cepunt colere illa: et tñ nulli pueniūt ad tantā iniquitatem ad quātam puenit hieroboā q̄ fecerūt multa enormia eo q̄ nullus fuit q̄ coegeret populū ad colendū idola sicut coluit et coegit hieroboā. C Sed obijciat q̄ aliqui reges inde polluerunt tēplum dñi ponētes ibi idola et altaria idolorū vt p̄ seq. li. c. 16. et. 21. et. 23. hec. n. fecerūt achaz manasses et amon. C Dicendū q̄ isti nimis peccauerūt in idolatria. s. plusq̄ salomon: q̄ ille q̄ coluit idola tñ non posuit illa in tēplo nec etiā in tota vrbe hierusalē sed extra in mōte oliueti. s. 11. isti autē reges posuerūt idola et altaria idolorū in tēplo. Sed adhuc nō tantū peccauerunt sicut hieroboā: q̄ hieroboā coegit totū populū colere idola. isti autē reges neminē coegerūt ad colendū illa s; ipsi pro se mali erant: maius ergo fuit pctū hieroboā q̄ oīum regum iuda et israel subsequentiū. Item p̄ istud q̄ de quocunq̄ rege malo colēte idola siue esset de regibus iuda siue israel: dicit q̄ ambulauit in vijs hieroboā qui peccauit et peccare fecit israel: ergo vñ q̄ ille ponit tanq̄ maior inter oēs peccatores in idola tria. C Queretur vltēius cū dicat q̄ hieroboam opatus est malū sup oēs qui fuerūt ante ipsum an peccauit plusq̄ Adā et Eua. C Aligs dicit q̄ nō: q̄ Adā non coluit idola. hieroboam autē coluit illa nimis. C Sed in hui⁹ dicit aligs q̄ magis peccauit adā q̄ hieroboā et q̄ quilib⁹ hō posterior eo q̄ peccatū hieroboā fuit magnū q̄ fecit multos peccare. s. totū israel inducendo ad peccandū: et tñ adā fecit peccare oēs hoies. nā oēs in adā peccauerūt. ad Ro. 5. ergo pctū suū fuit maius sine cōparatione q̄ pctū hieroboā. C Rñdendū q̄ pctū ade fuit valde magnū q̄ nō fuit obediens deo in primo mādato qd ei dedit: tñ maius fuit pctū hieroboā. Lā hui⁹ est q̄ aggrauat peccatū hieroboā ex h̄ q̄ fecit peccare totū israel. et sic pctū oīum fuit pctū suū. In adā autē solū attēdit pctū p̄sentale. nō ipse nō fuit obediens deo. q̄ aut postea ceteri peccauerunt. non fuit pctū Adā. sed est sensus q̄ ex eo q̄ Adā peccauit mortali: oēs de-

Rñso

Primo

Scdo

Tertio

Obiectio

Rñso

Quarto

Qd. 18

An hieroboā peccauit plusq̄ adā et eua.

Pctū hieroboā fuit se mai⁹ peccato ade.

An peccatū
tū Ade fuit
maius pētis
oīus hoīus
qz fuit cau
sa illoz.

scendentes ab eo peccauerūt originaliter qz nati sunt de massa infecta. istud tñ peccatū non causatum fuit ab Adam sed a lege dei sū quā anima in ipsa vnione lui ad massam infectā incurrit maculā originalē. Si autē non esset illa lex dato qd peccasset Adam nullus de nascentibus ab eo incurreret originalē maculam. non ergo fuit Adam cā originalis peccati directe: ideo nō magis peccauit Adam qd ex peccato suo sequeretur peccatū originale in posteris qd qd non sequeretur: sicut si aliquis peccaret regem et iuberet eum occidi et oēs de semine suo in eternū esse seruos. mor. vt quilibet nasceretur de stirpe eius incurreret seruitutem: non tñ peccatus istius effecit seruitutē sed lex imposita a rege. Item quicqd sit Adam nō peccauit vt posterī sui peccaret originaliter: sed solū vt delectaret in cibo vel vt cōdescenderet vxori sue. Hieroboam autē fecit idola intētiōne inducēdi populum ad colendū illa: et realiter coegit illos ad colendū vitulos iubens qd nemo iret in Hierusalē sed oēs venirent ad colendū vitulos: ideo pētis oīum israelitarū imputari qd ipsi hieroboā tanqz ipse psonaliter fecisset omnia illa peccata. Ade autē non oī imputari aliqō peccatū posterorū: qz ipse non cōtulit cām ad peccata posterorū directe sed per accidens: etiā qz non fuit intētiō sua vt peccaret posterī: ideo nullo mō debuit peccatū Ade dici maius vel minus incurrētibus nobis peccatū originale qd non incurrētibus: et sic peccatū Ade solū est graue inqz tū inobedientia illa ad deū fuit grauis: peior tñ fuit iniqtas hieroboā: qz colere idola peius est qd nō obedire deo vt p. s. 1. li. c. 15.

Qd. 19

An hieroboā peccauit grauius qd oēs homines mūdi.

Queretur ulterius an peccauerit hieroboam plusqz oēs alij homines ante ipsum. Rōdendum qd verba dei solū intelligebantur de regibus iudeorū. s. qd plus ipse peccauit qd oēs reges qui fuerūt ante ipsum: et tñ gratia forme. Dicendū qd autē intelligit qd plus peccauerit qd oēs hoīes. s. simul sumpti aut peccauerit plusqz quilibet de hoībus per se. Primo modo dicendū qd non peccauit hieroboā plusqz oēs hoīes pcedentes: qz tūc diceretur qd peccatū hieroboā fuit maius qd peccata oīa que facta fuerunt a principio seculi vsqz ad tēpus hieroboāz sumēdo illa simul. etiā sequeretur qd pena debita hieroboā in inferno eēt maior multo qd pena oīum hoīum qui ibi erant cōferendo illā in vnum hoīem: sed vtrūqz istoz erat incōueniens nec aliquis cōcedet hoc: ideo maiora erant peccata oīum hominū simul qd ipsius hieroboam. Si autē intelligatur de peccatis vnus hoīs ita qd illa referrent ad peccata hieroboā satis dubium vī. sed poterit dici qd fuerit maius peccatū hieroboā qd alioz hoīus eo qd non legitur sic fuisse aliquē regem qui cogeret oēs subditos suos ad colendū idola sicut coegit hieroboā. et dato qd ante eū fuerint aliqui reges qui cogerent subditos ad colendū idola: sicut legit de Nino rege qui fecit statuā belī patris sui et coegit subditos ad colendū illam postqz quidā sponte illam coluerūt: vt refert fulgentius in mythologijs. Sed adhuc nō vident tātū isti peccasse sicut hieroboā: qz illi non erant subiecti legi dei qz nemo eos instruxerat. iudei autem erant instructi in lege a deo data in qua vetabatur valde cultus idolorū tantū qd solū deus puniebat israelitas hic pro cultu idolorū. gentiles autē nō puniebat in hoc seculo pro hijs vt p. Amos. 3. s. tantūmodo vos cognoui ex oībus cognationibus terre: iccirco visitabo super vos oēs iniquitates vestras. q. d. sup alios quos non cognoui dando eis leges non visitabo iniquitates eorū. (Et fecisti tibi deos alienos.) Vocant dii alieni qui nō sunt oīi: qz alienus est determinatio distrabens sicut cum dicis homo mortuus: vel dicunt dii alieni illi qui nō erant oīi sed putabant dii a gentilibus et colebant tanqz dii. (Et cōflatiles.) Vocantur cōflatiles qui per cōflationē. i. resolutionē metalli in igne facti sunt: et isti erāt vituli aurei qui facti fuerāt opere fusorio sicut factus est vitulus quē fecit Aaron. Exo. 32. (Ut me ad iracūdiam puocares.) Non accipis ibi vt sicut cā finalis: qz nō faciebat ad hūc finē vitulos hieroboā vt deus puocaret ad iram sed solū vt non irent viri de regno suo in tēplum dñi in hierusalē et recōciliarentur ibi regi roboā vt patet. s. 12. sed vt dicit hic cām cōsecutiuam et ponit sicut 2. s. qd fecit hieroboā vitulos. et per hoc puocauit deum ad iracūdiam. (De autē piecisti post corpus tuū.) s. non curasti de me. q. d. non habuisti me ante oculos tuos vt attēderes quid ego velle et opereris illud: sed piecisti me post corpus tuum. s. nunqz asperixisti ad me vt scires qd deberes agere tanqz si essem post tergum tuum et secutus es desideria tua laetis habenis. (Iccirco ergo inducā mala sup domum hieroboā.) s. inducā penas magnas sup totam pgeniem eius et familiā suā. (Et percutiam de hieroboā mingentē ad parietem.) i. ego percutiam de stirpe hieroboā oēs mingentes ad parietē. s. omnes

natos de familia sua. Iste modus loquendi est frequentatus in scriptura qz erat modus vulgaris antiquus. sic p. s. 1. li. c. 25. cum iurauit dauid qd nō maneret de domo nabal mingens ad parietē vsqz ad lucem matutinā. s. nullus homo. nam istis cōpetit mingere ad parietem. (Et clausum et nouissimū in israel.) i. occidam oēs de stirpe sua vsqz ad clausum et nouissimū. Vocatur clausus ille qui ppter vilitatē et ineptitudinē suam clausus tenetur ne cōpareat in dedecus totius pgeniei: vel ille qui ppter verecūdia miserie sue se occultat. nouissimus vocatur minimus in dignitate et valore in aliqua cognatione. et sic est sensus qd non solū occiderent oēs qui erant viri nobiles et in magna reputatione de domo hieroboā: sed etiā illi qui nullius valetis erant ita vt nemo supes esset. Iste modus est vulgaris in scriptura: ideo quicunqz deus dicit de aliquo qd destruet eū totaliter dicit qd occidet oēs vsqz ad clausum et nouissimū. sic patet in pphetia dicta ad iehu cōtra achab sequenti li. c. 9. (Et mundabo reliquias domus hieroboā.) s. tollam oēs natos de illo ita vt nullus maneat. (Sicut mundari solet finis vsqz ad purum.) Quādo. n. finis mundatū nihil de eo manet vt locus mundus sit: ita stirps hieroboā mūdanda erat. s. vt nullus maneret de illa. dicit autē mundari finis improprie. nam non pōt mundari finis qz totus est impurus: sed mūdā locus finis expellendo eū inde. ita stirps hieroboā non erat emūdanda: quia tota erat impura: sed erat emūdanda terra auferendo stirpem hieroboā de illa. (Qui mortui fuerint de hieroboā in ciuitate comedent eos canes.) Ista erat magna pena: qz non solū occidendi erant sed etiam mansuri erant insepulti: iō illi qui in ciuitate morerentur in ciuitate a nullo sepelirent: iō comederent a canibus: qz nulla alia aialia sunt in ciuitate qd magis possent comedere quascūqz qd canes. (Qui autē mortui fuerint in agro vorabunt eos aues celi.) s. nullus curaret sepelire illos: iō comederent ab auibus et a bestijs. (Quia dñs locutus est.) i. necesse est hūc euenire qz dñs dixit illud. nā nō pōt falsum eē verbū suū.

An ista pena ligauerit hieroboam. s. qd fuerit occisus et non sepultus. Questio. 20.

Queretur an ista pena cōprehenderit hieroboā. s. qd occisus fuerit et non fuerit sepultus. Ali quis dicit qd cōprehendit eū: qz ppter ipsum data est ista pena posteris suis. ergo a fortiori deberet ipm cōprehendere. Respondendū qd ista pena non cōprehendit eū: qz ipse nō occisus fuit sed mortuus fuit morte nālī et sepultus est. Istud p. qz. i. oī dormiuit roboā cum pībus suis. dormitio autē significat mortem quietā et nālem: iō non occisus fuit. Itē p. qd sepultus fuerit: qz moriente eo successit filius suus in regnū pacifice vt p. j. ergo verisimile est qd nō relinqueret corpus patris sui insepultū. Itē p. qd ista plaga sup domū hieroboā non venit eo viuente sed viuente filio suo: iō non occisus fuit ipse nec intumuit māsit: p. hoc seq. c. Itē p. ex verbis finē dei que dirigunt ad solā stirpē hieroboā et non ad ipsum: cū dī. percutiā de hieroboam mingentē ad parietē: et qd mortui fuerint de hieroboā in ciuitate comedēt eos canes: qui autē mortui fuerint in agro vorabūt eos aues celi: et hic nō fit mētiō de hieroboā: et sic nō extēditur ad ipm ista līnia. Ad rōnē in dñi vōm qd qd hieroboā me rebat penas istas sicut pgenies sua: et adhuc plus. tñ deus voluit qd pgenies sua pateretur et nō ipse reseruans ei penā pro alio seculo. Queretur ulterius an oportuit istas penas denūciari hieroboā. Aliquis dicit qd nō: qz siue denūciarent siue non: venture erāt necessārio cū deus veller qd venirent: iō nihil magis punirent sic qd sic. Rōdendū qd fuit necesse istas penas denūciari hieroboā pp duo. Primo pp ipsum. Scōdo pp stirpē suā. De primo p. nā deus volebat punire hieroboā qui valde peccauerat nō solū in futuro seculo sed et hic: et qd disposuerat deus qd moreretur hieroboā anteqz eueniret ista mala: si nihil diceretur ei hūc vitā hilarē putans feliciter successurū esse posteris suis: voluit ergo deus punire hieroboā. Primo qz cum pugnaret s. abiā regē iude pīgentia miliariorū fortū de viris hieroboā. 2. palī. 13. puniuit et de hieroboā in filiis suis: qz hī viues nō asperit eorū calamitates: tñ pñunciātū est qd filij sui oēs occidendi erāt et nō erant scēliēdi s. comedēdi a canibus et a volucibus. hec autē recogitās hieroboā pro calamitatibus stirpis sue affligeret nimis et hūc vitā infelicē qd viues non respiceret calamitates stirpis sue. s. tñ ista nō reuelarent ei non affligeretur pro stirpe sua nullas calamitates futuram existimans: ideo quātum ad eū vt puniret oportuit qd deus reuelaret ei penas istas. Scōdm fuit propter filios suos: qz ipsi occidendi erant gladio: et ad istos duplī oportebat qd reuelarentur iste pene

hieroboā non
fuit occi
sus et p
mortē le
pultus est

Qd.
21.
An nec
fuit istas
penas denū
ciari hieroboā
Primo

Scōdo

iste pene. Primo quia siue reuelarentur siue non illi occidendi erant: essent tñ toto tempore hoc securi bilarem ducentes vitaz quousq; irrueret in eos repentina calamitas: & sic minor esset pena illoz qz bilare haberent vitam h mortē haberent miserā: cum autē nunc reuelaret pena ista hieroboā & filiis suis affligerentur ouz viuerent: & sic esset pena illoz maior. Scdm erat qz in ista pphetia pñunciabāt qz filij hieroboā non erant sepe- liendi sed lacerandi ab auibus & comedendi a canibus. si autē non pñunciaret istis cum nūq; essent sensuri istam penaz qz post mortē euenit: nihil magis punirent qz non sepelirent qz qz sepelirent: ideo ad hoc qz non sepeliri esset eis pena oportebat qz pñunciaret sibi: & tunc ipsi cogitantes qz nō erant sepeliēdi sed ignominiose tanq; asinoz cadavera ab auibus & canibus la- cerādi affligerent nimis: & istud esset eis in penā: h nō poterat fieri nisi pñunciaret eis per pphetā: ideo debuit pñunciari.

¶ Quando completa sunt mala pñunciata contra domum & stirpem hieroboam: & per quem. Qd. 22.

Queretur ulterius qñ cōpleta sunt ista que pñun- ciauit deus cōtra stirpem hieroboā. ¶ Di- cendum qz nō fuerunt cōpleta eo viuentē sed post mortē eius duobus annis. nam hieroboā mortuus est in pace cuz dicat. j. qz dominiū cū patribus suis. successit autē filius eius Nadab in regno: regnavitq; duobus annis & fuit malus vir: ideo surre- xit cōtra eum quidā vir noie baasa de tribu isachar: & cum illo fere totus israel cōiurauit cōtra nadab: obfederūtq; eū in geb- bethon vrbe philistinōz & occisus est. tūc populus cuz indigna- tus esset cōtra hieroboā & stirpē suam occiderūt oēs masculos de stirpe eius: & qz erant odiosi eis noluerunt sepelire illos sed mortuos relinquebāt quosdā in agros & alios in ciuitate: ibiq; a canibus & volucribus lacerabant. de hoc p. 3. i. 5. cum dicit. Lūq; regnasset pcussit oēm domum hieroboā: non dimisit nec vnam quidē aiām de semine eius donec deleter eū iuxta ver- bum dñi qd locutus fuerat in manu abyē sydonitis. (Tu igitur surge & vade in domū tuam). i. non cures sup hoc querere am- plius: qz ista est volūtas dei de statu viri tui & domus sue. ex h p. 3. qz vroz hieroboā nihil locuta est abyē querēdo ab eo: quia anteq; ipsa inciperet querere rñdit ei abyas: & postq; respōdit ei non opus fuit qz ipsa aliqd vltra quereret nec quesiuit h re- cessit in domū suam. (Et in ipso introitu peduz tuoz in vrbe mōietur puer). i. cum posueris pedes in porta vrbis expirabit puer. & sic qñ veneris in domū erit iam mortuus: hoc autē pñ- xit abyas ad magis certificandū de futuris: qz cum istud repe- rirēt verū vroz hieroboā crederet oīa vera esse futura qz pñdi- xerat abyas. (Et plangēt euz oīs israel & sepeliet). Iste erat filius regis & mortuus est viuentē patre suo hieroboā in pace: iō sicut filius regis solēnt deploratus est a toto israel & sepul- crum fuit honorabilē. dicit autē hoc de isto puero qz nullus alius de stirpe hieroboam deploratus est nec sepultus. (Iste. n. solus de hieroboā infert in sepulchrū). i. de stirpe hieroboā solus iste sepeliet & plangēt: ceteri vero occidēt & canibus auibusq; tra- dentur in escam. (Quia inuētus est sup euz sermo bonus a dño deo israel in domo hieroboā). i. nullus alius sepeliet: qz cōtra eos pcessit sermo malus diuina inīa dura quā nūciauit abyas dices. ego missus sum ad te durus nūcius. s. in lra. sed erga istū inuentus est bonus sermo dñi. i. bona inīa clemens ne puniret cum reliquis posteris hieroboaz. ¶ Queretur quomō potuit esse qz nullus post istum de domo hieroboā sepeliret. ¶ Re- spondendū qz hoc fuit qz iste puer mortuus est paruo tpe ante mortem hieroboā: & ob exhibitā sunt ei funeralia honorifica. mortuo autē hieroboā regnauit per duos annos filius eius na- dab: in fine quozū occisus est tam ipse rex qz ceteri frēs sui filij hieroboaz & etiā nepotes: ita vt nullus maneret de stirpe illa & oēs occisi sunt simul: & qñ per odium populi occidebant nulli concessum est sepulchrū sed relinquebant lacerandi auibus & canibus: & qz inter mortē istius pueri & mortē regis nadab qñ ista facta sunt modicū tēpus intercidit nullus interim mortuus est de stirpe hieroboā: qz aliogn ille sepeliret honorifice sicut decebat creatos regalē semine: sed qz oēs viuebant consumpti sunt infelici morte simul cum ipso nadab: & sic nullus pter istū puerū de posteris hieroboā sepultus est. hoc autē intelligēdum est de viris siue magnis siue parualis: qz oēs gladio ceciderūt ne residuus esset aliquis de stirpe illa qui posset postea petere regnū: ideo nullus de viris sepultus est. secus autē de feminis si alique erant de stirpe hieroboā: qz ille non occiderent cū nulli vnquā hostes oleant occidere feminas: & cōsequenter viuerēt & non carerent sepulchrū: nam eas viuerē non pñdicabat regi

nouo: qz femine non cōpetit ius regnandi. etiā qz femina non posset cōgregato exercitu suscitare tumultum & nouū regē.

¶ Queretur ulterius quō dicit qz fuit inuentus bonus sermo sup istum puerū a dño. ¶ Rñdendū qz iste puer fuit bonus: qz qñ hieroboā fecit vitulos timens qz aliqui de populo lateren- ter irent ad colendū dñm in Hierusalē posuit milites insidian- tes in locis per que trāsirent erant in Hierusalē vt occiderent transientes. iste autē puer qui non erat mltū puer impediuit istud fieri quātum potuit permittens quoscuq; volentes ire in Hierusalē qz irent: & ob hoc deus placatus est illi. hoc autē col- ligunt bebrei: qz vbi nos dicimus inuentus est bonus sermo a dño dicit in bebreo inuenta est bona res sup istum puerū. i. in- uentus est bonus actus: & ppter hoc non fuit cōdenatus cum ceteris. ¶ Vel dicendū qz inuentus est bonus sermo dñi super eum. i. sentētia mollis: cōtra alios autē inuenta est sentētia dura que vocatur sermo malus. & sic dato qz non pcessissent aliqua opera deus voluit misereri huic & non alijs ex liberalitate sola iuxta illud. miserebor cui voluero & clemēs ero in quē mibi pla- cuerit. Ezo. 33. & ad Ro. 9. qz autē deus vellet misereri huic erat qz inueniret sup eum bonus sermo dñi: qz ppter clementiā bñ sentētiabat de eo. (Constituet autē sibi dñs reges sup israel qui percutiat domū hieroboā). i. constituā regem baasa qui occi- det oēs de domo hieroboaz. (In hac die & in hoc tpe). i. nunc constituā regem qui deleat domū hieroboā. ¶ Queretur qz rex fuit iste & quō fuit cōstitutus a deo. ¶ Respondendū qz iste fuit baasa de tribu isachar qui cōiurauit cōtra nadab regem israel filium hieroboā & occidit eum. iste autē fuit qui cōpleuit inīam dei sup domum hieroboā. i. occidendo oēs taz magnos qz paruos nec relinquēdo quēq; de stirpe illa tradēdoq; oēs canibus & volatilibus sequenti. c. Lūq; autē dicit quō fuit a deo cōstitutus in regem. Poterat dici qz fuit cōstitutus eo mō quo oēs qui regnū vel aliquā potentia accipiunt accipere dicuntur. nam oīs potentia a deo est. ad Ro. 13. de hoc declarāt est Ma- tis s. 2. in quadā qōne vbi ponunt modi qbus quilibet a deo cōstitutus dicit sine bonus siue malus sit: & quātum ad hoc ge- neraliter poterat dici baasa cōstitutus in regem a deo. sed iste est modus generalis. Secūds modus est spālis. i. qz deus di- sposuerat occidere gladio omnē posteritātē hieroboā & priua- re illam regno. ideo oportebat qz institueret aliquē executorē, istum autē voluit esse baasa: & ad hoc voluit qz esset rex vt de- leret omnē domum hieroboā: qz als non posset. Tercio modo dicit cōstitutus spāliter a deo in quātum ipse spāliter adiunxit eum ad hoc qz esset rex: qz nō erat baasa de semine regio. qz g posset cōtra nadab regem israel qui pacifice rex erat & deleter eum atq; stirpē suam nō erat sine dei dispositione: & adiutorio spāli vt cuncta pspira euenirent & pñaleret cōtra potentissimū virum: & de paruo statu subito ascēderet ad solū regni. Quar- to modo spāliter cōstitutus deus baasa in regem in quātū dedit ei totum populū fauentē sibi fideliter cōtra nadab qd raro eue- nit: qz fides populi incerta est: iō non potuit talis fauor & fides populi cōciliari sine dei spāli volūte in cuius manu sunt cor- da oīum hoīum: & auertit illa ad oīa que vult iuxta illud Pro- uer. 21. sicut diuisiones aquarū sic cor regis in manu domini: & quocūq; voluerit vertet illud. ita. n. est de cordibus alioz vi- roz: qz equalr deus pōt sup reges & super alios. sic autē deus oī cōstituisse in regē ipsum iehu vt deleter totam stirpē achab se- quenti li. c. 9. ¶ Queretur ulterius quō dicit hic in hac die & in hoc tēpore cōstituit regē qui percutiat domum hieroboā. nam baasa non fuit cōstitutus illa die in regē. nam post hoc aliquā- to tēpore vixit hieroboam cui successit in regno filius eius na- dab. regnavitq; duob' annis & postea occisus est a baasa: & tūc baasa factus est rex sequenti. c. ¶ Rñdendū est qz baasa non fuit cōstitutus in regem vsq; ad aliquot annos: & tamē qz cōsti- tutio eius certa erat sicut si iam esset loquit scriptura de illa in presenti: qz qd pñens est certū est. sic enim dicit. s. i. li. c. 13. qñ peccauit saul offerendo sacrificiū in galgala anteq; veniret sa- muel. nam ibi dixit samuel ad saulem nequaquā regnū tuum vltra cōsurget: quesiuit enim dñs virum iuxta cor suū & prece- pit ei vt esset dux super populū suū eo qz nō seruaueris que preceperit dñs. & tamen manifestum est qz nōdum deus dire- rat dauid qz esset dux super populū suū: sed post aliquot an- nos illud dixit quādo iuit samuel ad yngendū eum eo. li. c. 16. quot anni autē interciderint inter bec patet ex eis que declara- ta sunt eo. li. c. 13. et. 16. in principijs eozū. dicit tamē qz iam deus preceperat eo qz certū erat qz precepturus esset ac si iam precepisset. ¶ Aliter pōt dici qz deus dixit hoc pp breuitatem

Qd. 24
A
Quo intel-
ligitur qz
inuētus est
bon' sermo
a dño sup
puerum.

Qd. 25
A
An Baasa
compleuit
inīam dei &
stirpē hier-
oboā.
B
Baasa q-
modo cōsti-
tutus fuit
rex.
C
Primo
Secūdo

Tercio

Quarto

Qd. 26
A
Quo cō-
stituit regē
in h die cū
baasa non
fuerit illa
die consti-
tutus.
B
Rñdo

Secūdo rñ.

Qd.

23.

A
Quo nul-
lus post
istū filiū
hierobo-
az de dō
mo ei se-
pulcrū est.

Quarta

B

Q6.27

Thời gian

Queretur vterius an ppter peccata hieroboā translati fuerint israelite in assyrios. Aliquis dicit q sic: q littera dicit hic q euellet dñs israel de terra bona ⁊ ventilabit trans flumen: ⁊ sequit q trader dñs israel ppter peccata hieroboā q peccanti ⁊ peccare fecit israel. Respondendū q hieroboā fuit principium pditionis israelitarū: q illi translati sunt de terra sua ppter idola que colerunt: patet hic ⁊ sequenti lib. 1. ⁊ c. sed ante hieroboā israelite nō colebant idola: q tēpore dauid omnes colebant dominū. Deinde Salomon ppter vxores suas coluit idola: ⁊ tamē non declinauit cum eo israel ad idola: postea autē hieroboā coluit idola ⁊ coegit populū colere ex cā assignata supra. 1. ⁊ sic habuerunt occasionem pditionis israelite. Dicendū tamē q ppter loquendū israelite non translati sunt ad assyrios ppter peccata hieroboam: q peccatū hieroboam fuit q ipse coleret idola ⁊ q induceret atq; cogeret idolum ad colendū. ⁊ pro hoc solus hieroboam cum stirpe sua punitus est pena que supra exprimit. peccata autē populi fuerūt q populus assentiret hieroboā introducenti idola: ⁊ q illa postea sponte coleret. Et tūc dicendū q peccatū populi aut cōsideratur pro malo qd fecit viuēte hieroboam: aut pro malo qd egit postea sub aliis regibus vsq; quoductus est ad assyrios. De primo dicendū q israelite satis iuste merebant transserrī de terra sua ad assyrios pro idolatria quā exercebant viuente hieroboā: deus tamē qui clāmentissimū est disposuerat non euellere eos de terra ppter ista sola peccata: ideo si recessissent de cultu idolorū post mortem hieroboam nunquā redeuntēs ad illū: non fuissent translati in terram medorum. Si autē accipiant peccata populi pro omnibus peccatis que egit post mortē hieroboam vsq; quo translatus est ad assyrios: verū est q ppter illa de terra euulsus fuerit. alioquin etiam si multo tēpore post mortem hieroboā coluissent idola ⁊ non cōtinuassent vsq; ad tempus regis Osee quādo pugnauit salmanasar cōtra samariam nō fuissent translati de terra sua. Sicut igitr trāslatus popul⁹ pp peccata sua ⁊ nō hieroboā: q in hieroboā fuit auctor istoz peccatoz ppli: imo violetus introductor: ⁊ forte si ipse nō coegisset a principio israelitas ad colendū idola nūq; coluissent ea: ⁊ nūc nō trāslati fuissent de terra sua:

Q. d.
28.
A
Terra
medorū
an effet
ita bona
fīc terra
chanaā.

Riſio

2. ၂၀၁၈

Dulcis
amor pa-
trie.

Hiero-
 boā fū
 pncipi
 editio
 israhel
 rum.

ideo bene dicitur quod translatis sunt per peccata hieroboam: et sic dicitur hic in littera. sic etiam sequenti li. c. 17. cum ponitur causa translationis israel ad assyrios dicitur. separavit. n. hieroboam israel a domino et peccare eos fecit peccatum magnum et ambulauerunt in vniuersis peccatis hieroboam: non recesserunt ab eis usque ad auferret dominus israel a facie sua sicut locutus fuerat in manu prophetarum. (Quia fecerunt sibi lucos ut irritarent dominum.) i. fecerunt sibi altaria et apud illa plantauerunt arbores cōdenfas ut esset locus ymbrosus: et talia loca vocantur lucos quasi luce carentes: vel lucus de luce lucos per antiphrasim quia non lucet cum sit opacus vel ymbrosus. et ista erat cōsuetudo altarium apud gentes ad vacandum libidini ut seq. c. declarabit. israelite autem cōstituerunt altaria multa in locis ymbrosis ad colendum ibi idola secundum ritum gentilium: et istud deus maxime abominabatur. et dicitur ut irritarent dominum. i. prouocarent eum ad iram. s. quia sequebatur necessario deus prouocari ad iram israelitis facientibus lucos. (Et tradet dominus israel.) s. in partem assyriorum ut transferat in terram ipsorum. (Propter peccata hieroboam.) Non propter peccata que ipse fecit: sed propter illa que israelitas agere docuit vel induxit aut cōpulsit ut. s. declaratur est. et istud sonat si sequens. s. (Qui peccauit et peccare fecit israel.) s. hieroboam peccauit quia ipse vitulos fecit aureos et eos primo coluit. fecit autem peccare israel in quantum ad peccandum cōpulsit: et hanc cōsuetudinem postea secuti israelite meruerunt transferri de terra sua. **Quæretur** quomodo deus dixit quod israelite euellerent de terra sua trans flumen. nam videtur quod ista prophetia poterat esse falsa quia deus non disposuerat israelitas transferre de terra sua per solis peccatis que facerent tunc hieroboam sed pro illis qui facturi erant postea usque ad tempus Ossee qui fuit ultimus rex israel ut. s. declaratur est. poterat ergo esse quod israelite cōuerterentur ab idolatria sua ad cultum dei et non transferrentur ad assyrios eorum prophetia falsa. **Rēndendum** quod ista prophetia poterat intelligi secundum merita et dispositionem eorum contra quos dicebatur: et quia dicebatur contra israelitas qui tunc merebantur secundum peccata sua transferri de terra dictum est quod transferrentur: si tamen ipsi cōuerterentur mutaretur dispositio eorum et non mererentur transferri et cōsequenter non euererent de terra: et tunc non euererent non esset prophetia falsa: quia illa non significabat absolute quod israelite transferendi essent in terram assyriorum sed quod transferrentur si manerent in illa dispositione. **Aliter** potest dici quod diceretur ista prophetia secundum firmam dei finiam: et tamen non ob hoc esset falsa: quia si israelite poterant cōuerteri et deus hortabatur eos per prophetas ut cōuerterentur ut per sequenti li. c. 17. sciebat quod non cōuerterentur: et sic verum esset infallibiliter quod transferrentur de terra. hoc autem deus certissime sciebat ac si ita esset. **Sed** obijciatur quod adhuc non fuit: quia dato quod israelite non cōuertendi essent ad dominum: et ob hoc futura esset vera prophetia: tamen poterant cōuerteri: et sic poterat esse falsa prophetia. nam sicut data cōuersione eorum actualiter dabatur falsitas actualis prophetie: ita data possibilitate cōuersionis dabatur possibilitas falsitatis propositionis. et tamen ea que deus dicit et asserit non solum non debent esse falsa: sed etiam debent esse talia que non possint esse falsa. **Si** autem dicas quod ista prophetia dicta secundum firmam dei finiam nec futura erat falsa nec etiam poterat esse falsa: dabitur necessario quod israelite non possent cōuerteri ad dominum: et sic tolleret libertas arbitrii propter prophetiam dei. et hoc est quod multi conque- runt. s. quod per cognitionem dei auferat libertatem nostram. **Dicendum** quod ista prophetia dicebatur secundum dispositionem et merita israelitarum: ideo poterat mutari. et tamen non est incōueniens aliquod cōcedi illam dictam fuisse secundum firmam dei finiam sicut multe alie dicunt. **Et** videri tunc quod impossibile erat istam esse falsam: et tamen non cogebantur israelite manere in cultu idolorum: sed poterant libere cōuerteri. quomodo autem flet oimoda libertas cum prophetia dei significante peccata aliquorum permansura esse usque ad finem. declaratum fuit satis in quadam questione magna de plenitudine dei circa finem tertium quatuor suimus. Josue. 1. 1. (Surrexit itaque.) **Dic** ponitur certius huius partis in quo puer morietur: et dicitur. (Surrexit itaque puer hieroboam.) s. de domo ahye prophete: quia iam prenuntiata fuerat omnia de quibus querere voluerat et multo plura. (Et abiit et venit in theria.) Theria est ciuitas in qua tunc morabatur hieroboam et ibi erat sedes regni omnium reges israel habebant sedes regni in theria ut per de rege Baasa sequenti. c. de quo dicitur quod regnavit 24. annis in theria. 16. dicitur quod regnavit hela filius baasa in theria super israel. hoc autem fuit quousque ciuitas samarie nobilitata fuit quia dicitur quod edificata fuit in monte somer. j. 16. nam ex eo tunc fuit sedes omnium regum israel in samaria. nunc autem erat in theria et ibi mortuus est filius hieroboam. (Cumque ingrederetur limen domus puer mortuus est.) **Intelligitur** istud de ingressu uxoris

hieroboam in portam vrbis et non in portam domus sue: quia ahyas dixerat. in ipso introitu pedum tuorum in urbem morietur puer: ideo quia accessit ad urbem mortuus est: si autem velimus intelligere hic de limine palatii regalis dicitur quod puer mortuus est. i. mortuus iam erat. (Et sepelierunt eum.) s. in honore regio quia erat filius regis: et fit mentio quod sepultus est ad orientem aliorum descendentiū de hieroboam: quia nullus illorum sepultus est ut per 3. s. (Et planxit illum omnis israel.) i. faciendo planctum solennem sicut solet fieri pro filiis regum. (Juxta sermonem domini quem locutus est in manu ahye prophete.) s. deus dixerat per ahyam quod iste moreretur illico ut accederet uxor hieroboam ad ciuitatem: et quod sepeliretur et plangeretur a toto israel ut per 3. s. et sic factum est. (Reliqua autem verborum hieroboam.) Scripta fuerat historia hieroboam incōplete: ideo remittitur hic ad alios libros in quibus plene habetur ista historia. (Quomodo regnavit.) s. de modo regni sui qualiter se habebat ad subditos: et si statuebat inter eos aliquas leges bonas vel malas pro cōsecratione politica. (Et quomodo pugnavit.) Istud est bellum quod habuit cum abia rege iuda filio roboam in quo perierunt de israelitis quingenta milia virorum de quo. 2. Paralipo. 13. (Ecce scripta sunt in libro verborum dierum regum israel.) s. hic non sunt cōplete scripta sed ibi habentur plenissime.

Quis est liber verborum dierum regum israel: et quare non habetur in canone. **Questio. 3. 1.**

Queretur quis est liber iste verborum dierum regum israel.

Aliqui dicunt quod iste sit liber paralipomen. et inducunt ad hoc quia ista historia habetur in 2. paralipo. c. 13. Item per ex nomine libri: quia in hebreo vocatur liber ille dabitamin quod interpretatur verba dierum. **Sed** dicendum quod non sit liber iste paralipo. Primo per quod iste liber allegat librum verborum dierum regum israel: ergo opus quod prius scriptus esset quod iste. et tamen liber paralipo. scriptus fuit post istum eo quod ille fuit solum ad supplendum ea que minus habebantur in libris alijs historicis sacre scripture: et principaliter ad supplendum ea que deficiebant in genesi et in libris regum: quod apparet quia signis diligenter inspicitur librum paralipo. reperietur ut cōter quod ea que non habentur hic scribuntur ibi: et ea que habentur hic subticentur ibi: si tamen ille liber fuisset factus ante istum cōtineret historia absolutam non respiciendo principaliter ad supplendum ea que deficiunt hic: ergo non est liber paralipo. liber dierum regum israel. **Item** per hoc ex nomine quia paralipo. est nomen grecum et est genitium casus pluralis numeri et interpretatur omisso vel relictis. s. quod ibi agitur de omisso vel relictis in istis libris regum et in alijs prioribus: ergo fuit liber paralipo. post libros regum: et sic non potest in illis allegari. **Item** per hoc quod j. 15. dicitur de rege Nadab quod reliqua sermonum eius scripta sunt in libro dierum regum israel. idem etiam dicitur j. 16. de rege hela et de zambri et de amri quod reliqua verborum suorum scripta sunt ibi: et tamen in toto libro paralipo. nulla fit mentio de nadab et hela et zambri et amri. nam cum dicitur de hieroboam transire ad baasa omisso nadab: et de baasa transire ad achab omisso hela zambri et amri ut colligitur. 2. paralipo. a. c. 13. usque ad. 18. ergo non est ille liber verborum dierum regum israel. **Item** per efficacissime: quia in libro paralipo. allegatur liber verborum dierum regum israel ut per 3. 2. paralipo. 33. cum dicitur reliqua gestorum manasse et obsecratio eius ad deum continetur in sermonibus regum israel. **Item** per de rege Josia. 2. paralipo. 35. s. reliqua sermonum Josie et misericordiarum eius scripta sunt in libro regum in dicitur israel. non est igitur iste liber paralipo. sed alius alius. **Et** dicendum quod ab aliquo propheta historico diligenter enarrata sunt omnia opera regum israel non omittendo aliquid de historia: et ibi plenissime continebantur gesta cuiuslibet regis israel. et quia liber ille erat authenticus inter hebreos et fuerat scriptus ante istum librum hieremias quia scripsit istum librum regum summarim tanquam gesta illorum et passionem quantum ad illa que custodita vel non custodita legem domini cōcernebant: ne putaretur plena omnium gestorum scripsisse historia remittit pro his que non habentur hic ad librum illum. sic enim per de Bad propheta qui fuit tempore dauid et descripsit sigillatim et distincte omnia opera eius: et etiam historias omnium regum terre qui fuerunt cōtemporanei dauid: et quia ille liber erat authenticus allegauit eum hieremias. 1. Paralipo. vltimo. **Aliter** potest dici quod tempore regum israel scribebantur gesta cuiuslibet anni in libris qui vocantur annales apud nos: et apud hebreos vocantur cronici: et tunc colligebantur omnia annalia sub omnibus regibus: et inde fiebat liber vnus: et isto modo liber collectus ex omnibus annalibus regum israel vocabatur liber dierum regum israel: et iste erat compilatus tempore hieremie: ideo allegauit eum. erat autem liber authenticus: quia forte erat scriptus ab aliquo propheta: ideo allegatur hic: quia in sacra

†

†

Prima opinio
Cōfutatō
Primo

†

Secundo
Tertio

†

Quarto
Rursus alia

†

3. opinio

Ad rōnem
prime opi.

Ad scōm

Roboā re-
gis iuda cō-
ditio.

4

Rñso

Obiectio

Rñso

2. rñso

Obiectio

scriptura non h allegari aliqd cuius veritas non sit firma. Itē
p3 q2 sicut liber verborū dīez regum iuda non est in sacra scri-
ptura et allegatur hic: ita liber verborū regū israel allegabitur
hic h nō sit in sacra scriptura. Ad primā rōnem in cōtrariū
dicendū qd qd bellū qd hic omīssum est de gestis hieroboaz
habeat in libro Paralipo. non sequit qd ille sit liber verborū
dierū regū israel ex causis. s. assignatis: maxime qd h ibi ha-
beat istud bellū: tñ non habet quō regnauerit. hic autē remittit
ad librum illum in quo cōtinetur bellū hieroboaz: et quō regna-
uit: ergo nō est liber Paralip. Ad scōm dōm qd vocat liber
Paralip. apud hebreos dabitāmin qd interpretat verba die-
rum: nō qd ille sit liber verborū dierū regū iuda vel israel: sed
vocat sic qd est liber historicus: in oī. n. libro historico cōtinetur
verba dierū. s. gesta temporū. ideo historie vocant cronice qd
interpretat temporū gesta. et sic et iste liber regū poterat voca-
ri verba dierū. (Dies autē quibus regnavit hieroboaz viginti
duo anni sunt). s. hieroboaz regnavit solū. 22. annis: et sic re-
gnavit. 5. annis plusqz Roboaz qui regnavit solum. 17. annis.
(Et dormiuit cū patribus suis). s. mortuus est morte nālī quaz
significat dormitio: nō. n. fuit occisus sicut filij sui: nec et manit
insēpultus sicut illi h sepultus est in honore regio: cū filius eius
succederet ei in regnū pacifice et pās resideret tūc penes domū
hieroboā. (Regnavitqz Nadab filius eius pro eo). s. suscep-
tus est in regē a pplō: qd tūc nō habebat ppls exosos filios hieroboā.
C. Porro Roboaz. hic ponit scōm principale huius capli. s.
Roboam cōditio in quo reuertit scriptura ad narrandū de re-
gno iuda. et diuidit in duo: qd primo ponit Roboam puarica-
tio. scōo eius punitio ibi. (In quinto anno.) C. Circa primū
dī. (Porro Roboā filius Salomonis regnavit in iuda.) Itē
istud dictū fuerat. s. 12. qd tñ enarrauerat in duobus capitulis
istis semp de hieroboā rege israel: et nunc vult enarrare de ro-
boam rege iude incipit quasi de nouo dicens qd Roboā filius
Salomonis regnavit in iuda. (Quadraginta et vnus anni erat
cum regnare cepisset.) Erat. n. iam iste vir magne etatis quan-
do cepit regnare eo qd pater luus regnavit multo tempore. s.
quadraginta annis supra. 11.

Quomodo potuit Salomon quando mortuus est habere fi-
lium. 41. annorum. Questio. 3. 2.

Queretur quō potuit Salomon habere filium tante
etatis qm mortuus est: qd Salomon regna-
uit solū. 40. annis. s. 11. et filius suus erat. 41. annorū qm cepit
regnū mortuo Salomone: ergo oportuit gigni et nasci Roboā
anteqz Salomon regnaret salte anno vno. et tñ Salomon acce-
pit vxorē postqz factus est rex. s. 3. s. confirmatū est regnum in
manu Salomonis et affinitate iunctus est Pharaoni regi egi-
pti. C. Dicendū qd ibi dī de filia Pharaonis quā accepit Sa-
lomon in vxorē postqz cepit regnare: roboā tñ nō erit filius fi-
lie Pharaonis: sed filius naama amonitide vt p3. j. in lra. ideo
potuit accipere istaz in vxorē anteqz regnaret. C. Sed obijciē
qd Salomon accepit prius in vxorē filiā Pharaonis qd ali-
quā aliam: qd nō sit mentio qd habuerit aliquā vxorē ante istā:
ideo h Roboā natus sit de alia muliere illa accepta fuit in vxorē
a Salomone post filiā Pharaonis. C. Rñderi pōt duplr.
Uno mō qd Salomon accepit filiā Pharaonis in principio
regni sui. s. post mortē dauid. nā h aliquāto tpe fuerit Salomō
rex vinente dauid non cōputat illud tēpus in regno suo sed in
regno dauid: deinde mortuo dauid accepit in vxorē filiā Pha-
raonis in primo anno regni sui et simul quasi accepit naama
amonitidem matrē Roboam et illa peperit ante finē eiusdem
anni Roboā: et tunc Salomon regnauerit quasi. 41. annis. et tñ
scriptura cōputauerit. 40. solū eo qd isti erant cōpleti. In annis
autē Roboam cōputauerit annos incompletos. s. qd a natiuitate
Roboā vsqz ad mortē Salomonis fuerint. 40. anni et duo vel
tres menses: et scriptura voluerit cōputare hic annū incōpletū
pro cōpleto: et sic fuerint anni. 41. maxime qd cū in coronatione
Roboā fuerit impedimentū vt p3. s. 12. forte nō fuit cōstitutus
in regē nisi post aliquot mēses a morte Salomonis: et tūc esset
quasi. 41. annorū. istud autē est vt saluet positio qm cōis. s. qd filia
Pharaonis fuerit prima vxor Salomonis: et qd Salomō non
accepit aliquā vxorē ante regnū. C. Alr pōt dici nō ponēdo tot
presupposita. s. qd Salomō accepit filiā Pharaonis in vxorē
postqz cepit regnare: et qd nō fuit illa prima vxor sua h qd acce-
perit aliā vxorē vel alias anteqz regnare inciperet. s. viuetē dō: et
vna istarū fuerit naama amonitis de qua suscepit roboā anteqz
esset rex: et sic in morte Salomonis potuit esse Roboā. 41. an-
norū. et istud aliq. volunt. C. Sed obijciē quō sit mētio pīo de

filia Pharaonis qd illā accepit in vxorē. s. 3. et nōdū facta erat
mentio de aliqua. sic et. s. 1. ponit prius filia Pharaonis. Itē
qd canticor. 6. vbi ponunt vxores et cōcubine Salomonis po-
nit vnica electa et illa est filia Pharaonis qm illa sit sola vxor.
C. Rñdendū est qd non fuit illa prima vxor: tñ sit mentio de ea
priusqz de alijs qd Salomon habuit eam semp in maiori statu
qz oēs alias vxores simul. nā ei fecit domum magnificā. s. 7. et
nulli aliarū nec oibus simul legē fecisse domū. C. Sed tūc oi-
ces cur hoc fuit. nāz videt cā nisi qd ista prius accepta fuerit in
vxorē qd cetera. et hoc quasi ipsa sola fuerit vxor. C. Dicendū
qd nō fuit ppter hoc: sed qd ista fuit vxor maioris status qd acce-
perit Salomon: qd alie vel nō erant filie regū: vel si erant aliq.
illarū filie regū erant patres earū reguli cōparando ad Pha-
raonē regē egypti qui erat rex potētissimus pp latitudinē re-
gni sui qd nō erat in alijs regibus. (Et decem et septē annis re-
gnauit in hierusalē.) Paruū fuit regnandi tps et breuis vita. s.
quingenta octo annorū. (Linitate quā elegit dñs vt pone-
ret nomē suū ibi.) Sedes regni roboā fuit in hierusalē quam
dñs elegerat ad ponendū ibi nomē suū. i. ad hoc qd fabricaret
ei ibi tēplum in quo coleret nomen suū. sic p3. 2. Paralipo. 6. s.
elegi hierim vt sit nomē meū in ea. (Et oibus tribubz israel). i.
elegi hierusalē inter oēs ciuitates tribubz israel: qd nō fuit in oi-
bus tribubz israel aliqua ciuitas que placeret mibi ad ponē-
dum nomē meū in ea nisi hierusalē. (Nomen autē matris eius
naama amanites). i. nomē matris roboā fuit naama qd vocat
amonites. i. de terra amon. aliqñ. n. vocant amonitides et aliqñ
amanitides: sed idē signat. ob hoc autē Salomō coluit moloch
idolū amonitar qd diligebat naama vxorē suā de qua suscepit
roboā cum nullū alium filiū haberet: sed solū duas filias quas
dedit duobus ppositis vt p3. s. 4. (Et fecit iudas malum coraz
dñi). i. totū regnū iuda qd cōprehendebat tribū iuda et benia-
min fecit malū declinādo ad idola sicut declinauerāt decē tri-
bus. (Et irritauerūt eū). s. puocauerūt ad irā i idolatria sua.

Querēt quō dī hic qd peccauerūt viri de regno iuda qd. 2. pa-
ralip. 1. 1. dī qd sacerdotes et leuite et oēs qui hēbant desiderij
cultus diuini venerūt ad roboam et cōfortauerūt regnū eius et
ambulauerūt in vijs dō. C. Rñdendū qd regnū iuda cū rege
suo roboā a principio fuit in cultu dei. s. qd mox vt decē tribus
cōuerse sunt ad colendū vitulos aureos inducte et quasi coacte
a hieroboā ipsi viri iuda qd erāt hostes hieroboā detestātes illū
cum esset hostis eoz conati sunt facere hūm nō recedendo a
dño sed insistentē cultui eius. Istud ē fuit ad recōciliandū sibi
viros de regno hieroboā. nā in principio regni hieroboā fabri-
catis vitulis multi de populo qd hēbant intētiōē ad deū vene-
runt ad regnū iuda qd erat ibi tēplum et roboā cum viris suis
vt attraherent ad se multitudinē regni hieroboā colebat tunc
dñm. postea autē declinauerunt ad idola. durauit autē iste cultus
dei tribus annis in regno iuda vsqz quo esset regnū cōfirmatū
et recōciliatū multi de regno hieroboā: postea vero roboam
declinauit qd solū erant boni israelite in necessitate. de hoc. 2.
Paralipo. 1. 1. s. de cūctis tribubz israel quicūqz dederant cor
suū vt quererent dñm venerunt in hierusalē ad imolandas vi-
ctimas et roboauerunt regnū roboā per tres annos. deinde. c.
12. dī cum corroboratū fuisset regnū roboā derelict legē dñi
et oīs israel cū eo. hic autē sit mentio de tpe illo quo ceperūt viri
de regno roboā declinare ad idola: et istud fuit in. 4. anno re-
gni roboā: et nō sit h mētio de tpe quo bñ se habuit regnū iuda
qd hic scriptura vult ponere penā inflicitā in regno roboā: et qd
ad penā qd pcedere culpa satis fuit describi culpā roboam et re-
gni sui nō describendo bona que egerunt a principio regni per
tres annos. (Sup oibus que fecerant patres eoz.) Pōt accipi
sup pro in. s. qd offenderūt isti dñm in oibus in qbus offenderūt
patres sui. vel pōt accipi pro sup cōparando. s. offenderunt isti
deū plusqz patres sui. et iste est sensus lre. (In peccatis suis que
peccauerant). i. irritauerūt deū per peccata sua: qd deus nimis
iratus est cū isti peccauerūt in idolatria. C. Querēt quō isti
peccauerūt plusqz patres sui: et an peccauerūt plusqz viri de re-
gno israel. C. Rñdendū qd patres istorū vocant pdecessores
sui: idē illi qui erant in regno iuda nō dicebant patres viroz re-
gni israel nec cōtrario: sed vocabant patres illi qui fuerūt tpi-
bus illa qui aliqñ coluerūt idola. s. illi qui fuerūt tpi-
bus vt colligit et pcessu totius libri iudicij. isti autē qui erant in re-
gno roboā peccauerūt plusqz antecessores eo qd repererunt plu-
res ceremonias idolatrie qz priores. et istd erat qd israelite addi-
cebant cultum idolatrie a gentibus: et tñ gentes quotidie ange-
bant ceremonias idolorū in sacrificijs et alijs ritibus: ideo etiaz
iudei

Scdo. B
Brauius
peccauit
hierobo-
am qd ro-
boam.

iudei suscipiebāt quotidie nouas ceremonias. quanto autē plēs
cerimonie adhiberent in cultu idolorū qd quāto cū maiori bono
re colerent: tāto deus magis offēdebat. Itē offēderunt isti
deū plurimā pdecessores sui qd isti posuerūt effeminatos in ter-
ra vt pz. j. tēpore autē pdecessorū suorū nō legunt fuisse effemina-
ti: istud tñ erat grauissimū pccm. Cū autē oī an peccauerunt
grauius isti qd viri de regno israel. Dicedū qd grauius peccauit
hieroboā qd roboam z qd quilibet de regno iude eo qd nullus
coegit aliquos ad idolatriā nisi hieroboā. De viris autē iude cō-
parādo ad viros israel oībz qd a pncipio plus peccabāt viri iu-
de qd viri israel: eo qd viri de regno iude nullo iubēte aut co-
gēte idola coluerūt viri iuda: faciebāt etiā statuas ad colēdū
coacti ad colēdū vitulos. s. 12. postea tñ cū israelite ceperunt
sponte colere idola plus peccabant israelite qd viri iude: eo qd
viri iude quāquā colerēt aliqñ idola tñ nō oīno relinquebant
oībz: viri autē israel deseruerūt deū toto corde z nūquā faciebāt
cerimonias cultus diuini s; ad idola ferebant. (Edificauerunt
n. z ipsi sibi aras z statuas). s. nō solū viri israel edificauerunt
aras. i. altaria sed etiā viri iuda: faciebāt etiā statuas ad colēdū
illas sicut gētes. (Et lucos). i. fecerūt sibi loca vmbrosa p multi-
tudine arborū declinātes ad faciēdū altaria vbi lucerāt: vel de
nouo plātabant arbores in circuitu altariū: z ille arbores vo-
cabant lucos qd luce carebāt. de hoc pz Deut. 16. s. nō plātabis
lucū z oēm arborē iuxta altare dñi dei tui. (Sup oēm collē ex
cellum). i. in cacumine mōtium cōstituebāt altaria. istud erat ad
maiorē venerationē qd loca illa vidētur esse maioris reli-
gionis qd loca infima vel plana: vel forte cōstituebantur ibi are
vt a lōge viderent z ex quocūq; loco posset hō venerari illas
sicut cōsueuerūt hoies a lōge vidētes ecclesias cū pñū eas vi-
derint inclinare corā se illis. sic n. dauid faciebat qd qñ venie-
bat ad verticē mōtis oliueti qd ex loco illo appebat domus in
qua erat arca cōsueuit inclinare se z orare ex eodez loco
predēti lib. c. 15. (Et subter oīz arborē frondosam). i. cōstitu-
bāt aras sub quacūq; arborē habēte multos ramos z extēdēte
illos in latū ad faciēdū vmbra: nā ibi erat locus religionis qd
gētilis arbores cōsecrabāt oīs. vnde quercus iōni sūmo deo-
rū cōsecrata erat: eo qd de illa testimonio gētiliū hoies pmo ci-
bū acceperint sic ait isidorus in ethimologijs. z sic erat de alijs
arboribus que cōsecrabant varijs dijs z sub illis in religionē
cōstituebant altaria qñ grata dijs. etiā fiebat hoc pp vmbas
arborū: qd sub illis aptus locus erat libidini pro sacrificijs pria-
pi de gbus sequēti. c. oīcel. (S; z effeminati fuerunt in terra)
i. nō solū coluerūt idola sed etiā addiderūt aliud malū grauif-
simū qd posuerūt effeminatos in terra.

Effemia
qñ oī n
ēcastrat
vt sodo-
mita.
pñio.

Scdo. B
Iudei so-
domitici
ab anti-
quo.

Terre q-
litas icti-
nat ad so-
domiā.

Quid erat isti effeminati qui erāt tpe roboā. Qd. 35.
Queretur quid essent isti effeminati. Cū dēdūz qd
effeminatus oīz viri facit vt femina: hoc at
cōtingit multipliciter. nam si quis castrat effeminatus oīz eo qd
impotēs sit gignere sicut vir s; impotētiā femininā. dicit et
quis turpiter effeminatus si vt femina cognoscat. pñio modo
aliqui putāt qd erāt effeminati. i. castrati positi in ceremonijs cul-
tus cuiusdā deo: z hoc dicit nicolaus. Pro quo sciendū qd apud
gētilis erat qdā dea que vocabat cybeles vel bericea z mul-
tis alijs noībus: ista n. vocabat mater deoz z habebat sacerdo-
tes castratos z in reuerētiā illius multi se castrabāt: de quo oī
dñs in lib. fastoz. de istis sacerdotibus putat qd fuerint aliqui
tēpore iudeoz. s. qd illi in reuerētiā istius deo castrauerūt filios
suos sicut i reuerētiā idoli moloch cremabāt illos. sic n. manaf-
ses lustrauit filiū suū per ignē sequēti lib. c. 2. z de hoc probi-
bebat deus qd nullus daret de semine suo idolo moloch Leui.
20. Cū autē tñ oīz qd effeminati vocātur viri qd cognoscunt
vt femine. s. sodomitice. in tantā autē vilitatē iudei venerant qd
cōstituerāt publica lupanaria viroz: z in hoc offēdebat nimis
deū. sic n. fuit pauloante tēpus machabeorū vt pz. 2. macha. 4.
cū dicit qd cōstituit ephebi in hierusalē simō sūmus sacerdos
z aulus est sub arce sanctuarij gymnasiū cōstituerē z optimos
quosq; epheborū in lupanarijs ponere. vocantur autē ephebi
pueri nōdum barbati z pulchri quos sedissimus simō vt obti-
neret sūmū sacerdotiū a rege gētili cōstituit in publicis lupana-
ribus: z qd oeterius fuit fecit ista lupanaria esse apud tēplū: z
ista est inia lre: qd nomē hic posuit apud hebreos signat actū so-
domiticū. z sic super oīa pcta sua addiderūt israelite hoc malū
sequētes ritū gētiū. Etia terre qualitas ad hoc inclināt: nam in
terra israel sunt ciuitates sodomoz. s. mare mortuum vbi olim
fuerunt ille ciuitates antequā subuerterent a deo: z sunt in for-
te tribus iude in capite in terrā moab z israel z per eas transit

iozdanis ideo etiā inclinabant ex cōditione terre. sed maximū
in hijs fuit praua assuetudo. nā etiā ipsi viri ciuitatum sodome
nō fuerūt pncipaliter inclinati ad istud vitii ex cōditione terre
sed magis ex abūdātia delitiarū z ocio vt pz Ezechi. 16. s. hec fu-
it iniquitas fororis tue sodome: supbia saturitas panis z abū-
dantia z ocii ipsius z filiorū eius. (Seceruntq; oēs abomina-
tiones gentiū quas attriuit oīs ante faciē filiorū israel). s. non
solū mala que dicta sunt fecerūt s; etiā oīa alia que fecerūt gē-
tes que habitauerūt in terra illa ante ipsos. s. gētes chananeoz:
ille n. erat gentes ad oīa scelera pmpissime z maxime in vitio
carnis nō seruātes aliqñ gradū nec honozē cognationis: ideo
deus posuit que erāt vitia ca rnis a quibus deberet abstinerē
israelite. Leui. 18. z cōcludit ibi qd illa oīa vitia fecerūt gentes
que fuerunt in terra illa: ideo terra euomuit eas z deus attriuit
ipias. Itēz deus vetuerat israelitis imitari ceremonias gētiū.
Deut. 12. dices qñ disperdiderit oīs deus tuus ante faciē tuā
gentes ad quas tu ingrederis possidēdas z possederis eas atq;
habitaueris in terra eaz: caue ne imiteris eas nec regras ceri-
monias earū dices: sicut coluerunt gentes iste deos suos ita z
ego colā. (In quinto anno.) Dic ponit scdm huius ptis. s. pec-
cati punitio: qd pro istis pccis que fecerat regnū iuda deus mi-
sit hostes sup illud z oīz. (In qnto anno regni roboā.) Et pz
qd vno āno solū peccauerāt viri iuda qñ de mīst sup eos regē
egypti: qd tribus annis secutus fuit iuda oīs. 2. pal. 1. 1. z istud
fuit incipiēdo a pncipio regni roboā. Cōsumatis autē hijs an-
nis roboā dereliquit oīm. 2. palipo. 12. z istud fuit in. 4. anno
regni sui: z i. 5. anno venit rex egypti vt pz hic. z tñ tāta fuerūt
peccata facta in isto anno qd merebant totalē destructionē re-
gni nisi deus misertus fuisset. (Ascēdit sesach rex egypti in hie-
rusalē.) Itē sesach ascēdit cōtra regnū iuda ad destruēdū il-
lud z predādū: z postea sublati thesauros domus dñi z domus
regis recessit in terram suam.

Quomodo rex egypti ascendit contra roboā cum videretur
cognatus vel affinis eius. Questio. 36.

Queretur quō ille rex egypti ascēdit cōtra regnū ro-
boā: qd videt qd ipse erat cognatus roboā
vel saltē attinebat ei aliquo modo qd acceperat salomō filiū re-
gis egypti in vxorez. Cū dñm qd iste rex egypti nō poterat esse
cognatus roboā qd roboā nō erat filius filie pharaonis sed cu-
iusdā mulieris amonitidis vt pz in lra. Itē dñm qd iste rex nō
solū nō attinebat ad roboā aliqua cognatione sed etiā nō atti-
nebat salomoni aliqua affinitate: qd non erat iste rex egypti de
genere illius regis qui fuerat focer salomonis eo qd in egypto
variant reges per cognationes: z quodā tēpore sunt reges de
quādā cognatione z alio tēpore de alia: ideo iste rex nō erat de
cognatione regis egypti soceri salomonis ideo ascēdit cōtra
regnū roboā. Sciendū de isto rege egypti qd ipse ascēdit cōtra
hierusalē cū mille z ducētis curribus z sexaginta millibus eg-
tum z cū populo multo peditū: z pugnabat cōtra ciuitates terre
iude cepitq; facilliter multas illarū nec poterāt viri iuda resiste-
re sibi qd peccauerāt oīo: ideo cognoscētes pccm suū doluerūt
nimis z tunc deus misit pphetā semeia dicētes ad roboā qd qd
humiliauerāt se miseret eis z tūc sesach nō resistētib; hebreis
cepit thesauros dom; dñi z dom; regis: recessitq; in terrā suā
nō curās de ciuitatibus quas acquisiuerat. De isto rege sesach
ponit iosephus. 8. antiq. dicta herodoti licarnasei historiogra-
phi dicētis sesach qnto anno regni roboā cum multis milibus
exercitū castrametatus est: sequebant eū currus mille ducē-
torū: equitū vero sexaginta milia z quadringēta milia peditū
quorū plurimos habebat ethiopes z lybias: inuadens itaq; re-
gionē hebreorū munitissimas roboā ciuitates sine oīmicatiōe
detinuit: z nouissimū armat; ad hierosolimā venit vbi roboā z
eius exercitus pp militiā sesach tenebat inclusus deūq; roga-
bant vt eis salutē victoriāq; cōferret sed nō exaudiuit: s; sesach
nec pharetras aureas oīmisit quas dauid sūptas a rege sepho-
ne deo dicauerat. dicit etiā herodotus qd indei subiecti fuerūt
postea gentilibus egyptijs z vult qd sesach irridentis hebreos re-
liquerit quāsdā statuas iudeoz in terra israel z fecit in eis ge-
nitalia feminina cū reliqua effigies esset virilis: z hoc ad irridē-
dum hebreos tanquā feminas qui se sine bello tradiderāt. ce-
pit autē sesach ciuitatē hierusalē sine bello tradētibus eā israe-
litis. hec autē herodotus. (Et tulit thesauros domus dñi z the-
sauros regis). s. tulit aurū z argentū z reliquias diuitias que
erant in tēplo in quibus non ministrabatur: ipsa autē yasa mi-
nistratiōis reliquit: z hoc qd deus inclinauit eum ad non pte-
dandum oīa eo qd israelite humiliati fuerant coram deo. sic n. egypti.

Rex egypti
q ascēdit in
hierim 3 ro-
boā nō erat
cognat; eius
nec attinebat
ad ipsum.

Josephus.

B

Uasa mīni
stratiōis nō
abstulit rex
egypti.

Nota d po
peio getili. i
quo sumat
exemplum i
xpiani ne ta
gat loca la
cra.

Nota d mi
seria hois
agregatis
diuitias.

popeius superato templo hierusalē introiuit in illud. et tñ nihil
de vasis eius inde abstulit vt ait Josephus. 1. 4. antiquitatū. Etia
hoc p3 q2 dicit hic solū q tulit thesauros domus dñi. et nō di
cit q tulit vasa thesauri tñ dicunt diuitie relictę que nō profi
ciunt ad ministeriū sed sunt ibi ad aliqd emēdū vel faciendū
de eis q̄ oportuerit. vasa autē dicunt illa que ad ministratiōē
pertinēt. Item p3 hoc efficacius q2 seq. lib. c. 2. 4. dicit q nabu
chodonosor tulit tēpore regis ioachi de templo dñi oīa vasa
aurea que fecerat salomon. ergo nulla vasa aurea vel argentea
tulit sesach de templo sed solū aurū et argētū qd erat in mas
sa et alias diuitias que nō pertinebāt ad ministeriū templi do
mini. C. S. aligis dicit q rex sesach tulit oīa vasa argētea que
pertinebant ad ministratiōē templi et nō tulit aliqd de vasis
aureis. S3 illud ridiculū est: q2 si ipse abstinuit a vasis ministe
rij istud fuit ppter reuerentiā dei: et q2 deus inclinabat illū ad
nō tātum nocendū israelitis sicut dixit ppheta semeias ad hie
roboā. q2 humiliati sunt nō disperdā eos dabo 3 eis paucillū
auxiliū et nō stillabit furor meus sup hierusalē per manū sesach
. 2. palipo. 1. 2. non ergo abstineret solum sesach a vasis aureis
sed etiā ab argenteis: q2 vtrāq equaliter necessaria erāt ad mi
nistratiōē templi: si vero cupiditate motus acciperet vasa ar
gentea neglecta religiōe et timore dei cui dubiū erat qn potius
acciperet aurea q̄ argētea: cum maioris essent valoris: imo
vtrāq simul acciperet sed non accepit vasa aurea vt probatū
est. ergo nec etiā argētea. Itē p3 hoc q2 h sequētī lib. c. 2. 4. fiat
mētio solū q nabuchodonosor tulerit vasa aurea que fecit sa
lomon. tñ p3o eldre. c. 1. dicit q cyrus rex persarū remisit va
sa aurea et argentea in hierusalē que inde tulerat nabuchodo
nosor. et nominātur ibi que erant vasa argentea et que aurea.
Itē p3 distinctio sup̄a data de thesauris et vasis: et etiā q na
buchodonosor tulerit vasa tā aurea q̄ argentea de templo. 2.
palipo. vlti. i. vniuersaq vasa domus dñi tam maiora q̄ mi
nora et oēs thesauros templi et regis et pncipū trāstulit in baby
lonē. nō accepit ergo nūc sesach aliqd de vasis domus domi
ni sed solū thesauros qui nō erant ad ministrādū in tēplo. vo
cantur autē thesauri domus regis omne aurū et argentum et la
pides p̄ciosi quos cōgregauerat salomon: q2 nullus tempore
suo tā diues erat inter reges vt p3 sup̄a. 3. et. 10. et istū finē ha
buerunt thesauri salomonis: nā portati fuerunt in egyptum et
māsit roboā pauper et postea oēs reges iuda. Hoc. n. est qd cō
querēbat salomon de miseria cōditionis humane. s. q ipse la
borabat congregando diuitias et nesciebat an relicturus esset
post se sapiētē heredē vel stultū qui eas destrueret Ecclesiastes
et. accidit autē ei q cum esset sapiētissimus ppter suā nequitiaz
dedit ei deus heredē insipientē qui prius stultitia sua pdidit se
re totū regnum respōdendo insipienter populo. s. 1. 2. postea ve
ro iniquitate sua q2 male se ad deū habuit pdidit nimios the
sauros patris sui qui trāstati sunt in egyptū ad hostes suos: ve
re ergo frustra laborabat salomon cōgregādo diuitias nimia
solicitudine: et h ipse hoc dixerit tñ peruertēte passione nō be
ne illud cōsiderauit. (Et vniuersa diripuit). i. vniuersos thesau
ros domus domini et vniuersos thesauros regis. (Scuta quo
q aurea que fecerat salomon.) Nominātur ista scuta spālter
inter thesauros q2 ista scuta ostendebāt maxime gloriā salomo
nis et roboā: erant. n. ducenta scuta de auro purissimo et trecē
te pelte sup̄a. 10. c. habebat. n. qdlibet scutū operimētū de la
minis aureis purissimis: eratq in quolibet scuto sexcēti sili de
auro et in qualibet pelte trecēte mine de auro. ista autē scuta
dabant scutarijs qui excubabāt ad ostiū domus regis: et qñ
rex ibat ad templū vel ad aliū locū precedebāt eū dūcētī viri
ferētes ista scuta aurea in quo ostendebatur magna gloriā di
uitiarū salomonis: et ob hoc de istis fit mentio specialius cum
etiā certum sit q pelte auree ductę fuerint a rege sesach q2 ni
hil reliquit in thesauris regis. (Pro qbus fecit rex roboā scu
ta erea.) Pōt intelligi q essent erea. i. enea. s. de metallo fulgē
ti ad colorez aurū: maxime si essent de erechorinto qd mixtiō
nē h3 cū auro et argento de quo declaratū est sup̄a. 7. vel erāt
ere. i. de calibe et cum nimis essent polita fulgerēt obiectis si
bi radijs alicuius luminis. fecit autē scuta ista roboā ne videre
oīno cadere a gloriā p̄iori q2 prius cōsueuerat coram se dūce
re viros dūcētos cum scutis illis aureis: ideo nūc voluit vt pze
irent eū cū scutis ereis cum nō posset habere aureos nec argē
teos. (In manu dūcū scutariōz). i. dedit ista scuta dūcibus
scutariōz. vocabantur autē scutarij dūcenti viri qui ferebant
scuta coram rege et isti habebant super se p̄nceps quibus cō
missa erat cura scutoz et illi tradebant ea scutarijs. vel vocan

tur scutarij omnes custodes domus regis qui sic vocant q2 sen
tis et alijs armis p̄o tecti erant ppter timores nocturnos et vt
melius custodirent. sic dicitur Lanti. 3. en lectulum salomonis
sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis israel: omnes tenentes
gladios et ad bella doctissimi: vniuscuiusq ensis super femur
suum ppter timores nocturnos. isti autē custodes roboā erant
multi et habebant super se duces quibus cōmissa erant scuta: et
ipsi dabant illa quibus volebant de custodibus ad ferendum
coram rege. (Eorū qui excubabant ante ostiū domus regis)
. i. isti scutarij erant qui per noctē vigilabant armati ante por
tas domus regis. (Lūqz ingrederetur rex in domum dñi por
tabāt ea qui p̄cedi habebant officiū). i. qñ egrediebatur rex
de domo sua ad eundū in templū portabāt ista scuta ab il
lis qui habebant officiū portandi vel quibus cōmissum erat a
ducibus scutariōz. (Et postea reportabant ad armamentariū
scutariōz). i. quādo ibat rex ad templū et redibat p̄cedebāt
eum isti scutarij: quo expleto reducebantur ad armamentariū
scutariōz. i. ad locum in quo reponebantur arma v̄gilū et cu
stodum salomonis et roboā. erat autē istud armamentariū in
domo saltus libani vt p3. s. 10. et. 2. palipo. 9. s. q posuit ibi sa
lomon scuta aurea et p̄ltas aureas. (Reliqua autē sermonum
roboā et omnia que fecit.) Hic remittit p̄o residuo historie ro
boā: nam hic non plene descripta est. et sic ponuntur in alio li
bro omnia facta eius omnia hic et omnia dicta. (Ecce scripta
sunt in libro verborū dierum regum iuda). i. ibi plene scripta
sunt. Queretur quis liber fuerit iste. Aliquis poterat di
cere q iste esset liber palipo. ex eodē motiū ex quo dicebatur
q ille esset liber dierū regum israel nā in hebreo liber iste vo
catur vabzeiamin. i. verba dierū: qd nō magis intelligitur de
verbis dierum regum israel q̄ de verbis dierū regum iuda.
C. Sed dicēdum q non fuit liber palipo. liber verborū dierū
regum iuda: q2 hic remittitur p̄o residuis gestis roboā ad li
brum verborū dierū regum iuda: et tamē ista gesta non haben
tur in palipo. q2 ibi non ponitur plusquā hic de gestis eius vt
p3. 2. palipo. 1. 1. et. 1. 2. ergo non est ille liber verborū dierū re
gum iuda. Item p3 hoc de rege asa sequētī. c. vbi dicit q reliq
verborū asa habentur in libro verborū regū iuda: et tamen in
palipo. non habent nisi ea que habent sequētī. c. p̄ter hoc q
ibi qdlibet istorū scribit latius vt p3. 2. palipo. 14. et. 15. et. 16.
Item p3 efficacius q2 in palipo. allegatur liber verborū dierum
regum iuda. ergo nō est idē cū palipo. p3 hoc q2. 2. palipo. 16.
dicit. opera autē asa p̄ma et nouissima scripta sunt in libro regū
iuda. Item p3 de rege ioia. 2. palipo. 3. 5. i. reliqua sermonū io
sie et opera illius p̄ima et nouissima scripta sunt in libro ver
borum dierū regum iuda et israel. C. Dm igitur q iste liber
non est in sacra scriptura nec vnquā fuit inter libros sacre scri
pturę: h3 est qdā liber historicus. poterat autē dupliciter scribi.
Uno modo q aliquis ppheta scriberet istum librum diligēter
enarrando omnia gesta regum p̄decentia in iuda: et iste li
ber fuerit ante hieremias: ideo ipse potuit allegare eum. Aliter
poterat esse q scriberent gesta animalia in particulari sub quo
libet rege. et tunc quot annis quilibet rex vixisset tot libri anna
les essent: et ex his colligebatur vnus liber magnus cōtinēs oīa
gesta illius regis et que in tempore suo facta sunt. deinde copi
lando vel potius cōiungendo annales omnīū tempozū regum
iuda efficeretur vnus liber magnus qui vocaretur liber ver
borum dierū regum iude. quomodocūq aut se haberet iste li
ber erat autenticus valde: ita q nullam oīno falsitatē cōtine
ret. Alioquin nō induceret cōueniēter in testimoniū eorū que
sunt in sacra scriptura nec allegaretur q2 sacra scriptura cōti
net solidissimā veritatem. firmitas autē veritatis in libro illo
erat q2 quomodocūq ponatur scriptus fuit scriptus a pphē
tis: qd p3 q2 ipsi scribebant gesta regum vt p3 de dauid quozū
gesta scripsit nathan ppheta et etiā scripsit gad ppheta vt p3
. 1. palipo. vlti. etiā p3 de salomone et de roboā. nā gesta istorū
scripta sunt a pphētis. nā ppheta nathan et abyas et addo scri
pserunt gesta salomonis. 2. palipo. 9. gesta autē roboā scripse
rūt semeias et addo pphete. e. lib. c. 12. gesta vero abie scripsit
addo ppheta. e. lib. c. 13. et sic erat de alijs regibus: ideo erāt
scripta nimis autētica et poterāt allegari in sacra scriptura.

Quare hieremias nō scripsit omnia gesta regum cōplete nō
remittendo ad alios libros. Questio. 38.

Queretur vterius quare cum hieremias scribēs istū
librum sciret omnia gesta regum in parti
culari tñ spiritu pphētico: tñ legendo per libros aliorū pphē
tarū ad quos hic remittit cur nō scripsit illa cōplete. C. Rēdēdū
q hieremias

+

+

+

+

Qd.

37.

A

Quis lib

fuit iste

vbor dier

rū regū.

Q nō sit

palip. lib.

p̄io.

Secdo.

Tertio.

Quarto.

Rñ. alia

q hieremias motus fuit spiritu pphetico ad scribendū istos libros regum vt essent quedā pars sacre scripture: 7 qz nō expēdiebat sacre scripture hē enarrationes gestozū regū in particulari quātum ad oīa facta non scripsit hieremias nisi illa q vtilia erant sacre scripture. est aut scriptura sacra ad instruendum nos vt perueniamus in vitā eternā. ire aut ad vitā eternā cōtingit per obseruationē preceptorū dei sicut p3 de illo q dixit ch3o quid faciendo vitam eternā possidebo: 7 ch3s dixit si vis ingredi ad vitā serua mandata. Marthe. 19. 7 Luc. 18. ideo directe in scriptura proficiunt libri legales cōtinētes precepta per quozū obseruationē habemus vitā eternā. libri autē historici nō cōtinēt precepta: sunt tñ cōueniētes sacre scripture in quātum in eis cōtinēt exēpla bonoz viroz que mouent nos ad agendū sicut precepta. cōtinētur etiā prosperitates illorum qui deo adheferūt 7 calamitates illorū qui recesserūt a lege dei. ista mouēt hoīem ad amorem 7 timorem dei 7 incutiūt desiderium obseruandi legem: ideo talia scribi debent in sacra scriptura iuxta illud. 2. ad Thimo. 3. f. omnis. n. scriptura diuinitus inspirata vtilis est ad docēdū: ad arguendū: ad corripiendū: ad erudiendū in iustitiā vt pfectus sit homo dei ad oē opus instructus. sic aut est de oībus que scribunt in istis libris regū qz pncipaliter cōtinēt in eis prosperitates a deo date qbusdā in pmiū legis obseruare: 7 calamitates in quas alij deo agente incurrerunt in penā deserti cultus. Continētur etiā multa alia que pertinet ad instructionē hoīum in particularibus actibus virtutum. erāt aut quedā in gestis regum iuda 7 israel que nō pertinebant directe ad aliquā instructionē humanā in moribus sed ad solam curiositatem 7 delectationē volētū scire gesta tēporum: ideo illa nō debuerunt cōtineri in sacra scriptura qz in opere tā castigato 7 tante auctoritatis nō debuit contineri aliquid qd esset pter intētionē 7 finē sacre scripture: ideo ista solum scripsit hieremias omittendo alia. remisit tñ ad loca in quibus illa habebātur: 7 hoc ppter duo. Primo ad tollēdū dubiū. f. ne aliquis putaret plenā historiā hic descriptā esse 7 nihil deesse: cū aut remittit inuit multa deesse. Scdm est ad satisfaciendum curiosis. f. si vellent partes reliquias historie agnoscere scirent in qbus libris illas inquisituri essent. Tertiū poterat esse ad ostendendū se illa non ignorasse. sic. n. sepe auctores scribunt aliqua que als nō scripturi essent nisi vt ostendant se nō ignorasse illa: sed istud nō fuit motiū pphete qz propheta gloriā nō curat. maxime qz cum ppheta spiritu pphetico loq̄tur non est verisimile qz ignorauerit aliquid circa ea que loquitur. Sciendū aut qz h3 hic velle tradere ppheta ea que pertinebant ad instructionē nostrā de gestis regum tamē ea perfecte non tradidit: ideo quedā que adhuc vtilia videbantur partim ad tollendū dubia que nascebātur ex varietate historia rum: 7 partim ad ponendū quedā vtilia que hic non habebātur factus est liber palipo. p modū suppletionis istorū libroz regū 7 ille etiā per hieremiā scriptus est: qui ideo vocatus est palipo. apud grecos qd interpretatur omissoz: qz supplēt ibi ea que omīssa sunt in libris istis. (Suntqz bellum inter roboā 7 hieroboā cunctis diebus). f. oībus diebus qbus vixit roboā. f. 17. annis habuit bellū cū hieroboā. (Dormiuitqz roboam cū patribus suis). f. mortuus est sicut omnes patres sui 7 predecessores mortui fuerunt. 7 dicitur qz dormiuit. f. morte naturali mortuus est sine aliqua violentia. (Et sepultus est in ciuitate dauid). f. in castro montis syō qd vocatur ciuitas dauid vt p3 precedēt lib. c. 5. ibi. n. fecerat dauid locū sepulchrozū p se 7 tota posteritate sua. (Nomē aut mris eius naama amanites.) Jam dictū fuerat supra: sed repetitur hic eo qz finitur hic historia roboā. (Et regnauit abia filius eius pro eo). f. iste suscepit regnum mortuo pte. habebat. n. roboā vxores multas. f. 18. ex quibus suscepit. 28. filios 7 sexaginta filias: abias aut non erat primogenitus iter filios eius: qz tamē erat sapientior ceteris 7 qz roboā diligebat magis matrem eius qz ceteras vxores voluit eum facere caput oīum filiorū suoz: hec cōia patent 2. palipo. 11. Queretur an peccauerit roboā pugnādo cū hieroboā. Aliqz dicet qz sic qz deus vetuerat israelitis pugnare inter se. f. qz regnum iuda nō pugnaret cōtra regnū israel supra. 12. Qdōm qz ad hoc nō pōt simplr responderi: qz nescit quis mouebat ista bella. f. roboā an hieroboā. De resistēte aut certum est qz non peccaret qz defensio licita erat: de aggrediēte aut vel indicente bella esset dubiū an peccaret: 7 qz nescit qz illorum pugnaret aggrediendo nō pōt plane responderi. Dm tamē videt qz ista bella indiceret roboā qz hieroboā nō receperat aliquā offensā sed potius ipse tenebat regnū qd perti-

nebat ad roboā: ideo videtur qz roboā moueret bella 7 nō hieroboā. 7 tunc stat ratio assignata. f. qz non liceret ei pugnare qz deus vetuerat. Dm qz non peccabat roboā pugnādo cōtra hieroboā nec agebat cōtra dei preceptum qz deus solū vetuit viris iuda pugnare cōtra israel ad reducendū vnitatem regni sicut a principio ipsi conabantur: pro alijs tamē causis nō erat illicitum pugnare. Ideo dicendū qz roboā nūquā pugnauit aut pugnare acceptauit cōtra hieroboā pro vnitatem regni: sed pugnauit pro alijs causis. f. qz regnum roboā 7 hieroboā nouiter diuisa fuerāt 7 nō habuerāt aliquos limites distinctos ab anti quo sed debebant nouiter distinguī: 7 pro hijs erant discordie imortales inter roboā 7 hieroboā. 7 potissime qz cum isti duo essent inter se nimis odiosi ex facili causa poterat eis nasci bellum. ista tamē bella non fuerunt famosa sed erāt magis discordie qz bella 7 insultus subitanei quales solent facere hostes vtrinqz in cōfinijs regnozū: hoc aut deus nō vetuerat ideo licuit roboam pugnare cōtra hieroboā. Queret vterius quō d3 hic qz obus diebus roboā fuit bellū inter eū 7 hieroboā. nā a principio regni volebant pugnare viri iuda 7 israel 7 deo vte tante cessauerunt redeūtes in domos suas. s. 12. ergo non pugnauerunt semper. Respondendū qz nō fuerunt bella inter roboā 7 hieroboā oībus diebus. f. qz omni die pugnarent vel in quolibet anno in magna parte eius: sed dicebant semper pugnare vel habere bellum qz illi inter quos semel incipit bellū quousqz reducant ad cōcordiam: 7 tamē hieroboā 7 roboā ceperunt a principio diuisionis regni pugnare pro limitibus regnozū 7 alijs similibus causis vt dictū est precedēt. q. 2 qz nūquā cessauit inter eos discordia dicitur semper fuisse bellum. Ad rōnez in cōtrariū dcm qz bellū qd israelite incipere volebant pro vniōne regni diuisi cessauit. f. qz mor vt ppheta vetuit cessauerunt 7 nōdū adhuc ceperant pugnare: 7 tamē cessante illa aggressione ad bellādū ceperunt nasci discordie de limitibus regnoz: 7 iste durauerunt semper viuente roboā: ideo dicitur qz fuit bellum oībus diebus eius cum hieroboā.

Capitulum. xv.

Situr in octauodecimo anno regni hieroboam filij nabath: regnauit abia super iudas. Tribus annis regnauit in hierusalem. Nomen matris eius maba filia abessalom.

Igitur Descripto in precedētibus tempore regis roboā 7 hieroboā: hic agitur de abia 7 asa: 7 qz tempore abia non fuit facta aliqua renouatio regni in israel breuiter tangit scriptura de illo. 7 diuiditur in duo. qz primo agitur de regno abia. secundo de regno asa ibi. (In anno ergo. 20.) Queretur circa primū an ista que dicuntur hic fuerint facta post precedentia vel sit ordo mutatus 7 an sint facta immediate vel aliquo tempore interposito. Ad primū dcm qz hic est ordo continuus qz supra actum est de regno roboam 7 ei successit abias filius eius: ideo istud fuit post illud. Ad scdm dicēdū qz istud fuit immediate post precedentia: qz inter regem roboam 7 abia non fuit aliquis rex medius: ergo necesse est qz immediate fuerit institutio abie in regem post mortem roboā. Sed adhuc posset dicere aliquis qz non sequitur: qz interdum inter vnum regem 7 alium erant aliqua tempora media sine regē sicut inter vnum iudicem 7 alium erat interdum magnum tempus. f. decem vel viginti annozū vt p3 Jud. 3. et. 4. 7 quasi per totum. Sed dicendū qz hic non pōt stare nā immediate post roboā regnauit abia. qd p3 qz roboā 7 hieroboam ceperunt regnare eodem anno. s. 12. 7 regnauit roboā. 17. annis vt p3 bic 7. 2. palipo. 12. abia aut institutus est i regno i. 18. anno regni hieroboā vt patet hic in littera. ergo nō intercidit aliqd tēpus inter regnum roboā 7 abie: nam quādo erat annus. 18. hieroboam esset annus. 18. roboā. 7 dicitur. (Igitur in octauodecimo anno regni hieroboaz filij nabath regnauit abia super iudam.) Istud ponit ad cōmensurandū tempora regni israel cū regno iude. ceperunt. n. ista duo regna simul qz cum deberet roboam esse rex vniuersalis ppter stultitiā suā facta est discordia 7 diuisum est regnum factusqz est rex roboam super iudam 7 hieroboam super israel: 7 sic erat idē. 17. annus vtriusqz regni 7 in illo mortuus est roboam precedenti. c. 7 in sequenti anno qui erat. 18. regni hieroboā fuit institutus in re-

Tertius Regum * Abulēsis m ij

Qd. 40

Quo d3 sep fuisse bellū inter roboā 7 hieroboā Rñso.

2. pal. 13. a

Qd. 1.

An ordo cōtinuū 7 imēdiatus sit.

Obiectō.

Rñso.

B Remisit hieremias ad alia loca. Prio. Scdo.

Tertio.

Mois roboā

Qd.

39.

21

Roboaz

an pecca

uerit pu

gnādo 5

hierobo

am.

Rñso.

†
Maſ abie
an fuerit fi
lia abſolō.

gem abia vt patet hic. (Nomē matris eius maacha filia abſalom.) Iſtam maacha acceperat in vxorem roboā cum alijs. 17. vxoribus: 2 quia iſtam magis dilexit fecit filium ſuum caput omnium aliorum filiorum. 1. Paralipo. 11. Et hoc patet qd acceperat roboam patruelem ſuam in vxorem. ſ. qd roboam 2 maacha erant filij duorum fratrum quia roboam erat filius ſalomonis 2 maacha erat filia abſalonis 2 iſti duo erant fratres. iſte tamē gradus licitus erat ſm legem moſi. Sed videtur oī cēdum qd non fuerit iſta maacha filia abſalonis filij dauid. nā in hebreo nō ponitur abſalon ſed auſalon: 2 littera noſtra ſm modū ſcribēdi latinū debebat dicere abſalō: ſ. vitio ſcriptoz ablata fuit vna littera. 2 dicitur abſalon. Cauſa autē poſſima erroris fuit ſimilitudo nominis: 2 quia ipſi ſcriptozes qui a pīpicio tranſtulerunt reperientes abſalon putauerunt litteram corruptam eſſe 2 volentes corrigere corruerunt eam: 2 ſic nō accepit roboam patruelem ſuam in vxorem ſed filiam alterius viri qui vocabatur abſalon 2 erat vir potens in populo. (Ambulauitq; in omnibus peccatis patris ſui que fecerat ante eum). ſ. abia coluit idola ſicut pater ſuus. nam tempore roboam fuerunt altaria idolorum 2 ſtatue in regno iuda 2 effeminati in terra precedenti. c. ita etiam fuerunt tempore abie. vnde non fuit melior patre ſuo. Queretur quomodo dicitur hic qd abia ambulauit in peccatis patris ſui roboam. nam videtur qd fuerit cultor dei valde abia: quia. 2. Paralipo. 13. abia pugnavit contra hieroboam 2 laudat ibi cultum dei in terra iuda 2 qd haberent ſacerdotes dei: hieroboam autē habebat idola 2 ſacerdotes vitulorum. Respondendum qd abia ambulauit in peccatis patris ſui colendo idola ſicut hic dicitur. 2 tamē non colebat ſemper idola ſed aliquādo colebat deū 2 alī quādo idola. vnde videtur qd tempore illo quo pugnavit contra hieroboam coleret deum 2 ob hoc laudabat eum: 2 etiam ob hoc data eſt ei victoria mirabilis que non data fuiſſet ſi coleret idola: deinde elatus victoria a deo data declinauit ad idola. iſtud patet ex littera: quia dicitur nec erat cor eius perfectus cum domino deo ſuo ſicut cor dauid patris ſui. ergo nō plene colebat deum: ſed aliquādo colebat deum 2 aliquando idola. Itē patet hoc quia littera dicit qd ambulauit in vijs patris ſui: ſed pater ſuus iſtum modum tenuit quia aliquādo coluit deū . ſ. tribus annis a pīpicio regni quādo cōueniebant ad eum multi de viris iſrael vt confirmarent regnū ſuū. 2. Paralipo. 11. cum autē poſt tres annos confirmatum fuit regnū eius de reliquit legem domini vt patet. e. libro. c. 12. Sed obijciē qd abias non coleret aliquādo deum 2 aliquādo idola ſed ſemper deum: quia. 2. Paralipo. 13. ipſe increpabat hieroboam 2 decem tribus de regno eius qd declinaſſent ad idola. 2 ſubdidit noſter autem deus eſt quem non reliquimus. ergo nunquā ad idola declinauit. Respondendum qd iſtud intelligitur de cultu dei 2 cerimonia legis que erant in regno iuda: vbi quā quā colerentur idola non tamē colebantur lege vniuerſali ſicut in terra decem tribuum vbi omnes colebant idola. etiā qd quāquā declinauerit viri de regno iuda ad idolatriam nunquā ppter hoc fuerant omiſſe ceremonie cultus diuini in tēplo: ſed ita fiebant ille ceremonie ac ſi nunquā colerentur idola: 2 quia iſte ſemper ſeruauit ſunt in terra inde poterat dicere abias qd nunquā dereliquerant dominū etiā ſi colerent idola. viri autē iſrael omnino dereliquerant dominum fabricantes vitulos 2 non obſeruantes aliquas ceremonias cultus dei: quia ipſi nunquā veniebant ad templum vbi ſeruabantur ceremonie legis quia vetuerat hoc hieroboam. ſ. 12. etiā non habebat aliquē ſacerdotē qui faceret ceremonias dei in terra ſua: ideo ipſi reſceſſerant a deo 2 viri iuda non: ſ. vtriq; colerent idola. Nec erat cor eius perfectum cum domino deo ſuo. ſ. cor regis abie non erat perfectum. 2 intelligitur dupliciter. Vno modo qd non laborabat totis viribus ſuis ad colendum deum ita vt nihil ipſe faceret vel viri de regno iuda cōtra cultū dei ſed remiſſe colebat. ille autē habet cor perfectum cū domino de quo dicitur qd habetur ps. 1. ſ. ſed in lege domini fuit volūtas eius 2 in lege eius meditabitur die ac nocte. Alio modo dicitur cor perfectum hominis cum deo quādo totaliter deum colit 2 nū quā idola. ſic patet. ſ. 1. libro. c. 7. ſ. ſi in toto corde veſtri reuertimini ad dominum abſcrite de medio veſtri deos alienos baalim 2 aſtaroth. 2 iſto modo nō erat cor abie perfectum: qd aliquādo colebat idola ſicut pater ſuus roboam vt patet ſupra. (Sicut cor dauid patris eius.) Vocat dauid pater. ſ. paupus qd erat pater ſalomonis 2 ille pater roboā 2 roboā pater abie. ſic etiā omnes maiores vocantur patres: ſicut balbaſar voca-

Qd. 2.

Abia abula
uit in pcis
pīpiz ſui: qd
aliqui coluit
deus aliqui
idola.

Obiectō.

Raſſio.

tur: filius nabuchodonosor: 2 iam intercederant plures generationes in medio. ſic etiam eſt ſm iura humana vt patet extra de verbo. ſigni. c. nam 2 nabuchodonosor. fuit autē cor dauid perfectum cum dño qd deſiderauit colere eū quātū potuit. Cūo dicit qd cor dauid erat perfectum cum deo cum ipſe grauius peccauerit in multis.

Queretur quomodo dicitur cor dauid perfectum cū deo: qd dauid peccauit grauiter cōtra deū in homicidio 2 adulterio 2 numeratione populi 2 ſimilibus: ſ. ad perfectionem omnimodā requiritur innocētia ſalē a mortalibus: qd de venialibus peccatis nō eſt cura. Respondendum qd eſſe cor perfectū alicuius cum deo intelligitur dupliciter. vno modo qd ſollicitus ſit circa cultum dei vt agat quātū poterit qd deus ſemper colatur. ſecundo qd nunquā recedat ad idola. In dauid fuerunt iſta duo: nam erat nimis diligēs 2 aſſectuoſus ad ampliandum cultū dei. quod patet qd nullus de principibus iſrael dixit vnquā qd volebat edificare domū domino 2 ipſe diſpoſuit. 2 de hoc laudat cum deus: qd dixit precedenti libro. c. 7. qd nunquā iuſſerat alicui principi iſrael qd edificaret ei domum cedrinā: 2 dauid dicebat qd volebat eā edificare: ideo ſecute fuerunt ibi multe promiſſiones ad eū. p. etia; quia humiliabat ſe nimis coram domino abſcindo ſeipſum vt exaltaret dominū. nam ſaltabat totis viribus 2 ludebat coram arca quādo tranſtulit eam de domo obededom precedenti libro. c. 6. 2 eū increparet eū michol ppter hoc. dixit iudā 2 viſios ſiam qd factus ſum coram dño qui elegit me. Item p. 1. Paralipo. 13. cum ipſe admonuit totum iſrael vt irent pro arca in cariatbiam dicens qd in temporibus predeceſſorū ſuoz nō requiſuerāt dñm. ipſe igitur fuit magis ſollicitus circa cultum dei qd oēs predeceſſores. Secundum patet qd dauid nunquā declinauit ad idola imo in tempore ſuo nullus in iſrael auſus eſt tenere idolum. ergo cor eius perfectū erat cum dño. Cū autē obijciatur qd peccauit in homicidio adulterio 2 ſimilibus. Dicendū qd iſta non tollunt cor dauid eſſe perfectū: qd iſta erant quedā peccata facta ex paſſione: 2 tamen ppter hec non ceſſabat deſiderium magnū colendi deum 2 rigor contra illos qui vellent colere idola. Et dicendū qd verū eſt dauid non ſeruauit innocentia vel mundicia cordis ſemper: 2 tamē ſeruauit ſemper perfectionē cordis eo qd iſta differunt: qd perfectio cordis ſtat ſit cuſ aliquis peccato cum ſolum requirit duo ſuprapoſita. mundicia autē cordis oimoda vel innocētia excludit omne peccatū. (Sed ppter dauid dedit ei dominus deus ſuus lucernam in hieruſalē). ſ. deus dedit lucernā ipſi roboā ppter dauid. vocatur lucerna ipſe ſucceſſor nō bonore pīno: qd ſi lucerna eſt aliquid viuens: ita ſucceſſor eſt viuens 2 eſt aliqd ipſius deſuncti qd eſt pars eius cum ſit filius. 2 iſta lucerna dicitur hic data roboam 2 non dauid nec ſalomoni: qd iay dauid habuerat ſalomōnē in ſucceſſorem 2 ſalomō habuerat roboā. ſi autē abia nō fuiſſet rex nō habuiſſet roboā ſucceſſorem nec lucernam: ideo deus dedit ei lucernā ppter dauid. ſ. qd dauid fuerat vir bonus in toto corde ſuo 2 deus ſeruauit miſericordiā oī ligentibus ſe in mille generationes: ideo ſ. filij dauid eſſent mali deus debebat bñfacere eis in aliquo ppter dauid. De hoc p. Exo. 34. 2 Numeri. 14. ſ. qui cuſtodis miſericordiā in milia. ſ. in mille generationes vel pluſquam mille. (Ut ſuſcitaret filium eius poſt eum). ſ. in hoc deus dedit lucernam roboā ppter dauid: qd ſuſcitauit poſt eū filium eius in regē. (Et ſtaret in hieruſalē). ſ. maneret vt rex in hieruſalē. nā ibi fuit ſedes regni omnium regum iuda. in hoc etiā ſignificatur qd nō ſolū ppter dauid ſed etiā ppter hieruſalē deus fecit qd roboā haberet ſucceſſorem: 2 hoc vt ſedes regni ſtaret in hieruſalē. 2 hoc ſignificat iſta particula. ſ. 2 ſtaret in hieruſalē. Itē patet hoc. ſ. 1. cū dicitur qd deus voluit dare progeniei ſalomonis partem regni. ſ. porro vna tribus remanebit ei ppter ſeruū meum dauid 2 hieruſalē ciuitatem quā elegi. quō autē ppter hieruſalē dabat regnum poſteris dauid ibi declarauit eſt. (Et qd feciſſet dauid rectū in oculis dñi). ſ. ppter merita dauid qui bonū opatus eſt poſteri eius quāquā mali eēnt oſecuti ſunt miſericordiā a deo. ſic. n. dixerat deus ad dauid precedenti libro. c. 7. qd ſi filij dauid peccarēt deus corripere eos in virga virorum 2 in plagis filiorum hominū miſericordiā autē ſuā nō auferret ab eis ſicut abſtulit a ſaulē quē amouit a facie ſua. (Et nō declinaſſet ab oībus que precepit ei cunctis diebus vite ſue). ſ. in tota vita ſua ſecutus eſt dauid dñm: 2 in hoc differt a ſalomone qui a pīpicio regni bonus fuit: ſed poſtea in ſenectute deprauatū eſt cor eius p mulieres ſupra. 1. 1. (Excepto ſermōe vrie etbei). ſ. in hoc ſolo de-

Obiectō

Raſſio.

Perfectione cor
dis ſtat
cū pctō.

†

†

†

†

†

†

clinauit a

Caute lege et in
Hige ſtrictius de
perfectione dauid
cor perfectus
circa diuinū
cultū vniū vniū dei

20.4.

Ab an
peccate-
rit in
morte
vrie.
Rñso.

Obiecto

Rñso.

Obiecto

Rñso.

Obiecto

Rñso.

20.

5.

Ab an

peccate-

rit in

morte

vrie.

Rñso.

Ab an

peccate-

rit in

morte

vrie.

Rñso.

Ab an

peccate-

rit in

morte

vrie.

Rñso.

clinavit a lege dei. Queret quō sit verū q̄ in hoc solo de-
clinaverit: q̄ etiā adulteratus est cū berſabee: et istud fuit p̄ter
mortē vrie: etiā nūcavit populū in quo peccavit p̄cedenti lib.
c. 24. dedit quoq̄ medietatē possessionū miphiboseb filij ſona-
the ſibe ſervo eius p̄cedē. li. c. 19. et tamē erat innocens miphib-
oseb: interdū etiā cōmisiſt alia ſimilia. C̄ Respondendū q̄ da-
vid peccavit in morte vrie: et istud fuit maximum peccatū eius:
nam p̄pter istud dedit ei oīs in penā q̄ moreretur filius suus
primus quez ſuſcepit de berſabee: etiā q̄ nūquā recederet gla-
dius de domo ſua. et ex hoc habuit cauſam deſolatioſiſſimam
filie dauid et mox ammon p̄mogenitū dauid p̄cedēti libro. c. 12.
et. 13. ſecit tñ p̄ter hoc alia peccata que parua fuerunt in cō-
paratione ad istud: ideo ſcriptura nō nominavit illa hic q̄ nō
eſſent peccata. C̄ Sed obijcietur q̄ adulteriū cū berſabee ma-
gnū peccatū fuit. nā deus impropertavit dauid maxime hoc
vt p̄z ex verbis nathan p̄cedēti libro. c. 12. C̄ Dicendū q̄ ma-
gnū peccatū fuit. et tamē intelligitur hic per ſermonez vrie. i.
peccatū factū cōtra vriam. nam peccavit dauid cōtra vriā ōp-
plicit̄. primo peccavit cognoscendo vxorez eius in quo offen-
debat eum grauiffime. ſecundo peccavit cōtra eum iniuſte illum
morti tradendo: vtrūq̄ ergo comprehenditur ſub noie peccati
vrie. et dicitur excepto ſermone vrie. i. excepto malo qd̄ fecit da-
uid cōtra vriam et ponitur ſermo p̄o re ſicut eſt modus cōis lo-
quendi in veteri teſtamento. et ſic dicit hic ſepe liber verborū
vrie regū iuda vel liber verborū vrie regū iſrael. i. libri
geſtoz: q̄ non ſcribuntur libri de verbis eozum ſed de geſtis.
C̄ Sed adhuc obijcietur q̄ fuerit peccatū valde magnū in da-
uid numeratio populū cū p̄pter illud fuerit tanta peſtilentia a
deo miſſa ſup populū p̄cedēti libro. c. 24. C̄ Dicendū q̄ istud
peccatū graue fuit: et tamen iſtud peccatū magis fuit ex par-
te populū q̄ ex parte dauid q̄ merito populū dauid incidit in
iſtud malum: qd̄ ſatis declaratum eſt ibi. et apparet hoc ex pe-
na data: q̄ p̄pter iſtud peccatū mortui ſunt de populo plurimi
ſ. ſeptuaginta milia viroz. e. c. 1. Paralipo. 2. 1. et tamē non
legitur q̄ aliquis de p̄genie dauid mortuus fuerit ibi. qd̄ etiā
ſatis colligitur q̄ dauid videns q̄ magna peſtis fuiſſet in po-
pulo dixit ad angelum habentē gladium euaginatū ego ſum
qui peccavi ego inique egi: iſti oves ſunt quid fecerunt. vertat
obſecro manus tua cōtra me et cōtra domū patris mei. et ſic p̄z
q̄ nōdum angelus occidiſſet aliquē de domo dauid. ſi tñ iſtud
peccatū fuiſſet principaliter dauid deus puniuiſſet eum et non
populū vel ſaltē eum magis q̄ populū: ſicut quando occidit
vriā et adulteratus eſt cū berſabee pena venit in domū dauid
ſolū vt patet p̄cedēti. libro. c. 12. ſ. q̄ mortuus eſt primus fili-
us dauid ex berſabee et nō reſciſſit gladius de domo dauid ſed
principaliter puniſſus eſt populū. ergo ad populū pertinebat
magis iſtud delictum. ſ. cauſa eius. C̄ Sed obijcietur adhuc q̄
q̄ dauid auferret miphiboseb innocētū medietatē poſſeſſionū
et traderet eā ſervo ſuo ſibe ſalſo criminatozini inuſtiſſimū erat.
C̄ Respondendū q̄ a principio dauid credidit falſe accuſatio-
ni quā cōcepit ſiba cōtra miphiboseb eo q̄ poterat eſſe aliqua
coniectura ad iſtud et ex quadam perturbatione mentis parte
inaudita ſentētiavit cōtra miphiboseb p̄cedēti libro. c. 16. de-
inde cognita veritate quando cōparuit miphiboseb corāz da-
uid erubuit dauid reuocare ſentētiā ſuā quā ſulte et indelibe-
rate tulerat et dedit medietatē poſſeſſionū miphiboseb et aliaz
medietatem ſibe. cum prius omnia donaviſſet ſibe de hoc p̄cedē-
ti libro. c. 19. poſtea tamē dauid ſatiſfecit ipſi miphiboseb de
omnibus iſtis vt declaratum eſt. e. c. ideo peccatū illud parū
reputatū eſt. Alia autē fuerunt peccata parua ſicut quedā me-
dacia et deſideriū nocendi ſine opere ſecuto qui fuerūt in dauid
de q̄bus in multis locis p̄mi libri huius et in p̄cedenti libro de-
claratum eſt. ſecit iḡit dauid alia peccata p̄terq̄z contra vriā
etbeum: et tamē nō vocatur hic peccata q̄ minora erant in cō-
paratione huius. quare aut vrias vocetur etbeus vel cetbeus
declaratū eſt p̄cedēti libro. c. 11. (Attamē bellū fuit inter abia
et hieroboā omni tempore vite eius). ſ. omni tēpore quo vixit
abia. nam poſt mortem abie adhuc regnavit hieroboam annis
duobus: eo q̄ abias ſolū regnavit tribus annis vt p̄z ſupra in
li. 1. et cepit regnare in principio anni. 18. regni hieroboā. ſ. in
li. 1. hieroboā regnavit annis. 22. p̄cedēti. c. ergo ſupererant
duo anni de regno hieroboam quando mortuus eſt abia.
C̄ Queretur quō dicitur q̄ omnibus diebus abie fuit bellum
inter eum et hieroboā q̄. 2. Paralipo. 13. ponitur vnicū bellū
in quo abia prevalet contra hieroboā et occidit quingēta mi-
lia viroz de iſrael et cepit ciuitates multas de regno hieroboā.

et dicitur ibi. nec valuit ultra reſiſtere hieroboam in diebus
abie. ergo nunquā fuit niſi vnū bellum hieroboā et abie. C̄ Re-
ſpondendū q̄ abia in principio regni ſui inſtruxit bellum po-
tentiffimum contra hieroboā ad repetendū regnum iſrael tā-
quā ſibi debitum. 2. Paralipo. 13. et in illo bello corruerūt plu-
rimi de iſrael et cepit ciuitates multas abia de terra hieroboā:
et q̄ cōpuliſus eſt ibi in fugā hieroboā nō auſus fuit poſtea vi-
uente abia inſtruere hieroboā bellum cāpale cōtra eum: et ta-
men ad recuperandū ciuitates quas perdidit et ad nocendū
regno abie faciebat hieroboā inſultus quodaſi ſubitaneos in
terram roboā ſicut fieri ſolent in confiniis hoſtium. et iſti inſul-
tus durauerunt ſemper quādiu vixit abia: ideo dicitur fuiſſe
ſemper bellum inter abiam et hieroboā. Vel pōt dici q̄ poſt il-
lud bellum maximum et primū q̄ geſſit abia cum hieroboā fue-
runt multa alia bella inter eos ſuper repetitione ciuitatum ca-
ptarū de regno hieroboā in primo bello: et tamē in nullo eozū
poterat hieroboā reſiſtere abie: q̄ iam cōceperant iſraelite ti-
morem: et viri iuda cōceperant audaciam. C̄ Queretur vltē-
rius an peccavit abia gerendo ſemper bellum cōtra hieroboā.
C̄ Aliquis dicit q̄ ſic: q̄ deus vetuerat tempore roboā patris
abie viri iuda pugnare cōtra viros iſrael ſupra. 12. ideo obli-
garetur etiā abia ad illud p̄ceptum: q̄ eadem ratio ſubſiſte-
bat. ſ. q̄ deus viderat de voluntate ſua factam fuiſſe diuiſionē
regni. C̄ Respondendū q̄ abia habuit cum hieroboā in prin-
cipio regni ſui vnū bellum potentiffimū in quo conatus eſt re-
ſtituere vnitatē regni qd̄ fuerat diuiſum tēpore patris ſui: et q̄
de iſto bello non tangitur hic ſpecialiter et tāgitur. 2. Paralipo.
13. ibi dicitur an peccaverit in hoc abia. Alia autē fuerunt bella
eius cū hieroboā poſtea que mouebat hieroboā ſuper limiti-
bus regnoz et ſuper alijs cauſis emergētibus: et in hijs fuerūt
vſq̄ ad mortem abie. De quibus dicendū q̄ licitum erat abie
pugnare q̄ deus non vetuerat hoc ſed ſolum pugnā ad rein-
tegrādā vnitatē regni: et nūc non pugnabatur ad hoc. ſic. n. de
claratum fuit p̄cedēti. c. de roboā q̄ nō peccavit gerendo bel-
lum oibz diebus ſuis cum hieroboā. Ad rationē incōtrariū
dicendū q̄ ſolum prohibetur ibi pugna ad reſtituendū vni-
tatē regni: et iſta militat cōtra primum bellum qd̄ habuit abia
cum hieroboā de quo dicitur. 2. Paralipo. 13. (Reliqua autē
ſermonum abia et omnia que ſecit). ſ. non ſunt hic ſcripta om-
nia facta et dicta abie. ideo propheta remittit ad alium librum
in quo plene ſcripta ſunt. (Nōne hec ſcripta ſunt in libro ver-
boz vrie regū iuda). q. v. ſcripta ſunt ad plenum in libro ver-
boz vrie regū iuda. nam in libro illo copiato ex anna-
libz hiſtoziz vel ex ſcriptis p̄phetarū particularibus conti-
nebantur ſpecialiter omnia geſta regū iude: et ibi erant ple-
ne geſta abie. ſcripſit autē geſta iſtus per extenſum abdo p̄phe-
ta vt p̄z. 2. Paralipo. 13. ſ. reliq̄ aut ſermonū abie viarūq̄ et op̄z
ei ſcripta ſūt diligētiffime in libro p̄phete abdo. (Suntq̄ bellū
inter abia et hieroboā.) Pōt itelligi de illo bello magno qd̄ fu-
it in principio regni abie in quo corruerūt ex parte hieroboāz
quingēta milia viroz. 2. Paralipo. 13. vel pōt itelligi de bel-
lo cōtinuato per totam vitam abie inter iſtos duos reges. (Et
dormiuit abia cū patribz ſuis). i. mortuus eſt abia ſicut oēs
patres ſui et fuit mortuus morte naturali. ſ. non violēta. C̄ Sed
obijcietur q̄. 2. Paralipo. 13. dicitur q̄ percussit eūz oīs et mor-
tuus eſt. C̄ Dicendū q̄ forte peſte aſſumptus eſt vel p̄pter pec-
cata ſua deus imiſit ei aliā egritudinē que ſubito eum rapuit et
ſic regnavit modico tempore. ſ. tribus annis ſolum: et erat tunc
iuuenis cum mortuus eſt. iſta tamē mors vocatur dormitio q̄
coincidit cum morte naturali que ſit per egritudinem. ideo po-
tuit dauid mortem que a deo infligitur diſtinctā a morte violē-
ta que ſit in bello vel in ſimilibz. ſ. 1. lib. c. 24. ſ. vixit oīs q̄
niſi dominus percufferit eum aut dies eius venerit vt moriaſ-
et aut deſcendens in p̄lium perierit propitius ſit mihi dominus
q̄ non mittā manū meā in ch̄m domini. (Et ſepelierunt eum
in ciuitate dauid). ſ. in locum vbi erant ſepulchra regū in ca-
ſtro mōtis ſyon. (Regnavitq̄ aſa filius eius pro eo). ſ. ſucceſſit
ei in regnū: q̄ forte iſte erat primogenitus abie vel q̄ erat p̄-
cipuus in prudentia et robore et elegit eū abia vt eſſet rex ſicut
elegit roboā ipſum abia quāquā nō eſſet p̄mogenitus. 2. Pa-
ralipo. 13. habuit autē abia filios multos et filias: nam accepit
vxores quattuordecim et procreavit. 22. filios et decēz et ſex fi-
lias. 2. Paralipo. 13.

(In anno ergo.) Hic ponitur ſcōm in quo agitur de regno
aſa cum quo regnauerant ſimul plures reges iſrael: q̄ ipſe re-
gnauit magno tempore. et p̄mo agitur de aſa. ſcōm de ipſis qui
Tertius Regum * Abulēſis m iij

Rñso.

20.6.

Abias an
peccaverit
pugnādo
hieroboā.

Rñso.

+

+

+

+

Mox abie
Obiectio.

Rñso.

+

+

+

De reg aſa.

† regnauerunt cū eo simul in israel ibi. (Nadab vero.) Prima in duas: qz primo ponitur tēpus in quo asa bene se habuit. scūdo tempus in quo a bonitate declinare cepit ibi. (Ascendit quoqz baasa.) Circa primum dicitur. (In anno ergo. 20. hieroboā regis israel regnauit asa rex iuda.) Computatur hic regnum iuda per regnum hieroboā. nam hieroboā & roboā ceperunt simul regnare: & dū regnaret hieroboā in israel regnauit roboā in iuda. & post eū regnauit abia & ambo mortui sunt viuentē hieroboā. tertius autē fuit rex iuda institutus viuentē hieroboā. f. asa. & de isto dicitur hic qz regnare cepit anno. 20. regni hieroboam.

21 De modo cōcordādī diuersas dñationes regum: & an aliqui subiceatur tpa qbus aliq reges male regnauerūt. 26. 7. quomodo pōt stare qz ceperit regnare asa anno. 20. hieroboā. nā abia cepit regnare anno. 18. regni hieroboā. s. in littera & regnauit tribus annis vt patet ibidē. ergo cūqz successerit asa ipsi abie necesse est qz ceperit regnare anno. 2. regni hieroboā. C Ad eidentia huius dicit Nicolaus qz quinqz modis saluantur dissonantie tēporū in sacra scriptura cōputando tempora regum vel principum.

Opio nico.
q. 5. modis
saluat disson
antie tēporū
i scriptura.
1. Modus

Queretur
C Primus modus est per synecdochē qz aliqui accipit pars pro toto sicut dicimus de chō qz tribus diebus iacuit corpus eius in sepulchro. i. partibus trium dierum. & sic dicitur aliqui qz regnauit aliquis rex decē annis & non fuerunt illi anni completi sed erant nouem & dimidiū vel aliquid minus aut plus: & in alio loco scriptura faciet mētionem de illis annis: & qz nō erant decē completi ponet nouem cōpletos: & dicit qz regnauit nouem annis & sic erit dissonantia sed saluat per synecdochē.

Scōs.

C Secundus modus est qz filius regnauit cū pte sicut salomō fuit rex aliquāto tempore viuentē patre supra primo. & illud tēpus regulariter nō cōputatur nisi sub annis regis prioris: ideo cum dicit qz salomō regnauit. 40. annis intelligitur de illis. 40. quos egit in regno mortuo dauid: ideo si interdum diceret scriptura qz regnauit. 1. annis vel. 42. intelligendū erat qz ille vnus vel duo anni transierant de regno eius viuentē dauid.

Tertius.

C Tertius modus est qz aliqui vacauit regnum & tempus vacationis interdū cōputatur sub pcedēti rege & interdū sub sequente. istud maxime apparet in iudiciis inter quos vt cōter erat tempus vacationis: qz vnus nō assumebatur in regem illico vt alius moriebatur sed erat tēpus mediū in quo populus colebat idola & subiciebatur seruituti gentiliū. ideo si inter duos iudices fuissent viginti anni vacationis & sequēs iudex preeffet populo decem annis diceretur qz ille iudicauerat israel. 30. annis addēdo tēpori suo tempus vacationis. interdū autē anni vacationis per se ponunt: & nō coniunguntur tēporibus alicuius iudicis sicut. 18. anni qui habent. Iud. 10. de quibus ibi declaratū est: & ideo in casu dato poterat dici de illo iudice qz preeffet annis. 30. & in alio loco poterat dici qz preeffet annis decē: & sic tolleretur dissonantia per istū modum. s. accipiendo annos suos solum vel annos vacationis eius annis suis.

Quartus.

C Quartus modus est qz interdū contingit qz aligeret a principio regni bene regeret: & postea male se haberet & scriptura interdū cōputat annos illos quibus se bene habuit reliquos omittendo: sic dicit de saule qz ille regnauit annis. 40. qz tamē duobus annis solum bene regnauit ponunt solus duo anni regni eius. s. 1. lib. c. 13. C Quintus modus est per vitiū scriptorū qui interdū nō aspiciunt ad numeros & facilius in hac errant qz in alijs partibus scripture. vult igit saluare Nicolaus istam diuersitatē p pmi modū. s. p synecdochē. C Hec oia bene assignata sunt pter modū qrtū. nā nūquā est verum qz scriptura omittat annos alicuius regis in quibus male se habuit: qz scriptura ponit annos regū & principū ad certificanda tpa: & qz si omittant anni in quibus reges male vixerunt tempora nō certificabuntur: necesse est poni omnes annos qz equaliter necessarii sunt ad certificationē temporū anni qbus reges male vixerunt sicut qbus bene vixerunt. Itē si hoc obseruaret scriptura cum sint quidā reges qui nunquā bene vixerunt in regibus iuda. f. achaz & amō & ioāz nihil poneretur de annis illorū: & tñ ponuntur anni illorū complete. de ioāz p. 2. Paralipo. 21. de achaz sequēti lib. c. 16. de amō. e. lib. c. 21. Itē oēs reges israel incipiendo a hieroboā mali fuerunt semper: ergo nihil deberet poni de tēporibus regni israel: & tamē describunt diligenter oēs anni regum israel in isto libro & sequēti sicut anni regū iuda. nō ergo est verū qz pars annorū in qbus aliquis rex male se habuit subiceat interdū. Cum autē exemplificat de saule. Dm qz non stat: qz illi duo anni qui ponuntur de regno lau-

Scōs.

Tertio.

lis. s. 1. lib. c. 13. nō ponitur tāquā sūma oīs annorū regni sui: sed intelligit qz regnauit duobus annis. i. vsqz ad tempus quo cepit bellū illud cū philistinīs qd habet. e. c. regnauerat saul annis duobus. simile p. de iherosolē filio saulis qui regnauit post saulē. & dicitur pcedēti lib. c. 2. qz regnauit duobus annis sup israel: & tñ ibi probatū est necessario qz regnauerit iherosolē qz septē annis ad minus: & tñ dicit qz regnauit annis duobus. f. vsqz ad tempus quo cepit bellū illud inter domū dauid & domū iherosolē qd habet. e. c. regnauerat iherosolē duobus annis & illi duo fuerant sine bello. deinde reliquū tēpus iherosolē fuit cum bello. nā fuit longa cōcertatio inter domū dauid & domū saul: sive iherosolē pcedēti lib. c. 3. C Nūc autē dicēdū ad ppositū qz abia mortuus est in fine anni. 20. regni hieroboā & tñ fuit institutus in regē asa. & sic fuit in anno. 20. i. in fine. 20. anni. vnde poterat dici qz institutus fuit in regem anno. 20. regni hieroboā vel anno. 21. qz idem est finis. 20. anni & principius. 21. C Nicolaus at aliter soluit istā dissonantiā. s. p synecdochē ita qz abia nō regnauerit tribus annis cōpletis sed duobus & dimidio vel parū vltra duos: cum ipse ceperit regnare in principio 18. anni regni hieroboam necesse erat qz asa inciperet regnare in anno. 20. regni hieroboam. C Sed dñm qz nō stat hoc. sed abias regnauit tribus annis integris & desijt regnare in fine anni. 20. regni hieroboā: & in fine eiusdē anni cepit regnare asa. & p. hoc qz infra dicit qz. 20. anno regni asa cepit regnare nadab filius hieroboā. si tñ asa cepisset regnare anno. 20. regni hieroboā cū hieroboā regnauerit. 22. annis pcedēti. c. manerēt tres anni de regno hieroboā. s. ipse vicesimus annus & duo sequentes: & cōsequenter nadab qui successit regi hieroboā inciperet regnare anno. 3. regis asa: necesse est igit qz in fine. 20. anni qd est principius. 21. ceperit regnare asa & sic regnauit abia tribus annis & nō pōt poni solutio p synecdochē. C Et hoc aut sequitur alius modus ad cōcordādū dissonantias numeroz in scriptura pter modos assignatos a nicolaus. s. qz aliqui scriptura nōiat annū a fine & aliqui a principio: vnde idē est aliqd fieri in anno. 20. i. in fine. 20. anni & in anno. 21. i. in principio. 21. anni: qz in cōtinuis principijs & finis idē sunt. & fin istū modū nūquā pōt esse dissonantia nisi in vno anno vt p. ex pcedēti assignatione. (Et quadraginta vno anno regnauit in hierlm.) Tēpus regni istius fuit multū: ideo viuentē eo multi reges de israel fuerūt vt p. hic. f. hieroboā nadab baasa hela zābri amī achab. & dicit regnasse in hierlm qz ibi erat sedes oīs regū iuda. (Nō mē matris eius maacha filia abisā.) De quolibet rege ponit nomē p. z matris. De pte autē p. qz p. pcedēs erat pater sequētis ideo nomē matris exprimit. Sciēdū qz hic ponit abisālon. & tñ nō est iste abisālon filius dauid qz in hebreo ponitur hic auisālon & in lra nostra p. poni abisālon fin cōsuetudinem latinā. & tñ errore librarioz vitiatum est ex cā supra assignata cū dicebatur de matre regis abie. C Queret quo poterat esse maacha mater asa & vxor abie: qz supra dicit qz maacha filia abisālon erat mater abie & vxor roboaz: & sic eadē erat mater abie & vxor eius: qd est absurdū. C Aliqui respōdēt qz abisālon habuit duas filias quarū qlibet vocabat maacha & vnā illarū habuit in vxorē roboā ex qua genuit abia: reliquā autē suscepit abias in vxorē: & sic habuit in vxorē sororē matris sue. C Sed istud nō stat qz sororē patris aut matris nullus poterat in vxorē accipere Lem. 18. et. 20. S. aliquis dicit qz abia suscepit illā cōtra legē qz fuit faciebāt aliqua pctā: ita istud facere potuit. S. dñm videt qz nō stat qz nunquā aliqz d. cōcedere id qd est incōueniēs fin qd vel simpliciter nisi cogat ad illud: & tñ hic possumus aliter respōdere & bene: ideo non debemus cōcedere qz sumpsit vxorē s. legem. C S. dñm qz erat multi viri vocati abisālon sicut nūc multi sunt eiusdē nois: & inter illos erat saltē duo habētes filias que vocabant maacha: & vnā illaz accepit in vxorē ipse roboā & aliā accepit filius eius abia. (Et fecit asa rectū ante cōspectū dñi sicut dauid p. eius.) f. fecit id qd placebat deo seruādo legē sicut seruabat dauid p. suis: & vocat pater suus. i. abayus vel tritatus. nā nō erat pater eius immediatus: qz inter ipsum & dauid erat qrtuor gñationes. f. dauid genuit salomō. salomō genuit roboā. roboā genuit abia. abias genuit asa. (Et abstulit effeminatos de terra.) Vocant effeminati viri q cognoscūt vt femine sodomitice & vt dictū fuit pcedēti. c. in tēpore roboā & abie erāt in terra iude publica lupanaria viroz qui vocant ephebi. i. pueri non barbati: istos oēs abstulit asa de terra occidēdo illos & sub pena mortis interdico talia fieri: vnde tēpore eius nō fuerunt. (Purgauitqz vniuersas sordes idolorū que fecerāt p. es eius) f. abstulit

3
Asa quo
anno re
gni hier
oboam
cepit re
gnare.
Opio ni
co.

Lōfuta.

Rū. auc.

26. 8.

21

Maacha
an
fuerit
mā asa.
1. Opio.

Lōfuta.

Aliaopi.

†

†

†

.f. abstulit oia idola que erant in terra iuda que facta fuerat tē poze patruz suoz regū iuda. vocatur. n. idola sordes ad magnā detestationē vt hoies fugiant illa sicut sordes ⁊ res fetidas: sic p3 Deut. 7. f. nec inferes quippiā ex idolo in domū tuā ne fias anathema sicut ⁊ illud est: qñ spurcissā detestaberis ⁊ velut in quinentum ac sordes abominationi habebis: q3 anathema est. Queretur qui fuerunt isti p3es asa qui fecerūt idola.

Respondendum q3 vocant patres oēs maiores vt aui p aui atani tritani: ⁊ sic de ceteris ascendendo: isti. n. fecerant idola: ⁊ intelligitur istud de regibus quibus ipse successit in qbus primus fuit saul h3 ipse nō fuit pater in progenie asa: etiā nō fecit aliqua idola: q3 toto tēpoze suo fuit ppheta samuel quē populus timebat ⁊ ipse laul ⁊ nō ausus fuisset facere idola. fuit autē postea dauid qui fuit pater pgenie asa: ⁊ tñ iste nō fecit idola sed fuit vir maxime deicola augmētās cultū dei. Post istū fuit salomō qui fecit idola ⁊ tēpla p vxoribus suis: ⁊ cōstituit illa ad dexterā partē montis oliueti. s. i. r. Post istum fuit roboā in cuius tēpōzibus terra iuda repleta est idolis ⁊ altaribus in omni colle ⁊ lūco ⁊ sub omni arboze frondosa pcedēti. c. Post istum fuit abia qui etiā idola coluit ⁊ fecit multiplicādo ea que facta erant tēpoze p3is sui de quo supra dicit q3 ambulauit in vijs patris sui: ⁊ fuit valde malus intātum q3 deus percussit eum ⁊ mortuus est. 2. Paralipo. 13. idola autē que isti fecerāt ⁊ altaria ⁊ templa succidit ⁊ destruxit asa lucos in qbus erant succidit ⁊ cremauit ⁊ ipla altaria ⁊ tēpla ad solū diruit ⁊ cōtaminauit: ⁊ forte sparsit ossa mortuorū in locis illis vt essent imūda sicut fecit iofias super altaria idolorū seq. lib. c. 23. Queretur vltorius que sordes idolorū fuerūt quas abstulit asa. Cū dicit q3 idola ⁊ oia que directe vel indirecte pertinet ad idola vocantur sordes: ideo altaria q3 facta sunt ad colendum idola ⁊ luci ⁊ arbozes frondose sub quibus colebant ⁊ tēpla in quibus erant: ⁊ oia vasa ministracionis eorū vocant sordes: ⁊ oia ista destruxit asa. sic p3. 2. Paralip. 14. f. subuertit altaria peregrini cultus ⁊ excelsa ⁊ cōfregit statuas lucosq3 succidit ⁊ abstulit ex cūctis tribubus iuda aras ⁊ phana. Sed obijcietur q3 nō abstulerit asa oēs sordes idolorū. nā iofias rex qui fuit post ipsum abstulit oēs sordes sequēti lib. c. 23. ergo nō abstulit eas asa. Cū dicit q3 asa abstulit oēs sordes idolorū que fuerant a patribus suis facte: ⁊ in diebus suis nō mansit aliquid pertinens ad idolatriā i terra. post ipsū autē fuerūt multi reges iuda mali q3 repleuerūt terrā idolis: ⁊ idola ista abstulit ezechias rex q3 fuit deicola nimis seq. lib. c. 18. post illū etiā fuerūt reges nimis idolatre. f. manasses ⁊ amō ⁊ repleuerūt terrā idolis: ⁊ ipsum templū oñi lequē. lib. c. 2. idola autē ab istis facta ⁊ qcquid aliud supererat destruxit iofias. eo. lib. c. 23. Sed adhuc obijcietur q3 asa nō destruxerit oēm idolatriā que erat in tempore suo: nā in tēpoze suo erat serpens eneus quē fecerat moyses ⁊ colebant illū filij israel offerentes incēsum sequē. lib. c. 18. ⁊ illū serpentē cōtruiit ezechias cū dicit ibidē. cōfregitq3 serpentem ereū quē fecerat moyses siquide3 vsq3 ad illud tēpus filij israel adolebāt ei incēsum. Respondendum q3 serpens eneus erat tēpoze asa cū3 factus fuisset a moyse ⁊ durauit vsq3 ad ezechia. Iste autē serpens nō erat factus ad idolatriā sed ad sanitatē israelitarū ⁊ deus iusserat illū fieri. Nūeri. 21. ideo nō debebat de feri sine causa sed potius manere debebat ad memoriā sanitatis p3ite israelitis: vt sic ipse deo gratias referret. Tēpoze autē ezechie iste serpens erat valde scādolosus q3 populus colebat illū tanquā deū offerēs ei incēsum sequēti lib. 18. c. ideo debuit destrui vt subtraheret populo occasio peccadi. Tēpoze autē asa populus nō colebat serpentē: ⁊ sic nō erat scādolosus. ideo nō debebat de feri: q3 nō pertinebat ad idolatriā: ⁊ sic quāquā nō nō cōfregit serpentē abstulit oēs sordes idolorū de terra. Sed obijcietur q3 iste serpens coleretur ab israelitis tempore asa q3 sequēti lib. c. 18. dicitur q3 vsq3 ad illud tēpus filij israel colebant incēsum illi serpenti. f. vsq3 ad tempus quo cōfregit illū ezechias. Respondendum q3 h3 vsq3 ad tempus ezechie coleretur serpens nō lequit q3 tēpoze asa coleretur: q3 nō cōstat quo tēpoze cepit cultura illius serpentis. nisi forte dicat q3 lra illa intelligit q3 ex tempore quo factus est vsq3 ad tēpus ezechie semper coleretur. ⁊ istud falsum est: q3 manifestū est q3 tēpoze moyse israelite nūquā coluerūt idola nisi cū3 eo absente in petitione legis fecerūt vitulum aureū Exod. 32. ⁊ iterū cū mulieres moabitari ⁊ madianitari induxerunt israelitas ad sacrificandum idolis vt potirent eorū amplexibus cōsilio balaā. Nūeri. 25. ⁊ pro hīs onabus vicibus quāquā fuerit pcatū momētaneum. f. durās paucis diebus tñ deus magnas penas intulit: vt p3 ibidē

ergo a fortiori si ex tēpoze quo fabricatus est serpens coluissent ipsum israelite maior pena infligeretur eis: sed nulla inflicta est ergo nō coluerūt eū tñc. Item p3 q3 tempore dauid adhuc nō colebatur: q3 tempore suo nulla fuit idolatria in israel cū esset vir valde deicola: ⁊ si vidisset q3 aliqui colebant serpentē cōfregisset illum. ita videtur dicēdū q3 tempore asa nō colebatur ad huc: ideo nō habuit aliq3 motiū ad cōfringendū illum s3 postea aliquāto tempore ante ezechia cū vigeret atq3 increbesceret quotidie idolatria deuentū est ad hoc vt israelite offerret incēsum serpentē: ⁊ q3 tempore ezechie istud nimis inualuerat cōfregit serpentē. Sed adhuc obijcietur q3 nō purgauerit oēs sordes idolorū asa: q3 salomon edificauerat tēpla dijs vxorum inarū in monte oliueti ad dexterā partē eius. illa tñ nō destruxit asa: sed postea iofias destruxit sequēti lib. c. 23. Respondendum q3 de oibus sordibus idolorū nihil reliquit asa in terra nisi templa edificata a salomone pro vxoribus: ideo scriptura expresse ponit de illis templis infra cū dicit. excelsa autē nō abstulit. ⁊ vocantur illa templa excelsa eo q3 facta erant in loco excelso. f. in monte oliueti sequēti lib. c. 23. ⁊ supra. 11. Insuper ⁊ maacham matrē suā amouit ne esset princeps in sacris priapi. i. fecit asa q3 mater sua maacha nō esset princeps in lacris priapi sicut cōiueuerat esse.

Quis erat iste priapus de quo hic dicitur ⁊ que sacrificia fiebant ei.

Queretur quis erat iste priapus ⁊ que sacrificia ei fiebant. Respondendum q3 priapus erat quidam deus gentilium turpissimus quidē oium deorū. fuit autē iste iuuenis in insula que vocatur bellepōtus circa troiā in cōfinibus europē ⁊ asiē qui magnitudine mēbri virilis oēs homines intātum excessit vt admirandū esset: ppter q3 de insula bellepōto exilio traditus (vt ferunt) venit in greciā ibiq3 post mortem inter ceteros deos insane gentilitatis ppter hanc insolitam magnitudinē honore magno cultus est: ⁊ altaria atq3 sacerdotēs ⁊ templa ei tradita sunt. huic. n. imago turpissima fiebat. f. habēs genitale virile insolite magnitudinis patēs populo. sacerdotes autē faciebant huic sacrificia turpissima nā imolabant ei asinos. cuius causam ponit ovidius pmo fastoz dicens q3 priapus iussit sibi imolari asinos in vindictā offēse quā ab asinis suscepit. f. q3 cū priapus in nympharū amorē exardesceret easq3 qñ opportunitate captata semel lopoze grauatas inuenisset propinquūq3 esset vt iā priapus suo potiretur amorē: asinus magno clamore intonuit nymphasq3 expergefaciēs fugere cōpulit: ⁊ sic ipse que iā manibus priapi tenebant euaserūt. nullā autē vnquā maiorem iniuriā priapus sibi factā credidit: eāq3 indelebilem aio tenēs destinauit de asinis cōtinuā ⁊ nunquā explendā capere vltionē: ⁊ ob hoc iussit asinos sibi imolari. Expletis autē sacrificijs turpissimus sacerdos genitalia nuda toti populo ostendebat: ⁊ hoc qñ salubri precepto cōmoniti ad vacandū libidini tendebant. eratq3 ista lex sacrozum priapi q3 cum muli viri ⁊ femine astarent nullus sibi certā vendicaret sed ei quā prius quisq3 caperet misceretur. soluebatur autē hic ois honestas ois legis: seueritas ois coniugalīs: fides tota: certitudo prolis nouissimeq3 efficiebantur homines degeneres ⁊ aborigines. nulla igitur maior insania inter gētiles fuit: q3 tñ ista sacra priapi libidini laxabant habenas cui rude illud seculum oino inbiabat tāquā veri boni ignarū sacra ista libētissime susceperunt: ita vt vix aliquis deus esset inter gētiles cui tātus honor ⁊ tā vniuersaliter prestaretur. ⁊ nō solum ista labe gētilium nationes infecit sed etiā turbauit populos hebreorū: q3 etiā ipse omni libidini pni erant. ⁊ sic colebat inter hebreos priapus eratq3 in sacris eius princeps mater regis. f. maacha. Erat autē iste principatus q3 forte ipsa principalis erat inter feminas illas que turpissime libidini post sacra priapi vacabant: ⁊ ipsa quoq3 eandē patiebatur libidinē. rex autē istud erubescēs amouit eā ⁊ tali turpitudine: vel forte q3 honestius est ipsa se debet tanquā princeps ⁊ iudex in sacris priapi. f. q3 si ozirentur aliqua scandala ppter incertam libidinem que erat post sacra priapi: ipsa iudicabat componens inter partes iuxta sceleratissimas leges sacrozū priapi. vel forte ipsa pbebat ea que necessaria erant ad imolandum priapo: ⁊ ob hoc princeps dicebatur. rex autē oēm hanc turpitudinem ⁊ superstitionē abstulit: ideo cōfracto priapo ⁊ tēplis ⁊ altaribus eius nō poterat manere maacha princeps sacrozū priapi: q3 iam nulla sacra ei impendebantur. (In lūco eius quē consecrauerat). f. maacha mater regis habebat quēdam lucum. f. quēdam locum multarū arborum condensarū qui ppter ramositate obicurus erat. i. non

Tertius Regum * Abulēsis m iij

Obiectio.

Risio.

†

2

Uide spurcitas gētilium.

Ut in. c. 8 gēs agloz.

3

Mater asa erat pnceps in sacris priapi: ⁊ ab eo amota fuit.

†

Qō. 9

3

P3esasa

q3 fecerūt

idola sue

rūt oēsre

ges qbus

successit.

Rerpim

idolatra.

Scōs.

Tertius.

Qō.

10.

2

Que sor-

des ido-

lorū sunt

q3 abstu-

lit asa.

Obiectō

Risio.

Obiectō

Risio.

Obiectō

Risio.

Opio phoz
coitu nō ēē
verecūdabi
le.

patens radijs solis. hunc locum consecraverat maacha priapo
et posuerat ibi altare: quia iste erat locus convenientissimus sacri
ficijs priapi cum in locis illis ymbrosis libidini vacaretur acco-
mode. (Subvertitque specum eius.) Specus erat quedam vo-
mus subterranea obscura: et ista erat apud lucum in qua ingre-
diebantur plurimi de cultoribus priapi ad explendam libidinem
sine rubore. nam huiusmodi aliam humanam verecundiam et le-
gum honestatem et rationis ordinem isti fedissimi cultores pri-
pi pervertissent: verecundiam tamen naturalem. scilicet ne unus alio
vidente femine miscere superare non potuerunt. fuit. n. hec ma-
xima pena: et prima quam experti sunt prothoplausti. nam illico ut
peccaverunt exarierunt in membris illis: et ob hoc erubuerunt
et fecerunt sibi perizoniata et solum contexerunt partes illas ut
colligatur. Sen. 3. Et quo apparet quod in illis solis partibus eru-
buerunt. nam nihil aliud in corpore nostro pudendum est. Cuius
runt tamen quidam philosophi imo potius infani sequentes dio-
genem auctorem qui hanc verecundiam superare conati sunt
arguentes quasi quadam ratione naturali. scilicet omne quod honestum
est sine verecundia fieri potest cum verecundia secundum Aristotilem. 4.
ethicorum solum fit de turpi commissio: coitus tamen coniugalium ho-
nestus est: ideo non est turpe nec verecundabile illud publice fieri.
ideo isti philosophi huius extraneas feminas non cognoscebant: quia
inhonestum erat: coniuges tamen suas in publico cognoscebant:
immo ut persuaderent hanc opinionem ceteris quasi ostendentes
se licite agere in magnis congregationibus virorum et mulie-
rum subito cum viris suis miscebantur. alii autem detestantes
eos pluresque beluas lapides et lucum iaciebant in eos tanquam in
hostes humane verecundie. ipsi vero hec fugientes clausas ser-
reas secum ferre soliti erant ut insurgerent in eos qui illis pub-
licum concubium coniugalem interdicerent. isti autem philo-
sophi cinici. i. canini dicti sunt. scilicet quia in eis nulla maior quam in ca-
nibus verecundia foret: cum etiam canes publice misceantur de
his Aug. 14. de civitate dei. Hec autem positio imo infantia bre-
vi tempore tanquam humane nature contraria abolita est. nec etiam
erat conveniens argumentatio istorum quia id quod honestum est pu-
blice fieri potest eo quod verecundie nullius est. scilicet quia nos non debe-
mus de illo erubescere cum sit in potestate nostra non erubescere vel
non erubescere. istud tamen tale est de quo non est in potestate
nostra quod non erubescamus: quia tota naturalis inclinatio in con-
trarium est: ideo huiusmodi sit erubescendum de illo est. nam con-
tra naturam agi infandum semper est. ideo dicit Tullius et re-
fert illud Aug. 14. de civitate dei quod omne honestum in luce col-
locari vult. solus autem concubitus coniugalium est qui cum hone-
stus sit sciri quidem vult: videri autem minime. Fecerant igitur
sibi omnes gentes pro sacris priapi loca tenebrosa. scilicet domos sub
terraneas vel lucos nimis opacos. utrumque autem habebant be-
brei cultores priapi quorum princeps erat maacha. (Et confre-
git simulacrum turpissimum.) scilicet simulacrum priapi. (Et co-
bussit in torrente cedron.) Non est intelligendum quod comburere
tur in torrente quia in aqua nihil potest comburi: cum potius ipsa
repugnet combustioni. sed combustum est apud torrentem et po-
stea pulveres illius idoli proiecti sunt in torrentem cedron ut
non maneret aliquid saltem de pulveribus illis quod conservare
tur ab idolatris: vel forte combustum fuit ibi idolum apud tor-
rentem cedron quia locus ille reputabatur imundus: et cum ido-
lum esset immundum cremari debebat in loco imundo et po-
stea forte spargeretur pulvis super loca immunda ut super se-
pulchra mortuorum. sic fecit iosias de idolis que erant in templo
secundum libro. c. 23. scilicet effertur lucum de domo domini foras
hierusalem in conuallem cedron et combussit eum ibi: et redegit
in pulverem et proiecit super sepulchra vulgi. est autem iste torrens
cedron circa portam hierusalem iuxta hortos in circuitu urbis.
istum torrentem transiit Christus quando introiit in hortum cum
discipulis suis. Jo. 18. apud hunc etiam stetit david expectando
omnes viros suos quando exibat profugus de hierusalem a sa-
cie absolonis precedenti libro. c. 15. Queretur quare vo-
catur simulacrum priapi turpissimum. Respondendum quod
potest vocari turpissimum quia turpia sacrificia ei fiebant. scilicet im-
molando asinos ut ait Quidius primo pastorum. vel quia sacer-
dos turpem cerimoniam in sacrificijs faciebat. scilicet quod toti popu-
lo verenda nuda ostendebat: vel quia expletis sacrificijs turpis-
sima opera sequebantur. scilicet quod esset libido effrenata contra legem
matrimonij et cuiuscumque cognationis iura. vel verius vocatur
simulacrum turpissimum quia in turpi effigie pingebatur et fie-
bat statua eius. nam fiebat ei genitale membrum insolite ma-
gnitudinis extentum ut populo pateret: nihilque turpitudini-

bus deesset. nulla autem alicuius gentilis dei turpius effigies
fuit. erat etiam tota effigies priapi rubra. ut ait horatius nec im-
merito: quia color libidini magis quam ceteri convenit eo quod ru-
bor attestatur sanguinem: sanguis autem abundantia libidini
conata est. Sciendum autem quod multi inter gentiles irride-
tes sacra priapi formabant priapum rubentem cum turpi effi-
gie sua ponebantque illum super ficeta vel super alias arbores
ad terrendum volucres sicut fieri solet in hortis. de hoc horati-
us in sermonibus. (Excelsa autem non abstulit.) i. quamquam
abstulerit omnem idolatriam: tamen non abstulit templa vel
altaria excelsorum. Queretur quomodo dicitur hic quod non
abstulit asa excelsa: quia. 2. Paralipo. 14. dicitur quod subvertit
asa altaria peregrini cultus et excelsa et confregit statuas. Re-
spondendum quod excelsa vocantur altaria que fiebant in colli-
bus et subter arbores frondosas et in locis opacis. vocantur
autem excelsa propter locorum celsitudinem in quibus fiebant.
ista autem erant duplicia: quia quedam facta fuerunt a salomo-
ne: scilicet templa. quedam pro idolis virorum suorum ut pa-
tet supra. 1. 1. illa facta sunt in dextra parte montis oliveti. e.
c. 2. sequenti libro. c. 23. Alia autem erant excelsa que facta fue-
rant a popularibus. nam quilibet faciebat altare ubi vellet et
deo cui vellet derelicta semel lege dei. faciebant etiam reges al-
taria et lucos: scilicet roboam et abia in quibus ipsi et populus
colebant idola. prima excelsa istarum: scilicet que fecerat salo-
mon non destruxit asa sed manserunt usque ad tempus iosie: ip-
se autem destruxit illa ut patet sequenti libro. c. 23. scilicet ex-
celsa quoque que erant in hierusalem ad dextram partem mon-
tis offensionis que edificaverat salomon 22. Alia erant excelsa
que fecerat populus et reges: scilicet roboam et abia destruxit
asa. ista distinctio patet. 2. Paralipo. 14. iuncto. 15. nam in
14. dicitur quod asa subvertit altaria peregrini cultus et excelsa. et
in 15. dicitur quod destruxit idola: et sequitur. excelsa autem dere-
lictas sunt in israel: sic oportet distinguere de excelsis: non autem
manserunt alia excelsa nisi templa fabricata a salomone: ideo
illa destruxit postea iosias.

Queretur quare asa non destruxit templa que salomon fecerat dijs viro-
rum suorum: et an peccavit in hoc. Questio. 14.

Queretur ulterius quare asa non destruxit templa
que fecerat salomon idolis virorum suorum.

Aliquis dicit quod istud fuit propter honorem salomonis quia
fuit rex maxime honoratus in toto israel. Sed istud non stat:
quia si asa attendisset ad honorem salomonis etiam attendisset
ad honorem roboam et abie regum iuda predecessorum suo-
rum: et tamen dicitur supra quod purgavit universas fordes ido-
lorum que fecerant patres sui. Item si ad honorem alicuius
attendisset asa maxime attendisset ad honorem patris sui abie:
quia magis ei tenebatur quam auro et proano: scilicet roboam et
salomoni: et tamen etiam idola facta per abiam patrem suum
destruxit. ergo etiam destrueret idola facta per salomonem.
Item asa purgabat idolatriam de terra ut placeret deo: ideo
non attenderet ad honorem alicuius per quem derogaretur ho-
nori diuino sicut dicit apostolus ad gala. si hominibus place-
rem servus christi non essem quia deus destruit ossa eorum qui
hominibus placere desiderant. Sed dicendum est quod non
destruxit asa ista templa: eo quod videbatur quedam ratio oluer
sitatis inter ista et alia templa. nam cetera templa et altaria facta
ab alijs regibus et popularibus erant facta ad colendum ido-
la: et ibi israelite colebant illa. ut ergo non colerent ultra ido-
la debebant omnia hec destrui. Templa autem salomonis non
fuerant facta ut israelite colerent ibi idola: sed pro viris
salomonis: et erant pro dijs gentium de quibus erant iste semi-
ne: scilicet pro ashtarthen dea sidoniorum et pro chamos idolo
moab et pro moloch sive melchom deo amonitarum. 2. 1. et se-
quenti libro. c. 23. israelite autem non colebant ista idola sed
alia: ideo non introibant in illa templa ad idolatrandum. unde
de illa modicam occasionem prestabant israelitis ad idolatran-
dum nisi in quantum videntes illa sciebant idola esse in terra
sua et quantum ad hoc offendebantur: et quia templa ista erant
in monte oliveti vocatur mons ille mons offensionis. sequen-
ti libro. c. 23. et ob hoc asa videns modicam offensionem vel
quasi nullam prestari populo cum subvertisset omnia alia al-
taria et templa idolorum non subvertit. ista eadem fuit causa
in rege Ezechia quia quamquam esset rex valde bonus et de-
struxerit omnem idolatriam diligenter: tamen non subvertit
ista templa sequenti lib. c. 18. sed iosias postea illa destruxit. e.
lib. c. 23. Queretur ulterius an peccaverit asa non destruen-
do ista

Qd.
13.
Alia qd
cella de-
struxerit
et qd.

21

1. Opio.
Lofia.
Pao.

Scdo.

Tertio.

Rn. auc.

Templa
lo. ad qd
fuerit

Qd.

15.

Qd. 12

Simulachrum
papi qrevo
cet turpissi-
mum.

21
Argu. I.

Scō.

Tertio.

Nō pec-
cauit afa
nō destru-
endo tē-
pla salo.

Nō pec-
cabat afa
nō destru-
endo tē-
pla.

Ad. i. rō
nē i pnc.

Ad scō.

Ad tū.

do ista templa que fecerat salomon. Aliquis dicit q sic qz
deus iusserat q quandocunq notuz esset in aliqua ciuitate eē
idolatrias: siue multi eēnt siue vnus debebat occidi: sed nūc no-
tum erat esse altaria pinentia ad idola in terra iuda: ergo afa
tenebatur illa destruere ex officio suo qz rex erat. Item pz
hoc qz si non esset peccatum pmittere idolatrias in terra nō cu-
rasset iosias destruere templa ista: tamen destruxit illa z deus
valde placatus est: ergo peccatum erat omittere illa. Item
quicunq aliquis rex bonus erat in iuda z narrat bona eius
opa dicitur in fine: verū tamen excelsa non abstulit. z dicit hoc
quasi improprium: ergo peccatum quoddam erat non aufer-
re illa. In cōtrariū videtur q non peccauerit qz dicitur. j.
q cor afa pfectum erat cum domino: tamen non poterat esse
perfectum si peccaret non delendo idolatrias: ergo non pecca-
bat. Item de rege ezechia pz qui fuit optimus: intantum q de
eo dē sequen. lib. c. 18. itaqz in posterum non fuit similis ei de
cunctis regibus iuda nec in hijs qui ante eum fuerunt: tñ eze-
chias cum destruxisset reliquam idolatriam non destruxit ex-
celsa que edificauerat salomon: ergo non erat peccatum nō de-
struere illa. Respondendū q pceptum erat destrui omne
idolatriam z occidi omnes idolatras Deutero. 13. et. 17. z si
pceptus erat q are idolorū quas fecerant chananei qui fuerāt
in terra ante introitum israelitarum destruerent Deutero. 7. z
Josue. 2. z Judi. 2. a fortiori ipsa altaria z idola que faceret
israelite destruenda erant: qz magis abominabilia erat q altaria
que fecerant gentiles: qz magis illicitū erat israelitis facere ido-
la q gentilibus: hoc apparet qz si in aliqua ciuitate israel cole-
rentur idola a gentilibus: postq caperetur ciuitas ab israelitis
solum debebant destrui altaria z occidi habitatores: tamen
nō debebat destrui ciuitas. si vero israelite publice coleret ido-
la in aliqua ciuitate non solum ipsi occidendi erāt: sed etiam to-
ta ciuitas cremanda z pecora z iumenta z paruuli z quicquid
in ybe erat z muri diruendi erant ad solum: vt iam non ma-
neret ibi locus habitadi sed tumulus eternus Deutero. 13. ido-
la ergo z templa facta a quibuscunq israelitis destruenda erāt:
z peccatum quicunq habentes pntem si ea non destruerent.
In idolis tñ z templis salomonis erat specialis ratio vt supra
declaratum est. f. qz non videbantur causare aliqd scandalū:
ideo afa z ezechias tanq non habentes conscientiam mali de
templis istis reliquerunt ea intacta. Postea autē iosias vidēs
q aliquale scandalum sequebatur israelitis ex templis illis di-
ruit illa vt nihil omnino de idolatria maneret in terra. qz tamē
isti duo reges boni. f. afa z ezechias nō peccauerunt destru-
endo illa pz. nam de afa dicitur hic q excelsa non abstulit z vt
aliquis non intelligeret q ex hoc peccabat subditur in littera:
verū tamen cor afa perfectum erat cum domino deo suo omni-
bus diebus. q. d. dato q non deleuerit excelsa cor suum perfe-
ctum erat: non tamen dicitur cor perfectū illius qui aliquo mo-
do sequitur idolatriam vel fauet illi: sed toto corde debet eam
expugnare: nam vt dictum fuit supra h non requiraf innocen-
tia oimoda ad hoc q dicatur cor alicuius perfectū cum deo: tñ
requiritur q nullo modo peccaret in idolatria directe vel in-
directe. De ezechia pz sequen. lib. c. 18. vbi dicitur q in omni-
bus diebus suis nunq recessit a domino: si tamen teneretur
destruere illa idola salomonis z nō destruxisset recessisset a do-
mino: ergo non tenebatur z consequenter non peccabat nō de-
struendo. Item pz hoc magis Ecclesiastici. 4.9. cū dicitur pter
oauid z ezechiam z iosiam omnes reges peccati cōmiserunt:
ergo videtur q ezechias saltem nullo modo peccauit: z tñ ipse
dereliquit templa facta a salomone idolis: ergo etiam afa non
destruendo illa non peccauit. Ad primam rationem in con-
trarium dicendum q pceptum illud traditum erat de omni q
proprie pertinebat ad idolatriam per quod cultus dei perturba-
batur: tēpla autem facta a salomone non erāt huiusmodi: ergo
non apparebat directe an caderent sub isto pcepto: z ppter du-
bitū non peccabant afa z ezechias. Ad scōm dicit pōt duplici-
ter vno modo q h tempore ezechie z afa non appareret illa tē-
pla salomonis scandalosa populo: tñ apparuerūt postea tempo-
re iosie. f. qz forte populus colebat idola in illis: vnde vocatur
mons offensionis mons oliueti in quo erant ista tēpla tempo-
re iosie sequen. lib. c. 23. z non vocatur mons offensionis tem-
pore aliorū regum. Aliter pōt dici q iosias destruxit tēpla illa
nō ex necessitate sed ex superogatione: sicut boni viri interdū
faciunt quedam opera bona que etiam si omitterent non pec-
carent: z tamen faciunt illa ad magis merendū. sed primū ve-
rius est. Ad tertium dicendū q excelsa sunt duplicia. f. que-

dam facta a salomone z alia facta ab alijs regibus z a populo.
De primis non ponitur tanq vituperium regum q non abstul-
erint illa. de secundis autē sic. Ratio autē diuersitatis supra po-
sita est. qz autem non sit vituperium non abstulisse excelsa sa-
lomonis patet hic: quia cum dicatur excelsa non abstulit se-
quitur. verū tamen cor eius perfectum erat cum domino
deo suo: ergo nihil de laude afa detrahit non destruxisse excel-
sa salomonis.

Ad poterat afa z an tenebatur occidere matrem suam qz erat
princeps in sacrificijs pzapi. Questio. 16.

Queretur vterius an poterat z an tenebatur afa oc-
cidere matrem suam maacha: qz princeps
erat in sacris pzapi. Aliquis dicit q sic qz deus dederat re-
gulam generalem de omnibus idolatris q occiderentur: z p-
tinebat executio ad afa tempore suo: qz rex erat. ergo indifferē-
ter tenebatur quoscunq occidere. Item non debebat dici q
ex hoc q mater erat non debebat occidi: qz quicunq persona
esset quāticunq cōiuncta cognatione non debebamus parce-
re ei. sic pz Deuter. 13. f. si tibi voluerit persuadere frater tuus
filius matris tue: aut filius tuus vel filia tua vel vxor que in fi-
nu tuo est z c. ibi sequitur q quemlibet istoz debemus occi-
dere si nos ad idolatriam sollicitaret: ergo afa poterat z debe-
bat matrem suam occidere. Respondendum q non teneba-
tur afa occidere matrem suam propter cultum idolorum: qz si
teneretur non posset ipse remittere penam z remittendo pecca-
ret. z tamen non peccauit fauendo alicui idolatre: cum dicatur
q cor eius erat perfectum cum domino: ergo non tenebat oc-
cidere matrem: sed egit afa ad qd tenebatur. scilicet tollere omnem
idolatriā z prohibere matri sue ne esset princeps in sacris pzapi:
z si forte ipsa repugnaret tenebatur ea vinculare vel alio po-
nere in custodia: ita vt non posset vacare cultui idolorū scanda-
lizando alios: occidere tamē ipsa non tenebatur: qz contra na-
turam est auctorem vite nostre occidere. f. vt id nos ei subtra-
hamus qd ipse nobis presinit. f. vitā: ideo pro nullo crimine
quāticunq graui licz filio occidere patrem vel matrem: naz nō
licet filio deistere a benefaciendo patri z mri i necessarijs etia:
si sceleratissimi sint: dū tamen cōiunctio eorum non sit nobis ad
mortē vel ad grauissimū malū vt pz aristotelez. 8. et bicoz. 6.
vlt. a fortiori ergo pro multo crimine licebit filio occidere pa-
trem vel matrem. Et etiam iura non possunt eum obligare
ad hoc rationabiliter: qz ius rationabile est: ideo nunq obliga-
bit contra naturalem pietatē. z sic dato q filius sit iudex z pa-
ter deliquerit in legem capitaliter non tenebitur eum occidere
nec tradere alicui occidendū: sed per alium iudicem causa il-
lius ventilari z diffiniri deberet: vel potius iste deberet renun-
ciare iudicature vt non offenderet legem publicam z non oc-
cideret patrem. Ad primā rationem in contrarium dicen-
dum q h generaliter iubeat q occiderentur omnes idolatre i
telligebat p iudices illos q legitime z non agendo contra na-
turale debitum z ordinem poterant istud exequi: sed filius cō-
tra patrem ad causam capitalem non est conueniens iudex: iō
non teneretur occidere patrem sed prouidere aliter sicut proui-
dit afa. f. quia abstulit crimen idolatrie matri sue faciendo ne
vltra esset princeps in sacris pzapi z remittendo penam cum
non posset licite inferre illa. Ad secundum dicendum du-
pliciter. vno modo q illud non intelligitur de omnibus idola-
tris: sed solum de illis qui sollicitant alios vt perducant eos ad
cultum idolatrie: nam sic dicitur ibi. si tibi voluerit persuade-
re frater tuus z c. est autem longe maius peccatū q aliquis co-
netur subvertere alios ad idolatriam qz q ipse idola colat
nemine sollicitando: ideo rationabile fuit q daretur pena gra-
uior in primo qz in secundo modo. Et istud est q etiam cogna-
ti in gradibus propinquissimis tenerentur capitaliter agere
contra cognatos suos: in secundo autem casu non iubetur hoc:
sed solum dicitur q occidantur idolatre z non dicitur a qui-
bus: mater tamen afa non sollicitabat ipsum ad colendum ido-
la: sed solum ipsa erat princeps in sacris pzapi: ergo non tene-
batur ipse occidere eaz. Aliter etiam dicendum est q dato
q mater afa sollicitaret eum ad colendum idola non tenebatur
occidere ipsam nam Deutero. 13. vbi ponitur hoc solum et pzapi-
mitur de filio z filia fratre sorore vxore amico. De patre tamē
z matre non exprimitur ergo videtur q lex non se extendat ad
illos. maxime quia leges penales restringēde sunt. Cs ali-
quis obiciet q pater z mater possent occidi per legem illām:
qz ponuntur illi gradus ibi ad signandum q dato q aliquis
maximo amore teneatur ad alium debet ipsum occidere vel

21

Argu. q. i.

Scō.

Kñ. q. nō.
*De h viō
latissime au-
ctore Deu.
13. c. q. 3.
cū ibi alle.

*Et h orit
qō. f. an pō
possit pē-
per aut sta-
tū q fili?
scies bēsim
occultā pa-
tris teneat
eū accusaf
d h vlt salte
denunciare.
Solo colli-
git ex deis
auctoris h
z Mat. 18
c. q. 9. 7. ad
12. et. q. 98
z. 99. et. 19
c. q. 209. in
fin. et. 210.
z lati den.
13. c. q. 3.
cū ibi alle-
gatis i apo-
stilla tali fi-
gno z et
ex ocis An-
char. i. c. i. fi
dei fauorez
d here. i. 6.
z ex. s. tho.
quol. 1. ar.
15. et. 16. z
scōa scōe.
q. 70. ar. 1.
ad scō. Et
Egi. ro. i. d
struc. super
quol. ar. 3.
ad. 1. rōez
z ad scō. 3.
z. 1. rō. 10.
Nūq licz fi-
lio occider
mrem aut
prem.
Obiectio

Scdo.

Rñ. ad. p^m.

accusare ad mortem si persuaserit ei ad idolatriam: sed maior amore feruntur patres et matres ad filios naturaliter quod filii ad patres et matres ut probat Aristoteles. 8. ethicoz. ergo si pater tenetur occidere filium vel filia in casu isto: a fortiori tenebitur filius occidere patrem vel matrem. C^o Itē qd ali quis occidat alium videtur esse tantomagis contra naturalem inclinationē quanto maiori et propinquiori consanguinitate ei coniunctus est: sed pater est magis cognatus filii quam filius patris: quod ut dicit Aristoteles. 8. ethico. magis coappropinquatur quo ad quod generanti facienti. i. magis appropinquatur pater filio quam filius patri et satis apparet ibi cā naturalis huius: ergo quando pater occidit filium magis agit contra iura consanguinitatis quam quando filius occidit patrem: sed licet patri occidere filium in casu dato: ergo licebit a fortiori filio occidere patrem. C^o Respondendum qd nō licet filio occidere patrem vel matrem: quia filius magis tenetur patri vel matri in imenium quam pater filio: nam filius tenetur honorare patrem. 9. ethicoz. sed pater non tenetur honorare filium. idem de reuerentia et obedientia et omni subiectione. Item pater potest abnegare filium dicendo se ei nihil debere: filius autem non potest abnegare patrem: quia qui semper debet nunquam potest abnegare: qui autem non debet sed ei debetur abnegare potest sic probat Aristoteles. 8. ethicoz. 5. vlti. est autem iniuria maior si quis aliquis agit contra maius debitum: sed nullus potest magis teneri alteri quam filius patri cui teneatur ei ad totum quicquid est: ergo non poterit esse maior iniuria quam si filius patrem occiderit vel matrem: cum autem obijciatur de amore maiori et consanguinitate patris ad filium quam econtrario. Dicendum istud verum esse: et tamen ista non causant obligationem aliquam: quia conditio nature constituit amorem et approximationem. Ratio autem constituit differentiam debiti secundum id quod datum et acceptum est: sed filius omnia suscepit a patre. pater autem nihil a filio: ergo filius tenetur patri in imensum: pater autem non tenetur filio ad aliquid tantum quod Aristoteles. 8. ethicoz. constituit debitum hominis ad deum et ad patrem suum quasi equale dicitur deus et parentibus non possumus retribuere equalia. quāquam ergo liceat patri aliquando occidere filium: quia ei ad nihil tenetur nunquam licebit filio occidere patrem: quia tenetur ei in imensum et propter peccata patris non cessat debitum filii.

C^o An aia tenebat occidere oēs idolatras terre iuda. Qd. 17.

Queretur ulterius an aia teneretur occidere oēs idolatras qui erant in terra iuda. C^o Aliquis dicit quod sic: quia sic iussit deus Deute. 17. Item non solum si essent pauci: sed etiam si esset una ciuitas tenebant eam delere israelite Deutero. 13. Item quod maius est etiam si essent due vel tres tribus aut plures tenebantur delere illas sicut pugnare volebant nouem tribus et dimidia contra duas tribus et dimidiam pro altari edificato apud iordanem ab eis Josue. 22. C^o Aliquis dicit quod nō tenebat occidere omnes: quia totus populus fere erat in idolatria: ideo omnes occidere teneretur: quod videtur absurdum. C^o Respondendum quod hic poterant considerari duo. scilicet peccatum illoz qui permanere volebant in idolatria aut pena peccati illoz qui peccauerant: et tamen iam sponte redibant ad cultum dei. De primo obm quod siue multi siue pauci essent tenebatur aia occidere illos: et si nō posset ut iudex quia multi essent deberet committere bellum contra illos et occidere eos. et in isto casu intelligitur Josue. 22. scilicet quod due tribus et dimidia videbantur permanere adhuc in idolatria eo quod habebant magnum altare fabricatum apud iordanem: ideo relique nonne tribus et dimidia parauerunt se ad bellum contra illas et pugnaissent nisi due tribus et dimidia se legitime excusassent: sic facere deberet aia nisi forte multitudo volentium manere in idolatria tanta esset contra quam nullo modo posset pugnare: quia tunc nō debebat aggredi pugnam sed prius consulere deum quid agere deberet: cum deus facilliter poterat consuli per prophetas super quocumque negotio: et tunc sciret an pugnandum sibi esset vel quiescendum. Sic. n. quando totus populus peccauit in fabricatione vituli preter tribum leui quāquam illa esset parua multitudo respectu totius populi cum moyses sciret quod deus volebat puniri israelitas aggressus est eos cum sola tribu leui et occidit viginti tria milia Exod. 32. C^o Si autem queratur de peccato illoz qui olim peccauerant: et tamen iam sponte conuertebantur ad deum. Dicendum quod si leges humanas tam canonicas quam civiles parcendum esset eis extra de clerico. ex. vel de po. mil. c. latroes et in decretis. 50. vi. c. vt constitueretur et 5. d. i. c. comestiones. In lege tamen dei secus videtur quia ipse iussit in hoc crimine occidi omnes peccatores etiam si una ciuitas esset vel multe totaliter: debebat exuri

Quid de illis qui sponte conuertebant.

et viri ut nunquam habitaretur et occidebatur omne viuens ibi repertum usque ad pecora Deutero. 13. C^o Dicendum tamen quod aia non tenebatur occidere omnes idolatras sponte redemptes: quia si deberet seruare tenorem legis oportebat quod non relinqueret in tota terra iuda et beniamin aliquem locum: sed omnes combureret ciuitates eo quod in omnibus locis fuerant altaria in collibus et lucis et subter arbores frondosas precedenti. et sic periret due tribus: et quod adhuc veterius videbatur periret terra quia locus qui semel subiciebatur anathemate propter idolatriam fiebat tumulus eternus et nō licebat ibi alicui habitare: ideo non liceret aia destruere terram sic propter idolatras. nam dato quod vellet non posset quod fere totus populus peccauerat in idolatria. sed adhuc dato quod posset destruere totum populum habendo auxiliares aliunde non licebat ei hoc facere in conspectu deo: quia iste erat casus grauissimus qui videbatur esse contra voluntatem dei propter duo. Primo quia deus volebat quod manerent omnes tribus israel semper. Scdm erat quia dederat terram illam israelitis in possessionem in eternum: ergo ipse destrueret omnes ciuitates faciēdo quod nullus iam posset in eis habitare propter anathema positum videbatur contra voluntatem dei: ideo non debebat ista facere aia deo in conspectu: potius siue cum posset facilliter habere responsum per prophetas vel sacerdotes. unde dicendum quod aia non occidit israelitas qui fuerant idolatre tempore regum priorum: sed hortatus est omnes ut quererent deum in toto corde suo et ille sic promiserunt et fecerunt tempore aia ut p. 2. Para. 15. ideo neminem occidit quia nemo repugnauit: sed omnes unanimiter redierunt ad deum. Pro peccato autem preterito nullum occidit: quia si unum occideret pariter omnes occidere deberet cum esset eadem ratio: ideo nullum occidit. C^o Redendum est autem quod hoc fecerit de consilio prophetarum qui tunc erant cum scriptura dicat in omnibus hijs cum bene egisse. ut p. 3. hic et 2. Para. 14. et 15. C^o Utrum tamen cor aia perfectum erat cum domino deo suo. i. l. aia non destruxit excelsa que fecit salomon cor eius perfectum erat cum domino. scilicet quia in toto corde suo sequebatur legem dei declinando ab idolis. C^o Uinctis diebus suis. scilicet quia nunquam declinauit ad idola. istud dicitur ad differentiam salomonis qui a principio regni fuit cultor dei et postea declinauit ad idola in senectute supra. 1. 1. roboz quoz tribus annis primis regni sui nō coluit idola sequendo legem dei: deinde declinauit ad idola. 2. Para. 11. et 12. abia quoz pater aia in principio regni fuit bonus et postea malus: nam sperauit in domino quando pugnavit contra hieroboam. 2. Para. 13. postea autem declinauit ad idola sequendo viam patris sui supra in littera. aia autem omnibus diebus coluit deum. C^o Et tulit ea que sanctificauerat pater eius et voverat in domum domini argentum et aurum et vasa. i. etiam fecit aliud bonum quia compleuit votum patris sui. nam abia pater eius forte quando pugnavit contra hieroboam in bello primo magno de quo habetur. 2. Para. 13. vouit domino vasa aurea et argentea ut daret ei victriam: postea autem deperauit fuit sequendo idola et non curauit reddere domino que voverat: ideo nunc aia filius eius voluit complere votum paternum: nam tenebatur ad illud et intulit in domum domini. i. posuit in templo dei aurum et argentum in massa quod voverat pater suus et vasa facta: et etiam ipse vouit alia et simul dedit illa cum vasis que voverat pater suus ut p. 3. 2. Para. 15. scilicet ea que voverat pater suus et ipse intulit in domum domini argentum et aurum vasorumque diuersarum supellectilem. et dicitur que sanctificauerat pater eius. i. que voverat: et sic ponitur hic sanctificare et viuere pro eodem: sed dicitur sanctificare. i. sanctum efficere vel ad cultum dei applicare: et quia quilibet res que vouetur domino per votum debet esse eius qui vouet et incipit pertinere ad deum dicitur sanctificare rem ille qui vouet eas. C^o Queretur quomodo dicitur supra quod cor aia perfectum erat cum domino quia aia peccauit multipliciter. Primo quia cum deus liberasset eum de maximo periculo quando pugnavit contra regem ethiopum: postea quando ascendit contra eum baas rex israel non sperauit in domino: sed petiit auxilium a rege syrie. C^o Item dedit regi syrie vasa domus domini ut adinuaret eum: et tamen illa non poterat dare quia non erant sua sed templo dei. C^o Item quando anani propheta increpuit aia ex parte dei supra hijs iussit eum poni in carcere super quo dominus iratus nimis percussit de populo plurimos. C^o Item in senectute sua cum egrotaret in pedibus nō sperauit in domino: sed confisus est arte medicorum de hijs quattuor peccatis redarguit eum scriptura. 2. Para. 16. C^o Aliquis dicit quod aia habuit cor perfectum cum domino antequam inciperet peccare

* Qd. 18. Aia quod habuit cor perfectum cum domino antequam peccaret. Primo. Scdo. Tertio. Quarto. 1. rñs.

Constat.
2. rñio.
Lor pfe.
cum qd
appellet i
pposito.

peret peccare qd fuit in anno. 36. regni eius. 2. Para. 16. et sic 36. annis habuit cor pfectū cū dñō: postea autē peccauit et non fuit cor suum perfectum. C Sed dicendum q non stat qz litte ra dicit hic q cor asa erat pfectū cū deo suo cūctis diebus suis. C Dicendum ergo q quāqz asa peccauit non desit habere cor pfectum cū deo: qz non vocatur cor pfectum. i. innocens sed q nō declinet ad idolatriam et q solite curet ea que ad cultum dei pertinent: ista duo erāt in asa. De pmo p3: qz dato q ipe ali quando peccauerit tñ ad idolatriam nunqz declinauit in vita sua. qd p3 qz inter omnia peccata sua. 2. Para. 16. nihil tale po nit. De scdo p3 qz fuit asa nimis diligēs in extirpādo de terra oēm idolatriam quā introduxerant predecessores sui pat p3 in lra. i. purgauitqz vniuersas fozdes idolorū que fecerant patres sui. erat ergo cor suum perfectū cū domino quāqz peccauisset aliquando. sic etiam dicitur supra de dauid q fuit cor eius per fectus cum domino: et tamen dauid grauiter peccauit: sed nun quam in idolatria.

C An asa teneat complere votum patris sui. et gñaliter an gli bet successor teneat complere votū sui predecessoris vel eius cui succedit in bēditate. Et officio notabilis de votis. Qd. 19

Queretur vterius anteneat iste asa complere votū patris sui et generaliter an quilibet heres vel successor teneat complere vota predecessoris vel instituen tis eum. C Respondendum q secus est de successore qz de be rede. voco autē successorem eum qui succedit alteri in dignitate vel officio aut beneficio. Et dñm q isti generaliter nō tenentur ad aliqua vota vel promissa predecessorum suorum inquantum sunt successores: secus autē inquantum perueniūt ad eos aliqua bo na predecessorum: qz tunc magis sunt vt heredes qz solum vt suc cessores. idē iudiciū erit hic de successoribz et heredibz. C Si autē loquamur de heredibus pprie dictis. Cōsiderandum q aut votū predecessorum siue testatorum fuit psonale aut reale: vo co autem votum psonale qd directe respicit personā et nō res eius sicut orare ieiunare peregrinari affligere animam suā ab stinendo ab aliquibus delectabilibus que licita sunt. voco vo tū reale qd pncipaliter respicit rem: sicut si vouerit dare cer tam elemosinā vel fabricare ecclesiam aut facere aliud opus pium qd pncipaliter respicit pecuniam qz psonam. De pmi s dñm q heredes vel successores non tenent aliquā ad vota pre decessorum vel instituentium eos in heredes. p3 qz intantū tenet aliquis pro predecessore suo quātum peruenit ad eū si obserua uerit solennitatis iuris. i. faciēdo inuentariū de bonis relictis a predecessore vt nō teneatur vltra vires testamenti: sed ista vo ta psonalia nō cernunt aliquas res in quibus succedit succes sor predecessori: ergo nō tenebitur ad illa. qd p3 qz iste non te netur nisi inquantum succedit alteri: nam filius si nō succedit pa tri nō tenet ad aliquid de debitis eius et etiam si pater iniun gat ei q ieiunet pro ipso vel oret nō tenebitur: si autē succedit tunc: sed vota psonalia nō inducunt aliquam obligationem q consistat in rebus directe sed in psona: successor autē solum suc cedit in rebus: ideo non tenebitur ad ista vota siue sit heres ex transeus siue legitimus. i. als succedēs ab intestato. istud autem verū est nisi forte testator expserit in testamēto q heres suus teneat ad complēdū votū ieiunij vel pegrinationis a se emis sum: qz tūc tenebitur votum complere vel renunciare iuri suc cessionis etiam si testator nō expserit qz heres non cōplens votū careat iure successionis: qz ad ordinariū cuius est habe re curam de completionē testamentorum pertinebit compelle re eū per censuras ad tenendū votum testatoris vel ad renun ciandum iuri hereditatis. istud autē solum tenet locum in here dibus pprie dictis. i. qui institui possunt a testatore. secus autē in illis qui succedūt sine voluntate defuncti: sicut est in succes sione ecclesiastica patorum vel beneficiariorum: qd non succedunt ex voluntate defuncti sed fm statuta iuris: ideo non pōt eps moriēs in testamēto suo obligare futurū epm ad complēdū votū suum de ieiunio vel de oratione: dato q multa bona eius alteri maneāt. C Si autē loquamur de votis realibus. Dñs q il le qui est pprie heres alterius tenet ad oia vota eius siue expsi serit in testamento ipse testator q soluat siue non expserit: dñ tamen consist q vouerit et nō soluerit: p3 hoc qz de heredi tatis corpore semp subtrahendū est es alienū: ita q ad hoc q dicat aliquis succedere alteri vniuersaliter necesse est q sub trahat inde es alienū. Loia debita que vocant es alienum cū non ptineant ad bona debitoris: sed ad bona eius cui debetur. et qz quicūqz aliquis vouet deo quicūqz transfert dominū rei sicut si donaret alicui: et solum manet apud eū possessio nomi

ne alieno si rem determinatam vouit: iō quādiu nō reddit rez illaz debitor est: et cñr d3 detrabi de bonis defuncti id qd cadit sub voto tanqz es alienū: sed quilibet heres tenet ad es alienū soluendū: ergo etiā tenebit ad vota realia cōplēda quatenus sufficiūt vires hereditatis qz vltra illas non tenebit. istud aut verū est generaliter in heredibus. pprie dictis: qz illi pñt voue re de rebus suis dñ viuūt qd voluerint: iō ē si tota heredi tas esset necessaria ad soluendū vota teneret heres totā impē dere: qz testator dñ viuebat poterat obligare totā. et maxime si est heres extraneus: qz in filio succedēte patri forte videretur dubiū pp hoc q pñ nō d3 oēs facultates suas deo dare exhe redādo filios. In successoribus aut q nō sunt pprie heredes p decessor suoz. i. in epis et clericis. Dñm q aliqui tenent ad vo ta predecessorum et aliqui nō. et est regula q quicūqz votū pdeces soris tenuit et vires successionis sufficiūt tenet successor ad cō plēdū votū. Dico autē hoc qz in rebus pphanis h3 glibet libe rā administrationē si sue sunt et pōt vouere de illis quātū vo luerit: et sp tenebit votū cū ēt pōt illas libere donare et aliena re. In rebus autē ecclesiasticis secus est: qz epī et clerici licet ha beat administrationē ear nō sunt dñi sed pcuratores: iō non pñt alienare vel donare in oī casu sed in certo mō: iō cū p vo tū fiat alienatio rei interdū voueret sed epus vel clericus aliqd qd non teneret: qz esset in pñdiciū dignitatis vel ecclesie cuius bona dispensat: et tūc sicut ipse viuēs nō potuit cōplere votum suū qz nō tenuit ita nec successor suus tenebit: imo nec poterit cōplere votū eius: nā nō solū est hoc in votis realibus sed et in psonalibus: qz qdā vota psonalia sunt in quibus grauaret ni mis ecclesia: et illa nō pñt emittēte epī sine licētia pape sicut vo tū transmarinū vt p3 extra de vo. et vo. re. c. magne. sic ēt est de voto clericorum respectu epozū in pegrinādo: qz si ecclesia ledat vt qz pegrinatio lōga ē nō poterit clericus sine licētia epī. Rō diuersitatis in oibus hijs est qz viri ecclesiastici nō sunt simplr li beri in rebus vel in psonis: seculares aut liberi sunt oīno. Si tñ eps vel clericus emiserit votū reale qd teneat. i. qz nō donat deo vltra id qd de iure donare pōt: qz p votū illud semel bo na obligata sunt dato q moriēs nō habeat pātē dispōndi de illis bonis sicut in vita: tñ ille ad quē pueniūt bona tenebit cō plere votū. Sciēdū vterius q oia pdicta de voto reali itelli gunt siue testator expserit in testō q soluat votū siue nō: dñ tñ oīst q nō cōplētū est: p3 hoc p similitudine de debitis: qz dato q testator nō iubeat in testō solui debita: tñ heres tenebit sol uere illa qz oīstiterit debita eē. Sic igitur asa successit pñi suo abie in regno et thesauris et sciebat eū nō expleuisse votū factū deo: iō ipse vidēs se obligatū soluit illud. C Queretur qd si testator iubeat in testō vel als pnatim ipi heredi q nō expleat votū reale ad qd ipe tenebat. C Rñdēdū qd ipe testator pec cat iubendo hoc qz est iniustū: et tamē semp tenetur heres sol uere votū. Rō huius est qz voluntas testatoris tenēda est in eo in quo ipe pōt dispōnere: sed nō est in pātē sua q non sit obli gatus ad votū: ideo ēt non poterit liberare heredē ab hac obli gatione: nā si ipse viueret poterat ab eo peti id qd vouerat et ipe nō poterat tollere hanc obligationē nisi soluēdo: ergo ēt tene bitur heres qz transit res cū onere suo. simile p3 de debitis cō tractis in mutuo cōmodato vel als: qz dato q testator diceret heredi q nō solueret debita teneret heres soluere illa: nā viuē te testatore cōpetebat creditoribus actio cōtra bona eius vsqz ad illā summā: ita mortuo eo ad quēcūqz transierint illa bona cōpetet creditoribus agere ad cōsequēdū illa. votum tñ com putatur in ere alieno sicut debiti: eo qz vere et determinate de betur. ergo tenebit heres inuito testatore expleare votū. et dato q apponeret testator in testō qz heres si expleret votū careret iure hereditatis teneretur semp soluere. et ista clausula adiecta qz iniusta erat nō erat tenēda nec obligabat ad non soluēdū. C Dicendum tamē q votū qd sic heres expleret non profici ceret testatori cū eo rēnuēte soluat. et tamen heres tenetur sol uere non quidem vt profici anime defuncti vel vt soluatur ab obligatione: quia non potest solui ab illa cū non habuerit ani mum soluendū: sed tenetur soluere ad tollendam obligationem iustipius: quia in illo voto reali res erat obligata et transiuit cū onere suo ad heredem: ideo si non vult soluere detinet rē alie nam inuito eo ad quem pertinet: ideo cōmittit violentia: quā dam et semper erit actualiter in petō quousqz habuerit ppositū explēdū votū. (Bellū autē erat inter asa et baasa regē israel.) iste baasa fuit institutus in regem israel anno. 2. regni asa. i. post mortem nadab filij hieroboam: nam ipse occidit nadab vt patet. j. et pugnavit iste cum asa quia erant confines et hostili

Qd. 20

A

Testator
an possit li
berare he
redē a vo
to reali.

Rñio.

Determin.

Quid in
votis rea
libus.

† tas erat antiqua inter reges iuda et israel. (Cunctis diebus eorum). i. duravit illud bellum cunctis diebus eorum. i. quibus ambo erant reges simul non tamen duravit simpliciter omnibus diebus viri utque eo quod baasa mortuus est antequam more retur asa multo tempore cum ipse baasa regnauerit annis 24. solum ut patet infra. asa autem regnavit. 41. annis supra in lra et cepit ambo regnare quasi in eodem tpe: sed oibus diebus quibus ambo vixerunt simul duravit bellum inter eos.

Qd. 21

21
Asa an peccaverit pugnando contra baasa.

B
Asa et baasa an in se pugnaverint cunctis diebus vite sue.
* i. opio.
Cōiutatio.

1. opi.

Queretur an peccaverit asa pugnando contra baasa: quomodo est verum quod pugnavit asa cum baasa oibus diebus. De primo vobis quod bella ista non videtur fecisse asa: sed magis baasa aggressus fuerit eum: quod dicitur. i. quod baasa ascendit ad asa. et dicitur quod asa alia bella commiserit contra baasa non videtur quod peccaret in illis: quod non agebat contra prohibitionem dei que habetur. 8. 12. quod non pugnavit ad reducendam unitatem regni sed ex alia causa. scilicet propter limites regni vel propter alias causas emergentes vel incidentes: et in his licitum erat pugnare sicut declaratum fuit per. c. 2. supra in lra de roboa et de abia qui pugnaverunt contra hieroboam regem israel et licite egerunt. Ad secundum videtur aliquis quod non fuit bellum inter baasa et asa oibus diebus eorum: quod fuit in pace asa in regno suo decem annis. 2. Para. 14. et tunc regnabat in israel ipse baasa qui cepit regnare anno. 3. asa ut patet. i. lra. Aliquis dicit quod intelligit quod habuit pacem per decem annos agentibus extraneis sicut ab ethiopiis qui pugnaverunt contra ipsum post annum decimum regni sui: et tunc cum regno israel vicino sibi nunquam habuit pacem. Sed vobis quod non stat. 2. Para. 14. dicitur quod asa fuit in pace per decem annos et propter nimiam pacem edificavit civitates munitas: si tamen habuisset bellum cum rege baasa non potuisset vacare edificationi civitatum: ergo in illis decem annis non habebat bellum cum baasa neque cum aliquo alio. maxime quod lra dicit edificavit quoque urbes munitas in iuda: quod gestus erat et nulla temporibus eius bella surrexerunt. ergo non solum non pugnavit illo tempore cum aliquibus extraneis sed etiam nec cum baasa. Vobis igitur quod fuit pugna inter asa et baasa oibus diebus. s. oibus diebus postquam ceperunt pugnare: nam in principio regni viri utque non fuit bellum inter eos: tunc postquam semel cepit pugnare nunquam desierunt usque ad mortem baasa qui prius mortuus est. et sic decem anni primi regni asa fuerunt sine bello: quod nec pugnavit contra ipsum rex ethiopiis nec et baasa aut aliquis alius: de temporibus autem in quibus asa singula eorum que dicta sunt egerit infra declarabit in quadam questione. (Ascendit quoque). Pone tempus in quo asa a bonitate declinare cepit. et dividit in duo: primo agitur de regno asa. secundo de regno regis israel qui eo vivente regnaverunt ibi. (Nadab vero) Circa primum dicitur. (Ascendit quoque baasa rex israel in iudam). i. ascendit ad terram iuda. scilicet ad terram beniamin que vocabatur terra iuda. i. regni iuda. (Et edificavit rama). i. fecit quoddam fortalitium apud rama. Sciendum autem quod rama est quedam civitas in forte beniamin ut patet per Josue. 18. et ista distat a hierusalem per 40. stadia ut dicit historia scholastica: et sunt quasi due leuce et parum plus. et ista est illa rama de qua habetur Iudith. 19. scilicet illa cuius viros occisa est in gabaa transiit apud hierusalem quando occidebat sol et dicitur quod volebat intrare in hierusalem: quia erat oppidum iebuseorum: sed quod declinaret in gabaa vel in rama. ergo rama circa hierusalem erat: quia si multum inde distaret non poterat illuc ire ad declinandum illa nocte cum sol occideret ei apud hierusalem. ista est de qua dicitur Iheremias. c. 31. vox in rama audita est: non est illa ramatha de qua erat oriundus samuel. 8. 1. lib. c. 1. et. 2. et. 7. nam illa vocatur ramatha et ista vocatur rama: et rama distat a hierusalem quatuor miliaribus: ramatha autem distat. 16. miliaribus ut patet in lib. de situ terre sancte. ista rama erat in confinio regni iude et regni israel et erat introitus ad terram israel: ita ut nullus convenienter posset transire de vno regno in aliud nisi per locum illum: ideo voluit baasa ibi edificare fortalitium ad impediendum transitum. (Ut non posset quod iam ingredi vel egredi de parte asa regis iude). erat locus ille strictus et forte loca in circuitu erant magnarum alpium vel alias incommoda ad transeundum: ita ut non posset transitus esse quodammodo nisi per locum illum: ideo cum edificatum esset ibi fortalitium manerent in eo multi de viris regis baasa et non posset aliquis de parte regis asa intrare in terram israel quin videretur ab illis: et tunc poterat illi prohibere introitum ex fortalitio quod erat apud viam. et si aliquando permitterent aliquos de regno asa introire in terram israel non permitterent eos postea exire. etiam erat magnum damnum pro terra regis asa: quod ibi poterant esse multi viri parati ad bellum de parte baasa et repentinis incurSIONIBUS vastarent loca vicina terre asa et

Rama que civitas sit et ubi.

etiam loca longinqua subito discurrentes inopinatis existentiis viris de terra asa: ideo asa magno conatu vetuit hoc fieri. (Tollens itaque asa omne aurum et argentum quod remanserat in thesauris domus domini et in thesauris domus regie). scilicet accepit istos thesauros ad dandum illos regi syrie ut adiuvaret eum contra baasa vel potius pugnaret contra eum: et dicitur qui remanserant in thesauris domus domini: quod selsach rex egypti tempore roboa ascendit in terram iuda et tulit omnes thesauros domus domini et domus regis precedenti. c. remansit autem aliquid: quod sicut ibi dictum est non accepit vasa aurea et argentea que erant ad ministerium: sed solum accepit aurum et argentum et alias divitias. de thesauris autem manentibus et de aliis que ipse consecraverat postea domino ex voto suo et ex voto prius sui accepit nunc ad mittendum regi syrie munera. (Dedit illud in manu servorum suorum). i. dedit servis suis quos fecit ambasciatores ad regem syrie. (Et misit ad benadab filium tabzem filii ezion). iste benadab erat rex syrie et erat potens: ideo misit ei aurum multum et argentum ut faceret recedere ab eo baasa regem israel. (Regem syrie qui habitabat in damasco). damascus est civitas metropolitana in syria lra. 7. caput syrie damascus. et est duplex syria: ideo vocatur quedam syria damasci spalius ut patet per. lib. c. 8. i. venit autem syria damasci ut per diem ferret ad adazer regi soba: et tamen ille adazer erat rex syrie ut patet ibidem et eodem lib. c. 10. iste benadab videtur esse ille de quo habetur. j. 20. qui pugnavit contra samariam tempore achab: et satis stat quod ille fuit contemporaneus hijs regibus: nam a fine regni asa usque ad regnum achab contra quem pugnavit benadab ut patet colligendo annos hela et amri et zambri regum israel qui fuerunt inter baasa et achab ut patet hic et sequens. c. (Fecit est inter me et te et inter preme meum et preme tuum). regnum iuda et israel propinqua erant regno syrie: quod coniungebant ei in latere septentrionali ipsorum: et ob hoc isti reges ut vicini instituerant se dera inter se. unde per asa. scilicet habuerat fedus cum tabzem rege syrie patre benadab: et ipse asa habebat fedus cum benadab. habebat etiam benadab fedus cum baasa rege israel: ut patet in littera. ideo non poterant pugnare isti reges in alterutrum et ob hoc ut amore pecuniarum benadab rumpere fedus quod habebat cum baasa et pugnaret contra eum pro asa misit ei asa aurum multum et argentum ostendens inter eos fedus esse et non nunc noviter: sed fuisse a predecessoribus suis. (Jo misit tibi munera argentum et aurum). i. quia fedus est inter me et te et credo quod facies quod rogauero misit tibi confidenter munera orans ut pugnaret contra regem israel. (Et peto ut venias et irrum facias fedus quod habes cum baasa rege israel). i. peto ut venias ad pugnandum contra eum: et sic facies contra fedus quod habes cum ipso: nam habebat fedus cum eo: et istud erat de pace servanda: ideo pugnando contra eum sine causa iusta sicut nunc erat rumpere fedus. (Et recedat a me). i. cesset edificare fortalitium in terra mea et pugnare contra me. Queretur ad quid mittebat asa munera magna regi syrie ut veniret ad pugnandum contra baasa. Respondendum quod forte hoc fecit: quod non confusus est se posse resistere toti multitudini quod ducebat baasa: et ob hoc voluit quod rex syrie potentissimus pugnaret contra eum. et hoc videtur ex verbis anani prophete redarguentis asa ex parte dei. scilicet nonne ethiopes et libyes multo plures erant quos cum domino credidisses tradidit in manus tuas. Aliter potest dici quod asa non formidabat solum regem israel: sed magis regem syrie quia sciebat quod habebat fedus cum illo: et si asa inciperet pugnare contra baasa forte benadab rex syrie adiuvaret baasa contra asa et non posset asa vtrunque sustinere: ideo preoccupavit asa attrahere regem syrie muneribus. Aliter dici potest quod benadab habebat fedus cum rege iuda et cum rege israel: et cum esset bellum inter vtrunque non debebat aliquem eorum de iure adiuvare benadab: quod quicumque eorum adiuvando faceret contra fedus initum cum alio: sed poterat concordare eos amicaliter ne pugnarent: asa tamen timens quod benadab poterat corrumpi pecunia et quicumque prius ei pecuniam offerret posset illum habere in partem suam violato federe: et putans quod forte baasa videns insurgere bellum contra se corrumpere benadab pecunia ut esset pro parte sua preoccupavit facere quod facturus erat baasa: ideo ante tempus preoccupavit mittere pecuniam ipsi benadab ut haberet eum pro parte sua in adiutorem. Queretur quomodo asa volebat et putabat quod si benadab frangeret fedus quod habebat cum baasa recederet ab eo. Respondendum est quod asa volebat quod veniret benadab ad pugnandum cum baasa: et tunc videns sibi bella

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

sibi bella insurgere desineret edificare rama in iudicium asa
vt occurreret syris venientibus cōtra eū 7 sic factum est. nā vi
dēs baasa pñces benadab reliquit edificationē rama 7 iuit
in tberfa: 7 tūc asa 7 oēs de regno suo cūtes in rama tulerūt in
de lapides 7 ligna que portauerat baasa ad construendum for
talicū 7 de illis edificauit asa vires vt p3. j. in lra 2. 2. Para.
16. Cūter pōt dici qd asa voluit qd benadab iuberet baasa
vt nō edificaret fortalicū 7 ad hoc qd pugnaret cōtra eū pri
mo: 7 ille nō potens sustinere bellum faceret qd iubebat bēna
dab. vel aliter. s. qd asa videns qd viri benadab venirent cōtra
eum sciret qd veniebāt propter regē asa: ideo illico desineret in
festare regem asa cessando ab edificatione.

Cū peccauerit asa vocando in adiutorem regem gentilem
benadab.

Questio. 24.

Queretur an peccauerit asa vocādo in auxilium re
gē benadab contra baasa. C Responde

dum qd deus volebat qd cultores sui peterēt adiutoria a gētili
bus vel a quibuscūq; idolatris: sed speraret in ipso 7 ipse daret
eis fortitudinē sine adiutorio extraneorū: sic p3 de rege ama
sia qui accepit de viris israel centū milia robustorū vt adiuua
rēt eū 7 idumeos: 7 qd erant isti israelite idolatre venit hō dei
ad amasiam dicens. o rex ne egrediar tecum exercitus israel non
est. n. oīs cum israel 7 cunctis filiis effraim qd si putas in robo
re exercitus bella consistere supari te faciet oīs ab hostibus. 7
tunc amasias dimisit cētum milia viroz israel: sed dixit ad p
phetam: quid ergo fiet de centū talentis qd dedi militibus isra
el respōdit ppheta habet oīs vnde tibi possit dare multo plu
ra hijs. de hijs. 2. Para. 25. peccaret ergo a fortiori asa ducen
do exercitū de gentilibus. C Itē peccauit asa qd fuit valde in
gratus deo 7 diffidens bonitatis eius: nā ipse pugnauerat ante
hoc contra ethiopes qui erāt decies centena milia: 7 inuocato
deo vertit illos in fugam. 2. Para. 14. nunc aut multo paucio
res erant viri israel qd erant cum baasa: ideo debuerat confide
re in auxilio dei 7 pugnare contra baasa nō vocato benadab
rege syrie. qd aut peccauerit in hoc: p3 qd ppheta anani ex par
te dei increpuit asa dicens: nōne ethiopes 7 libyes multoplu
res erāt quādrigis 7 equitibus 7 multitudinem mīa quos cū dñō
credidisses tradidit in manus tuas: oculi. n. oīs contemplant
vniuersam terrā 7 pñent fortitudines hijs qui corde perfecto
credūt in eū. C Itē p3 qd peccauerit qd deus inflixit ei penas
ppter hoc 7 fuerit due pene. Pñia qd deus traditurus erat as
syrios in manus asa: nūc autē qd ipse inuocauit eos in auxilium
mēnit qd non posset supare illos. Scda fuit qd deus daturus
erat vitam quietā regi asa: 7 qd nunc cōfidentia habuit in au
xilium humano deus fecit insurgere bella cōtra ipm. De prima
pena p3. 2. Para. 16. cū dixit ppheta ad asa qd habuisti fidu
ciā in rege syrie 7 nō in dñō deo tuo: iccirco euasit exercitus re
gis syrie de manu tua. De scda pena p3 ibidem cum dicit stulte
egisti: 7 pp hoc etiam presenti tempore aduersum te bella con
surgēt. C Queret vltē an peccauerit asa accipiēdo the
sauros domus dñi ad mittendum regi syrie. Aliquis dicit qd
peccauit qd illa que erant in domo dñi erant sacra 7 que sacra
sunt non debent uerti ad vsus pphanos: maxime dādo illa
viro gentili. C Respōdendum qd in dādo thesauros domus
dñi peccauit multipliciter ipse asa. Primo peccauit qd accepit
rē alienā dñō non cōcedente 7 non cum voluntate soluēdi il
la. C Scdo peccauit qd accepit ad malū finem. s. ad dāndū regi
syrie vt adiunaret eum contra regē baasa. istud aut erat malū
vt pce. q. pbatuz est. C Itē peccauit qd forte isti thesauri quos
accepit de domo dñi erant cōsecrati 7 nō licebat vllo mō trās
ferri illos ad vsus humanos: nā ipse balthazar qd erat rex chal
deorū peccauit bibendo in vasis qd transfulerat nabuchodonos
sor de domo dñi vt p3 Dani. 5. 2 ob hoc vidit tra se tres vigi
tos scribētes in pariete 7 regnum suū ablatū est vt ibi dixit da
niel: a fortiori ergo peccaret vir iudeus dāns vasa domus dñi
alicui gentili vt posset in illis facere qcquid vellet. C Cōfide
rādum tñ qd licet asa peccauerit dādo thesauros domus dñi
tñ poterat in aliquo casu non peccare. In quo sciēdū qd aut illi
thesauri erāt aliqua vasa cōsecrata quibus ministrabat in al
tari thimiamatū vel holocaustorū aut als: vel nō erāt vasa ali
cuius ministrationis: sed solū aurū 7 argentum rude vel pecu
nie magne. C De pmo dōm qd nō licebat aliquatenus trans
ferri ad vsus humanos: qd omnia talia vasa erant consecrata
sicut nūc sunt consecrati calices nostri: eo qd illa vasa vngēbā
tur oleo sancto quo vngēbant summi sacerdotes 7 reges: nec
erat in toto sanctuario aliquod vas ad quācūq; ministratio

nē ptinēs qd nō vngēret sic vt p3 Exod. 31. et. 40. 7 Nume. 7
sed nullo modo licet calices nros consecratos alicui seculari
dari vel transferri ad alias ministrationes non sacras: ergo et
nec vasa domus dñi. C Si at itelligat de scdo. s. de auro 7 argē
to 7 alijs thesauris qd nō erāt vasa. Dñm qd ista poterant in ali
quo casu transferri ad vsus seculariū: eo qd ista h essent sacra
nō erāt cōsecrata. s. vncta oleo sancto. erāt aut sacra inquantū
erāt dei. Ad hoc aut qd possent licite accipi ad vsus seculariū
oportebat qd esset magna necessitas qd nō debebant er cā fa
cili ea qd semel deo data erāt redire ad vsus seculariū: et reg
rebat qd acciperent de sanctuario ad bonū finem. s. ad aliqū
actū honestum: qd alioquin peccatum esset vti re sacra in nego
cio turpi vel illicito. etiā requirebat qd ille qui accipere haberet
intentionem soluēdi ea que accipiebat: qd aliqñ quātūcūq;
esset cā honesta non erat licita ista acceptio eo qd res ille sacre
erāt aliene. s. qd dei erāt: ideo sicut si accipitur ab alio homine
esset necia solutio 7 voluntas soluēdi: ita accipiēdo a deo 7 a
fortiori: qd grauius est tollere res dei qd res hominum. qd aut cum
hijs cōditionibus liceret rem sacrā trāsferri ad vsus seculari
um: apparet qd dō dederat gladium goliath philistei templo
dñi 7 cōseruabat cum vestibus sacris: 7 tñ cūq; dō fuit in neces
sitate non hñs aliū gladium 7 hñs causam iustam. s. qd ibat in
via accepit illū gladiū. s. 1. lib. c. 2. 1. sic autē asa si accepisset pe
cunias templi dñi existēs in necessitate magna 7 nō ad dāndum
viro gentili pillicito adiutorio 7 cū voluntate restituēdi nō pec
casset. (Acquiescēs benadab regi asa). s. vidēs pecuniā ma
gnā quāq; offerebat asa consensit rumpere sedus qd habebat
cū baasa. Misit pñces exercitus sui. noluit ipse ire in terrā
israel quāq; hoc petiuisset asa: qd satis erat qd irent illuc pñ
ces exercitus sui: nā ipsi cogerebant baasa desistere a bello. (In
ciuitates israel). i. cōtra ciuitates regni baasa. (Et percusserunt
abion 7 dan 7 abel). iste ciuitates erāt in terra israel coniūcte
terre syrie: nam non fecerunt pñces exercitus benadab aliud
nisi mor vt igressi sunt in terrā israel cepunt vastare eam non
euntes in rama vbi erat baasa edificādo cōtra asa: qd credide
runt qd mor vt baasa audiret illos ingressos in terram recede
ret de rama ad obuiandū illis. 7 sic factū est. Sunt aut iste ciui
tates extreme in terra israel. s. in latere aglonari. qd p3: nā ciui
tas dan qd ponit hic est terminus aglonaris terre israel: 7 ista ē
de qua dñs sepe a dan vsq; ad bethabee pce. li. c. 17. et. 2. 4. 7 istā
ciuitatē habebant filij dan qd olim vocabat lays in qua fuit ido
lū michēe. Judi. 18. 7 iste due ciuitates. s. abion 7 abel erāt de
sorte dan: h dicit h oēs terrā neptalim: qd illud refert solū ad
terrā ceneroth qd erat in terra neptalim. (Domus maacha) ista
est quedā regio satis propinqua terre assyriorū in terra israel: 7
hanc et vastauerunt syri. (Et vniuersam ceneroth). i. totā ter
rā ceneroth. ista est terra maritima que est in circuitu maris
qd vocatur mare ceneroth: 7 est ad partes orientalem terre is
rael. de hoc Nume. 14. 2 Josue. 11. 7 vocat interdum in euā
gelio mare genēsareth: 7 interdum mare vel lacus tyberiadis
vel mare galilee. de quibus omnibus dictum est Numeri. 34.
apud istud mare xps nutritus est in pueritia sua: 7 etiam ibi ce
pit predicare: quia apud illud mare est nazareth in qua chri
stus nutritus est. ibi etiam est capharnaum 7 bethsaida 7 alie
ville per quas ipse consueuerat predicare: 7 sic dicitur semel
qd ascendit chrs in nauiculā 7 venit in ciuitatem suā. s. in na
zareth. vnde sepe fit mentio de hoc mari in euangelio: 7 apud
illud cepit predicationem suā. Undebat Mattheus pro
bans principium predicationis xpi in terra neptalim 7 zabu
lon apud mare induxit auctoritatem Esa. 9. dicens qd xps reli
cta ciuitate nazareth venit 7 habitauit in capharnaum in ma
ritima in finibus zabulon 7 neptalim vt impleteretur qd dictū
est per Esaia. terra zabulon 7 terra neptalim via maris trans
iordanem galilee gentium. populus qui sedebat in tenebris vi
dit lucē magnā. Mat. 4. (Omnem. s. terram neptalim). i. va
stauerūt pñces benadab totam terram neptalim: nam ista
maritima ceneroth est in finibus neptalim 7 zabulon. Mat. 4.
venerunt autem ad terrā illam qd est multum septentrionalis
7 propinqua syrie. (Qd cum audisset baasa). s. qd venerant pñ
ces benadab 7 destruebant terram eius. (Intermisit edifica
re rama 7 reuerlus est in tberfa). i. cessauit pro tunc ab opere:
nam habebat lapides 7 ligna 7 omnia necessaria in rama ad
edificationem fortalicij: 7 videns sibi imminere bella cessa
uit 7 reuersus est in tberfa. est enim tberfa ciuitas metropolis
regni israel 7 erat pro tunc metropolis: quia postqu. m sa
maria ampliata est illa fuit caput 7 metropolis: de quo

1. rñio.

2. pñio.

Scdo.

Tertio.

* Qd.

25.

3.

An asa

peccauit

in dādo

thesau

ros do

m dñi.

Primo.

Scdo.

Tertio.

B

Potuit

ñ asa nō

peccare

dādo eos

†

†

†

†

†

†

D

Ubi chrs

fuit nutrit

7 cepit pre

dicare.

†

†

†

†

sequen. c. poterat aut cessare ab edificatione baasa pp vnus de duobus. primo qz videns qz venissent contra eum principes benadab sciuit qz asa corrupisset benadab muneribus ad irritandū fedus qd habebat eoz eo: et hoc vt recederet de rama: sciens ergo qz destrueret terram eius principes benadab nisi de fisteret ab edificatione recessit illico vt nō vastaret terra eius. Secundum potuit esse. i. qz forte baasa intendebat resistere principibus benadab parando se in bellū contra illos: ideo cessauit edificare: et iuit in therfa q erat metropolis regni vt ibi separaret ad bellū. (Rex aut asa nuncium misit in omnes iudam) i. misit nuncios p totum regnū suū qd vocat regnum iuda et comprehendebat tribum iuda et beniamin. (Dicens nemo sit excusatus) i. nemo se excuset venire huc ad ferendū lapides et ligna que reliquit baasa in rama.

Precepit
asa oibus
venire ad
ferendū lapi
des et ligna
q erant in
rama.

24

¶ An asa potuerit iuste tollere priuilegiū oibus priuilegiatis de regno suo ad hoc qz irent in rama p lignis et lapidib? Qd. 26.

Queretur

an istud mandatum esset iustum. Respondendum qz asa voluit hic tollere priuilegiū oibus qui imunes erant ab hijs laboribus. nam fm legem qdaz excusabant sicut erat de accipientibus nouiter vxores vt p3 Deute. 24. i. cum accepit homo vxorem non pcedet ad bellū nec ei quippiam necessitatis publice iniunget: sed vacabit absqz culpa domui sue vt vno anno letet cū vxore sua: sed ista erat necessitas publica lz non esset bellum. i. qz lapides et ligna ducerent de rama ad edificandū ciuitates israel: ideo v2 qz nō poterat imponi nouiter accipientibus vxores. Quidā hebrei dixerunt qz illa lex intelligit de bellis voluntariis: secus aut de necessarijs ad que ibat totus israel: qz ad illa etiam ipsi nouiter coniugati tenebant. Sed istud improbatū fuit. s. i. li. c. 19. et p3 manifeste salū quia in lra dicitur qz non imponetur quippiā necessitatis publice: ergo quanqz necessarium eet bellū nō debebant cogi accipientes nouiter vxores. Itē Deutero. 20. dat regula de modo pugnandi israelitis: et d2 qz quando congregarent israelite ad bellum et essent prope locū belli debebāt clamare principes exercitus p turmas suas qz recederet de bello quattuor genera psonarū: et ibi ponit de nouiter coniugatis siue de accipientibus spōsas quas nōdum acceperāt in vxores. Itē hoc fecit iudas machabeus quādo pugnauit contra hostes. i. Macha. 3. et tñ ibi erat bellum maxime necessarium cum tota terra destrueret ab hostibus: ergo quātuncūqz esset bellū necessarium nō tenebant illuc ire qz nouiter acceperant vxores. De isto tamē ope qd iubeat nunc fieri asa videbat secus qz erat opus repentinum. i. vt ducerent omnes lapides et ligna que reliquerat baasa anteqz rursus ipse ad edificandū rediret: et ad hoc erat necessarius totus populus: qz si excusarent illi q de iure excusati erāt tarde fieret opus. In bellis aut et alijs necessitatibus publicis secus erat: qz ibi quātuncūqz eet bellū necessarium nō ibat illuc oēs de poplo: iō tunc poterat seruari priuilegiū nouiter coniugatorū accipiendo de alijs viris: nūc aut nō poterat conuenienter expediri istud opus repentinum nisi irent illuc oēs de populo: iō iustum erat neminē excusari. (Et tulerunt lapides rama et ligna eius qbus edificauerat baasa) nō est intelligendū qz iā edificauerat baasa fortalicium et destruxerit illud asa ad ducendū lapides et ligna: qz tunc magnus labor eet in destruēdo et mox aliqñ tps. sed est sensus qz edificauerat. i. edificationi pparauerat: nam oēs materias necessarijs duxerat priuilegijs incipet edificare: sic p3. 2. Paral. 16. f. poro asa rex assumpsit vniuersum iuda et tulerunt lapides de rama et ligna q edificatōi pparauerat baasa: ergo nōdū erāt posita i edificatō. (Et extruxit o eisdē rex asa gabaa beniamin et maspha) i. de illis lapidibus et lignis edificauit gabaa et maspha. nō est sensus qz de nouo edificauerit: qz iste ciuitates ab antiquo erant sed restaurauit qd destructus erat vel murauit eas si forte nō erāt murate. et vocat gabaa beniamin: qz erat in terra beniamin Josue. 18. et ista erat ciuitas de qua fuit saul vt p3 pce. lib. c. 2. i. erat aut gabaa iuxta rama et circa hierlm: iō la borauerunt modicū viri iuda portātes lapides et ligna de rama in gabaa. p3 hoc Judi. 19. vbi d2 de leuita q trāsiuit apud hierlm cū iā occideret sol et dixit qz nolebat ibi manere per noctē qz erat ciuitas iebuseorū: sed iret ad manedū in gabaa vel in rama. ergo apparet qz ambe ciuitates erāt ppe hierlm: quia aliqñ occidente sibi sole apud hierlm non conuenienter iret ad manedū illa nocte in gabaa vel rama. Itē apparet qz iste v2bes inter se ppinque essent: qz nō fecit oīam aliquā de illis leuita dices qz iret in rama vel in gabaa ad declinandū p noctem: si tñ distaret vnus locus eoz ab alio lz posset ire ad vnū nō pos-

Opio quo
rūdam.

Lōfutatō.

set ire ad alterum. De maspha oīm qz erat pter istum alius locus qui vocabat maspha Judi. 1. i. et in illo morabatur iēpte galaadites: et locus ille de terra galaad de dimidia tribu manasse vel de tribu gad vt ibidē declaratū est. ille aut locus maspha erat in terra baasa: iste aut de quo nunc erat in terra asa. (Reliqua aut oīum sermonum asa) i. oīum gestoz eius: qz accipit sermo pro re gesta. (Et vniuersa fortitudines eius) i. opa fortissima que egit. istud d2 pp bellū qd egit cōtra ethiopes in quo erāt decies centena milia. 2. Para. 14. fecit et alia opa similia fortia: et vocant fortitudines eius. (Et cūcta q fecit) istud intelligit quātum ad alia opa minora q non erant tam laudabilia. (Et ciuitates quas extruxit) i. et edificauit multas ciuitates. de hoc. 2. Para. 14. i. edificauit quoz v2bes munitas in iuda: qz quietus erat et nulla tēporibus eius bella surrexerant: dixit aut iude edificemus ciuitates istas et vallemus muris et roboremus turribus et portis donec a bellis geta sunt oīa. (Nōne hec scripta sunt in libro verborū dierum regum iuda) q. d. ibi plene scripta sunt oīa qz cuiuslibet regis gesta scripta erāt plene in libro ipso. Quis aut esset liber iste declaratum est pced. c. (Meritamē in tempore senectutis sue voluit pedes) i. quāquā fuerit iste rex valde bonus nō voluit pedes. i. passus est podagrā de qua mortuus est. istud aut datum est ei in penam: qz pphetam oīi increpantem eum in carcere posuit. 2. Para. 16. (Et dormiuit cū patribus suis) i. mortuus est sicut patres sui: et hoc morte naturali. (Et sepultus est cū eis in ciuitate dō patris sui) i. in castro mōtis syon fecerat dauid locum p sepulchris regum et ibi asa sepultus est: qz ipse fecit ibi sepulchrū. 2. Para. 16. i. sepelierūt eū in sepulchro suo qd foderat sibi in ciuitate dauid. (Regnauitqz iosaphat filius eius p eo) i. successit ei iosaphat. iste enī fuit rex magnificus valde et gloriosus de cuius gestis magis habetur in Paralipome. q3 hic scilz. 2. Para. 18. vsqz ad. 21.

¶ Besta asa que fuerint et ordo eoz. et quo tpe. Questio. 27.

Queretur

de istis que fecit asa. f. de bellis et destructio ne idolorū: quā tempore ista egerit vel qz ordo fuerit in faciendo. Respondendum qz asa in principio regni sui fuit bonus vir: et cepit excludere idolatriam de terra quā introduxerant patres sui sicut in pace decez annis. 2. Para. 14. et in istis decem annis edificauit ciuitates multas in terra iuda. i. reedificando id qd perierat et vallando muris ciuitates que nunqz vallate fuerant: et ponendo portas et seras vt p3 ibidem. post decimum autē annum regni sui cepit bellum ee cōtra illū. et dicit hystoria scholastica qz in isto anno. 10. venit rex ethiopum contra asa. et tñ istud non videtur verum qz. 2. Para. 15. dicit qz cum venissent in hierusalem mense tertio anno 15. regni asa imolauerunt domino in die illa de manubijs et pda quā adduxerant boues septingentos et arietes septem milia. ergo preda ethiopū de qua ibi dicitur fuit anno. 15. regni asa vel salte in fine. 14. et nō in decimo. Nisi forte dicam qz durauit istud bellum. 5. annis. S3 falsum est: qz mox vt exiuit ad pugnandum asa cōtra ethiopes inuocato deo conuersi sunt ethiopes in fugam. 2. Para. 14. Dicendum igitur qz bellū cōtra ethiopes fuit i principio anni. 15. regni asa: sed post decimum annum regni sui cepit habere aliqua bella: ista tamē nō fuerunt contra ethiopes sed contra baasa regem iisrael vel cōtra alios finitimos. nam dicitur supra in littera qz inter asa et baasa fuit bellum omnibus diebus. deinde cum in anno. 15. regni sui pugnasset contra ethiopes et preualuisset inuocato domino imolauit hostias magnificas de preda hostium: et tunc fecit qz omnes viri de regno suo facerēt fedus cū dño de obseruando legē. Conueniunt et multi viri de regno israel. i. de effraim et manasse et symeon videntes qz deus adiunaret asa: et etiā isti interunt fedus cū dño feceruntqz diē solēne in qua fedus celebratū est ponentes penam qz si quis non quereret deū israhel moreret a maximo vsqz ad minimū a viro vsqz ad mulierē: de hoc. 2. Para. 15. tunc aut asa compleuit qd inceperat. i. ga exclusit oīa idola de terra et amouit matrem luam maacha ne esset pnceps in sacrificijs priapi: et fecit oīa que habent supra in lra de cōfratōne simulachri et specus et luci cōsecrati a matre sua. tunc etiam restaurauit altare qd erat ante portam domus domini: qz temporibus predecessoz suoz videbatur prophana tum. hec oīa fecit asa anno. 15. regni sui deuictis ethiopibus et confortatus ad hoc verbis azarie prophete. 2. Para. 15. deinde fuit temp inclytus: qz colebat dñm. et dicitur qz nō fuit bellū post hec in regno suo vsqz ad trigessimū annum regni vt p3 ibi dem et eodem libro. c. 16. dicitur qz anno. 36. regni eius ascendit baasa

[illegible]

Deletio stir-
pis hiero-
boam.

iusisset ei spāliter hoc facere: et ipse tunc faceret desiderio obe-
diendi deo et non desiderio regnandi: deus tamen non iussit
hoc ei per aliquem prophetam: sed ipse egit ex desiderio regnā-
di: ergo peccauit nec pñciatio dei aliquo modo excusat euz
sicut pñciatio dei de omnibus malis non excusat ipsos facien-
tes. (Lūq; regnasset.) Sic ponitur qualiter baasa in dele-
ndo stirpem hieroboam se habuit et dicitur. (Lūq; regnasset p-
cussit oēs domū hieroboā.) s. aūq; regnaret occidit nadab regē
qui erat filius hieroboā et nō poterat ipse regnare nisi occiso
illo: postea at cū regnaret occidit reliquos q erat de stirpe hie-
roboā. s. filios et nepotes nō relinques aliqū de illis. (Nō oī
misit nec vnā qdē aīam de semine eius.) i. diligēter pquisiuit
oēs de pgenie hieroboā et nullus potuit euadere q nō occide-
ret. Istud aut itelligendū est de masculis. nā nō est credēdū q
aliqua femina de stirpe hieroboā occideret tunc. nā ē hostes
nō cōsueuerunt occidere feminas. et rō huius erat q baasa occi-
debat oēs de pgenie hieroboā eo q ad illos pertinebat regnū
et ad ipm nō: cū nō esset de stirpe regia: et q timebat q si aliq;
de stirpe hieroboā maneret postea ille posset auferre ei regnū
noluit aliqū dimittere: ad feminas aut nō ptinebat ius regnā-
di: iō dato q maneret femine de stirpe hieroboā non pñdica-
bat ipsi baasa. (Donec deleteret eū.) i. quousq; deleteret ipm hie-
roboā: oī aut aliq; deleteri nō qm mori: sed qm nullus successoz
ei relingit: eo q tūc nō manet nomē eius: et sic fuit cū nūc baa-
sa occidit oēs de stirpe hieroboā. (Juxta verbū dñi qd locut⁹
fuerat in manu serui sui abyē sydonitis. i. baasa compleuit om-
nia que dixit abyas sydonites: nam dixerat pcedenti. c. q non
maneret aliq; de stirpe hieroboā: et sic factū est. ē. vīctū est q
nō sepeliret aliq; de posteris eius: sed q occiderent in vi-
be comederetur a canib⁹: et q occiderent in agro lacerarent ab
auibus: et sic fuit hīc nō expressum fuit spāliter sed oī genera-
liter q oīa q pñdixit abyas sydonites cōpleta sūt. (Propter pñā
hieroboā.) s. oīa malā hec venerūt sup pgeniē hieroboam pp
pñā eius. (Qui peccauerat et qbus peccare fecerat israel.) s. ipse
hieroboā peccauerat colēdo idola et fecit peccare israel iducē-
do et cogēdo israelitas ad cultū idolorū. (Et pp delictū quo ir-
ritauerat dñm deum israel.) s. venerūt ista pp delictū idolatrie
quo hieroboā irritauit deū israel. i. puocauit eū ad irā: nā nul-
lū pñm est quo magis deus puocet q idolatria cū sit maxi-
mū oīuz pñtōz. (Reliq; aut sermonū nadab et oīa q opatus ē.)
Sic nō ponit aliqd de nadab nisi q malus fuerit et q p infidi-
as occisus sit: de reliq; aut remittit ad aliū locū. (Nonne hec
scripta sunt in libro verborū diez regū israel.) ibi erat diligē-
ter narrata oīa gesta eoz vsq; ad minutū. De isto libro q sit
declaratū est pce. c. (Suntq; bellū inter asā et baasā regē israel
cūctis diebus eoz.) s. asā regnabat in iuda oī regnaret baasa
in israel et erat bellū inter eos. quō aut durauerit oibus diebus
eoz declaratum est pce. c. (Anno tertio asā.) Sic ponit qliter
baasa regnās ad deū se habuerit et oī. (Anno tertio asā regis
iuda regnauit baasa.) s. asā erat rex qm cepit regnare baasa et
erat iā annus tertius regni eius in iuda. Queret quō po-
terat eē q regnare inciperet baasa anno tertio asā: q supra in
lra oī q nadab filius hieroboā cepit regnare anno scdo regis
asā: et tū ipse regnauit ānis duobus vt p. s. ergo cepit regnare
baasa anno. 4. regni asā. Rñderi pōt q nadab nō regnauit
duobus annis integris: sed vno et parū plus et vocatū duo anni:
et sic cū cepit regnare in fine scdi anni regis asā oportebat q re-
gnū suū extēderet vsq; ad aliquātā pte anni qrti asā: q tū il-
le annus qrtus nō erat finitus et scriptura iter dū nō facit men-
tionē de annis iceptis si nō sunt completi dixit q regnauit an-
no tertio. i. in fine anni. 3. q. 4. erat ichoatus sed nō cōsumatus.
Cāliter pōt dici q asā cepit regnare i fine āni scdi hieroboā
et erat tūc pñcipiū. 2. 1. hieroboam non compleuit. 2. 2. annos
in regno: sed in pñcipio. 2. 2. anni mortuus ē. scriptura tū cōpu-
tat illū annū tanq; cōpletū. et sic in fine regni hieroboā regna-
uerat asā solū vno anno cū puula pte seqntis: et q cepit nadab
regnare mor post hieroboā cepit qm in pñcipio. 2. anni regni
asā: et regnauit duobus annis qm cōpletis: et sic durate. 3. anno
regis asā mortuus est: et in eodem anno regnare cepit baasa: iō
anno. 3. asā regnare cepit. (Filius abyā) iste abyā non fuerat
rex sed baasa incipiebat nouiter eē rex de hac cognatione. (Su-
per oēm israel.) s. sup decē tribus q vocant totū israel: q alie
oīe tribus ptinebant ad regnū iuda. (In tberā) q ibi erat
metropolis regni et fuit semp quousq; samaria floruit. (Uigi-
ti quatuor annis.) solū regnauit vīginti qtuor annis. 2. tū. 2.
Para. 16. colligit q regnauerit. 3. 4. annis ad minus: q oī ibi

q anno. 3. 6. regis asā ascēdit baasa ad edificādū rama. dato q
q in ipso anno moreret baasa iam regnasset. 3. 4. annis q asā
solum cepit regnare ante baasa annis duobus vel tribus: q oī
hic q anno. 3. asā cepit regnare baasa. Dñm q hic est manife-
sta trinitas: et tū soluet. 2. Para. 15. vel. 16. (Et fecit malus co-
ram dñō.) s. colendo idola q istud est malū qd faciebāt reges
israel. (Ambulantq; in via hieroboā.) s. quāq; baasa nō vi-
ligeret hieroboā nec cognationē eius: sed potius deleuisset illā
vt p. supra. tū imitatus est eū in malis declinādo ad idola sicut
ipse (et in pñtis eius quibus peccare fecit israel.) i. imitatus est
eū faciēdo peccare israel sicut fecit hieroboā. s. q cogebat po-
pulū ad idolatriā faciēdo q nullus iret in tēplū dñi ad obser-
uādas ceremonias legis: et p hoc cogebat eos idolatrare: ideo
multi viri boni de israel fugerūt de terra israel. s. de tribu effra-
im et manasse et symeō: veneruntq; ad asā anno. 15. regni eius
q erat ānus. 12. regni baasa. 2. Para. 15. et in hoc peccauit val-
de baasa. Queret an peccauerit baasa occidendo oēs de
cognatiōe hieroboā. Aliq; dicit q nō. Primo q deus p-
dixerat q rex cōstituēdus ab ipso occideret oēs de tribu vel co-
gnatiōe hieroboā pce. c. scdo p. q poterat baasa occidere in
ite s. legē oēs de cognatiōe hieroboā eo q oēs erant idolatre.
C Respōdēdū q peccauit occidēdo illos. 2. Pro q occidit
eos sine cā: nā nō habebat aliquā cām iustā baasā pro qua occi-
deret illos q nō deliquerāt in eū nec ēt in viros israel: sed so-
lū in deū: p pñtō tū qd fecerāt in deū nō occidebat baasa ali-
quē. 2. Scdo peccabat q occidebat aliquos simpliciter inocētes
nā cū baasa occideret oēs de pgenie hieroboā: ita vt nec vnū
qdem dimitteret vt p. in lra. manifestum est q inter eos occi-
deret aliquos puulos q nōdum peccassent in deū nec in hoīes:
et istud est impiū valde. Itē. 3. peccauit q exercuit nimā cru-
delitatē circa eos: nam ēt circa hostes nō est habenda magna
crudelitas q hoīes sunt: satis est enī q occidant eo q hostes
sunt. baasa tū nō solū occidit illos: sed ēt tradidit canibus et au-
ibus lacerādos nō passus ipēdi illis officiū funeris ab extrane-
is saltē: qd iter dū ēt hostib⁹ exhibet sicut fecit oī sepeliri idu-
meos quos occidit: et tū illi erant hostes. s. 1. 1. c. Quarto pecca-
uit q p malo fine egit hoc. s. vt posteri de cognatione hie-
roboā nō ilurgerent et eum petēdo regnū: et tū non licet alicui oc-
cidere hostē suū dū nihil nocet ei vt sit securus de ipso: po-
tissime q iste gerebat iniustā hostilitatē pgeniem hieroboā
q ipse occiderat oēs de pgenie illa et nemo de ipis nocuerat
ei. Ad pñā rōnem in huius dñm q quāq; pñciatū esset
pgeniem hieroboā delendā: tū non tollit qn ille qui deleteret
eā peccaret. sic enī pñciatū erat de xpo q occidēdus ēet: et tū
iudei qui eū occiderūt peccauerūt nimis. ēt pñciatū erat xps q
vnus de discipulis traditurus erat eū: et tū traditor eius pecca-
uit grauissime. nā xps dixit q melius ēet ei finitus nō fuisset:
ita ergo hic. ad hoc igif q excusaret baasa oportebat q fusce-
pisset a deo in mandatis de deletionē ista faciēda: et tū nō ha-
buit mandatū a deo nec saltē egit ad finē illū ad quē deus vo-
luit deleteri pgeniē hāc. s. in penā delictoz pñtitoz: baasa tū so-
lū egit ad securitatē suā ne postea insurgerent et eum aliqui de
posteris hieroboā. Ad scdōz dñz q nō stat: q hī esset iustū oc-
cidi idolatras: tū nō occidebat baasa filios hieroboā pp idola-
triā: q tūc occidisset plurimos de israel vel oēs: q oēs erant
idolatre: nullos tū occidit nisi filios hieroboā: ergo non fecit
pp hoc: ēt q ipse erat idolatra nō ergo occiderat alios pp ido-
latriā: sed occidit illos pp cām supra assignatā. s. vt non ilur-
gerent contra eum petendo rem qd fuerat patris eoz.

Capitulum. xvi.

Actus est autem sermo domi-
ni ad iehu filium anani contra
baasā dicens. Pro eo q exalta-
ui te de puluere et posui te ducē
super populum meum israel: tu
autem ambulasti in via hieroboam: et pecca-
re fecisti populum meum israel: vt me irrita-
res in peccatis eoz: ecce ego demetā poste-
riora baasa et posteriora domus eius.

Factus. Descripto in precedentibus qualiter baasa se ha-
buerit ad deū: hic ponitur quid cōminatus fue-
rit deus cōtra eum et diuidit in duo: q primo ponunt ea que
pertinent

Qd. 30
Baasa quo
anno asā re-
gnare cepit
Rñso.

2. rñso.

Qd.
31.
Baasa
peccauit
occidē-
do oēs de
cognatiōe
hieroboā
* Q. ii. 1.
* Rñ. q. sic
* Pñ. o.
* Scdo.
Tertio.

Quarto.

Ad rōz
i pñcipio

Ad scdō

† pertinent ad baasa. Scdo ea q̄ p̄tinent ad filiū ei⁹ belā ibi. (Et regnauit belā.) Queret circa p̄mū an ea q̄ habent h̄ fue rint post p̄cedētia: et an fuerint immediate vel interiecto aliqn to tpe. Ad p̄mū dōm q̄ hic ē cōtinuus ordo q̄ sup̄a dictū est q̄lter baasa male vixerit: hic autē dī quomodo pp̄ malā vitam deus ei cōminatus fuerit: ideo necesse est q̄ fuerit istud post illd. Ad scdō dōm q̄ ista fuerint facta post p̄cedētia s̄ nō pōt affi gnari a magno tpe vel paruo: q̄ sup̄a nō ponit aliqd d̄ gestis baasa s̄ dī q̄ male vixit et illud fuit in tota vita sua: vnde non constat in qua parte vite ista dicta fuerint. et dicit. (Factus ē autē sermo dñi ad iehu filiū anani cōtra baasam.) s̄ cū baasa ēt vir valde malus et deus dederat ei regnū misit contra eū. pp̄be tā ad dñiciandū mala futura: vt sic deus dñiciauerat mala cō tra hieroboā q̄ male vixerat: ita dñiciauit mala cōtra baasa q̄ secut⁹ ē vias eius: et sic posteritas hieroboam destructa est. p̄pter eum ita posteritas baasa destructa est. Queretur de isto iehu q̄s erat. Dōm qd nō erat ille q̄ postea factus ē rex sup̄ isrl et dñstruxit domū achab sequēti. li. c. 9. s̄ fuit qdā vir. pp̄ha et fuit filius prophete. s̄ anani pater eius propheta fuit qd pa ter dupliciter. Primo ex assertiōe communi iudeorū q̄ volūt q̄ quicūq̄ nomē p̄is alicuius pp̄he ponit in scriptura ille quo q̄ pp̄beta fuerit: sic ait hiero. i. p̄logo sup̄ isophonā qui incipit tradunt hebrei cuiuscūq̄ pp̄beta p̄ aut auus ponatur in titulo ipsos quoq̄ pp̄betas fuisse. Scdo p̄ hoc efficaci⁹ q̄ anani missus est ad increpandū regē asa. 2. paral. 16. et factis apparē q̄ sit anani pater istius: nā cōpōzane fuerūt eo q̄ asa et baasa fuerūt eodē tpe reges et anani missus est cōtra asa et iehu filius eius cōtra baasa: et sic erat ambo pp̄he et sic s̄ pp̄beta nō veri uaret ex p̄genie sic aliqua conditio nālis: tñ sepissime filij pro phetaz erat pp̄he: et ob h̄ dixit amos nō sup̄ pp̄ha nec filius p̄ phete s̄ armētarius ego sum vellicās sicomozos amos. 7. q. d. q̄ fuit pp̄he sciunt q̄ deus loquit̄ ita et filij pp̄harū: q̄ ipsi cōi ter sūt pp̄he: et q̄ ipse neutriū illorū erat nō debebat q̄ri ab eo aliqd ēt filij pp̄betarū vt cōiter vel saltē sepe nō eēt pp̄he frustra dixisset amos nō sū pp̄ha nec filius pp̄he s̄ sufficeret dīci nō sum pp̄ha. ergo oī q̄ vt sepe filij pp̄betaz eēt pp̄beta (Dīcēs p̄ eo q̄ exaltati te de puluere.) oīdīt de fuisse ingra tū baasa q̄ bñficijs collatis a deo nullā grām vel obsequium reddidit: et vt oīdāt magnitudinē ingratitudinis oīdīt magni tudo bñficiorū q̄ tanto ē maior ingratitudo quanto bñficia sūt maiora: istud at̄ erat in baasa q̄ collatū ē ei maximū bñficiū s̄ exaltat⁹ fuit de puluere. i. cū eēt plebeius et q̄si sedēs in pul uere eleuauit eū deus ad regnū. (Et posui dūcē sup̄ pplm meū israhel.) s̄ posui te in regē: nam rex et dux pro eodē accipiunt vt p̄s. 8. 4. familia. n. verba dixit deus cōtra hieroboā p̄ abyā. s̄ ex altati te de medio ppli et dedi te dūcē sup̄ pplm meū. e. c. (Tu autē ambulasti in via hieroboam.) s̄ colendo idola sicut coluit hieroboam: et vocatur ista via hieroboam potius q̄ aliorum quia ipse inchoauit eā inter reges israhel. (Et peccare fecisti po pulū meū israhel.) s̄ induxisti eos et coegisti ad idolatriā. Intelli gendū est. n. q̄ iste baasa cogebat aliquos israhelitas ire volen tes in hierusalem ad templū non ire illuc vt non reconciliarent̄ asa regē iuda: ideo faciebat q̄ coleret idola in tra sua. (Ut me iritates in pcis eoz.) i. fecisti hoc ad puocandū me ad iraz in pcis populi. s̄ q̄ populus peccabat consentiendo tibi vt cōmit terer idolatriam propter te: q̄ tamen tu cogebas eos ad hoc tu peccabas potius q̄ illi: et sic non solū puocabas me ad iram in peccatis tuis sed etiā in pcis eoz q̄ pctā eoz erant pctā tua. (Ecce ego demetā posterioza baasa.) s̄ pp̄ mala ista q̄ fecit ba asa ego demetam. i. trūcabo posterioza eius. s̄ faciendo q̄ non extendat posteritas sua in longū s̄ abscindā illam. (Et poste rioza domus eius.) i. abscindā posterioza dom⁹ baasa. i. famili am suā q̄ illa nō dilatabit: et idē ē posteritas baasa vel posteri tas domus eius s̄ repetit̄ snā: nā baasa nullā posteritatē habe bat nisi p̄genies succedentē sibi et illa erat posteritas eius et do m⁹ ei⁹. vel p̄nt vocari posterioza baasa ipsi filij eius q̄ succede bāt ei immediate vocant̄ at̄ posterioza dom⁹ baasa filij filioz ei⁹ q̄ nō succedebāt ei immediate s̄ filijs suis r̄ytrūq̄ ablatū est fil: q̄ filij et nepotes baasa vna die occisi sunt p̄ zambri vt p̄s. j. Cū iuste posteritas baasa p̄ peccato eius occisa est et quō qui dam reges debebant posteritatem aliozū. Qd. 3.

Querēt an ista pena iuste infligeretur q̄ posteritas isti us regis occideretur. Respondendū q̄ val de iusta pena fuit: nam custodientes legem dei longo viuunt tempore exodi. 23. s̄ numerum dierum tuorum implebo et deu terono. 1. ideo puertentes eaz vita priuari debēt: et quia nulla

maior pueritas est q̄ in idolatria merentur idolatre valde in vite diminutione puniri: et q̄ quidā non solū sunt idolatre sed alios ad idolatriā mouent dignū est vt non solū ipsi: sed etiam posteri eoz occidant. obseruauit at̄ de⁹ magnas penas in reb⁹ idolatris. P̄m⁹. n. fuit salomō: et q̄ iste solū peccauit et nō in duxit populū ad peccandū: nec coegit puniuit eum deus graui ter. s̄ priuādo posteritatē suā maiori parte regni. s̄ solū relin quēdo duas tribus cū haberet duodecim: posteritatē autē suā nō occidit. reges autē israhel grauius peccauerūt: q̄ non solū pec cauerunt ipsi. sed etiam populū ad idolatriā concitauerūt. ideo ipsi p̄ p̄genies sue pierunt. s̄ q̄ nullus maneret de eis: et q̄ p̄i mus islorū fuit hieroboā tota p̄genies sua vna die periit p̄ ma num baasa. deinde baasa cū regnasset populū mouit ad idola triā. ideo filius suus et posteri sui eadē die occisi sunt a zambri sic ipse baasa occiderat posteritatē hieroboā. et fuit quasi idem modus per oīa in pena domus hieroboā et domus baasa: nam hieroboā regnauit annis. 22. et post eū filius suus nadab q̄ cū regnasset nondū duobus annis cōpletis occisus fuit ipse et to ta posteritas hieroboam a baasa. Simile passus est baasa: nam ipse cū deleuisset totā posteritatē hieroboā secutus est idola et regnauit. 24. annis p̄cedenti. ca. cui successit filius suus belā qui nondū cōpletis duobus annis in regno occisus est cū tota po steritate baasa in vna die a zambri. j. in tra. zambri autē malus fuit sicut ceteri reges: et septē diebus solum regnauit. vt patz in tra: combulsi enī seipsū cū tota domo sua ne occideret ab zam bri. ipse quoq̄ amri malus fuit cui⁹ posteritas nō dilata ta fuit: nā filius eius fuit achab qui occisus est in bello infra vlti. ca. et q̄ iste achab malus fuit valde vt patet hic nō solū ipse occisus fuit: sed etiam iussit dominus ipsi iehu vt deleter posteritatem eius: qui occidit sexaginta filios eius et reliquā posteritatez se quēti li. c. 9. et. 10. et sic oēs isti reges qui puaricari fecerunt po pulū in idolis sustinuerūt detractionē posteritatis: q̄ nullius eoz posteritas extendebat nisi ad vnū successorē cum quo to ta posteritas simul peribat gladio. et admirādus ordo diuine iustitie hoc statuerat: vt ipi mali ministri eēt dei cōtra malos. s̄ vrynus rex deleter posteritatē p̄cedētis regis: et ali⁹ sequēs po steritatē istius: et sic quilibet debebat posteritatē alterius et ab alio suam posteritatē deleri patiebat: sicut exemplificat⁹ est. Deleta autē posteritate achab per iehu ipse regnauit et dili gentissime cōpleuit mādātū dñi occidēdo oēs posteros achab: ipse tñ secutus fuit peccata illoz quos occiderat: ideo debebat posteritas sua immediate deleri sicut posteritas achab quā ipse deleuerat: q̄ tñ diligētissime se habuit implendo mādātū dñi in p̄genie achab fecit ei deus gratiā vt nō deleter posteritas sua in filio: sed duraret regnū filiozū suoz vsq̄ ad quattuor genera tiones sequēti. li. c. 10. post illas autē generationes paucū tem pus fuit in regno israhel qn trāsserēt decē tribus ad assyrios: et sic fuit iste modus cōis punitiōis oib⁹ regibus israhel: q̄ pec cata eoz cōia erat. (et faciā domū tuam sicut domū hieroboā filij nabatib.) s̄ destrua illā sicut destructa fuit dom⁹ hieroboā: nam sicut illi nō manserunt aliqui successores post p̄mū s̄ to ta p̄genies gladio periit. ita fuit in p̄genie baasa: q̄ nullus mā sit de ea. vt supra dictū est. (Qui mortu⁹ fuerit de baasa i ciuita te comedent euz volucres celi.) s̄ tota posteritas deleta fuit p̄ zambri: et q̄ ille hostilr se habebat ad filios baasa occidebat il los et relinquebat insepultos: ideo lacerabant̄ ab auib⁹ et cani bus. q̄ intelligēdum est tam de occisis i agro q̄ in ciuitate sicut dictū fuit de p̄genie hieroboā. s̄. 14. (Reliqua autem sermonū baasa et quicūq̄ fecit.) i. oīa que fecit et dixit nō habēt hic: sed alibi. (Et prelia eius. s̄ plia que habuit cū asa: nam fuit bellum inter eū et asa oibus dieb⁹ eoz p̄cedēti. c. (nōne hec scripta sūt in libro verborū dierū regū israhel.) in isto libro scripta erant pticulatij omnia gesta regū israhel: et iste liber etiā erat autētic⁹ q̄ erat scriptus p̄ aliquos pp̄betas: vt dictū est. s̄. 14. (Domui ergo baasa cū patrib⁹ suis.) s̄ mortuus est sic p̄ses sui: et fuit ista mors naturalis. (Sepultusq̄ ē i tberia.) illa ciuitas erat me tropolis regni pro tunc quousq̄ samaria amplificata fuit: et ibi reges regnabāt et sepeliebant̄ sicut reges iuda regnabāt in hierusalē et sepeliebāt̄ ibi p̄cedēti. c. et supra. 14. (Et regnauit) hic ponitur secūdū hui⁹. c. s̄ ea que p̄tinent ad belā filium baasa: et oīnidit in quattuor sm q̄ agitur hic de quattuor regibus israhel. P̄rio de belā. Scdo de zambri ibi. (anno. 26.) Tercio de ambri ibi. (Lūq̄ audisset.) Quarto de achab ibi. (Achab vero.) Cir ca p̄mū dicit. (Et regnauit belā filius eius pro eo) istū solum successorē habuit baasa: q̄ iste cū tota alia posteritate baasa occisus est a zambri. (Cum autem in manu iehu filij anani pro

Graves pe nas intulit deus idola tris. Primo sa lomoni

Pieroboā

Baasa

Nadab

Bela

Zambri Amri Achab

B

Admiran dus ordo diuine iu stitie

Jehu

†

†

†

†

†

†

†

†

Deletio po
steritatis
baasa.

†

†

†

†

†

Qd. 4.

A
Iehu an
fuerit occi-
sus a baasa
1. Rñso.

Solu. auc.

Alia rñso

Qd. 5.

A
Bela quo
ano asa re-
gnat cepit.

phete verbum domini factum esset contra baasa.) Ponitur h
deletio posteritatis baasa sicut pronuntiata fuerat p iehu pphā
filiū anani pphē. de isto p3 supra in lra vbi ponuntur verba p-
phetie eius ad baasa. (Et cōtra domū ei?) . s. cōtra totā posteri-
tatē suā. (Propter oē malū qd fecerat corā dño.) . s. idola colē-
do et inducendo pplm ad colēdū idola. (Ad irritandū eum in
operib? manuū suar.) . i. prouocabat deū ad irā p opa sua. s. per
idolatriā quā manibus suis exercebat. s. offerendo thura vitu-
lis aureis sic ipsemet hieroboā qñ fecit solēnitatem primā vi-
tulor aureor ascendit sup altare et ipse offerebat thura supra.
13. c. (Ut fieret sic domus hieroboā.) . dupliciter pōt intelligi
vno mō quantū ad culpā. s. baasa coluit idola et prouocauit de-
um intantū vt fieret sicut domus hieroboā. i. vt tantū ipse pec-
caret sicut peccauit hieroboā et domus sua. Aliter pōt intelligi
quantū ad penā. s. q baasa prouocauit dñm ad irā iō meruit vt
fieret dom? eius sic domus hieroboā. s. q tota dñstrueret: et istō
magis sonat lra nā sic cōpletū est. (Ob hanc cām occidit eū.)
i. quia deus predixerat mala contra baasa et contra domus su-
am propter mala baasa occidit eum. i. deleuit ipsum cum po-
steritate sua. (Hoc est iehu filium anani ppheta.) ista ē expo-
sitio lre precedentis et nō ē in bebreo nec in libris correctis: sed
fuit glosa interlinearis expositiua et impitua librariorum textui
mixta est: ideo nō o3 credi eē de textu: et fm eā obtemus dicere
q iehu ppheta occisus fuerit a baasa. Un totus iste versus ab
illo loco. cū at in manu iehu pōt dupliciter intelligi pp istō re-
latiū eū q2 si intelligat p illud baasa erit sensus q in isto ver-
su significatur completio pphetie cōtra baasa: si aut p illud in-
telligat iehu erit totus iste versus ad significandā causā mor-
tis iehu pphete. Queret qd istoruz verius sit et an fuerit
iehu occisus a baasa. Rñdēdū q bebrei volunt istud intel-
ligi de baasa. s. q dñs occidit eū. i. baasa et posteritātē suā quia
peccauerat: et nolunt intelligere q iehu fuerit occisus a baasa.
Dñm autem est q littera ad ytrunq pōt retorqueri: et tamen
non potest proprie exponi nisi de morte iehu. Prio quia dicitur
ob hanc cām occidit eum: et tñ manifestū ē q baasa non fuit
occisus s3 mortuus est morte naturali cū dicat supra. dormiuit
cū patribus suis. ergo refert ad iehu. s. q baasa occidit eum.
Secdo p3 q2 dñs hic ob hanc causam occidit eū: si at refert ad
baasa oportet q intelligatur q deus occidit eum ob hanc cau-
sam. i. qā prouocauit contra ipsum mortem. Sed istud non
stat q2 dñs nō cōplet pphetiā pphoc q prouocauit illā contra
aliquē: s3 q2 ille demeret vt in eo compleat ideo pctā sunt cā
pene et pñunciatio dei: ideo o3 referri ad iehu. s. q ob hanc cām
occidit eū. i. q2 sermo dñi factus ē p iehu cōtra baasa ipse baa-
sa iratus occidit iehu. Tertio p3 hoc q2 si intelligeret de baasa
eēt istud supflūū et qñ nō faciens sensum: q2 immediate ponit
de cōpletionē pphie cōtra domū baasa: ideo o3 q2 refert ad
iehu vt ista lra nō sit supflua et vt videat facere aliquē bonum
sensum. Cdm igit q iste iehu ppheta occisus ē a baasa pro-
pter verba q locutus ē cōtra eū: sic. n. alij reges mali occiderunt
quosdā pphetas nā mansisse occidit Eliaam q2 increpabat euz
valde: etiā amos occisus ē in terra israel mandato regis pcul-
sus: vnde ferreo in tpibus. sic et alij pphete multi occisi sunt tñ
a regibus iude qñ israel. hieremias aut afflictus nimis tpibus
regis sedechie q2 pphabat cōtra vrbe hierusalē ad vltimū in
egyptio ab ipsis israelitis lapidibus opprēsus occubuit. quē egyptij
mirifico honorauerunt sepulchro quē cognati sui iusta mor-
te multauerāt. De patre istius iehu. s. d anani similiter dicitur
q occisus fuerit a rege asa rege iuda: hoc aut non stat s3 con-
stat q posuit eū in carcere q2 loqbat contra ipsum et dñs indi-
gnatus pp hoc valde pculsit multos de pple et ipsum baasa po-
dagra pculsit quā sustinēs p aliquot annos mortuus est. 2. pa-
li. 16. C3 tñ dñs q nō occisus fuit iehu pphā a baasa q2 ipe
vēit ad iofaphat regē iude. 2. pali. 19. et ipse scripsit historiā io-
saphat. e. li. c. 20. et tñ h fuit mto tpe post baasa. Ad argumēta
rñdēdū ibidē. (Anno. 26.) hic ponit de regno zambri qui
successit ipse bela filio baasa: et ponunt mixtum aliqua q pñet
ad zambri et aliq q pertinent ad bela et dicit. (Anno. 26. asa re-
gis iuda regnavit bela.) iam supra dixerat h: s3 q2 vult pōere h
de morte bela repetit regnū eius. s. q regnavit anno. 26. regni
asa regis iuda: et debet intelligi q regnavit finito anno. 26. et
non in principio. Queret quomodo potuit bela incipere
regnare anno. 26. regni asa: q2 baasa pater eius cepit regnare
anno. 3. regis asa precedentis. c. et intelligit q cepit in fine tertij
anni et nō in principio vt ibi declaratum est sed regnavit annis.
24. vt p3 ibidē. ergo o3 q durauerit regnū baasa vtrq ad annū.

27. cōpletū regis asa et ceperit bela regnare anno. 28. regni asa.
Rñdēdū est q in ista assignatione āno3 ē magna pturba-
tio pp duo. Prio q2 aliqñ ponunt āni alicuius regis cōpleti
et aliqñ cōpleti et incepti. Scdm ē q2 interdu3 cōputant āni a
principio suo et interdū a fine: vt cū3 dicit q aliquis regnavit
anno. 26. regis asa possit intelligi q inceperit regnare in prin-
cipio. 26. anni vel in fine eius. Ad assignandū tñ q bela cepit re-
gnare āno. 26. regis asa o3 poni duo. i. q. 24. anni regni baasa
nō fuerint cōpleti et q noiet iste. 26. ānus a fine: vt pote q re-
gnauerit baasa annis. 23. et quadā parte parua anni. 24. pp
quā dicat regnasse. 24. annis cū sepe āni incepti cōputent pro
cōpletis: et tñ apponēdo. 23. annos cōpletos regni baasa sup.
3. annos qbus regnaverat asa qñ cepit regnare baasa pceden-
ti. c. erit. 26. annus regni asa cōpletus cū. 23. anno regni baasa.
illud autem modicum q regnavit baasa de. 24. anno debet
poni in. 3. anno regis asa. s. quia nondum erat omnino com-
pletus. 3. annus regni asa qñ cepit regnare baasa: et sic in. 26.
anno regis asa erit cōpletū totū regnū regis baasa: et q2 illico
vt mortu? est baasa regnavit bela dicit cepisse regnare anno.
26. regni asa: si aut aliter ponat ipossibile erit saluare lram ac-
cedendo ad pcedentia. s. q baasa ceperit regnare circa finē ter-
tij anni regni asa: qd necessario pbatū est pcedenti. c. (Regna-
uit bela filius baasa sup israhel i therfa.) de cōi dñsent ppli suc-
cessit i regno q2 filius regis erat et nullū adhuc hēbat hostē: et
dñs q regnavit i therfa eo q ibi erat metropolis regni. (Duo
b'annis.) debet accipi isti duo anni cōpleti: q2. j. dicit q zamb-
ri cepit regnare āno. 27. regis asa: et hic dicit q bela cepit re-
gnare āno. 26. ergo o3 q cēnt duo anni incepti et nō completi.
(Et rebellauit cōtra eū seruus suus zambri.) nō rebellauit aper-
te ita q moueret cōtra eū bellū: s3 irruit sup eū qñ p infidias dñi
eēt i cōuiuiū et occidit ipsū vt p3. j. (Dux medię partis egit.)
iste zambri erat dux medię partis equitū israhel: et pte magnitu-
dine potentie putauit se posse habere fautores in regno et ag-
gressus est occidere regem: erat autem exercitus totus israhel di-
uisus in duas partes et vnus partis equitum princeps erat
zambri et alterius princeps erat amri: nunc autem erat bellum
israhelitis contra gebbethō vrbe philistinor et nō erat ibi rex s3
exercitus eratq ibi vnus princeps medię partis equitū. s. am-
ri: alius autē princeps equitū. s. zambri manserat in vrbe ther-
fa cū rege et occidit eū. (Erat aut bela in therfa bibens et tenu-
lentus.) ista fuit occasio vel opportunitas zambri ad occidēdū
bela. s. q2 erat bela temulentus. i. valde ebrius et nō poterat cō-
siderare infidias sibi positas: ideo poterat facilliter occidi. (In
domo arsa pfecti therfa.) iste arsa erat pfectus therfa. s. prin-
ceps vrbis: et forte rex illa die cuiuū hēbat cū arsa. (Irruens
ergo zambri pculsit et occidit eū.) s. irruit sup eū cū eēt securus
in cuiuio et temulentus nihil mali suspicans. Iosephus. 8. anti-
quitatū dicit zambri equorū ordinis dimidiū princeps occi-
dit belā regē: nā dñ epularet apud dispensatorē suum nomine
arsa suavit gbusdā egibus vt subito discurrentes cū armige-
ris et principibus desolatū relinquerent occisus. (Anno. 27. re-
gis asa.) . s. tñ factū ē hoc et intelligendū ē de fine anni: q2 ad fi-
nē illius anni vel qñ occisus est bela. (Et regnavit p eo.) i. re-
gnauit loco illius: nam ad hoc occidit eum vt regnat et pro ip-
so et non successit illi aliquis de filiis suis quia omnes illos oc-
cidit zambri. (Cūq regnasset et sedisset sup solū3 eius.) mor-
vt zambri occidit bela imposuit sibi diadema regni et sedit sup
solū3 regū in therfa. factus ē aut zambri rex solū a gbusdā eg-
tibus qui cū eo erant et a populo therfa q erat in vrbe: reliquē
aut israhel exercitus q3 populus nō constituit eum in regem sed
erat tunc in obsidiōe gebbethō: et cū audiisset regnare zambri
venit ad vrbe samarie et obsedit eā vt p3. j. (Percussit oē3 do-
mū baasa.) . s. totā pgeniē suā: q2 nō solū occidit ipsū3 bela sed
et omnes fratres et filios suos et nepotes si quos habebat: ita
vt nullus maneret de tota posteritate baasa. (Et nō reliquit ex
eo mingentē ad parietē.) . i. de tota familia sua nō reliquit ali-
quē viuere: et dicit nō reliquit mingentē ad parietē ad signā-
du3 oēs siue magnos siue paruos fuisse deletos. Intelligēdū
est autem hoc de maiculis q2 seminā nullam occideret et de stir-
pe baasa eo q neq in bellis hostilibus occiduntur semine: etiā
q2 ille non poterant sibi pñiudicare fecit autem hoc zambri vt
nullus maneret de stirpe baasa qui peteret regnum vel q pos-
set infestare eum in vindictā domus baasa delecte. (Et pro-
pinquos et amicos eius.) . s. non solum occidit zambri omnes
descendentes de stirpe baasa sicut ipse baasa occiderat omnes
descendentes de stirpe hieroboam: sed etiam occidit omnes p-
pinquos

Rñso.
In assi-
gnatione
āno3 ma-
gna ptur-
batio.

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

pinquos. i. cognatos. s. fratres et alios qui erant in cognatione propinqua baasa. s. in secundo vel tertio gradu: etiam occidit amicos qui sauebant nimis progeniei baasa. Hoc autem totum fecit ad habendam securitatem plenariam: quia non solum posterius baasa poterant insurgere contra eum sed etiam cognati eius qui non erant de posteritate sua et amici eius qui sauebant partes suas. (Deleuitque zambri omnes domum baasa.) s. nullum relinquendo illa ex quo iam posset extendi successio baasa. (Juxta verbum domini quod locutus fuerat ad baasa.) s. sicut deus praedixit contra baasa ita completum est. nam dixit quod posteritas eius et domus eius destruerentur sicut domus hieroboam. (In manu iehu pphete.) i. ista dicta fuerat per prophetas iehu ut per supra. et ob hoc occisus est ab ipso.

¶ **Quaeretur** posteritas baasa magis punita est quam posteritas hieroboam. quomodo punita est magis posteritas et cognatio baasa quam posteritas hieroboam.

nam de hieroboam solum perierunt posterius sui qui occisi fuerunt a baasa precedenti. et tamen de baasa non solum posterius perierunt sed et cognati sui et amici qui nulla cognatione ei attinebant.

¶ Aliquis dicit quod hoc fuit pro maiora peccata baasa. Sed istud non videtur: quia hieroboam magis peccavit quam omnes reges: eo quod ipse fuit qui introduxit idolatriam in decem tribubus israel. s. 12. Respondendum quod maiestas pene baasa fuit pro pluralitate peccatorum quia in pluribus peccavit baasa quam hieroboam: nam hieroboam peccavit solum quantum ad ea quae apparent quod idolatriam commisit et ad idolatriam compulit israel: baasa autem peccavit in hijs duobus ut per supra in littera cum dicitur quod ambulavit in vijs hieroboam et etiam quod peccavit et peccare fecit israel. peccavit insuper quod occidit iehu prophetam domini sine causa. s. quia praenuntiabat ei ea quae deus iusserat ut per supra in littera. istud autem erat peccatum gravissimum. nam asa solum posuit anani prophetam in vinculis quia increpuit eum ex parte dei: et ob hoc deus iratus est nimis et occidit plurimos de populo ipsius regem gravissimo morbo podagrico percussit usque ad mortem. 2. paralip. 16. quanto magis ergo deus puniret reges baasa pro occasione prophetae: et ob hoc meruit ut non solum posteritas sua sed et amici sui et cognati perirent: et hoc fuit quod isti praesentaverunt vel forte praesentaverunt regi baasa ut occideret prophetam domini qui praenuntiabat ei mala ista.

¶ **Quaeretur** ratione in contrarium: domus quod baasa in pluribus peccavit quam hieroboam: et tamen dicitur quod hieroboam peccavit plusquam omnes reges quia ipse introduxit idolatriam. Domus quod in idolatria plus peccavit hieroboam quam baasa vel saltem non peccavit plus baasa quam hieroboam: et tamen peccavit baasa occidendo prophetas domini qui locutus fuerat contra eum: et tamen non peccavit in hoc hieroboam. nam licet multa mala praenuntiasset abayas contra hieroboam. et domum suam nullam molestiam ei intulit hieroboam nec saltem in verbo. s. 4. magis ergo debuit puniri baasa quam hieroboam. (Propter universa peccata baasa.) in multis peccavit baasa sed principaliter in tribus. s. quia idolatriam commisit et quia populum ad idolatriam compulit et quia prophetas domini occidit. ista tria patent supra. (Et pro peccata bella filij eius.) peccavit bella sicut pater suus baasa: ideo non solum posteritas baasa deleta est pro peccata baasa sed et pro peccata bella. (Qui peccaverit et peccata fecerit israel.) s. per filios secuti sunt eadem viam et ambo peccaverunt idolatrando per se: et et peccare fecerunt regnum israel. s. quia induxerunt ad colendum idola non permittentes quod alii quis iret in hierusalem ad colendum domini. (Provocantes domum dei israel.) s. provocantes illum ad iram eo modo quo homo potest provocare deum ad iram: quia perire non potest aliquis deum provocare: istum modum loquendi observavit malachias. c. 3. dicens si affligit homo deum quia vos configitis me. quasi dicat si aliquis quomodo potest affligere deum ita vos me affligistis. (In vanitatibus suis.) s. in idolatria. vocatur autem idolatria vanitas quia non prodest ei qui sequitur illam. s. quia idola non possunt adiuvare cultores suos: nam non possunt plueri aut dare abundantiam rerum vel dare victoriam cultoribus suis in bello: sic per baruch 4. ideo idola tanquam inutilia dimittenda sunt. Sic dicit samuel ad totum israel servite domino in omni corde vestro. et nolite declinare post vana quae non proderunt vobis nec eruent vos quia vana sunt. supra. 1. lib. c. 12. (Reliqua autem sermonum bella et omnia quae fecit.) s. omnia gesta sua tam parva quam magna. (Nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum regum israel.) s. ibi scripta sunt omnia quae ibi scribebantur omnia gesta regum israel quae acciderunt.

¶ **Quaeretur** an peccaverit zambri occidendo bella regem israel. Aliquis dicit quod si ipse peccaverat nimis: vixit enim ob hoc occisus fuit propter peccata baasa et propter peccata sua. Item zambri egit quod deus dixerat: nam hic dicitur quod factum est per zambri contra domum baasa sicut praedixerat dominus per manum iehu: ergo non peccabat faciendum quod deus dixerat. Item videtur quod non solum non peccaverit: sed

etiam quod meruerit exercendo vindictam dei contra peccatores. s. imi le pater de iehu qui fuit rex israel. iste enim deleuit totam domum achab et ipse postea fuit malus colens idola: quia tamen diligenter se habuit delendo domum achab: deus promisit ei quod filij sui regnarent usque ad 4. generationem ut per sequenti lib. c. 10. Respondendum quod zambri peccavit valde occidendo bella. Primo quia occidit regem: et tamen gravissimum crimen est regem occidere. Secundo quia occidit eum per insidias cum esset in convivio. Tertio peccavit quia bella non offenderat ipsum zambri: sed potius benefecerat ei quia constituerat eum ducem medie partis equitum ut per supra: magna autem ingratitudo est offendere benefactori: nam istud inhumanum est ut per 3. 8. Ezechiel. Quarto peccavit: quia fecit ad malum finem. s. ut ipse regnaret: et tamen desiderium regnandi erat in eo illicitum. Quinto peccavit regnando illicite et per tyrannidem cum non praeberet ad eum ex divina electione vel ex progenie: ideo propter istam tyrannidem quam exercuit usurpando regnum et delendo domum baasa deus percussit eum: et ob hoc mortuus est ut per supra. Ad primam rationem in contrarium dicendum quod quia baasa et bella propter peccata sua mererentur occidi: tamen zambri non habebat potestatem occidendi aliquem eorum: quia nemo constituerat eum iudicem super eos: ideo peccabat occidendo aliquem sicut praeter personam. Ad secundam dicendum quod quia deus praenuntiavit delendam totam posteritatem baasa et zambri deleuit eam sicut deus praenuntiaverat: tamen deus non commisit hoc agendum ipsi zambri: sed ex desiderio suo ipse egit ut regnaret et sic peccavit: quia licet egit quod deus voluit non egit quod deus iussit: quia deus non iussit hoc. Ad tertium dicendum quod iehu meruit delendo posteritatem domus achab eo quod deus sibi iusserat hoc per prophetam qui eum vixit in regem solum ad hunc finem sequenti lib. c. 9. ipse autem diligenter executus est occidendo omnes posteros achab: et insuper occidit omnes sacerdotes baal in favorem cultus domini. e. lib. c. 9. et. 10. ideo meruit obediendo mandatis dei. non tamen iussus est zambri quod faceret aliquid de his quae egit nec victus fuit a deo in regem ad explendum beneficium: sed ipse per tyrannidem assumpsit sibi regnum ut per in littera. ergo non meruit faciendum hoc: sed potius peccavit.

¶ **Quaeretur** an peccavit zambri occidendo posteritatem baasa et amicos et cognatos.

¶ **Quaeretur** ulterius an peccavit zambri occidendo totam posteritatem baasa et cognatos et amicos eius.

¶ Aliquis dicit quod non peccavit: quia isti meruerunt mortem cum oedisissent consilium vel favorem ad occidendum iehu prophetam ut supra dictum est. Sed aliquis dicit quod isti mortem meruerunt peccaverunt rit ad hunc finem: quia ad hoc quod aliquis iussit occidat non solum regitur quod ipse mereatur mortem: sed etiam quod ille qui occidit eum habeat potestatem occidendi ipsum et iustas causas occidendi: et tamen zambri non habuit potestatem occidendi posteritatem baasa: quia non erat ipse iudex ad occidendum: ideo peccavit. sic enim declaratum est praedicti ratione quod peccaverit zambri occidendo bella quia bella mereretur mortem: quia non erat zambri iudex. Sed adhuc dicendum quod istud non stat: quia zambri erat iudex ad occidendum istos: eo quod zambri occidit posteritatem baasa postquam factus est rex ut dicitur in littera. s. cumque regnasset et sedisset super solium eius percussit omnem domum baasa: et tamen rex erat iudex in populo israel omnium delictorum: quia ad eum pertinebat tota iurisdictio cum non esset distinctio fori civilis vel secularis et ecclesiastici in veteri testamento: de occasione autem bella secus erat: quia occidit illum zambri antequam esset rex: et tunc non habebat potestatem occidendi quemcumque. Dicendum quod his non obstantibus peccavit zambri occidendo omnes de cognatione baasa et amicos eius. Cum autem dicitur quod zambri erat rex et poterat occidere quoscunque delinquentes dicendum quod zambri non fuit vere rex sed per tyrannidem: et non consensit populus: sed potius repugnavit ei pugnando contra ipsum mortem ut scilicet ipsum usurpasset regnum: ideo nunquam habuit zambri iurisditionem aliquam: sed quicquid fecit fuit ut factum a persona privata et consequenter peccabat. Item dicendum quod etiam si fuisset vere rex peccabat in hoc: quia ad hoc quod iussit aliquis occidat alium non oportet solum quod ille mereatur mortem et quod potestatem habeat occidendi: sed etiam quod propter bonum finem illum occidat: et quia zambri non egit pro bono fine: sed ut nullus esset qui impediret eum in insula tyrannidem peccavit. Item peccavit quia aliquos occidit sine causa. nam erat quidam inter cognatos et posteros baasa parvulus qui nondum peccaverat contra deum vel homines: et tamen istos etiam occidit zambri cum dicitur supra quod non reliquit mingentem ad parietem. quod autem ibi occiderent aliqui parvuli satis manifestum est: quia cum tota posteritas baasa et cognatio eius deleveretur et etiam amici: ita ut nullus maneret manifestum est quod inter istos aliqui essent parvuli: peccavit ergo zambri ex multis causis. (Anno. 27. ala regis iherosolymitani.)

¶ Responso
Sabi peccavit valde occidendo bella.
Primo
Secundo
Tertio

Quarto

Quinto

Ad rationem per
maioris prime
opini.
Ad secundum

Ad tertium

¶

Prima ratio.

Impugnatio

Alia ratio

Secundo

Tertio

Opini.
Cofuta.
Ratione
alia.

Baasa in
pluribus
peccasse
quam hieroboam

¶ Q. 6.

7.

Zambri
an peccaverit
occidendo
bella.

Opini.
Primo.
Secundo.

Tertio.

Tertius Regum. * Abulensis n. ij

Quinto

Sexto.

Septio.

Octauo.

Nono.

Decimo

Ad i. ra
tionem.

Ad fam

Ad itia
Latopoc
canit se
occiden
do.

Ad itia
Latopoc
canit se
occiden
do.

Ad itia
Latopoc
canit se
occiden
do.

Ad itia
Latopoc
canit se
occiden
do.

Ad itia
Latopoc
canit se
occiden
do.

Ad itia
Latopoc
canit se
occiden
do.

Ad itia
Latopoc
canit se
occiden
do.

Ad itia
Latopoc
canit se
occiden
do.

Ad itia
Latopoc
canit se
occiden
do.

Ad itia
Latopoc
canit se
occiden
do.

Ad itia
Latopoc
canit se
occiden
do.

Ad itia
Latopoc
canit se
occiden
do.

Ad itia
Latopoc
canit se
occiden
do.

Ad itia
Latopoc
canit se
occiden
do.

Ad itia
Latopoc
canit se
occiden
do.

Ad itia
Latopoc
canit se
occiden
do.

Ad itia
Latopoc
canit se
occiden
do.

Ad itia
Latopoc
canit se
occiden
do.

Ad itia
Latopoc
canit se
occiden
do.

Ad itia
Latopoc
canit se
occiden
do.

Ad itia
Latopoc
canit se
occiden
do.

dentis seipfos puniuntur a republica qz inferuntur eis que-
dam debonozationes que non inferuntur alijs morientibus.
i. qz corpora eorum relinquuntur insepulta vel trabuntur per
terram in penam vt patet. 5. ethico. circa finem. si tamen nō pec-
carent nō fierent eis iste debonozationes. C Item aristo. pro-
bat ethi. 5. qz occidens seipsum iniustum facit non quidē sibi ip-
si sed ciuitati. C Item patet hoc ex legibus municipalibus qua-
rundam gentium in quibus iubetur qz quicūqz inueniatur vo-
lens se occidere: vt pote se suspendens vel se transuerberans gla-
dio qz si inde non moritur vel nondū est mortuus publice occi-
ditur: etiā si ex pena quā sibi inferbat nō eēt mortuus. Dūm
constat ex ipso genere pene qz volebat se occidere. d. hys ma-
gis declaratum est precedenti. li. c. 17. C Item qui sic se occi-
dunt sunt pusillanimes vt probat aristo. 3. ethico. c. de fortitu-
dine opus tamen pusillanimitatis iniustum est ergo se occidēs
turpiter agit. C De zambri autē patet qz ageret ex pusillanimi-
tate quia ipse vidit qz necesse erat eum occidi cum capiēda
esset vrbs si infligerent ei atrocis tormenta: voluit ergo po-
tius leui morte omnia euicare. C Item quia qz sibi dūm erat
putabat qz cum caperetur ab amri z populo illuderetur ei ni-
mis: z hoc esset grauius qz ceteri cruciatus z sic deficiens ani-
mo ad tolerandum istam magnitudinem malorum voluit se
occidere: pertinet tamen ad magnitudinem cordis non solum
contemnere mortem sed etiam contemnere omnes illusiones z
debonozationes: qz omnia ista sunt quedā penalia mala. ad for-
titudinem tamen pertinet tolerare vltimum terribiliū quod
igitur potest tolerare mortē z non debonozationes adhuc nō
est fortis: qz non potest tolerare vltimum terribiliū. C Ad ra-
tionem primam in contrarium. dōm qz quāquā videret sibi
necessario moriendum esse non poterat se occidere: qz multus
differet mortem pati vel infligere. nam pati illam non est accu-
satus sed pena idē nō est peccatum: facere aut infligendo sibi mor-
tem est malum facere ideo est peccatum. C Ad scdāz rationē i cō-
trarium dicendum qz non tenet argumentū ab exemplis: potis-
sime qz saul peccauit grauius se occidendo vt declaratum est
supra. i. li. c. vltimo. C Ad tertiam rationē cū dicit de catone
qz se occidit dicēdū qz peccauit. vnde augu. 1. de ciui. c. 18. vbi
mortem eius inducit culpā eum qz se occiderit. Sic etiā alij se
occiderunt inter gentiles qui culpātur ibi. C Lū vero obijci-
t qz erat vir virtuosissimus dicēdū qz inter gentiles fuerunt vi-
ri valde virtuosī moraliter z tñ nō habebāt vtutes ordinatas
in deum per charitatem: ideo vtutes eorū erant valde infla-
te. nam maximum bonum vt communiter ponebant honore z
famā: ista. n. fuit positio omnium ciuiliū vt p. 1. ethico. z ob
hoc interdū agebant multa contra virtutē vt non perderet ho-
nore z famā. sic fuit de catone qui vt non se subiceret iulio
cesari quāqz arbitaretur se ab eo non esse occidendū occidit
se preelicens mori qz subijci qz ad quēdā faustū pertinebat.
istō aut abhorret christiana humilitas que nō odignat subijci
oi homi pp oēi vt p. 1. p. c. 1. Sic etiā fuit de lucretia qz fuit
flos matronaz romanaz castissima quidē z vtutē oēs diligēs:
que cū minis z terroribus superari non posset nec ipsa morte
videns periturā famā si non consentiret adultero consensit q-
dem vt famā nō perderet: z tñ ne postea voluisse vidēre adul-
teriū cū confessa fuisset penā ipsa a se penā petijt se gladio quē
occulte tenebat transuerberans de quo augu. 1. de ciuitate.
dei. c. 19. ista tñ ibi increpatur qz se occiderit tales quidē anti-
quorum gentiliū vtutes fuere. C Ad quartā rōnē cū dicitur
fuisse inia:z excellentissioz felice mortē eē quā qz sibi iferebat.
Dicendū qz quāquā fuerit magnorū viroz inia tamē erronea
nimis est. nec mirandū qz antiqui illi in quibusdā moralibz nā
mis errauerint qz finis in moralibus est sicut principium in spe-
culatiuis vt p. 3. ethico. l. 3. in speculatiuis si quis erret in princi-
pijs impossibile est deuenire in aliquam veram conclusionem
nisi per accidens: eo qz semper faciet falsigraphum sylogismū
vt p. 1. posteriorū. ita ergo in moralibus si quis erret in fine ne-
cesse est errare in multis conclusionibus agibilibus: z qz pluri-
mi antiquorum etiam excellentissimorum viroz ignorauerūt
verū bonū defecerunt in actione. sic. n. fuit qz putabant hono-
rem z famā eē maximū bonū: ideo necesse erat qz qd repu-
gnaret fame z honori putaretur ab eis malū: z sic interdum
oportebat qz agerent cōtra virtutē vt nō pderet honore: z qz
interdū maioris fame z honoris videbat eis qz quis se occide-
ret qz qz ab alio mortem expectaret: iudicauerunt felicem eē
mortē quā qz sibi inferret. Sed manifestū est istud repugna-
re deo qui est finis operationū nrarū cū videret vniuersali homi-

cidū. etiam sentētia ista l. 3. fuerit quorūdam antiquorū excellen-
tium: alij tñ antiqui fuerūt excellentiores eis hāc sententiā ipu-
gnantes: nā Aris. Eth. 3. valde vituperat eum qui se occidit: qz
vt p. 3. ex principijs eius ibi pusillanimitas quedā est. etiā in. 5.
Ethi. c. vlti. pbat qz occidēs seipsum iniustū faciat: ideo non est
tenenda sentētia illorū stoicorū. C Queret vterius cū zam-
bri vellet se occidere ne viuēs caperetur quare nō se transuer-
berauit gladio vel suspendit: aut alio genere mortis leuiori se
occidit cū cōburi esset mors atrocissima. sic enī saul qz se occi-
dere volebat propter philistinorū gladio incubuit. sic etiā achitophel
se volens occidere quia non fuerat susceptū consilium
suum suspēdit se. De saule supra primo lib. c. vlti. De achitophel
pce. lib. c. 17. erat etiam modus alius leuior. s. qz bibito veneno
quasi insensibiliter moreretur. sic enī mitridates rex pōti cū obfide-
retur a filio suo farnace ne caperet aut illaderet veneno bibi-
to se occidit. C Rūndendū qz zambri timebat si viuēs caperetur
illaderet ei nimis: z ad extremū dūre occideretur: ideo oportebat
qz aliquo genere mortis se occideret. putabat insup qz amri
z populus nō satiati morte sua exerceat ludibria magna in ca-
dauere. z hoc maxime si nō inueniret zambri viuētē: qz qd nō
potuissent expetere penarū in viuente suppleret in cadauere fa-
ciēdo ludibria. sic enī fuerat in saule: nā cū philistini iuenissent
eum mortuū pcederunt caput eius z duxerunt p totam terram
philistinorū ad gloriandū de victoria habita contra saule: etiam
corpus eius suspenderūt in muro bethsan supra. 1. lib. ca. vlti. z
manebat ibi ad magnū dedecus nisi viri iabes per noctē furati
fuissent illud vt p. 3. ibidē. hec igit timēs zambri voluit sibi ife-
re mortē in qz nō haberet copia corporis eius: z istud erat cremā-
do se cū palatio regis: quia tunc nihil de cadauere inueniret in
quo exerceat ludibria. C Sed dicit aliquis qd pderat ipsi
zambri qz cadauer eius inuētū ab israelitis cremaret vel illude-
ret: qz ipe tunc nihil sentiret nec intelligeret de illo: idē eēt sibi
pena corporalis z spūalis. C Rūndendū qz homo sepeliatur aut ma-
neat insepultus nulla pena ē: qz nō est ibi aliqz sensus nocumē-
ti: z sic de oibus alijs ludibrijs z qbuscūqz accidētibus circa ca-
dauere: qz nullus istorū pena est: z tñ vum homo viuēs imagina-
tur ista sibi euentura post mortē affligit nimis z dolet velut si
viuētē infligeretur: ideo conat euicare ista quātum pōt tanquā
penalia. Sic enī est de fama dilatāda post mortē: dūm enī bo-
mines viuunt delectātur aliqñ in dilatatiōe nois sui qzqz sit bo-
nū parū. post mortē tñ fama non est aliquid delectabile eo qz
siue homo sit famosus in bono siue infamis nihil sentit: qz tñ
dūm homo viuunt delectat cogitādo qz habebit nomē gloriozū
post mortē agit multa interdum ppter solā famā: que est post
mortē: idē est de illis qz faciunt sibi gloriosi sepulchra: qz illud
est vt ipsi viuētes delectent se post mortem pulchra habituri
habacula. ita igit egit zambri. C Lū autē dō de saule qz gla-
dio incubuit. Dicendū qz forte non cōsiderauit qz philistini post
mortē ei inferrent ludibria: z tñ postea intulerūt: ideo zambri
hoc puidens noluit hoc genere mortis mori: sed per ignem vt
corporis sui pntiam totaliter auferret israelitis. vel dicendū de
saule qz ipe cogitabat qz post mortē philistini vellet illudere ei:
z sponte ipe se iniecit in flāmas vt istō incōueniēs euaderet
z tñ nō habuit locū qz erat i bello: z tñ fuit copia ignis potissime
qz currus z egres philistinorū iam ppe erat z non habebat lo-
cū faciendi hoc. supra. 1. li. c. vlti. z pcedē. li. c. 1. z istud fuit ve-
rius. Lū aut obijci de achitophel. Dōm qz ipse non timuit qz
post mortē cadauere suo infligenda essent aliqua ludibria: ideo
satis fuit sibi se occidere quocūqz genere mortis vt sic euaderet
opprobriū. i. qz consiliū suum non fuisset receptū: etiam vt eua-
deret penas quas dauid ei inflicurus erat postqz superaret ab-
solonem: z quia interim ipse sepeliatur a suis z post sepultus ca-
dauere z putrefactus non expeterentur pene ab eo satis fuit sibi
qz se suspēderet. Lū aut obijci de mitridate. Dōm qz ille solū vo-
luit euicare p mortē mala qz viuēs pateretur: z de malis post mor-
tem non fuit sibi cura: z quia per mortem bibiti veneni sufficie-
ter euadebat penas quas viuēs pateretur nō elegit aliā mor-
tem. C Queretur vterius quare zambri succendit pala-
tium regale secus. Respondendū qz hoc fecit forte vt esset ma-
gnus ignis z sufficēter cremaretur ipse ibi nec maneret aliqua
pars cadaueris incombusta in quam postea israelite exerceat
ludibria. contingeret autem hoc si se poneret in paruo igne: iō
cremaret regalia palatii in quibus nec pars cadaueris suples-
set nec saltē cineres reperirentur. vel forte fecit hoc ex inuidia bo-
stili nocens quātū poterat: l. 3. hoc sibi non prodesset. sciebat. n.
zambri qz amri factus erat rex: z ob hoc pugnabat contra eum

Qd. 12

Ad
Sambri q-
re nō occi-
dit se alio
giie mortis
leuiori sic
mili alij qz
cōburēdo
se.
Rūso.
Hoc ē se-
cerunt his-
pani sagū-
tini amicis
sini popu-
li ro. Sitr
numantini
bellicosissi-
mi qz p
annos. 14.
cū solis qz
tuor milia
suor qdra
gita milia
romanoz
vicissent z
pudēdis se-
deribz asse-
cissent cū
iustepugne
facultas si-
bi denega-
ret clausaz
vrbē ipi in-
trosus fue-
cenderūt:
vnu numā-
tinū scipio-
nis catena
non tenuit
diuitias cū
ctas ignis
absūpsit v-
de trium-
phū oeder-
it roma nō
vidit. Sci-
pio de nu-
mātia dō lo-
lo nomine
triumpha-
uit. sed bec
oia aliena
sūt a pieta-
te christia-
na. ideo de
his satis.
Dubita.
Rūso.
De dilata-
tione fame
Qd. 13
Ad
Qz succen-
dit regale
palatium se-
cum.

et qz eo mortuo potiret oibus bonis voluit saltē subtrahere ei partem bonozū quā potuit. s. cremando palatia regalia in quibus erāt multe diuitie et ornamenta regū: ideo vt d combustio ne illorū saltē doleret ipse amri voluit zambri cremare illa. et istud videt forte verisimilius. (Tunc diuisus.) hic ponit scōz. s. de pugna et contētiōe amri et thebni quoz vterqz constitutus est rex ab israelitis et oicif. (Tunc diuisus est populus israel i duas partes.) dupliciter pōt intelligi. vno modo qz exercit⁹ totus a principio elegerat amri in regem quado zambri viuebat vt obsideret eū: et tñ postqz occisus est zambri diuisus fuit exercitus in duas partes et vna sequebat amri et alia thebni. Aliter intelligit qz totus exercitus q semel elegit amri super vrbem gebbethon in regē israel ante mortē zambri tenuerit firmiter electionē suā: et tñ reliquus populus q nō erat in exercitu vidēs q ipso non vocato electus fuisset rex q fuerat eligendus a toto israel elegerunt aliū. s. thebni: et sic erat populus diuisus i duas partes lz inequales. (Media ps populi sequebat thebni filium gineth.) i. vna pars populi sequebat istuz tanquā regem obediendo ei: et oicif media nō p equalitatē s. qz totus populus diuisus erat in duas ptes quarū qlibet vocat large medietas. (Ut constituerent eū regē.) iā. n. elegerat eum in regē: qz alias nō sequerent eū: s. oicif vt constituerent eū. i. vt intronizaret qz forte nondū poterant ponere eū in solio regni sui i theria vbi erat sedes regni. vel oicif vt constituerent eū in regē. i. vt facerent qz eēt rex sup totū israel. q. d. iam eū sup se regē constituerant: qz tñ pars illa q sequebatur amri nō cōsentiebat nōdū thebni erat rex super totū isrl s. contendebant isti de parte sua vt superarent eos q erant de parte amri: et sic constituerent thebni regē sup totū isrl: et istud intendit lra. (Et media pars amri.) s. vna ps ppli obediēbat isti vt regi: et volebat facere qz regnaret sup totū israel pugnando cōtra partē q sequebat thebni. (Preualuit aut populus q erat cū amri p plo q sequebatur thebni filiū gineth.) s. iste due ptes pūguēt inter se: et illa ps q erat cū amri pualuit pte q sequebat thebni. durauit at ista cōtētiō trib⁹ vt qtuor ānis. s. ab āno. 27. regis asa vsqz ad. 31. et tē pualuit pars amri cōtra partē thebni: et mortuo thebni cepit regnare amri sup totū isrl. Lā aut quare preualuit amri fuit q pars sua erat bellicosior. s. cū esset nimis exercitata bello: pars autē thebni nō erat exercitata. Ra. sa. dicit qz cā victorie fuit qz amri accepit in vxorē filiā iosaphat regis iuda et ille adiunxit eū cōtra thebni. s. istud nō apparet. (Mortuus ē thebni et regnauit amri.) pōt intelligi q mortuus est thebni morte naturali et illo defuncto pars sua cessauit: et tē amri nō habuit aliquē hostē. S. magis dicēdū q thebni occisus est in bello et tunc preualuit pars amri cōtra partē thebni qz aliogn nō diceret pualuisse ps amri contra partē thebni: naz mortuo thebni pars sua non pugnaret. (Anno trecesimo primo.) hic ponit tertiū. s. quomō amri exclusio vtroqz hoste pacifice regnauit. et oī. (Anno. 31. regis asa regnauit amri sup israel.) mortuus est. n. zambri in fine. 27. anni vel principio. 28. regni asa vt p3 supra. et deinde in tempore sequenti vsqz ad. 31. annū fuit bellū iter amri et thebni et in. 31. anno mortu⁹ ē thebni: et tūc cepit regnare amri pacifice sup totū isrl. (Duodeciz ānis.) s. duodeci ānis regnauit.

Qd. 14

21

Amri quō

oīqz regna

uerit. 12.

annis.

Rñso.

Obiectio.

Rñso.

Rñso.

Rñso.

Rñso.

Rñso.

Rñso.

Rñso.

Rñso.

Rñso.

Rñso.

Rñso.

Rñso.

Rñso.

Rñso.

Rñso.

Rñso.

Rñso.

Rñso.

putatur pro vno anno et sic sunt. 12. anni regni amri incompleti. achab autem filius amri cepit regnare in eodē. 38. anno ad finem. (In theria regnauit. 6. annis.) s. primis. 6. annis regnauit amri i theria et alijs sex regnauit i samaria: iste fuit q trātulit sedē regni isrl i theria i samaria: et iō iā oēs reges israel oīr regnasse i samaria. (Emiqz mōtē samaria a somer duob⁹ talentis argenti. i. iste amri emit montē in quo erat samaria duobus talentis argenti a oīo suo somer. (Et edificauit eaz.) s. edificauit ciuitatē samarie magnam et pulchram et in toto regno potentissimam. (Et vocauit nomen ciuitatis quā extruxerat nomine somer oīi montis samarie.) s. cum edificata esset ciuitas vocauit eam amri somer: et hoc qz dominus montis vocabatur somer: nos autem secundum formam latinam dicimus samariam vbi bebrei dicunt somer.

¶ An samaria fuerit de nouo edificata ab amri vel ante hoc fuerit.

Questio. 15.

Queretur de vrbe samarie an nouiter fuerit edificata vel preerat ab antiquo. Aliquis di-

cet qz nouiter edificata est quia dicitur hic qz amri emit montē ad edificandum ciuitatem istam: ergo non solum non erat edificata sed etiam territorium in quo fundata est pertinebat ad priuatas personas. ¶ Item dicitur hic qz edificauit amri ciuitatem istam: ergo non erat edificata sed nouiter facta est. ¶ Item amri posuit ei nomen ex nomine eius qui vēdidit mōtē ergo videtur qz nondum habebat nomen et cōsequenter nō erat edificata: qz nulla ciuitas est que nomen nō habeat. ¶ In contrarium videtur qz ista ciuitas edificata fuisset ab antiquo eo qz tempore hieroboam erat: naz propheta ille malus qui de cepit virum dei dixit ad filios suos profecto veniet sermo quē predixit contra altare bebel et contra omnia phana excelsoz que sunt in vrbibus samarie. s. 13. ergo erat tunc samaria: et tamen illud fuit in principio regni hieroboam. ¶ Item sequenti. l. c. 23. dicitur qz manserunt intacta ossa viri dei cum offibus prophete qui venerat de samaria: et dicitur ibi de illo propheta sene qui iussit filiis suis qz sepelirent eum in sepulchro viri dei: ergo tempore illius pphete senis erat samaria. ¶ Respondendum qz necesse est dici fuisse samariam ante tempora amri vt non negemus scripturam: sed modus ponendi videtur difficilis. Vno modo potest dici qz ciuitas samarie erat facta ante tempus amri: ideo ipse non edificauit eam de nouo s. ampliauit: et ampliatio illa vocatur edificatio. Alio modo dici potest qz erat aliqua ciuitas samarie in israel et tamen nō erat illa quā edificauit amri: nec ipse ampliauit priorem samariam sed edificauit aliam nouam in alio loco forte parum distante a loco prior. s. n. in multis regionibus fuerunt ab antiquo aliquę vrbes que in locis inconuenientibus et non salubribus sitae erant propter aeris intemperiem vel defectum aquarū aut alia incōmoda: et coloni earum mutauerunt sedes ad aliquem locum propinquum et ibi conditis ciuitatibus vocauerunt eas de nomine priorum ciuitatum: ita vt viderentur manere priores ciuitates. Secundum quamlibet istarum positionum potest responderi ad argumenta. ¶ De primo patet: nam cum dicitur qz emit montē ad edificandum ciuitatem: dicitur qz emit ad ampliandum quia erant parui termini murozū ciuitatis: et quia loca vicina erant personarū priuatarum emit ab eis territoria ad ampliandam vrbem. ¶ Ad secundū cum dicitur qz edificauit eam dicitur qz edificatio est nomē generale ad nouiter fabricare et ad ampliare et restaurare ea que perierant. Sic patet. 2. paralipo. 14. vbi asa dicitur edificasse vrbes quia fecit eis turres et portas: et sic amri ampliando samariam diceretur edificare eam. ¶ Ad tertium de positione nominis respondebitur qz nomen habebat prius: qz tamen amri eam nobilitauit nunc voluit imponere nouiter nomen. Sed ista responsio non stat quia si amri voluisset ponere nomen vrbis qz ampliabat eā nō posuisset nomē qd pri⁹ habebat s. aliud: qz imponē nomē qd pri⁹ erat nō erat imponē nomē. Itē dato qz vellem⁹ dicē qz ipsa vocaretur samaria pri⁹ qz cū nouit edificare volebat istud nomen imponere amri et videbatur esse nomen nouum: qz imponebatur ciuitati ampliatę que prius non erat ampliata. Nō stat quia tunc diceretur qz imposuit amri nomen ciuitati ex nomine qd prius habebat. dicitur tamē qz imposuit ei nomen de nomine domini montis qui vocabatur somer. ergo videtur qz non ampliabat nunc ciuitatem aliquam amri que prius vocaretur samaria: sed nouiter edificauit cum posuerit nomen vrbis de nomine domini montis. ¶ Dicendum ergo videtur fm aliam positionem. s. qz fuisset aliqua ciuitas ab antiquo

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

ti quo que vocaretur samaria de qua erat propheta senex tem-
 pore hieroboam: et illa ciuitas non erat quā ampliavit amri: s;
 ipse nouiter edificauit ciuitatem in monte illo: quia forte vidit
 montem illum esse difficilem ad expugnandum ideo voluit ibi
 construere urbem et illam nominauit samaria a voluntate quā
 nullus locus ibi prius fuerat cuius nomen nunc reseruaretur. et
 fin hoc patet solutio ad argumenta. Ad primum dicen-
 dum quod emit amri montem ad edificandum ciuitatem eo quod il-
 le mons pertinebat ad personas priuatas cum non esset ibi ci-
 uitas vel aliquod edificium publicum: ideo ad hoc quod noua ciui-
 tas ibi edificaretur oportuit emi montem et nouiter ciuitas co-
 structa est. Ad secundum concedendum quod ista ciuitas fuit con-
 structa nouiter et non ampliata: tamen non sequitur ex hoc quod
 non esset ante hoc aliqua ciuitas samaria: quia alia poterat esse
 edificata ab antiquo: et ista videtur esse de qua habetur iosue
 19. et vocatur ibi semeron et eadem ponitur iosue. 11. et erat
 ciuitas regalis nam de ea venit rex ad pugnandum contra io-
 sue: fuit autem ista ciuitas in sorte isachar iosue. 19. Ad tertium
 dicendum quod amri posuit nomen nouum huic urbi eo quod non pre-
 fuerat ibi aliqua urbs cuius nomen reseruaretur i ista: et ob hoc
 voluit imponere nomen urbi de nomine eius quod vendidit mo-
 tem ad edificandam urbem ibi: et ista positio videtur esse veri-
 or et nimis concordans littere. (Secit autem amri malum in
 conspectu domini.) i. fecit malum quod deus indicabat esse ma-
 lum. s. quod coluit idola et hoc deus detestatur. vel dicitur in con-
 spectu domini quia vbicumque homo stet vel bonum agat aut
 malum dicitur stare aut facere illud coram deo. sic dixit helias.
 j. 18. viuit dominus exercituum ante cuius vultum sto. s. quia
 vbicumque erat coram deo erat. (Et operatus est nequiter super
 omnes qui fuerant ante eum.) iste fuit rex pessimus: et filius su-
 us achab etiam valde malus. Queretur quomodo dicitur
 quod amri fuit peior omnibus regibus precedentibus: nam hie-
 roboam peior fuit omnibus qui idolatriam nouiter instituit i
 israel et fecit israelitas recedere a cultu dei. Respondendum
 quod amri fuit peior omnibus regibus precedentibus et hoc i ido-
 latria: non quidem intensiue sed extensiue. s. ceteris patibus gra-
 uius erat peccatum in hieroboam colere idola quam in amri eo
 quod ille fuit princeps idolatrie: etiam quia ille primus inter om-
 nes reges israel coegit israelitas ad colendum idola: et tamen
 peccauit amri in pluribus quia forte inuenit plura genera ceri-
 moniarum et addidit maiores honores idolis et multiplicabat al-
 taria et templa: sic. n. dicitur supra de baasa quod ipse fuit peior pre-
 cedentibus et istud non fuit in idolatria sed in tyrannide: quia
 preter idolatriam in qua simlatur alijs regibus occidit iehu
 prophetam vt patet supra. (Ambulauitque in omni via hie-
 roboam filij nabath.) s. coluit idola per omnes modos quibus co-
 luerat hieroboam. (Et in peccatis eius quibus peccare fecerat israel.)
 s. induxit vel coegit populum ad colendum idola sicut coegerat
 hieroboam: et hoc quia forte non permittebat populum ire in
 hierusalem ad templum. (Ut irritaret dominum deum israel i
 vanitatibus suis.) s. amri irritauit vel puocauit deum ad iram
 per vanitates suas. i. per ceremonias idolorum que vocantur
 vanitates quod nihil prosunt colentibus. (Reliqua autem sermo
 num amri.) s. omnia alia opera eius in particulari. (Et prelia
 eius que gessit.) ista sunt prelia que egit contra zambri obse-
 dendo eum i therfa quousque copulit eum se i flamas dare. etiam erat ista
 bella que gessit cum thebni quod fuerat electus i regem a quodam parte po-
 puli et durauit pugna inter eos per tres vel quattuor annos vt
 patet supra. ista omnia scripta fuerant in gestis amri. (Nonne
 hec scripta sunt in libro verborum dierum regum israel.) q.
 d. ibi scripta sunt quia omnia gesta particularia regum israel
 ibi scribebantur. (Et dormiuit amri cum patribus suis.) s. mor-
 tuus est morte naturali sicut patres sui. (Et sepultus est i sama-
 ria.) iste fuit primus regum sepulchrorum in samaria quia ipse
 condidit eam et sepultus fuit ibi quod ibi erat iam sedes regni: et
 quia ante hoc sedes regni erat in therfa omnes reges debebant
 ibi sepeliri et sepulti sunt illi qui morte naturali obierunt. s.
 hieroboam et baasa: nadab autem et bela et zambri fuerunt re-
 ges tamen caruerunt sepulchris quia duo primi a canibus et
 auibis lacerati sunt: zambri autem in flammis se iniicit. Ex
 hoc autem tempore reges israel regnauerunt in samaria: et ibi sepe-
 lebantur. (Regnauitque achab filius eius pro eo.) iste co-
 sensu regni factus est rex: quod nullus erat hostis vel copetitor regni.
 (Achab vero.) hic ponitur de regno achab: et diuiditur in duo. s.
 in parte principale et incidentalē. Secunda ibi. (In diebus eius.)
 Circa primum dicitur. (Achab vero filius amri regnauit super israel.)

scilicet mortuo patre suo amri (Anno. 38. asa regis iuda) debet
 intelligi quod ceperit regnare in fine istius anni. 38. sicut supra de-
 claratum est: quod alius non posset assignari quo regnauisset amri. 1. 2.
 annis vt supra declaratum est. iste fuit ultimus rex israel qui regnauit tpe
 asa. et sic fuerunt septem reges israel: dum regnauit asa. s. hieroboam
 nadab baasa bela zambri amri achab. (Et regnauit achab filius amri
 super israel i samaria. 22. annis.) i. iste non regnauit i therfa sicut pre-
 cedentes sui eo quod pater suus amri transfulerat sedem regni de therfa
 in samaria vt dictum est supra. regnauit autem achab tribus annis
 dum viueret asa rex iude. s. a principio. 39. anni eius vel fine. 38.
 vsque ad finem. 41. cum mortuus est asa. reliquis autem decem et nouem
 annis regnauit regnante iosaphat in iuda. (Et fecit achab fi-
 lius amri malum in conspectu domini.) s. fecit multum de idolatria: quod
 multiplicauit templa idolorum: et hoc displicuit in conspectu dei. (Super
 oēs qui fuerant ante eum.) s. fuit peior oibus regibus precedentibus:
 quod hic solum comparatur rex ad reges: sed ad personas priua-
 tas non comparatur. Queretur quo dicitur quod fuit achab peior
 oibus: quod si accipiat malicia quantum ad idolatriam peior fuit
 hieroboam oibus: eo quod ipse fuit princeps et primus introductor ido-
 latrie in israel. si autem accipiat quantum ad tyrannidem videtur quod
 baasa fuerit peior quod ipse fuit idolatra: et etiam occidit iehu pph-
 tam increpantē se vt patet supra in lra. Respondendum quod fuit achab
 peior oibus regibus precedentibus: et hoc tam in idolatria quam in
 tyrannide. de idolatria dicendum quod fuit peior oibus regibus: non
 quidem intensiue. nam hieroboam peccauit in hoc plusquam oēs: quod ipse
 fuit princeps in idolatria: sed fuit achab magis peccator extensi-
 ue eo quod peccauit in pluribus. s. quod auxit cultum idolorum inducen-
 do plures ceremonias et faciēdo maiorem honorem idolis et faciē-
 do templa multa per terram suam. nam ipse fecit prius templum baal
 in samaria: vt patet in lra. etiam super hoc accepit in vxorem iezabel
 filiam regis sidoniorum que induxit eum ad maximam idolatriam vt
 patet in lra. peccauit etiam in tyrannide plusquam precedentes reges: quia
 ipse fecit occidi naboth quod noluit ei dare vineam suam. j. 21. etiam
 ipse fecit suasionem vxoris sue quod occiderent oēs prophete domini
 intantum quod non videret manere aliquem de prophetis domini nisi
 helias. vñ ipse dixit ad deum altaria tua destruxerunt et pphetas
 tuos occiderunt gladio: et relictus sum ego solus: et querunt
 animam meam. j. 19. peccauit igitur achab magis in idolatria quam
 hieroboam propter multitudinem cultus idolorum: et peccauit
 plusquam baasa in tyrannide: quod ille vnictum pphetam occidit: vt
 patet supra. sed etiam istud est falsum. iste autem multos et sic peior
 fuit oibus regibus precedentibus eum quantum ad oem modum.
 Apparet etiam hoc: quod alij reges precedentes peccauerunt: et de
 pronunciauit mala futura illis et progeniei sue vt patet de hieroboam
 supra. 14. et de baasa supra in lra: et tñ nunquam iussim est alicui quod
 deleteret progeniem illorum regum. de achab autem iussim est: quod de
 iussit spalliter iehu quod deleteret totam progeniem achab: et ad hoc
 solum fecit eum regem seq. lib. c. 9. et quod bene se habuit in hoc vi-
 rit ei quod quamuis malus esset filij sui regnaret vsque ad quartam ge-
 nerationem sequenti. l. c. 10. ergo iste rex magis peccauit quam ce-
 teri. ad significandam autem magnitudinem peccatorum suorum dicitur
 hic quod non sufficit ei vt ambularet in peccatis hieroboam: sed insup-
 er duxit in vxorem iezabel filiam regis sidoniorum. et non dicitur hoc
 ad aggrauandum peccata alicuius regis: ergo fuit peior omnibus
 (Nec sufficit ei vt ambularet in peccatis hieroboam filij nabath).
 q. d. colendo idola vt coluit hieroboam peccaret. tñ non excede-
 bat mensuram aliorum regum israel: quia oēs coluerant idola: sed
 addidit alia peccata. (Insuper duxit vxorem iezabel filiam me-
 thabaal regis sidoniorum.) scilicet super omnia peccata que fece-
 rant reges priores in israel: iste addidit quod acceperit filiam re-
 gis sidoniorum in vxorem.

¶ An peccauerit achab ducendo iezabel in vxorem: et quare hoc
 tantum aggrauatur. Questio. 18.

Queretur an peccauerit achab ducendo in vxorem iezabel. Aliquis dicit quod non: quia achab
 erat idolatra et per hoc recesserat a lege dei oino: ideo facien-
 do contra alia precepta non videbatur peccare: sic fuit declaratum
 supra. 12. de hieroboam quod cum ipse coleret vitulos aureos et fecisset
 sacerdotes de popularibus: et non de stirpe aaron. etiam si
 lex hoc prohiberet non magis peccabat faciēdo sacerdotes de
 populo quam de stirpe aaron. ergo ita hic quamquam acciperet a-
 chab vxorem de alienigenis quod erat contra legem non ma-
 gis peccaret quam accipiendo vxorem de filiabus israel. Respondendum
 quod peccauit achab accipiendo iezabel in vxorem. Primo patet
 quia littera dicit hic quod non sufficit achab ambulare in
 peccatis hieroboam: sed insuper duxit iezabel in vxorem.

De regno
achab

25.

17.

Achab an

fuerit peior

oib' precedē

tibus

Primo

Secundo

Ratio

†

†

†

†

Peccauit
achab acci-
piendo iezabel
in vxorem.
Primo

Secundo

rem: ergo istud erat peccatum nouum. C Secundo patet quia contra legem erat qd filij israel acciperent vxores de alienigenis qui erant de terra chanaanorum exo. 34. 7. deuter. 7. fido nij tamen erat de terra ista: ideo non licebat israelitis accipere vxores d filiabus eorum. C Tertio patet qd supra. 1. 1. ponitur inter peccata salomonis qd ipse acceperit vxorem de terra sidoniorum: ergo peccatum erat accipere de illis. C Ad rationem in contrarium dicendum qd omnes israelite obligabantur ad legem moysi obseruandam complete: ideo dato qd peccarent contra vnum preceptum manerent obligati ad seruandum oia alia: aliqn daret absurdum. f. qd p vnicum peccatum liberares ho a ptate legis: 7 postea qdctqz faceret siue bonu siue malu no eet peccatu: 7 sic sequeretur qd ho no posset peccare nisi semel si de peccato non peniteret: et sequeretur qd melior esset conditio pctozum qd obseruantiu legē cū obseruantes eēt obligati 7 peccatores soluti ab obligatione. Sz bec oia sunt absurdissima. si autē dicas qd pctōz manet obligatus ad legē sequetur qd dato qd peccauerit contra vnu preceptū peccabit cōtra alia quicūqz egerit cōtra ipsa: qd agere contra obligationē peccatū est sz achab peccauerat cōtra legē vtantē idola: ergo si duceret vxorē alienigenā cū istud eet contra aliud preceptū legis peccaret. Simile patet de salomone qui peccauit in idolatria 7 accepit vxores de idumeis amonitis 7 sidonijs 7 increpatur ibi de vtroqz: er go ppter vnum peccatū nō tollebat aliud 7 sic eet de achab. C Ad rationē in contrariū dicendū qd hieroboam colendo vitulos aureos nō magis peccabat accipiendo sacerdotes de populo qd de filijs aaron eo qd illa lex data erat de cultu dei qd nullus sacerdos eet in altari dñi nisi filij aaron: hieroboā aut non colebat deum sed vitulos ideo non agebat contra leges dei accipiendo sacerdotes de populo: si tamē hieroboā coleret idola 7 etiam coleret deū obseruādo ceremonias legis 7 p sacrificijs dei poneret sacerdotes de populo peccaret: ita hic peccabat achab accipiendo vxorem de alienigenis sz coleret idola: qd per illud non absoluebatur ab obligatione legis. C Queret vlt

Qd. 19

A

Qd aggrauat h pccm achab ratiū qd duxerit vxorem ie zabel.

Rñso.

Mala mulier ē cā oīz malozum.

terius quare tantum aggrauatur hic peccatū achab i eo qd duxit ie zabel in vxorē. nā sz accipere vxorē de alienigenis peccatū esset: tñ alia valde maiora peccata fecit achab i cōparatione quozū istud quasi nullū erat: ideo videtur qd nō debebat fieri mētio de illo. C Respondendū qd achab peccauit ducēdo ie zabel in vxorē vt supra declaratum est: sz nō ponitur hic ppter hoc qd peccauit ducēdo illaz sed ppter mala que inde secuta sunt. nā ie zabel fuit impiissima mulier qd induxit achab ad faciendū omnia peccata que fecit: 7 si illa non fuisset nō eet achab famosus peccator inter omnes reges israel: nā ipsa impulsit eū ad idolatriā qd ipsa colebat baal deū sidoniorū 7 fecit qd achab edificaret ei tēplū 7 faceret lucū i samaria qd nō fecerat alij reges: et ipsa multiplicauit cerimōias idolorū itatū qd habebat qdrigētos pphas baal ad extollēdū vald cultū ei: hos occidit postea belias manu sua in torrente cison. j. 18. iduxit quoqz achab ad tyrannidē maximā. nam ipsa fecit qd lapidaretur vir innocens naboth oispositis contra eū falsis testibus 7 iudicibz corruptis j. 2. etia ipsa fecit qd occiderent omnes pphete dñi qui reperiēbantur in terra: 7 cū occidisset multos abdias dispensator regis accepit centū prophetas de ore gladij 7 clam tenuit illos in speluncis duabus: 7 ibi dabat eis cibos infra. 18. putauit autem ie zabel qd nullum prophetā domini reliquerat in terra ppter beliam qui fugerat. Sic etiam putabat belias. vnde dixit ad deū altaria tua suffoderunt 7 prophetas tuos occiderunt gladio et relictus sum solus 7 querunt animam meā vt auferant eaz. Item ie zabel fecit qd omnes de terra israel compellerent adorare baal 7 quicūqz non adorabat occidebatur. vnde putauit belias qd omnes cultores dei occisi erant: deus autem dixit ad eum dereliqui mibi in israel septem milia virozum quorum genua non sunt curuata ante baal. nullus igitur rex israel tam atrocita tormenta exercuit in cultores dei sicut ie zabel vxor achab: ideo quia ipsa induxit eum ad omnia peccata aggrauatur hic nimis peccatum achab qd acceperit ie zabel in vxorem. C Et abiit 7 seruiuit baal. f. achab seruauit idolo baal: nam ppter vitulos aureos quos solum coluerat hieroboam 7 communiter reges precedentes de nouo: introductus est cultus baal ad suasionem ie zabel. C Et adorauit eum. f. inclinando genua 7 humiliando caput. C Et posuit arā baal in templo baal. istud templum fecit achab suadente ie zabel 7 fecit ibi aram. i. altare baal in quo offerretur sacrificia illi idolo. C Qd edificauerat in samaria. i. istud templum edificatum fuerat in samaria per regem achab postqz suscepit ie zabel in vxorem. C Et plantauit

lucum. f. apud templum baal plantauit achab lucum. i. multitudinem arborum condensarum vt esset ibi parum luminis: 7 istud erat ad vacandum libidini fm ritum sacrificioz gentiliū 7 maxime in sacrificijs priapi de quibus precedenti. c. declaratū est (7 addidit achab in opere suo. i. addidit ceremonias multas et magnitudinem bonozis plusquā alij reges: 7 istud totum fuit ad obseruandum consuetudinem sidoniorum in cultu deozum suozum de quibus ie zabel originem trahēbat. f. Ir ritan dominum deum israel. i. prouocans ad iram per opera sua mala. C Super omnes reges israel qui fuerant ante eū. i. plusquā omnes reges israel. istud intelligendum est in addēdo nouas ceremonias vt dicitur hic. f. addidit achab in opere suo: peccauit etia achab quia compulsi israelitas flectere genua coram baal 7 qd oscularent singuli manū illius idoli. quicūqz autem nolebat flectere genua 7 osculari manū occidebatur: ideo omnes zelatores legis dei occidebantur alij autem fugiebant 7 abscondebantur: ideo putauit belias qd nullus māssisset i terra de cultoribus dei et deus dixit dereliqui mibi in israel septem milia virozum quorum genua non sunt incuruata baal 7 omne os qd non adorauerit eū osculans manū. j. 19. isti 7 milia virozum nec inclinauerunt genua coram baal nec osculati sunt manū eius.

C In diebus eius. hic ponit pars incidentalis. f. d edificatio ne vrbis hierico que fuit tempore huius 7 dicitur. C In diebus eius. f. in diebus achab facta est ista edificatio: non tamen constat an fuerit ante cetera que sequuntur de temporibus achab: vel fuerit inter illa. Satis tamen dicendum est qd quāqz fuerit inter alia gesta achab que narrantur infra tamen debuit poni ante cetera: quia omnia que sequuntur sunt gesta ipsius achab. istud autem non est de historia eius sed aliquid qd factum est in diebus suis. C Edificauit abiel de bethel hierico. i. iste abiel erat vir quidaz habitator vrbis bethel 7 ipse edificauit hierico: nam hierico fuerat destructa per iosue 7 israelitas 7 posita est maledictio si quis edificaret eam iosue. 6. nunc autem abiel qui erat de bethel edificauit illam: erat autem bethel circa hierico nam vtrazqz ponitur in sorte beniamin 7 vna apud aliam iosue. 18. 7 ille videns territorium hierico esse conueniens ad habitationem eum esset terra valde fructifera desiderauit edificare locum illum 7 edificauit. qd autem esset conuenientis habitationis patet sequenti. li. c. 2. vbi dicitur qd hierico erat loc? valde fertilis: 7 tamen habebat aquam malam ideo filij prophetarum venerunt ad beliseum vt sanaret aquam illam 7 ipse sanauit eam mittendo sal in aquaz. C In abiram primitiuo suo fundauit eam. i. quando fundamenta vrbis posuit mortuus est primogenitus suus abiraz. C Et in segub nouissimo suo posuit portas eius. i. quando posuit portas ciuitatis iam completo toto edificio mortuus est segub vltimus filiozū eius. C Iuxta verbum domini qd locutus fuerat i manu iosue filij nū. i. factum est hoc vt compleretur verbum domini qd locutus fuerat per iosue: nam iosue posuit maledictionem super edificantem vrbem hierico dicens maledictus vir coram domino qui suscitauerit 7 edificauerit ciuitatem hierico: i. primogenito tuo fundamenta illius iaciat 7 in nouissimo liberorum ponat portas eius iosue. 6. 7 sic mortui sunt omnes filij abyel. primogenitus quidem quando cepit edificare: omnes autem alij dum cōtinuaretur edificium: vltimus vero mortuus est completa ciuitate quando ponebantur porte.

C An filij abiel moriebantur violenter in penam peccati patris vel naturaliter morituri essent etiam si pater non edificasset hierico.

Questio. 20.

Queretur de istis filiis abiel an moriebantur naturaliter. f. quia alias sic morerentur etia si pater eozū nō edificaret hierico aut moriebantur violenter. C Respondendū qd moriebantur violenter: qd p3 qd isti moriebantur i penā pci patris sui ergo violenter: qd alias si morituri essent etia patre nō peccate nō magis pūiret abiel qd peccaret quam qd non peccaret. Sed istud falsum est. Item patet quia mors naturalis nō oaf hoī in penā nisi pcti originalis: ideo o3 qd oēs descendentes de adā moriantur imo vt pprie dicamus nō ē mors pena p pctō originali sz pro deriuatione ab adā siue contrahamus p deriuationē illā peccatū originale siue nō: qd tūc qd nō contraxerunt pctm originale nō obligarentur ad mortē 7 tñ obligati sunt vt de beata virgine. Simile in paradoxo para. 1. c. 2. 1. qd nō contraxit originale 7 tñ subiucit legi moriendi. Et si qd cat qd contraxit originale 7 tamen purgata est postea non eūro contendere: saltē tñ de xpo qui conceptus ē de ipso scō patet qd non

B. Mors nātis nō est pena pci.

non contraxerit originale: et tñ ipse ex conditione humanitatis subiicitur necessitati moriendi ad beate. g. f. christus oblat? est semel ad destructionem peccati per hostiam: quæadmodū statutum est: boibus semel mori. i. ipse mortuus est: sicut statutum est de quolibet homine qd moriatur semel: ergo ipse fuit similis alijs hominibus in hac necessitate moriendi. Et sic dicendum qd mors naturalis nulli datur in penam alicuius peccati commissi ab eo sed data est abiel in penam peccati sui qd moreretur filij eius: ergo non fuerunt mortui morte nāli. qd autē mortui fuerint in maledictione: p. q. d. in lra qd mortui sunt prim? et nouissimus de filiis eius: et oēs alij intermedij iuxta verbum Josue: et istud fuit verbū maledictionis vt p. Josue. 6. ergo in penā pcti mortui sunt. Itē p. q. d. primogenitus suus mortuus est in fundatione opis et vltimus iponendo portas: et alij in medio vtpz hic. et isto modo ipsecatus fuerat iosue allegato. c. ergo apparet qd ex maledictione pueniebat illa mors: qd als difficile videbat qd oia sic euenirent sicut pdixerat iosue: hoc at dato nece erat qd mors istoz filioz abiel esset violenta qm nō erāt als bituri sed habuerunt ppter pctū pzi: et forte modus mortis erat qd deus imittebat pestem sup filios abiel et subito moriebatur ille qui moriturus erat fm ordinē natiuitatis: ita vt p. mus moreretur incepto opere: et oēs alij successiue continuādo opus et vltimus in positione portarū: vel forte faciebat deus qd morerentur in aliquibus periculis vt in aqua vel in igne aut per manū bestiarum aut per alia genera mortis violente: que sine dei dispositione non accidunt. C. Queretur vterius quomodo isti filij abiel moriebantur pro peccato patris. C. Aliquis dicit qd istud non est nouum qd peccata patrum puniuntur in filios vtz ad tertiam et quartam generationem exo. 34. et nume. 14.

Qd.

21.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

vestro et securi eritis: credite pphetis eius: et cuncta eueniēt pspere. et sic videt qd aliqui non credebant pphetis: et ad hoc hortabantur: et sic esset iste abiel: ideo non curauit de dicto iosue. C. Queretur vterius cū abiel videret in experiētia cōpleri maledictionē positā a iosue in eo cur cōtinuabat edificatū. i. cū videret mori primogenitū suū in fundatione vrbis cur cōtinuabat edificatōē eius: qd arguere debebat necessario qd sicut incipiebat cōpleri pars pphetie. ita tota cōpleretur. C. Respondendum qd abiel forte nō recordatus est maledictionis posite sicut supra dicebat: ideo qd videret filios morientes vix edificare vrbis putabat esse ppter aliam cām nīl suspicans de maledictione iosue. vel verius dicendū qd abiel sciebat maledictionē positā a iosue tñ non credebatur ei: ideo qd incepit cōpleri moriēte pzi primogenito non putauit qd ideo moreretur qd edificabat vrbis sed qd accidebat a casu: sicut als moriturus erat aliqñ filius suus dato qd non edificaret hierico. sic etiā moriebant alij credebatur qd nō veniebat ppter maledictionē. ista est. n. conditio infidelium boiū qd vident se percūti a deo non credant a deo fieri: s. als euenire. sic. n. fuit de philistinīs qñ arca dei ducta est in terrā ipsoz. nā cum poneret in tēplo oagon fecit illum cadere ante se: et cū sacerdotes venuo restituisent eū in locū suū cecidit sequenti nocte corā arca et confractus est totus. deinde secuta est pestis magna in vrbibus philistinorū. i. qd in quacūqz vrbē esset arca pcutiebant boies in posterioribus et prominebant ex tales eoz: et multitudo muriū surgens de terra mordebat eos i extalibus et moriebant. cū vero educeretur arca de aliqua vrbē cessabat ibi plaga et introeunte illa in aliā vrbē incipiebat ibi plaga quouiqz exiret de ea vt p. 3. s. i. lib. c. 5. et tñ hijs oib? factis que manifeste a deo veniebat ppter arca ad huc philistini dubitabant an istud euenisset a casu vel fuissent pcuti a deo: iō ad sciendū hoc posuerunt signū. i. qd poneret arca dei sup planstruz nouum et iugerent illi due vacce sete hñtes vitulos reclusos in domo: et qd ille ponerent cum plaustro in via terre israel et nemo dirigeret eas: et si ipse directe procederent in terrā israel tunc crederent se a deo percussos. si autem non directe procederent non crederent plagam fuisse a deo: sed euenisse a casu supra. i. lib. c. 6. sic etiam multi alij infideles sunt non credentes manifestis signis dei: et sic forte fuit abiel. C. Aliter potest dici qd abiel forte credebatur se pcuti a deo ppter edificatōem vrbis: tanto tamen desiderio ferebatur circa edificatōem eius qd qd percussus esset a deo et tunc doleret quando percuteretur: tamen postea indurabat cor suū et procedebat ad opus. Sic enim est de hominibus incontinentibus qui ferunt in libidine et alias passiones tactus et gustus et propter illas increpantur ab alijs: et tunc quando increpantur dolent et proponunt non redire ad iniustas libidines ne iterum increpentur: et tamē cessante increpatione et redeunte passione mor feruntur in priora delectabilia: potissime si delectabilia illa sint magna vel iudicet ab eis magna: motuum autem abiel erat magnum: scilicet larga vbertas et amenitas territorij hiericontini. nam dicit iosephus libro de bello iudaico qd sicut ceteræ terre vicine viles sunt: et quasi steriles in comparatione terre chanaan: ita tota terra chanaan videtur vilis respectu terre hiericontine quāquam igif occiderentur filij sui et tunc doleret: tamen postea cupiditate terre motus redibat ad opus: simile fuit de pharaōe et egyptijs quibus sepe deus dixit per Moysen qd dimitterent israelitas recedere de terra sua: et cum nolent percutiebantur a deo plagis grauissimis: et tunc quando percutiebantur veniebant ad Moysen qd oraret deum plagam auferri et dimitterentur recedere: sed cum ablata esset plaga illico non permittebant eos recedere: istud autem erat propter cupiditatem magne vtilitatis qm afferebant israelite egyptijs seruendo eis: ideo sustinuerunt sic decem plagas vtz ad mortem omnium primogenitorum que erat plaga grauissima: et tunc dimiserunt eos abire: sed cum cessauisset plaga et recessissent israelite de terra dolentes egyptij qd dimississent eos recedere increpauerunt seipsos dicentes quid volumus facere vt dimitteremus israel ne seruiret nobis Exod. 14. et persecuti sunt eos vsque ad mare rubrum tantqz eos tenebat cupiditas seruitutis israel vt quamquam nubes obscurissima operuisset castra ipsoz non timuerunt media nocte introire per medium maris rubri qd nunquam solitum fuerat aperiri vt persequerentur israelitas: et sic oēs ibi mari conclusi sunt et submersi in profundis aquarum Exo. 14. vel pōt dici qd abiel a principio edificatōis nō credidit comedā eē maledictionē iosue. postea tñ vidēs mori pzi primogenitū credidit cōplēdā eē: tātō tñ ardore afficiebatur ad edifi-

Qd. 23

21

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd.

Qd. 24

Edificatio
hierico qd
hic posita ē
ppter duo
pimo

candum terram illam vt ipse eēt dñs eius qd ppeonebat illaz
filijs: sicut multis auarissimis accidit qui spōte filios traderent
pro magna copia auri. Queret vltius ad qd fuit positū
hic de edificatione hierico: qd istud nō ptinet ad hystoriā achab
sed est incidens tēporale. Rndendū qd sacra scriptura scā
est spiritu pphetico: et est ad directionē hoīum in deū. dirigē
homo iterū in deū per amorē et interdū per timorē: ideo scri
ptura sacra enarrat bñficia que deus cōfert hoībus generaliter
vel spālter ex magna liberalitate sua vt per hoc educamur ad
amādū eū qm bonus est: et qm in seculū misericordia ei: enar
rat etiā penas quas de hoībus infligit pro transgressionē pce
ptoz vt si nos timeamus legē transgredi et adbereamus mādā
tis dei: et quoniā in veteri testamento fuit lex magis timoris qm
amoris vt declarat apostolus ad hebre. 1. 3. debuerunt potius in
veteri testamento describi pene a deo infligē pro pccis qm bñ
ficia collata pro legis obseruatione: et qd iste abyel ausus fuerat
cōtra ipsecationē iōsue qui loquebat spiritu pphetico edificat
hierico scriptura descripsit penā ei a deo infligē: qd istud val
de ptinet ad morālē instructionē. Secundū fuit motiū huius
ad ostendendū veritatē pphetaz: et qd deus valde curet de ver
bis pphetaz: nā plures qm gngenti anni erant quibus per
iōsue posita fuerat maledictio ista: et nunc cum abyel edificaret
hierico cōpleta est in eo: etiā bec pficit qd multos qui non crede
bant verbis pphetaz nunc autē deus ostendit verba iōsue
ra esse vt alij crederent pphetis: et timerent agere contra eoz p
cepta vel exhortationes. In alijs autē hystorijs regum nō ponū
tur incidentia tēporum eo qd illa non pficiunt ad instructionē
mox sicut istud. Sūt autē multa alia dubia circa istā edificatio
nem hierico. sed alijs destructa hierico edificaret ibi domus
ad manēdum nō fabricādo aliquā partē muroz an scurrerent
in istā maledictionem. Secundū est si in loco vbi erat ciuitas bie
rico cōueniret magnus populus ad habitandū: et nō fabricaret
aliquos muros an sup oēs habitatores illos veniret ista male
dictio. Tertiū est an abyel edificando vrbē hierico peccauerit
mortaliter. Quartū est si fuissent plures edificatores pncipales
hierico sicut fuit yn. i. abyel an filij oi? nupiorum morerentur.
Quintū est an maledictio ista venire debebat sup edificatores
min? pncipales. i. sup cōducentios. Sextū est si edificatores pnci
palis hierico non bzēt filiū nec filiaz quō cōpleret sup eū male
dictio iōsue de hijs omnibus declaratum est singulatim Josue. 6.

Capitulum. xvij.

E dixit helias thesbites de ha
bitatorib? galaad ad achab. **E**xi
uit dominus deus israel in cui?
conspectu sto: si erit annis his
ros et pluuia: nisi iuxta oris mei
verba. Et factum est verbū domini ad eum
dicens. Recede hinc et vade contra ozien
tē: et abscondere in torrente zarith: qui est
contra iordanem: et ibi de torrente bibes.
Coruisq; precepi vt pascant te ibi.

Et dixit. Descriptis ipcedentibus hijs que acciderūt sub
regibus israel tēpore Asa regis iuda: hic ponit
de hijs que acciderunt tpe iofaphat qui fuit filius asa et tpe hu
ius fuit quasi totū regnū achab sup israel: et oia que sequunt ab
hoc loco vsq; ad finē libri ptinent ad hystoriā regis achab cuius
hystoria extensius scribitur qm oīum regum israel precedentium
vel subsequentiū: qd achab melius fuit sup omnes reges qui pce
cesserunt eū pcedenti. c. ideo diligenter scriptura plegitur circa
ipsum diuinā pudentiam eum a malis reuocādo: vt sic iustitia
dei manifestior appareat eū condēnando: et diuidit in tria: qd
primo reuocāt a malis in signis celestib?. Secundo in victorijs
mirabilib?. j. 20. c. Tertio in diuinis cōminationibus. j. 20. vl
tra mediū ibi. (Tunc vir gdā). Prima in duas: qd primo ponit
tur circa ipsum vnū signum datū celitus in terre exsiccatione et
pluuiaz diminutione. Secundo in sacrificioz helie a cceptatū
sequēti. c. prima in tres qd primo sterilitas terre a deo inducit.
Secundo helias a coruis pascit ibi. (Et factū ē). Tertio a vidua
deuote suscipit ibi. (Surge et vade). Queret an ista qd ha
bent hic sint cōtinuata ad precedentia vel sit ordo mutatus: et an
fuerint facta immediate vel interposito aliquāto tpe. Ad pri
mum oīm qd si qrat an fuerint facta post ea que habent pce

j. 18. c.
4. Re. 5. c.
Jacob. 5. c.

Qd. 1.

Ordo an
sit mutatus
Rñso.

cedenti. c. non referendo ad qlibet particulam per se sed ad illud
totū simul. Dicēdū qd istud fuit post illa: qd ista sterilitas qd hic
ponitur fuit in diebus achab vt p3 in li. 1. et tñ pcedenti. c. descri
bunt gesta et tēpora multoz regum israel qui fuerūt aī achab:
describitur etiā pncipiū regni achab. Si autē referat ad quan
libet particulā pceden. c. determinate: tunc est dubiū qd ponit
in fine pceden. c. de edificatione hierico que fuit in dieb? achab
vt ibi p3: et tñ non pōt patere an fuerit post ista vel ante. nā da
to qd fuerit post ista debuit poni a principio eo qd omnia qd ha
bent a loco isto vsq; ad finē libri ptinent ad ip sum achab edi
ficatio aut hierico nullo modo ptinet ad eū directe vel indirecte
sed solum fuit facta tēporibus eius: ideo nō debuit misceri ge
stis eius tenēdo ordinē artificialē: sed per se poni debuit. Ad
secundum oīm qd de gestis achab nō positū fuit pcedenti. c. ali
qd sed solū cōuersatio sua quā habuit per totā vitā. i. qd coluit
idola nimis suauione iezabel vxoris sue: et qd nō cōstat quoto an
no regni sui euenerit ista sterilitas nō potest dici an fuerit ime
diatē post pcedentiā vel qto tēpore postea fuerit. (Et dixit he
lias thesbites de habitatorib? galaad ad achab). i. helias pphē
ta fuit tēpore achab et ipse locutus est nunc ad achab pncipiā
famē futurā in terra: fuit autē de bitatoribus galaad. i. bitauit i
terra galaad: per hoc autē colligit qd helias non fuit sacerdos
nec leuita: sed laicus qd viciū qd erat de habitatoribus galaad:
sed per istud nomē ipozant laici: qd si esset leuita vel sacerdos
nominaret aliquo noīe speciali a progenie sua vel a loco p quē
significaret qd erat sacerdos vel leuita: sicut p3 de Hieremia de
quo Hier. 1. dicit. verba Hieremie filij helchie de sacerdotib?
qui fuerunt in anathoth. sic etiā dicit de Ezechiele. c. 1. factum
est verbū dñi ad Ezechielē filium buij sacerdotē: sed de Delia
oī qd erat de habitatoribus galaad: per hoc autē nomē ipozat
cōitas vulgi cum non signet aliq; pgeniem vel dignitatem: ideo
ipse fuit laicus. nam indifferenter erant pphete de laicis vel de
sacerdotibus imo plures et excellētiore fuerunt pphete de lai
cis qm de sacerdotibus: rari. n. reperunt de sacerdotib? iter eos
quoz scripta et memoriā continet sacra scriptura.

Quomodo vocatur helias thesbites: et de differentia trium
thebarum.

Questio. 2.

Queretur quō vocat helias thesbites. **D**icendum
qd noīatur sic a loco originis: qd locus suus
vocat thebes et inde venit nomē patriū. i. thesbites qd est de
nominatiū. Pro quo sciendū qd in hebreo vocetur thebes
vel theues: et tñ fm modum latinū debet vocari thebe thebozū.
Pro quo attendendū qd triplices sūt thebe: quedā sūt thebe
apud egyptios que est ciuitas antiquissima: et est circa arabiam. et
vocatur vulgariter thebaria. **A**lie sūt thebe grecor: et est ci
uitas qdā florētissima in grecia in prouincia boecie quas cad
mus filius agenoris cōdidit qm ingrebat sororē suam europā
raptā a iōne et in pceptis a patri iulceperat ne rediret in patriā
nisi sororē asportaret quā desperās se posse inuenire ab ingre
do destitit: et ciuitatē thebaz cōstruxit. **A**lie sūt thebe hebreo
rū et vocant thebes: et qd erant tres vrbes distincte ne eēt ambi
guas de eis: facta sūt tria denotiatiua eaz. i. thebeus theban?
thesbites: a thebis egyptioz vocant thebei: et sic vocatur legio
thebea que cū Mauricio principe venit d thebis egyptioz i ad
iutoriū maximiani iperatozis et occisi sūt ab eo apd flumē rbo
danum qd noluerūt colere idola vt patet ex vita beati Mauri
tij. **D**e thebis grecor vocantur thebani: de thebis hebreorū
vocat thesbites: et sic helias qui erat de thebis hebreorū vocat
est thesbites: est at oppidū thebes in terra galaad: ideo vocatur
de habitatoribus galaad: est autē terra galaad in sortibus oua
rū tribuū: et dimidiē que erant vltra iordanē ad orientē nume.
3. 2. et medietas terre galaad data est tribui gad: et alia medietas
dimidiē tribui manasse ocutero. 3. erat at oppidū thebes in sor
te manasse vel gad: sed non p3 in qua istaz: istud oppidum fuit
in quo mortuus est abimelech primus rex israelitaz. nā postq;
cōbust et destruxit vrbem sichem perexit ad pugnādum contra
oppidū thebes: et cū accessisset ad expugnandū quandā turrim
magnā in qua totus populus cōgregatus erat quedā mulier iac
to velup lapide molari occidit eū iudi. 9. (Vixit dñs de? ira
el). modus iurandi est ac si diceret iuro per vitā dei israel. (In
cuius conspectu sto). istud verbū erat frequētius ab helia sic
p3 sequē. c. cū dixit vixit dñs exercitiū ante cuius vultū sto: et ē
mod? spālīs loqndi quē sibi assūperat sic diuersi hoies varios
modos loqndi accipiūt: et ē sēsus qd videt oia vl qd oia sūt aīa
tia do: ita qd nibile effugit aspectū ei? vbiq; sit. (Si erit annis huius
ros et pluuia). pōit si p n ex mō loqndi. i. qd n erit ros nec plu
uia. f.

Thebes
tres.Nota
bonā cō
mogra
pbiam

nia. s. neutrum istorum erit ad hoc qd sit terra omnino sterilis. nā si deficeret pluuia & esset ros abundans poterant aliquo mō sustentari & germinare terre nāscencia. sic p̄ ps. 94. s. si introibūt in regem meā. i. nō introibunt. (Nisi iuxta oris mei verba). ou pliciter pōt intelligi. Uno mō nō erit ros & pluuia nisi iuxta vba oris mei. i. sed cōplebunt vba oris mei. s. qd non eueniet ros nec pluuia. Aliiter pōt intelligi nisi iuxta vba oris mei. i. non veniet ros nec pluuia quousq; ego dicā qd veniat: & iste est sensus verus. nā ppter hoc inquirebat achab ipsum belia veniente sterilitate vt loqueret & veniret fertilitas. sic ēt exponit Josephus. 8. antiquitatū dicens qd belias dixerit qd nō veniret imber quousq; itez apparet. Queret qd dicit belias ad achab qd non veniret hīs annis ros nec pluuia: an noiauit ei quot annis cessaret pluuia & ros. Sciendū ad euidentia huius qd ista siccitas durauit tribus annis & 6. mensib; vt p̄ ps. 1. Jaco. c. 5. Qd autē qd non dixerit belias ipsi achab quāto tpe duratura ēt siccitas: qd dicit qd nō veniet ros nec pluuia nisi iuxta verba oris mei. i. quousq; ego dicā qd pluat: si tñ dēterminasset tēpus nō dixisset nisi iuxta vba oris mei: qd istud significabat incertitudinē. Itē p̄ qd achab faciebat ingri per oēs terras vt veniret ad dicendū qd plueret: si tñ ipse certificasset tēpus in quo nō veniret pluuia non curaret achab ingre illū: sed sicut videbat qd illo dicente venisset sterilitas: ita crederet qd duraret toto tempore quo ipse predixerat eam duraturam: & tñ inquisitū illum. ergo non dēterminauit tēpus. de inquisitione patet sequenti. c.

Quare siccitas ista venerit & ppter quoz peccata. Qd. 4.

Queretur quare venerit ista siccitas p̄nūciata per belia. C. dicit Ra. Salo. otinuando ad p̄cedētia: & quasi qd icidentaliter venerit. s. qd supra dictū erat de morte filioz abyel ppter edificationē hierico: & istud fuit fm p̄phā Jolue: tunc achab admiratus de cōpletionē p̄phetie illi; dixit ad beliam qd aliquando poterat esse verum dictum discipuli & non magistri: vel compleri oratio discipuli & non magistri: & probauit qd iolue fuit discipulus Moysi: & ipse p̄nūciat cōtra edificationē hierico qd morerent filij eius: & sic factum est: & tñ Moyses sepe dixit qd si israelite declinarent ad idolatriā deus daret eis famē & sterilitatē terre: & non dēscēderent pluuie d. ce lo Leui. 26. & deuterio. 11. et. 28. & tñ nunc colebat israel idola: & annuatis tēporibus coluerat: & tñ nō veniebat fames nec cessabant pluuie: & sic videbat falsum dictū Moysi. tunc belias indignatus vt non videret falsum dictū Moysi dixit ad achab viuit oīs qd non erit ros nec pluuia annis hīs nisi iuxta verba oris mei: & tunc secuta est sterilitas ad verificationem dicti Moysi. C. Sed oīm qd istud non est verisimile. Primo qd nō est verisimile qd achab loqueret qd seipsum dicens se agere contra legē Moysi colendo idola: qd illi qui peccat occultat peccata sua vel dissimulat ea si non possunt occultare nisi sint infanti. rex ergo achab non loqret talia ad belia. C. Secūdo p̄ qd mortuum. Ra. Sa. est valde leue. nā ipse dicit ista ad cōtinuādū ista que dicunt bīc p̄cedentibus. s. qd ista fames fuerit imediate post edificationē hierico & mortē filioz abyel: & sic qd lūmpserit inde originē: sed istud non est firmiter dictū: qd multa dicunt per anticipationē & recapitulationē. assumere ergo semp cām sequentiū ex p̄cedentibus non est cōueniens: & tñ Ra. Sa. vtif isto mō cōtinuādū frequēter. sic. n. s. 2. in fine dicif de occisione semei 2. s. 3. in p̄ncipio dī qd salomon accepit in vxorē filiam pharao nis. Continuat autē Ra. Sa. illa duo capla dicēs qd semei erat doctoz salomonis & p̄hibebat salomoni accipere vxorē de egyptijs: ideo mox vt mortuus est semei accepit salomon filiā pharao nis: sed ista cōtinuatio est ridicula vt supra. 2. declaratū est: ita ergo ista qd solū accepit cām ex cōtinuatiōe lre. C. Tercio nō est verisimile qd belias rīderet ad verba achab dicēdo qd non esset ros nec pluuia: qd nō moueret facilius belias ad ipsecādū siccitatē super terrā ppter verba stulta achab: potissime qd nesciret belias an voluntatis dei ēt inducere siccitatē sup terrā: ideo non ozaret belias penā sup peccatores cū deus vidēs peccata eoz mīseret eis. C. Quarto & efficacē p̄ qd dato qd belias ozaret vt veniret sterilitas sup terrā ppter ista vba achab deus non exaudiret: qd in istis verbis solum peccabat achab: idē deus non puniret totū populū siccitate ppter verba eius sed puniuit: ideo nō fuit ista cā. C. Dicēdū igit qd belias locutus est ista ad achab cū nihil adhuc locutū fuisset achab sed missus fuit belias a dño ad achab ad p̄nūciandū ei siccitatē istā. Lā autē quare venit fuit cultus idolorū. nā tēpore achab inualuerat cultus ido loz. deus tñ sepe dixerat qd ppter idola induceret famē sup terram & gladiū & pestē & oē malum Leui. 26. & deuterio. 28. qd

autē fuerit ppter idolatriā patet: qd qd apparuit belias ipsi achab post tres annos sterilitatis dixit ad eum achab tu ne es ille qui cōturbas israel. s. inducendo famē sup israel per verba tua sequēti. c. & respōdit belias. non ego turbauit israel: sed tu & domus patris tui qui dereliquisti mādata dñi & secuti estis baa lim. s. ppter hoc qd tu & domus p̄ris tui dereliquisti dñm & secuti estis idola turbastis israel. s. qd deus iratus percussit israel siccitate. ergo videt qd venerit ista siccitas in penā idolatrie: & nō sicut dixit Ra. Sa. Queret vltimus cū tēpore alioz p̄cedentū regūz fuisset idolatriā multa: quare potius tēpore achab qd tēpore illoz inflicta est siccitas. C. Rēndendū qd fuit ppter duo. Primo ē qd h̄ glibet illoz regū mēnisset tēpore suo induci siccitatē magnā & perire totū populū fame. deus tñ longanimis & misericors nimis est nollens infligere penā illico vt peccamus expectans cōuersionē nostrā Esaie. 30. s. siccitico expectat nos deus vt miseraf nostri: cū autē iam deus magno tēpore expectasset & nō cōuenterent israelite sed auerent iniquitates suas de die in diē percussit eos deus tēpore regis huius. Secundo fuit qd iste rex mēnisset potius tēpore suo venire istā siccitatē qd meruerint alij reges: eo qd peccata achab fuerūt maiorā p̄ctis alioz regū vt p̄ p̄cedenti. c. nā ipse ampliauit cultum idolorū in tēplis altaribus & cerimonijs: & insup occidit p̄phas dñi iustationē vxoris sue iezabel intānū qd non relinqueret aliquis de p̄phetis dñi manifeste nisi belias vt p̄ sequēti. c. cū dixit belias. ego remansi p̄pheta dñi solus. idē. j. 19. & ppter hoc credēdū est qd ira dei maxime incanduerit d. achab & miserit tēpore eius siccitatē & non tēpore alioz regum: qd nullus de regib; p̄cedentibus israel occidit aliquem p̄phetā dñi nisi baasa qd occidit vnicū. s. iehu vt p̄ p̄cedenti. c. achab autē occidit oēs quotquot i terra inuēti sunt p̄ter belia qd fugit & p̄ter cētū quos abicōdit abbas dispēsator achab in duab; spelūcis sequēti. c.

An belias ozauerit vt veniret ista siccitas vel deus voluit illā inducere: an liceat ozare qd malū veniat sup malos. Qd. 6.

Queretur vltimus an ista siccitas venerit sup terram ozante belia vt veniret vel deo venūciatē illā per belia. C. Aliquis dicit qd nō ozauit belias vt veniret: qd ozare qd malū veniat sup malos a deo peccatū ēst: qd pro oibus bonum ozandum est: cum omnes tam bonos qd malos teneamus diligere ex charitate: & oīs iubet qd misereamur bonis & malis: sic ipse pluit super bonos & malos & facit solem suū oziri super iustos & peccatores. Matth. 5. Item ad eūdem non pertinent duo opposita: sed ad viros sanctos p̄tinet ozare tam pro bonis qd pro malis ne deus pcutiat eos. ergo non pertinebit ad eos ozare qd deus infligat mala malis. C. In cōtrariū videtur qd per orationē belie venerit ista siccitas: qd Jacobi. c. vltimo dicit qd belias homo erat & orationē ozauit vt non plueret super terrā: & non pluit annos. 3. & menses. 6. ergo ppter orationē suā factum est. C. Rēspōdendū qd nisi obstarēt auctoritas Jacobi diceremus qd belias non ozasset famē venire sup terrā: sed deus induxit illā ppter peccata israelitarum: sed qd postea ozauerit qd tolleretur illa: & tunc deus abstulerit p̄cibus belie: & istud satis patet sequēti. c. s. qd postquā occidit p̄phetas baal pronus in terra posuit faciē suā inter genua & ozabat p pluuia: & ista rēspōsiō erat plana & multum cōueniens rationi: sed vtget auctoritas iacobi per quā cōpellimur dicere qd ozauerit belias vt veniret fames. C. Dicit ergo aliquis qd belias ozauit hoc nō a principio. s. antequā deus denūciaret ei voluntatem suā de siccitate futura: sed postea ozabat vt id qd deus per eūz p̄dixerat cōpleret. C. Sed istud non stat. Primo qd ista oratio videbat inutilis: qd ozare id qd deus certissime futurūz p̄dicit stultū est cum necesse sit illud euenire. sicut si aliquis oaret qd cras oziretur sol vel qd moueret celum: qd ista infania est cū nobis etiam nō ozantibus necessaria eueniant. belias ergo qui erat vir rationalis & p̄pheta nō ozaret insane. Secundo patet hoc qd belias ozans vt veniret siccitas postquā p̄nūciata erat aut putaret necessario euenturā aut esse mutabilem p̄phetiā: vtpote si dicebatur s. 3. dispositionem meritorū israelitarū. Si primo modo stultum erat tar de pro eo qd necessarium erat vt dictum est. Si secūdo modo poterat belias ozare vt certissime eueniret id qd dubiū erat: & tamē tūc videretur iniuste agere qd potius deberet ozare contrariū. s. vt non eueniret sicut Samuel p̄dixit regnū auferendū esse de domo saulis: & tamē ozabat vt nō auferretur. s. 1. lib. c. 15. sic etiā Jobel p̄dixit bzu cum & locustam vastaturos terram iude: & tñ postea dedit consiliū ad hoc qd ista nō euenirent vt patet Jobel. 2. & sic idē isti id qd volebat euitā. s. qd belias nō ozaret iniustū. Tercio p̄ h

Qd. 5.

Quare siccitas magis inflicta est tpe achab qd alterius p̄p̄uo. Primo.

Secundo.

3. Opinio.

In oppos.

Rāso.

Alia rāso.

Cōfutatō Primo.

Secundo

Tercio.

ciunt ipsa corpora celestia cū habeant virtutē ad hoc. Si autē
oīcas q̄ ista mala eueniunt hoībus sine aliquo pctō aufere totā
dei p̄uidentiā. l. q̄ non dabit pena pro vitijs z p̄mīū pro vir-
tutibus: z istud repugnat p̄fectiōi dei z statui vniuersi. Si at̄ oī-
cas q̄ ista mala nālīter causata nunq̄ eueniunt nisi pctōribus.
tunc aut dices q̄ deus ordinauit illa ad hoc q̄ essent pene pctō-
rum aut veniunt sine ordinatione dei. Si scđz oīcas toller p̄ui-
dentiā dei q̄ ad p̄uidentiā p̄tinet disponere de singulis rebus
ordinādo illas in fines suos. op̄z ergo q̄ concedantur duo. l. q̄
oīa ista mala nālīter inflicta q̄buscūq̄ eueniunt p̄pter pctū eue-
niunt: z etiā q̄ deus ordinauit illa ad hoc q̄ euenirent illis q̄b̄
eueniunt: ideo poterat ista ficitas nālīter euenire z ordinari a
deo ad p̄uidentiā pctōrum siccitatis: z sic p̄nunciāuit illas q̄b̄
nālīter esset ventura. Et tunc dicendū q̄ illa ficitas que de-
nunciabatur ab helia poterat denunciari ab aliquo astrologo:
sed ista nimis differrent q̄ helias per p̄phetiā cognosceret de-
terminatā durationē siccitatis. astrologus at̄ nō poterat tātū li-
mitare tēpus illud. etiā poterat cognoscere helias als circūstan-
tias p̄ticularēs circa siccitatē. l. in q̄bus reb̄ z in q̄bus locis z i
quibus magis et in q̄bus minus. astrologus at̄ nō pōt tam par-
ticulariter ista dicere q̄ vt ait p̄tomeus in centilogo p̄positio-
ne prima. astrologus non oīz denunciare rē p̄ticulariter l̄z vni-
uersaliter: sicut qui cognoscit rem per mām z non per formas.
etiā helias p̄dixit vñū q̄b̄ non poterat p̄dicere aliq̄s astrologus
l. non erit ros nec pluuia hīs annis nisi iuxta verba oris mei. l.
nisi q̄n ego dixerō. vñ si helias per decē annos non veniret ad
denunciādum futurā pluuia non accideret pluuia in illis: z tñ
de astrologo nōb̄l differēbat q̄ diceret vel non diceret pluuia
futurā: q̄ p̄tē suū affirmare vel negare loq̄ aut subtrahere nōb̄l
mutaret in re. Ratio est q̄ verba p̄phete habēt p̄tātē cum sint
verba dei: verba at̄ astrologi non habēt p̄tātē aliq̄. C̄s; obij-
ciēt aliquis q̄ si ista ficitas venit nālīter sequerē q̄ et si nō p̄-
nunciaret illā helias veniret: q̄b̄ videt̄ esse 3 modum p̄phetie.
R̄s̄dendū q̄ si ista ficitas nālīter eueniebat eueniret etiā
si non p̄nunciaret illā helias: z tñ non sequerē ex hoc aliq̄ scđ
ueniens. nā si ipse non p̄nunciāset israelite nō minus peccarent
pena tñ oīab̄ pro pctō: ideo non sequebat̄ aliq̄ iniustū eueni-
ente illa ficitate. S; aliq̄s dicit ponamus q̄ postq̄ helias p̄nū-
ciaret israelitis malū siccitatis cōuerterent̄ ipsi a peccatis suis
nunq̄d eueniret ficitas. si dicat̄ q̄ eueniret esset incōueniēs: q̄
tunc equaliter punirentur bñ agentes z male agentes. si autē oī-
cas q̄ nō eueniret ficitas videt̄ incōueniens q̄ nālīter ventu-
ra erat. nālīa at̄ non mutant̄ p̄pter actus nostros. Dicendū q̄ si
cōuerterent̄ israelite nō eueniret illa ficitas q̄b̄ nālīter ventu-
ra esset: z q̄n oīcī q̄ nālīa non mutant̄ p̄pter actū nostrū. Dicē-
dum q̄ verum est: z tñ deus mutat illa aliq̄do p̄pter act̄ nōs.
sic p̄ de ezechia qui egrotabat ad mortē morbo pestifero z nālī-
ter moriturus erat: z deus p̄dixit ei q̄ morerē: tñ q̄ plorauit
ad om̄m deum mutauit cōditionē nāe z dedit ei. 1. 5. annos vi-
te. sequenti. lib. c. 20. sic etiā deus suscitāt aliquos mortuos p̄ci-
bus viuoꝝ: z tunc agit ibi sup̄ nām vel contra illā. ita ergo q̄b̄
corpora celestia naturaliter disposita essent ad causandam sic-
citatem deus auerteret illā faciendo pluuias multas q̄b̄ non po-
terant facere celi. Ad rationem in 3. ium p̄z solutio ex dictis.
An ista ficitas fuerit super oēs terras: z an pestis aliq̄ siue fa-
mes aut aliq̄ aliō iustitū possit eē gēiale i toto orbe. Qd. 9.

Queretur vlt̄erius an ista ficitas fuit sup̄ oēs terras.
Aliq̄s dicit q̄ sic: q̄ iacobi vltimo inuif
hoc cū oīz. helias homo erat similis nobis z oīonez orauit vt nō
plueret sup̄ terrā z non pluit annos. 3. z mēses. 6. z sic oīcī q̄
orauit vt nō plueret sup̄ terrā per q̄b̄ intelligit̄ tota terra. C̄ Re-
spondendū q̄ non fuit ista ficitas per totā terrā: q̄ aut fuit ista
ficitas inducta sup̄nālīter z 3 cōditionē corpor̄ celestium aut
fuit inducta nālīter. Si primo modo manifestū est q̄ nō eēt sup̄
totā terrā q̄ deus inducebat eā p̄pter peccata achab z israeli-
taz: ergo non iduceret eā super totū orbem. C̄ Sed aliquis oī-
cet q̄ poterat esse q̄ induceret sup̄ totum orbem q̄ forte totus
orbis peccauerat cū oēs essent idolatre: ideo poterat ista fici-
tas rationaliter induci in oib̄. C̄ Respondendū q̄ satis erat
possibile q̄ totus orbis declinasset tunc ad peccatū: z tñ non est
concedendū q̄ puniret totus orbis eadem pena z equali: quia
non cōtingeret q̄ oēs gentes equaliter peccassent vt equaliter
puniri mererent̄. Itē p̄z hoc q̄ dato q̄ peccassent gentes in ido-
latria sicut israelite deus nō puniret sic gētes vt israelitas: eo q̄
israelitis dederat legem z non gentilibus: ideo peccata gentiliū
magis reuerant̄ puniēda in alio seculo q̄ punirent̄ bñ. sic

p̄z Amos. 3. cū loquitur deus ad hebreos dicens tñ modo vos co-
gnoui ex oībus cognationibus terre: iccirco visitabo sup̄ vos
oēs iniquitates v̄as. z sic videt̄ innuere q̄ sup̄ gentiles nō visi-
taret illas. C̄ Si at̄ dicat̄ q̄ venit ista ficitas nālīter. l. q̄ cor-
pora celestia ex cōditione sua inducebat eā. Dōz q̄ non poterat
esse generalis in oī terra: q̄ non pōt causari eodē tpe idē acci-
dēs ex corporibus. s. celestib̄ influrū in toto orbe. Quis cā est
q̄ siue sit fames siue pestis siue ybertas aut quodcūq̄ aliud illō
causat̄ ex certa habitudine aspectus stellaz fixaz p̄ncipaliter: z
stellaz erraticaz minus p̄ncipaliter: z tñ impossibile est ad totā
terrā in eodē tēpore eundē esse aspectū stellaz tā fixaz q̄ erra-
ticaz. ergo impossibile est eundē effectū eodē tēpore causari a cor-
poribus. s. celestib̄ in tota terra. maxime in terris illis que dis-
ferunt fm latitudinē. l. ad meridiem z ad aglonem: q̄ nunquā
causant̄ effectus similes in eodē tēpore nec in diuersis sub polo
arctico z sub torrida zona. In terris autē que differunt per lon-
gitudinē. l. per differentiā meridianoz. l. ab oriente in occidentē
possunt causari similes effect̄ in diuersis tēpibus: z tñ in eodē tē-
pore eundē effectū in eis si multū vna distat ad orientē z alia ad
occidentē est impossibile. si igitur ficitas ista nālīter euenit nō po-
tuit esse eadē in tota terrā z eisdē tēpibus. C̄ Sed obijciēt aliq̄s
q̄ diluuiū fuit vniuersale: z tñ diluuiū causat̄ nālīter sicut fic-
citas z alia accidentia. C̄ R̄s̄dendū q̄ diluuiū illud nō fuit cau-
satū nālīter: sed deus induxit ipsū: q̄b̄ satis significat̄ bene. 7.
cū oīz q̄ deus aperuit charactas celi z rupit fontes abyssi ma-
gne. Aliter pōt dici q̄ dato q̄ concederemus diluuiū illud ve-
nisse nālīter non sequebat̄ 3 dicta: q̄ impossibile est q̄ stelle fixe
vel erraticę causant̄ diluuiū per directionē suā z aspectū ha-
beant aspectum ad om̄nē terrā sed ad aliq̄s solum z super illas
solum causandū erat diluuiū: q̄ tñ aqua non est terminabilis
termino p̄prio si corpora celestia causent diluuiū aquaz sup̄ quā
dam terram ille aque fluent ad oēs terras cum terra sit ex oī
parte rotunda: z sic causato diluuiū in vna terra erit per accidēs
diluium in oībus terris si magnitudo aquaz fuerit que possit
refluere ad oīm terrā. sic p̄z de alluuiōibus fluminū: q̄ inter-
dum fiunt alluuiōes magne in terra in qua non pluit p̄pter flu-
mina trāseuntia per terras illas in q̄bus multū pluit. q̄ autē nō
fuerit nunc ficitas in tota terra sed solum in terra israel decla-
rant historiographi gentiliū qui scripserunt gesta quorūdam
regū cōtēporaneoz ipsi achab. sic fuit menāder qui i gestis re-
gis ynalioꝝ meminit huius ficitatis faciens mentionē de iu-
deis in hīs verbis: sc̄z z ficitas sup̄ eos facta est a mēse ip̄erī
beriton v̄q̄ ad alium ip̄eritri: qui dum deo supplicarent mul-
ta flumina sunt emissa hoc etiam refert ioseph. 8. antig. C̄ Ad
rationem in 3. ium dicendū q̄ accipitur ibi terra non pro tota
terra indistincte l̄z solum pro tota terra israel. dixit tñ iacobus
in terra nō determinādo aliq̄: q̄ ipse q̄n loquebat̄ erat in ista
terra israel i qua fuerat fames. S; aduc obijciēt q̄ luc. 4. dixit
x̄ps in veritate dico vobis q̄ multe vidue erant in israel in oīe
bus helie quādo clausum est celum annis tribus z mēsis sex
z facta est fames magna in oī terra. Dicendū q̄ accipit̄ oīs ter-
ra pro tota terra illa in q̄bus erat x̄ps. l. in oībus partibus terre
israel z in aliq̄bus locis cōiunctis. S; aduc obijciēt q̄ in sa-
repta sidonioꝝ erat fames vt patet hic: z tñ non erat de terra
israel. R̄s̄pōderi poterat q̄ sarepta erat in terra israel l̄z non
possideret̄ ab israelitis sed a sidonijs. Aliter z melius q̄ ista fic-
citas venit nālīter ex habitudine corpor̄ celestium: ideo nō solū
euenit super terram israel: sed etiā aliqua loca coniuncta teti-
git: sed pauca erant z p̄ncipaliter fuit in terra israel.

Queretur vlt̄erius quare achab non tenuit helias z posuit in
vinculis: cū diceret nō esse v̄tūraz pluuia nec rorem quousq̄
ipse diceret cū postea ingluierit eum nimis per oēs terras ad
hoc q̄ istud diceret vt p̄z sequenti. c. C̄ Respondendū q̄ quādo
helias dixit istud ad achab non attendit achab ad verba helie.
l. non curans de illis putans q̄ non sic euentūz esset: z hoc fuit
propter duo. 1. Primo est q̄ helias ante hoc nunquā ostensus
fuerat vt p̄pheta: sed istud fuit primū signū q̄b̄ ostendit: iō nō
crederet ei: tanq̄ si non approbat. istud est v̄tūsimile. C̄ Secū-
dum fuit q̄ deus mouit animū achab vt non attenderet nimis
ad verba helie nec curaret tenere eū: q̄ si tenuisset illum cū i-
peret venire ficitas videns achab cōpleri p̄phetiā helie cōpel-
leret eū ad dicendū q̄ veniret pluuia: cū ip̄e dixisset q̄ nō veni-
ret pluuia nisi iuxta v̄ba oris sui. d. at̄ voluit q̄ ficitas duraret
sup̄ terrā magno tpe: iō fuit neciū q̄ helias si teneret̄ ab achab
ne v̄berib̄ cogere ad orandū aliq̄d 3 id q̄b̄ deus disposuerat.

Nota astro-
loge q̄ pro-
pheticas 6
futuris.

Obiectio

R̄s̄sio.

Qd. 10

z

Achab q̄re
non potuit
beliā p̄phe-
tātē i v̄cul
R̄s̄sio q̄z i
curauit de
v̄bis ei⁹ pp
duo.

Primo
Secūdo

† C (Et factum est). hic ponitur scđz in quo belias a cozuis pascie
 † s. tempore siccitatis. 2 dñ. (Et factum est verbum dñi ad eū). s. locutus est ei deus sicut loq solet alijs, pphetis siue per apparen-
 tiā angeli loquētis ei siue per vocē solā formatā in aere nō ap-
 parente aliqua effigie: siue per sōnium siue per solā imutationēz
 intellectus siue per extasim: qz isti gñqz modi sunt qbus deo con-
 suevit loqui pphetis vt declaratum est. s. 13. (Dicens recede
 hinc 2 vade 5 orientē). nunc erat belias in samaria qñ ista sibi
 dicta sunt a deo postqz ipse reuelauerat regi achab siccitatē fu-
 turā. 2 dñic ad orientē. i. ad partē orientālē qz torrens iste i quo
 latuit belias erat orientalis respectu samarie. (Et abscondere in
 torrente zarith). s. nō vageris per terrā discediendo per lo-
 ca sed mane absconditus in torrente. s. in aliqua spelunca apud
 torrentē. (Qui est 5 iordanē). s. torrens iste est a fronte iorda-
 nis 2 iuxta illū: fuit aut missus ad istum torrentē qz ibi erat aq
 multa.

Qd. 11

2
 Qñ iussit dñs
 us belie q
 recederet 5
 samaria.

Quereſ quare iussit deus belie vt recederet de
 samaria. C Rñdendum qz deus volebat illico imittere sup ter-
 ram siccitatē quā pdixerat belias: 2 cū videret achab siccitatē
 illā teneret belia 2 cogeret eū per tormēta ad orandū deū vt ve-
 niret pluuia. vt ergo nō posset tenere eū obuit recederē. C Alia
 ratio etiā fuit qz deus inducturus erat magnā famē sup terras
 in qua vir haberent hoīes qd comederent 2 multi fame pirēt.
 deus autē noluit qz ppheta suus pateret penāz istā cū peccato-
 ribus: ideo misit eū ad locū vbi sufficienter pascereſ quodidē
 pane 2 carnibus a deo missis. sed prima ratio efficacior est.

Quare belias non est missus a deo ad aliquā ciuitatē vt alere-
 tur ibi tēpore famis potius qz ad torrentem. Qd. 12.

2

Rñsio.

Queretur vterius quare belias nō missus est ad ali-
 quā ciuitatē vt ibi tēpore famis pascetur
 sicut missus est ad torrentē. C Rñdendū qz non decuit: qz tūc
 aut eēt ista ciuitas de terra israel aut de alia terra. Si pmo mō
 sequerent duo incontinentia. Primū erat qz in tota terra israel
 erat fames valida 2 vir posset in aliqua eaz habere cibū. Secū-
 dū erat qz achab videns venisse famē pñciatā ab belia cre-
 didit qz ipso loquēte cessaret sicut dixerat belias: iō ingreret eū
 diligenter per totā terrā israel ad cogendū eum orare pro aulē
 renda fame. si autē iret ad aliqz de ciuitatibus aliaz terraz seque-
 ret qz etiā ibi inuenireſ 2 ouceret ad achab. nā nō fuit aliqua
 terra in qua nō faceret achab inquiri belia vt patet sequenti ca-
 pi. cum dixit abdias ad beliam. viuit dominus qz non est gens
 aut regnū quo non miserit dominus meus te regrens. 2 respō-
 dentibus cunctis nō est hic adiurauit regna singulā 2 gentes eo
 qz minime repireris. debuit igit esse extra loca populata ad que
 non mitteret achab: 2 sic fuit in torrente zarith: qz ibi nō erat
 populus: iō qz ingreret belias p oēm terrā nō igreret ibi.

Qd. 13

2
 Qñ nō ē po-
 tius missus
 ad iordanē
 qz ad torré-
 tem.
 belias ē mis-
 sus ad tor-
 réte zarith
 2 nō ad ior-
 danem.
 2 pmo
 Scđo

Queretur vterius qre belias missus est ad torréte zarith: 2 nō
 magis ad iordanē qz deus mittebat belia ad torréte illū vt bi-
 beret de aqua torrentis: 2 tñ aqua illa defecit post aliquot dies
 vt pz in lra. aqua at iordanis non defecit: qz ille erat maximus
 fluminū in tota terra israel: iō magis mitti debebat ad iordanē.
 C Rñdendum qz deus volebat qz belias non inuenireſ quāqz
 solite ingreretur. si autē iret apud iordanē forte inuenireſ: 2
 hoc qz forte non erat ibi tale latibulū sicut apud torrentē zarith:
 2 cū nuncijs achab discurrerent per totā terrā repirent eū apud
 iordanem si ibi esset. nā 2 apud torrentē zarith inueniretur nisi
 diligenter lateret: ideo deo dixit ei abscondere in torrentē zarith
 s. in spelunca aliqz qz esset apud torréte. C Scđa cā fuit qz ior-
 danis erat fluuius famosissimus in tota terra israel: iō achab
 postqz ingruisset belia in oibus yzibus 2 oppidis 2 non inue-
 nisset faceret eū ingri apud iordanē putans qz forte ppter abū-
 dantiā a quaz 2 amenitatē ripe iordanis illuc declinasset: tor-
 rens autē zarith non erat famosus: iō nō iuberet ibi ingri belia.

Tertio.

Quarto.

C Tertia cā est qz forte torrens zarith erat in locis valde de-
 sertis terre israel: loca autē in ripa iordanis erant valde babi-
 tata ppter amenitatē aquaz: ideo poterat latere conuenienter
 in torrentē zarith 2 nō apud iordanē. C Quarta cā 2 efficacior
 est qz iordanis erat fluuius magnus in quo nunqz deficiebant
 aque: ideo ppter humore aquaz erant alique herbe in circuitu
 fluminis 2 ad saluandū pecora saltē: 2 ppter aqz que nō habe-
 bat in alijs locis declinabant israelite ad iordanē 2 sic tota rī-
 pa iordanis erat plena viris 2 nō posset ibi latere belias. sic pz
 sequen. c. cū dixit achab ad abdā dispensatorē suū vade i terrā
 ad vniuersos fontes aquaz 2 in cunctas valles: si forte inuenire
 possumus herbam 2 saluare equos 2 mulos 2 non penitus iu-
 menta intereant. sicut ergo achab declinauit ad ingrendum oēs
 fontes 2 valles pro herba. ita credendū est qz totus populus dñ-

clinaret ad iordanē pro herba que esset in ripa: ideo non pos-
 set ibi belias manere absconditus. C Queretur vterius quare
 belias siccato torrente missus est in sareptam fidoniorum
 vt patet. j. qz tunc staret inconueniens supra assignatū. s. qz ibi
 illico inuenireſ: potissime cū iam notum esset in oibus locis qz i-
 quireret belias ab achab. Itē si dicat qz ibi poterat belias ma-
 nere absconditus siccato torrente: ita potuisset a principio: 2 nō
 oportet qz deus mitteret eum ad torrentē zarith 2 qz ibi pasce-
 rent eū cozi. C Rñdendum qz qz belias iret in sareptā fido-
 niorum nō cognoscereſ qz ibi esset: 2 pz hoc qz ibi mansit: 2 tam-
 nunqz cognitum est quousqz ipse pñtavit se achab. si tñ iussit
 belias a principio famis in sareptā non posset ibi latere. rō di-
 uerſitatis est qz mox vt venit siccitas sup terram achab misit p
 oia regna ad yzbes ad querendū beliam sequēti. c. cū autē non
 inueniret eū cessauit qreſ: ideo si a principio famis iussit in sa-
 reptā ibi inuenireſ cū illuc missi fuerint nuncijs sicut ad oia re-
 gna 2 yzbes. nunc tñ qñ deficcatus est torrens 2 ibi belias i sa-
 reptā cessauerat achab ingreſse belia: qz in nullo loco inuenie-
 bat: ideo non inuenireſ in sarepta. (Et ibi de torrente bibes).
 s. latebis apud torrentē zarith 2 bibes de torrente. (Loquens
 pcepti vt pascant te ibi). s. iordanis cozuos ad te pascendum
 oucendo carnes 2 panem mane 2 vespere. (Abiit ergo 2 fecit
 iuxta verbū dñi). s. recessit de samaria 2 iuit ad torréte zarith
 sicut deus iusserat. (Lūqz abiisset sedit in torrente zarith qui ē
 cōtra iordanē). s. sedit iuxta torrentē in spelunca. nā deus iusse-
 rat qz abscondereſ: vt si contingeret aliquos transire per locū
 illū ad querendū belia vel als non inuenirent eū: inuenirent tñ
 si non lateret: ideo si belias in hoc tēpore vellet declinare ad ali-
 quā yzbe vel ostendere se alicui hoī peccaret qz faceret 5 man-
 datū dei qui iusserat eū manere absconditū. (Loquū quoqz dñs
 fer ebant ei panē 2 carnes mane: 2 similiter panē 2 carnes vespere
 ri). s. toto tempore quo mansit apud torrentē zarith deus mit-
 tebat ei bis quotidie panē 2 carnes ad saturitatē. (Et bibeſ
 5 torréte). s. nō mittebat ei deo vinū s. cogeſ bibere 5 torré-
 te: 2 ob hō deo miserat eū ad torréte vt biberet ibi 5 aq eius.

C An essent veri cozi portantes panē 2 carnes belie vel angeli
 accipientes spēs cozuorum. Questio. 15.

Queretur an isti qui portabant carnes 2 panē belie es-
 sent cozi 2 quō portabant vt vnde. Respō-
 dendū qz lra vult istos esse cozuos. C Sciendū tñ qz possunt
 dicere istos fuisse angelos qui ministrarent belie oucedo ei ci-
 bos cum sint angeli ministri dei ad omne opus: 2 ordinatur ad
 ministeriū saluationis nostre. sic patet ad hebreos primo. s. sunt
 administratorij spiritus in ministeriū missi ppter eos qui be-
 reditatē capiunt salutis. C Potest etiā dici qz essent veri cozi
 qz illi poterant in rostris panē oucere 2 carnes pro belia. quo-
 modocūqz tñ dicatur oportet dici qz ipsi belie appareret effigi-
 es cozuoz siue illi essent veri cozi siue angeli in specie cozuoz.
 nā quācūqz figuram angeli possent sibi assumere cū materia
 corporalis seruiat eis ad nutū. videt tamē magis dicendum qz
 essent cozi veri qz angeli: 2 hoc fuit qz ista ministratio erat
 tanqz inferioris ad superiores. s. qz oucerent cibos sicut famuli
 dominoz seruīut eis in cibis. Ideo videtur dicendū qz in istis
 operationibus que sunt per modū ministerij vel seruīij raro
 angeli hoibus ministrant eo qz superiores sunt. alie autē sunt mi-
 nistraciones per modū superioris ad inferiorē sicut liberare a
 morte vel a periculis aut illuminare intellectū nostrū vel con-
 ferre quodcūqz aliud beneficiū qd oīs cōferret subdito: 2 esset
 bonoz in conferendo illud 2 non ministeriū: 2 sic sepe angeli mi-
 nistrant hoibus apparentes eis 2 pñciantes aliqua ex parte
 dei ad salutē animaz: sicut angelus qui apparuit 2 increpuit is-
 raelitas de peccato idolatrie 2 cōmicationis cū gentilibz iudi.
 2. aliquādo etiā apparent ad instruendū nos circa actū virtutū
 sicut fuit de angelo apparente gedeoni iud. 6. 2 de angelo appa-
 rente patri 2 matri sanſonis iudi. 13. interdū etiā apparent ad
 declarandū ea que non itelligimus: sicut fuit in daniēle ad quē
 deus mittebat gabriele in specie viri vt declararet ei visiones
 quas nō itelligebat daniel vt patet dani. 8. et. 9. et. 10. sic etiā
 angelus pcecessit israelitas in colūna nubis ostendendo eis viā
 exo. 14. 2 in multis alijs angeli apparentes hoibus ministrane
 runt: in qua ministracione nō erant ipsi vt inferiores: sed vt su-
 periores: ministrare tñ cibos est inferioris ad superiorē: iō deus nō
 oignatus est qz angeli ministrarent hominibus in hoc. saltem
 tempore veteris testamenti. C Si autē postea in similibus mi-
 nistrauerint existēte nouo testō ambigū est: et dato qz ministra-
 uerint esset hoc ppter maiorem excellentiā nature humane nūc
 qz tunc.

Qd.

14.

2
 Siccato
 torrente
 qre mis-
 sus ē be-
 lias i sa-
 reptā si-
 doniorū
 Rñsio

†

2
 Belias
 a cozuis
 pascitur.

†

†

†

2

1. Opio.

2. Opio.

2

In qñ
 opatione
 bñ angeli
 ministrant
 hoibus.

q̄ tunc: sed magis credēdū est q̄ non ministrauerint. soli autē xpo angeli ministrare debuerunt in cibo: q̄ ip̄e simpliciter erat maior angelis nō solū in ueritate: sed et in humanitate q̄ humanitas sua glificata ppter vnionē ad uerbū diuinum maior ē angelis: hoc etiā pbat apostolus ad hebre. 1. ppter hoc cu3 deus uellet q̄ portaret cibos danieli existenti in lacu leonum in babilone non portatus fuit per angelū sed per abacuc dani. 14. et hoc uidet quasi manifeste. nā angelus dñi portauit abacuc de iudea per capillū capitis in babilonē ad lacū leonū cū panib⁹: et potuisset facilius ip̄e angelus portare solū panē quē ferebat abacuc in aluelo nō portādo ipsum abacuc in babilonē: et tñ ne uideret ip̄e ministrare danieli nō portauit per seipsum panes: sed tulit abacuc portante et ip̄e abacuc locutus est ad danielē: et dedit ei panes et angelus non fuit locutus: sed postea rediit ipsum abacuc in iudeā dani. 14. et hoc fuit ut nō uideret aliq̄s hominū equalis xpo. nā ip̄i per seipsos tulerunt cibos xpo et assistebant ei comedente et ministrabant Matth. 4. poterat autē esse q̄ essent isti angeli in effigie coruorū: et hoc ut belias nō crederet angelos sibi ministrare sed coruos. **Obiectio** Sed obijciat q̄ angeli ministrabant iudeis in deserto: q̄ ip̄i faciebāt māna qd comedebant hebrei ut p3 cū dicit ps. 77. panē angelorū manducauit homo. et intelligit ibi de māna. **Rñso.** Rñdendū q̄ angeli faciebāt māna qd comedebant hebrei: tñ non dicebantur ex hoc ministrare hebreis: q̄ tunc diceret q̄ deus ministraret nobis: q̄ ip̄e facit segetes oziri de terra et oia de q̄bus alimētamur: s3 non dñi ministrare nobis. etiā ministrare alicui in cibo est p̄sentare ei cibū confectum: ita ut nihil restet ei nisi comedere. et sic faciebant corui belie p̄stantes ei panē et carnes: sed non faciebant sic angeli conficientes māna hebreis: q̄ solū conficiebant illud per noctē in aere: et in auroa cadebat per circuitū castrorū in modū pruinę exo. 16. et non p̄sentabant ip̄i illud hebreis nec apparebant eis: sed hebrei in auroa egrediētes de castris colligebant māna iuxta mensurā gomor et deinde coquebant illud in olla frāgetes prius lapidibus molaribus vel terentes ī mortario: et cū coriscent in olla et reducere in pastam formabāt inde tortulas de quibus singulis diebus comedebant nume. 11. et sic ip̄i ministrabant sibi et non angeli eis. **Obiectio** Dicendū ulterius q̄ si isti erant veri corui non intelligebant mādatū dñi: nec de aliq̄d eis mādabat q̄ stultū esset loqui lapidibus et lignis: s3 inclinabat deus coruos aliquos ad hoc q̄ quotidie ferret ip̄i belie panē et carnes. nā deus qui est dñs totius nature pōt facere quācuq̄ ip̄e uoluerit in renālī ab eo cōdita: etiā deus mouet cor uolens quocūq̄ uult: q̄ cor uolens est in manu dñi et quocūq̄ uoluerit uertet illud prouer. 21. a fortiori ergo poterit moueri bruto inclinatōis quocūq̄ uoluerit: et sic faciebat in coruis. **Rñso.** Sed obijciat q̄ āgel⁹ dñi portauit belie panē subcinericiū et yas aq̄ i. 19. **Obiectio** Cōm q̄ non fuit pprie ministratio: q̄ belias nō uidit qñ sibi ducebāt: sed qñ surrexit dñs nō uidit apud se panē et aq̄ et tñ ad p̄fectā ministratiōē regrebat q̄ uidente belia ista p̄tarent ei: nunc autē ip̄e non uidit q̄ tulisset bec: ideo dicendū sicut. 8. de angelis cōficiētib⁹ manna.

Obiectio Unde ducebant panes et carnes belie: et an essent miraculose creata vel ducebant de aliquo loco in quo erāt reposita: et quare deus non faciebat ferri uinum. **Rñso.** Questio. 16.

Queretur ulterius qui cibi erant isti qui portabantur belie quotidie et unde portabantur. **Rñso.** Rñdendū q̄ isti cibi poterant esse facti diuinitus sicut deus quotidie faciebat māna in deserto per angelos p iudeis: ita quotidie crearet vel faceret panē alicuius carnes ut ducebantur belie. **Obiectio** Cūl pōt dici q̄ isti panes et carnes erant nāles. s3 aliq̄s habebat ista in cibū pro separata: et deus faciebat illa duci belie p coruos: sicut fecit q̄ cib⁹ quē parauerat abacuc messoribus suis portare in babilonē pro danielē ut p3 dani. 14. et tunc dñm q̄ si isti erant angeli qui portabāt istos cibos i figura coruorū q̄ facile erat eis ingredi in domū achab et cape de cibis regis quotidie p belia: et dato q̄ repiret i cibis domus regis quotidie aliquid deficere nō poterat uideri q̄ illud auferebat: q̄ et p̄ntibus ministris regis et diligēter attēdētib⁹ ne q̄s tolleret de cibis qd: quasi angeli auferrēt nō uidentib⁹ eis et deferret ad belia. Si at dicat q̄ erant veri corui difficile erat assignare quō ip̄i possent introire in aliq̄s domū quotidie pro cibis: et nō uiderent: potissime q̄ illo tpe pp magnitudinē famis cibi teneret i magna custodia. **Obiectio** Cūl g v3 istud rōnabīl q̄ isti q̄ portabant cibos eēt veri corui: cū de dicitur hic q̄ p̄cepit coruis ut pascereut eū: et tñ isti nō igrediebāt i aliq̄s vñā domū vel ples ad capiendū ide cibos: sed angelus dei quotidie accipet bis d cibis re-

gis achab et poneret in aliquo loco certo i deserto ubi māebāt illi corui: et ponebat cibos illo tēpore quo expediens erat ferri illos ad belia et uidentes corui cibos appositos in loco suo ducebant illos ad belia: q̄ deus inclinabat eos ad hoc q̄ ducebant cibos illuc: et sic corui nūq̄ recederet d deserto nec variarēt loca de q̄bus cibos ducere debebant. **Obiectio** autē isti cibi eēt de domo regis achab satis uerisimile est. s3 q̄ potius de⁹ uellet punire illū subtrahendo illi bis quotidie cibos in penā peccati q̄ alicui pauperi de terra israel: potissime q̄ tunc cibi p̄ciosi ualide erant ppter magnā famē. q̄ autē isti cibi ducebant ab angelis ad aliquem locū in deserto de quo corui ducebant ad belia: satis uerisimile est: q̄ sic et deus iubens abraē imolare filiū suū isaac parauit ei quēdam arietē herētem cornibus inter uerpēs. Gene. 22. de illo autē manifestū est q̄ per angelos positus fuisset in loco illo q̄ ibi nūq̄ fuerant arietes nec erat locus dispositus ad habendum arietes: maxime q̄ ille aries inuentus est herens cornibus inter uerpēs. **Obiectio** Considerandū etiā q̄ uerisimile est q̄ cū illi corui pascereut belia quotidie q̄ ip̄e pascereut eos dādo eis reliq̄as ciborū suorū vel angeli darent eis cibos pro se ut semp manerent in officio ministrandi belie q̄ diu opus esset: et istud officiū dūerunt corui dum māsit belias apud torrentē zarith. postea uero nūq̄ angeli duxerunt carnes ad locum ubi erant corui: et ip̄i nihil inueniētes ibi non redierunt postea ad torrentē zarith ubi solebat eē prius belias. etiā deus non inclinabat illos ad hoc q̄ irent ultra ad belia: ideo dato q̄ ibi inuenirent carnes non portauissent eas ad belia sed ip̄i comederent eas.

Queretur ulterius quare deus nō faciebat ferri uinum belie cū ferret ei carnes et panē. **Rñso.** Rñdendū q̄ hoc fuit pp duo. Primo q̄ poterat belias cōuenienter sustētari habendo panē et carnes et nō habendo uinum cū haberet aquā de torrente: deus autē solū uolebat puidere belie in necessarijs: iō solū dedit panē et carnes. **Obiectio** Sed dicit q̄ et in solo pane poterat belias sustentari. sic. n. 2. ecclesiastici. 29. initij uite hois panis et aqua. **Rñso.** Rñdendū q̄ licet possit homo sustentari aliquāto tpe in pane et aqua: tñ diminuitur corpus et salus maxime i cholericis pp caliditatem et siccitatem cōplexionis: ideo si aliquāto tēpore uiuunt hoc cibo solo est uita difficilis: deus autē nolebat p̄betā suū innocentē fame cruciari cū illa fuisset inducta in penā peccatorū: ideo puidit ei sufficēter dāns panē et carnes. Scdm et p̄ncipale fuit q̄ corui ferebant cibos belie et ip̄i poterāt portare panem et carnē in rostris: et tñ non poterāt portare uasa uinaria. hoc autē satis apparet siue illi eēt corui veri siue angeli in sp̄e coruorū: q̄ si eēt veri corui manifestū est q̄ non poterant ferre uasa uinaria in rostris vel unguib⁹. si at essent angeli in ip̄e coruorū poterāt qdem ferre uasa uinaria et magna: et tñ non expediebat q̄ ferrent. Cū huius est q̄ si angeli laterent i sp̄e coruorū hoc fieret ut non putaret belias sibi ministrari ab angelis sed a coruis ut nō reputaret se magne dignitatis: sed si portaret illi corui uasa uinaria in rostris vel unguibus cognosceret belias q̄ non erāt isti corui: q̄ nō poterant h̄ facere corui: iō putaret illos esse angelos et hoc deus uolebat euitare: ideo non debuit portare uinum belie p coruos vel āgelos: et ista fuit cā potissima.

Obiectio Cum ferrentur quotidie carnes belie quid comedebat diebus ieiuniorum et in festo azimorum. **Rñso.** Questio. 18.

Queretur ulterius cū quotidie ferrent panis et carnes belie mane et uespere qd comederet in diebus ieiuniorum. **Rñso.** Aliq̄s dicit q̄ deus absoluebat belia nunc a ieiunijs: q̄ in tēpore necessitatis nulla lex obligat: et sic cum eēt belias in deserto ubi nullū cibum poterat habere licebat ei comedere qdcuq̄ posset habere: et tñ non poterat habere ibi nisi panē et carnes. ergo licebat ei comedere. **Obiectio** Sed ista ratio nō stat: q̄ si eēt aliq̄d ieiunij necessitatis et belias nō beret nisi panē et carnes non licebat ei comedere carnes sed solo pane uelci debebat: hoc autē dico si eēt ieiunia que sic obligarent sicut ieiunia nostra. **Obiectio** Cōm ergo q̄ ista qd iubata erat iter iudeos q̄ iter eos n̄ erat aliq̄d ieiunij nisi vna die i anno. s3 decima die septēbris que erat dies p̄mittatiōis et in illa die tenebant oēs israelite affligere aias suas: q̄ qui nō affligeret se die illa p̄iret d populo dñi leui. 16. et. 3. sed hebrei nō ieiunabāt sic nos. nā die illa qua ieiunabāt nihil comedebāt. s3 a solis occasu diei noni septēbris vsq̄ ad solis occasū diei decimi nō comedebāt: et iste erat vnus dies integer: ideo in diebus ieiuniorum non comedebant cibos carniū quotidianos nec aliquid aliud: et sic non est qd aliq̄ de belia qd ip̄e comederet i diebus ieiuniorum. **Obiectio** Sed obijciat q̄ hebrei beret multa ieiunia necessitatis q̄ achab. 8. ponitur saltem quattuor ieiunia. s3 ieiunij. quarti et ieiunium quinti

Isti cibi portabantur de domo achab

Qō. 17

Quare si fecit deus uinum ferri belie. Primo Obiectio. Responsio

Secundo.

2

1. Rñso.

Cōfutatō.

Rñso.

Obiectio

Obiectio

Rñso.

Obiectio

Rñso.

2. Rñso.

2. Rñso.

Determ.

Rñso.
Jeunia in
deozñ erāt
sub pcepto
dei.

z ieiunium septimi z ieiunium decimi. Cdm q ista ieiunia fuerunt itroducta ab israelitis ppter aliquas tristitias z mala que eis deuenerunt z nō fuerunt a deo instituta: qd satis p ibi dem cū dicit dñs ieiunium quarti z ieiunium gnti z ieiunium septimi z ieiunium decimi erit domui iuda in gaudium z in solēnitates pclaras: veritatē tñ z pacē diligere. z sic videt q ppter aliq mala que acciderāt israelitis fuerant instituta ista ieiunia: z deus pmittit q si diligenter pacē z veritatē ipsi mutaret ieiunia in festiuitates pclaras: z sic cessaret tunc ieiunia. si tñ a deo instituta fuissent non cessarent qd israelite diligenter pacem z veritatē. z sic non fuerāt ista ieiunia instituta tpe helie. z sic non tenebat ipse ad ea. vñ non est qd de istis ieiunijs. Cdm igitur q dato q israelite haberent multa ieiunia necessaria: z essent talia qia sunt nra. i. q semel in die comederemus abstinentia a carnib? z ab eis que a carnibus sementinā ducunt ori ginē non cogere? helias ieiunare: sed faceret sicut corui facien dum admonerent. nā si corui illis diebus ducerent panē z carnes licebat ei comedere panē z carnes: q manifestū est q ista veniebant a deo cum deus dixisset helie q corui pascere euz: sed oia que deus nobis dat ad cibū sunt licita in quocūq tēpo re dederit: q ipse qui cōdidit legē de ieiunijs pōt in ea dispē sare vel eā auferre in totū: ideo licitū erat comedere qd ipse spe cialiter dabat. imo dōs q si in aliquo die ieiunior misisset de? helie per coruos panē z carnes z ipse ppter obseruantia legis abstineret a carnibus supfluciosus esset cū deus pro illa die spe cialiter mitteret ei carnes: ideo potius peccaret abstinendo a carnibus q comedendo. sed nō erant talia ieiunia inter hebreos tūc sed vnicū solū: z in die illa nihil licebat comedere israelitis: z in vespere diei. i. post solis occasum licebat eis comēdere carnes z qd vellent. si tñ in illa die mitterent helie panis z carnes debebat comedere nō obstante ieiunio: qd de? ab soluebat eū ex cā supra assignata. Queret vterius de illis dieb? in qbus erat festū azimoz z phase qd comedere debe bat helias: z dubiū est in duobus. Primum est q qrtadecima mēsis primi debebant israelite comedere agnū paschale: ad vesper de necessitate exo. 12. z leui. 23. Scd dubiū est q p septē dies debebant comedere azima: z si quis comederet fermētātū occidendus erat p allegatis. c. helias autem nō habebat agnū paschalē qd ergo comederet: et non habebat panes azimoz nūq ergo comederet fermētātū. Ad primū dñm q lex non obligabat aliq ad impossibile sed helias non poterat habere agnū paschalē. ergo nō peccabat non comedendo. hoc p q nō solū obligabāt israelite comedere agnū paschalē die. 14. mēsis primi: sed etiā ire illa die in locū sanctuarij exo. 23. et. 34. z tñ helias non obligabāt ire in sanctuariū: imo si iret i sanctuariū peccaret mortaliter: qd deus iusserat ei q maneret abscondit? in torrēte zarib. 6. in lra. et tenebant israelite ire tribus tēpibus per annū in sanctuariū eisdē. c. z tñ non teneba tur helias aliqua vice istaz ire illuc q peccaret vt dictū ē. Itēz non solum debebant israelite comedere agnū paschalem die. 14. mēsis primi: sed et obligabāt occidere agnū illū in sanctua rio z comedere in loco sanctuarij: in alijs autē locis terre israel nō erat licitum comedere agnū exo. 34. z deuter. 16. sed helias non poterat ire in sanctuariū qd peccaret eundo. ergo nō solus non obligabāt comedere agnū paschalē sed et iō magis obli gabāt non comedere illū. Ad scdm dñm q de hoc videt maior difficultas: eo q dato q helias non posset habere panē azimum poterat seruare legē non comedendo panē fermenta tum: q lex nō obligabat ad comedendū azimū sed ad non comēdendū fermentatū. poterat autē helias abstinere a fermēta to: z sic seruare legē. Cdm q si helias posset viuere sine fer mētato z azimo nō hñdo azimum teneret nō comedere fermē tatū. si tñ non posset viuere licebat ei comedere fermētātū. istō autē est gñaliter. vñ sed nō in casu helie: vtpote si aliq hebre? in diebus azimoz a casu eēt i aliquo loco i quo nō posset hēre panes azimos tenebat abstinere a fermētatis si comedēdo ali quid aliud poterat viuere. si tñ nō poterat licebat ei comedere fermētātū: q lex rationabilis est z nō obligat hoīem ad mortē per abstinentiā cibi. In casu autē helie dicendū q licebat ei co medere quicqd deus sibi mitteret siue eēt fermentatū siue nō: qd cū deus spāliter z pro dieb? illis daret sibi tales cibos dispē sabat secum in lege vetante fermētātū. imo si helias vellent ab stinere a fermētato dieb? azimoz z ppter hoc nō comederet tunc de pane fermentato quē corui ferrent sibi videretur esse supfluciosus vt supra declaratum est.

Qd de? si sustētauit heliā sine cibo sic moysen. 40. dieb? 2. 20

Queretur

vterius quare deus nō sustentauit heliam sine cibo toto isto tpe sicut sustentauit moy sen bis quadraginta diebus in monte sine cibo vt p3 Exo. 34. z deuter. 9. et. 10. Ad hoc respōderi poterat q nō erat qre da ratio de isto: qd ista facit deus ex liberalitate sua: ideo nō est reddēda ratio de illis: qd bñficia sine meritis sunt. secus autē qd deus dispēsat aliqd non ex bñficio sed ex iustitia. qd de il lo pōt reddi cā. Cdm dicit pōt q deus fecit hoc: qd nō luit facere heliā equalē Moysi. nā q Moyses. 40. dieb? man ferit sine cibo: z hoc per duas vices ptiuit ad magnā excellen tiā quā deus voluit ostendere in illo. sic et dedit ei q facies ei? fulgeret nimis: ita vt nō possent israelite intueri vultū eius p fulgore sed ponebat ante faciē suā velamen cū loq deberet eis: z sic audiebant verbū eius exo. 34. et. 2. ad corint. 13. istud at nulli vñq pphete datū est. sic forte noluit deus cedere helie q maneret sine cibo tribus annis z 6. mētib? qbus durauit fames: q tunc esset maior Moysi in hoc. Jam tñ dictū fuerat deuterono. vlti. q non surrexit vltra in israel ppheta sic moy ses quē nosceret dñs facie ad faciē. i. ad quē deus tam familia riter se haberet. Tertio dicit pōt q Moyses forte nō comēdit nec bibit in illis. 40. dieb? eo q cōtinue loquebat cū dñō z non poterat vacare cibo z potui. sic dicit exo. 34. q erat facies ei? cornuta ex consortio sermonis dñi: sed helias non loquebatur nunc assidue cū dñō ita vt non posset vacare cibo z potui: iō de? misit ei cibos per coruos. Quarto dicit pōt q hoc factū est tanq pambulū quoddā ad aliud qd deus volebat facere per heliā. i. volebat eū mittere in sareptā sidonior ad faciendū tria notabilia. Prīmū q aleret mulierē sareptanā q fame peritura erat. Secundū erat q deus multiplicaret farinā in hydria mu lieris z oleū in lechito ad verbū helie. Tertiū erat q helias su scitaret filium mulieris illius. ista oia venerūt ex hoc q missus est helias in sareptā vt aleret ibi a vidua. Si tñ pcedenti tēpo re helias nō comedisset nō oportebat q deficcato torrēte miteret in sareptā vt aleret ibi. ergo fuit cōueniens nunc pauci a coruis heliā: vt eēt istud pambulū ad mittendū eū in sareptā 3. Quinto dicit pōt q deus fecit hoc ad ostēdendū diuersa gñia po tētē sue. nā iā ostēderat in Moysi q ipse poterat boīem sine ci bo cōseruare nūc vō volebat ostēdere in helia q poterat hoīem habēti cibū illum miraculose dare. Queret vterius qd faciebat helias cū esset magno tēpoze latens apud torrēte zarib. Ad ostēdendū q helias nō fuit illuc ire iussus vt ibi aliqd faceret: sed vt ibi lateret ne inueniret eū achab. nihil ergo habe bat agendū: nec tñ ociosus erat: qd sicut vir hñs lras ociosus eē nō pōt si nolit: z tūc minus ociosus est qn solus est: a fortiori vir ille tā eleuate cōtēplationis z cognitionis dei non poterat eē ociosus. nā sepe deus ei loquebat cum ppheta eēt: z qd de? nō loquebat ei ipse contēplaret? z aliqñ angeli ei apparerēt. ita vt nullū tps ei sine opere laberet. Et si dicas quid agebat oīaz q illud agebat qd nunc agit manens in paradiso terrestri. constat enim eū ibi eē q tulit illū dñs in curru igneo sequen. lib. c. 2. cō stat tñ q ibi ociosus nō est qd ocīū magna impfectio est. z tñ ibi nihil agendum habet nisi intelligere z lumere cibū nisi aliter velimus dicere: de quo magis declarabit sequē. l. c. 2. (Post oīes autem siccatus est torrens). i. post oīes multos. nescitur tñ quot fuerint isti dies. satis tñ dici pōt q essent quasi. 3. anni qd tribus annis z 6. mētib? durauit ista fames iacobi vltimo: z quadā particula istius tēporis māsit helias apud viduā sareptanā vt patet. j. (Non enim pluerat super terrā). i. fuit deficcatus torrens qd nō pluerat toto tēpoze quo māsit apud eū helias. (Factus est ergo sermo dñi ad eum). i. postq deficcatus est torrens z non poterat ibi manere helias qd nō habebat aquam: deus locutus est ei ostendens quo ire deberet.

(Surge z vade). hic ponitur. Tertiū in quo helias a vidua sareptana suscipit? z diuidit in duas. qd primo a vidua deuore suscipit. Secūdo filius eius mortuus suscipit ibi. (Factū est). Circa primū dicit. (Surge z vade in sareptā sidonior). i. iam non potes manere hic: ideo surge z vade in sareptā vt ibi pas caris: z vocatur sarepta sidonior qd est in terra sidonior. (Et manebis ibi). i. nō recedas inde ad alia loca: qd ibi pascam te. (Precepi enim ibi mulieri vidue vt pascat te). nō est sensus q deus preceperat vidue vt pasceret heliā reuelādo ei q helias vēturus eēt ad eā. nam ipsa nesciebat aliqd quādo helias iuit ad eā z petiuit vt daret sibi paululū panis: ipsa autē respōdit se nihil habere nisi paz farine pro se z filio suo: si tñ deus dixisset ei de helia vēturo ad ipsam nō rīderet ei sic. sed dicit deus p cepisse vidue vt pasceret euz. i. q deus dispōneret q apud illā viduam

Determi. q

Qd. I 9

In festo azi
moz qd co
medebat
helias.

Rñso.
De agno
paschali.

Rñ. de azi
mo.

2

1. Pñso

Secūda

Tertia

Quarta

Quinta

Qd.

21.

2

Helias

qd ege

rit apud

torrētes

Resp.

+

+

+

+

Helias

mittit

sareptā

adviduā

+

viduam pascetur. sic dicit. s. q. deus preceperat coruis ut pasceret eum. et tamen manifestus est q. nihil locutus fuerat coruis cum corui non possint intelligere vocem loquentis: sed disposuerat ut per coruos pascetur.

Quare deus non fecit q. non siccare torrens.

Qd. 22.

Queretur cum deus supernaturaliter bñficeret helie mit-

Non fecit deus torrens supnatr siccare. p. 10. s. 10.

Qd.

23.

1. Sarepta de q. terra esset. p. 10.

Obiecto

Risio

Obiecto

Risio

Qd.

24.

1. Helias ad quid missus ē ad mulierem sareptanam. 1. opio. 2. Consi. 3. alia n.

endo ei cibū per coruos apud torrentē zarith: quare ē non fecit supnaturaliter q. torrens ille nō siccare. Rñdendū q. hoc nō expediebat ppter duo. 1. Primo q. si torrens ille semp habuisset aquā toto tpe famis cum alia loca aquarū deficcata essent ubi erant maiores torrentes et flumina mirarent israelite vñ hoc pueniebat et ingerent caput illius torrentis et ingrendo inueniret heliā. 2. Scdm erat q. hoc repugnabat dispōni dei. nā ipse disposuerat mittere heliā in sareptam ad faciendū illa tria bona que. s. posita sunt. si tñ nō deficcaret torrens non irret helias in sareptā fidonior: ideo cōueniens fuit ut deus pmitteret torrentē siccare ut irret helias ad alendū viduā sareptanā: imo si torrens nāliter non deficcaret anteq. finiret farina vidue deus exiccasset torrentē supnaturaliter et iussisset helie ire ad viduam ut pascere ne deficiente farina in bydria vidue moreret ipsa et filius suus: sicut ipsa dixit ad heliam venientē q. ibat ad faciendū modicū pulmenti pro se et filio suo ut comederent et morerent. Queret vltius an sarepta esset de terra israel vel esset in terra gentiliū. Rñdendū q. sarepta erat in terra fidonior qui gētilis erat: id vocat sarepta fidonior: et erat ista ciuitas pua inter tyrum et fidonē: et iuxta eaz erat sylua quedā que etiā vocabatur sarepta ut ait Iosephus. 8. antiqui. ista aut ciuitas de sortibus filiorū israel erat: eo q. erat in terra tyri et fidonis: et tñ tyrus et fidon et territoria sua erant in terra chanaan: et cūter cadebant in sortibus israelitarū ut declarauit est. s. 1. non tñ tenebat ista ciuitas ab israelitis: nec vnq. possessa fuerat ab israelitis. vñ ista mulier gentilis erat sed colebat deū. q. aut esset ciuitas gētilium p. q. Luc. 4. p. bñs xps q. pphete nō sunt accepti in patria sua: et ob hoc potius faciebant virtutes ad alienigenas q. ad viros de terra sua dicens. in veritate dico vobis multe vidue erant in diebus helie in israel qñ clausum est celum annis tribus et mēibus. 6. cum facta esset fames magna in oī terra: et ad nullā illarū missus est helias nisi in sareptā fidonie ad mulierē viduā. ergo vñ q. illa mulier nō erat de israel eaz dicit q. ad nullā viduarū israel missus est helias. Itē p. hoc ex exēplo sequenti. nam dixit xps. multi leprosi erant in israel sub heliseo propheta: et nemo eoz mūdatus est nisi naamā syrus. iste autē alienigena erat: ita ergo mulier sareptana cū illa exēpla inducant ad eundē finē. Itē p. ex intēione xpi q. ipse volebat p. bñe q. pphete potius faciebant virtutes inter extraneos q. inter suos. si tñ mulier sareptana non esset gentilis nō applicaretur proposito suo: id gentilis erat. Sed obiecto q. mulier sareptana esset in terra israel et de indeoz stirpe: q. Jonas ppheta fuit filius eius. s. iste puer qui suscitatus est per heliam ut ait Hiero. in plog sup Jonam: et tñ Jonas fuit de pplo hebreozū ut p. 3. Jone. 1. ergo mater sua erat hebreā. Rñdendū q. mater Jone nō fuit ista mulier sareptana ut. j. declarabit in quadam qōne. Sed adhuc obiecto q. fames fuit solū p. nūcia: ta solū sup terrā israel: et tñ fames erat in sarepta ut p. 3. in lra: ergo erat de terra israel. Dicendū q. erat in terra israel: sed non tenebatur ab israelitis sed a fidonijs. vel q. ista ficitas tēgit aliquā loca cōiuncta terre israel sed principaliter israel: et sic erat sarepta. Queret vltius ad qd missus fuit helias ad mulierē sareptanā. Aliq. dicit q. hoc fuit ut pascere ab ea. q. helias iam nō habebat cibū nec potū. Sed oīm q. non stat: q. si ppter hoc fuisset missus potius mitteret ad aliquē alium virū de israel vel de gentilibus qui dices esset et posset melius pascere heliā q. mulier illa: q. illa non habebat nisi modicū farine pro se et filio suo qñ iuit helias ut p. 3. j. Dicē dum igit q. q. helias iret ut pascere ab ista muliere: magis tñ ibat ad pascendū eam: et in hoc deus voluit benefacere isti mulieri valde plusq. oībus viris et mulieribus israel. nam ipsa iam cōsumenda erat fame cū filio suo q. nō hēbat nisi modicū farine in bydria: et iā putabat se certissime pītūrā fame: vñ dixit ad heliā. en collige duo ligna ut igrediar et facia illud mihi et filio meo ut comedamus et moriamur. i. postq. comederimus moriamur fame: q. iā nihil hēmus vltra q. comedamus. deus aut bñfecit ei multiplicādo farinā in bydria et oleū in lechito ut nunq. minueret vsq. ad oīē quo cessaret fames. fuit et aliud maius bñficiū: q. filius vidue moriturus erat febribus: et si nō

esset ibi helias oīno maneret mortuus: helias aut suscitauit eū. Istud aut voluit q. ista mulier erat deo deuota et voluit deus ei bñfacere. nā ad quācūq. aliā misisset heliā deus cōtulisset ei istud bñficiū. s. q. toto tpe famis abūderet panibus. q. aut deus miserit heliā ad mulierē principaliter ad bñficiendū mulieri p. 3. Luc. 4. vbi xps dixit q. pphete potius faci bāt virtutes extra terrā suā: q. in illa: ingens in veritate dico vobis multe vidue erāt in diebus helie in israel qñ clausum est celū annis tribus et mēibus. 6. et ad nullā illarū missus est helias nisi in sareptā fidonie ad mulierē viduā. Queret vltius an helias sel aut pluries passus fuerit in domo mulieris sareptane. Aliq. dicit q. semel tñ qñ fecit pugillū de farina mulier illa p. helia et p. se et p. filio suo. Sed oīm q. helias mās multo tpe in domo mulieris illius. In quo sciēdū q. fames durauit sup terram tpe helie annis tribus et mēibus. 6. Luc. 4. et Jaco. vlti. et quadā pte istius tps stetit helias apud torrentē zarith. s. quousq. deficcatus est torrens reliqua pte tps mās apud viduā sareptanā. vñ qñ helias iussus est a oīno in fine istius tps apparere coraz achab ut cessaret fames: ipse erat in domo mulieris sareptane. q. aut multo tpe ibi passus sit appet: q. deus dixit ei qñ erat apud torrentē zarith vade in sareptā fidonior et mane bis ibi. ergo debebat ibi manere toto tpe quo duraret fames. si aut solū semel debuisset ibi comedere nō diceret deus et mane bis ibi. Itē q. d. oī immediate pcepit. n. ibi mulier vidue ut pascere. ergo referēdo istū passū ad manere de quo. s. dicebat: oportebat q. multo tpe ibi pascere. Item q. j. d. factū est post hec egrotauit filius mulieris et helias suscitauit eū mortuū. ergo vñ q. mās erat ibi helias aliquāto tpe postq. prima vice comedit de pugillo farine. Itē q. j. d. tulitq. eū de sinu illius et portauit in cenaculū ubi ipse manebat. ergo vñ q. helias in domo vidue morabatur. Item q. dixit helias ad oīm. dñe deus viduā apud quā ego sustētor affliristi. ergo ibi sustētabat helias manēs p. multos dies. Dicendū igit q. helias veniens ad mulierē nūciauit ei q. nō debebat deficere de bydria eius farina et de lechito eius oleū vsq. ad oīē q. deus daret pluuiā: et tñ reuelauit ei q. deus iusserat ut maneret apud illam et aleret toto tpe famis: et tñ ipsa dedit helie in domo sua cenaculū quoddā ubi helias manebat et dormiebat ut p. 3. j. cū d. q. ipse tulit puerū mortuū in cenaculū ubi ipse manebat: et posuit sup lectū suū. et sic mās helias in sarepta quousq. deus iussit ei oīdere se regi achab. (Lūq. venisset ad portā ciuitatis). i. qñ venit helias ad portā sarepte vrbis. (Apparuit ei mulier vidua colligēs ligna). Ista mulier vidua erat apud quā māsurus erat helias: et deus fecit q. ipsa occurreret helie apud portā vrbis ut non cogere helias ingere illā per vrbē. colligebat aut ligna aliqua pua apud portā vrbis: sicut colligere solent paupes fragmēta lignoz. (Et vocauit eā). s. clamauit ad illā q. ipsa iā collectis lignis recedebat in domo: dixitq. ei. (Da mihi paululū aq. in vase ut bibā.) Petiuit helias nūc aquā et postea petiuit panē: q. maius erat. (Lūq. illa pgeret ut afferret). s. ista mulier prompte obediuit eūdo in domū suā pro aqua pro viro isto de quo nesciebat q. esset vel vnde. (Clamauit post tergū eius dicens: affer mihi obsecro et bucellā panis in manu tua.) Iste est modus eoz qui nō audent simul plura petere pre verecūdia: et cum petiuerint vnū et concessum fuerit petunt aliud.

Quo petiuit helias aquā vel panē a muliere repta apud portā q. nesciebat an illa esset ad quā deus eū mittebat. Qd. 26.

Queretur quō helias petiuit aquā vel panē ab ista muliere q. poterat esse q. non esset ista ad quā mittebat eū deus: et sic erraret q. nō multiplicaret panis nec oleū in domo sua si non esset illa de qua deus loquebatur. et sic est dubiū an cognouerat illā esse de qua deus dixerat: et si cognouerat quō cognouerat. Rñdendū q. qñ helias accedēs ad portā vrbis vidit mulierē istā sciuit illā esse de qua deus locutus fuerat: aliqñ nō locutus fuisset ad ipsā: q. esset in vanū sermo suus. 2. modū aut cognoscēdi illā fuit fm q. vult Ra. Sa. per postulationē aque. s. q. helias qñ accessit ad vrbē non cognoscebat q. esset mulier de qua deus dixerat: id orauit ad dñm q. oīderet ei illā sub h. signo. s. q. quēcūq. mulier ei petēti aquā spōte tribueret esset illa ad quā deus miserat eū. credidit autē q. deus exaudiuisset orōnē eius: id qñ venit ad portā vrbis et inuenit mulierē illā colligentē ligna petiuit ad illa aquā volens expiri an illa esset quā deus parauerat ei: et vidēs q. spōte pro aqua iret locutus est ei q. daret sibi panē sciēs q. ista erat apud quā pascendus esset. Sile fuit de Eliezer seruo Abraē qñ iuit in mesopotamiā syrie ad querēdū vxorē pro Isaac dixit. dñe deus

Tertius Regum * Abulensis.

Qd. 25

1. An multo tpe mansit helias i domo mulieris sareptane. 2. Primo

Secdo

Tertio

Quarto

Quinto

+

+

+

+

+

+

2

Lognonit helias apō portā vrbis istā ēē mulierē de q. locut⁹ fuerat deus et quō. Respōsio Ra. Sa.

occurre mihi hodie et fac misericordiam cum osio meo Abraam: igitur puella cui dixeris inclina hydriam tuam ut bibas: et illa responderit bibere: quoniam et camelis tuis dabo potum: ipsa est quam preparasti seruo tuo Isaac: et per hoc intelligas quod feceris misericordiam cum osio meo. **C** Sed iste modus habet aliquam potestatem stare: tamen non est ueniens: quia iste modus non cauatur magna certitudine eo quod ille qui sic orat nescit an a deo exaudiat oratio sua: id signum est insufficiens. **L**iezer tamen seruus Abraam non potens habere aliam certitudinem commisit se huic signo. Belias tamen erat propheta cum deus ei sepe loqueretur et poterat aliter certificari. Item belias non auderet pronunciare aliquid futurum mulieri si non cognosceret eam esse ad quam deus mittebat illam sub maiori certitudine: quia poterat errare. **C** Ideo dicendum quod deus reuelat illi belie quam venit apud portam yrbis et uidit mulierem quod illa erat ad quam mittebat eum. et per hoc ex filio nam illico cum peteret belias panem et mulier negaret se habere dixit belias hec dicit osio: hydria farine non deficiet nec lechitus olei minuetur. et ista dixit. belias immediate ut petiuit aquam et panem: et de istis certum est quod deus ei tunc reuelauit: quia aliter per signum aliquid de datione aque non poterat belias scire an lechitus olei minueretur et hydria farine. sicut igitur deus istud reuelauit ei tunc: ita reuelaret quod mulier illa erat ad quam mittebat eum. Fuit autem modus quod quando belias erat apud torrentem zarith deus dixit ei quod pascendus erat apud quadam ydnam sareptana: et quod iret illuc: sed non dixit ei tunc que erat illa. cum vero accessit ad yrbem fecit quod mulier illa occurreret ibi belie: et tunc dixit deus ei. ista est de qua dixeramus tibi. sicut per de samuele. nam antequam veniret ad eum saul dixerat deus illi. cras mittam ad te yrum de beniamin et ynges eius in ouem super populum meum: et deinde cum sequenti die stetit saul coram samuele et non cognosceret eum samuel dixit deus ad samuelem. ecce vir quem dixeram tibi ipse ostendit populo meo. **S.** 1. li. c. 9. sile etiam est de reuelatione facta ahye syroni in hieroboam cum veniret ad eum yro hieroboam mutato habitu dixit deus ad ahyam. ecce yro hieroboam ingredis. i. ista est quam nunc ingredis. **S.** 1. 4.

Queretur ulterius ad quid belias petiuit paululum aque ab ista muliere cum iam sciret istam esse apud quam pascendus erat. **C** Ra. Sa. respondet ut. **S.** 1. quod petiuit aquam ad sciendum an illa esset mulier ad quam deus mittebat eum: sed istud. **S.** improbatum est. **C** Dam. igitur quod belias sciebat istam esse mulierem: et poterat ei dicere de? iul sit ut veniret ad te et pasceres me: et tamen quod iste modus loquendi non erat coloratus voluit deus quod haberet belias occasionem loquendi ex verbis eius: et ob hoc petiuit aquam ut ex illa videretur quomodo mulier respondebat. et sic posset procedere in petitione. deinde cum mulier prompte iret ad ferendum aquam belias clamauit petens panem: et tunc ipsa respondit se non habere nisi parum farine et parum olei: volebatque illud facere sibi et filio suo et mozeretur. tunc belias habuit locum loquendi propheticum. **S.** quod non deficeret farina de hydria eius nec oleum de lechito. **C** Sed dicitur ad quid petebat belias aquam quia istud nihil agebat ad hoc quod ipse loqueretur mulieri ea quod deus iusserat. **C** Respondendum quod fuit propter duo. **P**rimo propter ordinem petitionum. nam petentes observant istum modum quod prius petant ea que parua sunt: deinde cum viderint fauorem eorum a quibus petunt confidunt et petunt maiora: sic belias petiuit primo aquam quia istud erat minimum quod poterat mulier dare: deinde petiuit panem quia istud erat maius donum. **S**ecundo est quod voluit belias petere aquam prius ad probandum bonitatem mulieris illius: et ut in hoc ipsa mereretur. nam cum ipsa prompte iret in domum suam ut daret aquam isti viro quem nunquam viderat nec sciebat unde esset merebatur. sic patet **Mat.** 10. et **Mar.** 9. si quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aque frigide: amen dico vobis non perdet mercedem suam. et per hoc ista mulier merebatur quod augeret farina sua et oleum et non paret fame ipsa nec filius suus. (Que respondit viuit osio deus tuus quia non habeo panem nisi quantum pugillus capere potest farine in hydria et paululum olei in lechito.) Zipparet ex hoc affectio mulieris ad dandum si habuisset: et tamen nullum panem habebat: sed solum habebat modicum farine in hydria quantum poterat capere pugillus: et sic non poterat dare panem mulier belie. quod autem vellet dare si habuisset appet ex verbis: quia dixit viuit osio deus tuus quia non habeo panem. i. iuro per vitam dei tui quod non habeo. si tamen ipsa non parasset de verbis belie nec desideraret ei dare panem si haberet non curauisset excusare se per ista verba. **S.** viuit osio. quia ista significant affectionem. dixit autem de pugillo farine et modico olei quod miscebat oleum farine: et sic conficiebat panem. (En colligo duo ligna ut ingrediar et faciam illud tibi et filio tuo.) **S.** etiam ligna non habeo sed colligo nunc ligna duo ut commisceam illud modicum farine oleo: et faciam panem coquam in prunis et comedamus ego et filius meus. habebat autem semina aliam familiam: et tamen

solum expressit hic de filio quia illum diligebat magis quam totam familiam. (Ut comedamus et moriamur.) i. iam non habeo spem comedendi aliquid post hoc: quia nihil aliud comedendum habeo in domo mea: id postquam comederimus nunc ego et filius meus nihil nobis restat nisi expectare mortem. Ex hoc patet quanta sit dei benignitas qui in ultimo articulo morietur succurrit. nam iam nil restabat mulieri et filio nisi mori si belias tunc non venisset. (Ad quam belias ait noli timere.) Ista loquebatur belias ex parte dei certificans mulierem quod non pictura esset fame: id dixit noli timere. **S.** quod moriaris tu et filius tuus postquam comederis. (Sed vade et fac sicut dixisti.) i. fac subinericium panem mixtum oleo sicut dixisti. (Uerum tamen mihi primum fac de ipsa farina subinericium panem paruulum et affer ad me.) i. fac tibi et filio tuo: et tamen prius fac mihi ut ego comedam et deinde facies tibi. et dixit affer ad me. **S.** quia belias volebat manere nunc extra yrbem ubi inuenerat mulierem quousque ipsa adduceret ei panem quousque postea habebat intentionem introeundi in yrbem et manendi ibi in domo vidue ut pasceret: et sic postea fecit ut per. **S.** in lra. **C** Queretur quare belias dixit mulieri quod faceret ei prius panem paruulum quam sibi et filio suo. **C** Respondet **Nico.** quod hoc fuit quia belias tunc erat famelicus nimis et magis necessarius erat sibi cibum quam mulieri et filio. **C** Vel potest dici quod hoc fecit belias ad probandum mulieris fidem et bonitatem. nam quousque belias diceret ei panem quousque postea defecuram farinam nec oleum de domo illius visum ad diem pluuie: non apparebat adhuc an ipse propheta esset vel diceret ista causa fallendi ut mulier daret sibi cibum quem habebat pro se et filio suo. quod ergo non habita aliqua alia experientia mulier consentiret dare illi prius cibum quam sibi et filio suo: et poterat esse postea delusa magna fides erat: id ut mulier ista magis mereretur tentauit eam belias in multis: et in hoc obediuit. nam prius fecit ei panem quam sibi et filio suo. et per hoc valde meruit. (Tibi autem et filio tuo facies postea.) **S.** postquam ego comederam. (Hec autem dicit osio de? israel: hydria farine non deficiet nec lechitus olei minuetur.) **S.** hydria que nihil farine habebat ablato illo modico quod tunc erat ibi repleta fuit farina et lechitus parum huius repletus fuit oleo: et quousque quotidie acciperet magna pars farine et olei semper manebat plena hydria et plenus lechitus. (Usque ad diem quo daturus est osio pluuia super faciem terre.) **S.** tunc incipit minui lechitus et hydria: quia deus vult quod miraculum istud solum maneat eo tempore quo non potest sustentari nisi miraculose. cum autem venerit pluuia super terram potest aliter sustentari: id deficiet miraculum. sic factum est de israelitis quibus deus dedit manam in deserto unde nihil haberent nec habere possent quod sumerent in cibum: et durauit manna. **40. an.** nisi visum quod israelite ingressi sunt in terram chanaan et comederunt de panibus regionis illius. nam tunc cessauit manna ut per **Iosue.** 5.

C Quomodo hydria que modicum habebat de farina et lechitus modicus de oleo subito repleti sunt: et an fuerit per multiplicationes vel per additionem noue quantitatis: et quomodo nunquam minuebat. **Qd.** 29.

Queretur quomodo hydria ista que modicum habebat de farina et lechitus modicum de oleo subito repleti sunt farina et oleo: et quomodo postea cum semper de hydria et lechito aliquid deducere nunquam deficiebat. **C** Respondendum quod hoc poterat fieri dupliciter. **P**rimo per multiplicationem farine et olei peristentis vel per adiunctionem alterius farine et olei. **P**rimo modo quod non apponeretur aliqua farina ab extra in hydria nec aliquid oleum in lechito: sed de illo modico oleo fieret multum: et de illa modica farina fieret multa: ita quod in toto tempore famis quo fuit belias apud viduam nihil comederet nisi illud modicum farine quod prius vidua habebat. **S.** vnum pugillum: et tamen istud modicum farine crescebat per extensionem: sicut cum aliqua res rarefit incipit occupare maiorem locum quam prius. differebat tamen quod quoniam aliqua res rarefit non acquirit maiorem quantitatem sed maiorem extensionem: id non magis nutrietur sumpta in cibum res duorum palmorum existens ante rarefactionem vel eadem existens quattuor palmorum post rarefactionem: nec est magis saturarent quattuor palmi de re rarefacta quam duo palmi eiusdem rei ante rarefactionem. hic autem non solum farina et oleum accipiebant maiores extensionem vel locum replendo totam hydriam et totum lechitum quam prius: sed et recipiebant maiores quantitatem: id magis nutrietur et saturaret hydria plena per miraculum quam pugillus farine per extensionem quam non fuerit ibi posita alia farina aliunde ducta vel nouiter creata. sed erat hic aliqua similitudo ad augmentationes que fit naturaliter. nam augmentatio est ad maiorem quantitatem. **S.** physico. et istud non est per rarefactionem rei ad habendum maiorem extensionem et locum: quia res rarefacta non dicitur augmentata et res condensata non dicitur diminuta: quia nec in rarefacta augetur quantitas nec in condensata minuitur sed solum extensio et locus: sed res dicitur

Adfutatio
Primo

Secundo

Alia ratio

Qd. 27

Al
Belias quare
petiit aquam
ab ista muliere.
Ra. Ra.
Salo.
Alia ro.

Dubitatio

Ratio
B
Prop. 2.
petiit primo
aquam be-
lias.
Primo
Secundo

Qd.
28.

Al
Belias
quare
petiit
mulierem
ut
faceret
ei
panem.
Ratio
Nico.
Alia re-
sponso.

Al
Hydria
farine
repleta
est
alio
modo.
Primo
modus.

dicatur augmentari per susceptionē noue quātītatis et diminui per perditionem alicuius preexistentis quātītatis: non quidem addendo quātītatem quātītati: qz cū ista adiunctio nō causet continuitatē sed cōtigitatē non diceret res preexistens maior sed existeret equalis semp: cum quātītatis posita iuxta eam non sit pars sua: sed opz fieri hoc per intus susceptionē. s. qz res que augetur suscipiat intra se quātītatem exteriorē et efficiatur illa pars sua: et sic ipsa res dicat vere nunc maior qz prius eo qd ali quā quātītatem de nouo suscepit quā prius nō habebat. Istud autē est in solis rebus que nutriunt: qz suscipiunt intra se alimentū qd est alicuius quātītatis faciunt partes alimenti adbere partibus suis transmutado in substantiā suam: et sic cōtinue sunt maiores ptes ipsius rei que nutrit. fuit quasi similiter in farina et oleo de qbus dicit. nam ista nō possunt nutriri nec augmētari nāliter cum nō sint aiata: tñ deus fecit suscipi intra illud modicū farine maiore quātītatem et intra oleū maiorem quātītatem tanqz si ista nāliter fuissent augmētata et nutrita: et sic subito repleuerūt hydriam et lechitū: et deinde cum quotidie acciperet aliquid de farina et aliqd de oleo faciebat deus ista illico sub tanta quātītate crescere qz ablata fuisset: et isto mō nunqz poterat deficere oleum nec farina. **¶** De ista quātītate noua que suscipiebat intra oleum et farina: ad hoc qd farina et oleū priora essent maiora. Dicendū qd a deo creabatur: non quidem adiungendo illaz priori farine et oleo: qz tūc non esset augmētatio sed interius ponēdo ita qd faceret istam quātītate nouiter inductā esse qz priore olei et priore farine. et vere diceret qd impleta hydria farina et lechito pleno oleo non diceret qd erat alia farina vel aliud oleū nisi id qd prius existerat.

¶ Scdō mō pōt dici qd hoc esset per additionē vel iuxta positionem noue quātītatis: et istud poterat esse dupl. Primo qd deus faceret subito per angelos duci inuisibilr multuz de oleo et de farina vt repleret hydria et lechitus. et quotidie cum educeret aliqd de farina et de oleo subito angeli equalis quātītatis farina et oleū apporarent. Scdō mō qd deus creasset farinam quā adiūxisset priori farine et oleū oleo: et sic repleret hydria et lechitus: et cum quotidie tolleret aliqd de farina et oleo subito deus crearet equale de farina et oleo: et sic nunqz minueretur lechitus et hydria. Primus tñ modus istorū videt potius fuisse: l3 vterqz equale miraculū cōtineat: qz istud videt magis cōuenire multis exēplis scripture qz modus scdus. Sic p3 de oleo qd multiplicauit beliseus. s. qñ mulier vna bñs modicum olei in lechito mittebat de illo in multa alia vasa et replebatur oīa sequenti li. c. 4. Sic etiā cum xps satiāuit quinqz milia hominū de quinqz panibus et duobus piscibus nō poterat ibi dici qd fuit creatus panis nouus: qz tūc non solum essent quinqz panes sed multi: et tñ quinqz panes solū fuerunt: et cum illi frangerentur a xpo incipiebant esse maiore quātītatis: vt si vnus panis duoz palmoz frangeret in duas ptes: et quelibet pars inciperet esse rursus duoz palmoz sicut totus panis: et sic postea fieret millesies diuisio: et in qualibet eaz quelibet pars diuisionis cā duoz palmoz sicut totus panis a principio: et sic necesse est qd fuerit ibi facta multiplicatio quātītatis preexistentis per intus susceptionē sicut in rebus nutritis et augmētatis: et nō fuerit noua quātītatis creatio: qz tūc nō oportuisset frangi panes: sed cū illis quinqz panibus creasset deus alios mille vel quinqz milia: et tamē non fecit sed frangebatur minutatim: ergo videt qd per istā minutionē incipiebat quelibet pars eē maiore quātītatis. Item si nō fuisset multiplicatio vel augmētatio sed fuisset creata noua quātītatis panis: necesse erat panē creatum esse distinctū a pane non creato quē xps frāgebat. qz si dicas qd nō erat distinctus necessariō esset eadē quātītatis panis creati et nō creati: cum esset ibi cōtinuitas vnus quātītatis ad aliam et non cōtigitas sed in cōtinuo tota quātītatis est eadem quātītatis: sed impossibile erat quātītatem nouiter creatā et preexistentē esse eandem: nisi quātītatis creati incorporaretur quātītati priori sic alimentum rei alimentatio: ideo necesse erat dici qd illa erat augmētatio et non additio vel iuxta positiō. Si autē dicas qd quātītatis panis creati a xpo erat distincta et separata a priori: tūc diceretur qd quādo frangerent quinqz panes non fierent de eis maiora fragmenta qz erant ipsi quinqz panes: sed xps crearet alia fragmenta noui panis: et tūc superflūū erat frangere panem: sed poterat dare illos panes quinqz integros et alia fragmenta que crearet vel panes integros. Item p3 qz xps accepit panes illos quinqz et benedixit gratias agens et fregit. Jo. 6. si tamē quātītatis alterius panis creanda erat non fieret miraculum aliquod super panes preexistentes: ideo non oportebat illos

benedici sed orari pro creatione nouorum panum: sed benedixit illos quinqz: ergo miraculum factum est in illis quinqz. s. qd deus illos multiplicauerit vel augmentauerit. Istud etiā magis cōcordat mensuris factis de māna: qz qui multum accipiebat non habebat nisi gomoz: et qui modicū accipiebat etiā habebat gomoz. Exo. 16. et tamē ista melius saluantur per augmētationem qz als de quo ibi declaratū est. Ideo hic l3 teneri posset rōnabiliter vterqz modus: tamē rationabilior est primus. In fractione tamē panum christi indistincte tenendus est primus modus: quia scdus non cōuenit. (Que abiit et fecit iuxta verbum 'belie'). s. mulier illa que erat ad portam vrbis iuit in domū suam et fecit panem paruulū pro belia: et deinde pro se et filio suo. (Et comedit ipse et illa et domus eius). s. farina et oleū multiplicata fuerunt: et fuit abundantia panis pro belia et pro vidua et pro domo sua. i. pro familia. Ex hoc p3 qd non solū habebat mulier illa filiū sed etiā habebat familiam aliquā l3 panem: fecerat tamē ipsa mentionē. s. solum de se et filio suo. Intelligendum autē qd post hoc belias dixerit vidue qd deus iussit ei manere in domo illius toto tēpore famis: et tūc ipsa parauerit ei cenaculū et locum in quo maneret et mansit ibi vt patet infra. (Et ex illa die hydria farine non defecit). i. nō fuit diuinita. s. qz non solū non fuit postea vidua in inopia panis sicut prius: sed etiā hydria semp erat plena: et dato qd semp educeret inde farinā nunquā minuebat ac si nunquā educeretur quicquā inde. (Et lechitus olei non est imminutus). s. repletus fuit subito oleo: et postea nunquā minuebat subtrahendo inde quotidie oleum. Istud autē fuit vt vidua illa comederet sine timore: qz si minueret hydria vel lechitus qz rursus implenda essent illa timeret qd euacuato lechito et hydria deus nō daret ei vltra de farina et de oleo: et ob hoc comederet ad parcitatem: vt ergo putaret qd semp haberet cibum et comederet cōfidenter non deficeret aliqd de lechito nec de hydria: qz quotidie inde subtraheret. Istud autē fuit vsqz ad diē quo deus pluuit. nam ex tunc cepit minui hydria et lechitus. s. qd quātū subtraheret tantū minuebat quousqz oīno defecit farina et oleū: sed istud fuit in tēpore quo iam ipsa poterat aliunde habere cibū. (Iuxta verbum dñi qd locutus fuerat in manu 'belie'). s. nūqz defecit nec minutus est lechitus et hydria vsqz ad pluuiā: quia sic deus prederat per 'beliam'.

¶ Factum est autē. 'hic ponitur filij vidue suscitatio. nā accidit qd moreret manente ibi belia et ipse suscitauit eum: et dicit. (Factum est autē post verba hec). i. accidit post ista que dicta sunt mori filium vidue. accipit enim verbū pro ipsa re que fit. sic accipit sepe. s. 15. et pcedenti. c. cum dicit de libro verborū dierū regum iuda vel israel. et vocat liber verborū. i. gestorū. (Egrotauit filius mulieris matrifamilias). i. filius mulieris vidue in domo cuius manebat 'belias': et vocat materfamilias quia vidua erat et oīa domus. nā si habuisset virum ipse esset princeps domus et nō illa: id vocaret ipse paterfamilias et illa non vocaret materfamilias: qz tamē vir erat mortuus et ipsa erat princeps domus vocabatur materfamilias. (Et erat lāguor fortissimus ita vt nō maneret in eo halitus). s. fuit egritudo illius pueri fortissima ita vt moreret: et istud est qd non remaneret in eo halitus. i. anhelitus: qz postqz hō definit inspirare et respirare morit. (Dixit ergo ad belia quid mihi et tibi vir dei). s. mater pueri mortui cōquerens de 'belia' dixit. quid mihi et tibi vir dei. i. qd ego feci tibi mali vt filius meus moreret pp te. putabat. n. mulier qd si belias nō venisset nō mortuus fuisset filius suus. (Ingressus es ad me). i. ingressus es in domū meā. ista locutio interdū significat cognitionē carnalē. sic p3 Gen. 16. i. in gredere ad ancillā meam. i. cognosce eam carnalr. sic etiā dixit Jacob. Gen. 29. da mihi vxorē meam qz iam tēpus est expletū vt ingrediar ad illam. i. cognosca illam carnaliter. aliquādo significat ingressum in aliquē locum. et sic accipit cōmuniter. sic etiam accipit hic qz belias erat vir sanctus et vidua illa deuota: et certū est qd non perpetrarent tale scelus vt cognosceret illam carnaliter. (Ut rememorarent iniquitates mee et interficeres filiū meum). Putauit enim qd ppter presentia prophete mortuus fuerat filius eius: non quidē ppter peccata pphete: sed ppter peccata matris. credebatur tamē qd peccata sua erant in obliuione apud deum: et ppter presentia 'belie' deus recordatus est peccatorū eius et occidit filium suum.

¶ Quare credidit mulier qd propter 'beliam' mortuus esset filius eius.

Questio. 30.

Queretur quomodo mulier ista dicebat qd ppter 'beliam' mortuus fuerat filius eius: qñ 'belias' Tertius Regum * Abulensis. o ij

Quid creabat a deo.

Scdus modus.

Varia exēpla d multipli catione farine et olei.

Risso

esset vir sanctus et eius presentia potius causaret bonum quam malum. Respondendum quod mulier ista credebatur quod peccata sua promerentur mortem filii sui: et tamen putabat quod peccata sua erant apud deum in oblivione: ideo quod non puniret eam occidendo filium. nunc autem quia belias presentem erat et ipse erat nimis sanctus et presentia eius videbantur peccata mulieris esse maiora: et ob hoc erant digna maiori pena: et sic videbantur nunc redire ad memoriam dei: et propter illa occidit filium eius. simile enim habetur sepe in scriptura: cum per comparationem unius rei ad aliam illa que prius videbatur bona postea non videtur bona. sic enim dicitur Job. 2. 5. nunquid potest iustificari homo comparatus deo aut apparere mundus natus de muliere. ecce etiam luna non splendet et stelle non sunt munde in conspectu eius: quomagis homo putredo et filius hominis vermis. et alibi dicitur quod coram deo celi mundi non sunt: et in angelis suis reperit iniquitatem. ob hoc autem antiquitus homines qui non erant vite perfecte timebant manere apud viros vite perfecte putantes quod peccata sua viderentur esse maiora per comparationem ad bonitatem viros perfectos. sic enim dicit Petrus ad christum quando voluit introire in navem ad eum. dixit a me dñe quia homo peccator sum ego: sic etiam multoties aliqui mali vocantur boni comparati ad alios peiores. sic patet Hier. 3. i. iustificavit animas suam aduersatris israel comparatione preuaricatricis iude. Sic etiam mali dicuntur iudicare alios malos in quantum quidam mali comparati ad alios peiores videntur. sic patet Mat. 12. f. Regina austri surget in iudicio cum generatione ista et condemnabitur ea: quia venit a finibus terre audire sapientiam Salomonis. i. peior apparebit generatio ista quam regina austri: quia illa venit a finibus terre audire sapientiam Salomonis qui erat minor me. et ista generatio habens me presentem audire noluit. sic igitur putavit mulier peccata sua reducta in memoriam dei propter comparationem ad bonitatem belie. (Et ait ad eam belias: da mihi filium tuum.) Considerans belias quod filius mulieris pietate dei suscitari posset et compassus mulieris a qua tantam humanitatem susceperat petiuit ut daret eum sibi. s. ut oraret pro eo et suscitaret. (Tulitque eum de sinu illius et portavit in cenaculum ubi ipse manebat.) Habebat enim mater filium defunctum in gremio suo exhibens pietatis officium lachrymando ei quem genuerat. Belias autem suscepit illum et tulit in cenaculum ubi ipse manebat. i. in domum quandam quam ipse habebat intra domum vidue. cenaculum enim proprie vocatur domus facta ad comedendum ibi: et dicitur a cenaculo: quod cenare accipitur pro quocumque cibo et quacumque hora: et tamen generaliter vocatur cenaculum quicquid domus ut dicitur est Jud. 3. et. 4. habebat autem belias in domo illius vidue quandam partem separatam quam dederat ei vidua in qua maneret et ibi habebat lectum et illuc duxit puerum. (Et posuit super lectum suum.) Tanquam esset egrotus: et quia ipse debebat incubare super eum ut patet infra. (Et clamavit ad dominum.) s. orando ex magno desiderio ut suscitaretur puer quia nimis ipse desiderabat ut puer suscitaretur compatiens matri. (Et dixit dñe deus meus etiam ne viduam apud quam ego viduam sustentor afflixisti ut interficeret filium eius.) Dicebat ista belias quasi conquerens. s. dñe deus nunquid tantum volebas me affligere ut viduam apud quam ego maneo nimis affligeres occidendo filium suum: quasi dicat. istud est maximum malum vel dolor grauior quem ego pati poteram: ideo oro ut vivat. et dixit apud quam ego sustentor. s. quia belias manebat in domo illius vidue et ibi sumebat cibum. et dixit utique. i. aliquid quod non totaliter sustentabat: cum plenius sustentaretur quando manebat apud torrentem zarib: quia ibi dabantur ei bis in die panis et carnes. s. in littera. hic autem solum habebat panem mixtum cum oleo cum vidua nihil aliud haberet.

An iste puer suscitatus ab belia fuerit Jonas propheta. Qd. 31. Queretur de isto puero occiso quis fuerit. Sciendum quod non dubitatur hic quis fuerit. i. de quo loco oriundus fuerit: vel que erat mater eius quia utrumque notum est: sed queritur quis fuerit. i. qualis homo post suscitationem fuerit. Hebrei dicunt quod iste fuerit propheta Jonas: et volunt hoc quia Jonas vocatur filius amathi ut patet Jone. 1. amathi vero in hebreo significat veritatem: dicunt autem eum filium veritatis fuisse: quia quando suscitatus est dixit mater sua ad beliam. nunc in isto cognovi quoniam vir dei tu es et verbum domini in ore tuo verum est. hanc positionem multi nostrorum tenent: et recitat eam Hieronymus in prologo super Jonam qui incipit. Jonam sanctum hebrei affirmant filium fuisse mulieris vidue sapientem quem belias propheta mortuum suscitavit: matrem postea dicente ad eum nunc cognovi quia vir dei tu es: et verbum dei in

ore tuo est veritas et ob hanc etiam causam ipsum puerum sic vocatum amathi. amathi autem in nostra lingua veritatem sonat: et ex eo quod verum belias locutus est ille qui suscitatus est filius esse dicitur veritatis. hanc positionem an Hieronymus teneat non apparet cum solum recitet eam. Videtur autem dicendum quod non fuerit iste puer filius illius vidue: quia istud fundamentum est multum leve: potissime quia sacra scriptura consuevit ponere in titulis aliquorum prophetarum tam minorum quam maiorum nomina patrum et interdum avorum et proavorum. de Jona tamen dicitur quod erat filius amathi: ideo videtur quod amathi fuerit vir. et tamen hebrei exponunt hoc multum metaphorice. s. quod fuerit filius amathi. i. veritatis: quia belias verum dixit suscitando puerum. Item hoc non stat: quia mater istius pueri non erat hebreia sed sidonia extra terram israel ut probatum fuit supra in quadam questione. ergo filius eius non erat hebreus saltem origine. Jonas tamen erat hebreus origine: quia quando cecidit super Jonam ut mitteret in mare questus est ab eo de qua terra et de quo populo erat: et respondit. hebreus ego sum et dominum deum celi ego timeo: ergo non erat sidonius sed hebreus iste puer: tamen erat sidonius. ergo non fuit iste Jonas. Hebrei tamen movent sepe facili motivo. quid autem postea de isto puero factum sit non habetur. (Et expandit se atque manusus est super puerum tribus vicibus.) s. postquam collocavit se super puerum oravit: et iterum expandit se: et postea oravit et sic fecit tertiam vicem. posuerat enim belias puerum super lectum suum et ibi moriebatur se super eum. s. extendens se totum super illum et ponens manus suas super manus pueri: et singula membra sua super singula membra pueri mortui: et istud vocat metiri se. i. extendere se secundum totam suam longitudinem. (Clamavitque ad dominum et ait: domine deus meus reuertare oro anima pueri huius in viscera eius.) Ordo fuit iste quod primo oravit ad dominum ut suscitaret puerum: et tunc extendit se super eum: et cum sic non suscitaret surrexit iterum et oravit: et post orationem incubuit super puerum extendens se super eum: et tunc etiam sic non resurrexit surrexit et oravit tertio: et post orationem extendit se super puerum: et in hac tertia vice puer surrexit: et sic fuerunt tres extensiones cum tribus orationibus. (Exaudiuit dñs vocem belie.) s. quando oravit in tertia vice: quia in primis duabus non exaudiuerat. (Et reueria est anima pueri intra eum et reuixit.) s. reueria anima apparuit vita pueri: quia prius corpus mortuum non habebat aliquas operationes vitales. Queretur quare belias tulit puerum in cubiculum suum ad suscitandum eum. Respondendum quod belias intendebat facere aliquid super puerum. s. incubere ei: et istud non erat honestum quod videret mater sua vel aliquis alius: ideo debuit hoc facere Delias solus intra cubiculum suum. Item belias oraturus erat sepe pro suscitatione pueri: et si mater pueri videret quod postquam semel pro eo orauerat et incubuerat super ipsum non suscitabat desperaret eum suscitandum: et ista infidelitas matris forte impediret suscitationem pueri: quia fides illorum qui offerunt aliquem ad hoc quod fiat miraculum super illum premeretur maxime fieri miraculum. sic patet quando christus suscitavit mortuum et sanavit cecos. na dixit. creditis quod possim hoc facere vobis: et dixerunt. vique vides: et tunc sanati sunt. Mat. 9. sic etiam patet de illis qui serebant paralyticum ad christum: et cum non possent intrare in domum pre turba ascenderunt super tectum domus et nudauerunt tectum: et per locum illum submiserunt grabatum in quo iacebat paralyticus. christus autem videns fidem illorum sanavit paralyticum. Mat. 2. f. si autem illi non habuissent fidem forte non sanasset eum: ita esset hic de matre pueri: ideo ne sua infidelitas vel dubitatio aliquid impediret non debuit esse presentem mater. Queretur ulterius quare belias extendit se super puerum istum quando suscitavit eum. Respondet Nicolaus quod ad hoc sunt due cause una litteralis et alia mystica. Prima est ad significandum affectionem belie ad suscitationem pueri. s. quia non solum orabat pro illo sed etiam incubebat ei. Secunda est ad significandum quod filius dei assumpturus erat carnem nostram et acciperet mensuram humanitatis nostre sicut belias metiebat se super puerum: sed iste rationes multum sunt extranee. Dicendum igitur videtur quod belias fecit hoc tanquam per istud conferret aliquid ad suscitationem pueri. sciebat enim belias quod calor est instrumentum anime operantis in corpore: omnes enim operationes anime radicem habent a calore. nam frigiditas non parit pedem in operatione nature nisi per accidens. dato ergo quod anima sit in corpore si corpus est omnino frigidum non potest exercere operationem aliquam in corpore: ideo belias volebat quantum ex se poterat agere ad suscitationem istius pueri. sciebat enim quod ad suscitationem requirebat quod anima rediret in corpus pueri. et ad hoc sciebat belias se non posse

Alia opinio autem est.

Suscitatus puer mortuus precibus belie.

Qd.

32.

A

Quia in

libro belie

puerum

cubiculum

suum.

p. 210

et 211

Qd.

33.

A

Quia be

lias exten

dit se su

per pu

rum.

et 211

nicolaus

dupli

rone.

p. 210

et 211

et 212

Mali vo-

cant qñq;

boni cōpa-

ratione et cō-

Hebreorum

opinio.

posse aliquid cooperari quia erat pure supernaturale: sed quia postq̃ anima esset in corpore debebat habere operationes vitales: et iste non possunt esse sine calore. ad hunc autem calorem poterat aliquid cōferre belias: et istud erat cōiungendo mēbra sua calida corpori pueri frigidum: ideo incubebat super eum ad calefaciendum ipsum. hoc autē aliquāliter apparet. nam q̃ anima existens in corpore debet totum corpus mouere et operari per illud requirit calor in singulis partibus corporis: ideo belias non solum conatus est calefacere aliquas partes corporis pueri sed totum corpus. et ob hoc mensus est super eū. i. extendit se fin totam mensurā suam. s. caput super caput et brachia super brachia: et sic de ceteris partibus corporis. Istud magis p̃ adhuc in beliseo quādo suscitauit filium alterius mulieris sequenti li. c. 4. nam dicit. incubuit super puerū posuitq̃ os suum super os eius: et oculos suos super oculos eius: et manus suas super manus eius: et incurauit se super eum. q̃ autē belias faceret istud ad calefaciendū carnem pueri vt sic posset anima facilius operari in corpore. p̃ q̃ cum allegato. c. dicit de beliseo q̃ posuit os suus super os pueri et oculos suos super oculos eius et manus suas super manus eius. sequit̃. et calefacta est caro pueri. q. d. q̃ ad hunc finem fiebant ista vt calefieret caro pueri: quia alioquin frustra poneretur q̃ calefacta fuerit caro pueri.

Quare belias voluit calefacere mēbra pueri ad operationes aie: q̃ deus qui infundebat aiam faceret ista. Qd. 34.

Queretur vterius quare belias volebat facere hoc q̃ non erat opus. nam deus qui aiam corpori vniret calefaceret corpus vt operaret anima in illo. Sic patet in alijs suscitationib⁹ mortuorū quas christus fecit et viri sancti. nam ibi nō iacebant super mortuos ad calefaciendū eos. Sic etiā patet de quodā mortuo qui suscitatus est in sepulchro belisei. nam quidā volentes sepelire hominē videntes latrūculos ex opposito vt cito facerent piecerūt cadaver in sepulchro belisei: et vt tetigit ossa eius fur erit homo et stetit super pedes suos sequenti li. c. 13. et ibi nullus calefecit carnē illius. Respondendū q̃ non erat necesse calefieri carnē pueri per belias ad hoc q̃ suscitaret: q̃ deus qui aias poterat corpori reunire poterat causare calorem in corpore q̃ minus erat.

Secūdo sciendū est q̃ dato q̃ anima reuniret corpori nō poterat manere vnita vt forma nec vt motor nisi corpus calefieret: imo impossibile erat aliquo modo animā corpori vniri nisi corpus prius calefieret. q̃ patet q̃ dispositiones requirunt semper in materia ad hoc q̃ vniantur ei forma: et materie nullo modo disposite nequaquā pōt vniri forma. Itē illa dispositio qua pēnte necessario anima recedit a corpore: op̃ q̃ fit prius in corpore q̃ anima introducat: q̃ aliqñ existeret anima in corpore anteq̃ esset dispositio illa: et cōsequenter posset etiā manere recedente illa: sed anima non pōt manere in corpore postq̃ oīno infrigidat⁹ fuerit: ideo impossibile est animā introduci in corpus nisi prius calidum fuerit. Tercio sciendū q̃ anima non pōt calefacere corpus nisi illud calidū reperit. nam ipsa vnita corpori vtitur calore vt instrumēto ad digestionē et ad alias operationes: et tamē non pōt causare calorem nec frigus nec aliquā aliam qualitatem: q̃ tunc cuj aie oīum hominū in seipsis sunt equales in perfectione equaliter causarent calidum vel frigidum et alias qualitates. Etiam sequeretur q̃ anima nunq̃ aut sepe recederet a corpore: eo q̃ ipsa posset causare frigiditatem vel caliditatem et conseruaret armoniā semper: cum ipsa anima non mutetur in seipsa cum sit omni tēpore equaliter potens et impassibilis a rebus corporalibus. Dicendū igitur fin veritatē rerum naturalium q̃ anima siue hominis siue pecorū: et maxime anima hominis cū non sit corpus nec pars corporis nec accidens corporale nō potest causare aliquā qualitatem vt frigus vel calor: nec potest destruere aliquā sed solum est operatio sua q̃ dirigat qualitates actiua et passiones existentes in corpore vtendo illis tanq̃ instrumento et assimilando operationes eorū ad cōuenientiam speciei corporis: q̃ non possent facere qualitates nisi essent instrumentū anime operantis: vt pote calor qui conuenit igni fin seipsum habet soluere et cōburere incinerando: calor tamē est in corpore humano ad digerendū alimentum et ille non incinerat alimentū desiccando illud: sed potius cōuertit in substantiā et speciem corporis humani. q̃ autē calor iste resoluat et liquefaciat alimentū siccum mixtū humorū habet a specie sua sicut calor ignis digerit et dissoluit carnes existentes in olla: q̃ tamen conuertat alimentum in carnem humanam vel uerum aut os non h̃ a seipso sed h̃ ab anima cuius instrumētum est: q̃ sicut quodlibet operas vtitur instrumēto ad finē suum assimilando

operationē intentionis sue: ita anima dirigit calorem ad cōuertendum alimentū in speciem carnis corporis humani: quia ad hoc habet anima vires cuj ipsa sit forma vel species corporis. sic etiā bruta digerunt per calorem et cōuertunt alimentum in carnem speciei sue q̃ nō poterat facere calor: sed facit illud anima bruti vtens calore vt instrumēto. q̃ autē conuertatur illud alimentū potius in carnem vnus speciei q̃ alterius contingit p̃pter speciem anime. s. q̃ ipsa est de specie huius bruti et nō alterius. Item q̃ anima faciat hoc et non calor: patet q̃ in oībus qui digerūt cibum calor est instrumētum digerendi. si tamē ipse calor esset principale agens cū sit calor eiusdē speciei in oībus habentibus digestionē conuertere alimentū in oībus que aluntur in vnitatem carnis eiusdē speciei: et tamē quot sunt species rerum habentū digestionē tot sunt species rerum que fiunt ex alimento. impossibile est ergo istud puenire ab alio nisi a forma corporis. s. ab anima vtente calore sicut instrumēto. ita vtitur alijs qualitātibus vt instrumētis in diuersis operationibus. Cuius omnibus p̃suppositis de habitudine anime ad corpus. Dicendū q̃ belias motus fuit ad calefaciendū carnē pueri iacendo super eum p̃pter duo. Prīmū est q̃ q̃ sciret belias q̃ deus poterat animā corpori reunire et ante hoc causare calorem per quē anima posset corpori vniri et operari in eo: tamē non attendit ad id q̃ deus poterat facere: sed ad id q̃ facere consueuerat. videbat enim belias q̃ deus infundebat animā omni corpori ad hoc q̃ viuens esset: et tamē anteq̃ infunderet corpus erat sufficienter dispositū naturaliter calore et humore cōtemperatis: ita vt reperiret ibi armonia que requirit ad hoc q̃ anima possit vniri corpori vt forma et operari per illud vt motor. nunc autē si deus deberet animā reunire isti corpori pueri non erat ibi calor qui principaliter requirerebatur ad hoc q̃ anima infunderet corpori: ideo volebat ipse supplere istud calefaciendo carnē pueri vt sic vniret anima: et non peccauit belias in hoc nec fuit modice fidei tanq̃ ipse vellet agere hoc et deus illud non posset facere: sed voluit facere q̃ deus nunq̃ cōsueuerat hoc facere: et putabat q̃ deus vellet q̃ ipse hoc faceret: sicut deus vult q̃ naturaliter disponat corpus in matrice ad h̃ q̃ ipse solum infundat animā. Fuit autē ad hoc principale motiū q̃ ante beliam nullus mortuus vnq̃ suscitatus fuerat: ideo nesciebat belias quis modus teneret in reunione anime ad corpus: et q̃ ipse videbat quotidie quis erat modus primē vnionis anime ad corpus. s. q̃ corpus esset prius calidū putauit q̃ talis debebat esse modus in reunione. hunc etiā modū tenuit beliseus quādo suscitauit filium cuiusdā mulieris sequenti li. c. 4. nam ante se nō fuerat aliquis suscitatus a morte nisi per beliam: et q̃ ille calefecerat prius carnē pueri q̃ suscitaret secutus est doctrinā eius beliseus cum fuisset discipulus eius: et habuit eadē motiua que belias. Secūdū motiū fuit q̃ deus voluit q̃ belias sic suscitaret puerū inclinando eum ad calefaciendū carnē eius: et hoc vt videret differentia inter suscitationes quas ipse fecit et suscitationes antiquorū prophetarū. nam illi orabant sepe vt deus suscitaret quos ipsi petebant: et post multam et longam orationē deus succubabat. Christus autē non orabat sed iubebat sicut cū dixit filio vidue adulescēs tibi dico surge. et iterū ad puellam filiam archisynagogi dixit puella surge. et non solum orabant pphete ad suscitandū mortuos: sed etiā calefaciebant carnem mortuorū vt premitterent dispositionem istam ad suscitationē: christus autē nihil horū faciebat. Eodem modo discipuli sui suscitantes mortuos non faciebant hoc sed inuocantes christū super mortuos illico suscitabant eos: eo q̃ dixerat eis christus maiora horū facietis. s. q̃ facerent maiora et plura miracula q̃ christus. et non solum deus voluit q̃ belias istud faceret: sed etiā q̃ scriberetur in sacra scriptura qualiter ille egisset: vt posteri vidētes differentia suscitationis mortuorum a christo et a pphetis cognoscerent differentia potestatis christi: et per hoc inducerent ad sciendū q̃ ipse deus erat. vnde hebrei qui sine inuidia poterant attendere ad actus christi mirabantur de modo doctrine eius et operationū dicentes q̃ nō docebat ipse sicut pharisei et alij legislatores qui solum docebant sed docebat sicut potestates habens. s. q̃ imperabat mortuis et egris et ventis et mari et quibuscūq̃ volebat. Luc. 4. c.

Quare incubuit belias ter super puerum. Qd. 35.

Queretur vterius quare belias ter incubuit super puerum extendendo se totaliter super eum ad hoc q̃ suscitaret. Respondet Nicolaus q̃ fuerūt due cause vna literalis et alia allegorica. Prima fuit q̃ omnis perfectio consistit in tribus. s. in principio medio et fine: ideo ad pfectam

Belias extendit se super puerum p̃ duo. Primo

Primum motiū.

Secūdo motiū belie.

Prima inia mico.

Scd a ca

Cōfutatō
PrimoRōnes me
taphorice
sunt sōnia
ScdoAlia ratio
auctoris.

B

Qd. 36

A
Beliseus
qre bis tñ
incubuit su
per puerz.
Rñso

Dubitatio

Rñso

Alia rñso

suscitationem fuerunt cōuenientes tres extensiones super puerum. Secūda causa est allegorica. scilicet qd belias suscitabat puerum in fide trinitatis et ad exprimendam illam in actu suo ter incubuit super puerum. C Sed dicendū qd iste rationes sunt multum aliene: et ipse dicat vnam litteralē et aliam allegoricāz vtrāqz tamen est metaphorica. nam in tribus significat perfectio: et tñ non inducunt quelibet tria perfectionē: nec maior pfectio erat qd belias ter incubaret qd qd bis: imo si incubare super puerum aliquid efficiebat plus efficeret quater incubando qd ter solus. Item videt qd belias non egerit hoc ppter perfectionē ternarij nec ad significandā fidem trinitatis: qd beliseus discipulus belie secutus fuit doctrināz eius et incubuit super puerū quem suscitauit: tamē non incubuit ter sed bis solum: et suscitatus est puer sequenti li. c. 4. si tamē perfectio que est in tribus aliquid proficeret ad hoc: et potissime si fides trinitatis multū operans in miraculis significaret per istam triplicē extensionem extendisset se ter beliseus super puerum sicut belias: qd non minoris fidei erat beliseus qd belias nec minus deicola. C Sed dicendū qd nihil istorū considerauit belias sed solum id qd. s. diximus: et eadē causa fuit incubendi super puerū et ter incubendi. C Pro quo sciendū qd modus fuit iste qd belias vt dictus fuit sciebat quo necessaria esse ad suscitationē pueri. scilicet qd anima reduceret ad corpus et qd corpus prius esset calefactus vt anima posset ei vniri et manere in illo: et qd deus non conuenerat causare calorem precedentē ad vñionem anime sed solum infundere animā corpori iāz calido: voluit ipse calefacere corpus pueri vt deus solum infunderet animā. Et ad hoc tenuit istum modum qd prius orauit semel deum quātum necesse putauit vt reduceret animā ad corpus pueri: et tunc expleta oratione credens deum inclinātū ad faciendū hoc ipse incubuit super puerum ad calefaciendū carnem eius vt anima quā deus mitteret posset corpori vniri: et tandū mansit super puerū quouiqz caro gelida mortui calefacta est: et tunc erat disposita ad hoc qd deus animā infunderet. scilicet qd tunc posset cōuenienter vniri. calefacta tamen carne vidit belias qd puer nō reuixerat: et sic deus nō miserat ei animā: ideo surrexit et orauit secundo instantē petens animā corpori reuiri: et expleta oratione incubuit secūdo super puerum et calefecit eū sicut prius expectans qd in hac vice deus animam reuineret. calefacta autē carne vidit qd non operabatur puer aliqd vitaliter: ideo surrexit tertio ad orandū: et hac vice instantius qd in precedentibus orauit: et expleta oratione ostendens incubuit super puerū et calefecit eum: et cum fuisset pfecte calefactus apparuit motus in puero: qd illa tertia vice deus animā corpori vnierat. Et sic dicendū qd non incubuit belias sup puerum ter qd quater ppter aliqd qd specialiter efficeret vel signaret numerus ternarius sed ter incubuit: qd in tertia vice placuit deo animā reuiri: et si in prima reuiniisset solum semel incubiisset super puerum: et si vsqz ad octauā vel decimā vicem orandi deus non reuiniisset animā octies vel decies incubiisset belias super puerū. scilicet quotienscūqz oraret. nam semper post orationem incuberet ei tanqz esset istud necessariū ad calefaciendū carnem eius. C Queret quare beliseus suscitans puerum incubuit solum bis sup eum sequenti li. c. 4. et belias incubuit ter. C Respondendū qd ex eodem fundamento procedit istud et operatio belie. nam beliseus incubuit super puerū ad calefaciendū carnem eius vt posset anima vniri corpori calefacto. orauit autē semel vt vniretur anima: et expleta oratione incubuit super puerū: et tandū mansit super eum quouiqz calefacta est caro pueri p allegato. c. et tunc deus non reuiniuit animā. ideo surgens beliseus orauit secūdo et incubuit post orationem secundo super puerū: et tunc reunita est anima ei. et qd in ista secunda vice reuixit nō incubuit vltorius beliseus super puerū. C Si autē queras quare ad suscitationē pueri ab helia necessaria fuit trina extensio super puerum et in beliseo solum bis. C Respondendū qd hoc fuit qd deus noluit exaudire heliam nisi ter orantē: beliseum vero exaudiuit orantē bis. hoc autem fuit forte quia beliseus fuit maioris fidei in orando: et fides est que maxime operat in petitionibus a deo vt pater Jac. i. s. postulet autē in fide nihil desitans: qui enim desitit similis est fluctui maris qui a vento mouetur et circūfertur: non ergo existimet ille homo qd accipiat aliquid a dño. C Vel magis dicendū qd deus exaudiuit beliseum citius qd heliam quia spiritus propheticus erat duplex in beliseo. nam quādo belias raptus est in celum petiuit beliseus ab illo vt ipse haberet spiritū propheticū duplicem qd belias sequenti li. c. 2. et cōcessum est ei: ideo post hoc operationes belisei fuerunt semper duplices in virtute ad

operationes belie. nam belias vñicum mortuum suscitauit: beliseus vero duos. scilicet vñum cum viuebat sequenti li. c. 4. et alium cum ipse mortuus esset. scilicet per hoc qd ossa defuncti tetigerūt ossa sua. e. li. c. 13. Sic etiam in modo suscitandi fuit duplex virtus belisei ad belias: qd belias ter orauit: beliseus autē solum semel: et oato qd belias quater orasset solū bis oraret beliseus et exaudiretur. Sic etiā patuit in omnibus alijs operationibus duplex virtus belisei: quia cōputatis miraculis eius plura fuerunt qd miracula belie: et viri sancti sequentes eos quia pfectiores fuerunt belia et beliseo: non oportuit qd multotiens orarent pro suscitatione alicuius mortui: nec qd aliquādo incuberēt super eū ad calefaciendū carnem suam sed solū inuocato nomine christi suscitabāt mortuos: imo qd maius et mirabilius erat aliquādo apostoli nō inuocato nomine christi nec aliquid loquentes aut intendentes facere sanabant infirmos et suscitabant mortuos. sic enim in hierusalem existēte beato Petro cum alijs apostolis ponebant iudei infirmos in plateis in grabatis vt trāsente Petro saltem vmbra eius tangeret illos et sanaret. Act. 5. et in hoc fuerunt similes apostoli christo qui sanauit mulierē patientem fluxum sanguinis nihil loquendo sed cum ipsa occulte tetigisset simbram vestimenti eius. Mat. 9. et Luc. 8.

Cum aia istius pueri teneret iam in aliquo loco quō potuit inde reduci ad corp⁹ sine pñdicio suo vel iustitie dei. Qd. 37.

Queretur vltorius de anima istius pueri quō potuerit reduci ad corpus sine pñdicio alicui⁹ illoz locorū in quo erat. C Respondendū qd anima pueri pro illo tempore non poterat esse nisi in vno de quattuor locis. scilicet in lyngo Abrae vel in lyngo puerorū vel in purgatorio aut in inferno dñatorū. nam quintus locus. scilicet paradisi non patebat tunc alicui nec patuit vsqz ad mortē christi. De primo loco istorū. scilicet de sinu Abrae poterat puer duci sine pñdicio: qd illi qui ibi erant habituri erant vitam eternā cum iusti essent: et nō essent obligati per aliquā culpam nec per reliquias alicuius pene nō dum solute in vita: sed erant sufficienter dispositi ad habendū vitam eternā: nisi qd tempus habendi nōdum venerat: qd nōdum fuerat passio christi. Dicendū tamē qd si de isto loco pueri anima educta est non fuit pñdiciū aliqd legi dei: qd qui ibi sunt non tenentur ad aliqd penale sed videbatur magis fieri pñdiciū puero qui iam securus erat de vita eterna et exēptus erat ab omnibus laboribus et nunc reducebatur ad labores vite mortalis iterū moriturus: et qd maius est reducebatur ad incertitudinem vite eterne qd poterat postea peccare et perire eternaliter. Dicendū igitur qd si de isto loco educta fuit anima deus dederit ei tantā gratiam vt postea non posset perire: sed rediret in maiore gradum glorie qd prius habiturus erat si nō fuisset suscitatus. sic enim fuit de beato Lazaro fratre Marię magdalene qui mortuus est et a christo suscitatus: habuit tñ postea maiorem gradū glorie valde qd fuit episcopus et sanctus martyr. C Si autē erat anima pueri in purgatorio aut plene purgauerat quicquid purgandū erat aut non: si plene purgauerat qñ suscitatus est non fuit aliquod pñdiciū factum legi dei: quia etiam si non suscitaret non maneret vltra in penis sed trāsiret ad lyngum sanctorū in quo nulla pena erat: id in hoc casu idem erat ac si educeret de lyngo Abrae de quo iam dictū est. si autē nōdum purgasset quicquid purgandū erat videt tunc difficile: qd videt fieri pñdiciū legi dei. scilicet qd non prius aliquis liberet de purgatorio qd soluerit cōplete penam. C Aliquis diceret qd si quādo suscitatus est puer nōdum perfecte soluerat penas debitas in purgatorio deus faceret qd quasi subito puniretur ita grauissime qd in breui solueret oēs penas quas in multo tempore soluturus erat vt mutaret extensio pene in intensiōe. sic. n. futurum est de illis qui morient in vltimo die seculi. scilicet per ignē conflagrationis: qd multi morient ibi in charitate et habituri sunt vitam eternā: et tñ obligati sunt ad magnas penas quas viuentes non expleuerūt: et tamē post illam cōflagrationē erit illico iudiciū: et post illud nō durabit pena purgatoria: sed infernus aut vita eterna. ergo necesse est in illo breuissimo tempore morientes puniri acerrime vt qñ in hora expleant qd in 20. vel 30. annis de penis sublaturi erāt: ita ergo esset de isto puero quia in breuissimo tempore poterat puniri anima eius valde: ad hoc qd quādo suscitaretur et vniretur corpori iam soluiisset omnes purgatorias penas. Istc modus loquēdi in se cōueniens est: et tamē pro nunc non est cōueniens. C Sed dicendū qd oato qd anima pueri punienda esset in purgatorio per viginti annos et non expleuisset nisi penam vñius hore non puniret aucter in illa hora ad hoc qd in illo paruo momento solueret penas viginti

Rñso
Quattuor loca i
feriora.
Primo

Scdo

Obiecto

Rñso

Quo itel
ligit qd
purgato
rio n pr
exiri qul
qz qd sol
uat oēs
penas.

Tertius
B
Nullus
adultus
pōt eē in
lymbo.

Prīm o
riginale
quo au
terebar.

Instātia

nas viginti annorum: sed educeretur anima de purgatorio non soluta pena nisi vnius hore et reliqua subsoluta manente. Nec in hoc aliqua iniuria fiebat legi dei: quia qui in purgatorio sunt non possunt inde exire quousque omnes penas soluerint: verum est de illis qui transiunt de purgatorio ad vitam eternam vel ad sinum Abrahe: et ratio est quia sicut vita eterna non recipit aliquem infectum culpa vel macula: ita non recipit aliquem obligatum ad penam: quia qui obligatus est ad penas oportet quod aliquando soluat vel iniuste agatur: sed postquam aliquis est in vita eterna nullam penam toleraturus est: quia ibi semper erit gaudium: ergo ad hoc quod non agatur iniuste necesse est quod antequam de purgatorio omnes penas soluerit. Idem autem est de illo qui transit ad sinum Abrahe: quia postquam ibi fuerit nullam penam toleraturus est. secus tamen est de animabus que educunt de purgatorio ut reuniantur corporibus: quia in corpore poterunt satisfacere pro hijs que toleraturi erant in purgatorio: sicut nos antequam moriamur per bona que agimus hic excusamus omnino penas purgatorii vel saltem minimas eas. et dato quod anima reunita corpori non satisfaciat in corpore pro eo quod in purgatorio toleratura erat manet ei locus satisfaciendi post secundam mortem: nam ibi plene punietur in purgatorio pro omnibus que tenebatur in prima vita et in secunda. Item patet hoc quia purgatorium non est sicut receptaculum animarum sed solum quedam dispositio animarum transeuntium ad vitam eternam: cum ergo aliqua anima post mortem non transiit in vitam eternam sed reuocanda in corpus non est sibi necessarius locus purgatorii: ideo quod inde educatur non fit aliquod preiudicium legi dei. Si autem queratur de limbo puerorum. Dicendum quod qui ibi sunt in morte eterna manent: et idem dubium est de illis quod de existentibus in sinu damnatorum. Sed nunc non erat dubium de hoc loco circa puerum: quia manifestum erat quod non poterat esse in sinu puerorum: nam non potest aliquis adultus ire ad locum illum: quod patet quod in loco illo solum tenentur illi qui in solo originali reatu mortui sunt: et tamen postquam aliquis est adultus non potest mori in solo peccato originali: sed necesse est mori in peccato mortali aut in gratia. quod patet quia postquam aliquis est adultus necesse est quod operetur per libertatem aliquem actum bonum vel malum: si operatur aliquem actum bonum directum in deum necesse est per illum actum tolli peccatum originale cum impossibile sit manere culpam mortalem vel obligationem ad mortem eternam cum charitate: et tunc iste adultus si moritur in hijs actibus bonis non iuit in limbo puerorum sed in sinum Abrahe. si autem post istum actum bonum operetur mala et moriatur in illis peribit eternaliter: et tamen non moritur iste in peccato originali quia semel ablatus fuit sed in solo actuali mortali: et pro isto manifestum est quod non debeat esse in limbo puerorum sed in inferno damnatorum. si autem adultus nunquam operatus fuit bonum postquam cepit habere libertatem operandi et moritur in malis perit eternaliter: et in isto nunquam ablatus fuit peccatum originale: quia nihil fuit per quod auferretur: et tamen iste non moriatur in originali non vadit ad limbum puerorum: eo quod moritur simul in actuali et originali: et quia actuale requirit penam sensus et dāni que est in inferno damnatorum necesse est quod ibi puniatur: et ibi patet tam pro originali quam pro actuali: quia pro originali priuatione: et pro actuali penam sensus. patet ergo quod nullus adultus potest esse in limbo puerorum. hec autem dicta sunt secundum conditionem gentilium dum durauit lex Moysi: et secundum conditionem omnium hominum simul ab origine condito usque ad datam circumcisionem: quia ille modus erat tunc tollendi originale. si autem intelligamus de iudeis eo tempore quo durabat circumcisio ante per septe publicati euangelium facilius est. nam tunc in octauo die circumcisio puero tollebat peccatum originale: in feminis autem tollebat adhuc citius per fidem parentum: ideo non poterat aliquis mori in peccato originali post octidies a natiuitate. Si autem intelligatur de modo auferendi peccatum originale post publicationem euangelii manifestum est: quia per baptismum tollitur vel per fidem non existentem baptismum: in christianis ergo tollitur peccatum originale post paucos dies a natiuitate. sicut cum baptizantur in iudeis autem et sarracenis non potest tolli cum obligentur ad baptismum: ideo de illis est eadem argumentatio que fiebat supra de gentilibus quando veniebant ad etatem adultam. Sed iste puer filius vidue erat iam aliquantulum adultus et erat gentilis cui mater sua esset sarracena ut supra dictum est. ergo non poterat mori in peccato originali: et sic non poterat descendere ad limbum puerorum. Si autem aliquis contendat quod erat paruulus et gentilis: et ideo quod non pote-

rat adhuc ablata esse originalis culpa in eo. Dicendum quod per fidem matris tolleretur. nam inter gentiles quando erant parentes fideles recte sentientes de deo tollebat culpa originalis in filiis paruulis fide parentum. De omnibus receptaculis animarum post mortem: et que anime ibant ad illa: et quomodo ibi se habebant: et de modis et conditione omnium morientium: et de modo diuerso auferendi peccatum originale in oibus gentilibus ab exordio seculi usque ad finem declaratum est latissime in libro de quinque metaphoricis paradoxis particula quinta. Si autem anima pueri huius fuisset in inferno damnatorum erat dubium quomodo inde poterat educi. Dicendum quod non est dubium quod deus posset educere animas inde quotquot vellet: deus tamen nunquam agit quantum potest sed id quod iustum iudicat: non videtur autem iustum aliquam animam de inferno damnatorum educi: quia qui ibi sunt obstinati sunt in malo et facti hostes dei: et insuper testimonio scripture in inferno illo redemptio nulla est. videtur ergo dicendum quod nullum deus inde vnquam eduxerit aut aliquando educat. Si autem obijciatur de anima Traiani que precibus Szegezii inde liberata est dicam quid sentio sequenti li. c. 4. De anima autem pueri huius dicendum quod non fuerit educita de inferno nec de limbo paruulorum: sed de sinu Abrahe vel de loco purgatorio: et sic nulla iniuria facta est in hoc legi dei. Tulitque belias puerum et deposuit eum de cenaculo in inferiorem domum. s. postquam belias vidit puerum viuere tulit eum de cenaculo ad dandum matri sue. Vocatur autem cenaculum quedam domus alta in qua erat lectus belie et diuersorum ubi ipse manebat: erat autem ibi superior pars domus: ideo dicitur quod tulit inde puerum in partem inferiorem domus. Et tradidit matri sue: et ait illi en viuut filius tuus. Istud fecit belias ex gaudio quodam volens matri pueri congaudere: ideo ipse presentauit ei puerum. Dixitque mulier ad beliam nunc in isto cognoui quoniam vir dei es tu. s. in hoc quod suscitasti puerum cognoui quod es vir dei. i. propheta: quia alioquin non potuisses suscitare eum. Et verbum domini in ore tuo verum est. i. ex hoc apparet quod ea que dixisti ex parte dei vera sunt et non fingisti illa de corde tuo.

Queretur quomodo mulier dixit nunc in isto cognoui quoniam vir dei es tu: quia ante hoc cognoscebat vel cognoscere debuerat quod erat vir dei. nam prius offenderat belias miraculum. s. quod lechitus repletus fuit oleo et nunquam minuebatur: et hydria farine etiam non minuebatur: sed ista non poterat esse nisi a deo. Respondendum quod mulier non dixit istud tanquam nunc nouiter cognouisset beliam esse prophetam quia ante hoc cognouerat: sed dixit nunc in isto cognoui. i. etiam in isto cognoui: quia sicut precedens signum quod fecerat belias ostendebat ipsum esse prophetam ita etiam istud: et sic quotienscumque propheta ostenderit signa demonstrat se esse prophetam. Sic enim locutus est beatus Petrus Act. 10. s. nunc in veritate cognoui quoniam non est acceptor personarum deus: sed in omni gente qui timet eum et operatur iustitiam acceptus est illi. et tamen manifestum est quod beatus Petrus ante hoc sciebat quod deus non est acceptor personarum: quia Deutero. 10. dicitur quod deus personarum non accipit: non ergo dixit beatus Petrus tanquam per illum actum nouiter cognosceret deum non esse acceptorem personarum: sed quia ille actus sufficienter ostendebat deum non esse acceptorem personarum: dato quod non manifestatum fuisset ei per aliud signum.

Aliter potest dici quod mulier ista non dixit hoc ad demonstrandum beliam esse prophetam sed maximum prophetarum. nam per hoc quod belia loquente repletus est lechitus oleo et hydria farina apparuit eum esse prophetam: istud tamen signum non erat speciale quia similia et maiora fecerant alij prophete. nullus tamen prophetarum suscitauerat aliquem mortuum ante beliam: ideo per hoc quod ipse mortuum suscitauit apparuit ipsum esse excellentiorem omnibus prophetis precedentibus. et sic dixit mulier nunc in isto cognoui quod vir dei es tu. i. quod es specialiter vir dei plusquam alij prophete. Aliter potest dici quod mulier dixit hoc ad confirmationem verborum belie. nam apparuerat iam beliam esse prophetam per hoc quod repleuerat hydriam et lechitum: et tamen dixerat quod nunquam minuerent usque ad diem quo deus daret pluiam super terram. Istud autem nodum apparuerat an futurum esset verum: et per hoc quod belias suscitauit nunc mortuum apparebat quod omnia que ipse dixerat vera erant. et hoc videtur sentire mulier cum dixit nunc in isto cognoui quod vir dei es tu et verbum domini in ore tuo verum est. poterat tamen cognosci veritas prophetie per aliud. s. quia belias dixit quod non deficeret oleum de lechito nec farina de hydria usque ad diem quo deus plueret: et tamen postea repleta est hydria et lechitus: ergo per istud signum

Rñso

D
Quartus

Obiectio

+

+

+

+

25.38

2
An mī pue
ri p solā su
scitatione
fili cognou
erit belia
eē vir dei.
Rñso

Alia rñso

probabat beliam verum dixisse lz esset futurum: qz nihil aliud requirit in ppheta ad pbandum futurū pñiciatum esse verum nisi qz pñiciat signum mirabile. Deut. 18.

Capitulum. xviij.

Est dies multos factum est verbum domini ad beliam in anno tertio dicens. Uade z ostēde te achab vt dem pluuiam super faciem terre. Fuit ergo belias vt ostenderet se achab. Erat autēz fames vehemens in samaria.

Post dies Descripto in pcedētibz primo signo celesti in siccitate data. Dic ponitur scdm signū in igne dato de celo ad remouendū achab a peccatis suis: z diuidit in duo. qz primo ponit signi datio. Secūdo helie pñiciatio sequenti. c. Prima in duas qz primo ponit signum pñiciat. Secūdo ponit aliud signū de datione pluuię ibi. (Et ait belias.) Prima in tres. Primo ponit helie ad terraz israel reuersio. Scdo ignis super holocaustū descensio ibi. (Uerū tamē nunc mitte.) Tercio pphetarum baal occisio ibi. (Dixitqz belias.) Prima in duas. Primo belias reuertit. Scdo pcepto dñi agnoscitur ibi. (Erat autē fames.) Queret circa primum an ea que habent hic fuerint facta post pcedentia vel sit ordo mutatus: z an fuerint imediate facta vel multo tpe post. Ad primum dicendū qz fuerunt ista post ea que habent pcedenti. c. qz ibi habetur de eis que cōtigerunt helie tēpore famis tam apud torrentē zarith qz in ciuitate sareptana hic agitur de hijs que facta sunt qñ data est pluuiā: ideo necessario fuerunt ista post illa. Ad scdm dicendū qz ista non fuerunt multis annis post pcedentia: lz littera dicat hic qz post multos dies factum est verbum dñi ad beliam. Unde dicendū qz non potuerunt esse tres anni inter ea que habent. s. z ea que habent hic: qz dicit hic qz factum est verbum dñi ad beliam in tertio anno z cōputantur isti anni a principio famis: z tñ belias steterat in torrente zarith aliquāto tēpore quousqz desiccatus est torrens: z ibi forte ptransiret medius annus aut plus. deinde stetit belias in domo vidue sareptane anteqz suscitaret filium suū aliquāto tēpore: ideo ad plus non potuerunt esse tres anni inter ea que habent. s. z ea que habent hic. (Post dies multos factum est verbum dñi ad beliam.) Isti dies multi cōputantur a suscitatione pueri filij vidue sareptane: z intelligendū est qz oībus istis diebus belias stetit in domo vidue sareptane: qz deus dixerat qz maneret ibi vsqz ad finē siccitatis nec recessisset belias de domo illa nisi deus iussisset ei: nunc vero iussit qz appareret coram achab. (In anno tertio.) s. verbum dñi factum est ad beliam anno tertio. Queretur quō dicit hic qz belias iuerit ad achab anno tertio. nā mox vt belias iuit ad achab facto sacrificio in monte carmelo pluit vt p3. j. z tñ tribus annis z sex mensibus non pluit tunc vt p3. Luce. 4. z Jaco. vlti. ergo belias non venit ad achab anno tertio: sed anno quarto in fine sex mensum eiusdē anni. Respondent quidā qz dicit annus tertius cōputando a tempore quo belias recessit de samaria lz esset iam medietas quarti anni. nā volunt qz belias post annūciationem factā achab de siccitate futura manserit in samaria sex mensibus z postea iuerit ad torrentē zarith: z ex illo tēpore vsqz ad pluuiam primam sequētem fuerunt tres anni: z nunc quando belias venit ad achab nōdum erant completi illi tres anni a recessu helie de samaria. Sed istud non stat: qz si post quā belias denunciāuit siccitatem futuram achab mansisset in samaria sex mensibus videns achab toto illo tēpore non esse pluuiam teneret beliam vt ipse ozaret dominū pro pluuiā cum dixisset qz nō esset ros nec pluuiā in illis annis quousqz ipse loqueretur: z tamē non tenuit eum z misit ipsum ad querendum per omnes terras vt patet infra in littera. ergo non est verisimile qz manserit tanto tempore in samaria postquā locutus est ad achab. Item cōfirmatur hoc quia pcedenti. c. mox vt locutus est belias ad achab: sequit qz deus dixerit ei recedebat z vade contra orientem z abscondere in torrente zarith. Nicolaus respōdet aliter. s. qz belias recesserit de samaria mox vt denunciāuit siccitatem futurā achab z mansit apud torrentem zarith mensibus sex z tūc desiccatus est torrens: z post hoc iuit in sareptāz exeundo de terra israel: z a tempore illo quo exiuit

de terra israel computat Nicolaus istos tres annos: z tunc verum est qz non erat completus tertius annus a recessu helie de terra israel quando venit coram achab: z tamē iam erant tres anni z quasi sex mensēs cōputando a principio siccitatis quando facta fuit denunciatio achab. Sed adhuc istud non multum videtur qz ponit solum qz fuerit sex mensibus belias apud torrentem zarith. Videtur tamen qz fuerit maiori tempore: qz quando belias iuit in sareptā iam achab miserat per omnia regna terre ad querendum beliam: z tamē non poterat hoc fieri nisi in aliquāto tempore. Etiam achab nō mitteret ad inquirendum beliam per omnes terras imediate vt belias pñiciaret siccitatem: quia tunc adhuc non credebatur achab verbis eius sed transiret prius tres vel quattuor mensēs sine pluuiā: z tūc cognito defectu pluuiarum mitteretur ad querendum eum. Quāto autem quando venit belias in sareptā iam quesuisset eum achab per omnes terras. patet qz als contingeret nuncios discurrere venire in sareptāz z inueniretur belias. Dicendū ergo videt qz manserit belias apud torrentem zarith vno anno aut plus: z sic non potest computari iste annus tertius a recessu helie de torrente zarith. Sed dicendum est qz dicitur iste annus tertius computando ab initio siccitatis. nam hic non videtur alius terminus ex littera a quo deberet fieri computatio: z iam erant elapsi tres anni z fere sex mensēs a tempore illius denūciationis. dicitur tamē qz erat annus tertius: quia scriptura cōsuevit interdum non computare annos inchoatos sed finitos. z quia annus quartus non fuerat finitus quāqz iam esset medietas eius dicebantur solum tres anni. (Uade z ostende te achab.) In toto tempore pcedenti achab non potuerat inuenire beliam quāquā diligenter fecisset eum inquiri per omnes terras. (Ut dem pluuiam super faciem terre.) Deus misericors est: z quāquā nos filij pestilentes simus z verius hostes eius quando grauitē z pertinaciter peccamus: ipse tamen leniter percutit z manum auerit. Et quia iam si illa siccitas maneret multi perituri erant: immo tota terra israel breuiter desolaretur: voluit pluuiam mittere super israelitas quāquā ipsi adhuc peccatores essent non diuertentes ab idolis: deus tamen qz misericors est facit solem suū oziri super bonos z malos z pluit super iustos z iniustos. Mat. 5. dixit autem ostende te achab vt dem pluuiam: quasi dicat qz deus non erat daturus pluuiam quousqz belias appareret coram achab. hoc autem erat ad verificandum dictum helie quia ipse dixerat pcedenti. c. viuit dominus deus israel in cuius conspectu sto: si erit annis hijs ros z pluuiā nisi iuxta verba ozis mei. i. non erit pluuiā nec ros nisi ego pñiciauero vel quousqz ego pñiciē. (Fuit ergo belias vt ostenderet se achab.) s. obediuit verbo domini z iuit contra samariam vbi erat achab: z tunc occurrit ab die dispensatori eius vt patet in littera. (Erat autem.) Dic ponitur secundum. s. qualiter belias regi achab ostenditur: z dicitur. (Erat autem fames vehemens in samaria.) Istud ponitur tanquā redditium cause inferiorum victorum: quia infra dicitur qz achab z abdias dispensator eius ibant per totum israel ad inquirendum herbam in vallibus z apud fontes vt saluarent equos. hoc autē erat qz in samaria erat magna fames z nō habebat quid darent eqs regis. qz autē esset magna fames satis erat rōnabile: qz iam transferant tres anni z fere sex mensēs in qbus non pluerat. (Locauitqz achab abdiam dispensatorem domus sue.) Iste vocabatur dispensator: qz non solum dispensabat ea que ptinebant ad sumptus regis sed etiā erat princeps inter oēs officiales domus regis: z forte nullus erat maior in toto regno nec magis acceptus regi. qd p3. qz rex dixit ei qz iret abdias per vnam viam z ipse iret per aliam: z ista erat quasi quedā equalitas. Iste abdias fuit postea propheta z vnus de duodecim minoribus prophetis qui inter eos ponitur quartus. (Abdias autē timebat dominū valde.) s. colebat eum z ambulabat in omnibus pceptis eius.

Queretur Quidē cū eēt bonus manebat cū achab pessimo. Qd. 3. cum esset achab vir tam iniquus pueruens totam legē z declinans ad idola: cur manebat abdias apud eū cum esset abdias vir bonus timens deū. Respondendū qz abdias non cogebatur recedere ab achab quāqz ille esset vir malus qz solus obligabat ipse qz esset bonus: z tñ non obligabat manere cum bonis vel cū malis sed vbi cūqz vellet manere liberū ei erat. Item p3. hoc de alijs viris bonis z pphetis. nam abyas sylonites erat ppheta domini vir bonus valde: z tñ manebat in sylo que erat ciuitas terre hieroboam postqz omnes de terra illa declinauerant ad idola. s. 14. belias

Qd. 1.

An ordo cōtinuus ē nec ē multum tps.

Qd. 2.

An belias an venerit ad achab āno 3. vel. 4. Rñso pñia

Cōfutatō

Rñso Nicolaus

B

Impugnatio

Rñso auctoris

†

†

†

Belias achab pñiciat.

†

†

A

Rñso pñia

Secūda

De sepe
collocat
bonos in
omib⁹
malorū.

B

†

†

†

†

Q. 5.

4.

Qui cēnt
isti ppbe
te absco-
diti ab
abdia.
Rñ. ni
colai.

Alia rñ.

belias quoq; erat vir excellentissimus ⁊ qñ ignis ardens inter
oēs ppbetas Ecclesiastici. 48. ⁊ tñ ipse manebat inter idolatras
⁊ loquebat cū achab. nā erat belias de habitatoribus galaad p
cedē. c. ⁊ sic habitabat in terra idolatrarū. Alia cā ⁊ potissi-
me erat ex dei ordinatione ⁊ summa puidētia. nā ipse interdū col-
locat aliquos viros bonos tacite i domo potētū q nequissimi
sunt ⁊ facit eos mereri gratiā ⁊ fauorē ipsorū potētū plusq; ma-
li mereant: ⁊ hoc pp duo. Primo vt ipsi interdū ipsos pncipes
a malis coerceant dissuadēdo saltē indirecte. Scdō vt ipsi mi-
serent virozū bonozū quos deus tradit interdū in manū ini-
quozū. sic p hic de abdīa q secrete erat vir bonus hēbatq; ni-
miū fauorē apud achab: ⁊ ipse liberauit multos de ppbetis do-
mini ad mortē ductos. nā iezabel occidebat oēs ppbetas dñi: ⁊
cū abdīas esset in prāte magna tenuit modū vt hēret cētū de il-
lis ppbetis ⁊ occultauit eos in duab⁹ spelūcis: oeditq; eis ibi
cibū ne occideret illos iezabel. sic ē de⁹ dedit gratiā regine he-
ster ⁊ mardocheo q boni erāt corā rege assuero q malus erat vt
iudei q tunc cultores dei erāt liberarent a periculis p hester ⁊
mardocheū. nā assuero p cibis aman iusserat oēs iudeos occi-
di in regno suo: ⁊ occidēdi erant nisi intercessisset hester coram
assuero vt patet hester. 7. q autem propter hoc deus exaltauit
hester ad statum regine patet hester. 4. scilicet ⁊ quis nouit vtrū
iccirco ad regnum veneris vt in tali tempore parareris: idēst
propter hoc facta es regina vt parata es in hoc tempore libe-
rare iudeos: sic etiam deus fecit q Joseph qui erat vir bonus
hēret magnum fauorem in domo pharaonis vt tota cognatio
sua saluaret in tpe famis ⁊ ē multi populi q als perisissent gen-
tē. vti. nolite timere nū dei postumus resistere volūtati: vos co-
gitastis de me malū ⁊ deus vertit illud in bonū vt exaltaret me
sicut in pscntiarū cernitis ⁊ saluos faceret multos pplos. sic ē
deus dedit magnū fauorē danieli corā rege nabuchodonosor
⁊ corā alijs regib⁹ chaldeozū ⁊ psarū vt iudei q in captiuitate
erāt bñ tractarent ab eis ⁊ vt ostēderent mirabilia dei apud
ipsos reges p danielē: intātū q semel nabuchodonosor publi-
cauit q in oibus regnis suis nullus auderet blasphemare cōtra
deū hebreozū: ⁊ quicq; blasphemaret occideret ⁊ periret dom⁹
eius Dan. 3. ⁊ alig de hebreis fuerūt positi in magnis pncipati-
bus tēpore nabuchodonosor. f. sidrac misac ⁊ abdenago. e. c. nō
ergo peccauit abdīas manēdo in domo achab sed poti⁹ mere-
bat q deus posuerat eū ibi ad cōseruādū ppbetas qñ iezabel
occidebat illos ⁊ ad multa alia bona. (Nā cū interficeret iezabel
prophetas domini. iusserat enim iezabel occidi omnes
prophetas dei in israel: ⁊ quia ipsa erat regina ⁊ rex per mitte-
bat ei agere quicquid vellet occidebantur prophete ad manda-
tum illius. Tulit ille centum prophetas. scilicet abdīas acce-
pit cētum de istis eruens illos a morte. non est autem intelligē-
dū q ipse publice acciperet eos: qā nō possz resistere tūc regine
sed potius ipsa occideret eū ⁊ illos: sed accepit eos occulte quia
forte dedit pecuniā multā ministris iezabel q ferebant ppbetas
illos ad occisionē ⁊ accepit eos secrete ⁊ sic euaserunt. (Et ab-
scōdit eos quinquagenos in speluncis. i. abscondit istos cētū p-
phetas p quinquagenos ⁊ quinquagenos. f. posuit eos in duabus
speluncis ⁊ in qlibet earū quinquaginta ppbete. (Et paui eos pa-
ne ⁊ aq). f. dū māserūt in illis spelūcis ne hoc sciret iezabel o-
bat eis abdīas panē ⁊ aquā: qā forte nō poterat puidere eis
de alijs cibis ne eūdo sepe ad. puidēdū illis cognoscere q late-
ret ⁊ reuelaret hoc ipsi iezabel. Queres q ppbete erant
isti de qb⁹ oñ hic. Rñ. Nicola⁹ q erat viri religiosi iter
hebreos. f. q alig viri inter israelitas volētes spāliter colere deū
nō solū cōplebāt ea q lex mādabat: sed et sequestrabāt se a ter-
renis curis ⁊ cōueniebant multi simul in vnā domū: ⁊ ibi vaca-
bāt orationi: ⁊ qā isti cōtinue erāt in laudib⁹ dei dicebant eē p-
pbete quia laudare dominum dicendo aliquos psalmos di-
citur prophetare. sic patet primo Paralipome. 25. vbi dicitur
de asaph ⁊ eman ⁊ idith ⁊ filijs eozum q ppbetabant in ci-
tharis ⁊ psalterijs: ⁊ tamen illud non erat nisi laudare deum.
mouetur autem ad hoc qā isti ppbete erant multi. f. centum
⁊ multi alij occisi fuerant: non videtur autem q tot essent pro-
pbete accipiēdo proprie prophetas: quia videbantur esse tot
inutiles. Dicendum tamen videtur q isti erant vere prophe-
te. scilicet qui pronuntiabant futura sicut belias ⁊ heliseus ⁊ ce-
teri. ⁊ hoc patet quia belias dixit infra in littera ego reman-
si ppbeta dñi solus. i. q de ppbetis dñi solus ipse manserat ⁊
omnes alij fuerant occisi. ergo videtur q ceteri cēnt ppbete
pronūciantes futura cum ipse nominet se vnum de illis: ⁊ tamē
ipse erat ppbeta cui deus loquebatur. nec est admirandum q

tot essent ppbete: quia deus loquebatur multis ad instructionē
iudeozum.

Quare iezabel fecit omnes prophetas dñi occidi. Q. 5.

24

Queretur vterius quare iezabel fecit occidi omnes
prophetas domini. Respondendum q

Rñ. 1. rō.

iezabel erat filia regis sidonis ⁊ colebat baal quando erat in ter-
ra sua: postquam autem accepta est in vxorem a rege achab in-
trodūxit cultum baal ⁊ fecit fabricari templum baal in sama-
ria supra. 16. prophete autem domini zelantes cultum dei ad-
uersabant nimis ipsi iezabel. Primo q increpabāt eā dicentes
q deus destrueret eā ⁊ domū achab pp pctā sua: sic enim p de
belia q ait ad achab carnes comedēt iezabel in agro israel. j.
⁊ 1. sic alij ppbete pñciabāt: ⁊ ipsa hñs illos exolos iubebat oc-
cidi quotquot inueniebat. Scdōm erat q isti ppbete dñi di-
strabāt populū a cultu baal. nā iezabel fecerat q totus israel
colebat baal. f. q qlibet flecteret genua corā eo ⁊ oscularet ma-
nū eius vt declarātū est supra. 16. ppbete autē dissuadebant mul-
tis hoc facere: iō pleriq; potius volebāt mori vel fugere de ter-
ra q colere idola ⁊ multi abscondēbant vt nō colerēt illa. sic p
sequē. c. cū dixit belias altaria tua destruxerūt ⁊ ppbetas tuos
occiderūt gladio ⁊ relictus sum solus: ⁊ rñdit oñs derelicti mi-
bi in israel. 7. milia virozū quozū genua nō sunt curuata coram
baal: ⁊ q ppbete dei in hoc repugnabāt intēioni iezabel pseq-
bat eos ad mortē. Tertiū erat q iezabel ad dandū magnā
auctoritatē cultui baal constituit sibi multos sacerdotes ⁊ ppbe-
tas: erantq; isti ppbete baal quadringenti quinquaginta vt patet
infra. ⁊ tān fauorē habebant apud iezabel q oēs comedebant
de mēsa eius infra in lra. istos autē ppbetas persequēbant pro-
pbete dei dicētes eos esse mēdaces ⁊ pñciātes mala contra
eos ⁊ occidētes eos qñ poterant. sic p de belia q occidit qdrin-
gētos quinquaginta ppbetas baal apud torrētē cyson. j. in lra. ⁊
ob hoc nimis exolos hēbat iezabel ppbetas dei: q ista iniuria
videbat fieri ei: sic patuit in belia. nā postq ipse occidit ppbe-
tas baal misit ad eū nunciū iezabel dicēs hec faciant mihi oñi ni-
si hac hora cras posuero aīam tuā sicut animā vnus de illis. se-
quē. c. Queres vterius qñ abdīas occultauit cētū ppbe-
tas dñi in speluncis. Scdōm videt qbuldā q istud fuit tpe fa-
mis: ideo dicit q paui eos ibi pane ⁊ aqua. f. pp angustia tps
quasi nihil aliud hēret qd eis daret. Sed videt qd pot⁹
q hoc fuit ante tēpus famis ⁊ occultauit solus illos pauco tēpo-
re quādū cessabat magnus furor iezabel contra prophetas do-
mini ⁊ postea dimitteret eos in viā securam: ⁊ p hoc aliquali-
ter q quādo belias obuiat abdīe adhuc durat fames vt p. j.
dixit abdīas nunquid nō indicatum est tibi quid fecerim cum
interficeret iezabel ppbetas dñi q absconderim de ppbetis
dñi centum viros. ⁊ sic videtur q istud factum iam publicat⁹
erat per totū israel: ⁊ ob hoc mirabā abdīas quō nesciret illud
belias: ⁊ tñ adhuc durabat fames. ergo non fuit factum nunc re-
center tēpore famis sed multo tempore ante. Itē patet q nō po-
suerit eos abdīas in speluncis ad seruādū eos tēpore famis:
q nūc dū dixit ista abdīas durabat adhuc fames: ⁊ tamē iā pu-
blicatum erat factū q ipse tenuerat ⁊ dimiserat illos ⁊ nunc nō
tenebat: si tamē tenuisset eos ad pascendū in fame tenuisset nūc
dū adhuc durabat. ergo non tenuerat illos vt pasceret eos in tē-
pore famis. Lūz autē dicitur q tenebat eos tempore famis ⁊ ob
hoc dabat ipsis panem ⁊ aquam nihil aliud dare potēs pre an-
gustia temporis. Dicendum q non tenebat eos tempore famis:
sed quādo iezabel occidebat omnes ppbetas domini abscondit
istos centum abdīas: ⁊ vt non inueniret illos iezabel occultauit
ipsos per aliquot dies quousq; non haberetur suspitio aliqua
de ipsis: ⁊ q dum tenebat eos volebat esse nimis absconditos
tenuit ipsos in duabus speluncis: ⁊ q si vellet prouidere eis de
alijs cibis oportebat sepe trāsmitti ministros ad ipsas spelūcas
⁊ tunc cognosceretur q ibi erant prophete: ideo dedit eis panē
⁊ aquam solum ⁊ poterant habere simul cibum pro multis die-
bus ⁊ non oportebat transmitti ministros ad eos. (Dixit ergo
achab ad abdīam. istud fuit in fine trium annozum ⁊ 6. men-
sum famis cum iam defecerat in samaria omnis cibus pro ego
regis. (Uade in terram. idēst discurre per totam terram isra-
el. locutus est enim achab potius ad abdīam q ad aliquem aliū
eo q iste erat dispensator domus eius: ⁊ cui magis rex confide-
bat ⁊ incumbēbat ei cura de rebus regis. Ad vnuerfos fon-
tes aquarum ⁊ in cunctas valles. istud erat vt reperirent ibi
aliquā herbam q in samaria nullū pabulū erat. p equis. apud
fontes autē ppter humiditatem fontū poterat reperiri aliq; herba:
in vallibus autē ppter profunditatē terre cōsueuerūt esse humi-

Scdā

Tertia

Q. 6.

Quo tēpo-
abdias oc-
cultauit cē-
tū ppbetas
Rñ. 1. rō

ditates cōgeste q̄ pducūt herbas: et etiā in vallib⁹ solēt eē loca
 † manātia. (Si forte inuenire possimus herbā.) nō habebant iā
 † aliū cibū pro iumētis: et apud samariā herba nulla erat: iō vole
 bat p totā terrā mittere achab. (Et saluare equos et mulos.) i.
 q̄ possimus saluare eos a morte in tpe huius famis. habebat. n.
 † rex equos multos ad bellū et mulos ad ferendū onera et vole
 bat nimis q̄ perirent fame. (Et nō penitus iumēta intereant.)
 i. inueniamus herbā aliquā vt nō pereāt oīno iumēta. i. equi et
 muli q̄ vocant iumēta: ga oīa talia noīe cōi iumēta vocant q̄
 nos iuuant. i. ferēdo onera et in alijs ministratiōib⁹. dixit aut
 et nō penitus. i. q̄q̄ aliqua iumēta pereant fame: tñ inquiram⁹
 herbā vt saltē nō pereāt oīa. vel aliter Ingram⁹ saltē modicam
 herbā vt q̄q̄ nō possim⁹ iumētis dare copiā pabuli et ex hoc
 † languescāt et debilitent nimis: tñ saltē nō intereāt oīno: qd̄ con
 tinget si nō inuenimus herbā. (Diuiserūtq̄ sibi regionē vt cir
 cūrent eā.) i. achab et abdias diuiserunt inter se regionē totā
 † israhel oādo achab vnā partē terre quā ipse pambulet ad in
 ueniendū aquā et oādo aliā partē ipsi abdie vt pambulet eaz.
 (Achab ibat p vnā viā et abdias p alterā viā seorsum.) i. ga
 † diuiserāt sibi regionē ibat achab p vnā viā ad ingredū herbā
 in fontibus et vallibus: et abdias ibat p aliā. **Q̄ueret** qua
 re achab p seipsum ibat ad q̄redū herbā: q̄ poterat mittere nū
 cios quoscūq̄ p vrbes suas iubēdo eis q̄ erāt in vrbibus vt in
 quirerēt si erat aliqua herba et ipsi certissime inuenirēt. **C̄** Rñ
 dedū q̄ nō cōfidit eis achab: ga tps tāte famis erat q̄ nō vice
 rent verū regi subditi sui sed occultaret loca herbarū q̄tū pos
 sent vt ibi pascerēt iumēta sua et peccora quorū lacte aliquali
 ter vinerēt in tpe magne famis: iō h̄ irēt illuc nūciū regis ipsi
 † dicerēt nullā herbā esse. S; diceret q̄ mitteret rex aliquos de ser
 uis suis q̄ p seipsum inquirerēt loca herbarū: et sic nō possent falli
 a rusticis. Dd; q̄ achab nō cōfidit aliqb⁹ viris de seruis suis: ga
 † et putauit q̄ ipsi minus diligēter ingrerēt loca herbarū vel cor
 rupti p̄cio ab incolis locorū subicerent et nō reuelarent regi.
 † voluit ergo p seipsum ire: et q̄ maxime cōfidebat abdie misit eū p
 aliā viā. (Lūq̄ esset abdias in viā belias occurrit ei.) i. in illa
 † die qua ceperunt achab et abdias recedere de samaria ad ingre
 dū herbas occurrit belias abdie: ga tunc veniebat belias iussu
 † dñi de sarepta vt ostēderet se achab. q̄ aut eēt in eadē die qua
 recesserant de samaria vel paulo post p; q̄ q̄ occurrit belias
 † abdie dixit ei viuit oīs ga hodie apparebo corā achab: et tñ si
 a multis diebus recessissent ambo de samaria distaret inter se
 † itinere aliquorū dierū et nō posset belias in ipso die apparere
 corā achab. (Qui cū cognouisset eū.) i. abdias cognouit belia.
 † (Cecidit sup facie suā.) i. abdias cecidit sup facie suā adorā
 do belia. nā q̄q̄ esset abdias vir potētissimus in domo regis:
 † tñ adorauit belia pcedēdo corā eo eo q̄ belias erat ppheta ma
 gnus: et potissime ga p verbū eius venerat ficitas quā nūc pa
 † tiebant israhelites et nō erat tollēda nisi p verbū eius. (Et ait nū
 tu es dñe mi belias.) Cognoscebat abdias belia ga iam alias
 † viderat eū in samaria: et forte qñ loq̄bat ad achab de ficitate
 † futura: et tñ iaz erant tres anni q̄bus eū nō viderat et 6. mēses:
 † iō dubitauit an ipse esset. (Cui ille rñdit ego.) Nōluit negare
 † belias maxime cū ipse veniret ad se manifestare. (Vade et dic
 † dñi tuo adest belias.) volebat belias q̄ abdias manifestaret
 † ipm achab: et forte volebat hoc ga belias sciebat abdiā eē virū
 † bonū: et si denūciaret achab q̄ v̄iebat belias cōsequeret ab ipso
 † magna munera pp bonā annūciationē. (Et ille qd̄ peccauit in
 † gt qñ tradis me seruū tuū in manu achab vt interficiat me.)
 † i. q̄q̄ belias putaret se facere gratiā abdie q̄ denūciaret adue
 † tū suū achab: tñ ipse habuit hoc vt molestū et dixit qd̄ peccauit
 † q. d. nō debet pena infligi nisi p p̄cto: et tñ si mittis me ad achab
 † occidar ab eo. ergo nō debet eē hoc nisi pp aliqd̄ p̄ciū meū: et sic
 † iste est modus cōquerēdi abdiē mittat ad achab. (Cuius do
 † minus de⁹ tuus.) i. iuro p vitā dei tui. dixit abdias dñs de⁹ tu⁹
 † nō qd̄ q̄ ipse nō coleret deū quem colebat belias: ga imēdiate
 † subiūgit q̄ ipse timebat dñm ab infantia sua: sed dixit de⁹ tuus
 † i. g spālter est de⁹ tuus. i. q̄ belias erat ppheta cui de⁹ spālter
 † loquebat: sic. n. dixit saul samueli obtulim⁹ deo tuo. s. i. l. c. i. s
 † et tñ idē de⁹ erat vtriusq̄ cū saul nō coleret idola. (Nō est gēs
 † aut regnū quo nō miserit dñs meus te regrens.) i. achab misit
 † ad ingredū belia p oēs gētes et regna: et hoc fuit a p̄ncipio fa
 † mis. (Et rñdētib⁹ cūctis nō est hic.) i. oēs gētes rñdebāt nō est
 † hic eo q̄ illo tpe quo belias q̄rebat p oēs gētes manebat apud
 † tozrētē zaritb et pascēbat a coruis p̄cedē. c. iō nō poterat inueni
 † ri in aliquo loco. (Adiurauit regna singula et gētes eo q̄ mini
 † me reperireris.) pōt intelligi dupliciter. Uno mō q̄ adiurauit

i. sub iuramēto et maledictiōe ingruit ab oib⁹ gētib⁹. i. videns
 achab q̄ nō inueniret belias apud aliquā gētē credidit q̄ aliq̄
 gens mētiebat: ga necesse erat eū manere apud aliquā gētē: iō
 ingruit rursus ab oibus gētib⁹ sub iuramēto an ibi eēt belias
 interponēs maledictionē q̄ vocat adiuratio. i. si non dixeritis
 mihi verū de⁹ maledicat vobis vel destruat vos. Aliter pōt in
 telligi q̄ adiurauit gētes singulas et regna. i. maledixit eis. i. fecit
 achab ingri belia p oia regna: et q̄ nō reperiebat in aliquo cre
 didit q̄ aliq̄ gēs mētiebat occultādo belia: iō maledixit oib⁹
 (Et nūc dicis mihi vade et dic dñi tuo adest belias.) q. d. si oib⁹
 † gentibus maledixit q̄ tu nō inueniebaris a fortiori male
 dicet mihi et occidet me si ego annūcio tibi te adeste et postea tu
 nō inueniris. hoc dicebat abdias q̄ timebat q̄ dū ipse iret ad
 nūciādū achab fugeret belias vel raperet a dñi et nō inueniret:
 et tunc credēs achab mētū fuisse sibi abdiā occideret eū.

Quare achab misit ad querendum beliam per omnes terras
 et que fuerunt iste terre.

Questio. 8.

Queretur quare achab misit in oēs gētes et regna ad
 ingredū belia. **C̄** Rñdētū q̄ belias p̄num
 † ciauerat achab ficitatē futurā: et tñ nō aduertit achab ad ver
 ba eius credēs q̄ nō futurū eēt sic eo q̄ nūquā viderat belia fa
 † cietē aliqua signa: postea aut recedēte belia secuta est ficitas si
 cut ipse dixerat: et tñ credidit achab verū dicere belia: et q̄ be
 † lias dixerat achab q̄ nō veniret ros nec pluuia nisi iuxta verba
 oris sui credidit achab q̄ sicut verū fuerat h̄ qd̄ dixerat belias
 de ficitate: ita verū esset q̄ nūq̄ veniret ros et pluuia quousq̄
 ipse diceret: iō faciebat eū diligēter ingri p oēs gētes credens
 † totā salutē populi eē in hoc q̄ belias inueniret. cū aut nō inue
 † tus fuisset in aliquo loco putās achab q̄ forte de⁹ occultaret eū
 vt nō loqueret et veniret aqua: destitit ipm ingrere cōmittens
 † se deo. i. q̄ ipse daret pluiā qñ veller. **Q̄ueret** qm̄ pote
 rat eē verū q̄ mitteret achab ad oēs gētes ad inquirēdū belia.
 † **C̄** Rñdet Nicola⁹ q̄ nō misit ad oēs gētes sed solū ad regnū
 iuda et moab et edom et ad regnū sidoniorū. nā rex sidonis erat
 † socer achab eo q̄ achab habebat filiā eius izebel in vxorē. ad
 regnū iuda misit q̄ rex iuda erat affinis regi achab: et ē filius
 † iosaphat. i. iorā accepit athalia filiā achab in vxorē. d. iosaphat
 † rege iude p; 2. paralip. 18. de iorā p; e. lib. 2. 1. c. ad regē moab
 † misit q̄ ille tributari⁹ erat achab: dabat. n. ei quolibet āno cetū
 † milia arietū cū vellerib⁹ suis seq. lib. c. 3. misit et ad regē edom
 † ga ille erat tributarius regis iude: et pp amicitia et affinitatem
 † achab et regis iude seruaret veritatē rex edō ipsi achab. **C̄** Di
 † cēdū tñ videt q̄ achab nō misit ad oēs gētes et regna: q̄ nō po
 † terat ipse mittere ad oēs illas cū nodū eēt cognita viā ad oēs
 † gētes sicut ad indos et ad extrema ethiopiē et ad alios angulos
 † orbis ad quos nodū illo tpe pueniebat cōicatio aliorū boium:
 † et ga qdā regna erant ita lōgīnqua a terra israhel q̄ nō erat veri
 † simile q̄ belias illuc iret: ideo frustra erat mitti illuc ad q̄redū
 † eū. **C̄** S; dō; q̄ misit achab ad q̄redū eū p multa regna et gētes
 † nō solū p illa q̄ noīata sunt: sed et p multa alia q̄ p̄pina erāt
 † terre israhel. i. p terrā philistinorū amonitarū et syroū. nam oēs
 † iste gētes erāt in lateribus terre israhel. misit et ad alias gētes q̄
 † erāt aliq̄tūlū distātiōes a terra israhel de q̄b⁹ credi poterat q̄
 † irēt illuc belias: et ingredō eū ibi dicebat ingrit fuisse in oibus
 † regnis et gētib⁹ q̄ oīs sepe ponit p multis in scriptura vt p;
 † gen. 41. oēs puincie veniebāt in egyptū vt emerent escas. et tñ
 † manifestū est q̄ nō ibāt illuc oēs puincie: et illud qd̄ habetur in
 † psal. 65. i. oīs caro ad te veniet: et tñ nō venit oīs caro ad deū.
 † (Lūq̄ recessero a te spūs dñi asportabit te i locū quē ego igno
 † ro.) i. dū ego vado ad nūciādū achab aduētū tuū spūs dñi por
 † tabit te ad aliq̄ locū vbi ego te nō inueniā et putabit achab q̄
 † ego mētū suū et occidet me: et dixit spūs dñi asportabit te et nō
 † dixit ibis in locū quē ego ignoro: q̄ si belias spōte occultaret se
 † ab abdiā postq̄ dixisset ei q̄ denūciaret aduētū suū achab ma
 † liciose videre agere et hoc nō credebāt abdias de belia cū eēt
 † vir scūs et bon⁹. (Et ingressus nūciabo achab.) i. q̄ tu veneris.
 † (Et nō inuenies te interficiet me.) i. postq̄ nō inueniret te putabit
 † q̄ ego mētū suū et interficiet me. **Q̄ueret** quō dixit hic
 † abdias q̄ spūs dñi raperet belia in aliū locū. nā hoc nō visum
 † fuerat de aliquo ppheta vt sic posset existimari d. belia. **C̄** Rñ
 † dedū q̄ belias sepe h̄ hūit q̄ raperet a spū dñi ad diuersa loca: et
 † q̄q̄ hoc nō reperiebat expresse scriptum nisi de tempore illo
 † quo raptus est in celum in curribus igneis sequenti lib. ca. 2. tñ
 † ex ipa scriptura colligit q̄ aliqñ filia passus fuerit: et apparet
 † hoc q̄ quādo belias raptus est dixerunt filij pphetarū ad be
 † liseum. ecce serui tui sunt quinquaginta viri fortes q̄ possunt ire
 † et querere

Qd. 7.

Achab qñ
 ibat ad q̄rē
 dū herbā.
 Rñso.

Rñso.

Qd.

9.

Achab
 an mīse
 rit ad oēs
 gētes ad
 q̄redū
 belia.
 Rñ. ni
 colai.
 Alia op.
 aucto.

†

†

Qd.

10.

Achab
 an sepe
 rapt⁹
 spū oib⁹

z querere dñm tuū ne forte tulerit eum spūs dñi z piecerit in vno montiū aut in vna vallium sequē. lib. c. 2. si tñ belias nūq̃ passus fuisset simile nō arbitrarēnt isti filij pphetarū q̃ spirit⁹ dñi tulerat belia z piecerat eū in aliquo mōte. Itē nō solum ydē q̃ hoc eēt in belia: sed ē q̃ alij pphete interdū mouerent a deo de loco ad locū subito. sic p̃ de abacuc q̃ de iudea duct⁹ ē in chaldeā ab angelo q̃ i momēto Dañ. 1. 4. ē cōueniebāt hoc pphetis q̃ interdū deus volebat mittere illos ad aliq̃s gentes lōginquas ad denūciādū verba dei: z q̃ a se difficile erat q̃ il luc irent rapiebat eos spūs dñi z ibāt q̃ i momēto. Item p̃ hoc q̃ abdias habebat spālē cām cogitādū hoc. nā in toto tpe ficitatis belias q̃ntus fuerat p̃ oēs gētes z regna z non fuerat inuētus: z nūc subito apparebat corā eo credebāt q̃ spūs dñi tulisset eū in aliquā terrā valde lōginquā toto isto tpe ficitatis in qua nō potuerit inueniri vel ad quā pp̃ magnam distātiā nō accesserint nunciij achab. ita credebāt nunc q̃ deus raperet eū subito z nō inueniret. Querē q̃ spūs dñi erat iste de quo dicebat abdias q̃ raperet belia. Rñdēdū q̃ spūs fm̃ pp̃riā z p̃mariā significatiōē signat flatum. deinde aut accipit fm̃ consuetudinem p̃ anima nostra vel p̃ quacūq̃ substantia in corporea. z sic deus q̃ incorpore⁹ est vocat spūs Joā. 4. s. deus spūs est: z eos q̃ eū colūt op̃z in spū ambulare: sic ēt angeli q̃ sunt incorporei vocant spūs sic p̃ psal. 101. s. q̃ facit angelos suos spūs z ministros suos ignē vrentē. anime ēt boiū vocantur spūs q̃ incorporei sunt: sic dicūt q̃ exiuit spūs eius z nō reuertē in terrā suā psal. 145. aīe ēt brutorū q̃ sunt incorporei vocant spūs sic p̃ Ecclesiastes. 3. s. q̃s nouit si spūs filiorū adā ascēdat sursum z si spūs iumētorū deicēdat deorsum. demones quoq̃ q̃ incorporei sunt vocant spūs vt p̃ psal. 1. li. c. 16. et. 18. et. 19. cum dicūt q̃ spūs dñi malus arripiebat saulez. i. demon. hic aut accipit pōt spūs dñi pro angelo eo q̃ isti vocant pp̃rie spūs dñi: q̃ sunt spūs ministrantes ei. De animabus aut nris z pecorū non ita proprie dicūt q̃ sunt spūs dei: q̃a nunquā deo ministrant. De demonibus eodē mō non dicūt q̃ sunt spūs dei nisi cum quadā adiunctione. i. q̃ dicūt q̃ sunt spūs dei mali. sic p̃ psal. 1. lib. c. 16. s. spūs dñi recessit a saul z exagitabat eū spūs nequam a dño: z iterū ibi spūs dei malus arripiebat saul. simile. 18. et. 19. c. hic tñ vocat spūs dei absolute. i. õz q̃ accipiat pro bono spiritus: z iste ē angelus. Itē hoc cōuenit valde q̃ angelus dñi tulit abacuc pphetā de iudea in chaldeā Dañ. 1. 4. sic ergo ferret beliam q̃ ēt erat ppheta. Item p̃ hoc q̃ deus nō facit ista p se sed per ministros suos: ministri tñ dei ad bona non sunt nisi angeli: i. õz vocant angeli. i. nunciij. ēt vocant ministri cū dicūt qui facit angelos suos spūs z ministros suos ignē vrentē psal. 103. ergo angeli ferrent beliam. Aliter pōt dici q̃ accipiat spūs pro vtero. sic p̃ psal. 9. s. spūs procellarū pars calicis eorū: z iterū psal. 104. s. spūs procellarū que faciūt verbū eius i. ipsi ventī z sic gen. 1. spūs dñi ferebat super aquas. i. vētus a deo missus ad desiccandū aquas: z sic forte isti filij pphetarū z abdias dicebāt q̃ spūs dñi tollerēt belia. i. ventus a deo missus q̃ raperet eum z poneret in aliqua regione lōginqua: z q̃a ille ventus diriget a deo poneret belia in loco vbi deus vellet sicut si angelus moneret eū. Querē quis modus istorum sit verisimilior ad ferendū beliam. Rñdēdū q̃ q̃q̃ vterq̃ modus sit satis conueniens: tñ magis quēnt sentētie q̃ accipiat spūs dñi pro aliquo vtero missio a deo q̃ pro angelo. P̃rio p̃ hoc q̃a in scriptura raro accipit spūs pro angelo: z tñ multo tiens accipit p vento. Itē p̃ q̃a sic deus interdū accipit vētū vt ministratē sibi ad mouēdum res de loco in locū sicut quando tulit coturnices de vltra mare rubrum in castra israelitarū Nu. 11. Itē p̃ ex verbis filiorū pphetarū sequē. lib. ca. 2. s. ne forte tulerit eū spūs dñi z proiecerit in vno montiū aut in vna vallium: z tñ projicere nō pertinet nisi ad ferendū ex impetu: z non tenentē sed impellētē. si aut angelus tulisset eum diceretur q̃ poneret eū in vno montiū aut in vna vallium z nō q̃ projiceret. vētus aut nō poterat ponere sed p̃icere cū vētus nō tenet aliquid nec ponat q̃i agens ex rōne: sed p̃iciat cessante impetu eius: i. õz ydē q̃ ventus esset de quo loquebantur. Itē p̃ efficitur. e. c. q̃a dicūt q̃ belias p turbine m raptus est in celū. turbo aut ad vētū p̃inet z nō ad angelū: z filij pphetarū loquebant de illo turbine p̃ quē deus leuare volebat belia in celū. ergo intellexerūt q̃ spūs dñi tulerit belia. i. vētus a deo missus: z sic intelligeret abdias pot⁹ q̃ de angelo. (Seru⁹ aut tu⁹ timet dñm ab infantia sua.) istud dixit abdias orādo belia ne mitteret eū ad achab denūciaturū aduētū eius: q̃a occideretur z tñ ipse nō meruerat hoc: q̃a colebat dñm ab infantia sua z ti-

mebat eum ambulans in vijs eius. (Nūquid nō indicatum est tibi dño meo quid fecerim cū interficeret iezabel pphetas domini.) istud dicebat abdias ad ostēdēdū inocētiā suā z insu per bona opera: z ideo nō erat tradēdus morti mittēdo eū ad achab z dicit nūqd nō indicatū est tibi. q. d. tu deberes cognoscere q̃z credo q̃ indicata sunt tibi bona opa q̃ ego feci pphetis dñi. (Q̃ abscondērim de pphetis dñi centum viros.) non potuit plures de pphetis liberare: reliquos enim occidit iezabel (Quinquagenos z quinquagenos in speluncis.) i. in duabus speluncis q̃a cētū erant z in qualibet spelūca ponebat quinquaginta. (Et pauperim eos pane z aqua.) i. toto illo tēpore quo fuerat absconditū ne inueniret eos iezabel vedit eis panē z aquā. (Et nunc tu dicit vade z dic dño tuo adest belias vt interficiat me.) q. d. postq̃ oīa ista bona fecerim tuis tradere me morti mittēdo me ad achab denūciādū ei aduētū tuū. q. d. iniustū est q̃ virum innocentem morti tradas.

¶ An peccauerit abdias laudando se. i. q̃ timebat dominum z faciebat bona. Questio. 13.

Queretur an peccauerit abdias laudādo se: q̃a dixit q̃ timebat dñm z q̃ liberauerat pphetas a morte. Aliq̃s dicit q̃ sic q̃z xps iussit q̃ facerem⁹ opa bona occulte intātū q̃ nō videret manus dextra manū sinistrā patet Mat. 6. attendite ne iustitiā vestrā faciatis corā hoībus: z po stea exēplificat de bonis operibus in spālī vt de elemosyna dicens. te facite elemosynam nesciat sinistra tua qd facit dextra tua vt sit elemosyna tua in abscondito. De oratione etiā dicitur ibi q̃ orātes nō maneamus in angulis platearū aut in synagogis sed intra cubiculū nostrū. Itē non solum phibet q̃ faciamus bona opera in publico: sed ēt q̃ recitemus illa q̃z magis vī p̃tinere ad inanē gloriā q̃ aliq̃s referat bona scā sua hoībus q̃z q̃ faciat illa corā eis: sed phibitū est fieri bona opa corā hoīminibus. ergo a fortiori peccaret abdias denūciādū opa sua bona helie. Itē ille q̃ deo recitat bona opera sua peccat. ergo a fortiori ille q̃ recitat ea hoībus q̃a coram deo nō pōt homo habere inanem gloriā cū sciat opera eius cognita esse a deo: etiam q̃a in cōspectu dei nullus pōt iustificari dicente danid qm̃ non iustificabit in cōspectu tuo oīs viuens psal. 145. etiam dicente Esaiā q̃ iustitie nrē tāq̃ pān⁹ mulieris mēstruate reputate sūt corā deo. q̃ aut peccet enarrans opa sua bona deo p̃ Luc. 18. de illo phariseo q̃ dixit in orōne sua ieiuno bis in sabbato decimas de omniū que possideo: z ibi xps increpat illuz. Rñdēdū est q̃ abdias nō peccauit referēdo bona opa sua helie. P̃rio quo sciēdū q̃ hic sunt duo dubia. P̃rimū ē an liceat bona opera publice fieri: ita q̃ ab oībus videant. Scdm̃ est an liceat alii referre alteri vel multis bona opera sua vel bona q̃i deus dedit. Ad p̃mū dñm q̃ non est illicitum bona opera fieri in publico: z nō differt fieri illa in publico vel in secreto: xps tamē dedit regulā de faciēdo bona opa in publico vel in occulto nō tāquā sit magis illicitū sic q̃z sic: sed q̃a in hoc dat cautela hominibus vt nō pdant fructus laboris sui: q̃z q̃ncūq̃ homo agit bonū aliq̃s ad gloriā seculi nihil p̃ illud meretur sed totā mercedem suāz recepit in gloriā seculi. sic p̃ Mat. 6. cū dicitur de hypocritis q̃ faciunt elemosynā vt honorificentur ab hominibus in vicis z in synagogis: amen dico vobis receperunt mercedē suā. illi aut qui in occulto bona opera faciunt sunt securi de mercede sua apud deū: q̃a cōstat eos nō agere ad gloriā scilicet: q̃z vbi nullus est nulla gloriā seculi est. z p̃pter hanc securitatem deus iubebat p̃ modū consilij q̃ faceremus opa nostra in occulto. Si aut aliquis hō sit firmatus in virtute ita q̃ nō timeat sibi insurrecturā inanē gloriā q̃z publice bene agat: tūc laudabile est agere in publico. z hoc xps suadet Mat. 5. dicens sic luceat lux vestra corā hominibus vt videant vestra bona opera et glorificent patrē vestrū q̃ in celis est. Sciendū aut q̃ agere bona opera in publico solum pdest ad vñū. i. ad hoc q̃ vidētes laudēt deū q̃ incitant illum ad bene operandū: z q̃ ipsi moueant ad similia agendū. Agere aut in occulto pdest ad multa. P̃rimo q̃a cōstat hominē nō agere p̃pter inanē gloriāz q̃ in occulto agit. sic enī dixerūt cognati xpi ad eum trāsibinc vade in iudeā vt discipuli tui videāt opa que tu facis: nemo q̃ pe in occulto aliquid facit z querit ipse in palam esse. si hec facis manifesta teipsum mūdo Joā. 7. z sic qui opus bonū in abscondito facit non vult esse in palam per inanē gloriā. Scdm̃ est quia qui agit in occulto est securus de mercede que poterat tolli p inanē gloriā. nā iterdū hoīes nō mouentur ad bonū op⁹ p̃pter inanē gloriā sed p̃pter deū: z tamē cū fecerint in publico subrept eis qdam motus gloriatiōis z elationis z iste vi-

Qō.

11.

Quis spiritus erat qui possit rapere beliam. Spiritus dñi.

B

Quis spiritus rapiebat beliam a pio.

Secūda

Qō.

12.

Que p̃di ctaz opio nūit ṽrior. i. an a ṽro ṽl angelo sit raptus. P̃rio. In scrip̃tura raro accipit spūs p angelo sepe tñ p ṽro. Scdm̃. Tertio. Quarto

†

†

†

†

†

†

Questio. 13.

A

Q̃ bōa sūt faciēda in occulto.

P̃rimo.

Scdm̃

Tertio

Rñdo.

B

Bona opa q̃i sunt faciēda in publico z q̃i in secreto.

L

Agere i occulto bona pdest ad multa.

P̃rimo.

Scdm̃

Tertio

Consilium
auctoris.D
Quid liceat
alicui refer
re opa sua
bona et qua
do non.

minuit de quantitate boni operis. qui autē in abscondito agit non solum non agit propter inanem gloriam: sed etiam securus est de illa q̄ non insurgeret cum non sit aliquis qui opus occultū possit laudare vel approbare aut venerari auctore. **Tertiu** est q̄ tollit occasio detrahendi multis. nam cum quis publice bene agit: q̄ totus mūdus positus est in malino: sicut dixit bñs Joānes inclinatur hoīes potius ad iudicādū malum q̄ bonum. i. Joā. vlti. s. q̄ dicunt hominē agere ad inanē gloriā. ideo ad tollēdū aliis locū murmurandi et peccādi bonū est in occulto bñ agere. **Qdōm** igitur p̄ modū cōsiliū q̄d quando aliq̄ vult agere bonū opus aut est magnū aut parū q̄d cōmū niter ab oībus sit: si sit magnū aut ille q̄ agit est vir imperfect⁹ timēs posse vinci ab inani gloria sicut omnes hoīes cōmunes: aut est vir exercitatus in virtute q̄ cōfidit nō sibi insurrecturā inanē gloriā. Si p̄mo mō debet agere in occulto ne exponat se periculo ad p̄dēdū mercedē suā. s. insurgēte inani gloria. Si se cūdo mō vtile est q̄ agat in publico ad hoc q̄ vidētes laudent deū. in hoc tñ relinquēdū est arbitriū viro prudenti oblata op̄porunitate agēdi: q̄ tunc si credit q̄ vilo bono opere plures laudabunt deū et incitabunt ad simile agendum debet publice agere. si autē credit q̄ incitabunt ad murmurādū et nō agent simile q̄ aliis p̄cessit eos nō debet agere in publico sicut sunt plurimi de hypocritis et desideratibus inanē gloriā: q̄ qñ viderint alios egisse aliq̄ bonū nolūt ipsi agere simile: q̄ aliis incipit ne ipsi videant sequi exēplū aliorū quāquā p̄us forte desiderabat agere illud bonū: sed cessant a bene agēdo vel agunt alia bona min⁹ vtilia. Si autē credit quosdā ad bonū mouēdos. alios vero ad murmurādū. **Dōm** est q̄ si plures credit mouēdos in bonū q̄ in malū publice agere debet. si autē credit plures murmuraturos consiliū est in abscondito agere q̄ publice. q̄ autē supra dixim⁹ q̄ ille q̄ timet inanē gloriā surrecturā debet agere in secreto bonū opus. intelligēdū est de illis opibus q̄ possumus facere in publico vel occulto: q̄dā tñ sunt que solum in publico fieri possunt: et de illis dōm est q̄ nullus debet recusare facere in publico: sed cōmitere se deo q̄ seruet eū ab incuriū inanē glorie. si autē sint parua bona et cōmunia ea q̄ facimus non differunt ea fieri in publico vel secreto: q̄ ex illis nō est verisimile aliq̄ mouēdū ad desiderū inanē glorie: si tñ aliq̄ mouēdū se putet ab inani glia oī facere sicut supra diximus. **CSe** cūdū dubium est an liceat alicui dicere bona q̄ facit alteri. **Rñ** dēdū q̄ dicere illa fm se nō est malū: sed pōt esse malū inquā tñ ex relatione ista pōt insurgere inanē gloria: et q̄ facilius insurgit inanē gloria qñ aliq̄ recitat bona q̄ fecit q̄ cum quis fecit ille publice. magis enitādū est q̄ q̄s referat bona q̄ egit q̄ q̄ faciat illa publice. Sciēdū tñ q̄ dicere bona q̄ fecimus alteri interdū pōt esse bonū. Pro quo sciēdū q̄ aut homo dicit illa deo aut hoīb⁹. Si p̄mo mō oīz q̄ licet homini enarrare deo bona q̄ facit: q̄ sicut licitum est imo valde meritorū q̄ in oratione sua bñ recitet bñficia a deo collata sibi et p̄ illis gratias reddat ita ē meritorū est q̄ aliq̄ recitet in oratione sua bona que fecit referēdo deo gratias immēsas: q̄ ex sola gratia sua mouit eū ad faciēdū illa bona: et alio nō poterat illa facere iuxta illud sine me nō potestis facere. Joā. 15. id est si ego nō dederō vobis gratiā motiua: vtpote si aliq̄ homo est cōtinēs pōt dicere in oratione sua gratias ago tibi dñe q̄ dedisti mihi q̄ continej essem. istud autē est q̄ cōtinere est donū dñi a deo: et non pōt homo cōtinere nisi deus ei dederit Sapie. 8. s. veni ad corp⁹ incoīquinatū et sciui qñ aliter nō possum esse continēs nisi de⁹ det. sic ē pōt orari referēdo oīa bona nostra deo in oratione. si autē aliq̄ referat bona sua deo in oratione nō referēdo gr̄as deo de illis sed simpliciter trāseundo p̄tū magnū est: q̄ ista ē p̄sumptio grauis. s. q̄ homo velit apparere iustus corā deo: et tñ nō pōt corā eo aliqd iustificari p̄sal. 101. Si autē homo dicat bona q̄ fecit alteri homini. **Dōm** q̄ quasi regulariter nō licet eo q̄ istud referre videt p̄tinere ad ostēnationē eius q̄ refert: et tñ ostēatio boni tollit in totū aut diminuit meritū boni operis. Pōt tñ aliq̄ referre bona sua alteri si credit se ex hoc nō mouēdū ad inanē gloriā: et si putat q̄ ille cui refert ex hoc incitabitur ad bonū. vt tñ magis videat qñ l3 referre bona que fecimus. oī stringēdū q̄ aut necesse est ad saluationē nostrā vel liberationē ab aliquo malo referre illa aut spōte illa referim⁹. Si p̄mo mō dicēdū q̄ licitum est cuiq̄q̄ homini referre bona sua: vtpote si q̄s accusatur de crimine q̄d nō egit et procedēdū est p̄ suaz cōfessionē licitū est ei se inocētē dicere et referre q̄cūq̄ bona sua ad purgādū se ab infamia. et istud maxime est qñ q̄s infamatur et p̄ infamā sine accusatione p̄cedit contra eū: q̄ tunc ad pur

gandū se ab infamia licet ei referre bona que egit vt probet veri simile esse se nō cōmisisse tale delictum cui bona hec egisset. sic etiā si quis p̄ violentiā et tyrānidem vult occidere alium vel ledere bona eius licet ei ad liberandū se enarrare bona que egit vt sic inclinet tyrānum ad nō nocēdū ipsi. si autē sponte quis bona sua referat aut refert ad bonū suū vel ad bonum alterius: si ad bonū suū aut illud est gloria quedam inanis quā desiderat aut est lucrū aliq̄ tēporale: vtpote q̄ conferat ei beneficium aut alia emolumenta. Si p̄mo mō p̄didit mercedē boni operis ille q̄ conuertit illud ad inanē gloriā. nam sicut agēdo p̄ inanē gloriā perditur p̄mū op̄is Mat. 6. s. amen dico vobis receperit mercedem suā. ita referendo illud ad inanē gloriā aliq̄ p̄dit merces operis. Si autē referat ad cōsequēdū aliq̄ lucrum aut illud est tēpale solū vt pecunia vel iurisditio aut alia emolumenta: vel est aliq̄ beneficium ecclesiasticū. si p̄mo mō dupliciter peccat. Primo q̄ p̄dit mercedē suā cū referat opus suū p̄pter lucrū tēporale. Secūdo q̄ efficitur iniustus acquisitor cū acquirat eo modo quo nō licet. si autē agat ad cōsequēdū beneficium ecclesiasticū peccat tripliciter. s. duobus modis p̄cedit⁹ et insup q̄ cōmittit qdam modus symonie indirecte vel saltē accedit ad similitudinē symonie: eo q̄ iste vult promereri bñficiū ecclesiasticū eo mō quo nō licet. Si autē referens dicat bona q̄ egit p̄pter bonū aliorū. **Dōm** q̄ aut iste referendo putat se posse superare inanem gloriā aut nō. si putat nō posse superare illā etiam si sit magna vtilitas proximorum nunq̄ debet referre bona que egit: q̄ nō debet aliquis exponere se periculo peccandi vt benefaciat alteri: cū Ap̄ls iubeat q̄ in oībus operibus que facimus p̄pter primos caueamus ne tētemur. si autē putat q̄ non superabit ab inani gloria pōt licite bona sua alijs referre: si tñ intelligat q̄ alijs ex hoc incitabunt ad bonum aliq̄ non est licitū: et ob hoc si aliq̄ vult bona sua alijs enarrare debet illo tēpore maxime enarrare quādo putat maximā auctoritatem sibi exhibēdam: et q̄ dictum suū valde proficiet. **Et** ob hoc debet homo potius in articulo mortis enarrare bona q̄ egit q̄ alio tēpore p̄pter duo. Primo q̄ tūc maxime creditur homini et attendit ad verba ei⁹ q̄ extrema sunt. Secūdo q̄ tūc creditur q̄ homo nō dicat illa ad inanē gloriā: q̄ iam nō est in tpe inaniter gloriandi: sed potius credit q̄ deus illum moueat ad oīz cum iam p̄tineat ad aliud seculum. si tñ in alia parte vite credat enarrationē istam vtilem ēē licite pōt. Si autē aliquis arguat de factis apostoli q̄ ipse enarrauit bona q̄ egerat et dona que a deo recipiebat. 2. ad corin. 1. et. 12. **Dōm** q̄ ibi Ap̄ls nō enarrauit illa ad hoc q̄ gloriaretur nec ad hoc q̄ p̄ficeret proximo: sed ad excusationē suā purgando se de eo q̄d alij obijciebant cōtra ipm vt colligitur. 2. ad corin. 10. et. 11. **De** abdia autē dōm q̄ non peccauit enarrando bona sua helie: q̄ fecit ipse ad excusandum se a periculo. nam helias mittebat eum ad achab et ex hoc poterat ei mors euenire: iō refert bona sua vt se liberet a morte: et sic cuiq̄q̄ est licitū. **Ad** primā rōnē in oīz oīz q̄ xps nō vetuit simpliciter opa nra bona fieri in publico. s. vetuit fieri in publico ad laudem hominū cum dicit Mat. 6. attēdite ne iustitiaz vestras faciatis corā hoīb⁹ vt videamini ab eis. quasi dicat nō est illud citum bona nostra fieri corā hominibus: sed fieri corā eis ad hoc q̄ videamur. s. esse boni: ita q̄ refert bona vt videat bonus illicite agit: sed si ex alijs causis refert licitum est. **Ad** secundum dōm q̄ illicite est referre bona que facimus si ad gloriā seculi referamus sed alio non: et sic fecit abdias. **Ad** tertium dicēdū q̄ magis illicite est referre bona nra homini q̄ deo eo q̄ facilius pōt sequi inanē gloria referendo homini q̄ deo: et tamē interdum est peccatum referre deo et interdū homini et interdū vtriq̄ licite referim⁹. de illo phariseo quez dñs increpat. Aliquis dicit q̄ ideo increpatur q̄ retulit bona sua deo ex elatione et nō cum gratiarum actione. **Sed** hoc nō stat q̄ Luc. 18. dicitur q̄ ille pharise⁹ dixit deus gratias tibi ago q̄ nō sum sicut ceteri hominū. Sed dicendū q̄ reprehēditur ille phariseus p̄pter duo. Primo q̄ non solum in oratione sua se laudauit se etiam alios homines cōtempnit. cōtinere autē vel iudicare alios ad roma. 14. s. tu qs es qui iudicas alienum seruū tuo dño stat aut cadit. Secūdo peccauit in p̄sumptione: q̄ coram deo reputauit se iustum: sed istud magne dementie est. ista duo patent Luc. 18. cum dicitur dixit autē ad quosdam qui in se confitebantur tanquam iusti et aspernabantur ceteros. confidere autē et aspernari erant duo peccata. patet etiam ex oratione pharisei cum dixit gr̄as ago tibi dñe: q̄ non sum sicut ceteri hominū raptos in iusti ad alteri velut etiā hic publicanus: si tñ iste phariseus retulisset bona sua deo solū

Quid si
dicat bo
na q̄ egit
p̄pter bonū
aliorū.In mor
te potius
qs enar
rare debz
bona que
egit.
Primo.
SecūdoAbdias
an pecca
uit enar
rādo bo
na sua
helie.
Ad p̄mā
rōnem.
in p̄nci.Ad secū
dam.Ad ter
tiam.Pharise
us in euā
gelio rep
b̄t p̄pter
duo.
Primo
Secūdo

Qō.

I 4.

Abdias

qre excu

saui se

cū helia

de eūdo

adachab

Rñsio.

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

deo solū dando gratiam qz mouerat eum ad faciendum illa bona non peccaret: z sic sepissime dauid in psalmis refert bona sua ytpote media nocte surgebam ad confitendum tibi: z iterum. septies in die laudem dixi tibi psal. I 18. sed dauid dicebat ista ad gratiaz actiones vt pz ex ipfis psalmis. Queretur yltorius quare abdias reulit ista bona que fecerat helie: ga ipse poterat p se nihil referendo euadere. f. qz nollet ire ad achab quāquā iuberet ei helias: z tunc nō esset ei aliqd periculū. Rñdēdū qz abdias tēuit belia. f. qz si nollet ire ad achab ex mādato helie infligeret ei aliqz maledictionē orādo malum sup ipm: z ga erat ppheta dñi cuius verba cōplebant timebat qz eueniret ei malū qd pñciaret helias. iō nō audebat abdias clare repugnare dicto helie. si autē iret ad achab obediens helie timebat mortē: ga forte raperet helias a dño interim z qñ quere ref nō inueniret: z putans achab qz mētus fuerat abdias occideret eum: z sic erat abdias i perplexitate. nō habuit ergo quid secure egeret abdias nisi qz oraret heliam vt nō mitteret eū ad achab: z sic nō imprecaret maledictionē sup eū tāqz sup inobedientē: hoc autē psuasit abdias dupliciter. f. demonstrādo se innoctē z bene operatē. De pmo pz ga dixit qz timebat dñm ab infantia sua: z tñ timere deū facit recedere a malo. De scō pz ga dixit se pauisse prophetas z seruasse illos a morte: z istud erat opus excellēs. iō helias videns abdie intētionem z qz formidabat ire ad achab desistit ei iubere qz iret illuc. Et dixit helias viuit dñs exercitū. i. iuro p vitam dei qui est dñs exercitūz i. angelozū qz vocant milites z exercitus eius Job. 2 5. f. nunqd est numerus militū eius. Ante cuius vultū sto. iste modus loquēdi erat helie qz dicebat se esse corā deo eo qz nō poterat esse alicubi vbi deus nō esset: sic enim iurauit pceden. c. Quia hodie apparebo ei. i. i. tu times apparere corā achab indicādo ad nētū meū: z tñ ego nō timeo sed iuro qz hodie apparebo corāz illo. Abist ergo abdias in occursum achab z indicauit ei. scilz postqz iurauit hoc helias abiit abdias in occursum achab ad denunciādū ei aduētū helie z nūciauit ei. Venitqz achab in occursum helie. istud fecit achab ad honorādū belia: qz p verbū eius ventura erat pluuia: z sic rex iuit in occursum ei.

Abdias quare nūc ausus est ire ad nūciandū achab aduētū helie cū prius non aueret.

Questio. I 5.

Queretur quō abdias nūc ausus est ire ad nūciandū aduētū helie ipse achab cū prius semp recuisset excusans se valde de hoc. Aliqz dicet qz prius timebat abdias qz dum ipse iret ad nūciandū achab aduentum helie recederet helias: z tñ videret ipse mētus z occideret. nūc autē ibat helias cū abdia: z iō nō timebat illuc ire. Sed istud nō stat ga abdias iuit ad nūciandū achab: z tunc ipse venit in occursum helie vt pz in lra. Sed dñm qz abdias prius timebat ire ad denunciādū ex cā supra assignata. nūc autē qz iurauit helias qz hodie appareret corā achab credidit abdias qz nullo mō falleret ipse: z sic cōfidēter iuit ad achab arbitrans qz interim nō recederet helias. Sed obijciē qz istud iuramētū helie vel pmissio nō certificabat ipm abdia: qz iuramētū z pmissio semp intelliguntur iuxta possibilitatem eius qz iurat vel pmittit z subintelligit semp si deus noluerit: z si deus perturbet euentū rei nō ex hoc est peritūrus qz iurauit. sic enī Apls pmissit se iturū in hispaniā ad roñ. I 5. z tamē postea nō venit in illaz: qz cum veniret occisus est rome: vel spū sanctus dictauit ei aliud faciēdū. z sic quāquā iurasset helias se appariturū hodie corā achab nō obligabat nisi facere qz in se erat z deus poterat eum raperē in turbine ad locū quē nesciret abdias sicut ipse supra dixerat: z sic falleret. Rñdēdū qz abdias putauit se esse securū qz nō recederet helias z et qz nō ferret eū deus inde. istam securitatem accepit ex verbis helie: qz ipse dixit viuit dñs qz hodie apparebo coram achab: iō credidit qz helias certificatus erat a deo qz nō raperet eū: sed qz appareret illa die corā achab. Itē pz hoc magis qz postqz dixit abdias qz spūs dñi forte raperet belia z duceret eū ad aliqz locū dicit ei helias: viuit dñs qz hodie apparebo corā achab. z sic p hoc non solum certificabat abdia qz ipse nō recederet: s. et qz deus non ferret eū inde. nam abdias nō dubitabat an veller inde helias recedere: sed an inde raperet ad aliū bonū. ergo verba helie referenda erant ad dubitationē abdie certificādā: z sic secure iuit abdias ad achab z forte helias retelauit abdie qz deus iusserat ei vt veniret ad onidēdū se achab. Et cū vidisset eū. f. achab vidit belia. Ait tunc es ille qz cōturbas israel. cepit enim achab loqui dure ad belia putans qz iā haberet eū in potestate sua: z dixit hoc ppter irā magnā quā cōceperat cōtra ipm cū tpe pterito non pluisset

z ipse se abscondisset vt nō veniret pluuia. dixit autē achab qz belias turbabat israel. i. ponebat eū in hac turbatione qz nō pluere: z tñ hoc fallum erat qz nō cessauerant pluuie pp belia: sed pp pctā populi. achab tñ dicebat istud qz belias pñciat pluuia nō veturā z nō venit toto tpe quo ipse dixit: z sic videbat ipse cā eē vt nō veniret pluuia. Et ille ait nō ego turbauī israel sed tu z domus patris tui. belias nō formidabat rñdere regi dura. f. nō ego turbauī israel sed tu z domus pzis tui. f. nō fui ego cā vt nō pluere sed tu z domus pzis tui fuisti cā: ga ista siccitas venit a deo pp pctā vestra. f. pp idolatriam magnā quā tu z domus patris tui induxistis. nā achab peccauit in idolis plusquam oēs reges qz fuerāt ante eū vt pz. s. I 6. z pp ista pctā idixit de pluuia. dicit et ppter pctā domus pzis tui. i. cognatorū tuozū qz erant de domo patris ei. f. de domo amri. nā amri pz achab fuit idolatra nimis. s. I 6. z oēs cognati achab incitabāt eū ad idolatriā. Qui dereliquisti dñm z secuti estis baalim. f. dereliquisti legē dei nō colēdo eū: sed diuertēdo ad idola z pñpue ad baalim: z pp hoc abstulit pluuia. nā sic pñciatū erat Deus. I 1. f. caute ne forte decipiat cor vestrū z recedatis a dño seruientibz dijs alienis: iratusqz dñs claudat celū z pluuie nō descedant nec terra det germē suū: z peatis velociter de terra optima. dicit hic baalim qd est pluralis numeri apud hebreos: z tñ accipit p vnico idolo qd alio noie vocat baal. pñ scriptura nō facit oīā qz aliqñ vocet baal vel baalim: z sic ponit multoties vt. s. I. lib. c. 7. f. auferre de medio vestri deos alienos baalim z ashtaroth. Uerūtāmē. hic ponit ignis sup holocaustū descensio in sacrificio helie: z dicit. Uerūtāmē nūc mitte z congrega ad me vniuersum israel. i. tu dereliquisti dñm z nō mereris hēre pluuia: z tñ cōgrega vniuersum israel z hēbis pluuia. z dicit vniuersum israel. f. magnā partē israel: qz oēs nō poterāt cōgregari vel dicunt oēs. i. excellētores: qz maiores de regno vidēt esse totū regnū eo qz qd ab eis statuit ab alijs obieruat. In mōte carmeli. in isto mōte factū est sacrificiū vt pz I. z nō est iste mons carmeli in quo erat nabal carmelita d quo habet. s. I. lib. c. 2 5. nā ille carmelus erat in forte iude apud vrbē iezrael z chermel vt declaratū fuit ibi: z tñ iste vrbes sunt in forte iude Josue. I 5. nūc autē nō erat iste carmelus in terra iude: sed in regno israel in quo vñabat achab z erat in forte isachar vt qdam volunt. z alij volunt qz sit in forte zabulon. alij vero in forte aser: z istud est verū Josue. I 9. z vocat iste carmelus maris: qz erat circa mare: z vocat sic ad oīāz alteri carmeli qz est in forte iude. nam ille nō ē iuxta mare. Et pphetas baal quadringētos quinquaginta: pphetasqz lucorū quadringētos. i. cōgrega istos pphetas in mōte carmeli. vocant pphete baal alij viri idolatre qz vt haberēt fauorē iezabel fecerunt se pphetas baal: z alij erāt pphete lucorū z istos fecit vocari helias qz cū eis voluit experiri an de israel esset verus deus vel baal esset verus deus: z volebat occidere oēs sicut postea fecit. Qui comedebant de mēsa iezabel. f. tāū fauorē habebāt isti apud iezabel qz comedebāt de mēsa ei. Nō est autē intelligēdū qz oēs comederēt de mēsa ei. i. de cibis mēse ei qz parabant p iezabel: sed dicebāt comedere de mēsa ei: qz de redditibus assignatis mēse iezabel pvidebat istis viris in necessitatibus suis. f. in cibo z potu z vestibz. Misit achab ad oēs filios israel z congregauit pphetas in mōte carmeli. f. misit achab nūcios p totū israel vt oēs veniret ad mōtē carmeli: congregauit et diligēter oēs pphetas tā baal qz lucorū. Queretur quō achab voluit ad vocē helie mittere in vniuersum israel cū hēret eū exosum. Rñdēdū qz belias dixerat qz nō veniret aq quousqz ipse loqrēt. s. pcedē. z hoc sciebat eē verū achab p experitiā: nūc autē belias dixerat qz vocaret achab totū israel z veniret aqua iō vocauit oēs: ga ē si aliud grauius ei dixisset spōte fecisset illud: z dato qz nō dixisset belias ad achab qz vettura eēt aq vocato israel: vocaret ipse israel ad iussū helie: qz achab volebat psuadere helie vt oraret dñm p pluuia: cū als crederet se non posse hēre illā: z ob hoc si nō faceret qd dicebat belias exasperaret z nollet orare p pluuia: iō cōfentiebāt ei in oibz achab.

Queretur yltorius ad quid voluit belias vt congregaretur populus z prophete ad dandum aquā. nam deus dixerat qz volebat dare aquam ideo qz belias appareret coram achab: z sic non videbatur aliud necessarium nisi qz belias oraret dñm p pluuia z deus daret illam. Rēspōdendū qz omnia ista fecit belias de mandato dei. nam sicut ipse de mandato dei venit ad se ostendendum achab supra in littera: ita credendum est qz omnia que hic fecit de mandato dñi egit qz nō exprimitur: quia non aueret belias sola voluntate sua rem tam gra-

†

†

†

†

†

† Mōs carmeli duplex.

†

†

†

Qō. I 6

† Achab ad vocē helie misit in vniuersum israel.

Qō.

I 7.

†

† Adgd voluit belias qz congregarentur.

† Cōgregari fecit belias oēm pplm israel z pphetas iussu dñi qz voluit pp multa.

Primo.

ne aggredi. Dñm aut q̄ deus voluit fieri istam congregationē ppter multa. Primo q̄ ipse abstulerat pluuias iratus ē israelitas ppter idolatriam magnā: nunc aut volebat dare pluuias: ideo prius habere volebat quādam satisfactionem de peccato vt placaret. istud aut fuit q̄ occiderent pphete baal z p̄ficiēbat hoc ad duo. pmo ad executionē iustitie. nā isti incitabāt reginam iezebel in cultu baal vidētes q̄ placeret ei: z hoc vt haberent magnū fauorem eius: ipsi ēt magnificabāt baal dupliciter. s. in multitudine cerimoniarū q̄tum ad sacrificia z in diuinitate rñorum. nā respōdebant ad aliqua occulta ex noīe baal sicut rñebant pphete dñi: z ex hoc faciebant ipsum baal vere deū. incitabat etiā populū ad colēdū eum sicut pphete dei incitabant ad colēdū deum verū. populus aut israel l3 peccasset: tñ nō erat peccatū suū graue in cōparatione peti pphetarū: q̄ inuicti trahēbant ad flectendū genua coram baal z ad osculandū manū eius vt declaratū est. s. 16. z dicef sequēti. c. voluit ergo deus capere vindictā de istis tanq̄ isti soli essent hostes eius. Scōm fuit ppter vtilitatē futurā. s. ga postq̄ occisi essent oēs pphete z sacerdotes baal nō essent aliq̄ incitarent populum ad idolatriā z haberet populus maiorē opportunitatē colēdi deū. Alia cā fuit ppter populū. nā deus volebat nūc dare aquā: z q̄ si ista aqua venisset nō pmissa aliqua cerimonia vel miraculo nō putasset populus esse aliqd spālius q̄ in alijs tēporib⁹ cū pluuiā descendebat: iō voluit q̄ totus populus adesset z videret miraculū de igne descēdēte in sacrificio helie z aquā potestā venientē ad p̄ces eius: z sic videret manifeste ista dīa a deo fieri. Alia cā fuit vt populus cōuerteret ad dñm. nā si non fuisset vocatus populus mansisset in idolatria sua etiam si venisset aqua: imo sic māsisset tenacius videns q̄ l3 essent idolatre non prohibebat celum pluuiare sup eos. nunc aut cū fuerunt vocati manifeste viderunt falsitatē pphetarū baal: z q̄ baal non erat deus z viderunt veritatē diuini cultus z q̄ deus quē colebat helias erat verus deus: ga exaudiebat p̄ ignē: z in hoc fuerunt inclinati ad detestandū baal intātū q̄ ipsi tenuerūt oēs sacerdotes baal ad hoc q̄ occiderent ad mādātum helie vt p3 in līttera. postea ēt viderunt pluuiā consecutā ad p̄ces helie: iō inclinati fuerunt nimis ad dñm: si aut nō fuisset facta ista cōgregatio z venisset pluuiā pphete baal p̄suasissent pplō q̄ baal mittebat illam pluuiā. Alia cā fuit ad oīdēdum p̄cū populī. s. q̄ de⁹ clauserat celū ppter idolatriā: nunc vero q̄ cōuertebant ad ipm z occidebant sacerdotes baal placatus est z dedit pluuiam: z sic sciret populus q̄ peccatū suū erat cā omnium penarū suarū: z sic recederent ab idolatria timentes penam.

Secdo.

Tertio.

Quinto.

Qui erant pphete baal z qui pphete lucorum: z quomodo differebant.

Questio. 18.

Rñio.

Queretur vterius q̄ erant isti pphete baal z pphete lucorū q̄ simul erant octingenti quinquaginta. Rñdēdū q̄ nō vocant pphete p̄prie: q̄ ppheta est q̄ cognoscit aliquas veritates supnaturaliter reuelatas: z ad hoc o3 esse diuinā inspirationē. isti aut nō inspirabant a deo cum non essent pphete eius sed pphete demonū. vocant tñ pphete dupliciter. Uno mō pphete a reuelatione absconditorū. Alio mō a prophetādo. i. laudādo vel canēdo sicut filij asaph z eman z iditū dicebantur pphetare in citbaris z lyris. 1. paralip. 2. s. i. cātare. vterq̄ modus istorū cōueniebat pphetis baal. nā qdā ipsorū dicebant pphete a reuelatione absconditorū: eo q̄ ipi p artē demonū cognoscebāt aliqua occulta z reuelabāt ea populo z sic videbant vere pphetare. multi enim demones apud gētiles hoc habuerūt: sicut apollo in insula delphos q̄ rñdebat ad oīa quesita: z cōsuebant ad eum de oībus p̄tib⁹ orbis z habebant rñsa sua tāquā certissima. sic igit baal rñderet cultoribus suis: z ga isti erāt dedicati ad ingredēdū a baal rñsa dicebantur pphete eius. Etia dñm q̄ dato q̄ baal nihil rñderet q̄qd ipi p artē nigromanticā z alias supstitutiones poterant inuenire rñdebant ingrentib⁹ z dicebant illa sibi rñderi a baal. Alij vocabant pphete baal scōm mō a canēdo vel laudando: z isto mō oēs sacerdotes baal vocabant pphete eius: ga manebant semp in laudib⁹ suis: sic p3. j. in lra. s. postq̄ aut trāsiit meridies z illis pphetatibus venerat tēpus quo sacrificium offerri solet: z ponit ibi pphetare. i. laudare: q̄ oēs laudabāt baal z innocabant eum. nā dicef. j. q̄ innocabant nomē baal de mane vsq̄ ad meridiē dicentes baal exaudi nos. istud ēt p3 q̄ isti pphete baal obtulerunt sacrificium: si tñ nō accipiant pphete p̄o sacerdotibus nō obtulissent ipi sacrificiū sed sacerdotes: q̄ istud officiū nō est ppharum sed sacerdotū. ergo isti erant sacerdotes. Itē si isti nō essent sacerdotes sed solum pphete manifestū

est q̄ p̄ter istos haberet baal sacerdotes: z illos ēt faceret vocari helias vt occiderentur ga illi fallebāt populū sicut pphete baal honorādo ipsum magnis cerimonijs. Item si non acciperentur hic pphete p̄o sacerdotibus z pphetis: nō esset verisimile q̄ tantus numerus esset pphetarū. s. octingenti quinquaginta. Ideo dñm est q̄ isti erant oēs sacerdotes z pphete simul q̄ erāt in regno achab: z hos oēs vocauit achab ad exhortationē helie. Queretur vterius quō vocantur qdam istorum pphete baal z alij pphete lucorum. Rñdēdū q̄ pphete baal sicut supra dictū est erant sacerdotes z pphete: z tñ videtur q̄ erant duplices. pphete baal qdam erant in vrbē samaria in tēplo magno q̄ ibi fecerat achab. s. 16. z ibi erat maior pars istorum quadringētorū z quinquaginta. Alij aut erant dispersi per alias vrbes israel z ibi colebant baal facientes ei sacrificia. pphete aut lucorū vocant sacerdotes z pphete aliorum deorum quos israelite colebat: q̄ nō solum colebant baal sed etiā multos alios deos quos ipsa iezebel introduxerat. j. z i. s. concitauit eum iezebel vxor sua intantum vt sequeretur idola que fecerunt amorrei. inter oēs tamē istos deos baal habebatur tāq̄ excellentior: z ideo ipse solus habebat quadringētos z quinquaginta pphetas: z pphete lucorum. i. omnium aliorū deorum erāt simul quadringenti solum. q̄ aut pphete lucorum nō essent pphete baal sed aliorum deorum p3: q̄ tunc omnes eēt pphete eiusdē dei: z tñ helias dicit ad eos innuocate noīa deorū vestrorum. vocant aut pphete lucorū. i. sacerdotes excelsozum: q̄ alij oīj p̄ter baal nō habebant tēpla in vrbibus: sed in montibus cōstituebant eis altaria z erant illa inter arbores condensas propter vmbriā magnā ad vacandū libidini post sacrificia vt declaratum est. s. 15. q̄libet aut talis cōgregatio arborū vocabatur lucus q̄ luce carens ppter vmbriā magnā. Aliter dici pōt q̄ oēs pphete baal erāt in samaria in tēplo q̄ ibi fecerat achab: z oēs alij pphete z sacerdotes q̄ erant dispersi p totum israel vocabant pphete lucorū ex cā assignata: z aliqui illorū colebant baal z alij alios deos. Accedens aut helias ad oēm populū. s. postq̄ cōuenit totus populus in carmelo helias astitit eis ad loquēdum vt audiret a toto populo. Usq̄quo claudicatis in duas partes. q. d. nō est bonū nunc declinare in vnam ptem z nūc in aliā: sed q̄ tencatis firmiter vnā illarū. istud dicebat helias q̄ israelite nō oīno colebant dñm recedendo a baal: nec ēt oīno colebant baal recedētes a dño: sed aliqui offerebant sacrificium deo vero: z alij baal sicut dicef de samaritanis sequē. lib. ca. 1. z s. fuerunt gentes iste timētes qdam dñm: sed nibilominus z idolis suis seruientes. in hebreo dicit. Usq̄quo trāstis sup duas cogitationes. s. aliqui cogitatis q̄ est bonū colere baal: z alij q̄ est bonum colere deum. sed istud non conuenit q̄ debetis firmari in aliqua snia. Si dñs est de⁹ sequimini illum: si aut baal sequimini illum. s. opz vos determinari ad colendū deū ga vere deus est z nō pōt esse q̄ dñs sit deus z baal sit deus: sed necesse est alterum eorum solū esse deum: iō sequimini baal si deus est: vel sequimini dñm si deus est. vocat hic dñs ipse deus israel: q̄ conuenerant israelite vocare eū semp dñm ppter reuerentiā z vniuersalitatē ptātis: z sic nō posuit ei helias nomē p̄prium sicut posuit ipi baal: sed vocauit eum dñm: q̄ sic magis eum honorabat vocando eum dñm sine determinatione. i. dñm omnium rerum. Et non respondit ei populus verbum. s. quāquā optime proponeret helias populus non respondit tanquā non acceptans propositionem. Queretur quare populus non respondit helie. Rñdēdū q̄ hoc fecit propter multa. Primo q̄ nō apparebat eis ppositio helie bona: q̄ helias p̄supponebat q̄ vel solum dñs erat deus vel baal solū erat deus z nō poterant ambo simul ēē veri oīj. populus tamen forte credebat posse esse plures deos veros: imo ista erat opinio omnium idolatrarū: q̄ alio non colerent diuersa idola nisi putaret vere esse multos deos. Helias tamē loquebatur verissime: quia impossibile erat ēē multos deos sed ipse vocabat dñm esse deum: z populus vocabat baal deum. ideo necesse erat aliquem mētiri z volebat q̄ recurreretur ad illuz q̄ erat vere deus. Secundū fuit q̄ dato q̄ appareret ista ppositio rationalis tamen erat vniuersalis z nesciebat populus quomodo deberet cōstare an dñs esset deus vel baal: ideo putauit superfluum respondere: z postea quando helias proposuit modum in particulari consensit populus propositioni eius. Tertium fuit q̄ populus erat nimis assuetus ad idolatriam: z non omitteret illam sine ratione nimis vrgente: z quia quando helias locutus est vniuersaliter ista ratio non vrgebat cum nō ēēt determinata ad particulare: z ob hoc habebat modicam apparentiam

Qd.

19.

A

Prophe

te baal z

lucorum

quō oīj

ferebant

†

†

†

†

†

Qd.

20.

A

Pplis q̄

renō rñ

dit helie

1. ca.

Secūdo

Tertio

parta. rentiam ideo non assensit. Quartū fuit qz propositio helie erat ad inueniendum aliquem modū per quem cognosceretur an oīs esset deus vel baal esset deus: qz aliqz modus experiēdi eēt quē ppls nō acceptaret: noluit rīdere quousqz helias ppo- neret modū pīculari z cū pposuit placuit modus ppo z tunc responderunt. (Et ait rursus helias ad populū.) videns q nō respōdebāt pīme ppositioni z cognoscēs cur nō responderēt pposuit alium modū. (Ego remansi ppheta oīi solus). i. oēs alij occisi fuerūt a iezabel sicut dicitur. s. in littera.

¶ An helias esset tunc solus ppheta in hierusalē. Qō. 21.

Queretur qz saltē māserunt centū pphete quos eruit abdias de manu iezabel supra in littera. Itē multi alij manebāt qz sequē. c. dixit deus reliqui mihi septē milia virozū quozum genua nō sunt incuruata baal. C. Rīdēdū fm Nicolai q nō māserat aliquis de pphetis oīi nisi ipse: qz ceteri declinauerant ad idolatriā. C. Sed istud nō est satis rōnabile. nam hī illi israhelīte q nō erant pphete concedant declinasse ad idolatriā: tñ nō est verisimile q illi q erant vere pphete oīi cōuerterent ad idola. Itē p3 qz occidebant multi pphete oīi a iezabel: z tñ si voluissent cōuertere ad idola nō occisi fuissent. Etia p3 mari me de illis cētū pphetis quos liberauit a morte abdias. nā illi nō fuerunt cōuerfi ad idola: qz tunc nō oportebat q abconderet eos abdias: sed ipsi pīntaret se iezabel z honoraret eos magnis honoribus si vellent eē pphete baal. C. Dōm igit q alij pphete oīi erant: z tñ helias dixit q ipse relictus erat solus. i. qz oēs alij occisi fuerant a iezabel: et intelligebat helias de pphetis oīi in terra achab regis. nā in terra regis iuda nō dubitabat qn essent multi pphete eo q ibi colebat deus: se tñ solus dixit q illi nō poterāt venire vt adiungerent ei ad fouēdū partē oīi. sicut octingēti z quinquaginta pphete fouebant pīe baal. C. Ad pīā rōnē de centū pphetis quos liberauit abdias. Dīcēdū q isti nō fuerunt conuerfi ad idolatriā cū ipsi valde fugis sent eam: sed et nō fuerunt occisi a iezabel: qz abdias liberauit eos: sed fugerunt in terrā iuda eo q nō poterant secure manere in terra achab ppter iezabel. C. Ad scōm dīci pōt q de illis septē milibus quozū nō erant incuruata genua corā baal nullus erat ppheta sed oēs erant viri simplices. Aliter dōm z melius q siue esset aliquis ppheta inter istos siue nō nihil offert: quia helias nō putabat istos viros māfisse in terra: qz et postqz fuit facta disceptatio inter eū z sacerdotes baal z fugit ipse a facie iezabel conquestus est deo q relictus fuerat solus: z de? respōdit q reliquerat sibi septē milia virozū. (Prophete autē baal qdringenti quinquaginta: ppheteqz lucorum quadringenti viri sunt.) oēs isti octingenti quinquaginta: pphete cōgregati fuerant z erant nunc corā helia. C. Queretur qre dixit helias q ipse erat solus de pphetis oīi z erat octingenti quinquaginta viri de pphetis idolozū. C. Rīdēdū q fecit hoc ppter duo. 1. pīmo qz voluit ostēdere rōnabiles esse ppositionē quā nūc exponebat populo. i. qz pphete baal inuocarent baal: z ipse inuocaret deum: z ille qui exaudiret esset deus. pphete autē baal cū essent plurimi poterāt facilliter inuocare baal ad hoc q exaudiret eos si deus erat: z facillius qdem qz helias possit inuocare oīi cū ipse solus esset: z sic helias dabat maiorē fauorē baal qz deo vero: vt si ipso inuocante oīs exaudiret z inuocantibus oībus octingentis quinquaginta pphetis nō exaudiret baal appareret manifeste q deus helie erat verus deus: z sic magis cōuincerent cultores baal nō hītes excusationem. Scōm fuit ad vādū eis honorē vt ipsi pīus sacrificarent qz plures erant. sic. n. dixit. j. qz pphete baal facerent pīi sacrificium qz plures erāt. (Dent nobis duo boues). i. ipsi accipiant vñū z ego aliū. (Et illi eligant bouē vñū). i. nobis ego eligere bouem sed ipsi eligāt. Dixit autē helias dentur nobis boues: z nō dixit accipia ego boues vt nō suspicarent alij q ipse aliqua arte supsticiosa eligēbat tales boues quozū carnes possent cōburi z esset in hoc aliqua fallacia demonū: sed dixit dentur ad tollēdam suspiciōnē. dixit et q sacerdotes baal eligerent ad tollēdā suspiciōnē z ad magis conuincēdum: qz si ipse elegisset poterat credi q accepisset bouē qui sacrificio demonū igne nō supposito possit cremari z reliquisset bouē q non possit cremari: voluit autē in oībus helias dare meliorē partē pphetis baal vt nō haberent excusationē. (Et in frustra cedentes ponat sup ligna). i. diuidant eum in partes. istud erat fm ritū sacrificiorum. nam et in sacrificijs dei sic fiebat vt ponerent ligna in altari: z frustra aialis ponerent sup ligna Leui. 1. (Ignē autē nō supponant.) istud erat ad pbatōnem deitatis. i. an baal esset deus dādo ignē. (Et ego

faciā bouē alterū). i. occidam bouē z decoziabo: z istud vocat facere. i. disponere. sic enim loquunt interdū poete vt Virgili⁹ in bucolicis. i. cum facio vitulā pro frugibus ipse venio. i. vñ coquo vitulā vade pro pane. (Et iponā sup ligna). i. diuisus bo uem in frustra. (Ignēqz nō supponā). istud erat vt et helias in uocaret deum suum ad experiēdū an ipse posset dare ignem. (Inuocare noīa deorum vestrozū). loquebat ad pphetas baal z lucorū qui habebant varios deos: z in hoc dedit eis magnū fauorē. i. qz ipsi inuocarent quocūqz deos vellent: z helias inuocaret solum vñū. nā poterat esse q non esset deus verus baal z esset verus deus aliquis de alijs quos colebat pphete lucorū: z sic dādo eis locū inuocandi quocūqz deos vellent cōcedebat eis multū: sed oīa erant ad conuincēdū efficacius. (Et ego inuocabo nomē oīi dei mei). i. ego solū inuocabo vñū deū: z sic si deus helie daret ignē z nō vñ pphetarū octingētorū quinquaginta: appareret q solus iste deus erat potētor oībus alijs oīs simul. (Et deus q exaudierit per ignem ipse sit deus). i. deus qui exaudierit inuocātes se dādo ignē pro sacrificio suo ipse sit deus. i. ipse habeat ab oībus incōcisse pro deo z nō sit varietas in duas partes claudicādo. (Respōdēs oīs populus ait optima ppositio.) placuit populo ista ppositio: qz viderunt q sic facilliter z in pōptu poterat cognosci quis eēt verus de⁹.

¶ An iste modus inueniēdi veram deitatem p dationē ignis in sacrificio eēt conueniens. Questio. 23.

Queretur an iste modus inueniēdi veram deitatem eēt cōueniens. C. Rīdet Nicolaus q erat cōueniens eo q sic apparuerat acceptatio sacrificij abel. i. qz de⁹ inflāmauit sacrificiū suum de quo dictū est gen. 4. etiā qn aarō cepit ministrare pīma die post cōsecrationē suā deus misit ignē de celo Leui. 9. C. Sed dōm q nō erat ista cā motina ad expiēdū veram deitatem: qz si populus cōcederet q deus misisset ignem sup sacrificia aaron: z ppter hoc vellent nūc experiri in igne nō oportebat fieri disceptationem: qz iam populus concederet q deus ille q dederat legē Moysi poterat exaudire per ignē: z tñ populus voluit videre qz esset verus deus. ergo dubitant an posset deus q dedit legē Moysi dare ignē i sacrificio qz als nō concederet populus talē disceptationē: qz de notissimis nullus disceptat reuocando in dubiū. C. Et sic dōm q israhelīte p hoc q conuertebant ad idola negabant oīa que erāt in lege Moysi vel saltem dubitabāt de illis. Sed helias pposuit istū modum qz putauit q placeret populo z populus acceptauit illū: qz vñus est sibi conueniens z facillis. C. Sed videt q iste modus nō esset cōueniens: qz demones poterant inflāmare sacrificiū qd fiebat baal. nā demones hnt ptātē sup materiā corporales z poterāt ipsi ducere aliqz partē ignis de sphe ra ignis ad cremandum sacrificiū: vel ducerēt ex alia parte terre ignē flāmantē in lignis multis z facerent ligna nō apparere sed flāmā solā: z putaret venire ille ignis de celo: vel poterant demones facere q ipsa ligna sacrificij succenderent applicando ibi aliqua per que nō appposito igne succenderent ligna: qz etiā hoc nālīter fit z populus nō videret quō succendebant ligna: z putaret esse ignem a deo vero. C. Dōm verum esse q demones poterant facilliter incēdere sacrificium illud: qz alia valde maiora faciunt: z hoc bene nouerat helias: sed sciebat q de⁹ cōprimeret hic ptātem demonū: ita qz nihil facerent de eo qd als facere poterant vt cōuinceret error colentium baal: z sic secure inuit helias istud pactum tanqz sciens q nullo modo pmitteretur demones inflāmare sacrificium baal. C. Queretur quō pphete baal z lucorum voluerūt venire in hanc cōpositionem cū incūberet eis malū. i. qz non possent inuocādo baal exaudiri ad hoc q inflāmare sacrificium suū. C. Rīdēdum q pphete baal z lucorum nō sponte venerūt in hanc cōpositionē: tñ non potuerūt effugere eā: qz populus cōpulit eos ad acceptādā illā cū placuisset ista propositio populo q dixit. optima ppositio helie. Scōm fuit qz forte pphete baal confidebant se posse obtinere ignem a deo suo: z hoc qz forte als experti fuerant q sacrificium suū fuerat inflāmatum z nunc sic cōfidebāt. nā demones possunt facere q descendat ignis de celo z sic fiet tempore antixpi: sic patet Apoc. 13. i. fecit signa magna vt etiā ignem faceret de celo descendere in terram in conspectu hominū. etiā 2. ad thessa. c. 2. dicitur q aduentus antichristi erit fm operationem sathane in omni virtute z signis z prodigijs mendacibus. C. Tertiū fuit quia in isto pacto helie cū pphetis baal solum fuit interpositum qz ille qui exaudiret per ignem esset deus. i. haberetur in deum ab oībus: z non fuit statutum qz qui succumberet occideretur vel pateretur aliquid mali: ideo non

Rū. Nicolai. Lōfuta. pīmo

Scō. Tertio.

Alia rī.

Ad pīā rōnem.

Ad secū dan.

Qō.

22.

Al

Helias dixit se eē solū p phaz oīi z pphas baal.

Scō.

Pīmo.

Scō.

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

Al

Rū. Nico.

Lōfu.

Alia rīso.

Obiectio.

Solutio.

Qō. 24

Al

Qua rōne

pphe baal

psenserūt p

pōni helie

pīmo.

Scō.

Tertio

Quarto.

formidauerunt subire examē. **¶** Quartū erat qd dato qd interponeretur mors in contrāctu isto succubēt: melius erat sacerdotibus baal et prophetis qd se exponerent subeundo conditionē qd qd fugerent eam. nam si refugerent eaz populus cognosceret duo mala contra ipsos. p̄mū erat qd ipsi fouebāt iniquā cāz cūz nō auderent subire iustissimā cōditionē. **¶** Delic: et per hoc effct q̄stio determinata. s. qd baal nō erat deus. Scdm erat et grām cōtra ipsos. s. qd toto tpe p̄cedenti ipsi sciebant baal non eē deū: et tñ seducebant populū inclinātes illum ad cultū eius: et p hoc iustius merebantur moriē qd pro eo qd coluerant eum qui non erat deus. nā valde remissibilis est qd aliquis colat illū q non est deus putans eē deum: qd qd sciens non eē deum colat illū: et insup alios ad colēdū inducat. ideo dato qd succuberent pphete baal facilius populus parceret eis: sciens qd decepti fuerant putantes baal esse deū qd si ipsi refugerēt cōditionē delic: qd p hoc ostaret eos fuisse seductores ppli: et tūc pplis nō parceret eis.

Q. 25

Quid iudi-
catū fuisse
si ytriqz ba-
beret ignē.

¶ Queret qd si ytriqz haberent ignē a deo. s. belias a deo vero et pphete a baal an deberet indicari de aliquo illoz qd erat verus deus vel de vtroqz vel de nullo. **¶** Rñdēdū qd tā belias q pphete qd populus acceptans ppositione putauit qd nō poterat accidere qd ytriqz ipetrarent ignē a deo suo: iō credebant qd ille qui daret ignē esset deus verus. De helia p̄z qd ipse faciebat ista a deo motus: iō sciebat qd sacerdotes et pphete baal nō poterant habere ignē in sacrificio suo: qd deus impediturus erat demones ne operarent id qd alis facere poterant. De populo p̄z qd credebant populus qd nō poterat aliquis dare ignē in sacrificio inuocatus a cultoribus suis nisi eē deus verus: et si vnus esset deus verus non erat alius deus verus: iō qd daret ignem inuocātibus manifeste eē deus: et sic non putabāt qd ytriqz posset dare ignē in sacrificio. **¶** Sed dicef qd si accideret qd ytriqz haberent ignē qd istud possibile erat cū demones possent dūcere ignē aliūde vt. s. declaratū est. Dm qd ex verbis helie videbat qd ytriqz esset verus deus: qd ytriqz exaudiebat pignem. et tñ qd belias dixerat ista verba inuens qd vnus illoz erat daturus ignem solū cū ait qd qd exaudierit p ignē ipse sit deus solū fieret experientia in pmo: et si primus exaudiret p ignem non fieret experientia in scdo: qd primus haberet pro deo. vnde cū pphete baal primo fecerint sacrificium si ipsi impetrassent ignē pro illo ostaret baal esse verū deū et cōuictus esset belias: nec inquireret amplius an deus helie esset verus deus sed coleret baal. **¶** Sed dicef qd si neuter illoz deoz rñderet in igne. Dm hoc satis posset esse. s. qd deus verus nollet exaudire belia dādo ignē et demones phiberent a deo inflāmare sacrificiū baal. et tñ belias sciebat hoc esse ipso: qd deus suus disposuerat exaudire pignē: sed dato qd hoc euenisset nō pbarē de aliquo istoz qd esset verus deus sed maneret eā dōitio dei veri et baal. (Dixit ergo belias pphetis baal eligite vobis bouem vnum.) acceptauerunt pphete baal cōditionē helie ex causis supra assignatis: et tūc dixit eis belias qd de duobus bobz quos pplis dederat ad istam experientiā eligerent ipsi pphete bouem vnu: et hoc ad faciēdū conditionē eozū meliorē: et vt nō haberent qd responderēt. (Et facite primi.) i. offerre vos p̄us sacrificium qd ego. (Quia vos plures estis.) i. qd vos estis plures debet vobis deferri honor: iō iustum est qd vos p̄us offeratis. (Et inuocate nomia deoz vestrozū.) s. qd multos deos habebant h̄ inter eos p̄cipuus eē baal vt supra dictū est. (Ignēqz nō supponatis.) s. ad probationem deitatis.

Rñso.

Si aut ne-
mo hūisset
ignem.

¶ An belias recte egit dando in ista probatione maiorem honorem cultui baal qd cultui dei.

Queretur

an belias recte egerit dāns maiore honore cultui baal qd cultui dei: cū dixit qd sacerdotēs baal prius sacrificaret qd ipse. **¶** Rñdēdū qd et si daret maiore honore nūc belias cultui baal qd cultui dei recte agebat: qd nunc vertebat in dubiū qd esset istozū verus deus: et de hoc inquirebat: iō nō p̄iudicabat honor dei qd belias daret nunc ad horā maiore honorem baal qd deo vero: cū post modicū apparitū erat qd eoz verus eē deus. Aliter dici pōt qd belias nō dedit maiore honore cultui baal qd cultui dei: sed solū dedit bono idē ipsis cultoribus nō qd cultores erāt baal: sed qd multi erant: et ex hoc ceteris paribus merebant honore maiore qd belias qd solus erat. et dato qd fm veritatē belias qd bonus erat mereret maiore honore qd oēs octingēti quinquaginta pphete baal et lucorū: tñ ex vrbānitate detulit eis honore: sic dicit Ap̄s ad romā. 12. s. honore vos inuicem pueniētes. Aliter et ad hoc efficacia vdm qd belias nō dedit eis honore p̄ncipaliter quia multi

erāt: sed qd ad honore dei veri sic expediebat. nā si belias fecisset a p̄ncipio sacrificiū inuocāte eo deus dedisset ignē: et p hoc appareret deus verus. tamen istud nō eē nimis efficaciter: qd adhuc posset credi qd baal daret etiā ignē inuocātibz pphetis suis et sic eē eqlitas ytriqz. Deuit ergo ad ostēsiōē totaliter virtutis dei qd belias cōcederet pphetis baal vt ipsi a p̄ncipio facerēt: et cū ipsi post nullū tps inuocādo baal nihil p̄ficerēt belias subito ad vna vocationē faceret et descēdere ignē de celo: et sic p iuxta pōnē oppositor appareret maxime potētia di. (Qui cū tulissent bouē quē dederat eis.) s. sacerdotes baal acceperunt bouē quē dedit eis belias ad imolādū. **¶** Queret quō acceperunt bouē quē dedit eis belias cū belias dixisset eis qd eligerent bouē quē vellent. **¶** Rñdēt ad hoc ra. Sa. qd cū pphete baal vellent accipere vnu de illis bobus bos ille cōfugit ad heliā qd volens latere sub pallio ei: et hoc qd horrebat nutu dei qd de ipso fieret sacrificiū idolis: et sic assidētēs erudirentur in bruto aiali qd idola vitanda esset: et tūc belias tradidit bouē illū eis qd ad ipm cōfugisset vt p eius imolationē sacrificaret deus: sicut p imolationē alterius bouis: qd p istū fuit oīsa falsitas idolatrie et p aliū veritas latrerie. **¶** Sed ista sunt nimis ficta et familia cōuenit fingere. Ra. Sa. et alij bebrei. **¶** Dm aut qd belias ostēderat se fouere pte iustam et esse nimis audacē cū in oibus daret electionē ipsi pphetis baal: ipsi vero vt nō viderent timere et etiā ostēderent se fouere cām iustam nō respuerunt electionē: sed potius cōcesserunt electionem helie qd ipse eligeret pro se quē vellent de bobus et alium daret eis. suscepunt aut qd ipsi pmo facerent sacrificium: nō qd tñqz istud adiunaret cām suā: qd volebāt p oīa equales esse helie subeūdo pactū: sed qd ipsi digni erāt maiori honore cū plures essent: et sic belias videns intētiōē illoz dedit eis bouē vnu: et tunc dicit qd ipsi tulerūt bouem quē dedit eis belias. (Secerunt.) i. imolauerunt illū et decoxauerūt et in frustra celum posuerunt sup altare. (Et inuocabant nomē baal de mane vsqz ad meridiem.) inceptū fuit opus istud in p̄ncipio diei: et ad tollēdū calūniā conuentū est inter partes qd sacerdotes baal facerent sacrificium et haberent tēpus limitatum ad faciendū illud a mane vsqz ad meridiē: et helie datum est ad sacrificandū a meridiē vsqz ad vesp̄rā. et cā fuit qd si pphete baal viderent qd vsqz ad meridiē non exaudiret eos baal peterent maiore dilationē dicētes qd qd nōdū exaudiret eos baal: exaudiret eos postea: et sic haberent locū effugiēdi: iō postqz aduenit meridiēs nō pmissi sunt vltra clamare ad baal: sed datus est locus helie ad sacrificiū vt p̄z. j. (Dicentes baal exaudi nos.) istud clamabant tota die: qd baal erat deus p̄ncipalis eozū. (Et nō erat vox nec qd rñderet.) s. dato qd clamaret vsqz ad meridiē nō audiebat aliquid vox respondens eis: et nō erat aliqz qd posset respondere: et istud peius erat. intelligitur hoc qd baal nihil erat qd nō erat deus: sed qd dā lignū vellapis: iō non poterat rñdere. Si autē accipiat qd baal erat aliqz demō qd colebat in idolo illo. Dm qd deus nō p̄mittebat ei respondere nec aliqz agere. et accipitur hic rñdere mathematicē nō p rñsione vocali: sed ad intētiōē istozū pphetarū. s. qd deus suus daret ignē quē ipsi petebant et si nullā vocē emitteret. (Trāsiliebātqz altā qd fecerāt.) i. saltabant sacerdotes super altare et circuibāt illud perambulantes in gyro: qd ista erat cerimonia in sacrificijs quorūdam idolorum. (Lūqz esset iam meridiēs illudebat eis belias.) Vidēs belias aduenisse meridiē vbi finiebatur tempus sacrificiū pphetarū baal et nō habuerāt ignē: cepit eis illudere belias gaudens de eozū confusione qd idolatre erant. (Dicens clamate voce maiore.) ista erat magna illusio. nā deus non h̄z aures nec qd audiret: sed oīa sua sūma intelligentia p̄cipit. qd ergo clamarent ad eū valde inutile erat. Itē significabat in hoc qd baal erat deus surdus et oportebat qd clamaret voce magna vt exaudiret eos. (Deus enim est.) illusio est. q. d. cōfidenter potestis clamare: qd etiā si hactenus nō exaudierit: exaudiet post hoc: qd deus est et non fallit cultores suos. (Et forsitan lequitur aut in diuersorio est.) ista erat maior illusio: quia dixit belias qd baal forsitan loquitur: quasi dicat deus vester est loquendo cum aliquo et nō exaudiret vos: ideo clamate voce maiore vt exaudiat. Sed istud est ridiculū quia deus nulli loquitur. et dato qd loqueretur nō impediretur exaudire inuocantes: quia conditio potentie limitata est qd dum ad plura attēderit in singulis minus efficax sit. potentia tñ illimitata non magis diminiuit attēdendo ad vnu qd ad omnia: ideo dato qd loqueret deus alicui nō impediretur exaudire cultores. Dixit aut qd forsitan erat in diuersorio: est. n. diuersorium domus apud vīam ad quam declinant viatores vt quiescant

Q. 27.
Quo ac-
ceperunt
bouē p-
phete baal
Rñ. ra.
falo.
Impug.
Alia rñ.

+

+

+

+

+

+

+

vt quiescant ibi: sic dicitur Luce. 2. et non erat ei locus in diuerso-
 forio. volebat autē significare belias q̄ baal lōge erat: et cū cepe-
 runt clamare cultores eius ipse cepit venire ad exaudiendū eos
 in igne: et q̄ via lōga erat declinauerat ad aliq̄d diuersorū vt
 maneret ibi: et postea veniret ad exaudiendū eos: ideo vt exaudi-
 ret cū esset in diuersorio debebant clamare valide. sed ista illu-
 sio est: q̄ deus verus vbicūq̄ est: et nō discurrit de loco ad locū: et
 dato q̄ discurreret sicut hō nō egeret diuersorio vt declinaret
 illuc ad gescendū q̄ nunq̄ fatigat. (Aut in itinere). i. forte est
 in itinere veniēdo ad vos: ideo vt cito veniat ante lapsum me-
 ridiei clamate voce magna. (Aut certe dormit vt excitetur). i.
 forte dormit nunc deus vester ad recreationē: iō clamate forti-
 ter vt excite a somno et veniat ad adiuvandū vos. ista illusio ē
 q̄ deus nō dormit cū non sit aīal cuius sumi ascendētes a sto-
 macho ligent oēs vires operatiuas et sensitiuas q̄d fit in sōno:
 et tñ ista diceret belias illudendo non esset illusio fm gentiles
 q̄ ipsi cōfitebant deos suos in celo carnaliter cōmiseri: et fili-
 os gignere et epulis vacare sed ad hec sōnus: et multa alia acci-
 dentia sunt. (Clamabant ergo voce magna). q̄q̄ belias dice-
 ret hoc eis illudendo et ipsi viderent: tñ pressi angustia tēporis
 clamabant voce magna vt aliq̄d exaudirent. (Et incidebat se iux-
 ta ritum suū cultris et lanceolis). s. sacerdotes illi incidebant car-
 nem suā vt effunderet sanguinē et hoc cultris et lanceolis: cultri
 erant ad secandū et faciendū longū vulnus: lanceole erant q̄dam
 instrumēta ferrea acuta non ad scindendū sed ad pungendū: et
 vtroq̄ modo fundebatur sanguis. (Donec pfunderent sangui-
 ne). i. hoc faciebant vsquequo videret esse corpus suū opertū
 sanguine: et istud erat iuxta ritū suū. Nam in sacrificijs quorum
 dā deoz mos erat q̄ sacerdotes se inciderent: sic erat in sacrifi-
 cijs bericentee que vocabatur bona dea vel mater deoz et alijs
 multis noibus. de hoc Augusti. 2. de ciui. et Quidius in fastis: et
 seneca in tragedijs: et sic erat cōsuetudo in sacrificijs baal: fie-
 bat autē istud ad placandū demones. nā demones valde dele-
 ctant cū imolatur eis sanguis humanus: eo q̄ homo fit dignissi-
 ma creaturaz: sic. n. antiquis in sacrificijs saturni offerebantur
 partes boiū occisorū: et q̄ istud sacrificiū erat crudele hercules
 vadens in itabam tēpore euandri regis mutauit istud sacrum
 faciēs q̄ offerrent de cera effigies illoz membrorū humanorū.
 de hoc tāgit iōānes vocatio de certaldo in libro de genealogia
 deoz. de hoc etiā virgilius in eneide. Sic etiā fuit de sacrificijs
 oīane in regione ethiopia. nam offerebant ei in sacrificijs ex-
 tranei venientes in terrā illam. accidit autē q̄ veniret in terrā
 illā horestes filius agamēnonis regis micenaz et inueniens ibi
 sororē suam efigeniā que erat sacerdos diane rapuit illā et dia-
 nā ethiopicā: sic cessauerunt sacrificia crudelia in terra illa. de
 hoc Quidius in lib. fastoz: et Paulus orosius. 5. lib. de orimesta
 mundi. pphete ergo baal videntes q̄ non exaudirent incepit
 se pfundere sanguine: q̄ istud erat per q̄ maxime poterāt deos
 suos incitare ad exaudiendū ipsos. (Postq̄ autē transijt meri-
 dies). hic ponit de sacrificio helie. s. postq̄ transiuit meridies
 qui erat terminus limitatus ipis cultorib⁹ baal: belias dixit q̄
 illi cessarent a sacrificio et q̄ conueniret totus populus ad sacri-
 ficiū q̄d ipse facere volebat. (Et illis pphetatibus venerat tē-
 pus quo sacrificium offerri solet). s. manebant isti pphete baal
 temp⁹ pphetando. i. laudando baal et inuocādo eum: et tñ manen-
 tib⁹ eis in hoc transierat tēpus in quo sacrificiū offerri solet. s.
 vsq̄ ad meridiē. q̄d. sacrificia solent offerri vsq̄ ad meridiē:
 et tñ iam transierat meridiēs. istud dicit ad tollendū excusatio-
 nem: q̄ si post meridiē conuenissent offerri sacrificia baal pos-
 sent dicere pphete eius q̄ baal nollet exaudire vsquequo veni-
 ret tēpus quo solebat ei fieri sacrificium: et sic dicit q̄ iam tran-
 sieraat hora faciēdi sacrificiū ipi baal. (Nec audiebat vox nec
 aliquis respondebat). i. nō audiebat voces aliquā baal respō-
 dentis in voce aut in rel. vando ignē. (Nec attendebat oran-
 tes). s. nō curabat baal de pphetis suis orantibus respōdendo
 eis: eo q̄ baal non erat qui respōdere posset cū nihil esset: et si
 erat demon nō pmitebatur respōdere nec succendere sacrifi-
 cia. (Dixit belias oī populo venite ad me). s. cū iam trāisset tē-
 pus concessum sacerdotibus baal ad offerendū sacrificia et ap-
 pareret manifeste q̄ iam baal nō erat exauditurus eos: vocauit
 belias oēm populum vt venirent ad sacrificiū q̄d ipse faciebat
 q̄ iam erat tēpus suū. (Et accedente ad se oī populo). s. prius
 totus populus accendebat ad sacrificia baal expectādo an baal
 mitteret ignē de celo: et nunc ceperunt accedere ad belia. (Cura-
 uit altare oī quod destructum fuerat). istud altare dicitur esse
 altare q̄d fecerat saul in mōte carmelo quādo veniebat de ter-

ra amalech capta preda: et imolauit i eo victimas. s. i. lib. c. 15.
 istud altare destructum fuerat mandato iezabel eo q̄ fuerat cō-
 secratum pro sacrificio oīi: et ipsa hēbat exolas ceremonias
 dei veri et diligebat ceremonias baal. (Et tulit duodecim lapi-
 des iuxta numerū tribū filioz Jacob). s. posuit duodecim lapi-
 des ad faciendū de eis altare: et istud erat in signum q̄ offerret
 sacrificiū sup istud altare pro duodecim tribub⁹ israel que erāt
 de filiis Jacob. nā iacob habuit. 12. filios et ab illis debebat de
 nominari duodecim trib⁹: et tñ vnus illoz. s. leui non denotauit
 tribū s⁹ Joseph diuisus est in duas tribus. s. in ephraim et manas-
 se. Gen. 48. sic. n. factū est in itinere in terrā chanaan. nāz iussit
 deus q̄ tolleret duodecim lapides de iordane et poneret in
 galgalis i memoriā. 12. tribū israel. ioseph. 4. sic ēt i cōfirmatio
 ne legis positi fuerunt. 12. tituli et obliti fuerunt. 12. vituli exo.
 24. ad memoriā earundē tribū. (Ad quē factus est sermo oīi
 dicens israel erit nomē tuū). istud dicitur de iacob ad significā-
 dum q̄ habuit duo nomē. s. iacob et israel. nā pri⁹ vocabat iacob:
 et postea angelus mutauit nomē eius dicens nequāq̄ inquit ap-
 pellabit nomē tuū iacob sed israel. Gene. 32. et itez dixit ei de⁹
 istud Gene. 35. (Et edificauit de lapidibus altare in noie oīi).
 idest edificauit altare ad laudē dei: q̄ istud altare erat ad offerē-
 dum ibi sacrificium oīi. alia autē edificata erant pro idolis.
 (Fecitq̄ aqueductum quasi per duas aratiunculas in circuitu
 altaris). volebat belias q̄ ostenderet miraculū in diuino cultu: et
 istud non solum descēdendo ignē de celo ad cremandū sacrifi-
 ciū sed etiā cremādo aquā: et ad hoc voluit belias fundere aq̄
 super sacrificiū et ligna et super altare et in circuitu eius: dicitur
 hoc esse in aqueductu p duas aratiunculas. (De isto aquedu-
 cu dicit Ra. Sa. q̄ erat q̄dam fossatum magnū in circuitu al-
 taris et erat quadratū habens quinquaginta cubitos in quolibet
 latere: et sic dicit fuisse de altari holocaustoz in atrio tabernacu-
 li vt p3 exo. 27. (Sed dicendū est q̄ atrij sanctuarij non erat
 quadratū sed quadrangulū: q̄ duo latera. s. oriētale et occidentā-
 le erāt minora cū q̄libet contineret. 50. cubitos et alie duo erāt
 maiora. s. q̄libet cētū cubitorū: quicquid tñ sit de isto aqueductu
 vult q̄ esset quadratū et tante quātitatis vt possent ibi semina-
 ri duo sata semētis: et istud vocat lra nostra duas aratiunculas
 i. duo spacia terre ad arandū. nā in hebreo dicit. (Fecit sulcu-
 duoz satorum in circuitu altaris). s. fecit vnū sulcum in circuitu
 altaris ad cōprehendendū in medio ipsum altare et terrā sibi cō-
 iūctā: erat autē ambitus istius sulci tantus vt intra eū possent se-
 minari duo sata de semine. fm veritatē constat q̄ iste aratiū-
 cule non sunt duo sulci vt aliqui putant: sed duo spacia terre ad
 arandū in eis vel vt figs diceret duo iugera: et iste due aratiū-
 cule cōtinebantur intra sulcum illū: et ille non apparet an fuerit
 figure quadrate vel circularis: et vocat iste sulc⁹ aqueductus: q̄
 per illū aqua labi debebat. vult Ra. Sa. q̄ in toto spacio clau-
 so sub illo sulco esse fossatū vsq̄ ad pauiētū altaris per gyrū
 ita q̄ belias eduxisset totā terram ad faciendū istud fossatū:
 et sulcus non fuisset factus nisi ad ponendū terminū fossato. lra
 nostra vult q̄ nō esset aliq̄d fossatū factū sed solum esset sulcus
 continens altare et quādam partē terre in circuitu: et aqua pro-
 iecta sup altare fluere ad illū sulcū: et non extēdere per totam
 terrā: ideo vocat aqueductus q̄ per circuitū illius aqua flue-
 bat: de figura autē huius et de cā eius infra dices. (Et cōposuit
 ligna). s. posuit ligna sup altare. iste erat modus in sacrificijs q̄
 prius ponerentur ligna et sup ligna ponerent carnes diuise in-
 frusta. (Diuisitq̄ per mēbra bouem et posuit super ligna). s. oc-
 cidit bonē suū et decoiauit: deinde diuisit per mēbra sicut fie-
 bat in sacrificio oīi et posuit ista membra super ligna sic p3 leui.
 1. (Et ait iplete quattuor hydrias aqua et fundite sup holocau-
 stum et sup ligna). istud dixit belias ad assistētes de populo et
 iussit impleri quattuor hydrias et fundi aquā super holocaustū
 i. super carnes que erant posite ad faciendū holocaustū et super
 ligna. s. sup ea que erāt sub carnib⁹ in altari. (Rursūq̄ dixit
 etiā secundo hoc facite). i. postq̄ semel fuderūt effuse quattuor
 hydrie aque sup altare dixit belias vt facerent hoc secūdo. i. vt
 alias quattuor hydrias funderent rursū super holocaustū.
 (Qui cū fecissent et secundo ait. etiā tertio idipsum facite). i. ius-
 sit vt tertia vice funderent alias quattuor hydrias: et sic erāt iā
 duodecim hydrie effuse sup holocaustū. (Feceruntq̄ tertio).
 idest ministri tertio fuderunt aquas q̄ obediebant helie in oī-
 bus que iubebat. (Et currebāt aque circa altare). s. fundebant
 aque super altare: et q̄ multe erant currebāt in circuitu altaris.
 (Et fossa aqueductus repleta est). s. sulcus ille qui factus fuit in
 circuitu altaris repletus fuit aqua.

Delias al-
 taris oīi edi-
 ficauit ex
 12. lapidi-
 bus.

Opinio.
 Ra. Sa.

Quare iussit belias pfundi sacrificiū aqua.

Questio. 28.

Ut belias ostenderet magnitudinē miraculi diuini sū de fecit aq̃ sup sacrificiū.

Queretur quare iussit belias fundi aquā super sacrificiū. **R**espondendum q̃ hoc fuit ad ostendū magnitudinē diuini miraculi. nā pphete baal orantes magno tēpore non potuerāt ostendere aliq̃d signū deitatis: belias autē nō solum voluit ostendere signū deitatis dei veri: sed et voluit q̃ esset illud valde magnū vt sicut apparuerat magna ipotentia et defectus in baal: ita ex opposito appareret sup eminens p̃as in deo belie: erat autē potestas diuina et eminens mittere ignē sup sacrificiū suū: erat tñ supereminens q̃ sacrificiū aspergeret aqua: et esset multa aqua in circuitu altaris et sacrificiū cum aqua simul cremaret et sic factū est. nā nō solū sacrificiū et aqua cōbusta sunt: sed etiā lapides altaris et puluis vt p̃. 3. et sic cōueniens fuit ponti aquā ad ostendendā supereminētē potestātē dei.

Q. 29

Quare voluit q̃ tñ. 12. hydrie aq̃ effunderent sup sacrificiū.

Queretur vterius quare belias fecit effundi sup sacrificiū duo decim hydrias aque et non plures nec pauciores. **R**espondendum q̃ siue belias effudisset duodecim hydrias siue triginta milia hydriarū non differēbat: q̃ ignis veniens a deo qui subito vorauit carnes et ligna et lapides altaris et duodecim hydrias aque sulas et existētes in aqueductu potuisset triginta milia deuorare: sed fecit hoc belias ad significationē. s. q̃ ille hydrie aq̃ effunderant sup altare ad ostendendū diuinū miraculū: et q̃ istud erat ad reducendū oēs israelitas in cultū veri dei: et israelite erant in duodecim tribub⁹ effudit hydrias duodecim ad significationē q̃ pro oibus illis fiebat istud miraculū: et sic magna culpa esset cuiuscūq̃ israelite qui post istud miraculū relicto dei cultu tenderet ad idolatriā. q̃ autē fieret ad istū finem p̃. 3. q̃ altare factū est duodecim lapidibus in quo imolatum est istud sacrificiū: et dicit q̃ fuit ppter duodecim tribus filiorū israel. s. ad significandū q̃ offerrebat sacrificiū in illo altari pro oib⁹ duo decim tribub⁹: ita ergo duodecim hydrie fundebant in signū q̃ miraculū fiebat ad reducendū. 12. trib⁹ i. r. l. a cultu idolorū.

Q. 30

Quare fecit p̃. 3. vices sū di aquam.

Queretur vterius quare belias iussit p̃tres vices fundi quatuor hydrias aque: et non iussit simul fundi duodecim. **R**espondendum q̃ fecit hoc ad mouendū magis in stuporem israelitas et ad ostendendū magnā cōfidentia suā de deo. nā ex hoc q̃ iussit belias aquā fundi sup altare mirabant israelite: q̃ istud i. pediebat cōsumptionē sacrificiorū ab igne: si autē semel iussisset fundi duodecim hydrias semel obstupescerēt: q̃ tñ iussit semel et illo facto iussit iterū totidē fundi: et postea tertia vice mirati sunt ter israelite. etiam ex hoc ostendebat magnā cōfidentia de deo belias: q̃ videbat q̃ quasi nihil ipse curaret an fundere multa aqua vel pauca super sacrificiū: q̃ vtroq̃ modo de⁹ posset infamare illud.

Q. 31

Sigura aq̃ duct⁹ q̃lis esset

Queretur vterius de figura fossati vel aqueductus. **R**espondendum q̃ in magnitudine sua non est aliqua ambiguitas: q̃ l. r. a nostra dicit q̃ erat duarū aratiuncularum vel duorū satōrū fm hebreos q̃d idem est. q̃ autē satum vel aratiuncula ponat magne vel parue q̃tatis non est cura: ppter hoc etiā de figura aqueduct⁹ an esset quadrata vel quadrāgula aut circularis non est differentia. nā Ra. Sa. dicit eā eē q̃ dratam: sed hoc non refert q̃ l. r. a nō ponit an quadrata: sed cōcedamus si volumus fuisse quadratā. Sed vicia est q̃ Ra. Sa. ponit q̃ intra sulcum illū et altare erat totum fossatū: et q̃ illud totū impletum fuit aqua. l. r. a autē n. r. a vult q̃ non fuerit aliq̃d fossatū factū nisi ipse sulcus qui vocat aqueduct⁹. **S**ed obijciē contra Ra. Sa. s. q̃ non potuerit esse tale fossatū: q̃ dicitur hic q̃ fossa erat plena aqua: et tñ solum fuerant effuse duodecim hydrie aque que nō poterāt implere tñ spaciū terre fossati. l. ga erat ducentorū cubitorū in quadro: et non poterat repleri etiā si effunderent centū hydrie de aqua. **R**espondet ad h. Ra. Sa. q̃ ille duodecim hydrie non sufficiebant replere fossatū: s. erat ibi inter effundentes aquā belieus qui nondū erat discipulus belie: sed a calu venerat inter ceteros: et ipse fuit vnus de effusoribus aque: et cum effunderet hydriā aque tetigit a calu manus belie aqua: et tunc cepit distillare de digitis belie aqua abundantia nimia sicut de fontibus: et sic repletū est fossatū q̃d aliter nō fuisset repletum. Ad hoc dicit in cōcō dantia q̃d habet sequēti lib. c. 3. cum tres reges solliciti essent pro aqua et peterent an esset aliquis propheta oīi ibi. respondit q̃dam est hic belieus filius saphat qui fundebat aquā sup manus belie. q. d. iste conueniens erit ad p̃bendum aquam: q̃ ipso fundente aquā sup manus belie distillauerunt aque plurime de manibus eius sicut de fontibus. **S**ed ista ridicula sunt intātū q̃ non egent redargutione: et tñ manifestum est q̃ littera nihil de illo intendit. nā ille qui dixit q̃ belieus fundebat aquā super manus belie: non dixit nisi ad inuendū q̃ belieus conuersatus fuerat cum belia et

Opinio.
Ra. Sa.

Lōfutatō

Risio

Lōfutatō.
Primo

ex hoc haberet spiritum prophetie cum maneret semper cū ipso et seruiret fundendo aquā super manus eius. Itē non stat: q̃ littera dicit qui fundebat aquā: et istud ipostat assuetudinem vel officiū: et tñ illud q̃d dicit Ra. Sa. si fuisset non fuisset nisi semel vt ipse vult: et sic scriptura volens exprimere illud non diceret qui fundebat sed qui fudit. Itē istud erat magnū miraculū si accidisset: et nō erat verisimile q̃ scriptura enarrans hic diligenter alia mirabilia que acciderunt subiciuisset istud. **C** Itē Ra. Sa. videtur in hoc frustra loqui: q̃ oportet ipsum confiteri q̃ belias discooperuerit totā superficiem terre intra sulcum illū ad hoc q̃ esset totum fossatū: et tñ scriptura non cogit eū ad hoc: ponere autē pluralitātē sine necessitate peccatum est vt patet. 1. p̃. 3. **C** Itē videtur hoc esse cōtra litteram: q̃ dicit p̃. 3. littera nostra q̃ fecit aqueductū. si tñ esset fossatū istud totū q̃d cōprehendebatur intra sulcum nō esset ibi aliquis aqueductus sed solum fossatū. Si autē dicatur fm litteram bebreaz dicitur solum q̃ fecit sulcum et sic non erat aliud fossatū nisi sulcus: et patet q̃ infra dicit et fossa aqueductus repleta est: ergo nō erat alia fossa nisi ille sulcus vel aqueductus. **C** Itē q̃ dicit q̃ currebant aque circa altare et fossa aqueductus repleta est. aque tñ non currunt nisi in loco vbi nō possunt teneri. Si tñ esset fossatū in circuitu altaris vsq̃ ad sulcum nō currerent aque sed caderent de altari manerēt ibi: ergo videt q̃ apud altare nō erat fossa sed locus planus: ideo currebant aque cadentes de altari vsquequo inciderent in sulcum vel aqueductū qui distabat aliquantulū ab altari. **C** Itē patet q̃ infra dicit q̃ cecidit ignis et vorauit holocaustū et aquam que erat in aqueductu: et fm bebreos dicit in sulco: ergo non erat aqua nisi in sulco et nō in aliquo fossato apud altare. **C** Dicitur igitur fm q̃ satis plane colligit ex littera nostra et ex bebreaz q̃ altare positū erat i loco plano: et apud pauimentū eius non fuit factū aliquod fossatū sed longe ab eo per gyrum fuit factus quidā sulcus profundus ambiens altare circulariter vel quadrate: et tunc cū defluerent aque de altari in pauimentū non poterant ibi teneri: et fluebant vsq̃ ad sulcū illum qui erat profundus: et tunc cum duodecim hydrie effuse fuissent sup altare repletus fuit ille sulcus aqua: et sic stat tota littera plana: et nō oportet poni aliqua figurā quā l. r. a ponit Ra. Sa. de distillatione aquarū de manibus belie vt repleretur fossatū. **Queretur** quare belias fecit istū sulcū in circuitu altaris. **A**liquis dicit q̃ forte fact⁹ est vt nullus auderet intrare in ipsum ad accedendū ad altare ppter sanctitātē illius. sic enim fiebat in altari holocaustorū q̃d erat extra tabernaculū: et vt non possent accedere ad illud populares factum est atrium in circuitu eius per quattuor latera de columinis et velis exo. 27. **S**ed istud non multū cōuenit. Dicitur igitur q̃ factus fuit iste sulcus ad ostendendū diuinū miraculū. nā a qua fuit effusa super sacrificiū ppter miraculū vt supra dictū est: si tñ non fuisset factus iste aqueduct⁹ vel sulcus aque cadentes de altari currerēt per planum oīno recedentes vsquequo inuenirent locum in quo tenerēt vel absorberēt a siccitate terre: et tunc non appareret miraculū de cōbustione aquarū. nunc autem apparuit in eis magnū miraculū: q̃ quando cecidit ignis de celo super sacrificiū etiam cecidit super aqueductū illū qui aliquantulum distabat ab altari et combussit totam aquam duodecim hydriarū que erat in eo: et puluerē aqueductus vt patet in littera. Aliter etiam dici potest q̃ istud fuerit ne aque discurrerent ad omnem partem cadentes ab altari: et inuadū facerent locum in quo populus manebat: nunc autē recepte in aqueductū non poterant vltra transire. precedens tamen ratio melior est et verior. (Lūq̃ iam tempus esset vt offerretur holocaustum). dicitur q̃ erat tempus. s. q̃ iam facta fuerant omnia que iusserat belias effundendo aquā super sacrificiū: et repletus erat aqueductus: ideo nihil restabat nisi vt offerretur holocaustum. i. vt cremaretur. (Accedens belias propheta ait). hic orauit belias ad dominū vt daret ignem in sacrificio suo: et dicitur accedens. s. ad altare: q̃ hic operabatur ipse vt sacerdos. (Domine deus abraam et isaac et israel). Dicens est de ista oratione q̃ ipse fecerit eam in voce alta vt audiret totus populus et videret q̃ finita oratione belie veniret ignis: et sic veniebat a deo et non opere magico vel als. et dicitur deus israel. i. iacob: q̃ iacob vocatus est israel vt patet supra in littera. (Do die ostende q̃ tu es deus israel et ego seruus tuus). i. da ignem super sacrificiū: et sic ostendes q̃ tu es verus deus israel: quia baal non potuit dare ignem super sacrificiū suū: etiam ostendebatur in hoc q̃ belias erat seruus dei: q̃ dato q̃ verus deus potens esset ad faciendū omnia bec: si tamē belias non esset seruus

Secūdo

Tertio

Quarto

Quinto

Sexto

Alia m. auctoris

Q. 32.

Alia m.

Beliasq̃

re fecit

istū sulcū

i circuitu

altaris.

1. R. l.

Lōfutat.

Alia m.

†

†

†

†

seruus eius nō mitteret ignē de celo ad preces ipsius. (Et iuxta preceptū tuū feci oīa verba hec). s. belias egit oīa ista qz deus iusserat sibi vt sic faceret: et nō egit aliquid de corde suo.

¶ An per ignem descendentem de celo ostendebatur qz belias fecisset oīa hec mandato dei. Questio. 33.

Queretur quō ostendebatur per ignem qui veniret super sacrificiū qz belias fecerat oīa hec de mandato dei: qz dato qz deus nō mādasset helie facere hec sed ipse fecisset sacrificiū de corde suo et oraret deuote qz descenderet ignis de celo deus mitteret ignem si belias vir bonus erat: sic p3 in operatione omnium miraculorum que sunt ad pces sanctorum. nam deus non dixit sanctis qz facerent illa: et tamen ipsi confidentes de bonitate dei petunt et deus illico facit: sic patet Luc. 17. ¶ Dicendum qz per ignē descendēte de celo constabat qz belias fecerat ista de mandato dei. Sed considerā dum in hoc: qz aut antequam descenderet ignis belias aliquid orauerat aut non: si nihil orauerat dicendū qz descendente igne de celo constabat de potestate dei. non tñ constabat qz belias recepiisset a deo ista i mandatis: imo nec constabat qz belias esset seruus dei qz poterat deus hoc facere ad ostendendum potestatem suam et non ppter merita helie. si autem belias aliquid oraret pro descensione ignis de celo: aut in oratiōe illa exprimeret qz deus sibi iusserat hoc facere aut non. si non exprimeret constabat solum beliam esse seruū dei qz ad preces eius mittebat ignem de celo: et tñ non constabat qz deus iusserat ei ista facere qz poterat mittere ignem de celo super sacrificiū ad preces helie vt dictum est supra de alijs miraculis. Si autem exprimeret belias in oratiōe qz deus iusserat ei facere omnia hec et postea veniret ignis de celo constabat ipsum beliam esse seruū dei et etiam qz deus iusserat ei hec. qd patet qz deus nunquā est testis falsitatis: sed belias petebat ignem de celo ad probandū qz deus esset verus deus: et qz ipse iussisset ei facere hec: ergo si nō iussisset deus hec non mitteret ignem de celo: qz tunc mitteret eum in testimonium falsitatis. Item deus dixit de prophetis qz quando ostenderent signū ad probationē pphetie quā predicebant crederetur eis quādo illud signum eueniret: et si non veniret signum pñciatū: non erat vera pphetia de vero. 18. sed hic belias induxit signum ad confirmationē eius qd iam dixerat: ergo verum erat cum signum secutū fuerit. (Exaudi me domine exaudi me). repetitio sententie est ad significandū magnū affectum quem belias habebat ad hoc qz veniret ignis. (Ut viscat populus iste: qz tu es dñs deus). s. qz non est baal deus nec aliquis alius: sed tu solus es deus qui potes mittere ignem de celo et facere quecuqz vis. (Et tu conuertisti cor eorum iterū). i. scient per hoc qz tu vis conuerti cor eorum ad te secunda vice. dicitur hoc qz deus conuertit prima vice israelitas ad se qñ dedit eis leges faciendū vt essent populus suus exo. 19. nunc aut secunda vice conuertebat cor eorum qz iam recesserant ab ipso colendo baal. (Cecidit autem ignis domini). i. illico vt belias compleuit orōnē cecidit ignis ex alto super sacrificiū: et nō fuit ibi expectando nec clamando sicut pphete baal qui clamauerunt vsqz ad meridiem et nihil habuerunt. (Et vorauit holocaustum et ligna et lapides). dicit vorasse qz non solū cōbussit incinerando carnes et ligna sicut facit ignis noster. s. vorauit. i. omnino consumpsit sicut homo qui vorat cibū nihil relinquit de cibo extra se. ita ignis iste vorauit oīa ita vt non relinqueret nec cinerem sed videret quasi qz nihil ibi fuisset: et ista erat magna potentia ignis. s. qz lapides voraret: qz alij ignes non solum sic facilius lapides in cinerē. maxime quādo lapides sunt faxei sicut erant isti de gbus erat factū altare. (Puluerē quoqz et aqz que erat in aqeductu lābens). i. ignis ille vorauit aquā que erat in aqeductu. i. in sulco facto in circuitu altaris. s. ignis descendit etiā super aqeductum et cōsumpsit aquā que ibi erat: et etiā totum puluerem. i. terrā motā que erat in aqeductu: et sic mansit aqeductus mundus tanqz nunqz fuisset ibi aqua nec puluis (Qd cū vidisset oīs populus cecidit in faciem suā). non fecerūt hoc ex timore. s. qz territi ppter miraculum caderent in terrā s. fecerunt ex reuerentia: qz deus ostenderat corā eis tātū miraculum: ideo debebant humiliari corā eo ppter illud: potissime qz per aduentū ignis significabat pñtia dei: et sic humiliati sunt tāquam corā deo humiliarent. sic. n. quādo prima die qua ministravit aaron deus misit ignem de celo totus populus corruit in terrā ex reuerentia Leui. 9. s. qd cū vidissent turbe laudauerunt omnes ruentes in facies suas. (Et ait dñs ipse est deus: dñs ipse est deus). istud duplicat ad signandū magnum desiderij qz ex toto corde dixerunt illud. s. oīs ipse est deus. i. ille qui vocatur a

nobis dñs. s. deus israel ipse est vere deus et nullus alius pter ipz. ¶ An peccauit belias offerendo sacrificiū extra locum sanctuarij. Questio. 34.

Queretur an peccauit belias vel egit contra legē offerendo sacrificiū. ¶ Respondendū qz belias faciebat hic cōtra legē principaliter in duobus. Primo qz non erat sacerdos nec leuita sed laicus vt declaratum est pcedenti. c. et nō imolauit sacrificiū qd ad solos sacerdotes pertinebat nume. 3. et. 18. et si quis nō sacerdos vellet ministrare occidebatur a deo nume. 16. Secundo egit cōtra legem qz obtulit sacrificiū extra sanctuariū. nā in solo sanctuario offerendum erant in altari holocaustorū leui. 17. et ioseph. 22. belias autē obtulit hic in mōte carmeli. ¶ Dicendū tñ qz non peccauit: qz fuit hic dispensatio: imo mandatum dei qz sic faceret vt p3 supra cū dixit belias ostende qz ego sum seruus tuus et iuxta pceptum tuū feci oīa verba hec. ¶ Itē p3 qz deus exaudiuit orationē helie mittēdo ignem de celo. si tñ peccaret belias faciendū hec deus nō mitteret ignem ad preces eius qz orōnes pctorū non exaudit deus Jo. 9. et maxime in ipso actu peccati cuiusmodi erat sacrificiū helie si peccasset faciēdo illud: non peccauit ergo sed potius meruit nimis qz ex magno zelo dei opponebat se contra oēs cultores baal faciendū hec. (Dixitqz belias ad eos). hic ponit pphetarum baal occisio. (Apprehendite pphetas baal). postqz vidit totum populum conuersum ad deū toto corde et paratū agere quicqd deus iuberet iussit eis cōprehendere pphetas baal ad occidendū ipsos: et dixit qz apprehenderent eos qz illi erāt in medio populi circa altare baal: et poterat populus tenere illos ne fugeret aliquis illorū: et vocantur hic pphete baal large omnes tam pphete baal quā licoz. nam oēs voluit belias occidi cum oēs essent rei qz seducebant populi. (Et nec vnus quidem supergiat ex eis). s. diligenter facite ne aliquis fugiat: qz oēs sunt rei mortis. (Quos cū cōprehendissent). obediuit populus helie: et tenuit oēs octingentos et quinquaginta pphetas baal et licoz. (Duxit eos ad torrentē cyson). s. iussu helie ducti sunt: qz ipse nō poterat ducere oēs. torrentis cyson est apud mōtē taboz: et in isto torrente occisi sunt multi de chananeis qui venerant cū sylara pñcipe militie regis iabin. nā circa ipsū torrentē pugna fuit baarach ducis israelitarū et sylare ducis chananeorū. d. hoc indi. 4. et 5. et oēs torrentis cyson exierat cadauera eorū. (Et interfecit eos ibi). noliut interficere belias pphetas baal in monte qz erat cōsecratū iam ille mons deo per oblationē sacrificij ibi factā: s. duxit eos ad torrentē cyson qui est ad radices mōtis vel ppe illum et ibi occidit eos. ¶ Queretur quare belias iussit nūc occidi pphetas baal cū nō fuisset facta cōuentio qz qui succuberet occideret: et an peccauerit in hoc. ¶ Rñdendū qz belias non peccauit occidendū pphetas baal s. potius meruit apud deum. Primo qz ipsi merebant mortem cum essent valde idolatre: et non solū erant idolatre sed etiā populi seducebant inclinādo vt colerent baal et idola alia. populus autē reliquus s. coluisset idola non tam grauiter peccauerat: qz seductus a pphetis baal et licoz faciebat hoc. ¶ Secundo nō peccauit qz mandato dei egit hoc. nā deus iussit helie facere oīa que supra egerat vt ipse dixit supra in lra. ita ergo credendū est. qz istud dixerit qz nō auideret belias tantā rem aggredi sine dei iussu. ¶ Tercio non peccauit qz egit istud ex zelo dei. s. motus cōtra idolatras. nam oīa que egit hic ex magno zelo erant vt p3 sequenti. c. s. zelo zelatus sum pro dño deo exercitiū. et hoc erat qz ad suasionē istorū pphetarū baal occisi fuerant pphete dñi: ideo ipsi merebant occidi pro illis. Et itā credendū est qz deus placatus fuerit per occisionē istorum pphetarum baal et licoz: et ob hoc inclinauerit belia vt ipse occideret eos. dicit hic qz belias occidit istos pphetas: ex quo non concluditur qz ipse per se occideret illos sed satis est qz dicitur qz iussit illos occidi a populo: sicut dicitur qz ipse duxit eos ad torrentē cyson: et tamē manifestū est qz non duxit ipse s. populus: qz ipse solus nō poterat ducere octingentos et quinquaginta viros. dicit tñ potest qz ipse occiderit per se aliquos illorū vel forte oēs populo tenente illos: et hoc qz ipse ardebat magno zelo contra eos ppter mala ipsorū. (Et ait belias ad achab). hic ponit aliud signum de oratione pluuię: et ponitur imediate post occisionē sacerdotum qz mor vt illi occisi sunt denuntiavit belias pluuiā ipsi achab: et tñ fuit qz deus iratus ppter peccata idolatriarū non dabat pluuiā: nunc autē occisus sacerdotibus placatus erat: ideo dedit pluuiā illico: et sic totā penā populi soluebat pphete baal et licoz qz ipsi erant instigatores populi ad idolatriā. (Ascende comede et bibe qz sonus multe pluuię ē). i. vade in domū tuam ad comedendū et bibendū confider: et itā

Nō peccauit belias offerēdo sacrificiū 3 legē qz ex oīs pñtiis fecit

†

†

†

†

†

Qd. 35

An peccauit belias occidēdo pphetas baal Primo.

Secundo

Tercio.

†

†

non sollicitis de siccitate: qz son⁹ multe pluuię est. i. multa plu-
uia ventura est nunc z sonus eius. i. vestigiū iam apparet. Nō
est intelligendū qz nunc pcederet ventus vel nubes aut aliquid
aliud signū pluuię: qz nōdum qdā apparuerat: sed ascēdit bel-
ias in montē carmeli de quo iam descenderat: z ibi sepe orans
misit puez z adhuc nō videbat nubē nec aliqđ signū pluuię vs-
que ad septimā vicē in qua vidit nubeculā ascendēte de mari
vt p3. i. in lra ergo nullū signum aut sonitū pluuię videbat vel
audiebat belias: sed dixit hoc qz deus reuelabat ei qz pluuiā ci-
to ventura esset: z ob hoc videbatur quasi eas iam videre veni-
entē. (Ascēdit achab vt comederet: z biberet). non rediit ad co-
medēdū in samariā: sed ppe montē carmeli comedit in aliquo
loco dum belias orabat in monte z cōpleta oratione iuit ipse
belias cū achab in samariā. (Belias autē ascendit in verticem
carmeli). i. dum achab ascēdit ad comedendū in aliquē locum
propinquū carmelo vel forte in ipsum montē carmeli belias
autē nō comedit tunc sed iuit ad orandū z ascendit in verticem
carmeli. i. in ptē supmā eius: hoc at fuit vt ex illo loco stēplari
melius posset an aliqua nubes ascenderet de mari vel de alia
parte terre. (Et pñus in terrā posuit faciem inter genua sua). i.
inclinauit se in terrā vt deuote oraret z posuit faciē iter genua
i. inclinauit ad genua. nā non est sensus qz poneret eā inter ge-
nua: qz difficile erat sic ponere: etiā nō erat bona habitudo ho-
minis sic manere nec cōueniebat deuotioni. (Et dixit ad pue-
rum suū). dicit qz iste puer erat filius mulieris vidue sarepta-
ne quē ipse belias suscitauerat a morte pcedētī. c. z mater sua
dedit eū illi ex deuotione tanqđ filium vt instrueret eū cū esset
propheta: z hoc satis rōnabile est. nā qñ belias iuit ad torentē
zarith vt pasceret ibi a coruis non ferebat secum puez aliqūes.
Deinde cum venit ad mulierē sareptanā etiā solus veniebat: qz
non audebat cōparere in aliquo loco ne cognoscere: z sic non
poterat puez habere: ideo videt qz manens in domo sarepta-
ne habuit puez: z sic satis vī qz eēt filius sareptane z qz ipsa vo-
cet eū belie ex deuotione. (Ascende z prospice contra mare). i.
aspice an appareat aliqđ signū pluuię in nubibus ascēdentib⁹.
nā si aliqua nubes ascenderet erat signū pluuię: z dixit qz aspi-
ceret contra mare. i. qz ab illa parte nubes insurgere debebant:
erat. n. mare circa carmelum tā ex parte orientali qz ex occiden-
tali. nam ex parte orientali erat mare cenereth qđ vocat in enā
gelio mare galilee vel mare tyberiadis vel stagnū genēsareth:
ab occidēte erat mare mediterraneū qđ vocat mare palestinō
rū: ideo vocatur carmelus maris Iosue. 19. (Qui cū ascēdisset
z contēplatus esset ait non est qdā). i. puer ascendit in verticē
carmeli: z contēplatus est contra mare: z nō videns aliqđ nubē
ait non est qdā. i. nullum signū pluuię est. (Et rursum ait illi re-
uertere septē vicibus). i. iussit ei qz reuertere ad contēplandū
vsqz ad septē vices. non est autē intelligendū qz inheret belias
puero vt indefinēter iret z rediret per septē vices non faciēdo
aliquam morulam mediam. sed intelligendū est sicut pcedētī
c. declarauimus de tribus vicibus qbus incubuit belias super
puerū mortuum. i. qz belias primo orauit oñm pro aqua z post
orationē misit puez ad videndū an esset signū pluuię z reuer-
sus dixit nihil est: deinde orauit secundo: z facta oratione misit
puerū ad contēplandū z reuersus dixit nihil est: z sic fecit per
septē vices. i. qz septē vicibus orauit pro pluuiā z septē vicibus
cōpleta oratione misit puez ad contēplandū. scriptura tñ nar-
rat ista breuiter. (In septima autē vice ecce nubecula parua qđ
vestigiū hoīs ascendebat de mari). i. 6. vicibus iuit puer z ni-
hil vidit: in septima autē vice vidit nubeculā parua ascendē-
tem de mari: z dicit qz erat quasi vestigiū hoīs. i. vestigiū pe-
dis: z bec ponitur ad significandū qz erat nubes parua. (Qui
ait ascende z dic achab iunge currū tuum z descende). i. belias
videns qz ascēdebat nubecula sciuit qz volebat de⁹ mittere plu-
uiam: ideo dixit puero vt iret ad achab qui erat pcedendo vt ci-
to iungeret currū z recederet: prandeat autē achab in aliquo
loco excelso. i. forte in aliqua parte montis carmeli: z illuc ascē-
dit puer belie ad nunciandū ei hoc: z dixit iunge currum tuum
qz veniebat achab in currū quattuor equoz eo modo quo ibāt
milites ad bellum: z iste erat modus regum ab antiquo. sic enī
exodi. 14. dicit de pharaone qz iunxit currum vt psequeretur
israelitas recedētes de egypto. (Ne occupet te pluuiā). i. si mo-
raris hic aliquatūli veniet pluuiā magna sup te. (Lūqz se ver-
terent hic atqz illuc ecce cōtenebrati sunt celi z nubes z ventus
z facta est pluuiā grandis). i. quāquā puer dixerit achab qz re-
cederet z ipse cito pararet se ad recedendū: tñ prius qz recede-
ret dum verteret se hic z illuc contenebrati sunt celi z operti

nubibus z ventus magnus surrexit: z secuta est pluuiā grandis
eunte achab per viam.

¶ An ista pluuiā venerit naturaliter vel supernāliter. Qd. 36.

Queretur an ista pluuiā venerit naturaliter vel super-
naturaliter. Dico autē venire nāliter qz per
operationē corporum celestīū agentium super elementa veni-
ret sicut als consuevit venire non operāte spāliter deo aliquid
qd pertineat ad miraculū. Aliqđ dicit qz naturaliter venerit: et
p3 pñō qz mittebat belias puerū ad videndū an surgeret aliqđ
nubes de mari: z tñ cū naturaliter surgunt nubes de mari ouer-
tunt in pluuiā. Secundo p3 qz belias nunqz iudicauit pluuiam
vsquequo vidit nubeculā surgentē de mari: z tūc dixit ad achab
qz cito iret ne occuparetur a pluuiā. **¶** Respondendū est qz ista
pluuiā potuit venire naturaliter vel supernāliter: nāliter qui-
dem. i. per operationem corporum celestīū deo non agente aliqđ
speciale. z tunc dicēdū est qz quāquā naturaliter veniret a deo
ordinabatur vt tunc veniret z non prius: qz non prius conuer-
si fuerant israelite ad ipsum: de hoc declaratū est pcedētī. c.
i. qz omnia mala que nāliter eueniunt a deo ordinant in penas
peccatorū nostrorū: z bona que eueniunt nāliter etiam a deo di-
spōsita sunt vt sic eueniant ppter aliqđ bonum vel malū ipsoz
quibus eueniunt z aliter nō euenirent. Potest etiā dici qz vene-
rit ista pluuiā supernaturaliter. i. qz corpora celestīa non essent di-
spōsita ad causandū pluuiā sed magis ad continuandū siccitatez
z contra dispositionē illoz causauerit deus pluuiam: z tunc po-
terat eam causare dupliciter. Uno modo qz pduceret pluuiam
de nihilo per modum creationis sic in omnibus rebus proprie
creatis in gbus non pzelupponitur materia: z tunc res totaliter
fit a deo. Alio modo qz deus eduxerit de terra z de aqua exha-
lationes conuertēdas in pluuiā z sic pduceret de mari multas
exhalationes que essent materia pluuię. z tunc deus dicebat cau-
sare istam pluuiā eo qz non erat aliquid agens naturale qđ de
terra produceret exhalationes aut de mari z ouerteret illas in
aquā sed deus hoc faciebat: z hoc forte magis tenēdū est. **¶** Ad
rationē primā in 3m dicendum qz quāquā mitteret belias
puer vt videret an aliqua nubes surgeret de mari. nam ex hoc
apparebat qz ille nubes nāliter surgeret de mari: sed putabat
belias qz deus eleuaret de mari exhalationes multas cōuer-
tas in pluuiā: sic. n. factum est in diluuiō. nā non confitemur oī
lūmūz venisse nāliter: z tñ dicitur Gene. 7. qz rupti sunt fontes
abyssi magne z qz aperte sunt catbaracte celi: z tñ de fontibus
abyssi z de catbaractis celi solent ynire aque nāliter. z sic eadē
sunt principia materialia pro deo operante z pro causis nālib⁹
operantibus: z tñ opatio vocat supernālis qñ agens est supnatu-
rale. **¶** Ad cuius euidētiā sciendū qz in operatione sunt duo
principia. i. principii actiū z principii passiū. qñ autē vtrūqz
est nāle dicitur opatio pure nālis vt sicut cum asinus generat
asinū: qz tam virtus actiua qz principii māle nāle est. Cum autē
vtrūqz principium est supernāle est operatio pure supernaturalis:
est autem in supernaturalibus solum principii operatiū de⁹. pñ
cipium autē passiū nullum est nisi materia vel res materia-
lis: z qz in supernaturalibus nulla mā est nec aliquid mātum dici-
tur esse vtrūqz principii supernaturale qz in operatione princi-
piū passiū nullum existit sed solum actiū: z istud est supernā-
le: sic. n. est quādo deus creat aliqd. nam tunc est principii ope-
ratiūz solum deus. passiū autē nullus est: qz ipsa res creata nō
est principium sed terminus productus: qz principium est qđ p-
erigitur in operatione: z non qđ producit per operationem.
Alio modo operatio fit existente vno principio naturali z al-
tero supernaturali: z istō poterat imaginari dupliciter. Uno mo-
do qz actiū esset supernaturale z passiū naturale. aliter qz
actiū sit naturale z passiū supernaturale. De primo modo pa-
tet qñcūqz deus producit aliquam rem supposita materia: qz
tunc patiens est naturale z agens supernaturale. Secundus mo-
dus non potest dari eo qz nō potest accidere qz detur agens na-
turale z passiū supernaturale cum passiū sit solum ma-
teria z in supernaturalibus non est materia nec materiatum.
etiam dato qz esset aliquid passiū supernaturale non pos-
sent naturalia agentia in illud agere ppter minoz perfectio-
nem sicut non possunt elementa per suas qualitates actiua ca-
lescere vel frigescere celum quamquam ibi sit materia quia
illa est excellentior qz conditio corporum elementaliū: z ope-
ratio ista in qua est vnum principium naturale et alterū super-
naturale vocatur supernaturalis eo qz principium potissimum
i. actiū est supernaturale etiā operatio denominatur a prin-
cipio actiū z non a passiū: z sic solum sunt tres modi ope-
rationum

Risso.

Dia qz fi-
unt sēd
potentia
ordiatā.Ad rōnē
i. i. pñci.B
In opōe
duo pñci-
pia: acti-
uū z pas-
siuū.

tionum. f. quedā pure naturalis & quedam pure supernaturalis & quedam supernaturalis. non tamē pure: & tñ ista tertia nullo modo vocatur naturalis eo q̄ nullū actū nāle est in ea. Ad secundā rationem eodem modo dicēdū q̄ q̄quam exhalatio nes conuertende in pluuiam surrexerunt de mari: non tñ eleua uit illas aliquod agens naturale: sed opere dei factum est: ideo erat operatio illa supernaturalis.

Quare belias misit puerum septies ad videndum nubem an surgeret.

Questio. 37.

Queretur ulterius quare belias misit puerum septies ad respiciendum an surgeret aliqua nubes de mari. Respondet Nicolaus q̄ fuit duplex causa vna litte ralis & alia allegorica. Prima est ad significandū septenarium numerum peccatorum per quē intelligitur vniuersitas peccato rum achab pro q̄bus pluuiā non veniebat: & nunc ablatis illis venit pluuiā. Secunda ratio & allegorica est ad significandū septē mysteria christi. f. conceptionē/natiuitatem/baptismū/pre dicationē/mortē/resurrectionē/ & ascensionem in celū. Sed iste cause multū sunt aliene ad hoc qd̄ tūc faciebat belias. Di cendum igitur q̄ belias non misit septies puerum ad respicien dum ppter aliquod mysterium qd̄ significaretur in numero se ptenario vel importaretur in septenario. nam non curauit po tius mittere septies q̄ bis vel ter aut decies: sed modus fuit q̄ belias orabat dñm vt daret pluuiam: & postq̄ semel orauit pro pluuiā putans q̄ deus vellet dare illam misit puerum ad vi dendum an appareret aliquod signū pluuię & respondente pue ro nihil est orauit belias secundo pro pluuiā: & expleta oratione misit secundo puerum: & iterum respondente eo nihil est orauit tertio & misit puerum tertio: & sic fecit vsq̄ ad septies: & cū ora ret septima vice misit puer septima vice: & tunc respondit puer q̄ ascendebat nubecula de mari: & si puer vidisset nubeculā in prima vel secunda vice non iussisset pluries ad cōsiderandum: & si non vidisset nubeculā ēt in septima vice: misisset enim belias vsq̄ decies vel vigesies: aut totiens quousq̄ videret nubeculā: & sic non considerabatur ad numerum aliquem specialiter. sic fa ctum est quando belias ter incubuit puero mortuo: & ter orauit pro eo precedenti. c. q̄ non prius exauditus est. Queretur ulterius quare belias non fuit hic exauditus quousq̄ oraret se pties & ter qñ iulcitauit puerū: & tñ quādo orauit pro igne de cendente de celo super sacrificium solū semel orauit & illico ve nit. Respondendū q̄ quādo orauit pro igne deus misit eūz imediate nō quidem propter beliam: sed ad ostendendū popu lo potestatem suam. nā belias orauit pro igne corā toto pplo vt patet supra in littera. & si in prima vice non exaudisset sed ora ret belias sepius populus dubitaret de potestate dei sicut dubi tabat quādo pphete baal clamabant & non exaudiebatur: ideo occidit q̄ illico vt inuocaret dñs pro igne veniret ignis. pro su scitatione autem pueri non orabat belias coram populo nec ēt coram matre pueri: sed solus in cubiculo suo precedenti. c. p plu uiā etiam non orauit coram populo sed solus in vertice carme li. q̄ autē deus tunc non exaudiret eum in prima vice non erat aliquod periculum nec sequebatur scandalum ipsi helie quare propter hoc ipse non diffideret de bonitate dei: & sic pater hic: q̄ quāq̄ sepius orasset & deus non mitteret aquā non destitit orare vsq̄ ad septimā vicem in qua deus dedit signum aque: scilicet nubeculam. Quare autem deus non exaudiret belia nisi se pius orantem forte hoc erat vt non extolleretur belias nimis cō fidens de se q̄ deus exaudiret eum velociter: vel forte erat hoc ad ponendum differentia inter sanctos viros veteris testamen ti & noui: q̄ in nouo testamento velocius exaudiuntur. (Ascen des itaq̄ achab abiit in iezrael). f. surrexit de loco in quo come derat qui forte erat in monte carmelo timens pluuiā quā pre dicebat belias & iuit in vrbem iezrael. Sciendum q̄ iezrael est duplex in israel: quedā erat in sorte iude de qua accepit dauid primam vxorem que vocabat achinoen. s. i. li. c. 25. & erat ista ciuitas apud montem gelboe. e. lib. c. 29. & circa illā mortuus est saul in bello. i. in mōte gelboe. e. lib. c. ultimo. de ista vrbē q̄ ēēt in sorte iude patet Josue. i. 5. Alia iezrael erat in sorte manasse Josue. i. 7. & de ista secunda intelligitur hic. nam ad iezrael pri mam non iret achab eo q̄ erat in regno iuda. (Et manus domi ni facta est super beliam). i. virtus dei venit super eum ad con fortandum ipsum. f. q̄ belias erat debilis eo q̄ tota illa die non comederat & iam erat quasi velper & achab currebat velociter in curru suo propter pluuiam: & tñ belias velocius currebat q̄ ipse: ita vt prederet eum vsq̄ in iezrael: & ad hoc oportebat q̄ veniret super eum manus domini. i. robur ad confortandū eū:

q̄ sancti qui sperant in domino mutabunt fortitudinem: assu ment penas vt aquile: current & non laborabunt: ambulabunt & nō deficient Esa. 40. (Accinctis lūbis currebat ante achab). f. belias precinxerat se ad currendum velociter sicut iuuenis: & currebat plus q̄ achab h̄ esset in curru ipse achab. (Donec veniret in iezrael). f. semper precessit eum vsquequo venit ad vrbem iezrael in qua manebat pro tunc achab.

Capitulum. xix.

Mancianit autem achab iezabel oia que fecerat belias & quomo do occidisset vniuersos prophe tas baal gladio. Misitq̄ iezabel nuncium ad beliam dicens.

Hec mihi faciāt dñi & hec addant: nisi hac ho ra cras posuero aīaz tuā sic aīaz vni ex illis.

Nuncianit. Descripta in precedentibus pphetarum occisione hic agitur de helie persecutio ne que orta fuit propter occisionem pphetarum baal: & diuidi tur in tria. q̄ primo ponitur helie trepidatio. Secundo angeli ca prouiso ibi. (Et ecce angelus). Tertio diuina consolatio ibi. (Et ecce sermo dñi). Queretur an ista que habent hic fuerint post precedentia: & an fuerint imediate vel interiecto ali quanto tempore. Ad primum dicendum q̄ hic est ordo con tinuus q̄ in precedentibus dictum est de pphetarum baal occi sione: hic agitur de persecutione que orta fuit propter illam oc cisionem. nam iezabel dixit q̄ poneret aīam helie sicut animam vnius de pphetis baal qui occisi fuerant. Ad scdm̄ dicendū q̄ istud fuit imediate post precedentia. f. q̄ eodem die inceptū est hoc quo facta sunt precedentia. nam die quo occisi sunt pro phete baal venit ignis super sacrificium helie: & venit pluuiā & venit achab in iezrael precedenti. c. & eadem die narrauit achab vxori sue iezabel q̄ belias occidisset prophetas baal & eadē die misit iezabel ad dicendum helie q̄ cras ante hāc horāz poneret aīam eius sicut animam vnius de prophetis baal: & eadem die fugit belias propter timorem vt patet in littera: & sic eadem die facta sunt que habentur supra & incepta sunt que habent hic. et dicitur. (Nuncianit autem achab iezabel omnia que fecerat be lias). non iuerat iezabel in monte carmeli vbi occisi fuerunt p phete baal: ideo nihil vidit de hijs que facta sunt ibi: sed achab vir suus nuncianit ei postq̄ redijt de monte oia que facta fue rant: & istud fuit in eadem die: q̄ verisimile est q̄ iezabel illico quereretur ab achab quid factum fuisset in carmelo. etiam quia prophete baal iuerant in carmelum & nullus eorum redibat: iezabel tñ diligebat eos valde. nā omnibus dabat cibos de men sa sua vt patet precedenti. c. ideo verisimile est q̄ mor quereretur de eis & achab responderet sibi. (Et quō occidisset vniuersos prophetas baal gladio). f. narrauit quo fecit descendere ignem de celo & posuisset aquā super sacrificium & postea occidisset p phetas baal. Nicolaus dicit q̄ ex malicia narrauit hec achab: q̄ quamquam vidisset miracula dei per belias: tñ non omnino redibat ad cultū eius: & volebat de morte sacerdotū baal: & pla cuit ei q̄ iezabel vellet occidere beliam. vnde consensit q̄ loque retur ei verba dura. & ex hoc ipsa eleuata locuta fuit contra be liam ea que sequuntur. (Misitq̄ iezabel nuncium ad beliam dicens). iezabel erat in vrbē iezrael ad quam iuerat achab oīe quo factum est sacrificium precedenti. c. & belias iuerat in iezrael cum achab vt patet ibidem. & tunc eadem die misit iezabel nun cium ad beliam dicens que sequuntur. (Hec faciant mihi oīz & hec addant). modus iuradi est tam apud iudeos q̄ apud gen tiles: vel potius est modus iprecandi. sic enim iprecatus est heli supra. i. lib. c. 3. sic etiam ionathas & dauid. e. lib. c. 25. iezabel autem erat gentilis omnino: ideo dixit hec faciant mihi oīz: q̄ multos deos illa colebat & profitebatur esse. & est sensus q̄ per ista pnomina demonstratiua demonstraret specialiter aliqua ma la iezabel que iprecabatur super se. (Nisi hac hora cras posue ro animam tuam sicut animāz vnius ex illis). Doluit valde iezabel de morte pphetarum baal eo q̄ diligebat eos nimis: ita vt daret eis assidue cibos de mensa sua precedenti. c. etiam ex hoc diminuebatur & quasi videbatur omnino ablatu cultus baal cum omnes prophete sui & sacerdotes & etiaꝝ prophete lu corum fuissent occisi. iezabel tamen ielabat nimis pro cultu baal sicut belias pro cultu dei: ideo volebat de morte sacerdotū. etiaꝝ putabat iezabel q̄ mors pphetarum baal fuisset in contēptuꝝ

Tertius Regum. * Abulenſis p iij

Ad scdā

Ad nū.

Alia nū. Cōfutat.

Qō.

38.

Ad deus voluit ex audire helia i peti tōe ignis i pua ozo ne: nō at nisi in se ptia quā do ora uit p plu uiā.

Rñſo.

Opz q̄ orare.

Qō. i. An ordo sit cōtinu? Ordo cōtinus est & i mediatu.

†

†

†

†

4.гō.

Queretur quare belias nunc timuit ⁊ fugit solum ppter verba iezebel qui prius non timuerat faciem regis ⁊ ei dure locutus fuerat precedenti. c. **R**espōdē dum qd belias timuit iezebel qd habebat iustā causam. nam iezebel erat impijssima femina que iam occiderat omnes pphetas oīi quot repererat: ideo sic occideret eū cū eēt valde irata sibi. qd autem nunc belias timeret qui nō timuerat corā facie regis achab nō proueniebat ex magnitudine vel pusillanimitate cor dis eius sed ex motu dei: qd qñ deus mouebat ipsum cōfidebat nimis plus q̃ homo confidere posset. Cum autē deus non mouebat eū ad confidendum timebat sicut glibet alius homo timeret ⁊ cadebat in eū oīs timor qui caderet in constantē viz: cū. n. stetit belias corā achab deus dixit ei qd appareret corā ipso ⁊ reuelauit ei cuncta que facturus erat vt p3 p̃ce. c. cum dixit belias qd oīa fecerat de mandato dei: ⁊ tunc sciebat certissime belias qd non occidendus esset ab achab: ideo confidenter loque-

Queres an peccauit bellas petendo mortem. ¶ Aliq
dicit q sic: qz magis debet se quis diligere q
alium: sed non potest licite desiderare q alius moriatur nec pe
tere: ergo a fortiori non est licitum q desideret se mori aut pe
tat mortē. ¶ Respondendū q aut aliquis desiderat mortem z
petit volens gaudere in futuro seculo fruens deo: sciens q quā
diu bic

४
Rajio.

B

†

†

+

24

Rñño.

Mors ē
appeten
da iub cō
ditione
Nota
modū o
rādi pro
morte
seu petē
di mortē

B
Desideri
um mor
tis p̄t eē
p̄p duo.

diu hic est non potest frui deo: sed peregrinā ab eo aut ppter
illam causā. Si primo modo aut petit mortē absolute. s. q̄ dato
q̄ sciat vel credat se vtilē esse ecclesie dei desiderat semp mori z
petit vt non laboret hic sed gaudeat in vita eterna. Et tunc oōz
q̄ p̄tin est mortem petere absolute: qz tunc iste fugit maius bo
nū p̄p min⁹ bonū. s. p̄ficere eccleie dei ē maius bonū q̄ gaudere
in vita eterna: qz in p̄sio de⁹ colit z est act⁹ v̄tutis. in scōo at nō
colit nec est actus v̄tutis: s. est vtilitas nra ppter conseq̄ delecta
tionē. desiderare autē delectationē nō est magna p̄fectio: qz gli
bet illā desiderat: peccat q̄ ḡ refugit vtilitatē ecclesie dei asser
re viuens cū labore suo vt moriā non laborans z cōsequatur
vitam eternā: z ob hoc viri sancti qñ credebant vel suspicaban
tur vitā suā esse vtilē ecclesie dei nunq̄ desiderabant vel pe
tebant mortē absolute: sed cū conditione. s. q̄ vellēt mori si eo
rū vita non erat vtilis ecclesie dei: vtpote qz erat neutralis vel
qz asserbat modicā vtilitatē. Si tñ magna vtilitas erat ex eo
rum vita potius volebant viuere z laborare q̄ mori z gloriari.
sic p̄ de beato Paulo ad phil. 1. s. mibi. n. viuere christ⁹: est mo
ri autē lucrum: q̄ si viuere in carne hic mibi fructus operis est
z qd eligā ignoro: coartor autē duob⁹ desiderii bñs dissolui z
cum christo esse multo magis melius est: p̄manere autē in carne
necessariū est ppter vos: ideo cōclufit ibi apostolus q̄ cum vita
sua esset vtilis ecclesie certissime viueret dicens: z hoc confidēs
scio qz manebo z p̄manebo oībus vobis ad p̄fectum vestrum
z gaudiū fidei. Sic etiā beatus Martinus cū morti p̄pinquus
esset ait. oñe si adhuc populo tuo necessariū sum nō recuso la
bozē. Si autē aliquis non scit aut non credit vitā suā esse vtilē
ecclesie dei habet maius mortuū desiderādi mortē vt sit cū ip̄o:
z tñ adhuc non licet absolute isti petere mortē vt habeat vitam
eternā: sed semp debet ponere conditionē. s. si aliquo modo vi
ta sua est vtilis ecclesie dei aut vite. primo: q̄ non vult mo
ri: si autē non est vtilis q̄ vult dissolui z esse cū christo. Vel po
test dicere aliter. s. oñe si vita mea aliquo modo p̄ficat ad cul
tum tuū vel potius tibi viuentis q̄ mortis seruio volo vitā etiā
laboriosam sustinere: sin autē cupio dissolui z esse tecum. hoc at
z etiam primū potest dicere q̄ q̄ vir quātūcūq̄ imperfectus q̄
tñ bonū desiderium hēt. nā h̄ homo virtutibus suis non confi
dat z nihil boni adhuc habeat: potest deus eū subito clarissimis
virtutibus ornare z cōstituire luminare magnū in ecclesia sua.
quid enim Petrus erat nisi piscator pauper z rusticus: z oīno
inductus: christus tñ eū subito ecclesie vniuersalis principē fecit.
quid enim Paulus erat nisi qdam p̄secutor ecclesie: subito tñ sa
ctus est doctor gentium z vas electionis. nemo ergo desperet
similia posse fieri in eo h̄ ip̄e nullius virtutis sit: qz manus oīi
non est abbreviata vt saluare nequeat nec aggrauari auris eius
vt non exaudiat nunc potius q̄ tunc Esa. 59. Si autē aliq̄s de
siderat mori ppter alia causas aut istud est ad euitandū laborem
vite aut ad euitandū peccata. Si ad euitandū peccata apparet
aliquā litem: vtpote quidā hoīes sunt ita prompti vt vin
cant a passionibus q̄ facilius incident in peccata in q̄bus val
de dolent q̄ deum offendant: ideo vt non incidāt in alia pecca
ta z pluries deū offendant desiderant mortē. Sed considerā
dum q̄ istud desiderium p̄t esse ppter duo. s. ad euitandū labo
rem qui est in superādo passionē: z tunc incidit cū membro se
quenti: aut vt non offendant deus pluries ex peccatis cōmissis
z iteratis. z isto modo dicendū q̄ desiderii s̄m seipsum bonū
est: qz potius debet aliq̄s mortē eligere q̄ q̄ de⁹ offenda: istō
tñ non debet desiderari absolute: qz q̄ quis desideret mori ne
offendat deū iterando peccata est desperare q̄ deus oet ei gra
tiam ad permanendū sine peccato: z tñ deus hanc facilius dat:
ideo potius petenda est ista impeccabilitas cū vari possit q̄ q̄
mortem appetamus ne in peccatū icidamus: potest tñ aliq̄s pe
tere sub disunctione mortē hoc modo. Si nimis se grauari vi
deat peccatis z sepe reincident in ea que egit dolēs q̄ in hīs gra
uiter offendat deum potest petere q̄ aut deus cōstantiam ei lar
giat in bono opere aut tollat eū de mūdo ne vltra peccet: z tñ
iusta est petitio: oūm tamen non fiat cū quodā modo desperatio
nis gratie habēde. Si autē aliquis desideret mori ppter aduer
sitates quas patitur vt illas effugiat credens q̄ in alio seculo ni
hil horū patiet: peccat qz icidit in vitiiū timiditatis. nā sicut ad
fortitudinē pertinet exponere se terribilibus ppter honestum
ita ad timidum pertinet mortē optare vt terribilia non patiat.
sicut ergo valde peccat qui sibi mortē infligit ne ab alio duriorē
patiat mortem vt patet. s. ethiop. circa finē: ita peccat h̄ non
tam grauiter qui mortē desiderat vt non toleret amaritudines
seuientis fortune quas morte duriores esse credit: ideo quicūq̄

sic mortē appetit aut in oratione petit mortaliter peccat: magis
tamen qui petit q̄ qui appetit. S. istud stat dupliciter qz aliq̄
mori desiderant qz vult est sibi militare contra passionē que i
citant eos ad peccandū. s. contra irā libidinem z alia desideria
intātū q̄ interdū nesciunt quid faciant. sic enim p̄ de b̄o Pau
lo qui cruciabat nimis passione libidinis intātū vt se vocaret
infelicem z diceret. infelix ego homo quis me liberabit de cor
pore mortis huius ad Ro. 7. sic etiā est de alijs passionibus: aliq̄
desiderant mortē solū qz vult est sibi tolerare labores exte
res qui non sunt desideria passionalia nec incitant ad peccandū:
z vtrūq̄ peccant: magis tñ illi qui ppter exteriores angustias il
lam desiderant. Sed obijciēt qz Moyses desiderauit mor
tem ppter magnos labores quos tolerabat in regimine populi
z non sufficiebat ad regendū. sic patet nūm. 11. cū ait cur affli
xisti seruū tuum quare non inuenio gratiā corā te: z cur ip̄osui
sti pondus vniuersi populi super me: nunquid ego concepi hāc
oēm multitudinem vel genui eam vt dicas mibi porta eos i si
nu tuo sicut portare solet nutrix infantulum: vnde mibi carnes
vt dem tante multitudini flent corā me da nobis carnes vt co
medamus: non possum solus sustinere oēm hūc populum: qz gra
uis mibi est: sin autem aliter tibi videtur obsecro vt interficias
me z inueniam gratiā in oculis tuis ne tantis afficiar malis. sic
etiā belias saturatus angustijs petiuit hic vt moreretur. Dic
endū de Moysē q̄ ip̄e dicit verba ista ex abundantia cordis
qz erat valde afflictus z vix erat cōpos passionis sue z sic pos
set dici q̄ peccaret venialiter: si tñ ex deliberatione z non in tā
ta magnitudine angustie ista dixisset peccasset mortaliter. s. be
lia dicendū q̄ nō peccauit qz non dixit q̄ volebat mortē ppter
labores quos tolerabat: sed ppter alia causam vt. j. diceret: in
terdum autē homines desiderant mortem ex quoddā zelo dei:
scilicet qz vident mala multa super terrā z potissime contra cul
tum dei: z non potentes illa tolerare desiderant mortē. Sic fuit
de mathathia patre machabeorū qui deplorabat vitam suā tāq̄
mortem cum vidit legem laceratā z tēplum traditum in manus
impiorum. 1. Machab. 2. s. ve mibi vt qd natus sum vt videre
contritionē populi mei: z contritionē ciuitatis sancte zc. z isto
modo nō est peccatum desiderare mortē: qz non est verum de
sideriū mortis sed qdaz zelus dei: quo homo tātū abhorret mala
que videt contra cultū dei q̄ potius vellet mori q̄ videre illa.
Isto modo dicendū est de belia q̄ ip̄e desiderabat mortē qz vi
debat q̄ p̄phete oīi occidebant z destruebant altaria eius: z
peribat lex z cultus dei de terra: ideo melior erat sibi mors q̄
videre mala ista in dieb⁹ suis: q̄ autē istud esset motuū suū ad
petendū mortē p̄ qz cū infra deus diceret ei quid hic agis belia
respōdit. zelo zelatus sum pro dño exercitū. q. d. pro zelo quem
habeo pro dño exercitū facio oīa hec fugiendo in desertum z
desiderando mortem. Si autē aliquis dicat q̄ belias ppter te
dium vite laboriose desiderauit mortē. Dicendū q̄ adhuc nō pec
cauit mortaliter qz belias dixit verba illa saturatus amaritudi
ne ex quoddā ipetu passionali z forte nō desiderabat mortē s. z
deliberationem: ideo non erat peccatū suum mortale: sed erat
veniale sicut diximus supra de Moysē. Ad rōnē in 3rūm
dicendū q̄ non potest aliq̄s desiderare mortem pro alio ani
mo nocendū ei: qz tñ interdū alicui melior est mors q̄ vita po
test desiderare mortē eius: z tñ semper cū conditione si melius
est ei mori q̄ viuere: z tñ non valet qz dato q̄ aliq̄s non possit
pro alio desiderare mortē eo q̄ debet diligere ipsum: q̄ minus
possit pro seipso mortē desiderare qz magis se diligit. nā h̄ quis
se magis diligit q̄ alium: tñ potest se subicere multis doloribus
sponte quibus non potest subicere alii: etiam licitū est cuiq̄q̄
petere vt deus imittat ei tribulationes per quas magis merea
tur: z tamen non licet alicui desiderare q̄ alteri mala veniant si
bonus est ad hoc q̄ melior efficiatur vt declaratum est. s. 16.
(Et ait sufficit mibi tolle animā meam). i. sufficit mibi id qd vi
xi: z non desiderio vltra viuere: ideo tolle animā meam: vel vi
ditur sufficit mibi. i. sufficit mibi hoc bonū q̄ moriā: z non pe
to q̄ liberes me amplius a periculis nec q̄ des mibi cibum mi
raculose: sicut dedisti per cozuos in torrente zarith z postea in
sarepta in domo vidue. (Nec melior sum q̄ patres mei). vo
cat hic belias patres suos predecessores suos similes in profes
sione. s. p̄phetas alios. z est sensus q̄ ip̄e non est melior omni
bus p̄phetis preteritis: sed illi occisi fuerūt a iezebel: ideo suf
ficat sibi q̄ ip̄e occidatur a dño z non videat vltra mala cult⁹
dei. vel est sensus q̄ non est ip̄e melior q̄ alijs p̄pheta: sed pro
alijs non facta sunt miracula vt eruerent a morte sed occisi sunt
a iezebel: ideo etiam satis erat sibi q̄ deus fecisset miraculū pro

Obiectio

Rāso.

Quō liceat
desiderare
mortē alte
rius.

Tedius cat
sonu z qre

Son'gd z
vñ causet.
Primo.

Secundo

Tertio.

Nota me-
dicinaz ad
dormiendi.

Angelica p
uifio helie
dabulati p
desertum.

eo liberado ipsius a fame preterita qñ paucum ei coitui: z non oportebat qñ nunc alia miracula fierent vt liberaret: sed qñ deo occideret eum. (Proiecitq; se z obdormiuit in ymbria iuniperi). s. postq; dixit verba ista proiecit se sub ymbria iuniperi z dormiuit: qñq; belias ieiunus esset z ieiunus male dormiant: tñ ipse dormiuit p̄ fatigatione itineris: qñ labor causat soporē sicut cibi abundātia. Etiam belias dormiuit pre tēdio. nā cum hoies paucius magna tēdia inclinantur ad dormiendū: z cā huius est qñ sopor est qdam ligatio omnium sensuum z opationū aialium facta a fumis surgentibus de stomacho. surgunt autē fumī de stomacho regulariter propter cibum: ideo saturati dormire de siderant. C Interdum autem sonus causatur ex labore: qñ magnus labor facit violentam digestionem: ideo dato qñ non sit cibus in stomacho digerentur humiditates naturales que sunt in stomacho propter fortitudinem caloris causati ex labore et fumī resoluti ascendentes ad cerebrum causant somnum: z sic dato qñ aliquis ieiunus sit si fortiter laborauerit dormire desiderat: euenit autem desiderium dormiendi laboratibus nō qñ actualiter laborant sed cessantibus eis a labore: eo qñ vñ actualiter laborant fumī ascendentes a stomacho ad cerebrum sunt valde calidi z rari atq; subtiles: ideo sunt magis apti ad exhalandum per poros apertos in labore qñ ad occupandum cerebrum. cum autem cessamus a labore infrigidantur partes exteriores z clauduntur pori z non possunt fumī euaporare: ideo tendunt omnes ad cerebrum z manent ibi. etiam calor resoluens z eleuans fumositates a stomacho est debilior: z ob hoc fumī eleuati sunt grossiores z consequenter possunt magis opilare cerebrum z ligare: ita vt non derinetur ab eo virtus ad partes sensitiuas: z istud est ligari virtutes animales z causari somnum. C Interdum etiam euenit somnus propter magnum tēdium homini non laboranti nec saturato cibus: z causa est quia in magno tēdio confortat nimis virtus irascibilis: in iracundia autem comouetur sanguis qui est circa cor z succenditur. nam dicimus qñ ira est ascensio sanguinis circa cor: z tunc causatur ibi quidam calor magnus resoluens naturales humiditates si nulle alie sint z fumī ascendentes ad cerebrum ex resolutione earum occupant illud z causant soporem: z propter hoc subest in regimine sanitatis antiquorum z eorum qui non possunt sufficienter digerere cibum qñ interdum irascantur moderate ad confortandum calorem naturalem z causandam digestionem: qñ autem propter iram z tēdium magnum causatur sopor patet ps. 118. i. dormitauit anima mea pre tēdio. i. tēdiū fecit me dormire. Et ista est causa ppter quā dicunt qñ discipuli christi erāt valde grauati somno ita vt non possent vigilare cum eo die qua tradendus fuit. naz dicitur qñ erāt oculi eorū grauati Mat. 26. z istud fuit propter magnum tēdium. nam cum audierunt a christo qñ vnus eorum traditurus erat eum: tantus calor iracundie occupauit eos qñ fumī ascendentes a stomacho coegbāt eos dormire z grauabant oculos eorum: patet hoc Luc. 22. i. z inuenit eos dormientes pre tristitia. Sic enim fuit in helia in quo erat magna iracundia ex tēdio vite laboriose z ex zelo magno contra desertores legis z occisores prophetarum domini: z ppter hoc dato qñ esset ieiunus dormiret z grauaretur nimis: sicut cum caput hominis graue est tempore flatus austrini z magnarum humiditatum. (Et ecce angelus). Dicponitur scōz buius. c. i. angelica prouifio. nam iam erat in extremis angustis: z angelus domini venit ad prouidendum ei z dicitur. (Et ecce angelus domini tetigit eum). scilicet tetigit ipsum ad excitandum eum a somno: quia graui sopore tenebatur: ita vt nō excitaretur nisi magna voce delata ad eum vel tangēdo ipsum. (Et dixit illi surge z comede). iste angelus sumpsit corpus de materia aerea: qñ alis non poterat apparere belienec loqui: z a fortiori non poterat eum tangere: qñ ad contactum requiritur soliditas aliquanta rei tangentis z impellentis: iste angelus dixit helie panem vñm z icypbz aque eo qñ belias erat iam in extrema angustia. nam ambulauerat vna die per desertum introeūdō ad interiora eius: z non erat ibi cibus nec potus. nam etiaz aquam non habebat ibi: sed oportuit qñ angelus portaret ei vas aque sicut portauit panem. non tamen portasset aquam si belias per se posset ibi habere aquam quia deus non prouidet homini supernaturaliter nisi in his in quibus potentia humana deficit: nunc autem belias non petebat a deo panem vel aquaz s̄z morē: nollens qñ pro eo deus faceret plura miracula. vnde dixit iussit mibi tolle animam meam: idest iussit mibi miracula que iam fecisti ad conseruandam vitam meam non peto qñ plura facias sed solum qñ tollas animam meam a me. (Respe-

xit z ecce ad caput suum subcinericius panis z vas aque). idest quando angelus tetigit beliam expegefactus est: z quia dixit rat ei angelus surge z comede respexit quid haberet apud se comedendum: z reperit ad caput suum panem subcinericiū z vas aque. (Comedit ergo z bibit). famelicebat enim valde: qñ in deserto nullum cibum inuenerat. etiam quia angelus dixit ei qñ comederet: ille tamē angelus mor vt ista dixit recessit nō locutus plura belie: z ideo ipse comedit z postea rediit ad dormiendū. Sciendum etiam qñ belias non comedit nunc totum panem nec bibit totam aquam: quia iterum cum surgeret de somno comedit de pane z bibit de vase. hoc autem fuit qñ forte panis magnus erat z non poterat in vna vice eum comedere. vel forte quia nesciebat an deus vellet ei dare plus de cibo: ideo nolebat illum totum consumere quousq; sciret quid deus de eo facere vellet. (Et rursum obdormiuit). erat belias magno tēdio affectus: ideo quamquam angelus excitasset eum a somno z comedisset modicum: erat tamen caput eius grauatum adhuc z rediit in soporem.

Unde fuerunt panis z aqua ducta belie: z an fuerit panis factus opere angelorum. Questio. 5.

Queretur de isto pane z ista aqua vnde fuerit adducta. C Aliqñ dicit qñ aqua fuit de aliquo fonte: z panis fuit sumptus ab angelo de aliqua domo: qñ dicitur hic qñ erat panis subcinericius: z tamen panes subcinerici non sunt in celo nec fiunt a deo: sed ab hominibus assantur in igne. C Respondendum qñ Augustinus in libro de mirabilibus sacre scripture dicit istuz panem fuisse factum mirabiliter manibus sanctorum angelorum: ideo vna refectionis eius saturauit beliam: ita vt quadraginta diebus ambularet in fortitudine cibi illius z non corrumpetur calor naturalis nec minneret humidum radicale. Si tamen fuisset cibus hominum non haberet istam virtutem: ergo erat supercelestis panis. Item quia dicit Augustinus qñ factus est manibus sanctorum angelorum: ergo non erat factus ab homine nec de frumento nostro. C Dicendum qñ satis facilius dicere possumus qñ iste panis erat celestis vel qñ erat cibus humanus z qñ angelus tulit illū de aliqua domo vt comederet belias sicut diximus supra. 17. de pane et carnibus portatis belie a cornis. Si autem dicamus qñ erat panis celestis non est intelligendum sicut aliqui simplices opinantur qñ in celo sint cibi quibus alantur existentes ibi: qñ in celo non est cibus nec potus nec alia accidentia que nobis conueniunt hic: sed sunt ibi homines sicut res incorporeales que cibo nō vtuntur. hoc significauit christus Matthe. 22. dicens erratis nescientes scripturas nec virtutum dei: in resurrectione enim nec nubent nec nubentur: sed erunt sicut angeli dei in celo. quasi dicat angeli ex eo qñ sunt incorporei non patiuntur aliquam conditionem istarum: ita nec homines existentes in celo sed vocatur panis celestis quia solius dei opere factus est qui est celestis: vt si deus creet aliquem panem vel si de preiacenti materia que non est frumentum nec aliqua seges panes efficiat. Uocatur etiam panis celestis qui fit opere angelorum: scilicet qñ ipsi de aliqua materia aerea vel als panem conficiant de qua homines panem non faciunt. Sic dicitur de māna qñ erat panis celestis vel angelorum ps. 77. scilicet panem angelorū māducauit domo: z intelligitur o māna vt patet ibi. Alio modo vocatur panis celestis ipsa eucharistia quia de celo descendit. de hoc Ioan. 6. scilicet panis enim dei est qui descendit de celo z dat vitam mundo. z vocatur magis proprie eucharistia panis celestis qñ māna vt patet ibidem cū dixit christus hebreis. amē dico vobis non Moyses dedit vobis panem de celo: sed pater meus dat vobis panem de celo verum. primis duobus modis poterat dici qñ esset panis angelorum iste quem comedit belias: sed non tertio modo quia eucharistia nunquam fuit aliqui data in veteri testamento nec fuit sacramentum istud institutum ante diem cene domini. Item dato qñ esset institutum nō daretur tunc belie: quia eucharistia non datur ad refectionem corporalem sed spiritualement: belias tamen egebat tunc refectione corporali: ideo non daretur sibi eucharistia sed alius cibus qui corporaliter reficeret. Si autem dicatur qñ iste panis esset cibus humanus dicemus qñ angelus domini duxit illum de aliqua domo: quia aliquis forte assauerat illum in igne pro se: z angelus domini rapuit illum pro belia. z iste modus videtur esse iatis conueniens. sic enim tenetur de ariete quem inuenit abraam herentem cornibus inter vepres z immolauit illuz pro filio suo Isaac qñ ductus fuerit ab angelo de aliquo grege ouiu z positus fuerit ibi. C De aqua autem portata belie idē dubiuz z eadem

†

†

rn. aug.

Alia rñ.

Panis qñ re vocet celestis

et eadem determinatio est quia poterat esse illa aqua celestis ut diximus de pane: vel poterat esse de fontibus aut fluminibus. Et si dicatur quod erat panis factus opere dei. dicitur quod aqua eodem modo erat facta opere dei. et si de pane dicitur quod erat cibus hominum. dicitur eodem modo de aqua quod erat fontana vel fluialis: et tenendum videtur quod fuerit aqua naturalis. Quia autem arguitur quod esset panis naturalis si volumus tenere quod esset celestis. respondebimus quod cum dicitur quod erat subcinericius non sequitur quod erat naturalis quia poterat fieri opere angelorum vel dei et haberet figuram et colorem et saporem subcinericiij panis: quia tamen tenemus quod iste panis fuerit naturalis dicemus quod erat vere subcinericius raptus ab angelo de aliqua domo cum aliquis illum pro se affaret: et istud magis conuenit littere que vocat eum panem subcinericiij simpliciter: et non dicit quasi subcinericium ut intelligatur quod vere erat subcinericius panis. Cum autem arguitur ex verbis augustinus. quod erat panis factus opere angelorum. potest propter eius reuerentiam teneri quod esset panis factus mysterio eorum: et tunc ratio non cogit. Primo quia illa saturitas et equalitas complexionis sine cibo in .40. diebus potius videtur esse a voluntate dei conseruantis beliam in robore suo quam ex conditione cibi. sicut fuit de moyse qui quadraginta diebus mansit sine cibo. Exod. 3. 4. Secundo patet quia dato quod cibus iste esset factus manibus angelorum non sequebatur ex hoc quod haberet virtutem conseruandi hominem per multos dies sine cibo et potu. sic patet de manna quod factum erat opere angelorum Psal. 77. cum vocetur ibi panis angelorum: et tamen homines comedentes manna esuriebant immediate: ita quod non poterant manere saltem vna die sine cibo: et ob hoc inebebatur quod in die veneris colligerent duplum de cibo quam in alijs diebus scilicet pro die veneris et sabbati. Exodi. 16. Etiam iste cibus frequenter sumptus non dabat homini vigorem ad hoc quod conseruaretur in vita longeva sed moriebatur comedentes cibum istum sicut comedentes quoscunque alios cibos. Unde christus ad significandum non fuisse manna cibum omnino perfectum dixit iudeis. patres vestri manducauerunt manna in deserto et mortui sunt. iste tamen cibus quem comedit belias si conseruauit eum virtute sua per .40. dies poterat sic conseruare per multum tempus: ergo non erat virtus in illo propter hoc quod esset factus manibus angelorum. Item patet quia cibi naturales interdum habent maiorem virtutem quam cibi facti ab angelis. quod patet quia lignum vite erat in paradiso terrestri et comedendo de illo poterat perpetuari vita hominis vel extendi ad valde magnum tempus ut patet. Gene. 3. et ibi declaratum est. et tamen comedentes manna non vivebant maiori tempore quam alij homines vtentes alijs cibis. ergo cibi naturales interdum magis conseruant quam cibi facti opere angelorum. Item dato quod virtus belie ad manendum quadraginta diebus sine cibo esset ab isto pane poterat esse naturalis. scilicet quod deus conferret ei virtutem conseruandi magno tempore: ideo potius videtur quod panis iste fuerit factus ab homine quam ab angelo. (Reuerlusque est angelus omni scdo et tetigit eum.) scilicet belias redijt ad soporem postquam comedit eo quod post cibum deus nihil inebat ei agere: redijt ergo tunc angelus et tetigit eum scdo iubens quod comederet. (Dixitque illi surge et comede grandis. n. tibi restat via.) scilicet iussit angelus quod belias comederet nunc et pararet se ad viam quia magnus iter facturus erat. dicit autem magnus quia quadraginta dies ambulauit et venit vsque ad montem synai. Queretur quare dicit nunc angelus belie quod comederet. Respondendum quod ratio istorum fuit quia angelus in prima vice attulit belie panem et vas aque dormiente ipso et non vidit quod velatum erat sibi: imo nesciebat an aliquid fuisset velatum. etiam non vidit angelum loquentem sibi quia loquebatur dum dormiret belias et excitauit eum. et cum excitaret angelus disparuerat et non vidit belias quis sibi fuisset locutus: quia tamen audierat in somnis quod surgeret et comederet resperit in circuitu an aliquem cibum haberet et vidit ad caput suum subcinericium panem. si tamen angelus presens esset quando excitatus fuit belias non oporteret quod belias circumspeceret querendo in circuitu suo cibum. tunc igitur belias videns cibum sciuit illum diuinitus fuisse allatum: et tamen nesciebat quid deus disponeret de eo ideo nesciens an deus vellet ei dare plus de cibo non comedit totum panem nec bibit totam aquam sed sumpto modico de illo redijt ad soporem. deus autem volens quod belias recederet inde iussit quod angelus excitaret eum et quia non poterat secum ferre panem et aquam conseruatam in vase iussit angelus quod comederet et biberet fortiter: et non speraret quod de eodem pane sepe comesturus es

set et bibiturus de eodem vase: sed quod nunc totum comederet et biberet quicquid sibi allatum erat quia ambulaturus erat per magnam viam: et tunc belias surgens comedit et bibit ad saturitatem et ambulauit. Queretur ulterius quare iussum est belie quod ambularet per magnam viam et veniret vsque ad montem oreb. Respondendum quod belias fugiebat a facie iezebel timens quod occideretur sicut alij prophete domini: et quia erat in principio deserti cum solum ambulasset vna die introeundo in desertum forte iezebel iubens inquiri eum diligenter posset inuenire ibi et occideret: ideo expediebat quod longe recederet et deus iussit quod recederet venitque ad montem oreb quod erat in interioribus deserti: et tunc non poterat iezebel scire ubi esset belias eo quod per desertum nullus ipsum videret mansitque ibi belias aliquanto tempore: et postea cessante forte persecutione quam exercebat iezebel contra beliam reuersus est ipse in terram israel. (Qui cum surrexisset comedit et bibit.) Istud fuit in scda vice qua suscitatus est de sopore: quia tunc comedit et bibit fortiter sicut dixerat angelus. (Et ambulauit in fortitudine cibi illius. 40. diebus. et. 40. noctibus.) scilicet postquam comedit tunc cepit ambulare et ambulauit per .40. dies. et. 40. noctes: et in istis non comedit nec bibit sed itinerabat quasi continue vel saltem per diem. (Vsque ad montem dei oreb.) i. venit vsque ad montem oreb qui vocatur mons dei. iste mons oreb est mons synai et aliquando vocatur oreb et aliquando synai. in isto monte data est lex moysi et israelitis ut patet exo. 19. et. 20. et per hoc vocatur iste mons dei quia specialiter deus operatus est in illo. scilicet dando legem et apparendo ibi in nube et clangore et fumo et facta sunt ibi multa alia pertinentia ad statum veteris testamenti. ibi etiam apparuerat omnis moysi in rubo qui ardebat et non comburebatur. Exo. 3. etiam vocabatur mons dei quia fama erat deum habitare in illo monte.

Quomodo belias in fortitudine illius cibi potuit ambulare. 40. diebus et tot noctibus: et an cibus factus per angelos sit maioris virtutis quam factus per homines. Questio. 8.

Queretur quomodo belias potuit ambulare. 40. diebus. et. 40. noctibus in fortitudine cibi illius. Respondet augustinus in libro de mirabilibus sacre scripture quod erat panis confectus manibus angelorum: et ob hoc habebat virtutem reficiendi per multos dies semel sumptus: ita quod non periret calidum naturale nec humidum radicale in quibus conseruatur vita. Respondendum ad veritatem huius quod hic fuerunt duo. Primum est quanto tempore belias sine cibo manserit. Scdm est in cuius virtute conseruatus fuerit. De primo dicendum quod belias videtur hic mansisse magno tempore sine cibo. scilicet toto tempore quo iuit vsque ad montem oreb. deinde etiam toto tempore quo fuit in oreb quando rursum ei deus apparuit: et postea toto tempore quo redijt ad terram in qua poterat habere cibum de monte oreb. nam sicut per desertum iuit ita et per desertum redijt: et forte fuerunt omnes isti dies plures quam centum. patet hoc quia vsque ad montem oreb ambulauit in .40. diebus et sine cibo ut patet in littera. deinde mansit in monte oreb latens in quadam spelunca vsquequo deus ei apparuit et dixit quid hic agis belia ut patet in littera. et tunc etiam non comedit: deinde iussum est ei quod rediret in damascum per desertum ad vngendum azabel in regem: et tamen longior via est de monte synai ad damascum quam ad terram israel eo quod mons synai est in desertis arabicis inter egyptum et terram israel. scilicet aliqua litera ad partes meridianam terre israel: et tamen damascus est ad partem aquilonarem terre israel. scilicet syria cuius caput est damascus Ela. 7. et sic in .40. diebus moratus fuerat belias veniendo de terra israel in montem oreb pluribus moraretur eundo in damascum: et in illis non videtur quod posset habere cibum si non potuerat habere in .40. diebus quibus venit in montem oreb eo quod iussum est sibi quod iret per desertum ut patet. j. in littera. et sic multis diebus maneret sine cibo. et dato quod non inuenit belias in damascum sicut. j. tangetur sed venerit in terram israel et vixerit beliseum in prophetam: saltem vsquequo rediret in terram israel non posset habere cibum: et tunc essent alij. 40. dies in redeundo sicut in eundo in quibus non comederet: vel saltem essent multi. Sed aliquis dicit quod solum abstinuit a cibo. 40. diebus cum littera exponens hic miraculum dicat quod ambulauit in fortitudine cibi illius. 40. diebus et. 40. noctibus. ergo non ambulauit pluribus quia alias scriptura expressisset illos sicut expressit istos. 40. Dicendum quod isti. 40. dies non fuerunt omnes dies quibus belias mansit sine cibo sed fuerunt i. quibus iuit vsque ad montem synai. quod per quia lra dicit ambulauit in fortitudine cibi illius. 40. diebus et. 40. noctibus vsque ad montem dei oreb. ergo

Qd. 7.

A
Qd iussu est
belie quod am-
bularet ma-
gnam viam.
Rñsio.

†

†

†

Qd os oreb
est mons synai

A

Rñ. angu.

A

Alia rñ.
aucto.

Obiectio.

Rñsio.

Ad rñs
angu.

Qd. 6.

A
Angelus
quod dicit
belie in se-
cunda exci-
tatione quod
comede-
ret.
Rñsio

videtur qd isti. 40. dies solum computantur veniendo vsq; ad montem oreb sed manendo ibi & redeundo etiā nō comedit: ergo pluribus quā. 40. diebus māsit sine cibo. Nisi forte dicas qd quando accessit helias ad montem oreb deus dedit ei miraculo sic cibū sicut dederat prius qd iret illuc. S; istd nō v; verisile qd etiā ibi fuisset miraculū sicut nunc: & scriptura enarraret illd sed nihil tāgit: id videt qd et tunc manserit sine cibo vsquequo redierit ad terrā habitatā. nec erat istud valde admirandū: qd si in fortitudine cibi semel sumpti poterat. 40. diebus ambulare helias posset etiā ambulare mille dieb;: & etiā tota vita sua in fortitudine illius cibi: nā non poterat. 40. diebus ambulare in virtute illi? cibi nisi supnaturaliter. dato tñ miraculo cū illud sit per virtutē infinitā: non magis erit difficile qd extendat ad modicū tēpus qd ad multū. & sic tenendū videt qd pluribus qd 40. diebus manserit sine cibo helias. **Scdm dubiū** erat in cui? virtute ambulavit helias. 40. dieb; & 40. noctib; sine cibo. Rndendū qd istud fuit in virtute dei qui voluit ad tēpus cōcedere illi homini quādā dote; glorie. s. incorruptibilitatē. euenit autē corruptio in rebus aīatis per defectū cibi: nam si maneat vltra tēpus debitū sine cibo consumit humidū radicale cū nihil apponat de humido cibali per qd cōseruetur & reficiat id qd perit ita vt sit cōtinua depeditio & cōtinua restauratio. cū at cibū nō apponit fit cōtinua depeditio & nulla fit restauratio: id necesse est cito cōsumi totū hūidū radicale agente calido nālī: & ipse calor naturalis etiā cōtinuo debilitat cū pereat humidū in quo fundat: sicut perit ignis deficiente pinguedine lucerne in qua sonet: & isti duobus pereuntib; que sunt pncipia vite necessario perit aīa vel planta. nunc aut dedit deus helie ad tempus istam incorruptibilitatē. s. qd calidū naturale nō consumeret humidū radicale in toto isto tēpore: sed maneret vtrūq; in eadē dispōne in qua erat qñ helias comedit & bibit vsquequo post multos dies iterū comedit & bibit. Sic enī fuit de moyse qui per duas vices mansit nihil comedēs & nihil bibens p. 40. dieb;: & in illis manebat in tam bona dispōne sicut si semp comedit & bibisset. & hoc qd faciebat deus qd in illis dieb; non alteraret humidū radicale a calido naturali: nec aliquid eorū deficeret in virib; suis: sed maneret in armonia priori in qua erat qñ. moyses vltimo comedit & bibit. Et ex hoc sequebatur duo in moyse: & etiā in helia. Primū erat qd nō famelicerent nec siti rent qd fames est appetit? calidi & siccitatis est appetit? frigidi humidū & istud puenit ex digestiōe consumata in stomacho: nā postq; facta est plena digestiō cibi cū calor naturalis non heat aliqd alienū qd digerat digerit qd ppiū est. s. humidū radicale: & tunc est appetitus calidi & siccitatis & humidū & frigidi ad hoc qd illa digerant a calido naturali & non consumant humiditates naturales que vocant humidū radicale: & qd deus cōseruabat heliā & moysem in illa armonia calidi nālī & humidū radialis fm quā calidū naturale nondū incipit cōsumere humidū radicale ppter defectū humidū cibalis vel alicuius humiditatis nō nālī nō poterat sitire nec esurire. Scd; erat qd nō poterat isti debilitari i virib; aut diminui i substantia corpulenta: qd ista debilitatio & diminutio puenit ex consumptione humiditatum naturalū que erat pars substantie ipsius aīalis: & hoc fit qñ propter defectū exterioris digestibilis calor naturalis sūmit hūiditates naturales: & tunc hoīes fiunt macilenti & disponunt ad corruptionē. sed in helia & moyse manebat armonia calidi nālī & humidū radialis iam dicta: ideo nō poterat sequi cōsumptio ita vt efficerent macilentiores. & hec oīa pueniebant a sola virtute dei. **Obiectio** Sed obijciat qd istud cōtulerit virtus cibi: qd dicitur qd in fortitudine cibi illius ambulavit. 40. dieb; & 40. noctibus. **Risio** Dicendū qd debet sic intelligi qd ambulavit in fortitudine cibi illius. 40. diebus. i. non eguit alio cibo in illis. 40. diebus. & tñ virtus manendi nō pueniebat a cibo sed a deo volente sic conservare heliā. vel aliter ambulavit in virtute cibi illi? 40. diebus. i. duravit virtus illius cibi in oībus illis. 40. diebus & vltra. Pro quo sciendū qd virt? alicuius cibi dicitur durare dupliciter. Uno modo qd diu durat i corpore illa particula carnis vel sanguis genita ex cibo. illa autē resoluta nihil manet de cibo fm se nec fm virtutem suam in aīali. Alio modo dicitur manere virtus cibi: scilicet qd diu cibū facit nos non esurire: quia manet aliquid eius in stomacho & nō consumitur humiditates naturales propter defectum humidū alieni. nam cibū sumitur ad tollendam famem & restaurandū depeditum. quādiu ergo cibū sumpt? facit qd non sit aliqua fames: nec etiā depeditur naturale humidū propter eius defectum dicitur manere virtus cibi: & iste est modus proprius. sic accipitur hic: scilicet qd

ambulavit in fortitudine cibi illi? 40. dieb;: id est nō defecit virtus illius cibi in. 40. diebus quia manserūt ibi duo effectus virtutis eius: scilicet qd nunq; secuta est fames in illis diebus & qd nunq; humidū radicale consumptum est vel diminutum aliquāter sicut si semp mansisset cibū iste in stomacho per illos. 40. dies: qd tamen qd non sequeretur fames nec consumptio sū pro illo cibo non erat ex propria virtute cibi sed ex dei voluntate & qd in pane illo nulla talis erat virtus: non proprie conservatus est propter virtutem cibi sed propter voluntatem dei. **Scdm dubiū** tamen augustinus est quia dicitur qd in fortitudine cibi illius ambulavit: & quia cibū naturalis nō potest tanto tempore preservare a fame & consumptione humidū radialis dicit qd erat factus manibus angelorum. Ad intentionē suā satis patet responsio ex predictis exponendo auctore istas: & tamen ccedendo qd esset aliqua virtus in cibo ad ambulandū. 40. diebus non sequitur qd esset factus manibus angelorum sicut vult Augu. qd aut dicit qd fuit aliqua virtus a deo collata illi panī postquā formatus est manibus angelorum aut non. si non fuit aliqua virtus collata. Dicendū qd ex hoc solo qd erat factus manibus angelorum non habebat virtutem ad conservandum. 40. diebus sine fame: qd patet de manna qd factus est manibus angelorum cum vocetur panis angelorum: et tamen non tollebat famem per maius tempus qd alij cibi sed qui nūc comedeat post modicum tempus esuriebat vt supra in quadam questione probatum est. Item interdum naturalis cibū magis conservat qd cibū factus manibus angelorum vt patet de ligno vite & de manna: quia magis conservabat lignum vite vt ibidem declaratur est. Item angeli non possunt aliquid agere ex propria virtute sed agunt coniungendo naturalia actiua passiva: ideo cibū causat? ab angelis naturalis esset si solū ipsi oparent. Si autē concedamus qd deus largitus fuit aliquā virtutem illi panī postquam factus est manibus angelorum per quam conservaret eodem modo poterat dari panī naturaliter facto. s. de farina mysterio hominū: & sic non erat differentia qd panis esset factus ab angelis vel ab hominibus ad hoc qd posset conservare heliam isto tempore. **Quæretur** vltius quare deus non mittebat helie quotidie panes & carnes per coquos vel alias: sicut mittebat quādo mansit apud torrentē zarith. s. 17. **Respondendum** qd in hijs fere nulla causa danda est qd sunt beneficia dei & agit illa quando vult & qui būs vult & quomō vult. Sed potest dici qd quāquā equaliter facile erat deo mittere helie panem & carnes nunc & vltius vel aquam sicut mittebat quando erat apud torrentem zarith & qñ angelus venit ad eum nunc ferens panem subcinericiū & vas aque: amen noluit: & hoc ad ostendendam magnitudinem potestatis sue. ostenditur autem potestas dei magna dupliciter. Uno modo propter magnitudinem ipsius rei que fit: vtpote si mortuum suscitaret. Unde dato qd deus nullum aliud miraculum faceret nisi suscitare mortuum appareret infinita potestas eius quia ad suscitandum mortuum nulla potestas sufficit nisi infinita. Secundo modo ostenditur potentia magna in diversitate rerum operarum sicut excellentia artis patet in diversitate rerum quas facit artifex: & si semper faceret res eiusdem figure vel artificij non appareret magna perspicacitas eius in arte. Ita de deo licet qdlibet miraculum ab eo factum demonstret potentiam infinitam eius: tamen magis apparet ista potentia in oculis nostris quando operatur miracula diversorum generum. Ideo deus volens ostendere nobis magnitudinem suam non solum miracula facit sed etiam facit illa diversorum generum & non solum pro diversis rebus facit miracula diversorum generum. s. aliud miraculū pro egritudine: aliud p morte: aliud pro fame: sed etiam pro eadem re facit miracula diversorum generum. s. ad tollendum famem diversimode operatur nam aliquando nullo cibi dato conservat hominem non sitientem nec famelicentem magno tpe sicut fuit de moyse bis. 40. diebus. Exo. 34. & deuterono. 9. et. 10. & de christo alijs quādraginta diebus quibus non comedit & in fine illorum esuriit. Matthe. 4. aliquando famem tollit per vnicū cibum multis diebus hominem conservando. sic fuit in helia qui ambulavit. 40. diebus et. 40. noctibus in fortitudine cibi istius vsq; ad montem oreb. Alio modo deus tollit famem dando cibum quem nunquā homines comederunt vt homines intelligant qd deus potest facere alios cibos preter eos quos habemus: sic fuit de manna quo pavit deus israelitas in deserto nullum aliū cibum habentes deuterono. 8. aliquando de? tollit famē dando cibos quibus hoīes vescunt: & tamen dat illos in loco i quo homines

26.9

A

Qd dū nō mīst quo tidie panē & carnes helie fē fecit apd torrentē zarith.

B

Potētia di duplici ostēditur.

Fac de

diverſa miracula pro fame tollenda Primo

Scdō

Tertio.

boies habere illos nō possunt et facit duci illo mō quo nō est solitum hoibus duci cibos. Sic fuit qñ belias mansit apud torrentē zarith et corui ducabant ei quotidie panem et carnes supra. 17. et tamen ibi non potuerat ipse aliter habere cibos nec ēt corui assueti sunt hoibus ducere cibos. Alio mō dñs tollit famē de modico cibo quē homo bz faciendo multū: sic fuit qñ belias stetit in domo sareptane mulieris et lechitus parū habens repletus est: et hydria solū pugillū farine habens impleta fuit: et qñ maius erat quāquā quotidie dñs illis multū acciperetur nūquā minuebant. s. 17. sic etiā heliseus de vno vase olei fecit repleri multa vasa vt haberet vidua paup ad sustentationē domus sue et ad soluendū creditorū lequenti. l. c. 4. sic ēt xps de gñq panibus et duobus piscibus multiplicauit multū cibū ita vt saturarentur gñq milia virozū. Jo. 6. ad ostendendū ergo aliū modū diuersū tollendi famem quā supra ostēdit: noluit nūc pacere belia p coruos. ista aut oīa sunt vt homo intelligat qñ deus pōt tollere famē hoīs qlitercūq voluerit siue dādo cibū siue nō. istud pōt deuter. 8. cū dicit de datione māna. satisfixit te penuria et dedit tibi cibū māna quē ignorabas tu et patres tui: vt ostenderet tibi qñ nō ī solo pane viuit homo s; ex oī verbo qd egredit ex ore dñi. s. si deus dixerit hominī q comedit lapides vel puluerē comedendo saturabitur et impinguabit et si sanus erit: et si dixerit q nihil comedat non comedendo impinguabitur: p hoc ex responsione xpi Mat. 4. qñ diabolus dixit ei q quereret lapides ī panes et q comederet dñs illis vt nō esuriret. xps aut respondit q nō comedendo aliquid sicut ipse ante hoc nō comedebat poterat viuere iniquiens. nō ī solo pane viuit hō sed ī omni verbo qd procedit tē ore dei. ergo si deus dicit alicui q non comedat non oportet q conuertat lapides in panes vt inde comedat: quia sine cibo viuet.

Quare deus non fecit nunc q maneret belias. 40. diebus sine cibo sicut mansit moyses.

Questio. 10.

Primo.

Secūdo.

Tertio.

Queretur ulterius quare deus nō fecit q nunc maneret belias sine cibo illis. 40. diebus sicut moyses mansit: et q nō mitteret ei panē et aquam per angelū. Responderi pōt vno modo q hoc factū est ad ostendendā diuersitatem miraculi in diuina opatione vt declaratū est precedenti. q. Aliiter pōt dici q factū est ad ostendendā differentia inter moysen et belia. s. qñ videt moyses maioris pfectionis eo q sine cibo aliquo manebat. belias aut in. 40. diebus semel comedit. Fuit aut moyses excellentissimus ppharū q post eū non surrexit aliquis tam excellens vt ipse. deuter. ultimo. et sic deus noluit exequare beliam ei in illo miraculo. Aliiter dicitur q forte simile fuit in belia et in moysē tenendo id qd supra dicebamus. s. qñ ī pane illo non fuerit aliqua virtus ad conseruandū belia. 40. diebus: s; erat conseruatio ista a sola voluntate dei. et tunc manifestū est q moyses antequā ascenderet ī montē ad manendū. 40. diebus cū dñs aliqd comederat: et post illū cibū mansit. 40. diebus sine cibo: et tñ cibū ille quē comederat nō conseruabat eū s; dei voluntas. ita dicit q cibū ille quem comedit nunc belias nō poterat eū conseruare nisi sicut alij cibi: et ambulauit postea. 40. diebus sola diuina voluntate eum conseruante: et sic ēt iste cibus tāquā vltimus cibus quē comedit moyses qñ ascendit ad dñm ī montē: et tunc nō erit differentia de moysē et de belia. Si aut teneat qñ illo cibo erat aliqua virtus a deo collata ad cōseruandū belia hīs diebus siue esset panis factus ab angelis siue ab homine non erit simile de belia et de moysē: qñ manifestū est q cibū vltimus quē comedit moyses antequā ascenderet ī montē ad dñm nō habuit virtutem conseruandi eum. 40. diebus: qñ ille erat cibus de cōibus et nō erat ei a deo specialiter missus: ideo tunc respondebitur aliquo de duobus primis modis. Queretur ulterius an belias sponte inuēit ad montem oreb vel deus insinuat ei ire illuc. Aliquis dicit q deus insinuat illuc ire: qñ angelus dixit surge et comede grandis. n. tibi restat via. et sic iubeat ei ambulare per magnam viā et illud erat vsq ad montē oreb. nā illuc peruenit. Respondendū videt q deus nō insinuat ire belie ad montē oreb nec determinauit ei aliquē locū ad quē iret: sed ipse p proprio motū inuit ī montē oreb. et hoc aliquāter colligitur ex lra: qñ nō exprimit q insinuat ei ire ad aliquē locū s; solū insinuat q ambulet. Item patet efficacius quia postq inuit belias ad montem latuit in quadam spelunca: et dum ibi maneret locū est ei deus dicens quid hic agis belia quasi dñs vellet scire qd ageret vel ad qd venisset: si tñ deus misisset eū illuc nō dixisset ei ad qd iret vel quid agere deberet vel saltē nō queret ab eo quid ageret ibi: qñ videbat stulta qstio q deus misisset eū illuc et po-

Qd.

11.

4

belias an spēte vel iussu dei inuit ī montem oreb.

Risio

stea quereretur ad qd venisset vel qd ageret. Itē p hoc clarius ex responsione belie. nā cū dñs quereretur quid ageret. i. ad quid venisset ait. zelo zelatus sum p dñm exercitū qñ dereliquerūt pactū dñi filiis israel altaria tua destruxerūt et pphas tuos occiderūt gladio: et relictus sū solus et querūt aīas meā. q. d. iō veni huc ad latēdū qñ cū īrlite occiderit pphas tuos timui q me occiderent tanquā zelatores legis: ideo fugi et hic lateo. Ista responsio est tanqñ si dñs nō misisset eū sed ipse venerit. nā exprimit hō motū suū ad veniendū. Item p qñ si deus misisset beliam illuc et postea queret qd ibi ageret responderet belias. dñe tu me misisti et nūc maneo hic expectans qd iubeas et si misisset eū deus et respondisset sicut respondit esset nimis dñrus etiā false responderet: qñ nō mouebat eū ad veniendū puaricatio israelitarū sed mandatū dei: et tñ ipse exprimit q venerit p zelū legis. ergo videtur q deus non misit eum sed sponte venerit. Dicēdū igitur q dormiente belia angelus loquēs admonuit eum q surgeret et comederet qñ magna restabat ei via: et tñ nō dixit ei quo iret. istud autē dixit angelus qñ expediebat belie recedere elongādo se inde ne inueniret a iezebel: ipse autem surgens de somno videns qñ expediebat ei itinerare ī longinquum deliberauit quo iret et iudicauit bonū esse ire ī montē oreb: et cum illuc inisset locutus est ei deus. forte aut voluit ire belias ad locum illum potius q ad alium qñ erat locus sanctus cum ibi data fuisset lex et sepe maiestas dei apparuisset ibi: vel forte qñ locus ille erat ī interioribus deserti ī asprima solitudine et magis distabat a terra habitata desertum synai q alie partes solitudinis arabice et ibi minus poterat sciri mansio sua quāquā mitteret iezebel p oēs pphos ad qd eū sicut miserat tempore famis. s. 17. et p hoc p solutio ad rationē in contrarium.

Quomodo belias in. 40. diebus et. 40. noctibus peruenit ad montem oreb cum modicum distet a terra chanaan. Qd. 12.

Queretur quomodo dñs hic q ambulauit belias. 40. diebus et. 40. noctibus vsq ad montē oreb. nā mons oreb erat ppe terrā israel qd pater qñ apostolus dicit ad gala. 4. qñ mons synai est apud hierusalem que nunc seruit cū filiis suis iniquiens. syna mons est ī arabia q coniunctus ē ei q nūc est hierusalem et seruit cum filiis suis: ideo nō poterant eē. 40. diēte a loco ī quo erat belias vsq ad montē oreb. Itē p hoc qñ belias non solum ambulabat per diē sed etiā videt q ambulabat per noctē: qñ dicitur q ambulauit. 40. diebus et. 40. noctibus. et hoc satis verisimile est quia belias non fatigabatur ambulando eo q deus confortauerat eū supnaturaliter postquā comedit: et sicut nō esuriebat nec sitiebat p. 40. dies s; pro illo cibo ita nec fatigabatur ambulando: et qñ belias timebat nimis ne caperet a iezebel: satis verisimile est q etiam per noctē ambularet. Alijs dicit q a loco a quo recessit belias nūc vsq ad montē oreb erant. 40. diēte: ideo puenit illuc ī. 40. diebus. Sed hoc nō stat. Prio qñ belias ambulabat cum timore ideo multū ambularet: et sic ī. 40. diebus et. 40. noctibus ambularet plusq quadringentis leucis: et tñ non pōt distare tantum mons oreb a hierusalem cū apostolus dicat q mons syna est coniunctus hierusalem: et tñ q distant p quadringentas leucas nunq dicunt coniuncta. Secūdo p qñ mons oreb est ī arabia inter terrā israel et egypti cū israelite venientes de egypto transierint p montē oreb: et tñ egyptus non multū distat a terra israel immo aliquāter ponuntur confinia terre israel et egypti simul Gen. 15. et ioh. 13. vbi ponitur fluuius egypti p termino terre israel. Tertio patet qñ nūm. 33. ponuntur mansiones israelitarum ex egypto vsq ad terram chanaan et fuerunt mansiones. 42. et de illis fuerunt qñ. 22. a monte synai vsq ad cadesbarne: et est cadesbarne ī termino terre chanaan vt pater Josue. 15. vbi ī latere sortis iude ponitur cadesbarne: sed belias recesserat d bersabee q est ī fine lateris meridiani: terred israel sicut cadesbarne: et ambulauerat postea itinere diei vnius per desertum et ibi dormiuit et datus est sibi cibus: et ex ipso loco vsq ad montem oreb fuerunt. 40. dies. ergo videtur q non distabat tantum locus ille a monte oreb vt ī. 40. diebus deberet illuc peruenire. Dicendū igitur q a loco de quo nunc recessit belias vsq ad montem oreb pauca diēte erant cum israelite ī. 22. diēte ambulauerint et non erat quelibet diēte vnius diei integri et erat parui itineris: eo qñ israelite veniebant cū vxoribus et paruulis suis et pecoribus et oibus q habebant ī egypto: vnde poterat alijs vir expeditus ī diebus gñq vel sex ambulare id qñ īrlite ī. 22. mansionibus ambulauerūt. Sed dicendum q belias non peruenit illuc vsq ad quadraginta diēte eo q non ibat itinere recto: et forte a principio non habebat

Aliorū rñ.

Refutatio. Primo.

Secundo

Tertio.

Rñ. auc.

intentione eundem illuc sed aliquando mouebatur ad vnam par-
tem et aliquando ad aliam: et istud faciebat ex timore et inquietu-
dine mentis. sic. n. fecit a principio quando cepit recedere a facie
iezabel qd dicitur qd abiit quocumq; ferebat eum voluntas. s. in li-
tera ita nunc iret quo eum voluntas ferret: et ita discurrendo hinc
et illinc non pueniret vsq; ad montem dei ante dies. 40. h. forte non
esset iter quocumq; dierum vel. 6. pcedendo itinere recto. et tunc stat qd
vult apostolus. s. qd mons synai est coniunctus hierlm. s. qd non vi-
stat ab ipsa septem vel. 8. diebus. (Lūq; venisset illuc mansit in
spelunca.) s. qd venit ad montem oreb occultauit se in quadā spe-
lunca et mansit ibi. Ra. sa. dicit qd ista spelunca erat in qua moy-
ses latuit qd trāsiuit gloria dñi ante eum de quo habet Exo. 33.
scilicet ponā te in foramine petere et protegam te dextera mea.
Istud aut satis potest stare: nullū tñ habet fundamentū.

20. 13

Belias qre
occultauit
se in spelun-
ca in mote
synai.

Rñsio

Querere quare belias occultauit se in spelunca in mote synai
Rñdendū qd belias nō habuerat a deo pceptum de eūdo
ad certū locum: ideo ibat quocumq; eū ferebat voluntas vt ena-
deret manū iezabel. cum autē venit in mote synai vidit qd erat
maxime elongat⁹ ab oibus populis qui in circuitu erant: ideo
noluit ire ad aliquē alium locū qd non poterat esse alibi magis
occultus qd in monte synai: et tunc introiuit in spelunca et māsit
ibi. hoc aut fecit belias qd timebat nimis reginā iezabel et puta-
bat qd mitteret ad inquirendū eum per oēs gentes vt occideret
ipsum sicut achab misit ad querēdū eum in oibus regnis et ter-
ris supra pcedenti. c. et si sciret in aliquo de regnis propinquis
vbi erat belias denunciaret hoc iezabel ad placādā ipsā: ideo
voluit latere in loco qui maxime distabat ab oibus regnis. p-
pinquis. s. in monte synai vt quāq; in toto orbe inquireretur nō
inueniret. intrauerat autē spelunca vt nullus a casu transiens p
montem illū videret eum et notificare posset locū eius iezabel.
etiam incluserat se ppter intēperiem tēporis: qd terra illa cali-
da est. in spelunca autē manēs effugeret calorē aeris. intende-
bat autē belias manere ibi quousq; deus iuberet ei quid fa-
ceret. non enim cōpellebatur ire ad alium locū eo qd non vige-
bat eum fames nec sitis nec alia passio: eo qd sumpto pane ante
40. dies nūq; postea esurierat nec situerat et sic expectabat qd
deus disponderet de illo et dum nihil ei reuelabatur intēdebat
manere in spelunca illa. et satis hoc p3 qd non exiuit de illa quo-
usq; deus locutus est ei et iussit qd recederet ide vt p3 in lra.

Et ecce sermo. hic ponit tertiū. s. diuina consolatio. naz be-
lias erat nimis afflictus et deus consolatus est ipsum. fuit autē
consolatio pñunciando ei idolatras destruēdos p ayal et iebu
et beliseum vt patet infra et diuiditur in duo: quia primo peni-
tur diuina iussio. Scōo helie executio ibi. (pfect⁹ ergo.) Circa
primū dicit. (Et ecce sermo dñi ad eū.) s. postq; fuit in spelun-
ca factus est sermo dñi ad ipm. istud fuit per angelum: qd deus
non consuevit loqui nec etiā loqui potest: sed per angelos loq-
tur exprimēdo hominib⁹ qd vult. an vero ista locutio facta fue-
rit helie mox vt venit in desertū synai vel postq; mansit ibi ali-
quot diebus nō patet. (Dixitq; illi quid hic agis helia.) nō que-
rebat deus quasi ab ipso cognoscere vellet quid agebat: qd hoc
nouerat: sed querebat vt haberet occasionē loquēdi helie: et qd
fuit istud qd deus non miserat eū illuc: sed ipse fuit pprio mo-
tu vt declaratū est supra in quadam qōne. (At ille respondit).
ponit hic belias motū suū veniēdi in montē synai. s. qd pro-
pter zelum legis dei iezabel psequēbat eum ad montē postquā
occiderat alios pphetas: et ipse timens fugit et latebat ibi. (De
lo zelatus sum pro dño deo exercitū.) s. magnū zelum habui p
lege dei que destruebatur a peccatoribus et ideo increpabā eos:
sicut patuit in achab et in toto populo loquēdo eis aspere quia
dereliquerāt legē dei: et postea occidendo octingētos et quinquā-
ginta pphetas baal et lucorū supra. 17. et pcedēti. c. et pro isto
zelo psequēbatur eum iezabel. (Quia dereliquerūt pactum do-
mini filij israel.) s. dereliquerūt legem eius non colendo ipm
sed baal et idola alia. vocat lex pactū eo qd per modū pacti o-
ta est: nam deus pmissit israelitis benefacere si colerent eum: et
israelite pmissērūt seruare leges dei Exo. 19. et istud est pactū
et ibi etiam vocatur pactum. postea quoq; in confirmatione le-
gis facta est confirmatio per sanguinem effusum sicut in pactis
humanis vel federibus fit. Exodi. 24. et dicitur qd filij israel re-
liquerant pactum qd iezabel cōmouit virū suū achab: et sic in-
duxit totū populum sub necessitate ad colendum baal. (Alta-
ria tua destruxerunt.) s. quia erant idolatre israelite destruebāt
altaria i quibus deus colebatur. Querere de quibus al-
taribus intelligitur hoc. nam deus solum iusserat sibi fieri duo
altaria. s. altare holocaustorū et altare thimiamatū Exodi. 27.

et. 30. De istis patet qd non fuerunt destructa quia ista duo
erant in templo salomonis in hierlm et ibi non poterāt destrui
ab idolatris: quia belias loquitur hic de idolatria que erat in
regno achab. s. in terra decem tribuum et hierusalem erat in re-
gno iuda vbi nunc rari vel nulli idolatre erant: qd nūc regna-
bat iosaphat filius asa et ambo fuerunt boni reges non colen-
tes idola: et sic in diebus suis non destruerentur altaria templi
dei. si autē intelligat de aliquibus alijs altaribus qd fierent deo ex-
tra locum sanctuarij illa erant illicita et peccabant valde facien-
tes in tantum qd occidendi erant sicut effusores sanguinis leui.
17. et iosue. 22. ideo destruentes ista altaria non solum non pec-
carent: sed etiam mererentur. sic patet de nouem tribub⁹ et di-
midia que voluerunt pugnare contra duas tribus et dimidiaz
qd fabricauerant altare apud iordanem iosue. 22. C Respon-
dendū qd belias cōquerit hic de destructione altarium domi-
ni: non quidem de altari holocaustorū et thimiamatū que
erant in templo sed de altaribus dei que facta erant in monti-
bus et in alijs locis extra locum sanctuarij nam ista delecta fue-
rant ab idolatris. De hijs altaribus destructis patet pceden-
ti. c. qd dicitur qd belias curauit altare domini qd destructū fue-
rat: et istud fuerat in monte carmelo. et sic videtur qd destrux-
erant idolatre multa altaria dei. Conqueritur autē belias de
destructione istorū altarium pp duo. Primo qd h regulari-
ter non est licitum in illis altaribus immolari sed omnes obla-
tiones debebant fieri in sanctuario: in aliquo tamen casu lici-
tum erat in talibus locis immolari: ideo qd destruerentur talia
altaria peccatum erat. Itē dato qd non esset licitum in talibus
altaribus immolari: minus tamen erat illicitum qd immola-
ri idolis eo qd in istis altaribus immolabatur deo vero et solū
errabatur in loco. qd ergo destruerentur altaria dei vt introdu-
cerentur altaria idolorū que erāt magis illicita peccatū erat.
Scōo cōquerit belias et principaliter de intēione qua destru-
cta fuerunt ista altaria: nam fuerunt destructa in p̄iudiciū dñi.
s. qd iezabel qd valde inuidebat cultui dei vt ampliaret cultum
idolatre destruxit oia altaria in quibus antiquitus immolabatur
deo in montibus et in alijs locis. Si autē aliquis rex catholic⁹
destruxisset ista altaria vt omnes colerent deum in templo val-
de laudabilis esset: sicut iosias laudatur valde quia abstulit ex-
celias: et tamen in aliquibus excelsis illorū colebatur verus de⁹
vt patet sequēti. l. c. 23. et omnia ista abstulit iosias vt patet ibi
et laudatur. iezabel tamen qd abstulit altaria dei non vt redu-
ceret israelitas ad cultum eius sed vt omnino periret cultus et
memoria dei peccauit valde. (Et pphetas tuos occiderunt gla-
dio.) isti sunt quos occidit iezabel: omnes. n. pphetas domi-
ni quos habere potuit occidit: et abdias liberauit centum et ma-
nu eius pcedenti. c. (Et relictus sum ego solus.) i. solus ego
māsi et cultorib⁹ dñi: vel sol⁹ ego māsi et pphib⁹. sic. n. dixit ipse p-
cedēti. c. ego at remāsi sol⁹ ppheta dñi. (Et dñm aiām meam
vt auferant eā.) i. solus ego māsi et volūt me occidere. q. d. ista
fuit causa pp quā fugies veni huc vt absconderer in mote isto.
(Et ait ei.) s. deus vel angelus loquens dixit ad beliam qd seg-
tur. (Egredere et sta in monte coram domino.) s. quando loq-
batur angelus ista ad beliam adhuc manebat in spelunca: et ius-
sit ei qd exiret et staret in monte. i. supra mote corā domino.

Querere quo dñi hic ad beliam egredere et sta corā dño. nā dicitur
hic qd deus loquebat ei: quomodo ergo si egredere staret
coram dño. Aliq; dicit qd iste q loquebat nō erat deus s3
angelus quāquā littera vocet eum deum: et postea quādo egre-
deretur belias staret coram deo vero. C Sed istud nō stat qd
sicut iste qui nunc loquebatur helie erat angelus: ita etiam ille
qui postea locutus est nam deus loqui non potest. etiam ille q
transibat in sibilo aure leuis nō erat deus qd deus non pote-
rat moueri: cum vento: vterq; ergo erat angelus. C Potest igitur
dici qd iste angelus qui nunc locutus est helie et vocatur de-
us: fuit ille qui postea locutus est et coram quo dicebat angelus
primus qd staret belias et qd ille transiret in sibilo aure leuis: et
tamen dixit iste angelus egredere et sta corā dño. i. egredere et
sta corā me. C Aliter potest dici et melius qd vterq; qui nūc
locutus est et qui postea erat angelus: et tamen primus nō ostē-
debat maiestatem dei qd solū loquebatur non ferens ante se ali-
qua que iudicaret maiestatem suam. Scōs autē angelus ve-
nit cum maiestate magna. s. cum vento et commotione et igne
et sibilo aure leuis: ideo vocabatur deus. sic. n. fuit Exo. 33. vbi
deus dixit moysi p angelū qd angelus pcederet eum et nō ipse: et
tñ moyses petebat ibi qd pcederet de⁹: et certū erat qd de⁹ nō posset
pcedē iisritas nec batten pcellerat. s3 vocat ibi agel⁹ et agel⁹
precedens

Rñsio.

B
Longif
belias
pp duo
Primo.

Scōo

B
Belias a
deo cōsola-
tur.

+

+

+

+

+

20. 14.

14.

A

Que alta-
ria dei de-
structa fue-
re ab idola-
tris.

20.

15.

A

An deus

loqret

helie vi-

cendo qd

egredere

et spelun-

ca et sta-

ret corā

domino:

et quōpo

terat si eg-

redere

stare co-

raz dño.

et 1. rñ.

et 2. rñ.

et Tertia

precedens in parua ptate & sine ostensione maiestatis. vocatur autem deus angelus precedens israelitas in potestate magna & ostensione maiestatis. Item patet qz ibi dixit moyses deo ostē de mibi faciē tuā & deus respondit qz ostenderet ei oē bonū suū: & tñ illud fuit in h qz trāsiuit corā moyse quidā angelus in maiestate magna ostendens moyfi gloriā dñi cuius ipse vidit postiora & faciē videre nō potuit vt pz ibi. moyses autē reputauit illum vt deū: & tñ certū est qz erat angelus vt ibi. pbatum est. (Et ecce dñs transiit.) i. postquā egressus fueris videbis dominū transeuntē ante te. (Et spiritus grandis & fortis subuertens mōtes & conterens petras ante dñm.) i. antequā transeat deus corā te transibit qdā ventus fortissimus subuertens petras montē & ipsos mōtes qñ cōmouens ex impetu suo: & vocatur spiritus a spirando. i. flando sic. n. dicitur in ps. 149. spiritus procellarū que faciunt verbum eius. i. ventus obedit deo. (Nō in spiritu dñs.) i. quāquā veniat ille ventus fortis non transiit deus cū eo sed postea transibit. (Et post spiritū. cōmotio.) i. postquā transierit ventus venit aliud signū diuine maiestatis. i. cōmotio. i. terremotus. (Et non in cōmōtione dñs.) i. deus nō transibit qñ veniet terremotus s3 postea venit. (Et post cōmōtione. ignis.) i. stud erat tertiū signū diuine maiestatis. s3 qñ an belia trāsire oēbat qdā glob⁹ ignis magn⁹ ex ipetu qñ ad exurēdū oia. (Et nō i igne dñs.) i. nō vēiet de⁹ cū igne: s3 postea vēiet. (Et post ignē. sibil⁹ aure tenuis.) i. vēiet qrtū signū diuine maiestatis. i. aura leuis trāsies an belia: i. illa vēiebat dñs. Ad quid deus premisit ventum & commotionem & ignem vt loqueretur helie. Questio. 16.

Querēt ad qd ista dicta sunt helie & ad quid facta sunt. Respondendum qz deus volebat consolari beliam certificando de quibusdam bonis que promittebat et ad h vt magis crederet belias & consolaretur: voluit deus ostēdere ei maiestatem suam. deus. n. fm se inuisibilis est. sic patet. io. 1. i. deū nemo vidit vnquā nec videre pōt: ideo qz ipse est excel lentissim⁹ qd inter omnia entia ad ostendendū presentiam suam in aliquibus signis corporalibus ostēdat nobis aliqua cor poralia significatiua magnitudinē: vt qñ illa viderimus videamur vidisse deū qz talia insignia nō pertinent nisi ad deū & illa vocant maiestas dei. sic. n. in regibus qñ transeunt aut stant ē coram eis copiosus apparatus rerū excellentiū qualis nō est corā aliquo alio hoie & ille apparatus vocatur maiestas regis: & ob hoc dicit rex stare in maiestate vel venire cū maiestate si tñ aliquando rex solus veniret & quasi incognitus nō viceret venire in maiestate. Sic ē de deo qñ ipse nihil ostendit d istis rebus magnis non dicitur venire in maiestate vel gloria: quādo aut pmitit magnū apparatū rex admirandarū an se dicit venire in maiestate: & sic nūc fuit in belia nā deus voluit loqui ei per angelū & ad significandū presentiam suā premisit ista quat tuor signa. i. spiritū fortē: cōmōtione: ignem: & auram leuē que ostendebant maiestatem eius. sic fuit in moyse qui petiuit a deo vt ostenderet ei faciē suā: & deus dixit ego ostendam tibi omne bonū meū: & istud fuit qz tranfuit corā moyse quedā nubes clarissima q erat excellentissima rex quā forte hō videre nō poterat intantū q anteriorē & excellentiorē partē eius moyses vi dere nō potuit s3 vidit postiorē: & tunc significata fuit presen tia dei ibi quāqz angelus esset qui mouebat illā nubem glorio sam: & nō dicebat ēē presentia dei in apparitione aliorū ange lorū. Querēt quare deus non dixit helie qz poneret se in foramine petre vsqz quo transiret gloria sua sicut vixit moyfi exo. 33. Respondendū qz e contrario fuit in moyse qz in be lia. nam moyses volebat videre gloriā dñi & deus prohibuit oi cens qz introiret in foramen petre & operiret deus oculos eius dextera sua quousqz transiret gloria dñi & postea auferret manū suā & videret postiora glorie dñi vt pz ibidē. de belia aut secus fuit qz belias erat in spelunca nō audens exire & deus ius sit ei qz exiret ad videndū gloriā suam: ratio differentie fuit qz gloria dñi q tranfuit ante moysen erat tanta quā non poterat videre aligs mortalis qz erat excellens sensibile & corrumpere sensum hoīs nondū: beati: ideo dixit deus moyfi nō videbit me homo & vinct. i. nō poterit videre gloriā meā tantā quanta per transibit aliquis mortalis. vnde dixit faciē autē meā videre nō poteris. i. non sufficet virtus tua visua ad videndū faciē meā: ideo vt nō moreret moyses aspiciendo anteriorē partē nubis glorie dñi dixit ei deus qz ēēt in foramine petre & etiā ipse de us operuit oculos moyfi existens in petra quadam nube gros sa & caliginosa vt nō posset videre dñ trāsibat gloria domini: & postea ablata est nubes grossa vt videret postiora glorie

domini que videri poterat sine periculo: signa autē diuine ma iestatis que transierunt ante beliam licet magna essent & terri bilia: tamen videri poterant sine periculo a quocūqz: & qz si be lias manerent in spelunca non videret gloriā domini iussus est ei qz exiret. Queretur vterius quare in quolibet isto rum trium signorum dicitur qz non erat in illo deus. s. non in spiritu dominus: non in cōmōtione dñs: nō i igne dñs: & de sibi lo aure tenuis nihil dicitur. Respondendū qz ista quattuor erāt signa diuine presentie cū ista ēēt maiestas sua: belias ergo vel let proci dere in terrā ad adorandū dñm qñ ista transirent tan quā deus transiret in eis: & qz in tribus primis nō veniebat an gelus dñi qui designabat diuinā presentiam dicit qz nō erat in illis tribus deus ēt vt belias nō inclinaret se in terrā ad adora dū transeuntē cū nullus tūc transiret. in quarta autē vice tran sivit angelus domini cū sibili aure tenuis: ideo tūc nō dicit qz nō erat in aura dñs s3 subicit scriptura volens asserere econ trario qz ibi esset deus & tūc belias prostrauit se in terrā ad ado randū dominū transeuntē tunc etiam locutus est ei angelus tanquā deus vt patet. j. (Qd cū audisset belias) i. ista q dicta sunt ei de exeundo ad videndū gloriā dñi. (Operuit vultū suū pallio & egressus stetit in ostio spelunce.) stetit. n. i ostio spe lunce qz ibi poterat cernere gloriā dñi transeuntē. (Et ecce vox ad eū dicens. qd hic agis belia.) i. stud intelligitur d voce angeli transeuntis in aura tenui. nā postquā stetit belias i ostio spelunce tranfuit spiritus fortis & facta est cōmotio terre: dein de venit ignis & ad vltimū aura leuis & ibi veniebat angel⁹ representans deum & ille dixit helie qd hic agis. (Et ille respō dit. zelo zelatus sum.) hic ponitur eadē responsio helie que su pra & eodē mō exponēda est. i. qz deus quereretur quid agebat be lias & cur venerit: ipse aut respondit qz latebat ibi propter timo rem iezebel. Querēt quare belias operuit hic vultū suū qñ stetit in ostio spelunce. Respondendū qz hoc fecit forte propter timorem glorie domini transeuntis. sic. n. moyses posi tus ēt in foramine petre & operuit deus oculos eius dextera sua & non vidit aliquid quousqz tranfuit gloria domini: & hoc vt non moreretur exo. 33. belie autem non dictum fuit qz ope rirer vultum suū ex causa supra assignata: ipse tamen timens operuit & putauit qz non oportebat sibi hoc dici qz satis erat sibi qz sciret quid egisset moyses quando tranfuit gloria do mini coram eo. Aliter potest dici qz egit hoc belias ad ma gnam reuerentiam dñi: iudicabat. n. se belias indignum vt vide ret gloriā domini transeuntē coram se: ideo ad magnā re uerentiam operuit vultum suū & inclinauit illum in terram. Sic erat consuetudo bebezorum qz quādo aliquid mirabile ex parte dei eis apparere debebat operiebāt vultus suos ad reue rentiam iudicantes se indignos tali visione. sic. n. fecit moyses quando apparuit ei dominus in rubo qui ardebat & non cre mabatur. nam dixit ei deus nō appropies huc: solue calciāmē tū de pedibus tuis: locus. n. in quo stas terra sancta est. & tunc non solum fecit moyses hoc sed etiam dicitur abscondit moy ses faciē suā non. n. audebat aspicere contra deū exo. 3. be lias ergo imitatus est in hoc exempla patrum suorum. Queretur quare angelus in persona dei quesiuit hic ab belia quid hic ageret: cum iam iterum hoc quesiuisset ante. Respondendum qz beliam interrogabat dñs nō ad sciendū aliquid ab ipso sed vt haberet occasionem loquendi ei ea que volebat re uelando ea que sequuntur: & ad hoc quesiuit primo quid ageret belias quo respondente dixit ei qz exiret d spelunca & videret gloriā domini: & sic non voluit deus reuelare ei ea que vole bat quousqz transiret gloria sua coram illo. Cum autem transi uisset vt inciperet sermo iterum ab origine quesiuit deus ab belia quid ageret: & tunc respondit ei vt prius: & deus reuela uit ei ea que sequuntur. (Et ait dominus ad eū.) i. ille angelus qui tranfuit in aura tenui coram belia & significabatur esse de us. (Vade & reuere in viam tuam per desertum in dama scum.) i. vade in damascum continuando viam tuam & vade per desertum. est autem damascus ciuitas metropolitana siue caput in syria & ab illa nominab antur reges syroꝝ Esa. 7. & il luc iturus erat belias ad yngendū azabel in regem. dixit autē per desertum quia via breuis ad eundem de mōte synai in da mascum erat transire per terram iuda & israel in qua domina batur achab & impiissima iezebel: deus autem noluit qz transi ret belias per terram illam ne occideretur ab achab vel ieza bel sed qz iret per desertum circueundo multas regiones quā quam erat via longissima. (Cumqz perueneris illuc ynges azabel regem super syriam.) scilicet quando veneris in da

Qd. 18

Qd dictū ē helie qz nec i pio nec i scdo nec in etio signo erat deus. d qto at ni bil ocn est qz ibi erat angelus dñi. i. tribus pri mis non.

Qd. 19

Qd opuit si bi faciē belias. i. rō.

2. rō.

Qd. 20

Qd angel⁹ iterū qsiuit ab belia qd hic ageret.

maſcum ynges aſael in regem. iſte aſabel erat ſeruus benadab qui tunc erat rex ſyrie ⁊ vnctus fuit in regem: ⁊ ipſe occidit benadab dominum ſuum ⁊ regnauit pro eo. ¶ Sciendum autē qd deus dixit hic helie de vnctione aſael ⁊ iehu ⁊ heliſei eo qd per iſta ſolabat helias: qd iſti tres occiſuri erant idolatras qd pſeq̃bant pphas dñi ⁊ ipſum heliā. (Et iehu filiꝝ namq̃ ynges in regem ſup iſrael) iſte iehu nō erat de ſtirpe regum iſrael: quia achab erat tunc rex iſrael: ſed erat ſeruus achab ⁊ occidit iorā filium eiꝝ regē iſrael ⁊ oēs de domo achab ⁊ regnauit in iſrael ſequēti li. c. 9. et. 10. heliſei autē filiꝝ ſaphat qui eſt de abelmeuſa ynges in pphetā pro helia. ſ. vt eſſet ſucceſſorꝝ eius bñs excellētiā pphetādi poſt mortē helie quā habuerat helias duꝝ viue ret: nam et maiorē excellentiā habuit: qd duplicat⁹ eſt ſpiritus helie in heliſeo ſequēti li. c. 2. eſt autem abelmeuſa ciuitas quedam in terra iſrael de qua habetur. ſ. 4. ⁊ p̃tinebat ad quintum ppoſitū ſalomonis. (Et erit q̃cūq̃ ſugerit gladiū aſabel occidet eū iehu.) i. cū iſti vncti fuerint in reges ⁊ heliſeus in pphetam. q̃cūq̃ de idolatris ⁊ pſecutoribus ppharū meorū euaserit gladium aſabel: incidet in gladium iehu. ⁊ eſt ſenſus qd iſti tres fuerunt pſecutores idolatrarū ⁊ pſecutorū ppharū. p̃cipuus autē horū fuit aſabel rex ſyrie qd pugnauit cōtra iſrael ⁊ occidit plurimos de iſraelitis exercēs amariffimas penas in eis: nam heliſeus dixit ei ſcio qd factur⁹ ſis iſraelitis mala: ciuitates eorū muniras igne ſuccēdes: ⁊ iuuenes eorū iter ſciet gladio: ⁊ paruulos eorū elides: ⁊ p̃gnantes viuides ſequēti li. c. 8. iſte autē pene fuerunt contra idolatras ⁊ occiſores ppharum. Ideo iſte fuit p̃cipuus vltor deſerti cultus dñi ⁊ ſanguinis pphetarū effuſi. Fuit autē ſcōs vltor iehu: nā iſte occidit regē iſrael filiū achab ⁊ omnes de poſteritate achab ſequēti libro. c. 9. et. 10. ⁊ domus achab fuerat que maxime pſecuta fuerat pphetas ⁊ que dereliquerat cultum dei ⁊ populum ad derelinquēdū inſtigauerat. (Et qui ſugerit gladiū iehu iter ſciet cum heliſeo). Iſte erat tertius vltor ſanguinis ppharum: ⁊ ſic ſi alig idolatre ⁊ pſecutores pphetarū euaserāt manū aſabel ⁊ iehu occiſi ſūt per heliſeum: ita vt oareſ de eis plena vltio.

¶ Quomodo helias adimpleuit mādāta domini ⁊ iuerit ad vngendum aſabel in regem ſyrie. ¶ Queſtio. 2. 1.

Queretur quō helias cōpleuit ea que habent hic. nāz deus iuſſit ei per deſertū ire in damasculum ⁊ tñ nō iuit: ſ. iuit in terrā iſrael ⁊ inuenit heliſeū aratē vt p̃ in ſ. a. Itē iuſſit ei vngere aſabel in regē ſyrie ſed nō vñxit eū: ſed poſtea heliſe⁹ vñxit illū in regē. Itē iuſſit ei qd vngeret iehu in regē: ⁊ tñ nō vñxit eum: ſed poſtea vnctus eſt per quēdā de filiis ppharū mādāto heliſei ſequēti li. c. 9. ¶ Aliquis dicit qd helias venit i damasculū ⁊ vñxit aſabel in regē: ſ. hic nō exprimitur de hoc: ſed ſolū exprimit qd vñxit heliſeū. ¶ Rñderi poſſet p aliquē qd deus nō iuſſit helie qd vngeret iſtos: ſed qd hēret eos tanq̃ vnctos a dño ad faciendū vltionēz ſuper deſertores legis ⁊ occiſores ppharum. ¶ Sed iſtud nō ſtat qd deus iuſſit helie qd iret in damasculū per deſertū ⁊ vngeret aſabel in regē: ⁊ tñ ad hoc qd helias haberet illū tanq̃ vnctū a dño nō oportebat qd iret in damasculū nec determinareſ ei qd iret per deſertū. ¶ Aliter ergo dici pōt qd helias iuerit ad vngendū aſabel in regē ⁊ qd vñxit eū. Lū autē dicif qd nō iuit illuc: ſed iuit in terrā iſrael ⁊ inuenit heliſeū aratē. Dicēdum qd ex hoc nō ſequif qd nō iuerit in damasculū: qd illud qd dicif de heliſeo poſuit eſſe poſtea: ſcriptura autē non curat enarrare oīa que facta ſunt: qd ſatis eſt qd legat iuſſum fuiſſe qd vngeret euz helias: qd dato qd nō legat an vñxit vel qñ vñxit intelligitur qd fecerit. Lū vñ obijciſ qd heliſeus vñxit illum. Dōz qd nō vñxit: qd ſequēti li. c. 8. dicif qd heliſe⁹ venit in damasculū ⁊ nūciauit ipſi aſabel mortē benadab ⁊ qd ipſe regnaturus erat: ⁊ tñ nō habet ibi qd vñxit eum ⁊ ſic ſatis ſtat qd vñxit euz. ¶ S. obijciſ qd ſi aſabel vnctus fuiſſet in regē per heliā crederet ſe futurū regē: ⁊ tñ qñ heliſeus dixit ei mala que factur⁹ erat iſraelitis. rñdit aſabel. quid enī ſum ſeruus tuus canis vt faciā rē iſtā magnā. q. d. ego non ſum alicuius ſtatus vt poſſim facere tam magnā rem: ſi tñ crederet ſe futurū regē nō reſponſiſſet ſic. Itē p̃ qd heliſeus dixit ei: tunc oſtēdit mibi dñs te regē ſyrie fore: ſi tñ heliſeus ſci ret eum vnctū fuiſſe ab helia nō diceret ei hoc tanq̃ reuelans aliquid nouū ⁊ abſconditum: ſed magis increparet eum tanq̃ ocultantē ſibi id qd audierat ab helia. ¶ Dici pōt qd aſabel diſſi mulauerit corā heliſeo quāq̃ crederet ſe futurū regē: ideo locutus fuerit ſic quaſi homo null⁹ dignitatis. ¶ Vel poſſet dici qd vnctus fuerat aſabel ab helia: ⁊ tamē nō credebat propter hoc

ſe futurum regem: ideo gerebat ſe velut homo qui nullam dignitatem habebat nec habere ſperabat. ¶ Aliter poſſet dici qd helias nō iuerit in damasculū ad vngendum aſabel: quia ſ. hoc ei iuſſerit deus forte poſtea reuocauit iubens qd veniret in terraz iſrael. vel poſſet intelligi qd iuſſerit ei vngere aſabel: ſcilicet qd p ſe vel per alium vngeret: ⁊ ſic vñxit per ſe: ſed dixit heliſeo qd vngeret eū ⁊ poſtea ille vñxit ipſum denunciando ei qd futur⁹ erat rex ſequenti li. c. 8. ¶ Magis tñ videt dicēdū qd ipſe helias iuerit in damasculū ⁊ vñxit euz: eo qd limitata fuit ſibi via per quā iret. ¶ Queret⁹ vltorius quomō helias non vñxit iehu in regē. ¶ Aliquis dicit qd vñxit eū cum aut obijciſ qd poſtea vnctus eſt ſequenti li. c. 9. p vñtū de filiis pphetarū dici poſſet qd bis vnctus eſt. ſ. ſemel per heliā ⁊ ſemel mandato heliſei. nā ſic fuit vnctus dauid ter. De prima vice patet ſupra. 1. lib. ca. 16. De ſcōa p̃cedēti li. c. 2. De tertia. e. li. c. 5. ſic et ſalomō biſ vñxit⁹ eſt in regem. De prima vice. ſ. 1. c. De ſcōa. 1. pali. vlti. ſic etiā ſaul ter vñxit⁹ eſt vt declaratū fuit. ſ. 1. li. c. 10. et. 11. ¶ Sed iſtud nō videtur ſatis ſtare: qd iehu neſciebat ſe futurū regem qñ vnus de filiis ppharū iuit ad vngendū eū ſequenti li. c. 9. ¶ Dici ergo pōt qd helias nō vñxit iehu: qd forte deus reuocauit mandatū vel aliter qd deus iuſſit ei qd vngeret iehu. ſ. per ſe vel p aliu: ⁊ ipſe iuſſit heliſeo qd vngeret eum ⁊ heliſeus poſtea iuſſit cuidāz de filiis pphetarū qd vngeret eū ⁊ ipſe vñxit illū p̃allegato. c. ¶ Poſſumus tñ dicere ſatis rōnabiliter qd helias vñxit iehu: ⁊ tñ in vnctione ſua dixerit ei qd nō vñgebat eum ad hoc qd immediate regnaret ſed vt regnaret qñ deus ei reuelaret: ⁊ ad hoc fuit neceſſaria alia vnctio adueniēte tēpore in quo iehu inſurrecturus erat cōtra domū achab: ⁊ tunc heliſeus miſit vñtū de filiis pphetarū qd vngeret eū ⁊ illico cepit deſtruere domū achab ſequenti li. c. 9. ſic n. fuit de dauid. nā vnctus fuit in regē in domo p̃iſ ſui. ſ. 1. li. c. 16. nō quidē vt immedia te regnaret ſ. vt certiffime ſci ret ſe futurū regē: poſtea autē adueniente tpe quo regnare debuif iuſſit vnctus eſt p̃cedenti li. c. 2. ¶ Queret⁹ vltorius qd dicifur hic qd ſugerit gladium iehu occidet euz heliſeus: quomodo. n. heliſeus occidit aliquos qui effugerūt gladiū iehu. ¶ Aliquis dicit qd accipif hic occidere ſm metaphorā p dura increpatione: qd per verba dura dicif aliq̃s occidere aliu vt p̃. ſ. a. 1. ſ. ⁊ p̃cutiet terraz virga ozis ſui ⁊ ſpiritu labiorū ſuorū interficiet impiū. ſ. ſpūs labioꝝ vocat aſperitas ſermonis: ⁊ hoc mō heliſeus occidit emadentes gladiū iehu increpādo eos duriffime de malis q̃ agebāt. ¶ Vt p̃t dici qd interficeret eos heliſe⁹. i. ſnūciaret iterficiēdos: qd iſte mod⁹ iterficiēdi p̃tinet ad pphas. ¶ S. iſtō nō ſtat: qd ſi ſolū acciperet p p̃nūciatiōe mortis iā p̃nūciabat h a dō mors ipſoꝝ helie. ergo nō oportebat qd heliſeus p̃nūciaret illos occidendos. Itē deus dicebat iſta ad ſolationē helie qd p̃p zeluz legis dei erat p̃ſugus ⁊ in laboribus: qd tñ p̃nūciaret heliſeus mortē illorū nullum gaudium erat helie: qd iam ipſe relatione di ſciebat mortē ipſoꝝ. ¶ Item patet hoc efficaci⁹ qd deus dixit qd aſabel occideret iſtos deſertores cultus ſui ⁊ qui ſugeret manū aſabel occideret eum iehu ⁊ qui ſugeret manū iehu occideret p heliſeum. manifeſtum eſt tamen qd aſabel realiter occidebat et etiam iehu: ideo etiam heliſeus occideret realiter qd alias nulla ſimilitudo erat occiſionis faciēde per heliſeum ad illaz que fieret per aſael ⁊ iehu: ⁊ ſic non poneretur cum eis. ¶ Dicendū igitur qd heliſeus realiter occiderit aliquos de idolatris ⁊ pſecutoribus pphetaz quos nō occiderat aſabel nec iehu: ſed quando vel quomodo aut quos occiderit non patet quia non omnia ſcribuntur que fiunt. ¶ Poſſet autem dici qd heliſeus occiderit aliquando aliquos de idolatris. ſ. de prophetis idolozū ⁊ de ſacerdotibus qui aduerſabantur ei: ſicut helias occidit occingentos ⁊ quinquaginta pphetas baal ⁊ lucorum p̃cedēti. c. ¶ Vel poſſet dici qd intelligitur iſtud quantumz ad illos. 42. pueros quos fecit occidi quando ibat in bethel: nāz eunte illic heliſe⁹ pueri egrediētes d bethel irridebāt ei dicētes aſcēde calue aſcēde calue ⁊ maledixit eis i noſe dñi: ⁊ egreſſi duoꝝ vñ d ſylua lacerauerūt. 42. pueros ſequēti li. c. 2. iſti at erāt filij idolatraz qd erant de bethel in q̃ vrbe fuerant maxime idolatre: eo qd ibi poſitus fuit vnus de vitulis aureis quos fecit hieroboaz ⁊ ibi celebratum eſt p̃imum feſtum idolozum conueniente toto iſrl ad ſolennitatem vt p̃. ſ. 12. et. 13. ¶ Dicendū tamen eſt qd ad hoc p̃ter illos pueros filios idolatrarum qui ſugerant manū aſabel ⁊ iehu occiderit heliſeus aliquos alios de qbus nō habet exp̃ſus. (Et derelinquā mibi in iſrl. 7. milia viroz.) iſtō et ponit ad ſolationē helie qd putabat qd nō manifiſſet in iſrael aliq̃s de cultozibus dei ſ. qd oēs declinauiſſent ad cultū baal. vnde

Tertia

Qd.

22.

A

Iehu an

fuerit vn

ct⁹ p heli

am in re

gem.

d. rñ.

Qd. ſu.

Alia rñ.

Tertia.

Qd.

23.

A

Heliſeus

an occi

derit ali

quos qd

ſugerent

gladiū ie

hu: qd nō

legif qd

fuit hel

laroz.

2. 1. opi.

Qd. ſu.

Rñ. aut.

unde dixit et relictus sum ego solus: deus autem reuelat ei nūc
 qd adhuc manerunt. 7. milia viroꝝ in israel de cultoribus
 dei. (Quorum genua non sunt incuruata baal.) omnes cultores
 baal incuruabant genua corā ipso in signū reuerentie: et ipsa ie
 zabel maxime zelans pro cultu baal vt agnosceret qd vere oēs
 colebant baal faciebat qd singuli inclinarent se corā baal curuā
 do genua in terrā. (Et omne os qd nō adorauit eum osculans
 manum.) Istoz. 7. milia viroꝝ os nō osculatū est manū ba
 al. istud pōt intelligi dupliciter. vno modo qd iezabel vt sciret qd
 oēs israelite colebant vere baal faceret illos incuruare genua
 corā baal et qd oscularent manū baal recognoscentes p hoc euz
 in oīm. vel pōt dici qd idolatre habebāt ceremoniā istāz qd qñ
 videbant deos suos osculabāt qlibet manū suis ipsius: et istud
 erat signū qd adorabat deū illū et quasi oscular etur manū illius
 dei. sic. n. dicit iob qd ipse nō vidit aliqñ solē et lunā et osculatus
 fuit manū suāz vt p3 Job. 30. si vidi solē cū fulgeret et lunā in
 cedentē clare: et letatū est in abscondito cor meū et osculatus suz
 manū meā ore meo: que est iniquitas maxima et negatio cōtra
 deū altissimū. isti aut viri. f. 7. milia nō fecerant aliqd istoz p
 cultu baal: qd etiā intelligit de omnibus alijs idolis qd nihil dif
 fert qd colerent baal vel alia idola. (Profectus ergo.) hic poni
 tur belie executio. scilicet secundo ad yngendū beliseum et oī. (Profe
 ctus ergo inde reperit beliseum filium saphat.) f. postqz reces
 sit de monte oreb venit i terram israel et inuenit ibi beliseum. ex
 hoc aliquāter colligit qd nō iuerit belias in damascum sed qd
 venerit immediate in terrā israel: et qd nō vixerit azael in regē
 syrie: et hoc tenet historia scholastica de bochtū supra diximus
 quid tenendum sit. (Arate in. 12. iugis boū.) i. erant. 12. iuga
 boū arādo et ibi reperit beliseum. (Et ipse in. 12. arantibus vnus
 erat.) erat. n. beliseus vir simplex qd non erat i pecunijs nec po
 testate magnus nec ē i sacra scriptura eruditus: s3 erat vir sim
 plex agricola et deus illū elegit. (Lūqz venisset belias ad eū mi
 sit palliū suū sup illum.) p hoc. n. yngebat eū in pphetā: forte. n.
 nō fecit aliqd aliā ceremoniā vnctionis in ppham qz solū dix
 it ei qd oīs iubeat eū yngi in pphaz. Credendū quoz qd vi
 xerit ei qd deus iubeat eū yngi in pphetā et quō dixisset ei in
 oreb: nā alias beliseus nō mutaret statū suū sequendo beliam.
 (Qui statim relictis bobus cucurrit post belia.) f. nō curauit am
 plius arare nec vacare negocijs secularibus s3 relictis bob⁹ se
 cutus est eū. sic. n. qñ xps vocabat discipulos suos relinquebāt
 oia et sequebāt eū: sic. n. qñ xps vocauit petrū et andrea fratres
 relictis retib⁹ secuti sūt eū. sic etiā iacob⁹ et iohannes zebedei frēs
 relinquentes patrē et nauē vocantē xpm secuti sunt mat. 4.

¶ An beliseus teneretur sequi beliam relinquendo boues etia3
 vxorem et filios.

Questio. 24.

Queretur an tenebatur beliseus seg beliam et relin
 qre boues. Respondendū qd aut belias
 yngebat solū beliseum i ppham vel vixit eū et vocauit vt seq
 ref se. Si primo mō dōm qd nō tenebat beliseus sequi beliam
 nec relinquere boues. De primo patet qd nō tenebat belise⁹ ex
 officio pphetali seg belia: qz poterat eē ppha et ire ad oia que
 deus ei iubeat et loqui illa et qd nō sequeretur belia: nā nō seque
 bant oēs pphē dei belia et nō tenebat ex aliquo mandato dī
 qz de⁹ nō iubeat ei qd sequeretur belia vt ponit in casu. Scdm
 nō tenebat facere beliseus. f. dimittere boues et agriculturam:
 qd ex mandato dei nō tenebat qd de⁹ nō iuberet. etiam nō tene
 bat ex q̄litate officij qz nō erat istud officiū qd repugnaret pfe
 ctioni: pfectiores nāqz fuerunt apli qz pphē: et tñ apli postqz
 cū xpo fuerunt exercuerūt officia pzoza. f. piscando. nā post re
 surrectionē xpi dixit petrus vado piscari vt p3 ioan. 20. sic er
 go poterat redire ad colendū agros: qz vtraz est exercitatio
 sine dolo. Si at belias dixit beliseo qd seqref eū. dicendū qd ad
 buc nō tenebat seg eum qd neciebat an loqueretur a deo motus
 vel voluntate humana: ideo quousqz ostenderet sibi signū non
 tenebat credere: si autē ostenderet signū tenebat seg eū et tñ non
 tenebat oīo relinquere boues: qz dato qd sequeretur belia pote
 rat aliqñ redire ad arandū qz officiū istud licitū erat et licebat
 pphē possidere propria. Dōm tñ fm veritate qd belias nō ius
 sit beliseo qd lequeretur eū et dimitteret oia: qz cū beliseus dimit
 teret boues dixit ad belia osculer oīo te patrē meū et matrē meā
 et sic sequar te: dixitqz ei belias vade et reuere te qd meū erat
 tibi feci. i. ad me nō ptinebat nisi yngere te in pphetā: qd ergo
 vadas vel venias ad te pnter: si tñ belias vocaret beliseum vt
 sequeretur se nō diceret qd meū erat tibi feci: qz hoc significabat
 qd solū tenebat eū yngere in pphetā et non vocare nec aliquid
 aliud agere erga eū. Cū autē pōt dici et melius qd belias vixit

beliseum in pphetā et vocauit eū vt sequeretur se: qz deus hoc vo
 lebat cū dixisset ynges beliseum in pphetā p te. f. loco tui: ideo
 debebat seg eū ad hoc qd acciperet doctrinā eius et succederet
 ei in pphetia: et belias vocauit beliseum: ipse vero videns qd
 incept seg debebat belia reliquit illico boues: qz tamen erat in
 agro et nōdum se expedierat de patre et matre petiuit licentiāz
 ab belia vt iret ad osculādū patrē et matrē. Itē p3 hoc qd si be
 lias nō vocaret beliseum quasi yngendo qz alias esset in prāte be
 lisei seg beliam vel nō sequi: et nō peteret ab eo licentiā vt iret
 ad osculandū patrē et matrē: petiuit tñ dicens oīo te osculer pa
 trē meū et matrē. ergo v2 qd beliseus putabat qd sine licetiā be
 lie nō poterat ire ad osculādū ptem et matrē. Itē qd belias dix
 it vade et reuere te: si tñ belias nō vocasset eū nō diceret ei re
 uertere: ergo vocauerat eū. Lū aut arguit qd belias dixit qd me
 um erat feci tibi. Dōz qd per hoc nō innuit qd solū debebat yn
 gere eū et nō vocare: sed solū dixit hoc qz belias tenebat yngere
 beliseum et vocare eū et istud erat ex parte sua et iā fecerat: qd
 aut beliseus sequeretur belia vel minime non pertinebat ad be
 liā s3 ad beliseum. ideo dicebat qd iam fecerat qd suū erat. (Et
 ait osculer oīo te ptem meum et matrē meā.) i. rogo te qd des
 mihi licentiā eundi ad osculandum patrē et matrē. petiuit aut
 licentiā qz putauit qd non poterat iam aliquid agere cōtra pze
 ceptum belie eo qd vocauerat euz ex parte dei: et dixit qd dimit
 teret eū osculari patrē et matrē qz belias reperit beliseum in a
 gro arantē et ibi vixit eum in pphetā de quo pater suus et
 mater nihil sciebant: ideo voluit osculari illos et expedire se de
 eis. Et hoc autē colligitur qd beliseus erat iuuenis sub obedie
 tia patris et matris nondū habens filios nec vxorē. qd patet qz
 si habuisset filios et vxorē diceret oīo te osculer filios meos et
 vxorem: nā quilibet diligit magis nāliter filios qz patrē et ma
 trē s3 fm debitu teneatur magis diligere patrē et matrē vt p3.
 8. et. 9. et ibi. dixit tamen solum de patre et matre: ergo nō habe
 bat filios nec vxorē. Itē apparet qd erat iuuenis qd dixit oscu
 ler patrē et matrē signans qd adhuc erat sub custodia et obe
 dientia illorū. (Et sic sequar te.) f. postquā osculatus fuero il
 los sequar te et nihil aliud faciam. Queretur qd si beliseus
 habuisset filios et vxorē an teneretur seg belia dimittendo oia.
 Aliquis dicit qd nō: qz vir tenetur redere obitu vxori: si tñ rece
 deret oīo sequens belia priuaret eā iure debiti. Cū Respōden
 dum qd si belias vocasset beliseum teneretur dimittere vxorem
 et filios vt lequeretur euz. De filijs magis p3: qd pater nō est obli
 gatus filijs sicut est obligatus vxori ad debitum et tamen pote
 rat beliseus dimittere vxorem repudiando eaz: qz in veteri te
 stamento licitū erat repudiare vxorem et tunc ipsa manebat li
 bera vt posset alteri nubere: et etiam nō p̄iudicabat ei qz da
 to qd beliseus non vocaretur ab belia poterat eam repudiare
 etiam non existente aliqua causa sed sola voluntate vt declara
 tum est de iero. 2. 4. si autē fuisset vxor sicut nunc: ga nūc nō po
 test eē repudiū et cogere vxor continere quādiu absens esset
 beliseus videtur difficiliter ga priuaret vxor debito. Ap̄stol⁹
 tñ iuber qd coniuges nō se priuent inuicē debito: et pp aliq opa
 pfectionis nisi qñ ad modicum tps vacare debuerint oīoni et
 postea redeant ad petitionē et redictionē debiti. prima ad corin.
 7. et tamen existente sic matrimonio si belias vocauisset sic be
 liseum tenebat sequi eum relicta vxore et filijs qd mandatū dei
 expressum omne obitu excludit et quācumqz obligationē soluit:
 poterat tamen adhuc belise⁹ retinere vxorem et seg beliam. f.
 qz aliqñ rediret ad vxorem cum belias nō discurreret lemp
 binc et inde. sic. n. fuit de quibusdā apostolorū qd habebant filios
 et filias et vxores: et tñ xpo vocante illos venerūt ad ipsū: tamē
 nō pp hoc oīo reliqrūt vxores: sed aliqñ redibant ad ipsas.

¶ An peccauerit beliseus petendo licentiā ab belia ad osculan
 dum patrem et matrem.

Questio. 26.

Queretur vterius an belise⁹ peccauit qz cum vocatus fu
 isset ab belia petiuit licentiā ad osculandum
 patrem et matrem. Aliquis dicit qd sic: qz belias vocabat be
 liseum ad ipirituale officium: ideo relictis omnibus tempora
 libus immediate debebat sequi eum. Item patet hoc quia chri
 st⁹ prohibuit quandam volentem hoc facere: nam quidam de
 discipulis dixit ei domine permitte me primo ire et sepelire pa
 trem meum iesus autem ait illi: sequere me et dimitte mortuos
 sepelire mortuos suos Mat. 8. si tamen licitum fuisset qd post
 qz aliq a xpo vocabat peteret licetiā redeūdi ad parētes xps
 non negasset illam et tamen negauit et quasi increpuit petentē:
 ergo non licuit petere: sic igitur erat de beliseo vocato ab be
 lia ex parte dei. Cū Respōdendū qd beliseus nō peccauit volēdo

Q. 25

Belise⁹ an
 teneretur seg
 belia et reli
 queret oia et
 si habuisset
 vxorē et fi
 lios.

Risio.

Risio.

Risio.

Nō pecca-
uit heliseus
volēdo ire
ad osculan-
dū patrem
et matrem.
Ad.2.arg.
in princi.

ire ad osculandū patrem et matrem quia ad vocationem belie
illico ipse reliquit boues tāquā nūquā iā araturus cū eis et totaliter
intendebat sequi beliam: per hoc autē quod ibat ad osculandū pa-
trē et matrē nō intendebat rēnuere vocationē dei vel dilatare
tempus exequendi illā s; solū volebat cōsolari patrē et matrē:
hoc autē licitū erat cū teneamur honorare valde patrē et matrē
super oēs homines. s. et b. Cū autē arguit de illo qui prohibi-
tus ē a xpo ire ad sepeliendū patrem. Dicedū quod nō est simile
quod ille petebat licentiā ad manendū in seculo cū pze quādiu vi-
ueret et sepulto eo veniret ad sequēdum xpm et p hoc forte im-
pediret oīo seg xpm: qz xps paucō tpe predicaturus erat nam
nō predicauit q̄tuor annis qz occisus est: et forte pater illius di-
scipuli maiori tpe viueret et sic oīo impediret seg doctrinā xpi
si pmitteret ire ad sepeliendū patrē: ideo xps hoc prouidens di-
xit ei dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Si autē iste disci-
pulus petiisset licentiā solū eundi ad osculandū patrē suū nō
negasset ei illā xps: qz p hoc nō impediret a sequendo doctri-
nā eius. si vero heliseus petiisset quod pmitteret sepelire patrem et
matrem et postea sequeretur beliam nō erat hoc licitū: qz p hoc po-
terat oīo impediri seg beliam. (Et sic sequar te.) i. postquā oscu-
latus fuero patrē et matrē illico sequar te: qz nōlo manere cū
eis maiori tpe. (Dixitq; ei vade et reuere.) consensit helias
qz p hoc nō multū impediebat a sequendo eū: ideo dixit vade
et reuere. i. nō moreris apud eos detentus p̄cibus vel blan-
dijs illoz. (Qd. n. meū erat feci tibi.) i. reuere nō moreris:
qz si nō veneris aut moratus fueris tu peccabis et nō ego: qz qd
meū erat. i. qd mibi iussū erat a deo fieri iam feci nūc: sup ē so-
lū vt tu agas qd ad te ptinet. (Reuersus ē ab eo tulit par bouū.)
s. heliseus accepta licentiā ab belia eundi ad osculandū patrem
et matrē tulit par bouū cū quo arabat portans illud ad ciuitatez
vbi erat pater: et reuersus est ab heliseo. s. dimitte illū i agro.
(Et mactauit illud.) s. mactauit par bouū ad faciendū solēnitatē
magnā omnibus amicis et cognatis suis: qz nūc recedere vole-
bat ab eis tanquā nunquā redditurus ad statum eozum. (Et
in aratro bouū corit carnes.) i. cū aratro corit. s. fregit aratru et
cōminues in partes posuit in igne et ibi corit boues: h̄ fecit nō
qdē tanquā nō haberet alia ligna sed qz transibat ad dñm oīo
volebat renūciat seculo ita quod nihil relinqueret in illo qd ad se p-
tineret: et qz boues duo et aratru ptinebant ad heliseū et in ip̄is
solebat arare voluit vtrūq; cōsumere boues tradēdo in conui-
uē et aratru cremādo: ita vt iam nihil ad se ptinēs relinqueret
in seculo s; totū ip̄e transiret ad dñm: qd valde magnū exēplū ē
p eis q ad dñm transeunt quod nihil in seculo relinquere debeāt
ad qd afficiant. (Et dedit populo et comederūt.) s. dedit cognatis
suis et amicis conuocans eos ad conuiuiū qz nūc recedebat ab
eis et nō erat amplius redditurus ad statū illoz. istud exēplum
secutus est beatus mattheus q a xpo vocatus relinquit oīa q habe-
bat: et tñ ipsa die vocationis sue inuitauit xpm et discipulos et
multos de publicanis quos in seculo amicos habuerat. Mat.
9. (Consurgensq; abiit et secutus est belia.) s. surgens de conui-
uio recessit de vrbe sua et de domo patris sui et secutus ē belia
nolens amplius manere cū patre et matre. (Et ministrabat ei.)
s. fnebat belie in omnibus. nā sepe dicit quod fundebat aquā sup
manus belie seqn. li. c. 3. et oīa alia ministeria faciebat: fuitq; be-
liseus toto tpe quo belias mansit in seculo puer ei: nec erat p-
pha. cū at raptus est belias a dño in curru igneo habuit heli-
seus duplicē spūm pphie quā habuerat belias seq. li. c. 2.

Qd. 27

Quo belias
ausus ē se-
crete redire
i terrā isrl:
imo publi-
ce.
opi. quo.

Lōfutio.

Alia opin.
aucto.

Querēt quo belias nūc ausus est redire in terrā israel cū aī
hoc fugisset a facie iezebel vsq; ad mōtē synai. Alijs dicit
quod belias rediit: et tñ iam nō audebat publice ambulare p terrā
israel vt nesciret iezebel aduentū eius: qz forte a principio quā-
do fugit belias a facie iezebel fecit iezebel ipsum inquiri p ter-
rā israel et cū nō inuenisset desperans se posse illū inuenire ces-
sauit inquirere: nūc autē qñ rediit belias nō inquirebat eū ieze-
bel et sic poterat belias secrete iam manere in terra israel cum
nō ingreret: et sic dicit factū ē. s. qz oībus dieb; achab nō cō-
paruerit palā. qz aut postea apparuerit i mōte carmelo et vene-
rit ad eū tres quinquagenarij seq. li. c. 1. nō fuit tpe regis achab
s; ochozie q successit achab. nā ibi denūciauit belias eū mortuū
rū. Sed dicendū quod nō stat qz ante mortē achab et iezebel
apparuit publice belias in terra israel. nam ipse iuit postea ad
denūciandū regi achab mala que ventura erant ei et ieze-
bel vxori sue et stetit tunc coram achab. j. 2. Sed dicendū
quod belias nūc rediit in terram israel et ambulauit publice per
illam quia iam nō timebat: quia iezebel a principio irata nimis
volebat occidere beliam supra in littera: postea tamen eferbuit

ira eius et cessauit persequi illū: et tunc ipse secure rediit in ter-
rā israel. Dicedū est aliter quod dens ei reuelauerit quod secure po-
terat redire in terrā illā: nā alr nō rediret timēs nimis iezebel.

Capitulum. xx.

Porro benadab rex syrie cōgre-
gauit oēm exercitū suū: et trigin-
ta duos reges secū: et equos:
et currus: et ascendens pugnabat
contra samariā: et obledit eam.

Porro benadab

Descripta in p̄cedentib; diui-
na puidētia circa regēz achab
ad reuocandū eū a malo in signis celestib;. hic reuocat eū in vi-
ctorijs mirabilibus conferēdo ei triūphos quos nō sperabat
regē benadab et diuidit in duo fm duas victorias ei collatas.
Scdo ibi. (accidēs at.) pma i duas: qz pmo d. obfidiōe sua an-
xiatur. Scdo de pmissione victorie a deo consolatur ibi. (Et ce-
ce ppheta vnus.) Querēt circa primū an ea que habent
hic fuerint post p̄cedentia vel sit ordo mutus? et an fuerint scā
immediate. Ad primū dōz quod nō apparet an ista fuerint post illa
eo quod nō appet aliq; ordo iter ea q colligat ex lra. satis tñ dici
debet quod fuerit istud post p̄cedentia: nā nunq; recedendū est ab
ordine lre nisi pp cām manifestā: et qz non appet aliqua cā qre
fuerint ista ante illa tenendū est quod sit ordo cōtinuus. Ad scdm et
dicendū quod nō apparet an fuerint ista facta immediate post p̄ce-
dentia vel multo tpe: satis tñ videt quod aliquāto tpe fuerit istud
post p̄cedentia. nā ea que habentur de fame terre israel et de oc-
cissione sacerdotū baal fuerūt facta circa p̄ncipiū regni achab:
ea vero que habentur hic de bellis cū rege benadab fuerūt circa
finē vite eius: nā postq; cepit pugnare benadab ctra achab nō
cessauit pugna nisi p tres ānos vt dicit. j. 22. s. transferūt tres
anni absq; bello inter syriā et isrl. Et sic videt dñm quod a tēpore
quo factū est istud bellū vsq; ad mortē achab non transferunt
nisi quattuor anni vel q̄tuor: et dimidijs. qd p; qz factū isto bel-
lo de quo habet hic in p̄ncipio dicit. j. in lra quod post vñū annū
cōgregauit exercitū benadab cōtra achab. finito aut illo bello
qz victus fuerat benadab bis habuit pacē cū achab et durauit
ista pax per tres ānos. j. 22. s. transferunt tres āni absq; bello
et illud bellū fuit in quo mortuus est achab vt p; ibi dicit: regna-
uit tñ achab. 22. annis. s. 16. ergo istud bellū accidit in anno.
18. regni eius vel in p̄ncipio. 19. quod aut de fame et de belia dicit
tur forte nō fuit post q̄tuor vel qnq; ānos regni ei: qz tamē
nulla gesta relatu digna tēpō intermedio acciderūt: nō sit mē-
tio de aliquo inter ea que habet de belia et pugna achab cū be-
nadab. (Porro benadab rex syrie cōgregauit oēs exercitū suū.)
rex benadab dñabāt in syriā damasci et ista est cōiuncta terre
israel a latere aglonari: ideo pp p̄pinitatem sepe rex syrie et
israel pugnabat. erat tñ potētiō valde benadab qz rex israel.
vñ tpe amri patris achab fecerat rex syrie plateas in samaria q
erat metropolis israel tanq; in vrbe sibi subdita: et accepit mul-
tas vrbes de terra israel. j. in lra: ideo achab nō poterat bñ cō-
gredi cum benadab: qz habebat potentia magnā. (Et trigin-
taduos reges secum.) s. habebat in exercitu suo triginta duos
reges quozū quidam erant subditi sui: alij autem erant con-
federati et auxiliarij. (Et equos et currus.) s. habebat multitudinē
magnā currū falcatorū et equitū. in exercitu suo: nam co-
pioius erat valde cum essent ibi. 32. reges. (Et ascendens pu-
gnabat contra samariā.) s. ascendit de terra sua ad pugnandum
contra samariā: et hoc quod samaria erat metropolis regni israel
et manebat ibi achab. (Et obfidebat eam.) s. ad capiendū ipsā
non permittēs aliquos igredi aut egredi de illa. (Mittēsq; nu-
cios ad achab regē israel in ciuitatē.) videbat benadab quod nō
poterat resistere ei achab: nam non audebat congredi cū eo in
cāpo: iō mittebat ad eū ad petendū aliqua magna. (Et hec di-
xit benadab argentum tuum et aurū tuū meū ē et vxores tue et
filij tui optimi.) scilicet omnia ista que tu habes mea sunt et vo-
lo illa habere.

Quare benadab petijt rē tam iniustā: scilicet vxores et filios
achab et seruorum eius.

Queretur quare benadab petebat rem tam iniustā
quā null? hostis consuevit petere ab hoste:
scilicet quod daret ei vxores et filios suos et non solū vxores suas
sed etiam vxores et filios seruozū suozum. infra in lra. Re-
spondendū quod benadab forte faciebat hoc ad hoc quod cogeret
achab exire ad pugnandū: sciens quod ipse et viri sui nullo modo
cōsentirent

Alia et.

Qd. 1

Alia et.
do cōti-
nu? ē nō
tñ oīo imedia-
tus.

B

+ bellū be-
nadab: achab.

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

cōsentiret dare vxores & filios extraneis: sed potius omnes morerentur simul. & ob hoc achab & serui sui tanq̃ desperantes se posse habere pacem cum benadab congregarentur cum eo in campo & vicerent facilliter: q̃ exercitus benadab magnus erat. & sic occiso achab & seruis suis posset benadab capere totaz terram israel & vnire illam regno suo. vel si achab veller pertinaciter pugnare manendo intra vrbem credebatur benadab q̃ facilliter caperet ipsam vrbem samarie vt p̃. j. ex verbis suis. f. hec faciant mihi oīj & hec addat si suffecerit puluis samarie pugillis omnis populi qui sequitur me. & sic vtroq̃ modo credebatur se posse debellato achab accipere totam terram israel. Si autem benadab petiisset solum aurum & argentum concessisset achab vt non haberet bellum cum benadab & sic non lucraret inde quicq̃ benadab nisi aurum & argentum achab: sed nō acquireret pro se terram israel. **C**Secundo potest dici q̃ fecit hoc benadab ad gloriam magnam suam & ad magnam verecundiam bebeor. sic enim reges quidam quando potentes sunt faciunt contra hostes aliqua valde dura nolentes eos oīno destruere: sed ad superbiam & gloriam suam ostendam exercere in eis aliqua crudelia. sic enim naas rex amonitarum volebat erueri oculos dextros oīum viroz iabes galaad & volebat eos occidere q̃q̃ essent hostes sui. s. i. lib. c. 11. Sic etiā rex adonibesech potentissimus acceperat. 70. reges & amputauerat eis sumitates manuum & pedum & colligebant oēs. 70. reliquias cibor sub mensa eius Judi. 1. Sic quoq̃ sesach rex egypti ad ostendendū magnam gloriam suam q̃n roboa & totum regnum iuda non repugnavit ei: sed p̃ timore permisit illum intrare in terraz suā & accipere quicq̃ volebat supra. 12. reliquit imagines in terra iuda habentes vultus & totum corpus virile genitalia autem habebant feminina ad verecundiā iudeorum significandam qui se sine bello sicut semine tradiderunt vt ait perodotus licarnasus in historiis & refert illud Jo sephus. 8. antiqui. Ita hic si benadab acciperet aurum & argentum & filios & vxores achab & seruoꝝ suorum acquireret gloriam magnā signans q̃ cum ista acceperit poterat accepisse regnū: sed noluit accipere tanq̃ non motus cupiditate possidendi sed desiderio glorie. etiam in hoc inferebat magnā verecundiā iudeis si vxores & filios p̃ timore dare cōpellerent hostibus. nam in hoc significarent vilissimi viroz: q̃ pro nulla causa vxores & filios dare debebat sed potius mori: q̃ vt ait Aristo. ethicoꝝ. 3. ad quedam autem fortassis non est cogi sed magis mori patientem durissima sic autem est in dando vxorem & filios: q̃ turpissimū est & impium q̃ quis ad tutelam vite sue vxores & filios tradat hosti. **C**Tertio potest dici q̃ benadab petiuit hoc in fraudem. f. vt cum auferret ipse israelitis filios & vxores nulla spes prolis eis relinqueret: & sic perirent cito oēs israelite & posset ipse sine bello capere regnum israel. **C**Quarto potest dici q̃ benadab petiuit rem gravem incitatus a deo vt sic peteret: nam deus volebat dare victoriam achab cōtra regem benadab: ideo voluit ei dare occasionē pugnandi. Si autem petiisset benadab solum aurū & argentū sponte dedisset achab & nollet pugnare contra benadab: q̃ tamen petiuit hanc rem grauissimam coactus fuit pugnare achab contra benadab & sic p̃ualuit. si enim paulo grauiorem rem petiisset nō erat dubium quin cōcessisset illam achab vt non pugnaret: nam ēt istam rem grauissimam concessit: sed postea viri sui coegerunt eum ad negandum vt patet in littera. debuit ergo incitari benadab ad petendū istud vt traderetur a deo in manus achab. **R**esponditq̃ rex israel iuxta verbum tuum domine mi rex) f. volebat achab placare benadab verbis pacificis vt non tam dura peteret: & ob hoc dixit iuxta verbum tuū domine mi rex i. omnia fiant sicut tu dixisti. hoc autem dicebat q̃ sciebat se i. parem illi viribus ad pugnandum. (Tuus sum ego & omnia mea) i. non solum aurū & argentū & vxores & filios mei tui sunt sed etiam ego tuus sum. hoc dicebat achab q̃ putabat q̃ benadab cum esset rex magnus & videret regem achab iam sibi humiliatum nollet eum affligere nimis: sed cōtenteretur q̃ ei daret aliquid de auro & argento. (Reuertentesq̃ nuncij dixerūt hec dicit benadab qui misit nos ad te) i. isti sunt secundi nuncij benadab: nam primis nunciis eius respondit achab in vniuersali dicens. tuus ego sum & omnia mea. deinde misit benadab secundos nuncios qui proposuerunt id quod primi & addiderunt q̃ infra habetur. i. cras hac hora mittaz seruos meos ad te & scrutabuntur domū tuam: & de istis dicitur hic. (Argentū tuum & aurum tuum & vxores tuas & filios tuos dabis mihi.) isti secundi nuncij misissuerunt quia achab non responderat

primis nunciis aliquid determinatus: sed erat responsio ad dīferendum tempus: ideo benadab petiuit determinate que prius petierat & assignauit modum ad habendum illa. i. q̃ mitteret seruos suos ad regem achab cras vt scrutarentur domum suam & acciperent quicquid vellent. dixit autem de vxoribus & filiis: q̃ achab habebat multas vxores & maxime filios: naz sequenti lib. c. 10. dicitur q̃ habebat achab. 70. filios in samaria & omnes illos occidit iehu. (Cras igitur hac eadem hora mittam seruos meos ad te) i. non accipiam a te hodie filios & vxores: sed cras hora ista mittam pro illis in domū tuam. (Et scrutabuntur domum tuam & domum seruoꝝ tuorum) i. nō dabis mihi aliquam rem determinatam: sed serui mei ibunt & scrutabuntur domum tuam & domos seruoꝝ tuorū & accipient inde quicquid voluerint. hic addit benadab plusq̃ in prima petitione: q̃ prius solum petiuerat aurum & argentū vxores & filios achab: nunc autem petebat vxores & filios & quicquid esset in domibus seruoꝝ achab: cum serui benadab deberent scrutari domos illorum & auferre inde q̃ placeret eis: & istud iā erat grauissimū. (Et omne q̃ eis placuerit ponent in manibus suis & auferent) i. non poteris eis prohibere auferre q̃ voluerint & si phibueris ego pugnabo cōtra te: ideo op̃ vt permittas eis tollere quicquid voluerint. **C**Queretur quomodo benadab dixit q̃ sequenti die mitteret seruos suos ad scrutandum domum achab & seruoꝝ suorum cum posset immediate p̃scrutari. **R**espondendū q̃ benadab fuit insipiens faciendo hoc: & hoc in duobus. f. in dilatando opus eūz haberet tēpus. **R**espondeo denūciando quando agere deberet istud: nam achab videns q̃ benadab sequenti die missurus esset ad scrutandum domum eius occultare posset omnes thesauros suos vel saltem maiorem ptem eorū & res charissimas sibi & si volebat colorare factum suum dimitteret aliquaz partem thesauroꝝ patentē vt illam posset inuenire serui benadab. eodem modo occultaret multos filioꝝ suorum & vxorū quos magis diligeret & reliquos dimitteret vt caperent de eis serui benadab. sic etiam faceret omnes serui achab occultando quicquid vellent de rebus suis. Itē erat imprudētia magna: q̃ nūc achab consentiebat ista dare & p̃ timore erat indeliberatus & permisisset ista ferri ad benadab. cum autē daretur sibi spaciū vltq̃ ad sequentem diem poterat interim inuenire consiliū bonum ad resistendū benadab. stultus ergo fuit benadab in his. **C**Sed dicendum q̃ motuum benadab fuit duplex. primum a seipso. secundum a deo. **P**rimum erat ex superbia magna quam habebat benadab: nam omnino contemnebat populoꝝ israel tanq̃ nihil esset & non putabat differre q̃ immediate faceret q̃ poterat vel post multos dies: q̃ semper credebatur q̃ iudei erant valde minores eo in potestate & nunq̃ posset resistere. ista supbia sua p̃. ex duobus. **P**rimo ex verbis q̃ dixit. hec faciant mihi oīj si suffecerit puluis samarie pugillis omnis populi qui mecum est. **S**ecundo p̃. ex pauca diligētia quā circa se gerebat benadab: q̃ ita erat securus in bello sicut si esset in pace. nam dicitur. j. q̃ ipse & reges qui cum eo erant bibebant in vmbaculis. sic. n. fuit de naas rege amonitarū qui pugnabat cōtra viros iabes galaad & volebat eis erueri oculos dextros nec volebat ab eis predam aut aliquid aliud: qui vidētes se in stricto petiuerunt inducias. 7. dierū a naas dicentes q̃ in illis 7. diebus quererēt si erat aliquis in israel qui liberaret eos: fin autem permitterēt erui oculos dextros. s. i. lib. c. 11. naas autē ex superbia dedit eis inducias ad vocandum quoscunq̃ adiutores cum potuisset sine adiutorib⁹ illos occidere: & occisus est exercitus suus ab illis vt p̃. ibidem. **C**Scdm motuum erat a deo. f. q̃ deus mouit benadab vt diceret q̃ sequenti die mitteret seruos suos ad scrutandum domum achab: q̃ illico voluisset eā scrutari consensisset achab p̃ timore: potissime q̃ i. deliberatus erat & tunc non habuisset bellū cū benadab: deus tamen volebat tradere benadab in manus achab: ideo fecit q̃ benadab diceret ista regi achab & ille interim haberet consiliū cum suis ad resistendum benadab. (Locauit autem rex israel oēs seniores terre & ait). Vidit enim achab q̃ sequenti die ṽturi essent serui benadab: ideo interim voluit habere consiliū cum suis an aliquo modo posset resistere huic malo: & ad hoc vocauit die illa omnes seniores terre. istos vocauit q̃ ad eos maxime pertinet consiliū eo q̃ consiliū est per prudentiā: prudentia autem est per experientiam varioꝝ accidentium circa humana agibilia. experientia autē magna non fit nisi in longo tempore: ideo iuuenes qui adhuc paucō tempore vixerunt non poterunt esse valde prudentes: ideo Aristo. ethico. 6.

20.3.

A
Q̃ benadab dixit mitteret seruos.
B
Benadab fuit insipiens p̃. duo
C
Scdo.

B
Benadab q̃re nō misit immediate suos suos p̃scrutari domum achab p̃. duo
C
Primo.

Scdo.

uitas z oēs pñent q̄ q̄ traderet illa: q̄ istud petñ est z turpe
valde: ideo nō est agendum pro timore quātūcūq̄ fit magnus
nec erit aliqua exculatio oantis vxorem suā alteri pro quocū-
q̄ timore: nam vt pz. 3. ethicozum ad quedam enim forasiss
nō est cogi sed mori magis patientes durissimā: nihil aut inho-
nestius esse poterat q̄ q̄ achab traderet vxores suas alteri de-
ludendas: iō potius debebat mori ipse cū toto israel q̄ q̄ ta-
lia faceret aut fieri pmitteret. (Dixerūtq̄ oēs maiores natu z
vniuersus ppl̄s ad eū). i. oēs israelite vnanimiter cōsenserunt
q̄ nō traderet achab vxores z filios benadab: z vocant̄ maio-
res natu. i. seniores q̄ maiori tpe vixerūt z p̄cesserunt alios in
natiuitate z ad istos ptinebat p̄s rñdere: deidetotus ppl̄s cō-
sensit eis. (Nō audias nec acq̄scas illi). i. nō cōdescendas peti-
tiōi eius. ponit̄. n. audire p̄ exaudire: z acq̄scere pro cōsentire.
(Rñdit itaq̄ nūcijs benadab). isti erat scōi nūcij z qñ vene-
rūt agregati sunt ad filiū oēs israelite: z de consensu eoz
didit achab ista q̄ sequunt̄. (Dicite dñō meo regi.) vocabat dñz
ipm benadab si forte posset eū sic flectere ad aliquā misericor-
diā vt nō oīno deleteret terrā. (Oīa pp̄ q̄ misisti ad me seruū
tuū in initio faciā). i. ego sum seruus tuus z libēter facere vo-
lo oīa pp̄ q̄ misisti ad me ab initio. i. in p̄ma vīcē: nā iā bis mise-
rat benadab ad achab. (Hāc aut̄ rē facere nō possum). i. nō pos-
sum tibi dare vxores z filios: dabo tibi tñ oīa alia q̄ petiueris. i.
argētū z aurū. (Reuerfiq̄ nūcij retulerūt ei). i. reuerfi sunt ad
benadab z retulerūt ei verba achab. (Qui remisit z ait). i. be-
nadab remisit istos nuncios achab itē: z istud erat in tertia vi-
cē. (Hec faciāt mibi dñz z hec addāt) modus iurādī est. sic. n. iu-
rauit iezabel p̄ce. c. qñ dixit q̄ occideret belīā. iurauit aut̄ p̄ de-
os q̄ benadab erat gētil̄ z colebat mltos deos. (Si suffecerit
pulis samarie pugillis oīs ppl̄i q̄ seq̄ me). Histōria scholasti-
ca z Nicolaus exponit̄ q̄ ciuitas samarie bebat a pte interio-
ri multā terrā apud muros ita vt possent ascēdere vrbis p̄ ter-
rā illā ad muros z eēnt muri qñ eq̄les terre illi. de hac aut̄ di-
xit q̄ puluis samarie nō sufficeret pugillis ppl̄i sui. i. q̄ multitu-
do pulueris q̄ erat itra muros samarie nō sufficeret ad hoc q̄
eēt eq̄lis pulueris quē poterāt yri de exercitu suo portare in
pugillis si glibet portaret vnū pugillū. q. o. q̄ tāta erat multitu-
do sua q̄ si glibet portaret vnicū lapidē vl̄ cespitē z ponerēt
in circuitu muros samarie facerēt tātā altitudinē terre ex pte
exteriori sicut ex pte interiori: z sic capet vrbē. Sz iste sensus nō
multū ouenit lfe q̄ benadab iurabat se facturuz q̄ dicebat hic
z tñ exponēdo sic nō ouenit iuramētō nec ip̄ecationi: q̄ iura-
mētū vel ip̄ecatio est de faciēdo vel nō faciēdo aliquid: z tñ
q̄ tanta esset multitudo exercitus sui q̄ posset replere muros
samarie in circuitu terra non erat aliquid agere vel non age-
re: ideo non oportebat ad hoc esse aliq̄d iuramentū. Dicenduz
igitur q̄ sensus est q̄ benadab p̄ hoc cōminaretur penam ma-
gnam samarie. i. q̄ deleteret vrbē illam penitus eo q̄ non obe-
diebāt p̄ceptis eius z dicit si suffecerit puluis samarie pugil-
lis populi qui mecū est. i. iuro delere totā vrbē z euertere oīa
que in ea sunt de loco suo: ita q̄ nō maneat in ea nec paruz pul-
ueris: sed quicquid est ferat in pugillis exercitus mei ad aliū
locum. (Et respondens rex israel ait). iam incepit achab habe-
re animum volentis pugnare z non respōdit q̄ volebat ei va-
re id quod petebat sed q̄ resisteret ei. (Dicite ei ne gloriatur
accinctus eque vt discinctus). ista sunt verba subīanātis z ostē-
dentis benadab esse stultum qui tantum superbiebat quasi
iam teneret samariam in potestate sua: z est sensus q̄ non
gloriatur accinctus vt discinctus: idest ille qui nondum ob-
tinuit victoriā sed est in bello non tantum gloriatur sicut ille
qui iam obtinuit z cessauit ab illis: eo q̄ quādiu bellum durat
res est in pendulo cui parti victōria faueat q̄ sepe desperatis
solet victōria euenire. vocatur autē accinctus. i. paratus ad bel-
lum. discinctus vero idest qui iāz deposuit arma bellica qui-
bus accinctus erat p̄pter victoriā obtentā: q̄ non est iustū
q̄ equaliter gloriētur de victōria qui nondum vicerunt sicut
qui iam obtinuerunt. Aliter exponunt quidam. i. non gloriatur
accinctus eque vt discinctus. i. ille qui paratus est ad bellū hñs
magnā potestātē nō o3 gloriari equaliter. i. similiter sicut nec
discinctus. i. nullā habēs p̄tatem. q. o. sicut ille qui nō h3 appa-
rātū aliq̄ ad bellū non pōt gloriari: ita nec o3 gloriari ille q̄ h3
apparatum: iō h3 tu sis magis paratus ad bellum q̄ ego nō de-
bes magis confidere de victōria q̄ ego: sed primus sensus est
quē intēdit lra. (Factū est aut̄ cū audisset benadab vbi istud).
i. istud verbum erat ad insultandum ipsi benadab: iō qñ audi-
uit irat̄ ē valde q̄ cōtēnebat ab achab. (Bibebat ip̄e z reges
in ymbraclis)

in vmbraclis. in hoc apparet modica cura et vigilantia benadab circa bellū: qz cū esset apud vrbē obsessam erat ipse et omnes reges. 3. bibendo et epulando in vmbraclis. i. in tētorijs factis ad p̄gendum a sole vt ibi maneat homo in vmbra: et ista tentoria vocantur papiliones quoz vsus est ad castra belli: et sic omnes reges benadab secure manebāt in suis vmbraclis. (Et ait seruis suis circūdate ciuitatē et circūdederūt eā). ante hoc ciuitas erat obsessa: qz castra benadab erant apud eam: et tamē nō pugnabāt actualiter cū vellet benadab accipere aurū et argētum et filios et vxores achab et seruos eius: nunc vero qz dare noluit achab iussit qz ex omni parte ciuitas oppugnaretur. (Et ecce propheta). hic ponitur scdm̄ huius partis in quo conso-
 latur achab de diuina p̄missione de habendo victoriā: et ista fuit facta per p̄phetā. et dicitur. (Et ecce p̄pheta vnus accedēs ad achab rege israel). quāquā achab esset idolatra: et nō inuocaret nunc dñm: qz tamen deus erat misericors voluit ei mittere vnū p̄phetā ad nunciandū ei victoriā. (Hec dicit dñs certe vidisti omnē multitudinē hanc nimiam: ecce ego tradam eam in manu tua hodie). i. quāquā ista multitudo regis benadab sit valde magna ita vt tu nō audeas pugnare cōtra illam nec sis ei viribus equalis tamen deus tradet eā in manus tuas: et nō solum tradet: sed etiā hodie tradet. et istud erat maius signum. s. qz in tam paucis tēpore tanta multitudo posset superari. (Vt scias qz ego sum dñs). i. per hoc cognosces vere qz ego sum deus verus potēs liberare a morte et tradēs quos volueris in mortē.
 Queretur quis erat iste propheta qui nunciāuit hoc. Quidāz volunt qz sit belias eo qz de belia dictū fuerat imediate. Sed dicendū qz hoc nō multū stat: qz belias vocatur p̄pheta quasi per excellentiā in tēpore suo cum nullus esset ei equalis: hic tamen dicitur qz erat vnus de p̄phetis in quo nō significatur aliqua excellentia: sed solū qz erat vnus inter ceteros nō maioris dignitatis qz ceteri. Dicendum igitur qz nō apparet quis fuerit: qz multi prophete erant tunc qui poterāt ista dicere vt colligit. j. ex lra. satis tamen videtur rōnabile qz iste esset micheas filius iemla: nam iste erat propheta dñi qui habebat pugnam contra prophetas baal tpe achab et solus ipse p̄phauit verū achab ire volēt ad pugnādū in ramoth galaad. j. 2. 2. istō multi tenēt.
 Quare deus denūciāuit Achab victoriā p̄phetā cum esset idolatra qui non merebatur habere victoriā. Questio. 7.
Querēt ulterius quomō deus voluit mittere p̄phetam ad denūciandū victoriāz ipsi achab cum esset idolatra: et potissime qz ipse nō petebat a dño responsionē nec expectabat se a dño liberandū. Aliquis dicit qz forte veniēte ista aduersitate achab doluit nimis et conuersus est ad dñm: et tunc deus misit ei p̄phetā denūciantē victoriā. sic patet seq. ca. nā peccauit nimis achab et belias predixit ei multa mala vltura: et tunc dicitur qz cum audisset achab sermones istos scidit vestimenta sua et operuit cilicio carnē suā ieiunauitqz et dormiuit in sacco: et tūc deus dixit belie qz nō veniēt mala sup domū achab viuente eo: sed post mortē suā. ita forte fuit hic. Sed dicendū qz non stat qz hic satis apparet qz achab nō orauit nec cōsultuit dominum: sed solū cōsultuit seniores qd agere deberet.
 Sed dicendū qz achab nō cōsultuit dñm nec cōuersus est a malo suo ad hoc qz deus daret ei victoriā et mitteret p̄phetā ad eū: sed misit ppter duo. Primo ppter peccata benadab: nāz benadab erat malus et deus volebat eū percutere: et ad hoc vtebatur achab vt ministro sicut vtitur demonibz vt ministro ad punitionē: malarū animarū achab nāqz nō merebatur victoriā benadab tñ merebatur vinci: ideo deus voluit qz achab vinceret ipsum benadab nō ppter se: sed ppter iustitiā dei ordinātis peccata maloz ad penā. sic. n. deus vtiur sepe malis hoibz vt ministris sue iustitiē cōtra alios malos: et sicut nunc ipsi puniūt illos malos: ita postea puniēnt ab alijs malis vel bonis. et sic nō manebunt aliqua mala impunita: et tamē an per bonos vel per malos puniantur nō differt: qz nullus homo peior est demone: et tñ ipse est minister dei: et sicut nūc fuit achab minister dei contra benadab: ita postea benadab fuit minister dei cōtra achab: nā ab exercitu benadab occisus ē achab. j. 2. 2. Secūdū motiū fuit pp̄ laudē dei vt cognosceret esse verū deus. nā cū achab videret qz benadab q erat tā potens supabat ab eo et de se sibi p̄mittebat hoc: sciret deū israel esse deū potentissimū qui solus posset liberare israelitas et velere quascūqz gētes. istud pz in littera: qz dñs hic. ecce ego tradā in manu tua hodie vt scias qz ego sum dñs. Tertiū motiū fuit vt non gloriaret achab de ista victoriā qsi a seipso habuisset. nā de se dispōbat tradere benadab ppter peccata sua in manus achab: et si nō denūciasset ei p̄ pro-

pheta et achab obtineret victoriā gloriaret tāqz a se habuisset: vt ergo intelligeret qz a deo habuerat et ipsum solū laudaret de nūciāuit hoc ei de. (Et ait achab per quez). videbat achab qz ista victoriā nō poterat esse nisi mirabilis: ideo q̄rebat p̄ quez debebat euenire hoc bonū. (Dixitqz ei hec dicit dñs per pedisse quos p̄ncipū p̄uinciarū). ista victoriā obtinebit per pedisse quos. i. seruos p̄ncipū p̄uinciarū: qz illi pugnabunt: et sic p̄ualebis cōtra achab. vocant p̄ncipes p̄uinciarū omnes viri potentes qz erāt in regno achab et erant. dñi aliquarū ciuitatū et p̄uinciarū. isti cōgregauerāt secū gentē multā p̄ quāz debellatus est benadab. Et est sensus qz achab putauit istud bellū miraculose esse vincendū forte nō pugnātibz israelitis: sicut in mari rubro dixit moyses ad israel dñs pugnabit p̄ vobis et vos tacebitis. i. nihil agētis Exo. 14. sic etiā moyses eleuāte man⁹ ad dñm p̄ualebat ioseph cōtra amalechitas: et illo inclināte man⁹ p̄ualebat amalechite Exo. 17. sic ēt amorreos de p̄uinciarū p̄ israel inclinādo scopulos apud tozzētē arnō et opprimēdo eos de quo Num. 21. sic ēt hierico miraculose pugnātū est Josue. 6. et cōtra. 5. reges amorreoz in die qua stetit sol et venerūt lapides magni de celo occideruntqz amorreos Josue. 10. et tēpore samuelis intonuit deus cōtra philistinos et terra mota est fugerūtqz a facie israel supra. 1. li. c. 7. sic etiā tēpore dauid angelus gradiens in cacumine p̄iroz adiūuit dauid fugans philisteos p̄cedēt. li. c. 5. oīa ista fuerāt ante tēpus achab: id ipse putabat qz de⁹ volebat ei dare victoriā aliquo de istis modis et q̄sui p̄ quē deus aut respōdit qz daret p̄ pedisse quos p̄ncipū. i. p̄ bellatores. q. d. qz nō erat dā dus hic alijs modis spālīs victoriē: sed p̄ bellū obrinenda erat: qz tñ benadab a deo tradendus erat in manus achab. s. qz incuteret ei timorē et seruis suis ad hoc qz fugerēt erat ista victoriā a deo. sic. n. dicitur de israelitis Leuit. 26. qz ipsi essent mali deus incuteret timorē cordibz eoz et fugerēt nemine p̄sequēte. Ita etiā dicit ibi de hostibz suis qz de⁹ cōpelleret eos in fugam interdum: et sic fuit de benadab. in hebreo habet. (Der pueros p̄ncipū p̄uinciarū). et exponit hebrei pueros. i. filios. s. qz filij p̄ncipū inciperēt bellū: et in manus illoz traderet exercitus benadab. puer tñ aliqñ accipit pro filio et aliqñ p̄ seruū: et secūdo mō accepit lra nra vices per pedisse quos. poterat tñ intelligi qz vocent pueri. i. filij: qz. j. dicit qz numerati sunt pueri p̄ncipum p̄uinciarū: et inuenti sunt ducenti trigintaduoz: et de filijs israel septē milia. ideo non accipiunt pueri pro tota ipsa gente quā duxerunt principes p̄uinciarū sed solum pro filijs eoz vel pro alijs seruis eoz spāliter. (Et ait quis incipiet p̄liari). sciebat achab qz p̄ illos dūcetoz triginta duos pueros p̄ncipum tradendus erat in manus ei⁹ exercitus benadab: et tñ nesciebat quis deberet incipere pugnā: qz forte de⁹ dispoluerat dare victoriā aliquo spālī incipiente pugnā et nō alijs. (Et ille dixit. tu). s. tu incipies pugnare: ita qz achab iret in p̄ma acie cōtra exercitū benadab et cū eo pueri p̄ncipū: nā. j. dicit qz egressi fuerūt pueri p̄ncipū p̄uinciarū in p̄ma fronte: et reliquis exercitus sequebāt. (Recensuit ergo pueros p̄ncipū p̄uinciarū). qz deus dixerat qz p̄ istos tradendus erat benadab in manus eius computauit quot erāt vt segregaret eos et ponēt in p̄ma acie belli secū. (Et repit numerū ducentoz trigintaduoz). per hoc qz pauci erāt colligit aliquāliter qz erant filij p̄ncipū p̄uincia rum: qz tñ erant pedissequi fm lram nraz possumus dicere qz erāt alijs spālēs famuli ipsoz p̄ncipū p̄uinciarū. (Et post eos recensuit populū oēs filios israel septē milia). recensuit p̄ p̄ue ros p̄ncipū et postea totū israel: qz pueri p̄ncipū erant ituri in p̄ma fronte belli et post eos ceteri bellatores. et dñs qz erāt oēs filij israel. i. oēs quos p̄ tūc potuit hēre achab nam multo plures erāt in israel qz septē milia pugnatoz: cū hieroboā pugnāz cōtra abiā regē iude habuerit in exercitu suo fere octingēta milia viroz. 2. palip. 13. et tñ nūc qz p̄occupat⁹ fuerat achab a benadab nō potuit maiorē exercitū cōgregare. (Et egressi sunt meridiē). s. achab cū viris suis egressi sunt ad pugnādū cōtra benadab in meridiē: eo qz sciebat achab qz illo tpe tot⁹ exercit⁹ benadab vacabat cibis et potibz et poterāt faciliter fugari. vel forte p̄pheta nūciāuit ipsi achab qua hora iret ad pugnādū. (Benadab autē bibebat temulētus in vmbraclis suo). i. illo tempore benadab erat in vmbraclis suo. i. in tētorio vacans cibis et potibus et sic erat temulētus. i. ebrius: et ob hoc erat indispotus ad bellum ipse et exercitus suus. (Et reges trigintaduoz eoz qui ad auxiliū eius venerant). s. isti. 32. reges erant in tētorio benadab comedentes et bibentes cū ipso: et erant etiā ipsi temulenti. venerant autē isti reges in auxiliū eius: qz quidāz erant subiecti ei et tenebantur venire: alij autem erant confederati ei et venie-

B
Bella mi-
raculose su-
perata.

bant ad auxiliū. isti erant parui reges sicut rex vnus ciuitatis vel duarū: alioquin non potuissent facilliter congregari. 3. 2. reges vt venirent in auxiliū ipsius benadab. (Egressi sunt autez pueri pncipum prouinciarū in prima fronte.) i. in prima acie 2 in ista acie ibat achab: nam dixerat ppheta q achab debebat incipere pugna. 2 in ista acie solum erant ducenti triginta duo viri. post istos aut ibat alia acies in qua erant. 7. milia viroz de popularibus. (Misit itaqz benadab qui nūciauerūt ei dicētes: viri egressi sunt de samaria.) i. benadab vidēs q egrediebantur aliqui de samaria misit aliquos ad sciēdū qd illud erat 2 ipsi retulerūt q egressi fuerant viri qdaz de samaria. vel forte benadab habebat aliquos viros qui vigilabāt in circuitu v2 bis: 2 qñ viderunt illi egressos viros de samaria cucurrerūt ad nunciandū benadab. (At ille ait. siue pro pace veniūt apphendi te eos viros siue vt pzelient viros capite. s. quocunqz veniant capite eos viros siue velint pugnare siue ozare pro pace. si eniz pro pace venissent iniussū erat q occiderent: sed q caperentur viui 2 posset ingreire benadab ab eis de statu v2 bis: 2 tūc videret an expediret illos detineri vel occidi vel remitti ad v2bē. si aut ad bellādū venirēt nolebat q occideret: qz cōtēnebat eos benadab s; volebat subijcere eos in seruitutē: vel si erāt ibi alii qui de viris magnis qui obstitērāt vt nō fieret qd ipse petebat occidere eos variis cruciatibus vt magis sanaret iram suam. (Egressi sunt ergo pueri pncipuz prouinciarū) repetitio est: qz supra hoc dictū fuerat. ibant aut isti pueri in pma acie cū rege achab. (At reliquos exercitū sequebāt.) i. 7. milia viroz. in istis non habebat tanta spes victorie: qz deus dixerat q ppueros pncipiū prouinciarū traderet benadab in manū achab. (Et percussit vnusquisqz virū q contra se veniebat.) i. israelite ibāt contra castra benadab 2 mittebat benadab quosdā de syris ad comprehendendū viros viros egressos de samaria: 2 ipsi viri samarie fecerūt ipetum in illos 2 occidit qlibet euz q contra se veniebat de syris. (Fugerūt syri 2 psecut⁹ est eos israel) postq viderūt tā audaces iudeos ipsi syri 2 q de suis multi corruerāt i pmo ipetu timuerūt 2 terga verterūt: 2 tunc tota multitudo syroz q erat in castris cū benadab erat indisposita ad bellū: qz cum esset meridies 2 nō pcessisset fama de bello nō erant accin cti. ideo oēs fugerūt 2 israelite psecuti sunt ipsos ad occidendū eos 2 capiendū spolia: scientes q vnus tradidisset illos in manū eoz. (Fugit quoqz benadab rex syrie in equo cūz egibus.) videns benadab q erat in tētorio suo bibēs 2 temulentus q fugerent viri sui 2 israelite irruerent in castra eius alcēdit equum 2 fugit: egres quoqz oēs fugerūt cū eo: qz illi erāt parati ad fugāz s; non ad bellū 2 poterāt illi fugere ppter velocitatē equozum: qui aut pedites erant nō poterāt fugere 2 illi trucidabant ab exercitu achab. (Nec nō 2 egressus rex israel percussit equos 2 curr⁹.) i. nō solū achab egressus est ad fugādū benadab 2 exercitū eius de loco suo: s; et postq fugerūt psequēbāt illos 2 occidit plurimos de equitib⁹ 2 de euntib⁹ in currib⁹. (Et percussit syriā plaga magna.) i. fecit magnā plagāz in syris: quia occidit multos de eis 2 cepit spolia magna.

(Accedēs at.) hic ponit scōz pncipale hui⁹. c. i. quo scōa victoria scribit 2 diuidit i tres ptes. pmo achab de bello futuro cūz benadab pmonit. Scōo victoria ei pducit ibi. (Accedēs vñ⁹). Tercio hita victoria achab abutit ibi. (Dixerūtqz ei serui sui). Circa pñū dī. (Accedēs aut ppha ad regē israel dixit ei.) in h deus voluit pmonire achab contra benadab: qz forte achab eo q ista vice pualuerat contra benadab putaret q iaz secur⁹ erat 2 q benadab nō auderet pugnare cōtra ipm: 2 sic nō adhiberet debitā diligentiā circa seipm: nec faceret apparatū aliqūz ad bellū: 2 sic benadab diligenter parans se pro sequēti anno ad pugnandū contra achab facilliter superaret eum: ideo pmoniuit eū deus qz disponeret se ad bellū denūciando q sequēti anno bellū futurū erat ei cum benadab. (Vade 2 confortare.) i. facias apparatū bellicū p quē sis dispositus 2 factus robustus ad bellū: 2 scito 2 vide qd facias. i. cum pnuicief tibi bellū attende quid oporteat te agere. q. d. satis pōt cognoscere quid expediat tibi agere cūz cognoscas potentiā magnā benadab: 2 q nunc veniet instructior 2 fortior ad bellū ppter hoc q semel victus est. Querēs quis erat iste ppheta qui pduxit hec. Rñdēdū q nō apparet: 2 tñ poterat dici dupliciter. Uno modo q iste esset belias: qz nominat hic ppheta sine aliqua limitatione 2 per hoc significat q est excellētior ppheta: sicut cūz dicitur apostolū non exprīmēdo nomē intelligit excellens inter apostolos. s. Paulus qui fuit excellētior in doctrina s; non in potestate: ita belias tēpore illo erat excellētior inter oēs pphetas:

ideo ad illum ptinebat q vocaret ppheta non exprīmēdo nomē pphiam. Sed istud nō multū videt q de belia consueuit semp fieri mentio spālis sub noīe suo qñ de ipso dicit. sic patet supra. 17. 2 infra sequēti. c. 2 sequēti li. c. 1. hic autē non exprimitur nomen eius. Dicendū ergo q iste ppheta qui pnuiciauit hec fuit ille qui pnuiciauit victoriā belli pcedentis: 2 vocatur hic ppheta nō expreso nomine: qz satis colligit ex cōtinatione sentētie. s. qz supra dictum est q qdam de pphetis pduxit achab victoriā futurā: 2 qz in eodem die vel post paucos venit ille ppheta ad denūciandū bellum anni futuri: dicitur accedens ppheta quasi manifeste videat ex continuatione littere q iste sit ille ppheta de quo imēdiate dictū est: 2 iste est michēas filius iemla vt supra dictū est. 2 sic tenet hystoria scholastica 2 nicolaus. cuius ratio supra posita fuit. (Sequēti. n. anno rex syrie alcēdet cōtra te.) benadab erat rex potētissimus 2 erubuit nimis q rex israel qui erat quasi nullius potestatis in cōparatione eius pualeret cōtra ipsū: ideo stimulat⁹ dolore voluit sequēti anno vindictā capere 2 dispoluit se ad bellū. (Serui vñ regis syrie dixerunt ei. dii montiū sunt dii eoz: ideo superauerūt nos.) ista est disceptatio inter benadab 2 seruos suos. mirabatur enim benadab quō rex israel q nullius potestatis erat potuisset superare eum. 2 rīderunt serui benadab q hoc nō acciderat ex pte achab s; ex pte deozū suoz: 2 hoc erat ad nō inferēdū dedecus ipsi benadab: qz q benadab superaret a diis non erat dedecus: cū ipse homo esset q tñ superaretur a viris achab erat dedecus. ideo attribuerunt victoriā diis hebreoz: 2 quia fuerat factum bellum in montibus 2 ibi pualuerant israelite dixerant syri q dii montium erant dii israel.

De tribus generibus deozū gentiliū 2 de fundamento eozum circa modum ponendi deos.

Questio. 9.

Queretur quare gentiles taliter locuti sunt vt dicerent aliquos esse deos montiūz quasi essent specialiter aliqui dii montiū 2 non aliarum rerum. Respōdendū q gētiles errauerūt nimis circa positionē deitatis: oēs enim posuerūt deitatem 2 tñ errauerunt ponēdo multos deos 2 ponēdo illos ad quos nō ptinebat aliquo modo deitas. Pro quo sciendū q gentiles dixerunt deos suos esse diuinos in tres partes. quosdā enim vocauerūt selectos: alios semideos: alios rustica numina. primi reputabant ab ipsis veri dii 2 excellētissimi quozū erat pncipus iuppiter 2 postea apollo mars saturn⁹ mercuri⁹ iuno diana orcus ven⁹: 2 sic de multis quoz. 2. erat viri 2 pauce femine: ita q ad. 3. 2. nō accēdit: de his declararat Augu. 7. de ciui. dei 2 isti erāt dii celestes quoz figure sūt in. 8. celo: 2 istos dñt eē imortales 2 ex vtrozqz parēte eē deos. alij sūt q vocant semidei: 2 isti sunt q habuerūt alterū de parētib⁹ deū 2 alterū mortales. sic hercules semideus est: qz iuppiter pater de⁹ est mater vero alcmēna femina mortalis. sic etiāz achilles semideus ē ex matre dea. s. thetide 2 ex patre mortali. s. peleo. sic etiā perseus patrē habet iouē matrē vñ dānām feminā mortalem filiam regis acrisi. sic esculapius filius apollinis 2 coronidis semine mortalis. sic romulus filius martis 2 ilie filie minitoris regis. de his 2 de plurimis similibus vulgarissima fama est apud oēs poetas. Interdū autē vocantur semidei illi qui non habēt aliqūē parentē deum: sed solum dicunt facti dei ppter excellentiam gestozū. sic enim plato ppter excellentiā sapiētie semideus a gentilibus appellatus est vt ait Aug. 2. de ciui. dei. sic etiāz ofiris 2 isis 2 eritoni⁹ 2 fere oēs q aliquas artes nouiter inuenerunt dii vocati sunt ab illis gētilibus inter quas illas artes inuenerūt 2 positi fuerūt inter semideos. de his Aug. 18. de ciuitate dei tāgit aliquid et multa tangunt poete. Tertium genus deozū est qui vocantur rustica numina 2 isti sunt dii qui nōdū sunt in celestibus: sed aliqñ illuc transferēdi erant. sic sunt satyri 2 fauni 2 syluani 2 nimphe de his Quidius. 1. metba. 2 martianus felix capella in libro de nuptiis mercurij 2 phisilogie. isti dii qui vocant rustica numina assignant variis officiis tantū q tot sunt dii: imo plures qz officia nobis cōpetunt 2 rebus naturalibus. fuit aut infania quedā gentiliū q cuiqz rei 2 operationi attribuerent vnū deum: videbāt enī quēlibet effectū pcedere ex aliquo pncipio siue virtute effectiua 2 illā virtutem diuinā arbitrabant. ideo iponebāt ei nomē deitatis: 2 nō sufficit infans gentiliū tot ponere deos quot rez species erāt: sed etiāz vñ rei multos deos ponebat sic p3 de spica cui ponebant deū laturnū 2 nodotū 2 geniculatū 2 deaz segetiā. laturn⁹ erat pfidens spice qñ est tenera in lacte. nodotus perat ei qñ durior effecta accipiebat nodos. geniculatus perat qñ calamus pducebat foliculos spice. segetia dea perat qñ erat spica iaz matura in

Consi.

Aliam.

+

+

2

3

Semidei q vocant.

Rustica numina quid.

Premonitio de futuro bello.

Q. 8.

Quis propheta nunciavit achab futurū bellū secundum. i. rñsio.

Por nasceti multos deos pauerit. f. lucinam dea que de vetre in luce educat: sententiū deū qui senti re conferat: vitunū qui vitā det. deinde ad educationē pueri i- troducit pluralitatē deozū. f. deam educā potinam interducaz manducam adeonam abeonā quozū singulis officia circa na- tū exhibent. f. quedā cibū alie potum alie puerū ad ambulandū incitant ab eundo z redeundo manducētes. Sic etiā circa cō- iugales ritus deozū pluralitatē opponūt. f. deum iugatinū qui matrimonio iungit. deinde deā virginienſez deum patrē subi- gum deam pīnā z ptundā venerē z priapum quibus tā turpia officia exhibent vt pudor sit enarrare. dīserit tñ ea Augu. 6. de ciui. dei. c. 10. Sic etiā diuersis partib⁹ terrarū diuersos deos p̄ficiunt. f. colibus deozū iugatiū qui a iugis. i. colibus dicit. vallibus aut deam yalloniā p̄cedunt. agris vō que rura vocā- tur deam rufinā p̄ponunt: in his aut tanta multitudo est z offi- ciorū pluralitas vt vltra quadringētos deos excedant iter ma- sculos z feminas teste varrone in libro sacroz qui de eis latius q̄ oēs homines narrauit. z sic dii montiū vocantur iugatiū z ille gentes que colunt deū iugatiū putant apud gentiles. p- sperari in mōtib⁹. De istis dijs z varijs generibus eoz desti- nauerau hic explicare: sed eozū numerositas me terruit: nam oportet p̄ter intentionē fieri maius volumen q̄ de qbus agi- tur exigunt. nā Aug. 6. et. 7. de ciuitate dei fere nihil aliud dicit nisi de istis dijs. z tñ minimū qd ad eos p̄tinet se expleuisse nō credit. Joānes bocatio de certaldo de genealogijs deozū libros 13. satis late descripsit: z tñ in eis solū tetigit duo. p̄ma genera deozū. f. selectos z lemideos de rusticis numinibus nihil agēs. sed marcus varro q̄ teste Augu. 5. et. 6. de ciuitate dei z sepe in eisdē libris circa ista oīum hominū curiosissimus fuit latissime de dijs istis tractauit qui. 42. volumina scripsit in qbus potius officiū rusticorū numinū qd alij pene omiserant diligēter dise- ruit: sed adhuc nescio an in his iussiciēter pro multitudine eozū dictū sit: ideo si quis videre velit de his abundantissimus locus patet in locis allegatis: et etiā per Quidium in libro fastozum z fere in toto processu poetico.

Queretur Quare dii iudeozū vocati sunt dii montiū a syrijs. Qd. 10. vltim⁹ quare syri specialiter dixerūt de in- deis q̄ dii mōtiūz erant dii eoz. C Rūdet nicolaus q̄ hoc dixerūt: q̄ deus israelitaz habebat cultū in mō- tibus. nam tēplū dei qd erat in hierusalē erat in altissimo loco ciuitatis. f. in monte moria. 2. paralipo. 3. etiā belias edificau- rat araz dei in monte carmelo. C Sed dicendū q̄ syri nō attē- debant ad hoc: sed loquebant fm opionem gentiliū. qd patet quia dixerunt dii montiū sunt dii eozum: z tñ israelite vnicum deū habebāt. C Ideo dicendū q̄ syri putauerūt q̄ israelite co- lebant deū iugatiū qui p̄est montib⁹: z ob hoc in montib⁹ p- ualuerunt: z nō colebāt deam yalloniā que est dea yalliū: nec deam rufinā que est dea agrozum. ideo si pugnaret syri contra eos in vallibus vel in agris planis nō possent habere israelite adiutorū a deo suo iugatiū: z sic relictī virib⁹ suis perirēt fa- cilitē. Uel pōt dici q̄ syri dixerunt hoc p̄pter experientia eū- tas. nam locus in quo pugnauerūt erat montuosus z putabant ipsi q̄ non erat possibile israelitas solis viribus suis p̄ualere cōtra benadab: ideo ascripserūt viribus deozū suoz: z q̄ in mō- tibus fuerat benadab superat⁹ putauerūt deos israelitarū exer- cere potestate in montib⁹: z non in alijs partib⁹ terre. istud p̄ce- dit ex diuisione officiorū z potestati quā faciebant gentiles dijs suis: quia qbusdam attribuebāt valles: alijs montes: alijs agros: alijs flumina: alijs fontes: alijs maria: z sic de diuersis p- tibus rerū: z erant officia eoz impmixta. ita q̄ id qd fiebat per vnum deū non poterat fieri per aliū. ideo putabāt syri q̄ si dii israelitarū erant dii montiū non possent adiuuare eos in valli- bus nec in alijs ptibus terre. si autē hac vice superassent israeli- te benadab in vallibus putauissent syri q̄ israelite colebāt deā yalloniā: ideo q̄ nō possent contra eos pugnare in vallib⁹: f. facili- ter pugnaret contra eos in montib⁹ vel in agris vbi p̄e- rant iugatiūz z rufinā. z dato q̄ non putaret syri q̄ israelite colebāt deum iugatiū: tñ putabāt q̄ quocūq̄ z qualescūq̄ eēnt dii israelitarū illi solum exercebāt potestate in montib⁹: iō q̄ ibi solum p̄ualerent: z deficerent in vallibus vel in alijs lo- cis qbuscūq̄. (Dij montiū sunt sicut dii eozū.) i. dii israelitarūz habēt potestate solum in montibus. (Ideo superauerūt nos.) scilicet q̄ erant in loco in quo poterāt a dijs suis adiuuari.

Queretur quomodo israelite iuperare debebāt in montibus dato q̄ dii montium essent dii eozum. nam vocantur dii mon- tium: q̄ haberent virtutē faciēdi vel pducendi aliquid in mō-

tibus: sed non itelligitur de pugna. C Rūdetū q̄ gentiles da- bant ipaliter potestate bellozū deo marti z bellone z palladi. z tñ cuj qbuslibet dijs de rusticis numinib⁹ assignata eēnt certa officia z certe partes rerū illis solū relinq̄bat potestas in parti- bus illis z alij dii nō habebāt ibi potestate aliquid agēdi. pone- bant tñ gentiles q̄ dii quarūlibet gentiū adiuuabāt eos in bel- lis z pugnabāt inter se dii diuersarū gentiū pro cultozib⁹ suis. sic p̄ de bello troiano in quo introducunt fere oēs dii partia- les qbusdam pugnātib⁹ pro troianis z alijs pro grecis: z dicitur etiam q̄ ibi aliqui dii vulnerati fuerint ab hoibus pugnā- tibus. sicut de venere dicit q̄ p̄cūserit eam diomedes grecus cum vellet liberare eneaz troianū de manib⁹ eius de quo Ho- merus in iliade z Virgi. in eneide. etiā i bello qd habuit eneas postq̄ venit in italiā cū turno rege rutilozū ponit dii conue- nisse in consiliū z quosdā disceptasse pro parte enee vt ei victo- ria paref. alijs vō pro pte turni z rutilozū vt inducit Virgilius in. 10. eneidos Augu. quozq̄ tertio de ciuitate dei. c. 30. introdu- cit pugnas deozū gentiliū. i. ipsozū demonū q̄ a gentilib⁹ cole- bant veras fuisse z q̄ apud quedā locū semel vīse sunt. sic igi- dato q̄ haberēt syri deos q̄ vellet adiuuare ipsos nō possent adiuuare in montib⁹ eo q̄ sicut opinabant syri p̄as deozū be- breozū erat in mōtibus z p̄ates deozum erant ipermixte. z sic tunc israelite adiuuarent a dijs suis pugnātib⁹ pro eis z syri non possent habere deos suos ibi adiutores. (Sed melius est vt pugnemus contra eos in cāpestrib⁹ z obtinebim⁹ eos. f. dii sui solūz sunt montiū z non cāporum: ideo qñ pugnauerim⁹ in cāpo contra eos destituti deozū suozū auxilio cito peribūt. (Tu vō verbū hoc fac.) in precedentibus dederūt serui benadab ei rōnem quare victus fuerat ab israelitis. hic autē dant consiliū qualiter debeat itez pugnare contra israelitas z vincere eos. f. tu fac verbum hoc. i. accipe consiliū nostrum qd sequitur. (Almo- ue reges singulos ab exercitu suo z pone principes pro eis.) in exercitu benadab fuerant nunc. 3. 2. reges vt patet supra. vole- bant autem nunc consiliarij eius q̄ in sequenti bello nullus de regibus veniret: sed loco regūz ponerent. 3. 2. p̄ncipes qui non essent reges z illi p̄essent exercitib⁹ qbus prius reges illi p̄fue- rant. Laus autē amouēdi eos fuit duplex. volebāt enim nūc ser- ui benadab q̄ ipse faceret bellū acerrimū cōtra israel: z ad hoc erigebant duces pugnātes fortiter z diligēter. istud autē con- ueniebat potius alijs hominibus q̄ regibus: reges sunt teneri propter assuetudinē z vacationē nimiam in delitijs. bellū autēz erigit homines duos z assuetos rebus duris: ideo non cō- ueniebat reges pro bello durissimo tanq̄ duces exercitū. Se- cundū est: q̄ si aliqui nō reges p̄ficerent exercitibus desiderio exaltatiōis sue ad maiora pugnaret acriter: qd nō facerēt reges qui non expectabāt aliqua maiora propter hoc q̄ erant in cul- mine honozis. (Et instaure numerū militūz qui ceciderunt de- tuis.) f. fac numerū equalē militūz vt fuit in prioz bello pōnen- do alios milites pro illis qui occisi sunt ab israelitis. (Et equos fm equos pristinos.) scilicet pone tot equos in exercitu quot fuerunt prius. nāz aliqui de equis occisi fuerunt in bello alij vō ab israelitis capti sunt: z suppleuit numerū illozū nunc bena- dab. (Et currus fm currus quos ante habuisti.) f. pone tot cur- us quot habuisti in p̄cedenti bello. nāz aliqui de currib⁹ capti fuerant ab israelitis in fuga: eo q̄ currus non poterāt eque ve- lociter fugere sicut equites. (Et pugnabim⁹ cōtra eos in campe- stribus z videbis q̄ obtinebimus eos.) f. pugnabimus in valli- bus vel in locis planis qui vocantur campestria z non in monti- bus vbi habent potetiam dii eozum: z tunc videbis in experie- tia q̄ p̄ualebimus contra eos: q̄ dii ipsozū nō poterunt adiu- uare eos in campestribus. (Credidit cōsilio eozūz z fecit sic.) f. ista ratio erat aliquid verisimilis fm positionē gentiliū: z cum ipse benadab haberet valde maiorez potestatem q̄ achab credidit q̄ nō esset victus ab eo: sed a dijs eius: z hoc vep erat quia deus achab tradiderat benadab in manus eius: z tñ non sicut putabat benadab z viri sui. f. q̄ deus israel haberet solum potestatem in montib⁹: q̄ cum esset deus verus vbiq̄ potesta- tem habebat. credens ergo benadab viris suis instaurauit exer- citum sicut prius habuerat vt pugnaret sequenti anno contra achab. (Igaur postq̄ annus trāsierat.) f. postq̄ redijt iterū tē- pus pugnandi: q̄ quedam tēpora sunt inepta ad bellum: sicut hyems. sic dicit p̄cedenti li. ca. 1. 1. factum est vertēte anno eo quo solēt reges ad bella p̄cedere. (Receſit benadab syros.) f. computauit exercitum suum reducendo ad numerum equalē qui prius fuerat. (Et ascēdit in afec vt pugnaret cōtra israel.) afec est quedā ciuitas in terra israel z apud illam ascendit be-

Israelite
quō supat
debebat in
mōtib⁹ i-
ros p deos
montiū.
Rūdo

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

L

Asec qci-
uitas sit.Asec ou-
pler.

D

†

†

†

†

†

†

†

†

E

†

nadab ad pugnandum eo q̄ illa erat in plano et noluit ire ad pugnandum contra samarias ubi prius pugnauerat: q̄ ibi erant montes et putabat se superatum fuisse a dijs montium qui erant dii israelitarum ut patet supra. nunc autem pugnaret in loco plano contra israelitas. Sciendum autem q̄ asec fuit ciuitas regalis ante introitum israelitarum in terram chanaan et rex eius fuit vnus de regib⁹ occisis p̄ Josue et israelitas ut p̄ Josue. 12. est at duplex ciuitas asec vna est in sorte iuda Jos. 15. et alia in sorte aser Josue. 19. de p̄ma habet supra primo lib. c. 4. ubi dicitur q̄ philistini castrametati sunt in asec et israelite iuxta lapidē adiutorium. de hac etiam. e. li. c. 29. congregata sunt agmina philistinorum in asec. et patet q̄ intelligat de asec terre iude: quia dicitur ibi q̄ israel castrametatus est super fontē ierach: et tamen israel est ciuitas in sorte iude Josue. 15. ista asec de qua hic dicitur est in sorte aser: q̄d patet quia benadab pugnabat nunc contra regem israel et non contra regem iuda: ideo locaret castra in terra israel et non iuda. etiam patet quia benadab veniebat contra israelitas a parte aquilonari cum regnum syrie sit aquilonare terre israel: fors autem aser in qua est ciuitas asec est satis aquilonaris in terra decem tribuum ut patet ex assignatione terminorum suorum Josue. 19. (Porro filij israel recensiti sunt). achab enim p̄monitus fuerat a p̄pheta q̄ pararet se ad bellum p̄o sequenti anno. ideo toto illo anno fecit apparatus bellicum iubendo p̄sto esse in armis oēs illos qui designati fuerant ab ipso ad bella ut quacūq̄ die veniret benadab ipsi essent parati ad exeundū ei obuiam. (Et acceptis cibariis p̄fecti sunt ex aduerso). israelite fecerunt apparatus cibariorum p̄ toto exercitu suo: et disposuerunt aliquos ad hoc q̄ semper portarent necessaria ad loca castrorum q̄diu duraret bellum. sic enim dicitur Judi. 20. q̄n pugnauerunt. 1. 1. tribus contra vnā et fecerunt apparatus p̄o bello dicentes decem viri eligantur de centum ex oib⁹ tribub⁹ israel: et centum de mille: et mille de decem milibus ut cōportet exercitui cibaria. (Castraq̄ metati sunt contra eos). i. fixerunt castra ex aduerso non formidantes eos: q̄ deus eorum poterat in vallibus et in montibus pugnare. Sciendum q̄ aliqui dicit castrametoz. aris. ita ut sit vnum verbum. aliqui autem declinatur per se metoz. aris. et accipitur p̄o figere vel locare. et idem significat vtroq̄ modo. hic autem sunt due partes: q̄d patet q̄ interponit dictio enclitica: et tñ pōt dicit q̄ sit vnica dictio: et tñ interponit ibi enclitica p̄ thesism figurā fm quā diuiditur dictio in duas partes et interponitur aliquid inter vtrāq̄ partem sicut ponit exemplū Doctrinale in figuris. s. ē regio bozee septē subiecta trioni cū deberet dicere septētrioni q̄ est vna pars. sic etiam grecismus in pronomini-bus dicit q̄ sim p̄uici dictis trius anī: et deberet dicere p̄ciani sed ista figura raro venit in vsu nisi in metro. hic autem voluit hieronymus ut ea dicens castraq̄ metatus cum deberet dicere castrametatus. (Quasi duo pui greges caprarū). israelite videbantur valde pauci sicut paruus grex caprarū cōparando ad castra syrorū que repleuerant terram. et dicit quasi duo paruī greges: q̄ forte israelite diuisi erāt in duas acies vel diuiserant castra sua in duobus locis et videbantur duo greges diuisi. (Syri autē repleuerunt terrā). exercitus benadab qui erat exercitus syrorum repleuit terram p̄ multitudinem nimiam. (Et accedens) hic ponitur scdm huius partis in quo victoria ipsi benadab p̄dicitur. et hoc fuit q̄ l3 in anno p̄cedenti p̄pheta p̄dixisset bellum benadab contra israel et confortasset euz: tñ iam transierat annus et nunc israelite astabant syris ex opposito et poterant formidare eos. p̄pter multitudinē. ideo deus misit p̄phetam ad confortandū israelitas. (Et accedens vnus vir dei dixit ad regem israel) iste erat p̄pheta: quia p̄phete vocantur viri dei sicut p̄ de helia supra. 17. et credendū est q̄ iste esset p̄pheta qui in duabus p̄cedentibus vicibus venerat ad regem denunciādo ei victoriā. in hebreo ponit bis dixit. s. (Et accedēs vn⁹ vir dei dixit ad regē israel et dixit). Ista autē nra posuit solū semel: q̄ idioma hebreū est in multis barbaricum et sepe superabundat et sepe deficit nō curans de superabundantia hebraica hebrei tamē dicunt q̄ ponitur bis dixit ad significandū q̄ dixit ei duo. Primum fuit id q̄d habet in littera. Scdm fuit q̄ achab nō parceret ipsi benadab sed occideret eum: sed istud fictum est de quo infra dicit. ideo Hieronymus nō curauit de illo. (Hec dicit dominus: quia dixerunt syri deus montium est dominus et non deus vallium) ista erat blasphemā magna: quia minuebatur potestas dei cum ipse non solum esset deus montium: sed etiam omnium rerum: quia erat deus verus omnipotens: et ob hoc in vindictam blasphemie tradidit benadab et exercitū eius

in manus achab. vocatur hic dominus ipse deus israel: q̄ istud erat sibi nomen cōe q̄ nōmē p̄prium. sic dixit belias supra. 18. vsquequo claudicatis in duas partes. si dominus est deus segmini eum: si autem baal sequimini illum. non dixerunt syri dominus est deus montium: sed dii montium sunt dii eorum: quia tamen solus dominus erat deus israel ista blasphemā erat de eo solo dicta. (Dabo multitudinē oēm hanc grandem in manu tua). i. facias q̄ tota ista multitudo h3 sit valde magna tradatur in manus tuas: ita q̄ occidatur a te. Queretur q̄s modus tradendi hanc multitudinem fuerit. Respondendū q̄ deus multis modis tradere potest hominē in manus hoīs. quot enī modis potest velle tot modis potest efficere. de modis autē pluribus quibus deus interdum tradit hominem in potestate hominis declarātū est satis supra. 1. lib. c. 33. Dicendum autem q̄ in isto bello fuerunt duo per que exercitus benadab traditus fuit in manus achab. Primum fuit q̄ israelite occiderunt centum milia peditum in die vna. Secundū fuit q̄ dominus diruit muros vrbis asec super. 27. milia viroꝝ benadab. De primo dicendū q̄ deus potuit tradere illos centū milia in manu achab imprimendo timorem cordibus eorum: ita ut non possent consistere corā israelitis: sed fugerent et in fuga occideret eos israelite. sic enī deus dixerat israelitis Exodi. 23. s. terrorem meum mittam in p̄cursum tuum et occidam omnem populum ad quem ingredieris cunctozumq̄ inimicorū tuorum corā te terga vertam. sic etiam erat de ipsis israelitis q̄ mali erant: quia deus incutebat timorē cordibus eorum ut fugerent nullo psequente: et si boni essent ceterum de eis fugaret decem milia Leui. 26. et Deuteronomio. 28. et. 32. Alio modo poterat hoc eē: scilicet q̄ deus daret vires israelitis magnas nimis ad hoc q̄ quāq̄ syri fortiter pugnarent israelite p̄ualerent viribus contra eos. simile patet deuteronomio. 8. s. ne dicas in corde tuo fortitudo mea et robur manus mee bec omnia mihi prestiterunt: sed recorderis domini dei tui q̄ ipse tibi vires p̄buerit ut impleat pactum suum. vel poterat hoc eē: scilicet q̄ deus auferret syris vires ad pugnam et animositates et voto q̄ israelite non haberet maiores vires q̄ prius faciliter poterant p̄ualere contra syros. Secundū fuit q̄ corruerint muri vrbis super. 27. milia viroꝝ benadab et perierint. istud autem factum est opere dei israelitis nihil agentibus quāq̄ de hoc qualiter factum sit infra dicitur. ideo vtroq̄ modo istorum deus tradidit viros benadab in manus achab: h3 diuersimode. (Et sciatis: quia ego sum dominus): idest per hoc cognoscetis q̄ ego vere sum deus q̄ possum dare victoriam quibus voluero. nam in quolibet miraculo ostenditur potestas dei. (Dirigebant septē diebus ex aduerso hij atq̄ illi acies). scilicet postq̄ collocata sūt castra syroꝝ et hebreoꝝ dirigebāt quotidie israelite acies 7 syros et syri dirigebāt contra israelitas: et hoc durauit septē diebus: tñ in his nō fuit commissum bellum ex vtrāq̄ parte: sed solum dirigebantur acies ad instruendum milites in bello. sic enim omnes gentes faciūt quando pugnare debent. exercitāt enim se in acie ut postea cōuenienter pugnent quando oportuerit. (Septima autē die commissum est bellum). tunc enim conuenerunt acies vtrinq̄ ad pugnandum. (Percusseruntq̄ filij israel de syris centum milia peditum in die vna). s. in septima die que fuit principium belli et in ipsa consummatum est bellum perierunt centum milia peditū de syris. vocantur autem pedites quia forte equites et qui erāt in curribus fugerunt: et sic de equitibus et de pugnatoribus in curribus nullus tunc occisus est. vel potest dicit q̄ accipiuntur large pedites p̄o quibuscūq̄ pugnatoribus: et hoc quia satis verisimile est q̄ aliqui de equitibus et de pugnatoribus in curribus occisi fuerint. (Fugerunt autē qui remanserant in asec ciuitatem). postq̄ occisi sunt vsq̄ ad centū milia de exercitu benadab: reliqui nō ausi sunt expectare credentes se non posse sustinere impetum israelitarum: ideo fugerunt in ciuitatem asec que propinqua erat: quia ut supra dicitur apud eam castrametatus fuerat benadab.

Quomodo benadab et sui potuerunt fugere in asec: cum ista ciuitas esset de israel.

Questio. 13.

Queretur quomodo benadab et viri sui potuerunt fugere in asec: quia ista ciuitas erat de terra israel cum eēt in sorte aser Josue. 19. Aliquis dicit q̄ q̄q̄ esset in sorte aser: tñ nunq̄ possessa fuerat ab israelitis: sed tenuerant eam syri sicut philistini tenebant multas ciuitates que erant de terra israel et ille distribuunt in sorte iuda Josue. 15. nam deus dixit q̄ dato q̄ terra nōdum esset capta de manib⁹ hostiū diuideret tota per sortes Josue. 13. et sic postea fuerūt quedam

†

Qd.

12.

A

Quo de

45 multis

modis

p̄ tradē

boiez in

man⁹ al-

terius.

Excit⁹

benadab

quō tra-

dit⁹ est i

manus

achab.

B

†

†

†

†

A

x. rñso

Impu.

Alia rñ.

Qd.

14.

A

Murus
afec qñ
cecidit.
Rñ. nñ.
Ldñ.
Rñ. alia

Ldñ.

3. rñ.

Ldñ.

4. rñ.

B

†

†

†

†

†

quedam loca descripta in fortibus aliquarum tribuū que nūq̃
prouenerunt eis: et sic forte esset de yzbe afec. **C**dicendum q̃
non stat: quia israelite non tenebant aliquam terram que per-
tineret ad syros: cum solum acceperint terraz chanaan: et sic ne-
cesse erat afec esse de terra chanaan: ideo non poterat isto mo-
do teneri a benadab. **C**Sed dicendum q̃ benadab et predeces-
sores sui erant reges potentes valde et acceperant aliquas yz-
bes de terra israel inter quas erat afecum esset propinqua
terre sue: ideo locauit castra apud illam et quando victus est fu-
git ad illam tanquam ad regnum suū. de hoc patet infra in li-
tera cū dixit benadab ad achab: ciuitates quas tulit pater me-
us a p̃e tuo reddā: eēt ergo istayna de illis. **E**t cecidit murus sup
viginti septem milia hominum qui remanserant. scilicet oc-
cisis centum milibus de exercitu benadab solum manserunt.
et 7. milia aut parum plus: et omnes isti confugerunt in afec vt
euaderent ibi quoniam benadab congregaret maiorem exerci-
tum contra achab: et cum ibi manerent cecidit murus et occidit
illos omnes. **Q**ueretur quomodo ceciderit murus ad oc-
cidendum omnes istos. et 7. milia. **R**esponderet Nicolaus q̃
postq̃ fugit benadab in afec volēs ibi liberari de manu achab
voluit muros yzbe fortificare et dum sic moueretur aliqui la-
pides ad fortificandum muros corruerūt. **C**Sed istud nō est
verisimile: nam dato q̃ viri benadab volentes reficere aliquā
partem muroz p̃ter intentionem facerent illam cadere: tñ
non est verisimile q̃ omnes muri yzbe caderēt vel tanta pars
que posset occidere. et 7. milia hominum. **C**dicendum ergo q̃
muri yzbe omnes corruerunt vel maior pars eozum ad hoc q̃
posset occidere. et 7. milia hominum. istud autem potuit accide-
re a casu: scilicet quia sicut corruunt alia edificia potuerunt ca-
dere muri quia ruinosi essent. **C**Sed istud non est verisimile
quia dato q̃ accideret aliquam partem muroz cadere non
accideret totum murum cadere vel fere totum ad hoc q̃ posset
occidere. et 7. milia hominum: etiam quia si muri a casu corru-
erent essent iam dispositi ad cadendum: et tunc nō applicaret to-
tus exercitus ad locum in quo posset cadere murus super eos:
sed fugerent inde. **C**dicendum igitur q̃ forte corruit murus
quia omnes viri benadab ascenderunt super murū: et tunc pon-
dere et motu eozum corruit. **C**Istud q̃q̃ possit stare: tamen
non est verisimile q̃ a casu venerit: scilicet q̃ propter solū mo-
tum virozum et pondus muri corruerunt: quia tunc essent val-
de dispositi ad cadendum: et si non esset verisimile q̃ viri be-
nadab ascenderent super tales muros. **C**dicendum igitur fm
veritatem q̃ muri yzbe afec erant satis fortes de quibus nul-
lus p̃sumebat q̃ faciliter cadere possent: ideo quando bena-
dab ingressus est yzben achab cū israelitis oppugnabat yzbe
vt caperet eam. tunc omnes viri benadab. et 7. milia ascende-
runt super muros ad omnem partem yzbe vt defenderent eaz
ne irrumperetur ab exercitu achab: et tunc oculus volens facere
vindictam super viros benadab subito prostravit omnes mu-
ros yzbe per circuitū et corruerunt omnes viri benadab q̃ su-
pra erant et mortui sunt. sic enim deus miraculose fecit vt muri
hierico subito caderent per totum gyrum nemine ipellente eos:
et tamen prius non erant rupti nec ad cadendum faciles Josue.
6. **C**Porro benadab fugiens ingressus est ciuitatem ista est re-
capitulatio: nam certum est q̃ prius introiuit benadab in yzbe
cum viris suis q̃ caderet murus super eos. etiam patet quia su-
pra dicitur fugerunt qui remanserant in afec ciuitatem: sed fit
hic repetitio ad addendū. **I**n cubiculo qd erat intra cubicu-
lum. idest latuit benadab in vno cubiculo secretissimo qd erat
intra aliud cubiculum: ita vt vir posset ibi reperiri. Joseph. 8.
antiqui. dicit q̃ introiuit benadab cum paucis de amicis suis
in locum subterraneum. **D**ixeruntq̃ ei serui sui. hic ponitur
tertium huius partis in quo achab victoria a deo concessa abu-
titur non occidendo benadab quem occidere debuerat. et dicitur.
Dixerūt ei serui sui. isti erant aliqui pauci qui latuerāt
cum benadab in secreto cubiculo putantes q̃ ibi possent enade-
re manum achab: postea autem deliberauerūt ire ad achab pe-
tentes misericordiam per benadab. nam putauerunt q̃ si mane-
rent ibi achab inquireret totam yzben et inueniret benadab la-
tentem in cubiculo et occideret eū: melius ergo erat q̃ serui eius
irent ad implorandum clementiam achab cū de hac considerēt.
Ecce audiuius q̃ reges domus israel clementes sint. istud
dicebant serui benadab ad offendendum q̃ expediebat q̃ irent
ad petendum clementiam achab pro benadab: et si forte putarēt
q̃ achab erat durus non exiissent ad eum inquirentes morte
certissimam: sed potius manentes in occulto expectarent mor-

tem dubiam vel salutē. audierant tñ isti q̃ reges israel consue-
uerant esse clementes erga hostes postq̃ superabant eos: ideo
voluerūt illuc ire. **P**onamus itaq̃ saccos in lumbis nostris et
funiculos in capitibus nostris. iste erat habitus miserorum: et p
hoc volebant ostendere se tales de quibus misericordia haberi
deberet. **E**t egrediamur ad regē israel forsita saluabit animas
nostras. scilicet quia hic manētes morte expectamus egredia-
mur ad regē: et quia clemēs est forsita saluabit animas nostras
idest non occidet nos. **A**ccinxerūt ergo saccis lumbos suos et
posuerūt funiculos in capitibus suis. deposuerūt enim vestes
bellicas vt iam non viderent hostes nec pugnare volentes: sed
miserabiles subiecti veniam petentes. **C**eneruntq̃ ad regem
israel non venit benadab cū istis s̃ soli serui eius: ipse vō mā-
sit in occulto quousq̃ sciret quid agere disponderet achab de eo
Et dixerunt serui tui benadab dicit viuat oro te aia mea.
scilicet venerūt tanq̃ nuntij benadab qui dicebat viuat oro te
anima mea. i. oro te ne occidas me: sed ipone mibi qd cūq̃ tri-
butum aut seruitij genus volueris. vocauit se benadab seruum
q̃ iaz p̃prie seruus erat cū esset in potestate hostis sui et capere
tur in bello. **E**t ille ait si adhuc viuit frater meus est putabat
achab q̃ mortuus erat benadab cū ceteris corruētibus muris
super eos: et quia serui eius dixerant bec dicit seruus tuus be-
nadab: respōdit achab si adhuc viuit frater meus est. i. ego no-
lo habere eum in seruū sicut vos dicitis: sed volo habere in fra-
trē si viuit est. **Q**d acceperūt viri p̃ omine. i. serui benadab
acceperunt verbum achab pro omine. i. pro augurio. **E**t festi-
nantes rapuerunt verbum ex ore ei atq̃ dixerūt frater tuus be-
nadab. i. cum achab dixit si adhuc viuit frater meus est acce-
perunt serui benadab pro bono augurio: et festinates rapuerūt
istud verbum ex ore eius. **I**nterq̃ aliquid aliud rex diceret viri
isti rapuerūt ex ore eius istud verbum frater et dixerunt frater
tuus benadab. i. frater tuus benadab mitit ad dicendū hoc.

Queretur quid sit omen vel quomodo acceptū est hic verbum
istud p̃ omine. **R**espondendū q̃ omen est quedā species su-
persitionis vel augurij ex verbis ipertinentibus aliorum ad
nostrā intentionē reducta: vocatur enī species supersitionis: q̃
omnes tales obseruationes sunt inutiles et introducte ex quadā
vanitate cum nihil habeāt efficere vel significare de eis ad que
nos illa adducimus. sic enim auguriū considerat in motu auis
vel cantu ad cognoscendū ex hoc humanos euentus et supersti-
ciosum est. sic etia; considerare sternutationes qd aliquid signi-
ficent ridiculū est nisi forte in infirmis: quia sternutatio in eis
bonū signū est. s. q̃ natura potens est et confortata super morbum
cum possit explorare ventositatē titillantē cerebrum in miringa: s̃
reducēdo sternutationes nostras vel aliorū ad significandū ali-
quid de rebus que nobis eueniūt omnino vanū est atq̃ ridicu-
lum. sic omen est supersitio in verbis. i. quādo aliquis ex ver-
bis que aliis a casu et extra causā nostrā dicit iudicam⁹ bonū
vel malū in eo qd cogitamus: vtpote si quis apud se cogitet de
matrimonio cōtrahendo et dum cogitat audit aliquem loquen-
tē a longe cum aliquo alio nō erit vel non stabit: iudicat ex hoc
q̃ nō fiet matrimonij de quo cogitat vel si fiat q̃ non perma-
nebit. sic e contrario si audierit aliū dicentē bonū est vel nunc
fiet vel semp maneat credit feliciter euenturū in eo qd cogitat:
et sic de oibus alijs que cogitamus. solent enim multi supersti-
ciosi quādo aliquid cogitat ad agendū vel nō agendū ausculta-
re quid alij loquantur dum ipsi bec cogitant: et fm prospera vel
aduersa que audiunt alios loquentes sic in rebus suis iudicant
euenturū. istud obseruatū fuit multū apud antiquos. nā Vale-
rius maximus lib. 1. de ominibus dicit q̃ omen apud antiquos
pro religione habitū est: et ponit exemplum de romanis cū vellēt
condere yzbe nescientes ybi fundaret ledes acceperūt certitu-
dinē ex omine. nam quodā verisifero p̃cedente alios ad aliqd
aliud agendū dixit hic stemus et ipse nō loquebat de fundatio-
ne yzbe: s̃ de aliquo alio et acceptū est verbum pro omine et ibi
fundate fuerunt sedes romane yzbe. **C**Ad secundā particulā
questionis dicendū q̃ viri benadab acceperūt verbum achab p̃
omine. i. pro bono augurio. i. q̃ ipsi cogitabant intra se de statu
benadab an bonum vel malum ei futurū esset. achab aut dixit
tunc si adhuc viuit frater meus est. nomen fraternitatis est p̃-
sperum quia signat magnam propinquitatem sanguinis et dile-
ctionem: ideo serui benadab putauerūt q̃ p̃sperē euenturū eēt
de statu benadab de quo ipsi tunc cogitabant et quantū ad hoc
fuit illud verbum omen. **L**um aut dicit q̃ rapuerūt viri verbum ex
ore eius et dixerunt frater tuus benadab pōt dupliciter intelli-
gi. **U**no modo q̃ ipsi dicerēt verbum illud p̃sperū. i. frater tuus

Qd. 15
A
Omen qd
fit.

B
Quo serui
benadab
acceperūt
augurium.

benadab et per hoc confortaret omen bonum. nam sicut supstitionem istam putabant esse alicuius efficacie cum nullius esset. si quis aliquis prospera vel aduersa videret tunc ipse aliquid cogitabat: ita quod ipse cogitans verba illa prospera repeteret putabat esse ad confortandum bonum omen. Aliter potest dici quod hoc fecerunt serui benadab ad hoc quod achab non retrocederet in verbis suis: nam ipse dixerat semel si adhuc viuunt frater meus est in quo significabatur quod volebat perituri ei: ideo ut non retrocederet loquendo aliqua dura contra eum: dixerunt etiam ipsi frater tuus benadab. sed primum verius est: quod isti viri totaliter respiciebant ad auguriam cum dicitur quod acceperunt verbum pro omine. (Et dixit eis ite et educite eum). Dixerunt serui benadab quod vivebat et tunc achab iussit eum adduci ad se et voluit eum honorare. (Egressus est ergo ad eum benadab). Egressus est de cubiculo occultissimo in quo latebat praeserta securitate. (Et lenauit eum in currum suum). erat benadab rex potens et inciderat in hac calamitate: ideo achab cum miseretur eius eleuauit eum ad currum suum ut essent ambo reges in eodem currum. et in hoc clemens valde erat achab: quia bonum suum pertinacem in seruum captum in currum suo sedere fecit. (Qui dixit ei.) si benadab locutus est ad achab. nam habebat eum in currum suo nondum dimittebat quod iret in terram suam: ideo benadab promisit multa regi achab ut dimitteret eum. (Civitates quas tulit pater meus a patre tuo reddam). pater istius benadab fuit rex potens sicut iste benadab et regnavit dum regnavit amri pater achab in israel et ille tulit violenter aliquas de civitatibus israelitarum et amri non poterat illas recuperare de quibus fuit una asec cuius muri nunc corruerunt ut supra dictum est: omnes illas civitates volebat nunc benadab dare achab ut dimitteret eum ire in terram suam. Sciendum quod pater istius benadab vocabatur etiam benadab: quod patet quia tempore baasa dominebatur in damasco benadab filius tabrimon filij ezion. supra. 15. et tunc post mortem baasa quasi duobus annis cepit regnare amri pater achab ut p. 3. s. 16. ideo ille benadab esset pater vel avus istius benadab. et non fuit iste benadab filius tabrimon de quo dicitur supra. 16. quod ille regnare cepit antequam regnaret amri pater achab: et tunc pater istius benadab et pater achab regnaverunt simul cum uno ab alio tollerent civitates. (Et plateas fac tibi in damasco sicut fecit pater meus in samaria). iste platee erant aliqua edificia pulchra velut vult historia scholastica platee erant loca ampla et vacua ubi erat forum rerum venalium et iura quod pueniebant de rebus ibi venditis erant pro illo cuius erant platee. sic. n. amri pater achab condiderat samariam quod erat metropolis regni sui. s. 16. benadab vero pater istius benadab sepe in bello superauerat eum et abstulerat ei civitates multas ut p. 3. supra: et ille in signum subiectionis fecit sibi plateas in samaria ut inde perciperet iura rerum venalium: nunc autem cum achab accepisset in bello benadab profitebatur se benadab subiectum eius et volebat ei reddere civitates quas pater eius acceperat de terra israel: et etiam volebat quod haberet iura rerum venalium in damasco: nam damascus erat civitas praecipua in syria Esa. 7. et in signum subiectionis constituiebant magis in civitate illa quam in alia de civitatibus regni: et ego federatus recedam a te. i. faciam tibi fedus de observando ista que dixi et si aliqua alia mihi imposueris ut dimittas me recedere in terram meam. (Pepigit ergo fedus et dimisit eum). si pepigit fedus quod restitueret civitates et quod faceret plateas in damasco. ista tamen non dicebat benadab animo servandi illa sed solum ut effugere posset manum achab et postea nihil servaret. p. 3. hoc: quod promisit ei dare omnes civitates quas acceperat pater suus de manu israel: et tamen non reddidit: quod ramoth galaad erat una de istis et tamen non reddidit eam sed per illam pugnavit postea achab cum benadab infra. 22. si ignoratis quod nostra sit ramoth galaad et negligimus eam tollere de manu regis syrie: et in illo bello mortuus est achab.

¶ An achab peccaverit non occidendo benadab. Qd. 16.

Queretur

an peccaverit achab dimittendo fredere benadab cum potuisset eum occidere. (Hebreei dicunt quod sic: quia deus iusserat ipsi achab quod occideret benadab nec parceret ei: ideo contra preceptum dei dando ei vitam peccatum erat. Item benadab dixerat magnam blasphemiam contra deum et etiam servum sui. si quod deus israel erat deus montium et non vallium nec aliarum rerum: ideo pro hoc debebat occidi benadab et velum populus suus. Sed dicendum quod istud non videtur verum: scilicet quod deus iusserit achab ne parceret benadab: quia littera solum exprimit quod haberet achab victorias de benadab. Item patet quia si deus istud dixisset achab per prophetam sciret achab quod benadab venturus esset ad manus eius vivens: ita quod in potestate sua esset occidere eum vel non: et tamen quod venerunt serui benadab im-

plorantes clementiam achab pro eo dixit achab si adhuc vivit frater meus est et sic nesciebat an viveret: si tamen deus ei dixisset quod non parceret ei adhuc sciret eum deventurum in manus suas: ergo non dixerat ei aliquid tale. item cum dicitur quod propter blasphemiam mortem merebatur benadab. Dicendum istud falsum esse: nam benadab non dixit istud sed servus sui: ipse autem credidit solum. Item dato quod ipse dixisset istud poterat stare quod non peccaret: nam habebat omnes gentes tenerent credere esse unum verum deum: tamen non tenebantur credere quod ille erat deus quem colebant hebrei quousque constaret eis per manifesta miracula: et forte benadab non viderat aliquod istorum: ideo poterat dicere quod deus hebreorum erat sicut ceteri dii estimati a gentibus: et quod gentes putabant quosdam esse deos montium alios vallium: et sic de alijs partitionibus supra positis poterat estimare benadab non esse deum hebreorum excellentioris alijs dijs. Item non peccavit achab dimittendo benadab contra legem sicut quod israelite poterant occidere chanaanos et non occidebant: nam tenebant illos occidere et non poterant componere cum eis aliqua federa Deute. 20. benadab autem non erat chanaanus sed syrus: ideo non faciebat contra legem dimittendo eum vivere. Dicendum tamen quod achab habuit se imprudenter valde dimittendo benadab vivum recedere in terram suam. Primo quod non suscipiebat ab eo cautionem sufficientem de eo quod promittebat. si de restituendis civitatibus et de faciendis plateis in damasco: nam mox ut recessit benadab non servavit aliquid istorum. quod p. 3. tenebatur ei restituere omnes vires quas abstulerat pater eius de terra israel: et tamen non restituit: quod postea iussit ad bellum achab contra benadab pro ramoth galaad. j. 22. et ista tenebat benadab. Secundo habuit se imprudenter achab quod dimisit vivere benadab: nam ille percussus fuerat israelitis valde et non destitit persequi quod diu potuit: et habebat semel victus fuisset deum instauravit bellum: et sic credere debebat achab quod si nunc dimitteret benadab quod etiam ille non quiesceret sed rursus pugnaret contra israel: debuit ergo eum occidere ut quietus esset a bellis eius. Tertio videtur peccasse achab quod deus dederat ei miraculose istas duas victorias de benadab et non dabat illas ad hoc quod achab dimitteret eum vivum tanquam in potestate sua fuisset capere eum in bello et quod ex clementia dimitteret eum: sed ad hoc quod liberaretur israel a persecutione benadab occidendo eum: ideo non occidendo abusus est achab victoria a deo data et in hoc peccavit. patet hoc: quia propheta venit ad eum dicens quod deus daret eum et populum suum loco benadab et populi sui: scilicet quod traderat eum deus in manus eius et abire permittit. Queretur ulterius quomodo dicitur supra quod ex eo quod dixerunt syri quod deus israel erat deus montium et non vallium traderet eos in manus achab. nunquid sic peccabat dicens quod erat deus montium et non vallium. Aliquis dicit quod peccaverunt: quod quod traderent in manus achab fuit pena: non tamen datur pena nisi pro peccato: et dicitur quod quia dixerunt ista deus tradidit eos in manus achab. unde videtur quod peccatum fuit dicere ista. Respondeendum quod syri poterant peccare dicendo ista dupliciter. si quod assererant esse aliquos deos vallium et aliquos montium: vel quia dicebant de deo hebreorum quod erat solum deus montium et non vallium. De primo dicendum quod non solum syri sed etiam omnes gentes peccabant ponendo hanc variationem deorum: quod omnes gentes tenentur colere unum deum: quod naturaliter poterant cognoscere esse unum deum ut p. 3. ad Ro. 1. ideo nunquam fuerunt excusabiles illi qui coluerunt multos deos. quod autem ponerent syri quosdam esse deos vallium et quosdam montium erat tollere unitatem deitatis et veritatem eius: quod non solum gentiles non confitebantur unicuique deum: sed etiam in multitudine illa deorum non attribuebant alicui veram deitatem. si talem quale nos attribuiamus uni vero deo quem credimus et colimus: imo nec tantam perfectionem alicui eorum attribuebant quantum nos attribuiamus alicui sanctorum angelorum aut saltem alicui demonum. ideo valde peccabant in hoc. deus tamen non conquerit quantum ad hoc de syris quia in hoc equalis querela esset contra omnes gentes que sic opinabantur. Secundum erat quod syri dixerunt de deo israel quod ipse erat deus montium et non vallium. et de hoc dicendum quod poterant ipsi peccare vel non. nam habebat deus hebreorum effectus verus deus et omnes gentes tenerentur credere esse unicum deum: tamen non cogebantur credere illum esse deum quem colebant hebrei quousque viderent miracula infinite potestatis que a solo vero deo fieri possent: sed forte syri non viderant talia cum ipsi non essent de populo israel: ideo non magis obligarentur credere deum israel esse verum deum quam deum philistinorum. et tunc quamquam dicerent quod deus israel non erat deus vallium. i. non habebat potentiam infinitam non peccarent. si autem

B
Achab
imprudenter se habuit dimittendo benadab.
p. 3.

Secundo

Tertio

Abuti
victoria
pectum est

Qd.

17.

A

Syri an
peccaverint dicendo deum israelitarum esse deum montium.
p. 1. opi.
p. 3.

Platea qd

1. opi.

Qd.

vidissent miracula istius dei que attestarentur eum vnicū deū
et potentissimū: et hoc non obstante vocarent eum deū montiū
et non vallū peccabant nimis: non tamen videtur qd syri credi-
derint deum israel esse verū deū: sed solum esse deum montiū:
qz alias qd dicerent ad placandū benadab qd deus israel erat
deus montium: et ob hoc victus fuerat in montibus ab hebreis
tamen non auderent instaurare bellū iterū contra hebreos in
vallibus: et tamen instaurauerunt putantes qd non superaretur
ibi a deo israel et sic non crederant eū esse deum omnipotentē:
et consequenter non peccabant dicentes qd erat deus montium
et non vallū. Lūz autem dicitur qd propter hoc deus tradidit
syros in manus israel. Dicendū qd qd nō peccauissent syri in
hoc deus tradebat eos in manus israel propter hoc nec est istud
inconueniens: qz non tradebat eos propter hoc pro merito
sed incitatie: et est sensus qd dato qd syri nō dixissent verba ista
merebatur tradi in manus israel propter multa peccata que
egerant: et tamē deus forte non fuerat motus ad tradendū eos
nunc in manus israel nisi dixissent verbum istud: ideo verū est
qd deus tradidit eos propter hoc in manus israel: hī ipsi non me-
rerentur propter hoc tradi in manus israel sed pp aliq alia.

† **C** (Tunc vir). Positis in superioribus signis celestibus et victo-
rijs mirabilibus per quas diuina prouidentia quantū in se erat
conabatur reuocare achab a malicia: et ille hīs omnib⁹ abusus
est. Dic ponitur cōtra eum cōminatio de malis. et primo cōmi-
natur ei deus mortē in persona sua et populi. Secūdo in perso-
na sua et vxoris et progeniei sue sequenti. c. et dicitur. (Tunc vir
quidam de filiis prophetarū dixit ad sociū suū in sermone
dñi percutite me). deus dixit cuidam prophete vt iret ad nunciā-
dum achab qd tradendus esset ipse et populus suus qz dimise-
rat benadab recedere: et ad hoc iussit cuidam socio suo qd pcuter-
et eum gladio in capite vel in facie: et ille noluit percutere eum.
dixit tamen ei in sermone domini. i. ex parte dei. f. qd deus reue-
lasset sibi qd ille percuteret eum. (Et ille noluit percutere). f. iste
cui propheta reuelauit noluit percutere eū: qz visum est sibi dñi
qz percuteret eum. (Cui aut qz noluit audire vocem dñi
ecce recedes a me et percutiet te leo). prenunciavit ppheta mor-
tem isti viro. f. noluit audire vocem dñi. i. non obediuit ei: qz
dixerat tibi ex parte dei qd percuteres me et noluit: ideo deus
in penā tradet te leoni percutiendū. (Lūz paululum recessisset
ab eo inuenit eū leo atqz percussit). f. ille qui noluit obedire pro-
phete percutiendū eum recessit ab eo putans nullum malū sibi
euenturū: et tamen post paululū inuenit eum leo et occidit. accipi-
tur enī percutere pro occidere: sunt aut in terra illa leones mul-
ti: et facilius potuit occurrere leo illi viro: maxie qd de⁹ pararet
illū ad occidendū virū inobedientē vt cōpleret dictū pphē.

C Quare iste propheta voluit qd percuteretur ab alio ad prophe-
tandum aliquid achab.

Questio. 18.

Queretur. Quare iste propheta voluit qd percuteretur.
Respondendū qd deus ei iussit qd diceret
alicui vt percuteret eū in capite vel in vultu. Aliquis autē dicit
qd fuit ista percussio ad signandū qd percuteretur achab: qz di-
misi benadab viuere. sic p3 de esaiā qui tribus diebus ambula-
uit nudus et discalciatus ad significandū captiuitatē triū anno-
rum ethiopie Esa. 20. sic etiā hieremias fecit vincula et catenas
et portabat in collo suo: et misit ad reges multos ad significandū
qd captiui ducerentur Hier. 27. **C** Sed dicendū qd non stat: qz
ppheta iste non dixit qd achab percutiendus esset nec per suam
percussione significauit aliquid in achab: sed solū voluit percu-
ti ad hoc qd nō cognosceretur ab achab. nam volebat prenūcia-
re ipsi achab penā futurā qz dimiserat benadab: et hoc volebat
sub metaphora denunciare: et dum pponeret metaphorā vole-
bat cognosci: id ad h⁹ volebat pcuti vt ligaret vultū suū pāno et
aspiceret puluere: et sic non putaret pphā et audiret metaphorā
ei⁹ achab et iudicaret de illa. si at nō mutaret sic vultū suū cogno-
sceretur et non posset pponere metaphorā vel non rīderet ad
eam achab qz videret qd ad prenūciandū aliq malū contra eū
illa metaphora dicebatur. et p3 hoc quia postquā achab respon-
dit ad metaphorā istius prophete ipse abstulit velamē qd p3 ha-
bebat et agnitus est qd propheta esset: ideo ad hoc solum fiebat.
C Sed adhuc dices qd ad hoc sufficiebat qd alio modo velaret
vultum suū vt nō cognosceretur a rege: et nō oporteret qd pcuter-
etur. **R**espondendū qd nō poterat conuenienter pponi
ista metaphora nisi propheta percuteretur ita vt effunderetur
sanguis de capite aut vultu eius. nā propheta accessit ad dicen-
dum istam metaphorā regi illico vt dimisit benadab antequā
rediret in samariā: qd p3 qz. dicitur qd reuersus est furibundus

et audire contēns in samariā: et volebat se simulare iste pphē
ta virū belli: et ad hoc qd metaphora ista esset verūsimilis fecit se
percuti in facie vel capite ita vt pfinderet sanguine: et tunc liga-
to vulnere adhuc apparebat cruor qui fluxerat de vulnere per
faciē et vestes: et cum venit ad regē creditū est qd vera pponeret
et qd ipse fuisset percussus in bello. si autē non esset percussus in
capite vel facie non esset tam verūsimile qd ipse fuisset in bello:
et qd plus est nō habuisset causam operiendū vultū suū: sed cōpel-
leretur corā rege nudare vultū ad loquendū ei: qz alias non vt
baniter staret corā rege: ideo nō fuit modus conueniens ad occu-
tationē suā nisi qd pcuteret in capite et velaret faciē. **C** Que-
retur vltius ad quid expediebat qd pponeret istud in meta-
phora: sed clare denunciaret et tunc nō oporteret qd ppheta per-
cuteretur in vultu. **C** Dicendū qd si voluisset propheta istud p-
ponere clare seqbant⁹ duo icōueniētia. * Prīmū erat qd nō im-
pleretur voluntas dei. nā nō solū deus volebat sententiare con-
tra achab: sed qd ipse cōtra se sententiaret vt magis hic conuin-
ceretur. istud autē non poterat esse nisi proponeret aliq factū
in metaphora ipsi achab in quo sententiaret: ideo necesse fuit p-
poni metaphorā. sic enī fuit de dauid cui nathan ppheta ppo-
suit metaphorā: in qua cū iudicasset dauid iuicē se de crimine
suo pcedēti. li. c. 12. **S**ecūdo icōueniētia erat qz si nō pponeret p-
pheta in metaphora nec mutaret vultum suū corā achab nō au-
diret eū achab sciens qd aliq malū vellet dicere. sic p3 nā post-
quā sententiavit contra se achab et ppheta reuelauit vultū suū
noluit audire achab ea que postea dicebat: sed furibundus et au-
dire cōtēns venit in samariā. Aliter etiā dici posset qd deus
fecit hoc ad incitandū ipsū achab ad penitentiā de malo qd ege-
rat. fortius enī moueret ad volendū postqz ipse se condēnaret
iudicio suo qz cū solus deus eum condēnaret et sic doleret et re-
mitteretur ei qd prenūciabat. sic fuit in dauid cū proposita me-
taphora ipse se condēnauit ignorans et declarata illa voluit et
deus transulit penā ab eo pcedē. li. c. 12. melius ergo erat p-
ipso achab sic proponi qz aliter. **C** Queretur vltius quo-
modo deus iubeat qd percuteret iste propheta: qz ille qui pcuter-
et eū ab intentione putaret modicū percutere et occideret eū
vel faceret qd nō posset loqui aut ire corā achab ad pponendū
hec. **C** Dicendū qd verū est qd non est in potestate hominis vul-
nerantis multū aut parū vulnerare. maxie si in loco periculo-
so pcutit sicut in facie vel capite. hic tamen nō erat aliquod pi-
culum percussione: qz siue aliquis dure siue blande percuteret
nō poterat multū nocere eo qd ista percussio fiebat voluntate dei
ad hoc qd propheta posset vultū suū rationabiliter occultare:
ideo tātū solū noceret quantū deus vellet et sufficeret ad hanc
occultationē: imo si ille qui percuteret prophetā vellet malicio-
se eū percutere durissime ad occidendū adhuc non posset noce-
re ei nimis: sed solum esset tātū vulnus quantū sufficeret ad ali-
quantā effusione sanguinis vt videret ille percussus in bello: et
tamen nō sequeretur inde mors nec periculū aliq nec prestare-
tur impedimentū ad loquendū aut gradiendū. et sic quicūqz per-
cuteret eū poterat secure percutere siue multū siue modicū per-
cuteret qd nō sequeretur mors ex tali percussione. **C** Considerā-
dum etiā qd deus iussit prophetam percuti et qd alius percuteret
eum ad probandū obedientiā tam in percutiente qz in percus-
so: et non ad necessitatem: quia poterat deus imutare vultū pro-
phete ita vt nullo modo cognosceret eum achab esse prophetā
et posset proponere metaphorā non vulneratus nec operta fa-
cie. Etia⁹ poterat si volebat qd vultus eius appareret cruentus
et laceratus ostendere multū sanguinē in facie eius et vestibus
et vulnera magna: et tamen qd nihil esset horū sed sola effigies.
etiā poterat vera vulnera et sanguinis effusione facere in pro-
pheta nullo homine percutiente ipsum: sed deus hoc faceret p-
pheta non volente nec sentiente. deus tamen vult se esse domi-
num omnīū rerum et qd vtitur eis ad placitum suū: ideo h⁹ nō
esset necessitas aliqua que nō posset aliter suppleri voluit qd p-
pheta percuteretur ad hoc qd ostenderetur magna obediētia p-
phete sponte se tradentis vt vulneraretur: imo petentis et iube-
tis ex parte dei qd vulneraretur. Etia⁹ vt ostenderetur obediē-
tia eius qui vulneraret prophetam propter mandatū dei: et ista
proficerent nimis ad doctrinā obediētie nostre. vnde h⁹ non
fuit necessaria ista percussio ad id qd deus volebat. f. qd non co-
gnosceretur propheta: fuit tamen necessaria ad hoc qd doctrinā
obediendi deo vsqz ad mortem nobis traderetur. et ob hoc scri-
ptum fuit istud vt esset nobis exemplum obediētie magne ad
deum: et ad eos qui loquūt⁹ ex parte dei. **C** redendum etiā qd
quāqz istud vulnus prophete paruum esset: ita vt ipse posset

Qd. 19

A Ad qd ex-
pediebat qd
hoc pponer-
et in me-
tapho.
Si ppheta
clare locu-
t⁹ fuisset ad
achab fuisset
secuta
duo icōue-
nientia.
* Prīmū
* Secūdū

Qd. 20

A Quō de⁹ in-
bebat qd p-
cuteret p-
pha ab ali-
quo.
Nō fuit pi-
culū i percus-
sione pphē
qz voluntate
dei fiebat.

Exemplū
obediētie.

loqui coram achab et ire ad eum: et ob hoc posset naturaliter cito: curari tamen quod deus supernaturaliter illico curauerit ita ut nec dimitteret cicatricem vulneris: et hoc ut ostenderet quanti meriti obedientia erat.

¶ An vir qui noluit percutere prophetam peccauerit. Qd. 21.

¶ 1. rñ. qñc.

Queretur

¶ vlti⁹ an peccauerit vir ille qui noluit percutere prophetam. ¶ Aliquis dicit quod non

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

¶ 1. rñ. qñc.

in bello caderet in terrā: et tunc aspergeretur puluere: et sic vtrūque esset simul pulvis et panis super faciem. (Lucus rex transiret clamauit ad regem). i. cum transiret apud locum in quo erat propheta iter faciens ad veniendum in samariam. clamauit autem propheta ut exaudiretur a toto populo sententia que proferrebat contra regem a deo: vel forte quia non poterat prope accedere ad regem: et clamauit a longe ut audiret. (Seruus tuus egressus est ad preliandum cominus). i. ego qui sum seruus tuus egressus sum ad preliandum in hoc bello cominus. i. de prope. i. ad pugnandum in acie ubi pugnatur de propinquo quia hostis est apud hostem. (Lucus fugisset vir vnus). i. vnus de hostibus fugiebat de bello. (Adduxit eum quidam ad me). i. qui dam de viris populi huius adduxit eum ad me: quia persecutus fuit fugientem et comprehendens eum tradidit ipsum mihi in custodia. (Et ait custodi virum istum: qui si lapsus fuerit erit anima tua pro anima eius). i. dedit mihi ad custodiendum cum ista conditione quod si fugeret vir ille esset anima mea pro anima eius. i. ego efficerer seruus eius qui mihi tradiderat illum sicut ille seruaturus erat quia captus erat in bello. vel erit anima tua pro anima eius. i. occideris tu sicut ille occidendus erat. sed primus verius est quia dicitur hic aut argenti talentum appendes: et tamen non bene consonant ista duo. s. quod occideretur vel solueret talentum argenti: quia ista duo ponebantur quasi equalia: et tamen vita hominis liberi non potest estimari. ideo dicendum quod ille qui tradiderat hostem seruandum tradidit eum tanquam seruū: et si fugeret erat damnum. s. quia perdebatur seruus: ideo tenebatur custos ad damnum resarciendum: et istud poterat dupliciter resarciri. Vno modo tradendo seipsum in seruū pro illo. Alio modo dando precium in quo estimaretur seruus fugitiuus: et hoc intelligit littera cum dixit erit anima tua pro anima illius. i. persona tua pro persona illius scilicet obligata ad seruitutem. nam accipitur anima pro persona sicut cum dicitur quod 70 anime egressae sunt de femore iacob Exo. 1. et. Gen. 47. et tamen ibi non potest accipi nisi pro persona: estimationem autem precij ponit in quantum dicit. (Aut talentum argenti appendes). ista erat estimatio serui fugitiui: ideo nihil differebat dare seruū vel estimationem eius. (Dum autem ego turbatus huc illucque me verterē subito non comparuit). i. ego eram turbatus propter vulnus quod susceperam et dum conuerterē me ad vnam et aliam partem subito fugit quem custodiebam. est autem ratio ista incompleta quod fugit quem custodiebam: quid ergo tenebor facere nūquid tenebor dare talentum argenti vel ero liber. (Et ait rex israel ad eum hoc est iudicium tuum quod ipse decreuisti). i. istud est iudicium vel sententia. s. quod tenearis ad illud quod tu super te statuisti.

¶ Queretur an peccauit iste mentiendo: et an fuerit vere mentitus dicens quod traditus fuerat sibi seruus ad custodiendum cum nihil tale fuisset. ¶ Respondendum quod non peccauit propheta: quod deus ei hoc iussit: exequendo autem mandatum dei nemo peccat.

¶ Sed tunc manet dubium quomodo deus iussit quod iste mentiret.

¶ Aliquis dicit quod deus fecit hoc ex dispensatione: quod deus qui est super legem potest facere quod ea que alias mala sunt sint bona.

¶ Sed dicendum quod istud non stat: quod deus non dispensat in talibus: potissime cum mendacium non videatur excusabile nisi cum est iocosum vel officiosum.

¶ Dicendum ergo quod propheta iste non mentitus est: quod ad hoc quod mentiretur oportebat quod falsum loqueretur aut putaret se loqui falsum: sed neutrum fuit hic. De secundo patet quia propheta sciebat an verum vel falsum loqueretur. De primo patet quod istud quod dicebat non erat falsum. nam nulla oratio est vera vel falsa nisi in quantum aliquid significat: ideo ad hoc quod dicamus aliquid esse verum vel falsum necesse est quod accipiamus in sensu in quo significat. sic enim patet de omnibus metaphoris sicut patet Jud. 9. de lignis vngentibus regē: et sequē. lib. c. 14. de cardo cedro libani volentibus iungere matrimonia: sic etiam de leone comesturo paleas: et de lupo habitaturo cum agno: et de vitulo cum leone Esa. 11. et. 35. nam ista ponunt in sensu metaphorico: et si accipiamus secundum corticem littere falsa sunt: sed accipiuntur ad significandum aliquid secretum: et in illo sensu vera sunt. ita hic ista verba si acciperentur in cortice falsa essent: et tamen accipiuntur ad illam intentionem ad quam propheta proferebat illa: et sic erant tanquam metaphora ad ea que pertinebant ad achab: et quod illud quod de achab intelligebat per ista verba verum erat essent vera ista verba. sic fuit omnino de metaphora quam proposuit nathan ipsi dauid. s. de diuite habere multas oues et de paupere habere vnicam precedenti. li. c. 12. nam nihil tale acciderat: sed referebat hoc ad significandum id quod fecerat dauid.

¶ Queretur vltius quare iste propheta non posuit metaphoram conformem ad factum achab

Ad rationes in principio.

Obiectio.

B

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

+

Qd.

22.

A

Propheta an mentit⁹ sit ostendo sibi traditus fuisse seruū cum tñ non sit.

a. Rñso.

Dubi.

Rñso.

Lōsu.

Alia re spōso.

Qd.

23.

A

Qr iste
propha
n posuit
meta-
phoram
cōformē
facto a-
chab.
¶ Pro-
pha mu-
tauit me
tapho-
rā aliqli-
ter a ca-
su achab
¶ Pro
¶ Scōo
¶ Tertio

十
十
十
十
十
十

24.

Zn a

An a-
chab pp
h meru-
it tradi
in man^o
hostiu.
Achab
non tantu
meruit
tradi nec
tradit^o e
in man^o
hostium
qz dimi-
serit bea
dab: sed
pp mltā
alia pctā

Capitulum. xxi.

Post verl

ponitur. Secundo cominatio de occisione eius ⁊ ytoris ⁊ de-
lenda prole lua: ⁊ diuiditur in tres partes: qꝫ primo ponitur
achab noua preuaricatio. Secundo pene cominatio ibi. (Fact⁹
est igitur). Tercio pene irrogatio lequ. c. Queretur circa
primū an inter ea que habentur hic ⁊ precedenti. c. sit continuus
ordo vel sit aliqua anticipatio aut recapitulatio: ⁊ an fuerit ista
immediate facta post precedentia vel fuerit aliqꝫ tempus inter-
medium. Ad primum dicendū qꝫ hic est continuus ordo: quia
ea que habentur precedenti. c. prius fuerunt q̃ ista: quod patet
ex principio littere. s. post verba hec erat vinea naboth. i. post-
quā facta sunt precedentia accidit qđ hic dicit de vinea naboth.
Ad secundū dicendum qꝫ paucum tēpus fuit inter precedē-
tia ⁊ ista: nam ad plus nō potuerunt esse tres anni. qđ patet qꝫ
in fine precedentis. c. dictum est de bello qđ habuit achab cōtra
syros: ⁊ sequē. c. dicitur de alio bello achab cōtra syros in quo
mortuus est achab: ⁊ tamen inter precedens bellum ⁊ illud fue-
runt tres anni solum sequē. c. cum dicitur transferunt tres anni
absqꝫ bello inter syriam ⁊ israel. ergo necesse est qꝫ cū mors na-
both pro vinea fuerit inter ista duo bella qꝫ non fuerit post pre-
cedentia ad plus vltra duos annos ⁊ dimidium. Satis autē vi-
detur dicendum qꝫ fuerit paucio tempore post precedentia. s. nō
vno anno: qꝫ dicitur in littera. post verba hec tēpore illo. i. tēp-
ore quo propheta locutus est ad achab que habentur supra.
(Post verba hec). i. post ista que acciderunt in bello achab ⁊
benadab ⁊ post verba prophete ad achab. (Tēpore illo). s. quo
ista fiebant. q. v. non multum post. (Vinea erat naboth ieꝛae-
lite qui erat in ieꝛael). i. naboth ieꝛaelites habebat quandam
vineam in vꝛbe ieꝛael intra muros. ista ieꝛael erat quedaz ci-
uitas in sorte manasse Josue. i. 7. alia autem ieꝛael erat in sor-
te iude Josue. i. 5. ⁊ hic non potest intelligi nisi de prima eo qꝫ
achab nō erat rex iude: sed israel: ⁊ in ista vꝛbe morabatur ali-
quando achab sicut in samaria. nam ibi manebat quādo helias
occidit prophetas baal. ̃. 18. et. 19. (Juxta palatium achab re-
gis samarie). ista fuit causa quare petebat vineam illam achab
s. qꝫ erat iuxta palatium suum: ⁊ volebat ibi facere hortus ad cō-
ferendum arbores ita vt esset ibi locus delectabilis viliū. voca-
tur autem achab rex samarie non qꝫ solum dominaretur in sa-
maria: sed quia samaria erat metropolis regni eius. sic etiā vi-
ditur de rege og qꝫ regnavit i asaroth vel qꝫ erat rex asaroth.
⁊ de seon dicitur qꝫ regnavit in efebom Josue. 12. et. 13. ⁊ tamē
non solum erant ista loca regnorū suorum: sed etiā multa alia:
vocabantur tamen reges asaroth ⁊ efebom qꝫ ille fuerunt me-
tropoles regnorū suorū. (Locutus est ergo achab ad naboth vi-
dens: oia mihi vineam tuam vt faciam mihi hortū olerum). de
sideravit achab vineam illam: ⁊ petiuit eaz a naboth in quo a-
chab rationabiliter se habuit: qꝫ iꝫ rex esset noluit pꝛia aucto-
ritate vineam capere: sed petiuit a dñō: ⁊ etiam non solum peti-
uit sed precium pro illa obtulit vt pꝫ in littera. (Quia vicina est
⁊ prope domum meam). ista est causa que mouebat regem ad
petēdū vineam vt haberet in illa hortum arborum ⁊ olerum
⁊ declinaret de domo sua in illam ad solatium quando vellet.
expressit autem causam istam achab vt non putaret naboth qꝫ
rex petebat eam ex cupiditate ⁊ non intenderet oare preciz pꝫ
illa: sed vt cognito rationabili motiui eius condescenderet na-
both ad dandū vineam. (Daboqꝫ tibi pro ea vineam melio-
rem). ista conditio videbatur acceptabilis cuiqꝫ: ⁊ in hoc sa-
tis videbatur qꝫ naboth deberet complacere regi. (Aut si tibi
cōmodius putas argenti precium quantū digna est dabo). vt
videretur qꝫ rex nolebat calumniari: ⁊ accipere vineaz naboth
sine precio obtulit ei conditionem melioꝛē quā poterat: ita vt
rationabiliter non posset refugere naboth nisi vellet dicere qꝫ
nolebat. ⁊ obtulit istam electionem rex ipsi naboth: quia forte
viliiores erant pecunie naboth q̃ vinea. (Cui respondit na-
both propitius sit mihi dominus ne oem hereditatem patrum
meorū tibi). i. ita sit deus mihi propitius qꝫ non dabo tibi be-
reditatem patrum meorum. vel aliter melius sit mihi deus pro
pitius q̃ ego oem tibi hereditatem patrum meorum. est enim
modus iurandi. sic enī nos cōsueuimus dicere melius me ad-
iunxit deus q̃ ego faciam hoc. ⁊ iste modus iurādi est frequen-
tatus in veteri testamento. sic pater supra. 1. lib. c. 24. s. propitius
sit mihi dñs ne mitam manum meam in christum domini.

¶ Quare naboth noluit dare vineam suam achab regi offerenti ei bonam conditionem. Questio. 2.

Queret qñ naborh rēnuīt dare vineā suā regi achab cū offerret ei additiōē bonā de dādo aliā vineāz meliorē vel de dando p̄ciū: ⁊ an bēbat aliquā excusatiōē: rō-

Ed. 1.

A
An ordo
fit continuus
Ordo cōtin-
uus ē et pan-
cū tps fuit
intermediū.

十十十

†

†

+

†

+

†

7

Rñso

nabile. Respondendum qd si nihil erat qd valde obfaret debebat naboth dare vinea sua achab: cui ipse inclinaret se ad petendum eam: et non caperet violenter cum esset rex: et potissime qd daret ei precium vel vinea meliorem: et non poterat meliorem addere facere aliquis de popularibus. naboth tamen ostendit se habere causam dicens qd ista erat hereditas patrum suorum. i. acceperat eam hereditarie a patribus suis: et volebat transmittere ad posterum: ideo nulli daret. Erant autem in hoc due cause. Prima qd deus volebat qd israelite non venderent possessiones suas: sed semper manerent eadem possessiones apud omnes primos: concessit tamen interdum propter paupertatem qd possit vendi possessio Leuiti. 25. naboth tamen non erat pauper: ideo non habebat causam vendendi possessionem suam. Secundum erat qd dato qd aliquis venderet possessionem suam propter quacuq; causam illa venditio non duraret in eternum: sed solum extenderet se vsq; ad iubilum Leuiti. 25. achab tamen volebat habere possessionem illam in eternum pro se et alijs regibus israel cum vellet facere hortum de vinea illa: ideo non licebat sic vendere: et hoc intendit naboth cum dixit propitius sit mihi dominus ne de hereditate patrum meorum tibi. scilicet qd provenit mihi a patribus et debet derivari ad omnes alias generationes non dabo tibi. Queretur ulterius propter quid non erat danda hereditas patrum alteri: qd naboth poterat habere aliam vineam similem dimittendo illam ut dixit ei achab: et sic non diminueretur hereditas patrum suorum. Respondendum qd apud hebreos deus volebat in omnibus hominibus servari iura primogeniture. sicut enim inter nos apud nobiles servatur iura primogeniture. scilicet qd bona que pertinent ad primogenituram non possunt alienari nec transire ad aliquem alium: ita inter hebreos bona imobilia que pertinebant ad unum non poterant vendi vel qualitercuq; alienari ut transirent ad alium in perpetuum: et hoc erat ad iervandum progenies distinctas. nam sicut primogenitorum bona semper manent eadem et propter hoc progenies illorum nunquam variant: sed post multa tempora semper cognoscuntur et illorum quorum non sunt bona assignata perit certitudo progeniei et cito sunt aborigenes: ita inter omnes hebreos gaudebant omnia bona imobilia iure primogeniture: et sic manebant semper in eisde progeniebus unde progenies cuiuscuq; hominis cognosceretur vsq; in eternum. utpote si aliqua possessio assignata esset tribui effraim et nunquam posset transire ab illa tribu in aliam: quandoq; ego viderem possessionem illam teneri ab aliquo manifeste cognoscerem qd ille erat de tribu effraim. ita autem erat de omnibus progeniebus particularibus: qd cuilibet illarum erat assignata aliqua possessio per quam distingueretur ab omnibus alijs. Venit ergo achab in domum suam indignans et frendens super verbo qd locutus fuerat ad eum naboth israelites. scilicet achab indignatus fuit valde: et fredebat dentibus qd naboth sic respondisset ei: et verus est qd dure respondebat naboth: qd cum rex offerret ei optimam conditionem. scilicet qd daret ei aliam vineam meliorem vel argentum pro vinea suam videbatur qd naboth repugnaret ei: et tamen rationaliter repugnauit ut patet supra. (Dicens non dabo tibi hereditatem patrum meorum). q. d. istud verbum vitium fuit valde durum ipsi achab propter causam assignatam. nam rege petente debuerat gratis subditus eius offerre ei possessionem illam: quatenus magis qd offerebat pro ea aliam vineam meliorem vel precium. unde putauit se valde contemptum fuisse achab a naboth. (Et proiciens se in lectulum). quasi egrotans: qd forte tedium illud magnum procurauerat in eo febrem. multi enim hoc patiuntur de iracundia qd si eo festum non retribuerint procurantur in eis febres et sustinent vite tedium nec possunt amicaliter loqui ad amicos: sed difficilis est eis vita sua. sic sunt due species iracundorum. scilicet difficiles et amari de quibus aristoteles. 4. Ethic. c. de mansuetudine. (Querit faciem suam ad parietem). istud fuit ad signandum qd pro tedio nolebat communicare alicui homini: sed conuertit se ad parietem ut nullus videret vultum eius nec loqueretur alicui. (Et non comedit panem). scilicet noluit tunc comedere panem nec bibere pro tedio quo usq; in eo digereretur fumus ille iracundie. (Ingressa est autem ad eum iezebel vxor eius). multas alias vxores habebat achab et filios multos: nullus tamen ausus est ingredi ad achab iacetem iratum nisi iezebel: qd istam maxime diligebat et erat familiarior ei. (Dixitq; ei unde est hoc: unde anima tua contristata est quare non comedis panem). q. d. unde tantum potuisti tristari qd pretristitia non comedas panem. dicebat hoc iezebel qd cum achab esset rex poteris in israel putabat qd nullus auderet saltim in paruo offendere eum. Iosephus. 8. antiq. dicit qd iezebel requisivit achab cur ita tribularis: cum nec balneas nec praedium appeteret nec ce-

Primum

Secundum

Qd. 3.

Quare hereditas patrum non erat danda alteri.

Rñso

Iracundia sepe facit incurrere febrem.

da mihi vineam tuam). achab respondit iezebel enarrando incentiuum tedij: et agrauavit aliquantulum verba sua. (Da mihi vineam tuam accepta pecunia: aut si tibi placet dabo vineam meam pro ea). Subintelligendum est qd achab relieret omnia verba que dixerat ipsi naboth. (Et ille ait non dabo tibi vineam meam). non expressit hic achab causam quare naboth dixit qd non daret: et forte hoc fecit ex industria qd ista est conditio communis litigatorum qd cum quilibet refert verba aduersarii sui subiceat vel diminuat ea ex quibus aduersarii iurari potest et exaggeret illa in quibus ei preiudicari potest. vel forte expressit achab causam sicut dixerat naboth: et tamen scriptura subicit illam: qd in quibusdam breviter narrat. (Dixit ergo ad eum iezebel vxor eius). hic increpat iezebel virum suum. scilicet qd cum rex esset non debebat pro tali retri-
stari cum posset inuito naboth capere vineam: cum tristitia deberet esse de rebus in quibus nos providere non possumus. (Grandis auctoritatis es et huius regis regnum israel). dixit hoc ironice. q. d. nullius auctoritatis es nec scis regere regnum: qd si tu alicuius auctoritatis esses et timerent te subditi: illico ut petisti vineam etiam si non obtulisses precium dedisset eam tibi naboth: qd tamen nullius auctoritatis es nec facis te ipsum terribilem contempsit te et repugnauit: istud provenit qd nescis regere regnum. (Surge et comede panem). i. iam non maneat in tristitia ista. (Et equo animo esto). i. habe animum gaudentem. Vocatur equus animus quando consistit in mensura sua. scilicet qd propter tristitiam non deprimatur nec propter res prosperas valde eleuatur ad quandam dissolutionem puerilem in gaudio: sed habet gaudium moderatum qd est gaudium virile et discreti cordis. ista autem equitas animi non consistit cum passionibus: quilibet enim sollicitudo tollit eam. (Et ego dabo tibi vineam naboth israelite). i. tu non fuisti ad habendum vineam istam cum esses rex: ego dabo tibi illam: supple defectus tuos. (Scriptit itaq; litteras ex nomine achab et signauit eas an nullo ei). iezebel noluit scribere ex nomine suo: qd ista res grauis erat et non obediret ei viri vrbis israel: sed scripsit ex nomine regis: et signauit litteras annulo suo. scilicet sigillo suo: qd in annulis solent esse characteres sigillorum. (Et misit ad maiores natu et optimates qui erant in ciuitate eius). non erat rex nunc in vrbe israel de qua erat naboth sed in samaria: et ex ipso loco misit iezebel litteras ad vrbem israel de qua erat naboth. nam si esset in eadem vrbe non oportuisset mittere litteras: sed vocatis ad se maioribus vrbis diceret eis quid agere deberent. Item patet qd quando mortuus fuit naboth descendit achab ad possidendam vineam naboth: et quando descendit venit ad eum helias vt p. 3. i. surge descendit in occursum achab regis israel qui est in samaria: ecce ad vineam naboth descendit ut possideret eam: et sic non erat in vrbe israel. vocatur maioribus natu seniores vrbis. optimates vocantur meliores et potentiores in vrbe apud quos consistit regimen: et isti debebant exequi mortem naboth. (Litterarum autem erat ista sententia). scilicet multa alia continebantur in litteris: tamen id qd intendebat littera erat id qd sequitur. (Predicate ieiunium). scilicet antequam procedatis contra naboth predicate ieiunium in vrbe per aliquot dies. (Et sedere facite naboth inter primos populi). erat naboth de viris honorabilibus totius vrbis israel: ideo non erat aliquid nouum qd ipse sederet inter primos. i. meliores vrbis: et sedit ibi qd non putabat se vocari ad hoc qd occideretur: sed ad hoc qd cum alijs iudicaret.

Quare predicatum fuit ieiunium in condensatione naboth. Qd. 4.

Queretur quare predicatum fuit ieiunium ad faciendum istud. Respondendum qd fuit propter duo. Primum propter consuetudinem: qd forte quicunq; aliquis capitaliter puniendus erat ieiunabat prius ad signandum compassionem quam habebat iudices ad eum qd occidebat. Secundum fuit qd ista occasio naboth fuit iniquissima cum esset vir iustus et bonus: volebat autem iezebel colozare eam. ideo iussit qd predicaretur ieiunium prius ad significandum qd aliqua rem magnam facere volebat et illam non faciebant ex aliqua passione: sed ex magna maturitate et zelo dei cum prius ieiunaret qd inciperet illa: qd alioquin putaretur esse aliquid iniquitas. (Et submitte duos viros filios belial contra eum). subintelligendum est qd aliquis accusabat naboth de blasphemia: et ad hoc inducere debebat testes. iussit autem iezebel qd ingrederentur duo contra naboth qui essent filii belial. i. filii diaboli vel filii inobedientie. belial enim interpretatur absq; ingo. Judi. 19. vocantur autem absq; ingo viri qd nec legi nec rationi nec deo obediunt: sed passionibus suis sectantur. isti enim ad omnia scelera proni sunt cum nec timor dei nec reuerentia legum eos prohibeat: et dixit iezebel qd submitterent duos viros belial: qd si non essent filii belial nollent facere hoc qd suadebat iezebel: etiam si rex iuberet: scilicet saluare iurare

Primo.

Secundo.

† iurare in causa criminali contra virum innocentem. (Et falsus testimonium dicant). I. istud qd sequitur: non enim intendebat iezabel qd erat alius modus per quem facilius posset haberi vinea naboth. (Benedixit deum et regem). I. dicant isti testes qd naboth maledixit deum et regem. accipitur enim hic benedicere pro maledicere: nam pro benedictione nullus puniendus esset: sed magis remunerandus. iuxta illud qd dixerunt hebrei christo de bono opere non lapidamus te: sed de blasphemia. Jo. 10. sed accipitur benedictio pro maledictione. sic patet Job pmo. I. ne forte benedixerint filij mei deo in corde suo. I. ne forte maledixerint: et sic orabat pro peccato illorum. Queretur an pro istis maledictionibus inferenda esset pena capitalis. Respōdendum qd pro ambabus simul vel pro qualibet earum per se inferenda erat sententia capitis. De maledictione dei patet Le. 24. vbi dicit de viro blasphemo qui lapidatus est a toto populo. sic etiam patet quia blasphemia incidit in cultū idolorum aliquo modo: sed pro cultu idolorum lapidabatur quis Deut. 13. et. 17. et non solum quando quis maledicebat deo vocabatur blasphemia. ppter quā deberet lapidari: sed etiam quādoq; aliud diceret qd signaret aliquā imperfectionem dei. sic enim dixit christus nunc videbitis filium hominis sedentem a dextris virtutis dei et venientem in nubibus celi. Mat. 26. et Lu. 22. et ista blasphemia iudicata est digna morte ita vt diceret sum? I. cerdos blasphemavit qd adhuc egemus testib? et erat ista blasphemia reputata a iudeis quia christus se faciebat equalē deo. sic patet. Jo. 10. cum dixerunt hebrei de bono opere nō lapidamus te sed de blasphemia: quia tu hō cuius sis facis teipsum deū. sic etiā beatus stephanus visus est iudeis blasphemare cum dixit ecce videos celos apertos et filium hominis stantem a dextris dei: et tunc impetu facto lapidauerunt eū actum. 7. sic etiā erat de omnibus alijs assertionibus in quibus videret aliquā litera ledi honor dei. De maledictione regis non apparet tam manifeste: et tamen aliquā colligitur Ero. 22. I. ois non de trabes: et pncipi populi tui nō maledices: et hoc approbavit paulus Actu. 23. non erat autem expressa pena maledictōis. sed credendum est qd consuetum esset infligi mortem maledicenti. sic etiā patet quia Ero. 21. dicitur qui maledixerit patri suo morte moriatur. rex tamen est pater populi vt patet. 8. Eibi. vbi aristoteles probat principatum regale esse principatum paternum et inducit auctoritatē homeri in iliade que agamēnonem patrē et pastorem populorum appellauit: et hoc quia rex erat. ergo maledicens regi occidetur sicut maledicens patri. Item dato qd nō esset in lege dei posita pena maledicenti regē: tñ esset ex aliqua lege municipalī hebreorū: et p illā sufficiebat puniri naboth. potius tñ fuit occisus p maledictionē dei qā allegata fuit ipsius.

† An mortuo naboth vinea eius proueniebat achab: et quomodo proueniebat seu quo titulo. Questio. 6.

Queretur vterius an occiso naboth vinea sua proueniebat regi achab: et quomodo proueniebat. I. quo iure. Dicendū qd mortuo illo vinea prouenit ipsi achab. vnde qñ cognouit iezabel occisus fuisse naboth dixit ad achab surge posside vineam naboth. I. in littera. et iterum dicitur ecce ad vineā naboth descendit vt possideat eam. Ad scdm dicēdū qd vinea naboth pertinebat ad achab mortuo illo: ideo ipse iuit ad possidendū illā mortuo naboth. Sed quomodo proueniret ei est dubiū. pōt dici vno mō qd proueniebat ei ex lege de bonis dānatorū: qd forte bona dānatorū confiscabantur: potissime qñ aliquis peccabat contra regem: et qd cōdemnatus fuerat naboth tanquā maledicens deo et regi bona sua confiscabant. Aliter potest dici fm quosdam qd istud proueniebat ex successione ab intestato. I. qd volūt qd naboth esset cognatus achab. I. qd fuerit frater amri patris achab: et ideo deficientibus oibus liberis naboth successio deuolvebat ad achab: et sic ipse iuit ad possidendū tanquā succedens. Dicunt autē isti qd achab nō solū fecit occidi naboth: sed etiā omnes filios eius ita vt nō maneret aliquis heres. sic fuit de achaz qui lapidatus est cñ filijs suis et oibus que possidebat Josue. 7. Sed istud nō est verū simile qd iezabel nō scripsit nisi de occisione naboth. nec potest aliqis dicere qd iusserit hoc fieri tñ nō exprimitur hic: qd littera dicit qd sententia litterarum iezabel fuit ista que habetur dic: et tamen nō ponitur hic nisi de morte naboth: ergo nihil aliud cōtinebatur in sententia in litteris iezabel. Item patet qd nūquam in iudicio hominū debebat occidi filius pro patre vel pater p filio Deut. 24. ergo iezabel nō iuberet occidi filios naboth quā quā maledixisset naboth regi et deo. nec obstat qd achaz lapidatus est cum filijs suis pro peccato suo solum: nam illud nō factus

est iudicio hominū: sed iudicio dei vt patet Josue. 7. deus autē potest diuersis modis iudicare qui hominib? liciti nō sunt. Dicendum ergo qd possedit bona illius tanquā confiscata: et sic non solum possedit vineā: sed etiā oia alia pertinentia ad naboth.

Queretur vterius quare iezabel nō abstulit vineam naboth alio modo. I. non occidendo eum. nam poterat istud satis facili ter agere cū nō posset resistere naboth. Dicendū qd noluit hoc agere iezabel. Primo qd nō solum volebat iezabel accipere vineam naboth quā desiderabat achab vir suus: sed etiā voluit sumere vindictam qd naboth ausus fuisset repugnare regi. ad hoc autem non visum est sufficere qd vineas violenter auferret: sed etiam qd ipse naboth occideretur. Secundum fuit quia voluit iezabel excusare infamiam: nam si viuente naboth abstulisset vineam ipse clamasset ad omnes de israel et infamaretur rex: nunc autem cum occideretur pro alia causa non poterat infamare regem: et rex poterat possidere vineam. Tercium fuit qd iezabel erat cupida et impia: ideo non solum desiderauit vineas naboth quā desiderauerat achab: sed etiā desiderauit omnia qd possidebat naboth cum ipse viues esset: et ista nō poterat habere viuente naboth: ideo fecit qd occideretur: et sic confiscarentur omnia bona sua modo supra dicto. (Et educite eū et lapidate). I. educite de vrbe ad lapidandum. ista erat consuetudo omniū qui occidebantur per sententiam qd nullus intra vrbem occideretur. sic patet de beato stephano Actu. 7. I. qd impetu facto eiecerunt eum de vrbe et lapidauerūt. sic etiam de Lysisto fuit qui ductus est extra vrbem ad crucifigendum in eum que vocatur locus caluarie ad Hebre. 13. et. Mat. 27. de quoq; iusserat qd lapidandi eiscerentur de castris et ibi lapidarentur Leuiti. 24. (Sicq; moriatur). I. lapidate eum vsq; ad mortē. (Feceruntq; ciues eius). I. cōciues naboth qui erant de vrbe iezrael de qua erat naboth. Maiores natu et optimates qui habitabāt cū eo in vrbe sicut preceperat eis iezabel. I. isti seniores et principes vbi executi sunt mandatum iezabel: ipsi tamen non putabant esse mandatum iezabel sed achab: quia littere dirigebantur ex nomine achab: et signate erant annulo eius vt patet in littera. (Predicauerunt ieiunium et sedere fecerunt naboth inter primos populi). iam causa huius supra declarata est: non tamē sed dicit naboth tanquā accusandus: sed tanquā iudicaturus aliquē: quia non erat sibi conscius alicuius criminis propter qd deberet puniri. (Et adductis duobus viris filiis diaboli). ouerūt enim istos duos viros vt testificarentur contra naboth qd maledixerat deo et regi vt supra dictum est. vocantur isti filij diaboli qd opera diaboli faciebant. sic enim christus dixit iudeis vos ex patre diabolo estis: et desideria patris vestri vultis facere. Joan. 8. vocantur tamen in hebreo filij belial. nos vero accipimus belial interdum pro demone: significat tamen hominē fine iugo. Jud. 19. qd satis cōuenit diabolo: qd fine iugo est. (Et fecerunt eos sedere contra eum). I. duo qui ducti erant vt testificarentur sederunt in iudicio contra naboth. forte enim sic erat consuetudo qd in iudicio tam accusantes qd accusati qd testes sederent. et dicuntur isti sedisse contra naboth: qd sedebant ex opposito eius vt possent conuenientius loqui: vel sedebant cōtra eum. I. aduersus eum. I. ad accusandum eū. (Et illi. I. vt viri diaboli dixerunt contra eum testimonium coram multitidine). I. isti erant viri diaboli: et sicut filij diaboli locuti sunt dicētes falsum testimonium ad mortem contra virum innocentē. (Benedixit naboth deum et regem). I. maledixit deum et regem vt supra declaratum est. (Quāobrem eduxerunt eum extra ciuitatem et lapidibus interfecerunt). I. qd depositum est contra eum qd maledixerat deo et regi et pro hijs merebatur lapidari fm legem. (Miseruntq; ad iezabel dicentes lapidatus est naboth et mortuus est). miserunt isti ciues nūcios ad iezabel de morte naboth eo qd ipsa miserat nūcios ad illos pro occisione naboth quāquam littere venirent ex nomine regis.

† An peccauerunt valde isti ciues occidendo naboth eo modo quo occiderunt. et an teneantur semper subditi obedire litteris dominorum. Questio. 8.

Queretur an peccauerint isti ciues occidendo naboth eo mō quo occiderunt. Aliquis dicit qd nō peccauerunt: quia mandatum regis peruenit ad eos: et ipsi tenebantur exequi mandatum eius. Respondendum qd peccauerunt valde: qd ipsi fuerūt ministri iniquitatis: nō tñ solū peccat qui iubet iniquitē fieri: sed etiā qd cooperat subministrando vel qualitercūq; nā in criminib? nō solū agētes. I. qui principaliter agūt: sed etiā qd consentiūt eis digni sunt morte ad Ro. 1. Pro hoc tamē sciendū qd littere regis qd dirigunt ad aliquos subdi-

Q. 5. 7

† Iezabel qd nō accepit vineā a naboth sine occisione ei? Rñso a. Pñia cā. a. Secunda

Tertia

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

Opi.

Melius

vocat

achab vt

ibi.

Lōsu.

Primo

Secūdo

Tercio

B
Quia subditi
tenent eque
mandatum p
cipis et q
non occiden
do aliquem.

tos vt occidant aliquem aut solum iubent occidere sententian-
do illud: aut iubent facere processum per quem reperiatur cul-
pabilis contra quem proceditur et occidatur. Si primo modo aut
continent aliquam causam mandati aut non: vt pote si dicatur
iubeo q occidatis talem: quia comisit tale delictum contra me.
Si primo modo aut causa expressa est iusta aut non. si non est iu-
sta non debent obedire ei: sed potius debent omnes pati mor-
tem: vt pote si rex diceret iubeo vobis q occidatis talem quia
non consenti mihi q reparem bona comunitatis vel affligerem
aliquem iniuste. nam potius nunc obediendum est deo q homi-
nibus: quia deus iubet hic contrarium hominibus. si autem exprimat
causam rationabilem aut est vera et cognita vera: aut falsa et co-
gnita falsa aut dubia. Si primo modo tenent subditi obedire regi
vt pote si diceret iubeo q occidatis talem quia adulterat? est vel
rapinam egit: et hoc cognoscant verum esse illi ad quos littere
diriguntur. si autem causa expressa sit rationabilis: et tamen est
falsa et cognita falsa vt si rex diceret occidatis talem quia comi-
sit contra me tale crimen lese maiestatis et sciret illi ad quos di-
rigebantur littere hoc falsum esse et regem procedere inique non
debent obedire regi: quia agerent contra conscientiam: sed po-
tius deberent pati mortem et quicquid mala. si autem causa ra-
tionabilis fuit expressa et est dubium an sit vera vel rex pro-
cedat ex iniquitate: debent se informare illi ad quos littere diri-
guntur super hoc si se possunt informare: et tunc habita informa-
tione facient sicut in duobus casibus supra dictis: scilicet quia
aut reperient fuisse veram causam aut falsam. si autem non se
possunt informare securius esset q ante executionem recurre-
rent ad ipsum qui litteras dedit et sic se informarent. si tamen
in casu dubio volunt ppter reuerentiam principis exequi man-
datum non videntur multum peccare: nisi forte conscientia eo-
rum sit aliquantulum lesa: scilicet quia putet q causa expressa est
falsa: hanc nesciant quia tunc est aliquo modo contra fidem agere
exequi tale mandatum. si autem nulla causa ponitur in litteris:
sed solum preceptum videtur esse dubium. Et tunc dicendum vi-
detur q subditi non deberent exequi tale mandatum nisi cogno-
scerent aut suspicarentur aliquam causam ppter quam rex hoc
mandaret hanc non expresserit: et tunc secundum conditionem cause age-
re debent vt dictum est. **C** Si tamen nihil omnino suspicatur
aut sciunt videtur q non debeant exequi mandatum quousq
consulat eum qui litteras misit: et sic aliquantulum se informabit
et poterunt deduci ad aliquem casum manifestiorem de predi-
ctis: et sic sciunt quid expediat. si autem in mandato ponit etiam
processus. s. q iubeat rex aliquibus q procedat iudicialiter tali
modo contra talem. et tunc aut processus per quem debet indu-
ci condemnatio est iniustus aut iustus. si est iustus non est du-
bitum quin debeat obedire: quia etiam rege non mandante te-
netur iudex ex officio suo iuste procedere contra quoscunq: et si
reperiat eos culpabiles ex processu tenetur eos punire. si autem
modus procedendi sit iniquus non tenetur subditi obedire sic
procedendo nec tenentur condempnare illos de quibus rex iubet. si
autem fuit hic: quia in litteris regis continebatur q procederent
seniores israel per falsos testes contra naboth: ideo peccauerunt
sic procedendo: et occidendo illum: et sic fuit duplex peccatum. nam
peccauerunt occidendo virum innocentem quem sciebant esse
innocentem. Secundo peccauerunt quia duxerunt viros iniquos
ad falsam testificationem. et istud per se erat peccatum dato q non
fieret aliquid aliud: nam isti volebant occultare malum cum alio
malo. **C** Sed obijciatur q non peccauerunt isti viri quia helias
prenaunciavit malum contra iezebel propter mortem naboth: et
etiam contra achab quia ambo peccauerunt in hoc vt p3 infra.
si tamen peccauisset populus israel predixisset aliqua mala he-
lias contra populum sicut contra iezebel et achab: et tamen non
predixit ergo non peccauit. **R** Respondendum q ista ratio non
tenet: quia multi peccant et deus non prenaunciavit malum contra
eos sed infligit. vel aliter: peccatum achab et iezebel fuit maius
quia ipsi fuerunt principales: peccatum populi fuit minus: quia
populus fecit vt obediret regi: ideo prenaunciatum est malum con-
tra achab et iezebel et non contra populum. vel aliter prenaunciavit he-
lias malum contra populum sicut contra achab et iezebel: et tunc scri-
ptura solum expressit malum prenaunciatum contra iezebel et achab.

C An achab peccauerit in morte naboth. **Questio. 9.**

Queretur ulterius an peccauerit achab in morte na-
borth. **C** Aliquis dicit q non: q2 non deside-
rauit ipse occidere eum: nam si desiderasset peccauisset. sed solus
iacuit in lecto pte tedio responsionis dure naboth. Item ieza-
bel fecit occidi naboth et non achab. ergo non peccauit achab.

Item achab nescisse vt hoc quia iezebel litteras scripsit et signa-
uit anulo regis ergo non fecit rex. Item patet quia quando mor-
tuus est naboth iezebel denunciat achab dicens surge posside
vineam naboth: non enim viuit naboth sed mortuus est: et ibi
dicitur q cum audisset achab mortuum naboth surrexit et sic non
erat conscius huius mali. **C** Respondendum q achab peccauit
in morte naboth: q2 patet quia h3 ipse directe non iusserit occi-
di naboth: tamen placuit ei et consentit in occasione eius. nam
quando iacebat in lecto achab dixit ei iezebel surge et comede
ego dabo tibi vineam naboth: et sic tunc debuit achab intellige-
re q iezebel volebat aliquod malum agere contra naboth ad au-
ferendum ei vineam: quia bono modo non poterat: ideo debue-
rat eam prohibere cum posset et non prohibuit ideo peccauit.
C Item patet quia iezebel accepit anulum regis et signauit lit-
teras ex nomine illius continentes mortem naboth. In hoc au-
tem vel rex fuit sciens dando ei anulum ad faciendum hoc: vel
saltem fuit negligens valde permittendo q aliquis acciperet anu-
lum eius: quia poterant inde mala sequi. magis autem videtur
q ipse fuerit conscius quia cum sciuit factum esse approbauit
descendendo ad possidendum vineam naboth: et tamen si non
fuisse conscius huius vel fuisse contra intentionem suam do-
luisset de tanto malo. **C** Item p3 quia dato q nesciisset aliqd
eorum que agebat iezebel: tamen quando nuntiatus est ei q oc-
census erat naboth descendit illico ad possidendum vineam eius.
in quo apparebat q gaudebat de morte eius et volebat acqui-
rere lucrum de iniqua morte. **C** Item p3 quia helias dixit ipsi
achab. hec dicit dñs occidisti et insup possidisti. ergo achab oc-
ciderat iubendo vel consentiendo ipsi iezebel iubenti facere hoc.
C Item p3 q prenaunciavit helias q canes lambent sangui-
nem achab in loco in quo iuxerunt sanguines naboth. istud aut
erat p morte naboth. id peccauerat achab in morte illa. **C** Ad
primam rationem in contrarium dicendum q achab a princi-
pio noluit occidere naboth: quia forte volebat vitare scanda-
lum: et tamen postea assignato modo occisionis per iezebel qui
non erat scandalosus consentit achab anteq fieret vel postqua
factum est. **C** Ad secundam cum dicitur q iezebel signauit litteras
anulo regis. Dicendum q q2 non exprimitur q res tradide-
rit anulum iezebel. tamen credendum est q ipse tradiderit anu-
lum et q de consensu eius factum fuerit vt colligitur ex dictis.
C Ad tertiam quando dicitur q nesciebat achab de hoc q ieza-
bel denunciat ei mortem naboth vt patet. j. Dicendum q ex
loco ipso potius apparet q fuerit conscius achab: quia si ipse
nesciisset et fuisset contra voluntatem eius quando audiret mor-
tuus naboth videret nimis: et tamen non doluit: sed illico gau-
dens descendit ad possidendum vineam eius. ergo conscius erat
huius mali. **C** autem dicitur q iezebel denunciat achab mor-
tem naboth. Dicendum q hoc fuit quia ad ipsam peruenerunt
nuncij de vrbie israel vt p3 supra. s. miseruntq: ad iezebel dices
lapidatus est naboth. et hoc quia nuncij eius portauerunt litteras
ad vrbie israel et non nuncij achab. (Factum est autem cum audisset
iezebel lapidatum naboth et mortuum locuta est ad achab. j. gau-
sa e valde iezebel audita morte naboth et retulit illi ipi achab:
q2 sciebat q de h3 gaudebat achab vt descenderet ad possidendum vi-
neam. (Surge et posside vineam naboth israelite). s. ia mortuus e et
potes possidere vineam eius et oia alia bona tanq confiscata.
(Qui noluit tibi acquiescere et dare eas accepta pecunia). q. d.
ipse noluit dare tibi vineam cum tu dares ei pecuniam: nunc tu
accipies vineam et nihil ei dabis. (Non enim viuit naboth: s3
mortuus est). dixit hoc iezebel quia miraret achab quomodo
poterat accipere vineam naboth: quia ante hoc cum ipse ora-
ret noluit dare naboth vineam etiam pro precio: ideo dixit q
iam mortuus erat naboth. s. condemnatus per sententiam quasi
maledixisset deo et regi ideo bona illius proueniebant ei. (Q2
cuz audisset achab mortuum videlicet naboth surrexit. j. gau-
sus fuit achab audies q mortuus fuisset naboth. ideo surrexit:
scilicet de vrbie samaria vadens in vrbie israel ad possidendum
vineam naboth. (Et descendebat in vineam naboth israelite)
scilicet erat in samaria achab quando iezebel denunciat ei
mortem naboth et tunc cepit ipse descendere ad possidendum
vineam. s. descendit in vrbem israel: nam ibi erat vinea ista et
volebat accipere possessionem reale atq corporale. et non solus descen-
debat ad possidendum istam vineam: sed etiam omnia bona na-
borth. dicitur tamen specialiter de ista vinea: q2 istam plus dili-
gebat q omnia alia bona naboth. q autem omnia bona naboth
pertineret ad achab patet: quia si pertineret vinea vt confisca-
ta pro delicto: etiam alia bona confiscarentur. si autem pertineret
vt ad

Tertio
Quarto

Rñ. q
peccauit.
Primo

Secundo

Tertio

Quarto

Quinto

Ad pma
riones in
principio.

B

Ad scd.

Ad ter-
tium.

Obiectio

Rñso

2
no. 1.

Secundo

† vt ad succedentē in parentela nō solū esset successio in vinea s; in oibus bonis eius. (Factus est.) Hic ponitur secundū huius .c. s. pene cōminatio et diuiditur in duo: q; primo pena predicti tur. secundū achab affligitur et pena differē ibi. (Itaq; cum au-
 † differt.) Circa primum dicitur. (Factus est igitur sermo domi-
 † ni ad helias thebitē.) Manebat helias hoc tempore in israel. nam quāquā fugerat vrgente persecutione iezabel. supra. 19. tamē postea rediit vt ibi declaratum est in fine. nūc autē a deo missus est ad achab vt prænunciaret ei mala que futura erant. vocatur helias thebitēs q; erat de vrbē thebes. de qua decla-
 † ratum est supra. 17. (Surge et descende in occursum achab regis israel qui est in samaria.) Helias manebat in mōte carmeli. nam ex eo tempore quo deus fecit miraculum mittendi ignē super sacrificiū suum in monte illo habuit helias deuotionem manendi in eo et semper mansit ibi vsq; ad tempus quo raptus est in curru igneo. vnde quādo ibant ad eum quinquagenarij regis ochosie dicitur q; manebat in monte carmeli sequēti li. c. 1. dicitur q; iret in occursum achab qui erat in samaria. s. q; achab erat in samaria eo tempore quo occisus est naboth et de-
 † nunciata morte eius descendebat de samaria in vrbem iezrael vbi erat vinea naboth. helias autē descendens de monte occur-
 † reret achab in via antequā veniret in iezrael. (Ecce ad vineas naboth descendit vt possideat eam.) i. nunc incipit descendere a samaria in iezrael vt possideat vineam. i. vt teneat possessio-
 † nem naturālē q; iam pertinebat ad eum per cōsecrationem vinea illa. (Et loqueris ad eū. hec dicit dominus occidisti et insu-
 † per possedisti.) s. fecisti duo mala. primum est q; occidisti iniuste naboth. secundū est q; possedisti vineam eius acquirendo eā per mortem iniustam. et dicitur possedisti. i. ad possidendū de-
 † scendisti. nam nōdum venerat in vrbem iezrael in qua erat vinea sed ibat cū intentione possidendi. (Et post hec addēs. hec dicit dominus in loco hoc in quo linterunt canes sanguinem naboth labent quoq; tuū sanguinē.) s. postquā dixeris ea que supra habentur et pertinent ad culpam achab: subiūges ea que sequuntur que pertinent ad penam. et istud erat q; occideretur achab et lingerent sanguinē eius canes in loco in quo linterant sanguinem naboth. et dicitur de sanguine q; naboth lapidatus fuit et sanguis fluebat de corpore: cadauer tamē nō relictum est volatilibus et bestiis: q; lex iubebat condēnatos ad mortem se-
 † peliri Deut. 21. mansit ergo solus sanguis in loco occisionis et canes linterunt illum: q; sanguis humanus dulcis est. ita factū est de sanguine achab: q; cadauer eius sepultum fuerit in sa-
 † maria sequenti. c. tamē sanguinē eius fluentem de curru et vesti-
 † bus et armaturis linterunt canes. c. Queretur quō est verum q; canes linterunt sanguinem achab in loco in quo oc-
 † cisus fuit naboth. nā naboth occisus est in iezrael vt patet hic: achab vero sepultus fuit in samaria: et ibi canes linterunt san-
 † guinem eius sequenti. c. Respondendū est q; pro occisione na-
 † both simul cū alijs peccatis mortui fuerūt iezabel et achab: car-
 † nes autē iezabel comederunt canes et linterunt sanguinē eius in loco in quo occisus fuerat naboth. vt p; sequē. lib. c. 9. nā ibi iezabel precipitata fuit de turri et canes comederūt carnes eius. De achab autē dicēdū q; nō linterunt canes sanguinē eius in loco in quo lapidatus est naboth. s. in iezrael sed in samaria. p; veritate tamē huius lre dicendū q; locus pōt accipi cōiter vel proprie. Primo modo vna regio vocat vñus locus et quicūq; sunt in eadē regione sunt in eodē loco. Secūdo modo dicē lo-
 † cus aliqua ciuitas vel parū spaciū. Primo modo canes lin-
 † xerunt sanguinem achab in eodē loco in quo linterunt sangui-
 † nem naboth. s. in terra israel s; non fuerit idē locus spāliter: q; sanguinē vñus lixerūt in iezrael et sanguinē alteri in iezrael. et sic intelligit lra ista. Aliter tamē pōt dici fm hebreos q; in eodem loco stricte. s. in iezrael canes linterunt sanguinē achab et naboth. et ad hoc dicunt q; in iezrael erat armamentariū regis: et qñ mortuus fuit in bello arma fuerunt perfusa sanguine: et postea cū ducerentur ad armamentariū in iezrael lota fue-
 † runt ibi et fluebat aqua tincta sanguine de lotionē armorū et il-
 † lam linterūt canes. S; dicēdū q; hic solū accipit locus lar-
 † ge. s. pro tota terra israel: qd p; q; sequē. c. dicē q; lauerūt cur-
 † rum achab in piscina samarie et linterūt canes sanguinē eius: et sequitur ibi q; hoc fuit iuxta verbū domini q; locutus fuerat. et sic p; q; labētibus canibus sanguinē achab in samaria cōple-
 † batur verbum domini dictū per heliā: ipse tamē dixit q; in lo-
 † co in quo canes linterunt sanguinē naboth lingeret sanguinē achab. ergo accipitur locus cōiter. (Et ait achab de heliā nū inuenisti me inimicū tuū.) Vidit achab q; prænunciabat helias

dura contra ipsū: ideo accipiebat eum vt inimicū: et puta-
 bat q; helias haberet animum inimicandi ipsi achab. et dixit
 num inuenisti me inimicū tuū. i. nunquid tu habes me pro
 inimico. q. d. ad inimicū pertinet mala dicere et mala facere. tu
 autē semper facis mala mihi denūciando malū. nam prius de-
 nunciauerat ei samē. s. 17. nūc autē denūciat ei mortē suā et
 vxoris sue et filiorū suorū: iō erat sicut inimicus achab. (Qui
 dixit inueni.) i. inueni te inimicū: et temp aduersor et aduersa-
 † bor tibi: et subditur causa. (Ego q; venūdatus s; vt faceres ma-
 † lum in cōspectu domini.) i. ego sum inimicus tuus: nō qñ desi-
 † derem tibi inimicari: sed q; tu malus es aduersor tibi tanquā
 † hosti. et hoc notat cū dicit eo q; venūdatus s; vt faceres malū
 .i. nō solum facis malum sed etiā officiū tuū est facere malū si-
 † cut qui vendit vel locat ad aliqd agendū agere illud est opus
 † suū: ita achab tot mala faciebat q; officiū suū videbatur esse fa-
 † cere malum: et q; ad hoc erat veditus. (Ecce ego inducam sup
 te malum.) Duplex malum denūciatur hic achab. primum est
 in propria persona. secundū est in rebus cōiunctis. s. in vxore et fi-
 † lijs. De primo dicitur hic q; deus inducet malum super achab.
 .s. malū qd pertinet ad personam suam: et istud est q; occideretur
 † et q; canes lāberent sanguinē eius. (Et dometam postero-
 † ra tua.) i. truncabo vel abscidā posteroza tua. i. posteritatē vo-
 † mus tue faciēdo q; filij tui nō succedāt tibi semper. (Et inter-
 † ficiam de achab mīngentē ad parietē.) s. occidā oēs de proge-
 † nie achab ita vt nō relinquat aliquis mīngēs ad parietē. (Et
 † clausum et vltimū in israel.) Clausi vocantur illi qui erāt de ge-
 † nere regio: et ppter aliquos defectus erubescēbāt venire in pu-
 † blicū. vltimū vocātur qui sunt minores oibus hoībus in digni-
 † tate. q. d. nō solum occidēdi erant de stirpe achab viri flozētes
 qui gloriōsam faciebant progeniē illā: sed etiā oēs qui nullius
 † valoris erāt: ita vt non relinqueret aliqua posteritas. (Et da-
 † bo domū tuam sicut domū hieroā filij naboth.) i. faciāz do-
 † mū tuam. ita desolatā sicut domū hieroā. fuit aut hieroā
 † p; q; peccare fecit israel i idolis introducēdo vitulos aureos.
 .s. 12. et prænūciata ē destructio posteritatis ei p; abyā syonitē. s.
 14. et fuit tradita executiōi p; baasā. s. 15. ita delecta erat poste-
 † ritas achab q; fuit idolatra sicut hieroā: imo augmētauit cul-
 † tū idolorū plusquā hieroā. s. 16. (Et sicut domum baasā filij
 † abia.) Iste fuit tert' rex i israel scā diuisiōe regni: q; p; fuit
 † hieroā. s. 12. secundus nadab filius eius. supra. 15. tertius
 † baasā. c. c. domus istius fuit deleta per zambzi qui occidit bela
 † filium baasā regem israel dū esset in mensa et occidit oēm pro-
 † geniem eius. supra. 16. domus autē baasā fuit destructa p; ido-
 † latriam. vt p; ibidem. ita fuit deleta domus achab. nam oēs fi-
 † lij eius occisi sunt q; iebu qui factus est rex israel occidit iorā fi-
 † lium achab regem israel et alios. 70. filios achab sequē. lib. c. 9.
 et. 10. occidit quoq; vxorem eius iezabel. e. li. c. 9. (Quia egisti
 † vt me ad iracundiam prouocares.) i. egisti mala per que pro-
 † uocasti me ad iracundiā. et nō ponitur hic vt dicens causas fi-
 † nalem sed consecutiua. s. q; nō agebat achab malum ad istum
 † finem vt deus prouocaretur ad irā: sed faciebat malum achab
 † vt delectaretur: et ex hoc sequebatur q; deus irascere. (Et pec-
 † care fecisti israel.) s. non solum peccasti tu: sed etiā ad peccādū
 † induxisti israel. istud intelligit de cultu baal: q; iezabel introdu-
 † xit cultū baal in israel: et cogebat israelitas curuare genua corā
 † baal et osculari manū illius. supra. 19. cū dicit deus q; relige
 † tibi. 7. milia viroz q; nō curuauerūt genua corā baal nec oscula-
 † ti sunt manū eius. (Sed et de iezabel locutus est p;.) Predictit
 † helias malum cōtra achab et cōtra progeniem suā: hic prænūciat
 † mala contra iezabel vxorē suā. (Canes comedēt iezabel in
 † agro iezrael.) Istud completū est per iebu. nam ipse fecit eam
 † deijci de turre iezrael et canes comederunt eā: et cum iebu iube-
 † ret eam sepeliri q; erat filia regis nihil inuentum est de ea nisi
 † caluaria sequēti lib. c. 9. et dicitur in agro iezrael q; turris erat
 † in agro et in illo agro lapidatus fuerat naboth: et canes lin-
 † xerunt sanguinem iezabel et vorauerunt carnes vbi linterāt san-
 † guinem naboth.

Queretur pro quibus peccatis iezabel prænūciata fuit ista mala ei. Qd. 11.
 Queretur pro quibus peccatis prænūciata fuerūt ista mala iezabel. Respondendū q; multa fuerūt peccata iezabel: sed p; p;ue fuerunt in q;tuor vel q;q; gñibus. Primo fuit in magna idolatria. fuit. n. iezabel zelātissima cir-
 ca cultū baal intātū q; habebat. 450. pphetas ad decorādū cul-
 tum eius et oēs illi comedebāt de mēsa iezabel. s. 18. Scdm genus peccati fuit: q; nō solū ipsa peccauit sed etiā induxit ad peccādū regē et populū. De rege p; q; d; infra. occitauit. n. eum

Prænūciatio malorum ad achab.

Qd. 10. A Quo intelligitur q; canes linterūt sanguinem achab et iezabel vbi lapidatus fuit naboth. 1. expō

Scda.

†

†

†

†

†

†

B

†

†

†

†

†

A

Mla pcta iezabel p; prænūciata iūtei mala. Prius. Scd;

† Achab
malis lu
isaffligit

Queretur An penitētia achab fuerit vera vel ficta pp timorē. Qō. 14.
 de ista penitētia achab qualis fuerit. Alii
 qui dicunt qd fuit penitētia solum propter
 timorem. non enim volebat achab quia peccauerat: sed quia pe-
 na sibi inferenda erat. Sed tunc obijcietur quomodo p istaz
 penitētiā potuit mereri achab remissionem pene. nam belia
 pntētiāuit ei qd non inferretur pena diebus eius sed filio
 rum suorum. Respondetur qd ad hoc qd aliquis mereatur
 gratiam et vitam eternam requirit penitētia vera que est do-
 lor de peccato propter hoc qd deum offendimus: et non est alia
 causa pntētiā. ad hoc tamen qd aliquis mereatur remissio-
 nem penarum dicunt qd satis est dolere propter timorem etia
 si non propter deum vel quia peccauimus. sic enim est de meri-
 to quantum ad bona temporalia promerenda. nam bona que
 facimus sine charitate proficiunt nobis ad augmentationē bo-
 norum temporalium et excusationem quandam penarum quas
 alii habituri eramus et ad quendam similitudinem: tamen istud meri-
 tum est sine charitate. ita ergo erit in illa penitētia que non fit
 ex radice charitatis: sed ex radice timoris. Dicendum tamen
 qd qualitercūq ponatur: oportet dici qd achab voluerit de pec-
 catis et noluisse egisse illa: et istud est vere penitere. et tamē iste
 dolor de peccatis non esset in achab ex charitate. i. quia vole-
 bat ex eo qd deum offenderat: sed erat dolor propter timorem.
 et non potest dici qd achab sciderit vestimenta et indutus fuerit
 sacco: feceritq omnia ista propter timorem et non voluerit de
 peccatis. nam tunc non esset penitere sed timere. dicitur tamen
 qd achab penituit et humiliatus est coram dño. etiam per timo-
 rem solum non est meritū aliquod: ideo dicendum qd ipse voluit
 se peccasse. et tamen differentia volendi est: quia quidā volent
 se peccasse quia timent penam futurā. alij volent quia nolent
 offendisse deum. prima est penitētia ex timore. secunda ex cha-
 ritate. Aliiter dici potest qd achab vere penituit et ex charita-
 te: sed ad hoc incitatus fuerit principaliter per cōminationē be-
 lie. Sed tunc obijcietur: qd achab occisus fuit in bello denū-
 ciantē michēa propheta sibi hanc penam sequēti. c. Dicendum
 qd illa pena non fuit denūciata propter peccata pterita: sed p-
 pter illa que fecit post hoc. nam coluit postea idola et habebat p-
 pbetas idolorū secum et nolebat habere pphetas domini sequē-
 ti. ideo dato qd fuerit vera penitētia ista quas nunc habuit: nō
 tollebat quin postea posset peccare et incidere in penam ali-
 quā. Aliiter posset et dici qd dato qd ista fuerit penitētia vera
 et ex charitate: et nō peccauerit postea achab poterat ei infligi pe-
 na: quia achab peccauerat nimis ante hoc: cū dicitur qd nō fuit
 alter talis vt achab qui venundatus est vt faceret malum. ideo
 dato qd vere penituisse: tollerentur peccata quātū ad culpā: sed
 non tollerentur omnia quātū ad penam. et sic manebat adhuc
 aliqua pena achab toleranda propter quā poterat mori in bello
 achab. Potest autē teneri vtrāq pars. s. qd fuerit penitētia ista
 ex charitate vel fuerit ex timore: melius tamē est qd dicatur fuis-
 se ex charitate qd dicit. j. de. nōne vidisti humiliatū achab corā
 me: quia igif humiliatus est causa mei. et sic patet qd achab fecit
 duo. primū qd humiliatus est. i. in cilicio sacco et ieiunio: et istud
 dicit penitētiā materialiter vel dolorē secundū est motū ad
 dolendū: qd dicit causa mei. ergo non fuit motus achab ad do-
 lendū. ppter timorē: sed propter deum: et sequēter erat peni-
 tētia ex charitate. (Sacr est igitur sermo dñi ad belia). Istud
 fuit aliquot diebus post denūciationē pcedentis pene. nam de-
 nūciata illa pena cepit achab ieiunare et affligere se. deus autē
 acceptauit illam penitētiā et reuelauit belie qd pena pntētiā
 cōtra achab non erat infligēda diebus eius. (Dicens. nonne vi-
 disti humiliatū achab corā me?). q. d. nunquid cōsiderasti qd
 achab fuerit humiliatus corā me affligēdo se et deponēdo sup-
 biam priorē et in habitu se humiliādo: nam iacuit in sacco et in-
 duit se cilicio. (Quia igif humiliat est mei causa). i. humiliat
 fuit in penitētia ppter me. s. qd voluit ppter verba que ego vi-
 xi. vel cā mei. i. voluit qd irritauerit me. (Non inducam malū in
 diebus ei?). i. non puniam eum sicut viderā faciendo qd carnes
 sue comederā a volucris et a canib: sed malū qd inducturus
 sum inducam tēpore filiorū suorum. (Sed in diebus filij sui in-
 feram malū domui eius). i. in diebus ioram filij achab. mortuo
 enim achab regnavit ochozias filius eius sequēti lib. c. 1. et seq.
 c. et in diebus huius non intulit deus malū domui achab: qd pau-
 co tēpore regnavit ochozias. cecidit enī p cancellos cenaculi sui
 et mortuus est sequēti lib. c. 1. post eū regnavit frater ei ioram
 filius achab sequēti lib. c. 3. et in diebus illi intulit deus malū do-
 mui achab. nam iehu occidit ipsum ioram regem sequēti lib. c. 9. et

omnes fratres suos filios achab q. 70. erant. 2. lib. ca. 10. et reli-
 quos de posteritate achab: ita vt nemo maneret. Queretur
 ad qd deus reuelauit belie qd sentētia quā protulerat cōtra
 achab non traderet executioni in dieb: eius: sed filiorū suorum.
 Rndendū qd hoc potuit esse ppter duo. p̄mū fuit quia deus
 p̄dixerat ista mala vltura per belia sup domū achab. si autē mo-
 reretur achab et non euenirent ista mala miraretur belia quō ea
 que pntētiā fuerant non eueniebāt: ideo deus voluit declara-
 re belie mutata esse sentētiā vt qd videret contrariū euenire
 eius qd pntētiā fuerat nō miraretur. scdm erat qd forte deus p-
 nunciāuit hoc belie vt denūciaret ipsi achab qd deus auersus fue-
 rat a furore suo eo qd ipse penituerat: et ita non erat inferēda pe-
 na diebus eius sed filiorū suorum: et sic per hoc achab grās ageret
 deo qd acceptasset penitētiā suam et conuerteret ab antiqua ma-
 lis vidēs tantā erga se dei clementiā. sic enī fuit de Ezechia re-
 ge iuda cui Elishas pntētiāuerat mortē dicens. dispoñe domui
 tue morieris et non viues sequēti lib. c. 20. lachymar est autem
 ezechias et exaudiuit vñs vocem eius: dixitq elias vt iret ad re-
 nelandū ei qd deus addiderat. 15. annos vite vt p̄ ibidē.
 Queretur vltius quō est verū qd deus nō intulit malū tēpore
 achab sed filiorū eius: cum fecerit qd occideretur achab in bello
 sequēti. c. Rndendū qd deus dispoñerat si maneret achab in
 pctō suo dolere totam pgeniē eius: et qd occideret ipse et lacerā-
 retur a bestiis et volucris vt patet. d. in lra: et istud malū enū-
 rum erat dieb: achab. s. qd ad hoc qd ipse magis puniret: prius
 erat occidēdi oēs filij sui et vxor sua sezabel ab illo quem deus
 sibi acciperet in regem et nouissime occideret achab: et sic vide-
 ret oēs calamitates domus sue: in quo valde affligeret. nūc au-
 tem deus fecit qd non occideret filij sui eo viuentē: et ista erat
 magna reuētiō pene quātū ad ipm: nō est ablata pena: sed
 sicut alie occidendus erat: ita et nunc occisus fuit in bello. hoc au-
 tem satis apparet ex verbis dei ad belia: quia nō dixit qd aufer-
 ret oēm penam achab: sed solum dixit qd non inferret mala do-
 mui sue in dieb: eius. mala autē inferenda domui sue erat quā-
 tum ad deletionē posterorū suorum: et ista non fuerit tpe achab.
 Aliiter posset dici qd deus abstulit penas achab psonales per hoc
 qd voluit de peccato: sed nō abstulit penas posteritatis eius. ab-
 stulit tñ quātū ad hoc qd dilatauit ne infligerent viuentē achab.
 Quā autē dicitur qd achab occisus est in bello. dici potest qd hoc nō
 fuit ppter peccata priora: sed post hoc peccauit redeūdo ad ido-
 latriā et habēdo secum pphetas baal et effugādo a se pphetas
 dñi vt colligif sequēti. c. et in hoc meruit mori in bello. si autem
 hoc non egisset post penitētiā mortuus fuisset in pace.
 Queretur vltius cur cū mortuus fuit achab in bello nō co-
 mederūt volucres carnes eius: qd deus dixerat qd si moreret in
 agro volucres comederūt carnes eius: et si in vbe canes come-
 derūt illas confirmat autē hoc: qd tota sentētia lata cōtra achab
 firmiter mansit pter hoc qd in diebus suis nō erat euētura ma-
 la que pntētiā fuerāt contra posteritatē suam. nam sic lra vi-
 cit. i. qd non inferā malum domui eius in diebus suis: sed in die-
 bus filij sui. Rndendū qd achab occisus fuit in bello et sepul-
 tus fuit in samaria seq. c. nec lacerate fuerūt carnes eius a volu-
 cribus vel canib: hoc autē potest dupliciter stare sine contradicōe
 pntētiāis belie. vno modo qd dicam: per penitētiā achab
 fuisse sibi remissas oēs penas que ad eū p̄tinere debebāt: et so-
 lum manserūt pene infligēde posteritati eius. pene autē infligen-
 de achab erat duplices. quedā quas in seipso pateret. ppter se:
 et hoc erat qd ipse occideret. alie erant quas passus erat ppter
 alios. s. qd affligēdus erat de calamitatib: totius posteritatis sue
 que eo viuentē dolenda erat si mansisset ipenitens vt supra decla-
 ratū est. vtrāq autē istarū penarū deus remisit achab qd pe-
 nituit solum relinquēs penas posteris suis post mortem eius. et
 sic oīm qd si post penitētiā istaz nō peccauisset nō erat sibi infli-
 gēda aliq pena: nec moreret in bello s. in pace: qd tñ peccauit po-
 stea mortuus est in bello. illa tñ mors nō fuit infligēda ppter sen-
 tētiā denūciatā p belia: sed p p̄ntiā denūciatā p michēa seq. c. et
 illa nō p̄tinebat qd achab laceraret a volucris: sed solum qd more-
 ret in bello: id nō erat hoc s. istaz priorē que iaz oīno reuocata
 fuerat. Aliiter potest dici qd per penitētiā achab non fuerit
 ei remissa oēs pene sue: sed solum qd non videret in diebus suis
 deleri pgeniē suā: et etiā qd non laceraret a volucris vel
 canibus. manebat ergo adhuc pena. s. qd occideret: et hoc factus
 est in bello sequēti. c. et sic dicendū qd dato qd achab post peni-
 tētiā non peccasset occidendus erat propter peccata sua que
 non omnino quantum ad penas remissa erant.
 Cum achab penituerit et deus acceptauerit penitētiā eius:
 Tertius Regum * Abulensis.

Qō. 15
 Nunciāuit
 deus belie
 cōtra iniam
 achab mu-
 tataz ppter
 duo.
 p̄mo.

Qō. 16
 Quō verus
 sit qd deus
 intulit malū
 tpe achab
 cū tñ occi-
 sus fuerit.

Qō. 17
 Achab cū
 mortuus fue-
 rit in bello
 quare volu-
 cres celi nō
 comederūt
 carnes ei?
 Rñdo.

2. rñdo.

quare non remittit penam posteritati sue.

2o. 18.

21
Per pniaz
achab q̄uis
dleta fit cul
pa: non tñ
ois pena.

Queretur vterius cum achab penituerit et deus acce
ptauerit penitentiam suā: quare mauerunt
pene progeniei sue. patet hoc quia deus dixit q̄ achab humilia
tus fuerat corā eo et causa eius: et sic acceptabat penitentia suā.

Respondendū q̄ dato q̄ penitētia achab salutifera esset. s. ex
charitate procedens non ex hoc sequitur q̄ deus remittat oēs
penas. nāz effectus penitentie vere est delere oēm culpam: et in
hoc non est differentia an multe culpe vel pance sint: quia dato
q̄ essent infinite si possibile esset per ipsam veram penitentia
delerentur: et sic dicendū q̄ omnes culpe quas achab comise
rat delete fuerant quādo penituit nunc. pena tamē differt a cul
pa: ideo pōt deleri culpa non deleata pena. **Sed** adhuc dōm
q̄ p peccatis q̄buscūq̄ debet pena eterna. et ista siue sit p vno
peccato siue p multis tollit per vnicū actū contritionis. et de hoc
dō intelligi q̄d habet Ezech. 18. q̄ quacūq̄ die igemuerit pctor
deus non recordabitur peccatorū eius. s. quantum ad culpam
et quantum ad eternam penam. manet autem adhuc pena tem
p oralis infligenda pro peccato. et ista directe non tollit per con
tritionem sed solum per satisfactionem. quia tamen interdū cō
tritio est excessiua et accipitur non solū vt detestatio peccati si
cut pertinet ad genus contritionis: sed etiam vt quidam dolor
grauis et commotio viscerum. et quantum ad hoc pertinet ad sa
tisfactionem: et tunc in tantū potest esse magna ista contritio q̄
suppleat locū satisfactionis exterioris. In achab aut fuerat mul
ta peccata: idō difficillimū erat per solū actū contritionis deleri illa
q̄tū ad oēm penā: potissime q̄ contritio achab h̄ vera fuerit non
fuit tā excessiua vt sufficeret ad tollēdū magnitudinē penarū de
bitarū: et ideo māte adhuc pena delitōis. pgeniei sue h̄ fuerit re
missa pena debita ipsi achab in totū vel q̄tū ad aliqd vt. d. de
claratū est. **Queretur** vterius cū p contritionē et penitentia
achab non deleretur tota pena debita pro peccatis suis: q̄re fuit
remissa pena ipsius et non pena filiorum suorum. nam potius de
bebat remitti pena filiorum suorum eo q̄ ipsi puniebantur nunc
propter achab. **Respondendū** q̄ deus voluit remittere pe
nam achab et non filiorū eius: quia h̄ filij achab punirentur p
eo: tamen etiam puniebantur pro peccatis suis quia ipsi erant
idolatre sicut pater. patet de ochoria qui successit immediate ipsi
achab. nā iste colebat idola et super infirmitate sua misit ad cō
sulendum beelzebub deum acharon terre philistinorum quasi nō
esset deus in israel sequenti lib. ca. 1. ioram quoq̄ filius achab
succedens ochorie idolatra fuit sequenti lib. ca. 3. etiam filij
achab confenserunt ei in idolatria et occisione prophetarum et
alijs malis ex quo ipsi erant digni morte eterna. nunc vero pe
nituit achab: et quia penitentia erat personalis liberauit seipsū
et non filios suos quia filij sui non volebant de peccato. **Alia**
ratio est quia pena pñciata fuerat contra achab et filios suos
et contra iezabel supra in littera. peccata tamē iezabel erant val
de magna quia ipsa principalius peccauerat vt supra dictū est.
ideo non erant delenda peccata sua per penitentiam achab: so
la igitur peccata achab remissa sūt. **Alia** rō est q̄ filij achab
secuturi erant ipsum in similitudine peccatorum: ideo iniustus
erat q̄ prius remitteretur pene q̄ committerentur peccata: quia
per hoc daretur incentiuum ad magis peccandum: ideo cū ad
huc filij achab peccaturi essent non erat decens q̄ remitteren
tur eis pene peccatorum nondum factorum: quia sic prestaretur
impunitas peccanti. **Alia** ratio est q̄ anteq̄ peniteret achab
denunciata fuerat pena pro se et pro posteritate sua. et si non pe
nitisset achab secuta fuisset pena. nunc autem per penitentia
ipsius relaxata est quedam pars penarum. et quia penitentia est
actus personalis necesse est q̄ magis proficiat illi ad quam ha
bet maiorem propinquitatem: et tamen achab erat magis sibi
propinquus q̄ filijs suis: ideo rationabilius erat q̄ per penitē
tiam suam potius remitteretur pars pene sue q̄ filiorum suorum
et vrozis. **Alia** rō est quia dato q̄ tota ista pena que pñci
ata fuit in achab et pōmo sua esset pro solis peccatis achab: ta
men peccata erant valde multa et magna pena correspondebat
eis: cuius pars toleranda erat ab achab: scilicet q̄ ipse occiden
dus erat et deuorandus a canibus. alia pars toleranda erat a po
steritate sua que tota delenda erat. nunc autem valde maior pe
na erat quā tota posteritas achab tolerare debebat q̄ illa quā
toleraturus erat solus achab: cum de filijs suis occisi fuerint.
70. in samaria et reliqua posteritas sequenti lib. ca. 9. et. 10.
penitentia autem achab erat alicuius meriti sed non valde ma
gni: ideo poterat sufficere ad remissionem pene sue: non tamen
ad remissionē pene posteritatis sue cū illa eēt valde magna.

Culpa et pe
na eterna
delet p tri
tionem.

Pena tpa
lis dlet p sa
tisfactionē.

2o. 19

21
Q̄ de vo
luit potius re
mittere pe
nam achab
q̄ filijs suis
Rūlo.
1. rō.

2. rō.

3. rō.

4. rō.

5. rō.

Capitulum. xxij.

Transferunt igit tres anni absq̄ bel
lo iter syria et israel. In āno aut
tertio dscēdit iofaphat rex iuda
ad regē isrl. Dixitq̄ rex isrl ad
suos suos. Ignoratis q̄ nra sit
ramoth galaad et negligem⁹ tollere eā de ma
nu regis syrie. Et ait ad iofaphat. Veniesne
mecū ad pliadū i ramoth galaad. Dixitq̄ io
saphat ad regē isrl. Sic ego sū: ita et tu. ppls
me⁹ et ppls tu⁹ vnū sūt: et eqtes mei eqtes tui.

Transferunt Dicto in precedentibus de pene achab
cominatione: hic agit de eius inflictio
ne. fuit aut pena pñciata achab in psona pñcia et in prole sua.
de primo habetur hic de scō habetur sequenti lib. ca. 9. et. 10.
prima in duas: q̄ primo ponitur achab occiso. secūdo regis io
saphat cōditio ibi. (Iofaphat vero). Prima in duas: q̄ primo
ponit belli in quo mortuus est achab tractat⁹. scō ponitur con
gressus ibi. (Ascēdit itaq̄ rex). Prima in duas: q̄ in tractatu
belli duo facta sunt. pmo humanū auxilium petitur. s. regis iofa
phat. scō diuinū cōsiliū inquiri ibi. (Dixitq̄ iofaphat).

Queretur circa primū an sit hic continuus ordo ad pcedentia: et
an ea que habentur hic fuerint facta immediate post pcedentia vel
fuerint aliqd tempus interpositū. ad pñm dicendū q̄ est cōtinuus
ordo sine anticipatiōe vel recapitulatiōe: q̄ in pcedentibus di
ctus est de gestis achab: hic agit de morte eius. ideo necesse est
istud fuisse post omnia que acciderūt de gestis achab. **Ad** se
cundū dicendū q̄ non apparet an fuerint ista immediate post p
cedentē. Dōm est tñ q̄ non potuit esse magnū tēpus intermediū
q̄ plus essent q̄ tres anni. Nāz inter istud bellū quo mortuus
est achab: et aliud bellū quo captus est benadab solū fuerūt tres
anni: quia dicit hic in pncipio littere q̄ transferūt tres anni abs
q̄ bello inter syria et israel. bellum aut istud q̄d fuit vltimū in
ter achab et regem syrie fuit q̄d habet supra. 20. et tñ post illud
bellū fuit mors naboth: et ista pñciatio pene achab vt p p
cedentē. c. cum dicit. post verba hec vinea erat naboth iezraelite. et
sic non erāt tres anni intermedij inter ea que habent pcedenti
c. et hic. sed esset parū tempus. transferūt igit. 3. anni absq̄ bel
lo inter syria et israel. nam inter israel et syriam damasci erāt
quasi continua bella eo q̄ ambe terre erant finitime. s. syria ag
lonaris: et terra israel meridiana. Et istud bellū non solum erat
tēpore achab et benadab qui tunc erant reges israel et syrie: sed
etiā tēpore pdecessorū suorum. vnde pater istius benadab qui
nunc regnauit in syria acceperat multas vrbes de israel pugnā
do contra amri patrē achab vt patet. s. 20. Nā dixit benadab
ad achab ciuitates quas tūli pater me⁹ a patre tuo reddā. Inter
achab aut et benadab q̄ nūc regnabat in syria fuerūt multa bel
la: et signant⁹ duo de q̄bus specialiter fit mētio supra. 20. et in vl
tīmo illorum captus fuit benadab ab achab et federatus reces
sit ab eo eodē. c. et tunc autem cessauerūt bella per tres annos.
nunc autē tertio anno achab mouit bellū contra benadab. et de
tēpore quod fuit iter ista duo bella dicit hic q̄ transferunt tres
anni absq̄ bello: in anno autē tertio descendit iofaphat rex iu
da ad regem israel. s. in isto tertio anno in quo factū est bellum.
Ponitur autē hic de isto aduentu iofaphat eo q̄ ipse iuit in bel
lum cum achab cōtra syriā. (Dixitq̄ rex israel ad seruos suos:
ignoratis q̄ nra sit ramoth galaad.) Istud fuit icētiū belli q̄
voluit achab repetere vrbē ramoth galaad d manu regis syrie.
Dixit aut ignoratis q̄ nostra sit. i. pñneat ad terrā nostrā: et hoc
fuit increpādo seruos suos et seipm q̄ nō curarent ire ad recu
perandū ea que sua erant. Est autē ramoth galaad quedā ciui
tas in terra israel cuius est nomen ramoth galaad eo q̄ erat in
terra galaad. sic etiā dicitur iabes galaad. i. ciuitas iabes que est
in terra galaad Iudicū. 2. et. s. 1. lib. ca. 1. ista ciuitas erat in
terra quaru tribu et dimidie et est in tribu gad in terra in qua
habitabāt duo reges amorrei Josue. 1. et. erat autem ista ciuitas
tradita leuitis. s. vna de. 48. ciuitatib⁹ q̄ eis date fuerūt Josue.
2. et. fuit et ista vna ciuitas de vrbib⁹ refugij Deuter. 4. et Josue.
20. nunc aut tenebat per regē syrie. ideo voluit recuperare eā
achab. **Queretur** quō poterat achab habere bellum cum
rege syrie p ista vrbē: quia supra. 20. dixit benadab ad achab:
ciuitatē

1. Para.
8. a.De sum.
tri. c. dā.
namus.2o. 1
A
An ordo
stinu⁹ ē.ramoth
galaad.2o. 1
A
Quō po
terat esse
bellū pro
illa vrbē.

ciuitates quas tulit pater me^a a patre tuo dabo tibi: tñ ramoth galaad erat vna ciuitas de ciuitatibus terre israel: ideo data fuisset. **C** Alijs dicit qd nō fuerint date ciuitates terre israel ipsi achab: qz h benadab cum teneretur ab achab promiserit ei qd daret oēs vrbes quot acceperat pater eius d terra israel: tñ pōtea noluit cum recessit ab eo. z sic nunc ad hoc qd achab recuperaret illas vrbes pugnabat contra benadab. **C** Sed obijciē qd benadab tenebat multas vrbes de terra israel: cum dixerit ciuitates quas tulit pater meus a patre tuo reddat tibi. Et sic nō solum moueret achab bellū d benadab pro ramoth galaad: sed et p alijs oībus vrbibus q fuerūt de terra israel. **I**ō aliter dicit alijs qd benadab dedit oēs ciuitates qas abstulerat pē suus de terra israel. sed ramoth galaad dubiū erat an eēt d terra israel vel de terra syrie: iō nō fuit restituta ipsi achab. z hoc aliqūliter significat dicitū achab. i. ignoratū qd nostra sit ramoth galaad: z sic loquebatur per modum dubij. f. qd ipse dubitabat de hoc: vel serui sui dubitabant. **C** Sed hoc non vī stare: qz tunc si benadab tradidisset oēs alias vrbes de quibus non erat dubium qd essent de terra israel libentē ipsi achab: et si ostaret ramoth eē de terra eius dare vellet. z tūc nō iret ad pugnādū d regē syrie nullo alio pmissio: sed prius ingreret an dare vellet: z tñ mor vt dixit achab suis suis qd erat ramoth d terra sua disposuit se ad bellū vt p; hic. f. vī qd ipse intelligebat qd rex syrie nullo modo volebat dare. **C** Dicendum ergo sicut prius dicebatur qd benadab nō seruauit fidem interpositā: qz achab de dando ei vrbes quas tenebat de terra israel quarum vna erat ramoth. cum vero obijciat qd non solum tenebat istam vrbem: sed multas alias de terra israel. dicendum verum esse: tñ achab voluit repetere istam bello ante omnes alias. et non negatur ex hoc quin voluerit repetere alias. **C** Aliter et pōt dici qd benadab seruauit fidem interpositam cum achab: z restituit vrbes quas tenebant syrii de terra israel z illas acceperant alij reges predecessoris patris benadab: z ad illas restituendas non se obligauit benadab: de illis autem forte erat ramoth: ideo non dedit illam. achab vero sciens illam esse de terra israel petebat eā: z sic mouit bellum contra benadab qz nolebat dare eā. (Et negligimus tollere de manu regis syrie) i. de manu benadab qui tūc regnabat in syria damasci. z dixit achab negligimus eam tollere. i. nō manet hoc nisi ex negligētia z nō ex ipotētia. hoc dicebat achab qd facile putabat eē pugnare d benadab eo qd bis supauerat ipz z putabat qd et nūc leuiter supare: f. fallebat achab qz victorie precedentes prouenerant ei a deo vt. s. declaratur est. 20. si aut viribus humanis agrediēdū eēt lōge minoris pātis eēt achab qd benadab. (Et ait ad iosaphat: venies ne mecum ad peliādū in ramoth galaad) i. nungd velles ire mecum ad ramoth galaad ad pugnandum contra regem syrie: (Dixitqz iosaphat ad regē israel: sicut ego sū ita z tu. i. ego sū sicut tu. f. promptus ad eundū in bellū sicut tu. vel alr sicut ego sū ita z tu. i. ego sū talis qualis es tu. f. sū tibi coniunctissimus in amore z gradu afinitatis: ideo ego sū sicut tu. i. essem quasi tu. in hoc significauit magnitudinē amicitie qd amicus est alter ipse. **E**xbicor lib. 9. (Populus meus z populus tuus vnū sunt). Quasi dicat nō debes petere a me an volo ire tecum in bellū: qz sicut a teipso nō peteres aliquid ita nec a me petere debes: qz ego sū id qd tu: z sicut a populo tuo non peteres an vellet ire tecū in bello sed in beres: ita z a populo meo petere nō debes qz populus meus est idē cum populo tuo. (Et equites mei equites tui) i. egres mei sunt egres tui z eodē uerbo: z nō habemus ego z tu bona diuisa f. cōta sunt nobis quicquid habemus. **C** Queretur quare descendit rex iosaphat rex iuda ad achab reges israel: z quare tam familiariter loquebantur. **R**espondēdū qd iosaphat erat valde amicus regis achab. nam erat ei coniunctus affinitate. nā atbalia erat filia achab z iesabel: z tradita fuit in uxorem ioram filio iosaphat. secundo Paralipomenon. 21. z ob hoc aliquomodo visitabat se isti reges ibatqz vnus in regnū alterius: nunc vero descendit iosaphat in regnū israel ad achab fecitqz ei conuiuium magnū achab: z post conuiuiū per suauit qd iret cum eo ad pugnandum contra regem syrie in ramoth. fuit aut hoc tractatus aliquot annis postquā achab dedit filiam suā in uxorem ioram filio iosaphat. d hoc. 2. Paralipo. 18. f. fuit iosaphat affinitate coniunctus achab: descenditqz post annos ad eū in samaria: ad cuius aduentū mactauit achab arietes z boues plurimos persuasitqz illi vt ascenderet in ramoth galaad. (Dixitqz iosaphat). Dic ponitur scdm in quo consilium a deo ingrit an pugnandum foret z deberet. (Dixitqz iosaphat ad reges

israel: quere oro te hodie sermonez domini). iosaphat erat vir prudens z inclutus colens deum: sciebatqz esse multa pericula belli z bellum atqz victoriam in manu dei esse: ideo voluit prius consuli dñm super hoc qd ire ad bellum: potissime qz facile erat iudeis inquirere responsum a dño. nam poterant facere hoc p prophetas de quibus multos habebant. poterant etiam per sacerdotes qz sūmus sacerdos cōsulebat dñm in rōnali z ephot: z illico deus respondebat. sic responz est sepe dauid. s. primo libro. c. 23. et. 30. De forma aut huius consultationis declaratur est ibidem. (Congregauit ergo rex israel prophetas quadringentos circiter viros). Isti oēs erant prophete baal z idolozū. qd pater qz iosaphat dixit non est hic propheta dñi quispiam vt interrogemus per eū: De istis prophetis habebat achab plurimos. nam ante hoc occiderat belias. 850. prophetas: quorum quadringenti erant baal z reliqui erāt prophete lucorū. s. 18. sed adhuc qd occisis illis non cessauit cultus baal z idolozū sed habuit adhuc post hoc quadringentos prophetas achab quos congregauit nunc ad petendum consilium. filij quoqz eius habuerunt etiam prophetas idolozū. vnde semel cum iorā filius achab rex israel consuleret beliseum dixit ei: vade ad prophetas patri tui z matri tue sequenti lib. c. 3. z sic isti pphete nō erant prophete dñi. (Et ait ad eos: ire debeo in ramoth galaad ad bellandum an quiescere). i. nunquid expedit mibi qd eam in ramoth galaad ad bellandum vel qd quiescam: sed. 2. Paralip. dicitur ire debemus: qz loquebatur achab pro se z iosaphat. (Qui responderunt ascende: z dabit eam dñs in manu regis). i. vade securus qz dñs dabit eam in manus tuas. **C** Nicolaus dicit qd istud responsum fuit dubium z erat ad fallendum: qd poterat interpretari ad vnam partem vel ad aliā. ponit exēplum de oraculo appollinis facto ad pyrrhū regem epyrotarū. scio te eacida Romanos vincere posse. z sic poterat exponi qd pyrrhus eacides vinceret Romanos vel qd Romani vincerent pyrrhum. sic hic qd or tradet eam dñs in manu regis. f. in manu regis syrie vel in manu regis israel. z sic qd cōm qd accideret vera esset propheta. Sed istud nō stat. primo qz proferre responsum amphibologicum pertinet ad illum qui nescit respōdere. z vt videatur sciens responderet tali modo vt in quēcūqz casum res veniat vera videatur responso: z appareat vel putetur intelligisse illud respondens. sic enim demon respondebat qd vocabatur appollo in insula delphos. aut respondet sic cognoscēs veritatē volens tñ tenere sub dubio eum cui respondet. Sed in proposito non erat sic qz diabolus locutus est p prophetas istos z ipse habuit intentionem fallendi: sicut dixit micheas propheta qd viderat dñm super solum excelsum z egressus spiritus stetit coram dño z ait ego decipiam illū. non curabat autem demon qd appareret mendax vel verax. ideo non dicebat hoc vt esset ambiguum sed magis eū intentione significandi qd erat achab habiturus victoriam vt cōfidens de illa iret z moreretur. **C** Itē patet qd si prophete protulissent ista verba modo ambiguo dubitaret achab z non moueretur ad eundū ad ramoth galaad: deus tñ volebat qd iret z moreretur ibi: ideo oportebat qd prophete isti loquerentur sub certitudine z victoria: alioquin non esset dispositio conueniens ad fallendum. **C** Item dicit demō egrediar: zero spiritus mendax in ore prophetarū eius. si rñ esset ista oratio amphibologica non esset falsa sed ambigua: iō non esset demon tunc spiritus mendax sed spiritus decipiens per hanc ambiguitatem. **C** Confirmatur et qd micheas dixit infra in lra ad achab. nūc igitur ecce dedit dñs spiritū mēdaciū in ore omnium prophetarū tuorum. **C** Itē patet qd prophete isti locuti sunt hoc significanter qd achab habiturus esset victoriam. nam achab petebat cōsilium an expediret qd iret in bellum vel non: ipsi autem dixerunt ascende. ideo vt qd significabant ei prosperum. **C** Item patet clarius qd infra or qd oēs pphete dicebant ascende in ramoth galaad z vade prospere. Et p hoc significabat qd habiturus esset victoriam: qz alr non prosperaretur. **C** Item non potest hic assignari amphibolia sicut in responso appollinis: qz ibi pro vtraqz parte erat oratio equaliter dubia. z tamen hic necesse est solum intelligi de rege israel: qz dicitur ascende i ramoth z dabit eaz dñs in manu regis. non potest autem hoc intelligi de rege syrie quia ipse possidebat tūc: ideo non poterat tradi in manus eius nisi perderet eam: z postea acquireret. necesse ergo erat intelligi quia tradenda esset ciuitas in manu achab. z dicitur. tradet eam dominus in manu regis. i. in manu achab. (Dixit autē iosaphat: non est hic propheta domini quispiam vt interrogemus per eum). i. nunquid nō est hic alijs propheta domini: Erat enī iosaphat vir

४

↑

4. respoñto.

¶ Per quid differebant prophete oñi ⁊ baal: ⁊ quomodo co-
gnoscebantur. Questio. 6.

3

Enrichment
liquid

tentes sunt. Alij vero dicuntur eunuchi qui cohibent in se omnem concupiscentiam: et quāq; potentes sunt omnes actus venereos a se abscindunt tanq; si naturaliter essent impotētes. isti tres gradus ponuntur. Matth. 19. s. sunt enim eunuchi qui de matris utero sic nati sunt: et sunt eunuchi qui ab hominibus facti sunt: et sunt eunuchi qui seipso castraverunt propter regnum celorum. Dic autem potest vocari eunuchus aliquis habens unū de istis modis maxime de illis qui ab hominibus castrati erāt: q; istis committebatur cura custodiendi seminas regum: et magnorum dominorum. vel pōt vocari eunuchus pro quolibet ministro habente excellentiā in domo regis. sic accipitur Actum. 8. s. ecce vir ethiops eunuchus potēs candacis regine. sic etiam videtur accipi Hester. 1. vbi vocatur eunuchi principes magni apud regem. (Et dixit ei festina adducere micheā filiū iemla) erat micheas in ciuitate samarie vbi nunc erāt illi duo reges: ideo poterat cito venire ad conspectū achab. (Rex autē israel et iosaphat rex iuda sedebat unusquisq; in solio suo) ambo erant reges et amici atq; affines: ideo equalem honorem in sedendo et in omnibus alijs habebant: et forte iosaphat maiori honore ibi colebatur q; hospos erat. (Vestiti cultu regio) i. vestimentis regalibus. cultus enim significat honorem: sed accipitur hic pro vestibus: q; fm eas simplices iudicant hominē esse honoratum iuxta illud. vir bene vestitus pro vestibus esse peritus creditur a mille quāvis idiota sit ille. sic accipit Exod. 33. s. nemo indutus est cultu suo ex more: sed luxit populus audiens sermonem hunc pessimum. s. in signum tristitie nullus indutus est vestibus suis pulchris. (In area iuxta ostium porte samarie) i. sedebant ambo in quadam platea que erat apud portam samarie ad quā conueniebant homines ad colloquutionem et iocunditatem et ibi populus multus astabat utriq; regi. (Et vniuersi prophete prophetabant in conspectu eorum.) intelligitur de prophetis baal q; nondum venerat micheas qui solus erat propheta domini. (Fecit quoq; sibi sedechias filius chanaā cornua ferrea) i. iste sedechias erat quasi princeps inter prophetas baal: ideo quādo micheas dixit q; spiritus menda cijerat in ore omnium prophetarum achab iste potius offensus est q; ceteri: et iste percussit micheam alapo ut p. 3. i. istud autem erat quasi principaliter pertineret ad eū illud dedecus: et propter hoc et specialiter fit hic mentio de isto sedechia.

Quare sedechias fecit sibi cornua ferrea.

Questio. 7.

Queretur

Respondendus q; fecit duo cornua ferrea et ferebat illa in manibus coram rege et quando prophetabat ostendebat illa dicens. his ventilabis syriam et delebis eā. Fecerat autem hoc ad imitationem prophetarum dei: q; illi aliquādo prophetabant in verbis et aliquādo in signis. p. 3. de Esaia qui tribus diebus ambulauit nudus et discalciatus per hierlm ad signandum captiuitatem trium annorum egypti et ethiopie Esaie. 20. sic etiam Hieremias fecit sibi catenas ligneas ex mandato dei et posuit eas in collo suo et misit ad multas gentes ad significandum captiuitatem illarum per nabucho donosor Hierem. 27. et portabat aliam catenam ligneam in collo suo ad signandum captiuitatem hierlm: quā quidā propheta nomine ananias contregit dicens q; dominus dicebat ego conteram iugum regis babilonis: et tunc Hieremias dixit catenas ligneas contriisti et facies pro eis catenas ferreas. Hierem. 28. sic etiam p. 3. de Ezechie qui posuit laterem et sartagine contra hierusalem et comedit panem dolozis in mensura Ezechie. 3. rasi etiam capillos suos omnes et diuisit eos tripliciter Ezechie. 5. et sic in multis locis. ita nūc sedechias fecit sibi cornua ferrea ad significandam delectionem syrie per ipsum achab: nam cornua sunt fortis armatura taurorum. Fecit autem illa ferrea ad signandum fortitudinem. s. q; in magna fortitudine deleteret syriam achab. similis modus erat aliquādo reuelationis dei ad prophetas. sic patet Sacha. 1. s. et leuaui oculos meos et vidi et ecce quattuor cornua: et dixi ad angelū qui loquebatur in me qd sunt hec et dixit ad me. h. sunt cornua que ventilauerunt iudam et israel et hierlm. (Dec dicit oīs his ventilabis syriam donec deleas eam) ventilare est ad ventus eleuare: et pertinet hoc ad paleas in area quando sunt cōmixte granis: nam vtrunq; ad ventum eleuatur vt palee pre leuitate a vento ferantur et grana pre grauitate decidunt: et sic fiat separatio. sic accipit Mat. 3. s. cuius ventilabrum in manu sua et mūdabit areas suas: et cōgregabit triticum in horrem suum: paleas autem cōburet igne inextinguibili. Dicebatur autem q; achab ventilaret syriam quasi impellendo in altum et percutiendo quousq; destrueret

eam. (Omnesq; prophete similiter prophetabāt). s. omnes alij prophete idolorum qui erant socij sedechie: sit tamen mentio de sedechia ppter duo. Primo q; ipse erat quasi princeps aliorum prophetarum. Secundo q; ipse specialiter fecerat sibi cornua et nullus alius fecerat aliqua insignia ad prophetandum. (Dicentes ascende in ramoth galaad et vade prospere). s. omnes isti dicebāt vade in ramoth galaad quia prosperaberis. s. obtinendo victoriam. (Et tradet oīs in manu regis). i. omnis nūc tradet eaz in manus tuas. (Nūcius vero qui ierat vt vocaret micheam locutus est ad eum). iste nūcius anteq; iret ad vocandum micheam viderat omnes prophetas coram rege p nunciantes bona: ideo per suadebat michee vt concordaret eis. (Dicens ecce sermones prophetarum ore vno bona regi predicant). s. quāq; prophete multi sunt: omnes tamen concordāt prenunciando regi bona tanq; si omnes loquerentur vno ore. (Sit ergo et sermo tuus similis eorum et loquere bona). i. non discordes ab eis ne propter te impediatur progressio regis in ramoth: sed prenuncia bona. ecce q; stulte loquebatur iste nūcius: putabat enim q; ex voluntate michee penderet bonus vel malum q; euenturum erat: ideo q; posset preiudicare quicquid vellet et non putabat q; a deo omnia ista eueniant: et si propheta aliter dicere conetur q; deus inspiraret dictum suum inane erit. (Qui micheas ait viuit dominus q; qd cūq; dixerit mibi dominus hoc loquar). i. ego promitto tibi q; si deus reuelauerit mibi bonum loquar bonū: sin autē nō potero loq; bonū.

Quare prophete baal prenunciabant bona nō euentura. Q. 8.

Queretur

quomodo prophete baal prenunciabant omnes bona regi cum non euentura essent: nūc quid non timebant contraria euenire. Aliquis dicit q; prophete mali erant adulatores et volebant complacere regi per omnia: ideo cum scirent q; rex desideraret ire in ramoth pnu ciauerunt ei q; bonum erat ire. Sic enim quidā prophete sunt qui blandiuntur hominibus vt accipiant ab eis aliquid. vt p. 3. Ezechie. 13. et si forte homo non dederit eis quicq; sanctificant super eum diem belli michee. 3. Sed hoc non videtur conueniens hic: quia si forte ista adulatio non esset periculosa verisimile esset q; adularentur isti prophete regi prenunciantes q; ipse volebat: erat tamen periculus magnus. s. q; moxeretur rex et periret exercitus: ideo non auderent falsa denūciare adulando. Dicendum igitur q; isti prophete baal putabant vix esse q; achab prenūciaturus esset contra syriam et obtineret ramoth: ideo prenunciabant ei et tamen in hoc decipiebāt. sed ista deceptio pōt stare dupliciter. Vno modo q; isti essent prophete dei et consuescerēt a deo accipere reuelationes quāq; colerent idola: et ideo aliquādo vera dicebant. nunc autem deus non reuelauit eis aliquid: sed permisit q; a demone fallerent et ipse moneret phantasiā eorum ad intelligendū q; achab habiturus erat victoriam in ramoth. Aliter potest dici q; isti prophete baal nūq; recipiebant reuelationes a deo: sed a demonibus per artes suos supersticiosas: et tamen multotiens vera dicebant eo q; demones multa de futuris nouerunt: nunc vero q; demon sciret veritatem huius rei q; forte deus ei reuelauerat: voluit fallere prophetas illos deo permittente q; fallerentur propter demeritum achab: nā achab peccauerat et merebatur cadere in bello. si autem verum ei diceretur non iret illuc et non moxeretur: ideo vt iret et susciperet penā quā merebatur permisit deus q; fallerentur prophete sui hoc significauit micheas cum dixit infra: nūc igitur ecce dedit dominus spiritum mendacij in ore omnium prophetarum tuorum qui hic sunt et dominus locutus est contra te malus. i. disposuit tibi nocere: et ob hoc dedit errorem in ore omnium prophetarū. vterq; duorum modorum predictorum satis stat: quomodo cūq; tamen sit reuelatio facta ista vice prophetis baal fuit a demone. vt p. 3. ex verbis michee infra. Scds tamē modus adhuc cōuenientior videtur q; primus: eo q; isti erant prophete baal. et sic verisimilius erat eos semper habere reuelationem a demonibus q; a deo. Queretur vterius quomodo micheas nunc accepit reuelationem a deo. s. cur accepit illam antequā iret ad achab vel accepit illam post cum achab quesitū ab eo. Respondendum q; vtrq; modo esse poterat: nam aliquādo deus prenūciat pphīs id qd rursū sunt anteq; inquirantur et aliquādo post. Pro quo sciendum q; prophete aliquādo dicunt aliqua de quibus non interrogātur: sed inuentur a deo illa dicere: aliquādo vero respondēt ad interrogata. De primo non queritur quando deus eis loquatur: quia potest loqui quādo cūq; voluerit et non erit in hac aliqua differētia.

Tertius Regum * Abulensis

r iij

Prophete baal omnes erāt mali et adulatores iō nunciabant bona achab: vel decipiebāt. Lōutatio.

Rātio alia.

Decepi poterāt pphete dupliciter.

Q. 9.

Micheas quō accepit reuelationē a deo. Rātio.

Prophete quāq; prophetabant vbi quāq; signis

B
Deus aliqui
reuelat p-
phs anq
interrogant
aliqui post
aliqui sic.

C De scdo dicendum qd potest deus interdum reuelare prophe-
te id de quo interrogatus est antequam interrogetur: et aliqua
do postquam interrogatus fuerit. De primo p3 in abyra syloni-
te cui deus reuelauit qd ventura esset ad eum vxor hieroboaz:
et dixit ei qd deberet ridere. s. 14. sic et in alijs fit. De scdo pa-
tet qd prophete quando inquirunt interdum nondum habue-
runt responsum a deo: sed illud aliquando habent immediate vt
interrogantur et aliquando post aliquantum tempus. De pri-
mo p3 de beliseo qui interrogatus fuit a tribus regibus super
aqua sequen. lib. c. 3. et nondum sciebat quid respondere debe-
ret: sed fecit qd vocaretur citbarista: et illo canente cecidit spūs
domini super eum. De secundo p3 in Hieremia qui interroga-
tus fuit ab israelitis an deberent descendere in egyptum et nesci-
uit illico respondere: sed per decem dies ieiunauit et tunc reue-
lata est sibi responsio Hieremi. 42. hoc autem accidebat sepe in
moyses qui cum interrogaretur frequenter de negocijs popu-
lariū nesciebat respondere: sed ipse consulebat diuinum ora-
culum. sic p3 in questione filiarum salpbad Nume. 27. et iterum
in questione filiorum manasse Nume. 36. cum vero dubitaret
moyses in his introibat in sancta sanctorum: et ibi audiebat vo-
cem respondentem sibi de propitiatorio qd erat super arcā fe-
deris Nume. 7. **C** Nunc vero de michea dicendum qd quāq;
potuisset vterq; modus accidere in eo: tamen videtur qd accide-
rit qd reuelauerit sibi deus postq; interrogatus est. qd p3 qd nū-
cuius qui vocauit eum dixit sibi qd loqueretur bona sicut alij p-
phete. ipse vero ait viuit dominus qd quodcumq; dixerit mibi
dominus hoc loquar. ergo videtur qd nondum sibi dixerat qd
loqui deberet. sed quādo rex quesuit ab eo reuelauit sibi deus
illico qd deberet respondere vel post aliqd tēpus parū. s. post
vnam vel duas horas. sic p3 de Daniele: nam quando quesuit
nabuchodonosor ab eo interpretationem somnij secundi dicitur.
tunc daniel cepit intra semetipsum tacitus cogitare quasi
hora vna: et cogitationes eius conturbabant eum Dan. 4. (Ue-
nit itaq; ad regem). s. ad aream in qua sedebat rex apud portā
samarie. (Et ait illi rex. michea ire debemus in ramoth galaad
ad preliandum an cessare). s. nunquid expedit qd eamus. s. si p-
sperabimur vel erit aduersitas nobis. (Cui ille respondit ascē-
de et vade prospere et tradet dominus in manu regis). istud
dixit qd volebat concordare cū oibus pphs baal qd sic dixerāt.

C An micheas peccauerit nō dicēdo vtz achab. Questio. 10.
Queretur an peccauerit micheas dicēdo istud: qd nō
erat vtz qd prospere iret achab in ramoth.

et dixit micheas qd nō diceret nisi qd deus sibi reuelaret: et ta-
men deus reuelabat contrarium: ideo videbatur peccare dicē-
do istud. **C** Respondebit aliquis qd non peccauit: qd dixit id qd
deus sibi reuelabat: qd licet non esset prospere iturus achab in
ramoth poterat hoc reuelare deus: et postea contrariū reuela-
re. sic p3 multotiens qd reuelat aliqua mala futura contra ali-
quos: deinde reuelat contrariū sic p3 de Ezechia sequenti. lib. c. 20.
et de ninuītis Jone. 3. et. 4. et de baco et locusta venturis sup
duas tribus Jobe. 1. et. 2. et. 3. **C** Sed dicendum qd hoc nō stat:
qd ista varietas reuelationis diuine nunq; accidit ex parte dei
cum sit simplr inuariabilis: sed ex parte eorū contra quos vel
pro quibus sunt reuelationes: nam aliquādo deus reuelat bo-
na futura aliquibus et tunc boni sunt: si vero mutantur ad ma-
lum sepe deus reuocat et reuelat contrarium. sic etiam deus p-
nunciat mala contra aliquos sepe qd illi mali sunt: et postea illi
dolent de peccato suo et deus pronunciat bona. s. si tamen pre-
nunciat bonum contra aliquem qui in bono statu est et ille
semper sic maneat nunq; variabitur reuelatio de bono in ma-
lum: et si pronuncietur de aliquo malo quia malus est et maneat
semper in malo suo nunq; variabitur prophetia. sic p3 Hierem.
18. s. repente loquar aduersus gentem vt eradicem et destruiam
et si penitentia egerit a malo suo:agam et ego penitentia super
malo qd cogitaueram vt facerem ei: et subito loquar de gente et
regno vt edificem et plantem illud: et si fecerit malum in oculis
meis penitentiam agat super bono qd locutus sum vt facerem
ei: ergo si non mutatur homo nunq; deus mutat dictum suum:
sed achab ante hoc erat malus. s. quando locutus est micheas
in prima responsione et in secunda: ergo non variaretur reue-
latio ex parte dei. **C** Itē p3 qd non dixit micheas hoc tanq; a
deo sibi reuelatum: qd postq; dixit istud dixit ei achab adiuro
te vt non loquaris mibi nisi qd verum est in nomine domini.
ergo ipse achab videbat qd micheas non respondebat ista ex
parte dei: et tunc micheas adiuratus respondit ei veritatem.
C Dicendum ergo qd micheas dixit ista: non tanquam asserēs

sed tanquam optans. s. ascende et vade prospere. i. vtinam pos-
sez ascendere et ire prospere. et hoc tenet Nicolaus. **C** S; istud
non stat. **P**rimo qd si ista dicerentur per modum optandi non
esset responsio in his verbis: qd responsio fit iudicando et non
optando cum fiat per affirmationem vel negationem que so-
lum est in iudicando: et tamen micheas dixit ista modo respon-
sio. qd p3 ex verbis achab. s. adiuro te vt non loquaris mibi
nisi qd verum est. ergo putabat achab qd loquebatur micheas
falsum: et tamen si loqueretur modo optatiuo non esset verum
vel falsum: qd ista solus sunt in oratione indicatiua: ergo loque-
batur per modum iudicandi. **C** Scdo p3 qd si micheas locu-
tus fuisset ista per modum optandi apparuisset manifeste qd
putabat ipse qd non sic euenturum erat: qd id qd quis scit certis
sime euenturum non optat. et tunc achab colligeret ex verbis mi-
cheas manifeste qd habiturus esset mala in ramoth: et tamē con-
trarium colligebat. s. qd euenturum esset bonum: ideo dixit ad
iuro te vt non loquaris mibi nisi qd verū est. et tunc respondit
micheas de morte eius: ergo videtur qd ista verba non dicebā
tur optatiue sed iudicatiue. nemo autem poterit dicere qd mi-
cheas dixit istud iudicatiue vt adularetur regi sicut faciunt pal-
pones qui falsas collaudationes dicunt vt placeant. nam hoc nō
conuenit prophete dei qui erat vir iustus: et potissime qd me-
diatē dicitur erat contrariū: non est tamen adulatio conue-
niens nisi quando aliquo colore tegi potest: qd alis potius est ir-
ridere vel insaniri. **C** Dicendum ergo qd micheas sciebat istud
non esse verum: dixit tamen illud ad conuincendum maliciam
regis: qd achab oderat valde micheam eo qd pphetabat ei ma-
la nunc vero prophetauit bona vt nō putaret qd prophetabat
mala ex desiderio inimicandi ei. et tamen dixit verba ista tali
modo vt non videretur sentire id qd dicebat. qd p3 ex verbis
achab qui adiurauit eum vt loqueretur verum: ideo quāq; mi-
cheas falsum diceret non mentiebat nec peccabat: quia non vi-
cebat cum intentione significandi falsum et etiam ex habitudi-
ne loquendi: et hoc excusabat mendacium. nam dato qd miche-
as locutus fuisset falsum non cum intentione fallendi: si tamen
habitus sua loquendi esset tanquam asserētis illud mentire-
tur. (Dixit autem rex ad eum iterum atq; iterum adiuro te.) in-
tellexit achab ex modo loquendi micheas qd non dicebat verum
nec cū intentione vt istud teneretur: iō adiurauit eum per deū:
et dixit adiuro te iterum atq; iterum ad significandum instan-
tiam requirendi veritatem. sic enim quedam in iure cum ma-
gna instantia petuntur. s. apostoli ab appellatibus que petun-
tur instant instantius instantissime: pallium quoq; archiepi-
scopale non datur nisi instant petētibz vt p3 in decretis di-
centissima. (Ut non loquaris mibi nisi qd verū est). s. hoc qd
dixis non puto esse verum. (In nomine domini). i. nunc non
loqueris in nomine domini. i. ex parte dei qd ipse tibi reuelauit
sed loqueris de corde tuo: ideo falsum dicens: adiuro te ergo vt
non loquaris mibi nisi id qd deus dixit. (Et ille ait) nunc mi-
cheas adiuratus respondit veritatem. (Vidi cunctū israel di-
spersū in montibus). i. deus reuelauit mibi qd totus israel di-
spersendus esset in montibus. vel ostensa est mibi imago israe-
lis dispersi in montibus et hoc verum est: ga iste reuelationes
sunt in visione imaginaria tanquam res videatur oculariter.
(Quasi oues non habentes pastores). hoc dicebat ppter mor-
tem achab: ga ipse in bello occidendus erat et eo mortuo ma-
nerent israelite in bello sine duce sicut oues sine pastore. (Et ait
dominus. non habent isti dominus). i. quando ostensus est mi-
cheas qd israelite mansuri erant sine rege mortuo achab in bel-
lo videbatur sibi qd deus dicebat non habent isti dominum. s.
iam mortuus est. (Reuertatur vnusquisq; in domum suam in
pace). etia; deus dicebat hoc ga postq; mortuus est achab re-
uersi sunt omnes israelite in domos suas. et vtz qd reuertatur in
pace. s. ga non occisi fuerūt in bello nec persecutus fuit eos rex
syrie. ex quo appet qd qsi nullus mortuus fuerit in bello.

C An solus achab mortuus fuerit in hoc bello. Questio. 11.
Queretur quomodo poterat esse qd non morerentur
multi israelite in bello ga deus dixerat su-
pra. 20. quia dimisisti virum dignum morte erit anima tua p-
pro anima eius et populus tuus pro populo eius. ergo sicut oc-
cisus est achab: ita populus eius occidendus erat. **C** Respon-
det rab. sa. qd populus israel tradendus erat in bello pro pecca-
to achab quia dimisit benadab recedere. dicit tamen qd san-
guis micheas qui erat vir iustus quando effusus est satisfecit p
populo ne teneretur in bello: sed non satisfecit pro achab eo
q; erat vir iniustus. istud fuit quando micheas dixit cuidam
viro

Consa.
Primo.

Scdo.

3. rñso
aucto.

+

+

+

+

+

+

+

+

2

Rñ. rab.
salo.

De michea

+

+

+

21

1. rñso.

Consa.
Primo

Scdo.

Alia rñso.

Confu.
Primo.

Secdo.

Tertio.

Opi. nic.

Alia rj.
aucto.

viro q̄ percuteret euz z percussit atq; fluxit sanguis supra. 20. Sed dicendum q̄ non stat: quia effusio sanguinis michee vel alterius prophete cuiuscunq; fuerit non sufficit ad satisfationem pro peccato populi: quia ad hoc requirebatur meritum excessuum quale non est in toleratione angustiarum vnius hominis. ideo h̄ per orationem vnius hominis puri deus interdū cesser agere mala que intendebat: tamen non meret passio vnius hominis puri vel labor suus remissionem pene pro toto populo. Christus autem qui non fuit homo purus potuit mereri liberationem populi ab omnibus peccatis suis. Secundo patet q̄ dato q̄ illa effusio sanguinis fuisset sufficiens ad tollendum peccata totius populi: tamen nunc non satisfecit pro aliquibus peccatis populi: quia illa effusio sanguinis non facta est vt esset satisfactoria pro peccatis populi: sed solum vt non cognosceretur propheta ille vt declaratur est supra. 20. ergo non poterat proficere ad remissionem. Tertio patet quia postquā effusus est sanguis ille dixit propheta erit anima tua pro anima eius: z populus tuus pro populo eius. ergo videtur q̄ adhuc effuso sanguine tenebatur populus israel ad hoc q̄ traderetur cum rege suo: ideo dictum rab. salo. non stat. Tenet tamen illud Nicolaus: ponit etiam aliam rationem. s. q̄ nō fuit sic de populo sicut de ipso achab: q̄ de achab dictus est erit anima tua pro anima eius. de populo tamen nō dictum est q̄ esset anima cuiuslibet de populo achab pro populo benadab: ideo solus achab mortuus est. S; adhuc istud nō multum agit: quia idem est q̄ dicatur eris tu pro illo vel erit anima tua pro illo: z q̄ dicatur erit anima populi tui pro anima populi eius vel erit populus tuus pro populo eius: q̄ scriptura non accipit animam pro spiritu viuificante: sed pro persona: sic patet Gen. 46. z Exod. 1. f. 70. anime egressæ sunt de femore. Sic etia; Gen. 2. et. 4. et. 5. dicitur anima cum obtulerit sacrificium. z tamen manifestum est q̄ anima non offert sacrificium sed homo. Dicendum igitur vno de duobus modis. Primo q̄ ista sententia reuocata erat quando penituit achab: nam predixerat ei mala belias pro omnibus peccatis suis precedenti. c. z quia voluit achab deus reuocauit sententiam dicens q̄ in diebus eius nō inferret mala sed in diebus filij sui. nunc vero occisus fuit achab in bello non pro illis peccatis prioribus: sed pro alijs peccatis que fecit post penitentiam: populus autem non peccauit post vel dato q̄ peccauerit iam sententia prima reuocata erat: z per eam non debebat dari populus in manus hostium. Aliter dici potest q̄ completa fuit sententia dei super populum. s. q̄ populus achab fuit pro populo benadab. ex hoc tamen non sequebatur q̄ omnes israelite deberent mori in bello vel valde multi ipsorum: quia esse populum achab pro populo benadab. potest intelligi dupliciter. Vno modo q̄ erit pro illo idest occidetur pro illo. s. q̄ sicut occidendus erat populus benadab: ita occideret populus achab. Alio modo q̄ esset populus achab pro populo benadab. i. traderetur pro illo ad aliquam penam: z ista pena erat q̄ aliqui eorum perirent in bello vel saltem q̄ vincerentur z fugerent: nam israelite si non peccassent ipsi nec rex eorum semper habuissent victorias contra regem syrie: quia tamen peccauerunt victi sunt: z hoc erat q̄ traderetur populus achab pro populo benadab. simile patet supra. 20. cum deus dixit ad achab vidisti omnem hanc multitudinem ego tradam eaz hodie in manu tua: z tamen manifestus est q̄ illa vice non occidit achab omnes de populo benadab: quia plurimi eorum fugerunt: ita ergo nunc quāquam israelite fugerent de bello z non occideretur nisi pauci vel nulli dicebantur tradi in manus regis syrie. Aliter tamen traditus fuit achab z aliter ipsi: quia achab traditus est z mortuus fuit. populus autem traditus est z non occisus fuit: z hoc quia achab peccauerat dimittendo benadab populo incōsulto nec fiebat de voluntate populi: ideo pena que dabatur populo erat pro peccato achab: debebat igitur populus minus puniri q̄ achab. Dixit ergo rex israel ad iosaphat nunquid non dixi tibi quia non prophetat mihi bonum sed semper malum. Videns achab q̄ responderat malum micheas z in hoc concordabat dicto suo priori repetiuit illud hic dicens. nunquid non dixi tibi quia non prophetat mihi bonum: sed semper malum. quasi dicit bene sciebam q̄ superfluum erat vocare eum: quia nunquam prophetat mihi bonum sed semper malum. Unde etiam antequam vocaretur manifestum erat mihi q̄ malum annuntiaturus erat. (Ille vero addens ait. propterea audi sermonem domini) quia achab iratus fuit hic michee dicenti ea

que deus iubebat voluit superaddere ipse micheas alia duriora in quibus magis irritaretur achab: ideo dixit propterea audi sermonem domini idest quia indignatus es mihi dicenti veritatem audi alia graniora. (Vidi dominum sedentem super solium excelsum.) declarauerat micheas supra mortem achab in consulo. hic autem declarat eaz magis in particulari: z ostendit quomodo prophete achab mentiebantur: z ad hoc inducit visionem in qua apparuerunt sibi omnia ista dicens vidi dominum sedentem super solium excelsum. istud non erat fin veritatem: quia deus non sedet in solio siue in alio loco cum non sit corporeus: sed vititur propheta modo loquendi humano: ita q̄ imaginemur deum tanquam regem potentissimum sedentem in solio excelso ad significandam maiestatem suam. sic dixit Esaias se vidisse. f. vidi dominum sedentem super solium excelsum Esa. 6. (Et omnem exercitum celi assistentem ei a dextris z a sinistris.) vocatur exercitus celi multitudo angelorum qui dicebantur assistere deo z non sedere sed solus deus dicebatur sedere exercitus autem angelorum dicebatur assistere quasi ad seruendum: quia ministri debent assistere z non sedere. sic patet Dani. 7. vbi ponitur deus sedens z dicitur. aspicebas donec throni positi sunt z antiquus dierum sedit. z sequitur milia milium ministrabant ei z decies milies centena milia assistebant ei. Vocantur autem angeli exercitus dei quia ad modum virozum existentium in exercitu deo ministrant inferendo penas quibus ipse iubet: z liberando a periculo eos quibus ipse voluerit subuenire et iste est actus bellicus: ideo vocantur exercitus. sic enim Job. 25. angeli vocantur milites cum dicitur. nunquid est numerus militum eius. i. angelorum. Nicolaus dicit q̄ a dextris dicebantur assistere boni angeli a sinistris vero mali: nam interdum mali angeli sic stant coram domino patet Job. 2. cum dicitur q̄ quadam die filij dei venierent z starent coram domino venit z stetit inter eos satban. Sed dicendum q̄ istud non est conueniens quia motuum Nicolai est eo q̄ pars dextra dicitur esse honorata z pars sinistra: non ideo vult q̄ illi qui erant in dextra essent boni angeli qui vero in sinistra essent mali. hoc posset confirmari per id quod habetur. Mat. 25. congregabuntur omnes gentes ante eum z separabit eos aduicez sicut pastor segregat oues ab hedis: z statuer oues quidem a dextris: hedos autem a sinistris. z sic mali erunt in parte sinistra. Dicendum q̄ istud motuum non est sufficiens quia illa comparatio christi. Mat. 25. non ponitur ad significandum q̄ sic realiter erit q̄ mali sedent in die iudicii a sinistris dei z boni a dextris: z sic deus iudicet. sed aliter fiet. s. q̄ omnes boni eleuabuntur in aere z mane bant ibi iudicantes in circuitu christi vtentes dote leuitatis corporis. omnes autem mali graues sicut terra manebunt super terram z sic fiet iudicium. sic patet prima ad Thessalo. 4. i. nos qui viuimus qui relinquimur simul rapiemur cum illis in nubibus obuiam christo in aera de quo ibi declarabitur. Christus autem dixit q̄ quidā sederent a dextris z alij ad sinistras non q̄ sic futurum esset: sed ad designandum differentiam meriti. Item dictum suum non est verum: quia hic non ponitur ista imago dei sedentis z angelorum statum ad dextram z ad sinistram ad significandum differentiam meriti z dignitatis angelorum bonorum z malorum: sed ad significandum honorem maiestatis dei: q̄ ad hoc q̄ esset honoratus oportebat q̄ alij essent ad dextram suam z alij ad sinistram ne nudus ex vna parte videretur: ideo essent angeli boni ex vtraq; parte: q̄ magis significaretur honor in hoc q̄ assistebant ei boni angeli q̄ cum assisterent mali. simile patet Dani. 7. vbi ponitur deus sedens z milia milium ministrabant ei z decies centena milia assistebant ei: z tamen omnes illi erant angeli boni. Item p̄ efficacius q̄ dicitur hic in littera. vidi dominum sedentem super solium suum z omnem exercitum celi assistentem ei a dextris z a sinistris: ergo tā assistentes a dextris q̄ a sinistris erant de exercitu celesti. i. de angelis.

Quo facta fuit ista reuelatio michee z an possit visio imaginaria fieri in vigilia.

Questio. 12.

Queretur quomodo fuit facta ista reuelatio michee. Respondendum q̄ multi modi sunt quibus deus prophetis aliquid reuelat. s. apparet eis aliquo angelo z loquente: vel audita aliqua voce facta ab angelo z non apparet eis aliqua effigie loquentis: vel q̄ in somnio aliquid ostenditur vel in vigilia siue apparitione aliqua z sine voce reuelat aliquid intellectui nostro a deo. z hoc cū extasi siue sine extasi. de quibus modis declaratum est supra. 13. sed non possunt assi-

Tertius Regum * Abulensis r iij

An illi q̄ assistebat a sinistris dei erant angeli mali.

Opi. nico.

B

Constatio. Q̄ angeli mali nō assistebat domino.

Quot mo-
dis de ali-
quid reue-
lat pphie.

gnari hie oēs isti modi. De pmo p. 3. f. q. nō apparuerit aliq. an-
gelus ad loquēdū q. nō dixit deus locutus est mihi tale vel ta-
le s. vidi oīm. Scōs modus ē nō stat q. ille solum est q. aliq.
vox audī p. quā aliqd. reuelat: reuelatio tñ michee nō cōstitit i
audiēdo sed i vidēdo. manent aut aliq. modi de qbus est dubiū
san fuerit p noctē in somniō vel fuerit p vīz aliq. reuelatio p
quā illustraret intellectus. De pmo dicit aliq. q. nō fuerit: q. il-
le est p somniū: tñ micheas nō vidit ista p somniū s. vigilās:
q. corā regē stās accepit a deo istā reuelationē vt declaratiū ē
s. in qdā qōne. Dōm q. glībet istoz duoz modoz vltimoz pōt
hic assignari. f. q. fuerit p somniū vel q. fuerit in vigilia p illu-
strationē intellectus. Et pmo vī magis venire superficialiter: q.
dicit micheas. vidi oīm sedētē sup solū suū z oēm exercitum
suū a dextris z a sinistris: iste tñ vīfionē imaginariē sunt. f. per
quasdā imagines causatas in phantasia: q. realiter ista videri
nō pōt cū nihil tale sit: opationes tñ phantasiē q. vocant vīfio-
nes in somno sūt: iō istud in somno fieret. sic p. de dāiele cu-
ius tota pphetia fuit p vīfiones imaginariās: z tñ ipse dicit aspi-
ciēbā in vīfione noctis dāiel. 7. vocat aut vīfio noctis sōniū. f.
tñ hoc dixerimur videbimur dicere iō qd h. s. in lra qñ mi-
cheas rīdit nūcio regis. f. vīuit oīs q. quodcūq. dixerit mihi
oīs hoc loquar: ergo nondū deus dixerat sibi aliqd. Dicit pōt
q. deus reuelauerat sibi in nocte pcedēti p somniū qñ achab
qñturus erat ab eo hoc z ostendit ei istā vīfionē q. habet hic.
cum vero dicit q. micheas dixit quodcūq. mihi dixerit do-
minus hoc loquar. dixit istud quia quāquam deus sibi reue-
lauerat: tamen adhuc poterat reuelare aliquid aliud z iubere
q. diceret illud z nō id quod prius sibi reuelatum fuerat: z tunc
micheas diceret illud. S. adhuc melius est q. teneamus id qd
supra diximus. f. q. ista reuelatio facta fuerit corā regē postq.
ibi micheas fuit. z tamen adhuc nō dicemus q. fuerit facta ista
reuelatio per solam illustrationem intellectus: sed etiā per ap-
parationem imaginariā principaliter. f. q. existente michea co-
ram regē deus causaret in phantasia sua quandam imaginem
dei sedentis in solio z angelorum astantiū z imaginem sermo-
num que deus loquebatur: z eoz que deo dixit de deceptio-
ne prophetarum achab. nec debet hoc videri alicui durum: q.
h. cōmuniter fiant vīfiones imaginariē in somno tamen inter-
dum fiunt in vigilia: facilius tamen fiūt in somno propter hoc
q. virtutes animales non intendunt diuersis operibus tunc.
Q. autem fiat in vigilia p. 3. f. 7. quia cū disputaret Stepha-
nus cum iudeis dixit ecce video celos apertos z iesum stantē
a dextris dei. z tñ illud nō pōt intelligi de vīfione reali: q. non
poterat virtus oculi sui pertingere vsq. ad celum beatorum. ē
vīfio non fit sine specie obiecti transiente per medium vsq. ad
oculum: quedam tamen corpora celestia sunt ita densa q. non
permittunt transitū specierū sicut est in. 8. sphaera in qua
stelle fixe cuius color iudicat azurinus cū celum serenum est.
Item dato q. posset species rei visibilis peruenire ab extremo
celo ad oculum nostrum non posset videre beatus Stephanus
xpm sedentem a dextris dei: q. xps non sedet a dextris nec a si-
nistris dei: ideo necesse erat q. esset ista vīfio imaginaria causa-
ta in sola phantasia beati Stephani: z tamē appareret ei q. rea-
liter videbat celos apertos: ideo eleuabat oculos in celum. ma-
nifestum est tamen q. tunc beatus Stephanus nō erat in som-
nio sed in vigilia: ergo vīfiones imaginariē interdum fiunt in
vigilia. Item patet q. naturaliter hoc potest causari: nam
q. ait Aristo. descendente plurimo sanguine ad principium vi-
suum defertur secū formas visibiles z videtur alicui videre qd
non videt. Item demones possunt permutare phantasmatā in
phantasia nostra fin quam permutationem videtur nobis q.
videmus nobis presentes res illas quarum species demones
in nobis permutant. nam iudicium de re visibili non fit in cen-
tro visus sed in sensu cōmuni: als oportebat quālibet rem iudi-
cari esse duas eo q. sunt duo centra oculorū. fit ergo iudicium
in sensu cōi postq. peruenierint species recepte per duos ocu-
los ad vnitatem nerui concaui qui vocatur obticus: ideo si ali-
quando contingat species reseruata in cerebro nostro in phā-
tasia z memoria occurrere ad neruum concauum in quo fit iu-
diciū de visibili necessario apparebit nobis q. videmus illas
res presentes z ibimus ad eas sicut ad nobis presentes. sic con-
tingit interdum quibuldam egris qui patiunt in cerebro fieri
perturbationem in speciebus desuētibus ad sensum cōmunē
z tunc in vigilia dicunt se videre aliqua que alij non vident.
hoc etiā cōtingere pōt hominibus nimis passionatis in amo-
re q. in vigilia procul positi ab ea quā diligūt videant sibi pre-

Iudiciū d
re visibili
nō fit in cē-
tro visus s.
i sensu cōi.

sentem videre illas z currunt in amplexus eius z cum nihil in-
uenerint q. nihil erat dicunt se a demone delusos: z tamē nul-
la fuit delusio demonis sed passio quedam cerebri propter ve-
hētissimū amorem in qua occurrit species eius que amatur ad
sensum cōmunem. z sicut vicinū de visibilibus speciebus q.
si occurrant de interioribus cellulis ad neruum concauum vide-
bimur videre res nobis presentes: ita speciebus audibilibus z
tangibilibus z sic in omnibus alijs generibus sensationū de-
currentibus ad organum sensus cōmunis in quo fit indicatio
de omni sensibili videbimur audire realiter voces quas als au-
diuimus z odorare redolentia q. als odorauimus z cibos quos
gustauimus. z generaliter omnia que accidunt in somno acci-
dunt in vigilia in nobis si possent species conseruare in interio-
ribus cellulis occurrere ad anteriores cellulas sensus cōmunis:
sed demonibus z angelis facillimum est reducere quascūq.
species conseruatas interius ad organum sensus cōmunis: er-
go poterunt facere q. videamur videre z audire quēcūq. ipsi
voluerint q. realiter nō videamus nec audiamus: p. igitur
q. vīfio imaginaria poterat causari in michea propheta in vi-
gilia opere dei cum etiam posuisset causari naturaliter. z hoc
melius est z tenebimus qd supra asseruimus. (Et ait dominus
quis decipiet achab regem israel.) videbatur michee q. deus
stans in solio suo excelso loquebatur astantibus dicens quis de-
cipiet achab. (Et ascendat z cadat in ramoth galaad.) i. de-
ceptio debebat esse q. per sua deretur achab bonum esse ire in ra-
moth z q. habiturus esset victoriam: z sic ascenderet z morere-
tur in bello. (Et dixit vnus verba huiusmodi z alius aliter)
i. vnus de astantibus dedit vnam sententiam z alius aliam ita
q. non concordabant inter se sicut solet esse in congregationi-
bus deliberatiuis z nulla istarum sententiarū cōueniens repu-
tata est nisi illa quā dixit postea spūs vt p. 3. f. (Egressus est aut
spiritus z stetit coram dño.) f. iste spiritus non stabat prius co-
rā dño cū alijs astantibus: sed nūc egressus est de loco suo z ste-
tit corā dño cū alijs de exercitu celi. (Et ait ego decipia illuz.)
iste spūs putauit facilliter se posse decipere achab: z ipse erat de
mon cui cōpetit officiū decipiēdi. (Qui locutus ē dñs in quo)
i. ante hoc deus nō viderat sniam alicuius de astantibus cōue-
nientem ad decipiēdū achab: nūc vero q. spūs pmissit q. pos-
set decipere quesuit dñs in quo. i. quō posset. hoc vī sicut quā
do aliquis pmittit se facturū aliquid magnū de quo ceteri du-
bitant querūt quō poterit illud facere: z ita deus inducit quasi
petens consiliū z nesciens quō spūs decepturus esset achab.
(Et ille ait egrediar z ero spūs mendax in ore oīum pphetarū
ei.) dedit modū spūs quo falleret achab. f. q. sciebat q. achab
oīa facta sua ageret cōsilio pphetarū z potissime in bello cū sit
res ardua: iō si pphete eius fallerent reuelādo eis mendaciū
facillime achab falleret q. crederet eis. (Et dixit dñs decipies
z pualetis.) istud vī tanq. audito cōsilio illius spūs deus iudi-
cavit illud cōuenientius oībus sentētijs prioribus z approbādo
dicit. z decipies. i. verū est q. possis sic decipere z pualetis. i.
deduces rem ad effectū. (Egredere z fac ita) approbata snia
spūs deus dissoluit cōgregationē deliberatiuā: vī visus ē dissol-
uere illā z misit spūm ad exequēdū id qd dixerat. f. egredere. i.
egredere ab hinc z vade ad pphetas achab z fac ita. f. sicut vi-
xisti loquēdo eis mendaciū. (Nunc igitur ecce dedit dñs spūm
mendacij in ore oīum pphetarū tuorū qui hic sunt.) posuerat in
pra micheas diuinā vīfionē nūc aut iducit ex hijs q. ibi vidit
intendā cōclusionē. f. q. deus dedit spūm mendacij in ore oīum
pphetarū achab z dicit. nūc igitur. i. q. sic est q. ego vidi oīm z
oīa q. supra enarraui. sequit ex hoc q. pphete tui oēs mentiū-
tur eo q. deus misit spūm mendacij vt falleret eos. (Et dñs lo-
cutus est cōtra te malū.) i. deus disposuit facere malū tibi z vi-
xit spiritui q. falleret te vt moreretur in bello: ideo vide quid
facis eundo ad bellum.

CSpiritus malus qui decepit achab quis fuit: z an eēt anima nabothe.

Quaeretur quis erat iste spūs de quo hic dī q. egres-
sus est spūs z stetit coram dño. C. Rīdet
ra. f. q. iste erat spūs nabothe occisi. motiū at suū ē illud q. vo-
cat iste spūs solū. ē q. supra imediate fuerat positiū de morte
nabothe: iō vult istā esse sniam suspēsiuā z cōtinuatā. z vocatur
hic spūs ipse spūs nabothe nō expō noīe illius cuius est: qñ ad
huc loquamur de ipso nabothe. ē dicit hoc q. putat q. spūs na-
bothe ad vindictam mortis nabothe voluerit fallere prophetas
achab vt moreret achab in bello. CSed dñm q. ista positio
nō stat q. nabothe erat vir iustus z aīa sua eēt in rege in lybo
scōrum.

Questio. 13.
Rā. rab.
falo.

Conclu.
Primo.

Scōo.

Tertio.

Quarto.

Deima.

Qō.

14.

Quo po-
tuit ee q
deamitte
ret ali-
que ad d
cipieduz
achab.
veritas
eoz q in-
ducit mi-
cheas.

B
An ista
visio fue-
rit realis

Positio
poetaz.

sanctor. iō nō egredere inde vt veniret ad fallendū ppbetas achab. C Itē aīe siue bonoz siue maloz nūquā veniūt ad fallēdū alios hoies nec ad torquēdū cū istud sit officiū demonuz: ideo dato q aia naboth esset dānata nō venisset ad fallēdū ppbetas achab. C Itē pz q aia naboth erat cum sanctis. si tñ ipsa desideraret fallere peccaret. aīe tñ bonoz post mortem peccare non possunt sicut aīe maloz nō possunt bene agere. f. iste ppter obstinationē in malo: z ille ppter cōfirmationem in bono. ergo nō desideraret fallere ppbetas. C Itē q moueretur ista aia ad desiderū vindicte irrōnabile est qz desiderium vidicte ptiū est z nō cōpetit aīe viri iusti. C Itē Ra. la. p sup- ponit tanquā ista fuerint reali. f. q cōciliū teneret qūo deciperetur achab z q spūs locutus fuerit: z tñ nihil istoz fuit fm rez sed fuit visio imaginaria offēsa ppbete a deo ad inducēdū inde qz ppbete achab mētiebant: z tñ nec apparuit ibi aliq spūs nec qquā locutus est: ideo si aliqua deceptio fuit illa facta est ab illo cuius officiū est decipere z mētiri: z iste est diabolus. ipse. n. mēdat est z pater mēdaci. Jo. 8. C Queret vltē rūs qūo potuit esse qz deus iuberet alicui qz deciperet ppbetas achab mētiendū: qz istud videt esse valde iniustus qz deus aliquos decipiat. C Rīdēdū qz hec sunt duo. f. que sunt veritas in cōclusionē eoz que inducit hic micheas. scōz est qūo ista visio tota applicat ad cōclusionē intētā a michea. Ad primū oī cēdū qz veritas fuit qz achab erat vir malus z deus volebat qz mōxeret in bello siue istud accideret ppter multa mala que fecerat antequā peniret pcedēti. c. siue fuerit ppter aliqua que egit postquā penituit: cū ēt postea seqret idola z ppbetas idolorū. Ad exēcutionē autē huius pene oportebat qz achab deciperetur putādo qz bonū erat sibi ire in ramoth z qz obtineret victoriā qz alē nollet ire: nō poterat autē decipi achab nisi p dicta ppbetarū. nā dato qz alijs hoies iudicio humano diffiniret bonū esse ire in ramoth nō assentiret achab: qz ista iudicia poterant falli. Iudicia autē ppbetarū sunt sine dei: ideo nō possunt falli: z ob hoc si ppbete pzenūciaret achab prosperū vel aduersum moueret achab ad agendū per iudicia illoz: ideo deceptio ipse deciperet achab. z potissime si oēs quadringēti ppbete sui deciperent: qz tūc cū oēs vno ore loquerent bona crederet achab certissime qz verū dicebat: qz alē difficile erat oēs eādē reuelationem recipere. demō autē cuius officiū est mētiri qz mēdat est z pater mēdaci. Jo. 8. decepit omnes istos ppbetas achab. z modus fuit qz omnes isti prius per artes superstitionas. f. per consultationē demonum respondebant de occultis: z demon solebat per eos sepius vera dicere. nūc vero decepit oēs ipsos reuelādo oibus eis mendaciū. ipse vero firmiter credebāt verum esse id qd reuelatū erat eis: z ob hoc constanter afferebant coram achab: z ausus est sedechias propheta baal percutere micheam prophetā domini tanquā mentitū. ista autē deceptio fecit demon z in hoc executus est viā ad cōplendū iustitiā dei: deus tamē non iussit hoc demoni nec mouit eū aliquatenus ad istud: sed solū permisit falli achab ppter peccata sua qz ipse merebatur hoc: sicut pmittit homines mala pati ppter peccata. nec oportebat qz aliq incitaret demonem ad fallendū qz ipse semp desiderat fallere si permittat: z qz non fallat nos semper solū est qz deus non permittit nos semper falli. nūc vero vidit demon achab destitutum diuino auxilio z ppbetas eius: ideo vtrosqz sefellit. achab quidē qz in multis peccauerat. ppbetas vero eius qz ipse merebant falli cum demoni confiderent. C Ad scōm dicēdū qz de ista visione que hic inducitur nihil realiter fuit. f. q ipsa non fuit. ita qz deus z angeli congregarentur ad deliberandū quomodo falleretur achab: nec etiā micheas aliquid tale vidit sed solum fuit visio causata in imagine sicut accidit dormientibus: z ista tota fuit ad inducendū qz ppbete achab mentiebantur. z sicut poterat micheas dicere istud sine visione aliqua: ita dixit cum visione. z hoc ad magis imprimendū. f. qz homines rudes magis mouentur per ea que sensibilia sunt qz per ea que solum pertinent ad intellectum. dicit autē micheas qz vidit dominū super solum z exercitum celi: idēst angelos in circuitu. nihil tamen tale fuit quia nec deus locuz habet nec angeli possunt esse a dextris vel sinistris. si tamē realiter fuisset qz deus conuocaret conciliū sicut poete fingunt deos suos conuocari in conciliū a ioue deo magno: sic esset qz quidam de angelis starent a dextris z alij a sinistris ad honorem dei ad hoc qz competeret eis modus humanus in sedendo sicut competerat modus humanus in petēdo cōsiliū. Sic n. poete de dijs suis dicunt qz conueniunt ad domum magni iouis que est in circulo lacteo celi qui vocatur

galaxias z ibi sedent in circuitu eius z deliberant de agendis vt ait ovidius. i. metam. z virgi. i. o. enei. z martianus capella libro. i. de nuptijs mercurij z pbisologie. dicit etiā qz dominus quesuit quis deciperet achab. hoc autē nō poterat esse: qz deus nō desiderat nec vult aliquē fallere. Itē dato qz vellet aliquem fallere sciret qualiter falleret: z nō oportebat qz vocaret angelos in conciliū vt videret qualiter posset fallere achab: qz deus nullum habet in cōsiliarium. Esa. 41. f. quis adiuuit spūs dñi aut quis consiliarius eius fuit z ostendit illi: cum quo inisset cōsiliū z instruxit eum. idē ad ro. i. i. nunquā ergo consiliū vocat deus: ideo mētiretur micheas si affereret ista sic accidisse. dixit etiā qz vnus de astantibus dicebat sic z alius sic: z nullius visio est nisi bona quousqz venit spiritus z locutus est. z tñ istud non poterat esse verum: qz quāquā in naturalibus demones z angeli boni sint equaliter perspicaces: tamē angeli boni sunt perspicaciores ppter quotidianas reuelationes z visionē in verbis: ideo potius scirent angeli qūo fallendus esset achab qz ipse demon: sed ponitur hoc ad significandū pōpitudinez demonis z efficacitā in fallendo: qz cum laudetur consiliū eius plusquā cōsiliū angeloz videtur qz valde conueniens erat. Dixit etiā qz deus dixit spūi in quo decipies. qz ad significandū qz deus nesciret quid cogitauerat spiritus: sed inducitur hoc vt spūs respondeat: z tunc deus laudet cōsiliū eius. Hoc autē est ad significandū valde bonum fuisse consiliū demonis cum deus illud approbet. Dixit etiā qz deus dixerat spiritui egredere z fac ita. hoc autē non fuit sic qz cum non congregatum fuerit aliq cōciliū nihil deus iussit in eo. Itē dato qz congregatum fuisset veraciter conciliū deus nō iussisset spūi qz falleret ppbetas: sed inducitur ad significandū permissionem dei. z vt nō intelligatur qz solū deus permisit sed etiā qz demon illud fecit: dixit micheas qz deus dixerat egredere z fac ita z etiā decipies z pzenalebis. (Accessit autē sedechias filius chanaā z percussit micheam in maxillam.) Itē sedechias erat principalis inter omnes ppbetas achab: z cum vidit qz micheas dixit omnes ppbetas achab meritos fuisse percussit eū tanquā vindicans iniuriā. (Et dixit. me ne ergo dimisit spūs dñi z locutus est tibi.) Itē dixit sedechias qz ridēdo micheā. f. micheas fm hoc spūs dñi dimisit me z locutus est tibi. q. o. ridiculum est hoc: z fundabat se sedechias qz ipse z omnes ppbete achab susceperāt vnicā reuelationē quā putabant esse verissimā: ideo credebāt oīno qz mentiretur micheas: sed ista verba inducunt magis per modū irrisionis. z. Paralipo. 18. f. p quā viā transiuit spūs dñi a me vt loqueretur tibi. q. o. nō poterat venire ad te qn pūs veniret ad me: cū ego sim ppbete dignior qūo ergo deceptus sum ego z tu vidisti verum.

C Quare sedechias percussit micheā in maxilla. Qō. 15.

Queretur quare sedechias percussit micheā ppbetam. C Respōdēdū qz hoc fecit pncipalr in vindictā iniuriē: qz dixerat micheas ppbetas oēs achab fuisse deceptos. Etiā percussit eū qz putabat qz repugnabat veritati. nā certissime credebāt sedechias z oēs alie ppbete achab qz verū reuelatū fuisset eis: qz cuilibet eoz facta est reuelatio singulim: z oibus reuelatū est idē: ideo oēs ppbetabāt eadē qñ vno ore corā rege vt pz. s. credebāt ergo ipsi qz mētiretur micheas. Itē fecit hoc sedechias ad ostendendū qz micheas falsum loquebat: qz cū pcuteret eū z nō exarsceret manus eius videbat qz nō erat micheas ppbete dñi qz alē exarsceret brachiū: sicut fuit de hieroboā qz extenderat manū cōtra ppbetā dei z exaruit illico nec potuit eā ad se retrahere. s. i. 3. appebat ergo micheā falsum dixisse. Fuit tñ in hoc achab nimis iniustus z inurbanus: qz cū vocasset ad se ppbetā dñi z corā se alapa percuteretur non curauit iniuriā eius. grauiter tñ debuerat illā vindicare. tū qz iniuste pcutiebat micheas: qz nō apparebat eum falsū dixisse. tū qz si cōstaret falsa dicere nō erat puniendus per sedechiā ppria auctoritate sed per regē. tū qz fuit pcutus coram rege: z in hoc etiā ipse rex offendeat non tñ curauit achab qz percuteret micheas imo potius letatus est qz oderat micheas: z qz nūc ppbetauerat ei mala. micheas tñ erat vir iustus z tūc patietē ferus quāquā pro veritate supplicium ferret. (Et ait micheas visur⁹ es die illa qñ igredieris cubiculū intra cubiculū vt abscondaris.) Quāquā iniuste percussus ēst micheas nō rñdit oure: imo nec dixit cur me pcutis: s. solū rñdit ad id qd sedechias pūs dixerat. s. me ne dimisit spūs dñi z locut⁹ ē tibi: z dixit micheas visurus es in die illa. i. tu videbis qz ego vā loquor i die illa qñ p̄imore itabis i cubiculū occultissimū vt nō inueniaris. C Queret qūo fuit istud. C Aliq dñt qz fuit tē-

+

+

+

P̄rio.

Scōo.

Tertio.

Qō.

16.

+

Que fuit oī es illa in q latuit sedechias i cubiculo.

Sedechias
qui abscon-
dit se i cu-
biculo.
1. Opio.
Lofusaf.

Alia opio
aucto.

Michaeas
in carcerat.

Labebrai
ca differēs
anfra.

Judeorum
scriptores
potuerūt er-
rare.

25. 17

Achab po-
luit miche-
am sub cu-
stodia vt in
reuerfione
occidēt ipz.

porē iebu regis ifrael qui occidit totam posteritatem achab: et etiam occidit omnes sacerdotes et prophetas baal fequenti li-
bro. c. 10. et tunc sedechias qui erat precipuus de prophetis a-
chab absconditus est in cubiculo secretissimo vt non inuenire-
tur. Sed istud non stat qz micheas dicit hic qz sedechias vi-
deret in illa die falsam fuisse prophetiam suam: et veram pro-
phetiam michee: et tamen in illa die non cognosceret sedechi-
as veram prophetiam michee fuisse: quia etiam si occideretur
ipse et alij prophete baal non putaret qz hoc erat ppter verba
michee sed quia cultores erant baal. Itē non est verisimile qz
in die illa qua vocati sunt prophete baal a iebu lateret sedechi-
as intra cubiculum: quia tunc non vocauit eos iebu tanquam
ad nocendum ipsis: sed potius ad benefaciendum: et dedit eis
vestes nouas ipsiqz gratis venerunt intantum qz nec vnus de-
fuit fequenti libro. c. 10. Itē non stat quia micheas dicebat qz
cognosceret sedechias in die illa in quo inuebat qz nō cogno-
scret ante diem illam quecunqz illa fuerit: et tamē manifestum
est qz ante tempus iebu cognouit sedechias veraz fuisse prophe-
tiam michee. scilicet vt mortuus est achab: ideo non intelligeba-
tur de tempore illo. Sed dicendū qz hoc fuit in die illa qua
populus rediit de bello occiso achab. nam tunc cum sedechias
fuisse precipuus cuius consilio achab iuerat ad bellum filij a-
chab et maiores populi mor vt venerunt de bello inquirebant
sedechiam ad occidendum eum: et satis verisimile est qz occide-
rius: et tunc sedechias latuit in cubiculo secretissimo vt non in-
ueniretur. et ipsa die sciuit se mentitum fuisse et micheam dixisse
se vera. (Et ait rex ifrael tollite micheam et maneat apud amō
principem ciuitatis.) scilicet ponite eum in carcere in domo amon
principis ciuitatis huius. scilicet samarie. vocabatur ille princeps ci-
uitatis: id est maior in tota ciuitate vel princeps. scilicet quia commissā
erat sibi illa ciuitas sicut alijs principibus erant commissae alie
partes regni in custodiam vel ad colligendum tributa in illis
partibus: vel ad prouidendum regi de sumptibus colligendo
necessaria pro cibis domus sue in regionibus illis. scilicet n. salo-
mon habebat duodecim prefectos super. 12. partes regni qui
in illis colligebant necessaria pro cibis regis: et illi vocabantur
prefecti prouinciarum et vrbium. supra. 4. sic etiam accipitur.
supra. 16. erat autē hela in therfa bibens et temulentus in do-
mo asa prefecti therfa: id est ille erat princeps vel prefectus vr-
bis. (Et apud ioas filium amalech.) Itē erat alius vir potens
in vbe et ambobus commisit rex micheam vt non posset fuge-
re de manibus eorum. in hebreo dicitur. (Apud ioas filium re-
gis.) Ista differētia est: quia in hebreo melech significat regez
et facilliter potest esse deceptio in scriptoribus dicendo melech
vel amalech: ideo forte tempore hieronymi in biblis hebrai-
cis dicebatur amalech: et postea errore librariorum otractum
est aliquid et dicitur melech. nec calumniantur hebrei scripto-
res suos non potuisse errare aut nunquā errasse: quia licet cō-
fiteamur scriptores suos diligentius scribere qz libarios no-
stros: tamen non ex hoc sequitur eos omnino esse impecabi-
les. Item quia sui doctores. scilicet fra. da. cāby et alij confitentur
qz in 2. c. ioseph vbi ponuntur ciuitates leuitarum deficiunt in
omnibus biblis suis modernis duo versus qui tamen habentur
in biblis nostris: et ipsi dicunt qz ab antiquo fuerunt illi in
biblis eorum: ita ergo potuit hic esse error in amalech quantum
ad libarios suos. Aliter potest dici qz tempore beati hierony-
mi erat in littera hebraica filius melech id est regis: et tamē ip-
se et iudei pro tunc putabant ibi esse corruptam litteram: et de-
beret dici amalech: quia si iste ioas esset filius regis. scilicet achab
non diceret achab maneat micheas apud ioas filium regis: sed
apud ioas filium meū. Queretur ad quid iubebat achab
nunc poni micheam in custodia. Dicendū qz achab oderat
valde micheam vt ipse supra dixit: et hoc quia prophetabat ei
semper mala: et ppter istud desiderabat semper occidere ipsum
volebat tamen habere colorem. nunc autem iussit eum poni in
carcere vt quando rediret de bello occideret eum: et hoc qz pu-
tabat ipsum mentitum: et iustum videbatur qz propheta men-
dax occideretur: quia fingeat ea que deus non dicebat. scilicet n.
deus iussit. Deut. 13. qz propheta fingens que non audierat oc-
cideretur: et ad maiorem vindictam iussit vt nunc quādiu tene-
retur micheas in carcere daretur ei panis afflictionis et aqua
angustie donec reuertetur ipse de bello. scilicet vt tunc occideret ip-
sum convincens eum mentitum. (Et dicit eis.) scilicet ad amō et ad
ioas in quorum custodia mansurus erat micheas. (Hec dicit
rex mittite virum istum in carcerem.) scilicet ne effugiat timens mor-
tem. (Et sustentate eum pane tribulationis.) Vocatur panis

tribulationis quē homo acquirit cum magno labore et dolore.
sic dicitur ps. 123. surgite postquā sederitis qui manducatis
panem doloris. interdum autem accipitur pro pane quē homo
comedit et tribulatur comedendo quia modicum sibi datur ita
vt famem non tollat. sic accipitur hic: quia ad hoc qz non more-
retur micheas fame: sed achab occideret illum in reditu de bel-
lo iussit illum sustentari cibo: et tamen vt affligeretur iussit illi
dari modicum de pane. sic patet. 2. Paral. 18. mittite eum in
carcerem et date ei panis modicum et aque paucillaz. (Et aqua
angustie.) Vocatur aqua angustie aqua pauca que anguste da-
tur et non ad saturitatem. (Donec reuertar in pace.) scilicet donec re-
uertar de bello. q. d. tunc occidam ipsum pro mendacio. (Di-
xitqz micheas si reuersus fueris in pace non est in me locutus
dominus.) Dixerat micheas qz achab moriturus erat in bello: et
achab vero dicebat qz reuertetur in pace: ideo dixit micheas
si reuersus fueris in pace non est locutus in me dominus. scilicet qz
contrarius erit eius qd ego reuelam. (Et ait audite populi om-
nes.) Micheas admonuit hic omnes qz audirent: quia loqui
volebat aliquid contra achab: et tamen quia achab noluit au-
dire eum et fecit qz nullus ei prestaret audientiam cessauit dice-
re id qd inceperat dicere.

Quare achab iuit ad bellum cum predixisset ei micheas mor-
tuum euenturum.

Questio. 18.

Queretur quomodo rex achab voluit ire ad bellum
cum prenūciasset ei micheas propheta do-
mini qz moriturus esset in bello. Respondendum qz achab
credidit mentitum fuisse micheam et qz prospere ei eniret: ideo
non obstante dicto eius iuit in bellum. qz autē crederet achab
mentitum micheam: patet qz dixit qz teneretur in carcere quo
usqz ipse rediret de bello in pace: micheas tamē dicebat qz mo-
reretur ibi: ideo videtur qz crederet eum falsum dicere. moti-
uum autē ad hoc erat multiplex. Primum erat quia omnes
prophete baal vno ore prenūciabāt bona ipsi achab. solus au-
tē micheas prenūciabat malū: sed nunc non constabat quis
illoz verum diceret: ideo rationabilis erat credi multitu-
dini quousqz micheas probaret illos mentitos. et hoc potissi-
me quia prophete baal multotiens reuelantibus demonibus
vera prenūciabant: ideo putabat achab qz etiā nunc vera pre-
nūciarent. Secundum motiuum erat quia deus excecabat
ipsum achab vt caderet in bello. vt colligitur ex dictis michee:
iō dato qz dictum michee esset valde rationale et dicta alioz
prophetarum essent non habentia colorem assentiret potius
achab dictis illoz qz dicto michee. Tertium motiuum
erat quia ista conditio est nature humane. scilicet qz homines facili-
ter inclinentur ad credendum vera esse illa que pertinent ad eo-
rum fauorem quāquā rationaliora sint ea que contra ipsos
sunt. achab autē desiderabat ire in ramos galaad: ideo facili-
ter crederet illis qui dicerent ei prosperum esse iter: difficiliter
autem contraria assentirent. Quartum motiuum erat qz mi-
cheas percussus fuit in maxilla a sedechia quādo pphetauit: et
tamē nulla pena inflicta est sedechie. crederat autē achab qz si
micheas esset ppheta domini et nūc a deo missus fuisset qz nō
mansisset impunitus sedechias. sic p3 de hieroboā qui extēdit
manū contra prophetā dñi et illico aruit. s. 13. et tñ hic quāquā
magis nocuisset sedechias michee nihil mali passus est. Qui-
tū motiuū fuit qz videbat micheas repugnare vbi belie. nam
belias dixerat qz moreret achab et canes ligerēt sanguinē eius
vbi lincerant sanguinē naboth. istud autē fuit in iezael pcedē.
c. 3. ramos galaad distabat a iezael: qz ramos galaad ē i for-
te gad ad orientāle partē iordanis ioseph. 13. iezael vero est in
forte dimidie tribus manasse ad occidentāle partē iordanis 30
sue. 17. distāt autē ista loca inter se. 15. miliarijs vel qñ vt colli-
giē in libro de situ terre sancte: iō belias et micheas videbant
sibi repugnare: sic nō erat stādū dicto michee: qz belias erat
ppheta dignior cui potius credēdū erat. ista duo motiua vlti-
ma ponit Iosephus. 8. antiquitatū. Sed dices dato qz achab
qui erat vir impius et idolis deditus assentiret pphetis baal
potius qz michee prophete dñi: quō iosephat rex iude qz erat
valde catholicus assensit pphetis baal cōtra micheam pphetaz
dñi. Dicēdū qz iosephat nō assentiebat prophetis baal imo
dato qz oēs pphetarēt nihil credidit s3 petiuit an esset ibi aliqz
de prophetis dñi. vt p3. s. fuit tamē motus ex duobus. Prio qz
credendū est qz deus mouerit ipsum ad nō adhibendum fidem
multam verbis michee: et hoc quia si ipse crederet illi nollet
ire in bellum et indirecte impediretur mors achab quam deus
intendebat: qz non cūte iosephat in bellum nollet ire achab.

Secundū

Secūdu fuit et principalis ppter contradictionem apparen-
tem inter verba helie et verba michee vt supra inductū est. io-
saphat tamē potius credebat verbis helie q̄ alicuius prophe-
te: quia erat vir famosissimus.

† C. (Ascendit itaq̄.) Hic ponitur belli congressus: scilicet quali-
ter achab contra syriam pugnauerit. et dicitur. (Ascendit itaq̄
rex israel et iosaphat rex iuda in ramoth galaad.) .f. contem-
ptis verbis michee ascenderunt in bellum isti duo reges in
ramoth galaad tanquam nihil mali euenturum foret. (Dixit
q̄ rex israel ad iosaphat sume arma et ingredere preliū.) Usus
est achab quadam cautela mutans habitum in bello et faciens
q̄ rex iuda non mutaret habitum: ideo dixit ei sume arma tua
.i. sume arma regalia in auro fulgentia que ppter fulgorem di-
stinguebantur a ceteris: et apparebant q̄ erant regalia. sic patet
de armis salomonis. nam ipse fecerat de auro purissimo du-
centa scuta et trecentas pelras. s. 10. et ista portabantur coram
rege quando ibat ad templum vel alij extra domum. supra. 14.
sic etiā gentes faciebant arma regalia fulgentia in auro vt col-
ligitur. 1. Macha. 6. f. refudit sol in clypeos aureos et ereos et
replenduerunt mōtes ab eis sicut lampades ignis. (Et indu-
re te vestibus tuis.) .i. induere vestibus regalibus. ista erāt ali-
qua insignia regalia que ponebantur super arma et vocantur
vestes. (Porro rex israel mutauit habitum et ingressus est bel-
lum.) .f. mutauit habitum quantum ad insignia regalia que no-
luit sibi retinere sed cepit arma sicut homo priuatus. et tamē. 2.
Paralipo. 18. dicitur dixit rex israel ad iosaphat mutabo ha-
bitū et sic ad pugnandū vadā: tu autē induere vestibus tuis.

† C. Achab mutauit hūi regale: iosaphat vō retinuit. 20. 19.
Queretur quare achab mutauit habitum regalem et
voluit q̄ iosaphat retineret sibi insignia re-
galia. C. Aliqui dicunt q̄ hoc fecit achab ad honorandum io-
saphat q̄ veniebat in auxilium eius: ideo voluit q̄ ille potius
appareret honoratus q̄ ipse. C. Aliter potest dici et forte me-
lius q̄ achab non crederat aliqd malum euenturum sibi in
bello sicut dixerat micheas: voluit tamē caute se habere mutā-
do habitum. vt sic non cognosceretur q̄ erat rex et minus pu-
gnaret contra ipsum et sic facilius euaderet. C. Tercio dici pōt
q̄ achab ibat in bello cum iosaphat et erant duo reges: noluit
autē achab q̄ syri putarent duos reges pugnare contra syriā
sed vnicū: ideo oportebat q̄ ipse deponeret insignia vel io-
saphat. voluit autē potius ipse deponere q̄ iosaphat vt ho-
noraret eum: q̄ gratis venerat ad adiuvandū ipsum. C. Quid
to dici potest q̄ achab forte cognoscebat modū regis syrie in
bello. .f. q̄ volebat pugnare contra solum regem israel et non
cōtra aliquem de suis. sic. n. preceperat hic omnibus seruis su-
is vt patet in littera: ideo vt non cognosceretur ne valde perse-
querentur eum mutauit habitum. et dato q̄ non cognosceret
achab istam esse intentionem benadab regis syrie: tamē pote-
rat hoc colligere ex eis que facta sunt in alijs bellis. sic. n. cōsue-
uerat pugnare achilles in bello troiano. sic etiā aliqui reges in-
terdum fecerunt qui solum putauerunt vtile esse pugnare cō-
tra ducem exercitus relictis ceteris. achab igitur cognoscens
ista mutauit habitum et tanquā priuatus ingressus est bellum
sine insignis regalibus. iosaphat autē putabat sibi honorē ma-
gnū impendi cū ipse solus insignia regalia gestaret sed ecō-
trario fiebat sicut res ipsa mōstrauit: q̄ omnes syri congrega-
ti super ipsum in breni eum occisuri erant nisi clamasset se non
esse regem israel vt patet. j. (Rex autē syrie preceperat princi-
pibus currū trigintaduobus.) Jsti. 3. 2. princeps erant duces
totius belli quāquā vocentur hic solum princeps currum. isti
sunt quos posuit benadab pzo. 3. 2. regibus. nam in primo bel-
lo qd̄ habuit cōtra achab habuit in exercitu suo. 3. 2. reges et oēs
fugerunt a facie achab: ideo serui benadab dixerunt ei q̄ pone-
ret. 3. 2. princeps loco. 3. 2. regum. supra. 20. et ibi causa declara-
ta est: postea semper habuit istos. 3. 2. principes in bellis. (Dices
non pugnabitis contra maiorem et minorem quēpiam nisi cō-
tra regem israel solum.) Jstud ponitur hic ad reddendum cau-
sā eius qd̄ sequitur. .f. quomodo syri circumdederunt reges io-
saphat putantes eum esse achab et dūre pugnabant contra ip-
sum. C. Queretur quare pcepit benadab seruis suis q̄ cō-
tra solū achab pugnaret. C. Responder. Ra. fa. q̄ hoc fecit q̄
quādo micheas loquebat ip̄i achab q̄ mortuus esset in bel-
lo presens erat aliquis de seruis benadab quāquā israelite eū
non cognosceret: et tunc audiuit q̄ solus achab mortuus erat
in bello et populus rediturus erat in pace. C. Redebat autē bena-
dab q̄ non posset ipse peruertere sermonem pphetie occiden-

do aliquos de populo: ideo iussit contra solum reges pugnari.
C. Sed dicendum q̄ istud non multum stat. nam non est veri-
simile q̄ tā parua diligentia esset in seruis regis achab q̄ ali-
quis de seruis benadab posset stare coram achab et ip̄i nō vi-
derent illum. C. Dicendū ergo q̄ benadab hoc egit ex quadā
cautela: q̄ putauit sic facilius se consecuturū victoriā. nam si
pugnando occideret regē: reliquus populus h̄ multus esset nō
habens ducem recederet sicut postea factum est: ideo melius
erat pugnare contra solum regem irrumpendo vsq̄ ad ip-
sum: h̄ in hoc magnus labor esset syris: q̄ pugnare contra to-
tum exercitum. quidam. n. duces bellorū istum modum pugna-
di tenuerunt: sic aliqui fecit achilles in bello troiano vt supra
dictū est. et forte iste erat modus pugnandi benadab vt in plu-
rimū: et ppter hoc achab volens euadere istum modum pu-
gnandi mutauit habitum. C. Cum ergo vidissent principes cur-
rum iosaphat suspicati sunt q̄ ipse esset rex israel. Solus. n.
iosaphat insignia regalia portabat cū achab mutasset habitū:
et ob hoc putauerunt istū esse regem. (Et impetu facto pugna-
bant contra eum.) .f. omnes principes exercitus benadab cōte-
nerunt ad pugnandū contra eum q̄ sic iusserat benadab. (Et
exclamauit iosaphat.) .f. vidēs se a toto exercitu vallari clama-
uit. S. dicitur quid clamauit. Aliquis dicit q̄ clamauit peten-
do auxilium ab exercitu suo et regis achab. .f. vt sicut totus exer-
citus syrie cōuenerat super ipsum: ita totus exercitus israel cō-
ueniret ad adiuvandū ipsum. C. Aliter dici potest q̄ clama-
uit dicens se non esse regem israel. .f. q̄ iosaphat videns oēs
conuenisse super ipsum putauit q̄ credebant eum esse regem
israel: et ad hoc conueniebant vt occiderent eum cum esset bel-
li dux: ideo clamauit se non esse regem israel vt nō in vanū la-
borarent pugnando contra eū. Aliter dici debet et istud est ve-
rum q̄ clamauit. .f. inuocando dominum: q̄ iosaphat erat vir
catholicus: et cum vidisset super se totam multitudinem exerci-
tus putauit se non posse liberari nisi per deū: ideo clama-
uit vt deus eraudiret et liberaret eū. sic p. 2. Paral. 18. fiat ille
clamat ad dñm et auxiliatus est ei: et auertit eos ab illo. (In-
telleruntq̄ principes currū q̄ non esset rex israel. (Jsti p̄n-
cipes currum vocatur principes totius exercitus. 2. 2. Paral.
18. dicuntur principes equitatus. Intellerunt autē isti q̄ iosa-
phat non esset rex israel: et hoc forte ex clamore: q̄ agnouerunt
vocem eius non esse vocem achab. vel q̄ apparuerunt aliqua
alia signa in clamore eius per que cognitum est: et hoc deus se-
cit. .f. q̄ facilius cognosceretur vt non pugnarent contra ipsum:
et in hoc auxiliatus est ei. sic patet. 2. Paralipo. 18. fiat ille cla-
mauit ad dominū et auxiliatus est ei: et auertit eos ab illo. (Et
cessauerunt ab eo.) .f. cessauerūt persequi ipsum: et ideo post hoc
non habuerunt syri fortissimū bellum contra israelitas: q̄ nō
erat aliquis quē persequerentur cum nullū cognosceret esse re-
gem israel: et ob hoc pauci perierunt in bello de israelitis quā-
quā durauit bellum vsq̄ ad vesp̄um. (Vir autē quidam re-
tendit arcum s̄ in incertum sagittam dirigens.) Jste erat de sy-
ris et dixerit sagittam contra multitudinem israelitarū sed nō
contra aliquem eorum specialiter: ideo dicitur q̄ dirigebat in
incertum. (Et casu percussit regem israel.) .f. percussit achab a
casu. dicitur a casu quantum ad ipsum sagittatorem: quia ip-
se non intendebat percutere achab nec aliquem de israel spe-
cialiter: sed dixerit ad totam multitudinem. nō tamen fuit per-
cussio achab totaliter a casu: q̄ deus intēdebat occidere achab
in bello cum hoc predixisset per micheam prophetam: ideo ip-
se mouit sagittatorem vt dirigeret sagittam ad illam partē in
qua necesse esset percuti regem achab. (Inter pulmonez et sto-
machū.) .f. percussio sagitte fuit inter pulmonez et stomachū:
ideo achab breuiter post mortuus est: in hebreo dicitur. (Inter
flamas et lorica.) Vocantur flama quedam lamine magne
de ferro que pertinent ad armaturam superiorem. lorica autē
est armatura inferior de circulis ferreis minutissimis. C. Erat
autem aliquis locus in quo eleuabatur flama et patebat mediū
inter flama et lorica: et per illum introiuit sagitta: et ille lo-
cus erat forte inter pulmonez et stomachū: et sic littera nostra
et hebraica non differunt nisi quia littera nostra ponit locum
percussionis in carne: littera autē hebraica ponit locū percus-
sionis in armis. Aliter potest dici q̄ istud prouenit ex equivo-
catione: quia per ista nomina per que hebrei intelligunt lo-
rica: et flamas intellexit hieronymus: et forte intelligebant tūc
hebrei stomachum et pulmonez. et tamen. 2. Paralipo. 18. di-
citur q̄ percussus est achab inter scapulas et cervice: et sic differūt
etiā ista duo loca in carne. C. Rūderi p̄t q̄ ista lra et illa notant

Cōsuet.

Alia m.

B

Alia solo.

†

†

†

Occisio a
chab.

†

†

Stame gd.

Dubitatio.

Lrabebrat
ca.

Rū. aucto.

locus percussione in carne et utrinque fuit locus percussione: prius tamen percussus est inter stomachum et pulmonem et deinde vulnus extensum est versus cervicem: quia forte sagitta perforavit tunc corpus achab et apparuit aliqua pars eius apud cervicem. Ascendit autem sagitta a parte inferiori ad superiores: eo quod rex israel erat in loco superiori quam sagittator. (Et ille dixit aurige suo.) Auriga erat qui dirigebat currum. modus autem pugnandi in curribus erat iste. scilicet currus habebat quatuor equos vel duos et erant super currum duo viri: unus erat in curru et ille habebat multa iacula secum et alia genera armature et ille pugnabat: alius erat in temone currus dirigens equos huc et illuc: et iste non pugnabat: et iste vocatur auriga: id est dirigens currum: ideo achab dixit aurige suo quod verteret currum. (Verte manum tuam et eisce me de exercitu: quia graviter vulneratus sum.) Nunc achab tenebat in hostes: et qui vulneratus est dixit aurige suo verte manum tuam et eisce me de exercitu. scilicet converte te ad partem exteriori exercitus quia iam non posses pugnare cum sim vulneratus: non tamen iussit quod omnino educeret eum de exercitu quia ibi mansit usque ad vespere: quando mortuus est. (Commissum est ergo proelium in die illa.) scilicet in die illa qua occisus est achab commissum est bellum et in ipsa die finitum est: imo nec duravit per totam diem: quia preconione clamante mortuus est rex: omnes recesserunt. (Et rex israel stabat in curru suo contra syros.) scilicet quamquam esset permissus noluit omnino exire de bello ne alij scandalizarentur et fugerent: sed solum subtraxit se de loco illo in quo erat gravis pugna et stetit in parte exteriori aciei et ibi mansit quousque mortuus est. et dicitur stabat in curru. scilicet iam non discurrerat hinc et inde ad pugnandum sicut prius. sed stabat. id est manebat. (Et mortuus est vespere.) scilicet post meridiem aliquanto tempore ante quam sol occuberet. nam antequam occuberet sol cognita est mors regis et nuntiata per castra. (Fluebat autem sanguis plage in sinu currus.) scilicet semper fluebat sanguis de vulnere achab in sinu currus. id est super pavimentum currus. Hoc dicitur ad significandum quod illa pars currus fuit tincta sanguine. et postea canes lixerunt eam quando venit currus in samariam ut p. 3. et hoc fuit ut significetur completum quod dixerat dominus. scilicet canes lincerunt sanguinem achab prece diti. (Et prece pronuntiat in universo exercitu antequam sol occideret: dicens unusquisque revertatur in civitatem et in terram suam.) Mortuus fuit achab ante solis occubum et cognita morte eius prece infonuit per castra quod recederet quislibet in locum suum: quia iam non erat tempus pugnandi cum rex mortuus fuisset. et ista denuntiatio fuit ante solis occasum. (Sed obicitur quod non potuerit esse ante solis occasum eo quod rex mortuus est in ipso occasu solis: et tamen denuntiatio preconis fuit post mortem. ergo non fuit ante solis occubum. p. hoc. 2. Paralipo. 18. rex israel stabat in curru suo usque ad vespere et mortuus est occidente sole. (Dicitur etiam quod accipit ibi occidente sole non stricte pro ipso puncto casus solis sub horizonte sed pro aliquanto tempore quod est ante solis occasum secundum acceptionem vulgarem: ideo huiusmodi occidit sol dicebatur occubuisse vel occidere quando mortuus est achab. ista autem ista accipit magis stricte solis occasum: ideo vult quod ante solis occasum mortuus fuerit achab et denuntiata fuerit mors eius per exercitum. (Mortuus est autem rex et perlatus est in samariam.) Erat samaria metropolis regni et sepeliebant ibi reges: ideo achab ductus est illuc ad sepeliendum. (Sepelieruntque regem in samaria.) Ibi sepultus fuerat pater eius amri. s. 16. (Et lauerunt currum eius in piscina samarie.) Defluerat sanguis in currum ut p. 3. et erat currus intinctus sanguine: ideo lauerunt eum in piscina samarie. vocatur piscina lacuna quedam in samaria et ibi lotus est currus deposito cadavere regis de curru. (Et lixerunt canes sanguinem eius.) antequam laueretur et qui laubant canes propter dulcedinem sanguinis humani applicantes currui lingeant sanguinem qui erat in eo. (Et habenas lauerunt.) id est etiam lauerunt habenas equorum que erant tincte sanguine. in hebreo habetur. (Et armaturas lauerunt.) scilicet omnia arma regis que sanguine perfusa erant. (Iuxta verbum domini quod locutus fuerat.) Iste locutus est per heliam precedentem. c. dicens quod canes lincerent sanguinem achab. (Sed aliquis obicitur quod non fuerit completum verbum domini. nam dixit helias quod canes lincerent sanguinem achab in loco in quo lincerat sanguinem naboth lixerunt tamen sanguinem naboth in iezrael et sanguinem achab in samaria. (Responsum fuit ad hoc precedentem. c. quod accipiebatur locus large. pro tota regione. et sic idem locus erat iezrael et samaria. (Ra. sa. vult quod etiam accipiendo stricte lincerint canes sanguinem achab in loco in quo lincerant sanguinem naboth. scilicet in iezrael dicens quod in iezrael erat armamentarium regis et illuc portata sunt arma in quibus mortuus est achab

et loca fuerunt ibi: et tunc canes lincerunt sanguinem achab in loco in quo lincerat sanguinem naboth. (Sed istud non stat: quia videtur satis fictum: et etiam sine necessitate: quia verbum domini completum fuit canibus lingentibus sanguinem achab in samaria ad quid ergo oportebat poni fictionem. ra. sa. (Dicitur ergo quod nihil tale fuerit. Si autem aliquis dicat quod non fuit completum verbum domini quia canes non comederunt carnes achab sicut dixit helias precedentem. c. domini quod ibidem iam responsum est. (Reliqua vero sermonum achab et universa que fecit.) non sunt hic scripta omnia gesta eius et dicta: ideo remittit littera ad alium librum ubi sunt. (Et domus eburnea quam edificavit.) non est scriptum de ista domo eburnea quid esset aut qualiter facta. constat tamen quod fuit aliquid valde preciosum: et scriptura ponit hic illam inter gesta magnifica achab. non est tamen credendum quod tota esset eburnea sed solum alique fenestre vel porte aut saltem operimenta parietum. nam et istud erat satis sumptuosum. (Cumque extruxit vias quas extruxit.) Aliquas vias de nouo fabricavit achab faciendo muros ad nouiter habitandum: alias autem destruitas refecit: et istud etiam vocatur extruere vel edificare ut declaratum est supra. 12. (Nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel.) scilicet ibi scripta sunt omnia. nam in libro illo particulariter narrantur gesta omnium regum israel. (Domuit ergo achab cum patribus suis.) mortuus est sicut pater suus. et hic accipit dormire contra communem modum accipiendi in scriptura: quia semper consuevit accipi pro morte naturali que est sine violentia. (Et regnavit ochobias filius eius pro eo.) Iste ochobias erat maior inter filios achab: id est constitutus est in regem brevi tempore regnavit et successit ei frater suus iozabab quia non habebat filium sequenti. li. c. 1.

(Iosaphat vero.) Hic ponitur iosaphat conditio. nam achab et iosaphat regnauerunt simul pro maiori parte regni utriusque: id est ponitur simul utriusque historia: pauca tamen ponuntur de regno iosaphat eo quod ista magis exprimentur. 2. Paralipo. 19. et. 20. et dicitur. (Iosaphat vero filius asa regnare cepit super iudam.) scilicet qui mortuus est achab iam ceperat regnare iosaphat super iudam et multis diebus regnauerat. (Anno. 4. achab regis israel.) scilicet in quarto anno regis achab cepit regnare iosaphat. (Intelligendum est de principio quarti anni ita quod solum regnasset achab utriusque annis super israel qui cepit regnare iosaphat super iudam. quod p. 3. quod asa pater iosaphat regnavit. 41. annis. s. 15. et in anno. 38. eius cepit regnare achab. s. 16. maebar ergo. 3. anni de regno asa super iudam qui cepit regnare achab in israel: et post istos tres annos mortuus est asa et successit ei iosaphat filius suus: et sic regnare cepit in principio anni quarti achab. (Trigintaque annorum erat cum regnare cepisset.) Lepit regnare in magna etate eo quod pater suus asa regnauerat multo tempore. s. 41. annis. (Et viginti quique annis regnavit in iherusalem.) Et hoc p. 3. quod regnavit ad huc sex annis post mortem achab quia achab regnavit solum. 22. annis. s. 16. de quibus subtrahant tres qui iam fluxerant qui cepit regnare iosaphat manet. 19. regnavit tamen iosaphat. 25. ergo. 6. annis post achab mortuus est. (Nomen matris eius azuba filia salai.) Ponuntur nomina matrum regum iuda: et non dicitur filius de patribus quia constat per successiones regum quis cuius filius fuerit. (Et ambulavit in omni via asa patris sui.) Asa fuit vir bonus et abstulit inuidias idolorum de terra quas fecerat pater suus. s. 15. nec fuit asa culpabilis in aliquo nisi in senectute sua. scilicet circa finem regni qui petiit auxilium a benadab rege syrie contra baasa regem israel: et postea incarceravit prophetam domini quia locutus fuit ei increpando ipsum. 2. Paralipo. 16. sic autem iosaphat secutus est viam asa in omnibus que ille bene egit: in hijs autem in quibus peccavit non secutus est ipsum. (Secutus quod rectus erat in conspectu domini.) scilicet cit semper bonum quod deus iudicabat esse bonum. (Verumtamen excelsa non abstulit.) scilicet quamquam bonus fuerit non abstulit excelsa. id est alta que erant in montibus vel ipsa templa varia in quibus offerebantur sacrificia. (Sciendum autem quod excelsa accipiunt dupliciter. uno modo pro altaribus in quibus colebantur idola: et erat ista altaria in montibus et in alijs locis excelsis. sic accipit. s. 13. et 15. Alio modo vocantur excelsa altaria dispersa per diversa loca in quibus colebatur deus. et ista erant multa antequam edificaretur templum salomonis. sic p. 3. s. 3. quod gabaon erat maximum excelsorum: et tamen gabaon erat locus in quo erat altare domini quod fecerat moyses et multa alia erant similia. nunc vero potest intelligi quod ista excelsa erant in quibus colebantur idola vel in quibus colebatur deus extra sanctuarii. et si secundo modo minimum culpabilis erat iosaphat quia si primo modo. sic. n. iosaphas abstulit excelsa quorum quedam erant ad cultum dei et alia ad cultum idolorum: ideo sacerdotes primorum excelsorum non occisi sunt: sacerdotes autem secundorum fuerunt occisi sequenti. li. c. 23. (Adhuc. n. populus sacrificabat et adolebat incensum in

Lofuta.

Alia ri.

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

Obiectio.

Rñso.

Prophecia
belli adim
pleta est
achab.
Obiectio.
Rñso.
Opiora.
sa.

Excelsa
dupli.

sum in excelsis) s. q̄q̄ esset factus templum Salomonis: tamen populus faciebat sacrificia in multis altaribus que facta fuerāt ante constitutionem templi Salomonis: et adolebat ibi incensum. s. cremabat incensum ad honorem dei. ista enim duo erant cōsueti simul tam incultu demonum q̄ in cultu dei. s. sacrificia fieri et incensum cremari. de cultu dei satis patet. de cultu demonū patet. s. 13. vbi hieroboā obtulit sacrificia et posuit incensum ad colendum vitulos. (Pacemq̄ habuit iofaphat cum rege israel). s. cum achab qui regnabat eo tpe quo regnavit iofaphat. et habuit pacem cum ochozia filio achab qui regnavit post achab tpe iofaphat. s. in 6. annis sequentibus quibus vixit iofaphat post mortem achab vt. s. declaratum est. et ista pax fuit q̄ iofaphat accepit pro filio suo ioram in uxorem filiam regis achab. 2. Paralipo. 18. (Reliqua autem verborum iofaphat et opera eius q̄ gessit). Scilicet nō sunt hic scripta. fuit enim vir valde religiosus et valde sollicitus in timore dñi: et attendens vt iudices in regno suo sine acceptione personarum iudicarent vt p̄. 2. Paralipo. 19. (Et p̄elia). Multa fecit p̄elia: sed vnum fuit valde notabile in quo appuit manifesta virtus dei de quo. 2. Paralipo. 20. s. q̄ ipso agente hostes sui se occiderunt. (Nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum iuda). s. ibi scripta sunt diligenter omnia. (S; et reliquias effeminatorum qui remanserant in diebus asa patris sui abstulit de terra). Effeminati vocantur viri facti vt femine in coitu sodo mitico. m̄i enim erant in israel: immo interdum erant in publicis lupanaribus. et quidam summus sacerdos iudeorum cōstituit ephebiā. i. lupanar virozum sodomiticorū apud templum. 2. Macha. 4. asa autē pater iofaphat abstulerat effeminatos de terra: q̄ multi fuerant tpe abie patris eius et roboā auī eius. s. 15. manserunt tñ aliqui quos non potuit eradicare asa: iofaphat autem abstulit illos. (Nec erat tunc rex constitutus in edom). i. in idumea non erat tūc rex. istud dicit q̄ idumea erat subiecta regi iofaphat et nō erat aliq̄ rex in illa: s; iofaphat ipe rabat sicut rex. añ hoc ē rex erat in idumea. nā dauid subiecit sibi regē idumee in tributariū: deinde māsērunt idumeei sub potestate regū iuda: ideo erat in potestate eorum constituere reges in idumea vel non. nunc autem non erat rex tpe iofaphat s; post modicum tempus fuit rex constitutus. nam tpe iorā regis israel erat rex in idumea et ē tpe iofaphat paulo ante mortem suā. q̄ p̄. 3. q̄ sequēti lib. c. 3. vbi dñs q̄ rex iofaphat et rex israel et rex edom iuerunt contra regem moab ad bellum. (Rex vero iofaphat fecerat classes in mari). Istud intelligitur de mari rubro: q̄ per illud tendebatur ad insulam opbir in qua erat aopz: et ad ferendū de isto auro posuerat classes iofaphat in mari. salomon tñ fecerat classē ad eundem in opbir: et tñ illa erat in mari rubro. s. 10. c. sic ē p̄. 3. q̄ dñs q̄ cōfracte sunt classes in asiongaber: et tñ asiongaber est in mari rubro vt p̄ allegato. c. faciebat autē hoc iofaphat q̄ ipse erat dñs terre idumee et faciebat in ea q̄q̄d volebat. asiongaber est litus maris rubri in terra idumee: id poterat ibi facere classes vel quid voluisset. et ob hoc dñs q̄ nō erat tūc rex in edom. s. et ob hoc erat ipse potētiōr ad hoc q̄ faceret classes aut quicq̄d vellet in terra edom. (Que nauigaret in opbir p̄. annū). De ista insula opbir declaratum est. s. 10. et nō solū mittebat naues iofaphat in opbir sed et in tharſis q̄q̄ aliquādo videtur q̄ accipiatur tharſis pro opbir. (Et ire nō potuerunt quia confracte sunt in asiongaber). Et asiongaber litus in mari rubro in terra idumee. vt patet supra 10. et ibi erant classes. sed commotio magna in mari confregit classes istud sc̄i ē a deo in penam iofaphat. s. q̄ habebat amicitias cum ochozia rege israel et forte mittebat cum eo naues in opbir et vtręq̄ cōfracte sunt. de h. 2. Paralipo. 20. s. q̄ habuisti fe dus cū ochozia percussit dñs opa tua striteq̄ sunt naues nec potuerūt ire in tharſis. (Tūc autē ochozias filius achab ad iofaphat vadāt serui mei cū seruīs tuis in nauibus). Ochozias rex israel dixit hoc ad iofaphat q̄ postq̄ confracte sunt naues fecerūt ali quas iofaphat et ochozias: et voluit ochozias q̄ serui eius irent cū seruīs iofaphat sicut serui salomonis ibant cū seruīs byrā regis tyri. s. 9. et 10. (Et noluit iofaphat). Istud fuit q̄ prophe ta oixerat iofaphat q̄ ex eo q̄ habebat amicitia cū ochozia cōfracte sunt naues eius. 2. Paralipo. 20. et p̄. h. separauit se postea semper a cōicatione ochozie. (Dormiuit autē iofaphat cū patribus suis). s. mortuus est et hoc morte nālī: q̄ nō perit in bello. erat autē 60. annorū qñ mortuus est. nāz qñ cepit regnare erat: 35. annorū: et regnavit postea. 25. q̄ sunt. 60. vt p̄. 3. in littera.

(Et sepultus est cū eis in ciuitate dauid p̄ris sui). s. sepultus est in castro montis syon q̄ vocat ciuitas dauid p̄cedenti lib. c. 5. et ibi fecerat dauid quendam locum in quo sepelierunt reges posteri sui. vocatur autem pater iofaphat: non q̄ esset p̄ eius immediatus: sed quia descendebat de progenie illius. nam inter dauid et iofaphat fuerunt quattuor reges. s. salomō: roboam: abia: asa: et isti erant magis immediati dauid q̄ iofaphat. (Ochozias autem filius achab regnare cepit super israel in samaria). Iste Ochozias fuit contemporaneus vt aliqui volunt partim ipsi iofaphat et partim filio eius ioram. nā p̄. mortuus est iofaphat q̄ ochozias: eo q̄ ille qui successit ochozie cepit regnare anno secundo ioram filij iofaphat sequenti libro ca. 1. Sed falsum est: quia prius mortuus est Ochozias q̄ iofaphat vt declarabitur sequenti lib. ca. 1. et 3. (Anno. 17. iofaphat regis iude). Sed in fine. 17. anni regni iofaphat. sic patet quia computando annos achab et iofaphat puenit iste annus regi ochozie. (Sed obijcietur q̄ non regnauerit in anno. 17. iofaphat eo q̄ iofaphat cepit regnare anno q̄rto achab: et tamen achab regnavit annis. 22. ergo manent vsq̄ ad mortem achab anni. 18. ad minus. nam si computetur residuum tempus a principio anni quarti erunt anni. 19. si autem a fine anni quarti erunt anni. 18. et tamen nunquā stabit q̄ sint anni. 17. ita q̄ in decimo septimo iofaphat regnavit Ochozias. Respondendum q̄ hic oportet poni vno. Primum est q̄ iofaphat cepit regnare in fine anni quarti regni achab et sic manent. 18. anni de regno achab vsq̄ ad mortem suam. Secundum est q̄ vigintiduo anni quibus regnavit achab. s. 16. non fuerint integri sed fuerint annus viceſimū secundus inceptus et non consummatus: et tunc non manebūt a principio regni iofaphat vsq̄ ad mortem achab anni decem et octo completi: et nō vocabuntur illi. 17. et sic accipitur hic quia multoties in scriptura anni inchoati non computantur: sed integri solum: et ex hoc insurgunt in scriptura multe difficultates. (Regnavitq̄ super israel duobus annis). Mortuus est immediate quia malus erat: et deus ei non concessit vitam: vt patet sequēti lib. c. 1. Sed obijcietur q̄ regnavit maiori tempore scilicet septem vel octo annis. quod patet quia iofaphat vixit annis septem ad minus post mortem achab vt supra declaratum est: et tamen adhuc non videbatur mortuus ochozias: quia frater eius ioram successit ei et ille regnavit anno secundo ioram regis iude: qui ioram regnavit post iofaphat sequenti libro ca. 2. Respondendum q̄ ochozias non regnavit nisi duobus annis. et isti fuerūt incompleti quia sequenti libro. ca. 3. dicitur q̄ ioram qui successit ochozie regnavit anno decimo octavo regis iofaphat. cōtrarietas autem apparens inter hanc litteram et sequenti libro. ca. primo. tollitur ibidem. (Et fecit malum in conspectu domini). s. colendo idola. nam etiam quando decedit in egritudine non consuluit dominum super ea sed misit ad consulendū beelzebub deum acharon sequenti libro cap. 1. (Et ambulavit in via patris sui et matris sue). scilicet in via achab patris sui et iezabel matris sue. isti enim fuerant valde idolatre super omnes reges qui p̄ceſſerant eos p̄cedenti. ca. 2. hoc potissime in cultu baal quem valde zelabat iezabel vt declaratum est supra. 18. (Et in via hieroboam filij nabath q̄ peccare fecit israel). scilicet coluit vitulos aureos quos fecerat hieroboam primus rex israel post diuisionē regni. et iste fecit peccare israel: scilicet introducendo idolatriam per vitulos aureos: et inbendū ne quis iret ad templum domini. supra. 1. 2. (Serniuit quoq̄ baal et adorauit eum). s. iste ochozias seruauit baal obseruando ceremonias cultus eius: et adorauit eum: scilicet humiliando se coram illo. (Et irritauit dominum deum israel). s. prouocauit eum ad iram per idolatriam. (Iuxta omnia que fecerat pater eius). id est fuit idolatra sicut pater suus Achab. Ille enim videtur erat ad faciendum malum p̄cedenti. ca. ita et iste. plus tamē videtur peccasse achab q̄ ochozias: eo q̄ achab non solum coluit idola: sed etiam suasionē impiissime iezabel occidit prophe tas domini sicut patet supra. 18. nam q̄q̄ vocatur q̄ occidebat eos iezabel: tamen manifestum est q̄ aliquid conferebat ad hoc achab. nam nisi ipse consentiret non auderet iezabel occidere tot viros sine causa: et potissime prophe tas domini. sentiebat ergo in hoc achab p̄stans quādam auctoritatem ad hoc q̄ fieret: ideo ipse videbatur occidere illos cum posset prohibere solo verbo leuissime. et tamen non solus non prohibebat: sed etiam sentiebat. Etiam Achab occidit

Sepulchz
regū iuda
vbi.

3

R

Quis plus
peccauit a
chab an o
chozias.

Naboth virum iustum vt acciperet vineam eius sicut declaratum est precedenti. ca. ochozias autem nihil tale fecit sed solum culpatur de idolatria: ideo minus peccauit q̄ Achab. & sic fuit ei minor pena inflata: quia achab occisus fuit in bello vt patet hic. ochozias autem perijt egritudine. seq. libro. c. r.

Longa in expositione huius Tertij Libri mora protracta enucleando quasdam veritates latere volentes bucuq; insudauimus. qd̄ iuxta spiritus diffusio mensuram paruulam licz nobis collatam egisse credimus: recte tamen an secus factum sit arbitrij nostri non est. hoc enim speculatoribus huius operis non desideriosis & fastidiosis lectoribus: sed solerti indagine cuncta rimantibus relictum esse volo. Ita tamen vt inuidie corroderenti locus nullus hic relictus sit. hec enim omnia lacerat: que bene dicta mox canino delatrat. ideo contra eam beniuolos defensores peto; Hieronymi nostri formulam tenens: qui in singulis prefationibus suis inuidenitum rabiem detestatur et fugit: adiutores sui petens Paulam et Eustochium: suis eum orationibus protegentes.

C Dini Abulensis Super Tertium Librum

Regum noua lectura in sensu litterali hic felici complectur calle.

Anno. 1530. Clemenſis in Edibus

Petri Liechtenstein Germani.

Registrum.

abcoefgbiklmnopqr

Omnes sunt quaterni.

2387(I-II)

A

R

T

G

N

Z

o

z

98